

מסכת עירובין פָּרַק ראשון קַתְנֵי פְסוּלָה פְּתוּבוּ הַתּוֹ דְלִשׁוֹן יִמְעַט מִשְׁמַע חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וְאַתִּי לְמִיטְעֵי כּוֹ אֲבָל בְּמִבּוּי דְרַבְּנָן אִין לְחוּשׁ וְנִיחָא לִיה טְפִי לְמִתְנֵי לִישְׁנָא מְעַלְנִי דְפְסוּלָה מְגוּנָה הוּא כ"כ הַתּוֹ בְּרִישׁ סוּפָה וְזֵה נִרְאָה דְחֻסָּא לְוִמֵר דְּמִשׁוּם לִישְׁנָא מְעַלְנִי לֹא חִינֵישׁ תֵּנָא לְמִתְנֵי מִלְתָּא דְאִית בֵּיה תִּרְתִּי לְרִיעוּתָא חֲדָא דְאִתָּא לְמִיטְעֵי וְעוּד דְלֹא הָוֵי דְוִמְיָא דְסוּפָה דְקַתְנֵי פְסוּלָה לְכֹף נִרְאָה דֵּה"פ סוּפָה דְאוּרְיִיתָא תְנֵי פְסוּלָה דְלִשׁוֹן פְּסוּלָה מִשְׁמַע דְאוּרְיִיתָא מְבּוּי דְרַבְּנָן תְנֵי תִקְנִיתָא דֵּל' יִמְעַט מִשְׁמַע חוּמְרָא דְרַבְּנָן בְּעֵלְמָא וְכֹף פְּתוּבוּ הַתּוֹ שָׁם: וְשִׁנְיָהּ מִקְרָא אֶחָד דְרָשׁוּ וְשִׁחְטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד תִּימָא וְהֵלֵא בְרִי' וַיִּקְרָא כְּתִיב יִקְרִיבוּ אֶל פְּתַח אֵהֵל מוֹעֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פְּתַח אֵהֵל מוֹעֵד וְכֵן בְּסוּף פְּרָשַׁת פְּקוּדֵי וְאַחֲרֵי מִיִּיתֵי הֵךְ קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד דְכְּתִיב בְּתַר הֵכִי.

וַיֵּשׁ לְוִמֵר דְּמִקְדָּשׁ וּמִשְׁכָּן לֹא גְמָרִינוּן לְהוּ מְהֻדְדֵי כַּמ"ש הַתּוֹ וְא"כ כָּל הֵיכָא דְכְּתִיב אֵהֵל מוֹעֵד אֵהֵל מוֹעֵד דְּוִקָא הוּא וְאִין הֵיכָל בְּכָלל פִּינוּ דְלֹא יִלְפִינוּ לְהוּ מְהֻדְדֵי אֵלֵא דֵּהֵךְ קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד לְחַנּוּדָא עַל פְּרָחָף בְּהֵיכָל אֵיירִי פְּדַמְסִיק דְכִינוּן דְלֹא נִכְתָּב אֵלֵא לְאַשְׁמְעֵי דְשְׁלָמִים שְׁשִׁחְטוּן קוּדָם פְּתִיחַת הַדְּלָתוֹת דְּפְסוּלִין פְּדַאֲמַר בְּסוּמָף אִם פֵּן עַל פְּרָחָף בְּהֵיכָל אֵיירִי דְבִמְשָׁפֵן לֹא הָוֵי דְלָתוֹת כַּמ"ש הַתּוֹ בְּשֵׁם הַר"ר גְּמָרִינָא וְאִיִּצְטְרִיף לְמִימַר גְּמִי דְמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן מִשׁוּם דְאִי לֹא הָוֵי הֵכִי לֹא הָוֵי שְׁיִיף לְאוּקְמֵי קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד בְּמִקְדָּשׁ וְלֵהֵךְ דְרָשָׁה פִינוּ דְאֵהֵל מוֹעֵד כְּתִיב לְכֹף קְאָמַר דְאִין לְחוּשׁ פִּינוּ דְאַשְׁפָּחוּ קָרָא דְקָרִי לֵה לְמִקְדָּשׁ מִשְׁכָּן הָוֵי לִיה פְּמָאן דְכְּתִיב וְשִׁחְטוּ פְתַח הַמִּקְדָּשׁ וְהֵכִי פִירוּשׁ הַסּוּגִיָּא אֲשַׁפְּחוּן מִשְׁכָּן דְאֵיִקְרִי מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשׁ דְאֵיִקְרִי מִשְׁכָּן וְכִינוּן דְמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן מוֹקְמִינוּן לְהֵאֵי קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד לְהֵיכָל דְאִי לֹא תִימָא הֵכִי דְכִינוּן דְמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן מוֹקְמִינוּן לְהֵאֵי קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד לְהֵיכָל הָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל שְׁלָמִים וְכו'.

אֲבָל אִין לְפָרֵשׁ דְאִי לֹא תִימָא הֵכִי דְמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן הָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה וְכו' דְאִם פֵּן לְמָה לִיה לְאַתּוּיָּי הָא דְרַב יְהוּדָה הָא קָרָא בְּהֵדְיָא כְּתִיב דְמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן מְדַכְּתִיב וְנִתְתִי אֵת מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וּמִשְׁכָּן אֵיִקְרִי מִקְדָּשׁ מְדַכְּתִיב וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ פְּדַאֲמַר בְּסוּמָף וּבפ"ב דְשְׁבוּעוֹת פְּתוּבוּ הַתּוֹ דְמִשְׁכָּן אֵיִקְרִי מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשׁ אֵיִקְרִי מִשְׁכָּן גְּמָרִינוּן לְהוּ מְהֻדְדֵי וְלֹא מִשְׁמַע פֵּן מְדַקָּא מִיִּיתֵי רַב יְהוּדָה קָרָא דְוִשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד וְלֹא מִיִּיתֵי הֵךְ קָרָאֵי דְכְּתִיב בְּרִישָׁא: בֵּין לְרַבְּנָן בֵּין לְרַבֵּי יְהוּדָה לְלִפְיָ כו'.

פִּירֵשׁ"י ז"ל הַתּוֹ דְאַרְוִחָבָה פְּרִיף וְלֹא מִשְׁמַע פֵּן מְדַלָּא קְאָמַר אֵלֵא הָא דְתַנּוּן הַרְחֵב מְעַשֵּׂר אַמּוֹת יִמְעַט גִּילְף מִפְתַּח שְׁעַר הַחֲצָר כּו' פִּינוּ דְעַד הַשְׁתָּא בְּגוּבָה אֵיירִי וְעוּד דְלְרַבֵּי יְהוּדָה אַמַּאי פְּרִיף מִפְתַּח שְׁפַר הַחֲצָר וְלֹא פְּרִיף מִפְתַּח אוּלָם דְקָאֵי בֵּיה פְּדַפְרִיף בְּסוּמָף וְעוּד דְלִישְׁנָא דְבִין לְרַבְּנָן בֵּין לְר' יְהוּדָה לֹא אֵתִי שְׁפִיר פִּינוּ דְבְּרוּחָבָה לֹא פְּלִיגֵי לְכֹף נִרְאָה דְאַגְוָבָה פְּרִיף וּמִשׁוּם דְלֹא מְסַתְּבַר לְמִיל' מִפְתַּח אֵהֵל מוֹעֵד פִּינוּ דְשְׁלֵא פְדִין נִקְרָא פְתַח שְׁהַרֵי הֵיךְ פְּרוּץ בְּמִלּוּאוּ כַּמ"ש הַתּוֹ בְּסוּמָף וְלְרַבֵּי יְהוּדָה גְּמִי אִין סְבַרְת לְמִילְף מִפְתַּח אוּלָם הַבַּיִת פִּינוּ דְלֹא כְּתִיב קָרָא הֵכִי אִי גְּמִי לְלִישְׁנָא קְמָא פְּרִיף דְרַבֵּי יְהוּדָה גְּמִי גְּלִיף לֵה מוֹשְׁחָטוּ פְתַח אֵהֵל מוֹעֵד וְכֵן פְּתוּבוּ הַתּוֹ בְּפָרָק קְדָשִׁי קְדָשִׁים דְאַגְוָבָה פְּרִיף וְכְתוּבוּ דְכְּתַר הֵכִי גְרַסִינוּ וְאִיִּבְעִית אִימָא קְלָעִים חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְכִי כְּתִיב וְקוּמָה בְּרוּחָבָה חֲמִשׁ וְכו' ע"ש: וְרַבֵּי יְהוּדָה פְתַחוּ שְׁל אוּלָם גְּמַר הָוֵי מִצִּי לְמִיפְרִיף דְאִי מִפְתַּחוּ שְׁל אוּלָם גְּמַר

וס"ל דפתח של אולם מיקרי פתח א"כ פתחו של היכל אמאי לא הנה גבוה אלא עשרים ורחב עשר הנה לו לעשותו שנה לאולם כדפריה בסמוך אלא דעדיפא פריה וכתבו התו' והא דלא משגי שאני אולם דהנה ליה צורת פתח משום דאליבא דרב קיימינו וקשה דא"כ מאי שקיל וטרי ש"ס בסמוך אליבא דרבנן אלא מעתה לא תהני לי צורת הפתח וכו' מידי הנה טעמא אלא לרב כו' פיון דכבר אסיק אדעתא הך שינויא דאליבא דרב קיימינו מעיקרא פי שקיל וטרי אליבא דר"י לכ"נ דהא דקאמר ור"י מפתחו של אולם גמי' לאו מקשן הוא אלא אבני גופיה הוא דשקיל וטרי הכי ואם פן איכא למימר דאבני קושטא דמלתא משגי דלא מצי למימר דר"י לא פליג ושגי אולם דה"ל צורת פתח פיון דבהדיא אשפסון ברייתא דפליג ומה שיקשו התו' דמאי פריה מפתח שער הקצר ולא משגי משום דהני ליה צורת הפתח כו' צריה לומר כשינוי' קמ' שכתבו התו' דצורת הפתח שעשה מן הצד לא עשה כלום.

דף ג אלא מעתה לא תהני ליה אמלתרא דוקא דלרב דאית ליה טעמא דקורה משום פתח הוא פריה דלדידיה הא דאמלתרא מהני במבוי ע"כ משום דס"ל דע"י אמלתרא הני פתח אפי' יותר מעשרים ולכך פריה פיון דהיכל הניא ליה אמלתרא הנה להם לעשות פתחו שנה לאולם כמ"ש התו' לעיל אבל אי לא הא דרב איכא למימר דטעמא דקורה משום היכרא הוא כדאמרי' לקמן ובסמוך דקאמר רב נחמן בר יצחק הניחא כו' אע"ג דמעיקרא גמי אסיק אדעתיה טעמא דהיכרא כדפני' מ"מ פיון דאיהו נקט ליה בהדיא לכך פריה לדידיה:.

לרבנן קורה טעמא מאי משום היכרא משום דברייתא דקתני יתר מפתחו של היכל לרבנן היא לכך נקט לרבנן קורה טעמא מאי מיהו לר' יהודה גמי טעמא דקורה משום היכרא הוא וס"ל דלמעלה מעשרים גמי הני היכרא.

וברבנו יהונתן כתב דר' יהודה אית ליה דטעמא דקורה לאו משום היכרא הוא אלא משום מחיצה דאמרי' פי תקרה יורד וסותם ותימה דא"כ מאי קאמר בסמוך דאי אשמעינן גבי סופה בהא קאמר ר' יהודה כו' אבל מבוי דלהילוף עביד אימא מודה להו לרבנן והא טעמא דר"י משום מחיצה הוא ולא משום היכרא: אמר רבה במבוי פשר בסופה פסול קצת תימה אמאי פסולה והא שלטה ביה עינא ורבה אית ליה דטעמא דסופה למעלה מכ' פסול משום דלא שלטה ביה עינא כדאמר לעיל עיין בתו' ריש פירק קמא דסופה הלל סופה תנו חלל מבוי תנו.

משמע דלישנא דמתניתין הכי משמע ליה דקאי אחלל. ונראה דדייק הכי מדקתני מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ז א קתני מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה כדקתני ברייתא דמזייתי רב פפא משמע דבחלל איירי שהקורה הונח מעשרים אמה ולמעלה מהו נמצא שהחלל מן הקורה לארץ הוא יותר מד' אמה.

וברייתא דלא קתני גמי למעלה מעשרים אמה משום דלא אצטריה למיתני הכי דכיון דקתני יותר מפתחו של היכל על פרוח גבוה מחלל עשרים קאמר דאי לא הכי לא הני יותר מפתחו של היכל פיון דהיכל חללה גופיה עשרים הנה: לעולם רבי שמעון ורוב אמות קאמר אף על גב דאיכא גדר שגפרץ עד עשר אמות כו' דהנה באמה בת חמשה כמ"ש התו' א"כ תרי ותרי גינהו י"ל דכמה הלכות שנויות במסכת פלאים דאזלינן בהו

בְּתֵר חֲשָׁבוֹן אֲמוֹת וְכִלְהוּ בֵּת שֵׁשֶׁה נִינְהוּ וְהוּוּ לְהוּ רַבָּא וְהָא דְלָא מִיִּיתֵי הֵכָא אֱלָא הֲנָךְ תִּרְתִּי קִרְחַת הֶפְרָם וּמְחֹל הֶפְרָם י"ל דְּבַחְדָּא נְמִי הֲוָה לִיה סְגִי אֱלָא מְשׁוּם דְּש"ס בְּעֵי לְמִידָק מַהֲהִיא דְרַצּוּפִין דְרַב נַחְמָן דְרַבָּא קְאָמֵר וּלְהִכִּי אִיצְטְרִיךְ לְאַתּוּנִי מִיְהָא תִּרְתִּי כִּי הִיכִי דְלִיקְהוּ רַבָּא לְהִדִּי חֲדָא וְכִינּוּ דְאַשְׁמַעִינוּ דְרַבָּא מְלִתָּא הִיא תּוּ לָא אִיצְטְרִיךְ לְאַתּוּנִי מִיִּדִּי דְכָל הַשּׁוּנָה מִס' פְּלָאִים וְיִוּדַע הִיא דְגָדֵר שְׁנַפְרִץ דְהוּוּ בְּאַמָּה בֵּת חֲמִשָּׁה יוּדַע נְמִי כְּמָה מְשֻׁנְיֹת הַשּׁוּנִיּוֹת הֵתָם גַּבִּי הִיא דְגָדֵר שְׁנַפְרִץ לְעִנְיָן חֲשָׁבוֹן אֲמוֹת דְהוּוּ כְּלָהוּ בְּאַמָּה בֵּת שֵׁשֶׁה: דָּף ד' בְּשִׁלְמָא לְרַבָּא פִּי הִיכִי דְלִיקְוִינֵן כּו' נִרְאָה דְאִיצְטְרִיךְ לְמִימֵר בְּשִׁלְמָא לְרַבָּא מְשׁוּם דְלְכָאוּרָה לְרַבָּא נְמִי קִשְׁיָא דְפְשִׁיטָא דְבְרִייתָא דְקִתְנִי וּבִלְבַד שְׁלָא יְהוּ מְכַוְּנֹת הֵינּוּ שְׁלָא יְהוּ מְצֻמְצָמוֹת דְהִיכִי מְשַׁמַּע לִישְׁנֵי דְמְכַוְּנֹת לְכָךְ קְאָמֵר דְלְרַבָּא אִיפָא לְמִימֵר דְלִיקְוִינֵן הִלְלוּ שְׁחֻקֹת וְהִלְלוּ עֲצָבוֹת קְאָמֵר וְהִשְׁתָּא בְּסֻמוּף דְמִסִּיק לְאַבְיֵי דְאָמֵר כְּרִשְׁבִּי"ג נִיחָא דְלָא תִּיקְשִׁי מֵאֵי אִיצְטְרִיךְ רִשְׁבִּי"ג לְמִימֵר וּבִלְבַד שְׁלָא יְהוּ מְצֻמְצָמוֹת דְהָא ת"ק נְמִי סְבִירָא לִיה הִכִּי דְאַמַּת.

כְּלָאִים יְהוּ שְׁחֻקֹת דְכִינּוּ דְפְשִׁטָא דְמְכַוְּנֹת הֵינּוּ מְצֻמְצָמוֹת אִיפָא לְמִימֵר דְלְאַבְיֵי פְּלִיג רִשְׁבִּי"ג בְּתִרְתִּי דֵת"ק סְבֵר דְכָל אֲמוֹת בְּאַמָּה בֵּת שֵׁשֶׁה וְכֹלְן לָא יְהוּ מְכַוְּנֹת דְהֵינּוּ מְצֻמְצָמוֹת אֱלָא שְׁחֻקֹת וְרִשְׁבִּי"ג סְבֵר דְדִנְקָא אֲמַת כְּלָאִים בֵּת שֵׁשֶׁה וְדִנְקָא אֲמוֹת כְּלָאִים לָא יְהוּ מְצֻמְצָמוֹת אֲבָל שְׁאָר אֲמוֹת בֵּת חֲמִשָּׁה וּמְצֻמְצָמוֹת וְאַבְיֵי דְאָמֵר לְעִיל אֲמַת סֹנְפָה וְאַמַת מְבוּי בֵּת חֲמִשָּׁה הֵינּוּ בֵּת חֲמִשָּׁה וְעֲצָבוֹת וְאַמַת כְּלָאִים שֵׁשֶׁה הֵינּוּ בֵּת שֵׁשֶׁה וְשְׁחֻקֹת פִּינּוּ דְכְרִשְׁבִּי"ג סְבִירָא לִיה וּלְפִי מַה שְׁפִירְשִׁתִּי הָא דְקְאָמֵר בְּסֻמוּף אָמֵר לִי רַבָּא רִשְׁבִּי"ג הָא אֲתִי לְאַשְׁמַעִי אֲמַת כְּלָאִים לָא יְצַמְצָם נִרְאָה דֵה"ק רִשְׁבִּי"ג לָא אֲתִי לְמַעוּטֵי שְׁאָר אֲמוֹת בְּנוֹת ה' אֱלָא לְמַעוּטִינְהוּ דְלָא לְהוּי שְׁחֻקֹת וּלְפְרוּשֵׁי מִילְתָּא דְתַנָּא קְמָא אֲתִי דְקְאָמֵר וּבִלְבַד שְׁלָא יְהוּ מְכַוְּנֹת דְמְשַׁמַּע לְפִי פְּשׁוּטוּ שְׁלָא יְהוּ מְצֻמְצָמוֹת אֱלָא שְׁחֻקֹת כְּדִפְרִי' לְכָךְ קְאָמֵר רִשְׁבִּי"ג דְאָמֵר כְּלָאִים לָא יְצַמְצָם קְאָמֵר דְשְׁלָא יְהוּ מְכַוְּנֹת דְנִקְטַת"ק הֵינּוּ דְלִיקְוִינֵן הִלְלוּ שְׁחֻקֹת וְהִלְלוּ עֲצָבוֹת וְאַם פֶּן אֲמַת כְּלָאִים דִּנְקָא לָא יְצַמְצָם.

וְרִשְׁבִּי"ג ז"ל פִּי מְשׁוּם דְרַבְּנָן אָמְרִי וּבִלְבַד שְׁלָא יְהוּ מְכַוְּנֹת דִּישׁ מִהֵן שְׁחֻקֹת וְיִשׁ מַה עֲצָבוֹת וְלָא פִּירְשׁוּ אִיזָה מִהֵן שְׁחֻקֹת וְאִיזָה מִהֵן עֲצָבוֹת וְאַתִּי אִיהוּ לְפְרוּשֵׁי דְהֲנָךְ דְכְּלָאִים לִיקְהוּ שְׁחֻקֹת וְקִשְׁיָא לְפִי דְהָא הֵךְ מְלִתָּא לָא אִיצְטְרִיךְ לִיה לְרִשְׁבִּי"ג לְפְרוּשֵׁי דְמִיִּדִּי הוּא טַעְמָא שְׁאִין כָּל הָאֲמוֹת שְׁוֹת מְשׁוּם דְלָא יְדַעִנּוּ אֲמוֹת שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים אִי אֲמוֹת שְׁחֻקֹת אִי אֲמוֹת עֲצָבוֹת קְאָמְרִי וּלְכָךְ אֲזַלִּינוּ הֵכָא לְחֻמְרָא וְהֵכָא לְחֻמְרָא וְא"כ פִּינּוּ דְרַבְּנָן אָמְרִי וּבִלְבַד שְׁלָא יְהוּ מְכַוְּנֹת דִּישׁ מִהֵן שְׁחֻקֹת וְיִשׁ מִהֵן עֲצָבוֹת פְּשִׁיטָא דְהֲנָךְ דְכְּלָאִים הֵיוּ שְׁחֻקֹת וְהֵיוּ דְסֹנְפָה וּמְבוּי הֵיוּ עֲצָבוֹת כִּי הִיכִי דְלִיקְהוּ הֵכָא וְהֵכָא לְחֻמְרָא דְאִי אָמְרִינוּ אִיפְכָא הוּוּ הֵכָא וְהֵכָא לְקוּלָא וְאִין זֶה סְבֵרָא כָּלִל: לְאַבְיֵי וְדְאִי תַנָּאִי הִיא וְהָא דְלָא קְאָמֵר נְמִי לְאַבְיֵי דְרִשְׁבִּי"ג אֲתִי לְפְרוּשֵׁי מְלִתָּא דֵת"ק דְכָל אֲמוֹת שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים דְנִקְטַת"ק הֵינּוּ כָּל אֲמוֹת שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים בְּכְלָאִים עֵינִין בְּתִשְׁבוּת הַרִשְׁבִּי"ג אִי סִימֵן שִׁי"ז וּמַה שְׁתִּירִץ בְּזֶה גִפְּן כְּדִי רְבִיעִית יִין לְנִזְיָר כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּהַג"ה וְאִי בְּשִׁתְּנִיָּה אִיירִי לְחִיבּוֹ אִם שְׁתָּה כְּשִׁיעוֹר מַה שְׁמִפִּיל זִית אֲגוּרִי מִן הֵינּוּ דְמְשַׁעֲרִין בֵּינֵן וְכו' דְפְשִׁיטָא פִּינּוּ דְשְׁתָּה יִין שְׁלָא יִשְׁעֵר אֱלָא בֵּינֵן וְלָא יְדַעְנָא מֵאֵי פְּשִׁיטָא אֲדַרְבָּא מִהִיכִי תִּיתִי לְחִיבּוֹ אִם שְׁתָּה כְּשִׁיעוֹר מַה שְׁמִפִּיל זִית אֲגוּרִי מִן הֵינּוּ וְהִלָּא הֵינּוּ שְׁמִפִּיל אִינוּ כְּדִי כְּזִית פִּינּוּ שְׁהֵינּוּ נִגְדָשׁ עַל שְׁפַת הַכְּלִי וְאִי לָאו קְרָא פְּשִׁיטָא דְאִין סְבֵרָא לְחִיבּוֹ פִּינּוּ דְלִיפָא כְּזִית.

במים במי מקנה בפ"ק דחגיגה פירש"י ו"ל נקודתו בפתח לאשמעינו מים המיוחזים
לאפוקי מים שאובין וכ"כ בתשובת הרשב"א סי' שי"ז והקשו התוס' שם דהא מים
שואבין מאד ובור מקנה מים נפקא.

ובספרי פרשת מצורע איתא ורחץ במים אפילו במי מקנה משמע אמה על אמה ברום
שלש אמות אע"ג דרומיה של אדם ארבע אמות פדאיתא בכמה דוכתי י"ל פשנכנס
במקנה של אמה על אמה ברום שלש אמות המים עולין למעלה וצפין על ראשו וכ"כ
התו' ביומא: פי אתי הלכתא לרובו ולמיעוטו וא"ת אם פן קרא למאי אתא דדרשינו
בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ כו' פינו דהלכה למשה מסיני הוא וי"ל דאיצטריך לבית
הסתרם פדאי' בפ"ק דקדושין דדריש מה בשרו מאברי וכו' כ"כ התוספות בפ"ק
דסוּפָה.

מיהו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים ממילא משמע וא"כ ע"כ פי איצטריך הלכתא
לרובו ולמיעוטו ועוד נראה דאילו דילפינו מבשרו שלא יהא דבר חוצץ כו' הנה אמינא
דשער אין חציצה פוסלת בהו והלכתא לבשרו לחודא אתיא וקרא דאת דילפינו מיניה
שער אתי לאשמעינו דשער נמי טבילה בעי מיהו חציצה אינה פוסלת בהו אבל השתא
דבשרו לחציצה אתי את כל בשרו דילפינו מיניה שער הטפל לבשרו נמי לחציצה אתיא:
ארוך תשעה וכפורת טפח הרי פאן עשרה וא"ת נהי דאיכא למידק מהכא דבעשרה הוי
מחיצה פינו שהיה מדבר מעל הפפורת וכתוב השמים שמים לה' מ"מ איהא למימר
דבפחות מעשרה נמי הוי מחיצה וי"ל דדייק שפיר דכיון דגובהו של ארוך הנה עשרה על
פרחו בבציר מעשרה לא הוי מחיצה דאי לאו הכי למה היה גבוה עשרה דאי משום
לוחות הא לא הנה עובדין אלא שלשה וכיון דשיעור ארכו ורחבו של ארוך לצורך הנה
פדאיתא בפ"ק דבבא בתרא פרנסת ארוך לארכו צא ופרנס ארוך לרחבו כו' על פרחה
שיעור קומתו נמי לצורך הנה וכיון דלוחות לא איצטריך כ"כ ש"מ דבבציר מעשרה
לא הוי: דף ה' דכ"ד טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה וכיון דמותר לטלטל שם
נראה ההיכר בפשעט טלטול הלב ליכא למיחש שפא יטלטל משם לרשות הרבים ומ"ד
ארבע קסבר אסור להשתמש תחת הקורה וכיון דאסור לטלטל שם איכא למיחש שפא
יטלטל מן המבוי אל תחת הקורה קודם שיראה ההיכר: דפתח ליה בקרו זוויות פתבו
התוספות והנה עיינו רואות שאיו האלקסון של שלשה על אחד מגיע לאלקסון של טפח
על טפח דאלקסון של טפח על טפח הוא ותרתי חומשי ואלקסון של שלשה על אחד
הוא פחות מכן וזה נראה לעינים שאם תקח רבוע של שלשה על אחד ותחתון אותו לג'
חלקים כל חלק טפח על טפח ותעשה אלקסון א' ארוך מקצה אל קצה ועוד תעשה
אלקסון קצר של מפתח על טפח פנה הרי קו אלקסון הקצר עם קו השנה שבין ראש
אלקסון הקצר לבין ראש אלקסון הארוך אין בהם פי אם שלשה טפחים ותרתי חומשי
אע"ג שהו עשויין פקשת נמצא שהאלקסון הארוך פינו שאינו עקום והולך בין שר מקצה
אל קצה על פרחה אין בו כל פה: לחי הבולט מדופןו של מבוי פירש רש"י ו"ל ולא
נעשה שם לשם לחי וקשה דלקמן בפירקין דייק לה אבני מעובדא דרב הונא דס"ל לחי
העומד מאליו הוי לחי דקאמר טעמא דלא סמכינו הא סמכינו הוי לחי מאי איצטריך ליה
למידק הו' מלתא מדיוקא פינו דהכא קאמר בהדא דהוי לחי ועוד דא"כ אמאי נקט לחי
הבולט מדופןו של מבוי הל"ל לחי העומד מאליו ות מארבע אמות נידון משום לחי וכו'.

לְכֹה נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּאִינְרִי שְׁהוּצִיא בְּנִינּוּ בְּפֹאֵת בֵּיתוֹ לְשֵׁם לְחֵי וְכִינּוֹן דְּמִבְּנֵי הַמְּבֹוֹי הוּא לְכֹה כֹּל שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּשִׁיעוֹר מְבֹוֹי דְּהִינּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת נִידוֹן מִשׁוּם מְבֹוֹי פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת נִידוֹן מִשׁוּם לְחֵי אַע"ג דְּמִחְוּבָר לְמְבֹוֹי הוּא כִּינּוֹן דְּאִין בְּכֹחַל זֶה שְׂיַעוֹר מְבֹוֹי וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרמב"ם ז"ל בְּפֶרֶק י"ז מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת וְשַׁבָּת לְחֵי הַבּוֹלֵט מְדֻפְּנֵוֹ שֶׁל מְבֹוֹי כְּשֶׁר וְלְחֵי הָעוֹמֵד מֵאֵלֵיו אִם סָמְכוּ עָלָיו מִקּוֹדֵם הַשַּׁבָּת כְּשֶׁר מִשְׁמַע דְּתַרִּי מִלִּי נִיגְהוּ כְּדָפְנִי דָּף ו' רב אֵמַר תּוֹרְתוֹ כְּמִפְּנֵלֵשׁ פִּירֵשׁ י ז"ל דְּאַף זֶה צָרִיף לְחֵי אוֹ קוֹרָה לְפָנֵי פְּתִיחוֹ לְצַד רְשׁוֹת הַרְבִּים לְכָל רוּחַ וּבְעַקְמוּמִיתוֹ צָרִיף צוֹרֵת הַפְּתַח דְּפִילוּשׁ שְׁהוּא מְפֹנְלֵשׁ לְחִבְרֵוֹ הוּוּ כְּמִפְּנֵלֵשׁ לר"ה וכו"כ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש ז"ל וְדַבְּרֵיהֶם תְּמוּהִים חֲדָא דְלִשׁוֹן תּוֹרְתוֹ כְּמִפְּנֵלֵשׁ לָא מִשְׁמַע כֵּן אֵלָא מִשְׁמַע דַּאכ"ג דְּעַקוּם הוּא וְנִרְאָה כְּסָתוּם אֲפִילוּ הֵכִי תּוֹרְתוֹ כְּמִפְּנֵלֵשׁ פִּי' כְּאֵלוֹ הִיָּה מְפֹנְלֵשׁ בִּיּוֹשׁ' בְּלִי עַקְמוּמִית וְנִיָּתֵר בְּצוֹרֵת הַפְּתַח מִצַּד אֶחָד וּמִצַּד הַשְּׁנַי בְּלְחֵי אוֹ קוֹרָה וְעוֹד דְּאִין סְבָרָא כָּלָל לֹאמַר דְּכִינּוֹן דְּהוּא מְפֹנְלֵשׁ לְחִבְרֵוֹ הֵוִי כְּמִפְּנֵלֵשׁ לר"ה וְעוֹד תִּימָה דְּלָמָּה יִהְיֶה מְבֹוֹי עַקוּם חֲמוּר מְפֹנְלֵשׁ גְּמוּר דְּסָגִי בְּצוֹרֵת הַפְּתַח וְלְחֵי אֶחָד וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתִיבוּ דְּבַעֲיֵנּוּ שְׂיַרְאוּ צוֹרֵת הַפְּתַח כֹּל בְּנֵי הַמְּבֹוֹי וְלֵאוּ סְבָרָא הוּא וְעוֹד דְּמְבֹוֹי מְפֹנְלֵשׁ גְּמוּר מִי לָא שְׂרִי בְּצוֹרֵת הַפְּתַח וְלְחֵי אֶחָד אַע"ג שְׂאִיו כֹּל בְּנֵי הַמְּבֹוֹי רוֹאִין צוֹרֵת הַפְּתַח וְעוֹד דְּלִקְמֵן קְאָמַר מַהוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה רַב אֵמַר מְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ וּמְסִיק דְּרַב סְבַר הַפִּירָא מְלַבֵּר פִּי לְבַנֵּי ר"ה מִשְׁמַע דְּלִדְיָדִיָּה בְּנֵי מְבֹוֹי לָא בַּעוּ הַפִּירָא וְכָל מַה שְׂעוֹשִׁין לְתַקְנַת הַמְּבֹוֹי בְּשִׁבִיל בְּנֵי ר"ה הוּא וַא"כ לָמָּה לִי צוֹרֵת הַפְּתַח בְּעַקְמוּמִית הָא כְּבָר אִית לְהוּ הַפִּירָא בַּל י אוֹ קוֹרָה הָעֲשׂוּיִין לְשְׁנַי פְּתִיחוֹ ע"כ נִרְאָה כְּדַפְּרִישְׁתִּי וְכֵן פִּי' ר"י דְּתוֹרְתוֹ כְּמִפְּנֵלֵשׁ הִינּוּ דַּאע"ג דְּעַקוּם הוּא וְאִינוּ מְפֹנְלֵשׁ לְהַדְיָא לר"ה דִּינוּ כְּאֵלוֹ הִיָּה מְפֹנְלֵשׁ בִּיּוֹשׁ' וְנִיָּתֵר בְּצוֹרֵת הַפְּתַח וְלְחֵי וּשְׁמוּאֵל סְבַר דְּכִינּוֹן שְׂאִינוּ מְפֹנְלֵשׁ בִּיּוֹשֵׁר ה"ל כְּסָתוּם שֵׁם בְּעַקְמוּמִיתוֹ וּלְכֹה אֵלוֹ עוֹשִׁין לְחֵי לְפִתְחוֹ וְאֵלוֹ עוֹשִׁין לְהִי לְפִתְחוֹ וְתוֹ לָא וְאִין צָרִיכִין צוֹרֵת הַפְּתַח וְקְאָמַר בְּמֵאֵי עֲסָקִינּוּ אִילִימָא בִּיּוֹתֵר מְעַשֵּׂר לָאו אַעְקְמוּמִית לְחֻדָּא קְאִי כַּדפִירֵשׁ"י אֵלָא שְׁפַל הַמְּבֹוֹי רְחַב הוּא יוֹתֵר מְעַשֵּׂר וּלְבַד קְאָמַר בְּהָא לִימָא שְׁמוּאֵל תּוֹרְתוֹ כְּסָתוּם דְּכִינּוֹן דִּיּוֹתֵר מְעַשֵּׂר הוּא כְּחַד מְבֹוֹי דְּמִי וּבַכַּה"ג לָא לִימָא שְׁמוּאֵל דְּלָאו מְפֹנְלֵשׁ הוּא אֲבָל לְרַב הִוָּה נִיחָא אַע"ג דְּהוּא רְחַב מְעַשֵּׂר דְּתוֹרְתוֹ כְּמִפְּנֵלֵשׁ דְּקְאָמַר הִינּוּ דְּדִין מְבֹוֹי זֶה הֵוִי כְּדִין שְׂאָר מְבֹוֹי מְפֹנְלֵשׁ גְּמוּר וְכִי הִיכִי דְּבְמְבֹוֹי מְפֹנְלֵשׁ גְּמוּר וְהוּא רְחַב יוֹתֵר מְעַשֵּׂר צָרִיף לְמַעְטוֹ עַד עֲשֵׂר וְעוֹשֶׂה לּוֹ צוֹרֵת הַפְּתַח מְפָאן וְלְחֵי מְפָאן הִכִּי נְמִי בְּמְבֹוֹי זֶה שְׂאֵם הוּא רְחַב יוֹתֵר מְעַשֵּׂר מְמַעְטוֹ וְעוֹשֶׂה לְחֵי מְפָאן וְצוֹרֵת הַפְּתַח מְפָאן וְכֵן לְשְׁמוּאֵל דְּאֵמַר תּוֹרְתוֹ כְּסָתוּם וְעוֹשֶׂה לְחֵי מְפָאן וּמְפָאן כְּשֶׁהוּא רְחַב מְעַשֵּׂר צָרִיף לְמַעְטוֹ תַּחֲזִילָה וְלֵא הוּנְצִיכוּ לְהַזְפִּיר מַה שְׂצָרִיכִין לְמַעְטוֹ דְּלִיכָא מֵאֵן דְּפְלִיג בְּהִכִּי דְּלֵא פְּלִיגִי אֵלָא אִי הֵוִי כְּמִפְּנֵלֵשׁ אִי הֵוִי כְּסָתוּם וַא"כ בֵּין לְרַב בֵּין לְשְׁמוּאֵל אִין צָרִיף לְעֲשׂוֹת כְּעַקְמוּמִיתוֹ כְּלוּם וּלְקַמֵּן דְּקְאָמַר וְאַצְרַכְנֵה דְּלִתּוֹת כְּבָר פְּתִיבוּ הַתּוֹסֵ' וְהָרָא"ש זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה דְּבָרוּב סְפָרִים גְּרַסִּינּוּ דְּלִפִּי וְכֵן כְּתַב ר"ח ז"ל וְהָא דְּקְאָמַר לְקַמֵּן הָאִי מְבֹוֹי עַקוּם דְּהִנּוּ בְּסוּרָא פֵּר בּוֹדִיָּא וְאִנְחָבָא בְּעַקְמוּמִיתִיה כְּבָר כְּתַב הָרָא"ש ז"ל דְּר"ח גְּרִים בְּשִׁפְתֵיהֶּ וְאִפִּי' אִי גְּרִסִּי עַקְמוּמִיטִיָּה י"ל דְּבַנֵּי רֵאשׁוֹ הָאֶחָד לָא רְצוּ לְתַמּוֹן וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי דְּאִין צָרִיף לְעֲשׂוֹת כְּלוּם בְּעַקְמוּמִיתוֹ דְּאִיתָא הֵתֵם מְבֹוֹי שְׁהוּא עַקוּם וּמְפֹנְלֵשׁ ר' יוֹחָנָן אֵמַר נוֹתֵן לְחֵי אוֹ קוֹרָה מְפָאן וְעוֹשֶׂה צוֹרֵת הַפְּתַח מְפָאן וְכו' כַּמ"ש הָרָא"ש ז"ל וְמַה שְׂכַתְּבֵ דְּש"ס דִּידֵן פְּלִיגָא אֲדִירוּשְׁלָמִי אִין נִרְאָה אֲבָל תִּימָא

דלקמן קאמרי מְבוּי הַעֲשׂוּי פִּנְדֵל אָמַר אַבְי עוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְגִדּוּל וְהֵנָּה פְּנִלְהוּ מִשְׁתַּרְי בְּלַחֵי וְקוֹרָה א"ל רְבָא פִּמְאָן פִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תּוֹרְתוֹ פִּסְתוּם לְמָה לִּיה צוּרַת הַפֶּתַח וְכִיּוֹן דְּמְבוּי עָקוּם אִין צָרִי פְּלוּם בְּעַקְמוּמִיתוֹ אַמְאִי קֶאֱמַר פִּמְאָן פִּשְׁמוּאֵל וְהָא אֲתִי שְׁפִיר פְּדָרְב וְכוּן הַקְּשָׁה הָרָא"ש ו"ל וְעוֹד תִּימָה דְּרְבָא קֶאֱמַר דְּעוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְכוּלְהָ וְאִידָּהּ גִּיסָא מִשְׁתַּרְי בְּלַחֵי וְקוֹרָה וְאִי קֶאֱי הָא דְּקֶאֱמַר עוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְכוּלְהוּ הִיָּינוּ לְצַד ר ה וְאִידָּהּ גִּיסָא אֶפְתַּח מְבוּי גִּדּוּל אוֹ לְאִידָּהּ גִּיסָא לֹא אֲתִי שְׁפִיר כֹּט ש הַתּוֹס'.

וְעוֹד קֶשָׁה דְּאַמְאִי קֶאֱמַר דְּעֵבִיד צוּרַת הַפֶּתַח לְכוּלְהוּ לֹא לִיעֵבֵד צוּרַת הַפֶּתַח אֶלָּא בְּפִתִּיחַת מְבוּי הַגִּדּוּל לר"ה וְאִידָּהּ פְּנִלְהוּ לְשִׁתְּפוּ בְּלַחֵי וְקוֹרָה וְכוּן הַקְּשָׁה הָרָא"ש ו"ל לפר"י וּמָה שְׁתִּירָץ מִשׁוּם דְּמְבוּאוֹת קִטְנוֹת פֶּל אֶחָד מְפֻלְשׁ לְחַבְרִי פִּמִּין ח' וְצָרִיף אֶחָד מִהוֹן צוּרַת הַפֶּתַח דִּןחַק הוּא כַּמ"ש לְקַמֵּן וי"ל דְּסוּגְיִית מְבוּי הַעֲשׂוּי פִּנְדֵל לֹא פְּדָפִירֵשׁ רִש"י ו"ל דָּאָם כֵּן תִּיקְשִׁי אַמְאִי נְקִט פְּלוֹגְתִּיָּהוּ בְּמְבוּי הַעֲשׂוּי פִּנְדֵל דְּהִיָּינוּ שְׁמְבוּאוֹת קִטְנוֹת פְּתוּחוֹת לְמְבוּי גִּדּוּל מִשְׁנֵי צְדָדִי הָא מִצַּד אֶחָד נְמִי מִשְׁפַּחַת לָהּ פְּלוֹגְתִּיָּהוּ שְׁפִיר לְכָּה נִרְאָה לִפ' דְּמְבוּי הַעֲשׂוּי פִּנְדֵל הִיָּינוּ שְׁמְבוּאוֹת קִטְנוֹת פְּתוּחוֹת לְמְבוּי גִּדּוּל מִשְׁנֵי צְדָדִין וְאִיָּנוּ זֶה פִּנְגָּד זֶה דְּרַגְלֵי נָדֵל נְמִי הֵן זֶה וְשֵׁלָא פִּנְגָּד זֶה וְכַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת לְקַמֵּן בְּשֵׁם ר"ת ו"ל וּמְבוּאוֹת הִלְלוּ מְפֻלְשִׁין לר"ה נִינְהוּ מְבוּי קִטְן שְׁבַצַּד זֶה מְפֻלְשׁ לר"ה דְּרָף מְבוּאוֹת קִטְנוֹת שְׁפִנְגָּדוּ בְּצַד הַשְּׁנֵי וְכַחַד מְבוּי נִינְהוּ וְכוּן אִיפְכָא וְכוּן דְּרָף פֶּתַח מְבוּי גִּדּוּל הַפֶּתַח לר"ה אֶלָּא שְׁאִיָּנוּ מְפֻלְשִׁין בִּינְשֵׁר כִּי אִם בְּעַקְמִימוֹת פִּינּוּן שְׁאִיָּנוּ זֶה פִּנְגָּד זֶה וְכַנְגָּד פְּתַחִיָּהוּ מִבְּפִנֵּי לִיפָא פִּילוּשׁ פְּנֵה הַרְבִּיּים צ"ה רְשׁוֹת צ"ה רְשׁוֹת צ"ה מְבוּי גִּדּוּל לַחֵי לַחֵי לַחֵי רְשׁוֹת הַרְבִּיּים וְקֶאֱמַר אַבְי דְּעוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְגִדּוּל וְהֵנָּהוּ פְּנִלְהוּ מְבוּאוֹת קִטְנוֹת דְּהֵאִי גִּיסָא וְדְּהֵאִי גִּיסָא פִּי בִּין אוֹתָן הַעוֹמְדוֹת מִצַּד יָמִין דְּמְבוּי גִּדּוּל בִּין אוֹתָן הַעוֹמְדוֹת מִצַּד שְׁמֵאל דְּמְבוּי גִּדּוּל פּוֹלֵן מִשְׁתַּרְי בְּלַחֵי וְקוֹרָה אִי קֶאֱמַר פִּמְאָן פִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תּוֹרְתוֹ פִּסְתוּם דְּלָרְב דְּאָמַר תּוֹרְתוֹ כְּמְפֻלְשׁ וּבְעֵי צוּרַת הַפֶּתַח מַחַד גִּיסָא ה"נ פִּינּוּ דְּמְבוּי קִטְן שְׁמִיָּמִין מְבוּי גִּדּוּל וּמְבוּי קִטְן שְׁמִשְׁמֵאל מְבוּי גִּדּוּל פֶּתַח מְבוּי מְפֻלְשׁ דְּמִי וְכוּן פּוֹלֵן לִיבְעוּ נְמִי צ"ה מַחַד גִּיסָא אֶלָּא אָמַר רְבָא אִין ה"נ עוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְהֵאִי גִּיסָא לְכוּלְהוּ פִּי אוֹתָן מְבוּאוֹת קִטְנוֹת הַעוֹמְדוֹת לְהֵאִי גִּיסָא דְּמְבוּי גִּדּוּל עוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְכוּלֵן וְאִידָּהּ גִּיסָא דְּהִיָּינוּ אוֹתָן מְבוּאוֹת קִטְנוֹת הַעוֹמְדוֹת לְאִידָּהּ גִּיסָא דְּמְבוּי גִּדּוּל מִשְׁתַּרְי בְּלַחֵי וְקוֹרָה דְּהַשְׁתָּא אִיתָא לְכוּלְהוּ צוּרַת הַפֶּתַח מִצַּד אֶחָד הַפֶּתַח לר"ה וְלַחֵי וְקוֹרָה מִצַּד א' הַפֶּתַח לְרְשׁוֹת הַרְבִּיּים אֶבֶל לְצַד שְׁנֵי הַפֶּתַח לְמְבוּי גִּדּוּל אִין צָרִיף פְּלוּם פְּדָרְב מִיָּהוּ לְמְבוּי גִּדּוּל עוֹשֶׂה נְמִי צוּרַת הַפֶּתַח מִשׁוּם אוֹתָן מְבוּאוֹת דְּאִידָּהּ גִּיסָא דְּמְבוּי גִּדּוּל דְּמִשְׁתַּרוּ בְּלַחֵי וְקוֹרָה דְּאִינְהוּ נְמִי מְבוּאוֹת עַקְנוּמוֹת מְפֻלְשׁוֹת לר"ה נִינְהוּ דְּרָף פֶּתַח מְבוּי גִּדּוּל הַפֶּתַח לְרְשׁוֹת הַרְבִּיּים וְצָרִיכִין צוּרַת הַפֶּתַח וְלֹא הַנְּצָרָה רְבָא לְהַזְפִּירוּ פִּינּוּ דְּקֶאֱי אֶהָא דְּאָמַר אַבְי דְּעוֹשֶׂה צוּרַת הַפֶּתַח לְגִדּוּל וְא"ת הֵנָּה מְבוּאוֹת דְּאִידָּהּ גִּיסָא דְּמְבוּי נְמִי אַמְאִי שְׁרִי בְּלַחֵי וְקוֹרָה לִיבְעוּ צוּרַת הַפֶּתַח מִשׁוּם דְּכָל אֶחָד מְפֻלְשׁ לְחַבְרִי כִּי ח' כַּמ"ש הָרָא"ש ו"ל וי"ל דְּבְכִי הֵאִי גּוֹנָא לֹא הָוִי מְפֻלְשׁ לר"ה דְּמִידִי הוּא טַעְמָא דְּמְבוּי הַמְפֻלְשׁ לר"ה מִשְׁנֵי פְּתַחִיו דְּבְעֵי צ"ה מִשׁוּם דְּבְקַעֵי בִּיָּה רְבִיּים פְּשֵׁהוּלְכִין מר"ה זֶה לר"ה זֶה דְּרָף הַמְבוּי זֶה לֹא שְׁיָיָהּ בְּהֵנָּה מְבוּאוֹת קִטְנוֹת פִּינּוּן שְׁעוֹמְדוֹת מִצַּד אֶחָד וְאִם הוּא עוֹמֵד בִּר"ה זֶה לְמִטָּה וְרוּצָה לְלַכֵּת לְמַעְלָה הוּלְקָה בִּר"ה עֲצָמוּ דְּלָמָה יִסְבֵּב דְּרָף הַמְבוּאוֹת אַחַר שְׁפַתְבַּתִּי זֹאת דְּקִדְקִיתִי בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ו"ל בְּפִי"ז מַה"ש וְנִרְאָה מְדַבְרִיו שְׁגָם הוּא מְפָרֵשׁ

הסוגיא כדפירש' שכתב שם מבווי שהיו לו שבילין מצד זה ושבילין מצד האחר שנמצאו מפולשין לר"ה ואע"פ שאינן מכוננין זה פנגד זה הרי כל אחד מהן מבווי מפולש פיצד מכשירין אותו עושה צ"ה לכל אחד ואחד מן השבילין שבצד האחד וכן לפתח הגדול ועושה לכל השבילין שבצד השני לחי או קורה מדכתב שבצד האחד ושבצד השני ולא כתב בצד האחד ובצד השני משמע בהדיא כדפירש דמהאי גיסא ומהאי גיסא דנקט ש"ס מהאי גיסא דמבווי גדול ומהאי גיסא דמבווי גדול קאמר והרב בית יוסף ז"ל הביא דברי הרמב"ם ז"ל בסוף סי' שס"ד וכתב דמשמע מדבריו דכשהן מכוננים זה פנגד זה ומי צריכו תיקון לכל אחד ואחד במקום פתיחתו למבווי ולא דק בדבריו כלל ובש"ע סימן שס"ד כתב דמבווי עקום צריף לעשות צורת הפתח בעקמימותו ובמבווי העשוי פנגדל כתב שעושה לכל אחד במקום פתיחתו למבווי גדול צורת הפתח וכו' ואין נראה כלל אלא כדפי' הסוגיא פו עיקר וכן יש להורות והשתא נימא לדידי דנוהגין לתקן כל המבואות בצורת הפתח על ידי חבל במקום שהן פתוחין למבואות של עובדי כוכבים ובעקמימותן אין עושין פלום אע"ג דכמה מבואות עקומות יש לנו שהעומד שם תוף המבווי אינו רואה שום צורת הפתח אלא משום שאין צריף לתקן אלא ראשי המבואות בלבד במקום שהן מפולשין למבואות של עובדי כוכבים.

וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כו' משמע דמסיק דאפילו בדלתות לא מיערבא וא"כ איירי בר"ה גמור רחבו י"ו אמה וקשה דלקמן אמרינן דלא התיר רבי יהודה אלא י"ג ושליש כמ"ש התו' ומה שתירצו דלפי המסקנא דמשני פיצד מערבין מבואות המפולשין הכי נמי שהוא דיתר על פו איירי במבווי המפולש כו' ונראה דלא דמיא דברייתא דלעיל שאני דקתני פיצד מערבין דר"ה ולא קתני כ"ד מערבין ר"ה משמע דלאו בר"ה איירי אלא במבואות הפולשות לר"ה והרבים עובדים דר"ה המבווי וכן משמע מדלא קאמר רבי יהודה הקא במאי עסקינן במבואות המפולש כו' מדנקט לישנא דהכי קאמר משמע דפרושי קא מפרש לה לברייתא אבל הך ברייתא ר"ה קתני משמע דבר"ה ממש איירי ועוד קשה פיון דרבי יהודה תקנתא דר"ה אתי לאשמעין פיצד מערבין אותו אמאי נקט מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים הנה ליה למימר פיצד מערבין רשות הרבים עושה לחי מפאן ולחי מפאן או קורה מפאן וכו' לכה נראה דבר"ה גמור איירי רחב י"ו אמה וקאמר רבי יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים פירש והבתים מקורבים הם זה לזה תוף שלש עשרה אמה ושליש שאין עומדין בדרי דשאר בתים אלא עומדין תוף חלל ברשות הרבים וכיון דרבים עובדים דר"ה שם יש לו דין רשות הרבים כדאמרינן בפרק הזורק דעגלות הוו תחתייהו וביניהו רשות הרבים פיון דרבים היו יוצאין ובאין באותו דר"ה ובתוספתא פרק שביעי לא גרסינן משני צידי רשות הרבים אלא ה"ג שם יתר על פו אמר רבי יהודה שני תצירות זו פנגד זו בר"ה נותנין לחי מפאן ולחי מפאן וכו' משמע דאיירי שהן עומדין בתוף חלל ר"ה כדפי': דף ז' כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי בעין מחלוקות ב"ש וב"ה לא ליעבד כו' והיינו דוקא היכא דסתרו אהדדי כדאמר בסמוך ד עמא דחומרי דמר בהאי הוי קולא בדוקתא אייריתי וטעמא דקולא דמר בהאי הוי חומרא בדוקתא אחריתי לכי מאן דעביד בהנה תרי דוכתי ל ומרא הולף בחשף שאינו רואה טעמו.

ובדברי הרב המגיד פָּרַק שְׁבַע עֶשְׂרֵה מֵהַלְכוֹת שֶׁבַת: אֲבָל הֵיכָא דְקָא דְרָסוּ בֵּיהּ רַבִּים אִימָא אִפִּי חֲצַר קַת קֶשְׁה דַּא"כ מַאי אִי טְרַנְדָּה לְמִימַר מְבוּי שְׁנַפְרִץ בְּמִלּוּאוּ לַח"ר כּו' הֵוָה לִיָּה לְמִימַר חֲצַר שֵׁן רִץ לַר"ה מְכָאן וּמְכָאן מְוֹתֵר וְשִׁמְא י"ל מְשׁוּם דְרַב בְּשִׁלָּא עֵירְבוּ אֵיירִי וְאַיְסוּר' דְּמְבוּי מְשׁוּם דְּאֶסְרִי עֲלֵיהּ בְּנֵי הַר הוּא וְאֶשְׁמַעִינָן נְמִי שְׁרִיּוּתָא דְּמְבוּי דְּכִי עֵירְבוּ מְבוּי נְמִי מוֹחֵר אַע"ג דְּרָסוּ בֵּיהּ רַבִּים פִּינּוֹן דְּנַפְרִץ לְחֲצַר הוּא וְאַיְנוּ מְפֻנְלֵשׁ לְהַדְיָא לַרְה"ר: לְמָה לִיָּה צוֹרֵת הַפְּתַח ה"ג בְּכָל הַסְּפָרִים וַא"כ צ"ל דְּמְבוּי הַגְּדוֹל סְתוּם מְשֻׁלֵּשׁ רוּחוֹת הוּא אֲבָל רַב אֶלְפָס לֹא גָרַס הוּא קוּשְׁיָא אֶלָּא הֵכִי גָרִים כְּמָא כְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר תּוֹרְתוֹ כְּסְתוּם וְהָא הָהוּא מְבוּי עֶקְוִים דְּהֵוָה בְּנֵהֲרַדְעָא וְכוּ' וְלֵהֲרֵי גִירְסָא י"ל דְּמְבוּי גְדוֹל מְפֻנְלֵשׁ הוּא.

סוגיות מְבוּי הַעֲשׂוּי כְּגַדְל פִּירְשִׁתִּי לְעֵיל. וְלִפִּי מַה שֶּׁ יִרְשָׁתִי צ"ל דְּמְבוּי גְדוֹל סְתוּם הוּא דְּאִי מְפֻנְלֵשׁ א"כ לְרַבָּא נְמִי תִּיקְשִׁי מְבוּאוֹת קְטַנּוֹת דְּאִידָּה גִיְסָא דְּמְבוּי גְדוֹל אִמָּאִי מְשֻׁתְרִי בְּלַחֲזֵי וְקוֹרָה וְהָא מְוֹלְשִׁין לַר"ה נִינְהוּ דְּרַךְ פְּתַח מְבוּי גְדוֹל וְכִינּוֹן דְּמְבוּי גְדוֹל סְתוּם הוּא קֶשְׁה קַת דְּמָאִי ס"ד דְּאַבְיִי דְּאָמַר עוֹשֶׂה צוֹרֵת הַפְּתַח לְגְדוֹל פִּינּוֹן דְּלִשְׁמוּאֵל ס"ל דְּאָמַר תּוֹרְתוֹ כְּסְתוּם אֲבָל לְסוּגִיָּי רַש"י ז"ל וְהַתּוֹסְפוֹת אִיכָּא לְמִימַר דְּמְבוּי גְדוֹל מְפֻנְלֵשׁ הוּא וְלֵהֲכִי בְּפִי צוֹרֵת הַפְּתַח וְלֹא גִרְסִינּוּ לְמָה לִיָּה צוֹרֵת הַפְּתַח: מִנִּיחַ אֵת הַקּוֹרָה בְּאַלְכֶסוֹן כְּתוּבוֹ הַתּוֹ' וַא"ת וְהִכִּי שְׁרִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ נֶגֶד הָאֲרוֹן הָאֵין כָּאן אֶלָּא שְׁתִּי מְחִי וְתוֹ' וִי"ל דְּאִית לִיָּה קוֹרָה מְשׁוּם מְחִיָּצָה וְכוּ' וְקֶצֶת קֶשְׁה לִי' זֶה דַּא"כ לְרַבָּא דְּאִית לִיָּה קוֹרָה מְשׁוּם הַיְכָרָא מַאי אִיְצְטְרִיף לְמִימַר דְּבְּאַלְכֶסוֹן לֹא הֵוָה הַיְכָר אִפִּי' הֵוָה הַיְכָר נְמִי אִינּוּ מְנִיחוּ אֶלָּא כְּנֶגֶד הַקְּצַר דָּאֵם הֵוָה מְנִיחוּ בְּאַלְכֶסוֹן ע"כ הֵוָה אֶסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצַד הָאֲרוֹן פִּינּוֹן דְּלִיכָּא אֶלָּא שְׁתִּי מְחִיּוֹת לְדִידֵיהּ דְּאִית לִיָּה קוֹרָה מְשׁוּם הַיְכָרָא וְכִינּוֹן דְּהֵוָה אֶסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּ דְּהָאֲרוֹן לְכָּה אִינּוּ מְנִי וּ בְּאַלְכֶסוֹן דְּבַעִינּוּ קוֹרָה לְכָל הַפְּחוֹת דְּבוּקָה בְּמְבוּי וְמַה שְׁפִי רַש"י ז"ל שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ כָּאן בְּאַרְנוֹכָה כָּאן בְּקֶצֶרָה הֵכִי אִיתָא בְּהַדְיָא בִּירוּשְׁלַמִי.

דַּרְף ט' מְשׁוּכָה וְתַלוּיָה פִּי רַש"י ז"ל כְּגוֹן שְׁנַעֲץ קְנָה כָּל שֶׁהוּא בְּאַמְצַע פְּתַח הַמְּבוּי וְנִתְּן עַל גְּבוּ אֵת הַקּוֹרָה וְקֶצֶת קֶשְׁה דַּא"כ בְּסוּמוֹ דְּמִשְׁנֵי רַב אִשִּׁי מְשׁוּכָה וְהִיא תַלוּיָה וְהִכִּי דְּמִי כְּגוֹן שְׁנַעֲץ ב' יְתִידוֹת עֶקְוִמוֹת מַאי אִיְצְטְרִיף לְאוּקְמִי בְּגוֹנוֹנָא אַחֲרִיתִי הַל"ל כְּגוֹן שְׁאוֹתוֹ קְנָה כָּל שֶׁהוּא שְׁנַעֲץ בְּאַמְצַע.

תַּח הַמְּבוּי הוּא גְבוּהָ נִיּוֹ אֶלְמַעְלָה מִן הַמְּבוּי פּוֹת מְשֻׁלֵּשׁה וְנִתְּן עַל גְּבוּ קוֹרָה קַרְה מְשֻׁתִּי רוּחוֹתֶיהָ דְּהַשְׁתָּא לֹא מְתַכְשְׁרָא מְבוּי אֶלָּא ע"י חֲבוּט וְלְבוּד וְעוֹד דַּא"כ לְמָה לְהוּ קוֹרָה הֵוָה לְהוּ לְהַעֲמִיד אוֹתוֹ קְנָה כָּל שֶׁהוּא אֶצֶל פְּוֹתֵל הַמְּבוּי לְהִיּוֹת לַחֲזִי דְּסִגִּי בְּכָל שֶׁהוּא לְכָּה נִרְאָה דְּמַעֲיָקְרָא נְמִי כִּי בְּעֵי לְמִימַר דְּמְשׁוּכָה אוֹ תַלוּיָה קְאָמַר הֵוָה סִבְר דְּתַלוּיָה הֵינּוּ שְׁנַעֲץ שְׁתִּי יְתִידוֹת בְּשֵׁנֵי פְּוֹתֵלֵי הַמְּבוּי מְבַפְּנִים זֶה פְּלִפִּי זֶה לְהִיּוֹת סְנִיף לְהַאֲרִיף הַקּוֹרָה מִב' צִינְדֵּיהּ וְנִתְּן הַקּוֹרָה עַל רְאִשֵׁי הַיְתִידוֹת וְהַיְתִידוֹת אִינּוּ רְאוּיּוֹת לְהַכְשֵׁר קוֹרָה דְּלִית בְּהוּ רֹחַב טְפַח וְכֵן מְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלַמִי וְלֵהֲכִי כִּי מוֹקִי לְהָ רַב אִשִּׁי בְּמְשׁוּכָה וְהִיא תַלוּיָה אִיְצְטְרִיף לְמִימַר כְּגוֹן שְׁנַעֲץ ב' יְתִידוֹת עֶקְוִמוֹת: מְשׁוּכָה מְרוּם אַחַת וְתַלוּיָה מְשֻׁתִּי רוּ וְתוֹ קַ"ת קֶשְׁה לְפִי זֶה לִיתְנֵי תַלוּיָה וְכ"ש מְשׁוּכָה כְּדַצְרִיף בְּרִישׁ מְפָנִין הַשְׁתָּא חֲמִשָּׁה מִינִין ד' מִיבְּעֵי' וִי"ל דְּהֵ"א תַלוּיָה הֵינּוּ מְרוּם אַחַת לְכָּה תְּנִי מְשׁוּכָה וְתַלוּיָה: כְּגוֹן שְׁנַעֲץ שְׁתִּי יְתִידוֹת עֶקְוִמוֹת פִּירְשׁ יְתִידוֹת גּוּפִיָּהוּ עֶקְוִמוֹת כְּמִין דְּל"ת נִינְהוּ וְכַעֲזִין עַל שְׁתִּי פְּוֹתֵלֵי

מבוי נוטות זו כלפי זו להאריף הקורה משני צידיה ואינן לא בגובהן ולא בעקמומיתן ג' וצריף לומר דבאלכסון יש שלשה דהיננו מראש הקורה עד ראש המבוי דאי לא הוי ביניהן שלשה לא איצטרף למימר חבוט דבלבוד ל וד הוי שרי דקורה עקומה בתוך כ' פשר אבל השתא דאיפא שלשה בין ראש הקורה לראש המבוי ולא משתרי אלא בחבוט ולבוד דמעיקרא אמרי' חבוט את הקורה למשה בפחות משלשה וחדר אמרינן לבוד עד ראש המבוי בפחות משלשה ומתוך הציור שצייר מהרש"ל משמע לכאורה דיתידות גופייהו לאו עקומות הן אלא שנעץ אותן בעקמומיות דהיננו באלכסון ואין הלשון משמע פן דיתידות עקומות משמע דאינהו גופייהו עקומות מדלא קאמר בעקמומית וגם הא דקאמר שאין בגובהן שלשה ואין בעקמומיתן שלשה לא אתי שפיר: והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כו'.

תימה מאי פריף והא רבא מודה דאסור להשתמש בין לחיים היכא דכתב ארבעה וא"כ שיר משפחת לה פלוגתיהו דלרש"בג דאמר לבוד הרי יש בין פולם ארבעה ואסור להשתמש פנגדו ולרבנן משתמש עד הודו הכיין של לחי החיצון ומ"ש התו' דא"כ ה"ל לפ' במילתיה בהדיא מבוי שרצפו בלחנין בפחות מד' במשף ארבעה דחוק הוא דכיין דנקט רבי יו נן פחות פות תרי זמני ע"כ לא איירי בבציר משלשה לחיין הרי פאלו כי' בהדיא שרצפו במשף ארבעה.

ועוד דהא רב אשי מוקי לה שרצפו במשף ארבע אמות אע"ג דלא פירשה רבי יו נן ומ"ש התוס' דכיין דנקט מבוי שרצפו הוי פאלו פי' בהדיא נמי דחוק הוא דמבוי שרצפו בלחיים משמע שפכר יש שם מבוי והוא רצפו בלחיים וא"כ אפתי לא ידעינן כמה הוא שיעור משף הלחיים.

וע"ק לרב אשי דמוקי לה כגון שרצפו במשף ארבע אמות ולרש"בג אסור משום דה"ל מבוי תיקשי לר' יוחנן גופיה אמאי נקט מילתיה פשרצפו במשף ארבע אמות הא משפחת לה שפיר פלוגתיהו אפי' לא ר פו אלא במשף ד' פתחים דלרש"בג דאמר לבוד אסור דכיין דרחב ארבעה מודה רבא ולרבנן שרי כדפיר'.

ע"כ נראה דלרבא דאמר בין לחיים נמי מותר אפי' בלחיים רחבים ארבעה קאמר דהא סתמא נקט בין לחיים נמי מותר וטעמיה נראה משום דס"ל לחי משום הדיפרא הוא והדיפרא מלבר ולפנים מן ההיפך שייף למבוי ובטל לגביה וכיין דשייף למבוי אין חילוק בין פחות מארבעה לארבעה.

והא דקאמר רבא מנא אמינא לה וכו' אע"ג דלא מייתי לדבריו ראיה גמורה דשאני התם דלית ביה ארבעה מ"מ מייתי ראיה לאפוקי מסברת אבני דאמר בין לחיים אסור אפילו בות מארבעה דמהאי דרב דימי שמעינן מיהא דמותר להשתמש בין ל יין פשהו פרות מארבעה דבטל להכא ולהכא והא דקאמר וכי תימא דאית ביה ארבעה על ארבעה אף על גב דבכי האי גונא נמי הוי דלא פרבא י"ל דאבני בעי לאתויי ראיה גמורה לדבריו דאפי' בפחות מד' אסור וכן משמע מדברי הר"ן והרא"ש והטור וש"ע שכתבו סתמא דבין לחיים נמי מותר ולא חילקו בין אם הם רחבים ד' אם לאו.

שוב ראיתי דגם הרמב"ן ז"ל פתב פן בספר המלחמות: הא פי אתא רבין אחר ר' יוחנן נראה מבחוץ ונשנה מבפנים אינו נידון משום לחי דוקא בנראה מבחוץ ונשנה מבפנים אבל נראה מבפנים ונשנה מבחוץ ליפא מאן דפליג דהנה לחי וכתב רבינו יהונתן דכשנראה מבפנים פינו דעיקר ההיפרא לבני מבוי נעשה והא איפא לכה דברי הפל דנידון משום לחי אבל נראה מבחוץ ונשנה מבפנים פינו שההיפרא לבני ר"ה לכה פליגי וכו' משמע מדבריו דטעמא דר' יוחנן דנראה מבחוץ לא הני לחי משום דהפירא לבני מבוי בעינו וליפא וקצת קשה דהא לעיל אמרינן רב ורבי חיאי ור' יוחנן אמרו מותר להשתמש תחת הקורה ומפרש ש"ם בחד לישנא משום דסברי הפירא מלבר בעינו משמע דס"ל לר' יוחנן דעיקר הפירא לבני רשות הרבים הוא: פותל שצידו אחד פנוס משל חבירו בין שנראה וכו' פאן פירש"י ז"ל ששקע הפותל מלפניו ולעיל פירש נראה מבחוץ שמשוף כל הלחי לחוץ וחדו הפנימי נכנסת בעוביה בפותל וכו' ונראה מבחוץ שינה דלעיל איירי בלחי שמשמידין אצל הפותל ודרף להעמידו לצד פנים כמ"ש התוספתא אבל הכא דקתני ברבייתא פותל שצדו אחד פנוס מחבירו כו' ונחבירו דקט היינו משוף הפותל שאצל מקום הפנוס שבו וקתני עלה בין שנראה כו' משמע דתרנייהו משפחת להו באותו רוח דאיירי ביה ואם פן על פרחו ברוח הפותל שלפנים בתוך המבוי איירי דהשתא משפחת לה שפיר תרנייהו באותו רוח שאם הוא פנוס באותו רוח לצד ר"ה הני נראה מבחוץ ונשנה מבפנים ואם הוא פנוס באותו רוח שלא לצד ר"ה הני נראה מבפנים ונשנה מבחוץ דאי ברוח הפותל שמשחוץ למבוי איירי אם פן לא משפחת לה הא דקתני בין שנראה מבפנים ונשנה מבחוץ באותו רוח דבין שהוא פנוס באותו רוח לצד ר"ה בין שהוא פנוס באותו רוח שלא לצד ר"ה לעולם הני נראה מבחוץ ונשנה מבפנים פינו דאין שום בליטה נראין מבפנים ולכה איצטריף לפרש ששקע הפותל מלפניו כלפי תוף המבוי והתוספות כתבו לפי שדרף לעשות בגין פענן זה כשיש שני מבואות זה אצל זה ודבריהם רחוקים מפמה טעמים: דף שמע מינה בין לחיין אסור קצת תימ' מנא ליה למידק דבין לחיין אסור דלמא בעלמא מותר ושאני הכא שהלחי נמשוף כלפי חוץ לר"ה ולכה אסור להשתמש פנגדו דסתם מבוי אורה כתליו שוין כמו שכתבו התוס' לעיל: אי נמי לאידך גיסא כו' פי' משום דרבי יהודה סתמא קאמר אין צריף למעט ואיפא למימר דאפי' ביותר מי"ג אמה ושליש קאמר ואיפא למימר איפא דאפילו בפחות מי"ג אמה ושליש אית ליה דצריף למעט ולא קאמר אין צריף למעט אלא בעשר ובי"א טפי לא וקא סבר רב אתי למילף מק"ו מפסי ביראות דביותר מי"ג אמה ושליש ס"ל דצריף למעט נדחי ש"ס וקאמר דלאו ק"ו הוא דהיא הנותנת וכו' והשתא לפי סברא זו דהיא הנותנת נהי דליפא למילף מק"ו דהתירא דר' יהודה ביותר מי"ג אמה ושליש מפל מקום איפא למילף דעד י"ג אמה ושליש מיהא אית ליה דאין צריף למעט מק"ו דפסי ביראות ומה פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה ואיפא עומד מועט אפילו הכי התרתה בהן י"ג אמה ושליש מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה ואיפא עומד מרובה אינו דין שתתיר בו י"ג אמה ושליש לכה קאמר ש"ס א"נ לאידך גיסא דהוה מלתא נמי ליפא למילף בק"ו דאיפא למימר איפא דאדרבה פסי ביראות דאקלת בהו חד קולא אקיל בהו קולא אחריתא וכו' לא אמרינן היא הנותנת וזיל הכא קא מדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה: עושה פס גבוה עשרה במשוף ארבע

אמות פתבו התוספות דאי איכא מראש הפס של צד פנים עד פותל האמצעי של מבוי יותר מעשר צריך למבוי זה צורת הפתח דהוי פמבוי עקום.

כבר פתבתי לעיל גבי מבוי עקום דבכה"ג אין לו דין מבוי עקום ואפי' עשוי כמין חי"ת אין לו דין מבוי עקום כיון דשני הפתחים הם לצד רשות הרבים אחד וכן משמע בהדיא מסוגיית מבוי העשוי פנדל כדפירשתי שם: ונעשה פס אמה ונרחיק אמה וכו' ש"מ עומד פפרוץ אסור לכאורה תימה והא עומד מרובה על הפרוץ הוא לפי מאי דמשני ליה דעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד.

וי"ל דהכי פריה ונעשה פס אמה כו' וכיון דלא שרית ליה בהכי ע"כ צ"ל דעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד ולהכי אסור דעומד פפרוץ אסור ש"מ דעומד פפרוץ אסור וכן משמע בסמוך דבין לרב דימי בין לרבין דפליגי בפרוץ פעומד תרנוייהו סבירי להו דעומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות לא הוי עומד ולכך קאמר בפרוץ פעומד פליגינן אע"ג דכי מצרפינו להו הוי עומד מרובה על הפרוץ: דף יא אלא לאו ביתר מעשר הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ש פתב שאם הנה לפרצה צורת הפתח אע"פ שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה והוא שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד משמע דס"ל דצורת הפתח לא מהני לתנא דמתניתין ביתר מעשר אלא א"כ עומד מרובה וקשה דא"כ מאי דניק הכי מדרבי יוחנן דלמא שאני הכא דפרוץ מרובה ולכך לא מהני צורת הפתח ביתר מעשר ולעיל נמי דקאמר לימא מסייע ליה כו' הנה ליה למימר דבפתחים יתר מעשר איירי ותנא דמתניתין היא וע"ש בדברי המגיד: במאי עסקינו אילימא על גבן תימא היא ס"ד למימר דבעל גבן עסקינו הא אמר ליה ר' יוחנן לריש לקיש לא כף הנה המעשה כו' משמע דר' יוחנן מיייתי ראיה לדבריו מהו עובדא דר' יהושע ואי בעל גבן איירי אין ענין זה לזה דהא אינהו לא פליגי גבי פלאים אלא בעשאה מן הצד ועוד תיקשי לרבי יוחנן דמתיר בעל גבן אפי' ביתר מעשר וי"ל דה"ק במאי עסקינו אילימא על גבן אבל מן הצד לא שני פן בין עשר ליתר מעשר ורבי יוחנן פרב ס"ל והשתא בעי למימר דפלוגתא בפנייה נמי בעל גבן איירי ודריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא דהא דידיה והא דרבי' ודר' יוחנן אדר' יוחנן נמי לא קשיא אע"ג דתרנוייהו בעל גבן איירי י"ל דהתם בעשר והכא ביותר מעשר וטעמא דר' יוחנן דלא התירו לו לענין שבת משום דס"ל פרב יוסף דצורת הפתח לא מהני בפרוץ מרובה דיליף לה מבגין אב כיון דכרב ס"ל ובכלאים לא שייך למילף מבגין אב פחות מעשר מיתר מעשר דשאני התם דאיכא תרתי לריעותא יתר מעשר ופרוץ מרובה וא"כ שפיר קא אמר ליה ר' יוחנן לר"ל לא כף הנה המעשה וכו' דאינהו נמי בעל גבן פליגי גבי פנייה ולכך קאמר יותר מעשר אסור והתניא הוי שם קנין וכו'.

צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום פירש"י ז"ל מן הצד שלא הניח קנה העליון על גביהו מלמעלה אלא חברו מן הצד וכן פתבו רוב הפוסקים ולפי זה האידנא דנוהגין לתקן כל המבואות בצורת הפתח דכל מבואות שלנו יש להן דין חצרות ונוהגין לתקנו ע"י חבל הקשור לרחבו של מבוי כמ"ש בהגהת ש"ע סי' שס"ג ויש מעמידין קנה מפאן וקנה מפאן וקושרין החבל בראשי הקנים יש ליתור לחבר את החבל למעלה על גב ראשי הקנים כדי שלא יהא צורת הפתח עשוי מן הצד.

ורב אלפס ז"ל פתב בשם רב האי גאון ז"ל דצורת הפתח שעשאה מן הצד היינו שעשאה מצדו של כותל וטעמא משום דפתחא בקרן וזויות לא עבדי אינשי פדאמרינו לעיל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפיו מה"ש וכן משמע דלפני רש"י ז"ל מאי קאמר צורת הפתח שעשאה מן הצד כיון שאינו עושה מן הצד אלא קנה העליון לחוד וקנה העליון לחוד לאו צורת הפתח הוא אלא שלשת הקנים ביחד הוי צורת הפתח כמו שאמרו קנה מפאן וקנה מפאן וקנה על גביהו.

מיהו פולה סוגיא דלעיל בסמוך דקאמר במאי עסקינו אילימא מן הצד והאמר רב חסדא וכו' אלא על גבן ובהאי וכו' משמע בהדיא פדפירש רש"י ז"ל וצ"ע: הכי גרסינו ואמר אבני הפל מודים וע"כ צ"ל הכי לספרים דגרסי בתר מלתא דאבני אמר ליה אי משכחת להו לחבראי לא תימא להו מידי ואי גרסי אמר אבני ולא מיייתי ליה ש"ס אלא לפרושי פלוגתיהו לא הנה להפסיק במלתא דאבני עובדא דרב ששת.

ותימה דמאי איצטרי לאתויי מלתא דאבני וי"ל דמהא דקתני ושויין שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת ליכא למידק מידי דאע"ג דהכשרה דפתח ברגלים היא והעגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות אפ"ל הכי איכא למימר דצריכין ליגע וטעמא דחייבת משום תרנויהו אית להו דאמרין חוקקין פי' חוקקין העגול משני צדדיו ומרחיבין אותו פאלו הוא רוחב ארבע למדת הרגלים ונמצא דליכא הפסק בין תקרה למזוזות ולכך מיייתי הא דאבני דשמעינו מיניה דרבנן סברי דלא אמרינו חוקקין ואם כן על פתחא הא דשויין שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת מעמא משום דאין צריכין ליגע הוא ונראה דהיינו מה שפירש"י ז"ל דאפ"ל לאבני ילפינו דאין צריף ליגע: דף יב והא תנא רב אדא בר אבמי קמיה דר' חנניא תימה בלאו מלתא דר' יוחנן דאמר חצר צריכה שני פסין גמי אמאי לא פריף רבי זירא מהו ברייתא אהא דקאמר ר' יוחנן פסי חצר צריכה שיהא בהו ארבעה וליכא למימר משום דאיכא לשנויי מרוח אחת ארבעה משתי נוחות שלשה מפאן ושלשה מפאן וכד' יוסי דא"כ השתא גמי מאי פריף דלמא הא דקאמר ר' יוחנן חצר צריכה שני פסין היינו ג' מפאן ושלש מפאן אבל ברוחב ארבעה בפס אחד סגי וי"ל דאי לא הא דאמר רבי יוחנן חצר צריכה שני פסין איכא לשנויי דהא דתני רב אדא רבי היא דאמר שני פסין בעינן וסבר לה פירי יוסי ור' יוחנן פרבנן ס"ל דאמרי חצר ניתרת בפס אחד וקסבר דלא שרו רבנן אלא בפס ארבעה אבל השתא פרי דרבי יוחנן גופיה אהדדי דמדקאמר חצר צריכה שני פסין משמע דכרבי ס"ל ומדקאמר פסי חצר צריכה שיהא בהו ארבעה משמע דכרבנן ס"ל וכי תימא ארבעה מפאן וארבעה מפאן ולעולם כרבי ס"ל והתני רב אדא וכו' אלמא דבשני פסין לא בעינן שיהא בכל אחד ארבעה ומשני דברייתא דרב אדא רבי היא וסבר לה כר' יוסי דאמר לחי רחב שלשה בעינן ור' יוחנן פרבנן ס"ל וכי קאמר חצר צריכה שני פסין משתי רוחות ובשני משנהוין סגי לה והא דקאמר פסי חצר צריכה שיהא בהו ארבע מרוח אחת קאמר וזהו לשיטת רש"י ז"ל ולידידיה ליכא אלא שני מחלוקת בדבר דהיינו רבי ורבנן ס"ל דמשתי רוחות בשני משנהוין סגי ומרוח אחת בעינן פס ארבעה ורבי סבירא ליה דמרוח אחת לא סגי אפ"ל בפס ארבעה אלא שני פסין משתי רוחות בעינן של שלש פריי יוסי וליכא למימר דלרבי גמי סגי מרוח אחד בפס ארבעה דמדקתני רבי אומר בשני פסין משמע דפליג אדרבנן דאמרי חצר ניתרת בפס אחד דהיינו בפס ארבעה וכבר הקשו התוס' על פירש"י

ז"ל ונדרחו דבריו וע"ק דמשמע דרבנן ור' לא פליגי בברייתא אלא אי בעינן שני פסין אי
בחדא סגי מיהו תרנוייהו בחד גוונא פסין איירי ולפירש"י צריף לומר דפס אחד דאמרי
רבנן היינו פס ארבעה ושני פסין דנקט רבי היינו של שלש שלש וזה דוחק פיון דרבי
אמילתא דרבנן קאי משמע דפסין דר' כפס אחד דרבנן נינהו והתוס' כתבו דרבנן כפס
אחד ומשהו סגי ולרבי בשני פסין משנהוין משתי רוחות ומרוח אחת בעינן פס ארבעה
ורבי יוחנן כרבי ס"ל והא דקאמר חצר צריכה שני פסין היינו שני משנהוין משתי רוחות
כרבי ולכאורה נראה דהא דקאמר והא דתני אדא בר אבימי ר' היא לאו דר' קתני לה
דהא לדידיה בשתי משנהוין סגי אלא כלומר תנא דברייתא דאדא כרבי סבירא ליה דבעי
שני פסין ולית ליה דרבי דסגי ליה בשני משנהוין אלא סבר לה כרבי יוסי דבעי לחי
שלשה ולפי זה איכא שלש מחלוקת בדבר רבנן ס"ל דכפס אחד משהו סגי ורבי סבר
דשני פסין משהו בעינן משתי רוחות או כפס ארבעה מרוח אחת ותנא דברייתא דרב
אדא סבר דשני פסין בעינן של שלש שלש ואי אפשר לומר כן דלישנא דרבי היא וסבר
לה כרבי יוסי לא משמע כן ולעיל נמי קאמר אא"כ נראה בחוץ ושוה מבפנים אינו נדון
משום לחי ורבי סבר לה כרבי יוסי כו' משמע דרבי גופיה ס"ל כרבי יוסי ועוד דלקמן
אמתני' דלחיינו שחמרו קאמר בגמרא שאני לחיינו משום דקאי רבי כיומיה משמע בהדיא
דרבי ס"ל דלחי רחב שלש בעינן ושנא מה שכתבו התוס' דלרבי צריף שני פסין של
שני משנהוין היינו לדין דקי"ל כרבי דבעי שני פסין סגי לן בשני משנהוין פיון דק ימי
לן כרבנן דר' יוסי אבל רבי גופיה שני פסין של שלש קא בעי ודוחק: ואנא לא ידענא
דעובדא הנה בתמיה קאמר וכי לא ידענא דעובדא הנה כו' וא"כ נהי דשמואל לא אמר
דחצר ניתרת כפס אחד אפתי שפיר קאמרי דהא רב יהודה עבד עובדא הכי: דף יג אם
תתיר אות אחת כתבו התוספות כגון בראשית ברא אלהים בראו ונראה דככי האי גוונא
לא הוי מחריב את כל העולם דאורחא: דקרא הוא למיכתב גבי שם אלהים לשון רבים
כמו כי שם נגלו אליו האלהים אשר לו אלהים קרובים אליו וכן פי' רש"י ז"ל בפרשת
וישלח מיהו כי שם נגלו וגומר תרגום אונקלוס ארי תמן איתגליאו ליה מלאכיא דה' אשר
לו אלהים קרובים אליו דרשינן מיניה קרוב בכל מיני קירבה: עשייה דידה מחיקה היא
תימה א"כ אמאי אין מוחקין לה מן התורה והתוס' כתבו משום דכתיב וכתב את דברי
האלות האלה דבעינן שתהא פתיבה לשם אלה ולא ידענא מנא להו הך דרשה ועוד דא"כ
הנה ליה לרב נחמן בר יצחק למימר עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא
דאיכתב מיהת לשום אלה בעולם.

ועוד לישנא דמיהת לא אתי שפיר דכיון דמחיקה לחודא בעינן לשם הך סוטה אבל
פתיבה לא בעינן לשם הך סוטה אלא לשם סופה בעולם ולכאורה הנה נראה לפרש
דת"ק ורבי אחי תרנוייהו אית להו דמדאורי' לא בעינן אלא עשייה לשמה דהיינו מחיקה
מדכתיב ועשה לה אבל פתיבה לא ומדרבנן הוא דפליגי תנא קמא כפר דאע"ג
דמדאורייתא לא בעינן אלא מחיקה לשמה אפי' הכי מדרבנן אין מגילתה פשרה כו' ור'
אחי סבר דמגילתה פשרה לאחרת אפי' מדרבנן.

והמקשה הנה כפר דמדאורייתא פליגי ולכך פריף ולית ליה לרבי אחי כו' ומשני דסוטה
שאני דמדאורייתא במחיקה בעלמא סגי מדכתיב ועשה לה והשתא ניחא הא דאין מוחקין
מן התורה לר' אחא דכיון דלהש"ס פתיבה אין מוחקין ממנה מדרבנן ולפי זה מה שהקשו

מפ"ב דגניטין ומפרק כל הגט לאו קושיא היא דגבי גט שאני דבעינן פתיכה לשמה
מדאורייתא מדכתוב וכתב לה מיהו פשטא דשמעתא משמע דמדאורייתא פליגי.

לכד נראה דה"ג עד פאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא דאי פתיב לשום אלה
בעולם ולא גרסינן לשום סוטה ולא גרסינן מיהת ונהכי גרסינן לה בהדיא בפ"ג דסוטה:
לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו יש ספרים דגרסי אלא רבי מיישא שמו ולפי
זה הו' דקאמר ולא רבי נהוראי שמו לאו ארבי מאיר קאי אלא ארבי נהוראי שגזפר
במקום אחר קאי ואידי דמפרש שמו של רבי מאיר מפרש נמי שמו של רבי נהוראי וכן
נראה עיקר דלמה לן לקרותו ר' מאיר ורבי נהוראי דמה לי מאיר מה לי מנהיר תרנייהו
חדא נינהו ועוד דלא יתכן לומר דרבי מאיר היינו רבי אלעזר בן ערף דא"כ רבי מאיר
היה חברו של רבי אליעזר הגדול תלמידו דרבי יוחנן בן זכאי ולעיל קאמר דרבי מאיר
תלמידו של רבי עקיבא הנה ור"ע תלמידו דרבי אליעזר הגדול הנה: דחזיתיה לרבי מאיר
מאחוריה פירש"י ז"ל שהיה יושב בשורה מאחוריו.

וכירושלמי איתא דרבי לא ראה את רבי מאיר מימיו אלא חד זימנא אסתיע מלתא
שראהו מאחוריו ונראה דהיינו הו' דקאמר הו' שהיה מחנך מחבריו לפי שזכה לראותו
מיהת מאחוריו.

והטעם נראה לפי שהשכינה היתה שורה עליו כדמשמע במדרש רבה פרשת סוטה שהיה
ר' מאיר צופה ברוח הקדש ולכך כל מי שזכה לראותו נמשך עליו שפע רוח הקדש. ונהכי
אשכחן בדוד המלך דכתיב גביה וטוב רואי ואמרו חז"ל שראית פני דוד היה מועיל
לזכרון ולכן כתיב יראיך וישמחו והיפוך מהמסתכל בפני רשע שכל המסתכל בו
עיני שכלו פהות משום דרוח הטומא' שורה עליו והמסתכל בו נמשך משומאמו עליו
ומשתבש: שהיה מטהר את השרץ תימה דמה לנו בתריפות של הכל לטהר את השרץ
שהתירה טמאתו בהדיא והתוספות כתבו דלענין טומאת גבלות איירי ולא משמע כן
מדנקט לטהר את השרץ סתמא ועוד דבסוף פ"ק דסנהדרין קאמר רב דאין מושיבין
בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ מן התורה משמע דבעינן שיהא חריף טפי
ואי מטומאת גבלות קאמר מה תריפות הוא זה והלא בתורת פהנים מועט לה בהדיא:
הללו אמרים הלכה פמותינו וכו' משום דקי"ל כל היכא דפליגי תרי תנאי וחד מינייהו
גדול מאידך בחכמה או במנין הולכין אחריו כדאיתא בפ"ק דע"א וכן היה האחד גדול
בחכמה והאחד גדול במנין דב"ה רובא הוי וב"ש חריפי טפי לכך הללו אמרים הלכה
פמותינו כו': דף יד רשב"ג אומר אם מקבלת אריח לארכו שלשה אין צריף להביא קורה
אחת וא"ת פשיטא דכשקבלת אריח לארכו שלשה הרי יש בכל אחת טפח ומחצה ועוד
דהא ברוחב טפח סגי כדקתני מתניתין ועוד דמשמע דרשב"ג להקל בא דומיא דר שא
וכיון דקא בעי אריח לארכו שלשה מחמיר הוא מפי מת"ק ומאי וכן דקתני ולכך נראה
כמ"ש הרשב"ד ז"ל דאיירי שלא השפיעו זו אצל זו ממש אלא רחוק זו מזו קצת וקאמר
ת"ק שאם הן מקורבין בפחות מטפח ומחצה שפיר דמי כיון דאז יכולות לקבל עליהן
אריח לרחבו טפח ומחצה אבל מרוחקין טפי לא ורשב"ג מקיל וסבירא ליה דאפילו הן
מקורבין בפחות מג' מפחים שפיר דמי כיון דיכולות לקבל עליהן אריח לארכו ג' אפנייה
רחבה ובריאה לפי ראשון שכתבו התוספות דמהפך נמי דברי רבנן הו' דלא אפנייה

במלתייהו דרבנן רחבה אף על פי שאינה בריאה יש לומר משום דרב הנה סבר דאו או קאמר ליה רחבה כדי לקבל אריח או בריאה כדי לקבל אריח דהא בירושלמי דפירקין איתא דרבי שמעיה אית ליה בריאה אע"פ שאינה רחבה אבל פי אתנניה במלתא דרבי יהודה רחבה אף על פי שאינה בריאה או איצטריף למימר ליה אתנניה רחבה ובריאה והנה מהפני דברי רבי יהודה לרבנן: כמה הנה להו חמש מאה גרמידי אע"ג דבקרא עגול פתיב קא ס"ד דגוף הים מרובע הנה עשר על עשר ברום חמש ופי הים בלבד הנה עגול סביב שקרנותיו היו מחופין למעלה בעיגול ובסמוך דפריף אימא חדא הנה מני למיפרף אימא פולו וכשפי' אלא דעדיפא פריף: אמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הסרקע שלשה נראה דרבה גרסינן מדקאמר טעמא משום דהנה מחיצה שהגדיים בוקעין בה ואלי רבא אית ליה לעיל ולקמן בסמוך דלחי משום היכר הוא אבל רבה אית ליה לעיל דלחי משום מחיצה הוא: דף ט' דפא ראי קמ"ל לכאורה משמע דהכי פ"א אי אמרת בשלמא שעמדו מאליהו נאחי לאשמעי' דמחיצה העומדת מזליה הוי מחיצה ניחא דהא דנקט אילן וגדר מחיצת הקנים יש לומר דחלת גונוי מחיצות העומדות מאליהו נקט אלא אי אמרת שעשאן מתחילה לכו ולא אחי לאשמעי' אלא הא דלא גזרינן דלמא אחי לאשתמושי באילן א"כ גדר וחיצת הקנים למה לי דלא הנה נקט חדא אטו תרתי אבל תימה דברישי פרק עושין פסין משמע דאחי לאשמעי' דאמרי' רואין כל שאלו יחלק ויחלק האילן ויש בו אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד וכו' בגדר של אבנים נמי אמרי' רואין כל שאלו יחלק וכו' וכן פירש"י ז"ל בפ"ב דסנפא וכן בחיצת הקנים אחי לאשמעינן הכי למאי דקאמר התם דהיינו גודריתא דקני וא"כ מאי פריף מאי קמ"ל דלמא רואין אחי לאשמעינן ותלת גונוי רואין נקט ותדע דרואין אחי לאשמעינן דאי לא הכי מאי משני חיצת הקנים קני קנה פחות משלשה וכו' אפתי תיקשי גדר למה לי דלא שייף למימר דנקט גדר אידי דנקט אינה תרתי פיון דלא אשמעינן מיניה מידי ובפ"ב דסנפא איתא נמי להך סוגיא ולא פריף התם מאי קמ"ל.

ויש לפרש דה"פ א"ה מאי קמ"ל דמאילן לחודא שמעינן הא דאמרי' רואין והא דלא גזרינן דלמא אחי לאשתחושי וא"כ לא ליתני אלא אילן בלבד גדר וחיצת הקנים למה לי דלא שייף למימר דנקט תרתי אטו חדא אא"כ שעמדו מאליהו ניחא דאי לא תני אלא אילן הנה אמינא דאיירי שנטעו מתחילה לכו ולא אחי לאשמעינן אלא הא דאמרינן רואין לכו נקט נמי גדר לאשמעינן נמי דמחיצה העשויה מאליה הוי מחיצה ואידי דנקט הנה תרתי נקט נמי חיצת הקנים דאמרינן ביה רואין אע"ג דלא איצטריף אלא אי אמרת שעשאן מתחילה לכו לא ליתני אלא אילן לחוד דהנה שמעינן מיניה שפיר דאמרינן רואין ולא גזרינן דלמא אחי לאשתמושי באילן ונראה דלהכי נקט לישנא דמאי קמ"ל ולא קאמר אי הכי פשיטא כדאמר לעיל משום דלאו מלתא דפשיטא היא דאמרינן רואין לכו קאמר מאי קמ"ל פיון דמאילן לחוד שמעינן הא דאמרינן רואין: אי הכי מאי קמ"ל וא"ת למאי דבעי למימר דבעומדין מאליהו איירי וטעמא דנידון משום לחי דלחי משום מחיצה הוא תיקשה מאי בין שגראה מבחוץ ושנה מבפנים וכו' דקתני דכיון דלחי משום מחיצה הוא ולא משום היכר מה לי שגראה מבחוץ מה לי נראה מבפנים.

וי"ל דכשגראה מבפנים דומה טפי למחיצה פיון דסותם קצת חלל המבוי: מספר פרייתות מדסמך פרייתות לספר כדפירש רש"י ז"ל ועוד נראה דמיתורא דכרייתות דריש דהנה

מְצִי לְמִיכְתָּב וְכַתֵּב לָהּ סֵפֶר וְנָתַן בְּיָדָהּ פְּרִיטוֹת לְמַה לִּי אֵלֶּא לְמִי־דָרִישׁ מִיָּגוּה סֵפֶר כּוֹרְתָהּ וְאִין ד"א כּוֹרְתָהּ וְהִשְׁתָּא נִיחָא טְפִי הָא דְקָאֻמֵר וְרַבְּנָן הָאִי סֵפֶר פְּרִיטוֹ מִיָּבְעִי לָיָה דְבָר הַכּוֹרֵת כּו' וְכֹן מִשְׁמַע קִצְתָּ בְּסִפְרֵי פ' פִּי תִצָּא דְרַבְּנָן מְכַרִּיתוֹת לְחֻדְא דְרִשִׁי הֵכִי דְאִיתָא הָתָם סֵפֶר אִין לִי אֵלֶּא סֵפֶר מְנִיין לְרַבּוֹת עָלֵי קְנִים וְכו' פְּרִיטוֹת שְׂיָהָא פְּרִיטוֹת מְפָאן אִתָּהּ אוֹמֵר הָאוֹמֵר לֹא־שִׁתּוּ הֵרִי זֶה גִיטְיָהּ עַל מְנָת שְׁלֹא תִלְכִי לְבֵית אַבִּיךָ לְעוֹלָם וְכו'. מְנָת שְׁלֹא תִלְכִי לְבֵית אַבִּיךָ פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָה דְהָא אָם מֵת אַבִּיךָ לֹא תִשְׁיַבְתּוּ בֵּית אַבִּיךָ כּו' וְי"ל דְּבֵית אַבִּיךָ קְרוּאִים כָּל יוֹצְאֵי חֻלְצִיו וְעוֹד נִרְאֶה דֹאע"ג דְּכִשְׁמַת אַבִּיךָ מְוֹתֵרַת לִיָּבְסֵשׁ שָׁם מְכַל מְקוֹם לֹא הָיָה פְּרִיטוֹת פִּינּוֹן דְּלְעוֹלָם הִיָּתָה אֲסוּרָה לִיָּבְסֵשׁ לְבֵית אַבִּיךָ וְמָה שְׂיָהָא מְוֹתֵרַת לְאַחַר מוֹתוֹ מִשּׁוּם דְּאִזְ לֹא בֵּית אַבִּיךָ הוּא: דָּף טו בְּעֵי רַב הַמְּנוּנָא בְּעַרְבַּ מֵאִי נִרְאֶה דְלִהְיֵי קְמִיָּבְעִי לִיָּה בְּעַרְבַּ מֵאִי מִשּׁוּם דְּאִיָּכָא לְמִימֵר דְּדוֹקָא בְּשִׁתִּי הָיָה עוֹמֵד דְּאִזְ מְקוֹם שְׁנַפְרִץ נִרְאֶה כְּמוֹ עֵתָה אֲבָל כְּשֶׁנִּפְרִץ בְּעַרְבַּ לֹא שְׂיָהָא לְמִימֵר דְּהָנָה כְּמוֹ פְּתַח דְּפְתַח בְּכִי הָאִי גּוֹנָא לֹא עֲבָדִי אִינְשֵׁי וּבְהִכִּי נִיחָא הָא דְקָאֻמֵר בְּסוּמָה אִי מוֹקִי לָיָה תַּתְּמֵי הָנָה לָיָה כְּמַחֲצִיזָה שְׁהַגְדִּיִּים בּוֹקְעִין בָּהּ אַע"ג דְּמְכַרְיִיתָא דְלְעִיל דְּשִׁלְשׁ מִדּוֹת מִשְׁמַע דְּבַעוּמֵד מְרִיבָה כָּל הַפְּרוּץ אַע"ג שְׁהַגְדִּיִּים בּוֹקְעִין בָּהּ מְוֹתֵר אֵלֶּא צ"ל דְּלְעִיל שְׂאֵנִי מִשּׁוּם דְּבַעוּמֵד מְרִיבָה הָנָה לְהוּ הַפְּרָצוֹת כְּפְתַחֲחִים אֲבָל הֵכָא גַּבִּי חֲבָלִים פִּינּוֹן שְׁנַפְרִץ בְּעַרְבַּ לֹא הָיָה כְּמוֹ פְּתַח: שְׂנִים נוֹתְנִין לוֹ בֵּית סְאֲתִים פִּירֵשׁ לְשִׁנְיָהּ בְּיַחַד נוֹתְנִין רַק בֵּית סְאֲתִים דְּאִי בֵּית סְאֲתִים לְכָל אֶחָד א"כ מֵאִי קָאֻמֵר שְׁלִשָּׁה נַעֲשׂוּ לְהוֹן שְׂיָיִרָא וְנוֹתְנִין לְהוֹן בֵּית שֵׁשׁ לְמֵאִי נִפְקָא מִיָּגוּה קָאֻמֵר דְּנַעֲשׂוּ לְהוֹן שְׂיָיִרָא פִּינּוֹן דְּלִפִּי עֵרָף אִין נוֹתְנִין לְהוֹן מְמָה שְׁנוֹתְנִין לְאַחַד וְלְשְׁנַיִם.

וּלְפִי זֶה בְּסוּמָה דְּדָרִישׁ רַב נִחְמָן שְׁנִים נוֹתְנִין לְהוֹן בֵּית סְאֲתִים צ"ל נְמִי דְּבִיחַד נוֹתְנִין לְהוֹן בֵּית סְאֲתִים דְּוִמְיָא דְהָא דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַי יְהוּדָה שְׁהָרִי פְּרִיָּה עָלֶיהָ רִישָׁא רַבִּי יוֹסִי בְּרַי יְהוּדָה וְכֹן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל פִּי"ז מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת וְרַבִּי בְּסִימָן ש"ס פְּתַח דְּמִסְפָּקָא לָיָה אִי בֵּית סְאֲתִים לְשִׁנְיָהּ בְּיַחַד קָאֻמֵר אִי בֵּית סְאֲתִים לְכָל א' מְשִׁנְיָהּ קָאֻמֵר וּלְפִי מָה שְׁפַתְבְּתִי נִרְאֶה דְלִיָּכָא סְפִיקָא דְּדוּדָאֵי לְשִׁנְיָהּ בְּיַחַד קָאֻמֵר: מֵאִי לֹא פְּנוּי מְאָדָם אַע"ג דְּנוֹתְנִין לְהוֹן כָּל צָרְפֹן קְתָנִי קָא סְלָקָא דְּעֵתָהּ דְּרַבְּנָן נְמִי אִיתָ לְהוּ הָא דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַי יְהוּדָה דְּיַחֲדִיד נוֹתְנִין לוֹ בֵּית סְאֲתִים וְכֹן שְׁנִים שְׁלִשָּׁה נוֹתְנִין לְהוֹן בֵּית שֵׁשׁ אַע"ג דְּלֹא אִיָּצְטְרִיף לְהוּ אֵלֶּא דְּאִתּוֹ לְאַסּוּפִי עָלֶיהָ דְּאִזְ צָרִיף לְהוּ טְפִי מְהָאִי שְׂעִיבּוּרָא יְהִבִּינוּ לְהוּ כָּל צָוּרְכֹן וְקַס"ד הֵכִי מִשּׁוּם דְּמִשְׁמַע דְּרַבְּנּוּ מְקִילּוּ מִפִּי מְדַרְבֵּי יוֹסִי מְדַקְאֻמְרֵי אֶחָד יַחֲדִיד וְאַחַד שְׂיָיִרָא וְכו' וְאִי לְעוֹלָם לֹא יְהִבִּינוּ לְהוּ אֵלֶּא כְּדִי צָרְכֹן זִימְנִין דֵּר' יוֹסִי מְקִיל טְפִי שְׂאָם הֵם שְׁלִשָּׁה וְלֹא אִיָּצְטְרִיף לְהוּ אֵלֶּא כְּדִי בֵּית סְאָה אוֹ סְאֲתִים דְּלֵר' יוֹסִי יְהִבִּינוּ לְהוּ בֵּית שֵׁשׁ וְלְרַבְּנָן לֹא יְהִבִּינוּ לְהוּ אֵלֶּא כְּדִי צָרְכֹן וְלִכְּה פְּרִיָּה מֵאִי לֹא פְּנוּי מְאָדָם כְּגוֹן שְׁלִשָּׁה שְׁהַקִּיפּוּ שְׂמִנָּה סְאִין כּו' כַּדְפִירֵשׁ י"ז וְיָמְשִׁי לֹא פְּנוּי מְכַלִּים וְרַבְּנָן לֹא אִתּוֹ לְהַקֵּל אֵלֶּא בְּהָא דְּנוֹתְנִין לְהוֹן כָּל שְׁכֹן אֲבָל מִפִּי מְצָרְפֹן כִּי אִיָּכָא בֵּית סְאֲתִים פְּנוּי מְכַלִּים אֲסוּרִים אַע"ג דְּלֹא פְּנוּי מְאָדָם כְּגוֹן דְּהוּ שְׁלִשָּׁה וְאִין צָרִיכִין אֵלֶּא לְבֵית סְאֲתִים וְהַקִּיפּוּ אַרְבַּע סְאִין בְּטְלֵי מַחֲצוֹת כַּדְפִירֵשׁ י"ז וְיָמְשִׁי לֹא אֲבָל בְּב"י סִימָן ש"ס פְּתַח בְּשֵׁם הַמְּרַדְכִי דְלְמִסְקָנָא נְמִי הָא דְּבַעֲיָנּוּ שְׁלֹא יְהִי בֵּית סְאֲתִים פְּנוּי בְּלֹא כְּלִים הִיָּנּוּ כְּשֶׁהַקִּיפּוּ יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ אֲבָל אָם לֹא הַקִּיפּוּ יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ אַע"פ שְׂיָשׁ סְאֲתִים פְּנוּי פִּינּוֹן שְׁהוֹן שְׁלִשָּׁה שְׂרִי וְכֹן מִשְׁמַע מְדַקְאֻמֵר רַב גִּידֵל שְׁלִשָּׁה בְּחַמְשָׁה אֲסוּרִין וּמוֹקִי לָהּ כְּגוֹן שְׁהַקִּיפּוּ שְׂבַעָה וְלֹא הוֹצְרְכוּ

אֵלָא לְחַמְשׁ וְאִי אִיתָא לְאַשְׁמַעִינָן דָּאָם לֹא הִוְצָרְכוּ אֵלָא לְאַרְבָּעָה וְהַקִּיפּוּ שְׁשֵׁה דְאַפִּילוּ בְּאַרְבָּעָה אֶסוּרִי וְלִפִּי זֶה נִיחָא טְפִי הָא דְמִשְׁמַע דְרַבְּנָן לְהַקֵּל אֲדַרְבֵּי יוֹסִי קָאָתִי וְכ"כ בַּש"ע: דָּף יז אַרְבָּעָה דְבָרִים פְּטוּרִי בְּמַחְנֶה פְּתַב הָרַמְבַּ"ם ו"ל בַּפ"ו מֵהִלְכוֹת מַלְכִים דְכָשָׁם שְׁפִטוּרִין מְפָל אֵלוּ בְּהִלְיַכְתָּן פְּטוּרִין בְּחִזְרֵתָן וְהָכִי אִיתָא בְּהִדְיָא בִירוּשְׁלָמִי בְּסוּף פִּירְקִין וּבְכֶסֶף מְשֻׁנָּה פְּתַב שָׁם דְאַפְשָׁר שְׁלֵמָדוּ מִמָּאִי דִתְנָן בַּפ' חֵי שְׁהוּצִיאוּהוּ כָּל הַיּוֹצֵאִין לְהַצִּיל חוֹזְרִין לְמְקוֹמָן וְאַמְרִי בְּגִמְרָא שְׁחוֹזְרִין בְּכָלִי זַיְיָן לְמְקוֹמָן וְלֹא רָאָה אֶת הַיְרוּשָׁלָּה הָתָם בְּהִיגִי וְהִינְמִי נִרְאָה דְלֵהָכִי נָקַט וּמְלַקְטִין עֲצִים מְשֻׁדוּתִיהֶן וְלֹא קָאָמַר מִן הַחֹזְרִשִׁין מְקוֹם גְּדִילַת הָעֲצִים מִשׁוּם דְבִהִינְמִי וְהִיגִי דְהִינְנוּ קוֹצִים וּסְנָאִים דְגִדְלִין בְּשָׂדֵה אֲיִירִי וְכַתְּבַת הַתּוֹס' דְלֹא הִתְקִין יְהוֹשֻׁעַ אֵלָא בְּהִינְמִי וְהִיגִי הַמְּחַנְפְּרִים וְלַחִים נִרְאָה דְלֵהָכִי נָקַט ש"ס אִי נְמִי הָתָם בְּמְחַנְפְּרִין וְכו' וְלֹא קָאָמַר וְאִיבְעִית אִימָא כּו' מִשׁוּם דְמְחַנְפְּרִין וְלַחִין נְמִי בְּעִינָן: דְאִית לְהוּ קוּבְרִין וְכו' פִּירְשׁ ו"ל שְׁיֵשׁ לוֹ יוֹרְשִׁין.

עֵינָן פִּירְק ו' דְנִזִּיר וְהַתְּנִיָּא הַמוֹצָא מֵת מוּטָל בְּסַרְטֵיָא מְפִנְהוּ כּו' פִּירְשׁ רַש"י ו"ל דְפִרְיָהּ מְדַקָּא מְפִנְהוּ וְאִי לֹא סְלֵקָא דְעַתְדָּה קְנָה מְקוֹמוֹ הִיכִי מְנִי לְמִשְׁקֵלְהָ מֵהָתָם וְתִימָה דַּא"כ ה"ל לר' בִּיבִי לְשֻׁנּוּי הָכָא בְּמַת מְנוּטָל עַל הַמִּיצַר עֲסָקִינָן לְכָהּ יְכוּל לְפִנּוּתוֹ וְתוֹ לֹא דְמָאִי אִיצְטְרִיָּהּ לְמִימַר מִתּוּדָּה שְׁנִיתָנָה רְשׁוּת לְפִנּוּתוֹ מִן הַמִּיצַר מְפִנְהוּ לְכָל רוּחַ שְׁיִרְצָה וְעוֹד דְהָא דְמַת מְצֻנָּה קוֹנָה מְקוֹמוֹ הִינְנוּ שְׁאִין בְּעַל הַקְּרַקַּע יְכוּל לְמַחֲוֹת בּוּ מְלַקְבְּרוּ שָׁם אָבָל כְּשֶׁהַמוֹצָא רוּצָה לְעֲשׂוֹת טוֹבָה לְמַת לְהוֹלִיכּוּ מִשָּׁם לְקַבְּרוֹת יִשְׂרָאֵל פְּשִׁיטָא דְשְׁפִיר דְמִי וַא"כ הָכָא נְמִי כְּשֶׁמְפִנְהוּ לְיָמִין בְּאַסְרְטֵיָא אִו לְשִׁמְאָל אֶסְרְטֵיָא לְקַבְּרוּ בְּאִיזָה שְׂדֵה שְׁל יַחִיד טוֹבַת הַמַּת הוּא שְׁלֹא יְהִי נִקְבֵּר בְּאַסְרְטֵיָא וְיִהוּ הַפֵּל דוֹרְסִין עַל קַבְּרוּ וּפְשִׁיטָא דְשְׁפִיר לְמִיַּעְבַּד הָכִי.

לְכָהּ נִרְאָה דְמְדַקָּא מְפִנְהוּ לְכָל רוּחַ שְׁיִרְצָה וְאִין בְּעַל הַשְּׂדֵה יְכוּל לְמַחֲוֹת בּוּ פִּירְיָהּ וְה"פ אַא"ב מֵת מְצֻנָּה לֹא קְנָה מְקוֹמוֹ שְׁפִיר דְאִיכָּא לְמִימַר דְתַקְנַת חֲכָמִים הוּא שְׁיִהָא יַחִיד נִדְחָה מְפִנְי רַבִּים כִּי הִיכִי דְתִיקְנוּ שְׁתֵּהָא שְׂדֵה בּוּר נִדְחָה מְפִנְי שְׂדֵה זָרַע וְכֵן כּוֹלֵן שְׁלֹא רְצוּ לְהַטְרִיחַ אֶת הַמוֹצָא שְׁיִוְלִיכְנוּ לְבֵית הַקַּבְּרוֹת אֵלָא אִי אֲמַרְתָּ מֵת מְצֻנָּה קְנָה מְקוֹמוֹ א"כ לֹא נִיתָנָה רְשׁוּת לְבְנֵי סַרְטֵיָא לְפִנּוּתוֹ מִשָּׁם וַא"כ אֲמָאִי מְפִנְהוּ לְכָל רוּחַ שְׁיִרְצָה לְיָמָא לִיָּה בְּעַל הַשְּׂדֵה מָאִי אִית לִיָּה לְמַת גְּבִי דִידִי הָא אִית לִיָּה מְקוֹם קְבוּרָה וּפְשִׁיטָא דְכִינּוּ דְאִית לִיָּה מְקוֹם קְבוּרָה לֹא תִיקְנוּ חֲכָמִים לְהַזִּיק לְשׁוּם אָדָם כְּדִי שְׁיִהָא מֵת נִקְבֵּר בְּקְבוּרָה מְעַלְיָתָא מֵהָאִי וְהַמוֹצָא נְמִי פְּשִׁיטָא שְׁאִין לוֹ רְשׁוּת לְעֲשׂוֹת טוֹבָה לְמַת בְּהִזְקוֹ שְׁל אַחַר.

וּמִשְׁנֵי רַב בִּיבִי דְבְּמַת הַמְּנוּטָל עַל הַמִּיצַר עֲסָקִינָן דְאַז לֹא קְנָה שָׁם מֵת מְקוֹמוֹ שְׁשׁוֹכְבַּ עָלָיו מָה אִית לָהּ לְמִימַר יְקַבְּרֵנוּ בְּאַסְרְטֵיָא שְׁלֹא בְּמְקוֹם הַמִּיצַר. י"ל דְכִינּוּ שְׁנִיתָנָה רְשׁוּת לְפִנּוּתוֹ מִן הַמִּיצַר וְלֹא קְנָה מְקוֹמוֹ א"כ אִין לוֹ לְמַת שׁוּם מְקוֹם קְבוּרָה לֹא בְּסַרְטֵיָא וְלֹא בְּשֻׁדוּת הַסְּמוּכוֹת לוֹ וְתִיקְנוּ חֲכָמִים שְׁמִפְנֵהוּ לְכָל רוּחַ שְׁיִרְצָה דִיַּחִיד נִדְחָה מְפִנְי רַבִּים כִּי הִיכִי דְתִיקְנוּ שְׁתֵּהָא שְׂדֵה בּוּר נִדְחָה מִשְׂדֵה זָרַע שְׁלֹא רְצוּ חֲכָמִים לְהַטְרִיחַ אֶת הַמוֹצָא שְׁיִוְלִיכְנוּ לְבֵית הַקַּבְּרוֹת וּבְסוּף פִּירְק מְרוּבָּה אִית לְהוּ סוּגִיָּא וְשָׁם פִּי רַש"י ו"ל נְמִי דְפִרְיָהּ מִשׁוּם דְאִי קְנָה מְקוֹמוֹ מְנִי בְּעַל הַשְּׂדֵה לְעַכּוּבָּיָהּ.

מִים אַחְרוּנִים חוֹבָה פְּתַבוּ הַתּוֹס' דְעַכְשָׁיו לֹא נִהְגּוּ בְּמִים אַחְרוּנִים וְכו' בַּפ' כָּל הַבְּשָׁר פִּירְשֵׁתִי דְמִי שְׁיִדְיו מְזוֹנְהוֹת צָרִיף לִיטוֹל מִים אַחְרוּנִים אִפִּי הָאִידְנָא: אֵלָא מַעְתָּה אֵל

תפנו אל האנבות ואל הידעונים הכי נמי דלא לקי פ'י השואל בהן דהעושה אוב וידעוני בסקילה והנשאל בהן באזקה כדאימא בפ'ק ארבע מיתות משמע מהקא דאזקה שואל אוב וידעוני דלקי מקרא דאל תפנו הוא והינו כדפירש"י ז"ל בפ' ארבע מיתות גבי הא דתנו והנשאל בהן באזקה שפי' באזקה דאל תפנו אל האנבות ואזקה דמכשפים גופייהו מלא ימצא בה וגו' וחובר ח'ב'ר ו'שואל אוב וידעוני אבל התוספות כתבו שם פירש בקונ' באזקה דאל תפנו אזקה דמכשפים גופייהו מלא ימצא בה וקשה דאי אל תפנו אזקה לנשאל אם פן יהו בו פרת דכתיב בפ' קדושים והנפש אשר תפנה וגו' והכרתי אותה וי"ל איפכא דאזקה לנשאל מלא ימצא בה דכתיב בקרא בתריה שואל אוב וידעוני וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות עבודת פוכבים אסור לשאל בעל אוב וידעוני שנאמר לא ימצא בה מעביר וגומר ושואל אוב וידעוני ואם עשה כפי מאמרו לוקה משמע דס"ל דאזקה שואל אוב מקרא דלא ימצא הוא וכן משמע ממה שכתב רש"י ז"ל בפ' קדושים שכתב אל תפנו אל האנבות לבעל אוב וידעוני בעל אוב זה פיתום וכו' משמע דס"ל דאל תפנו אזקה לבעל אוב וידעוני גופייהו כמ"ש התוספות והרמב"ם ז"ל ותימא דהקא משמע בהדא דאזקה שואל אוב וידעוני מקרא דאל תפנו הוא כדפירש רש"י ז"ל בפ'ק ד' מיתות וצ"ע: עושין פסין פרק שני עושין פסין לביראות מדלא קתני עושין לביראות ארבעה דיומדין וכו' משמע דמלתא באפי נפשיה הוא דהכי גמירי לה דעושין פסין לביראות וליכא מאן דפליג בהכי והדר מפ' לה ארבעה דיומדין נראין נפשמנה וכו' ולהכי פרי' בגמרא לימא מתני' דלא פחנניא וכו' ודלא כר' עקיבא וכו' דדונק הוא לומר דאיכא מאן דפליג אה' סתמא: ד' יח לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא הנה מצי למימר לימא מתניתין דלא פתנא קמא דחנניא דמתניתין קתני דוקא באר ולא בור אלא דמדבר עקיבא אלימא טפי לאקשוניי פיון דאיהו מחלק בהדא בין בור לבאר ואם אימא דמתני' כר' עקיבא ליתני בור דהנה רבותא טפי אבל ת"ק דחנניא איכא למימר דלא מפליג בין בור לבאר וכי הדדי גינהו ומתניתין דנקט באר הוא הדין לבור וחדא מינייהו נקט.

ונראה דמעיקרא נמי פי פרי' לימא מתניתין דלא פחנניא אין צרי' לדחוק ולומר דפרי' מדלא פירש במילתיה ופסין לבאר כמ"ש התוספות אלא דקא ס"ד דדוקא רבי עקיבא ורבי יהודה בן בבא מפלגי בין בור לבאר אבל חנניא ות"ק פיון דלא אשכחון דמפלגי בהכי ס"ל דאין לחלק ביניהן: אחר למעשה בראשית נקדם לפורעניות וא"ת מה ענין מעשה בראשית לפורעניות שסדרן גבי הדדי וי"ל דהא בהא תליא דלפי שכל מעשה בראשית נברא לצורך האדם לכה נברא האדם באחרונה כדי שימצא הפל מוכן פניו כדאימא בסנהדרין ולכה הוא קדם לפורעניות דכיון שצמח אדם תחילה שוב אין צורך בכל הנבראים לכה צמחו גם הם אחריו אבל כל זמן שהאדם חי על פני האדמה לא שני' למחות שאר הנבראים שלא חטאו: אוי לי מיוצרי אוי לי מיוצרי דרש ויצר שתי מלות וי יצר וקרינו לה ליו"ד בצירי ובחולם אי נמי ויצר הוא לשון וי כדאמרין בסנהדרין ט"ו ווי"ן נאמרו ביין ויחל נח וישע פ'רם וכו' והקא פיון דכתיבי תרין יודין דרשינו ווי תרי זימני וי מיוצרי וי מיוצרי: בתחילה עלתה במחשבה לבראת שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד שאלו נבראו שנים היו שניהם במדרגה אחת ולא הייתה אשה כפופה לאיש והיתה מחלוקת ביניהן לכה לא נברא אלא אחד והאשה נבראת מן הזנב כדי שיהא הוא

עיקר והיא טפילה לו וא"ת מאי איצטריה קרא לכתוב מחשבתו ית' פיון דלא אסיק הכי ומאי דהנה הנה וי"ל דמחשבתו ית' ודאי קנימת דמי שלא זכה אשתו מן שלח עליו ואיננה כפיפה לו כמחשבתו ית' וכמו שאמרו זכה עזר שהיא טפילה לו לא זכה פנגדו שהו שוין במדריגה אחת ואיננה שומעת לו: מלמד שבנאה הקב"ה לחנה כבנין אוצר רחבה מלמטה כו' פירש"י ז"ל דהיננו חלל בית הרחם שלה ונראה דהיננו מה שאמרה שרה לאברהם בא אל שפחתי אולי אבנה ממנה לכה אמר אולי אבנה ממנה לשון בנין לפי ששרה עקרה היתה נאפי' בית ולד דהיננו בית הרחם לא הנה לה כדאימא בפרק הבא על יבמתו ונתהי שרה עקרה אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה נמצא דשרה לא היתה עשויה כבנין כשאר נשים לכה אמרה אולי אבנה ממנה אולי יעשה לי הקב"ה בית ולד ואהיה כבנין: ועליו הפתוב אומר יד ליד לא ינקה רע וא"ח מה נפשך אי דריש יד ליד דקרא למרצה מעות מיד ליד א"כ אפי' דומה למשה רבינו ע"ה שקבל תורה מיד ליד מנא ליה ואי דריש יד ליד דאפי' דומה למשה רבינו וכו' א"כ מנא ליה דקרא איירי במרצה מעות מיד ליד וי"ל דכיון דלא פירש הפתוב חטאו מה קעביד ע"כ יד ליד למרצה מעות הוא דאיתי שמרצה מעות ליד האשה כדי להסתפל בה וכיון דעיקר החטא לאו משום דמרצה מעות הוא אלא משום דנתפונן ע"י כף להסתפל בה א"כ אמאי אפקיה רחמנא לחטאו בלישנא דיד ליד ולא פתב בהדיא הרואה את האשה לא ינקה רע אלא ודאי לכה נכתב יד ליד למילף מיניה נמי דאפי' דומה למשה רבינו וכו': א אפילו בי רב לא קרא וא"ת ודלמא שאני התם דלאו אשתו הנה ומשום הרהור הוא דאסור ולא משום גנאי אבל מנוח אחרי אשתו הלה דלא שנייה הרהור ויש לומר דרבקה ונערוותיה פיון דפנויות הוו אין סברא לומר דאיתי קרא לאשמעינו דאסור להסתפל בפנויה אע"ג דראוי להחמיר שלא להסתפל אפי' בפנויה כמ"ש איוב ברית פתתי לעיני ומה אתבונן על בתולה חומרא בעלמא הוא: והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה מדקחשיב ליה העלאת זרזי תאנים לתשובה משמע דהעלאת זרזי תאנים על הבשר צער ועינוי הוא ונראה דהיננו הא דאימא בפ' בן סורר ומורה עץ שאכל אדם הראשון תאנה הוא בדבר שקלקלו בו נתקנו שנה' ויתפרו עלה תאנה לפי פשוטו נראה דלאו בו ניתקנו מחטאם קאמר אלא בו ניתקנו שלא הלו ערומים בגילוי ערוה אבל מדקא חשיב הכא בתוה התשובה שהעלה זרזי תאנים על בשרו נראה לומר דהא דכתיב ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות לא לכפות בשר ערונתם בלבד נתפוננו אלא פנונתם היתה ג"כ לעשות תשובה ולכה העלו על בשרם זרזי תאנה לסבול צער ועינוי על חטאם והיננו דקאמר בדבר שקלקלו בו ניתקנו פי בו בדבר עשו תשובה ותקנה על חטאם: מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו כו' ועוד נראה משום דנח לאו שפיר עביד מה שלא התפלל על דורו ואותן הקרבנות שהקריב אחר המבול הנה לו להקריב קודם לכן אולי הנה מגין עליהם כמ"ש הזוהר דלהכי איקרו מי נח ולהכי אמר לו הקב"ה פי אותה ראיתי צדיק לפני בדור הזה דבדור הזה פיון שגמחו ולא הגין עליהם לא הנה ראוי לקרותו צדיק תמים פי אם צדיק לחודא אבל לשאר כל הדורות שהיו בימיו הנה מטיב עמהם ומגין עליהם לכה פתיב צדיק תמים הנה בדרך דורו ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע הן: ואל יהי מתוקין כדבש ותלויין בידי בשר ודם הכא נקט לשון תלויין ומעיקרא נקט לשון מסורין משום דהוא יתב' מכין מזון לכל ברייתו כלי

ספק אבל מזונות של אדם תלויין לפעמים נותן ופעמים שאינו נותן פעמים מקדים ופעמים מאחר וכדאימא במדרש וישאר אף נח שאיחר מזונותיו לארי והכישו.

והיינו מה שאמרו חכמים ז"ל המצפה על שלחן חבירו חיי אינם חיים נקט לשון מצפה ולא קאמר האוכל על שלחן חבירו לפי שכל האוכל על שלחן חבירו צריך לצפות אם יתן לו אם לאו ומתי יתן לו: מיום שחבר ב"ה דיו לעולם וכו' משום דמיום שחבר בית המקדש אין שמחה לפניו יתברך כדאימא בריש מסכת עבודת כוכבים ולכך שמו יתברך כבכיכול אינו שלם כי הוא חסר ו"ה משום דו"ה לשון שמחה הוא כדאימא במדרש איכה רבה בין וי לנה נמלט רבי יוחנן בן זכאי ולכך דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות: דף יט עמק שמעמיקין להם גיהנם משמע שלמעלה אין הגיהנם רותח כל כך כמו שהוא למשה בעומק וכן משמע במדרש רבה ישו בו רשעים לשאולה לדיוטא תחתונה שבגיהנם לכך פתיב למ"ד בתחילת התיבה וה"א בסופה.

ונראה דהיינו הא דאימא במדרש רבה פ' פנחס ובני קרח לא מתו מקום גבוה נתבצר להם בגיהנם וישב שם דכיון דלמעלה אין הגיהנם רותח כל כך כל כפה דמיוצא מתקרה והולך וכיון דנתבצר להם מקום גבוה שם לכך היו יכולין לישוב שם ולא מתו ויש עוד פירושים אחרים: שבוכין ומורידין דמעוות כמעין של שיתין פי' רש"י נ"ל נקב שבבגין המזבח שניסוף היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה תימה למה זה המשיל הפתוב דמעוטיהן למעין של שיתין ולא סתם מעין ונראה דכתוב זה גילה לנו הסוד שכתב בזוהר חדש פ' לך לך דגדולה תשובה שהקב"ה מצפה עליה כל ימי חייה אדם וכמ"ש עד יום מותו תחפה לו לתשובה להנטותו לתחייה ומי שלא שב כל ימיו ומת ברשעו משמע שם דאפתי אימא תקנתא בתשובה אחר מותו כשירד לגיהנם ונגידון שם ועל די היסורין חוזר שם בתשובה צועק ובוכה ומתחרט שם על חטאיו ומצדיק עליו את הדין הקב"ה מרחם עליו ומעלהו משם אחר שקבל דינו וענשו וזה לשונו שם אמר רבי שמעון משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש ושם יצפצפו בתשובה ונשמתן של צדיקים פוגעין בהן לפני הקב"ה ומעלין אותו משאול שהוא המדור הששי שנאמר מוריד שאול ויעל ומי שנכנס במדור התחתון שהוא אבדון שוב אינו עולה דתנא א"ר יהודה אע"פ שנכנס בשאול עולה בתשובה שנא' מבטן שאול שועתי שמעתי קולי ע"כ וזהו מה שיסד הפייט מסיק מן שאול לחיי עלמא וטעם הענין נראה לפי שדין תורה הוא שכל מי שחטא תיקונו להביא קרבן ויתפטר דהיינו קרבן ממש חטאת ואשם ועולה וזהו עיקר ספר תורת פהנים ובי"ה היה שעיר המשלח מכפר על כל העונות שנאמר ונשא השעיר עליו את כל עונותם וטעם הקרבן כתב הרמב"ן ז"ל שהוא בא נפש תחת נפשו של חוטא והוא נשרף ונקטר ונזרק תמורת נפשו וחלבו ודמו של אדם ולכך פנמה את ידיו עליו שעל ידי כן מתחרט ומתודה כראותו והוא היה ראוי לכך ולהכי עתה שנחבר המקדש ואין לנו קרבן לכפר צריך האדם להקריב קרבן יותר חמור מקרבן בהמה שצריך להקריב את חלבו ודמו ממש בתשובה שהוא התענית שעל ידי התענית חנם הטבעי של אדם מתגבר ושורף את חלבו ודמו ובשרו של אדם וכמ"ש ברפי כשלו מצום ובשרי כחוש משמן ונחשב לו זה כקרבן ולכך יסדו חז"ל לומר בסוף התפלה ביום התענית רבש"ע בזמן שב"ה היה קיים אדם חוטא ומביא קרבן וכו' יהי רצון שיהא חלבי ודמי שנתמעט היום כחלב המונח על המזבח וקרבן זה חמור מקרבן ממש דהתם ממון והכא גוף ומי שמת ברשעו ולא הביא

לא קרָבן מַמַּשׁ וְלֹא שָׁב בְּתְשׁוּבָה וְתַעֲנִית לְהִיּוֹת חֲלָבוֹ וְדָמוֹ נֶחֱשָׁב כְּקָרָבן הוּא צָרִיף לְהִבְיָא קָרָבן יוֹתֵר חֲמוּר מְאֹלוֹ דְּהֵיִינוּ לְאַחַר מוֹתוֹ בְּגִיּהָנָם כְּשֶׁהוּא נִידוֹן וְנִשְׁרָף שָׁם וְהוּא צוֹעֵק וּבּוֹכָה וּמוֹרִיד דְּמָעוֹ' עַל חֲטָאֵיו וְנִתְחַרַּט שָׁם נֶחֱשָׁב לוֹ שְׁרִיפַת גּוֹפוֹ וְנִשְׁמַתוֹ כְּאֵלוֹ הַקָּרִיב קָרָבן וּמִתְפַּרַּר וְעוֹלָה וּכ"כ הַזֵּהָר בְּהִדְיָא בְּכַרְשֵׁת וַיִּקְהַל דְּדִינוֹ שֶׁל גִּיּהָנָם כְּקָרָבן הוּא וְנ"ל נִשְׁמַתִּין כַּד סָלְקִין אֶסְתַּחֲיִין בְּהִיּוֹת גְּהַר דִּינּוּר דְּאִיּהוּ גִיּהָנָם וְסָלְקִין לְקוֹרְבָנָא וְכוּ' כְּמוֹ שֵׁיִתְבָּאַר בְּסֻמוּף וְכִינּוֹן דְּתַלְתַּל מֵינֵי קָרָבְנוֹת נִינְהוּ כְּדַפְּרִישׁ נִרְאָה דְּהַה"ד הֲלֵא אִם תְּטִיב שְׂאֵת וּגו' לְפִי שְׁקִין הִבְיָא קָרָבן פְּסוּל מְזַרְע פִּשְׁתָּן שְׁהֵיָה חֵס עַל הַמָּמוֹן א"ל הַב"ה אִם חֵס עַל הַמָּמוֹן אֲתָה מְלַהֲבִיא קָרָבן מְבַחֵר מִי בְּקִישׁ זֹאת מִיָּדָה לְהִבְיָא קָרָבן מַמַּשׁ הֲלֵא אִם תְּטִיב עוֹבְדָה בְּתְשׁוּבָה וְתַעֲנִית שְׂאֵת פִּי הַתְּשׁוּבָה דּוּמָה לְקָרָבן וְנִבְחַרְהָ לֵה' מִזְבֵּחַ וְכוּ' תַּרְגָּם אֲנָקְלוֹס דְּהַד קָרָא בְּתְשׁוּבָה אֲיִירִי וְאִם תִּתּוּב יִשְׁתַּבַּח לָךְ.

וְאִם לֹא תְטִיב שְׂאֵת תְּקָרִיב לֹא קָרָבן מַמַּשׁ וְלֹא קָרָבן תְּשׁוּבָה לְפִתּוּחַ חֲטָאת רוּבְּזֵי פִי קָרָבן חֲטָאת שְׂאֵתָה חֲזִיב לְהִבְיָא לְפִתּוּחַ הַגִּיּהָנָם הוּא שְׁמוּר שְׁכָל מִי שְׂאִינוֹ מְבִיא קָרָבן כַּעַ"ז עַל חֲטָאֵיו בְּעַל כְּרַחוּ הוּא מְבִיא קָרָבן בְּהִיּוֹת עֲלֵמָא שְׁמַקְרִיב אֶת נַפְשׁוֹ שָׁם בְּגִיּהָנָם וְלִהְיֵי כְּתִיב חֲטָאת וְלֹא חֲטָא ל' זָכַר כְּמוֹ רִבּוֹן רְמָז הוּא לְקָרָבן חֲטָאת כְּדַפְּרִישׁ.

אַבְל רְשָׁעִים גְּמוּרִים כְּגוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפָן וּפּוֹשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּגוֹפָן אִפִּי בְּגִיּהָנָם אֵינָם חוֹזְרִים בְּתְשׁוּבָה כְּדָאֵמַר רִישׁ לְקִישׁ בְּסֻמוּף רְשָׁעִים אִפִּי עַל פִּתּוּחוֹ שֶׁל גִּיּהָנָם אֵינָן חוֹזְרִין בְּתְשׁוּבָה נִקְטַע עַל פִּתּוּחוֹ לִישְׁנָא דְקָרָא דְכְּתִיב לְפִתּוּחַ חֲטָאת רוּבְּזֵי וּלְכַף אִפִּי אַחַר שְׁקִיבְלוֹ דִּינָן בְּגִיּהָנָם י"ב חֲדָשׁ אֵינָן עוֹלִין אֲלָא נַעֲשׂוֹת אֶפְרַח תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצְּדִיקִים כְּדָאִתָּא בַּפ"ק דַּר"ה וְנִרְאָה דְּהֵיִינוּ הָא דְכְּתִיב תָּשֵׁב אֲנוּשׁ עַד דְּכָא לּוֹמַר שְׂאֲפִילוֹ בְּגִיּהָנָם מוֹעֲלַת הַתְּשׁוּבָה עַד שְׁעָה שְׁדוּכִין אֶת הַנְּפֶשׁ לְהִיּוֹת אֶפְרַח תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצְּדִיקִים וְזֵהוּ מַה שְׂאֲמָרוּ עַד דְּכְדוּפָא שֶׁל נֶפֶשׁ מִיּהוּ תְשׁוּבָה הִיא לֹא מְעַלְיָא הִיא וְעוֹד שְׁהַנְּשָׂמָה סוֹבְלַת שְׂמָה בְּגִיּהָנָם צַעַר גְּדוֹל לְכַף כְּתוּב בְּסִיפֵיהּ דְקָרָא וְתֵאמַר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם הוּא ית' מִתְּרָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּעוֹדוֹ בְּן אָדָם כְּשֶׁהוּא חַי עַדִּין בְּגוֹף כִּי הַגּוֹף מִתּוֹלְדוֹת אָדָם הוּא אַבְל הַנְּשָׂמָה נֶאֱצַלַת מִכְּסָאוֹ ית' וְעוֹשָׂה תְשׁוּבָה בְּגִיּהָנָם.

וּבַפ"ק דַּר"ה נִמֵּי מִשְׁמַע דְּתְשׁוּבָה מוֹעֲלַת בְּגִיּהָנָם דְּקַתְנֵי הֵתָם ג' כְּתוּת לְיוֹם הַדִּין בִּינּוֹנִין יוֹרְדִין לְגִיּהָנָם וְעוֹלִין וְעֲלִיָהֶן אֲמָרָה חֲנָה מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל. עַנְיָן הַצְּפָצוּף הֵיִינוּ הַבְּכִיָּה וְהַצְּעָקָה וְהוֹיָדוּי וְתְשׁוּבָה שֶׁל שָׁם וּבְזוֹהַר שְׁפִתְבְּתֵי לְעִיל נִקְטַע נִמֵּי לְשׁוֹן צְפָצוּף וְשָׁם יִצְפָּצְפוּ בְּתְשׁוּבָה וְכוּ'.

וְכִינּוֹן דְּעוֹנָשׁוֹ שֶׁל גִּיּהָנָם לְקָרָבן יִחְשָׁב אֲתֵי שְׁפִיר הָא דְנִקְטַע שְׁבִיכִין וּמוֹרִידִין דְּמַעוֹת כְּמַעֲיָן שֶׁל שִׁיתִין לְפִי שְׂאִין מְבִיאִין קָרָבן בְּלֵא גְסָכִים וְכִשְׁהֶן בּוֹכִין בְּגִיּהָנָם וּמִתְחַרְטִין וּמוֹרִידִין דְּמַעוֹת נֶחֱשָׁב לָהֶן דְּמַעוֹתֵיהֶן לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ כְּנִסְכֵי יִין וּלְכַף הַמְּשִׁיל הַכְּתוּב דְּמַעוֹתֵיהֶן לְמַעֲיָן שֶׁל שִׁיתִין לּוֹמַר שְׁדַמַּעוֹתֵיהֶן נֶחֱשָׁב כְּנִסְכֵי שְׁיּוֹרְדִין לְשִׁיתִין וְכוּ' כְּתוּב בְּסִפְרֵי מוֹסֵר שְׁכָל הַמִּתְעַנֶּה וְעוֹשָׂה תְשׁוּבָה יִבְכֶּה וְיִתְנַדֶּה בְּבִכְיָה לְפָנֵי הַמְּקוֹם וְנֶחֱשָׁב לוֹ הַדְּמַעוֹת כְּנִסְכֵי יִין.

וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּהֵיִינוּ הָא דְקָאֵמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּן אֵלִיעֶזֶר וְלֹא עוֹד אֲלָא שְׁדוּמָה לוֹ כְּאֵלוֹ מְקָרִיב קָרָבן דְּלֵא זֹו שְׁהוּא שׁוֹתֵק וְאֵינוֹ מְטִיחַ דְּבָרִים כְּלָפִי מַעֲלָה בְּשַׁעַת מִיתָה אֲלָא אִפִּי מְשַׁבַּח וּמִתְנַדֶּה בְּשַׁעַת מִיתָה עַל חֲטָאֵיו וְלֹא עוֹד אֲלָא אֲפִילוֹ דּוּמָה לוֹ מִיתָתוֹ כְּאֵלוֹ מְקָרִיב

גופו קרפן לפניו ית' ונראה לו מיתתו כשחייטת הקרפן ושריפתו כגיהנם כשריפת הקרפן ואיכא למימר דאהד מלתא נמי מייתי ראיה מדברי יהושע בן לוי דמדנקט שמורידין דמעוות כמעין של שיתין אלמא דעונש גופו כקרפן יחשב כדפלי' והיינו כדברי ירמיה וכיון דשריפת גופו קרפן הוא נראה דהיינו דקאמר גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהו את הדין וכו' לפי שהמביא קרפן צריך להתודות בשעת הקרבה כמו שכתוב והתודו אשר חטא עליה וכן העושה תשובה ומתענה צריך להתודות לכה גם הטה מתנדין ומודים בשעה שנקרבין שם דעיקר הוידוי אבל אנחנו חטאנו ואתה צדיק וכו' לכה גם הם מצדיקין עליהם את הדין.

ונקט קרא לשון גם דומיא דרבי ירמיה דאמר ולא עוד כו' הכי נמי קאמר דלא זו שאין בועטין אלא אפילו משבחין ומצדיקין כו' ואומרין לפניו יפה דנת יפה זכית כו' נקט יפה יפה כמה זימנין דרף כלל ופרט יפה דנת כלל הוא שהדין יפה והדר מפרש דהיינו יפה זכית ויפה חייבת וגם יפה תקנת ג"ע לצדיקים וכו' לפי שמלה ב"ו זימנין יוצא משפט מעוקל מלפניו בשני פנים או שמחייב את הזכאי ומזכה את החייב מחמת שוחד או שהמשפט מצד עצמו מעוקל הוא כגון תלית הגנב דמזון קא מחייב ולא נפשות נגד מה שאינו מחייב את הזכאי וכו' אמר יפה זכית ויפה חייבת.

ונגד המשפט עצמו אמר יפה תקנת ג"ע לצדיקים וכו' ויליף לה להנהך תרתי מילי מדנקט קרא ברכות לשון רבים ומיעוט רבים ונקט קרא לשון מורה לפי שהוא ית' מורה חטאים בדרף לשוב וגם אלו שבים שם.

ונגד הנה שני דברים דהכי נראה דהיינו הא דכתיב הצור תמים פעלו פי' שאין בהו חלילה אחד מן הדברים הללו ולכה קאמר פי' כל דרכיו משפט שהדין והעונשין הפתובים בתורה ישרים הו שהגנב ראוי ליענש כפלים מדה במדה וכן הרוצח ראוי שיהרג מדה במדה ודין מלקות ארבעים נגד יצירת הולד וכו' דין גיהנם וג"ע הכל במשפט ומלת משפט יאמר על דבר אמת וברור כמו חושן המשפט שמברר דבריו וכו' כלכל דבריו במשפט ואמר אל אמונה ואין עול שאינו מחייב את הזכאי וכו' אלא אל אמונה לצדיקים ואין עול לרשעים כדפירש"י ז"ל שם והיינו דסיים הפתוב ואמר צדיק וישר הוא ופירש"י ז"ל שם שהכל מצדיקין עליו את הדין רמז שאפילו הרשעים היו רדים בגיהנם מצדיקין עליהו דינם בגיהנם ואומרם יפה דנת וכו' כדאמרינו הךא ושמא לכה נקט הפתוב הצור לשון יצירה פי' משעה שפרא העולם תיקן ג"ע לצדיקים וגיהנם לרשעים כדאמרינו שבעה דברים קדמו לעולם וקחשיב ג"ע וגיהנם והכא נמי נקט יפה תקנת ג"ע וכו' רמז לשעת הבריאה ועל פי מאמר זה שהרשעים בגיהנם בוכין ומתנדין וכו' נראה שמינסד מזמור דאהבתי אמר אהבתי פי' ישמע ה' את קולי תחנוני נראה דקולי תחנוני מושף עצמו ואחר עמו כאלו אמר את קולי קול תחנוני.

פי' הטא אנונו לי. לא בדרף בשור נדם פעמים אדם שומע קול צרת חבירו ואינו משגיח בו נכנס באנונו זה ויוצא באנונו אחר אבל הוא ית' כאלו נוטה אנונו לשמוע וליתן לב על הדבר כל ימי שאני אקרא.

אפפוני חבלי מוח מספר הפתוב חסדי ה' ורחמנותו שיש לו על נשמת האדם שפתחילה סבלתי חבלי מיתה ואח"כ ירדתי לגיהנם. וזה שאמר ומצרי שאול מצאוני דהיינו גיהנם

כדאי תא בסמוך ולכך נקרא שאול שהוא דמיון לאדם חי המוטל בקבר עמוק וסתום שצד לו המקום כך הוא עונשו של גיהנם אין ביד האדם לפנות שם ימין ושמאל ואין שם אלא צרה ויגון.

אמתי אבדה תקנתי אבל בשם ה' אקרא קראתי שם מן המיצר עשה נא למען שמך הגדול גם שאני מלא עון אנא ה' מלטה נפשי מן הגיהנם. חנון ה' וצדיק ואלהינו מרחם שכל כך גדולה תשובה דלא מיבעי במידת הרחמים פי חנון ה' וצדיק אלא אפי' אלהינו מרחם דמדת הדין נהפכה לרחמים וכמ"ש וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח.

שומר פתאים ה' בא לספר חסדי ה' כי בעודו בתוך הגיהנם וסבל עונשו הוא ית' שומר ששלח תכלה הנשמה ותשרף כי אשו של גיהנם אש אוכלה הוא. ונקט פתאים דהיינו רשעים לפי שאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח של שטות ולכך הוא ית' שומר פתאים שהוא חטא בלי דעת נידון כשוטא.

דלותי פירש הוא ית' דלני מן השאול ומוציאני משם ולפי שיש בנשמה פצעים וחבלות מפח חונק אש של גיהנם והוא חולה כמו שיתבאר בסמו' לכ"ק ולי יהושיע שהוא ית' מרפא אח"כ ע"י השמש ומושיע לה כמו שאכתוב לקמן.

ונקט יהושע כמו י"ה יושע רמז פי דנוקא ע"י שם זה הוא מושיע לה כדאמר בסמוך דאתי אברהם ומסיק להו לבר מן הבא על העובדת פוכבים כו' דשם של י"ה מעיד על מי שלא חטא בזנות כ"ש שבטי י"ה עדות לישראל ולכך הוא נרשם בין איש לאשה שזכו ולא חטאו בזנות וזה טעם החנוכי הפלאי כדפירש"י ז"ל פ' פנחס.

שובי נפשי למנוחכי אח"כ היא שבה אל מקום מחצבה וזהו מקום מנוחה וכמ"ש יבא שלום ינוחו על משפכותם שכל צדיק יש לו מקום מנוחה לפי מעשיו פי ה' גמל עליוכי פי מאת ה' היתה זאת שלפי המעשים ראוי הוא שלא יועיל התשובה והיודוי בגיהנם.

פי חלצת נפשי ממות פי' ממות נצחי דכמה רשעים יורדין לאבדון עולמית. את עיני מן דמעה כדאמרינו בשמעתין שבוכין ומורדין דמעות פמעין כו'.

את רגלי מדחי רגל נאמר על קיומו של דבר כמו שקר אין לו רגלים שאין לו קיום והעמדה כך לפעמים נדחה רשע מקיומו הנצחי דהיינו ממקומו המוכן לו בג"ע והצדיק יורשו כמ"ש בזוהר שעל זה נאמר יכין רשע וצדיק ילבש ולכך קאמר את רגלי חלצת מדחי.

ועוד נראה לפי שהגוף נמשל למי שיש לו רגלים ואין לו עינים והנשמה נמשלה למי שיש לו עינים ואין לו רגלים כדמשמע באגדות חלק גבי הא דא"ל רבי לאנטונינוס אמשול לה משל למלך שהושיב שומרים בפרדס אחד חגר ואחד סומא כו' כך הקב"ה מרפיב הנשמה על הגוף ונידונין בגיהנם.

והוא ית' מושיע את שניהם מוציא מן הגיהנם הנשמה והגוף לכך קאמר את עיני מן דמעה רמז לנשמה את רגלי מדחי רמז לגוף. אתהלה לפני ה' בארצות הסיים שוב אטייל לפניו ותברך בגן עדן בעה"ב שנקרא ארץ הסיים וצורר הסיים.

וכן משמע בפ"ק דר"ה דקתני התם ועליהם אמר דוד אהבתי פי ישמע'ה את קולי תחנוני ועליהם אמר דוד כל הפרשה פולה וכו': הא בפושעי עובדי פוכבים תימה דבפ"ק דר"ה קתני פושעי ישראל בגופן ופושעי עובדי פוכבים בגופן יורדין לגיהנם ונדידונין שם י"ב חודש לאחר י"ב חדש גופן פלה ונשמתן נשרפת ונעשין אפר כו' וקרא דויצאו וראו בפגרי האנשים מוקי לה בעובדי פוכבים ונשפירו בתורה וכו' שהן נדידונין שם לעולם ואינן יוצאין משם.

ועוד אמאי לא מוקי הא והא ביישראל וכן בסתם פושעים וכן בפושעים גמורים שפפירו בתורה וכו' ומאי דייק נמי מהא דלמא התם בסתם פושעים איירי שהן מלאים מצות פרימון והאי קרא דויצאו וראו בעובדי פוכבים וכו' איירי ההוא דמחייבי חדא שעמא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו תימא אכתי תיקשי אמאי בוכין ההוא שעמא פיון דאין האור שולטת בהן ונראה לפרש מדלא קאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין יורדין לגיהנם ובחגיגה נמי קאמר ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו וכו' ולא קאמר אין יורדין לגיהנם משמע דנדאי יורדין לגיהנם אלא שאין האור שולטת בהן שם לכלותן וטעמא דייורדין שם הוא כדי לטהר אותן ולרחצן מכתמי העונות דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וכל חטא עושה רשעם ונחלודה בנשמה פכתם בבגדי משי ואינה יכולה לשוב אל מקומה אלא א"כ תתלבן תחילה ומטהר דאפילו מלאכי השרת טובלין בכל יום בנהר דינור לומר שירה אלא שאין הטבילה מזקתלהו פיון שהן אור צח וטהור משל לכסף שצורפין בכור יש בו סגין מתחסר והולך עד שנשאר כסף נקי צח ושוב אינו מתחסר אפי' מכניסין אותו בכור כמה פעמים והכי איתא בהדיא בזהר פרישת ניקהל מההוא זיעה דחיות איתעביד נהר דינור ונשמתין פד סלקין אסתחיינן בההוא נהר דינור וסלקין לקורבנא ולא אתוקדן אלא אסתחיינן ת"ח מסלמנדרא דעבדין מיניה לבושא ומגו דאיהו מנורא לא אסתחייא ההוא לבושא אלא בנורא אשא אכיל ונהמא רבה ואסתחייא ההוא לבושא הכי נמי נשמתא דאתנטילת מגו פורסייא קדישא דכתיב ביה פורסייא שביבין דנור בזמנא דבעי לאסתחייא מההוא ונהמא רבה אתעבדת בנורא ואסתחייא ונורא אכלה בההוא ונהמא די בנשמתא ונשמתא אתלבנת ואי תימא אי הכי עונשא לית ליה לנשמתא ת"ח וי לנשמתא דסבלה אשא נוכראה ואע"ג דאיהי אתלבנת אבל פד ונהמא סגי עלה וי לנשמתא דסבלת ההוא עונשא בגין דההוא ונהמא בתרי זימני אתלבנת כו' ולכך לא קאמר שאין יורדין לגיהנם דנדאי יורדין שם לטהר ולרחוץ מכתמי העונות אלא שאין האור שולטת בהן לכלות עצמות הנשמה חלילה ויליף ק"ו ממזבח הזהב דמזבח הזהב נמי רותם ומלפון פברזל הנה אלא שלא היה פח באש להתיכו ולכלותו דמצות הקרבה והקטרה היתה מגינה עליו כ"ש פושעי ישראל שמלאים מצות שלא ישלוט בהן האש בשעה שמקריבין נשמותיהן בגיהנם ומכל מקום שמעינן ממדרש הזהר דאע"ג דאין הנשמה פלה ונשרפת בגיהנם אבל צער גדול וחזק שאין למעלה הימנו יש לה כמה שמתלבנת שם.

והיינו דקאמר ה"כא אלא הפתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמחייבי חדא שעמא בגיהנם וכו' פי' דאע"ג דאין האור שולטת לכלות הנשמה מ"מ ההיא חדא שעמא שמחוייבת לרדת לגיהנם להעביר ממנה כתמי העונות איש איש כפי ריבוי הכתמים שבה על ההיא שעמא הם פוכבים פי סובלים אז צער גדול כפי ריבוי החטא ולכך בוכין ומצדיקין עליכון

הדין ואתי אברהם אבינו ומסיק להו הו מילתא דאברהם מסיק להו יליף לה במדרש מדכתוב והוא יושב פתח האוהל פחום היום שהוא יושב פתח הגיהנם להציל בניו משם משמע דדריש פחום היום רמז לחום הגיהנם.

ועוד נראה לפרש דבזוהר פתב וז"ל ומגו ההוא חבורא דאמלכנותא דגיהנם ההיא נשמטא בעיא לאתסאה בדין קב"ה אפיק שמשא דנהור מאינון ארבע פתחין דנהרין ברקיע דעל גינתא ומטא לההיא נשמטא ואתסאי הה"ד ונרחה לךם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה עכ"ל ולכך קאמר והוא יושב פתח האהל דהיינו פתח הגיהנם פחום היום דהיינו פשהחמה מתחלת לזרוח מרקיע דעל גינתא כדי שיתרפאו ממנה הנשמות שמוציא מן הגיהנם ולכך אינו יושב שם קודם הזריחה וטעמא דאברהם מסיק להו ולא יצחק ויעקב לפי שהוא ראש הנגימולים והם יוצאים משם בזכות המילה.

ועוד לפי שהוא בירר שיעבוד גליות לבניו כדי שינצלו מעונשו של גיהנם כדאימא במדרש רבה פ' לך והנה תנור עשן ולפיד אש הראה לו שעבוד גליות וגיהנם א"ל במה אתה רוצה שיירדו בניך פשיטאוי וביירר לו שעבוד גליות ולכך אחר שהנשמות מתלבנות בגיהנם יש לו רשות להוציאן משם פיון שהוא ית' הבטיחו וכתת לו ברית על כך שצאמר ביום ההוא פרת ה' את אברהם ברית ולפי מה שכתבו שהנשמות יורדות לגיהנם לרחוץ שם בנהר דינור מפתמי העונות כי אין צדיק אשר לא יחטא אתי שפיר הא דאימא בפרק הרוואה הנכנס לבית המרחץ יאמר יהר"מ ה' אלהי ואלהי אבותי שתצילני מן האור הזה ומפיוצא בו לע"ל לפי שבימיהם היה חלל תחת המרחץ שהיו מסיקין שם ואיפא למיחש שפא תפחת המעזיבה ויש לתמוה דמה ענין אור של בית המרחץ לאור של גיהנם שקבעו חז"ל להתפלל על שניהן בבת אחת.

ונראה לפי ששבת בראשית רמז הוא לעולם הבא יום שפולו שבת פידוע ולכך חייב אדם בשבת בראשית לעשות דברים שהן מעין יום שפולו שבת דכשם שתענוג העולם הבא הוא יין המשומר כדאימא בפרק חלק עין לא ראתה זה יין המשומר בענביו כך חייב אדם לקדש על היין בשבת רמז לאותו יין ולכך יין מגולה אסור לקדש עליו אפי' בזמן הזה דליפא ספנתא משום דאותו יין של עולם הבא מכוסה וטמיר הוא כמ"ש עין לא ראתה.

וכשם שבעוה"ב יש תענוג לניחן ושור הבר לכך חייב אדם לאכול דגים ובשר בשבת בעה"ב יש תענוג הין כמו שאמרו חז"ל שחקים שבו שחקים מן לצדיקים לע"ל לכך נוהגין לאכול פשטי"דא בשבת כמ"ש בש"ע שהוא רמז לפן שהיה טל למעלה וטל למטה וי"מ דלכך פורסים מפה בשבת למעלה ולמטה ולחם משנה באמצע זכר לפן ולכך אנחנו אומרים בשבת הרחמן הוא ינחילנו ליום שפולו שבת משום דהא בהא תליא.

ולחכי כשהאדם מכין עצמו לשבת בראשית חייב להכין עצמו דומיא דהכנת יום שפולו שבת ולכך פשם שבעולם הבא צריך אדם לרחוץ עצמו תחילה בנהר דינור בגיהנם להעביר ממנו פתמי העונות וזוהמתן ואח"כ הוא נכנס לג"ע כך בשבת בראשית שהוא דמיון ליום שפולו שבת אמרו חז"ל שמצוה על כל אדם לרחוץ עצמו קודם שבת כמ"ש בא"ח סי' ר"ס כדי להעביר ממנו זונה' ממש ודוקא בחמין כמ"ש האר"י ז"ל בקבלת שבת פיון שהרחיצה היא לעומת רחיצת גהר דינור שהוא חם.

וְכַשֵּׁם שֶׁבְּעוֹלָם הָבָא אַחַר הֶרְחִיצָהּ הוּא פּוֹשֵׁט מִמֶּנּוּ בְּגָדֵי חוֹל וְהֵינּוּ הַגּוֹף שֶׁהוּא מְלַבּוּשׁ לְנִשְׁמָה בַּעַ"ז וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת דֵּהֵינּוּ מְלַבּוּשׁ רּוּחַנִי הַעֲשׂוּי לוֹ מִן הַמַּצּוֹת רַמ"ח עֲשָׂיִן נֶגְד רַמ"ח אַבְרָיִם וְשִׁס"ה לְאֵינָן נֶגְד וְשִׁס"ה גִּידִין וְעַל זֶה נֶאֱמַר יָכִין רִשְׁעֵי וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ כַּמ"ש הַזֹּהָר פָּה בַּע"הוּ חֲזִיב אָדָם לִפְשׁוֹט בְּגָדֵי חוֹל וְלִלְבָּשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת.

וְכִי הֵיכִי דְבִרְחִיצַת הַע"ה בְּגִיּוֹת הָאָדָם עוֹמֵד בְּסַפְּנָה גְדוּלָה שְׁלֵא תִּכְלֶה הַנִּשְׁמָה פָּה בַּע"ה הוּא בְּסַפְּנָה כְּפִי הַמְּרַחֵצָאוֹת שֶׁעֲשׂוּיִן בְּזַמְנֵיהֶם כְּדָפִי' וְכִינּוֹן דְּרַחֲצִיצַת הַע"הוּ זָכָר הִיא לְרַחֲצִיצָה דְּגִיּוֹת לְכָה תִּיקְנּוּ חו"ל שֶׁהַנֶּכְסִים לְמַרְחָץ בַּע"הוּ דֵּהֵינּוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת שֶׁחֲזִיב אָדָם לְרַחֲוֹן עֲצָמוֹ יִבְקֵשׁ רַחֲמִים שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי סַפְּנָה וַיֹּאמֶר יְהִי רְצוֹן שְׁתַּצְלִילֵנִי מִן הָאוֹר הַזֶּה וַיִּבְקֵשׁ אֲזַ נְמִי עַל הֶרְחִיצָה שֶׁל עוֹלָם הָבָא בְּגִיּוֹת וַיֹּאמֶר וּמְפִיּוּצָא בּוֹ לַע"ל מֵאַחַר דִּהְנֶה רַחֲצִיצוֹת שֶׁיִּכְיִן לְהַדְדִי וְהָא בְּהָא תִּלְיָא וְהֵינּוּ דְנִקְט וּמְפִיּוּצָא בּוֹ לְעֵתִיד לְבָא וְלֹא קֹאֲמַר וְכֵן לְעֵתִיד לְבָא וְכִי הֵיכִי שְׁמַתְפַּלְלִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְאוֹמְרִים הֶרְחַמְן הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׁפֹלוֹ שַׁבָּת הֵכִי נְמִי בַתְּפִלָּה זֹו תִּיקְנּוּ לוֹמַר כַּה"ג: אֶחָד בְּמַדְבָּר וְאֶחָד בְּיָם וְאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם לְפִי שְׁכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ שְׁלִישׁ מְדָבָר שְׁלִישׁ יָם וְשְׁלִישׁ יָשׁוּב כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק מִי שֶׁהִיָּה סְמָא וּבְרָא הַקַּב"ה פֶּתַח בְּכָל שְׁלִישׁ שְׁכָל מְקִימִים שֶׁיִּחְטָא שֵׁם הָאָדָם הַפֶּתַח פֶּתוּחַ לְפָנָיו לִפְּנֹל בּוֹ: שֶׁבְּעָה שְׁמוֹת יֵשׁ לְגִיּוֹת כֹּל שְׁמוֹת הַלְלוֹ עַל תְּנוּקָה הָעוֹנֵשׁ הֵן רוֹמְזִים דְּשֵׁם אֲבִדוֹן מוֹרָה עַל אֲבִדוֹת הַנֶּפֶשׁ וּבְאֵר שַׁחַת מוֹרָה עַל הַשַּׁחַת הַנֶּפֶשׁ וְטִיט הֵינּוּ עַל טְבִיעַת הַנֶּפֶשׁ וְצַלְמֻת עַל מִיתַת הַנֶּפֶשׁ וְכֵן שְׂאִיל וּבּוֹר שְׂאוֹן וְאָרְץ הַתְּחִית מוֹרִים שֶׁהוּא מְקוּם רַע עֲמוּק עֲמוּק וְחָרֵב בְּלִי הַקִּיָּמָה וְהַשְׁמָא גִיחָא כִּי פְרִיָּה וְהָא אִיכָא תְּפִתָּה דְּמַשְׁנֵי הַהוּא שְׁכָל הַמְתַּפְתָּה כּו' כְּלוֹמַר דְּשֵׁם זֶה אֵינּוּ מוֹרָה עַל תְּנוּקָה הַדִּין וְכֵן כִּי פְרִיָּה וְהָא אִיכָא גִיּוֹת מְשִׁנֵי גִי שֶׁעֲמוּקָה בְּגִיּוֹת שֶׁהַפֶּל יוֹרְדִין כּו' פִּירֵשׁ דְּשֵׁם זֶה נְמִי לֹא בָּא לְהוֹרוֹת עַל תְּנוּקָה הָעוֹנֵשׁ וְלִכְהָ לֹא חָשִׁיב לְהוֹ שְׁמָא מֵהָא טַעְמָא לֹא חָשִׁיב עֲלוּקָה דְּאִיהוּ נְמִי לֹא בָּא לְהוֹרוֹת עַל תְּנוּקָה הָעוֹנֵשׁ בְּאֵר שַׁחַת כְּתוּב הַתּוֹסְפוֹת כְּדַכְתִּיב כִּי לֹא תַעֲזוּב נַפְשִׁי לְשֹׂאוֹל לֹא תַתֵּן חֲסִידָךְ לְרֵאוֹת שַׁחַת וְהֵינּוּ בְּאֵר שַׁחַת כַּצ"ל: דְּמַסְקִינָן פֶּתַח כְּתוּב מְהִרָשׁ"ל תִּימָא אִמָּאֵי יֵשׁ לוֹ לְגִיּוֹת ג' פְּתַחִים וְגוֹן עֲדוֹן אֵינּוּ לוֹ אֲלֵא פֶּתַח אֶחָד וְהֵלֵא מְדָה טוֹבָה מְרַנְבָּה מְמַדַּת פְּרָעָנוּת כְּדֵאִיתָא בְּיוֹמָא כּו' גְּרָאָה דְּגִיּוֹת שְׂאֵנִי לְפִי שֶׁהוּא גְדוֹל טְפִי מַג"ע דְּגוֹן עֲדוֹן אֵינּוּ אֲלֵא אֶחָד מְשִׁנֵי בְּגִיּוֹת כְּדֵמְנֵי בְּפָרָק מִי שֶׁהִיָּה טְמָא וְלִכְהָ בְּחַד פֶּתַח' סְגִי לִיָּה: מָאֵי לָאו דְּמַפְיֵשׁ וְעַבְדִּי פְּשׁוּטִין מְדַקְתְּנִי וּבְלִבְד שְׂרִיבָה בְּפִסִּין וְלֹא קְתָנִי וּבְלִבְד שְׂאֵרִיָּה בְּפִסִּין בְּעֵי לְמִימַר הֵכִי וְקִצַּת תְּמִיָּה נְהִי דְּמַפְיֵשׁ וְעַבְדִּי פְּשׁוּטִין קֹאֲמַר אֶפְתִּי אִיכָא לְמִימַר שְׂאֵם הָאֵרִיָּה בְּדִיּוֹמְדִין שְׁפִיר דְּמִי דְּהָא רִישָׁא בְּהִדְיָא קְתָנִי פְּשׁוּטִין וְאִפ"ה קְמִיבְעֵי לָן מִי אֶמְרִינָן שְׂאֵם הָאֵרִיָּה בְּדִיּוֹמְדִין נְמִי מְהִנְיָא: אֲלֵא מָאֵי אֵית לָךְ לְמִימַר תְּרִי גּוֹנֵי גְדַר אֲשַׁמְעִי' גְדַר גְּמוֹר דְּנִיָּדוֹן מְשׁוּם דִּיּוֹמְדִי אַע"ג דְּהֵנִי מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה מֵאֲלֵיָּה כְּדֵאֶמְרִי' בַּפ"ק וְאֲשַׁמְעִי' נְמִי הָךְ מְלִמָּתָא בְּגְדַר שְׂאֵינּוּ גְּמוֹר דֵּהֵינּוּ קְנָה קְנָה פְּחוֹת מְשִׁלְשָׁה: דָּף כ' יְבָשׁוּ מִיָּם בְּשַׁבָּת וּבָאוּ בְּשַׁבָּת מֵהוּ פִּירֵשׁ"י ז"ל יְבָשׁוּ מִיָּם בְּשַׁבָּת וְחֲזָרוּ וּבָאוּ גְשָׁמִים בּוֹ בְּיוֹם מֵהוּ וְקָשָׁה פִּינּוֹן דְּיִבְשׁוּ לַחֹד לֹא הִנְהָ קְמִיבְעֵי' לִיָּה א"כ מָאֵי אִיבְטָרִיָּה לִיָּה לְאִבְיִי לְמִימַר לִיָּה יְבָשׁוּ בְּשַׁבָּת לֹא תִיבְעֵי לָךְ דְּבְעֵי מִיָּנִיָּה דְּמָר וְכו' וְהָא אִיהוּ נְמִי לֹא קְבָעִי אֲלֵא בְּחֲזָרוּ וּבָאוּ וְלִיכָא לְמִימַר דַּה"ק פִּינּוֹן דְּיִבְשׁוּ לַחֹד לֹא תִיבְעֵי לָךְ בָּאוּ נְמִי לֹא תִיבְעֵי לָךְ וְכו' דְּמִיָּדִי הָא בְּהָא תִּלְיָא וְהָא אֵינּוּ עֲנִין זֶה לְזֶה כְּלָל דְּכָל חַד אֵית לִיָּה טַעְמָא אַחֲרִינָא לְכָה גְּרָאָה דְּרַבִּין תְּרִיָּה קָא מִיבְעֵי לִיָּה וְהָא דְּקֹאֲמַר

ובָּאוּ בַשַּׁבָּת כְּמוֹ אוֹ בָּאוּ בַשַּׁבָּת וּבְכַמָּה דְּוֹכְתֵי אֲשַׁכְּחֵן כִּי הָאֵי גִוְוָא דְּנֻקְט נִי"ו בְּמִקּוּם אוֹ וְהָכִי כִּי יָבִישׁוּ מִיָּם בַּשַּׁבָּת מֵהוּ מִי אֲמַרְיָ לְשַׁבַּת הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה אוֹ דְּלִמָּא פִּינּוֹן דְּהִתִּיר פִּסִּין מִשׁוּם מִיָּם וְהָרִי יָבִישׁוּ וְלִיכָא מְחִיצוֹת אָסוּר אוֹ בָּאוּ בַשַּׁבָּת מֵהוּ דְּכִשְׁנַכְנֹס הַשַּׁבָּת לֹא הָיוּ שָׁם מִיָּם וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת בָּאוּ מֵהוּ מִי אֲמַרְיָנּוּן מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בַשַּׁבָּת הָוִי מְחִיצָה אוֹ לֹא וּפְשִׁיט לִיה אַבְיִי תַרְנֻיָּהוּ וְקֹא"ל יָבִישׁוּ מִיָּם בַּשַּׁבָּת לֹא תִיבְעִי לָךְ דְּבְעִי מִיָּנְיָה דְּמַר וְכוּ' בָּאוּ נְמִי לֹא תִיבְעִי לָךְ דְּהִנּוּה לִיה מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בַשַּׁבָּת וְתַנְיָא וְכוּ' וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמְבָּ"ם ז"ל בְּפִי"ז מֵה"ש שֶׁפָּתַח יָבִישׁוּ הַמִּיָּם בַּשַּׁבָּת אָסוּר לְטַלְטֵל בֵּין הַפִּסִּין שְׁלֹא נִחְשְׁבוּ מְחִיצָה לְטַלְטֵל בְּתוֹכָן אֲלֵא מִשׁוּם הַמִּיָּם בָּאוּ לוֹ מִיָּם בַּשַּׁבָּת מִן הַשַּׁבָּת לְטַלְטֵל בֵּינֵיהֶן מִשְׁמַע דְּבָאוּ לוֹ מִיָּם בַּשַּׁבָּת מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא וְלֹא קָאֵי אֵיבִישׁוּ מִיָּם בַּשַּׁבָּת דְּרִישָׁא מִדְּלֹא פָּתַח וְחִזְרוּ וּבָאוּ לוֹ מִיָּם בַּשַּׁבָּת וְכוּ"כ שֶׁם בְּהִדְיָא הָרַב הַמְּגִיד ז"ל וּפְיָרֵשׁ בָּאוּ מִיָּם אִפִּי יָבִישׁוּ מִעֲרַב שַׁבָּת וּפְשׁוּט עַכ"ל אֲבָל קָשָׁה דֹּא"כ ס"ל לְאַבְיִי דְּמְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בַּשַּׁבָּת שְׁמָה מְחִיצָה וּמִן הַשַּׁבָּת לְטַלְטֵל בְּתוֹכָהּ אַע"ג דְּבִשְׁעַת שְׁנַכְנֹס הַשַּׁבָּת לֹא הָיָה שָׁם מְחִיצָה וְהָיָה אָסוּר לְטַלְטֵל שָׁם וְאַמַּי נִימָא הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה נֶאֱסְרָה דְּהָא אַבְיִי ס"ל דְּאַמְרִינּוּן הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה וְכִי הִכִּי דְּאַמְרִינּוּן הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה הָכִי נְמִי אֲמַרְיָנּוּן הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה נֶאֱסְרָה כַּמ"ש הַתּוֹ' בַּפ' פֶּל גַּגּוֹת גַּבִּי חֲצַר גְּדוּלָה שְׁנַפְרָצָה לְקַטְנָה דְּקֹאמֵר רַבָּה אֵימּוֹר מִבְּעוֹד יוֹם נִפְרָצָה וְקֹאמֵר לִיה אַבְיִי לֹא תִימָא אֵימּוֹר אֲלֵא וְדֹאֵי מִבְּעוֹד יוֹם נִפְרָצָה וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשַׁלַּיִם דְּפִירְקִין דְּאִיתָא הֵתָם בָּאוּ מִיָּם בַּשַּׁבָּת כְּבָר נִכְנֹסָה שַׁבָּת בְּאִסּוּר חֲרָבָה הַבָּאָר כְּבָר נִכְנֹסָה בְּהִיתָר וְהָדָּ בְּרִייתָא דְּכָל מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה בַּשַּׁבָּת כו' הוּא סִיפָא דְּבְרִייתָא דְּסַפִּינּוֹת שְׁנַתְקַשְׁרוּ מִעֲרַב שַׁבָּת וְהוֹתֵרוּ וְחִזְרוּ וְנִתְקַשְׁרוּ כו' דְּפָרְק הַזּוֹרֵק שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת מִשְׁמַע דְּאַיְיִרִי שְׁהִיתָה שָׁם מְחִיצָה בְּשַׁעַת שְׁנַכְנֹס שַׁבָּת: חֲדָא מְכַלֵּל חֲבִירְתָּהּ אֵיתָמַר פְּתַח מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל דְּהָדָּ מִלְּהָא דַּר' אֲלִיעֶזֶר דְּהִכָּא אֵיתָמַר מֵהִיא דְּהֵתָם כו' וְכֵן נִרְאָה מִדְּאַיְצְטְרִיף ש"ם לְשַׁנּוּיֵי אֵי מֵהֵתָם ה"א פָּאן וְלֹא ס"ל וְכוּ' וְלֹא מְשַׁנִּי מִעִיקְרָא דְּחֲדָא מְכַלֵּל חֲבִירְתָּהּ אֵיתָמַר כְּדַמְסִיק אֵי אֲמַרְתָּ בְּשַׁלְמָא דְּהָדָּ מִלְתָּא דְּהִכָּא מֵהִיא דְּהֵתָם אֵיתָמַר נִיחָא דְּאַיְכָּפָא לְמִימַר דְּאַתִּי לְשַׁנּוּיֵי דְּלֹא תִיִּקְשִׁי מֵאֵי קַמ"ל ש"ם דְּגַמְרִינּוּן הָדָּ מִלְתָּא מֵהֵתָם פְּשִׁיטָא לְכַּף קֹאמֵר דְּאֵי מֵהֵתָם הָוֵה אֲמִינָא פָּאן וְלֹא ס"ל כִּי אֲלֵא אֵי אֲמַרְתָּ דְּהִיא דְּהֵתָם מֵהָדָּ דְּהִכָּא אֵיתָמַר א"כ לֹא נִפְקָא לָן מִיָּנְיָה מִיָּדִי מֵהִיא דְּהֵתָם וְאֵם כּוֹ מֵאֵי אֵיִצְטְרִיף לְשַׁנּוּיֵי דְּאֵי מֵהֵתָם ה"א פָּאן וְלֹא ס"ל הָוֵה לִיה לְשַׁנּוּיֵי מִעִיקְרָא דְּחֲדָא מְכַלֵּל חֲבִירְתָּהּ אֵיתָמַר: וְהִתְנַיָּא לֹא יִמְלָא אָדָם מִיָּם וְכוּ' גַּבִּי פְּסִי בִּירְאוֹת בְּמַתְנֵי לְקַמֵּן פְּתַחוּ הַתּוֹ' וּמִשְׁמַע דְּקָאֵי אֲמַתְנֵי וְכוּ' פְּתַחוּ כוֹ דְּלֹא תִיִּקְשִׁי מֵאֵי פְּרִיף דְּלִמָּא מַתְנֵי וּבְרִייתָא תַרְנֻיָּהוּ בְּדִנְקַט מְנָא וְלֹא נִקַּט לֵה אֵיִרִי וּמַתְנֵי שְׁהַכְּנִיס רֹאשָׁה וְרוּבָהּ וּבְרִייתָא בְּלֹא רֹאשָׁה וְרוּבָהּ לְכַר פְּתַחוּ דְּבְרִייתָא אֲמַתְנֵי שְׁהַכְּנִיס קָאֵי וּמַהֲרֵ"ר שְׁלֵמָה לוּרְיָא ז"ל פְּתַח מֵה שְׁפִירש"י דְּאַיְיִרִי בְּדִלָא נִקַּט לֵה אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּלִמָּא הַר בְּרִייתָא אֵיִרִי בְּלֹא רֹחֶשָׁה, וְרוּבָהּ כו' דְּמִדְּקַתְנֵי סְתָמָא דְּאָסוּר וְאַמַּי יְכַנִּיס רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ אֲבָל אֵי אֵיִרִי בְּדִלָא נִקַּט לֵה אֵין לְהַקְשׁוֹת לִינְקַט לֵה בְּאַפְסָר דְּסֵתָם פְּרָה אֵין לֵה אֲפָסָר כו' וְהַתּוֹס' פְּתַחוּ דְּקָאֵי עַל הַמְּבַנָּה אֲבָל קָשָׁה דְּמָה אָנוּ צְרִיכִין לְכָל זֶה הַדּוּחַק כִּי הַמְּקַשָּׁה שְׁבָא לְדַחוֹת מֵה נִפְשָׁף שְׁפִיר קֹאמֵר וְכוּ' וּדְבָרֵי תְּמוּהֵימָּ שְׁפָתַח דְּמָה נִפְשָׁף שְׁפִיר קֹאמֵר דְּמֵאֵי אֵית לָךְ לְמִימַר דְּלִמָּא הֵאֵי בְּרִייתָא אֵיִרִי בְּדִנְקַט לֵה וְלֹא יִמְלָא מִשׁוּם דְּלֹא הָוִי רֹאשָׁה וְרוּבָהּ בְּפָנִים א"כ סוּף סוּף נְמִי שְׁמַעִינּוּן כו' מִשְׁמַע דְּמַצִּינוּ לְאוּקְמֵי בְּרִייתָא בְּלֹא רֹאשָׁה וְרוּבָהּ

ואי אפשר לומר פן מדקאמר לקמן מתקיף לה רב ענן א"כ מאי הועיל ראשה ורובה של פרה ומאי קושיא דלמא ברייתא בלא ראשה ורובה איירי ולכה קתני דלא ימלאאבל בראשה ורובה שרי אלא ודאי צריה לומר כמ"ש התוס' דמשמע ליה לרב ענן דברייתא אמתני קאי ואע"ג דאיכא ראשה ורובה אפ"ה קתני דלא ימלא ועוד דאי מצינו לאוקמי ברייתא בלא ראשה ורובה א"כ מאי פריה וכי נקט מנא ולא נקט לה מי שרי והתניא לא ימלא כו' דלמא מתניתין וברייתא תרנייהו בדלא נקט לה איירי אלא דמתניתין בראשה ורובה איירי וברייתא בלא ראשה ורובה כמו שפתיב לעיל אלא על פריה צריה לומר כמ"ש התוספות דברייתא אמתניתין קאי ואע"ג דאיכא ראשה ורובה ועוד דלאו סברא נכונה היא לומר לפירש רש"י ז"ל דברייתא בסתם פרות איירי שאין להם אפסר לכה נראה דרש"י ז"ל נמי ס"ל כמו שפתיבו החוספות דמשמע דקאי אמתניתין ואף על גב דאיכא ראשה ורובה: דף כא איני והאמר שמואל לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים תימה מאי פריה דלמא הא דבעינן מים חיים משום דמכונסין עבידי דפסקי והתוספות פתבו בריש פירקין דלר"י בן בבא דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד לית ליה טעמא דפסקי מדלא מתיר בבור של רבים דליכא למיחש דלמא פסקי ועל פריה טעמיה משום דבעי מידי דחזי לאדם אבל תימא דממה שפירש"י ז"ל לקמן במתניתין דאחד בור הרבים ובאר היריד וכו' משמע דלר"י בן בבא נמי טעמא דבעי מים חיים משום דמכונסין עבידי דפסקי שפתיב בור הרבים אי פסקי מיא מדכרי אהדי באר היחיד נמי שרי דהא לא פסקי מיא ובאר הרבים דאיכא תרתי למעליותא ע"כ ותרתי למעליותא דנקט דהיינו דרבים עבידי מדכרי אהדי ובאר לא עביד דפסק מיא דאדלעיל קאי אלמא ס"ל דלר"י בן בבא נמי טעמא דבאר משום דעביד דלא פסיק מיא הוא אלא דבעי תרתי למעליותא משום דאיכא למיחש שפתיב דבאר נמי פסיק מיא וזימנין דרבים נמי לא מדכרי אהדי וא"כ לפירש"י ז"ל מאי פריה הקא.

ועוד דלמאי שפתיבו התוספות דלרבי יהודה בן בבא טעמא משום דבעינן מידי דחזי לאדם קשה דא"כ מאי איירי באר הרבים אפילו באר של יחיד נמי וגם דוחק הוא לומר דר"ע רבי יהודה בן בבא מחולקין הו דטעמא דבאר דלמר משום דחזי לאדם ולמר משום דלא פסקי מיא: ארובה מארץ מדה ורחבה מני ים לפי שהתורה ארבה פי שנים ברחבה כדאמר בסמוך ארבעין בעשרין והארץ נמי פי שנים בים כמ"ש התוספות בפירק מי שנהיה כמא דהעולם שלישי יישוב שלישי מדבר שלישי ים לכה נקט ארובה מארץ מדה ורחבה מני ים ומיהו לא הנה ידע שיעור פמה היא ארובה מארץ ורחבה מן הים: הללו דברי תורה והללו דברי סופרים ד"ס שנתחדשו בכל דור ודור חדשים הם ונראה דהיינו הא דכתיב יבחר אלהים חדשים שהוא ית' בוחר בד"ס וחביבין לפניו ולכה פתיב ויותר מהמה בני הזהר: אלא כל ההוגה בהן אדברי סופרים שנוכרו ברישא דקרא קאי שכל ההוגה בד"ס דהיינו הש"ס טועם טעם בשור דבכמה דוכתי אשכחן דטעמי ש"ס נמשלין לטעם בשור כדאיתא בפירק לא יחפור אדגרמיתו גרמי בי אפיי תו אכלי בישרא שמינא בי רבא.

ואיתא בב"ב דא"ל לא אכלתי בישרא דתורא ופירש"י ז"ל לא דקדקתי בטעמו של דבר וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות יסודי התורה כתב שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא פרסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא הנוני דאפיי ורבא ע"כ דכי היכי דמזון הבשר

וטעמו נאות למזג כל אדם קטן וגדול יותר מכל המזונות כף חכמת הש"ס וטעמיה
נאותים ומתקבלים לכל אדם יותר מכל שאר החכמות ולכך קאמר כל ההוגה בהן דהיינו
בד"ס דאייירי ביה טועם טעם בשר ורב פפא נמי נקט בהדיא כל המלעיג על דברי חכמים
ורש"י ז"ל כתב כף ההוגה בהן כל שעה שאדם מחזיר בדברי תורה מוצא בהן טעם
משמע קצת דס"ל דלאו בד"ס דוקא איירי מדנקט בדברי תורה סתמא ומשמע גמי דס"ל
דקרא אתי לאשמעין שכ"ז שאדם קורא ושונה מוצא בהן טעם דומיא דההיא דאמר
בפרק פיצד מעברין למה נמשלו דברי תורה לתאנים מה תאנה זו כ"ז שאדם ממשמש
בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כ"ז שאדם הוגה בהן מוצא בה טעם ופשוטא דשמעתא
לא משמע פן ועוד דא"כ הול"ל אלא כ"ז שהוגה בהן טועם פעם בשר כדאמר התם לכך
נראה כדפי' מוטב אמות מיתת עצמי משמע דמותר לו לאדם להחמיר על עצמו למסור
נפשו למות כדי שלא יעבור אפילו איסור דרבנן וכן משמע בפרק מרובה בעובדא דחסיד
שהיה גונח מלבו ואמרו הרופאים שאין לו תקנה עד שינק חלב רותח לימים נכנסו חבריו
לבקרו כיון שראו אותה העז קשורה חזרו לאחוריהם וכו' וקשה דבפרק בן סורר ומורה
איתא כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ולא תהרוג יעבור ואל יהרג חוץ
מע"א וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות יסודי התורה כל מי שצאמר בו יעבור ואל
יהרוג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו אלמא דאסור להחמיר אפילו באיסור
דאורייתא מיהו הרא"ש ז"ל והטור סימן קנ"ו כתבו שאם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג
רשאי וכו' בש"ע שם אבל בפרק בן סורר ומורה כתבתי ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל
ושמא יש לחלק דכל היכא דברי לו שיהרג אינו רשאי למסור עצמו ושאני הכא דספקא
הוה שהרי לסוף הביא לו מים ועובדא דחסיד נמי שמא בלא חלב עז נמי לא היה מת.

דף כב לשונאיו הוא דלא אחר משום דלשונאיו מותר הוא כיון דברי שא פחית ומשלם
לשונאיו אלא קרא דיוקא אשמעי' ופשוטא דקרא דעל פניו אפני רשע קאי שמשלם לו
בעודו קיים כמו לא יהיה לה אלהים אחרים על פני פירש"י ז"ל כ"ז שאני קיים: בית
סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור אבור קאי כדמסיק דבור בלא פסין קאמר והא
דנקט שיעורא דבור כמה הוי ולא נקט שיעורא דפסין לחוד דהא אי לאו משום פסין לא
איכפת לן בבור אפילו היא גדולה הרבה נראה משום דרבי יהודה לא התיר לעשות היקף
פסין לבור יתר מבית סאתים שתי אמות לכל רוח אלא א"כ הבור הוא בית סאתים דאז
הרחקת אותן שתי אמות מן הבור צורך הבור גינהו כדי ראשה ורובה של פרה דלא סגי
לן בלא הכי ולכך שרי דאע"ג דהיקף פסין הוי ביתר מבית סאתים כיון דשייכין לבור
בטלי לגבה וכי חדא גינהו ואין אדם נותן עיניו אלא בבורו שהוא עיקר הדבר אבל
כשהבור בציר מבית סאתים כגון שהוא ארבע אמות לא התיר רבי יהודה לעשות היקף
פסין אלא עד בית סאתים טפי לא דכל הרחקה שאמה מרחיק את הפסין מן הבור שפי
מראשה ורובה של פרה לאו צורך בור הוא וכאלו הוקף בלא בור דמאי הלכך עד בית
סאתים שרי דליכא למיחש מידי טפי לא דלמא אתי לאחלופי טפי מבית סאתים בקורפף
דהשתא לא שייך למימר אדם נותן עיניו בבורו כיון דאז הרחקת ההיקף לא שייך לבור
ה"ל ההיקף כמלתא באפי נפשיה ואיכא למיחש שמא ילמוד ממנו למקום אחר ומהאי
טעמא אית ליה לר"י דאע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחיצה א"ש להתיר יותר
משתי אמות כמ"ש התוס' ונראה דהא דקאמר ש"ס ולא היא ר"י בור בלא פסין קאמר

דייך לך מדקתני ברייתא ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור ואי
בפסין איירי דומיא דת"ק הנה ליה למיתני ר' יהודה אומר עד בית סאתים ותו לא פדקתני
במתניתין לכה משמע ליה דר"י מלתא אחריתי קאמר ובבור איירי דבור בית סאתים
מותר והרחקת פסין ממילא שמעינן להו דהוי שתי אמות: חייבין עליה משום רשות
הרבים כתבו התו' וא"ת פינו דמסקינן דר' יוחנן סבר לה כר' יהודה אמאי חייבין עליה
משום ר"ה הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל וכו' וטפי נראה דנהי דר' יוחנן כר'
יהודה ס"ל בהא דרבים מבטלי מחיצות מ"מ בהא דאית ליה לרבי יהודה דשתי מחיצות
דאורייתא לא ס"ל פנותיה דלאו הא בהא תליא ואיכא למימר דאית ליה שלשה מחיצות
דאורייתא שוב מצאתי שפן כתב הרמב"ן ז"ל: דרמא מעלות ומורדות קאמר כתבו התו'
טעמא דלרבנן ארץ ישראל אינה נעשית רשות היחיד על ידי סולמ' דצור כו' משום
דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיב מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאמי רבים
ומבטלי מחיצה וקשה דא"כ מאי קאמר בסמוך תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וכו'
אליכא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה וכו' הכא דלא ניחא
תשמישתיה לכ"ש והא תל נמי מחיצה שאינה עשויה בידי אדם הוא בשלמא קמה לחיי
אלא תל ונקע מאי איכא למימר דמימות עולם הן וכיון שאינה עשויה בידי אדם אפילו
רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה.

ונהי דיש לדחוק ולאוקמי בעיא דהכא בתל העשוי בידי אדם מ"מ קשיא משבילי בית
גלגל דבסמוך דקאמר נמי אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה וכו' הכא
דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש ושבילי בית גלגל מעלה גבוה וזקופה היא ופשיטא דאינה
עשויה בידי אדם וא"כ אפי' רבנן מודו דאמי רבים ומבטלי מחיצה ודוחק לחלק ולומר
דסולמ' דצור ומחתנא דגדר אינו ראוי להעשות בידי אדם והוי דומיא דבעלי חיים שכתבו
התוספות בפ"ק גבי תל ונקע אבל שבילי בית גלגל ראוי להעשות בידי אדם: איתביה
חצר שהרבים נכנסין לה בזו מתניתין היא בפ"ו דטהרות וכן הא דמבואות המפולשות
בבורות ושבילי בית גלגל דבסמוך משניות הן בפ"ו דטהרות ולכה דייק ש"ס וקאמר
אילימא רבנן השתא ומה התם כו' הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שפן פי' וא"כ
משנה יתירה היא ותימה דהא דשבילי בית גלגל קתני התם ברישא ובתר הכי קתני הא
דמבואות המפולשות בבורות והא דחצר שהרבים נכנסים לה מיתני התם באחרונה וא"כ
אמאי היפך להו המקשה ופריה מנייהו שלא פסדון ע"כ נראה לפירוש דמגופא דמתני'
דשבילי בית גלגל לא מצי פריה מידי אי לאו הא דר' ינאי דאיכא למימר הא דהוי רשות
היחיד לשבת לאו משום דהוי מתלקטין עשרה מתוך ארבעה וכיון דלא ניחא תשמישתיה
לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אלא משום דשבילי בית גלגל לא הוו בקעי בהו רבים
ואע"ג דלא היו מתלקטין עשרה מתוך ארבעה ונהו ניחא תשמישתיה אפ"ה הוי רשות
היחיד לשבת פינו דלא שכיחי בהו רבים וכ"כ שם הרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה וז"ל שבילי
בית גלגל מקומות הן לא ילך בהן המון העם ע"כ דומיא דבקעה דקתני התם דהוה בימות
החמה רשות היחיד לשבת והיינו משום דלאו הילוף לרבים הוא שאין רבים מסתלקין
מן המסילה לילך בשדה כדפירש רש"י ז"ל בהדיא בפ"ק דשבת אבל מדרכי ינאי פריה
שפיר דמפרש דלא מקרי שבילי בית גלגל למיהוי רשות היחיד לשבת אלא א"כ לא
ניחא תשמישתא שאין העבד יכול ליטול סאה של חטין וכו' דהיינו מתלקט עשרה מתוך

ארבעה כמ"ש רבינו שמשון ז"ל שם בפ"ה המשנה אם פן על פרחו פשרבים בוקעין בו איירי דאי לא הכי אפילו ניחא תשמישתיה נמי הוי רשות היחיד לשבת אלמא מודה רבי יהודה דכל היכא דלא ניחא תשמישתיה לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא.

והשתא אתי שפיר הא דלא פריה מעיקרא מהא דשבילי בית גלגל משום דלא מצי פריה מגופא דמתניתין אלא מדרבי ינאי וניחא ליה טפי לאקשוני מגופא דמתניתין דחצר שחרבים נכנסין לה דאלימא טפי והא דלא פריה מעיקרא ממתניתין דמבואות המפולשות דמיתני ברישא משום דמבואות המפולשות ושבילי בית גלגל גפי הדדי קתני להו התימא ולא ניחא ליה להפסיק ביניהן בתיובתא דחצר שחרבים נכנסין לה ולכך פריה מנייהו בזה אחר זה למפרע אבל למה שכתבו התוספות דמיתני הא דרבי ינאי פי היכי דלא תימא דהכא נמי ר"ה לטומאה איצטריכא ליה קשה דאם פן מעיקרא הנה להו לאקשוני מהא דשבילי בית גלגל דמיתני ברישא דהא מתני' דחצר שחרבים נכנסין לה אלימא מהך ואדרבה מהך אלימא טפי לאקשוני דליכא לשנויי עלה דר"ה לטומאה איצטריכא ליה פיון דאמר רבי ינאי כל שאין העבד ולא קאמר אפילו אין העבד וכו' ועוד נראה דמה שיקשו התוספות אמאי לא משני ר"ה לטומאה איצטריכא ליה לאו קושיא היא דעדיפא משני דהשתא מוקי לה למתניתין ככולי עלמא אפילו פרי יהודה והמקשה נמי הנה נראה לו דחוק לאוקמא דוקא פרבון ולהכי הנה פריה ליה ממתניתין דמבואות המפולשות אע"ג דהנה ידע דאיכא לשנויי רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה ורבנן היא פדמשני ליה מעיקרא: יהושע אוהב ישראל הנה ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לה דאין חייבין עליהו דכיון דמסרו ליה הוואיל ולא ניחא תשמישתיהו לא אתו רבים ומבטלי תקנתא דיהושע אבל בשאר ארצות אף על גב דלא ניחא תשמישתיהו והו של יחיד אתו רבים ומבטלי מחיצתא וכתבו התוס' דדוקא שבילי של בית גלגל דלא ניחא תשמישתיהו פלל דמפרש רבי ינאי אבל מבוי מפולש לבורות והחצר שחרבים נכנסין לה הוי ר"ה אע"ג דהוי של יחיד הוואיל וניחא תשמישתיהו וראוי כו' וזה נראה דחוק דמדריבי ינאי לא שמעינן דבשבילי בית גלגל לא ניחא תשמישתיהו פלל אע"ג דאין העבד יכול לרוץ מפל מקום פיון דיכול לילך בנחת לא הוי בהכי לא ניחא תשמישתיהו פלל ועוד דשיעורא דרבי ינאי היינו שיעורא דתל המתלקט עשרה מתוך ארבעה כמ"ש רבינו שמשון ז"ל וש"ס נמי סתמא קאמר כל היכא דלא ניחא תשמישתיהו פלל מסרה ליחיד ועוד דהיא דמבוי מפולש לבורות וחצר שחרבים נכנסין לה איכא למימר נמי דאיירי דלא ניחא תשמישתיהו פלל פגון שחפור סמוך לפותל מאוד והולכין דרך שם בדוחק גדול והיא דחצר איירי שהגידודים גבוהין הרבה והפתחין קצרים מאוד ונכנסין לה בדוחק גדול דלא ניחא תשמישתיהו פלל.

לכך נראה דלעיל לא מצי לשנויי דהו של יחיד פדמשני הכא דדוקא שבילי בית גלגל שהוא מעלה זקופה וגבוה בארץ ישראל עומדת מימות יהושע בן נון וכיון דלא ניחא תשמישתיהו מימות יהושע ודאי הוא שמסר ליחיד ולכך לא אתו רבים ומבטלי תקנתא דיהושע אבל חצר שחרבים נכנסין לה דלא ניחא תשמישתיהו גידודין וכן מבואות המפולשות לבורות דלא ניחא תשמישתיהו מחמת הבורות איכא למימר דבימו' יהושע הנה ניחא תשמישתיהו ומסרו לרבים ואפי' מסרו ליחיד פיון דהו ראויין למסור לרבים אתו רבים ומבטלי מחיצתא אע"ג דהוי של יחיד ומ"ש התוס' נמי דלהכי לא קאמר אלא

דמשמע דצריה עדיין לשינוי דלעיל לאו ראיה הוא דכיון דלא נזכר אמורא בשינויאי קמייטא אורחא דש"ס הוא דלא קאמר אלא כמ"ש התוספות בכמה דוכתי: דף כג אמרה תורה טול נ' וסבב נ' נראה דלאו אסמכתא היא אלא מייחורא דקרא קדריש פדמשמע בכיצד מעברין דפריה וקא מפעי ליה לטול נ' וכו' כמ"ש התו' והשתא מה שפכתבו התו' לעיל וא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה וכו' לאו קושיא היא דבהדיא גלי קרא דילפינו ליה מחצר המשפן מדכתיב ורוחב חמשים בחמשים פדאמר הקא, ואע"ג דפשטא דקרא אתי לכדאמר אבני העמד משפן על שפת חמשים וכו' מ"מ להך דרשא נמי אתיא דמשמעות הכתוב לאו אהעמדת המשפן קאי אלא אורה ורוחב החצר אתי לאשמעי' כמה הנה לכה דרשינו מיניה טול חמשים וסבב חמשים לאשמעינו דשיעור אורה ורוחב החצר בריבוע חשבינו ליה ונפקא מינה לענין שבת מיהו פשטא דקרא פיון דבמלאכת המשפן איירי לכה מוקי לה להעמיד משפן על שפת חמשים: ותרונייהו לקולא וא"ת מאי כ ש"ס פשיטא דתרונייהו לקולא קאמר דליכא מימר תרונייהו לחומרא דהלכה כר"ע דמרונבע בעינו והלכה כר"י דבעינו שומרה או בית דירה דהא ר"י לא איירי מידי אי בעינו שומרה או בית דירה וליכא למימר נמי דחדא לקולא וחדא לחומרא קאמר דאם פן קשיא הלכתא אהלכתא וי"ל דלא תימא דרב יוסף ורב ביבי פליגי במימרא דשמואל אי אמר הלכה כר"י אי אמר הלכה כר"ע דרב יוסף סבר דשמואל הלכה כר' יוסי אמר דאריה וקטן שפיר דמי ודלא כר"ע דאמר מרונבע בעינו והיינו לקולא ורב ביבי סבר דשמואל כר"ע אמר דמרונבע בעינו ודלא כר"י דמתיר באריה וקטן והיינו לחומרא קמ"ל ש"ס דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דתרונייהו לקולא קאמר וצריכא תרונייהו דאי אשמעינו כו': דף פד אמר רב נחמן אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכלו מפירש"י ז"ל והתוס' משמע בכלה שמעמא דקרפף שהוקף לדירה היינו פתח ולבסוף הוקף וקשה דא"כ רב נחמן דאחי לאשמעינו דפתח ולבסוף הוקף מהניא אע"ג דאית ביה בי דרי אמאי קאמר למילתיה ארחבה שאחורי הבתים ולא קאמר לה אקרפף דאיירי ביה כולה שמעמא שאם פתח ולבסוף הוקף מהניא אע"ג דאית ביה בי דרי.

ועוד דמאי איצטריה רב נחמן למנקט במילתיה פתח מתירו אטו עד השתא לא ידענא דפתח מתירו ונהלא כל קרפף שהוקף לדירה טעמא דמותר הוא משום דפתח מתירו ודחוק לחלק ולומר דקרפף שאני דאיירי דמעיקרא בונה בית ופומח בו פתח אדעתא דלהקיפו בקרפף ולעיל נמי דקאמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבי סאתים שלא הוקף לדירה פיצד הוא עושה צ"ל דאחר פן בנה אצלו דירה כדפירש"י ז"ל וזה נראה קצת דחוק דא"כ עיקר חסר לכה נראה דקרפף שהוקף לדירה דכולא שמעמא היינו שהוא מקיף וגודר אותו אדעתא דהכי שיכנס ויצא וישתמש בו תמיד כגון שגילה דעתו ופירש בהדיא אי נמי שהוא נראה לעינים דלא איצטריה ליה אלא לתשמיש דירה וכיוצא בזה והשתא ניחא דקאמר קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פ"י שלא גדרו מעיקרא אדעתא דתשמיש דירה פיצד הוא עושה פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו לשם דירה ולא איצטריה להזכיר דחוזר וגודרו לשם דירה דמסתמא לכה נתפנוין דלמה לו לפרוץ ולחזור ולתקן חנם אי לאו משום היתר טלטול וכן משמע מדברי רב אלפס ז"ל שכתב קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לשם דירה פיצד הוא עושה פורץ בו פירצה יותר מעשר אמות וגודרו ומעמידו על עשר לשם דירה ודיו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל

בפט"ז מה"ש שפכתב מקום שהוקף שלא לשם דירה אם פרוץ בו כו' וגדר בה לשם דירה עד עשר מותר ואתי שפיר נמי הא דקאמר רב נחמן אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכלו אע"ג שלא גילה דעתו ולא פירש שהוא מקיף רחבה אדעתא דתשמיש דירה אפ"ה מהניא דפתח מתירו ופריף פשיטא דמסתמא הכי הוא ומשני לא צריכא דאית ביה בי דרי כו': דף פה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות פירש"י ז"ל שהיה העפר רף ותיחות ונחבט הכותל בבת אחת בשבת משמע מפירושו דלא מהניא אלא א"כ נבלעת כל מחיצה התחתונה ולא נשאר ממנה פלום אבל אם נשאר ממנה בפחות מעשרה ועליונה משלמת לעשרה לא מהניא ואע"ג דמחיצה גבוה עשרה טפחים ונתמעטה בטלה כדאמרינן בפ' חלין מכל מקום קרפף יותר מבית סאתים כיון דבעינו שיהא הוקף לדירה צריף שיהא כל שיעור מחיצה הוקף לדירה דהיינו בגובה י' וכן משמע לישנא דש"ס דכולה מחיצה בעינו מדנקט והעליונו' קיימיתו לא קאמר והעליונות משלימות וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ש נבלעה מחיצה התחתונה והרי עליונה קיימת הואיל ונעשית העליונה לשם דירה והרי אין שם נראה אלא היא הרי זה הועיל.

ולפי זה הא דאמר שמואל לעיל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בו פירצה יותר מעשרה וגודרו כו' צריף אם פרוץ בו פירצה יתר על עשר אמות בגובה עשרה טפחים ולגודרה אבל למעלה בכותל יתר על עשר אמות באורך ומיעט הכותל עד שהוא נמוך פחות מעשר טפחים וחסר וגדרה והשלימה לעשרה או יותר לא מהניא דבעינו הוקף לדירה כל שיעור גובה המחיצה וכ"כ הרמב"ם שם בהדיא שצריף לעשות פירצה ביתר על עשר בגובה עשרה טפחים ואע"ג דבפרק כל גגות קאמר והלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין שאני התם דבבב"ב צריף שיש בו דיורין ולא בעינו שיהא הוקף לדירה ואפי' פולו גידוד נמי שריא אבל קרפף דלית ביה דיורין בעינו שיקיף לדירה וצריף שיקיף כל גובה המחיצה לדירה וטעמא נראה משום דמחיצה פחותה מעשרה נמי מחיצה היא ולאו כפרוץ דמי אלא דלאו מחיצה גמורה היא וכ"כ הרמב"ם ז"ל שם דכל מחיצה שאין בגובה עשרה טפחים או יותר אינה מחיצה גמורה וכתב עליו ה' המגיד דמה שכתב אינה מחיצה גמורה לפי שבפחות מכן הוי מחיצה וחולקת רשות פמבואר בדיני הפרמלית ומקום פטור וכיון דשם מחיצה עליה כל שאינו פורץ כולה אלא מקצתה וחסר וגודר ומשלימה לעשרה אפתי לא הוי מוקף לדירה.

ומכאן יש לתמוה על מה שכתב בתרומת הדשן הביאו בהגהת ש"ע סי' שנ"ח דפרדס גדול יותר מבית סאתים מוקף חומת אבנים ולא הוקף לדירה אם החומה אינה גבוה יותר מתשעה עשר טפחים יש לה תקנה שיעשה בית דירה בפרדס ואח"כ ישפוף עפר לצד החומה מבחוץ ומבפנים יותר מעשר אמות לאורך החומה ברוחב ארבע לפחות ובגובה פחות מעשרה טפחים ונמצא החומה של מעלה מן העפר ג"כ פחות מעשרה טפחים ואז החומה נחשב כפירצה כנגד כל אותה העפר לאורך שהרי יש דריסת הרגל מקרקע עולם על עפר הנשפף שהוא פחות מעשרה ומחומה נמי יש דריסת הרגל שגם הוא פחות מעשרה וכל פחות מעשרה לאו מחיצה איקרי וכפתיים וכפתיים דמי והכי מוכח בכמה דוכתי ויגיש העפר כף שבת אחת ואח"כ יפנה ונמצא המחיצה חזרה למקומה ונעשית לאחר שנעשה בו בית דירה והוי שפיר מוקף לדירה עכ"ל דלפי מה שכתבתי ודאי לא מהני ואפילו את"ל דהחומה שפנגד העפר הוי כמוקף לדירה אחר שנוטל העפר ממנה

אפתי הא לא הוי אלא פחות מגובה עשרה ואותה חומה שלמעלה מן העפר אינה משלמת פינון שלא הוקף לדירה ונאנו בעינון שיקיף לדירה כל שיעור גובה המחיצה.

ומה שפירש"י שנתבט הפותל בבת אחת בשפת דוחק הוא קצת דלא שכיח שתבלע פל הפותל בבת אחת ולא ידענא אמאי לא פירש שנבלעה אחת אחת קודם שבת ולא נשאר ממנה רק מקצתה ואותו מקצת נבלע בשפת דהשפתא נמי הוי מחיצה הנעשית בשפת דכל כמה שלא נבלעה פולה לאו מחיצה היא פינון דכולה מחיצה אחריתי בעינון ועליונה אינה משלמת לתחתונה: אלא משום דאמרין זה אויר מחיצות מנייתרו פירש"י ז"ל והתוספות ולא מצי למינקט איפכא דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי תרנוייהו משתרי דלרבי שמעון רשות אחד הן ויתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי משמע לפירושם דלמסקנא נמי איירי דאית ליה גיפופי לחצר וקשה דא"כ מאי איירא קרפף שגפרץ במלואו לחצר הא אפי' קרפף וחצר שגפרצו שניהם במלואם זה לזה נמי קרפף אסור וחצר מותרת אע"ג דלית ליה גיפופי פינון דכרבי שמעון ס"ל דכולן רשות אחד הן וחצר אין אויר מחיצה מנייתרו ועוד קשה דאם כן הא דקאמר וזה אין אויר מחיצות מנייתרו צריף לומר דמשום הכי לא מצי למינקט איפכא קאמר ואין הלשון משמע כן דמשמע דטעמא דמלתא קאמר דזה אסור משום דאויר מחיצות מנייתרו וזה מותר משום דאין אויר מחיצות מנייתרו ואי כדאית ליה לחצר גיפופי איירי אפי' אויר מחיצות מנייתרו נמי תיפוק לי' דשרי משום גיפופי ע"כ נראה דלמסקנא הא דקאמר קרפף שגפרץ במלואו לחצר גם החצר גפרץ במלואו לקרפף איירי וכן כתב בהדיא הרא"ש ז"ל והטור שהחצר גפרץ במלואו פנגדו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל והכי פ"י חצר מאי טעמא אילימא דאית ליה גיפופי שלא גפרץ במלואו אלא הקרפף אבל חצר אית ליה גיפופי וכרבנן ס"ל והא זימנין דמשפחת לה איפכא דאי גפרץ חצר במלואו לקרפף ואית ליה גיפופי לקרפף הא מותר וחצר אסור לרבנן אלא בדלית ליה גיפופי איירי פגון שגפרצו שניהם במלואם זה לזה וכו' ש"ס"ל וטעמא דקרפף אסור משום דאויר מחיצות מנייתרו וחצר מותר דאין אויר מחיצות מנייתרו וכיון דחצר נמי גפרץ במלואו לא שייך כלל להקשות אמאי לא נקט איפכא דהוא הוא.

מיהו מדלא קאמר קרפף וחצר שגפרצו במלואם זה לזה משמע קצת כדפי' רש"י ז"ל והתוספות וצריף לומר דרב חסדא לא אתי לאשמעינן שריותא דחצר דמלתא דפשיטא הוא דלרבי שמעון חצר מותר אע"ג דגפרץ במלואו ולא אתי לאשמעינן אלא איסורא דקרפף דאמרין אויר מחיצות מנייתרו ולכך נקט קרפף שגפרץ במלואו לחצר דף כו אלמא פינון דלצניעות עבידא לא הוי מחיצה פירש"י ז"ל פינון דלצניעות היא ולמחר סתרי ליה לאו פלום היא.

ואין הלשון משמע כפירושו מדלא קאמר אלמא פינון דלמקסתר קאי לא הנה מחיצה הכא נמי וכו' ועוד דמחיצות אדרכלין מסתמא עבידא להיות קיימת כף פל ימות החמה ובסמוך דפריף מדרב הונא דאמר מחיצה העשויה לנחת לא שמה מחיצה פירש"י ז"ל בלשון שני לנחת להשתמר בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטין שם קשה דאכסדרה וקובה עיקר עשייתן להתלונן תחתיהן מפני החמה ע"כ נראה דגרסינן והאמר רב הונא מחיצה שאין עשויה לנחת לא שמה מחיצה פירשה שאין המחיצה עשויה לנוח שם להיות קיימת שם

תמיד דומיא דכלי עץ העשוי לנחת דסוף מסכת תגיגה דהיגו שנינו ולא יזוז ממקומו וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ש דגרסי' פל מחיצה שאינה עשויה לנחת.

והשתא נראה דמעיקרא פריה ממחיצת אדרכלין דלא שמה מחיצה משום דלא עבידא להשתמש שם אלא לאצנועי נפשיהו מפני החמה וה"נ לא עבידא אלא לאצנועוהא מן החמה ואפי' אי לא למיסתר קאי לאו מחיצה היא ובתר הכי פריה ממחיצה שאינה עשויה לנחת פ"ל להיות קיימת דלאו מחיצה היא וה"נ קנפה דהיגו אהל שאין מותחין ומעמידין אותו אלא לפי שעה ואחר זמןמה פורקין אותו והוי נמי מחיצה שאינה עשויה לנחת ובתר הכי נמי גרסי' והא פירא דבי תורי כמחיצה שאינה עשויה לנחת דמי שלא היו מניחין אותה מחיצה זמן רב ולפ"ז צ"ל דאבונורקא היגו קנפה דאלו אכסדרה מחיצות העשויות לנחת נינהו טעמא דר"א משום דקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל ובמבטל רשות חצירו סתמא פליגי דר' אליעזר סבר חצירו לאו דוקא קאמר ורפנן סברי חצירו דוקא קאמר או דלמא אפי' במפרש בהדיא נמי פליגי דטעמא דר"א משום דבית בלא חצר לא דיירי אינשי לכה אפילו מפרש ואמר לא מבטלינא לאו כל כמיניה וטעמא דרפנן משום דלא עביד אינשי דמסלק נפשיה לגמרי וכו' ולכה אפי' מפרש ואמר מבטלינא לאו כל כמיניה ומסיק בין לרפנן ובין לר' אליעזר פנין דגלי דעתיה גלי ובמבטל סתמא דוקא פליגי משמע דלר"א דאמר המבטל רשות חצירו סתמא רשות ביתו ביטל ס"ל דדיירי אינשי בבית בלא חצר דאי לא עבידי דדיירי כי אמר נמי בהדיא לא מבטלינא לאו כל כמיניה ועוד דא"כ היכי דייק לעיל דלר' אליעזר אין צריה לבטל לכל א' וא' פנין דס"ל דאין צריה לבטל בהדיא רשות ביתו דלמא שאני הכא דבית בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי ותימה דבפרק הדר פריה ש"ס ביתו הוא דאסור הא חצרו שריא היכי דמי אי דבטל כו' ומשני הכא במאי עסקינן כגון שביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקסברי רפנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל דדיירי אינשי בבית בלא חצר משמע דר"א דאמר המבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל ס"ל דלא דייירי אינשי בבית בלא חצר.

ולכאורה נראה דגרסי' בפרק הדר וקסברי רפנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל ותו לא וכן משמע קצת מדברי רב אלפס והרא"ש ז"ל דלא מייתי הא דקאמר דדיירי אינשי בבית בלא חצר מיהו קשה על רבינו יהונתן שכתב בפ' הדר לעולם דבטיל וקסברי רפנן וכו' ופליגי אדרבי אליעזר דאמר בעושיין פסין שהמבטל רשות בסתמא הפל ביטל דבית בלא חצר לא דייירי ביה אינשי והכא משמע דר"א נמי ס"ל דדיירי אינשי בבית בלא חצר.

בכל מערבין פרק שלישי דף כו אמר רבי יוחנן אין למדין מן הפללות ואפילו כו'. עיקר דעה מילתא איתא בפ"ק דקידושין גבי הא דתנן כל מצות עשה שהזמן גרמא כו' דפריה תלמודא וכלל הוא הרי מצה שמחה כו' ומשני התם ר' יוחנן אין למדין מן הפללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ דתנן בכל מערבין ומשתתפים חוץ מן המים ומלח ותו ליכא וכו' ותימ' דמאי קאמר בסמוך אמר רבינ' אף אנן נמי חנינ' בכל מערבין ומשתתפין וכו' הא ר' יוחנן גופיה דייק ליה מלתיה דאין למדין מן הפללות ואפי' במקום שנאמר בו

חויז ממתני' דבכל מערבין ומשתתפין וכו': בל שנישא על גבי הזב ממא פתבו התו' דאי מיירי בעליונו של זב מספקא ליה לר"י אי שניף בכל דבר או לא אי הנה דומיא דמשפב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך או לא ותימא דאי איירי בעליונו של זב ודאי צ"ל דשניף בכל דבר אפי' אינו ראוי לכך דאי בראוי דוקא קאמר א"כ כל שנישא על גבי הזב וכל שזהב נישא עליו דין אחד להם דבתרנוניהו אינו טמא אלא בדבר הראוי לכך וא"כ מאי שנא דגבי כל שנישא ע"ג הזב קתני טמא וגבי כל שזהב נישא עליו קתני טהור הא כל היכא דטמא בנשא ע"ג הזב דהיינו בדבר הראוי טמא נמי בדבר שזהב נישא עליו.

ועוד דפשיטא דדברים שאינן ראויין לכך מרבין מדברי' הראויים לכך ואי בראוי דוקא איירי א"כ מאי כל דקאמר דנהי דדייקינו בהו שמעמא דאין למדין מן הפללות דלא דק תנא במלתא היינו דוקא דרובא דמילי בההוא פללא נינהו פההיא דכל מצות עשה שהזמן גרמא ובכל מערבין דהכ' וההיא דכל שזהב נישא עליו דהנה פוליהו רובא דמילי איתנהו בההוא פללא ואיכא למימר דרובא ככולה דמי ולכך לא דק ותני כל אבל גבי כל שנישא על גבי הזב טמא אי אמרינן דדוקא בראוי איירי הרי שאינו טמא אלא מיעוטא דראוי מיעוטא הוא ולא שניף למיתני לישנא דכל מיהו הא לא קשיא דאי כל שנישא על גבי הזב טמא בדבר הראוי איירי וכל לאו דוקא הוא א"כ אמאי לא משני דר' יוחנן דאמר אין למדין מן הפללות אהו מתני' דובין קאי ואי לא הנה אמר אלא אין למדין מן הפללות ותו לא הנה אמנא דארישא לחודא קאי לכך קאמר נאפ' במקום שנאמר בו חויז לאשמעי' דקאי נמי אסיפא דבפ"ק דקידושין איתא בהדיא דר' יוחנן אמר מלתיא אמתני' דכל מצות עשה שהזמן גרמא וכו': אלא בציר דשומנא דפירא הוא פירש"י ו"ל אפי' בשאין קרבי דגים מעורבין בו יש שם קצח משמן עם המים ומלח אבל מים ומלח דעלמא דלאו ציר הוא לא אמר ותימה דכיון דיש בו מיהא קצת שומן דגים א"כ אמאי אוסר רבי אליעזר והא שומן דגים פירא הוא ויקנה אותו בזול כפי שיעור מעט שומן שבו ועוד קשה לקמן דקבעי מאן דמרבא עופות מאי טעמיה ומאן דממעט עופות מאי טעמיה אמאי לא קבעי נמי אפלוגתיהו דר"א ור' יהודה בן גדיש מ"ט דמר ממעט ציר ומר ממעט מים ומלח.

ועוד תימה דאין הלשון משמע כפירושו דקאמר נאפ' ר' יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא הוא ולפירושו הנה ליה למימר אלא בציר דאית ביה קצת שומן לכך נראה דציר היינו אותו מזהל היצא מן הדגים כשפוכשין אותו וכן פתב בהדיא בערוף וכיון דמתמצית הדגים הוא בא לכך קרי ליה שומנא דפירא דעיקר פירא היינו הדגים גופן וציר הנוסף מהן שומניהו הוא כמו חלב פליות חטה דהיינו נמי תמצית החטה וקרי ליה חלב וכן דם ענבים קרי לתמצית הענבים דם ופליגא ביה רבי יהודה בן גדיש ור"א ור"א סבר שומנא דפירא לאו כפירא דמי ור' יהודה בן גדיש סבר שומנא דפירא כפירא דמי והיינו דקאמר נאפ' רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דאע"ג דלאו גוף פירא הוא מ"מ שומנא דפירא הוא ושומנא דפירא דמי אבל מים ומלח לא: הנה אמנא מאי שחר דבילה קעילית אבל יין ע"ג קנקנו אימא לא פתב רחמנא ביין דאפי' יין על גב קנקנו וכ"ש דבילה קעילית ואימר קרא דבשכר לתמד משתחמיץ ותימא דלא לכתוב אלא ב"ת דבשכר ובי"ח דביין לגלוני אפי' ת דבשכר דלאו היינו דבילה

קעילית אלא תמד משהחמיץ וכיון דאפי' תמד שרי כ"ש בקר על גב עורו וצאן על גב גינתה דהכי משמע בפסוגיא דלא משפחת לה שום טעמא גבי תמד וכיון דמדד שרי כ"ש הנה פולהו ויש ליישב בדוסק מוכירנא מאניה אפתריה לבי מסותא פלומר אודה לו שהוא גדול ממני בתור' ושאני ראוי לשמש לו ולהוליך פליו אחריו לבית המרחץ ונראה דהיינו נמי הא דאיתא בפרק פיצד הרגל דקאמר ליה רמי בר חמא לרב חסדא לכי תשמש לי אימא לך פי' לכשתודה לי שאני גדול ממך בתורה ושאיתא ראוי לשמש לי כתלמיד המשמש לרבו: ריבה ומיעט וריבה ריבה הפל פי' פה הוא המידה בכל מקום דאיכא ריבה ומיעוט וריבה אמרי' דריבה הפל ונהדר מפרש מאי רבי רבי כל מיילי והשתא הוי דומיא דהא דבסמוך דקאמר נמי קלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט פי' פה הוא המדה ונהדר מפרש מה הפרט מפרש כו' דף פח אבר לא בחזון בנו"ן גרסין ליה וכצ"ל בכנולא שמעטא שהרי הערוף מיתי לה בערוף חזון ודלא כמהרש"ל ז"ל שהגיה איפכא.

וכתב רש"י ז"ל דהיינו שחת של תבואה כשהוא ירוק וצ"ל דמעיקרא אדעתא דהכי זורעין אותה וכן משמע ממה שפי' רש"י ז"ל וגוזזין ואוכלין אותו וכן משמע בערוף שחת דא לאו הכי אמאי קאמר דמברכין עליו בורא פרי האדמה והא סופו להקשות הוא וכל מידי דלא נטעי אינשי אדעתא דהכי וסופו להקשות מברכין עליו שהכל כדאמרי' לקמן ונהי דאיירי בדגנונייתא מ"מ לא עדיף מצנון דאי לאו דנטעי ליה אינשי אדעתא דפוגלא מברכין עליו שהכל כיון דסופו להקשות כדאמרי' לקמן ובסמוך נמי מאי איירא דלאו גמר פירא הוא תיפוק ליה משום דסופו להקשות ולא נטעי ליה אדעתא דהכי אלא ודאי מעיקרא נטעי ליה אדעתיה דחזון דזוקא קור שהוא אותו דבר רב הנוסף בראש הדקל בכל שנה לא נטעי אינשי דיקלא אדעתא דלמיכל ההוא קור שהאונקלו ממעט ענפי האילן כדפי' רש"י ז"ל בפרק פיצד מברכין.

אבל כשגוזזין את השחת אין התבואה נפחתת בכף: והאי לאו גמר פירא כתבו התוספ' והא דאמר רב פשות וסזון מברכין עליהו בפ"ה הא אוקימנא בדגנונייתא וצ"ל דכיון דכולי עלמא אכלי ליה כגמר פירא דמי ופירא קרי ליה.

ועוד נראה דהא דינוקא דבי רב פליגא אדרב וכן משמע בטור סי' ר"ד שכתב סתמא חזון והוא שחת מברכין עליו שהכל ולא חילק בין אותו שגדל בשדה לבין אותו שגדל בגינה. דקטרין לה להזמתא ומייתא פשותא פי' הפשות מתין ומתיבשין אלמא דמארעא ינקא ורביא וכן הוא בערוף פשות וכן פירש"י ז"ל: הכי גרסי' התם בדניסני פי' באותן דקלים שלוקטין בניסן והם דקלים זכרים שעושין כפניות ואינן נעשין תמרים לעולם וכפניות הוא גמר פריין וזהו שפירש"י ז"ל ולוקטין אותן בניסן וכן מצאתי בערוף ואפי' לספרים שלנו דגרסי' בדניסחני י"ל דה"א נתחלה בחי"ת וצריף להיות בדניסחני והיינו כדפי' בדקלים שלוקטין בניסן וכן הוא בפרק מקום שנהגו איכא בינייהו ברכה וא"ת דמשמע דכפניות לר"י מברכין עליהו בפ"ה מדקתני וכפניות הרי הן כפרי לכל דבריהו דאיירי נמי לענין ברכה דומיא דקור הרי הוא כעץ לכל דבריו ועוד דלכל דבריהם משמע אפילו לענין ברכה ואמאי מברכין עליהו בפ"ה הא סבירא ליה לר"י דלאו גמר פירי נינהי דמהאי טעמא אית ליה דפטורות מן המעשר וכל דלאו גמר פירי הוא אין מברכין עליו בפ"ה כדאמר לעיל גבי חזון וי"ל דפירות ממש שאני דקי"ל כל האילנות משויצאו פירי

מיד חשובין הו לברך עליהן בורא פרי העץ כמ"ש הטור סי' ר"ב וטעמא נראה דכיון דאין סופן להקשות ויכול למתקן ע"י האור חשיבי פירי מיד דף כט שהוא בבשיל ולא בשיל פ"י ההיא דקטל גברא בסמוך דקאמר התם בבשיל ולא בשיל אדרב המנונא קאי דבשיל ולא בשיל לא חזי לאכילה גרע טפי מחיאי וכן פירש"י ו"ל וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ק מהלכות עירובין אע"ג דלכאורה איפכא מסתברא א"א לפרש איפכא מדפריך בסמוך והא קחזינו דקא אכלי ולא מייתי ומשני התם בבשיל ולא בשיל ואי בשיל ולא בשיל אהא דקחזינו קאי א"כ תיקשי ודקארי ליה מאי קארי ליה דהא רב המנונא תרדין חיינ קאמר ואנן לא חזינו דלא מייתי אלא בבשיל ולא בשיל אלא נדאי הא דקא חזינו דקא אכלי ולא מייתי בתרדין חיינ חזינו ליה ומשני דרב המנונא בבשיל ולא בשיל איירי דגרע טפי מתרדין חיינ: ובמזון ב' סעודות לעירוב טעמא דבעינן שיעור ב' סעודות לעירוב נראה משום דלא סמכי אינשי להיות דעתן ודירתן במקום מזונותיהן אלא א"כ יש במזון שהוא פשיעור אכילת כל היום דהיינו סעודה אחת שחרית ואחת ערבית וכן משמע לקמן דקאמר עבידי אינשי דשתו פסא בצפרא וכסא בפניא וסמכי עלוניהו.

ונראה דהיינו דנקט בסמוך מערבין בשתי רביעיות של יין ולא קאמר בחצי לוג יין כדקתני מתני' דאחי לאשמעי' טעמא דמלתא משום דעביד אינש דשתי פסא דהיינו רביעית בצפרא וכסא בפניא: אין פוחתין לעני בגורן וכו' פירש"י ו"ל דכתיב ונתתה ללוי לגר ליתום ובציר מהכי לא הוי נתינה ובפרשת ראה פתיב דילפינן לה מדכתיב ואכלו ושבעו תן להם כדי שביעה מפאן אמרו אין פוחתין לעני כו' וכתב רבינו שמשון דהכי איתא בירושלמי: אטו הקא מי לא קתני חטין ושעורין כו' וע"כ צ"ל דוכן לעירוב אהנה דראויין לאכילה קאי א"כ התם נמי איפא למימר הכי והא פשיטא דבתבלין וחטין ושעורין אין מערבין פיון דלאו בני אכילה גינהו והא דמערבין בבשר חי ובבצים חיות משום דבשעת הדחק נאכלין כמות שהוא חי: מפני נחש שבו בבצל שמשירין בארץ להוציא ממנו זרע איירי שדרך לצאת ממנו קנה ויש לאותו קנה ראש פראשו של נחש וחס הוא מאוד שפול זרע חם הוא לכה לא יאכל אותו וגם הבצל שהוא לא יאכל שפכר יצא מתורת מאכל והוי כמו סם אבל שאר בצלים ליכא סכנתא פן פתוב בערוה: אמר ליה אבני ופרסאי הוו רובא דעלמא והתנו כו' משמע דלאבני הוי שיעורא דבשר צלי כדי לאכול בו משום דאזלינן בתר רובא דעלמא דבשר ליפתוהו וא"ת פי פריך מברייטא דקתני מערבין לחולה וכו' תיקשה נמי לדידיה דאמאי קתני מערבין לחולה ולזמן כדי מזונו גיזול בתר רובא דעלמא ולקבעי כסעודה בינונית של כל אדם ונראה דאבני סבר דבתלת מיילי תליא מלתא דמסתבר ליה למיזל לקולא בכל מקום ובתר רובא דעלמא ובתר דידיה גופיה וכל היכא דאיפא תרתי מהנה מיילי אזלינן בתרייהו הלכה גבי בשר צלי ס"ל כדי לאכול בו דהתם איתנהו כולי הנה תלתא מיילי ובגדי עניים פיון דרובא דעלמא עניים גינהו דחשיב להו שלש על שלש ולדידיה גופיה נמי חשיב ליה בהכי לכה אזלינן בתרייהו אע"ג דהוי לחומרא ובחולה וזמן לא אזלינן בתר רובא דעלמא דמסתבר כפי למיזל בתר דידיה גופיה פיון דהוי נמי לקולא וברעבתן מסתבר טפי למיזל בתר רובא דעלמא פיון דהוי נמי לקולא ולכה פריך ש"ס לאבני דאמאי קאמר עוג מלה הפשו פתחו כמלאו והא מסתבר טפי למיזל בתר רובא דעלמא דסגי להו בפתח ארבעה פיון דהוי נמי לקולא אבל רב יוסף ס"ל דמסתבר טפי למיזל לחומרא בכל מקום ולהכי ס"ל

בבשר צלי כְּדֵי לֵאכֹל הַיָּמִינוּ וּבִגְדֵי עֲנִיִּים לְעֲנִיִּים וְעוֹג מְלֶךְ הַבֶּשֶׁן פֶּתַחוּ כְּמִלּוֹאוֹ דְּבִכְלֶהוּ הוּוּ לְחֻמְרָא אֲלֵא דְּבִרְיִיתָא דְּקַתְנֵי מְעַרְבִין לְחֻלְהָ וּלְזִקְנָן כּו' קִשְׁיָא לִיהּ וְסָלִיק בְּקוֹנְשִׁיא מִיהוּ קִשְׁיָא דְּקֶאֱמֵר ש"ס וְאַבְיֵי הֵתָם הֵיכִי לִיעֲבִיד כּו' אַמַּאי נְקֻט אַבְיֵי וְהָא לְרַב יוֹסֵף נְמִי קִשְׁיָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אֲדַרְבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר וּי"ל דְּהֵינְנוּ דְּנִקְט ש"ס קִשְׁיָא וְלֵא קֶאֱמֵר תִּיּוֹבְתָא מְשׁוּם דְּתִיּוֹבְתָא אֲלִימְתָא לֵא הָוֵי דֶּאֱמֵר לֵה רַב יוֹסֵף אֲנָא כְּאִידָהּ דְּר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר.

ס"ל דֶּאֱמֵר עוֹג מְלֶךְ הַבֶּשֶׁן פֶּתַחוּ כְּמִלּוֹאוֹ דְּפְלִיגָא אַהֲדָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר דֶּאֱמֵר מְעַרְבִין לְחֻלְהָ וּלְזִקְנָן וּכּו' וְתַרֵּי תַנְאֵי נִיגְהוּ אֲלִיבָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר וְאֵע"ג דְּדוֹחֻק הוּא לְאוֹקְמָא מִיְלַתְיָהּ בְּתַרֵּי תַנְאֵי מְפָל מְקוּם תִּיּוֹבְתָא לִיכָא וּלְכַד נְקֻט ש"ס וְאַבְיֵי דֵאִיהוּ עַל פְּרֻחָהּ ס"ל דְּלֵא פְּלִיגֵי אֶהְדְּדִי מְדַקָּא פְּרִיָּהּ א מִיְנִיָּה לְרַב יוֹסֵף: דָּף ל וְלֵאוֹ אוֹתִיבְנִיָּה חֲדָא זִמְנָא בְּפֶרֶק פִּיצַד מְבָרְכִין קָא מוֹתִיב ש"ס מְבִרְיִיתָא אֲדַרְבֵּי וּשְׁמוּאֵל דַּס"ל הֵתָם דֵּאִין מְבָרְכִין בּוֹרָא מִיְנֵי מְזוֹנוֹת מְאֹרְזוּ וְדוֹחֻן וְסָלְקֵי בְּתִיּוֹבְתָא וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם דְּדוֹקָא בְּאֹרְזוּ אֲבָל אֲדוֹחֻן לֵא הָוֵי תִיּוֹבְתָא דְּבִרְיִיתָא אֹרְזוּ קַתְנֵי וְלֵא קַתְנֵי דוֹחֻן וְאַפְשֵׁר דְּהִלְכְּתָא כְּוֹנְתִיָּהּ וְאִין מְבָרְכִין עָלֵיו בּוֹרָא מִיְנֵי מְזוֹנוֹת וּכ"כ רַב אֶלְפִּס ז"ל וּכ"כ בַּש"ע.

וְקִשְׁיָא דַּא"כ מַאי פְּרִיָּהּ וְלֵאוֹ אוֹתִיבְנִיָּה חֲדָא זִמְנָא פִּינּוּ דְּלֵא סָלְקֵי הֵתָם בְּתִיּוֹבְתָא אֲלֵא מְאֹרְזוּ לְחֻדָּא וְהָכָא בְּעֵי לְאוֹתוֹבֵי עֲלִיָּהּ נְמִי מְדוֹחֻן וְהֵרָא"ש ז"ל בְּפֶרֶק פִּיצַד מְבָרְכִין כְּתִב דְּדִין אֹרְזוּ וְדוֹחֻן שְׁנָה וּבִרְיִיתָא דְּנִקְט הֵתָם אֹרְזוּ לְאַפּוֹקֵי מְדַר' יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי כּו' וְכַתְב הַטּוֹר סִי' ר"ח שְׁפָן כְּתִב גָּאוֹן דְּחַד דִּינָא אִית לֵהוּ וְכֵן כְּתִב הַר"ר יוֹנָה ז"ל: שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל כֶּפֶר זוּ מְעַרְבִין לוּ בְּהַ כֶּפֶר זוּ עָלֵי אִין מְעַרְבִין לוּ בְּהַ כְּדִפְנֵי רִשְׁבִּים ז"ל שְׁאִין חִילּוּק בֵּין שְׁלֵא אוֹכֵל לְבִין שְׁלֵא אֶהְנֶה אֲלֵא חִילּוּק הוּא בֵּין אוֹמֵר לְשׁוֹן שְׁבוּעָה לְבִין אוֹמֵר לְשׁוֹן נְדָר וְקוֹנָם דְּשְׁבוּעָה לֵא מִיְחֲלַף בְּהַקְדָּשׁ וְקוֹנָם מִיְחֲלַף בְּהַקְדָּשׁ וּפְרִיָּהּ מְדַקְתְּנֵי הַנּוֹדֵר מִן הַכֶּפֶר מְעַרְבִין לוּ מַאי לֵאוֹ דֵּאֹמֵר עָלֵי דְּהֵינְנוּ לְשׁוֹן נְדָר וְקוֹנָם וּמִשְׁנֵי דֶּאֱמֵר זוּ פִּי לְשׁוֹן שְׁבוּעָה שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל כֶּפֶר זוּ וְאֵע"ג דְּנִקְט לִישְׁנָא דְּהַנּוֹדֵר יֵשׁ לוֹמֵר דְּשְׁבוּעָה בְּכָלֵל נוֹדֵר הוּא כְּדַתְנָן בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר הֵיָה חֲזִיב לְחַבֵּירוּ שְׁבוּעָה וְאֵמֵר לוּ דוֹר לִי בְּחַיֵּי רֵאשִׁי וּפִירִשׁ"י ז"ל דוֹר לִי לְשׁוֹן שְׁבוּעָה וְקֶאֱמֵר ה"נ מְסַתְבְּרָא דֶּאֱמֵר לְשׁוֹן שְׁבוּעָה דְּקַתְנֵי סִיפָא אִימְתִי בְּזִמְן שְׁאֵמֵר שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲטַעְמֶנָּה לֵאוֹ מְשָׁלָא אֲטַעְמֶנָּה דִּיִּיק אֲלֵא מְדַקְתְּנֵי אִימְתִי בְּזִמְן שְׁאֵמֵר ל' שְׁבוּעָה דִּיִּיק.

מִיהוּ בְּתוֹסְפֵתָא דְּמְכִילְתִּין פֶּרֶק שְׁנֵי גֵרְסֵי הַנּוֹדֵר מִן הַפֶּת מְעַרְבִין לוּ בְּהַ אִימְתִי בְּזִמְן שְׁנָדֵר שְׁלֵא לְטַעְמָהּ וְאֵם הַקְדִּישָׁה הָרִי זֶה אֲסוּר שְׁאִין מְעַרְבִין בְּהַקְדָּשׁ וּלְפִי גֵרְסָא זוּ לֵא דִּיִּיק מִיָּדִי: דָּף לַב לְעוֹלָם דְּקֶאֱמֵר בַּר"ה וְנִתְפַּנּוֹן לְשָׁבוֹת לְמַטָּה וּר' הִיא תִּימָה פִּינּוּ דַּע"כ הָא דְּפְרִיָּהּ וְהָא קָא מְשַׁתְּמֵשׁ בְּאִילָן אַגוּפָא דְּמַתְנֵי פְּרִיָּהּ וְלֵא אֶהָא דְּמוֹקֵן לֵה דְּקֶאֱמֵר בַּר"ה כַּמ"ש רִשׁ"י ז"ל וְהַתּוֹס' א"כ מַאי אִיְצַטְרִיָּה לְשַׁנּוּי לְעוֹלָם דְּקֶאֱמֵר בַּר"ה וְנִתְפַּנּוֹן לְשָׁבוֹת מַטָּה הַל"ל הָא מְנִי רַבִּי הִיא נְתוּ לֵא.

וְעוֹד דְּקֶאֱמֵר דְּנִתְפַּנּוֹן לְשָׁבוֹת הִיכָא כּו' אֲלֵא נִתְפַּנּוֹן לְשָׁבוֹת לְמַטָּה מַאי קַמ"ל ש"ס בְּהִכֵּי כְּשִׁיטָא דְּהִכֵּי הוּא פִּינּוּ דְּלֵא מִיְתוֹקְמָא בְּנִתְפַּנּוֹן לְשָׁבוֹת לְמַעְלָה וְעוֹד כִּי פְּרִיָּהּ וְהָא קָא מְשַׁתְּמֵשׁ בְּאִילָן אַמַּאי לֵא פְּרִיָּהּ וְהָא קָא מִיְתִי מְפָרְמִלִית לַר"ה כַּמ"ש רִשׁ"י וְהַתּו' וְנִרְאָה

דכינן דמשבות קא פריה ודאי הנה מצי למפרה וקא קא מייתי מפרמלית לר"ה דשבות
הוא אלא דאגופא דמתני' אלימא טפי לאקשוני.

מיהו פיון דקא ס"ד דשבות פירכא היא ממילא שמעינן לה דבעי למימר דהה אוקימתא
דקאי בר"ה ליתא פיון דאיפא למפרה עלה נמי וקא קמייתי מר"ה לכרמלית דשבות הוא
ואע"ג דלא פריה לה בהקדא היינו משום דעדיפא פריה אבל מ"מ חדא מפלל חכרטה
שמעי' לה וא"כ פי נמי הנה משפח ליה שינויא אשימוש אילן דלאו שבות הוא פגון באילן
יבש בימות החמה דאיפא למ"ד דשרי אפתי אידחי ליה אוקימתא דקאי בר"ה משום
דקמייתי ליה מפרמלית לר"ה דשבות הוא ולהכי איצטריו למימר לעולם דקאי בר"ה
ונתכנון לשבות למטה וכן משמע בסמוך דקאמר רב נחמן אמר שמואל הקא באילן
העומד בר"ה כו' ור' היא משמע דהא בהא תליא והיינו משום דכינן דעומד בר"ה צ"ל
דר' היא פי היכי דלא תיקשי וקא קמייתי מפרמלית לר"ה ולכך מפרש לן ש"ס בהקדא
דבנתפון לשבות למטה איירי לאשמעי' דכי פריה לה משבות דאילן ממילא אי פריה לה
אוקימתא דקאי בר"ה דהתם נמי שבות הוא אלא דעדיפא פריה: דף לג ומאי למעלה
ומאי למטה דבדבר הנוטף שנה לא שנייה למיתני מעלה ומטה אלא ל' גבוה ונמוך דהדר
זקור ותימא דמאי דנחקיה דתנא לאשמעינן מילתיה באילן דהדר זקיר ליתני גבוה ונמוך
ובאילן שנה ולפי מ"ש התוס' פגון שיש גובה י' באותה זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דעדיין
בוקעים אתי שפיר דאיצטריו לאשמעינן בכי האי גונא פי היכי דלא תיקשי וקא גדיים
בוקעים בו ועוד נראה דלא מצי למיתני גבוה ונמוך ובאילן הנוטה שנה דא"כ תיקשי
למעלה אמאי אין עירובו עירוב וקא איבעי מייתי לה דרף עליו דליכא לשנויי כשרבים
מכתפין עליו דאין דרף לכתף למעלה מי' פיון דגבוה הוא אלא למטה מי' כדמשמע לקמן:
סיפא דלית בה ד' וכלפלה משלימתו לד'.

אין להקשות לוקמא רישא נמי בדלית בה ד' ולהכי למעלה מי' אין עירובו עירוב משום
דבעי שיהא עירוב מונח על מקום חשוב דהיינו ד' ולמטה מי' לא בעינן מקום ד' דמסתמא
נתנו באילן דברייתא הוי דומיא דנתנו באילן דמתניתין דאיירי באילן רחב ד'.

ואין להקשות לוקמא מתני' נמי באילן שאין בו ד' ולהכי למעלה מי' אין עירובו עירוב
משום דמקום חשוב בעינן דא"כ לא הוי רישא דומיא דסיפא דקתני נתנו בבור אפילו
עמוק ק' אמה עירובו עירוב דטעמא משום דמצי למישקליה מהתם ולאתויי למקום
שביתתו וכדאיתא לקמן וכן הו דקתני סיפא נתנו בראש הקנה כו' הוי עירוב טעמא נמי
משום דמצי למישקליה מהתם כו' א"כ טעמא דרישא נמי הו דלמעלה מעשרה לא הוי
עירוב משום דלא מצי למישקליה מהתם ולאתויי למקום שביתתו הוא דומיא דסיפא
ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל: הכי גרסינן בכל הספרים הישנים אדרבא כ"ש דהוא במקום
אחד ועירובו במקום אחר הוא לישנא אחרנא אדרבה הוא ופירובו במקום אחד הוא
ולשון ראשון לכאורה תמוה דאמאי קאמר הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא
פיון דלאו הכי הוא ועוד דקאמר אדרבה הוא ועירובו במקום אחד הוא מאי אדרבה
דקאמר הל"ל ואמאי הוא ועירובו במקום אחד הוא ועוד מדנקט לישנא דאלא ה"ק משמע
דדייק מילתיה מפח הך קושיא דאדרבה כו' ואמאי איצטריו למידק וקא בהקדא קתני לה
ברייתא דרחה ארבעה בעינן אלמא בעינן מקום חשוב להנחת עירוב ועוד אמאי נקט

צָרִיף שְׂיֵהָא בְּרֵאשֵׁה אַרְבַּע וְלֹא קֶאָמַר צָרִיף שְׂיֵהָא בְּה אַרְבַּעַה וְעוּד דְּמֵאֵי מְשַׁנֵּי בְּסֻמוּף
הֶתֶם הֶדְרֵן מְחִיצָתָהּ וְכוּ' וּפִירֶשׁ"י ז"ל הֵכָא לֹא הֶדְרֵן מְחִיצוֹת דְּכַלְפֵּלָה אֵינָהּ מִקְּפֵת אֵת
עֻבְיֵוּ שֶׁל אֵילָן וְתִימָה מִיַּד בְּהֶקְפָּה תִּלְיָא מִלְּתָא דְּכַלְפֵּלָה דְּהֵכָא פִּינֵן דְּלִית בְּה אַרְבַּעַה
אִפִּי' הֵיטָה מִקְּפֵת אֵת הָאֵילָן נְמִי לֹא הָוִי עִירוּב וְהֵכִי הִל"ל הֶתֶם אֵית בְּיָה ד' הֵכָא לִית
בְּיָה ד' וְגַם עֵינָר חֶסֶר לְפִירוּשׁוֹ מְדָלָא קֶאָמַר ש"ס בְּהֶדְיָא וְתִרְתִּי לֹא אֶמְרִינֵן ע"כ נִרְאָה
דְּהֵד בְּרִינְתָא דְּנַעֲץ קוּרָה בִּר"ה חוּץ לַד' אֲמוּתֵיו אֵינְרִי דְּוִמְיָא דְּמִתְנִיתִין כִּמ"ש הֵתוּ וְלִכְדָּ
קֶאָמַר בְּלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן אֲדַרְבָּא הוּא בְּמָקוּם אֶחָד וְעִירוּבוֹ בְּמָקוּם אַחֵר הוּא אֲרִישָׁא קֶאָ
דְּקִתְנִי גְבוּהַ עֲשָׂרָה וּרְחֻבָּה אַרְבַּע עִירוּבוֹ וְקֶאָמַר אֲדַרְבָּא דְּכִינֵן דְּגְבוּהַ עֲשָׂרָה
וּרְחֻבָּה אַרְבַּעַה וְעוּמַד חוּץ ד' אֲמוּתֵיו הֵנָּה לִיה הוּא בְּמָקוּם אֶחָד וְעִירוּבוֹ בְּמָקוּם אַחֵר
וְלֵהֵכִי נִקְט לִישְׁנָא דְּאֲדַרְבָּא מְשׁוּם דְּסִיפָא נְמִי קֶאָ קִשְׂיָא לִיה דְּאֲמֵאֵי קִתְנִי סִיפָא וְאִם לֹא
אֵין עִירוּבוֹ עִירוּב פִּינֵן דְּאֵיהּוּ וְעִירוּבוֹ בְּמָקוּם אֶחָד הוּא וְלִכְדָּ קֶאָמַר אֲדַרְבָּא פִּי' אֵיפְכָא
אֵיבְעִי לִיה לְמִתְנִי דְּבְּסִיפָא הָוִי עִירוּב וּבְרִישָׁא לֹא הָוִי עִירוּב פִּינֵן דְּבְּרִישָׁא אֵיהּוּ בְּמָקוּם
אֶחָד וְעִירוּבוֹ בְּמָקוּם אַחֵר הוּא.

לִישְׁנָא אַחֲרִינָא אֲדַרְבָּה הוּא וְעִירוּבוֹ בְּמָקוּם אֶחָד הוּא אֲסִיפָא קֶאָ וְנִקְט לִישְׁנָא דְּאֲדַרְבָּא
מְשׁוּם דְּרִישָׁא נְמִי קֶאָ קִשְׂיָא לִיה וְאֵיפְכָא אֵיבְעִי לִיה לְמִתְנִי כְּדָפִי' וְלִיכָא נְפִקוּתָא בֵּין
הַלְשׁוֹנוֹת אֵלָא דְּלִשׁוֹן א' נִקְט לְקוּשְׂיָא דְּרִישָׁא בְּהֶדְיָא וְלִשׁוֹן שְׁנִי נִקְט לְקוּשְׂיָא דְּסִיפָא
בְּהֶדְיָא וְדִיִּיק ש"ס וְקֶאָמַר אֵלָא וְדֵאֵי ה"ק גְּבוּהַ עֲשָׂרָה צָרִיף שְׂיֵהָא בְּרֵאשֵׁה ד' וְכוּ' פִּי'
אֵלָא וְדֵאֵי רְחֻבָּה אַרְבַּעַה דְּנִקְט בְּרִינְתָא לֹא שְׂיֵהָא רְחֻבָּה ד' מְרֵאשֵׁה וְעַד סוּפָה קֶאָמַר
דֵּא"כ פְּשֵׁהֵי גְבוּהַ עֲשָׂרָה אֲמֵאֵי הָוִי עִירוּב הָא לֹא מְצִי לְמִשְׁקֵלֵיהּ מֵהֶתֶם וְלֵאֲתוּיִי לְמָקוּם
שְׁבִיתָתוֹ שְׂהוּא חוּץ לַד' אֲמוּת אֵלָא ה"ק גְּבוּהַ עֲשָׂרָה פִּינֵן דְּמִדְּלִינָא מִר"ה צָרִיף שְׂיֵהָא
בְּרֵאשֵׁה לְחוּד אַרְבַּעַה דְּלִיגְוִי מָקוּם חָשׁוּב וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְּגְבוּהַ עֲשָׂרָה הָוִי עִירוּב דְּכִינֵן
דְּלִמְטָה אֵינָהּ רְחֻבָּה ד' לֹא רַה"י הוּא אֵין גְּבוּהַ י' פִּינֵן דְּכִמָּאן דְּמִנְחָה אֲאַרְעָא דְּמִי לְכָד
אֵין צָרִיף שְׂיֵהָא בְּרֵאשֵׁה ד' וְהַשְׁתָּא סִיפָא נְמִי אֲתִי שְׁפִיר דְּוֹאֵם לֹא דְּקִתְנִי לֹא אֲגוּבָהּ
קֶאָ אֵלָא אֲרוּחְבָּהּ וְה"ק גְּבוּהַ י' וְהַנִּיחָה בְּרֵאשֵׁה אִם יֵשׁ רֹחַב ד' בְּרֵאשֵׁה הָוִי עִירוּב וְאִם
לֹא דְּגְבוּהַ י' וְאֵינָהּ רְחֻבָּה ד' אֵין עִירוּבוֹ וְעִירוּב וּמְדִיּוּקָא שְׁמַעִי' הָא אֵינָהּ גְבוּהַ י' אֶפְילוֹ
אֵינָהּ רְחֻבָּה ד' הָוִי עִירוּב כְּדִפִּירֶשׁ"י ז"ל וְקֶאָמַר כְּמָאן אֲזֵלָא בְּרִינְתָא דְּנַעֲץ קוּרָה דְּלֹא
כְּרַבִּי יוֹסִי בִּר יְהוּדָה דְּלִדְיָדִיָּה כָּל הֵיכָא דְּאֵיכָא בְּרֵאשֵׁה ד' הָוִי רַה"י אֵע"ג דְּאֵין בְּתַחֲתִיתוֹ
ד' כִּמ"ש הֵתוּ וּמְשַׁנֵּי הֶתֶם גְּבִי טְרַסְקֵל אֵימְנָהּוּ מְחִיצוֹת וְאֶמְרִינֵן גוּד אַחֲתִית גְּבִי קוּרָה
לֵימְנָהּוּ מְחִיצוֹת דָּף לַד גְּתַפְנוֹן לְשִׁבּוֹת בְּרֵאשֵׁה הַשׁוּבָבָא אוֹ בְּרֵאשֵׁה הַמְּגַדֵּל לְמַעְלָה מְעֲשָׂרָה
וְכוּ' מְדָלָא קִתְנִי הַנִּיחַ עִירוּבוֹ לְמַעְלָה מִי' מְשַׁמַּע כֹּל' אַחֲרוֹן שְׁפִי' רַש"י ז"ל וְסִיפָא אֵהֲנִיחַ
עִירוּבוֹ בְּכּוֹתֵל דְּרִישָׁא קֶאָ וְאֲשַׁמְעִי' דְּבְּגְתַפְנוֹן לְשִׁבּוֹת בְּרֵאשֵׁה הַשׁוּבָבָא וְהַנִּיחַ עִירוּבוֹ
בְּכּוֹתֵל הָוִי אֵיפְכָא דְּלְמַעְלָה מִי' הָוִי עִירוּב וְלְמַטָּה לֹא הָוִי עִירוּב וְרִישָׁא דְּקִתְנִי לְמַטָּה מִי'
הָוִי עִירוּב אֵע"ג דְּכְרַבִּים מְכַתְּפִין עָלָיו אֵינְרִי דְּוִמְיָא דְּסִיפָא מ"מ הֵנָּה לִיה אֵיהּוּ וְעִירוּבוֹ
בְּמָקוּם אֶחָד פִּינֵן דְּתַרְנוּיָהּ בִּר"ה נִינְהוּ אֵע"ג דְּלֹא מְצִי לְאֲתוּיִי לְמָקוּם שְׁבִיתָתוֹ לִמ"ש
הַתּוֹסֵף דְּרַבִּי מוֹדָה בְּשִׁבּוֹת דְּפָחוֹת מְאַרְבַּע אֲמוּת דְּאָסוּר מִיְהוּ לְעַנְנֵן דְּהָוִי הוּא וְעִירוּבוֹ
בְּמָקוּם א' הָוִי חַד רְשׁוּתָא כְּדִאֲמַרִּי' לְעֵיל וְקִשְׂיָה פִּינֵן דְּסִיפָא אֲרִישָׁא קֶאָ א"כ כִּי הֵיכִי
דְּבְּרִישָׁא ע"כ אֵינְרִי שְׂהַנִּיחַ עִירוּבוֹ בְּכּוֹתֵל חוּץ לַד' אֲמוּתֵיו סִיפָא נְמִי בְּכַה"ג אֵינְרִי וְא"כ
לְמַעְלָה מִי' אֲמֵאֵי עִירוּבוֹ עִירוּב וְהָא אֲוִיר ר"ה מְפָסִיק בֵּינוּ לְבֵין הָעִירוּב.

ועוד קשה דמשמע דאם נתפנון לשבות בראש המגדל יש לו ד' אמות בקרקע מקום שהמגדל עומד שם וא"כ אמאי קתני סיפא למטה מי' אין עירובו עירוב משום דרבים מכתפין עליו והוי ר"ה ולא מצי מייתי ליה מר"ה לרה"י כדפירש"י ז"ל כי לא מצי מייתי ליה מאי הוי לפירוש רש"י ז"ל דהמגדל אצל הפותל הוא עומד וכיון דיש לו ד' אמות למטה בקרקע הוי לה רה"י ורה"י עולה עד לרקיע ונהי דלאו רה"י ממש היא ולא מצי למישקליה מהתם מכל מקום לעגנו דלקהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא ודחתק לומר דאיירי שהמגדל רחב ד' אמות.

ושמא י"ל דסיפא נמי איירי שהניח עירובו בפותל חוץ לד' אמותיו ולמעלה מי' עירובו עירוב משום דאי בעי נריק ליה עד מקום השביתה דהזורק מרה"י לרה"י דרף אומר ר"ה פטור כמ"ש התוספות לעיל אבל למטה מי' לא מצי נריק ליה דנמצא זורק מרה"ה לרה"י ולפי זה לעיל דפריף והא איבעי מייתי לה צריף לפירוש כפי ר"י שכתבו התוספות לעיל לא צריקא דקאי בכרמלית ונתפנון לשבות למעלה ורבי היא תימה דא"כ ליפלוג וליתני בדידיה באילן גופיה בד"א העומד בר"ה אבל עומד בכרמלית אפי' למעלה מק' אמה הוי עירוב וי"ל דמדקתני מתני' אבל נתנופבור נתנו פבור קתני דהיא גופא אתי לאשמעי' דנתנו פבור הוי עירוב ולא אמרי' דבור לאו מקום ראוי וחשוב להנחת עירוב הוא נאנן מקום ראוי וחשוב בעינן כדאמרי' לעיל שיהא רחב ד' והא דקאמר אילימא דקאי ברה"י פשיטא רה"י עולה כו' מהא דקתני אפי' עמוק ק' אמה פריף דה"ל למיתני סתמא נתנו פבור עירובו וכן פירש"י ז"ל ה"ג פשיטא רה"י עולה וכו' ומאי אפי' משמע דמדקתני אפי' עמוק פריף: וסיפא גזרה שמא יקטום פי' דדוקא באילן שהוא עב וקשה מאוד ולא מקטום וליפא למיגזר אלא לשמא יעלה ויתלוש לקף אית ליה לרבי דבין השמשות לא גזרו דחששא רחוקה היא דלמה יעלה ויתלוש פינון דלא איצטריף ליה אלא למישקל עירובו ממנו אבל קנה שהוא דק וקשה קצת ואין יכול לנטותו וליטול העירוב שעל ראשו איפא למיגזר שמא יקטום הקנה לגמרי כדי ליטול עירובו והו' חששא קרובה היא דאתי למקטמי' כדי ליטול עירובו לקף מודה רבי דבכי האי גוונא גזרו רבנן אפי' בין השמשות ואם בשדה אין עירובו עירוב פירש"י ז"ל וג' מחלוקות בדבר וכו' לפי מה דס"ד פתב הכי משום דקשיא ליה למאי דבעי למימר דמתניתין דהכא ומתניתין דביצה לעגנו שבת איירי א"כ מאי אי הכי דקאמר בלאו מילתא דרבי זירא נמי תיקשי דר' אליעזר דברייתא אדר' אליעזר דמתניתין לקף פתב דאיפא למימר דשילש מחלוקות בדבר וכו' אי נמי רבי אליעזר דמתניתין לא איירי רק בשדה כו' אבל למסקנא נדאי ליפא ג' מחלוקות והתוספות פתבו עליו דלא דק ולא ידענא אמאי דף לה במה ד"א בי"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב כל זה מגיה התרצן אבל גופא דברייתא כף היא שנויה בתוספתא דמכילתין נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב ר"א אומר בעיר וכו' ועל פרוץ צריף לומר כן דאי הו' בבא דנמצא המפתח שנויה בברייתא אם כן תיקשי ליה ברייתא גופא דקתני רישא אבד המפתח הרי זה עירוב וסיפא קתני דאפילו נמצא המפתח אין עירובו עירוב.

ותימה דמה איצטריף להגיה הו' בבא דנמצא המפתח בין בעיר בין בשדה כו' לא ה"ל להגיה אלא בד"א בי"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב ר"א אומר וכו' וטעמא דר"א דאמר בעיר עירובו עירוב משום דאע"ג דלא נמצא המפתח מ"מ פינון דאי משפח לה מצי

מִיִּתִי לֵה לְכָה בְּעִיר עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ אֲבָל בְּשָׂדֶה דֹּא"נ מִשְׁפַּח לֵה לֹא מְצִי לְאַתּוּנִי לְכָה אִין
עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ דְּמַעֲיָקְרָא נְמִי עַל פְּרָחָה צ"ל דְּטַעְמָא דר"א מְשׁוּם דְּאִי מִשְׁפַּח לֵה הוּא
כדפירש"י ז"ל לְעִיל עַל פֶּן גְּרָאָה דְּאִין סְבָרָא כְּלָל לֹמַר דר"א דְּמַתְנִי לֹא הִיָּנוּ ר"א
דְּבְרֵיִתָּא דְּנֹדָאֵי הוּא דר"א דְּמַתְנִי הִיָּנוּ ר"א דְּבְרֵיִתָּא וּלְכָה לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּמַתְנִי
וּבְרֵיִתָּא בִּי"ס אִינְרִי צְרִיךְ לִהְיֵה נְמִי בְּבְרֵיִתָּא נְמָצָא הַמַּפְתָּח וְכוּ' פִּי דְּלֹא קֶאֱמַר ר"א
בְּעִיר עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ אֲא"כ נְמָצָא הַמַּפְתָּח דְּאִי בְּלֹא נְמָצָא נְמִי הָוִי עִירוֹבוֹ מְשׁוּם דְּאִי מִשְׁפַּח
לֵה מְצִי מִיִּתִי לֵה א"כ קִשְׁיָא דר"א אדר"א דְּאֵמָאֵי פְּלִיג בְּמַתְנִי גְּבִי י"ט וס"ל דְּאִינוּ
עִירוֹבוֹ דְּנֵהִי דְּלֹא מְצִי סֹתֵר לִיָּה דְּלִית לִיָּה דר"מ מ"מ תִּיפּוּק לִיָּה דְּבִין בְּעִיר בִּין בְּשָׂדֶה
הָוִי עִירוֹבוֹ מְשׁוּם דְּאִי מִשְׁפַּח לֵה מְצִי מִיִּתִי לֵה דְּאֵפִי בְּשָׂדֶה מְצִי מִיִּתִי לֵה פִּינּוֹן דְּבִי"ט
אִינְרִי אֲלֵא נֹדָאֵי ר"א דְּבְרֵיִתָּא לֹא קֶאֱמַר דְּבְּעִיר עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ אֲלֵא בְּנְמָצָא הַמַּפְתָּח
וּמַתְנִי אִינְרִי דְּלֹא נְמָצָא הַמַּפְתָּח וּלְהִכִּי מַגִּי בְּבְרֵיִתָּא נְמָצָא הַמַּפְתָּח וְכוּ' אֲבָל לְפִי מֵאִי
דס"ד דְּמַתְנִי וּבְרֵיִתָּא לְעַנְיָן שְׁבַת אִינְרִי נִיחָא דְּשְׁפִיר אִיכָא לְמִימַר דר"א דְּבְרֵיִתָּא דְּאֵמַר
בְּעִיר עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ אֵפִי לֹא נְמָצָא הַמַּפְתָּח קֶאֱמַר וְטַעְמָא מְשׁוּם דְּאִי מִשְׁפַּח לֵה כו' ור"א
דְּמַתְנִיתִין לֹא אִינְרִי אֲלֵא בְּשָׂדֶה דְּאִי נְמִי מִשְׁפַּח לֵה לֹא מְצִי לְאַתּוּנִי וּלְכָה ס"ל דְּאִינוּ
עִירוֹבוֹ תִּנְיָא בְּתוֹסְפָתָא דְּעִירוֹבִין וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר בְּבִנֵי חֲצַר וְכוּ' וְכַתְּבוּ הַתּוּ'
וּמִיָּהוּ גְּרָאָה דְּאֵנְמָצָא מַפְתָּח בְּשְׁבַת קֶאֱי וּמְדַקְאֵמַר וּמוֹדִים חֲכָמִים לר"א וּבִי"ט פִּי לֹא
נְמָצָא מַפְתָּח וְכוּ' וְתִימָה לְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּמוֹקִי לֵה בְּמַגְדָּל שֶׁל עֵץ וְכוּ' וּלְאַבְיִי וְרַבָּא
דְּמוֹקִי לֵה בְּמַנְעוּל וּקְטִיר בְּמִיתְנָ' וְכוּ' תִּיִקְשִׁי לְדִידְהוּ מֵאִי מוֹדִים חֲכָמִים לר"א דְּקַתְנִי
אִיפְכָא מִיָּבְעִי לִיָּה לְמִיתְנִי דְּהָא לְדִידְהוּ בְּרֵיִתָּא פְּדָקָאֵי קֶאֱי וְלֹא חֲסוּרִי מִיִּחְסָרָא מִיָּדִי
וְאַפִּי לְאוּקִימָתָא קְמִיִּתָּא לְמֵאִי דס"ד דְּבְרֵיִתָּא לֹא חֲסוּרִי מִיִּחְסָרָא תִּיִקְשִׁי לִי מֵאִי
מוֹדִים חֲכָמִים לר"א דְּקַתְנִי וְגְּרָאָה לִפ' מְשׁוּם דְּלר"א דְּמַחְלֵק בִּין עִיר לְשָׂדֶה וְטַעְמָא
דְּבְּעִיר הָוִי עִירוֹבוֹ מְשׁוּם דְּלְכִי מִשְׁפַּח לִיָּה מִיִּתִי לִיָּה א"כ לְדִידְהִי אֵפִי נְתוּוּהוּ לְעִירוֹבוֹ
בְּבֵית גְּמוּר וְנֶעְלוּ בְּמַנְעוּל גְּמוּר נְמִי בְּעִיר הָוִי עִירוֹבוֹ מֵהָאֵי טַעְמָא דְּכִי מִשְׁפַּח לִיָּה כו' אֲבָל
לְרַבָּנּוּ לֹא הָוִי עִירוֹבוֹ אֲלֵא בְּאוּרִ' דְּלִיָּבְנִי לְאוּקִימָתָא קְמִיִּתָּא וּלְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּמַגְדָּל
שֶׁל עֵץ דְּנֹקָא מְשׁוּם דְּכִלִּי הוּא וּלְאַבְיִי וְרַבָּא דְּנֹקָא בְּמַנְעוּל וּקְטִיר בְּמִיתְנָא אֲבָל נְתוּוּהוּ
בְּבֵית גְּמוּר לֹא הָוִי עִירוֹבוֹ וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת מְדַנְקֵט נְתוּוּ בְּמַגְדָּל וְלֹא קַתְנִי נְתוּוּ בְּבֵית מְשׁוּם
דְּאוּרִח' דְּמַגְדָּל דְּבִנְיָן דְּעַבְדִּי לִיָּה בְּאוּרִ' דְּלִיָּבְנִי וּלְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף מְשׁוּם דְּכִלִּי הוּא וְאוּרִחִין
נְמִי בְּמַנְעוּל וּקְטִיר בְּמִיתְנִי וּלְכָה קַתְנִי סִיפָא דְּמוֹדִים חֲכָמִים לר' אֲלֵיעֶזֶר בְּבִנֵי חֲצַר
וּמְרַפְסָת שְׁאֵפִי נְתוּוּהוּ בְּבֵית אַע"פ שְׁיֹדְעִין שְׁאִין הַמַּפְתָּח בְּמַקוּמוֹ וְכוּ' וְטַעְמָא מְשׁוּם
דְּבְּעִירוֹבֵי חֲצִירוֹת הַקְּיָלוֹ כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וַא"ת מְנָא לִיָּה לְתַנָּא דְּבְרֵיִתָּא דְּלֵמָא רַבָּנּוּ נְמִי
אִית לֵהוּ דְּבְּעִיר עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ אֵפִי נְתוּוּהוּ בְּבֵית גְּמוּר וּמַגְדָּל דְּנֹקָט לְאַשְׁמְעִי דְּאַפִּי
בְּשָׂדֶה עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ וי"ל דֹּא"כ ה"ל לְמִיתְנִי נְתוּוּ בְּמַגְדָּל וְנֶעְלַל בְּפִנּוֹן וְאַבְדַּת הַמַּפְתָּח בִּין
בְּעִיר בִּין בְּשָׂדֶה עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ ר"א אוֹמַר וְכוּ' דְּהָוִי מִשְׁמַע דְּלֹא מִיָּבְעִי בְּעִיר דְּעִירוֹבוֹ
עִירוֹבוֹ מְשׁוּם דְּכִי מִשְׁפַּח לִיָּה כו' וְכַרְבִּי שְׁמַעוֹן אֲלֵא אֵפִי בְּשָׂדֶה הָוִי עִירוֹבוֹ מֵהֵנָּה טַעְמִי
דְּנֹקָט הַש"ס מְדָלָא קַתְנִי הִכִּי מִשְׁמַע דס"ל דְּאִין לְחַלְקָא כְּלָל בִּין עִיר לְשָׂדֶה בְּעִירוֹבֵי
תַּחוּמִין מְשׁוּם דְּלְכִי מִשְׁפַּח לִיָּה לֹא טַעְמָא מְעַלְיָא הוּא וְאַשְׁמְעִין תַּנָּא דְּבְּעִירוֹבֵי חֲצִירוֹת
הַקְּיָלוֹ מֵהָאֵי טַעְמָא: בְּשָׂדֶה אִין עִירוֹבוֹ עִירוֹבוֹ כְּרַבָּנּוּ מְהִרְש"ל ז"ל מְחַקּוֹ וְרַבִּינוּ זְרַחְיָה
ז"ל כְּתַב כְּרַבָּנּוּ וְדָלָא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן הָא אִית לִיָּה תַּקְנִיתָא בְּנוֹתְנוּ לְחַבְרִירוֹ

נחבירו לחבירו אפי' הם מאה פדתנו בר"פ המוצא תפילין: ורמו דאורייתא אדאורייתא
לר"מ אע"ג דבמתניתין איכא חזקה אחרת פנגדה דמוקמינו לגברא בחזקה שלא עירב
השתא ס"ל דחזקה שלא עירב לאו חזקה היא כמ"ש התוספות וטעמא דמילתא משום
דגבי עירוב לא מספקינו ביה בגופיה דההוא גברא למימר העמידהו על חזקתו אלא
בעירובו מספקינו אי מבעוד יום נטמא אם משחשכה לכך איכא למימר העמד עירובו על
חזקתו אבל כשנגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת וכו' דמספקינו בגופיה דההוא
גברא אם נגע גופו בחי או במת לכך מוקמינו ההוא גברא על חזקתו ראשונה דטהור הנה
וכן לעיל גבי טמא שירד לטבול כו' ואינו יודע באיזה מהן טבל דטמא פשנטמא בטומאה
דאורייתא משום דהתם נמי מספקינו ביה בגופיה דההוא גברא אם טבל גופו במקנה שיש
בה ארבעים סאה אם לאו לכך מוקמינו ליה לגברא על חזקתו הראשונה דטמא הנה
לאפוקי גבי עירוב דלא מספקינו ביה אלא בעירובו לכך פריף אמאי לא הוי עירוב
לוקמיה לעירוב נמי על חזקתו הראשונה דטהור הנה ונראה דהשתא דסבר דחזקת שלא
עירב לאו חזקה היא הוא הדין נמי דחזקת המת לאו חזקה היא למימר העמד מת על
חזקתו הראשונה דחי הנה דלא דיינינו ליה למת אי טהור אי טמא הוא למימר העמידהו
על חזקתו ולעיל נמי לא שייך למימר העמד מקנה על חזקתה פיון דלא דיינינו לה למקנה
אי טהורה היא אי לאו ולקמן דפריף אדרבא העמד מקנה על חזקתה לרבא פריף דאמר
התם תרי חזקה לקולא ומעמידין מת על חזקתו הראשונה רבה ורב יוסף דאמרי תרונן יהו
לפרושי דברי רבי ירמיה קא אתו דהא דקאמר רבי ירמיה שיהיה עליו שרץ פל בין
השמשות מתחילתו ועד סופו היינו לפי דברי שתי הכיתות דכת אחת אומרת שיהיה עליו
מתחילתו ואחת אומרת שלא יהיה עליו אלא בסופו: דף לו עירב בתרומה ספק מבעוד
יום נטמאת ספק משחשכה כו' בב' פימי עדים איירי אחת אומרת מבע"י ואחת אומרת
משחשכה ולה"ק פיצד א"ר יוסי ספק עירוב כשר דלר' מאיר פיון דאיכא פת דמפקע
ליה לא אזלינו בתר חזקה כדאמרי לעיל אבל היכא דליכא אלא פת אחת לה אי מבע"י
נטמאת אי משחשכה לרבי מאיר נמי אזלינו בתר חזקה: כפר זו היום חול ולמחר קדש
מהו תימה מאי קא ס"ד דרבא דקא מיבעיא ליה מאו שנא מתרומה ונטמאת ספק מבע"י
ספק משחשכה דקתני מתני' דספק עירוב כשר משום דמוקמינו ליה אחזקה קמייתא
ואפי' רבי מאיר לא פליג אלא פשתי פיתי עדים אבל בחזא מודה דכשר דמוקמינו ליה
אחזקה א"כ ה"נ כשאמר היום חול ולמחר קדש פשיטא דכשר דאע"ג דספק הוא אי הנה
קדש או חול בין השמשות מ"מ מוקמינו ליה לעירוב אחזקה קמייתא ואמרינו דבין
השמשות תולה דומיא דספק טומאה וכי אמר היום קדש ולמחר חול פשיטא דלאו עירוב
הוא דמוקמינו ליה לעירוב אחזקה קמייתא ואמרינו דבין השמשות נמי קדש הנה: הא
במקרי שמע פי' רש"י ז"ל דה"ק בא מקרי שמע למזרח עירובו אדמותיב פירקי למערב
ודחוק לפרש פן דמותיב פירקי מאן דכר שמייה במתני' דר' יצחק ועוד דפשט הסוגיא
משמע שהוא בורח ממנו מחמת שהוא מקרי שמע דומיא דפרהגבנא שהוא בורח מחמתו
על פן נראה כפי' הערוף דאמותיב פירקי יש לו הנאה שרוצה ללמוד ממנו אבל מקרי
שמע אין ממנו הנאה שיש אצלו כמה כמותו שמקריין שמע אלא שהוא מבקש מהן ממון
שיתנו לו ורגיל לבא אצלן לתבוע ממון ולכך הוא בורח ממנו וכן משמע קצת בירושלמי
ולפי זה צ"ל דמתני' כר' יצחק ס"ל דמערבין לדבר הרשות דלאו מצוה הוא לברוח

ממקרי שמע אע"ג דמבקש ממנו ממון דוקא לברוח מן העובדי פוכבים מצוה הוא פדי להציל ממנו מידם וכ"ש לפיכך ולצעוק לפני מרי דמתא דמצוה היא ונ"ל דבמתני' דר' יצחק לא פליג ר"י דבמקרי שמע לא שנייה למימר שאם הנה אחד מהן רבו הולך אצל רבו ואת"ל דבעם הארץ איירי ונהיה אחד מהן רבו שניה מקריא אותו שמע מ"מ לא שנייה למיתני ואם היו שניהם רבותיו כו' לאשמעינן אפי' אחד מהן רבו מןבהק דמאי רב מןבהק שנייה במקרי שמע רא ס"ד דשמעי' ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה פתבו התוספות דרב מחלק בין בתולה בדעת עצמו לבין בתולה בדעה אחרים וקא דפריה אהיה דאיו מאי שנא דלכאן וכאן וכו' למי שאינו מחלק פריה ורבי יוחנן דמשני כפר בא חכם נמי אין מחלק ולדידיה נדאי ליתא לדאיו משמי כל הני ודבריהם תמוהים דמדדייק ש"ס בסוף ביצה דר' יוחנן לית ליה ברירה מדפרש מלתא דאיו אלמא דאית ליה לדאיו ומה שפירצו התו' בזה נראה דחוק ועוד קשה דבסמוך קאמר עולא אמר ליתא לאיו ממתני' ופריה ואלא קא דקתני וכו' ומשני ש"ס דעולא זויי זויי קתני אמאי מגיה הברייתא ולא משני דעולא נמי אינו מחלק בין בתולה בדעת עצמו לבין בתולה בדעת אחרים כר' יוחנן ולכך ס"ל דליתא לדאיו ולהיה דהלוקח משמי כל הני ועוד מדקאמר עולא אמר ליתא לדאיו ממתני' משמע דעד השתא ליכא מאן דפליג אדרב דאמר ליתא למתני' מדתני איו ועוד קשה דקאמר רב ליתא למתני' מדתני איו וכיון דאברייתא דהלוקח נמי סמיה דליתא לחדא משמי תרתי א"כ הל"ל ליתא למתניתין מדתני איו ומדתניא הלוקח וכו' ועוד דלישנא דלא ס"ד דהא שמעינן ליה לר"י דלית ליה ברירה דתנן וכו' משמע דברייתא דהלוקח עיקר טפי ממתניתין דהכא ע"כ נראה לפרש דלאו ברוב משניות וברייתות תליא מילתא דאפילו ליכא אלא הך ברייתא דהלוקח לחודא דשמעינן מינה דלית ליה ברירה לא אמרינן דליתא משמי כל הני דכיון דכל חד מילתא אחריתי היא דהנהך דשמעי' מנייהו דאית ליה ברירה איירי לענן גט ולקיסה ונהיה דהלוקח דשמעינן מינה דלית ליה ברירה איירי לענן תרומה וכיון דמילתא אחריתי היא אית לן לשנויי אפי' שנויאי דחיקא ולחלק אינה חילוק בין תרומה לבין גט ולקיסה דנדאי כולהו מתרצתא גינהו דכך היא הסוגיא בכולה ש"ס דרמי משניות וברייתות אהדדי ומחלק ביניהו וקא דקאמר רב ליתא למתניתין מדתני איו היינו משום דקשיין אהדדי בסד מלתא דלא אפשר לחלק ביניהו דבמתניתין קאמר רבי יהודה דאדם מתנה על ב' דברים פאחד וברייתא דאיו קאמר דאין אדם מתנה על ב' דברים פאחד אם פן על פרוך חדא מנייהו משבשתא היא וליתא משמי חבירתה או מתניתין ליתא משמי דאיו או הוה דאיו ליתא משמי מתניתין וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ס"ל לרב דמתניתין ליתא מהיה דאיו וטעמא כדמסיק פי הכי דלא תיקשי ממתני' דהכא אברייתא דהלוקח ולשנויי שנויאי דחיקא והיינו דקאמר לא ס"ד דהא שמעינן ליה לרבי יהודה וכו' משום דהיה דהלוקח נדאי מתרצתא היא כדפירשתי ולכך פריה שפיר אדעולא דאמר ליתא לדאיו ממתניתין וקא קתני ר"י וכו' דאפילו אינו מחלק בין תולה בדעת עצמו וכו' מ"מ קשיא מהיה דהלוקח נדאי מתרצתא היא והשתא רב דאמר ליתא למתניתין מדתני איו על פרוך צריה לומר כמ"ש התוספות דס"ל דיש לחלק בין בתולה בדעת עצמו לבין בתולה בדעת אחרים דאי לא הכי תיקשי הוה דאיו ודהלוקח אהיה דכל הגס דמרובה מיהו ר' יוחנן נמי ס"ל כדרב שיש לחלק בהכי ונהו מצי לשנויי דלכאן ולכאן שאני

משום דתולה בדעת עצמו וכ"כ הפוספות בסמוך גבי הא דפריה וקתניא ר' יוסי אומר וכו' אי נמי קושטא דמלתא קמתרין דהוה שינויא דכפר בא חכם מפניו בכהדיא במתני' מדלא קתני אם יבא חכם מן המזרח וקתני אם בא חכם וכן קתני בכולהו משמע דאירי דכבר בא חכם ונראה דלהכי לא נקם רבי יוחנן הב"ע שפבר בא חכם משום דלאו אוקימתא היא דכהדיא מפניו בכהדיא ובכתיבתא שפבר בא חכם: דף לז התם פשהתנו פמו שפתבו התוספות שהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך ולא נתערבו הקינין וגרסינן מהו דתימא נגזור התנו אטו לא התנו קמ"ל וכדבר חסדא פי' דתרתיה קמ"ל כמ"ש התוספות וא"ת דמאי איצטריה ליה למימר השתא וכדבר חסדא לפרושי עולה וחסאת דנקט ברייתא מדלא נקט יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל והא למאי דס"ד נמי צריה לומר הכי דלמאי דס"ד דלא איירי פשהתנו ורבי יוסי אתי לאשמעי' דיש בריה ע"כ צ"ל דעולה וחסאת דנקט משום דאתי לאשמעינן נמי כדבר חסדא וי"ל דלמאי דס"ד דר' יוסי אתי לאשמעינן דיש בריה איפא למימר דהא דקתני ברייתא איזה שירצה פהו יקריב עולה ולאיה שירצה יקריב חטאת לאיה מן הקינין שירצה קאמר כדפי' רש"י ו"ל דהיינו שתי הפרידות יקריב עולה לב' הנשים ואת הקו הב' יקריב שתיהן חטאת לב' הנשים וא"כ אחי שפיר דנקט עולה וחסאת דרבותא אשמעי' דיש בריה תוף בריה דאי לא קתני עולה וחסאת ה"א דלא שרי אלא א"כ מקרי' קו א' ללאה פרידה לעולה ופרידה לחטאת א' לרחל פרידה לעולה ופרידה לחטאת דליכא אלא חד בריה אכל לחלק קו וקו פרידה אחת ללאה ופרידה אחת לרחל ה"א דכולי האי לא אמרי' דיש בריה קמ"ל אבל השתא דמוקי לה פשהתנו ולית ליה לר"י בריה ע"כ הא דקתני ברייתא איזה שירצה פהו יקרי' עולה כו' לאו אקינין קאי דכיין דאין בריה לא מצי למיעבד הכי אלא אשתי פרידות שפיקו קאי דבכל קו לאיה פרידה פרידה פהו יקרי' עולה ולאיה שירצה מן הפרידות יקריב חטאת ולכך איצטריה לפ' דמאי קמ"ל פשיטא דמצי למיעבד הכי ולה"ק וכדבר חסדא דהא דרב חסדא אתי לאשמעי' קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת לכך נקט אגודה וגלוסקא משום דמפשר אגודה מדרבנן וגלוסקא מדאורייתא ואשמעי' פחו דרבי יוסי וכהו דרבנן דלמר אפי' בדאורייתא יש בריה ולמר אפי' בדרבנן אין בריה פיין דעיקר מעשר מן התורה: רבא אמר שאני התם תימה אמאי לא משני רבא פי לית ליה לר"ש בריה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דהא רבא פ"ל דיש לחלק בין דאורייתא לדרבנן מדקאמר ליה לר"נ מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה בריה ויש ספרים דגרסי רבה אמר שאני התם ונראה דרבה לאו אהו קושטא דר"ש אדר"ש לחודא קאי אלא אפולה סוגיא דלעיל קאי דנראה לו דחוק למימר דמתני' ליתא מדתני אין מפת שהיא דהלוקח יין דטפי מסתבר למימר דמתניתין דהכא עיקר ודאיו ליתא ודחוק להגיה ולומר דזווי זווי קתני כדעולא וגם ברייתא דקינין נראה לו דחוק לאוקמי פשהתנו ולהפוך ברייתא דאגודה של ירק לכך קאמר דטעמיהו לאו משום דאין בריה אלא משום דבעי' ראשית ששיריה נפרין וממילא דר"ש אדר"ש נמי לא קשיא והשתא ברייתא דמעשר שיש לי בביתי מחולל על הסלע רישא כדקאי קאי דר' יוסי אומר מחולל פיין דאית ליה בריה וסיפא דקתני ומודה ר' יוסי צריה להפוך ולומר דגרסינן ומודים חכמים דברי שא פליגי ר' יוסי ורבנן בהדדי ובסיפא מודים חכמים לר' יוסי והא דקאמר לעיל הא ודאי איפכא תנא היינו משום

דממ"נ צָרִיף לומר איפוף בְּהֵךְ בְּרִייתָא אוּ בְרִישָׁא אוּ בְּסִיפָא וְכִי אֶפְכַתְּ לָהּ לַהֲהִיא דְּהִלּוּקְתָּ גַּן אֶפְתִּי צָרִיף לַהֲפֵךְ גַּם סִיפָא דְּבְרִייתָא דְּהָאֹמֵר מַעֲשֵׂר שְׁיֵישׁ לִי וְכוּ': דָּף לַח אִי אַתָּה מוֹדָה שְׂמָא יִבְקַע הַנּוֹד פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָא לְהַגְהוּ דְּמַפְרָשֵׁי טַעֲמִינְהוּ מְשׁוּם דְּאִין בְּרִיירָה וְכוּ' פִּינּוֹן דְּקַתְּנִי סִיפָא אִי אַתָּה מוֹדָה מְשַׁל וְכוּ' נִרְאָה דְּמַלְיִשְׁנָא דְּאִי אַתָּה מוֹדָה דְּיִיקִי דְּאִית לָהּ טַעֲמָא אַחְרִיתִי מְדָלָא קְאָמְרִי אִי אַתָּה חֲנִישׁ שְׂמָא יִבְקַע הַנּוֹד דְּלִישְׁנָא דְּאִי אַתָּה מוֹדָה מְשַׁמַּע דְּהִכִּי קְאָמְרִי נְהִי דְּבָדִין אַתָּה חוֹלֵק אַטְעָמָא דִּידִן דְּלִית לָךְ רֵאשִׁית שְׁשִׁירֵיהּ נִיפְרִין וְיֵישׁ בְּרִיכָה אַפ"ה אִי אַתָּה מוֹדָה שְׂמָא יִבְקַע הַנּוֹד וְכִי הָאִי גּוֹנוֹנָא קַתְּנִי בְּבְרִייתָא לְעִיל בְּפָרְקִין אָמְרוּ לְהֵן ב"ה לְבֵית שְׁמַתִּי אִי אַתֶּם מוֹדִים שְׂמַעְרְבִין לְגְדוּל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים פִּי' אַע"ג שְׁאֲתֶם חוֹלְקִין בְּיִשְׂרָאֵל בְּתֵרוּמָה אִי אַתֶּם מוֹדִים שְׂמַעְרְבִין לְגְדוּל בִּי"ה כו' אַד אִינוּ מְעַרְבִי פֶּל עֵיקָר לְאִפּוּקִי מִדְר"א דְּס"ל דְּמַצִּי לְעַרְבִי בְּאַחַד מִן הַיָּמִים וְלֵהִיּוֹת פְּאַחַד כְּבָנֵי עִירוֹ קְאָמְרִי אִינְהוּ שְׂאֵם אִינוּ רוּצָה לְעַרְבִי בְּאַחַד מִן הַיָּמִים אַז אִינוּ מְעַרְבִי פֶּל עֵיקָר: וְנִמְצָא מְשַׁתְּפֵר בְּהִלְיָכְתּוֹ וּמְשַׁתְּפֵר בְּעִירוּבוֹ דְּכִינּוֹן דְּנוּטְלוֹ וְכָא לֹא מְשַׁתְּפֵר בְּתַרְתִּי לְאִפּוּקִי אִם הָיָה מְנִיחוֹ שְׂמָה אִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׂמָא יִבְקַע וְיִפְסִיד בְּהִלְיָכְתּוֹ וּבְעִירוּבוֹ אָמְרוּ לֹא לְר"א אִי אַתָּה מוֹדָה שְׂאִין מְעַרְבִין מִי"ט לְשַׁבַּת אַע"ג דְּהָךְ שְׁקָלָא וְטָרְיָא לִיתָא בְּמַתְנֵי' בְּתוֹ דְּעִירוּבִין מִיִּיתִי לָהּ וְכֵן הָא דְּקָאֵמֵר לְעִיל אָמֵר לְהֵן ר"א אִי אַתֶּם מוֹדִים שְׂאֵם עִירְבִי בְּרַגְלִיו בְּיוֹם א' מְעַרְבִי בְּרַגְלִיו בְּיוֹם שְׁנֵי אִיתָא גַּם הַתָּם בְּתוֹסְפָתָא.

וּבְהִכִּי נִיחָא הָא דְּקָאֵמֵר לְעִיל דְּא"ל רַבְּנָן אִי אַתָּה מוֹדָה שְׂאִין מְעַרְבִין לְיוֹם א' חֲצִיּוֹ לְצַפּוֹן וְחֲצִיּוֹ לְדָרוֹם וְכוּ' לְכָךְ נִקְטַ צַפּוֹן וְדָרוֹם וְלֹא נִקְטַ מְזֻרְחָ וּמְעַרְבִי דְּאִיירִי בְּהוּ מַתְנֵי' מְשׁוּם דְּנִקְטַ לִישְׁנָא דְּתוֹסְפָתָא דְּקַתְּנִי ר"א אֹמֵר י"ט הַסְּמוּף לְשַׁבַּת וְכוּ' מְעַרְבִי יוֹם אַחַד צַפּוֹן וְיוֹם אַחַד לְדָרוֹם כו' מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׂאִין מְעַרְבִין חֲצִי הַיּוֹם לְצַפּוֹן וְחֲצִי הַיּוֹם לְדָרוֹם וְחַכ"א פָּשַׁם שְׂאִין חוֹלְקִין יוֹם אַחַד וְכוּ': אָרָא הָא דְּתַנּוּן פִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מוֹלִיכּוֹ וְכוּ' וְהָא דְּלֹא סְרִיף מְרִישָׁא דְּמַתְנֵיתִין דְּקַתְּנִי ר"א אֹמֵר י"ט הַסְּמוּף לְשַׁבַּת כו' וְאֹמֵר עִירוּבֵי הֶרְאִשׁוֹן לְמְזֻרְחָ וְהַשְּׁנֵי לְמְעַרְבִי לִי הָא עִירוּבוֹ שֶׁל מְעַרְבִי בְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת דְּלִמְחָר וְהָא קָא מְכִין מִי"ט לְשַׁבַּת מְשׁוּם דְּאִיכָּא לְמִימֵר דְּוְהַשְּׁנֵי לְמְעַרְבִי דְּקָאֵמֵר הֵינּוּ גַּם שְׁיָקְנָה לִי הַיּוֹם בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת לְצוֹרְךָ יוֹם שְׁנֵי לְכָךְ פְּרִיף מְסִיפָא דְּקַתְּנִי בְּהִדְרָא בְּשְׁנֵי מַחְשֵׁיף עָלָיו וּמְדַרְבְּנָן גַּשְׁמַע לְר"א דְּוְהַשְּׁנֵי לְמְעַרְבִי דְּקָאֵמֵר הֵינּוּ בְּבִין הַשְּׁמִשׁוֹת דְּלִמְחָר יִקְנָה לִי לְצוֹרְךָ יוֹם שְׁנֵי דְּנִדְאִי לֹא פְּלִיגִי בְּהִכִּי: דָּף לֹט וְרַבְּנָן דְּלִמָּא הַתָּם עֲצָה טוֹבָה קַמ"ל בְּפָרְקִי שְׁנֵי דְּבִיבְרָה פְּתָבוּ הַתּוֹסֵס' דְּאִסּוּר מִיִּקְנֵי שְׁבִיתָה בְּשַׁבַּת וְאִסּוּר הַכְּנָה חַד מִיִּלְתָּא נִינְהוּ דְּטַעֲמָא דְּאִסּוּר לְמִיִּקְנֵי שְׁבִיתָה בְּשַׁבַּת מְשׁוּם דְּהֵינּוּ הַכְּנָה וְקָשָׁה דְּא"כ לְאַבְיִי דְּבַעֲי לְמִימֵר דְּהַכְּנָה שְׁרִיָּא תִּיקְשִׁי לִי הָא מְבְרִייתָא דְּלְעִיל דְּאָמְרוּ לֹא לְר"א אִי אַתָּה מוֹדָה שְׂאִין מְעַרְבִין בְּתַחֲזִילָה מִי"ט לְשַׁבַּת אָמֵר לְהֵן אָבֵל וְעַל פְּרָחָךְ טַעֲמָא דְּאִסּוּר מְשׁוּם הַכְּנָה הוּא וְאַפִּילוּ אַת"ל דְּלֹא יִדַּע אַבְיִי הָךְ בְּרִייתָא מ"מ תִּיקְשִׁי לִי הָא מְמַתְנֵיתִין דְּקַתְּנִי ר"א אֹמֵר י"ט הַסְּמוּף לְשַׁבַּת מְעַרְבִי אָדָם שְׁנֵי עִירוּבִין וְאֹמֵר כו' מְשַׁמַּע דְּצָרִיף לְעַרְבִי שְׁנֵיהֶם בְּעַרְבִי י"ט וְאַמְאִי לְעַרְבִי בְּתַחֲזִילָה מִי"ט לְשַׁבַּת פְּשַׁחֵל י"ט לְפָנֵי שַׁבַּת אֲלָמָא דְּהַכְּנָה אִסּוּרָה אָבֵל אִי פְּרִי מוּלִי נִינְהוּ אֲתִי שְׁפִיר דְּאַבְיִי הָנָה סָבֵר דְּטַעֲמָא דְּר"א דְּאִין מְעַרְבִין בְּתַחֲזִילָה מִי"ט לְשַׁבַּת לֹא מְשׁוּם הַכְּנָה הוּא אֲלָא מְשׁוּם דְּאִסּוּר לְמִיִּקְנֵי שְׁבִיתָה בְּשַׁבַּת: מוֹדִים חֲכָמִים לְר"א פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָה דְּסִבְרַת חֲכָמִים הַפּוּכָה מִמָּה דְּקִיָּמָא לָן וְכוּ' וְנִרְאָה דְּלֹא

סברות הפוכות נִינהו דְהָא דְקַיָּמָא לֵן פְּרַב דְשַׁבְּת וי"ט שְׁתֵּי קַדְוָשׁוֹת הֵן הֵינּוּ מְשׁוּם דְקַדְוָשׁוֹת חֲלוּקוֹת נִינהו דְקַדְוָשׁוֹת שַׁבְּת חֲמִירָא טְפִי מְקַדְוָשׁוֹת י"ט אָבֵל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה דְשׁוּיִן הֵן לְכַף סְבִירָה לֵן דְקַדְוָשָׁה אַחַת הֵן וְטַעְמָא דְרַבְּנָן מְשׁוּם דְשַׁבְּת וי"ט פִּינּוּ דְתַרְנוּנְיָהּוּ קַדְשֵׁי נְדָאי מְדַאֲוֵרֵיחָא לְכַף סְבִירָא לְהוּ דְקַדְוָשָׁה אַחַת הֵן אָבֵל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל ר"ה דְחַד מִיְנֵיהּוּ חוּל הוּא לְכַף ס"ל דְשְׁתֵּי קַדְוָשׁוֹת הֵן וְכִי הָאֵי גִנְנָא אִיתָא בִירוּשְׁלָמֵי דְפִירְקִין דְפִרְיָהּ הֵתֵם מְחֻלְפָּה שְׂיֻטְתִּיהּ דְרַב תַּמָּן אֵינְעֵבֵד לָהּ קַדְוָשָׁה אַחַת וְכָאֵן שְׁתֵּי קַדְוָשׁוֹת תַּמָּן קַדְוָשָׁה אַחַת אַרְיָכָא הִיא בְרַם הֵכָא אַחַת קוּדְשׁ וְאַחַת חוּל מְחֻלְפָּה שְׂיֻטְתָא דְרַבְּנָן תַּמָּן עֵבְדִין לָהּ שְׁתֵּי קַדְוָשׁוֹת וְכָאֵן קַדְוָשָׁה אַחַת תַּמָּן י"פ אֲצֵל שַׁבְּת פְּחוּל אֲצֵל שַׁבְּת בְרַם הֵכָא שְׁנֵיהֶן שׁוּיִן: דָּף מ' וְהָא אֲשַׁפְּחִיהּ רַב שְׁשֵׁת לְרַבָּא בַר שְׁמוּאֵל וְאָמַר לִיהּ אָבֵל מְהָא דַּא"ל רַב שְׁשֵׁת וְהִיכִי אֵיכּוּל דְתַנִּי אִיֶּסִי וְכו' וְכֵן מְהָא דְאָמַר רַבָּא וְמֵאֵי קַשְׁיָא כּו' לֹא מְצִי פְרִיָהּ דְאִינְפָא לְמִימַר דְרַב שְׁשֵׁת לֹא הִשִּׁיב לוֹ לְרַב נַחְמָן אֱלָא וְהִיכִי אֵיכּוּל וְתוֹ לֹא אֱלָא שְׁהֲרֹאִים לֹא הָוֵי יְדַעֵי גּוֹפָא דְעוֹבְדָא הִיכִי הִנְהּ אֵי אִיתְצוּדֵי אִיתְצוּד אֵי מַחוּץ לְתַחֲוּם אַתָּא וְכִינּוּ דְשַׁמְעֵי לִיהּ לְרַב שְׁשֵׁת דְאָמַר וְהִיכִי אֵיכּוּל הָוֵי סְבוּרִין דְאִיתְצוּדֵי אִיתְצוּד וְלֹא רְצָה לְמִיכַל מְשׁוּם דְתַנָּא אִיֶּסִי וְכו' וּמֵאֵן דְאָמַר דְתַנִּי אִיֶּסִי בְּנִיחוּתָא אִית לִיהּ דְנִהְיִכִי אֵיכּוּל בְּנִיחוּתָא הִנְהּ א"ל וּמֵאֵן דְאָמַר אִיֶּסִי תַנִּי אִית לִיהּ דְנִהְיִכִי אֵיכּוּל בְּתַמִּיהּ הִנְהּ א"ל וְלִפִּי סְבָרְתֵן קְאָמַר רַבָּא מֵאֵי קוּשְׁיָא וְכו' אָבֵל מְהָא דְאֲשַׁפְּחִיהּ רַב שְׁשֵׁת פְּרִיָהּ שְׁפִיר דָּאי בּוֹ בִּיּוֹם אַתָּא אֲמַאי הָוֵי מְשַׁיִּיל לִיהּ אֵי קַדְוָשָׁה אַחַת אֵי שְׁתֵּי קַדְוָשׁוֹת הִנְהּוּ בְּנִי גִנְנָא דְגִזָּא לְהוּ אָסָא בִּי"ט שְׁנֵי קֶצֶת תְּקִמָּה דְמָה עֲנִינּוּ הָוֵי עוֹבְדָא בְּהָדָּ שְׁמַעְתָּא וְהָא בּוֹלָה שְׁמַעְתָּא בְּקַדְוָשָׁה אֵיֶרִי וְלֹא אֵיֶרִי מִיָּדִי בְּהָא דְצָרִיָהּ לְהַמְתִּין בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ לְכַף נִרְאָה גְגִירְסַת רַב אֶלְפֶּס ז"ל דְלֹא גְרִיס בִּי"ט שְׁנֵי אֱלָא דְגִזּוּ לְהוּ אָסָא בִּיּוֹמָא טְבָא וְבִי"ס רֵאשׁוֹן אֵיֶרִי וְלֹאֲנִרְתָּא דְשָׁרִי לְהוּ הֵינּוּ בְּמוֹצָאֵי י"ט רֵאשׁוֹן מְשׁוּם דַּס"ל דְב' קַדְוָשׁוֹת הֵן פִּינּוּ דְחַד מִיְנֵיהּוּ חוּל הוּא אָבֵל קֶשֶׁה דְפִרְיָהּ בְּסֻמוּף וְהָא בְּעֵינָן בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ מְדִפְרִיָהּ הֵכָא בְּפִשְׁיטוֹת מְשַׁמַּע דְהִכִּי קַיָּמָא לֵן וְלִיפָא מֵאֵן דְפְלִיג בְּהִכִּי וַא"כ מֵאֵי ס"ד דְרַבִּינָא וְדַרְבָּא בַר תַּחְלִיפָא אָבֵל אֵי גְרִסִּי בִי"ט שְׁנֵי א"ש דְאֵינְהוּ סְבָרֵי דְהָא דְקַיָּמָא ע דְצָרִיָהּ לְהַמְתִּין בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ הֵינּוּ דוֹקָא בִּי"ט א' אָבֵל בִּי"ס שְׁנֵי דְקַיָּמָא לֵן דְלֹא בְּעֵינָן בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ פְּדַפְרִישׁ רַש"י ז"ל וְנִרְאָה לְפָרִישׁ דְלְכַף נֶקֶט ש"ס שָׂרָא לְהוּ רַבִּינָא לְאוּרוּחֵי בְּהוּ דְדוֹקָא לְהַרִיחַ בְּהוּ הָוֵי שָׁרִי לְאַלְתֵּר מְשׁוּם דַּס"ל דְרִיחָא לָאו מִיְלַתָּא הוּא דְלֹאֵן הִנְאָה מְמַשׁ הוּא וְלְכַף לֹא בְּעֵינָן בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ וְהָא דְקַיָּי"ל דְבְּעֵינָן בְּכַדִּי שְׂיַפְשׂוּ ס"ל דְהֵינּוּ דוֹקָא פְּשׁוּרָא לְאַכּוֹל אוֹתוֹ דְבַר דְנִהְנֶה מְמַשׁ הוּא וְרַבָּא וְרַב שְׁמַעְיָה ס"ל דְאַפִּי בְּרִיחָא בְּעֵינָן בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ וְהַשְׁתָּא נִיחָא לְגִירְסַת הַרִי"ף דְבִי"ט רֵאשׁוֹן אֵיֶרִי הָא דְקְאָמַר לִישָׂרָא לְהוּ מֵר מְפָנֵי שְׂאִינָן בְּנֵי תוֹרָה אַע"ג דְבִי"ט רֵאשׁוֹן פִּינּוּ דְמְדַאֲוֵרֵי"ל הוּא לֹא שְׁנֵיָהּ לְמִימַר דְאַתִּי לְזוּלוּלֵי בִּיהּ מ"מ קַא"ל אֵי שְׁרִית לְהוּ מִיָּדִי דְרִיחָא לְאַלְתֵּר אַתּוּ לְמִישְׁרֵי נְמִי מִיָּדִי דְאַכִּילָה לְאַלְתֵּר דְכִינּוּ דְלֹאֵן בְּנֵי תוֹרָה נִינהוּ לֹא יְדַעֵי לְחַלֵּק בְּהִכִּי וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בַּפ"ב מֵהַלְכוֹת י"ט שְׁכַתְּב עוֹבֵד פּוֹכְבִים שְׁהִבִּיא תְּשׁוּרָה לִישָׂרָאֵל בִּי"ט אִם יֵשׁ מְאוּתוֹ הַמִּין בְּמַחְזְבֵר לְקַרְקַע אוֹ שְׁהִבִּיא חֲזִיה אוֹ עוֹפּוֹת וְנִגִּים שְׁאַפְשֵׁר לְצוּדָן בּוֹ בִּיּוֹם הַרִי אֵלוֹ אֲסוּרִין עַד לְעָרֵב וְיִמְתִּין בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ וְאַפִּי' הַדַּס וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אֵינּוּ מְרִיחַ בּוֹ לְעָרֵב עַד שְׂיַמְתִּין בְּכַדִּי שְׂיַעֲשׂוּ מְדַכְּתֵב וְאַפִּי' הַדַּס אֵינּוּ מְרִיחַ בּוֹ כּו' מְשַׁמַּע פְּדַפִּי' דְטַעְמָא דְרַבִּינָא הִנְהּ מְשׁוּם דַּס"ל דְרִיחָא לָאו מִיְלַתָּא הוּא: אָמַר לֵן תַּנִּיתוּהּ כּו' מֵאֵי לָאו לְהַזְפִּיר קֶשֶׁה

חָדָא מַאי תְּנִיתוּהּ דְקָאָמַר דְכִינּוּן דְאִיכָא לְמִימַר דְבִלְהֶתְנוּת פְּלִיגִי מַאי אָנְלָמָא דְהָאִי מְהָאִי
וְעוּד קִשְׁיָה דְקָאָמַר בְּסֻמוּף וְאֵלָא מַאי לְהֶתְנוּת לְמָה לִיָּה לְאִיפְלוּגִי בְתַרְתִּי מְדַנְקֵט לִישְׁנָא
דְוֹאֵלָא מַאי מְשַׁמַּע דְאִי לְהַזְפִּיר אִיירִי נִיחָא וְהָא לֹא מִיתוּקְמָא בְהֶכִי פְלֵל דַּא"כ אַמַּאי לֹא
הוּדוּ לּוּ וְתוּ דְאִי לְהַזְפִּיר אִיירִי תִיקְשִׁי לִיָּה נְמִי לְמָה לִיָּה לְאִיפְלוּגִי בְתַרְתִּי וְעוּד בְּסֻמוּף
דְדַחִי שְׁיַנּוּיָא דְרַבִּי זִירָא מְדַתְנָא ר"ח שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת וְכו' קָאָמַר תְּלַמוּדָא קִשְׁיָא אַמַּאי
לֹא נִקְט לִישְׁנָא דְתִיּוּבְתָא דְהָא תִיּוּבְתָא מְעַלְיִיתָא הִיא וְעוּד דְבַתְרָה הֶכִי קָאָמַר מַאי הִנְהוּ
עֲלֵה וּלְכַאוּרָה תִימָה דְמַאי קְמִיבְעִי לִיָּה הָא פִינּוּ דְשְׁיַנּוּיָא דְרַבִּי זִירָא לִיתָא עַל פְּרָחָף צְרִיף
לוּמַר דְזַפְרוֹן אָחַד עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן דְאִי לֹא הֶכִי תִיקְשִׁי לְהוּ לְבֵית שְׁמַאי מ"ש דְבִשְׁאָר
שַׁבָּתוֹת קָא בְּעִי בְרַכָּה לְרֵאשׁ חוּנְדֵשׁ וּבֵר"ה לֹא קָא בְּעִי אִי לֹא מְשׁוּם דְזַפְרוֹן דֵּר"ה עוֹלָה
לוּ פְדִפְרִישׁ רַש"י ז"ל וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְרַב הוּנָא דָאָמַר לְהוּ תְנִיתוּהּ אֲבַרְיִיתָא הִנְהוּ סְמִיף
מְדַקְתְּנִי וְכֵן הִיָּה רַבִּי דוּסָא עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁי חֲדָשִׁים שָׁל פֶּל הַשְּׁנָה פְּנֻלָה וְלֹא הוּדוּ לוּ
דְבַרְיִיתָא לְהֶתְנוּת אִיירִי דְאִי לְהַזְפִּיר אַמַּאי לֹא הוּדוּ לוּ וְאִם פֶּן מְתַנִּיתִין עַל פְּרָחָף לְהַזְפִּיר
אִיירִי וְהוּהוּ סֹבֵר דְבַתְרִי מְיָלִי פְּלִיגִי בְּמַתְנִיתִין פְּלִיגִי בֵּר"ה לְהַזְפִּיר וּבְבַרְיִיתָא פְּלִיגִי
בְשְׁאָר רֵאשִׁי חֲדָשִׁים לְהֶתְנוּת דְאִי מְתַנִּיתִין נְמִי בְּלְהֶתְנוּת פְּלִיגִי אִם פֶּן תִיקְשִׁי לְמָה לְהוּ
לְאִיפְלוּגִי בְּחַרְתִּי וְאֵע"ג דְלִפִּי זֶה דוֹחֵק הוּא לְמִימַר דְמַתְנִיתִין לֹא הוּי דוּמְיָא דְבַרְיִיתָא
מ"מ סְבִירָא לִיָּה לְרַב הוּנָא דְהָא כְדָאִיתָא וְהָא כְדָאִיתָא וּלְכַף נִקְט מַאי לֹא לְהַזְפִּיר וְדַחִי
לֹא לְהֶתְנוּת וְקָאָמַר הֶכִי נְמִי מְסַתְפָּרָא מְדַקְתְּנִי בְּבַרְיִיתָא וְכו' דְהָא פְּשִׁטָא דְבַרְיִיתָא הוּי
דוּמְיָא דְמַתְנִיתִין וְכִי הִיָּה דְבַבְרִיתָא פְּלִיגִי בְּלְהֶתְנוּת בְּמַתְנִיתִין נְמִי בְהֶכִי פְּלִיגִי וְהַשְׁתָּא
נִיחָא דְקָאָמַר וְאֵלָא מַאי מַתְנִי לְהֶתְנוּת אִיירִי לְמָה לִי לְאִיפְלוּגִי בְתַרְתִּי אֲבָל לְמַאי דַּס"ד
נִיחָא דְמַתְנִיתִין לְהַזְפִּיר אִיירִי וּבְבַרְיִיתָא לְהֶתְנוּת וְקָאָמַר מִיתִיבִי ר"ה וְכו' הָא דְלֹא קָאָמַר
ח"ש כו' מְשׁוּם דְלֹא אֲתִי לְמִיפְשֵׁט אֵלָא לְאוֹתִיב תִיּוּבְתָא לְהָא דְקָאָמַר הֶכִי נְמִי מְסַתְפָּרָא
דְדִיִיק מְבַרְיִיתָא דְלֹא אֲמַרִינּוּ זַפְרוֹן אָחַד עוֹלָה כו' וְהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר הָא דְנִקְט ש"ס
קִשְׁיָא וְלֹא קָאָמַר תִיּוּבְתָא מְשׁוּם דְאֵף עַל גַּב דְמַתְנִי וּבְבַרְיִיתָא דְהָא מְשַׁמַּע דְלֹא אֲמַרִינּוּ
זַפְרוֹן אָחַד עוֹלָה פְדִקָאָמַר הֶכִי נְמִי מְסַתְפָּרָא כו' וּמְמַלְתָּא דְבֵית שְׁמַאי מְשַׁמַּע דְזַפְרוֹן אָחַד
עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן מ"מ תִיּוּבְתָא מְעַלְיִיתָא לֹא הוּי פִינּוּ דְאִיכָא לְמִדְחַק וּלְמִימַר דְמַתְנִי
וּבְבַרְיִיתָא דֵּה"נ אִית לְהוּ זַפְרוֹן אָחַד עוֹלָה וְהָא כְדָאִיתָא וְהָא כְדָאִיתָא מַתְנִי אִיירִי לְהַזְפִּיר
וּבְבַרְיִיתָא לְהֶתְנוּת פְדִקָאָמַר רַב הוּנָא וּלְהֶכִי קָא בְּעִי מַאי הִנְהוּ עֲלֵה פִינּוּ דְאִיכָא לְמִימַר זַפְרוֹן
אָחַד עוֹלָה פְדִמְשַׁמַּע מְמִילְתָא דַּב"ש וְאִיכָא לְמִימַר דְאִינוּ עוֹלָה פְדִמְשַׁמַּע מְמַתְנִיתִין
וּבְבַרְיִיתָא דְהָא פְדִפְרִישְׁתִּי: מְהוּ לוּמַר זְמַן בֵּר"ה וּבִי"ה לְפִי שְׁאִין אוּמְרִים זְמַן אֵלָא עַל
דְבַר שִׁישׁ בּו שְׁמַחָה לְכַף קְמִיבְעִי לִיָּה מִי אֲמַרִינּוּ דוּנְקָא בְּרַגְלִים דְאִית בְּהוּ שְׁמַחָה דְכַתִּיב
וְשְׁמַחָתָּ בְּחַגְגָּה אוּמְרִים זְמַן אֲבָל בֵּר"ה וִי"ה דְיוּמִי דְדִינָא נִינְהוּ לֹא אוּ דְלָמָא פִינּוּ דְמַזְמַן
לְזַמַן קָאָתוּ אֲמַרִינּוּ וְקָאָמַר לִי אֲנָא אֲפִילוּ אֲקָרָא חֲדָתָא דְפִירָא גְרוּעָה הוּא פְדִקָאָמַרִינּוּ לְמָה
נִקְרָא שְׁמֵן קִשׁוּאִין שְׁקִישִׁין לְגוּף אֲפִילוּ הֶכִי אֲמִינָא זְמַן פִינּוּ דְמַזְמַן לְזַמַן קָאָתִי: מַאי הִנְהוּ
עֲלֵה שְׁדְרוּיָה רַבְנָן לר' יִיבָא סְבָא וַא"ת פִינּוּ דְרְשׁוֹת לֹא קְמִיבְעִיָא לִיָּה אִם פֶּן מַאי פְּשִׁיט
מְעוּבָדָא דְרַב חֲסִדָא דְלָמָא הָא דָאָמַר זְמַן מְשׁוּם דַּס"ל רְשׁוֹת הוּא וְיִישׁ לוּמַר דְכִינּוּן דָאָמַר
דְלִיּוּיָה לְרְטִיבָא וְכו' מְשַׁמַּע דְרַב חֲסִדָא הִנְהוּ יָדַע דְרַב יִיבָא לְמִיחֻזִי עוּבָדָא קָאָתִי וְנִתְפּוּיָן
לְהֶרְאוּתוֹ הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה אֲלָמָא ס"ל דְחוּבָה הוּא וּלְכַף אָמַר זְמַן לְהֶרְאוּתוֹ שְׁהוּא חוּבָה
דְאִי רְשׁוֹת הוּא אֲדַרְבָּא לֹא הִל"ל דָאָז הוּי יָדַע שְׁפִי דְרְשׁוֹת הוּא דְהַשְׁתָּא דָאָמַר זְמַן אִיכָא

למימר דחובה הוא אלא ודאי ס"ל דחובה הוא: איבעי לן בר נבי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא אורחא דמלתא נקט דדרה ח"ח ונאנשי מעשה להתענות בכל ע"ש כדי שיאכלו בשבת לתואבון כמ"ש בטור סי' רמ"ט ולקחי פתבו התוס' בסמוך דמשמע דאיירי בתענית הרשות מהו לאשלופי מדלא קאמר צריף אשלומי או לא משמע דקמבעיא להו אי שרי להשלים אי לא כמ"ש התוספות לקמן והשתא דייק שפיר בסמוך טעמא די"ט הא עי"ש משלימין ואי פרבן גמליאל הא ס"ל דאסור להשלים אבל אם נפרש דלכ"ע שרי להשלים ולא קמבעיא להו אלא אי צריף להשלים אי לא הא הנה פריף מידי דודאי טעמא די"ט דכיון די"ט שלקהו הנה היו אסורין להשלים ולהתענות כל היום הא עי"ש היו משלימין דהא שרי להשלים: רס"א אמר ר"א בן צדוק אני מבני סנאב כצ"ל וכן הוא במס' ולא גרסי' הייתי ולמאי שפכתבו התוספות שהיה חתנם יש ליישב הגירסא: מי שהוציא והו פרק רביעי מ"ד לצדדין קתני מי שהוציא והו עובדי פוכבים וחסור לדעת כו' נראה דאיצטריף למימר דרישא בחסור לדעת נמי איירי דכיון דסיפא מילתא באפיה נפשיה היא על פרוף רישא בחסרה נמי איירי דאל"כ תיקשי ליה אמאי השמיט תנא דינא דחסרה במלתא דאיירי ביה דהיינו במי שהוציא והו עובדי פוכבים ותנא ליה במלתא אחריתי דהיינו ביצא לדעת ונראה דלקחי לא מצי לשנויי לצדדין קתני אחר לדעת דא"כ הנה צ"ל דרישא לא איירי בחסרה אלא בעומד בחוץ דאי בחסור לדעת נמי איירי אפתי תיקשי מאי קמ"ל שמואל דחסור לדעת אין לו אלא ד"א הא מרישא דמתני' שמעינן לה וכיון דרישא לא איירי בחסרה א"כ ע"כ החרוהו דסיפא אמאי שהוציא והו דרישא קאי דאי מלתא באפי נפשיה היא תיקשי אדתי סיפא החרוהו עובדי פוכבים פאלו לא יצא לאשמעי' דינא דחסרה במי שיצא לדעת דלא איירי ביה טפי ה"ל למיתני חסור לדעת פאלו לא יצא לאשמעינן דינא דחסרה במי שהוציא והו עובדי פוכבים דאיירי ביה רישא ועוד דלכאורה הוי רבותא טפי שהרי במסקנ' דמשני מי קתני איצא לדעת בעי למימ' דמי שהוציא והו עובדי פוכבים וחסור לדעת אין לו אלא ד' אמות אע"ג דביצא לדעת והחרוהו עובדי פוכבים הוי פאלו לא יצא: דף סב שוגג אין במזיד לא מפלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי דאי במזיד אסור לת"ק א"כ שוגגין דקתני למה לי הל"ל לעולם אסורים עד שיחזרו למקומן ותו לא דליפא למימר דהנה אמינא דבחזרו למקומן סבירא להו דבמזיד נמי שרי דהשתא ח"ק דמתיר שלא במקומן שוגגין אפ"ה ס"ל דחזרו למקומן במזיד אסור כ"ש אינהו דאסרי שלא במקומן שוגגין כ"ש דס"ל דחזרו למקומן במזיד דאסור ועוד דמסתמא אשוגג דשרי ת ק שלא במקומן קאתי ר' נחמיה למימר דלעולם אסורין בשוגג עד שיחזרו למקומן אלא ודאי צ"ל דאינהו שמעי ליה לת"ק דשרי היכא דאיפא חדא להתיירא ולקח הוצרכו למימר לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין דאי לא תני שוגגין ה"א דאינהו נמי סבירא דחזרו למקומן שרי אפילו במזיד: אימא מטלטל בד' לישנא דאימא משמע דאינו מגיה אלא מפ' דבריו דבאלפים דנקט לאו פכולן אלא בד' אמות שלקהו ונקט באלפים לאפוקי מדר"נ דאמר מטלטל פכולן ולקח נקט באלפים ולא קאמר אלפים כדא"ר הונא ומטלטל ד' אמות משמע דאינו מטלטל אלא במקצת: א"ר הונא בריה דר"נ פתנאי פירש"י ז"ל פתנאי שמא ימשך אי גורינן אי לא ותמה פיון דאסיק אדעתיה הו גזירה דשמא ימשך אחר חפצו א"כ מאי קאמר ומדהילוף אטו הילוף לא גזרי טלטול אטו הילוף נמי לא גזרי היאך ס"ד למימר הכי הא ודאי שאני

הגילוף אטו הגילוף דלא גזרי משום דלא שנייה למימר שמה אחר חפצו דשני מקומות
הן אבל טלטול אטו הגילוף דמקום אחד הוא ושנייה למימר שמה אחר חפצו ה"נ
דגזרי פדמסיק לכה נראה דרב הונא בריה דרב נתן לא הנה ידע פלל הך טעמא דגזרינו
שמה אחר חפצו וילעיל דקאמר וניטלטל בכולה על ידי זריקה גזירה שמה אחר
אחר חפצו סתמא דש"ס מוקי לה פלוגתיהו בהכי לפי המסקנא אבל רב הונא בריה דרב
נתן הנה סבר דטעמא דרב נחמן משום דלא גזרינו הא אטו הא ורב הונא סבר דגזרינו
הא אטו הא דאי ליה לטלטל אתי למימר דהגילוף נמי שרי ולא משום שמה אחר
חפצו ולכה קאמר לימא כתנאי אי גזרינו הא אטו הא אי לא דקתני הולכיהו לעיר אחרת
וכו' וקסלקא דעתיה דפליגי במתני' אי גזרינו הגילוף אטו הגילוף וקסלקא דעתיה נמי דהנה
גזירות דמנין להדדי דמאן דלא גזיר עטו הגילוף טלטול אטו הגילוף נמי לא גזיר דמאי
שנא ומאן דגזיר בהא גזיר נמי בהא ולכה קאמר מאי לאו ר"ג וראב"ע וכו' ודחי ש"ס
ממאי דלמא פי לא גזרי ר"ג וראב"ע ה"מ התם דשני מקומות נינהו ולא שנייה למימר
שמה אחר חפצו אבל טלטול אטו הגילוף דאיכא למיגזר שמה אחר חפצו
ה"נ דגזרי ופלוגתיהו דר"נ ורב הונא אי גזרינו שמה אחר חפצו אי לאו ורבי
יהושע ור"ע נמי ממאי דמשום דגזרי הוא וכו': אחד בשבא לשתרי דלא אתי אליהו
בשבבא וא"ת למאי דסלקא דעתיה דטעמא דבשבבות וי"ס מותר משום דיש תחומין
תיקשי ליה ברייתא גופא דאמאי קתני ואסור לשבות יין כל ימות החול דבחד בשבא
מיהא לישתרי כיון דלא אתי אליהו בשבבא וליכא למימר דהמקשה לא הנה ידע ולא אסיק
אדעתיה מידי מביאת אליהו דהא קרא פתיב בהדיא הנה אנכי שולח לכם את אליהו
הנביא וגו' ועוד מדקאמר אי הכי בחול נמי לישתרי דהא לא אתי אליהו אלא אמרינו
לב"ד הגדול אחא ה"נ כו' משמע דאיהו נמי אסיק אדעתיה ביאת אליהו אלא דסבירא
ליה דאמרינו דלמא אתי לב"ד הגדול וא"כ תיקשי ליה בחד בשבא לשתרי למאי דס"ד
דיש תחומין דהא לא אתי אליהו מאתמול וי"ל דהמקשה הנה סבר דהא דכתיב הנה אנכי
שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' לאו יום אחד לפני ביאת בן דוד קאמר דהא
סתמא פתיב לפני בא יום ה' ואיכא למימר פמה ימים לפני ולהכי לא הוי קשיא ליה חד
בשבא לישתרי אבל השתא דמשני ליה דטעמא דבשבבות וי"ט מותר לפי שאין אליהו
בא לא בערבי שבבות כו' אלמא דלפני בא יום ה' לפניו ממש דהיינו יום א' לפני ביאת
בן דוד לכה פרייה ליה בחד בשבא לישתרי כיון דלא אתי אליהו בשבבא: וכנגדה אלפים
אמה בים הא פשיטא דכיון דהיה צופה בה אלפים ביבשה היה צופה בה נמי אלפים בים
דמה לי ים מה לי יבשה אלא לפי שתחילת תיקונה נעשית למדת אלפים דיבשה דביבשה
יכולין למדוד פמה אמות הוא צופה בה והיה יכול לתקנה למדת אלפים אמה אבל בים
אי אפשר למדוד ועל ידי שהיה צופה בה ביבשה מדת אלפים פשה היה צופה בה בים היה
יודע נמי שהוא שיעור אלפים והיינו דנקט לישנא דכנגדה אלפים בים משום דאלפים
דים כנגד אלפים דיבשה הנה והשתא הוי דומיא דהא דקתני הרוצה לידע פמה עומקה
של גיא וכו' דהתם נמי הוא יכול למדוד שיעור מה שהוא מביט בה על היבשה ואינו
יכול למדוד שיעור עומקו של גיא.

והא דקתני מביא שפופרת ומביט בה וידע פמה עומקו של גיא צרייה לומר כדפלי רש"י
ו"ל שמביט בה ביבשה וימדוד פמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח"כ ילך על שפת הגיא

וַיִּצְפֶּה בָּהּ לְעֹמְקוֹ וַיִּתְרַחֵק לְאַחֲרָיו עַד שֶׁיִּבְחִין שֶׁבְּמִקּוֹם שֶׁפָּלָה עֹמְקוֹ שֶׁל גִּיּוֹא שָׁם פָּלָה צְפִיית הַשְּׁפוּפֶרֶת שָׁאם יִתְרַחֵק עוֹד מְעַט לֹא יֵרָאֶה אֶת קַרְקַעִית הַגִּיּוֹא כּו' דְּלִפְנֵי זֶה הָיָה דוֹמְנָ' דְּשְׁפוּפֶרֶת דר"ג כְּדִפְנֵי' אֲבָל קִשָּׁה הֵיאָה יָכוֹל לִהְבַּחֵין דְּבָר זֶה שֶׁהָרִי פִּשְׁמִתְרַחֵק לְאַחֲרָיו אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת שׁוֹב לֹא יֵרָאֶה אֶת קַרְקַעִית הַגִּיּוֹא לֹא מִפְּנֵי הַמְּרַחֵק אֲלֵא לְפִי שִׁשְׁפֹּת הַגִּיּוֹא מִפְּסִיק בֵּינוֹ לְבֵין קַרְקַעִית הַגִּיּוֹא וְאִם נִפְרַשׁ דְּלֹא כִפִּירש"י ו"ל אֲלֵא ה"ק מְבִיא שְׁפוּפֶרֶת וְעוֹמֵד עַל שִׁפְתֵי הַגִּיּוֹא וּמְבִיט בָּהּ לְעֹמְקוֹ וּמִתְקַן הַשְּׁפוּפֶרֶת מִצְּוֹמְצֵם לְמַדַּת צְפִיית קַרְקַעִית הַגִּיּוֹא שָׁאם מִתְרַחֵק מִשִּׁפְתֵי הַגִּיּוֹא אֲפִילוֹ אִמָּה אַחַת שׁוֹב אֵינּוּ רוֹאֶה אֶת קַרְקַעִית הַגִּיּוֹא וְאַח"כּ מְבִיט בָּהּ בִּיבְשָׁה וַיִּמְדוּד פְּמָה אַמּוֹת הוּא יָכוֹל לְצַפּוֹת בָּהּ וְהוּא שִׁיעוֹר עֹמְקוֹ שֶׁל גִּיּוֹא א"כ לֹא הָיָה דוֹמְנָא דְּשְׁפוּפֶרֶת דְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל: אָמַר לִיהִ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרַבָּא כּו' פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּלֹא גְרָסִי לִיהִ אֲלֵא גְרָסִינוּ וַיְתִיב רַבָּא וְקָמִיבְעִיא לִיהִ וְדוֹחֵק לְהַגִּיָּה הַסְּפָרִים וְעוֹד דָּאם פֶּן מֵאִי אֵיִצְטְרִיף לְמִימַר דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הֵנָּה יְתִיב אַחֲוֵרִיָּה דְּרַבָּא דְּמָה לִי אִם יֵשֵׁב לְפָנָיו אִו לְאַחֲרָיו וְעוֹד קִשָּׁה פִּינוּ דְּרַבָּא הֵנָּה יְתִיב קָמִיָּה דְּרַב נַחְמָן מֵאִי קָמִיבְעִיא לִיהִ הֵנָּה לִיהִ לְשֹׂאֵל לְרַב נַחְמָן מֵאִי קָמִיבְעִיא לִיהִ לְרַב חֲסֵדָא לְכֹף נִרְאָה פְּגִירְסַת הַסְּפָרִים וְהֵינּוּ דְקָאֻמַר לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הֵנָּה יְתִיב אַחֲוֵרִיָּה דְּרַבָּא שֶׁהַתְּלִמִּידִים הָיוּ יוֹשְׁבֵין בְּבֵה"מ לְפָנָי הָרַב שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת וְקָאֻמַר דְּרַבָּא הֵנָּה יְתִיב בְּשׁוּרָה רֵאשׁוֹנָה לְפָנָי רַב נַחְמָן וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק בְּשׁוּרָה שְׁנִיָּה אַחֲוֵרִיָּה דְּרַבָּא וְלֹא הָיָה לוֹ רֵשׁוֹת לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְמִישְׂאֵל לְרַב נַחְמָן מֵהַ הֵיָּתָה בְּעֵינָתוֹ דְּרַב חֲסֵדָא שֶׁפֶל מִי שֶׁהָיָה מְסוּפֵק בְּדָבָר הָיָה שׁוֹאֵל לְאוֹתוֹ שִׁיּוֹשֵׁב בְּשׁוּרָה שֶׁלְּפָנָיו וְמֵהַ שֶׁהָקִישׁוּ הַתּוֹסֵ' דְּהִכָּא פְּשִׁיטָא לִיהִ דְּמַחֲצִיָּה שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁמָּה מְחִיצָה וּבְתַר הֵכִי פְּרִיף מְנַפֵּל דְּוֹפְנָה כּו' י"ל דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הֵנָּה אוֹתִיב לִיהִ לְרַבָּא מֵהָא דְּנַפֵּל דְּוֹפְנָה מְעִיקְרָא פִי פְּשִׁיט לִיהִ דְּעוֹבְדָא דְּנַחְמָנִיָּה שֶׁפִּיר דְּמִי הָדָר הֵנָּה אָמַר לִיהִ מֵאִי קָמִיבְעִיא לִיהִ לְרַב חֲסֵדָא כּו' וְש"ס הַפֶּה הַסֵּדֵר כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַפְּסִיק בְּדָבָרֵיו דר"ג בַּר יִצְחָק בְּעוֹבְדָא דְּהֵנָּהוּ בְּנֵי גִּנְנָא וּשְׂאָר עוֹבְדֵי דְּבִסְמוּף דְּכוּלְהוּ הֵנָּה עוֹבְדֵי צְרִיף לְסֵדֵר בְּתַר הֵף שֶׁקְלָא וְטְרִיא דְּנַפֵּל דְּוֹפְנָה וְכו' וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת דְּאִי מְעִיקְרָא הֵנָּה שֶׁקִּיל וְטְרִיא דְּמֵאִי קָמִיבְעִיא לִיהִ לְרַב חֲסֵדָא כּו' א"כ צ"ל דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הֵנָּה יָדַע מְעִיקְרָא דְּלֹא שְׂרִי מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם אֲלֵא שֶׁלֹּא לְדַעַת מְדַקְאֻמַר אוֹ דְּלֵמָא בְּדֵלָא מְלוֹ גַּבְרֵי עֶסְקִינוּ כּו' וְאִי לְדַעַת נְמִי שְׂרִי פִי לֹא מְלוֹ גַּבְרֵי נְמִי יֵלֵף אֵל מְקוֹם שֶׁהַמְּחִיצָה מַגַּעַת וְאַח"כּ יַעֲשֶׂה הֵיקָף אַחַר כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' וְא"כ מֵאִי פְּרִיף לִיהִ מְנַפֵּל דְּוֹפְנָה לְוִקְמָה פְּשֶׁהֶעֱמִידוֹ לְדַעַת כְּדַמְסִיק וְעוֹד דְּמֵאִי פְּרִיף לְקַמֵּן וְהָא דר' נַחְמָנִיָּה לְדַעַת הֵנָּה הָא ע"כ צ"ל דְּשֶׁלֹּא לְדַעַת הֵנָּה מְדַקְאֻמַר אוֹ דְּלֵמָא בְּדֵלָא מְלוֹ גַּבְרֵי עֶסְקִינוּ וְכַמ"ש הַתּוֹ' מִשְׁמַע כְּדִפְנֵי' דְּמְעִיקְרָא הֵנָּה שֶׁקִּיל וְטְרִי מֵהָא דְּנַפֵּל דְּוֹפְנָה וְש"ס הַפֶּה הַסֵּדֵר כְּדִפְרִישִׁית: דָּף מַד לֹא קָשִׁיא פֶּאן לְדַעַת דְּכִינוּ שֶׁהַעוֹמֵד שָׁם יוֹדַע שֶׁלְּשֵׁם מְחִיצָה הַעֲמִידוֹהוּ שָׁם שֶׁלֹּא יִבְרַח וְהֵנָּה לִיהִ פְּמַחֲצִיָּה קְבוּעַ וּלְכֹף אֲסוּר וּבְהִמָּה דְּקַתְּנֵי הַתָּם אֵיִרִי נְמִי בְּכַה"ג פְּגוֹן שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בְּחֻבֵּל וְלֹא תִבְרַח וְהַשְׁתָּא הָיָה אָדָם וּבְהִמָּה דוֹמְנָא דְּכֻלִּים דְּקַתְּנֵי לְהוּ בְּהַדְּיָיְהוּ דְּכֻלִּים פְּקַבּוּעִין דְּמוּ: וְהָא דְּרַבֵּי נַחְמָנִיָּה לְדַעַת הֵנָּה לְאוֹ מְלִשׁוֹן עֲשִׂיָּה דְּיִיק דְּקָאֻמַר לִיהִ עֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה דְּהָא אֵידָף בְּרִיָּתָא דְּלַעִיל שֶׁלֹּא לְדַעַת אֵיִרִי אַף עַל גַּב דְּקַתְּנֵי נְמִי עוֹשֶׂה אָדָם אֶת חֲבִירוֹ דוֹפֵן אֲלֵא מִשׁוּם דְּבְרִיָּתָא בְּאָדָם יְחִידֵי אֵיִרִי וְאַפְשָׁר לְהַעֲמִידוֹ שָׁם לְפִי תוֹמוֹ שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ עַד שִׁיאֲכַל וַיִּשְׁתָּה אֲבָל גַּבֵּי רַבֵּי נַחְמָנִיָּה דְּאֵיִצְטְרִיף לִיהִ לְהַרְבֵּה אַנְשִׁים כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִיהִ עֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם קָא סְלָקָא דְּעַתִּיָּה דְּאִי

אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיד רַבִּים שְׁלֵא יִרְגִישׁוּ שְׁנֻקְבָּצוּ שֵׁם לְשֵׁם הַמְּחִיצָה וּמְשַׁנֵּי דְאֶפְשָׁר הוּא: אִם הָיוּ תַחֲוּמֵינֵינוּ לֹא חֻכְמִים מְנַבְּלֵעִין כּו' כְּאֵלּוּ לֹא יֵצֵא מִתַּחֲוּמוֹ פִּירֻשׁ יי ו"ל בְּגִי שְׁנוּיָה דִּישׁ לֹא קְרוֹב לַח' אֶלֶף כּו' לְגִירְסָא קַמִּיִּתָּא נְמִי אֶפְשָׁר לְפָרוּשֵׁי מְלֵתָא דְרַב שִׁמְיָה הֵכִי אֵלָא דְדוּחַק הוּא לֹא מְרַב פֶּן דְלָמָּה יִהְיֶה נִשְׁפָּר וְכִי לֹא סָגִי לִיָּה לְהִיּוֹת כְּבִרְאִישׁוֹנָה וּלְכַף מוֹקִי לְהוּ לְהָא דְרַבָּה שְׁלֵא יֵצֵא עַדִּינָן מִתַּחֲוּמוֹ וּלְרַב שִׁמְיָה פְּשִׁיפָּא מִתַּחֲוּמוֹ וְתַרְנוּנֵיהוּ מְפָרְשֵׁי לְהוּ דְכֵאלּוּ לֹא יֵצֵא דְקַתְנֵי מִתְּנִיתִין הֵינְנוּ דְהָרִי הוּא כְּבִתְחִילָה וּמֵאֵן דְגָרִיס גִּירְסָא שְׁנוּיָה סְבִירָא לִיָּה דוּחַק לְאוּקְמִי מְלֵתָא דְרַבָּה כְּשֵׁלֵא יֵצֵא עַדִּינָן מִתַּחֲוּמוֹ דָּאֵם אִין קַמ"ל מִתְּנִיתִין דְהָדָּה סְבִירָא דְהוּאִיל וְעַקֵּר עַקֵּר סְבִירָא קְלִישָׁא הִיא וּלְכַף מוֹקִי לְהָא דְרַבָּה נְמִי בְּשִׁפְכָּר יֵצֵא מִתַּחֲוּמוֹ וְאֵם פֶּן ע"כ צ"ל דְלְרַב שִׁמְיָה יֵשׁ לֹא קְרוֹב לַח' אֶלֶף: דָּף מָה הֵכִי גִרְסִינָן וְלֹא אֵלּוּ בְּלִבְד אֲמָרוּ אֵלָא אֶף חֻכְמָה הַבָּאָה לִילְד וְכו' וְכֵן הוּא בְּמִסְכַּת ר"ה וְלֹא גִרְסִי אֶפְשָׁר דְהָנָה מִשְׁמַע דְרַבּוּתָא נְקֻט דְאֶפְשָׁר הָנָה יֵשׁ לְהֵן אֶלְפִים וְלֹא סְבִירָא הִיא כְּלָל לְחֻלְק בֵּין הָנָה לְיוֹצְאִים כְּדִי לְהַעֲיֵד עַל הַחֻדְשׁ וְהָא הָרִי הֵן כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר פִּי שְׁפָל הָעִיר נִחְשָׁבֶת לְהֵן כּד' אֲמוּת.

וּבְבַל כְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר דְמָיָא וְתַרְגּוּמָא נְהַרְדְּעָא פִּירֻשׁ רִשׁ"י ו"ל דְנִהַרְדְּעָא הֵיָּתָה סְמוּכָה לְסָפֵר שְׁהֵיָּתָה סְמוּכָה לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מִצַּד אַחַד וְלְעֵינֵירוֹת שִׁיּוֹשְׁבֵין בְּהֵן בְּנֵי גוּלָּה מִצַּד שְׁנֵי וּפִירֻשׁוֹ תְּמוּהָ דַּא"כ כְּעִיר עִיר מִיְבֻעֵי לִיָּה וְאֲמָאי נְקֻט לְיִשְׁנָא דְדְמָיָא הַל"ל וּבְבַל עִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר הִיא לְכַף נִרְאָה דְנִהַרְדְּעָא לֹא סְמוּכָה לְסָפֵר הֵיָּה וְהֵכִי קְאָמַר בְּבַל פִּינָן דְעֵינֵירוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים סְמוּכוֹת שֵׁם וְעֵינֵירוֹת יִשְׁרָאֵל כְּדֵאִיתָא בַּפ"ק דִּיבְמוֹת צוּהָ ה' לְיַעֲקֹב סְבִיבֵיו צָרִיו אָמַר רַב פֶּגוֹן הוּמְנִיָּא לְפּוּם נִהָרָא לְכַף אֶפְשָׁר הֵיָּה שְׁבִיבֵי בְּאֲמַצְעֵי הַמְּדִינָה וְלֹא בָּאוּ אֵלָא עַ עֶסְקֵי תְּבֹן וְקֻשׁ הָנָה לִיָּה כְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר וּמְחַלְלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשְּׁבִיבֵי שְׂאֵם לֹא יַעֲמְדוּ נְגַדָם אִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׂמָא יְבָאוּ פִתְאוּם וְיִלְחַמוּ עֲלֵיהֶן וְיִכְבְּשׁוּ וְיִהַרְגוּם וְתַרְגּוּמָא נְהַרְדְּעָא דוּקָא לְפִי שִׁישׁ שֵׁם יִישׁוּב קְבוּעַ וְיִשְׁרָאֵל הַרְבֵּה לְכַף רָאוּי לְחַלֵּל אֶת הַשְּׁבִיבֵי בְּשִׁבְלֵם אִי נְמִי לְפִי שְׁהֵיָּה שֵׁם עֵינֵירוֹת שְׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים סְמוּכוֹת לָהּ.

וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַגְה"ת אֶשְׁרֵי שְׁכַתְבּ וּבְזִמְן הַזֶּה אִם בָּאוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עַל עֶסְקֵי מְמוֹן יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן בְּכָלֵי זֵינָן וּמְחַלְלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשְּׁבִיבֵי מִפְּנֵי שְׂאֵנוּ דְרִים בֵּין קְצַת יִשְׁמַעְאֵלִים שְׁשׁוּלָלִים וְהוֹרְגִים וְלֹא גָרַע מִעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר וּבְסוּף פֶּרֶק מְרוֹבָּה גְּבִי הָא דְתַנּוּן לֹא יִגְדַל אֲדָם אֶת הַפֶּלֶב קְאָמַר בְּגִמְרָא דְבְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר מוֹתֵר וְקְאָמַר נְמִי דְבְּבַל כְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר דְמִי וְתַרְגּוּמָא נְהַרְדְּעָא וְצָרִיף לֹא מְרַב נְמִי כְּדְפָרִישִׁית דַּא ע"ג דְנִהַרְדְּעָא לֹא הָנָה סְמוּכָה לְסָפֵר פִּינָן דְעֵינֵירוֹת שְׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים סְמוּכוֹת לָהּ הָנָה לָהּ כְּעִיר הַסְּמוּכָה לְסָפֵר וְשָׂרִי וְכֵן כְּתַב בְּהַגְהַת ש"ע ס' ת"ט דְהַשְׁתָּא שְׂאֵנוּ שְׁרִינֵין בֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּכָל עֲגוּן שָׂרִי: אֵלָא אִי מְצַלַח אִי לֹא מְצַלַח תִּימָא א"כ הֵיכִי דְרִישׁ רַבִּי דוּסְתָאי דְמְחַלְלִין עֲלֵיו אֵה הַשְּׁבִיבֵי דְלָמָּא חוּל הֵיָּה אִי מִשׁוּם דְמִסְפָּקָא לִיָּה דְכְּתִיב וְיִשְׁאֵל דָּוִד הָא מְסִיק אִי מְצַלַח אִי לֹא מְצַלַח וְהַתּוֹס' כְּתַבוּ דְמוֹכְחָא מְלֵתָא מְדַקְאָמַר גְּלַחְמִים בְּקַעֲלָה דְקָרִי לִיָּה מְלַחְמָה וּמְסַר דָּוִד נְפִשָׁה עֲלֵיהָ וְכו' וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן דַּא"כ הֵנִי לִיָּה לַר' דוּסְתָאי לְפָרֻשׁ הָדָּה דִּיּוּקָא וְלִמְיָמַר וְהֵם לֹא בָּאוּ אֵלָא עַל עֶסְקֵי תְּבֹן וְקֻשׁ דְכְּתִיב וְהֵם שׁוֹסִים אֶת הַגְּרָנוֹת וְקָא קָרִי לִיָּה מְלַחְמָה דְכְּתִיב גְּלַחְמִים בְּקַעֲלָה וְקָא מְסַר נְפִשָׁה עֲלֵיהָ וְעוֹד תִּימָה פִּינָן דְשְׂאֵל דָּוִד בַּה' וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ הַשִּׁיב לֹא לָהּ וְהַפִּיתָ אֶת פְּלִשְׁתִּים מֵאִי מְסִירַת נְפֶשׁ אִיכָּא הָא יַדַּע

וְדַאי דְקָא נִצַּח וְאִם פֶּן מָנָא לִיהּ דְמַחְלָלִין עֲלֵיהּ אֶת הַשְּׁבֵת לְכֹה נִרְאָה דְמַדְכָּתִיב וְהִמָּה שׁוֹסִים אֶת הַגְּרָנוֹת דְיִיָּק דְשְׁבֵת הִיָּה דוֹהֵמָה שׁוֹסִים אֶת הַגְּרָנוֹת קָרָא יְתִירָה הוּא דְמַאי קַמ"ל הַפְּתוּב דְלֹא בָּאוּ אֱלָא עַל עֶסְקֵי תְּבֹן וְקִשׁ דְּלִיכָא לְמִימַר דְאִתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּ דַּאֲע"ג דְלֹא בָּאוּ אֱלָא עַל עֶסְקֵי תְּבֹן וְקִשׁ אֲפ"ה מוֹתֵר לְעִשׂוֹת מִלְחָמָה הָא פְּשִׁיטָא דְאַפִּילוּ מִלְחָמָת הַרְשׁוֹת שְׁרָיָא פְּדַאשְׁפַּחֵן כְּמָה קָרָאִי אֱלָא וְדַאי קָרָא יְתִירָא אִתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּ דַּאֲע"ג דְשְׁבֵת הִיָּה וְלֹא בָּאוּ אֱלָא עַל עֶסְקֵי תְּבֹן וְקִשׁ אֲפ"ה מְחַלְלִין אֶת הַשְּׁבֵת מְדַקָּא שְׂאֵל דְּוֹד בַּה' וְהַשִּׁיב לּוֹ לָהּ וְהַפִּיתָ אַע"ג דְשְׁבֵת הִיָּה וְאִם פֶּן צָרִיף לֹאמַר דְקַעֲלָה עִיר הַסְּמוּכָה לְסַפֵּר הַיְתָה: וְשָׁל אוֹתָהּ הָעִיר פְּרַגְלֵי אוֹתָהּ הָעִיר פִּי' וְאִם לֹא עֵינְרָבוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר כֹּל אֶחָד מוֹלִיכֵן אֲלַפִּים אֲמָה לְכָל רוּחַ וְאִם עֵינְרָב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר לְצַפּוֹן וְאֶחָד מֵהֶן לְדָרוֹם זֶה מוֹלִיף לְרַגְלֵי לְצַפּוֹן וְזֶה מוֹלִיף לְרַגְלֵי לְדָרוֹם שְׁבוּר זֶה כְּבוֹר שְׁוֹתְפִין וְיֵשׁ בְּרִירָה וְיֵשׁ מִי שְׁפַתְב דְּבוּר שֶׁל אֲנָשֵׁי הָעִיר אֵין לָהֶן אֱלָא אֲלַפִּים אֲמָה לְכָל רוּחַ וְאֲפִי' עֵרָב אֶחָד מֵהֶן לֹא יוֹלִיכֶם אֱלָא אֲלַפִּים אֲמָה וְאֵין זֶה מְחַוָּר וְפִי' רַאשׁוֹן עֵינְרָב כ"כ ה' הַמַּגִּיד בְּשֵׁם הַרְשָׁבָ"א וְ"ל בְּפ"ה מֵהַלְכוֹת י"ט וְלִפִּי זֶה הָא דְקָאֲמַר בְּסֻמוּף הָאִי יֵשׁ לָהֶן אֲלַפִּים אֲמָה לְכָל רוּחַ הָאִי פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִיבְעִיָּא לִיהּ לֹא מִלְּשַׁנָּא דְיֵשׁ לָהֶן דְיִיָּק כְּפִנִי' רַש"י וְ"ל דְכִינּוּ דְהָרִי הֵן פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר שְׁיִיף שְׁפִיר לְמִתְנֵי לִישְׁנָא דְיֵשׁ לָהֶן דְחַד עַנְיָנָא הוּא אֱלָא מְשׁוּם דְאֵין הַגְּשָׁמִים הַסְּמוּכִים לְעִיר אֵינְרִי הָרִי הֵן פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר וְאִם עֵרָב אֶחָד מֵהֶן לְצַפּוֹן וְאֶחָד לְדָרוֹם כֹּל אֶחָד מוֹלִיכֵן ד' אֲלַפִּים אֲמָה כְּפִי רַגְלֵי וְא"כ אֲמַאי קַתְנֵי דְיֵשׁ לָהֶן אֲלַפִּים אֲמָה לְכָל רוּחַ דְמִשְׁמַע וְתוּ לֹא הָא פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִיבְעִי לִיהּ דְהוּא מְשַׁמַּע שְׁפַל אֶחָד מוֹלִיכֵן כְּפִי רַגְלֵי וּבִש"ע ס' שַׁצ"ז פְּתַב סְתָמָא וְשָׁל אוֹתָהּ הָעִיר פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר וְצָרִיף לִפ' כְּפִנִי' דְהִכִּי מְשַׁמַּע הָא דְקָאֲמַר הָאִי יֵשׁ לָהֶן אֲלַפִּים אֲמָה הָא פְּרַגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר כו' דָּף מוּ וְלִימָא הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּעִירוּב מְדַלָּא קָאֲמַר וְאִי אֲשַׁמְעִינּוּ הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּעִירוּב ה"א הֵנִי מִיָּלִי יְחִיד בְּמִקּוּם יְחִיד וְכו' מְשַׁמַּע דְלֹא ר' זִירָא קָאֲמַר לָהּ וְהָרָא ש"ז וְ"ל גְּרִים בְּהִדְיָא אֲמַר אַבְיֵי אִיְצְטְרִיף הַד"א הֵנִי מִיָּלִי יְחִיד בְּמִקּוּם יְחִיד וְכו' וְקִשְׁהָ דְאֲמַאי לֹא קַעֲבִיד רַבִּי זִירָא אֱלָא פְּלַגָּא דְצָרִיכוּתָא וּמַאיִדָּהּ פְּלַגָּא לֹא קַעֲבִיד מִיָּדִי וְנִרְאָה לִפְר' דְמַעֲיָקְרָא פִי קַא"ל רַבִּי זִירָא לִר' יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּפִירוּשׁ שְׁמִיעַ לָהּ הֵינּוּ מְשׁוּם דְאִי מְכַלְלָא הֵנָּה קַא בְּעִי לְמִימַר לִיהּ דְלִיכָא לְמִשְׁמַע מִיָּנִיָּה מִיָּדִי דְאִיכָּא לְמִימַר דְלֹא קָאֲמַר הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּעִירוּב אֱלָא בְּיְחִיד בְּמִקּוּם יְחִיד וְכו' וְלִהִכִּי לֹא קַעֲבִיד ר' זִירָא אֱלָא חֲדָא צָרִיכוּתָא דְאִידָּהּ פְּלַגָּא לֹא אִיְצְטְרִיף לְמִיְעַבְד פִּינּוּ דְמַעֲיָקְרָא אֲסִיק אֲדַעֲתִיָּה הָדָּ מְלִתָּא דְיְחִיד בְּמִקּוּם יְחִיד כו': ס"ד אֲמִינָא ה"מ בְּשִׁירֵי עִירוּב פִּירַש"י וְ"ל שְׁהַנִּיחַ עִירוּב בְּמִקּוּם הַמְּשַׁתְּמַר לְכַמָּה שְׁבֵתוֹת וְנִתְמַעֲט הָאֲנֹכֶל מְשִׁיעוֹר שְׁתֵּי סְעוּדוֹת מְקִילִין בֵּיהּ לְאַכְשׁוּרֵי מְשַׁמַּע דַּר"ל דְאִי לֹא דְאֲמַר הִלְכָה כַּר"י בֶּן גּוּרִי הֵנָּה אֲמִינָא דְהָא דְאֲמַר הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּעִירוּב לֹא אִתִּי לְאַשְׁמַעִי' אֱלָא דְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי גַבִּי שִׁירֵי עִירוּב דְבָכָל שְׁהוּ סָגִי וְלֹא כְּרַבְּנָן דְפְּלִיגֵי עֲלָהּ בְּפִרְקָא חֲלוֹן וְכו"כ בְּהִדְיָא בְּפִירַש"י שְׁנַעֲתַק בְּסַפֵּר רַב אֲלַפְּס וְ"ל וְתִמָּה לֹאמַר כֹּן דְהִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּעִירוּב כֹּלֵלָא הוּא דְבַכּוּלְהוּ דְּוֹכְתֵי הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמֵּיִקֵּל וְלִפְרִוּשׁוֹ הֵנָּה לִיהּ לְמִימַר בְּהִדְיָא הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי בְּשִׁירֵי עִירוּב פִּינּוּ דְלֹא אִתְּיָא לְאַשְׁמַעִינּוּ אֱלָא הָדָּ מִקְלִתָּא לְחַוָּד.

וְעוֹד דְאִי הָא דְקָאֲמַר ה"מ בְּשִׁירֵי עִירוּב הֵינּוּ פְּלֹגְתִיָּהוּ דְרַבִּי יוֹסִי וְרַבְּנָן דְלִקְמָן א"כ הָא דְקָאֲמַר וּמָנָא תִּימָרָא דְשִׁאנֵי לָן בֵּין שִׁירֵי עִירוּב לְתַחֲזִילַת עִירוּב דְתַנּוּ אֲמַר רַבִּי יוֹסִי

בד"א כו' לא אתי שפיר פינן דכבר הזכיר פלוגתיהו מעיקרא על פן נראה דשיורי עירוב לאו היינו שנתמעט האוכל אלא פל עירוב שמניחין אותו לצורך שבת ואינו נאכל אחר שבת אלא נשתייר לשבת אחרת לסמוך עליו שיורי עירוב קרי ליה דלא קרי ליה תחילת עירוב אלא שבת ראשון בלבד ואם נשתייר לשאר שבתות שיורי עירוב הוא והשתא ניחא הא דקאמר סד"א הני מילי בשיורי עירוב פ' דאי לאו הא דאמר הלכה כר' יוחנן בן נורי הנה אמינא דהא דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב בכולהי דוכתי פגון בנתנו במגדל ונתגלגל חוץ לתחום דפרק בכל מערבין וכיוצא בו הני מילי בשיורי עירוב פלומר שלא נאכל בשבת ראשון ונשתייר לשבת אחר דכיון שנעשה העירוב בהכשר מיהא חד זימנא מקילין ביה לאכשורי זימנא אחריתי ופסקינן כמאן דמיקל היכא דאיכא פלוגתא אבל בתחילת עירוב דהיינו בשבת ראשון שלא נעשה בהכשר מעולם אימא לא קמ"ל דהלכה כר' יוחנן בן נורי ויהא דר' יוחנן ק נורי נמי בתחילת עירוב דמי ואתי נמי שפיר הא דקאמר ומנא תימרא דשאני לן בין שיירי עירוב וכו' ומדברי רב אלפס ז"ל משמע נמי כדפי' דגריס סד"א הני מילי בסוף עירוב וכו' וסוף עירוב משמע בשבתות אחרות דף מו מפלל דיחידא פליג עליה וא"ת והא אע"ג דכללא הוא דיחיד רבים הלכה פרבים מ"מ אשפחן נמי בכמה דוכתי דהלכה פניחיד במקום רבים פגון היכא דמסתבר טעמיה דיחיד דלהכי קאמר לעיל דלמא היכא דאימרא איתמר.

פ' אע"ג דכללא הוא מ"מ היכא דאימרא בהדיא שאני דמסתבר טעמיה וא"כ ה"נ דלמא הנה מסתבר ליה לר' יוחנן טעמא דרבי יוסי וי"ל דהא דקאמר מפלל דיחידא פליג עליה לאו דיוקא הוא אלא בעיא היא דהא מיבעיא ליה מי אמרינן דיחידא פליג עליה ולהכי פסיק פנותיה או לא אלא משום דמסתבר ליה טעמיה ובכמה דוכתי אשפחן לישנא דמפלל מל' בעיא: אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין מוציא ללמוד בסוף פרק חלון קאמר דכ"מ דא"ר יהודה אימתי ובמה במשנתנו אינו אלא לפרש דברי חכמים וכתבו התוספות שם דבמשנתנו גרסי' אבל בפרייתא מצינו דאימתי דרבי יהודה לחלוק בפרק פסוי הדם ובפ"ק דגיטין וקשה דהוה אימתי דהכא מה נפשך לא אתי שפיר דאי לחלוק אמלתא דת"ק קאתי דס"ל לת"ק דאפי' בזמן שמוציא ללמוד נמי יטמא מדנקט סתמא וממעט לישא אשה וללמוד תורה א"כ תיקשי ר' יוסי היינו ת"ק ודוחק לומר דר' יוסי טעמא אתי לאשמעינן ואי לפרש מלתא דת"ק אתי א"כ היכי קאמר בסמוך ולמה לי והא אמרת ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי הא נדאי איצטריף למיפסק הלכתא כר' יוסי פינן דת"ק ור' יהודה פחד שיטה קנימי דהא ר"י מפרש דבריו הנה אמינא דהלכתא כת"ק קמ"ל וי"ל דר"י ור' יוסי תרונניהו לפרושי מלתא דת"ק קאתו מר מפרש ליה הכי ומר מפרש ליה הכי וכה"ג פתבו התוספות לקמן גבי הא דפריף רבי יהודה היינו תנא קמא שהלף אצל רבו לציידן ללמוד תורה מדלא קאמר סתמא שהלף לציידן ללמוד תורה משמע שהיה מוציא ללמוד בארצו ולא הלף לציידן אלא בשביל רבו שהיה דר שם לפי שאין מן הפל אדם זוכה ללמוד: דף מח ואיהו ס"ל פרבנו לקולא וקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב ולהכי קא מחייף משום דלא קתני לה אליבא דהלכתא לכה פריף ומשום דסבר לקולא מאן דתני לקולא מחייף עליה אטו משום דלית הלכתא פנותיה לחומרא אין לשנות דבריו פלל הא אלו ואלו דברי אלהים חיים הן פדאמרי' בפרק קמא דב"ה היו שונים דבריהם דב"ש ולכף נקט מאן דתני לקולא כו' פ' דהא לא פסיק הלכתא פנותיה אלא

דַתְנֵי הַכִּי: קַל הוּא שֶׁהַקְּיָלו חֲכָמִים בְּמִים לְפִי שְׂאִיסוֹר טִלְטוּל בְּמִים מְדַרְבְּנָן לְכַף הַקְּיָלוּ
בְּמַחֲזִיגָה שְׂאִינָה אֶלָּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הַיָּפֶר: לַעוֹלָם בְּאַמָּה דִּידְיָה יְהִיבֵנּוּ לִיָּה וְכַף הַלְכָתָא
וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי כְּתִיב שְׂבוּ אִישׁ תַּחֲתָיו וְלֹא כְּתִיב שְׂבוּ תַּחֲתֵיכֶם דְּהָא רִישָׁא דְקָרָא נְמִי בַל'
רַבִּים כְּתִיב רָאוּ פִי ה' נָתַן לָכֶם אֶת הַשְּׂבָת וּגּו' אִישׁ לָמָּה לִי אֶלָּא אֲתִי לְאַשְׁמְעִי שְׁלַל אִישׁ
וְאִישׁ יֵשֵׁב בְּתַחֲתָיו שְׁלֹו דְבְּאַמָּה דִּידְיָה יְהִיבֵנּוּ לִיָּה: מְשׁוּם דְּאִיפָּא נְנָס בְּאַבְרָיו וְהָא דְלֹא
מְשַׁנֵּי אִיפָּכָא לַעוֹלָם בְּאַמָּה שְׁל קִדְשׁ וְעוּג מְלָךְ הַבְּשָׁן פִּינּוּ דְלֹא סָגִי לִיָּה בְּהֲכִי יְהִיבֵנּוּ לִיָּה
בְּאַמָּה דִּידְיָה דְּהָאֵשְׁתָּא נְמִי צ"ל הַכִּי דֹאע"ג דִּלְכ"ע יְהִיבֵנּוּ בְּאַפָּה דִּידְיָה מ"מ נְנָס בְּאַבְרָיו
פִּינּוּ דְלֹא סָגִי לִיָּה בְּאַמָּה דִּידְיָה יְהִיבֵנּוּ לִיָּה בְּאַמָּה שְׁל קִדְשׁ י"ל דְּאִי בְּאַמָּה שְׁל קוֹדֶם ע"כ
הָא דִּיְהִיבֵנּוּ לַעוּג בְּאַמָּה דִּידְיָה מְשׁוּם דְּכְתִיב שְׂבוּ אִישׁ תַּחֲתָיו פְּתַחֲתָיו וּא"כ אֲמַאי יְהִיבֵנּוּ
לְכ"ע בְּאַמָּה שְׁל קִדְשׁ תִּינַח בִּינוּנִים אֶלָּא קִטְנִים נִיָּהֵב לְהוּ בְּאַמָּה דִּידְהוּ דְּהָא תַּחֲתָיו פְּתִיב
וְסָגִי לְהוּ בְּהֲכִי אֶבֶל הַשְּׂתָא דִּיְהִיבִי לְכוּלִי עֲלָמָא בְּאַמָּה דִּידְהוּ נִיָּחָא הָא דִּיְהִיבֵנּוּ לְנָס
בְּאַבְרָיו בְּאַפָּה שְׁל קִדְשׁ מְשׁוּם דְּתַחֲתָיו פְּתִיב וְלֹא סָגִי לִיָּה בְּאַמָּה דִּידְיָה: וְאַמַּאי פִּינּוּ
דְּעַרְבִי לְהוּ חִיצוֹנוֹת וְכו' פִּי רַש"י ז"ל וְכִי הִדְרָה אֲמַצְעִי וְעִירְבָה בְּהַדִּי אִידָךְ שְׁלִיחוּתָהּ
דְּחִיצוֹנָה עֲבָדָה ל"ג הֵכָא עַד לְקַמְן וּמֵאֵן דְּגָרִים לִיָּה הֵכָא י"ל דַּס"ל דְּלֹא דְמֵיָא לְבָנִי חֲצָר
שְׁעִירְבוּ דְּהֵתֶם גּוֹבִין עִירוּבָן בִּיחַד וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ בְּאִינָה בֵּית בְּבַת אַחַת לְכַף חֲשִׁיבִי כּוּלְהוּ
כּוּ' אֶבֶל הֵנָּה חִיצוֹנוֹת אִין גּוֹבִין עִירוּבָן בִּיחַד וְלֹא יְהִיבִי לְהוּ לְאַמְצְעִי אֶלָּא בְּזָה אַחַר זָה
לְכַף קְאָמֵר דְּכִינּוּ דְּעַרְבִי לְהוּ חִיצוֹנָה בְּהַדִּי אֲמַצְעִית הֵוִיָּא לְהוּ פִּי חֲדָא וְכִי הִדְרָה אִידָךְ
וְעִירְבָה בְּהַדִּי שְׁלִיחוּתָא דְּחִיצוֹנָה קְמִיִּתָּא קְעֲבָדָה וְקְאָמֵר רַב יְהוּדָה פְּגוּן שְׁנַתְנָה אֲמַצְעִית
עִירוּבָן וְכו' וְכַדְמִסִּיק דְּבָכִי הָאִי גּוֹנָא לֹא שְׁיִיךְ לְמִימֵר דְּעֲבִיד שְׁלִיחוּתָא דְּכִינּוּ דְּשִׁתִּים
חִיצוֹנוֹת לֹא עִירְבוּ בְּהַדִּי גְלִיָּא דְּעַתִּיָּה וְכו' אֶבֶל לְמַאי דַּס"ד דְּחִיצוֹנוֹת נִתְנוּ עִירוּבָן
בְּאַמְצְעִית לִיפָּא גִילּוּי דְּעַת: דָּף מַט זֹו מַחֲזִרְתָּ מוֹתְרָה לְתוּף בֵּיתָה וְזֹו מַחֲזִרְתָּ כּו' אֲתִי
לְאַשְׁמְעִינּוּ דְּלֹא חִיִּישִׁינּוּ דְּלָמָּא אֲתוּ לְהַחֲלִיף חִיצוֹנָה זֹו מְמוֹתְרָה שְׁל חִיצוֹנָה אַחֲרָת: אֶלָּא
דְּמַלְיָה לְמָנָא וְאִיִּתֵּר הֶרֶמְב"ם ז"ל בַּפ"ק מֵהִלְכוֹת עִירוּבִין כְּתִיב אֶבֶל אִם מְלֹאוּ אֶת הַכְּלִי
מִן הָעִירוּב וְנִשְׂאָר מִמֶּנּוּ מְעַט וְהִנִּיחוּהוּ בְּכִלֵי אַחַר מוֹתֵר מְשַׁמַּע דְּוָקָא כְּשֶׁנִּשְׂאָר מִמֶּנּוּ
מְעַט אֶבֶל נִשְׂאָר הֶרֶבָה לֹא וְכֵן נִרְאָה מְשׁוּם דְּכַשְׁלָא נִשְׂאָר רַק מְעַט אִיפָּא לְמִימֵר דְּהֵנָּה
סִבֵּר שְׁהַכְּלִי יְכִיל אֶת הַכְּלִי נִמְצָא שְׁנַחֲלַק הָעִירוּב לֹא בְּרִצּוֹנוֹ וְאַפְתִּי עִירוּב שְׁמִיָּה אֶבֶל
כְּשֶׁנִּשְׂאָר מִמֶּנּוּ הֶרֶבָה עַל פְּרָחוֹ יָדַע שְׁהַכְּלִי לֹא יְכִיל אֶת הַכְּלִי נִמְצָא דְּהֵנָּה לִיָּה חוּלַק
עִירוּבוֹ מְדַעַתוֹ וְרִצּוֹנוֹ וְלֹא שְׁמִיָּה עִירוּב וּבִש"ע ס' ש"ס' פְּתַב סְתָמָא וְאִם חֲלָקוֹ וְנִתְנוּ
בְּשַׁנֵּי פְלִים אִינוּ עִירוּב אַא"כ נִתְמַלָּא הָאֲחָד וְאֵז מוֹתֵר: לְדִידָךְ קִשְׁיָא וְלִשְׁמוּאֵל קִשְׁיָא
וְאַבְיִי הֵנָּה סִבֵּר דְּטַעֲמָא דְּעִירוּב לֹא מְשׁוּם קִנְיָן וְלֹא מְשׁוּם דִּירָה אֶלָּא הָעִירוּב גּוֹפָא מְצָרְפָן
לְהַדְדִי פִּינּוּ שְׁיֵשׁ לְכוּלָם חֲלָק בּוּ: אֶבֶל לְתַחֲתָיו שְׁל אִילָן מְצִי אֲזִיל פִּי רַש"י לְקַמְן מְפָרֵשׁ
דְּכִי אָמַר שְׁמוּאֵל לְמִילְתִּיָּה פְּגוּן דְּקָאִי כָּל נוֹפּוֹ שְׁל אִילָן בְּתוּף אֲלָפִים לְמָקוֹם רְגְלִיו וְכְתִיב
מְהַרְש"ל ז"ל דְּלִפִּי זָה מִתְנִי' דְּקַתְנֵי מְהַלְךְ מְמָקוֹם רְגְלִיו עַד עִיקְרוֹ אֲלָפִים אֲמָה לֹא דְוָקָא
אֶלָּא פְּחוֹת חֲצִי רִנְחָב הָאִילָן.

וְלֹא נִהִירָא דְּמִתְנִי' וְדֹאִי דְּוָקָא קַתְנֵי וּפְשִׁיטָא הוּא דְּאִיִּרִי שְׁהָאִילָן כְּוָלוֹ עוֹמֵד תוּף אֲלָפִים
לְמָקוֹם רְגְלִיו וְהִפְרִיא דְּמִתְנִי' מִי שְׂבָא בְּדָרָךְ וְהִיָּה מְפִיר אִילָן אוֹ גְדֵר פִּי מְפִיר הוּא וְיִוֹדַע
שְׁעִיקֵר הָאִילָן עוֹמֵד אֲלָפִים מְבִיתוֹ פְּגוּן שְׁהַעֲמִידוּהוּ לְסִי' לֹאמֵר עַד כָּאֵן תַּחֲוּם שְׂבַת
כְּדָאֲמַרִּינוּ בְּסוּף פִּירְקִין אֶבֶל מְמָקוֹם רְגְלִיו לְאִילָן אִינוּ מְפִיר שְׁהִרִי בְּדָרָךְ הוּא וְלֹא מְדַד

כַּמָּה הוּא מִיְהוּ יָכוֹל לְשַׁעַר שְׁהֵאֵילָן עוֹמֵד תּוֹף אֲלֵפִים לְמָקוֹם רִגְלָיו וְקִתְנֵי שָׂאֵם אָמַר שְׁבִיתִתִּי תַחֲתָיו לֹא אָמַר כְּלוּם לְרַב כֹּל עֵינָר כִּינּוֹ דְלָא מְסִינִים וְלִשְׁמוּאֵל לְבִיתוֹ וְכוּ'.

אָמַר שְׁבִיתִתִּי בְּעֵינָרוֹ מְהֵלֵךְ מִמָּקוֹם רִגְלָיו וְעַד עֵינָרוֹ אֲלֵפִים אִמָּה הִשְׁתָּא אֲתִי לְאַשְׁמַעִי דְכִינּוֹ דְסִינִים מְקוֹם שְׁבִיתָה לֹא מְבַעֲיָא אִם אֵל עוֹמֵד תּוֹף אֲלֵפִים כְּדִקְתָּנִי רִישָׁא דְמַצִּי לִילֵךְ לְבִיתוֹ אֲלָא אֲפִילוֹ אִם עֵינָר הָאֵילָן רְחוּק מִמְּנוֹ אֲלֵפִים אֲפִילוֹ הִכִּי כִינּוֹ דְסִינִים מְקוֹם שְׁבִיתָה דְהִינּוֹ בְּעֵינָרוֹ שֶׁל אֵילָן קִנְהַ שְׁבִיתָה שְׁמָה אַע"ג דְּעַדִּינָן לֹא הֵלֵךְ שָׁם וּמְהֵלֵךְ מִמָּקוֹם רִגְלָיו עַד בֵּיתוֹ אֲפִילוֹ כִּשְׁהוּא אַרְבַּעַת אֲלֵפִים אִמָּה וְכָל שְׁכָן אִם הָאֵילָן עוֹמֵד סְמוּךְ לוֹ בְּתוֹף אֲלֵפִים לְמָקוֹם רִגְלָיו וְנִרְאָה דְלֵהִכִּי לֹא קִתְנֵי בְּרִישָׁא דְמִתְנִיתִין וְהָיָה מְפִיר אֵילָן אוֹ גֵּדֵר מִמָּקוֹם רִגְלָיו אֲלֵפִים אִמָּה וּמִבֵּיתוֹ אֲלֵפִים אִמָּה וְאָמַר שְׁבִיתִתִּי תַחֲתָיו לֹא אָמַר כְּלוּם וּבְסִיפָא הָיָה לִיהָ לְמִיתָנִי סְתָמָא שְׁבִיתִתִּי בְּעֵינָרוֹ קִנְהַ שְׁבִיתָה וּמְהֵלֵךְ לְבִיתוֹ אֲלָא מְשׁוּם דְּבְרִישָׁא אֵין חִילּוּק בֵּין אִם הָאֵילָן עוֹמֵד מִמָּקוֹם רִגְלָיו בְּסוּף אֲלֵפִים אִמָּה לְבִין כִּשְׁהוּא עוֹמֵד אֲלָף אִמָּה דְלַעוֹלָם לֹא אָמַר כְּלוּם כִּינּוֹ דְלָא סִינִים אֲתֵרִיָּה אֲבָל בְּסִיפָא רְבוּתָא קמ"ל דְּאֲפִי' כִּשְׁיֵשׁ מִמָּקוֹם רִגְלָיו וְעַד עֵינָרוֹ אֲלֵפִים אִמָּה יָכוֹל לִילֵךְ לְבִיתוֹ וְרִש"י ז"ל כְּתִב בְּמִתְנִיתִין וְהָיָה מְפִיר אֵילָן אוֹ גֵּדֵר וְהוּא בְּסוּף אֲלֵפִים מִמָּקוֹם רִגְלָיו וְלֹא הִנְצִירָהּ לְפָרֵשׁ שְׁהוּא בְּסוּף אֲלֵפִים דְּנֻדָּא אֵין לְחֻלְק בֵּין סוּף אֲלֵפִים לְאַמְצַע אֲלֵפִים וְהָיָה לִיהָ לְפָרֵשׁ וְהוּא בְּתוֹף אֲלֵפִים מִמָּקוֹם רִגְלָיו גַּם מֵה שְׁפִירִש"י ז"ל דְּלִקְמָן מִכ" דְּכִי אָמַר שְׁמוּאֵל לְמִילְתָּיָהּ כְּגוֹן דְּקָאֵי כֹל נוֹפוֹ שֶׁל אֵילָן בְּתוֹף אֲלֵפִים לְמָקוֹם רִגְלָיו מְשַׁמַּע קֶצֶת דְּס"ל דְּפִשְׁטָא דְּמִתְנִיתִין לֹא מְשַׁמַּע הִכִּי וְלֹא מְשַׁמַּע כֹּן לְקָמָן מִדְּקָאֵמַר הֵכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ כְּגוֹן דְּאֵיכָא מִמָּקוֹם רִגְלָיו וְעַד עֵינָרוֹ תְּרֵי אֲלֵפִי וְאַרְבַּע גֵּרְמִידֵי מִדְּמִפְרֵשׁ בְּרִישָׁתָא וְשְׁבִיק לְמִתְנִיתִין דְּלֹא קָאֵמַר מִתְנִי' כְּגוֹן דְּקָאֵי כֹל תַּחֲתָיו שֶׁל אֵילָן בְּתוֹף אֲלֵפִים לְמָקוֹם רִגְלָיו מְשַׁמַּע דְּלֹא אֵינְצִירָהּ לִפ' מִתְנִי' מְשׁוּם דְּפִשְׁטָא דְּמִתְנִי' בְּהִכִּי אֵינְרִי כְּדָפִי' אֲלָא דְּבְרִישָׁתָא נִרְאָה לוֹ דְּחֻסַּק לְאוּקְמָא כִּשְׁהֵאֵילָן עוֹמֵד אֲלֵפִים אִמָּה מִמָּקוֹם רִגְלָיו מְצוּמְצָם כִּינּוֹ דְּכָבָא בְּדִרְהָ וְלֹא מִדְּד אֵינְרִי וּמְשַׁנֵּי הַב"ע כו' דְּתִיּוּבְתָא לֹא הָיָה כִינּוֹ דְּאֵיכָא לְאוּקְמֵי בְּהִכִּי אַע"ג דְּדוּחַסַּק הוּא: דָּף ג' שְׁאֵנִי עֲשֵׂר דְּאֵיתָא לְחֻצְאֵין כְּתִבוּ הַתּוֹס' וְלִר"י נִרְאָה לְפָרֵשׁ שְׁאֵנִי מְעַשֵּׂר וְכוּ' וְכָתֵב מְהֵרָש"ל ז"ל וְתִימָה דְּאִכְתִּי תִיּוּקְשֵׁי אִמָּאֵי עֲשִׂירִי וְאַחַד עֲשֵׂר מְעוֹרְבִין מְשַׁמַּע דְּתִרְנִיָּהוּ קְדִישֵׁי הַל"ל עֲשִׂירִי וְחֻלְדִין מְעוֹרְבִין כְּמוֹ גִבֵּי שְׁתֵּי סְאוֹת נִרְאָה דְּלֹא קוּשְׁיָא הִיא דְּמַעַשֵּׂר בְּהֵמָה שְׁאֵנִי דְּמִקְרָאֵי יִלְפִינוּ בְּכֹרֹת דְּזִימְנִין קְדוּשָׁא אַחַד עֲשֵׂר קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עַל יְדֵי קְרִיאַת שֵׁם מְעַשֵּׂר כְּגוֹן אִם טְעָה וְקָרָא לְעֲשִׂירִי תִשְׁעֵי וְלֹא אַחַד עֲשֵׂר עֲשִׂירִי וְכִינּוֹ דְּקְרִיאַת שֵׁם מְהֵנָּא הִלְכָהּ אִם אֵיתָא מְעַשֵּׂר בְּהֵמָה לְחֻצְאֵין בְּזָה אַחַר זֶה גַּם בְּבֵת אַחַת יִשְׁנָה לְהֵיּוֹת חָל מְעַשֵּׂר עַל הָאֶחָד וְהָאֶחָד יְהִיָּה שְׁלָמִים כִּינּוֹ דְּקְרִיָּה עֲשִׂירִי אֲבָל גִּבֵּי מְעַשֵּׂר פִּירוֹת לֹא מְהֵנָּא קְרִיאַת שֵׁם אֲפִילוֹ אִם טְעָה לְכֹף הָאֲחֵרֵת טְבָל: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים כִּשְׁסִינִים אַרְבַּע אֲמוֹת שְׁקִבַּע קֶצֶת קֶשֶׁה לָמָּה לִיהָ לְמִתְנִי הָךְ מִילְתָּא וְהָא תְּנִי לִיהָ רִישָׁא דְּקִתְנֵי הָיָה מְפִיר אֵילָן אוֹ גֵּדֵר וְאָמַר שְׁבִיתִתִּי תַחֲתָיו לֹא אָמַר כְּלוּם וַע"כ מְעַמָּא מְשׁוּם דְּלֹא מְסִינִים אֲתֵרִיָּה הוּא וְעוֹד אִמָּאֵי מְשַׁנָּה אֶת הַלְשׁוֹן דְּבְרִישָׁא נְקֻט לֹא אָמַר כְּלוּם וּבְסִיפָא נְקֻט לֹא יְזוּז מִמָּקוֹמוֹ וְנִרְאָה דְּבְרִישָׁא נְקֻט לִישְׁנָא דְּמִתְנָה דְּקִתְנֵי מִי שְׁבָא בְּדִרְהָ וְחֻשְׁכָּה לוֹ וְכוּ' לֹא אָמַר כְּלוּם דְּהִכִּי אוֹרְחָא דְּבְרִישָׁתָא לְמִתְנִי מְעִינְרָא מֵאֵי דְּקִתְנֵי בְּמִתְנִיתִין וְהִזְדַּר מוֹסִיף עָלָה וּמְפָרֵשׁ לָהּ וְהֵכָא נְמִי מוֹסִיף עָלָה וּמְפָרֵשׁ לָהּ וְהֵכָא נְמִי מוֹסִיף עָלָה דְּקִתְנֵי אֲבָל אִם אָמַר שְׁבִיתִתִּי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי וְכוּ' וּמְפָרֵשׁ לָהּ בְּהָא דְּקִתְנֵי

בד"א פְּשִׁימֵי אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁקֵּבַע אַבְל לֹא סִיּוּם כּו' לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דְּטַעֲמָא דְּרִישָׁא דְּלֹא אָמַר פְּלוּם מְשׁוּם דְּלֹא סִיּוּם אַתְרֵיהּ הוּא וְאַשְׁמַעֲיָנוּ נְמִי דְּלֹא אָמַר פְּלוּם דְּקַתְנִי מִתְּנִיתִין הֵינּוּ שְׁלֵא יָזוּז כּ מִמְּקוֹמוֹ דְּלֹא תִימָה לֹא אָמַר פְּלוּם הֵינּוּ לְבֵיתוֹ דְּף נָא שְׁמֵם מְקוֹם מְקוֹם וּמְקוֹם מְנִיָּסָה וְכו' הֵנָּה אֲלֵפִים אַמָּה מְדוֹ דְּמִדְּאוּרִיָּתָא אֵינוּ לִוְקָה אֲלֵא א"כ יוֹצֵא חוּץ לֵג' פְּרָסְאוֹת פְּשִׁיעוֹר מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש רַב אֲלֵפִים ז"ל בְּסוּף פ"ק וְכ"כ הֶרְמֵב"ם ז"ל וְא"כ צָרִיף לִזְמַר דְּהֵךְ ג"ש אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא הִיא וְעֵיקַר הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּרַבְּנָן עָשׂוּ הַרְחַקָה לְאַיִסוֹר דְּאוּרִיָּתָא וְהַעֲמִידוּהוּ עַל שְׁעוֹר אֲלֵפִים מְשׁוּם דְּאֲלֵפִים אַמָּה הָיִי מְגַרְשׁ הָעִיר וְשִׁיף לְעִיר וְכוּן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל פכ"ז מה"ש.

וְהָא דְּפָרְיָה וְנִילֵף מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֲלֵף אַמָּה יֵשׁ לִזְמַר דְּפָרְיָה דְּכִינוּ דְּאִיפָא לְמִילָף מִיְנֵיהּ אֲלֵף אַמָּה א"כ אִפִּי אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא לִיפָא לְמִילָף מְהֵךְ ג"ש. מִיְהוּ קָרָא דְּזַה יְהֵנָה לְכֵם דְּבְסַמוּף יִיתוֹר גְּמוֹר הוּא מִדְּקָאֲמַר וְרַבְּנָן תְּנִי רַב חֲנִינָא וְכו' וְאָף עַל גַּב דְּלֹא אִיצְטְרִיף לִיהּ לְתַחוּם שְׁבַת דְּאֲלֵפִים אַמָּה פִּינוּ דְּלֹא הָיִי אֲלֵא דְּרַבְּנָן מ"מ אִיצְטְרִיף לִיהּ לְשַׁאֲרָא כָּל שׁוֹבְתֵי שְׁבַת לר' חֲנִינָא בְּן אַנְטִיגוֹנוֹס דְּלֹא תִימָא נִילֵף לְהוּ בְּמָה מְצִינוּ מִמְּגַרְשׁ לִיתָן לְהֵם פִּיאוֹת וְלְרַבְּנָן אֲדַרְבָּא אֲתִי קָרָא לְאַשְׁמַעֲיָ דְּנוֹתְנִין פִּיאוֹת לְכָל שׁוֹבְתֵי שְׁבַת: הָיִי אֲלֵפִים אַמָּה הִיכָא פְּתִיבָן אַע"ג דְּהֵנָּה אֲלֵפִים אַמָּה קַתְנִי לְהוּ קוֹדֵם לְכוּן בְּכַמָּה מְשֻׁנוּת מ"מ עֵיקַרָא דְּמִלְתָא בְּהֵךְ מִתְנִי הוּא מִדְּקַתְנִי הֵכָא זְכָה לֹו מְקוֹמוֹ אֲלֵפִים אַמָּה לְכָל רוּחַ וְלֹא קַתְנִי יֵשׁ לֹו אֲלֵפִים אַמָּה לְכָל רוּחַ כְּדִקְתְּנִי בְּשַׁאֲרָא דְּוֹכְתִי לְכָךְ מְפָרְשׁ לְהַ הֵכָא: אָמַר רַב נַחֲמָן מִחְלֻקְתָּ בְּמִקוּמֵי וְכו' הָיִי מְצִי לְאוּקְמֵי פְּלִגְתִּיָּהוּ בְּתַרְוִיָּהוּ בְּמִקוּמֵי בֵּין בְּמִקוּם פְּלוּנֵי דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר עֵיקַר עִירוֹב בְּפִת עֵנִי הוּא דְּאִקִּילוּ רַבְּנָן גַּבְיָה אַבְל עֲשִׂיר לֹא וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר עֵיקַר עִירוֹב בְּרַגְלֵי אֲחָד עֵנִי וְאֲחָד עֲשִׂיר בֵּין בְּמִקוּמֵי בֵּין בְּמִקוּם פְּלוּנֵי זֹו הִיא שְׁאֲמָרוּ מֵאֵן קַתְנִי לְהַ ר' מֵאִיר אֲמַאי קָאֵי אֲתַרְנוּנִיָּהוּ אֲמַפִּיר וְאֵינוּ מְפִיר וְלֹא אָמְרוּ מְעַרְבִין בְּפִת אֲלֵא לְהַקֵּל מֵאֵן קַתְנִי לְהַ רַבִּי יְהוּדָה אֲלֵא דְּמַפְרִיָּתָא וּמִתְנִיתִין דְּבְסַמוּף מִשְׁמַע בְּהֵדְיָא פְּדַרְב נַחֲמָן: וְרַב חֲסֵדָא אָמַר מִחְלֻקְתָּ בְּמִקוּם פְּלוּנֵי וְהָא דְּנִקְטָא זֹו הִיא שְׁאֲמָרוּ הָעֵנִי מְעַרְב בְּרַגְלֵי אַע"ג דְּבְמִקוּם פְּלוּנֵי לִיכָא אֲלֵא אֲמִירָה בְּעֵלְמָא אַפ"ה פִּינוּ דְּבַעֲיָנוּ דְּכִי רַהִיט לְעֵיקְרוֹ מְסִי פְּדֵאֲמָרִי לְעֵיל מְעַרְב בְּרַגְלֵי קָרִינוּ לִיהּ דְּהוּהָ לִיהּ פְּאֵלוּ הוּא עוֹמֵד שָׁם: וְיֹצֵא עֲשִׂיר חוּץ לְתַחוּם פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּנִקְטָא הֵכִי מְשׁוּם ר' מֵאִיר דְּקַתְנִי לֹא יֹצֵא עֲשִׂיר חוּץ לְתַחוּם ק אַע"ג דְּיֹצֵא חוּץ לְתַחוּם וְדִמְיָא לְבֹא בְּדַרְף כּו' וְנִרְאָה דְּלַהֲכִי קָאֲמַר אֲלֵא לְמִי שְׁבָא בְּדַרְף וְחֲשָׁכָה לְכָךְ נִקְטָא וְחֲשָׁכָה פְּלוּמַר דְּכִינוּ דְּחֲשָׁכָה לֹו וְלֹא מְצִי לְבֹא בְּעִיר הָיִי עֵנִי וּמְעַרְב בְּרַגְלֵי פִינוּ דְּלֹא שְׁכִיחָא לִיהּ פִת אַבְל הִיא אַע"ג דְּבֹא בְּדַרְף פִינוּ דְּלֹא חֲשָׁכָה לֹו וְיִכּוֹל לְעַרְב בְּפִת אֵין מְעַרְב בְּרַגְלֵי וְא"ת וּמֵאִי רֵאֲיָה מִיְיָתִי מְהֵךְ בְּרִיָּתָא לְרַב נַחֲמָן דְּלֵמָא בְּמִקוּם פְּלוּנֵי נְמִי ס"ל לְרַבִּי יְהוּדָה דְּשָׂרִי לְעֲשִׂיר וְאַגַּב דְּנִקְטָא רַבִּי מֵאִיר שְׁבִיתָתִי בְּמִקוּמֵי לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דְּאִפִּילוּ בְּמִקוּמֵי אֲסוּר נִקְטָא נְמִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁבִיתָתִי בְּמִקוּמֵי וְלִיכָא לְמִימַר דְּלֹא בְּעִי לְאַתּוּנֵי אֲלֵא הָא דְּאִפִּילוּ בְּמִקוּמֵי לְרַבִּי מֵאִיר עֲשִׂיר לֹא מִדְּקָאֲמַר רַב אֲשִׁי בְּסַמוּף מִתְנִי נְמִי דִּיקָא וְכו' וְקָאֲמַר אֲלֵמָא כָּל בְּמִקוּם פְּלוּנֵי עֵנִי אֵין עֲשִׂיר לֹא מִשְׁמַע דְּמַפְרִיָּתָא דִּיקָא נְמִי הֵךְ מִלְתָּא וְנִרְאָה לְפָרְשׁ דְּמַעוּבָדָא דְּמִיָּתִי ר' יְהוּדָה דִּיקָא דַס"ל דְּלֹא שָׂרִי לְעֲשִׂיר אֲלֵא בְּמִקוּמֵי דְּאֵי בְּמִקוּם פְּלוּנֵי נְמִי שָׂרִי א"כ אֲמַאי הָיוּ מְחַשְׁיָכִין עַל הַתַּחוּם פִּינוּ דְּאִפִּי בְּבִיתָם יְכוּלִין לִזְמַר שְׁבִיתָתֵינוּ בְּמִקוּם פְּלוּנֵי דְּנָהִי דְּלֹא הָיָה שָׁם מְקוּם מְסוּיָם מ"מ לִישְׁנָא דְּמַחְשִׁיכִין עַל הַתַּחוּם מִשְׁמַע דְּהָיוּ עוֹשִׂין כּוּן כָּל מְשֻׁף שְׁנֵי

בצורת נאמאי לא היו עושיין ל איזה סימן במקום ההוא כדי שלא יטריחו עצמן בכל שבת
ושבת אלא נדאי ס"ל דלא שרי לעשיר אלא במקומי פדרב נחמן: דף נב תנאי נמי הכי
פירש רש"י ו"ל דכשיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן ולפי זה ברייתא
דקתני מי שיש לו ב' בתים דוקא נקט הכי וטעמא משום דאי לא הוה ליה ביתא התם לא
הוה אמרינן כי אמר פמאן דאמר דמי כמ"ש רש"י ו"ל לעיל וכ"כ ה' המגיד בשם
הרשב"א ו"ל שפ"ל שלא אמר בפירוש שביתתי במקום פלוני כינון שהחזירו חבירו אם
אין לו בית שם כל שחזר ולא הלה אני אומר נמלה שלא לילה שם וק' דהא ללשון אחר
שפירש"י ו"ל בסמוך שפ"ן עיקר ס"ל לר"י דצ"ל בפ"י שביתתי במקום פלוני בין לרבה
בין לרב יוסף וא"כ שני בתים דנקט למה לי הא אפי' לית ליה ביתא התם נמי כינון דאמר
בהדיא שביתתי במקום פלוני ודחוק לומר דתיתי בעינן ש נראה דשני בתים דקתני
אורחא דמלתא נקט וכן משמע מדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ז מה"ע שלא הזכיר כלל הא
דשני בתים וכן בש"ע סי' ת"י והשתא הא דקאמר תנ"ה צריף לומר דמיייתי ראיה להא
דמשני דאיהו כינון דנפק לאורחא דהיינו שהחזיק קצת בדרך לכה שרי דהוה ליה עני
אע"ג דלאו בא בדרך ממש הוא דברייתא נמי הכי משמע בהדיא מדקתני מי שיש לו שני
בתים כו' כינון שהחזיק בדרך קנה עירוב דהיינו דכינון דנפק פורתא לאורחא הוה ליה עני
אע"ג דלאו בא בדרך ממש הוא ושם שני בתים לרבותא נקט דאע"ג דאית ליה נמי
ביתא התם אפ"ה בא בדרך הוי: כי פליגי לומר פירש"י ו"ל דר' יהודה בעי שיאמר
שביתתי לשם וארישא דמתניתין קאי כו' ואתי ר' יוסי למימר אפי' לא אמר מידי קני
הואיל והחזיק כו' וא"ת והיאך משתמע ממילתא דרבי יוסי דלא בעינן שיאמר וי"ל דהכי
פי' דרבי יהודה דאמר כינון שהחזיק בדרך קנה ע"כ צ"ל משום דאמר שביתתי לשם הוא
דארישא דמתני' קאי דאי לאו הכי נאמאי קני דלמא נמלה הוא ולא ילה שם כלל ועל זה
קאמר רבי יוסי דאפילו לא אמר בפירוש שביתתי לשם ולא ידעינן דלאו נמלה הוא אלא
ממאי דאמר חבירו לין פה וכו' דכינון דלא בעי מיניה רק שילין בעיר בליקה בלבד ולמחר
יחזור וילה לדרך נדאי אדעתא דהכי חזר אפ"ה מחר משפ"ה והולך אע"ג דלא אמר
מידי דבגילוי דעתא סגי: מי שהחשיף חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יפנס פי' לא יפנס
לעיר אלא ילה עד אמה סמוך לעיר דכינון דהחשיף חוץ לתחום אמה קנה שביתה לשם
ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח לכה לא יפנס לעיר אלא עד סמוך לעיר אבל רישא
דקתני מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יפנס היינו שלא יפנס לתוך התחום כלל
דכינון דקנה שביתה בעיר ויצא חוץ לתחום אין לו אלא ארבע אמות פדתנן בריש פרקין
וא"ת כינון דלא יצא אלא אמה אחת והוא יש לו ארבע אמות הרי ד' אמות שלו מובלעין
בתוך התחום נאמאי לא יפנס כפר תירץ הרמב"ם ו"ל בפכ"ז מה"ש דהארבע אמות שיש
לו לאדם תחילתן במקום שהוא עומד בו פלומר מעמידת רגליו ולחוץ וכן פסק בש"ע
סי' ת"ה ונראה דר"ש דאמר אפי' חמש עשרה אמות יפנס כו' דוקא במי שהחשיף הוא
דאית ליה הכי כינון דלא עבד איסורא ולא פשע מידי אבל במי שיצא חוץ לתרום במזיד
כינון דעבד איסורא סבירא ליה דקנסין ליה ולא מקילינן לגביה וכן משמע מדלא פליג
ר"ש ברישא גבי מי שיצא חוץ לתחום וליערבינהו וליתנינהו מי שיצא חוץ לתחום וכן
מי שהחשיף רוח לתחום אפי' אמה אחת לא יפנס ר"א אומר שתיים יפנס וכו' ר"ש אומר
אפי' חמש עשרה אמות וכו' אבל מדברי ב"י בריש סימן ת"ה משמע דר"ש ארישא נמי

פליג: פיצד מעברין פֿרק חמישי דף נג רב ושמואל חד תני מעברין וחד תני מאברין
ובסמוך נמי קאמר ר' יוחנן י"ח גמ' גידלתי וכו' ולא למדתי אלא פיצד מאברין באַלף
משמע דנפקא מינה לענן דינא ונראה דלקמן בפירקין קאמר רב הונא יושבי צריפין אין
מודדין להן אלא מפתח בתיהן דאין חשובין עיר פינו דלא קביעי וקנימי והשתא איפא
למימר דנ"מ אם יש תוף שבעים אמה ושירים לעיר בית שאינו קבוע פגון צריף וכיוצא
בו מאן דתני מעברין פאשה ענברה סבר דאע"ג שאין הבית קבוע מודדין ממנו דלהכי
קא מדמה הך מילתא לאשה ענברה שגם הנולד אינו קבוע בבטן אמו ומאן דתני מאברין
אבר אבר סבר דאין מודדין ממנו דבית קבוע בעינו דומיא דאבר שהוה קבוע באדם.

וחד אמר ב' בתים וכו' י"ל דנ"מ לענן מקח וממכר שהמוכר לחבירו או מקבל על ו
לעשות לו מערה כפולה לקבורת מתים כדאיתא בסוף פֿרק המוכר פירות למר צריף
לעשות בית ועליה על גביו ולמר צריף לעשותה כדי שתחזיק ברוחבה לקבור שם ד'
זוגות כמערה דאברהם דלכך קראה מכפלה למ"ד שפפולה בזוגות אע"ג דעדיין לא
נקברו בה הזוגות משום דהיתה מחזקת לקבור שם ארבע זוגות.

וחד אמר נמרוד שמו וכו' י"ל דנ"מ להא דאיתא ביומא ושם רשעים ירקב דלא מסקינן
בשמייהו למ"ד אמרפל שמו המובהק ונמרוד פינוי הוא על שהמריד כו' יכול האדם
לקרות שם בנו נמרוד ולא אמרפל ולמ"ד נמרוד הוא שם המובהק ואמרפל פינוי על
שאמר פול וכו' הוי איפכא.

וחד אמר חדש ממש וכו' י"ל דנ"מ למקח וממכר שהאומר לחבירו בית חדש אני מוכר
לה והוא ישן אלא שסיידו וכיידו וציירו עד שנראה כאלו הוא חדש למ"ד חדש ממש
המקח חוזר דחדש ממש בעינו ולמ"ד שנתחדשו גזרותיו המקח קיים דכיון דנראה כאלו
הוא חדש אע"ג דלאו חדש ממש הוא חדש קרינן ליה: שפפולה בזוגות תימא א"כ מנא
ליה למימר שהיתה שני בתים זה לפנים מזה והרא"מ ז"ל גריס אלא שפפולה בזוגות
והדר ביה מהא דקאמר שני בתים זה לפנים מזה.

ונראה דאפילו לספרים שלנו דלא גרסינן אלא יש לומר דהדר ביה והא דלא קאמר אלא
לפי שלא נזכר אמורא קודם לכן כמ"ש התוס' בכמה דוכתי: ממרא קרית הארבע בפֿרשת
וישלח פתיב והא דלא מייתי קרא דוחמת שרה בקרית ארבע דכתיב בפֿרשת חיי שרה
משום דאיפא למימר דשם העיר כף הוא אבל קרית הארבע בה"א משמע קרית הארבע
זוגות ועוד מדכתיב ממרא קרית הארבע ולא פתיב ממרא היא קרית הארבע דומיא דהיא
חברון דסיפא משמע דקרית הארבע לאו שם הוא אלא קרית הארבע זוגות: חד אמר
נמרוד שמו וכו' וא"ת בין למאן דאמר נמרוד שמו בין למ"ד אמרפל שמו מאי שנא זימנין
דקרי ליה הפתוב בשמו המובהק וזימנין קרי ליה בכינויו וי"ל דבפ' נח דאיירי קרא
במרידתו שפרד בקב"ה שנאמר הוא הנה גבור ציד לפני ה' ואמרו חכמים שהיה יודע
את רבונו ומתפנין למרוד בו לפיכך למ"ד אמרפל שמו קרי ליה התם נמרוד בכינויו
שנאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה'.

ובפ' לה לה גבי מלחמת ארבעה וחמשה מלכים דאיירי קרא אנס שנעשה לאברהם אבינו
שהרג אמרפל ונחביריו לפיכך למאן דאמר נמרוד שמו קרי ליה התם בכינויו אמרפל לפי
שע"י שאמר והפיל: ככאן נאבד קונטרס אחד חבל על דאבדין: הדר עם עובד כוכבים

ומזלות פָּרַק שְׂשֵׁי דָף סא לעולם אינו אוסר עד שִׁיְהוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים כּו' נִרְאָה דְלִכְּךָ נִקְט
לעולם לֹא־שָׁמְעִינוּ דְאָפִי בְּשָׁנִים וּשְׁלֹשָׁה יִשְׂרָאֵלִים וְיֹוֹתֵר אִם הֵם דָּרִים בְּבֵית א' אִינוּ
אוֹסֵר כִּינּוּן דְאִין הַיִּשְׂרָאֵלִים אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה דְדוֹנְקָא אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה בְּעִינוּ דְהֵינּוּ שְׁפַל
אֶחָד דֵּר בְּבֵית בְּפָנֵי עֲצָמוּ וְאֵע"ג דְתַרֵּי שְׂכִיחָה דְדִיִּירֵי בְּהַדֵּי עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים בְּחֶצֶר מְפַל
מְקוֹם מְלִתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא הוּא שְׂיָדוּרוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים בְּבֵית אֶחָד לְכָךְ לֹא גָזְרוּ בְּהוּ רַבְּנָן
וְכֵן מִשְׁמַע בְּטוֹר ס' שפ"ב דְדוֹנְקָא שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים בְּשָׁנֵי בְתִים בְּעִינוּ וּכ"כ הֵרַב הַמַּגִּיד:
וְאָמְרוּ רַבְּנָן אִין עִירוֹב מוֹעִיל בְּמְקוֹם עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים וְאִין בִּיטוּל רְשׁוּת מוֹעִיל בְּמְקוֹם
עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים וְלֹא קָאָמַר אִין עִירוֹב וּבִיטוּל מוֹעִיל בְּעַפְו"ם מִשׁוּם דְאִתִּי לְשִׁנּוּיֵי דְלֹא
תִּיקְשִׁי מֵאֵי הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּמִקְצָתוֹן דְלַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר בְּוַיַּעֲקֹב דְיִשְׂרָאֵל יַחֲדֵי אִין הָעוֹבֵד
פּוֹכְבֵּים אוֹסֵר עֲלֵיו אִיכָּא לְמִיחָשׁ בְּשָׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים וְיֹוֹתֵר שְׂמָא יַעֲרְבוּ זֶה עִם זֶה אוּ יִבְטְלוּ
רְשׁוּתוֹן זֶה לְזֶה דְאִז אִין אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה וְהוּוּ לְהוּ כִּיִּשְׂרָאֵל יַחֲדֵי שְׂאִין הָעוֹבֵד פּוֹכְבֵּים
אוֹסֵר עֲלֵיו וְלַרְבֵּי מְאִיר נְמִי אִיכָּא לְמִיחָשׁ שְׂמָא יִבְטְלוּ יִשְׂרָאֵלִים רְשׁוּתוֹן לְעוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים
וְנִמְצָא שְׁפַל הַחֶצֶר שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים הוּא וְחֶצֶר שְׁפָלוּ שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים מְוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל
לְטַלְטֵל בּוֹ אֶפְלוּ לַרְבֵּי מְאִיר לְכָךְ נִקְט ש"ס וְאָמְרוּ רַבְּנָן אִין עִירוֹב מוֹעִיל בְּמְקוֹם עוֹבְדֵי
פּוֹכְבֵּים וְכו' דְלֹא מִיבְעִיא דְאִין עִירוֹב וּבִיטוּל מוֹעִיל בְּעוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים עֲצָמוּ אֱלֹא אִפִּי
בְּיִשְׂרָאֵלִים לֹא מְהַנִּי עִירוֹב וּבִיטוּל כֹּל שֶׁהוּן בְּמְקוֹם עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים דְהֵינּוּ כְּשֶׁהוֹבֵד
פּוֹכְבֵּים דֵּר עֲמָהוֹן אִין הַיִּשְׂרָאֵלִים יְכוּלִין לֹא לְעַרְבֵי זֶה עִם זֶה וְלֹא לְבַטֵּל זֶה לְזֶה וְלֹא לְבַטֵּל
רְשׁוּתוֹן לְעוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים דְבְּמְקוֹם עוֹבְדֵי פּוֹכְבֵּים לֹא מְהַנִּי לֹא עִירוֹב וְלֹא בִיטוּל כֹּל וְכֵן
מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל ב"ב מְעִירוֹבִין: רַב חֲסֵדָא אוּרֵי בְכַפְרֵי וְכו' פְּתָבוּ הַתו' וְהָא
דְאָמְרִינוּ ב"ב ק' דְסַנְהֶדְרִין תְּנַחֲמוּ בְרִיָּה דר' אֲמִי אִיקְלַע לְאַתֵּר דְרִשׁ לְהוּ מְוֹתֵר לְלַתְנוּת
חֲטִיִּים בְּפִסְחָא וְכו' צְרִיף לומר דְתַלְמִיד חֶבֶר הָיָה וּמִשׁוּם הָכִי חוּץ לְשִׁלֵּשׁ פְּרָסָאוֹת שְׂרִי
וְקָשָׁה דא"כ מֵאֵן אָמְרוּ לוֹ לֹא רַבִּי מְנִי דְמֵן צוּר אִיכָּא הָכָא וְתַנְיָא תַלְמִיד לֹא יוֹרֵה הִלְכָה
בְּמְקוֹם רַבּוֹ כּו' הֵנּוּ לְשִׁנּוּיֵי לִיָּה הֵתֵם בְּתַלְמִיד גָּמוּר אִיִּירֵי וְאֵנָּא תַלְמִיד חֶבֶר אֵנָּא וְכֵן
מִשְׁמַע דְהֵתֵם בְּתַלְמִיד גָּמוּר אִיִּירֵי דְהָא שְׂעוּר דְשִׁלֵּשׁ פְּרָסָאוֹת מְבַנֵּי אֶהְרֹן גְּמָרִינוּ לִיָּה
וּבְנֵי אֶהְרֹן תַלְמִידִים גָּמוּרִים דְמִשָּׁה הוּוּ וּכ"כ הַתוֹס' ב"ב ק' דְסַנְהֶדְרִין דְהָא דְקַתְנֵי תַלְמִיד
לֹא יוֹרֵה בְּמְקוֹם רַבּוֹ בְּתַלְמִיד גָּמוּר אִיִּירֵי עַל כֵּן נִרְאָה דר' תְּנַחֲמוּ תַלְמִיד גָּמוּר דר' מְנִי
הֵנּוּ וַיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין הַקּוֹבֵעַ עֲצָמוּ לְהוֹרוֹת תַּמִּיד לְבִין מִי שְׂמוּרָה הִלְכָה בְּאַקְרָאֵי בְּעֵלְמָא
כְּשִׁשׁוּאֵלִין אוֹתוֹ וְהָא דְקַתְנֵי תַלְמִיד אֵל יוֹרֵה הִלְכָה בְּמְקוֹם רַבּוֹ אֱלֹא א"כ רְחוּק מְמַנּוּ ג'
פְּרָסָאוֹת מִשְׁמַע דְחוּץ לְשִׁלֵּשׁ פְּרָסָאוֹת שְׂרִי בְּאַקְרָאֵי בְּעֵלְמָא אִיִּירֵי וְכֵן מִשְׁמַע מְדַנְקֵט
אֵל יוֹרֵה הִלְכָה וְלֹא קַתְנֵי סְתָמָא אֵל יוֹרֵה מִשְׁמַע שְׁלֵא בְּאֵל הַהוֹרוֹת אֱלֹא הִלְכָה אַחַת
בְּאַקְרָאֵי לְכַר חוּץ לְשִׁלֵּשׁ פְּרָסָאוֹת אִפִּי בְּאַקְרָאֵי בְּעֵלְמָא אָסוּר וְחִיִּיב מִיתָה כְּדָא־שְׁכַחַן
בְּבַנֵּי אֶהְרֹן וְרַבָּא דְאָמַר בְּסִמּוּף בְּפָנֵי דְהֵינּוּ תוֹף שְׁלֵשׁ פְּרָסָאוֹת אָסוּר וְח"מ שְׁלֵא בְּפָנֵי
אָסוּר וְאִין חִיִּיב מִיתָה בְּקוֹבֵעַ עֲצָמוּ לְהוֹרוֹת אִיִּירֵי וְאִשְׁמְעִינוּ דְבְּקוֹבֵעַ אִפִּי חוּץ לְשִׁלֵּשׁ
פְּרָסָאוֹת אִיִּסוּרָא מִיָּהָא אִיכָּא וְאֵע"ג דְבְּפָנֵי אָסוּר וְחִיִּיב מִיתָה אִפִּי בְּאַקְרָאֵי מ"מ רַבָּא
בְּקוֹבֵעַ אִיִּירֵי דְעִיקַר מִילְתָּא לֹא אִתִּי לְאִשְׁמְעֵי אֱלֹא הָא דְאָפִי שְׁלֵא בְּפָנֵי אָסוּר כִּינּוּן
דְּקוֹבֵעַ עֲצָמוּ אֲבָל הָא דְבְּפָנֵי אָסוּר וְחִיִּיב מִיתָה אִפִּי בְּאַקְרָאֵי מְלִתָּא דְפְּשִׁטָּא הוּא דְהָכִי
אִשְׁכַּחַן בְּבַנֵּי אֶהְרֹן וְרַב חֲסֵדָא דְאוּרֵי בְכַפְרֵי וְרַב הַמְּנוּנָא דְאוּרֵי בְּחֶרְתָּא דְאֶרְגִּיז וְרַבִּינָא
דְסַר סְפִינָא בְּבָבֶל מְדַנְקֵט בְּהוּ סְתָמָא דְאוּרֵי מִשְׁמַע שְׁהִיוּ קוֹבְעִין עֲצָמוֹן לְהוֹרוֹת וּלְכָךְ

צָרִיף לומר דתלמידי חבר הווי ור' תנחום דדרקיש להו מותר ללתות חיטין בפסח אקראי בעלמא הוי וכן משמע מדקאמר דאי קלע לאתר משמע דאתא באקראי דאי בקביעות אם כן נהי דלא הנה ידע דאיפא רבי מני התם מפל מקום איסורא מיהא איפא אפי' חוץ לשלש פרוסאות ולהכי אקשי ליה מדתנא תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו כו' דמדנקט הלכה משמע אפי' לא בא להורות אלא הלכה אחת באקראי אסור וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ה מהלכות ת"ת דיש לחלק בין הקובע עצמו להורות לבין מי שמונה באקראי: דף סג מאי דרוש ונתנו בני אהרן הפהן אש על גבי המזבח תימה דמה הלכה הווי לפני משה והא קרא בהדיא פתיב הקא וכבר שמועו הפרשה מפי משה ומה הווי להו למיעבד וליפא למימר דאע"ג ששמועו הפרשה הנה להם לישאל בשעת מעשה דא"כ אמאי לא נענשו קודם לכן אשאר כל העבודות כגון קבלת הדם וזריקת הדם ששמו קודם שנתנו האש על גבי המזבח.

ועוד דלישנא דמאי דרוש לא אתי שפיר פיון דפשוטא דקרא הכי משמע שנתנו הפהנים אש על המזבח. ונראה לפרש דפשוטא דקרא איירי בשאין האש יורדת מן השמים כגון בבית שני ובשעת היתר הבמות ומשה לא אמר להו אלא הו מלתא לחוד ואתו אינהו ודרשו דמצנה להביא מן ההדיוט אפי' בשעה שהאש יורדת מן השמים ונפקא להו מדקאמר רחמנא ונתנו בני אהרן הפהן אש על המזבח אלמא דנתינת אש בכלל העבודות היא ולהכי בעיא פהונה ואינה פשירה בזר דאי לאו הכי הל"ל סתמא ונתנו אש על המזבח דומיא דרישא דקרא דכתיב ושחט את בן הבקר והפשיט את העולה ונתח אותה דילפינו מינה דשחיטה והפשוט ונתיחת פשרים בזר כמ"ש רש"י והרמב"ם ו"ל אלא ודאי נתינת אש עבודה היא ולכך בעינו פהו וכינון דעבודה היא ובעיא פהונה א"כ צ"ל דאפי' בשעה שהאש יורדת מן השמים צריף להביא מן ההדיוט דאי לאו הכי הרי הקרבן חסר אחת מן העבודות דאף על גב דהאש ירד מן השמים מפל מקום פיון דאפהו קפיד רחמנא אפתי חסר לה אחת מן העבודות אלא ודאי מצנה להביא מן ההדיוט אע"פ שיורד מן השמים דאי כשיורד מן השמים לא בעינו אשו של הדיוט אם כן כשאינו יורד מן השמים פהונה למה לי ליתכשר אפילו בזר: כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להפישו נחש טעמא דמלתא נראה משום דס"ל כר"א דאמר לא מתו בני אהרן אלא על שהוירו הלכה בפני משה רבן ומיתת בני אהרן בשריפה היתה דכתיב ותצא אש ותאכל אותם אלמא דכל המורה הלכה לפני רבו עונשו בשריפה ולכך קאמר דכל המורה הלכה לפני רבו ראוי להפישו נחש דנשיכת נחש במקום שריפה היא עומדת כדאמרין בפ' אלו נערוות מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מפישו וטעם הענין שהמורה הלכה בפני רבו חייב שריפה נראה לפי שהוא מתגאה לקפוץ ולהורות לפני רבו וכל המתגאה נידון באש כדאיתא במדרש רבה פ' רשת צו ויליף להא דכתיב זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה וקאמר גימ' קילוסין היא שכל המתגאה נידון באש ומייתי התם טובא שנתגאו ונידונו באש והטעם נראה שהוא מדה במדה שגם טבע האשכך היא שהלהב עולה למעלה והיינו דנקט התם גימ' קילוסין ועוד נראה לפרש דנדב ואביהווא על ידי שנתגאו חטאו בתרתי חדא שהוירו הלכה בפני משה רבן ולא חששו בכבודו ואידך שהוירו הלכה בפני אהרן אביהם ולא בטלו ממנו עצה ולא חששו בכבודו וכן משמע דקפיד קרא בהכי מדכתיב ויקחו בני אהרן

נָדָב ונָאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֲתָתוֹ וְלֹא כְּתִיב וַיִּקְחוּ נָדָב ונָאֲבִיהוּא בְּנֵי אֶהֱרֹן אִישׁ מִחֲתָתוֹ דְּבָכָל
מְקוֹם מִזְפִּיר הַפְּתוּב פְּלוּנֵי בֶן פְּלוּנֵי מִשְׁמַע דְּאֲתִי לֹא שְׁמַעִינוּ דְּבָנָיו הָיוּ אָבָל נִהְגוּ עֲצָמוֹן
נָדָב ונָאֲבִיהוּא כְּשֶׁאָר אַנְשִׁים דְּעֵלְמָא שְׁאִינְם בְּנָיו כִּינּוּן שְׁלֹא נָטְלוּ עֲצָה מִמֶּנּוּ דְּוַיִּקְחוּ
שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלוֹי אַחֵי דִּינָה אִישׁ חָרְבוּ דְרָשׁוּ חַו"ל שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב הָיוּ וְאֵעֵפ"כ
נִהְגוּ עֲצָמוֹן שְׁמַעוֹן וְלוֹי כְּשֶׁאָר אַנְשִׁים דְּעֵלְמָא שְׁאִינְם בְּנָיו שְׁלֹא עֲצָה הִימְנוּ וּכְבָר הַזְפִּירוּ
חַו"ל בְּסִנְהֶדְרִין שְׁלֹא חָשְׁשׁוּ בְּכַבּוּד שְׁנִיָּהוֹן וְאָמְרוּ מְתִי יָמוּתוּ זַקְנִים הִלְלוּ וְאָנִי וְאַתָּה
נִנְהִיג אֶת הַדּוֹר וְשָׂמָא לְכָךְ נִכְנָסוּ לְכָל אֶחָד בְּחֻטְמוֹ שְׁנֵי חוּטִין שֶׁל אִשׁ כְּדֹאִיתָא בְּפָרְק
אַרְבַּע מֵיתוֹת אֶחָד נִגְדַּ מִשָּׁה רַבָּן וְאֶחָד נִגְדַּ אֶהֱרֹן וּבִמְדַרְשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת אַחֲרֵי מוֹת
אִיתָא שְׁמַתוֹ גַּם כּוֹן מִחֲמַת שְׁלֹא נָטְלוּ עֲצָה זֶה מִזֶּה וְנִרְאָה דְלְכָךְ כְּתִיב בְּהוּ וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן
וְלֹא כְּתִיב שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וּבְבָנֵי יַעֲקֹב כְּתִיב וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב לְפִי שְׁבָנֵי יַעֲקֹב נָטְלוּ
עֲצָה זֶה מִזֶּה כְּפִי רַש"י זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה שְׁמַעוֹן וְלוֹי אַחִים בְּעֲצָה אַחַת לְכָךְ כְּתִיב בְּהוּ
וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁכָל אֶחָד לְקַח חָרְבוּ מִדַּעַת שְׁנִיָּהוֹן אָבָל בְּנֵי אֶהֱרֹן שְׁלֹא נָטְלוּ עֲצָה
זֶה מִזֶּה לְכָךְ לֹא כְּתִיב בְּהוּ שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן: מְלַמֵּד שְׁהִלְךְ בְּעוֹמְקָהּ שֶׁל הַלְכָה מִדְּשִׁינָה
הַפְּתוּב דְּכַתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיִּלְוֵן יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָהּ הֵהוּא בְּתוֹף הָעַם וְכַתוּב אֶחָד אוֹמֵר בְּתוֹף
הָעַמְק לְכָךְ דְּרִישׁ הֵכִי וְכוּן מִשְׁמַע בְּפָרְק קַמָּא דְּמַגִּילָהּ וְתַרְנֻיָּהוּ בְּמִלְחַמַת עֵי כְּתִיבֵי וְאִם
תֹּאמַר מֵאִי קַמ"ל הַפְּתוּב דְּלוֹן בְּעוֹמְקָהּ שֶׁל הַלְכָה פְּשִׁיטָא דִּיהוֹשֻׁעַ תְּלַמִּידוֹ שֶׁל מִשָּׁה לֹא
הָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּהַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא אֲלֵא בְּעוֹמְקָהּ שֶׁל הַלְכָה וְנִרְאָה דִּיהוֹשֻׁעַ הָיָה עוֹסֵק
בְּתוֹרָה גַּם בִּירִיחוֹ בְּתוֹף הַמְּצוֹר דְּאִין תְּלַמִּיד חָכֵם רִשְׁאֵי לִילְךְ אֲפִילוּ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּלֹא
תוֹרָה אֲלֵא שְׁלֹא הָיָה יְכוֹל לִירֵד שָׁם בְּעוֹמְקָהּ שֶׁל הַלְכָה לְפִי שְׁהִיָּה בְּמַצוֹר וּשְׁמַעְתָּא בְּעֵינָי
צִילוּתָא וְלֹא הָיָה עוֹסֵק שָׁם אֲלֵא בְּהַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא וּבֵא הַמְּלֵאָךְ לְהוֹכִיחוֹ עַל שְׁלֹא הָיָה לוֹ
בְּתוֹף הָעַם כְּדֵי שְׁיִלְמוֹד בְּדַקְדוּק פְּרָאוּי לוֹ וּלְכָךְ בְּמִלְחָמוֹת עֵי כְּתִיב וַיִּלְוֵן יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹף
הָעַם וְכַתִּיב בְּתוֹף הָעַמְק לֹא שְׁמַעִינוּ דְּלְכָךְ הָיָה לוֹ בְּתוֹף הָעַם כְּדֵי שְׁיִלְךְ בְּתוֹף עוֹמְקָהּ שֶׁל
הַלְכָה: אֵמַר לְהוּ זִילוּ בְּטִילוּ רִשׁוּתֵיכּוֹן נִרְאָה דְּאֲבִי לִית לֵיהּ הָא דְּאֲמַרִּינוּ לְעִיל דְּאָמְרוּ
רַבָּן דְּאִין בִּיטוּל רִשׁוּת מוֹעִיל בְּמָקוֹם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְּהֵינּוּ שְׁאִין הִישְׁרָאֵל יְכוֹל לְבַטֵּל
רִשׁוּתוֹ לִישְׁרָאֵל חֲבִירוֹ בְּמָקוֹם שְׁעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְּרַעְמָהוֹן אֲלֵא ס"ל דְּלֹא אָמְרוּ רַבָּן אֲלֵא
הָא דְּאִין עִירוּב מוֹעִיל בְּמָקוֹם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עֲשׂוּם דְּעִירוּב שְׁכִיחַ אָבָל לְבַטֵּל רִשׁוּת לְגַבֵּי
חַד כִּינּוּן דְּלֹא שְׁכִיחַ לֹא גִזְרוּ בֵּיהּ רַבָּן: דָּף סר פֶּל הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה זֹו נִאָּה כּו' מְאָבַד הוֹנָה
שֶׁל תוֹרָה בְּדַרְךְ דְּרַשׁ נִרְאָה לְפָרַשׁ לְפִי שְׁנֵאָמַר אַרְךְ יָמִים בִּימֵינָהּ וּבְשִׁמְאֵלָה עוֹשֵׁר וְכַבּוּד
פִּי שְׁהַתוֹרָה יֵשׁ לָהּ יָמִין וּשְׁמַאֵל דְּהִלְלוּ פּוֹסְלִין וְהִלְלוּ מְכַשִּׁירִין הִלְלוּ אוֹסְרִין וְהִלְלוּ
מִתִּירִין וְכו' וְכָל הֵיכָא דְּאִיכָּא מַחְלָקָה בְּדַבָּר הַסְּבָרָא שְׁהִיא אֵלִיכָּא דְּהַלְכָתָא קְרוּיָהּ יָמִין
וְדַעַת הַחוֹלֵק עָלֶיהָ קְרוּיָהּ שְׁמַאֵל וְכַמ"ש לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׁמַאֵל
וְאֵמַר הַפְּתוּב אַרְךְ יָמִים בִּימֵינָהּ שְׁכָל הָעוֹסֵק בִּימֵינָהּ שֶׁל תוֹרָה דְּהֵינּוּ בְּפִסְקֵי הַלְכוֹת
שְׁכָרוּ אַרְךְ יָמִים דְּהֵינּוּ עוֹלָם הֵבֵא עוֹלָם שְׁכָלוּ אַרְךְ וּבְשִׁמְאֵלָה עוֹשֵׁר וְכַבּוּד שְׁכָל הָעוֹסֵק
גַּמִּי בְּדַעַת הַחוֹלְקִים שְׁהֵן שְׁמַאֵלָה סַל תוֹרָה שְׁכָרוּ עוֹשֵׁר וְכַבּוּד בְּהֵאֵי עֵלְמָא וְע"ז קָאָמַר
הֵבֵא שְׁכָל הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה זֹו נִאָּה פִּי אֵלִיכָּא דְּהַלְכָתָא לְכָךְ אֵעֲסוּק בָּהּ וְאִדְעָנָהּ זֹו אִינָּה
נִאָּה שְׁאִין הַלְכָה כְּמוֹתָהּ לְכָךְ לֹא אֵעֲסוּק בָּהּ שְׁאִינוּ רּוֹצֵה לְלַמּוֹד אֲלֵא הַסְּבָרָא שְׁהִיא
אֵלִיכָּא דְּהַלְכָתָא כְּגוֹן פִּסְקֵי הַלְכוֹת מְאָבַד הוֹנָה שֶׁל תוֹרָה פִּי עוֹשֵׁרָה וְכַבּוּדָה דְּנִהֵי דִּישׁ
לוֹ שְׁכָר עוֹלָם הֵבֵא כִּינּוּן שְׁעוֹסֵק בִּימֵינָהּ מְכָל מְקוֹם הוֹנָה שֶׁל תוֹרָה דְּהֵינּוּ שְׁכָר עוֹשֵׁר

וכבוד דהאי עלמא לית ליה פיון שאינו עוסק נמי בשמאלה: אפילו כותב תפילין נראה דדוקא ספר תורה או תפילין מהניא לפי א מצות שאינו עוברות אלא מתקיימות תמיד לכה גם העושר מתקיים על ידיהן אבל נותן מהן צדקה לא דצדקה אינה אלא לפי שעה וכבר דרשו חז"ל הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן אבל שתה יותר מרביעית כל שפן שדרה טורדתו ושינה משפרתו לכאורה נראה דהיינו דוקא בשינה כל שהיא ודרה מיל אבל שינה מרובה ודרה ארנפה מפיגין את הינו אפילו שתה יותר מרביעית וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ק מה' ביאת המקדש וז"ל אבל אם שתה יותר מרביעית אפי' מזוג שינה מעט או הדרה מוסיפין בשכרותו ותימה דא"כ פי משגי בסמוך שאני יין האיטלקי דמשפר טפי ונהו ליה פיון יותר מרביעית מאי פריה עליה מדרב נחמן דאמר אבל שתה יותר מרביעית כל שפן שדרה טורדתו ולא משגי דלהכי הנה טייל רבן גמליאל ג' מילין דדרה שלשה מילין מפיגה את הינו אפי' פיון יותר מרביעית ולא אמרי' דדרה טורדתו פיון יותר מרביעית אלא בדרה קצרה דהיינו מיל.

לכה נראה דביותר מרביעית דרה טורדתו אפי' הולך דרה ארנפה וקא דחזינון שיקור שהולך דרה ארנפה הינו עובר ממנו אין הדרה גורם לו לעבור את הינו אלא הזמן גרם לו שאם לא הלה ושהה כה פשיעור הליכות דרה ארנפה נמי עבר הינו ור"ג שהיה מטייל ג' מילין על פרוסה פדי שפיג יינו על ידי הדרה עביד הכי פדקתני בהדיא ולמדנו שדרה מפיגה את הינו: דף סה כל המפיק מגן בשעת גאונה פירש"י ז"ל תפילת מגן אברהם וקשה לרבי יוחנן דאמר כל שאינו מפיק איתמר היאך מצי למילף מקרא דגאונה אפיקי מגינים שאינו מגלה תפלה בשעת שכרות וקא איפכא משמע דאדרבא מגלה תפלה בשעת שכרות פיון דהאי מפיק לישנא דגלוני הוא ולפירוש ר"ח ז"ל לא ניחא: לא איברי ליליא אלא לשינתא אע"ג דלא סגי לעלמא בלא ליליא דאי לאו ליליא הנה בסל סדר העולם ולא הנה ידעינו לקבוע רגלים ושבתות ושמיטות ויובלות יש לומר דלא איברי חשכת לילה קאמר לפי שהיא ית' מחדש בכל יום מעשה בראשית יוצר אור ובורא חשוך וכמ"ש תשת חשוך ויהי לילה ונהו סגי לן להיות החמה מושלת ביום ולבנה בלילה בריאת חשכת לילה למה לי אי לאו לשינתא שאם לא הנה בלילה אלא העדר אור החמה היו הכל עוסקין במלאכתן גם בלילה לאור היום ולא היו מתקיימין בלא מנוחה דף סח אמר רב אושעיא לא קשיא וכו' פתבו התוספות דהר"ר מנחם פי' דלא פליגי הקא בברייה כו' והכי קאמר הא כ"ש דלא מהניית מחשבה לטהר את הפתחים הכי נמי לא מהני לענין עירוב כו' ותימה דקאמר לעיל ואי אקני להו פיתא בסלא פיון דאי בעו לה תנאי ולא אפשר כו' מדנקט פיתא בסלא ולא קאמר פיתא סתמא משמע דכיון דטריד בגירסא הנה היה חושש אפילו בטירחה כל דהו ולא רצה ליטול פת מן הסל ולהניחו לשם עירוב וכדאמר אב"י לעיל אי אמר לי אם קריב פותחא לא תנאי ולכה קאמר ואי אקני להו פיתא בסלא כלומר פמות שהיא בתוך הסל אקני להו בלא הנחה אלא בדיבור בעלמא דליכא סירחא כלל ולהכי קאמר נמי ליקני ליה מר רביעיתא דחלא בחביתא פירוש פמות שהיא בתוך החביות בלי הנחה ואם פן אמאי קאמר פיון דאי בעי לה מנאי ולא אפשר להניחא בטהר שיתוף דמשמע דאי הנה אפשר ליה להניחא להו שפיר דמי למיעבד הכי ואמאי הא תנאי אין משתתפין באוצר פדאמר ליה איהו גופיה דלהכי לא מקנו להו רביעיתא דחלא בחביתא משום דאין משתתפין באוצר דמחשבה לא מהניא

לענן עירוב לכה נראה כדפי' רש"י ו"ל דטעמא דאין משתתפין באוצר משום דאין ברירה וברירה לא שייך אלא גבי רביעיותא דחלא בבחינתא דלא מסיימא ולא מינכרא פיון שהפל מעורב יחד אבל גבי פת בחלא אע"ג שהוא מונח בגו סלא בהדי פיתא אחרניא מ"מ אפשר לסיימו ולמימר אותו פת שצורתו פה נכה או אותו פת המונח בדרומו או בצפונו דמלא יהיה לשם עירוב לכה אי לאו דלא אפשר למיתבא להו הנה שפיר למיעבד הכי דכיון דמינכרא לא למימר ברירה.

וקא דמיייתי פלוגתניהו דבית שמאי ובית הלל ושבק שאר פלוגתאי דתנאי דפליגי לענן ברירה בהלוקח יין מבין הכותים י"ל משום דפלוגתא דהלוקח יין מבין הכותים בריתא היא כמ"ש התוספות בפרק בכל מערבין דגרסי' דתנאי הלוקח יין כו' וניחא ליה טפי לאתניי ממתניתין דהמת בבית: אגא דאמרי אפילו לרבי אליעזר הנה מצי למימר דטעמא דרב דמבטלין וחוזרין ומבטלין משום דס"ל דיש ביטול רשות מחצר לחצר ושמואל סבר אין ביטול רשות מחצר לחצר ובסמוך נמי כי קאמר אגא דאמרי אפי' כרבנן הנה מצי למימר טעמא דשמואל דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין כי היכי דלא ליהגוי מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא ורב סבר דלא חיישינן לחוכא וטלולא כמ"ש התוספות אלא פיון דאשכחן דפליגי רבנן ורבי אליעזר במבטל רשות חצירו אי ביטל נמי רשות ביתו אי לאו קס"ד דטעמניהו משום דמר סבר פיון דבטליה לרשותיה איסתלק ליה מהכא לגמרי ומר סבר דלא איסתלק ליה לגמרי ולכה בעי ש"ס למימר דרב ושמואל נמי פליגי בהה סבר' וקאמר לימא רב ושמואל בפלוגת' דרבנן כו' ותרנניהו אית להו דאין ביטול רשות מהצד לחצר ולחוכא ואטלולא לא חיישינן ודחי ש"ס דאפילו אם תימצי לומר דרב ושמואל פליגי בהה סברא אי אמרינן דאיסתלק ליה לגמרי אי לאו ותרנניהו אית להו דאין בטול רשות מחצר לחצר ולחוכא ואטלולא לא חיישינן אפתי איכא למימר דרב אמר מלתיה אפילו לר' אליעזר דעד כאן לא קאמר וכו' ושמואל אמר מלתיה אפילו לרבנן דעד כאן לא קאמרי רבנן וכו': דמר סבר מבטלין וחוזרין ומבטלין וכיון דהדרא ליה רשותיה כשחוזרין ומבטלין לו לכה כי חזר והוציא אפי' בשוגג נמי הדרא ליה רשותא ומר סבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לרבינא משום דאסתלק ליה ואין ביטול רשות מחצר לחצר ולרכא כי היכי דלא ליהגוי פחוכא ואטלולא פיון דלא הדרא ליה רשותיה על ידי ביטול לכה כי חזר איהו והוציא בשוגג נמי לא הדרא ליה רשותיה מיהו במזיד ליכא מאן דפליג דכיון דהדר הדר דהא לא זבגיה ותינו דדחי רב אחא בר תחליפא משמיה דרבא דכ"ע אין מבטלין וכו' משום דלרכא דמפרש טעמא משום אחוכא ואטלולא נמי דייק רב ששת: דף סט והתנאי מי שנתן רשותו והוציא וכו' תימה מאי קושיא הא איכא לאוקמא מתניתין כגון דמפיק איהו ברישא כדמשני אב"י כמ"ש התוספות ור"י מפרש דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה מתנתו לגמרי דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שבטל וקשה דא"כ אמאי קתני לקמן במתני' נתנו לו רשותו הוא מותר והם אסורין ה"ל למיתני בטלו לו רשותו כו' דהתם ליכא למימר דזוקא נתנו לו רשותו דהיינו שנגמרה מתנתו לגמרי שפבר התיק אז הוא מותר דלא שייך למימר הכי ועל פרתה צריף לומר דנתנו לו רשותו היינו בטלו לו רשותו לכה נראה דהא דקתני מי שנתן רשותו והוציא בין במזיד כו' משמע ליה שפבר נשתמשו בו בני מבוי והתיקו בו דבמזיד לא מיתוקמא אלא בהכי שפבר נשתמשו בו והשתא הדר ביה דמימר אמר פבר הוציאו שם כל צרכן אי נמי מימר

אמר לא יִהְיֶינָא לְהוּ אֵלָא לְפִי שְׁעָה וְלֹא לְכוּלָּא יוֹמָא דְאִי לֹא נִשְׁתַּמְשִׁיָּה בְּנִי מְבוּי כָּלִל לֹא הָוּה הָדָר בְּיָה דְלֹא אֹרַח אַרְעָא לִיתָן מַתְּנָה וְלַחְזוֹר בּוּ דֵא"כ מְעִיקְרָא מֵאֵי סִבְר וּמִשְׁנֵי אַבְיֵי דְשְׁפִיר אִיכָּא לְאוּקְמִי כְּשֵׁלָא הִחְזִיקוּ בְּנֵי מְבוּי בְּמִבּוּי וּמִיָּתִי רְאֵיה מְפַרְיָתָא דְקַתְנֵי נְמִי מִי שְׁנָתָן רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא בֵּין בְּמִזִּיד כּו' וְקַתְנֵי סִיפָּא בּד"א בְּשֵׁלָא הִחְזִיקוּ בְּנֵי מְבוּי בְּמִבּוּי: הָהוּא דְנִפְק בְּחוּמְרָתָא דְמְדוּשָׂא וְכו' וּא"ת מֵאֵי קַמ"ל ש"ס בְּהָדָּ עֲנֹבְדָּא וּי"ל דְקַתְנֵי לְשִׁמְעֵינָן דֵּאע"ג דְנִפְקִיק בְּיָה לִר"א בְּפִרְהָסִיָּא לְפָנֵי כָּל אָדָם וְלֹא כְּסִיָּה אֵלָא לְפָנֵי ר' יְהוּדָה נְשִׂיאָה שְׁהִיָּה בּוּשׁ לְפָנֵי הַנְּשִׂיאָה א"ה מְבַטֵּל רְשׁוּת דְכִינּוּן דְכְּסִיָּה מִיָּהָא לְפָנֵי הַנְּשִׂיאָה מְחַלֵּל שְׁבֵת בְּצַנְעָה קָרִינּוּ לִיה.

וְעוֹד נִרְאָה דֵּאשְׁמַעֵינָן דֵּאע"ג דְמַחְלֵל שְׁבֵת בְּהוֹצָאָה גּוּפָא אֶפְקִילוּ הִכִּי אִם בְּטַל רְשׁוּת מִןתַּר לְהוֹצִיא עוּ יְדֵי בְטוּלוֹ וְלֹא אֶמְרִינָן דְהָנָה לִיה כְּמִי שְׁאִינּוּ מוֹדָה בְּאַיְסוּר הוֹצָאָה וְלֹא שְׁרִינָן אֵלָא כְּשִׁמְחַלֵּל אֶת הַשְּׁבֵת בְּמַלְתָּא אַחְרִיתִי מ"ט דְהָוִי אֹרַח לְגַבְיָהּוּ כְּתַב רַבֵּינוּ יוֹנָתָן וְאַף עַל פִּי שְׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בְּחִצְרָא אִינּוּ נִרְאָה כְּמִי שְׁחִזוֹר מְבִיטוּלוֹ פִּינּוּן שְׁאִין מְשַׁתְּמֵשׁ בְּהָּ כְּדָרְךָ תְּשַׁמִּישׁוּ הָרֵאשׁוֹן שְׁהִיָּה דְרַכּוֹ לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְחִצְרָא וּלְפִי דְכָרְיוֹ אִם בְּטַל לְהוּ בְּהִדְיָא רְשׁוּת חִצְרוֹ וְרְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא אֶמְרִינָן דְהָנָה לִיה אֹרַח לְגַבְיָהּוּ דֵּא"כ יִשְׁתַּמֵּשׁ כְּדָרְךָ מִבֵּיתוֹ לְחִצְרָא וְנִרְאָה כְּחוֹזֵר מְבִיטוּלוֹ וְאִין נִרְאָה דֵּאדְרַבָּא כ"ש כְּפֹאֲרַח לְגַבְיָהּוּ וּמוֹמֵר פִּינּוּן שְׁלֵא נִשְׂאָר נוּ שׁוּם רְשׁוּת לֹא בְּחִצְרָא כְּבְּהִדְיָא הֶרְמַב"ם זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָּה בַּפ"ב הַהֲלָכוֹת עִירוּבִין.

וּדְש"י אֹרַח לְגַבְיָהּוּ פִּינּוּן דְמִבֵּיתִיהָ לֹא מְפִיק כּו' הֵינּוּ דְנֹקָא בְּשֵׁלָא לֹא רְשׁוּת חִצְרוֹ לְכָדָּ צָרִיף לֹמֵר דְהָוִי אֹרַח לְגַבְיָהּוּ פִּינּוּן דְמִבֵּיתִיהָ לֹא הָנָה מְפִיק מִבֵּיתִיהָ הָנָה לִיה חוֹזֵר מְבִיטוּלוֹ דְלֹא שְׁיָיָף לְמִימֵר דְהָנָה פִּינּוּן דֵּאִינְהוּ גּוּפִיָּהּוּ אֲסוּר לְהוּ לְאַפּוֹקִי מִבֵּיתוֹ לְחִצְרָא אֲבָל אִי בְטַל חִצְרָא וּבֵיתוֹ כ"ש הוּא דֵּאֶמְרִינָן דְהָנָה לִיה אֹרַח לְגַבְיָהּוּ וְשְׁרִי: דָּף ע אִי הִכִּי לִיתְנֵי לְאַחַד שְׁעִירָב אוּ לְאַחַד שְׁלֵא עֵירָב קִשְׂיָא אֲבָל תִּיּוּבְתָא לֹא הָוִי דְהִיכָּא לְשִׁנּוּיֵי רִישָׁא דֵּאִירִי בְּאַחַד שְׁלֵא עֵירָב לְכָדָּ קַתְנֵי נְמִי נוֹתָן רְשׁוּתוֹ לְאַחַד שְׁעִירָב לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן סִיפָּא דֵּאִירִי בְּשָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ לְכָדָּ קַתְנֵי נְמִי דְנוֹתְנִין רְשׁוּתוֹ לְשָׁנִים שְׁעִירָבּוּ וּמִיָּהּוּ קִשְׂיָא הוּא דֵּאִיכָּא דֵּאִי הָנָה קַתְנֵי בְּסִיפָּא לְאַחַד שְׁעִירָבּוּ הוּי נְמִי קִצָּת לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן לְאַחַד שְׁעִירָבּוּ אוּ לְאַחַד שְׁלֵא עֵירָבּוּ וְנִרְאָה דְלֵהִכִּי מִיָּתִי סִיפָּא דְמַלְהָא דְקִאָמֵר אִי הִכִּי לִיתְנֵי לְאַחַד שְׁעִירָבּוּ אוּ לְאַחַד שְׁלֵא עֵירָבּוּ: שָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ אִי צְטְרִיכָּא לִיה סֵד"א לִיגְזוֹר וְכו' תִּימָה לְאַבְיֵי לְפָה לִיה לְמִיתְנֵי דְשָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתוֹ לְשָׁנִים שְׁעִירָבּוּ לְאַשְׁמַעֵינָן דְלֹא גְזָרִינָן דְלֵמָּא אֶתִי לְבִטּוּלִי וְהָא מְסִיפָּא שְׁמַעֵינָן לֵה דְלֹא גְזָרִינָן דְקַתְנֵי אוּ לְאַחַד שְׁלֵא עֵירָבּוּ אֶלְמָּא דְלֹא גְזָרִינָן דְלֵמָּא אֶתִי לְבִטּוּלִי וְכִדְאָמְרִינָן לְעִיל דְפָרִיף הָא נְמִי פְּשִׁטָּא וּמִשְׁנֵי מְהוּ דְתִימָּא לִיגְזוֹר דְלֵמָּא אֶתִי לְבִטּוּלִי לְהוּ קַמ"ל וְשְׁמָּא י"ל דֵּאִי לֹא קַתְנֵי אֵלָא שָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתוֹ לְאַחַד שְׁלֵא עֵירָבּוּ ה"א דְנֹקָא בְּכִי הָאִי גִנָּא לֹא גְזָרִינָן דְכִינּוּן דֵּאִינְהוּ לֹא עֵירָבּוּ וְאִיָּהּוּ נְמִי לֹא עֵירָבּוּ פְּשִׁטָּא דְכִינּוּן דֵּאִינְהוּ אוֹסְרִין זֶה ע"ז לִיכָּא לְמַגְזוֹר אֲבָל שָׁנִים שְׁעִירָבּוּ פִי מְבַטְלוֹ לְהוּ לְהִנְדָּ שְׁלֵא עֵירָבּוּ פִינּוּן דְהָנָה לְהוּ כְּחַד רְשׁוּתָא אֵלָא שְׁנַתְרַבָּה לוּ רְשׁוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְנִתְּוֹסֵף לוּ כְּמָאן דְמַעְרַבִי בְּהַדְדֵי דְמוּ דְמַקְצָת רְשׁוּתוֹ שְׁנַתְרַבָּרַב כְּכוּלוֹ דְמִי וְשְׁיָיָף שְׁפִיר לְמִיגְזוֹר קַמ"ל דֵּאפ"ה לֹא גְזָרִינָן: לְאַבְיֵי שָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ אִי צְטְרִיכָּא לִיה נֶקֶט הִכִּי לְאַפּוֹקִי מִדְרַבָּה דְלְרַבָּה שָׁנִים שְׁלֵא עֵירָבּוּ לֹא אִי צְטְרִיף לִיה אֵלָא הָא דְקַתְנֵי לְשָׁנִים שְׁעִירָבּוּ אִי צְטְרִיף לִיה וְלְאַבְיֵי הָנָה אִיכָּא דְשָׁנִים

שלא עירבו איצטריכא ליה: איהו אין יורש לא דחויז מִמְבטל רשות דקתני היינו ששכח ולא עירב אכל יורש פנין דלא מצי לעירובי מאתמול לאו בכלל מבטל רשות סתמא הוא דלא מצי מבטל והא דביטולו מועיל לאו מצידו הוא אלא משום דכרעיה דאפנה הוא וכיון דלא קתני חויז מִמְבטל רשות יורש שמע מינה איהו אין יורש לא ומשני אימא חויז מתורת ביטול רשות יורש בכלל תורת ביטול הוא פנין דמצי מבטל על ידי פח אביו: מבעוד יום אינו אוסר פי' רש"י ז"ל שהרי יערב זה עם שכניו וקשה דא"כ מאי קמשמע לן פשיטא דאינו אוסר פנין דיערב עדיון דבשלמא רישא דקתני מבעוד יום אוסר אשמעינן דאע"ג דאותו שמת הניח פִּכְר עירובו מ"מ פנין דעדיון לא קנה עירובו הרי זה מן השוק אוסר.

ועוד קשה פנין דמבעוד יום אינו אוסר לפי שיערב עדיון א"כ אמאי קתני משחשיכה אוסר והא אפשר נמי שיבטל עדיון ודחוק לחלק ולומר משום דעירוב מצוי טפי מביטול. לכה נראה דמבעוד יום אינו אוסר דאיירי דכן חצר זה פִּכְר עירב עם שכניו ובשעת קניית העירוב דהיינו בהקנסת שבת פִּכְר ירש רשותו של זה שמן השוק נמצא שבשעת קניית העירוב חל הקנין גם על הירושא לכה אינו אוסר אכל מת משחשיכה רוסר פנין דבשעת קניית העירוב עדיון לא ירש פלום ולא חל קניית עירובו על הירושא דבית הכי וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות עירובין שכתב אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר אם מבעוד יום מת אינו אוסר עליהן שהרי פולן מעורבין משמע שהו מעורבין פִּכְר וכ"כ הרב המגיד שם בהדיא: דף עא ה"א ב"ע בחצר שבין שתי מבואות פירש"י ז"ל ואית דמפירשי מתני' מילי מילי קתני כו' דאלו רבנן בחצר שבין שתי מבואות אפ"ל לזה בנין ולזה בנין לא וקשה דא"כ כי פריה בסמוך אדרבי אליעזר בן תדאי אפילו לזה בנין ולזה בנין מאי איצטריה רבה לשנויי זה בא בלגינו ושפך וכו' ולא משני דר"א בן תדאי אדר"ש קאי ובחצר שבין שתי מבואות איירי דבית ליה לר"ש דאחד זה ואחד זה אינו צריכין לערב וקאמר איהו דאחד זה ואחד זה צריכין לערב דהא רבנן נמי ס"ל הכי להך לישנא וכן משמע בתוספתא דרבי אליעזר בן תדאי אדרבי שמעון קאי דקתני להו גבי הדדי לכה נראה פלשון ראשון שפירש"י ז"ל דאם נשתפפו בנין בפלי חז ליקא מאן דפליג דמהניא אפ"ל בחצר שבין שתי מבואות ולכה מתמה אדר"א בן תדאי ואפילו לזה בנין ולזה בנין מיהו קצת קשה לפי זה פנין דר"ש אמילתיהו דרבנן קאי דחוק הוא לומר דאין צריכין לערב דנקט ר"ש לא הוי דומיא דאין צריכין לערב דאמרי רבנן דלרבנן אין צריכין לערב פלל ולר"ש אין צריכין לערב שכנים בהדי בעל הבית קאמר אכל שכנים בהדדי צריכין לערב: מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי שלא לשכח וכו' בתוספתא בפרק ו' גרסינן איפכא משתתפין במבוי ומערבין בחצרות שלא לשכח וכו' פי דאחר שנשתתפו במבוי עדיון זקוקין לערב בחצרות ולא מדינא דמן הדיו בשיתוף דמבוי סגי דהשיתוף הוא לכל הבתים והחצרות שפולם משתתפין יחד כמ"ש התוס' ולא בעינן נמי עירובי חצרות אלא משום הפירא בעלמא שיהיה היפר לתינוקות שרגילין להיות בחצרות ויאמרו אבותינו לא עירבו וכיון דעירובי חצרות לאו חיובא הוא אלא משום היפר בעלמא ממילא שמעינן מינה דאית ליה לרבי מאיר דאין סומכין על העירוב במקום שיתוף כדאיתא לקמן דתנן עירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצרות ואסורין במבוי ומוקי לה בגמרא כר"מ דבעי עירוב ושיתוף

והיינו משום דכיון דעיקר תקנתא לא הוי אלא לשתף במבוי לחוד ועירוב תצרות משום
היכר בעלמא הוא לא שיקף למיסמך אמילתא דלית ביה חיובא: חד אמר בפת כ"ע ל"פ
דבחדא סגיא פירש"י ו"ל דהא פת חזי הכא והכא וקשה דהא טעמא דר"מ הוא דבעי
תרתיה כדי שלא לשפח תורת עירוב מן התינוקות כו' כדקתני בהדגא ואם פן מה לי יין
מה לי פת הא לא משתפח תורת עירוב מן התינוקות.

לכך נראה דפת פינו דחיינו של אדם תלוי בפת הפל מפירין בו אפילו התינוקות יודעין
שלאם עירוב הניחיהו ולא אתי למיטעי הלכך אפילו ר"מ מודה שאם ישתתפו במבוי
בפת דסומכין עליו וא"צ לערב בתצירות כי פליגי בנין ששתתפו במבוי בנין דלר"מ לא
סמכין עליה בעירובי תגירות פינו דאין חיינו של אדם תלוי בנין אין התינוקות מפירין
בו ומשתכח לה תורת עירוב ורפנן סברי דבנין נמי מפירין ולא משתפח לה וחד אמר
בנין דכ"ע לא פליגי שאם ישתתפו במבוי בנין עדיין זקוקין לערב בתצרות בפת משום
היכרא דתינוקות דנין פינו דאין חיינו של אדם תלוי בו רפנן נמי מודו דליבא היכרא כי
פליגי בפת דר"מ סבר אפי' נשתתפו במבוי בפת אפתי זקוקין לערב בתצרות משום
היכרא דתינוקות שרגילין בתצרות ולא ידעו במילי דמבוי ורפנן סברי דתינוקות ידעי
במילי דמבוי ושפיר אית להו היכרא לכך כשנשתתפו במבוי בפת סגי וכן משמע מדברי
הרמב"ם ו"ל שכתב בפ"ק דהלכות עירובין המשתתפין במבוי צריכין לערב בתצירות
כדי שלא ישפחו התינוקות תורת עירוב שהרי אין התינוקות מפירין מה נעשה במבוי
לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בתצרות שהרי התינוקות
מפירין בפת: דף עב תנא בד"א כשמוליכין את עירובן למקום אחר פירש"י ו"ל והאי
תנא מדקא מפליג בין מקום אחר לבא אצלו סבירא ליה טעמייהו דכ"ש וב"ה לאו
במחיצות פליגי אלא אפילו לב"ש נמי טרקלין מחברין וכו' דאי לב"ש ראיות חלוקות
הן והן לא עירבו כי עירוב בא אצלו מאי הוי וקצת תימא דקתני מתניתין ומודים בזמן
שמקצתן שרויין בתדרים או בעליות שהן צריכין עירוב כו' וע"כ טעמא משום דכיון
דמחיצות מגיעות לתיקרה רשויות חלוקות גיהו וא"כ אמאי קא מפליגי ב"ה מקום אחר
לבא אצלו כמ"ש התוספות דלב"ה נמי נ"מ בכעין תדרים ועליות דדוקא במוליכין עירובן
קאמר דמודו אבל בעירוב בא אצלו עירוב א' לכולן וכן משמע לישנא דמודים דס"ל
לב"ה במחיצות המגיעות לתיקרה כב"ש במחיצות שאין מגיעות לתיקרה וכיון דרשויות
חלוקות הן כי בא עירובן אצלו מאי הנה: במקבלי פרוס שנו פירש"י ו"ל שמקבלין הוצאה
מבית אביהם ואין אוכלין ממש וקשה פינו דאין אוכלין על שלחן אביהן אמאי קתני שהיו
אוכלין על שלחן אביהם הל"ל האחין שהיו מקבלין פרוס מאביהם והרמב"ם ו"ל פ"ד
מה"ע פירש מקבלי פרוס היינו שאין אוכלין תמיד על שלחן אביהן וכן הנשים ועבדים
שאין אוכלין תמיד על שלחן בעליהן או רבן אלא לפעמים אוכלין על שלחנו בשכר
מלאכה שעושין לו ולפירושו אתי שפיר דקתני שהיו אוכלין על שלחן אביהם דאע"ג
דאין אוכלין אצלו מיד מ"מ אוכלין על שלחן אביהם הם מיהו בירושלמי דפירקין משמע
כדפי' רש"י ו"ל דאי' התי' משמיה דשמואל מקום פיתא עיקר וקאמר מתני' פליגא על
שמואל האחין שהיו אוכלין וכו' רב חייא בר אשי בשם רב במקבלי פרוס מאביהן היא
מתנית' מ"מ אין שותפין במה שהן אוכלין וא"כ אמאי אין צריכין לערב בשאין עמהן
דירין הא לאו שותפין באכילה דוקא בעינן ומשני פשאין אביהן זוכה ונותן להם אלא

מה שהן אוכלין בלבד דהווי להו פשוטפין באכילה משמע דמקבלי פרוס היינו ההוצאה כדפני רש"י.

ונראה דשפיר גרסי במתני האחין השותפין לאשמעי' דאע"ג דאין אוכלין על שלחן אביהם אלא מקבלי פרוס מ"מ הנה להו פשוטפין באכילתו והרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה פתב האחין השותפין שהיו אוכלין על שלחן אביהן או השותפין שהן אוכלין על שלחן אחד ופירושו דחוק.

דף עג מי שיש לו חמש נשים וכו' הנה מצי למיתני מי שיש לו אשה מקבלת פרוס מבעלה ועבד מקבל פרוס מרבו ומתני נמי הנה מצי למיתני בן שהיה אוכל על שלחן אביו אלא אורחא דמלתא נקט דמי שאין לו אלא אשה אחת מסתמא אין לה בית דירה לבדה ואינה מקבלת ממנו פרוס אלא דרה עם בעלה ואוכלת על שלחנו ממש וכן מי שאין לו אלא בן אחד ועבד אחד אבל מי שיש לו הרבה נשים אורחא דמלתא שכל אחת דרה לבדה עם בניה וניזונת לבדה ומקבלת פרוס ממנו וכן מי שיש לו בנים רבים נשואים או עבדים רבים נשואים אורחא הוא שכל אחד דר לבדו ומקבל פרוס: רישא וסיפא ר' מאיר ומציעתא רבנן והא דקתני מציעתא שכח אחד מבני חצר ולא עירב הוא הדין דאם שכחו כולן ולא עירבו נמי מותרין כאן וכאן פיון דסומכין על שיתוף במקום עירוב והא דנקט אחד משום דבעי למיתני שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף לאשמעי' דאסורין במבוי אע"ג דלא שכח אלא אחד: והכא פיון דרנבא עירבו לא משתתף אבל שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף פיון ששכחו כל בני החצר להשתתף אלא אחד לבדו הנה מותר גם השוכח במבוי אבל אם לא שכחו כל בני החצר להשתתף אלא אחד לבדו הנה מותר גם השוכח במבוי כדאמר' בעירוב דתו לא אתי לאשתתב תורת שיתוף פן כתב רבינו יהונתן ומתהרש"ל ז"ל ולפי זה כי קתני לעיל מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי שלא לשכח קורת עירוב מן התינוקות אחרונייהו קאי פירוש דלהכי בעינו עירוב ושיתוף דאי ליכא אלא עירוב לחוד משתכח לה תורת שיתוף ואי ליכא אלא שיתוף לחוד משתכח לה תורת עירוב ולא משמע פן דבסוף פרק חלון תנן ולא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות משמע דשיתוף מבוי עיקר הוא ומן הדין בשיתוף מבוי סגי כמ"ש לעיל דהשיתוף הוא לכל הבתים והחצירות ולא אמרו לערב נמי בחצרות לאחר שששתתפו אלא כדי שלא לשכח כו' דהתינוקות לא ידעו במילי דמבוי כדפני לעיל וכן פירש"י ז"ל בפרק חלון מיהו בפרק מי שהוציא והו מיימי ש"ס מתני' דחלון ושם פירש"י ז"ל ולא אמרו לערב בחצירות וכו' אבל עיקר בתחומין הוא וכתבו התוספות שם דפירוש זה עיקר והא דקתני ולמה אמרו לערב בחצירות היינו פי' אשיתופי מבואות וקרי ליה שיתוף מבוי עירובי חצירות בכמה דוכתי וזה נראה דנסק לכו' נראה כדפני רש"י ז"ל בפרק חלון דדוקא עירובי חצרות לחוד תיגון בשביל התינוקות אבל שיתוף מבוי עיקר דינא הוא ולפי זה אפילו שיתפו כל בני החצר ולא שכח אלא חד מנייהו ולא נמן חלקו לשיתוף אסורין במבוי פיון דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף וצריכין לשתף מן הדין האחד אוסר על כולן ומדברי הרמב"ם ז"ל בצ"ק מה' עירובין ובפ"ה מה' ע משמע נמי דס"ל דשיתוף מבוי עיקר הוא ועירובי חצירות לחוד לא תיגון אלא בשביל התינוקות וגם יש להקשות על מ"ש רבינו יהונתן שאם לא שכחו כל בני החצר להשתתף אלא אחד לבדו

היה מותר וכו' דהא בזמן הש"ס לא היו נוהגין ליתן לשיתוף אלא אחד מבני החצר כמ"ש בהגהת ש"ע סימן שפ"ז.

דרך עד עד שיהיו בתים ונחצרות פתוחין לתוכו פירש"י ו"ל דלא בעינן בתים פתוחים למבוי אלא בתים פתוחים לחצרות ונחצרות למבוי ולפירושו לא הוי דומיא דהא דאמר שמואל אפילו בית אחד ונחצר אחד דהיינו בית בלא חצר פתוח למבוי ונחצר שבית אחרת פתוחה לה לכה נראה דהא דקאמר רב עד שיהיו בתים ונחצרות פתוחין לתוכו היינו דבעינן שני בתים בלא חצרות פתוחין למבוי וגם שתי חצרות פתוחות למבוי ובכל חצר בית אחרת פתוחה לה וקאמר עלה שמואל דאפילו בית אחד פתוח למבוי ונחצר אחת פתוחה למבוי סגי וכן משמע מדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ז מה"ש כמ"ש ה' המגיד שם וליכא למימר דהא דקאמר שמואל אפילו בית אחד ונחצר אחת היינו בית א' בחצר ודלא כפירש רש"י ו"ל מדקאמר ר' יוחנן אפי' חורבה וקאמר בסמוך דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה משמע דלא בעי למימר חורבה שבחצר דאם כן ליכא בתים כמו שכתבו התוספות בפ"ק מיהו בספרים שלנו לא גרסינן בסמוך דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה אלא דלמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה וכן משמע מפירש"י ו"ל סמוך: אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי טעמא פדמסיק משום דאסור לעשות יחיד במקום עובדי כוכבים ופי' רש"י ו"ל דאסור לעשות לדור יחיד במקום עובדי כוכבים ואין הלשון משמע פפירושו דא"כ עיקר חסר דהל"ל אסור לעשות לדור יחיד במקום עובדי כוכבים אבל אסור לעשות יחיד במקום עובדי כוכבים משמע דאסור לעשות דבר שיהיה יחיד במקום עובדי כוכבים ונראה לפרש משום דקיי"ל עובד כוכבים הדר עם שני ישראלים במבוי צריכין לשפור ממנו ואח"כ מערבין ודוקא שנים משום דשכיחי דדיירי אבל ישראל יחיד במקום עובדי כוכבים א"צ לשפור משום דלא שכיח דדייר כדאמר ר' בריש פירקין וע"ז קאמר מבוי שצידו אחד עובדי כוכבים וצידו אחד ישראל פי' עובדי כוכבים וישראלים הרבה כמו שכתבו התוס' והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי דאע"ג דכשמערבין דרך חלונות מותרין להוציא ולהכניס דרך חלונות מזה לזה מ"מ אין מערבין דרך חלונות כדי להתיר נמי להשתמש במבוי דרך פתחים בלא שכירות עובדי כוכבים לומר דכיון שעירבו כולן דרך חלונות ומותרין להוציא זה לזה דרך החלונות הרי הן כאנשי בית אחד והוי להו יחיד במקום עובדי כוכבים שאין צריך לשפור ממנו וטעמא משום דאסור לעשות יחיד במקום עובדי כוכבים דדוקא יחיד ממש הדר במקום עובדי כוכבים וכן שני ישראלים או יותר הדרים בבית אחד שרי רבנן דמלתא דלא שכיחא הוא אבל לעשות יחיד במקום עובדי כוכבים דהיינו שהן רבים ועושיין עצמן להיות יחיד במקום עובדי כוכבים ע"י העירוב שמערבין זה לזה דרך חלונות לא שרו רבנן דאסור לעשות דבר להיות יחיד במקום עובדי כוכבים דא"כ לא הועילו חכמים בתקנתן שתקנו לשפור מן העובדי כוכבים כדי שלא ילמד ממעשיו דעובדי כוכבים לא מוגיר ואי שרית לעשות יחיד במקום עובדי כוכבים ע"י עירוב בטלה תקנתא דלעולם לא ישפרו ממנו אלא יערבו בהדדי כדי להיות יחיד במקום עובדי כוכבים והיינו נמי הא דקאמר בריש פירקין נאמור רבנן אין עירוב מועיל במקום עובדי כוכבים ואין ביטול רשות מועיל במקום עובדי כוכבים עד שישפור כדפי' שם וקא"ל אב"י לרב יוסף אמר

רב אפי' בְּחֶצֶר כּו' דְּאִי לֹא אָמַר ה"א דְּצִידוֹ אֶחָד עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְצִידוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל דְּנִקֵּט בְּחֶצֶר אַחַת שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְחֶצֶר אַחַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָאָמַר וְטַעְמָהּ מִשּׁוּם דְּקִסְבַּר אֵין מְבוּי נִיחָא בְּלַחֵי וְקוֹרָה עַד שְׂיֵהוּ בְּתִים וְחֶצִירוֹת פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ וְתַרְנוּנָהּ צָרִיכִי דְּאִי מֵהֵיא כּו' הִשְׁתָּא עַל פְּרָחֵן בְּיִשְׂרָאֵלִים הֲרַבָּה אֵיירִי וּמִשּׁוּם דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת יַחִיד בְּמָקוֹם עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים כְּדַפְּנִי וְהָא דְּנִקֵּט חִלּוּנוֹת מִשּׁוּם דְּלֹאוּ אוֹרְחָא לְמִיעֵבַד פְּתֻחִים גְּדוּלִים מְחֶצֶר לְחֶצֶר אֱלֹא חִלּוּנוֹת וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מִדְּבַרֵי הֲרַמְב"ם וְז"ל בְּפֶרֶק ה' מ"ה ע"ש שְׁכַתְּב מְבוּי שְׂצִידוֹ א' עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְצִידוֹ א' יִשְׂרָאֵל וְהִיוּ חִלּוּנוֹת פְּתוּחוֹת מְחֶצֶר לְחֶצֶר שֶׁל יִשְׂרָאֵל יַעֲרְבוּ בְּלֶחַן דְּרַף חִלּוּנוֹת אַע"פ שְׁנַעֲשׂוּ כְּאֲנָשִׁי בֵּית אַחַר וּמְתָרִין לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס דְּרַף חִלּוּנוֹת הָרִי אֱלוּ אֲסוּרִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְבוּי דְּרַף פְּתֻחִים עַד שְׂשִׁיפְרוּ מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים שְׂאִין נַעֲשִׂים בְּיַחִיד בְּמָקוֹם עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים: דָּף ע"ה ז' דְּבַרֵי רַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֶפִּילוּ רַגְלֵי הַמְּוֹתֵרַת בְּמָקוֹמָהּ וְכו' נִרְאָה דְּלֹאוּ אִמְלִיתָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא קָאִי דְּקַתְּנִי רַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר הַחִיצוּנָה שְׁדַרִּיסַת הַרְגֵל אוֹסֵרָתָהּ דַּא"כ מֵאִי קָאָמַר אֱלֹא כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יַנְאִי שְׁלַשׁ מַחְלוֹקוֹת בְּדָבָר כּו' דְּלִמָּא רַב דִּימִי נְמִי אִית לִיה דְּשִׁלַּשׁ מַחְלוֹקוֹת בְּדָבָר וְאֲתִי לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דְּרַבְּנֵן בְּתַרְאֵי סְבִירִי לְהוּ דְּאִין דְּרִיסַת הַרְגֵל אוֹסֵרִי לְגַמְרִי אֶפִּילוּ רַגְלֵי הָאָסוּרָה בְּמָקוֹמָהּ וְעוֹד דַּא"כ מֵאִי ז' דְּבַרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאִי אֵינְצִטְרִיף לְהַזְכִּיר דְּבַרֵי רַבִּי עֲקִיבָא לֹא הֵוָה לִיה לְפָרֵשׁ אֱלֹא מְלִתָּא דְּרַבְּנֵן לְחוֹדָא וּלְמִימַר הָא דְּאָמְרִי רַבְּנֵן אֵין דְּרִיסַת הַרְגֵל אוֹסֵרִת אֶפִּילוּ רַגְלֵי הָאָסוּרָה קָאִי דְּקַתְּנִי עֵירְבָה הַחִיצוּנָה וְלֹא הַפְּנִימִית שְׂתִיחֵן אָסוּרוֹת עַל זֶה קָאָמַר ז' דְּבַרֵי רַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר דְּאֶפִּילוּ רַגְלֵי הַמְּוֹתֵרַת בְּמָקוֹמָהּ אוֹסֵרִת שְׁלֹא בְּמָקוֹמָהּ כ"ש דְּאִית לִיה דְּרַגְלֵי הָאָסוּרָה בְּמָקוֹמָהּ דְּאוֹסֵרִת שְׁלֹא בְּמָקוֹמָהּ אֲבָל רַבְּנֵן לֹאוּ אַרְגֵל הַמְּוֹתֵרַת לְחוֹדָא פְּלִיגִי אֱלֹא אַרְגֵל הָאָסוּרָה נְמִי פְּלִיגִי וְס"ל דְּאִינָה אוֹסֵרִת שְׁלֹא בְּמָקוֹמָהּ: מַתִּיב רַב בִּיבִי בַר אֲבִינִי נִרְאָה דְּלֹא נִיחָא לִיה לְאַקְשׁוּנֵי מְרִישָׁא דְּקַתְּנִי שְׂכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב כּו' טַעְמָא דְּשַׂכַּח הָא לֹא שְׂכַח שְׂתִיחֵן מְוֹתֵרוֹת כְּדַפְּרִיף רַבִּינָא דְּאֵיפָא לְמִימַר דְּהוּא הִדִּין לֹא שְׂכַח נְמִי שְׂתִיחֵן אָסוּרוֹת וְר"ע הִיא וְאֵיזִידִי דְּקַתְּנִי שְׂכַח אֶחָד מִן הַחִיצוּנָה וְלֹא עֵירַב קַתְּנִי נְמִי שְׂכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב אֵי נְמִי אֵיזִידִי דְּכַעֲי לְמִקְתְּנִי נְתַנוּ עֵירוּבֵן בְּמָקוֹם אֶחָד וְשַׂכַּח א' בֵּין מִן הַחִיצוּנָה בֵּין מִן הַפְּנִימִית קַתְּנִי נְמִי שְׂכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית הוּאִיל וְאֵנִי קוֹרָא בְּהֵן רַבִּים בַּחִיצוּנָה פִּירְשׁ רַש"י וְז"ל וְהַתּוֹסְפוֹת וְגַזְרִינֵן מִשּׁוּם רַבִּים בַּפְּנִימִית וְלִשׁוֹן הוּאִיל וְאֵנִי קוֹרָא בְּהֵן רַבִּים לֹא אֲתִי שְׁפִיר דְּהַל"ל הוּאִיל וְיִשׁ בְּהֵן רַבִּים בַּחִיצוּנָה וְרַב אֶלְפֵס פִּי' דְּהָא דְּקָאָמַר רַב יוֹסֵף הִיוּ ג' אֲסוּרִין אַחְצִירוֹת קָאִי דְּזוֹקָא שְׂתִי חֲצִרוֹת וּבְכָל חֶצֶר דְּר' א' מְוֹתֵרִין אֲבָל הִיוּ שְׁלִשָּׁה חֲצִרוֹת וּבְכָל חֶצֶר דְּר' אֶחָד אֲסוּרִין פִּינֵן דְּאֵיפָא שְׂנִים דוֹרְסִין עַל הַחִיצוּנָה וְהִשְׁתָּא נִיחָא הָא דְּקָאָמַר הוּאִיל וְאֵנִי קוֹרָא בְּהֵן רַבִּים בַּחִיצוּנָה כְּלוּמַר נְהִי דְּשְׂנִים הַפְּנִימִיִים יַחִידִים נִינְהוּ וְלֹאוּ רַבִּים קָרִינֵן לְהוּ פִּינֵן שְׁפָל אֶחָד דְּר' לְבַדוּ מ"מ בַּחִיצוּנָה אֵנִי קוֹרָא בְּהֵן רַבִּים פִּינֵן דְּתַרְנוּנָהּ הוּוּ דוֹרְסִין עַל הַחִיצוּנָה וְגַזְרִינֵן דְּלִמָּא אֲתִי לְהַתִּיר נְמִי שְׂנִים דְּרִים יַחַד בַּפְּנִימִית וְרַב אֶלְפֵס לֹא פִי' כֵּן וְלִהְכִי נִקֵּט שְׁמוּאֵל לְעוֹלָם מְוֹתֵרַת פִּי' אֶפִּילוּ עֲשָׂרָה חֲצִירוֹת ז' לְפָנִים מִזוּ וּבְכָל חֶצֶר דְּרַף אֶחָד דְּרַגְלֵי הַמְּוֹתֵרַת אֵינָה אוֹסֵרִת וְלֹא גְזַרְיָנוּ וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּהָא דְּאָמַר ר"א וְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים הָרִי הוּא פְּרַבִּים אֲתִי נְמִי אֶלִיבָא דְּרַב אַדָּא: חִלּוֹן פְּרַק שְׁבִיעִי דָּף עו' וְשְׂנִים וּמִשְׁהוּ מֵהֵן בְּתוּף עֲשָׂרָה צָרִיף לוּמַר כְּדַפְּנִי רִיב"ן שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאֵלוּ שְׁנֵי טְפָחִים וּמִשְׁהוּ זְקוּפִין מְלַמְטָה לְמַעְלָה

מיהו מדנקט לשון רבים ושנים ומשהו מהן ולא קאמר ושנים ומשהו ממנו משמע דקאי אעשרים וארבע טפחים הקיפו והיינו כדפירש רש"י ז"ל: בשבסר נכי חומשא סגיא לפי מה שהוכיחו התוספות בפ' כיצד מעברין דהא דאמרין כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלקסונ' דאין החשבון מכונן אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשא באלקסונא צ"ל דשבסר נכי רומשא לאו דוקא נקט דנדאי מעט יותר בעינן לפי אומדנא אלא דש"ס לא הנה מצי לכונן אותו מעט כמה הוא לכך לא נקט ליה דעיקר מלתא לא אתי אלא לאפוקי מדר' יוחנן דבעי פולי האי בד' טפחים ולכך פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה"ע הנה חלון עגול אם יש בו כדי לרבע ארבעה על ארבעה הרי הוא כמרובע ולא פתב אם יש בו שבעה עשר פחות חומש הרי הוא כמרובע אלא משום דטפי מהכי בעינן פורתא אבל הרא"ש ז"ל פתב ואי חלון עגול הוא צריך שיהא בהקיפו שבסר נכי חומשא ולא דק דפורתא ספי בעינן לפי האומדן כדפ"י וליכא למימר דכיון דפורתא הוא אין לדקדק בהכי וסגי לן בשבסר נכי חומשא אע"ג דלא הוי ארבעה על ארבעה מצומצמים דהא קיימא לן כל מדות וכל השיעורין שאמרו חכמים מצומצמין הן כגון ארבעים סאה דמקוה שאם חסרה אפילו טפח אחת פסולה וכל פיוצא בזה: צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך וכו' הא דלא בעי בקצרה לול הפתוח מבית לעלייה מהו כי אמרין ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי וכו' נראה משום דסתם לול יש לו סולם שאין עושין ארובה אלא כדי לעלות מן הבית לעלייה ע"י סולם אלא שאין הסולם קבוע שם שאין עולין ויורדין בו אלא ברשות כדמשמע מפירש"י ז"ל בפ"ק הקומץ רבה גבי מזוזה וכיון דאיכא סולם אפי' אי לא אמרין ביתא כמאן דמלי דמי ש"ד דסולם פת הוא ולא קמבעיא ליה אלא אי בעינן סולם קבוע שם אי לאו דאיכא למימר דכל שאינו קבוע לאו פתח הוא.

ולפי זה נראה הא דקאמר סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך דלכאורה קשה דכיון דאמרין בכי האי גונא נמי ביתא כמאן דמלי א"כ למה לי סולם כלל אלא נראה דסבריה דהאי דא"ל אינו צריך היינו סולם קבוע משום דסגי ליה בסולם עראי ואפי' לא אמרין בכה"ג ביתא כמאן דמלי שפיר דמי דסולם עראי נמי פתח הוא וקאמר איסמר אמר רב יוסף כו' וכיון דסולם עראי נמי אינו צריך ע"כ טעמא משום דאמר' ביתא כמאן דמלי דמי אבל התו' פתבו לקמן מדנקט צריך סולם קבוע משמע דבכל דוכתא בעינן סולם קבוע דוקא וסולם שאינו קבוע פשיטא ליה דלאו פתח הוא: דף עז עולין אין מעלין לא הנה מצי למיפרך מסיפא דקתני בהדיא ובלבד שלא יורידו למטה אלא דניחא ליה למיפרך מרישא אע"ג דלא מצי פריף אלא מדיוקא וכה"ג אשכחן בכמה דוכתי: משום דהנה לזה תשמיש בנחת ולזה תשמיש קשה בטור א"ח סי' קל"ג פתב דחורי הבית וזיון הבולטין מן הפותלין שאינן גבוהין הרבה ולא נמוכין הרבה צריכין בדיקה אבל הגבוהין שאין יד האדם מגעת שם אין צריכין בדיקה ובירוש'למי חשיב גבוהין למעלה מי' טפחים ואינו נראה דעיקר תשמיש האדם הוא למעלה מי' טפחים ע"כ וקשה דהכא משמע בהדיא דלמעלה מי' טפחים תשמישו קשה הוא וליכא למימר דתשמישו קשה קרי ליה לגבי דהאיף ששנה לארץ ותשמישו בנחת טפי מינה דא"כ אמאי נקט צידו אחד גבוה עשרה וצידו א' שנה לארץ אפי' צידו אחד גבוה עשרה וצידו אחד גבוה אחד עשר או יותר נמי הנה מצי למימר דנותנין אותו לזה שצידו גבוה עשרה פיון דתשמישו בנחת טפי מאידך אלא ודאי צ"ל דכל שהוא גבוה עשרה תשמישו

קִשָּׁה מִמֶּשׁ הוּא וְכִינּוּן שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ נְמִי קִשָּׁה אַע"ג דְּלַחֲבָרְיָה קִשָּׁה סְפִי מִיְגִינְיָה שְׁנִינְיָהוּן שְׁוִין בּוֹ: הֵכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינּוּ דְּאִית לֵיה אֲוֹגְנִים פִּירֵשׁ"י ז"ל וְדוּמָה לְחוֹפֵר וְקִשָּׁה דְּבָרִישׁ פֶּל הַפְּלִים גְּבִי הָא דְּקָאֵמֵר רַב נֶאֱמַן הִלְכָה פְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן תַּדְאִי פְּרִיף לְמִמְרָא דְסָבֵר רַב נַחְמָן טַלְטוּל מִן הֵצֵד לֹא שְׁמִיָּה טַלְטוּל וְהָאֵמֵר רַב נַחְמָן הָאֵי פְּוֹגְלָא מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה שְׁרִי מְלַמְטָה לְמַעְלָה אֲסוּר וּמִשְׁנֵי הֵדֵר בֵּיָה רַב נ פֶּן מֵהֵיָא וְהִשְׁהָא אַמְאֵי קָאֵמֵר דְּהֵדֵר בֵּיָה לִישְׁנֵי דַאֵע"ג דְּאִית לֵיה טַלְטוּל מִן הֵצֵד שְׁרִי גְּבִי פְּוֹגְלָא מוּדָה דְּאֲסוּר מִשׁוּם דְּדְמִיָּא לְחוֹפֵר וַאֵע"ג דְּצִנּוּן שְׁמַקְצָת עֲלִיו מְגוּלִין קְתָנִי דְּנִיטְל בְּשִׁבְתָּ וְלִית בֵּיָה מִשׁוּם חוֹפֵר מ"מ פְּוֹגְלָא כְּשֵׁהוּא מוּנָה מְלַמְטָה לְמַעְלָה דְּמִיָּא טְפִי לְחוֹפֵר דְּהָא הִשְׁתָּא נְמִי דְּטַעְמָא דְּפְּוֹגְלָא מְלַמְטָה לְמַעְלָה אֲסוּר לְרַבְּנָן מִשׁוּם דְּהִשְׁיב לְהוּ טַלְטוּל מִן הֵצֵד צְרִיף לֹאמֵר דְּגָרַע טְפִי מְצִנּוּן שְׁמַקְצָת עֲלִיו מְגוּלִין דְּלֹא חֲשִׁיב לְהוּ טַלְטוּל מִן הֵצֵד כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וְכִינּוּן דְּגָרַע טְפִי אִיכָא לְמִימֵר דְּטַעְמָא דְּרַב נַחְמָן דְּאֲסוּר מִשׁוּם דְּדְמִיָּא לְחוֹפֵר הוּא אָבֵל גְּבִי פְּגָה שְׁטַמְנָה בְּתֵבָה וְחִרְרָה שְׁטַמְנָה בְּגַחְלִים דְּלֹא שְׁיִיף בְּהוּ חוֹפֵר לְכֹף ס"ל פְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן תַּדְאִי דְּתוֹחֲבִין בְּכוּשׁ אוֹ בְּכַרְפוּר וְהֵן מְנַעֲרוֹת מְאֵלִיהֵן דְּטַלְטוּל מִן הֵצֵד לֹא שְׁמִיָּה טַלְטוּל לְכֹף נִרְאָה דְּפְּוֹגְלָא מְלַמְטָה לְמַעְלָה בְּעַפְר תִּיחּוּחַ אִיירִי דְּלֹא שְׁיִיף בֵּיָה טַעְמָא דְּחוֹפֵר וְכֹן הָא דְּצִנּוּן שְׁמַקְצָת עֲלִיו מְגוּלִין וְכֹן סְפֵל דְּאִית לֵיה אֲוֹגְנִים כּוֹלְהוּ שְׁעַפְר תִּיחּוּחַ אִיירִי וְהָא דְּמִשְׁנֵי דְּאִית לֵיה אֲוֹגְנִים לֹא מִשׁוּם דְּדְמִיָּא לְחוֹפֵר הוּא אֵלָא מִשׁוּם דְּבִאִית לֵיה אֲוֹגְנִים הִנּוּ לֵיה טַלְטוּל מִן הֵצֵד וְאֲסוּר וּפְרִיף וְהִתְנַן הַטּוֹמֵן לְפֶת כּו' אֵלְמָא דְּבָכִי הָאֵי גִנּוּא לֹא חֲשִׁיב טַלְטוּל מִן הֵצֵד וּמִשְׁנֵי לֹא צְרִיכָה דְּבַעֲי מְרָא וְחֻצִינָה דְּהוּ"ל חוֹפֵר: דָּף עַח זִיז הִיּוּצָא מִן הַכּוֹתֵל אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְהַנִּיחַ עֲלִיו סוּלָם כּו' הֶרְמֵב"ם בַּפ"ג מֵה"ע פְּתַב כּוֹתֵל גְּבוּהַ שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצָרוֹת וְזִיז יוּצָא בְּאִמְצָעִיתוֹ אִם נִשְׁאֵר מִן הַזִּיז עַד רֹאשׁ הַכּוֹתֵל פְּרוֹת מַעְשָׂרָה מֵנִיחַ כּוֹלָם לְפָנֵי הַזִּיז וּמְעַרְבִין אֶחָד אִם רְצוּ וְכַתֵּב הֶרֶב הַמַּגִּיד שֶׁם דְּמִפְרֵשׁ מִמְרָא רֵאשׁוֹנָה שְׁמַצְרֶכֶת כּוֹלָם כְּשֶׁהַזִּיז גְּבוּהַ יוֹתֵר מִי' מִן הַקְּרָקַע לְפִיכֹף בְּלֹא סוּלָם אֵין מִיעוּטוֹ כְּלוּם אָבֵל אִם הִיָּה פְּחוֹת מַעְשָׂרָה לְקַרְקַע וּפְחוֹת מַעְשָׂרָה לְכּוֹתֵל אֵינוֹ צְרִיף סוּלָם וְזֵהוּ שְׁלֹא הַזְּכִירוּ סוּלָם בְּמִימְרָא הַשְּׁנִית.

וְקִשָּׁה כִּינּוּן דְּמִימְרָא שְׁנִינְיָה בְּלֹא סוּלָם אִיירִי אַמְאֵי מְמַעַט הָא מִיעוּט בְּאֲוִיר הוּא וְלֹא שְׁמִיָּה מִיעוּט כְּדְמוּכַח לְעִיל גְּבִי אַצְטָבָא וְסוּלָם שְׁשְׁלִיבוּתֵיו פּוֹרְחוֹת וְעוֹד דַּא"ה בְּשְׁנֵי זִיזִין אַמְאֵי בְּעֵינֵן שְׁיָהוּ זֵה שְׁלֹא כְּנֶגֶד זֵה כִּינּוּן דְּלֹא בְּעֵינֵן סוּלָם וְהַב"י בַּס"י שַׁע"ב פְּתַב כְּדִי שְׁיִיכַל לְעֵלוֹת מִזִּיז לְחִבְרֹו וְכו' וְזֵה דוֹחֵק דְּהָא אַצְטָבָא עַל גְּבִי אַצְטָבָא מְמַעְטִין אַע"ג שְׁהֵן מְכּוֹנוֹת.

וְעוֹד דְּלִישְׁנָא דְּכּוֹתֵל עֲשָׂרִים צְרִיף שְׁנֵי זִיזִין לְהַתִּירוֹ מִשְׁמַע דְּלֹא סְגִי בְּלֹא הֵכִי דְּדוּקָא שְׁנֵי זִיזִין בְּעֵינֵן וְאַמְאֵי הָא בְּזִיז א' נְמִי סְגִי כְּשִׁמְנִיחַ עֲלִיו סוּלָם כָּל שְׁהוּא וְנִשְׁאֵר מִן הַזִּיז עַד רֹאשׁ הַכּוֹתֵל פְּחוֹת מַעְשָׂרָה לְכֹף נִרְאָה דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל אִם נִשְׁאֵר מִן הַזִּיז עַד רֹאשׁ הַכּוֹתֵל פְּחוֹת מַעְשָׂרָה מֵנִיחַ סוּלָם כּו' אִיירִי דְּמִן הַזִּיז עַד הָאֲרִיץ נְמִי הֵנִי פְּחוֹת מַעְשָׂרָה וַאֵע"ג שְׁלֹא כְּתֵב כֹּן בְּהִדְיָא סְמָף עֲצָמוֹ עַל מַה שְׁכַתֵּב וְזִיז יוּצָא בְּאִמְצָעִיתוֹ דְּכִינּוּן שְׁהַזִּיז יוּצָא מְאִמְצָע הַכּוֹתֵל וְנִשְׁאֵר לְמַעְלָה מְמַנּוֹ פְּחוֹת מַעְשָׂרָה ע"כ לְמִטָּה מְמַנּוֹ נְמִי פְּחוֹת מַעְשָׂרָה הוּא וְהִשְׁתָּא אִיכָא לְמִימֵר דְּהֶרְמֵב"ם ז"ל ס"ל כַּדְפִּירֵשׁ"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה וּמִימְרָא שְׁנִינְיָה נְמִי כְּשִׁמְנִיחַ עֲלִיו סוּלָם אִיירִי וְכֹן מִשְׁמַע קֶצֶת לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל שְׁכַתֵּב שֶׁם הִיָּה הַכּוֹתֵל גְּבוּהַ תִּשְׁעָה עֶשְׂרֵי טְפָחִים כּו' וְלֹא כְּתֵב כּוֹתֵל גְּבוּהַ י"ט טְפָחִים מִשְׁמַע

דקאי אמילתא קמיינתא: חקק להשלים בפותל בכמה כתבו התוס' כגון שהפותל עב וכולט מצד הסולם או שהסולם מונח בסוף הפותל בקרו ונאות וזה דוחק וכתבו עוד דאיינרי בכותל משופע דהא רב יוסף אית ליה דסולם זקוף אינו ממעט וזה דוחק גדול.

ועוד דרש"י ז"ל פירש א"ל בעשרה עד עשרה ישלימנו דכולן דאיפא בגובה עשרה רוחב ארבע הוי ביה שיעור פתח אע"ג דגובה פותל טובא וקשה דלעיל משמע דאע"ג דאיפא רוחב ארבע בגובה עשרה לא מהניא דבעינו שיהא רוחב ארבע בכל משך הפתח דקאמר פותל שבין שתי חצרות גבוה עשרה טפחים והניח סולם רחב ארבעה מפאן וסולם רחב ארבעה מפאן אם יש בין זה לזה שלשה טפחים אינו ממעט אע"ג דאיפא רוחב ארבעה בגובה עשרה.

ועוד דלאו אורח ארעא למיעבד פיתחא בכה"ג שיהא רחב בתחילתו וקצר באמצעיתו ומדברי הרמב"ם ז"ל בפירק ג' מה"ע משמע שהוא מפרש דהך בעיא דחקק להשלים בפותל בעיא אחריתי היא ולא ארוחב סולם קבעי אלא אמתניתין דנפרצה הפותל עד עשר אמות קאי דקתני סיפא יותר מפאן מערבין אחד וקבעי שאם היתה הפירצה פחותה מעשר וחקק בפותל להשלימה ליותר מעשרה כמה צריך לחקוק בגובה הפותל וא"ל בעשרה טפחים גובה סגי הדר קבעי חקקו פולן בפותל שאם בא לפרוץ הפותל לכתחילה פירצה יותר מעשר כמה צריך לחקוק בגובה הפותל א"ל מלא קומתו פירוש מלא קומתו של אדם ומ"ש א"ל התם מסתלק ליה כו' פי' הרב המגיד כשפא להשלים פירצה פחותה מעשר ליתר מעשר מעשיו מוכיחין שהוא רוצה להסתלק ממה שהיו יכולין לערב שנים דאי לא הכי למה הוא מרבה בפירצה לכו' בגובה עשרה סגי אבל כשפא לפרוץ לכתחילה צריך מלא קומתו כדי שיראו החצירות כאחת בהיות האדם עובר מזו לזו בלא דוחק דאי לא הכי אין מעשיו מורין על פנונת סילוק אלא שרוצה להשתמש עם בני חצר שגניה ואירע לו שחקק יותר מעשר: תיבעי לרבי תיבעי לרבנן פירוש תיבעי לרבי מי אמרינן פי היכי דהתם קנה עירוב משום דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות הקא נמי לא שפא דכיון דהוי מיהא פתחא בין השמשות סגי או דלמא עד פאן לא קאמר רבי התם וכו' הני מילי בין השמשות דגבי מיקני שביתה בין השמשות סגי אבל לענין פתחא כוליה יומא בעינו תיבעי לרבנן מי אמרינן פי היכי דהתם לא קני עירוב הקא נמי לא שפא או דלמא עד פאן לא קאמרי רבנן אלא התם אבל הקא פת א הוא ואריא הוא דרביע עליה עשאו לאשרה סולם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן כדפי' דבין לרבי יהודה בין לרבנן איפא למימר הכי ואיפא למימר הכי ואע"ג דהקא רב יוסף קמבעי ליה ובפרק בפל מערבין משמע דפשיטא ליה לרב יוסף דטעמא דרבי יהודה משום דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר י"ל דבתר דפשיט ליה רבה דאשרה אסורה קבלה מיניה דכיון דאשרה אסורה ולא אמרינן אריא הוא דרביע עליה על פרחו טעמא דשרי התם משום דבתר דקנה עירוב לא ניחא ליה דלינטר אבל מקמי דפשיט ליה הנה קמבעיא ליה אי ס"ל לרבי יהודה דמותר לקנות ביז באיסורי הנאה או דלמא שאני התם דלא ניחא ליה דלינטר: עשאו לאשרה סולם מהו פירש"י ז"ל אם תימצא לומר בשאר אילן דפתח הוא הקא דמטיא להו הנאה על ידיה מאי אין לפרש דבאשרה לחה קמבעיא ליה דאית ביה נמי איסור שבות דשבת ולכו' כתב דקבעי באם תימצא לומר בשאר אילן דפתח הוא דא"כ אמאי קאמר בסמוך אדרבא אילן שאיסור שבת גורם לו ניתסר אשרה

שאיסור דבר אחר גורם לו לא נחסר הא באשרה נמי איכא איסור שבת לכה צריף לומר דבאשרה יבשה קמיבעי ליה דליכא איסור שבות דשבת ומשום דאיסור הנאה דאשרה חמירא דאסור דאורייתא ואיסור שבות דאילן דרבנן לכה צריף לומר דקבעי באת"ל בשאר אילן פתח הוא וכן פתח הטור דבאשרה יבשה אירי: רב נחמן בר יצחק מתני הכי מדנקט לישנא דמתניתין הכי ולא קאמר רב נחמן בר יצחק אמר אילן פלוגתא וכו' לכה נראה דתלמודא אתי לשנויי אתקפתא דרב חסדא משום דרבה השיב לו סתמא דאילן מותר ואשרה אסורה משמע דמסברא דנפשיה קאמר רב חסדא דאדרבא איכא מסתברא אילן דאיסור שבת גורם לו ניתוסר וכו' וע"ז קאמר ש"ס דרב נחמן בר יצחק מתני לה להא דאילן מותר ואשרה אסורה בהאי לישנא אילן פלוגתא דרבי ורבנן אשרה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן דכיון דאילן פלוגתא דרבי ורבנן הוא ולכה מותר דקיימא לו כרבי כמ"ש הרי"ף והרמב"ם ז"ל דסתם מתניתין דפרק בפל מערבין אתיא פנותיה דרבי וכיון דאשרה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לכה אסורה דקיימא לו גבי נותן עירובו בקרב כרבנן דפליגי אדר"י כמ"ש הרמב"ם ז"ל דסתם מתני דריש פרק ככל מערבין רבנן היא והנה סברות דנקט רב יוסף לית ליה לרב נחמן: מכאן ועד פרק המוצא תפילין לא מצאנו מפתיבת יד הגאון ז"ל השם ימלא חסרונו המוצא תפילין פרק עשירי זוג אחד אין טפי לא לימא תנו סתמא וכו' דכשמכניסין אחד בראש ואחד בזרועו אע"ג דלאו מלבוש ממש גינהו מפל מקום דרף מלבוש הוא וקתני הכא דלא שרינו הצלה דרף מלבוש אלא זוג א' טפי לא ונתם קתני דעוטרף כל מה שיכול לעטוף משום דאע"ג דלאו מלבוש ממש הוא מפל מקום כיון דהוי דרף מלבוש שרי ומשני התם דרף מלבושו פ"י כשמציל דרף מלבוש שוניה רבנן לשבת פחול וה"נ כיון שהוא דרף מלבוש שוניה רבנן לשבת פחול התם דבחול פמה דבעי לביש דאע"ג דלאו אורח ארעא לעטוף טפי מחדא או תרתי מ"מ אי בעי למילבש טפי אין יכולין למחות בו דלאו איסורא הוא הלכך לענין הצלה נמי שרו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג אחד אין טפי לא ואי בעי לאנוחי טפי מזוג א' מחינן ביה משום איסורא דבל תוסיף לענין הצלה נמי כו'.

והשתא ניחא בסמוך דקאמר והכא בשבת זמן תפילין קמפלגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא וכו' דלכאורה עיקר חסר זה"ל לפרש בהדיא דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ואיכא בל תוסיף ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין הוא וליכא בל תוסיף כיון דעד השתא לא אירי מידי מאיסורא דבל תוסיף אלא צ"ל כדפי' דעיקר שינויא דרבא דאמר התם דבחול פמה דבעי לביש דלא שייך בל תוסיף והכא דבחול נמי זוג אחד אין טפי לא משום בל תוסיף הוא וכולהו שינויי דבסמוך אאוקימתא דרבא קיימי ומתדרי לפרושי טעמא דשייך הכא איסורא דבל תוסיף וא"כ פי פריף בסמוך אי קסבר שבת זמן תפילין הוא זוג אחד אין טפי לא מדנקט לישנא דלעיל משמע כמ"ש התוספות דטפי לא משום דאיכא בל תוסיף: ת"ק סבר לצאת בעי כנונה פירש"י ז"ל דלה גירסא לאו תכשיט גינהו וקצת תימא דמשמע דאאוקימתא דרבא קיימא כדפי' ולרבא תכשיט גינהו דהא נקט בהדיא דהכא דרף מלבושו כו' משמע דטעמא דזוג אחד שרי משום דהוי דרף מלבוש: דף צו מדלא מיחו בה חכמים אלמא קסבר וכו' וא"ת היאך סלקא דעתיה דטעמא משום דהנה מצות עשה שהזמן גרמא דא"כ באשתו של יונה מאי איכא למימר דרגל ודאי זמן גרמא הוא כדדייק בסמוך וי"ל דקס"ד הא דלא מיחו באשתו של יונה משום דאשה

העולה לרגל לאו איסורא קעבדא דליכא אלא משום מראית עין דמיקחזי כמביאה חולין לעזרה כמ"ש התוספות אבל להניח תפילין ולברך עליהן אי לאו דקסברי מצנת עשה שלא הזמן גרמא היא אמאי לא מוחו בה הא קעברה בלאו דלא תשא: דכולי האי נדאי לא טרחי אינשי וא"ת מאי איצטריף למימר דכולי האי לא טרח אינש תיפוק ליה פיון דפסקינהו ע"כ לשם ציצית עביד הכי דאי לגלימא למה ליה למיפסקינהו פיון דדדעתו לחזור ולקשרם ולהפך אותן וצ"ל דלשום צורך פסקינהו תחילה אע"ג דדעתו לחזור ולקשרם: המוצא תכלת בשוק וכו' אע"ג דאין תכלת ניקחת אלא מן המןמחה מ"מ פיון שפמאז שזורין ומפוסקין שאנו יודעין שלצורך ציצית נפסקו יש לתלות דמן המןמחה נפלו דכשאנו מןמחה אינו רגיל להתעסק בדבר שידע שלא יקנו ממנו כ"כ התוס' וטפי נראה דהא דקאמר בפרק התכלת דאין תכלת ניקחת אלא מן המןמחה שידע שטעימה פסולה היינו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד לא חיישינן לטעימה ולכך המוצא תכלת חוטין פשרין אע"ג דהא דאמר רב בסמוך הלוקח תפילין ממי שאינו מןמחה בודק כו' בדיעבד איירי כמ"ש התוס' ואפ"ה בעי בדיקה שאני תפילין דאיכא למיחש בהו לכמה טעיות ולכמה דברים הפוסלין אותן אבל בציצית דליכא למיחש אלא לטעימה בדיעבד לא חיישינן: דף צו וכי אדם טורח לעשות קמיע כמין תפילין כתבו התוס' השתא לא אסיק אדעתיה טעמא דמקונשרות דבסמוך וסלקא דעתא דתרונייהו אין מקונשרות אלא שבישנות נזכר רישם הקשר שבהן וכו' לא ידענא דהא איכא למימר דס"ל דישנות היינו שיש בהן הקשר ולהכי אין לחוש לקמיע דכולי האי נדאי לא הוה עביד בהו כעין תפילין וחדשות היינו שאין בהן הקשר ולכך חיישינן בהו לקמיע.

ובסמוך דקאמר והשתא דתני אבוה דשמואל וכו' אין להקשות דלמא ברייתא נמי ס"ל דחיישינן לקמיע ולכך ישנות מותרות דכיון דהו מקונשרות נדאי תפילין הו דכולי האי לא הוה עביד כעין תפילין וחדשות אסורות דכיון דלאו מקונשרות חיישינן דלמא קמיע הו דא"כ ה"ל למיתני אלו הו ישנות כל שיש בהן קשר של תפילין חדשות שאין בהן קשר של תפילין מדנקט כל שיש בהן רצועות ולא מקונשרות משמע דטעמא משום דאסור לקשור הרצועות בשפת ואינו יכול להניחן אא"כ יעשה קשר.

ואמר רב נחמן ונוייהו לבר מדמייתי הא דרב נחמן משמע דדוקא מדרב נחמןפריף ונראה דאי לאו דרב נחמן הוה אמינא דהא דקאמר קשר של תפילין הלכה למשה מסיני לאו צורת הקשר קאמר אלא אתי לאשמעינן דבעינן שיהיו מקונשרות ולא סגי להו בכריכה בעלמא סביב הראש ולכך עניבה פיון דלר"י קשירה מעלייתא היא שפיר דמי דקשר גמור הוא אבל השתא דאמר רב נחמן ונוייהו לבר משמע דהיכר אותיות בעינן בקשר של תפילין לכך פריף ש"ס דס"ד דבעניבה לא מצי עביד היכר אותיות וכן משמע בתוס': מצאן צבתים או כריכות כתבו התוס' דבישנות דוקא דחזו להכניסן זוג זוג עשו תקנה אפילו כשהו מרובים כו' אבל בחדשות פיון דלא חל עלייהו תקנתא קמייתא להכניסן זוג זוג שוב לא חל עלייהו אידך תקנתא ובהכי ניחא דקתני סיפא ובספנה מכסן והולך לו משמע דוקא בישנות אבל בחדשות אפי' לכסותן לא בעי וכן משמע מדקתני אבל בחדשות פטור ולא קתני אסור דהא איסורא נמי איכא פדקתני לעיל משמע דאשמעינן דפטור לגמרי שאינו נזקק להן ואפי' לכסותן אינו צריך והיינו משום דכיון דלא חל עלייהו תקנתא קמייתא שוב לא חל עלייהו שום תקנתא.

ומאי אפי' הן מאה תימא מדקאמר ומאי אפילו משמע דאקא דתני דבי מנשה פריה ואמאי לא קשיא ליה אמתני' ועוד דמאי קושיא הא שפיר קתני דאפי' הן מאה דאוןשא מילתא טובא אפי' שרי ואפילו הן מאה אתרנניהו קאי אתפילין דרישא ואבנו דסיפא.

וי"ל דהכי פ' ומאי אפי' פיון דבתנוק של ספנה איירי דהשתא ילדתו אמו וספנתא הוא להניח שמה מפני הצנה א"כ מאי אפי' הן מאה פשיטא ואמאי קמ"ל דאין לה דבר עומד בפני פיקוח נפש ומשני דהאי אפי' הן מאה לאו רבותא דהיתרא אשמעי' אלא רבותא דאיסורא דאע"ג דקשיא ליה ידא לא אמרי' שיוליכנו פחות מד"א אלא נותנה לחבירו ונחבירו לחבירו דהא עדיפא משום דזמנין לאו אדעתיה כו' כדאמר לעיל ואע"ג דקשיא ליה ידא אפי' ה' ביון דהא עדיפא צריף למיעבד הכי וא"ת פיון דבתנוק של ספנה איירי יולכנו לעיר להדיא פיון דאין דבר עומד בפני פיקוח נפש בירושלמי פריה ומשני לה דאימת התם מותיב לה חבריא אם תינוק של ספנה יביאו ביד אמר ליה ביכול להביאו דרוף היתר פירוש דכל מה דאפשר למיעבד דרוף היתר עבדינו: מתיב רב יוסף ר"י אומר כו' בשנירא אין שלא בשנירא לא תימא מאי תיובתיה דלמא רבה גמי ס"ל דמתני' בשנירא איירי ולא אתי אלא לשנויי הא דפריה ולית ליה לר"י הא דתנו וכו' ועוד תימה דהא בנושא את החי במטה ואוכלין פחות מפשיעור בכלי קתני דפטור אף ע"ג דלא שניף בהו מילתא דשנירא ועוד תימה דמאי ראיה מיייתי מהא דתנו המוציא החי במטה פטור והא כל פטורי דשבת פטור אבל אסור ניגהו ומתני' קתני נותן אדם חבית לחבירו משמע דמותר לעשות פן לכתחילה ועוד יש לדקדק דאמאי נקט רבה לישנא דבטלה חביות לגבי מים ולא קאמר דטפלה חביות לגבי מים כדקתני מתניתין גבי מטה וכלי ועוד דדוחק לומר דסתם מתניתין דהמוציא החי במטה לא אתיא פרבון דפליגי אדר"י דמתניתין ונראה לפרש דרבה סבר דמטה וכלי לא דמיין לחביות של מים דאפשר לו לאדם בלא מטה ולאוכלין בלא פלים ואין המטה והכלי אלא טפלין להו אבל לא בטלי לגבייהו ולכך גהי דפטור פיון דטפלין להו איסורא מיהו הני פיון דלא בטלי לגבייהו אבל מים פיון דאי אפשר להו בלא חביות כדאמרי' בריש בפל מערבין דהיינו נטיר תייהו לכוף בטלה החבית לגבי המים פאלו גוף החבית מים הני ולכוף נקט רבה לישנא דבטלה חבית לומר דכיון דבטלה לכוף שרי אפי' לכתחילה ומיייתי ראיה מהא דתנו המוציא חי במטה פטור דכיון דהתם פטור משום דטפלה לו ממילא שמעינו דבמים פיון דאי אפשר להו בלא חביות בטלה ומותר אפילו לכתחילה.

ואותיב רב יוסף לרבה דמר קא מחלק בין חביות למטה וכלי ע"כ ס"ל דמתניתין לאו בשנירא איירי דאי בשנירא דוקא אם פן מאי איירא דחבית בטלה לגבי מים אפילו אי לאו הני אלא טפלה להו גמי שרי כדקתני התם גבי מוציא את החי ואוכלין אי משום דהתם פטור אבל אסור שאני הכא דאיכא גמי שנירא לכוף מותר אפי' לכתחילה אלא נדאי אית ליה דמטעמא דחביות בטלה לחודא שריא אע"ג דלא הוי כשנירא לכוף פריה מבריימת דקתני רי"א בשנירא כו' בשנירא אין שלא בשנירא לא אלמא דחביות ומטה וכלי פי הדדי ניגהו אלא אמר רב יוסף כו' דנדאי אין לחלק ביניהו וטעמא דהכא שרי אפילו לכתחילה מטעמא דטפלה משום דבשנירא איירי אפיי אמר לעולם מתני' לאו בשנירא איירי והא דשרי לכתחילה משום דחביות שאני דבטלה פיון דא"א למים בלא חביות כדרבה ובריימת דנקט שנירא איירי דמים גמי קנו שביטה ומטעם דשנירא לחוד

הוא דְּשָׁרְיָא: הָכָא בְּחֻבֵית דְּהַפְקָר וּמַיִם דְּהַפְקָר עֲסָקִינָן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּלֹא קָנוּ שְׁבִיתָה לֹא לְזָה וְלֹא לְזָה פִּי' לֹא לְזָה הַמְּקוֹם וְלֹא לְזָה הַמְּקוֹם וְלֹא בְּמִקּוֹמָן וְלֹא בְּמִקּוֹם הַזּוֹכָה וְכָל דְּבָר דְּלֹא קָנָה שְׁבִיתָה כְּלָל קִיָּמָא לֵן שְׁהַזּוֹכָה בּוּ בְּשִׁבְתָּה הָרִי הוּא כְּרַגְלֵי הַזּוֹכָה לְכַף צְרִיף לּוֹמַר הַשְׁתָּא דְּאַפִּילוּ חוּץ לְתַחוּם דְּקֶאֱמַר הֵינְנוּ מִמְּקוֹם שְׁבִיתָת הַמַּיִם אֲבָל חוּץ לְתַחוּם שֶׁל זּוֹכָה לֹא יוֹלִיכוּ אוֹתָן אֲבָל לְעֵיל דְּמִשְׁנֵי רַבָּה הָכָא בְּמַיִם שְׁלֹא קָנוּ שְׁבִיתָה עֲסָקִינָן הֵינְנוּ שְׁלֹא קָנוּ שְׁבִיתָה אֲצֵל הַזּוֹכָה אֲבָל בְּמִקּוֹמָן אִיפָא לְמִימַר דְּקָנָה שְׁבִיתָה דַּס"ל חֲפָצֵי הַפְּקָר קוֹנִיִּם שְׁבִיתָה וַא"כ שְׁפִיר אִיפָא לְמִימַר דְּאַפִּילוּ חוּץ לְתַחוּם דְּקֶאֱמַר הֵינְנוּ חוּץ לְתַחוּם מִמְּקוֹם שְׁקָנוּ שְׁבִיתָה וּמְהַרְש"ל ז"ל הֵגִיֵּה בְּדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּלֹא קָנוּ שְׁבִיתָה לֹא לְזָה וְלֹא לְזָה פְּלוּמַר לֹא הַחֻבִּיּוֹת וְלֹא הַמַּיִם וְלֹא דַק: אִילֵימָא אֶסְקוּפָה רְשׁוּת הַיְחִיד וְקָמָה ר"ה וְלִיפָא לְמִימַר בְּאַסְקוּפָה רְשׁוּת הַיְחִיד וְקָמָה כְּרַמְלִית דְּרִישָׁא דְּוּמָיָא דְּסִיפָא וְסִיפָא דְּהִיָּה קוּרָא בְּרֵאשׁ הֵגַג עַל כְּרַחֲף בְּקָמָה ר"ה עֲסָקִינָן: וְאִי אֶמְרִינָן בְּאַסְקוּפָה הַנְּדַרְסַת מַה לִּי תוּף אַרְבַּע אַמּוֹת מַה לִּי חוּץ לַד' אַמּוֹת מִשְׁמַע דְּדוֹקָא אֲשַׁנוּיָא דְּרַבָּה פְּרִיף וְתִימָה אַמַּאי לֹא פְּרִיף גְּמִי לְשִׁינוּיָא דְּרַב יְהוּדָה וְהַתּוֹסְפוֹת כְּתָבוּ מִשּׁוּם דְּקָאֵי עֲלֶיהָ דְּרַבָּה וְדוֹחֵק.

וְנִרְאָה דְּדוֹקָא לְרַבָּה פְּרִיף דְּאַלִּיבָא דְּרַב יְהוּדָה לֹא קִשְׁיָא מִיַּד דַּאע"ג דְּמַתְּנִיתִין בְּאַסְקוּפָה רַה"י עֲסָקִינָן מִכָּל מְקוֹם בְּרִייתָא וְדַאי בְּאַסְקוּפָה כְּרַמְלִית אִיירִי כְּדַמְסִיק וְאִיפָא לְמִימַר דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא דַּס"ל בְּמַתְּנִי דְּבִכְתָּבֵי הַקֶּדֶשׁ שְׁיִיף אִיסוּר שְׁבוּת וְלִהְיֵי חוּץ לַד' אַמּוֹת הוֹכְנוּ פִּינּוֹן דַּאי נִפְיֵל וּמִיִּתִּי לֵה אֲתִי לִיַּדִּי חַיִּיב חֲטָאת וְרִישָׁא דְּמַתְּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא וְלֹא נִיחָא לִיָּה לְרַב יְהוּדָה לְאוּקְמִי מַתְּנִי גְּמִי בְּאַסְקוּפָה כְּרַמְלִית מִשּׁוּם דְּמַסְתְּמָא בְּאַסְקוּפָה רַה"י אִיירִי דְּוּמָיָא דְּסִיפָא דְּקַתְּנִי הִיָּה קוּרָא בְּרֵאשׁ הֵגַג דְּאִיירִי בְּרַה"י אֲבָל לְדְרַבָּה פְּרִיף שְׁפִיר דְּכִינּוֹן דְּמוּקִי לֵה בְּאַסְקוּפָה הַנְּדַרְסַת דְּרַגְלֵי הַרְבִּיִם עוֹבְרַת סְמוּף לֵה וּמִשּׁוּם בְּזִיוֹן כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה דְּשָׁרִי א"כ בְּרִייתָא אַמַּאי קְתַנִּי חוּץ לַד' אַמּוֹת הוֹפְכוּ מַה לִּי תוּף מַה לִּי חוּץ הָא רַגְלֵי רַבִּיִם נְדַרְסַת שָׁם וְאִיפָא בְּזִיוֹן כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ דְּכִינּוֹן דְּנַתְּגַלְגַל הַסֶּפֶר חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת וְאַפִּי' בְּאַמְצַע ר"ה הָרִי רַגְלֵי הַרְבִּיִם עוֹבְרַת סְמוּף לוֹ וְאִיפָא בְּזִיוֹן כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ: אִי הָכִי תוּף אַרְבַּע אַמּוֹת גְּמִי לִיגְזוֹר קֶצֶת תִּימָה דְּמַאי אִי הָכִי פִּינּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא גְּמִי הִנּוּה קִשְׁיָא לִיָּה מַה לִּי אַרְבַּע אַמּוֹת מַה לִּי חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת וְנִרְאָה דְּסַתְּמָא דְּתַלְמוּדָא פְּרִיף הָכִי אַמַּאי דְּמַחְלַק אַבְיֵי בֵּין הִיכָא דְּאַתִּי לִיַּדִּי חַיִּיב חֲטָאת דְּאִי לִיַּדִּי חַיִּיב חֲטָאת דַּאי לֹאוּ דְּמִשְׁנֵי אַבְיֵי הָכִי אִיפָא לְמִימַר דְּבְרִייתָא וְדַאי בְּאַסְקוּפָה כְּרַמְלִית אִיירִי וּמַתְּנִי גְּמִי בְּאַסְקוּפָה כְּרַמְלִית וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא וְטַעְמָא דְּחוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת אִיסוּר מִשּׁוּם דְּלֹאוּ כְּוָלִי עֲלָמָא גְּמִירִי דִּינָא וְלֹא יָדְעִי דְּמִשּׁוּם דְּאַוּגְדוּ בְּיָדוּ הוּא דְּשָׁרִי דְּסָבְרוּ פִּינּוֹן דְּחַלְקֵי אֲחָד מִנְּחָח בְּר"ה כִּי אוּגְדוּ בְּיָדוּ מַאי הָוִי וְאַתּוּ לְמִיִּשְׁרֵי אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לְטַלְטַל סְפָרִים אַרְבַּע אַמּוֹת בְּר"ה דְּאִיסוּר דְּאוּרִייתָא הוּא אֲבָל תוּף אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא גְזָרִינָן דְּכִי גְּמִי אֲתוּ לְהַתִּיר טַלְטוּל סְפָרִים מְר"ה לְכַרְמְלִית לֹאוּ אִיסוּר דְּאוּרִייתָא הוּא.

וּבְקוּרָא בְּרֵאשׁ הֵגַג דְּאוּסַר רַבִּי יְהוּדָה בְּמַתְּנִי בְּשָׂאִין מְסוּלָק מִן הָאָרֶץ כְּלָל טַעְמָא גְּמִי מִשּׁוּם דְּאַתּוּ לְמִיִּשְׁרֵי אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לְהַתִּיר טַלְטוּל סְפָרִים מְר"ה לְרַה"י דְּרֵאשׁ הֵגַג רַה"י הוּא דְּמַסְתְּמָא גְּבוּהָ עֲשָׂרָה אֲבָל לְאַבְיֵי דְּמַחְלַק שׁ הִיכָא דְּאַתִּי לִיַּדִּי חַיִּיב חֲטָאת וְכו' קִשְׁיָא דַּא"כ תוּף ד' אַמּוֹת גְּמִי נִיגְזוֹר כּו' וְלְכַף קֶאֱמַר אִי הָכִי: וְהָאֱמַר רַבָּה הַמַּעְבִּיר חֲפֵץ וְכו' כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּעַל כְּרַחֲף שְׁמִיעַ לִיָּה הַהִיא בְּרִייתָא דְּסְמוּף מִיִּתִּי לֵה לֹאוּ הַכְּרַחֲ

הוא דהתרחצון מיייתי לה בסמוך ואיכא למימר דהמקשה לא הנה ידע לה והא דפריה ודלמא זריק להו מין זרק דא"ר יוחנן מודה בן עזאי כו' יש לומר דהמקשה אחרנא הוא ולא סתמא דתלמודא פריה לה שרי רב אחא בר אבהו משני לה: ואם יש זיו למטה ממנו משתמש בו תימה דבין לפירש"י ז"ל בין לפיר"י ז"ל לא איצטריה למיתני דיש נמי זיו אחד למטה אלא הנה ליה למיתני זיו שלפני החלון אין משתמש בו אלא פנגד חלונו ותו לא והתוס' כתבו דאשמעינן בתחתון אף על גב דעליון מפסיד ולא ניחא תשמיתיה ולא משמע פו דמשמע דבתחתון משתמש בכל הזיו לאפוקי בעליון שאין משתמש אלא פנגד חלונו.

ובב"י פתב דתנא הך בבא לגלויי לן טעמא דאינו משתמש אלא פנגד חלונו הוא משום דלית ביה ארבע וקשה דא"כ ליתני בהדיא אין משתמש בו אלא פנגד חלונו פיון דיש שם ארבעה.

ועוד תימא דפריה אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ולפירש"י ז"ל אדרבא פיון דמקום פטור הוא מסתבר טפי למימרא דמותר להשתמש בו דקי"ל מקום שאין בו ארבעה מותר לבני ר"ה, ורה"י לכתף עליו ובתוספות ובפסקי הרא"ש ז"ל משמע דלא גרסינן ליה ועוד תימא דמאי איצטריה אב"י למימר פנגד חלון משתמש דחורי חלון הוא תיפוק ליה משום דפנגד החלון אית ביה ארבעה ולכך משתמש בו דליכא למיחש שמה יפול.

ונראה לפירש דהא דקתני ואם יש זיו אחד למטה ממנו משתמש בו ובעליון אינו משתמש בו כ' מלתא אחריתי היא והכי פ' שאם שנים דרים בבית אחד אחד למעלה וא' למטה וכל א' יש לו זיו והזיון מכוננין זה פנגד זה התחתון משתמש בתחתון והעליון אינו משתמש בעליון אלא פנגד חלונו וטעמא דמלתא לפי שהתחתון אוסר על העליון דכיון דזיו התחתון יש בו ארבעה הו"ל רה"י וקי"ל רה"י עולה עד לרקיע נמצא שהעליון משתמש ברשות חבירו ואיירי שלא עירבו זה עם זה.

ופריה האי זיו היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואפ"ל פנגד חלונו לא ישתמש דכל פחות מרוב ארבעה ק"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו ובטל אצל ר"ה ואצל רה"י אם עומד פדאמרינן עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו כו' והכא נמי פיון דלית ביה ארבע לאו רשות בפני עצמו הוא אלא מקום פטור הוא ובטל ברה"י דלמטה וא"כ אפילו פנגד חלונו לא ישתמש דנמצא משתמש ברשות של חבירו ואי אית ביה ארבעה בכוליה פותל לישתמש דכיון דאית ביה ד' הרי היא רה"י בפני עצמו ולא בטיל לגבי רה"י דחבריה דאין רשות מבטל רשות וכל אחד משתמש בפלו.

ומשני דתחתון אית ביה ארבעה ועליון לית ביה ארבעה אלא פנגד חלונו לכך פנגד החלון משתמש דאינו בטל לגבי התחתון פיון דיש שם ארבעה אף על גב דברוב הזיו לחוד ליכא ארבעה מ"מ פיון דחודי חלון הוא פחלון דמי ולכך אינו בטל דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור דכיון דלית בהו ארבעה בטל לגבי תחתון ונמצא משתמש ברשות של חבירו ומדברי הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה"ש משמע נמי דטעמא משום דתחתון אוסר על העליון אלא שהיה לו גירסא אחרת ומפרש הסוגיא בדרף אחר כמ"ש עליו ה' המגיד

ומשתמש בכל הפנותל עד עשרה תחתונים כתבו התוס' ול' משתמש בכל הפנותל משמע נמי פן מיהו בסמוך קאמר נאי אית ביה ארבעה בכוליה פנותל לישתמש אע"ג דהכא נמי בכוליה זיו קאמר: אי דלית ביה ארבעה אפי' פנגד חלונו כו' לפיר"י שפתיבו התוספות לא הוי סיפא דברייטא דומיא דרישא דסיפא אפילו בכלים שאינן נשברים איירי אע"ג דסתמא קתני משמע דאכלים הנשברים דרישא קאי י"ל דלקה נקט סיפא לישנא דמשתמש בו ולא קתני נותנין עליו פדקתני רישא אלא אתי לאשמעי' דמשתמש בו פל דבר אפי' פלים שאינן נשברים: דף צט הוא ברה"י ופי' אמה בר"ה מהו ענין בפירק עושין פסין מ"ש התו' שם: אמר רבי יוחנן מוחלקת השיטה פירש"י החליף רבי יהודה שיטתו ויצא הימנה ולפי זה לא משני מידי דאכתי תיקשי אמאי החליף שיטתו ובסמוך קאמר אלא מחנוורתא פדשנין מעיקרא משמע דאתי לשנויי דלא תיקשי דר' יהודה אדר' יהודה.

ונ"ל דמוחלקת השיטה דהכא הוא כמו אפופה דבבבבב ש"ס והא דלא קאמר אפופה כדאמר בעלמא משום דהכא איכא ג' מחלוקות בדבר ר"מ ור' יוסי ור' יהודה וכל בי תלתא שיטה קרי להו וכיון דצריף להפך פולן לכה נקט מוחלקת השיטה.

וא"ת לימא אפופה דר' יהודה לדר' מאיר ור' יוסי פדקאי קאי וי"ל דע"כ צ"ל דכל השיטה מוחלקת דהיינו ר"מ מטהר ור' יהודה מטמא ור"י אומר היפך בה טמא לא היפך בה טהור דאי לא מחלקת אלא דר' יהודה לר"מ ודר"מ לר"י א"כ תיקשי דר"מ אדר"מ דהא לא ישתין ולא ירוק דמתני' ר"מ היא כמ"ש התוס' ומדקאמר ר"י אף משנתלשה רוקו בפיו וכו' משמע דאתי לאפלוגי אדר"מ דלא אסר א"כ הוציא הרוק מפיו וזרקו מרשות לרשות אבל כל זמן שהרוק עדיין בפיו לא משפחת לה דאסור וקאמר איהו דאף אם רוקו עדיין בפיו משנתלש לא יחליף בה ד' אמות וא"כ ע"כ אפי' בהיפך בה מתיר ר"מ דאי לא הכי אמאי לא משפחת לה דאסור אלא בהוציא הרוק מפיו וזרקו מרשות לרשות הא לדידיה נמי משפחת לה דאסור אפי' לא הוציא הרוק מפיו כגון שהיפך בה דלא יחליף ד' אמות אלא ודאי בהיפך בה מתיר ר' מאיר נאי לא מהפכת אלא דר' יהודה לדר' מאיר א"כ תיקשי דר' מאיר אדר' מאיר לכה צ"ל דכל השיטה מוחלקת דר' מאיר מטהר לגמרי ור' יהודה מטמא לגמרי ור' יוסי אומר היפך בה וכו' ולפי מה שפי' ניחא הא דקתני מתני' וכן לא ירוק אע"ג דמדלא ישתין שמענין לה דמאי שנא רוק מהשתנה ועוד אמאי לא קתני להו בחד בבא אלא אתי לאשמעינן דכי הכי שלא ישתין אדם מרה"י לר"ה פן ה"ה שלא ירוק דהיינו דוקא שלא יוציא הרוק מפיו ויזרקנו מרשות לרשות אבל כל זמן שהוא בפיו לא משפחת לה שום איסור וכי פריף דר' יהודה אדר"י הוי מצי למיפרה נמי דר' מאיר אדרבי מאיר אלא משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדר' יוסי כמ"ש התוס' לכה לא פריף ליה ור"י דאמר מוחלקת השיטה דהיינו פל השיטה לפי הגירסא דאקשי ליה משני ליה דלמאי דמהפכי דר' מאיר לדר' יוסי לא הנה צריף לשנויי אלא אפופה דר' יהודה לדר' יוסי מאי לאו רוק ונתלש פי' תרתי קתני פיהו דסתם פיהו נתלש הוא והא דקתני ונתלש ארוק קאי דברוק נמי מחייב פשנתלש דאי ונתלש אפי' א"כ פיהו שנתלש מיבעי ליה ועוד דסתם פיהו נתלש הוא ולא איצטריוף למיתני ונתלש: ה"ג בספרים ישנים קולט אדם מן המזחילה למעלה מי' טפחים וכן משמע בתוספות וכן גריס הר"י ור"א ש"ז ור"ש ז"ל הגיה למטה מי' טפחים ופי' דמתני' מחלק בין מזחילה לצינור דבמזחילה לא שרי אלא קולט ובצינור אפי' צירוף נמי מותר ובברייטא דמיייתי

ש"ס בסמוך היה כתוב בספרים עומד אדם בר"ה והגיה רש"י ז"ל רה"י במקום ר"ה וכן באידך ברייתא וקשה דבגמ' קאמר תנא אם יש בצנינור ארבע על ארבע אסור מפני שהוא פמוציא מרשות לרשות למה לי טעמא וכי עד השתא לא ידעינן דאסור להוציא מפרמלית לר"ה וצ"ל משום דלאו מוציא מפוש הוא שאינו אלא מצרף ונוגע בפיו או בכלי בצנינור ולהכי נקט מפני שהוא פמוציא ולא קאמר מוציא מיהו קצת קשה מדרב נחמן מוקי לה במזחילה פחות משלשה סמוך לגג ולא מפרש נמי טעמא דאסור משום דהוי ליה פמוציא מרשות לרשות משמע פינן דרשות גמור הוא לא בעי טעמא דפשוט הוא דאסור ועוד דקתני מתניתין ומן הצנינור מ"מ פ"א אפי' צירוף שרי לפלוג וליתני בדידיה בד"א במזחילה פחות מג' סמוך לגג אבל אם הוא יותר מג' סמוך לגג אפי' צירוף שרי.

ועוד דאין הלשון מן הצנינור מ"מ משמע כן דה"ל קולט אדם מן המזחילה למטה מי טפחים ומצרף מן הצנינור ושותה ועוד דקאמר תנא נמי הכי עומד אדם ברה"י וכו' ופירש"י ז"ל דמיתתי ראיה פחות מג' סמוך לגג כגג דמי וקשה ראיה למה לי וכי עד השתא לא ידעינן דכל פחות משלשה פלבוד דמי.

ע"כ נראה דגרסינן קולט אדם מן המזחילה למעלה מעשרה טפחים ומן הצנינור ומ"מ ושותה ואין חילוק בין צנינור למזחילה דבתרונניהו קליטה שרי צירוף אסור. ואשמעינן דאע"ג דעומד בר"ה והמים יורדין בתחילה מן הגג שהוא רה"י אפ"ה פינן שהוא קולט אותן מן המזחילה וצנינור שאין בהן ד' על ד' מותר.

והוא הדין דלמטה מעשרה נמי לקלוט ולא נקט למעלה מעשרה אלא משום דיוקא דדייקינן מינה קולט אין אבל מצרף לא והיינו דוקא למעלה מעשרה וכדמפרש לה רב נחמן במזחילה וצנינור פחות משלשה סמוך לגג דהגג דמי וכיון דמצרף למעלה מי' הנה ליה פעוקר מן הגג שהוא רה"י ומוציא לר"ה שהוא עומד שם אבל מזחילה פחות מג' סמוך לגג והיא למטה מי' כגון שאין הגג גבוה אלא י"ב טפחים מותר לצרף לה לפי שאז אין דינה כגג והטעם כתב ה' המגיד בפט"ו מה"ש לפי שר"ה תופס עד י' ואין פחות מג' סמוך לגג ממעט דין ר"ה שאין זה לבוד גמור ואם באנו לדונו כגג נמצא חומר קולו לענן הזורק מרה"י והשתא ניחא הא דקאמר בגמ' תנא נמי הכי עומד אדם בר"ה ומגביה ידו למעלה מי' טפחים וכו' מיתתי ראיה דקולט דמתני' דוקא קתני אבל צירוף אסור ובמזחילה פחות מג' סמוך לגג איירי ואתי נמי שפיר הא דקאמר תנא אם יש בצנינור ד' על ד' אסור דאקליטה קאי דאפילו לקלוט אסור פשיש בו בצנינור ד' על ד' בין שהוא למעלה מי' דכיון דעומד בר"ה וקולט מן המים היורדין מרה"י ה"ל פאלו מוציא מרשות לרשות אע"ג דלאו מוציא מרשות לרשות מפוש הוא שחרי לא נחו המים אלא נזחלין והולכין ולהכי לא קתני מתני' קולט אדם מן הגג משום דסתם גג ד' על ד' הוא ואסור והא דנקט ברייתא אם יש בצנינור ד' על ד' ולא קאמר אם יש במזחילה ד' על ד' שחרי מזחילה מפני בריש' שפא י"ל משום דסתם מזחילה לית בה ד' על ד' וכן משמע מדקאמר רב נחמן ה"כא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן ולא מוקי לה במזחילה פשיש בה ד' על ד' משמע שאין דרף לעשות מזחילה רחבה כל כך.

וכאשר פירש' הסוגי' כן פסק הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה"ש שכתב עומד אדם בר"ה וקולט מן האויר מן המים המקלחין מן הצנינור ומן הפותל ושותה ובלבד שלא יגע בצנינור וכו'

ועיין שם: דף ק וכן בקרן זויות פ"י רש"י ז"ל אילן העול' במקצוע שני פותלין של חצר
ושלשת צדדיו נכנסין בתוך המקצוע שבפותלים ואין נראה אלא צדו שבחוץ וקצת קשה
דקא נראה לעינים הוא דאילן העומד במקצוע שני פותלים אין נכנסים בתוך המקצוע
אלא שני צדדיו ושני צדדיו שבחוץ נראין ועוד דאין סברא לומר דאוסר רב ששת
בשלשה צדדי אילן נכנסין במקצוע פנין דרובו של אילן מכוסה פי היכי דרבה מודה
באילן העומד אצל פותל בעלמא הואיל ושלשה צדדיו נראין הכי נמי רב ששת נראה
דמודה היכא דשלשת צדדיו אין נראין ויש לפרש דכי היכי דאילן העומד באנגרא שני
צדדיו נראין ושני צדדיו אין נראין ה"נ בעומד בקרן זויות וקא דנקט אנגרא וקרן זויות
תרי גונוי נקט: עצבונה זה צער גידול בנים והרונה וכו' שינה הפתוב סדרן דצער גידול
בנים בתר הריון ולידה הוא נראה דאשמעינן שבועד שיש לה עדיין צער גידול בנים
הראשונים שעדיין קטנים הן וצריכין גידול יתיה לה צער הריון נמצא שיש לה ב' צרות
בבת אחת: פי קאמרינן דמרצא ארצויי קמיה אע"ג דלאה תבעה בפה לשם שמים
נתפנינה להרבות שבטים ולפי שמשכב אותו הלילה של רחל היה הוצרכה לאה להודיעו
בפיה ומ"מ פנין שזכתה בכך שיצא ממנה יששכר שמעינן מינה דכל אשה שתובעת
בעלה לדבר מצנה בדרך המותר לה כגון דארצויי קממיה הוויין לה בנים דאפי' בדורו
של משה כו': דרך ארץ מתרגול שפניס וכו' נראה דהיינו הא דכתיב אשתך כגפן
פורה בירכתי ביתך בניה פשתילי זתים סביב לשלחנה הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'
דקדק הפתוב ונקט גבר ירא ה' ולא קאמר איש ירא ה' כמ"ש בכמה מקומות רמז הפתוב
ליראי ה' שיצמחו ויעלו בניה פשתילי זתים סביב לשלחנו פי' שיהיו לו בנים מהוגנים
וגם אשתו תהיה מבורכת כגפן פורה בתנאי זה כשיעשה אותו ירא ה' כדרך התרגול
הנקרא גבר שיפניס אשתו בשעת תשמיש וזה שפניס הפתוב הנה כי כן יבורך גבר ירא
ה' כלומר ברכה זו יבורך ירא ה' כשהוא גבר שעושה כדרך התרגול שכל הפופה אשתו
לתשמיש הוויין לו בנים שאינן מהוגנים כדאמר לעיל זביננא לה זיגא דמטי' לה עד
ארעא לכאורה תימה וכי התרגולת צריכה למלבוש ועוד פנין דהתרגול משקר לה פעם
ושמים לא היה לה להתרצות לו עוד.

ונראה דנדאי אין התרגול מפניס את התרגולת ולא אמר לה מידי אלא שהקב"ה נתן
טבע לתרגול שיפשוט כנפיו עד לארץ קודם תשמיש וינענע בראשו אחר התשמיש דרך
פיוס כאלו הוא מפניס את התרגולת כדי שילמדו ממנו בני אדם לפניס את נשותיהן
בשעת תשמיש.

וכן הפירדה שכורעת ומשתנת לאו משום צניעות היא עושה כך שהרי אין לה דעת אלא
הוא יתברך נתן לה טבע זה דרך צניעות כדי שילמדו ממנה בני אדם לעשות כן וזהו
שאמר הפתוב מלפינו מבהמות הארץ וגו' שהוא יתב' מלמד אותנו מוסר מן הבהמות
והעופות שלכך ברצם בטבעם הללו כדי ללמד אותנו וכן הרחקת גזל דנמלה ועריות
דיונה לאו משום איסור עושות כן אלא הקב"ה נתן להו טבע זה ללמד אותנו בהן.

והא דקאמר ובמאי מפניס לה ה"ק בשלמא גזל דנמלה ועריות דיונה וכן כולן אנחנו
רואין בעינינו שהוא ית' בראן בטבע זה אלא פיוס דתרגול מנא ידעינן שפניס לה וקא'
רב יהודה אמר רב ה"ק לה זביננא לה זיגא וכו' כלומר דלקי נתן הקב"ה טבע לתרגול

שִׁיפְשׁוּט פְּנֵפוּי עַד לְאַרְצָא קוֹדֶם תְּשִׁמִּישׁ לְרִמּוֹז לְנוּ פְּאֵלוּ אוֹמֵר לֵה זְבִינָא לִיף זִיגָא שִׁיגִיעַ
עַד לְאַרְצָא וּלְכַף נְתָן לוֹ ג"כ הַטְּבַע לְנַעֲנַע בְּרֵאשׁוֹ אַחַר הַתְּשִׁמִּישׁ רִמּוֹז פְּאֵלוּ אוֹמֵר לֵה
לְיִשְׁתַּמִּיטְתִּיה לְכַרְבֵּלְתִּיה כּו'.

וע"ד ז'ה נ"ל הָא דְאִיתָא בַּפ"ק דְחֻלִּין דְחֻמְרֵיה דר' פְּנַחֶס בֶּן יֶאִיר לֹא רָצָה לְאָכֹל עַד
שִׁיעֲשָׂרוּ תְחִילָה דְנֻדְאֵי חֲמוֹר לֹא נָבִיא הָוָה אֲלָא פִּינּוּן שְׁהִשְׁעוּרִים לֹא הָיוּ מְעֻשְׂרִין נְתָן
הוּא ית' טְבַע לְחֲמוֹר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁלֹא יֵאָכֵל עַד לְאַחַר שִׁיעֲשָׂרוּ אוֹתָן כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיוּ
נִכְשָׁלִין עַל יְדֵיהֶם הַנּוֹתְנִין מֵאַחַר שְׁהִיָּה חֲמוֹרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצְּדִיק לֹא רָצָה הַקַּב"ה שִׁיבֵא
תְּקֵלָה עַל יְדֵיהֶם לְבָנֵי אָדָם וְהִינּוּ דְקֵא' הֵתֵם הַשְׁתָּא בְּהִמְתָּן שֶׁל צְדִיקִים אֵין הַקַּב"ה מְבִיא
תְּקֵלָה עַל יְדֵיהֶם וְלֹא קֵא' מְבִיא תְּקֵלָה עֲלֵיהֶם מִשְׁמַע כְּדִפְלִי וּלְכַף נָקַט אֵין הַקַּב"ה מְבִיא
מִשְׁמַע דְאוֹתוֹ חֲמוֹר כְּחֲמוֹר דְעֵלְמָא הָוָה אֲלָא שְׁהוּא ית' מְנַעוּ שְׁלֹא יִגִיעַ תְּקֵלָה עַל יְדֵיו
מֵאַחַר שְׁהִיָּה שֶׁל צְדִיק.

וכן נ"ל הָא דְאִיתָא בַּמְדְרָשׁ רַבָּה גְבִי ב' פְּרִים שְׁהִקְרִיבוּ אֲלֵיהוּ וְעוֹבְדֵי הַבַּעַל שְׁלֹא רָצָה
הַפָּר לְלָקֵת אָמַר אֲנִי וְחַבְרֵי תְאוּמִים וְעַל אַבּוּס אֶחָד נִתְגַּדְלוּ חַבְרֵי נִבְחַר לַהַקַּב"ה וְאֲנִי
לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עַד שֶׁמָּסְרוּ לָהֶן אֲלֵיהוּ בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ פֶּר פֶּר אֵל תְּחוּשׁ כְּשֵׁם שִׁיתְקַדֵּשׁ
שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם ע"י חַבְרֵיהֶם וְכו' לֹא שְׁהִפָּר הָיָה מְדַבֵּר כֵּן בְּפִיו דְאֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשְּׁמַשׁ
שְׁהָרֵי אָמְרוּ עַל פִּי הָאֱתוֹן דְבַלְעָם שְׁנַבְרָא בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת אֲלָא הַקַּב"ה נְתָן אֵז טְבַע בְּלֵב
הַפָּר שְׁלֹא יִלְף מִשֵּׁם פְּאֵלוּ אֵינוֹ רוֹצֵה לְלָקֵת מִחֲמַת שְׁנַבְחַר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְכִשְׁאָמַר לוֹ
אֲלֵיהוּ פֶּר פֶּר אֵל תְּחוּשׁ וְכו' אֵז בִּיטֵל הוּא ית' אֵת הַטְּבַע הַהוּא וְהִלְף וְכָל זֶה עָשָׂה כְּדֵי
שִׁיִּרְאוּ יִשְׂרָאֵל וְיִלְמְדוּ מוֹסֵר מִן הַפָּר הַזֶּה: אֲלֵמְלִי לֹא נִיתְנָה תוֹרָה הָיוּ לְמַדִּין צְנִיעוּת
מִחֲתוּל וְעֲרִיוֹת מִיוֹנָה אִיתָא בְּסִפְרֵי נְאֻכְדָּתִם מְהֵרָה מְעַל הָאֲרָץ אֵינִי נוֹתֵן לָכֶם אֲרַכָּא
וּא"ת מְפִנֵי מֵה נְתִיתִי אֲרַכָּא לְדוֹר הַמְּבּוּל שְׁנֵאֲמַר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה דוֹר הַמְּבּוּל
לֹא הָיוּ לָהֶם מְמִי לְלַמּוֹד אֲבָל אֲתֵם יֵשׁ לָכֶם מְמִי לְלַמּוֹד פְּשׁוּטָה שֶׁל בְּרִייתָא לְפִי שְׁבִזְמָן
דוֹר הַמְּבּוּל עֲדִיין לֹא נִיתְנָה תוֹרָה לְכַף לֹא הָיָה לָהֶם מְמִי לְלַמּוֹד אֲבָל אֲתֵם יֵשׁ לָכֶם מְמִי
לְלַמּוֹד.

ועוד נראה מִשׁוּם דְאֵפִילוּ קוֹדֶם שְׁנִיתְנָה תוֹרָה הָיָה אֲפָשָׁר לְלַמּוֹד גְּזֵל מִנְמָלָה וְעֲרִיוֹת
מִיוֹנָה וְכו' וּבִזְמַן דוֹר הַמְּבּוּל נִשְׁתַּנָּה טְבַעֵן וְהִשְׁחִיתוּ פְּוֹלָם אֵת דְרַכָּם דְאֵפִילוּ בְּהִמָּה וְחִיָּה
נְעוּף הָיוּ נִשְׂאִינָן מִינָן כְּדִאִיתָא בַּמְדְרָשׁ לְכַף לֹא הָיָה לָהֶם כָּל מְמִי לְלַמּוֹד וּלְפִי פְּשׁוּטָה
שֶׁל בְּרִייתָא נִרְאָה דְלְכַף נִיתְנָה לָהֶם אֲרַכָּא מֵאָה וְכו' שְׁנָה כְּמִנָּן שְׁנוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה וְכִמוֹ
שְׁאָמְרוּ מֹשֶׁה מִן הַפּוֹרָה מִנָּן דְכָתִיב בְּשִׁג"ם הוּא בְּפָר וּגו' וּלְפִי שְׁהִעֲמִיד הַקַּב"ה אֵת מֹשֶׁה
לְיִשְׂרָאֵל לִיתֵן הַתּוֹרָה עַל יְדוֹ וּלְלַמְּדָה לְיִשְׂרָאֵל וְהִאֲרִיף שְׁנוֹתָיו ק"ד שְׁנָה וּלְכַף לֹא נִיתֵן
לָהֶם אֲרַכָּא כִּינּוּן שְׁהִיָּה לָהֶם מְמִי לְלַמּוֹד דְהִינּוּ מִתּוֹרַת מֹשֶׁה שְׁחִיָּה ק"ד שְׁנָה וּלְהִכֵי דוֹר
הַמְּבּוּל שְׁלֹא הָיָה לָהֶם מְמִי לְלַמּוֹד כִּינּוּן שְׁעֲדִיין לֹא נִיתְנָה תוֹרָה נְתָן לָהֶם הַקַּב"ה אֲרַכָּא
תַּחַת מֹשֶׁה מֵאָה וְכו' שְׁנָה כְּמִנָּן שְׁנוֹתָיו אוֹלֵי יִשׁוּבוּ: זְבִינָא לִיף זִיגָא דְמִטְיָא עַד אֲרַעָא
לְכַף הוּא פּוֹשֵׁט פְּנֵפוּי עַד לְאַרְצָא קוֹדֶם תְּשִׁמִּישׁ נִרְאָה דְלְהִכֵי רוּת בְּשַׁעָה שְׁבַקְשָׁה מִבְּנֵעַז
שִׁישְׂאָנָה אֲמָרָה לוֹ וּפְרַשְׁתָּ כְּנָפֶיךָ עַל אֲמַתְךָ לְפִי שְׁפָרִישְׁתָּ כְּנָפֶיךָ דְתַרְנַגּוּל בְּשַׁעַת תְּשִׁמִּישׁ
הוּא לְלַמַּד אוֹתָנוּ דְרַף אֲרַץ לְכַף אֲמָרָה לוֹ בְּלִשׁוֹן נְקִיָּה וְדָרַף רִמּוֹז וּפְרַשְׁתָּ כְּנָפֶיךָ כְּלוֹמַר
שִׁישְׂאָנָה לֵאשָׁה וְזֶהוּ דְאִיתָא בַּמְדְרָשׁ אֲרוּרִים הִרְשָׁעִים לְהֵלֵן הוּא אוֹמֵר שְׁכַבָּה עִמִּי

כְּבִהְמָה אֲבָל כָּאֵן וּפְרִשְׁת כְּנִפְיָה דְרַף צְנִיעוּת: דָּף קֵא בְזִמְן שְׁקִישׁוּרִין וּתְלוּיִין וּגְבוּהִין מִן הָאָרְץ פִּי רִשׁ"י ז"ל וּגְבוּהִין אֶלְמָא תְרַנְוִיָּהוּ בְּעֵינָן וּפִירוּשׁוֹ תְמוּהָ וְכִי עַד הִשְׁתָּא לֹא תְנִי תְנָא וְי"ו בְּמָקוֹם אִו וְהִלֵּא בְּנִלְהָ ש"ס מְלֵא מֵהָ מִלְתָּא דְקַתְנִי וְי"ו וּפִירוּשׁוֹ אִו דְּבִפְרָק חִלּוֹן קַתְנִי וּמְזַפָּה לְהֵן ע"י בְּנִו וּבְתוֹ הַגְּדוּלִים וְע"י עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֲבָרִים וְהֵינּוּ ע"י בְּנִו אִו בְּתוֹ הַגְּדוּלִים וְע"י עֲבָדוֹ אִו שִׁפְחָתוֹ הָעֲבָרִים וְקַתְנִי נְמִי הֵתֵם נוֹתֵן אָדָם מְעָה לְחַנּוּנִי וְלִנְחָתוֹם וְהֵינּוּ אִו לְנַחְתוֹם וּבִשְׁמַעְתִּין דְּקַתְנִי דְלֵת הַנְּגָרָר וּמַחְצֵלֵת פִּי נְמִי אִו מַחְצֵלֵת וְכֵן הוּא בְּרוּב מְקוּמוֹת.

וְעוֹד תִּימָא אֲדַפְרִיָּה מֵהָ בְּרִייתָא אֲמַתְנִי וּבְרִייתָא קַמְיִיתָא תִּיקְשִׁי הָךְ בְּרִייתָא גּוּפָא מְרִישָׁא לְסִיפָא דְקָרִי לָהּ נְגַרְרֵת וְקָרִי לָהּ גְבוּהִים מִן הָאָרְץ וְהֵתוּ פְתָבוּ דִּהְוָה מְצִי לְאֶקְשׁוּיִי הָכִי וְדוּחַק הוּא.

וְעוֹד תִּימָה דְקֶאֱמַר אֲבִי מְתַרְץ לְטַעְמָה וְרַבָּא מְתַרְץ לְטַעְמָה אֲבִי וְרַבָּא מְאִיעֲבִידְתִּיָּהוּ לְהָךְ תִּיבֻקְתָּא וְהָא בְּנָא אִוְקִימְתָּא דְאֲבִי וְרַבָּא נְמִי קִשְׂיָא מֵהָ בְּרִייתָא אֲמַתְנִיתִין וּבְרִייתָא קַמְיִיתָא פִּינּוֹן דְּס"ד דְּתְרַנְוִיָּהוּ בְּעֵינָן וְנִהִי דְאֲבִי וְרַבָּא צְרִיכִי לְאוּקִי הָךְ בְּרִייתָא נְמִי בְּהִיפּוּר צִיר פִּי הִיכִי דְלֵא תִּיקְשִׁי מִינָהּ אֲמַתְנִי מ"מ לֹא אִיְצַטְרִיָּה לְמִימַר דְאֲבִי מְתַרְץ לְטַעְמָה וְכו' פִּינּוֹן דְלֵאוּ עֲלֵיָּהוּ קֵא מוֹת ב אֶלֵא הֵנָּה לִיה לְשִׁנּוּיִי אִו אִו קַתְנִי וְתוֹ לֹא וְנִרְאָה מְדַנְקֵט ש"ס אֲבִי מְתַרְץ לְטַעְמָה וְכו' מְשַׁמַּע דְּסַתְמָא דְש"ס פְּרִיָּה וּמְשַׁנֵּי לְהָךְ בְּרִייתָא אֲלִיפָּא דְאֲבִי וְרַבָּא וְהִשְׁתָּא וְדֵאִי יָדַע ש"ס דּוּגְבוּהִין דְקַתְנִי הֵינּוּ אִו גְבוּהִין וְלִהְכִי אִי לֹא אִוְקִימְתָּא דְאֲבִי וְרַבָּא לֹא הֵנָּה קִשְׂיָא לָהּ מִיַּדִּי אֲהַדְדִּי דִּהְוָה סְבַר דְּמַתְנִי דְקַתְנִי אֶלֵא א"כ גְבוּהִין מִן הָאָרְץ כְּשִׂאִין קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין אִיְרִי וְלִהְכִי בְּעֵינָן שְׁיִהִי גְבוּהִין מִן הָאָרְץ וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּפַכ"ו מֵה"ש דָּאֵם הֵן גְבוּהִין מִן הָאָרְץ נוֹעֲלִין בְּהֵן אַע"פ שְׂאִין קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין וּבְרִייתָא קַמְיִיתָא דְאִיְתִי בְּקִישׁוּרִין וּתְלוּיִין לְכַף קַתְנִי דְנוֹעֲלִין בְּהֵן אַע"ג שְׂאִין גְבוּהִין מִן הָאָרְץ וְאִיְדָךְ בְּרִייתָא נְמִי סְבִירָא לָהּ הָכִי וְלְכַף קַתְנִי דְבְזִמְן שְׁהוּ קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין פִּי אֲפִי אִין גְבוּהִין מִן הָאָרְץ אִו גְבוּהִין מִן הָאָרְץ וְאִין קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין נוֹעֲלִין בְּהֵן אֲבָל לְאֲבִי וְרַבָּא פְרִיָּה דְאִיְהוּ סְבִירָא לָהּ דְגְבוּהִין מִן הָאָרְץ דְּמַתְנִי דְנוֹקָא קַתְנִי וּקִישׁוּרִין וּתְלוּיִין לֹא מְהֵנִי מְדַנְקֵט מַתְנִי אַא"כ גְבוּהִין וְלִהְכִי צְרִיכִי לְחַלְקֵי וְלִאוּקְמִי בְּרִייתָא בְּהִיפּוּר צִיר וּמַתְנִיתִין בְּדִלִיפָּא הִיפּוּר צִיר וְלְכַף פְּרִיָּה נְמִי דְּמַתְנִי וּבְרִייתָא מְצִינוּ לְאוּקְמִי בְּתַרִי גּוּנְנִי וְלְמִימַר דְּהָא כְּדֵאִיתָּא וְהָא כְּדֵאִיתָּא אֲבָל הָךְ בְּרִייתָא דְקַתְנִי לָהּ לְתְרַנְוִיָּהוּ בְּהַדִּי הַדְדִּי בְּחַד בְּבָא מְאִי אִיפָּא לְמִימַר דְּכִינּוֹן דְקַתְנִי אִו גְבוּהִין מִן הָאָרְץ אֶלְמָא דְהָךְ בְּרִייתָא בְּלֵא הִיפּוּר צִיר אִיְרִי דְבְּגְבוּהִין מִן הָאָרְץ לֹא בְּעֵינָן הִיפּוּר צִיר וְא"כ בְּזִמְן שְׁהוּ קִישׁוּרִים וּתְלוּיִין וְאִין גְבוּהִין מִן הָאָרְץ אֲמִאי נוֹעֲלִין בְּהֵן וְהָא בְּעֵינָן הִיפּוּר צִיר וְלִיפָּא וּמְשַׁנֵּי דְאֲבִי מְתַרְץ לְטַעְמָה דְּבְרִייתָא לֹא בְּחַד גּוּנְנָא אִיְרִי אֶלֵא ה"ק בְּזִמְן שְׁקִישׁוּרִין וּתְלוּיִין וְיֵשׁ לְהֵן הִיפּוּר צִיר אִו שְׁגְבוּהִין מִן הָאָרְץ אַע"ג דְּלִית לָהּ הִיפּוּר צִיר וְרַבָּא נְמִי מְתַרְץ לְטַעְמָה כּו' וְהָא דְנִקְטֵט אִו שְׁגְבוּהִין מִן הָאָרְץ אַע"ג דְּמַעֲקִירָא נְמִי יָדַע דָּאֵ גְבוּהִין קֶאֱמַר מְשׁוּם דְּמַעֲקִירָא ס"ד דָּאֵ גְבוּהִין אֶקְשׁוּרִין וּתְלוּיִין קֵאִי פִי אִו שְׂאִין קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין אֲבָל גְבוּהִין מִן הָאָרְץ וְהִשְׁתָּא קֶאֱמַר דָּאֵ שְׂאִין לְהֵן הִיפּוּר צִיר קֶאֱמַר וְנִרְאָה דְגֶרְסִי אֲבִי מְתַרְץ לְטַעְמָה שְׁיֵשׁ לְהֵן צִיר אִו שְׁגְבוּהִין כְּדִגֶרְסִי בְּמִילְתָּהּ דְּרַבָּא רַבָּא מְתַרְץ לְטַעְמָה כְּשִׁהְיָה לְהֵן צִיר וְלֹא גֶרְסִי אִו שְׁהִיָּה לְהֵן צִיר וּבְהִיכִי גִיחָא טְפִי: דְּלֵת אֶלְמָנָה הַנְּגַרְרֵת אִין נוֹעֲלִין בְּהֵן פִּי ר"י ז"ל דְּאִיְרִי כְּשִׁישׁ לְהֵן צִיר דָּאִי אִין לְהֵן צִיר מְאִי אִיְרִיא דְּלֵת אֶלְמָנָה

וכו' ולפירושו עיקר חסר דכיון דלא אתי לאשמעינן אלא דאין נועלין בְּדִלְתַּת אֶלְמָנָה הנגרת אע"ג דיש לה ציר ה"ל למיתני בהדיא דלת אלמנה הנגרת אע"פ שיש לה ציר אין נועלין בה לכה נראה פגירת רב אלפס ו"ל דגריס דלת אלמנה שאינה נגרת אין נועלין בה ואשמעי' דאע"ג שהיא גבוה מן הארץ כיון דאלמנה היא אין נועלין בה: רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה וה"ק וכן לא יעמוד וכו' קצת תימה אמאי לא קאמר וחסורי מחסרה והכי קתני וכן לא יעמוד וכו' וי"ל דההך מלתא דיוכן לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברה"י אע"ג דלא קתני לה בהדיא מ"מ מתני' הכי משמע והיינו מדקתני אא"כ עשה מחיצה גבוהה י' טפחים ולא סגי ליה במחיצה פחותה מעשרה דה"ל פרמלית משמע דאסור לעמוד בכרמלית ולפתח ברה"י אע"ג דכי משיך אצלו ליפא אלא אסור דרבנן לכה נקט דה"ק וכן לא יעמוד ברה"י וכו' וצ"ל אליבא דרבא דרבנן דמהדרי ליה לר"מ מעובדא דשוק של פטמין לדבריו קאמרי ליה הכי אבל לדידהו אפי' מרה"י לרה"ר וכן איפכא נמי שרי דאי לאו הכי מתני' דלעיל דקתני עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ה וכו' אתיא דלא כמאן: פתחי שערי גינה פירש"י ו"ל דבשערי גינה הסמוכים לר"ה עסקינן ולא משמע פן דמדקתני סיפא וכן חגיות הפתוחות לר"ה משמע דרישא לאו בפסמכות לר"ה איירי ועוד דבסמוך קאמר וש"מ הדר ביה ר"מ משערי גינה משמע דהדר ביה לגמרי וס"ל דמותרין פאן וכאן ואי בשערי גינה הסמוכים לר"ה איירי א"כ אפתי אסור לעמוד בחוץ ברה"ה ולפתוח מנעול גבוהה י' שהיא רה"י ועוד קשה אמאי לא מחלק נמי בשערי גינה בין אם המנעול למעלה מי' לבין פשהוא למטה מי' דמחלק גבי חגיות ורש"י ו"ל פתח דשערי גינה סתם מנעוליהו גבוהין י' הוא ודחוק.

ועוד דבסמוך קאמר וש"מ הדר ביה ר' מאיר משערי גינה וכתבו התוס' דמהא דקתני מביא מפתח ומנזח באסקופה לא מצי דניק דאיפא לאוקמי למחר פותח ונועל פגון שעומד על האסקופה וקשה א"כ מאי איצטריך למיתני וכן חגיות הפתוחות לר"ה מה לי אם הם פתוחות לר"ה אם לאו והנה ליה למיתני סתמא וכן חגיות בזמן שהמנעול למטה וכו' לכה נ"ל דבפתחי שערי גינה הסמוכה לכרמלית איירי ואתי לאשמעי' דאפי' בפתוחין לכרמלית אסורין פאן וכאן ולכה לא קתני שאם המנעול למטה מעשרה דשרי דמילתא דפשיטא הוא דהא מותר לטלטל מפרמלית לכרמלית ולא איצטריך למיתני אבל גבי חגיות אתי לאשמעי' דלמטה מעשרה מותר אע"ג דפתוחות לר"ה והוא עומד ברה"ה ולא חיישינן שפא יוציא המפתח מפרמלית לר"ה וה"מ למיתני פתחי שערי גינה הפתוחות לר"ה בזמן שהמנעול למטה מי' וכו' אלא לפי שאין הרבים מצויין להיות לפני הגינות שאין להן עסק שם אבל לפני החגיות מצויין שם רבים נושאין ונותנין וקונין משם ומדברי התוספות נמי משמע דבשערי גינה הסמוכין לכרמלית איירי: מדקאמר וכן חגיות מכלל דבאסקופת פרמלית עסקי' כתבו התו' דאי הוי אסקופה רה"י לא הוי דומיא דשערי גינה דאסרי בכה"ג ולא ידענא דא"כ ל"ל הא דקתני דומיא דשערי גינה תיפוק ליה דקי"ל דאסור להוציא מרה"י לפרמלית כדאייתא בפ"ק דשבת ודחוק לומר דהא ר"מ פליג ונראה דאתי למידק דלאו באסקופת מקום פטור איירי דמדקתני וכן משמע דהאי דינא איירי לענין פרמלית ורה"י דומיא דשערי גינה והנה מצי למימר דאי מקום פטור הוא אמאי צריך להניח המפתח במנעול יניחנו באסקופה כמו שכתבו התוס' אלא דניחא ליה למידק מרישא דברייתא דקתני בהדיא וכן חגיות: דף קב פי פליגי פשאין ניטל באגודו

פירש"י ז"ל שהחבל דק ואם הנה רוצה ליטלו משם ולטלטלו על ידי אותו החבל מיד נפסק ותימה לו' פן דכיון שנגר קשור בחבל זה ומשתמשין בו תמיד למה יהא נפסק ע"י טלטול.

ועוד דכיון דר' יוסי אינו מתיר אלא א"כ יש בראשו גלוסטרא משמע דס"ל כרבנן דפליגי אדרבי יהודה בנגר הנגרר כמ"ש התוספות ואי אפשר לומר פן דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דבפרק מי שהוציא והו קאמר ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ואמאי קאמר בסמוך הלכה כר' יהודה בנגר הנגרר פיון דר' יוסי פליג עליה והתוספות כתבו א"נ ס"ל כרבני יהודה דשרי בנגר והכא איירי בקשור בעיבא דנשא דמודה רבי יהודה כשאינו ניטל באגדו וקשה דקאמר בניטל באגדו פולי עלמא לא פליגי פי פליגי כשאינו ניטל באגדו הנה ליה למימר נמי וכשאינו ניטל באגדו בקשור בדלת פולי עלמא לא פליגי פי פליגי בקשור בעיבא דנשא.

ועוד קשה דמשמע הכא דבניטל באגדו ליכא מאן דפליג דשרי אפילו בנגרר ובלא גלוסטרא ואם פן סתמא דמתניתין דלעיל דדלת שבמקצה אתיא דלא כמאן דהא פשיטא דהדלת ניטל באגדו ואמאי בעי שיהיו גבוהין מן הארץ והתוס' כתבו דאע"ג דיכול לעמוד ע"י אותו החבל מכל מקום אם היו רוצים לטלטלו ממקום למקום הנה נפסק וזהו דוחק ועוד קשה דעל פרחו צריף לומר דהאי נגר שיש בראשו גלוסטרא דמתני' בנגרר איירי דבגבוה מן הארץ ליכא מאן דפליג דאפי' רבנן דפליגי אדר' יהודה מודה דשרי בכי האי גוונא אפי' אין בראשו גלוסטרא כדמשמע בסמוך וכיון דהכא נמי בנגרר איירי אם פן נגר הנגרר שיש בראשו גלוסטרא מיבעי ליה.

פ"כ נראה דנגר שיש בראשו גלוסטרא דמתניתין בנשמט ומנח בקרן זווית איירי והא דקאמר בניטל באגדו כ"ע לא פליגי היינו שהחבל קשור יפה יפה בנגר שכשנוטלין לפעמים את הנגר מן הדלת אז נוטלין גם החבל עמו ואינו מתנתק מן הנגר וכיון דהחבל נשאר בנגר מוכחא מילתא דלנעול קאי ולא מיחזי כבונה לקב פולי עלמא לא פליגי פי פליגי כשאינו ניטל באגדו שכשנוטלין את הנגר מן הדלת אין החבל ניטל עמו אלא נשאר בדלת דליכא הוכחה בנגר מר סבר פיון דיש בראשו גלוסטרא תורת פלי עליו וכו' והשתא שפיר ס"ל לר' יוסי הא דר' יהודה והא דבעי גלוסטרא משום דאיירי במנח בקרן זווית ור' יהודה דמתיר בלא גלוסטרא בקשור בדלת איירי והא דמשני בסמוך שהוא ניטל באגדו הנה היינו נמי שהיה ניטל ואגדו עמו ואפילו בלא קשור פלל הנה שרי אלא דמעשה שהיה כף הנה ולא משום איסור שבת הנה תלי התם.

והשתא ניחא הך עובדא דרב אונא דחזייה לההוא גברא דהנה קטיר בגמי וכו' דאתי לאשמעין דהכא דאין הנגר ניטל באגדו בעיא שיהא קשור בדלת בחבל גמור ולא בגמי דכמאן דלא קטיר דמי.

וא"ת נימא דסתם מתני' דדלת שבמקצה דבעי שיהיו גבוהין מן הארץ דלא כר"י דלר"י אפילו בקשור ותלוי וראשו אהד מגיע לארץ נמי שרי כדאמר בנגר הנגרר וי"ל דדלת שאני דאורחא דדלת להיות גבוה מן הארץ לכה ליכא מאן דפליג דצריף להיות גבוה מן הארץ או בעינן היפר ציר אבל גבי נגר פליגי רבנן ור"י רבנן סברי דאורחא דנגר נמי להיות גבוה מן הארץ ולכה בנגרר אסור אפילו אינו אלא ראשו אהד מגיע לארץ דמיחזי

כְּבוֹנָה ור"י סֵבֵר דְּאוֹרְחָא דְּנֶגֶר לְהִיּוֹת מְוֹטֵל בְּאַרְצֵי אֱלָא שְׁהוּא קְשׁוּר בְּדִלְתָא לְכַף פֶּלֶשֶׁתִּי
שְׁקִישׁוּרֹת וּתְלוּיִם מְוֹתֵר וְאִין לְהַקְשׁוֹת פִּינּוּן דְּלֵר"י אוֹרְחָא דְּנֶגֶר לְהִיּוֹת מְוֹטֵל עַל הָאֶרֶץ
לְגַמְרֵי אַמְאֵי קְאָמֵר זֶה אֶף בְּמִדִּינָה מְוֹתֵר דְּמִשְׁמַע דְּרֵאשׁוֹ א' תְּלוּי בְּאוֹר מִיְהָא בְּעֵינָן י"ל
דְּוֹדָא אִפִּי פְּלוּ מְוֹטֵל עַל הָאֶרֶץ נְמִי שְׁרִי לֵר"י וְתַדַּע מְדַקְאָמֵר אֱלָא אִיזְהוּ שְׁנוּעֵלִין
בְּמַקְדָּשׁ וְלֹא בְּמִדִּינָה כֹּל שְׁאִינוּ לֹא קְשׁוּר מִשְׁמַע דְּבִקְשׁוּר אִפִּי פְּלוּ מְוֹטֵל לְאַרְצֵי שְׁרִי
וְהָא דְּנֶקֶט זֶה אֶף בְּמִדִּינָה מְוֹתֵר מִשׁוּם דְּקֵאֵי אַמְלִתָּא דְּרַבְּבִין נֶקֶט הֵכִי.

וְכֹאשֶׁר פִּירְשֵׁתִי הִסְוֵגְיָא כֹּן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל שֶׁפֶתַח בַּפִּי מִהֲלָכוֹת שֶׁבַת נֶגֶר
שְׁאִין בְּרֵאשׁוֹ גְּלוּסְטְרָא אִם הִיָּה קְשׁוּר וְתְלוּי בְּדִלְתָא נֹעֵלִין וְכֵן אִם הִיָּה נִיטֵל וְאֶגְוֹדוּ עִמּוֹ
אַבְל אִם הִיָּה אֶגְדוּ קְשׁוּר בְּדִלְתָא וְהִיָּה הַנֶּגֶר נִשְׁמֵט וְכוּ' וּבִש"ע ס' שִׁי"ג פֶּתַח וְכִיצַד יְהִי
קְשׁוּר אִם יֵשׁ בְּרֵאשׁוֹ גְּלוּסְטְרָא אִפִּי אִם הִיא קְשׁוּר בְּחֶבֶל דְּקָ שְׁאִינוּ רְאוּי לְהִיּוֹת נִיטֵל
בּוֹ וְכוּ' וְע"ש: אֱלָא שְׁאִין בְּשִׁפּוּעָה טְפַח פִּי רִש"י ז"ל דְּנֶקְלִיטִין הֶרְבֵּה יוֹצְאִין הֵימְנָה
לְב' רֵאשִׁין סְדוּרִין א' נְמוּדָּה וְכוּ' וְהָא דְּלֹא אֶמְרֵי לְבוּד מְקַנָּה לְקַנָּה וּמוֹסִיף עַל אֲהֵל עֲרֵאֵי
וְשִׁפִּיר דְּמִי כְּדָאָמֵר לְעִיל שְׁמָא י"ל דְּכִיל' חֲתַנִּים לָאו אֲהֵל עֲרֵאֵי הוּא מִיְהוּ מְדַבְּרֵי הֶרֶ"ף
וְהֶרְמֵב"ם ז"ל מִשְׁמַע דְּאֲהֵל עֲרֵאֵי הוּא וִי"ס דְּלֹא גְּרָסִי כֹּל הָא דְּקֵאָמֵר וְכִי אִין בְּפַחוֹת
מַג' וְכוּ' לֹא אֶמְרֵן אֱלָא שְׁאִין בְּשִׁפּוּעָה טְפַח וְכוּ' דְּבַפ"ק דְּסוּפָה מִשְׁמַע דְּשִׁפּוּעָה אֲהֵלִים
לָאו פְּאֲהֵלִי דְּמִי וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרֶ"ף וְהֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפִּי מִה"ש וְכוּ' ה' הַמַּגִּיד
שָׁם וַאֲ"כ אֵיכָא לְמִימֵר שְׁהֵמֵט רְחֻבָּה פֶּתַח וְאִין לְמַעְלָה אֱלָא קְנָה אֲחַד: הֵכִי גְּרָסִין
אֱלָא לֹא קְשִׁיָּא הָא דְּמִיְהֵדֵק כּו' דְּהֵדֵר בֵּיהּ מְשִׁיבּוּיָא קְמָא דְּטַעֲמָא לָאו מִשׁוּם אֲהֵל הוּא
כְּדִפִּירִש"י ז"ל וְאֶפִּי לְפִי ר"ח ז"ל הֵדֵר בֵּיהּ הַשְׁתָּא וּמוֹקֵי לָהּ תְּרַנְיָהוּ בְּדֵאִית בְּהוּ טְפַח
אֱלָא שְׁמַחֲלֵק בֵּין כְּשֶׁהֵטַפַּח הַיּוֹצֵא חֲזַק לְבִין כְּשֶׁהוּא נֶכְפֵּף.

וְהֵרָא"ש ז"ל בַּפ' תּוֹלִין פֶּתַח ור"ת לֹא גָרַס אֱלָא אֱלָא ה"ג לֹא קְשִׁיָּא הָא דְּמִיְהֵדֵק וְהָא
דְּלֹא מִיְהֵדֵק פִּי דְּגִלְיָמָא לֹא מִיְהֵדֵק אֱלָא נֶכְפֵּף לְמַטָּה וְלֹא הוּי אֲהֵל אַבְל סִינָא מִיְהֵדֵק
שְׁהוּא קְשִׁיָּא וּבּוֹלֵט חוּץ לְרֵאשׁוֹ טְפַח וְהוּי אֲהֵל וְאֶסוּר פִּי ר"ח ז"ל לֹא הֵדֵר בֵּיהּ מְשִׁיבּוּיָא
קְמָא וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶר"ן שָׁם שֶׁפֶתַח ע פִּי ר"ח דְּלֹא נִהִירָא מְדִלָּא קְאָמֵר הֵכִא מִיְהֵדֵק
הֵתָם לֹא מִיְהֵדֵק מִיְהוּ טְפִי נִרְאָה דְּהֵדֵר בֵּיהּ דְּאֵי לָאו הֵכִי מֵאֵי קמ"ל רַב שְׁשֵׁת בְּרִיָּה דְּרַב
אִידִי דְּסִינָא שְׁרִי הֵכִא דְּלוֹת בֵּיהּ טְפַח וְכִי עַד הַשְׁתָּא לֹא יִדְעִין דְּבָצִיר מְטַפַּח לָאו אֲהֵל
הוּא וְהָא אִיְהוּגוּפִיָּה קְאָמֵר לְעִיל לֹא אֶמְרֵן אֱלָא שְׁאִין בְּגָגָה טְפַח אֱלָא וְדָאֵי אֲתִי לְאַשְׁמַעִי
שְׁאֵם הֵטַפַּח יוֹצֵא מִן הַסִּינָא כְּפוּף לָאו אֲהֵל הוּא וְשְׁרִי וְדוּחַק נְמִי לְמַחְוּק אֱלָא מִן הַסִּפְרֵי
וְכִינּוּן דְּלִפְנֵי ר"ח ז"ל נְמִי הֵדֵר בֵּיהּ לְכַף נִרְאָה דְּפִירִש"י ז"ל עֵינְקֵר דְּלִפְרֹוֹשׁ ר"ח אַמְאֵי
הֵדֵר בֵּיהּ הַשְׁתָּא לְבַתֵּר דְּאַקְשִׁי לִיָּה מְשִׁרְבִּיב בְּגִלְיָמִיָּה דְּמַחְמַת דְּמַפְּחָה קוּשְׁיָא הֵדֵר וְהָא
מִשׁוּם הֵךְ קוּשְׁיָא לֹא הִנּוּ צָרִיף לְמִיְהֵדֵק דְּהִנּוּ מְצִי לְשִׁנּוּי דְּשִׁנּוּי גְּלִימָא דְּלֹא מִיְהֵדֵק
אַבְל סִינָא מִיְהֵדֵק אַבְל לְפִירִש"י ז"ל נִיחָא דְּמַפְּחָה קוּשְׁיָא אֵינְצִטְרִיף לְמִיְהֵדֵר בֵּיהּ
וּלְמִימֵר דְּבַכָּה"ג לֹא הוּי אֲהֵל כֹּל וַאֲ"ת לְפִירִש"י ז"ל אַמְאֵי נֶקֶט סִינָא הַל"ל כּוֹבַע שְׁרִי
וּלְפִי ר"ח נִיחָא מִשׁוּם דְּסִינָא יוֹצֵא סְבִיבּוֹ לְהֵלֵן מִרֵּאשׁוֹ כְּפוּ אֲהֵל וִי"ל כַּמ"ש בַּב"י ס' ס'
ש"א דְּלִרְש"י ז"ל נְמִי לֹא אֶסְרֵי כִי לֹא מִיְהֵדֵק בְּלֹא סִינָא שְׁאִינוּ עֲשׂוּי אֱלָא לְהַגִּין מְפִנֵי
הַשְׁמֵשׁ אַבְל כּוֹבַע שְׁאֵדָם מְכֹסָה בּוֹ רֵאשׁוֹ אִפִּי כִי לֹא מִיְהֵדֵק שְׁרִי דֹאע"ג דְּנֶפֶל לֹא אֲתִי
לְאַתּוּי שְׁאִין דְּרֵף בְּנֵי אָדָם לִילֵף בְּגִילּוּי רֵאם: רְטִיָּה שְׁפִירְשָׁה כְּדִפְנֵי רִש"י ז"ל שְׁנֶפְלוּ
מֵאֲלִיָּה וּבְמִדִּינָה קְמִיָּרִי וְלִהְכִי נֶקֶט פִּירְשָׁה שְׁהֵרִי לֹא נִטְלָה מִדְּעַת וּמִתְנִי דְּקַתְנֵי אַבְל לֹא

במדינה בנטלה מדעת איירי ורבינו זרחיה ז"ל כתב דמתניתין איירי פשפירשה ע"ג קרקע ובריינת' פשפירשה ע"ג פלי ופירושו תמוה דהא דבפ"ק דביצה קאמר ג' דברים התירו סופן משום תחילתו וקחשיב חזרת רטייה במקדש פדתנו מחזירין רטייה במקדש והיינו דאי לא שרית ליה למחזירה לבסוף לא קא שקיל לה מעיקרא מעל ידו פדי שלא תהא חציצה בין ידו לעבודה אלמא דמתניתין בנטלה מדעת איירי דבפירשה מאליה לא שייך למימר הכי: דף קג בכלי הא תנו אם בכלי פאן וכאן אסור תימה פינו דדחי הך טעמא וע"כ צ"ל דטעמי' משום דדומי' דהרפיבו ונהבאתו קתני פדמסי' אם פו אמאי לא קאמר מעיקרא דטעמיה משום דדומיא קתני וי"ל דכנלה חד שינויא הוא ומרנויהו צריכי דדומיא לחוד לא מצי למימר פינו דאיפא לאוקמי הרפיבו דלא פרבי נתן ונהבאתו כר' עקיבא אבל השתא קאמר דמה נפשך לא מצית לאוקמי בכלי דאי הרפיבו ונהבאתו דאורייתא א"כ ל"ל למיתני התם חתיכה יבלתו הא תני ליה הכא אם בכלי פאן וכאן אסור דאי משום דקא בעי איפלגו רבי אליעזר ורבנן אפתי ל"ל למיתני חתיכת יבלתו הא מהרפיבו ונהבאתו שמעי' ליה דכיון דהרפיבו ונהבאתו דאורייתא ואפ"ה פליג ר' אליעזר וס"ל דדוחין א"כ ש"מ דחתיכת יבלתו נמי דוחין דמה לי הך איסורא ומה לי הך איסורא פינו דכולהו איסורא דאורייתא ניהו ואי הרפיבו ונהבאתו דרבנן ולכך קתני התם חתיכת יבלתו לאשמעינן דרבי אליעזר פליג ומתיר אפילו איסור דאורייתא א"כ לא הוי חתיכת יבלתו דומיא דהרפיבו ונהבאתו ולא שייך למימר הכי ונראה דהשתא נחא למ"ד הא בלחה הא ביבשה דלא הא והא פיבשה והא פינד והא בכלי משום דאי בכלי הא תנו אם בכלי פאן וכאן אסור דליפא למימר דתני התם משום דבעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן דאפתי לא ליתני חתיכת יבלתו דמהרפיבו ונהבאתו שמעינן ליה: הא והא פינד הא בלחה והא ביבשה וטעמא דאסור בלחה אע"ג דביד ליפא אלא איסור דרבנן דגזרינן ליה אטו פלי ואין שבות במקדש י"ל משום דשבות גדול הוא כמ"ש התוספות גבי איסור יבש בכלי: בשנינו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא אע"ג דלא פריה מידי מהה דיוקא דבשנינו אין בכלי לא נראה דאיצטריך למידק הכי דלא תימה איהו נמי שרי וחבירו לרבותא נקט דאפי' חבירו שרי ליטול פדי שיעבן' חבירו כמ"ש התוס' לכה קאמר בשנינו אין בכלי לא חבירו אין איהו לא כלו' דודאי חבירו דומיא דשנינו קתני וכי היכי דבשנינו אתי לאשמעינן דבכלי לא חבירו נמי אתי לאשמעי' דאיהו לא ולהכי נקט ש"ס ברישא דיוקא דשנינו ובתרא הכי דיוקא דחבירו ואע"ג דחבירו מיתני ברישא בברייתא והתוספות שכתבו דחבירו לרבותא נקט היינו למסקנא דעלתה נשיכה בגבו דאיהו לא מצי שקליה ליה א"כ ע"כ לא דייקין מחברו מידי לכה איפא למימר שפיר דחברו לרבותא נקט אבל למאי דס"ד דעלתה לו נשיכה בכריסו מסתבר טפי למימר דחבירו נמי לדיוקא קתני ליה דומיא דשנינו לספרים דגרסי' בסמוך ואי רבנן שקליה גיהליה בכלי תפשוט דר' אליעזר כו' איפא למימר דדייק מעיקרא בשנינו אין בכלי לא משום קושיא דבסמוך וכן כתב רבינו זרחיה ז"ל דגרסינן ואי רבנן נשקליה גיהליה בכלי תפשוט כו' ועיין מה שכתב מהרש"ל ז"ל: ותפוק ליה משום חציצה פירש"י ז"ל דאמתני' דקתני כורף עליו גמי נמי פריה וקשה דאמאי נטר ליה עד הכא טפי הנה ליה לאקשוני מעיקר' אמתניתין דקתני כורף עליו גמי ואמאי הא הני חציצה ונראה דאי לאו הא דר' יוחנן אמתני' לא קשיא ליה דיש לומר דה"ק כהן שלקה באצבעו בשפת ואינו יכול לעבוד עבודה מחמת פאב המפה

כּוֹרֵף עָלָיו גָּמִי כְּדֵי שְׂיִתְרַפֵּא ע"י הַגָּמִי וַיַּעֲבֹר אַחַר שְׂיִתְרַפֵּא וַיְסִיר הַגָּמִי אֶבֶל הַשְּׂתָא דְקָאֵמֵר אֶבֶל צְלָצוֹל קֶטֶן הָיִי יִיתוּר בְּגָדִים אֲלֵמָא דְבִשְׁעַת עֲבוּדָה קָאֵמֵר דְשִׁלָּא בְשַׁעַת עֲבוּדָה לֹא שְׂיִיף יִיתוּר בְּגָדִים א"כ כּוֹרֵף עָלָיו גָּמִי דְקִתְנֵי נָמִי בְשַׁעַת עֲבוּדָה אֵיירִי לְכַף פְּרִיף וְתִיפּוּק לִיה מְשׁוּם חֲצִיצָה וּבְפָרְק שְׁנֵי דְזִבְחִים אֵיתָא נָמִי לְהַף סֻגְיָא וְכַתְב שָׁם רַש"י ו"ל וְתִיפּוּק לִיה מְשׁוּם חֲצִיצָה וְהִכִּי שְׂרִי רַבִּי יוֹחָנָן: דָּף קֵד אֲדָא שְׁמַעִינָן גָּמִי לִישְׁמַעִינָן צְלָצוֹל קֶטֶן וְטַעַם דְצְלָצוֹל קֶטֶן בְּמַדִּינָה לֹא פְתַחוּ הַתּוֹס' בַּפ' שְׁנֵי דְזִבְחִים מְשׁוּם דְגִזְרִינָן אִטּוּ לְהוֹצִיא דָם וְכֵן כָּל הַנְּהוּ דְקִתְנֵי לְהוּ בְּמַשְׁנֵיּוֹת דְלַעִיל דְאִסּוּרִי בְּמַדִּינָה טַעְמָא דְכוּלְהוּ מְשׁוּם אִיסּוּרָא דְקִתְנֵי בְתַר הִכִּי דְכָאֵן וְכָאֵן אִסּוּר ע"כ מִיְהוּ גַבִּי קוֹשְׁרִין נִימָא בְּמַקְדָּשׁ לֹא שְׂיִיף לְפָרֵשׁ הִכִּי דְקִשְׁרִיה אַב מְלֹאכָה הִיא וְאִסּוּרָה מְדֹאֹרְיִית' וְכֵן בְּהָא דְקִתְנֵי בְּסַמוּף בּוֹדְקִין מְלַח וּמְמַלְאִין מְבוּר הַגּוֹלָה וְכוּ' וְהִינּוּ דְנוֹקָא בְּמַקְדָּשׁ אֶבֶל לֹא בְּמַדִּינָה נֵה כְּדָאֵמֵר בְּגִמְרָא לֹא שְׂיִיף נָמִי לְפָרֵשׁ כֵּן דְהָא לֹא קִתְנֵי לְהוּ בְּהוּ מִיְדֵי דְכָאֵן וְכָאֵן אִסּוּר וְגַם הַתּוֹסְפוֹת שָׁם בְּזִבְחִים דְחוּ טַעַם זֶה וּמִיְיָתִי רָאִיָּה מִירוּשְׁלָמִי וּמִהָא דְקָאֵמֵר בְּסַמוּף קַמ"ל דְגָמִי מְסִי מְשַׁמַּע דְהִינּוּ טַעְמָא דְבְּמַדִּינָה אִסּוּר לְכַף צ"ל כְּדַפְּנִי ר"י ו"ל דְפְרִיף לִיתְנֵי פְהוּ שְׁלֵקָה בְּאַצְבָּעוּ כּוֹרֵף עָלָיו צְלָצוֹל בֵּין בְּמַקְדָּשׁ בֵּין בְּמַדִּינָה וְכוּ' וּא"ת מֵאֵי פְרִיף דְלֵמָא קִתְנֵי גָמִי מְשׁוּם דְבַעֵי לְמִיתְנֵי בְּמַקְדָּשׁ אֶבֶל לֹא בְּמַדִּינָה דּוּמִיָּא דְכָל הַנְּהוּ מִתְנִי' דְלַעִיל וי"ל דְעַדִּיפָא מְשַׁנֵּי דְהָא דְקָאֵמֵר מְלֵתָא אַגַּב אוֹרְחִיָּה קַמ"ל דְגָמִי מְסִי לֹא מְלֵתָא דְרַפּוּאָה אֲתִי לֹאֲשַׁמְעִינָן אֲלֵא מְשׁוּם דִּיִּיתוּר בְּגָדִים אִין עֲנִינּוּ בְּהָאֵי מְסַכְתָּא לְכַף לֹא קִתְנֵי צְלָצוֹל דְאִיצְטְרִיף לְמִיתְנֵי מִיְלֵתָא פְּפִי דְרַכּוּ וְהִינּוּ אַגַּב אוֹרְחִיָּה דְהָאֵי מְסַכְתָּא דְאֵיירִי בְּדִינֵי שְׁבַת קִתְנֵי גָמִי דְמְסִי לֹאֲשַׁמְעִינָן דְבְּמַקְדָּשׁ שְׂרִי וּבְמַדִּינָה אִסּוּר מְשׁוּם יִשְׁבוּת וְכֵן פִּירֵשׁ"י ו"ל בְּמַקְדָּשׁ אִין בְּמַדִּינָה לֹא וּרְמִינְהוּ וְהָא דְלֹא קִתְנֵי נָמִי בְּהַנְּהוּ בְּהַדְּיָא בְּמַקְדָּשׁ אֶבֶל לֹא בְּמַדִּינָה כְּדִקְדָּשֵׁי בְּכוּלְהוּ הַנְּהוּ דְלַעִיל שְׁמָא מְשׁוּם דְלֹא מְצִי לְמִיתְנֵי בְּהוּ מִיְדֵי דְכָאֵן וְכָאֵן אִסּוּר דּוּמִיָּא דְהַנְּהוּ דְלַעִיל לְכַף לֹא קִתְנֵי לֵה כָּלֵל עוֹזֵד י"ל מְשׁוּם דְלֹא פְּסִיקָא לִיה דְהִיכָא דְלֹא קָא מְבַטֵּל לִיה בְּהַדְּיָא בְּמַדִּינָה נָמִי שְׂרִי אֲלֵא דְמְסַתְמָא מְלַח בְּמַדִּינָה מְבַטֵּל לִיה וְכֵן בְּהָא דְקִתְנֵי וּמְמַלְאִין מְבוּר הַגּוֹלָה וְכוּ' לֹא פְּסִיקָא לִיה לְמִיתְנֵי אֶבֶל לֹא בְּמַדִּינָה דְהִיכָא דְלִיכָא גִינְהָ וְחֻרְבָּה בְּמַדִּינָה נָמִי שְׂרִי כְּדָאֵמֵר בְּסַמוּף: אֲלֵא אָמֵר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק בָּאֵר מִיָּם חַיִּים קִצַּת תִּימָה דְמֵאֵי אִיצְטְרִיף לְמִיתְנֵי לֹא כָּל הַבּוֹרוֹת הַקְּרוֹת הַתִּירוּ פְּשִׁיטָא דְעַד כָּאֵן לֹא הַתִּירוּ אוֹתוּ בָּאֵר שְׁחִנוּ עָלֶיהָ אֲלֵא מְפַנֵּי דְנוֹחְקוּן וּמְהִיכָא תִיְתִי לְמִימֵר שְׁהַתִּירוּ נָמִי שְׂאָר כָּל בָּאֵר מִיָּם חַיִּים וי"ל דְאוֹתוּ בָּאֵר שְׁחִנוּ עָלֶיהָ לֹא מְפַנֵּי דְנוֹחְקוּן לְחוּד הַתִּירוּהוּ אֲלֵא מְפַנֵּי שְׁהִיָּה בָּאֵר מִיָּם חַיִּים רְאוּיִין לְשַׁתִּיבֵי אָדָם דְכִינּוּן דְרְאוּיִין לְשַׁתִּיבֵי אָדָם לִיכָא לְמִיחַשׁ כּוֹלֵי הָאֵי שְׁמָא יְמַלֵּא מְהֵן לְגִינְתוּ וּלְחֻרְבָּתוּ שְׂאִין רְגִילוֹת לְמַלְאוֹת מִיָּם לְגִינְהָ מְבָאֵר מִיָּם חַיִּים מִיְהוּ מְהָאֵי טַעְמָא לְחוּד לֹא הַתִּירוּהוּ אִי לֹא מְפַנֵּי דְנוֹחְקוּן וּמְפַנֵּי דְנוֹחְקוּן לְחוּד נָמִי לֹא דְמַטְפֵּס וְעוֹלָה מְטַפֵּס וְיֹרֵד כְּדָאֵמֵר יִנּוּן בְּפָרְק עוֹשִׁין פְּסִין וְהִינּוּ דְקָאֵמֵר לֹא כָּל הַבּוֹרוֹת הַקְּרוֹת הַתִּירוּ אֲתִי לֹאֲשַׁמְעִינָן דְלֹא תִימָא דְטַעְמָא דְבָאֵר מִיָּם חַיִּים לְחוּד מְהִיכָא.

וְנִיחָא הַשְּׂתָא הָא דְקִתְנֵי סְתָמָא בְּמִתְנֵי וּמְבָאֵר הַקֵּר בִּי"ט וְלֹא פִי' אֵינְהָ בָּאֵר מִיָּם חַיִּים אֲלֵא י"ל דְאוֹתוּ בָּאֵר מִיָּם חַיִּים שְׁחִנוּ עָלֶיהָ הָיוּ קוֹרִין אוֹתוּ בָּאֵר הַקֵּר כְּמוֹ בּוֹר הַגּוֹלָה וּבּוֹר הַגְּדוֹל שְׁכַף הָיָה שְׁמֵן הִכִּי נָמִי שְׁמוֹ הָיָה בָּאֵר הַקֵּר וְהָיָה נִקְרָא כְּף עַל שְׁם הַתִּירוּ דְלְכַף הַתִּירוּהוּ מְפַנֵּי שְׁהִיָּה בָּאֵר מִיָּם חַיִּים: הַדְּרָן עָלֶיהָ פָּרְק הַמוֹצָא תְּפִילִין.

וסליקא מסכת עירובין דו ב מניין להביא עוד שלשה ממשמע שנאמר וכו' בגמרא פריה סוף סוף לרעה על פי שנים לא משפחת לה ומשני אי אתה מוצא אלא במוסיפין וצ"ל דש"ס לפרושי מתני' קאי דקתני הטיתיה לרעה ע"פ שנים וקאמר דלא משפחת לה על פי שנים אלא במוסיפין מיהו גופיה דקרא לאו דוקא במוסיפין איירי דאיפא למימר דקרא ה"ק לא פהטיתיה לטובה הטיתיה לרעה הטיתיה לטובה על פי אחד הטיתיה לרעה ע"פ שלשה.

והשתא ניחא דלא תיקשי דלמא לא בעינו אלא עשרים ואחד עשרים לקנים ושפטו העדה והצילו העדה ואחד משום דאין ב"ד שקול ומה אני מקנים לא תהיה אחרי רבים לרעות ואחרי רבים להטות במוסיפין אלא ודאי פשטיה דקרא לאו במוסיפין איירי דברי הכל אין דיניהם דין כתבו התוס' דברייתא דרמי בר חמא דהגוזל קמא דלית ליה עירוב פרושיות הא דבעי שלשה יליף לה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם ולא משמע כן דמשפט אחד להשוות דיני ממונות לדיני נפשות קאתי ולא להשוות דיני ממונות להדדי דאקרא דלעיל דכתיב מכה בהמה ישלמנה וכו' כמ"ש התו'.

וע"ק דלמאי דמסיק לעולם קסבר עירוב פרושיות כתב פאן צ"ל כמ"ש התו' שאינו רוצה לחזור מסברת המקשה דס"ל שמעינו שלשה ומן מחין ממשפט אחד משום דמשפט אחד לא אתי להשוות דיני ממונות להדדי וא"כ פי קסבר נמי עירוב פרושיות כתיב פאן אפתי תיקשי מתני' דקתני תשלומי ותשלומי ארבעה ותמשה בשלשה האונס והמפתה ומוציא שם רע בשלשה מנא ליה דבעי שלשה דמעירוב פרושיות לא שמעינו אלא הודאות והלנואות לחודא.

ע"כ נראה דהא דבעינו שלשה לברייתא דרמי בר חמא ולר' יוחנן אע"ג דלית להו עירוב פרושיות היינו משום דסבירא להו דכיון דגלי קרא גבי דיני ממונות דהיינו בכופר בפקדון דבעינו שלשה ומן מחין ילפינו מיניה במה מציינו כל דיני ממונות שפעולם הודאות והלואות ותשלומי כפל וארבעה ותמשה ואונס ומפתה ומוציא שם רע פינן דכולהו דיני ממונות נינהו מה לי הנה מה לי הנה דכי האי גונא צ"ל לבדיני נפשות דבעינו עשרים ושלשה אע"ג דעשרים ושלשה לא כתיב אלא ברוצח אלא צריף לומר דשאר דיני נפשות ילפינו מיניה במה מציינו והא דקאמר ה"ק מאי קסבר כו' ה"ק אי קסבר אין עירוב פרושיות כתוב פאן ולכך לא בעינו מן מחין דלא יליף שאר דיני ממונות במה מציינו מגזילות וחקלות שלשה מנא ליה והוא הדין דהנה מצי למיפרך בלא עירוב פרושיות מאי קסבר אי קסבר דילפינו במה מציינו ולכך בעי שלשה ליבעי נמי מן מחין ואי קסבר דלא ילפינו במה מציינו שלשה מנא ליה ולשנויי לעולם קסבר דילפינו במה מציינו ובדין הוא דליבעי נמי מן מחין וכו' אלא משום דעירוב פרושיות כמאן דכתיב בהדיא דמי ועדיף ממה מציינו ומסתבר טפי למימר הא דבעי שלשה בהודאות והלנואות משום דאית ליה עירוב פרושיות הוא לכך קא שקיל וטרי בעירוב פרושיות: שנים שדנו בדיני ממונות וכו' נראה דלכך נקט בדיני ממונות ולא נקט סתמא שנים שדנו אין דיניהם דין דלא תימא דוקא גזלות וחקלות דכתיב בהו שלשה אבל שאר דיני ממונות לא קמ"ל דילפינו כולהו מינייהו במה מציינו: דף ג אלא מעתה טעו לא ישלמו כו' כתבו התוס' דלשון כ"ש שאתה נועל וכו' לא משמע כפירש"י ז"ל ועוד דברי' פ"ק אחד דיני ממונות פריה ש"ס נמי אלא

מעשה טעו לא ישלמו והתם אגופא דמילתא דרבי חנינא פריה משמע דלא כפירש"י ז"ל
הכא ולכך מפרש רש"י שם פירוש אחר והתוספות כתבו דפריה כיון דחיישינו לנעילת
דלת אית לן למימר דלא ישלמו דאי מחייבת לא יתרצו כו' וקצת קשה דמאי אלא מעשה
דקאמר וכי עד השתא לא הנה ידע דנעילת דלת מילתא היא והא בפ"ק דב"ק פריה ש"ס
א"כ נעלת דלת בפני לווין משמע דמילתא דפשיטא הוא והכי נמי איתא בכמה דוכתי
ולכא למימר דהכי פריה אלא מפתה דשינה נעילת דלת פשיטאנו מוצא דיינים אלא בטורח
דלכא לא בעינו מןמחין א"כ מהאי טעמא לא ישלמו דאי מחייבת להו לא יתרצו להתמצע
בדין ולא ימצא דיינים אלא בטורח ויהיה נעילת דלת דהא לקמן בריש אהד דיני ממונות
לא שינה לפרושי הכי לכה נראה דהכי פריה אלא מעשה דשינה נעילת דלת פשיטאין הלנה
מוצא עדים מכוונים על תביעתו בפשיטות א"כ הכי נמי איכא נעילת דלת פשיטאין הלנה
מוצא בפשיטות דיינים על תביעתו דמה לי עדים מה לי דיינים ולכך טעו לא ישלמו כדי
שיתרצו הפל לישב בדין וימצא דיינים בפשיטות מדאורייתא חד נמי פשר פירש"י ז"ל
דקסבר אין עירוב פרושיות וכן נראה ומה שהקשה התוס' דא"כ בצדק תשפוט למה לי
י"ל דאיצטריך ליה פי היכי דלא גיליף פולהו במה מציינו מגזילות ונחילות: אין דורשין
מחילות כתבו התוספות דהא משופט לא ידעו מןמחין כמו שפי' בקונטרס עצמו ורבי
יונתן לישנא דעלמא נקט וכו' אבל אי לאו פירש"י ז"ל איכא למימר דמשופט נמי ידעו
מןמחין והא דקאמר ורבי יונתן לישנא דעלמא נקט כו' היינו משום דתרי גווגי מןמחין
גינהו איכא דגמיר וסביר כרב נחמן ואיכא נמי סתם מןמחין כמ"ש התוס' לקמן ולישנא
דעלמא הוא דמאן דאית ליה דינא למימר ליקרב לגבי דיינא הרגיל דגמיר וסביר דלכך
נקרא אלהים ולעולם הנה אמינא דמשופט נמי ידעו סתם מןמחין לכה מיייתי פירוש
הקונטרס שכתב בהדיא לגבי דיינא הרגיל ולא אצל הדיוט: והתנא רבי אליעזר וכו'
פירש רש"י זכרונו לברכה והא קרא קדריש פתב פן דלא תיקשי גברא אגברא קרמית
וא"ת ומאי משני סבר לה כרבי יהודה אפתי תיקשי והא קרא קדריש וי"ל דנדאי אמסקנא
סמיה דלנטות אתיא לדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא והא דלא משני מעיקרא דקרא
לדיני נפשות אתיא משום דקרא סתמא פתיב משמע שאין לחלק דבכל גוונא בעינו בית
דין נוטה לכה קאמר מעיקרא דס"ל כר' יהודה וכו' דכי היכי דלרבי יהודה צריך לומר
דקרא לאו בכל גווגי איירי שהרי בסנהדרין גדולה אית ליה דלא בעינו ב"ד נוטה הכי
נמי לר' יאשיה שפיר איכא לאוקמי קרא בדיני נפשות דוקא ולא בדיני ממונות: בינא
דלא כר' יאשיה פירש"י ז"ל דכיון דשלישי מקראי גליף ולא משום נוטה צריך שתהא
דעת שלשתן שנה ותימה תיקשי ליה קרא והא קרא בהדיא פתיב אחרי רבים להטות
ולכא למימר דמוקי לה קרא לדיני נפשות דבפ"ק דחולין לא משמע הכי דאיתא התם
מניין דאזלינו בתר רובא ופריה מניין אחרי רבים להטות ומשני ברובא דאיתל' קמן לא
קמיבעיא לן פי קמיבעיא לן ברובא דליתיה קמן משמע בהדיא דברובא דאיתיה קמן
ליכא מאן דפליג דאזלינו בתריה בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות מדכתיב אחרי רבים
להטות ועוד דמיייתי התם קראי טובא דילפי' מינייהו דאזלינו בתר רובא בכל מקום אע"ג
דליתיה קמן ועוד אמאי קאמר הכא דרבי יאשיה מיייתי לה בק"ו מדיני נפשות ולא קאמר
דיליף לה מהנה קראי דמיייתי התם דילפינו מינייהו דאזלינו בכל התורה בתר רובא ועוד
מדקאמר אלא הא דתנו שנים אומרים זכאי וכו' ולא קאמר אמר מר משמע דאמאי דמשני

ליה דרבי יאשיה מוקים לה בדיני נפשות פריה וקשה אמאי לא פריה הכי אגופא דבריימא וליפא למימר משום דאי לא הוה דמשני איפא למימר דמייתי לה מדכתוב אחר רבים להטות דא"כ השתא נמי לא פריה מידי דהא לא מוקי לה לדיני נפשות אלא ייתורא דלנטות דילפינו מיניה ב"ד נוטה אבל אחרי רבים להטות איפא למימר דבכל מזלי איירי.

ועוד מה שפירש רש"י ו"ל דלרבי יאשיה פינו דשלישי מקרא גליף צריה שתהא דעת שלשתן שנה לכאורה אין סברא לומר פן דהא עשרים ושלשה דדיני נפשות דמקראי גליפנו להו ולא בעינו שיהא דעת פולן שנה מדכתוב ופשטו העדה והצילו העדה ועוד תימא דמאי משני דר' יאשיה מייתי לה בק"ו מדיני נפשות דחמירי א"כ נימא דיו דבדיני נפשות היכא דחמירי דהינו היכא דקטלינו ליה לא אזלינו בטר רובא ע"פ אהד אלא על פי שנים ואמאי אזלינו בדיני ממונות בטר רובא אפילו ע"פ אהד וגם מ"ש התוספות דהא דמשני דר' יאשיה מוקי לה בדיני נפשות משום דקרא משמע בדיני נפשות מדכתוב לא תהיה אחרי רבים לרעות וכו' נראה דוחק ונ"ל דאע"ג דכתב רחמנא לא תהיה אחרי רבים לרעות ואחרי רבים להטות ודרשינו מיניהו לא פהטייתיה לטובה הטיותה לרעה וכו' מ"מ איצטריך למיכתב נמי לנטות למילף מיניה עשה לה ב"ד נוטה דאי לאו לנטות ה"א היכא דליפא אלא חד גברא יתירא במזכין או במחייבין לאו בכלל רובא הוא דאחרי רבים לא משמע בבציר מתרתי עודפין במזכין או במחייבין דאחת אינו מן המניין ונהיה דרשינו לא פהטייתיה לטובה הטיותה לרעה הטיותה לטובה ע"פ שנים הטיותה לרעה על פי ארבעה ובבציר מעשרים וארבעה לא עבדינו להו לסנהדרי קטנה לכה פתב רחמנא לנטות למיעבד ב"ד נוטה לאשמעינו דכי איפא רק נטייה פל דהו אפי' חד גברא בכלל רבים הוא ואזלינו בתריה ש דלרעה טפי מלטובה בעינו לכה דרשינו הטיותה לטובה על פי אהד והסיותה לרעה על פי שנים והשתא פולהו תלתא קראי צריכי דאי לא פתב רחמנא אחרי רבים להטות אלא לא תהיה אחרי רבים לרעות ולנטות הנה אמנא דלרעות לא אזלינו בטר רובא לעולם אלא אם יספמו פולן לדעת אחת לרעה לכה פתב רחמנא אחרי רבים להטות לאשמעינו דלרעות נמי אזלינו בטר רובא ע"פ שנים ואי לא פתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות ה"א דלרעות נמי אזלינו בטר רובא ע"פ אהד והשתא ניחא פולה סוגיא דמעיקרא פריה ורבי יאשיה לית ליה ב"ד נוטה והתנא רבי אליעזר וכו' וא"כ קרא לאתויי שלישי למה לי ומסיק דאיהו מוקים לה בדיני נפשות דדוקא בדיני נפשות דכתוב והצילו העדה לכה בעינו ב"ד נוטה כדי שיהיה אפשר להצילו אפילו ע"פ אהד ואי הו זוגות ליפא הטיותה בפחות משנים ולכה עשרים וכן עשרים וששה אסורין לדון דיני נפשות אבל בדיני ממונות דזכות לזה וחובה לזה לא בעינו ב"ד נוטה ולכה ב"ד של ארבעה או של ששה יכולין לדון דיני ממונות אע"ג דאז ליפא הטיותה בבציר משנים ופריה השתא דאמרת דלנטות לא אתיא לדיני ממונות א"כ הו דתנו שנים אומרים זכאי ואהד אומר חייב זכאי וכו' דאזלינו בדיני ממונות בטר רובא על פי אהד נימא דלא פריה יאשיה דלרבי יאשיה פינו דליפא אלא חדא מנא ליה דאזלינו בתריה דאחרי רבים להטות לא משמע בבציר מתרתי דאהד אינו מן המניין וכמאן דליתיה דמי בשלמא לרבי יונתן ניחא דאיהו מוקי לה קרא דלנטות בין לדיני נפשות בין לדיני ממונות וכיון דבדיני ממונות נמי בעינו ב"ד נוטה ש"מ דאזלינו בטר רובא על פי אהד אלא לר' יאשיה מנא ליה ומשני דמייתי לה בק"ו מדיני נפשות והשתא ניחא דלא שנייה למימר

דיו דא"כ ק"ו למה לי דאי אתי לאשמעינן דאזלינן בטר רובא על פי שנים הא לא איצטריה דמאחרי רבים להטות נפקא א"כ ע"כ נפקא לן מקל וחומר דאזלינן בטר רובא אפילו ע"פ אחד דכל היכא דמיפרה ק"ו לא אמרינן דיו פדאימא בפרק פיצד הרגל: דף ד דל חד קרא לגופיה וא"ת גבי קרנת קרנות וגבי לטטפת לטטפת לטוטפות דלקמן וגבי עשרה פהנים דסוף פירקין אמאי דרשינן פולה למנינא ולא מדלינן חד לגופיה כמו הקא וכן הקשו התוספות לעיל וי"ל דכי היכי דרבי יאשיה דלעיל דאית ליה נמי דאין דורשין מחילות ואפ"ה דריש ליה למנינא מדלא פתיב ונקרב בעל הבית אל השופט ה"ה נמי בכל הני הנה מצי למיכתב לשון אחר דגבי קרנת לא הנה ליה למיכתב קרנות אלא סביב כמו שכתוב גבי אשם כדפירש"י ו"ל לקמן גבי ואל יוכיח זה דם האשם שאינו חטאת ולא נאמרו בה קרנות אלא סביב ש"מ דלמנינא נמי קאתי דומיא דשאר קרנות וכן גבי לטטפת בין עיניה הנה מצי למיכתב ולזכרון בין עיניה כמ"ש בפרשה אחרת ש"מ דלמנינא נמי קאתי וכן גבי עשרה פהנים אי לא אתי אלא לגופיה הנה ליה למיכתב והעמידו לפני איש והעריה אותו ואמאי פתיב והעמידו לפני הפהן ש"מ דאתי נמי למנינא אבל גבי בסכות תשובו לא סגי דלא פתיב הכי דלא מצי למיכתב לשון אחר לכך לא אתיא אלא לגופיה וגבי תלתא וכפר דבסמוך דדרשי' להו לכולהו ולא מדלינן חד לגופיה היינו משום דלגופיה לא איצטריה דוכפר עליו הפהן מותר לגמרי שיהי בשאר קרנות לא פתיב וכפר לכך דרשינן להו לכולהו מיהו גבי תלתא אלהים וקרנות ולטוטפות ועשרה פהנים לא סגי דלא פתיב לה לשון אחר טט בכתיפי שמים כתבו התוס' דיש מפרשים דלרבי עקיבא דל חד לגופיה ומשני טוטפות דריש ארבע בתים ולא משמע פן מדנקטר' עקיבא אומר אינו צריך משמע דס"ל דר' ישמעאל שפיר קא דריש אלא דלא איצטריה למיזרש הכי ואי אית ליה לר' עקיבא דחד קרא איצטריה לגופיה א"כ דרשה דר' ישמעאל לאו דרשא היא פלל לכך נראה דלא ילפינן מהנה קראי אלא הא דלא סגי לן בשל ראש בבית אחד כמו בשל יד אבל דלא למיעבד ספי מארבע בתים לא איצטריה קרא להכי דאין סברא לחלק פרשה אחת לשתיים אבל קשה דא"כ מאי פריה ודכ"ע יש אם למקרא והתניא וכו' דלמא בעלמא יש אם למקרא ושאיני הכא דלא שייך למיזרש מקרא לכך דרשינן מסורת דע"כ צ"ל פן לרבנן דר"ע דממעטי דם הבא משני מתים מדכתיב נפשות אע"ג דאית להו יש אם למקרא וי"ל דשאני התם דכי דרשינן נפש פתיב לא עקרינן בהך דרשה מקרא דנפשות פיון דאיכא למימר דנפשות דעלמא קאמר נמצא דלא אתי מסורת ודחי את המקרא אבל פי דרשינן מסורת דטטפת לבית אחד עקרינן מקרא דטוטפות דמשמע שני בתים ולכך פריה פיון דכולי עלמא סבירא להו יש אם למקרא א"כ נימא דאתי מקרא דלטוטפות ודחי מסורת דלטטפת ולא נדרוש מיניה מידי פי היכי דליקום המקרא באתרי' דף ה דן אפי' יחידי כתבו התו' ומכאן דסתם שלשה יכולין לדון את האדם בעל פרוחו וכו' אבל ממתני' דקתני דיני ממונות בשלשה וע"כ יכולין לכוף קאמר דבקבלה אפי' חדא נמי סגי אין להוכיח לסתם שלשה שאינם ממונים להיות דינינים שיכולין לכוף דמתני' בממונים לדיינים איירי דקאי אקרא דשופטים ושופרים תמן להו וגו' ואשמעינן דדייני ממונות צריה למנות שלשה ולדייני נפשות עשרים ושלשה וכן פולן אבל מכאן יש להוכיח דאפי' סתם ג' יכולין לכוף אילמא משום דלא חכים פירוש ואע"ג דבקיאי במומי לא מהניא דתרתיה בעינן שיהא בקי במומין שפכיר בראיית עין בין

מום קבוע למום עובר וגם צריך שיהיה מןמחה ויודע הלכות מומין דקיימא לן אפי' נקטעה ידו או רגלו אינו רשאי לשוחטו אלא על פי מןמחה ושירה לו שהוא מום הראוי לשחוט עליו לכך קאמר הא אמרי' דחכים טובא ופשיטא דמןמחה הוא.

והשתא ניחא דפריה תרתי ולא פריה דמעיקרא יתיר בכורות אל יתיר מ"ט אילימא משום דלא בקי במומי וקאמר רב שמנה עשר חדשים וכו' וטעו נמי בהא מי קרמיון וכו' נראה דאיצטריך למימר הכי דלא תיקשי מאי סלקא דעתיהו שסמכו עליו לגבל עיסותיהו בטומאה ולא שאלוהו תחילה מאי הפרש יש בין מי נהר למי בצעים וקא קרא וכי יתן מים על זרע סתמא פתיב ועוד פנין דאין שום סברא לחלק בין מים למים הנה להו למיסק אדעתיהו שמא טעו בין ביצים לביצים לכך קאמר דטעו בהא דתנן מי קרמיון וכו' דאינהו סברי דכיון דאשפחן לגבי חטאת שיש הפרש בין מי בצעים למי נהר אלמא דמי בצעים לאו בכלל סתם מים גינהו אם כן ה"ה נמי לענין הכשר ולכך סמכו על ההוא תלמיד ולא שאלוהו מידי ולא עלה על דעתן שטעו ובערוהו ערוך בין גריס וטעו בהו ולא גריס וטעו נמי בהא ולפי זה ניחא טפי: אלא אם כן רחוק ממנו וכו' כתבו התוספות התם בפניו ממש איירי ולפי זה אפילו את"ל דכפרי תוך שלש פרסאות הנה ניחא אבל למה שכתבו בסמוך דהכא איירי בתלמיד חבר ולכך שרי חוץ לשלש פרסאות צ"ל דכפרי חוץ לשלש פרסאות הנה אלא א"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כתבו התו' דהא דרב המנונא לא אורי בסרתא דארגז בשני דרב הונא אע"ג דחוץ לג' פרסאו' הנה משום דלא הנה נטל רשות מרבו וקשה דהא טעמא דגזרו דתלמיד אל יורה אא"כ נטל רשות מרבו לאו משום כבוד רבו הוא אלא כדי שיבדקנו רבו אם לשונו פתוח הוא אם לאו שלא יטעו בדבריו והתם משמע בהדיא דהא לא אורי רב המנונא משום כבודו דרב הונא רביה הוא דעביד הכי דתלמיד המורה בזמן שרבו קיים אפקורותא הוא ונתיב מיתה פדאיחא התם ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות תלמוד תורה משמע דסבר דהא דקתני תלמיד אל יורה במקום רבו אא"כ הנה רחוק ממנו ג' פרסאות איירי שאינו קובע עצמו להורות אלא מורה הלכה לשואלו באקראי בעלמא וכן משמע קצת לישנא דתלמיד אל יורה הלכה משמע הלכה אחת ולכך שרי חוץ לג' פרסאות ורב המנונא דלא אורי היינו שלא רצה לקבוע עצמו להורות שם ואם נטל רשות מרבו כתב הרמב"ם ז"ל שם דשרי חוץ לג' פרסאות אשי' לקבוע וא"כ צ"ל דרב המנונא לא נטל רשות מרבו מיהו קשה דלפי זה הא דגזרו דתלמיד אל יורה אא"כ נטל רשות מרבו אפי' באקראי בעלמא קאמר דלקביע קודם שהוא מעשה נמי הנה אסור אא"כ נטל רשות מרבו וא"כ אמאי כתב הרמב"ם ז"ל שם הנה בינו ובין רבו י"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה מותר להשיב משמע אפי' בלא נטל רשות מרבו ואמאי נהי דמשום כבוד רבו ליכא תיפוק ליה דצריך ליטול רשות פנין דגזרו דתלמיד אל יורה אא"כ נטל רשות מרבו לראות אם לשונו פתוח הוא אם לאו גם מ"ש בבית יוסף בטור י"ד סימן רמ"ב דתנחום בריה דר' אמאי נמי אקראי בעלמא הנה מדקאמר איקלע לאתר קשה דמאי איצטריך לפרש הכי דלמא נטל רשות מרבו הנה ולכך הנה שרי ליה להורות חוץ לג' פרסאות.

דף ו לא דכ"ע דין בשלשה כתבו התוס' תימה דלא קאמר לשמואל ודאי תנאי הוא לר' אבהו מי לימא תנאי היא דכה"ג אורחא דש"ס בכל דוכתא נראה דלא קשה מידי דלימא כתנאי אמילתא דר' אבהו לחודא קאי ולא אמילתא דשמואל דהא דשמואל אתנא ככ"ע

דאינא למימר דס"ל פרב אחא בריה דרב איקא דמדאורייתא חד נמי פשר מדכתיב בצדק תשפוט ומתני' דבעי ג' מדרבנן הוא משום יושבי קרנות וס"ל דדוקא לכתחילה הוא דבעינו ג' גזרינן משום יושבי קרנות אבל בדיעבד לא גזרינן ולכך שנים שדנו בדיעבד דיניהם דין ודכ"ע מקשינן פשרה לדין הלכה ליכא מאן דפליג דמדאורייתא פשרה ביחיד מיהו מדרבנן פליגי דרבנן סברי דמדרבנן נמי פשרה ביחיד אפי' לכתחילה דדוקא גבי דין שנייה למיגזר משום יושבי קרנות שאין בקיאות בטיב דינין ויזכה את החייב ויחייב את הזכאי אבל פשרה אפי' מאן דלא גמיר מצי למיעבד פשרה שפיר ור' מאיר סבר דבפשרה נמי לכתחילה בעינו שלשה מדרבנן משום יושבי קרנות דצריף לעשות פשרה קרוב לדין כדאמרי' צדק צדק חל אחד לדין ואחד לפשרה ומי שאינו בקי בדינים לא מצי למיעבד פשרה הלכה לכתחילה נמי שלשה בעינו אבל בדיעבד לכולי עלמא באחד סגי אבל אדרבי אבהו פריף שפיר דכינן דאמר שנים שדנו אין דיניהם דין אפי' בדיעבד אלמא לא דריש בצדק תשפוט וס"ל דמדאורייתא תלתא בעינו מדכתיב אלהים תלת זימני לכך פריף לימא כתנאי דסבריה דכ"ע מקשינן פשרה לדין וא"כ ע"כ בהא קמפילגי דמ"ס דין בשלשה ומר סבר דין בשנים נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע פתבו התו' פגון שפבר דקדקו בדין היטב וכמו גמרו את הדין דלא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב וכו' ונה דוחק לכך נראה כדפירש"י ז"ל שפבר אמרו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ושנייה שפיר ביצוע אפי' אחר שנפסק הדין לגמרי דלפעמים א' רף וא' קשה ונתחייב הקשה ואינו רוצה לקיים הפסק וסומך עצמו על אלמותו שלא יכוף אותו הדין בתרמות ונגדויין וע"י פן פעמים שהדין מפיס את הרף ומדבר על לבו שיתפשר עמו עדיין אע"ג שפבר זכה בדין כדי שלא ירדפנו הקשה לכ"ק דאחר שנגמר הדין אסור לו לדין לבצוע אלא צריף לכוף את החייב עד שיקיים את הפסק דין ארא יקוב הדין את ההר נקט הכי לפי שלפעמים נראה הדבר בעיני הדין קשה פהר כשיפסוק שורת הדין לחייבו לגמרי או לפוטרו לגמרי ולכך הוא רוצה לעשות פשרה ביניהם ולהכי קאמר יקוב הדין את ההר דלאו בדיניה תליא מלתא כי המשפט לאלהים הוא: וכל המברך את הבורצ הרי זה מנאץ ועל זה נאמר ובצוע ברה ניאץ ה' ס"ל דאשמעינן הפתוב דלא תימא מצוה נמי קעביד במה שחייבו מחצה לכך קאמר שהמברך אותו ניאץ ה' דמצוה הבאה בעבירה היא פיון דפוטרו ממחצה שלא בדין ולאו מצוה היא פלל ורבי אליעזר נמי מוקי לקרא בכי האי גונא שאם גזל סאה של חטים כו' והפריש חלה ומברך אשמעינן הפתוב דלא תימא מצוה נמי קעביד במה שמברך השם קמ"ל דמנאץ את השם דמצוה הבאה בעבירה לאו מצוה היא ור"מ נמי מוקי קרא בכה"ג דאשמעי' הפתוב דלא תימא אע"ג דחטא יהודה במה שאמר למוכרו מ"מ מצוה נמי עבד במה שהצילו מן המיתה שלא הרגוהו אחיו לכך קאמר דהמברך את יהודה מנאץ דלאו מצוה עבד דמצוה הבאה בעבירה לאו מצוה היא פלל: ואמר רב חנן לא תכניס דבריה מפני איש פתבו התו' גבי רש ועשיר לא שנייה לשון יראה שאינו ירא מפניהם משמע דסבירא להו דגבי רף וקשה דריש לא תגורו לשון יראה ולא ל' הכנסה ותימה דא"כ מאי ראיה מיימי מקרא דלא תגורו מפני איש והא קרא סתמא פתיב ומנא ליה לחלק בין קודם ששמע דבריהן ואינו יודע להיכן הדין נוטה לבין אחר ששמע דבריהן ויודע להיכן נוטה אימא דאפי' קודם לכן נמי אינו רשאי לומר איני נזקק לכם לכך נראה דהש"ס דמיימי הא דאמר רב חנן לא תכניס דבריהן

אֶתְרַנְיָיָהוּ קִמְיָתִי לִיָּה וְרַב אֶלְפָס ז"ל לֹא גָרִיס הָא דָּרַב חָנַן בְּתַר מִלְתָּא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אֲלֵא לְעִיל גָּרִיס לִיָּה בְּתַר מִלְתָּא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה דְאָמַר שְׁנַיִם שְׂבָאוּ לְדִין אֶחָד רַף וְאֶחָד קָשָׁה וְכו' שְׁנֵאמַר לֹא תַגּוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ וְאָמַר רַב חָנַן וְכו' אֶלְמָא דְטַעֲמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן נְמִי הוּא מְשׁוּם דְמִפְּרָשׁ לֹא תַגּוּרוּ לֹא תַכְנִיס דְבְרִיךְ וּמְשׁוּם דְשִׁנְיָה הַפְּתוּב אֶת לְשׁוֹנוֹ דְהִנָּה לִיָּה לְמִיכְתָּב לֹא תִירָאוּ מִפְּנֵי אִישׁ וְכַתֵּב לֹא תַגּוּרוּ לְכַף מִפְּרָשׁ לִיָּה ל' הַכְּנָסָה וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְמוֹקִי לִיָּה לְקָרָא לְבְתַר דְשְׁמַע דְבְרִיכֶם וְיִוֹדַע לְהִיכֵן הַדִּין נוֹטָה דְוָקָא מְשׁוּם דְבְכִי הָאִי גּוֹנָא שְׁיִיךְ שְׁפִיר לְמִימַר לֹא תַכְנִיס דְבְרִיךְ כִּינּוּן שְׁהוּא יוֹדַע הַדִּין כְּבָר וְהַדְבָר בְּרוּר לוֹ וְהוּא מְכַנְסוֹ וְאִינוּ מוֹצִיאֵא אֲבָל קוֹדֵם שְׁשְׁמַע דְבְרִיכֶם וְכֵן קוֹדֵם שְׁיִוֹדַע לְהִיכֵן הַדִּין נוֹטָה לֹא שְׁיִיךְ לְמִימַר לֹא תַכְנִיס דְבְרִיךְ דְכִינּוּן שְׁעַדִּין אִינוּ יוֹדַע דְבָר אִינוּ מְכַנְסִים שׁוּם דְבָר: דָּף ז' מוֹטָב דְלִיעְבְּדוּ לְעַגְלָא אֶפְשָׁר הָוִי לְהוּ תַקְנִתָּא בְתַשׁוּבָה לְכַאוּרָה תִימָה וְהֵלֵא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת חֲמוּרָה מְשֻׁפִּיכוֹת דְמִים וּמְכַל עֲבִירוֹת שְׁבַתוֹרָה וי"ל דְאֵע"ג דְעוֹנְשׁוֹ חֲמִירָה דְכָל הָעוֹבֵד עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת הָרִי הוּא כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מ"מ י"ש לָהּ תַקְנָה בְתַשׁוּבָה דְכְשִׁחוּזָר וְכּוֹפֵר בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וּמוֹדָה בְּהַקְב"ה חֲטָאוּ מְתוֹקְנָתָא אֲבָל אִם ח"ו נִהְרַג אֶהְרֵן קְדוֹשׁ ה' פְּהֵן וְנִבְיָא לֹא הִנָּה אֶפְשָׁר לְתַקֵּן הַחֲטָא הַהוּא דְאֶחָד שְׁנֵהֲרַג אִי אֶפְשָׁר לְחַזֵּר וּלְהַחְיֹתוֹ וּלְכַף קָנָא הַכְּתוּב עַל הָרִיגַת זְכָרִיָּה טְפִי מִמָּה שְׁקָנָא עַל חֲטָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שְׁעַבְדוּ כְּדִאֲשַׁפְחוּן בְּכַמָּה מְקָרָאוֹת וּלְהַכִּי בְשַׁעָה שְׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וְחִזְרוּ בְתַשׁוּבָה צִנְהוּ הַכְּתוּב לַעֲשׂוֹת לוֹ מִקְדָּשׁ לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעַגְלָא כְּדִאֲתָא בְּמִדְרָשׁ חֲטָאוּ בְּאֵלֶיהָ אֱלֹהֵיהָ יִשְׂרָאֵל וְנִתְרַצוּ בְּאֵלֶיהָ פְּקוּדֵי הַמְשָׁפֵן וּבְשַׁעָה שְׁהֲרַגוּ יִשְׂרָאֵל לְזְכָרִיָּה הַנְּבִיָּא אֲדַרְבָּה גְרַמּוּ בְזָה שְׁהַחְרִיב הַקְב"ה אֶת מִקְדָּשׁוֹ מְשׁוּם דְלֹא הִנָּה אֶפְשָׁר בְתַשׁוּבָה וְכַתִּיב וְהִבִּית אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לֵה' שְׁשִׁים אַמָּה אֲרָכוֹ וְהִינּוּ דוּמְיָא דְפְּוֹרְיָא בַר שִׁיתִין גְּרַמִּידֵי דְבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִמְשָׁל לְמַטָּה שְׁנֵאמַר הִנָּה מְטָתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמֹה וְגו' וּלְבַסוּף כְּתִיב אִיזָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי הָרִי דְפּוֹרְיָא בְּהַ שִׁיתִין גְּרַמִּידֵי לֹא הִנָּה סְגִי לִיָּה: כְּאֵלּוּ נְטַעוּ אֲצֵל מִזְבֵּחַ וְכו' כְּלוּמַר כְּאֵלּוּ הַכְּנִיס הָאֲשֶׁרָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ ח"ו דְמִזְבֵּחַ ה' בְּמִקְדָּשׁ הָהוּא וְנִרְאָה דְהִינּוּ הָא דְאִיתָא בַּפ"ק דְגִיטִין כֹּה אָמַר ה' הִסֵּר הַמְצַנְפָת וְהָרַם הָעֲטָרָה זֹאת לֹא זֹאת הַשְּׁפֵלָה הַגְּבוּוֹת וְהַגְּבוּוֹת הַשְּׁפִיל מֵאִי זֹאת לֹא זֹאת דְרַשׁ רַב עֲוִירָא בְשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְב"ה לְיִשְׂרָאֵל הִסֵּר הַמְצַנְפָת וְהָרַם הָעֲטָרָה אָמְרוּ מִלְאֲכֵי הַשָּׁרַת לְפָנֵי הַקְב"ה רַבש"ע זֹאת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁהַקְדִּימוּ לְפָנֶיהָ נַעֲשֵׂה לְנַשְׁמַע כְּלוּמַר שַׁע"י כֵּן זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְמַצְנַפָת וְעֲטָרָה דְהִינּוּ כְּהוֹנָה וּמִלְכוּת שְׁנֵאמַר וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֵת כְּהִנֵּם וְתַרְגָּם יוֹנְתָן וְאַתּוֹן תַּהֲוֹן קְדָמֵי מַלְכִין קְטִירִין כְּלִילִי וְכְהִנִּין מְשַׁמְשִׁין אָמַר לָהֶן לֹא זֹאת לְיִשְׂרָאֵל שְׁהַשְּׁפִילוּ אֶת הַגְּבוּוֹת וְהַגְּבִיָּהוּ אֶת הַשְּׁפֵל וְהַעֲמִידוּ אֵלֶיךָ לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת הָא דְקָאמַר ש"ס וְהַעֲמִידוּ אֵלֶיךָ מְנָא לִיָּה דְאָמַר הָכִי דְלֹא נִזְכַּר הָךְ מִלְתָּא בְּהָאִי קָרָא דְדַרְיָשׁ וְנִרְאָה דְפִירוּשֵׁי קְמִפְרָשׁ לָהּ דְכִינּוּן שְׁהַגְּבִיָּהוּ אֶת הַשְּׁפֵל וְהַכְּזוּי וְהַעֲמִידוּהוּ לְהִיּוֹת דִּינָן וְהַשְּׁפִילוּ אֶת הַגְּבוּוֹת שְׁהַנִּיחוּ אֶת הַת"ח וְהַשְּׁפִילוּהוּ וְלֹא הַעֲמִידוּהוּ נִמְצָא דְהַעֲמִידוּ אֵלֶיךָ לְכַל הַמַּעֲמִיד דִּינָן שְׁאִינוּ הִגּוּן בְּמִקּוּם שְׁיֵשׁ הִגּוּן הָהוּא לִיָּה כְּאֵלּוּ הַעֲמִיד אֲשֶׁרָה אֲצֵל מִזְבֵּחַ ה' דְהִינּוּ אֵלֶיךָ לְכַל כְּדִפְרִשׁ כְּאֵלּוּ חָרַב מְוַנְחַת לוֹ בֵּין יְרֻכּוֹתָיו וְגִיְהָנָם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתּוֹ כְּלוּ שְׁהַפְּנִיעוֹת מְזוּמָנָת לְפָנֵינוּ לְבֹא מִיָּד כְּמוֹ שְׁנֵאמַר עֲתָה אָקוּם יֹאמַר ה' אֵלֹהֵי הַבָּא בְּשַׁבִּיל כְּסָף וְכו' נִרְאָה דְהִינּוּ דְוָקָא בְּדִלָא גְמִיר וְאִין מַעֲמִידִין אוֹתוֹ אֲלֵא בְשַׁבִּיל עֲשָׂרוּ בְלִבָּד אֲבָל אִם הוּא גְמִיר אֲלֵא דְאִיכָא

נמי התם דגמיר טפי מיניה ומעמידין את זה דלא גמיר פולי האי מפני עשרו אע"ג דלאו שפיר הוא למיעבד הכי פדתניא בר"פ אהד דיני ממונות צדק צדק תרדף הלך אחר ב"ד יפה מ"מ אינו עובר בלאו דלא תעשון אתי אלהי כסף וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות סנהדרין שפתב שם וכן אמרו חכמים לא תעשון אתי אלהי כסף אלוהי הפא בשביל כסף וזהב זה דיין שמיווהו מפני עשרו בלבד ע"כ משמע דס"ל דאינו עובר אלא אם פן ממנין אותו מפני עשרו בלבד דלא גמיר אבל אם הוא גמיר אינו עובר: דף ח למדנו רבינו דיני קנסות בכמה לרבא דלא דריש לעיל בצדק תשפוט לא קמיבעיא ליה דכיון דגלי קרא בכופר בפקדון דבעינו ג' ה"ה בכל דיני ממונות שפעולם הודאות והלואות וקנסות דכולהו ילפינו מפופר בפקדון כמה מצינו דמ"ש ממון זה ממון זה כמ"ש לעיל א"נ ממשפ' אהד כמ"ש התוס' לעיל.

אבל לרב אחא בריה דרב איקא דאמר מדאורייתא חד נמי פשר מבצדק תשפוט ושאינו כופר בפקדון דגלי קרא והא דבעינו תלתא בהודאות והלואות תקנתא דרבנן היא משום יושבי קרנות ולהכי ביחיד מןמחה דאזיל ליה טעמא דיושבי קרנות דן אפי' יחידי לקח קמיבעיא ליה אליביה דיני קנסות דחמירי מהודאות והלואות מהו מי אמרינו פינון דאמירי בעינו שלשה מןמחין מתקנתא דרבנן או דלמא לא שנא וסגי להו נמי בשלשה הדיוטות או ביחיד מןמחה: המוציא שם רע מה שהקשו התוספות על פירש"י ז"ל מהא דקתני תבעו ממון ולא קאמר תבעה י"ל דתנא לישנא דקרא נקט דקרא איירי שאינו תובע את האשה אלא אביה שנאמר לא מצאתי לבתך בתולים: דף ט בד"א בדיני נפשות פירש"י ז"ל דרחתמא אמר והצילו העדה דמהדרינו בתר זכותא בפ"ק דמפות הקשו התוס' דאמאי לא ילפינו דיני ממונות מדיני נפשות מדכתיב משפט אהד ועוד דגבי דיני ממונות נמי כתיב על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים לקח פרושו דדוקא בדיני נפשות שייך למילף משנים דכי נמצא אהד מהן פסול השני בטל לגמרי ואינו מועיל לכלום אבל בדיני ממונות פי נמצא אהד מהן פסול אפתי השני מחייב שבועה לקח נמצא א' מהן פסול תתקיים עדות בשאר: דף י אצל אשתו לא אמרינו פי' ולקטלוה נמי לדידה קמ"ל ותמה היא תיסק אדעתין לומר שהאשה תהיה נהרגת בעדות בעלה והתנן בהדיא בפרק זה בורר דבעל באשתו לעל עדות והתוספות כתבו דס"ד דמגו דמהימן להרגו מהימן להורגה וכן פירש"י ז"ל וקשה דבפ' יש נוהלין קאמר דעדות קרובים דפסל רחתמא לאו משום דלא מהימני אלא גזירת הכתוב הוא דאי לא תימא הכי משה ואהרן דמהימני מאי איכא למימר.

ובסמוך נמי קשה קצת דמסיק דאין אדם קרוב אצל ממונו פי' והשור יסקל ובתמורה קאמר דרובע ונרבע על פי בעלים מותר להדיוט ואינו נסקל כמ"ש רש"י ז"ל ונראה לפרש דה"ק מהו דתימא אדם קרוב אצל עצמו אמרי' דלא מהימנינו ליה על עצמו לומר שעבר עבירה אצל אשתו לא אמרינו אלא מהימנינו ליה על אשתו לומר שעברה עבירה וכיון דנאמן ואפ"ה לא קטלינו לה מגזירת הכתוב א"כ סד"א דאותו פלוני נמי פטור ולא קטל ליה דקיימא לן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ולא דמי לפלוני רבעו לאונסו דנהרג פלוני ולא פטרינו ליה מהאי טעמא דשאני התם דלא שייך ביה עדות כלל דאונס פטר רחתמא אבל הכא שעברה ברצון שייך בה עדות ואי לאו דגזירת הכתוב הוא דקרוב פסול לעדות היתה נהרגת וכיון שהעדות בטלה לגבי דינה משום גזירה ה"א דפלוני

נְמִי פְטוּר דְעֵדוּת שְׁבִטְלָה מְקַצְתָּה בְטָלָה כַּמֵּ"ש בְּטוּר ח"מ סי' נ"א דְשִׁטְר שְׁפָתָבו
לְשָׁנִים וְהַעֲדִים רְחוּקִים לְאַחַד וְקְרוּבִים לְאַחַד פְּסוּל לְשִׁנְיָהֶם כִּינּוּן דְעֵדוּת אַחַת הִיא קמ"ל
דְאָדָם קְרוּב אֶצֶל אִשְׁתּוֹ וְלֹא מְהִימְנִינוּ לִיהָ עֲלֶיהָ אֶלָּא פְּלִגְנִינוּ דִּיבּוּרָא דְמְהִימָן שְׁפָא עַל
אִשָּׁה וְלֹא עַל אִשְׁתּוֹ.

וּבְסִמּוּף נְמִי קְמִיבְעִיָא לִיהָ מִי אֲמַרִינוּ אִין אָדָם קְרוּב אֶצֶל מְמוֹנוּ וּמְהִימְנִינוּ לִיהָ שְׁנַעֲשֵׂה
הַעֲבִירָה בְּמִמוֹנוּ וְכִינּוּן דְמְהִימְנִינוּ לִיהָ וְאִפְ"ה לֹא קְטֻלִינוּ לְבַהֲמָה דְאִינָה נְסַקְלָת עַל פִּי
בְּעֵלִים מְגֻזְרֵת הַכְּתוּב א"כ אוֹתוֹ פְּלוּנִי נְמִי פְטוּר דְעֵדוּת שְׁבִטְלָה מְקַצְתָּה בְטָלָה כַּמֵּ"ש אוֹ
דְלִמָּא אֲמַרִינוּ אָדָם קְרוּב אֶצֶל מְמוֹנוּ וְאִינוּ נְאָמְן עֲלֶיהָ וּפְלִגְנִינוּ דִּיבּוּרָא דְמְהִימָן שְׁרַבַע
שׁוּר וְלֹא שׁוּרוֹ וְקְטֻלִינוּ לְפְלוּנִי וּפְשִׁיט דְאִין אָדָם קְרוּב אֶצֶל מְמוֹנוּ וּשְׁנִיָּהֶם פְטוּרִין כִּי
הִיא דְתַמּוּרָה דְנִרְבַּע ע"פ בְּעֵלִים אִינוּ נְסַקְלָ.

אח"כ מְצִאתִי בְּהַשְׁגַּת הָרֵאָב"ד בְּפִי"ב מְהִלְכוֹת עֵדוּת לְהֶרְמַב"ם ז"ל שְׁפָתָב בְּשֵׁם
הַמְּפָרְשִׁים דְפְלוּנִי רַבַּע אֶת שׁוּרֵי גַם הָרוּבַע אִינוּ נְהַרְג מְשׁוּם דְעֵדוּת שְׁבִטְלָה מְקַצְתָּה
בְטָלָה כַּמֵּ"ש וְהִינּוּ כַּדְפִי' וְכֵן מְצִאתִי בְּנִמוּקֵי יוֹסֵף: פְּלוּנִי בָּא עַל נַעֲרָה הַמְּאֹרְסָה וְהוֹנְמוּ
נְהַרְגִין וְאִין מְפָלְמִין פִּירֵש"י ז"ל דְאִין מְשַׁלְמִין שְׁהָרִי לֹא הַזְכִּירוּ שֵׁם הָאִשָּׁה וְלִמָּאן מְפָסְדִי
וְכֵן פִּירֵשׁ בְּסִמּוּף גַּבִּי פְלוּנִי רַבַּע הַשׁוּר שְׁלֹא הַזְכִּירוּ שֵׁל מִי וְתִימָה דַּא"כ לֹא שְׁנִיָּה לְמִימַר
דְאִין מְשַׁלְמִין מְמוֹן כִּינּוּן דְאִין כָּאן שׁוּם תּוֹבַע וְעוֹד מְדַקְאָמַר נַעֲרָה הַמְּאֹרְסָה בַּה"א
וּבְסִמּוּף נְמִי קְאָמַר פְּלוּנִי רַבַּע הַשׁוּר וְלֹא קְאָמַר נַעֲרָה מְאֹרְסָה פְלוּנִי רַבַּע שׁוּר מְשַׁמַּע
דְאִיירִי דְאָנּוּן יְדַעִינוּ לְהוּ.

לְכֹף נִרְאָה דַּה"ק פְּלוּנִי בָּא עַל נַעֲרָה הַמְּאֹרְסָה שְׁהַזְכִּירוּ שְׁמָהּ וְאָמְרוּ נַעֲרָה פְלוּנִיָּת אֶלָּא
שְׁלֹא הַזְכִּירוּ שֵׁם אַבִּיהָ וְהוֹנְמוּ וְכָּא אַבִּי הַנַּעֲרָה לְתַבְּנֹעַ מִהֵן טוֹבַת הַנְּאִת פְּתוּבָתָה נְהַרְגִין
וְאִין מ לְמִין מְמוֹן דְמָצוּ לְמִימַר לְחַיִּיב מִיתָה בְּאִינוּ כִּינּוּן שְׁלֹא הִתְרוּ בְּהֵן כַּמֵּ"ש הַתּוֹסְפוֹת
לְעֵיל דְשִׁפִּיר אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת זֶה בְּלֹא זֶה דְכִינּוּן שְׁלֹא אָמְרוּ בְּתוֹ שֵׁל פְלוּנִי מְצוּ לְמִימַר
סְבוּרִים הִינּוּ שְׁאֲבִיָּה מֵת וּמְשׁוּם דִּיזָדָה לֹא מְשַׁלְמִי מְמוֹן כִּינּוּן דְעֵלָה מִיְקֻטְלָא אֶבְל
כְּשִׁמְזַכִּירִין שֵׁם אַבִּיהָ וְאֹמְרִים בְּתוֹ שֵׁל פְלוּנִי וְהוֹנְמוּ נְהַרְגִין וּמְשַׁלְמִין דְלֹא מְצִי לְמִימַר
לֹא בְּאִינוּ אֶלָּא לְחַיִּיב מִיתָה כִּינּוּן דְאִי אֶפְשָׁר זֶה בְּלֹא זֶה וְעוֹד כִּינּוּן דְלֹא הַזְכִּירוּ סְתָם
וְהַזְכִּירוּ שֵׁם אַבִּיהָ אֶלְמָא דְבָאוּ נְמִי לְהַפְסִיד אֶת הַכְּתוּבָה.

וּבְסִמּוּף נְמִי אִיירִי שְׁאוּמְרִים פְלוּנִי רַבַּע אֶת הַשׁוּר הַזֶּה מִיְהוּ כִּינּוּן דְלֹא הַזְכִּירוּ שֵׁם בְּעֵלִיו
מְצִי לְמִימַר לֹא בְּאִינוּ אֶלָּא לְחַיִּיב אֶת פְלוּנִי מִיתָה כִּי הִינּוּ סְבוּרִים דְשׁוּר שֵׁל עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת אוֹ שֵׁל הַפְּקָר הוּא וְאֶפְשָׁר לְהִיּוֹת זֶה בְּלֹא זֶה לְכֹף כְּשִׁבָּא בְעַל הַשׁוּר
לְתוֹבַעִים אִין מְשַׁלְמִין מְמוֹן אֶבְל כְּשִׁמְזַכִּירִין שֵׁם בְּעֵלִיו לֹא מְצִי לְמִימַר לֹא בְּאִינוּ אֶלָּא
לְחַיִּיב מִיתָה כִּינּוּן דְלֹא אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת זֶה בְּלֹא זֶה וְעוֹד מְדַהֲזְכִירוּ שֵׁם בְּעֵלִיו אֶלְמָא דְבָאוּ
נְמִי לְהַפְסִיד אֶת שׁוּרוֹ: מְשׁוּם דְהוּא לִיהָ לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה וְהָא דְלֹא קְאָמַר מְשׁוּם דְהוּי
לֹא שְׁנִיָּתָן לְאִזְהָרַת מִיתָת ב"ד מְשׁוּם דְבְּעֵי לְשִׁנּוּי אִפִּי' אֶלְקִבָּא דר"מ דְנִפְקָא לִיהָ אִזְהָרָה
לְעֵדִים זוּמְמִין מְקַרָּא אַחְרֵינָא בְּכ"ק דְמַכּוֹת כַּמֵּ"ש הַתּוֹסְפוֹת לְעֵיל: כִּי מַחֲיַת אַגְבָּא דְחַיִּי
מַחֲיַת תִּמְאָא דְמֵאִי מְשַׁנִּי לִיהָ אַכְתִּי תִיקָשִׁי אֲוּמְדָנָא לְמָה לִי לְמַחֲיָה וְאִי מְאִית בְּפִלְגָא יְפִסְנוּק
וְלֹא יוֹסִיף לְהַפְתּוֹ אִידָךְ פְּלִגָּא.

ועוד למה קרא לאשמעין שלא יכה את המת פשיטא דמה תועלת יש להכות מת שאינו מרגיש ועוד דלמסקנא דדריש ונקלה אחיה אחר שלקה אחיה בעינו תו לא איצטריך לדרשא קמיינתא ואם פן אמאי לא קאמר אלא ונראה לפרש דכי פריה למחנה ואי מאנת לימות לאו שימות מיד תחת ידו קאמר דמילתא דלא שכיחא הוא שימות אדם מיד מחמת הפאות אלא אורחא דמילתא שיחלה ע"י כף וימות לאחר זמן.

והשתא ניחא הא דמשני כי מחית אנבא דחיי מחית פלומר דבעינו שימחה גברא בר קנימא ונקא הראוי לחיות דכל שאינו ראוי להתקיים אף ע"ג דעדיין לא מת אלא חולה לאו בכלל אחיה הוא הלכך בעינו אומדנא דחיישינן דלמא כי מחית ליה פלגא שוב לא יתה ראוי להתקיים ואם פן אידה פלגא כי מחית אנבא דלאו בר קנימא מחית דתנה ליה פמת ולאו אחיה הוא.

ופריה אלא הא דתניא כו' למחיה עשרים וחדא כו' פירוש נהי דאומדנא איצטריך כדי שלא יבא להכות אנבא דגברא דלאו בר קנימא הוא מפל מקום היכא דאמדיהו לקבל ד' למחיה ד' וחדא דאפתי גברא בר קנימא הוא וכי מניית בההו חדא פלומר דתו לא הני בר קנימא לימות פיון דמלקות במקום מיתה עומדת ומשני אמר קרא ונקלה אחיה אחר שלקה אחיה בעינו הראוי להתקיים והשתא ניחא דלא הדר ביה משנינויא קמא דאי לאו דרשא קמיינתא הדרא קושיא לדוכתא למחיה עשרים וחדא ואי משום דבעינו אחיה אחר שלקה אימא דגברא דלאו בר קנימא פיון דאפתי חי הוא אחיה קרינו ביה אבל השתא דאיצטריך קרא לאשמעין נמי דכי מחית אנבא דחי מחית ועל פרחו לא אתי קרא למעוטי אלא גברא דלאו בר קנימא אע"ג דאפתי חי הוא דאלו מת פבר לא איצטריך קרא למעוטי שלא יכנו דאטו בשופטני עסקינו להכות מת שאינו מרגיש אלמא דגברא דלאו בר קנימא לאו בכלל אחיה הוא א"כ הא דדרשינו מיניה נמי דאחר שנקלה אחיה בעינו היינו נמי שיהא בר קנימא דאם אינו בר קנימא אע"ג דאפתי חי לאו אחיה הוא ואין להקשות פיון דליכא אלא חד ייתורא מנא ליה למידרש מיניה תרתי יש לומר דטובא דרשינו מיניה דבפ"ק דמכות תנו כל חייבי פרישות שלקו נפטרו מידי פרישתם שצאמר ונקלה אחיה לעיניו פשלקה הרי הוא פאחיה: חישוב חודש אין קידוש חודש לא מגי רבי אליעזר היא תימה אם פן תיקשי דרבי מאיר אדרבי מאיר דבמתניתין קתני עיבור החדש בשלשה ועיבור השנה בשלשה דברי רבי מאיר ולעיל קתני בפרייתא קידוש החדש ועיבור השנה בג' דברי רבי מאיר כמ"ש התוס'.

ועוד תימה פיון דרב אשי מוקי לה מתני' כר"א א"כ מאי איצטריך לדחוק ולפ' מתני' דעיבור דקתני היינו חישוב לימא דעיבור פמשמעו שצריך ג' לומר מעובר החדש פדקא סלקא דעתה ואי קשיא לא ליקדשה ביום שלשים וממילא כי מקדשין למחר מעיבור החדש שעבר לימא מתניתין רבי אליעזר היא דאמר אין מקדשין כלל ולכך צריך שלשה שיאמרו מעובר מעובר וי"ל דנזאי פיון דמתניתין דברי ר"מ קתני ור"מ אית ליה דמקדשין פדקתני פרייתא לכך איצטריך למימר דחישוב קתני דליכא למימר עיבור פמשמעו דא"כ לא ליקדשה וממילא ליעבר כי מקדשין ליה למחר והא דדייק חישוב חדש אין קידוש חדש לא לאו אדר"מ דייק אלא אתנא דידן שסדר המשנה דייק הכי דכיון דקתני משמו של ר' מאיר דעיבור החדש בשלשה ולא קתני נמי משמו דקידוש

החדש בשלשה דהא רבי מאיר קידוש החדש נמי אית ליה דבשלשה פדקתני פריקתא אלמא דתנא דידן שפיידר המשנה סבר לה פנוניתה דר"מ בחדא ופליג עליה בחדא ולקף קאמר חישוב אין קידוש לא מהני וכו' מיהו עיבור החדש דקתני תנא דידן על פרוק חישוב קאמר דליפא למימר עיבור ממש מדסיים בה דברי ר"מ יר"מ על פרוק חישוב קאמר דאלו עיבור לא ליקדושה וממילא לעבר פינו דאית ליה דמקדשין וכן משמע מפי רש"י ז"ל שפכת חישוב דעיבור לחשב אם יעברוהו דאלו קידוש סבר תנא דידן דלא צריף לקדושי מדלא פתב סתמא דאילו קידוש סבר דלא צריף לקדושי ונקט תנא דידן משמע כדפי' דאתנא דידן שפיידר המשנה קא דייק אבל ר"מ אית ליה דקידוש נמי בשלשה.

דף יא אין מעברין את השנה אלא במזמנין לה טעמא נראה פדי שיענין כל אחד בינו לבין עצמו קודם שישא ויתן בדבר עם אחרים ולא יטעה לעבר שלא פדין: ורבי חייא מהיכא גמיר לה מדברי מאיר וכו' דנקט להו על סדר הזמן שהיו זה קודם זה עד יהושע ומשה וה"ה דהנה מצי למימר דרבי חייא מיהושע גמיר לה אלא דעדיפא קאמר דאיפא למימר דרבי חייא מדר"מ נמי קא גמיר לה: אין מעברין את השנה אא"כ היתה צריכה מפני הגשרים וכו' פתבו התוספות והא דלא חשיב שלשה סימנים דלקמן משום דעל שנים מהן מעברין אבל הני אפילו אחד ועוד נראה דאין ענין אלו לאלו דלקמן חשיב אותן שלשה דברים שמעברין עליהן מדאורייתא אביב דכתיב שמור את חדש האביב פירות האילן דכתיב וסג הקציר ביפורי מעשיה תקופה דכתיב וסג האסוף תקופת השנה והקא חשיב אותן דברים שמעברין עליהן מדרבנן לעת הצורך לעולי רגלים ולהכי נקט אין מעברין את השנה אא"כ היתה צריכה וכו' ולא נקט נמי על ארבעה דברים מעברין על הדרכים וכו' דנקט לקמן על שלשה דברים מעברין אלא דלקמן איירי בעיקר הדברים שמעברין עליהן ומדאורייתא לכה שיהו למיתני על שלשה דברים מעברין אבל הנה דהקא דתקנתא דרבנן נינהו לעבר עליהן לעת הצורך לכה נקט אין מעברין את השנה פ"י לעת הצורך אא"כ היתה צריכה משני הדרכים כו' דהנה צורך גדול נינהו אבל לא מפני צורך השלג והצינה וכו' דאין בהן צורך פולי האי.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות קידוש החדש שפכת על שלשה סימנים מעברין את השנה על התקופה וכו' ואלו הן הדברים שהן העיקר שמעברין בשבילן פדי שיהיו השנים שני החמה ויש שם דברים אחרים שהיו ב"ד מעברין בשבילן מפני הצורך ואלו הן מפני הדרכים וכו' דקדק בלשוננו דמעיקרא פתב על שלשה סימנים מעברין את השנה ולא פתב ב"ד מעברין הדר פתב ויש שם דברי שהיו ב"ד מעברין בשבילן משמע כדפי' דאותן ג' סימנים מדאו' נינהו ולהכי פתב שהן העיקר שמעברין בשבילן והנה ד' מתקנת ב"ד הן שתיקנו לעבר לעת הצורך: ולא מפני גליות ישראל שלא עקרו ממקומן נראה דאיתי לאשמעינן דאף ע"ג דשולחין ומודיעין לב"ד שעדיין המה רוצים לעקור ולבא אפ"ה אין מעברין בשבילן דאי לאו הכי מאי קמ"ל פשיטא וכי בכל שנה ושנה יעברו בשבילן ובתוספתא דמכילתין פ"ב גרס איפכא אין מעברין את השנה אא"כ היתה צריכה וכו' מפני הגליות שלא יצאו ממקומן אבל אין מעברין אותה לא מפני הצינה וכו' ולא מפני הגליות שעלו ועדיין לא הגיעו.

וְשָׂמָא מְנוּטְעָת הִיא: ה"ג בְּתוֹסְפָתָא דְמְכִילְתִּין פ"ב הַעִיד חֲנֻנְיָא אִישׁ אוֹנוּ לְפָנֵי רַבִּין גְּמְלִיאֵל
שָׂאִין מְעַבְרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלָא בִּיהוּדָה וְאִם עֵבְרוּהָ בְּגָלִיל מְעוֹפְרָת וְכֹן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי
הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ד מֵהַלְכוֹת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ שֶׁפֶתַב וְאִין מְעַבְרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלָא בְּאַרְצֵי
יְהוּדָה שֶׁהַשְּׂכִינָה בְּתוֹכָהּ שֶׁנֶּאֱמַר לְשַׁכְנוּ תְּדַרְשׁוּ וְאִם עֵבְרוּהָ בְּגָלִיל מְעוֹפְרָת דָּף יב חֲשׂוּבֵי
מְחֻשְׁבֵי גְלוּנֵי לָא מְגַלּוּ תִימָא מֵאֵי קְסֵלְקָא דְעֵתָהּ דְמִקְשָׁה דְגְלוּנֵי נְמִי מְגַלִּינֵן וּמוֹדִיעִין
לְגוּלָה קוֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהַשָּׁנָה הַבָּאָה תִּהְיֶה מְעוֹפְרָת וְהָא אֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר פֶּן דְּהָא אִין
מְעַבְרִין עַל הַתְּקוּפָה לְחַוְדָא כְּדִקְתָּנִי לְעֵיל עַל אֶחָד מֵהֶן אִין מְעַבְרִין וְקוֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה
וּכ"ש בְּיַרְח אָב אֵי אֶפְשָׁר לְעַמּוֹד עַל הָאֲבִיב וְעַל פִּירוֹת הָאֵילָן אִם יִהְיֶה פְּשִׁיעִיעַ גִּיסֵן
וְעֶצְרָת אִם לָאו דְקוֹדֶם ר"ה אֶפְתִּי לָא הָוִי זְמַן זְרִיעָה וּר"ה לְאֵילָנוֹת לָא הָוִי עַד ט"ו שְׁבֹט
וְנִהֵי דְעַל חֲשֻׁבוֹן הַתְּקוּפָה אֶפְשׁ לְעַמּוֹד הָא אִין מְעַבְרִין אֲלָא עַל ב' מֵהֶן וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּעַל
תְּקוּפַת גִּיסֵן לְחַוְדָא מְעַבְרִין שְׂאֵם יוֹדְעִין ב"ד עַל פִּי חֲשֻׁבוֹן שְׁתַּחוּל תְּקוּפַת גִּיסֵן בְּשִׁשָּׁה
עֶשְׂרֵי בְּגִיסֵן אוֹ אֶרְזָה זְמַן זֶה מְעַבְרִין אֶת הַשָּׁנָה וְאִין וְשִׁשִּׁין לְסִימָן אַחַר וְהִכִּי אִיתָא בְּהֵדְיָא
בַּפ"ק דְּר"ה דְּשִׁלַּח לִיָּה רַב הוֹנָא בְּרֵי אֲבִין לְרַבָּא פֶּד חֲזִית דְּמִשְׁכָּה תְּקוּפַת טַבַּת עַד שִׁתְּסַר
בְּגִיסֵן עֵבְרָה לְהֵיא שְׂתָא וְלָא לְחַוְשׁ לָהּ דְּכִתִּיבִשְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְכו' וּכ"כ הַרְמַב"ם
ז"ל בַּפ"ד מֵהַלְכוֹת קִידוּשׁ הַקֹּדֶשׁ דְּעַל תְּקוּפַת גִּיסֵן לְחַוְדָא מְעַבְרִין אֶת הַשָּׁנָה וְהָא דְקְתָנִי
לְעֵיל עַל שְׁנַיִם מֵהֶן מְעַבְרִין עַל אֶחָד מֵהֶן אִין מְעַבְרִין כְּבָר כְּתוּבוֹת הַתּוֹרָה שֶׁם דְּלְעֵיל בְּתְּקוּפַת
תְּשַׁרֵי אֵינִי אֲבָל מִשׁוּם תְּקוּפַת גִּיסֵן לְבִדָּה מְעַבְרִין וְלִפִּי זֶה הָא דְקְתָנִי לְעֵיל אִין מְעַבְרִין
לָא מִפְּנֵי הַגְּדִיִּים וְכו' אֲבָל עוֹשִׁין אוֹתָן סַעַד לְשָׁנָה לָאו כְּדַפִּירֵשׁ"י ז"ל שֶׁמֶצֶרְפִּין לְאַחַד
מִג' סִימְנֵים קְאָמַר דְּלִשׁוֹן סַעַד לָא מִשְׁמַע פֶּן דַּא"כ אֵינְהוּ גּוֹפִיָּהּ צְרִכֵי עֵיבּוֹר גִּינְהוּ
וּמְעַבְרִין עֲלֵיהּ וְלָאו סַעַד גִּינְהוּ וְלָא כֹן לְמִיתָנִי בְּהוּ לִישְׁנָא דְאִין מְעַבְרִין אֲלָא סַעַד דְּקָאֻמַר
הֵינּוּ שָׂאִין מְעַבְרִין בְּשֵׁב לֹן כָּלֵל אֲלָא כְּשֶׁהַשָּׁנָה צְרִיכָה לְהִתְעַבֵּר מִפְּנֵי תְּקוּפַת גִּיסֵן לְחַוְדָא
אוּ מִפְּנֵי הָאֲבִיב וּפִירוֹת הָאֵילָן אֲזִי לְרוֹנוּחָא דְמִילְתָא סוּמְכִין אֶת דְּבַרְיָהֶם לְחֻזַּק הָעֲנִין
וּלְיַפּוֹתוֹ עַל יְדֵן וְאוֹמְרִים וּמוֹדִיעִין שָׁנָה זֹו צְרִיכָה עֵיבּוֹר מִפְּנֵי הַתְּקִיפָה אוּ מִפְּנֵי הָאֲבִיב
וּפִירוֹת הָאֵילָן וְעוֹד דָּג זְלִיא רַפִּיכִין וְאִמְרִיָּא דְעֵדְקִין וְכֹן כְּתוּב בְּהֵדְיָא הַרְמַב"ם ז"ל שֶׁם
ק מִשְׁמַע בְּהֵדְיָא מִדְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת סַפ"ק דְּר"ה שֶׁכְּתוּבוֹ שִׁישׁ דְּבַרֵּים שָׂאִין הַטַּעַם תְּלוּי
בְּהֶן וְהֵן נַעֲשִׂין סַעַד לְדַבְּרֵי לִישְׁבּוֹ וּלְיַפּוֹתוֹ כְּאוֹתָהּ שֶׁשְׁנֵינּוּ בַּפ"ק דְּסִנְהֶדְרִין אִין מְעַבְרִין
אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים אֲבָל עוֹשִׁין אוֹתָן סַעַד לְשָׁנָה כִּיצַד מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכִין
דְּגוֹלְיָא רַפִּיכִין וְהַשְׂתָּא גִיחָא מַה שֶׁהוֹדְיעוּ אוֹתָן תְּרֵי מִלֵּי דְגוֹזְלֵיָא רַפִּיכִין וְאִמְרִיָּא
דְעֵדְקִין מִשׁוּם דְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר לְיַפּוֹת וּלְיִשְׁבּוֹ הָעֵיבּוֹר עֲבָדִין אֲבָל לְפִירֵשׁ"י ז"ל דְּאֵינְהוּ
גּוֹפִיָּהּ צְרִכֵי עֵיבּוֹר גִּינְהוּ א"כ תְּרַתִּי לְמָה לִי בְּחַוְדָא הָוִה סְגִי.

אֲבָל תִּימָה פִּינּוֹן דְּאִין טַעַם הָעֵיבּוֹר תְּלוּי בְּהֶנּוּ כָּלֵל א"כ מֵאֵי שֶׁלַּח לְהוּ דְּזִימְנָא דְאֲבִיבָא
לָא מְטָא כִּי לָא מְטִי זִימְנָא דְאֲבִיבָא מֵאֵי הָוִי אֶפְתִּי לִיכָּא אֲלָא חַוְדָא וְאִין מְעַבְרִין אֲלָא עַל
שְׁנַיִם. וִי"ל דְּמִפְּאֵן נְמִי מוּכַח דְּעַל תְּקוּפַת גִּיסֵן לְחַוְדָא מְעַבְרִין כְּדַפִּירֵשׁ דְּזִימְנָא דְאֲבִיבָא
הֵינּוּ מִפְּנֵי תְּקוּפַת גִּיסֵן דְּלְכָהּ לָא שֶׁלַּח וְאֲבִיבָא לָא מְטָא אֲלָא זִימְנָא דְאֲבִיבָא דְאֲבִיב לְחַוְדָא
וְזִימְנָא דְאֲבִיבָא לְחַוְדָא דְאֲבִיב הֵינּוּ כְּשֶׁהִבִּית דִּין רוֹאִין שָׂאִין הַתְּבוּאָה מְבוּשְׁלַת עֲדִיין אַף
עַל גַּב דְּזִמְן אֲבִיב הִגִּיעַ דְּהֵינּוּ שֶׁהַתְּקוּפָה חָלָה קוֹדֶם שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי בְּגִיסֵן אִם גַּם פִּירוֹת
הָאֵילָן לָא צְמַחוּ עֲדִיין כְּדַרְכּוֹן מְעַבְרִין וְזִימְנָא דְאֲבִיבָא הֵינּוּ אִפִּי הַתְּבוּאָה מְבוּשְׁלַת
וּפִירוֹת הָאֵילָן צְמַחוּ כְּדַרְכּוֹן אֲלָא שֶׁלַּא הִגִּיעַ עֲדִיין זְמַן הַבִּישׁוּל דְּהֵינּוּ שֶׁהַתְּקוּפָה חָלָה

בששה עשר בניסן או אחר כך מעברין בשביל התקופה לחודא דילפי לה בפ"ק דר"ה מדכתוב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן וכן משמע בהקדא בריש פ"ד מהלכות קידוש החדש להרמב"ם ו"ל דאביב לחוד ונימנא דאביבא לחוד דנימנין דאביבא היינו מה שמעברין על התקופה: ב"ד ישבו וקבעו כל אחת ואחת בזמנה פירש"י ו"ל ולא רצופות הנה אלא כל אחת בזמנה דהא אמרינו מפני הדחק חשויי מחשבינו גלויי לא מגלינו משמע דסבירא ליה דאפ"י חשויי לא מחשבינו לפני ר"ה אלא א"כ בשעת הדחק וכ"כ התוספות וקצת קשה דבחושבנא בעלמא פיון דליכא למיגזר מידי פי ליכא שעת הדחק נמי אמאי לא מחשבינו ומדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהלכות קידוש החדש משמע דאפילו שלא בשעת הדחק חשויי מחשבינו שפתיב שם יש לב"ד לחשב ולקבוע ולידע איזה שנה תהיה מעונברת בכל עת שירצו אפילו לכמה שנים אבל אין אמרין שנה פלוגית מעונברת אלא אחר ר"ה ודבר זה מפני הדחק אבל שלא בשעת הדחק אין מודיעין שהיא מעונברת אלא באדר ע"כ ועובדא דשלחו ליה לרבא בשעת הדחק הנה אע"ג דלא עברי אלא חושבנא בעלמא כדמסיק ה"ה דשלא בשעת הדחק נמי הנה שרי אלא דמעשה שהיה כך היה: שטומאה הותרה בציבור פתבו הת"א אין הדבר חלוי בציבור כדאמרי בפ' הוציאו לו והא דנקט שטומאה הותרה בציבור נראה משום דרוב קרבנות שזמנן קבוע של ציבור הן ושאינו זמנן קבוע של יחיד הן והנה ליה פאלו אמר שטומאה הותרה בקרבן קבוע: דף יג מיתבי יום תקופה גומר כו' קשיא נראה דלכך קאמר קשיא ולא קאמר תיובתא אע"ג דתיובתא מעלייתא היא משום דאיכא לשנויי ולמימר איהו בריתא דשמואל דרבי יוסי אמר ששה עשר יום ור"י אמר אחד ועשרים יום והשתא ניחא דאיכא למימר דר"י אדר"י לא קשיא דהא דקאמר מר אחד ועשרים יום אנפילה קאי והא דקאמר עשרים יום קאי אחרון וכדאמר בסמוך איכא בינייהו יום תקופה מתחיל ויום תקופה גומר ולא מסיימי.

ורבי יוסי אדרבי יוסי נמי לא קשיא דאיכא למימר דהא דקאמר ששה עשר לפני החג אין מעברין ונקא ששה עשר קאמר ואנפילה קאי וכיון דאית ליה יום תקופה מתחיל הוי כולי חג בתקופה חדשה ולכך אין מעברין וברייתא דשמואל דקתני וכמה רובה של חודש ששה עשר יום אחרון קאי דכיון דנופלת בי"ז לא הוי כולי חג בתקופה חדשה לכך מעברין.

והא דקאמר ששה עשר לפני הפסח מעברין לאו משום דחייש לתקופת תשרי אלא משום תקופת ניסן דבעינו שיהא ניסן של חמה בחידושה של לבנה כדאמר בסמוך אליבא דאחרים וכיון שהתקופה חלה בששה עשר לא הוי ניסן של חמה בחידושה של לבנה אע"ג דיום תקופה מתחיל דאין חידושה של לבנה ממשיך טפי מט"ו יום.

כמ"ש התוספות וטעמא דאחרים דאמרי ארבעה עשר יום איכא לשנויי כדמשני רבינא בסמוך אי נמי אחרון קאי שחטרה י"ד יום וסבירא להו דיום תקופה גומר ולכך מעברין דלא הוי ניסן של חמה בחידושה של לבנה.

ואין להקשות רבי יוסי דאמר ששה עשר לפני החג אין מעברין היינו ת"ק דאיכא למימר דלא אתי לאשמעינו אלא רישא דמלתא דששה עשר לפני הפסח מעברין ואידי דקאמר ששה עשר לפני הפסח מעברין קאמר נמי דששה עשר לפני החג אין מעברין וכיון דאיכא

למִידְחֵי וּלְשֹׁנֵי לֶכֶד לֹא קָאָמַר תְּיֻבְתָּא אִיפָּא בִּינְיָהוּ יוֹם תְּקוּפָה מִתְחִיל יוֹם תְּקוּפָה
גוֹמַר וְלֹא מְסִימֵי אַע"ג דְּשִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַחַג אֵין מְעַבְרִין דְּנִקְט רַבִּי יוֹסִי אַחְסְרוֹן קָאִי
דוֹמֵיָא דְּשִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַפֶּסַח מְעַבְרִין דְּקָאָמַר וְא"כ ר"ש דָּאָמַר אַף שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי
הַחַג מְעַבְרִין ע"כ אִיהוּ נְמִי אַחְסְרוֹן קָאִי בִּינּוֹן דְּקָאִי עֲלֵיהּ דַּר' יוֹסִי מ"מ לֹא מְסִימֵי דְּאִיפָּא
לְמִימַר דְּבַחְסְרָה חֲמִשָּׁה עָשָׂר וְנוֹפְלֵת בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר נְמִי אֵית לֵיהּ לַר' שְׁמַעוֹן דְּמְעַבְרִין דְּיוֹם
תְּקוּפָה גוֹמַר וְאִיִּדִי דְּנִקְט ר' יוֹסִי שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַחַג אֵין מְעַבְרִין קָאָמַר ר"ש אַף שִׁשָּׁה
עָשָׂר וְכו' וְרַש"י ז"ל כְּתֹב וְאַע"ג דְּתַרְנֻיָּהוּ אָמַרִי כְּחֻדָּא שִׁשָּׁה עָשָׂר חַד קָאִי אַחְסְרוֹן וְחַד
קָאִי אֲנָפִילָה וְלֹא יִדְעִינּוּ הֵי מְנִיָּהוּ וּלְפִי מָה שְׁפִי דַר"ש וְדָאִי אַחְסְרוֹן קָאִי וְאַפ"ה לֹא
מְסִימֵי דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּנִקְט שִׁשָּׁה עָשָׂר אִיִּדִי דַר' יוֹסִי בְּדַפְיִרְשָׁא וְאִיפָּא לְמִימַר דְּשִׁשָּׁה
עָשָׂר דְּוִןקָא נִקְט וְאֵית לֵיהּ יוֹם תְּקוּפָה מִתְחִיל מִיְסַמָּה סְבִי בְּשִׁלְשָׁה כְּתֹב הָרַמְבַּ"ם ז"ל
בפ"ד מֵהֵלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין וְהוּא שְׁיִהֵיָה אֶחָד מֵהֵן סְמוּךְ מִפִּי אַחֲרִים וְכֹתֵב שֶׁם בְּכֹסֶף מְשֻׁנָּה
דְּטַעֲמִיהּ בִּינּוֹן דְּאִקְשִׁי לֵיהּ אֲבִי לְרַב יוֹסֵף מִיְסַמָּה מִבֵּי שְׁלִשָּׁה מְנָלָן וְכו' וְסָלִיק בְּקוֹנְשִׁיא
פְּשִׁיטָא דְּלֹא בְּעִינּוֹן שְׁבַעִים וְאֶחָד וְאֵם כֹּן בְּחַד סְנִי וְלִדְחוּיָהּ לְבְרִיָּתָא דְּבַעֲי שְׁלִשָּׁה אִי
אֲפָשָׁר אֵם כִּי יֵשׁ לָנוּ לֹמַר דְּכִי קִתְּנִי בְּבְרִיָּתָא שְׁלִשָּׁה לֹא בְּכֻלָּהוּ סְמוּכִין עֲסָקִינּוּ דָּאֵם
כֹּן קִשְׁיָא דְּאֲבִי אֶלָּא חַד סְמִיךְ סְגִי וּמִיָּהוּ בְּעִינּוֹן עֲמִיָּה שְׁנַיִם דְּהוּוּ שְׁלִשָּׁה ע"כ וְתִימָה בִּינּוֹן
דְּכַחַד סְמִיךְ סְגִי מֵאִי קָאָמַר בְּסְמִיךְ ר' חֲנִינָא וְרַב הוֹשַׁעֲיָא הָוָה קָא מְשַׁתְּקִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן
לְמִיְסַמְכִיָּהוּ לֹא הָוָה מְסַתִּיעַ מִקְלָתָא כו' וּפִירַש"י ז"ל שְׁלֹא הָיָה מוֹצֵא שְׁנַיִם שְׁיִצְשָׁרְפוּ
עִמּוֹ לְסוּמְכוֹ ה"ל לְצַרְף אֵלָיו שְׁנַיִם דְּעֻלְמָא דְּשְׁכִיחֵי וְצָרִיף לֹמַר דְּהָרַמְבַּ"ם ז"ל מְפָרֵשׁ
דְּהָא דְּקָאָמַר דְּלֹא הָוָה מְסַתִּיעַ מִקְלָתָא הֵינּוּ שְׁהִיָּתָה הַשְּׁעָה נְטֻרְפַת וְכִי פִירַש"י ז"ל בְּפָרֵק
הַפּוֹעֲלִים גָּבִי הָא דְּקָאָמַר דְּרַבִּי הָוָה קָא מְצַטְעַר לְמִסְמַכִּיָּה לְשִׁמּוּאֵל וְלֹא אֶסְתִּיעַ לֵיהּ
מִקְלָתָא דְּרַף יָד אֵין סְמִיכָה בְּחוּץ לְאַרְץ טַעֲמָא דְּמִלְתָּא נִרְאָה לְפִי שְׁהַסְמִיכָה נְמַשְׁכַת אִישׁ
מִפִּי אִישׁ עַד מְשָׁה רַבִּינּוּ שְׁנַתָּן הַקַּב"ה אֶת רוּחוֹ עָלָיו וְהוּא סְמִיךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְזַקְנִים וְנַתַּן
מְרוּחוֹ עֲלֵיהֶם וְזַקְנִים לְאַחֲרִים וְאַחֲרִים לְאַחֲרִים כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל בפ' ד' מֵהֵלְכוֹת
סְנֵהֲדָרִין נְמַצָּא שְׁפַל הַסּוּמָךְ אֶת חֲבִירוֹ מְשַׁפִּיעַ עָלָיו קֶצֶת מְרוּחַ הַקֶּדֶשׁ הַבָּא וְנִמְשָׁךְ עָלָיו
מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְנִרְאָה דְּלִהֲכִי הַדִּינִים הַסּוּמִכִים נִקְרָאִים אֱלֹהִים לְפִי שְׁקִבְלוּ הַשְּׁפַע הַבָּא
מֵאֵת הָאֱלֹהִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מְשָׁה רַבִּינּוּ אֲשֶׁר נַתַּן הַשֵּׁם אֶת רוּחוֹ עָלָיו וּלְכַף אֵין
סְמִיכָה בְּחוּצָה לְאַרְץ לְפִי שְׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאָדָם בְּחוּצָה לְאַרְץ כְּדָאִיתָא בְּפָרֵק
אֵלוּ מְגַלְחִין דְּפִתַח רַבִּי אָבָא עֲלֵיהּ דְּרַב הוֹנָא וְאָמַר רָאוּי הָיָה רַבִּינּוּ שְׁתַּשְׁרָה עָלָיו שְׁכִינָה
אֶלָּא שְׁכַבְלָה גְרָמָה לוֹ וְאֵם כֹּן אֵין שְׁפַע רוּחַ הַקֶּדֶשׁ חַל עַל הַנְּסֻמָּה בְּחוּצָה לְאַרְץ אֶלָּא
סְמִיכָה דְּמִי שְׁהוּא נְסֻמָּה נִקְרָא זְקוֹן עַל שֵׁם חֲכָמְתוֹ כְּדִדְרָשִׁינּוּ בְּפָרֵק קָמָא דְּקִדּוּשִׁין זְקוֹן זֶה
קָנָה חֲכָמָה וְאַע"ג דְּנוּטְרָקוֹן דְּזְקוֹן אֵינּוּ אֶלָּא זֶה קָנָה וְתוֹ לֹא יֵשׁ לֹמַר דְּלֹא מְקַרִי קָנִין
בְּעוֹלָם אֶלָּא חֲכָמָה כְּדָאָמַרִי בְּגִמְרָא דַּעַת קְנִיתָ מָה חֲסִרְתָּ דַּעַת חֲסִרְתָּ מָה קְנִיתָ דְּרָא קָנִי
מֵאִי חֲסַר דְּדָא חֲסַר מָה קָנִי וּפִירַש"י ז"ל מָה מוֹעִיל לוֹ כֹּל מָה שְׁיִקְנָה וְכִינּוֹן דְּזְקוֹן נוּטְרָקוֹן
זֶה קָנָה ע"כ הֵינּוּ חֲכָמָה דְּלִיכָא קָנִין אֶלָּא חֲכָמָה: אֶלָּא מַעֲתָה וְיִצְאוּ שְׁנַיִם וּמְדָדוּ שְׁנַיִם
לַר' יְהוּדָה וְכו' וְא"ת וְהָא אִיִּצְטְרִיף לְמִיכְתָּב וְיִצְאוּ זְקָנִיָּה וְשׁוֹפְטִיָּה וּמְדָדוּ לְגוֹפִיָּה וְכִינּוֹן
דְּאִיִּצְטְרִיף לְגוֹפִיָּה לֹא אֵתִי לְמִנְיָנָא כְּדָאָמַר לְעִיל וּי"ל דְּהוּא מְצִי לְמִיכְתָּב כִּי יִמְצָא חֲלָל
בְּאֶדְמָה וְגו' לֹא נוֹדַע מִי הִפְהוּ וְהָיָה הָעִיר הַקְּרוּבָה אֵל הַחֲלָל וְיִצְאוּ זְקָנִיָּה וְשׁוֹפְטִיָּה וְלִקְחוּ
זְקָנִי הָעִיר הַהִיא עֲגָלַת בְּקָר לְכַף בְּעִי לְמִימַר דָּאֵתוּ לְמִנְיָנָא וּמְשַׁנִּי דָּאִי כְּתִיב הֲכִי ה"א

היכא דנמצא בעליל לעיר לא בעי מדידה והא כתיב ומדדו זקניה ושופטיה אל הערים וגומר ולא פתיב ויצאו הנה אמינא דשלוחן פמותן לכה פתיב ויצאו דמשמע הן עצמן: מתניתין דלא כי האי תנא תימא אי משום דמתני' לא תשיבא מלה וכהן גדול הכי נמי אשכחן גבי אין מוסיפין ע' העיר דבעינן מלה ונשיא ואורי' וכו' וכן גבי מוציאין למלקחית הרשות דבעינן מלה ומשוח מלממה כמ"ש התוס' והתוס' פתבו דבכל הנהו לא תשיב כולהי מילי אלא ע"א לחודא אבל הכא דסגי בג' או בה' אם איתא דצריה מלה וכ"ג הל"ל בהדיא ותימה דא"כ אפתי תיקשי דלקמן מוסי עולא הא דתנו אין דנין את השבט אלא על פי ב"ד של שבטים ואחד בבאין על פסקי נחלות ובתחילתה של ארץ ישראל מה תחילתו בע"א וכו'.

ופריה אי מה תחילתה בקלפי אורים ותומים וכל ישראל אף פאן וכו' אלא מחנורתא כדרב מתנא ומאי קושיא דלמא אין הכי נמי דניבעו אורים ותומים וכל ישראל והא דלא תשיב להו משום דלא תשיב אלא ע"א לחודי הו' ובלאו הכי נמי דבריהם דחוקים דא"כ הכי נמי אע"ג דסגי בשלשה או בחמשה אפתי איפא למימר דלא תשיב פולי מלי אלא הו' מלתא לחודא דלא תשיב הכא אלא מילי דסנהדרין דאיירי בהו'.

לכה נראה דדייק לה מדקתני מתניתין סמיכת זקנים ועריפת עגלה עריפה בשלשה בחד בבא משמע דבעריפת עגלה לא בעינן מלה וכ"ג דומיא דסמיכת זקנים דלא בעינן מלה וכ"ג דליפא למימר דשבק להו משום דלא איירי אלא במילי דסנהדרין דא"כ הנה ליה למיתני עריפת עגלה באפי נפשיה כי היכי דלא ניתי למיטעי ולמימר דעריפת עגלה דיניה שנה פדיו סמיכת זקנים.

וכן הא דתנו אין דנין את השבט כו' פיון דתני להו מתני' בהדי גביא שקר וכ"ג בחד בבא משמע ליה דלא בעינן אלא ע"א דומיא דאינה מדלא קתני להו באפי נפשיהו כי היכי דלא תיתי למיטעי לכה פריה שפיר אי מה תחילתה אורים ותומים וכו' וכ"כ התוספות ברפ"ב דשבועות דהא דפריה אי מה תחילתה אורים ותומים כו' הנינו מדכיל להו בהדי גביא שקר וכ"ג: אל יחסר המזג פדאמרין שאם הוצרה אחד מהן לצאת אם יש שם עשירים ושלשה יוצא ואם לאו אינו יוצא והנינו פמזיגת הנין על חד תרי ואע"ג דפשו להו תרי דסנהדרין ע"א הו' יש לומר דחד מנייהו על גביהו הנה דהנינו הפופלא שבב"ד ולא הנה מחשבון סנהדרין כמ"ש התוספות לקמן בפירקין דסנהדרין לא הוי אלא שבעים ולכה מדמה להו למזיגת הנין דנין ניתו בשבעים אותיות וא"כ כשאחד מהן רוצה לצאת לימנהו אלא ס"ט לכה קאמר אל יחסר המזג שאם יש שם כ"ג דהנינו שלישי של ס"ט יוצא ואם לאו אינו יוצא: נטע רבעי ומעשר שני וכו' אין דמיו ידועין לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני ברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין וכתבו התו' דטעמא דבנפע רבעי חיישינן אפי' בדמיו ידועין לפי שהאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו וקשה דמאן ענין זה לזה וכי בשביל שהוא להוט לאוכלו יפדה אותן בפחות משוויין ונראה כמ"ש רבינו שמשון ז"ל בפ"ה דמעשר שני דהא דקתני ברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין ולא קתני נמי איזהו נטע רבעי משום דכל נטע רבעי אין דמיו ידועין שהפודה נטע רבעי מצריה לפחות היציאה פדתניהתם ודמי היציאה אינו ידועין לכה בעינן ג' וא"ת אידה ברייתא דקתני מעשר שני שאין דמיו ידועין פודין אותו בשלשה לקוחות אמאי לא

קַתְנֵי נְמִי נֹטַע רַבְעֵי וְשִׁמָּא נֹטַע רַבְעֵי חֲמִיר טְפִי וּבְעֵינָן ב"ד חֲשׁוּב וְלֹא סָגִי בְשִׁלְשָׁה לְקוֹחוֹת וְאֵע"ג דְּחַד מְנַיְהוּ עוּבָד כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת אוּ בְעָלִים וּכ"כ רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן ז"ל שֵׁם: הַקְדָּשׁוֹת דְּמִשְׁלָמִי בְּהוּ שִׁתָּא לִיבְעוּ שִׁתָּא קוּשְׂיָא נִרְאָה דְלִכְף נִקְט לְשׁוֹן קוּשְׂיָא מְשׁוּם דְאַיְכָּא לְמִימֵר דְהַקְדָּשׁוֹת שְׁאֲנִי כִיּוֹן דְלֹא פְתִיב בְּהוּ אֱלָא שְׁלִשָׁה דְהוּי ב"ד שְׁלַם מְהִיכָא תִימֵי לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן וְעוּד דְאִי גִימָא דְבָעוּ שִׁתָּא הוּוּ ב"ד שְׁקוּל וְתוּ דְמִטְלָטְלִין שׁוּמְתָן יְדוּע טְפִי מְסַרְקָעוֹת לְכָף בְּתִלְתָּא סָגִי אֲבָל בְּסַרְקָעוֹת דְכְתִיב בְּהוּ אַרְבָּעָה א"כ ע"כ אַרְבָּעָה בְעֵינָן וְלֹא סָגִי לִי בְּתִלְתָּא אֵע"ג דְהוּי ב"ד שְׁלַם וְלֹא חֲזִינְשִׁי בְּהוּ נְמִי לִב"ד שְׁקוּל וְגַם אִין שׁוּמְתָן יְדוּע כָּל כְּף כְּמוּ בְּמִטְלָטְלִין לְכָף מְסַרְבֵּר לְמִימֵר בְּהוּ כִיּוֹן דְמִשְׁלָמִי בְּהוּ עֲשָׂרָה אֲתוּ כְּוֹלְהוּ לְמַנְיָא: דָּרַט בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יְהוּדָה הִינְנוּ דְכְתִיב כְּהוּ וְאִם תֹּאמֵר וּלְרַבִּי יְהוּדָה מִי נִיחָא וְהָא גַבִּי הַקְדָּשׁוֹת לֹא פְלִיג אֲלֵמָא מוֹדָה בְּהַקְדָּשׁוֹת דְלֹא בְעֵינָן כְּהוּ וְאִם כֵּן כְּהוּ לְמָה לִי וְיֵשׁ לּוֹמֵר כִּיּוֹן דְלֹא אֲתָיָא לְגוּפִיָּה אֱלָא כְּהוּ קַמְיִתָּא דְפָרְשַׁת עֲרֻכִין וְאִינְךָ כְּוֹלְהוּ מִיָּעוּט אַחַר מִיָּעוּט נִינְהוּ כְּדָאֵמֵר בְּסֻמוּף לְכָף מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּהַקְדָּשׁוֹת דְלֹא בְעֵי דְהוּ כִיּוֹן דְלִית בְּהוּ חַד מְנַיְהוּ דְאֲתִי לְגוּפִיָּה אֲבָל בְּתִלְתָּא כְּהוּ דְעֲרֻכִין וּבְעֲשָׂרָה כְּהוּ דְסַרְקָעוֹת דְחַד מְנַיְהוּ אֲתָיָא לְגוּפִיָּה דְנִבְעֵי כְּהוּ לְכָף סְבִירָא לִיָּה לְר' יְהוּדָה דְחַד מְנַיְהוּ צְרִיף לְהִיּוֹת כְּהוּ וְשִׁמָּא רַבְּנָן ס"ל דְכְּהוּ קַמְיִתָּא דְאֲתָיָא לְגוּפִיָּה מְשׁוּם קַרְקָעוֹת אִיְצִטְרִיף לִיָּה וְלֹא מְשׁוּם עֲרֻכִין דְקַרְקָעוֹת חֲמִירִי בְּלֹאוּ הִכִּי דְבָעוּ עֲשָׂרָה וְהִינְנוּ דְנִקְט ש"ס לְשׁוֹן קוּשְׂיָא אִימָא לְקַטְלָא הוּא דְאֲתִי פִירוּשׁ מְדוּקְט מְתַנִּי כְּמִיתַת בְּעָלִים כְּף מִיתַת הַשׁוֹר אֲלֵמָא ס"ל דְלֹא קַטְלִינוּ לִיָּה וּלְכָף אִינְיֵתֵר לִיָּה קִרָּא לְדַרְשָׁה דְכְּמִיתַת בְּעָלִים כְּף מִיתַת הַשׁוֹר דְאִי ס"ל דְקַטְלִינוּ לִיָּה וְהָא דְשׁוֹר הַנְּסַקֵּל בְּכ"ג מְהִיקְשָׂא יְלִיף לִיָּה הַל"ל שׁוֹר הַנְּסַקֵּל בְּכ"ג שְׁנָאֵמֵר הַשׁוֹר יִסְקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמַת וְלִישְׁתָּןֵךְ כְּדִקְתָּנִי הַרׁוּבַע וְהַנְּרַבַּע בְּכ"ג שְׁנָאֵמֵר וְהַנְּרַבַּת אֲתָּ הָאֵשָׁה וְאֹמֵר וְאֲתָּ הַבְּהֵמָה תִּהְרַגּוּ וְלֹא קַתְנֵי נְמִי כְּמִיתַת אִישׁ וְאֵשָׁה כְּף מִיתַת הַבְּהֵמָה אֱלָא וְדָאִי מִיִּתּוּרָא דְקִרָּא יְלִיף לִיָּה וְלֹא מְהִיקְשָׂא לְכָף פְּרִיף מִנ"ל דְמִינְיֵתֵר הוּא אִימָא לְקַטְלָא הוּא דְאֲתִי מִיָּהוּ כִּי אֲתָּא לְקַטְלָא הַקְּשִׂיָּא נְמִי יְלִפִּינוּ מִיָּנִיָּה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּתִירוּץ שְׁנֵי אֲבָל תִּירוּץ רֵאשׁוֹן נִרְאָה דּוֹחַק דְלֹא מְשַׁמַּע כֵּן מְבַרִּינְתָּא דְמִיִּתִּי בְּסֻמוּף דְתַנִּי רַמִּי בְּר' יְחִזְקִיאֵל אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יְחִיָּה מָה אִישׁ בְּעֲשָׂרִים וּשְׁלִשָׁה וְכו' אֲלֵמָא דִּילְפִינוּ הַקְּשִׂיָּא אֵע"ג דְבְּהֵמָה כְּתִיבָה בְּרִישָׁא וְשִׁמָּא הַתּוֹסְפוֹת סְבִירָא לְהוּ דְהָךְ קִרָּא דְאִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ מִינְיֵתֵר הוּא מְדַכְתִּיב בְּרִישָׁא כָּל הַנּוֹגַע בְּהַר מוֹת יוּמַת: אִין דְנִין לֹא אֲתָּ הַשְּׁבֵט וְכו' פִּירְש"י ז"ל בְּמַתְנֵי רַבּוּ שֵׁל שְׁבֵט שְׁעָבְדוּ עוּכ"וּמ בְּמַזִּיד לְכֹאזְרָה דְבָרִיו תְּמוּהִים דֹּא"כ מֵאִי פְרִיף כְּמֵאֵן לֹא כֹר' יֹאשִׁיָּה וְלֹא כֹר' יוֹנָתָן דְלֵמָּא כֹר' יוֹנָתָן ס"ל וְזִנְקָא רַבּוּ קַתְנֵי אֲבָל כְּוֹלּוּ לֹא וְעוּד דְהָא מְסִיק וְאִי אֲתָּה מוּצִיא כָּל הַשְּׁבֵט כְּוֹלּוּ לְשַׁעְרִיָּה וּכ"כ מְהַרְש"ל ז"ל וְלֹאוּ קוּשְׂיָא הִיא כָּל דְמַתְנֵי דְקַתְנֵי אִין דְנִין לֹא אֲתָּ הַשְּׁבֵט וְדָאִי כְּוֹלָה שְׁבֵט בְּמִשְׁמַע וּמָה שְׁפִירְש"י ז"ל רַבּוּ שֵׁל שְׁבֵט לֹא אֲתִי לְמַעַט כָּל הַשְּׁבֵט דְכָל שְׁכָן הוּא אֱלָא מְשׁוּם דְקִינְיָא לֵן בְּכָל מְקוּם דְרַבּוּ כְּוֹלּוּ דְמִי כְּתִב הִכִּי וּכְדִתְנֵן בְּסוּף מְכִילְתִּין גַּבִּי עִיר הַנְּיַדְחַת וְעִיר שְׁיַדְחַת רַבּוּ אֲבָל ר' יוֹנָתָן דָּאֵמֵר מְמַאָה וְעַד רַבּוּ שֵׁל שְׁבֵט ע"כ דּוֹקָא רַבּוּ קֹאֵמֵר אֲבָל כְּוֹלּוּ דָּאִי כְּוֹלּוּ נְמִי קֹאֵמֵר א"כ מֵאִי עַד רַבּוּ דְקֹאֵמֵר הַל"ל מְמַאָה וְאִילָף וְעוּד דְוּמָיָא דְרַבִּי יֹאשִׁיָּה דָּאֵמֵר מְעֲשָׂרָה וְעַד ק' דְדוֹקָא עַד ק' קֹאֵמֵר וְהִינְנוּ דְפְרִיף אֱלָא בְּשֵׁבֵט שְׁהוּדַח לְמִימָרָא דְבְּדִינָא דְרַבִּים דִּינְיָנוּ לִיָּה כְּמֵאֵן וְכו' דְכִיּוֹן דְטַעֲמָא דְבְּעֵינָן ע"א בְּשֵׁבֵט שְׁהוּדַח מְשׁוּם דְהוּוּ לְהוּ כְּעִיר הַנְּיַדְחַת א"כ ע"א וְסִינְיָף חַד דִּינָא אִיתָּ לְהוּ וְכִי הִיכִי

דפליגי רבי יאשיה ורבי יונתן לענן סיניף ה"נ פליגי לענן ע"א דמאי שניא וא"כ מתני דקתני אין דנין לא את השבט דמשמע כל השבט אתניא דלא כמאן ומסיק רבינא דיש לחלק בין ע"א לבין סיניף דרבי יאשיה ורבי יונתן דוקא לענן סיניף פליגי דלמר בטפי ממאה ולמר בטפי מרובא קטלינו להו פניחיד אבל לענן ע"א ליפא מאן דפליג דע"א בעינו דדוקא איש ואשה אתה מוציא לשעריה ואי אתה מוציא כל השבט פולו לשעריה וה"ה נמי רובו פדפי' רש"י ז"ל דרובו פכולו דמי בכל מקום וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל דבפ"ד מהלכות עובדי כוכבים ומזלות פתב ויהיו המנדחין ממאה ועד רובו של שבט אבל אם הודחו רובו של שבט דנין אותן פיחידים ובפ"ה מהלכות סנהדרין פתב ואין דנין לא את השבט שהודח פולו אלא בב"ד הגדול וע"ל נמי דס"ל דיש לחלק בין דין סיניף לבין ע"א דבסיניף אין דנין אלא ממאה עד רובו ולא רובו בכלל דרובו פכולו דמי בכל מקום וכתוב יושבי העיר ולא פרה גדול כמ"ש הרמב"ם שם.

אבל לענן ע"א כל השבט נמי ע"א בעינו דדוקא איש ואשה אתה מוציא לשעריה ואי אתה מוציא וכו' וה"ה נמי רוב השבט פינו דבכל מקום רובו פכולו וכולו דנקט לאו דוקא: דף טו והא הודה כי פתיבא בקטלא הוא דכתיב ורבי יוסי בר חנינא נראה דס"ל דאע"ג דגבי קטלא הוא דכתיב מ"מ גופא דקרא בהמראה איירי דוהאיש אשר יעשה בזדון דכתיב היינו שיעמרה בזדון וא"כ שפיר ילפינו מה להלן בשבועים ואחד דאינו נהרג עד שיעזיב ויעמרה על פי ב"ד הגדול אף פאן וכו': הודה הודה לא גמיר ורבי יוסי בר חנינא דיליף הודה י"ל דמנין ג"ש הנה להם בקבלה איש מפי איש עד משה מסיני וס"ל לר"ל דדבר דבר ממנינא הוא ולא הודה הודה ור' יוסי בר חנינא ס"ל דהודה הודה ממנינא הוא ולא דבר דבר וכו' ג פתבו התוס' במסכת שבת פרק הזורק: פשיטא דאין סברא פלל שיתאספו שבועים סנהדרין למידן דיני ממונות בעלמא ולא איצטריה ליה לאפיי למידק הו מלתא ותיינו דלא פריה ה"נ כדפריה לקמן ריש פ' כ"ג משום דלקמן אפנה גדול שעבר עשה ולא תעשה קאי דמתייב מלקות ויש סברא לומר דבעינו סנהדרי גדולה דמלקות במקום מיתה קיימא והוי דבר גדול קצח ולכה פריה ואימא ה"נ ותיינו דמשני הדבר הגדול פתיב דבר גדול ממש פלומר דדבר גדול ממש בעינו דתיינו מיתה לאפוקי מלקות דלאו דבר גדול ממש הוא אבל ממון לא הוי דבר גדול פלל לכה לא שיעי למיפרה ואימא ה"נ ואפיי לא אתי לאשמעי' אלא דלא תטעי לומר פלל מדכתיב פל הדבר קמ"ל דכל לאו דוקא הוא: ואחרי אחיתופל כו' פתבו התוס' ושמא שני בניהו פן יהינדע ה"ו קצת קשה דא"כ מאי ראיה מיייתי דכי היכי דבניהו פן יהינדע הנה ראש סנהדרין פמו כן הנה יהינדע אביו דלמא ובניהו פן יהינדע על הפרתי דנקט קרא היינו אביו של יהינדע הנזכר גבי אחיתופל וליפא למימר דהשתא נמי מיייתי ראיה דכי היכי דבניהו פן יהינדע הנה ראש סנהדרין פמו פן הנה יהינדע פנו דא"כ אפי' אי לא הנה אלא חד בניהו פן יהינדע אתי שפיר דאיפא למימר דבנו נמי הנה נקרא יהינדע בתחילת מלכותו של דוד חשיב בניהו פן יהינדע אביו של יהינדע פן בניהו דאחיחופל הנזכר בסוף ימיו של דוד ומיייתי ראיה פן היכי דבניהו פן יהינדע אביו הנה ראש סנהדרין פמו כן הנה יהינדע פנו אלא ודאי ס"ל דאין להביא ראיה מן האב על הפן מניין שמעמידן שופטים לישראל פן לכל ישראל בכלל דתיינו סנהדרי גדולה שבירושלים ת"ל שופטים תיתי מדלא פתיב שופטים ושופרים בכל שעריה אשר ה' אלהיה נותן לה לשבטיה תתן לה דהנה קאי תתן

לה על שְׁעָרֶיהָ וּשְׁבָטֶיהָ דוֹקָא וּסְמִיָּה לֵיה תתן לה לשוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים לְכָה דְרִישׁ לֵיה בְּאִפִּי נְפִשָׁיה לומר שְׁמַעְמִידִין נְמִי שׁוֹפְטִים לְכָל יִשְׂרָאֵל דְּהֵינּוּ ב"ד שֶׁל ע"א ר"י אומר אַחַד מְמוֹנָה עַל פְּלוֹן וְהֵינּוּ הַמְּוֹפְלָא שֶׁב־ד כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וּבְסִפְרֵי גְרָסִינּוּ בְּהִדְיָא מְנַיִן שְׁמַעְמִידִין שׁוֹפְטִים לְכָל יִשְׂרָאֵל דִּב"ד שֶׁל ע"א עַל פֶּל יִשְׂרָאֵל הֵנִי גִרְאָה דְלֶהֱכִי דְרִישׁ מְעִיקְרָא לְשְׁבָטֶיהָ וְהִדְר דְרִישׁ שְׁעָרֶיהָ אַע"ג דְשְׁעָרֶיהָ פְּתִיב תְּחִילָה מִשׁוּם דְנִקְשׁ לֵהוּ כְּסֻדְר הַמַּעֲלוֹת בְּתַחֲלִילָה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאַח"כּ לְכָל שְׁבָט וְשְׁבָט וְאַח"כּ לְכָל עִיר וְעִיר: לְשְׁבָטֶיהָ וְשְׁפִטוּ מִצְנָה בְּשְׁבָט וְכו' דְרִישׁ הֵכִי מְדַסְמִיָּה קְרָא לְשְׁבָטֶיהָ לְוִשְׁפִטוּ וְלֹא פְתִיב שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תתן לה לְשְׁבָטֶיהָ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ וְגו' הָא שְׁבָטֶיהָ מוֹסֵב עַל תתן לך כְּמוֹ שְׁפִירִש"י ז"ל בְּפִרְשַׁת שׁוֹפְטִים דָּא יו עֲמָה וְאַתּ בְּהִדְיָהּ לְכַאוּרָה תִּימָא פִּינּוּ דְסִתְמָא דְש"ס דְחִי לֵה דְאִיכָא לְמִימַר עֲמָה מִשׁוּם שְׁכִינָה א"כ ה"ל לְאַתּוּי קְרָא דְוִנְשָׁאוּ אַתְּהָ מְעִיקְרָא וְלָמָּה לֵיה לְאַתּוּי קְרָא דְעֲמָה כָּלֵל וְי"ל דְבִתְר דְמִיִּתִּי רְאָיָה מֵאַתְּהָ דְאַתּ בְּהִדְיָהּ קְרָא מְעִיקְרָא לְמִיִּלְךָ נְמִי מְעַמָּה דְאַתּ בְּהִדְיָהּ קְרָא מְסִתְמָא עֲמָה דְוִמְיָא דְאַתְּהָ קְרָא מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הֶרֶם ב"ם ז"ל בְּפ"א מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין דְמִיִּתִּי רְאָיָה דְבְעֵינּוּ ע"א לְסִנְהֲדָרֵי גְדוּלָה מְדַכְתִּיב וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עֲמָה וְלֹא מִיִּתִּי קְרָא דְאַתְּהָ: אֵלָּא דְלֹא פִּסְק הֵעֲנִין תְּמוּנָה דְלִמְאֵי נְפִקָא מִינָה קוֹל מ"ת קִיָּים לְעוֹלָם וְנִרְאָה שְׁבִשְׁעַת מ"ת יֵצֵא הַשְּׁפַע מֵאַתּוּ יִתְבָּרַךְ וְהַשְּׁפִיעַ עַל הַר סִינַי כָּל הַתּוֹרָה כְּוִלָּה שְׁבִכְתָּב וְשְׁבַעֲלָ פֶה מְדַרְשׁ וְאַגְדָּה הַכֹּל נֶאֱמַר לוֹ לְמִשָּׁה מְסִינַי וְכָל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשֵׁם שְׁמַיִם הַשְּׁפַע הֵהוּא מְחִזִּיר עָלָיו וְנָח עָלָיו וְזוֹכָה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה ע"י הַשְּׁפַע הֵהוּא שְׁהוּא כְּדָמוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהֵינּוּ מ"ש חו"ל וְיִדְבַּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּל מָה שְׁתִּלְמִיד וְתִיק עֲתִיד לְחַדֵּשׁ הַכֹּל נֶאֱמַר בְּסִינַי וְהֵינּוּ הָא דְאִתָּא בְּפִרְק הַפּוֹעֲלִים מְפָאן וְאִילָף הַתּוֹרָה מְחַזְרָת עַל אַכְסֵנְיָא שְׁלָה וְשָׁם מְפּוֹרָשׁ בְּאַרְיִכוֹת:.

וְאִי אָמַר מִקְלָתָא שְׁמַעֵינּוּ לֵיה פִּירִש"י ז"ל שְׁהוּא מְרָאָה פְּנִיָּים לְזִכּוֹת וּמְרָאָה פְּנִיָּים לְחוֹבָה וּמִש"ה מְסַפְקָא לֵיה וּלְפִי זֶה צ"ל דְאַשְׁמַעֵינּוּ דְלֹא מִיבְעֵיָא דְעוֹשִׁין ב"ד שְׁקוּל בְּסוּף הַדִּין דְלֹא סְלִיק לְמַנְיָנָא בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין פִּינּוּ דְאָמַר אִינִי יוֹדַע אֵלָּא אֶפְיִלוּ לְכַתְּחִילָה דְהֵינּוּ בְּתַחֲלִילַת הַדִּין אִין נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין עִמּוֹ כָּלֵל וְאִין שׁוֹמְעִין טְעָמִים שְׁלוֹ וְזֶה דְחֻסָּה ע"כ גִּרְאָה דִּה"ק בְּמוֹסִיפִין עוֹשִׁין ב"ד שְׁקוּל לְכַתְּחִילָה פִּירוּשׁ דְכָל הָאוּמַר אִינִי יוֹדַע כְּמֵאן דְלִיתְהִיָּה דְמִי וְיוֹצֵא לְחוּץ שׁוֹמְעִין דְבְרֵיו עוֹד וּפְרִיָּה פְּשִׁטָּא וּמְשַׁנֵּי מֵהוּ דְתִימָא הָאִי דְקְאָמַר אִינִי יוֹדַע כְּמֵאן דְאִיתְהִיָּה דְמִי דְהִנֵּה אֲמִינָא דְלְכַתְּחִילָה אִין עוֹשִׁין ב"ד שְׁקוּל דְהָאִי דְאָמַר אִינִי יוֹדַע אַע"ג דְמוֹסִיפִין אֲפִתִּי הוּא בְּמַנְיָן עֲשָׂרִים וְשְׁלֹשָׁה וְנִפְקָא מִינָה דְאִי אָמַר מִקְלָתָא שְׁהוּא רוּצָה עֲתָה לְחַזּוֹר בּוֹ וּלְהִסְפִּים עִם הַמְּחַיִּיבִין אוֹ הַמְּזַכִּין הֵנִהּ אֲמִינָא דְשְׁמַעֵינּוּ לֵיה וְסְלִיק לְמַנְיָנָא וְהָא דְקִינָא לֹן דְבְמוֹסִיפִין אִיכָא ב"ד שְׁקוּל הֵינּוּ בְּדִיעֵבַד פְּגוֹן שְׁאוּתוֹ שְׁאָמַר אִינוּ יוֹדַע אֲפִתִּי אומר אִינוּ יוֹדַע דְאִזּוּ הֵנִי כְּמֵאן דְלִיתְהִיָּה וּפְשׁוּ לֵהוּ כ"ד אָבֵל לְכַתְּחִילָה לֹא קַמ"ל וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּר"פ אַחַד דִּינֵי מְמוֹנוֹת גְּבִי הָא דְקְאָמַר רַב פֶּפְא בֵּא' מִן הַתְּלִמִּידִים שְׁכָתְבוּ שָׁם תִּימָה הָא אָמְרִי' בְּסִפ"ק דְאִי אָמַר אִינִי יוֹדַע וְאִי אָמַר טְעָמָא לְמִקְלָתָהּ לֹא שְׁמַעֵינּוּ לֵיה וְלֹא יְהָא אֵלָּא כְּאַחַד מִן הַתְּלִמִּידִים וְי"ל דְהִתְמַם בְּאוּמַר טְעָמָא לְחוֹבָה וְהִכָּא בְּאוּמַר טְעָמָא לְזִכּוֹת מְשַׁמַּע דְס"ל דְהַשְׁתָּא לֹא מְסַפְקָא לֵיה אֵלָּא אומר טְעָמָא לְחוֹבָה לְחוּד וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הֶרֶם ב"ם ז"ל בְּפ"ח מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין דְאִינִרִי שְׁאוּתוֹ שְׁאָמַר אִינִי יוֹדַע הוּא חוֹזֵר בּוֹ אֵלָּא דְבְדִינֵי נְפִשׁוֹת לֹא שְׁמַעֵינּוּ לֵיה וּבְדִינֵי

ממונות שומעין לו שפכתב שם בין שהיה זה שאמר איני יודע הוא שאמר איני יודע בתחילה בין שאמר אחר הולכים אחר הרוב: שיודע לטהר את השרץ פי' ר"ת ז"ל שיודע לטהר מטומאת נבלות ואין הל' משמע פן מדנקט סתמא.

ועוד דבפ"ק דעירובין קאמר שאין בדורו של ר"מ כמותו מפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא עמדו חביריו על סוף דעתו שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים ועל טהור טמא ומראה לו פנים ומייתי ש"ס עלה תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ בק"נ טעמים משמע שהיה מטהר את השרץ לגמרי דומיא דר"מ שהיה אומר על טמא טהור וכו': כל עיר שאין בה שנים לדבר פירש"י ז"ל בע' ל' ותימה דא"כ הא דרב פליגא אהא דאמר ר"י לעיל אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה וכו' ויודעים בע' ל' דלדידיה צריף שיהו פולין יודעין בע' ל' כדאימא בהדיא במנחות פ' ר' ישמעאל דאהא דקאמר התם דמרדכי היה יודע ע' ל' פריף ש"ס כלהו סנהדרי נמי הוה ידעי ע' לשון דאמר ר"י אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה כו' ויודעים בשבעים לשון ומשמעות הסוגיא דרב לא אתי לאיפלוגי אדרבי יוחנן ועוד קשה דמידי הוא טעמא כדי שלא תהא סנהדרין שומעות מפי תורגמן א"כ פי אית בהון ב' וג' מאי הוי אפתי כולהו אינהו אין שומעין מפי העדים אלא מפי חביריהו והנה ליה עד מפי עד ועוד כיון דלר"י כולהו סנהדרין בעינו שיהו יודעין בשבעים לשון אמאי קתני ברייתא שלישית אין למעלה הימנה ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות סנהדרין משמע דס"ל דהא דאמר רב שנים לדבר לאואשבעים לשון קאי אלא ה"ק כל עיר שאין בה שנים יודעין לדבר ללמד ולהורות בכל התורה ואלהו ואלהו יודע לשמוע לשאול ולהשיב בכל התורה כולה אין מושיבין בה סנהדרין: רופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות פירש"י ז"ל דכל הגי' חד גברא הוי וזה תימא דהא מלמד תינוקות אסור לעסוק במלאכה אחרת כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות תלמוד תורה מלמד תינוקות שהוא מניח התינוקות ויוצא או שהוא עושה מלאכה אחרת עמהו הרי זה בכלל ארור עושה מלאכה ה' ברמיה ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות סנהדרין משמע דהא דקתני נגבית בשנים ומתחלקת בג' היינו שני גבאי צדקה ועוד שלישו שיצטרף עמהו בשעת חלוקה ורופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות תלתא גברי הוו ולא גרסי' רופא ואומן אלא רופא ואומן וחד מלתא הוא רופא שהוא ואומן: דף יח פשיטא דהכי הנה ושמת עליהם שרי אלפים וכו' וא"ת מאי קמ"ל ברייתא וי"ל דאע"ג דכי מפקת ששים רבוא ושש מאות לשרי אלפים לא משפחת לה בתר הכי ששת אלפים לשרי מאות קמ"ל דאפ"ה הכי הנה וכמו שכתבו התו' דחשבון השררות קא חשיב ותירוצ' ראשון שכתבו התו' נראה דחוק קצת דצ"ל דשרי עשרות היו מבני עשרים שהן עצמן היו מן החשבון וכל אחד שר על תשעה והוא עשירי דליכא למימר דהנה נמי מן הזקנים היתרים מבני ששים היו דא"כ כל אחד היה שר על עשרה ומתני' לא משמע הכי דקתני ר' נחמיה אומר מאתים ושלישים כנגד שרי עשרות אלמא דכל אחד היה שר על תשעה דאי לאו הכי מאתים ושלשים כנגד שרי עשרות אלמא דכל דחוקה לומר שכל השרים היו מן הזקנים חוץ משרי העשרות מאי שנא הגי' מהני והא דקתני נמצאו דייגי ישראל דשבעת ריבוא וכו' אע"ג דפשוט הוא י"ל דאורחא דקרא נמי הכי הוא למיכתב מעיקרא פרטי החשבון ובתר הכי כלל החשבון כולו כדאשכחן בפ' במדבר סיני: כהן גדול פרק שני כהן גדול דן פשיטא תימא אמאי לא משני דסד"א שאין

דגין אותו משום זילותא ומתוך שאין דגין אותו הוא אינו דן ומה שפירש בזה הרב מטרווי"ש כפר דחו התוס' דבריו דנדאי כל היכא דאיפא חידוש מדן או מדגין תני זה אגב זה וכו' והתוס' תירצו דלא משני הכי משום דאיפא למימר דאדרבא לאידך גיסא וכו' וגם זה נראה דחוק דהך שינויא הנה עדיפא ממאי דמשני דתני רישא אידי סיפא ונראה דהכי פריה כ"ג דן פשיטא דמקרא מלא הוא בספר שמואל גבי עלי שהיה כ"ג וכתב גביה והוא שפט את ישראל מ' שנה ומשני דגין אותו איצטריכא ליה ואידי דתני דגין תני נמי דן ופריה הא נמי פשיטא וא"כ לא ליתני מידי אמר רב יוסף מעיד למלך מדברי הרמב"ם בפ"א מהלכות עדות משמע שפסק פרב יוסף שכתב כ"ג אינו חייב להעיד אלא עדות שהוא למלך ישראל בלבד וכתב שם בפסוק משנה דצריה עיון דהא לא קיימא הכי ונראה דרב יוסף מוקי לה מתניתין דתני מלך לא דן וכו' במלכי ישראל כדאמר רב יוסף לקמן ומתני' דקתני מעיד למלך במלכי בית דוד איירי וכן משמע דאי לאו הכי מאי קסלקא דעתיה דרב יוסף דאמר מעיד למלך וכי לא ידע סיפא דמתני' דקתני בהדיא מלך לא דן ולא דגין אותו כו' מיהו רבי זירא סבירא ליה דכולה מתניתין מסתמא במלכי ישראל איירי כמ"ש התוספות: דף יט אבל מלכי בית דוד דן ודגין אותו פתבו התו' וא"ת וכי איף יכול לדון והא אמרי' לעיל אין מושיבין מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תענה על ריב נראה דלא קשיא מידי דדוקא בסנהדרין אין מושיבין אותו ומשום לא תענה על ריב אבל כשהוא רוצה לדון יחידי דלא שייך האי טעמא שפיר מצי לדון ובהכי אתי נמי שפיר מה שהקשו התו' לעיל מאי קמ"ל דאין מושיבין מלך בסנהדרין מתני' היא מלך לא דן כו' דהא דתנו המלך לא דן לאו דינא קתני אלא תקנתא בעלמא דתיקנו הכי במלכי ישראל משום עובדא דינאי אבל מלכות בית דוד דן ודגין אותו ומלכי ישראל נמי קודם תקנתא היו דגין ודגין אותו ואשמעינן ברייתא דהא דמלכי בית דוד דגין וכן מלכי ישראל קודם התקנה היינו דוקא יחידי אבל בסנהדרין אין מושיבין אותו משום לא תענה על ריב: דכתיב בית דוד פה אמר ה' דינו לבקר משפט אע"ג דטובא קראי פתיבי שהיו דגין דגבי דוד פתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה וגבי שלמה פתיב ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך מ"מ לא אשכחן דקפיד קרא עליהו שיהיו מחוייבים לעשות משפט אלא הך קרא דכה אמר ה' וגו' ואי לאו הך קרא איפא למימר דכי גזרו רבנן ואמרו המלך לא דן וכו' אמלכי בית דוד נמי גזרו דכיון דבא תקלה ע"י שדנו את המלך גזרו אפוליהו מלכים דמעיקרא הנה להם רשות לדון כשרצו וגזרו חכמים שלא ידונו עוד אבל פיון דאשכחן דמחייב הכתוב וצוה לבית דוד שיעשו משפט ע"כ צ"ל דלא גזרו אלא על מלכי ישראל דאין פח בידי חכמים לגזור ולעקור מצות הכתוב שצוה לבית דוד שיעשו משפט: באותה שעה אמרו המלך לא דן ולא דגין אותו לא מעיד וכו' לכאורה משמע דלא מעיד נמי באותה שעה אמרו וקודם לכן הנה מעיד ולא יתכן דא"כ תיקשי כדפריה לעיל מעיד והתניא והתעלמת פעמים שאתה מתעלם וכו' ואיף הנה מעיד קודם לכן דאפי' אם הוא רוצה למחול על כבודו ולהעיד אינו רשאי דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול לכה נראה דמעיקרא נמי לא הנה מעיד ואידי דנקט לא מעידין אותו נקט נמי לא מעיד: שאור סבר מלנה ופרוטה דעתיה אמלנה ואע"ג דדעתיה דדוד ודאי אפרוטה הנה דהא כפר אמר ליה שאול מלנה אית לה גבאי והמקדש במלנה אינה מקודשת שמה י"ל משום דקי"ל כל המקדש אדעתא דרבנן הוא מקדש וכיון דקים להו

לרבנן דמלנה ופרוטה דעתיה אמלנה ואינה מקודשת הלכך אפי' אי איתרמי מלתא דאית ליה דעתא אפרוטה בטלה דעתו אצל כל אדם ואין קידושיו קידושין דאפקועי רבנן לקידושין מיניה: אהרן ילד ומשה לימד לפי נקראו על שמו דברי תורה פפטיש יפוצץ סלע הו נראה לפרש עוד דלכך נקראו על שמו לפי שנתקיימו ע"י תפילתו שלא מתו בעון העגל כדפירש"י ו"ל בפרשת עקב גבי ובאהרן התאנף ה' מאוד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן וכתב להשמידו זה כילוי בניו והועילה תפילתו לכפר מחצה ומתו שנים ונשארו שנים: דף כ ויקוננו המלך אל אבנר נראה דלכך פתיב אל אבנר ולא על אבנר משום דאבנר הוה קאי התם פאלו הנה חי כדאיתא בגמרא אחים לי בהספדאי דהתם קאמנא: דרגש סירוגו מתוכו כו' תימה מאי נפקא מינה וכי תיקון מיטות אתי לאשמעין ועוד תימה דמשמע דאין הפרש בין דרגש למטה אלא דזה סירוגו מתוכו וזה סירוגו מעל גבה אבל שניהו עשוין מעור וכ"כ רש"י ו"ל בהדיא במסכת מועד קטן דמטה נמי עשוין מעור ואם פו לפירש"י ו"ל דדרגש א"צ לכפותו שלא יתקלקל העור בליחלוחית הקרקע מטה נמי לא ליבעי פפיה מהאי טעמא ורשב"ג נמי דאמר דרגש מתיר קרביטין אמאי לא חייש לקלקול העור ע"כ נראה דקלקול העור לאו מילתא היא וטעמא דרבנן דאמרי דרגש א"צ לכפותו משום דלאו מטה חשובה היא אלא מטת עראי לפי שאין מסרגין אותה בחונק כדרך שמסרגין שאר כל המטות כדאמר בסמוך לכך לא בעיא פפיה דאינה בכלל פפית המטה וכן משמע מפירוש רבינו נסים ו"ל בפרק הנזדר מן הירק דמהאי טעמא תנו התם דהנזדר מן המטה מותר בדרגש לפי שאינה בכלל מטה פיון דלא חשיבא והשתא ניחא דקאמר ר' יוחנן דרגש סירוגו מתוכו כו' דאתי לאשמעי' טעמא דמילתא דדרגש לא בעי פפיה כמו מטה וקאמר דדרגש סירוגו מתוכו וכיון דאין מרפיבין העור בארוכת המטה אלא עונבין ראשי הרצועות התלוין בעור מתוכו מטת עראי היא ולא חשיב מטה אבל מטה פיון דמסרגין העור מעל גבי הארובה חזקה היא וקבועה לכך בעי פפיה ומסיק דהא והא מתוכו מיהו מטה פיון דאעולי ואפוקי בבזיוני שמכניס ראשי החבלים בנקבי הארובה ומסרג חזקה היא וקבוע לכך בעי פפיה אבל דרגש פיון דאעולי ואפוקי באבקת' דהיינו בלולאות התלויות בארובה שבהן מכניסין ראשי רצועות העור לאו חזקה וקבוע היא ולא חשיבא לכך לא בעי פפיה מיהו קשה לפי זה פיון דדרגש לא בעי פפיה לרבנן מן הדין הואיל ולא חשיבא א"כ זקיפה נמי לא ליבעי ואהא קאמרי אלא זוקפו אבל לפי רש"י ניחא דמן הדין בעי פפיה אלא פדי שלא יתקלקל העור סגי לה בזקיפה וי"ל דהא דקתני אלא זוקפו לאו דבעי זקיפה אלא מניחה כמות שהיא זקופה קאמר דלא בעי פפיה וכן משמע מדקתני אלא זוקפה ולא קתני אלא זוקפה ודיו כדאמר בסמוך מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו משמע דמניחה כמות שהיא זקופה קאמר וכן פ"י הרא"ש ו"ל בפרק הנזדר מן הירק דמניחה זקופה קאמר: וכן הנה רי"א וכו' וא"ת מאי וכן והא מילתא אחריתי קאמר וי"ל דכיון דס"ל לר"י דלא נאמרה הפרשה אלא פדי לאיים עליהם שינהגו בו כבוד אלמא שפיר הוא להעמיד מלך פיון דצנה הכתוב על כבודו לכך קאמר וכן הנה רי"א דמצנה הוא להעמיד מלך: דף כא דאפילו פאביגיל לכאורה משמע דתלת גונוי נשים נינהו אותן דנדאי מסירות ואותן דנדאי אינו מסירות פאביגיל וסתם נשים וקשה דא"כ מנא ליה לר"ש דלא ירבה אפילו דלמא אותן דנדאי אינו מסירות מותר להרבות ולא יסיר אתי לאשמעין דאפי' אחת ומסירה נדאי לא

ושפתנה ולא ירבה בסתם נשים קאמר דעד שמנה עשר מותר טפי מהכי חזישינו וליפא למימר דסתם נשים מסירות את לבו וליפא אלא תרי גונוני נשים דא"כ לר"ש דאמר אפי' אחת ומסירה את לבו לא ישאנה לא יהיה המלה מותר בסתם נשים אלא בנשים פאביגיל ונה דחוק דנשים פאביגיל לא שכיחי ושמה י"ל דנדאי ליפא אלא תרי גונוני פשרות ושאינו פשרות ואפילו פאביגיל דקאמר ר"ל נשים פשרות: והששי יתרעם לעגלה אשת דוד בכולהו לא פתיב אשת דוד כי אם בעגלה לפי שהיתה חשיבה וחביבה מכולן דעגלה זו מיכל בת שאול המלה לקה קרי לה אשת דוד כדפירש"י ו"ל בפירשת ויגש גפי בני רחל אשת יעקב דבכולן לא נאמר פן לפי שהיתה עיקרו של בית וחביבה עליו.

ונראה דהינו טעמא דמתני' דקתני לא ירבה לו נשים אלא שמונה עשרה ודחיק נפשיה לומר דעגלה זו מיכל ועד אותו מעשה היה לה בנים ומפאן ואילך לא היה לה ולא קסבר דמיכל לאו היינו עגלה כדמשמע פשטא דקרא ויכול להרבות עד עשרים ואחד אלא פיון דקרי לה לעגלה אשת דוד מסתמא זו מיכל דאין סברא לומר שהיה לו אשה חשובה ועיקרו של בית טפי ממיכל בת שאול המלה: ואלו מעשה דמיכל בת שאול בירושלים הנה ואמר רב יהודה וכו' לא בעי ש"ס למדחי אוקימתא דרב חסדא דא"כ מאי איצטרף לאתויי הא דרב יהודה ואיתימא רב יוסף אלא הכי פריה מפדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון וכו' וא"כ מאי קשיא ליה לרב חסדא מהאי חדא דולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה והלא הך קרא נאמר לפרעון חטאתה שחטאתה בירושלים אחר שיצאו מחברון כמה שבזתה את דוד וא"כ שפיר איפא למימר דבחברון הנה לה בנים אלא אימא אין ה"נ עד אותו מעשה היה לה וכו' וכן משמע מפירש"י ו"ל: והקתיב ויקח דוד עוד פלגשים ונשים מירושלים וכו' וא"ת מאי קא ס"ד דפריה הכי פשיטא הוא דאיפא לשנוויי למלוויי שמנה עשר וי"ל משום דמעיקרא פתיב האי קרא דויקח דוד ובתר הכי טובא פתיב עובדא דבת שבע דקאמר ליה נביא ואנסופה לה פהנה וכהנה לכה פריה והקתיב ויקח דוד וגו' א"כ טפי משש נשים הנה ליה מעיקרא וכי א"ל נביא ואנסופה לה פהנה וכהנה ע"כ טפי משמנה עשר נשים קאמר ליה ומשני דאף על גב דויקח דוד מעיקרא פתיב בהך עובדא דבת שבע הנה ולא לקחן אלא למלוויי שמנה עשר דלא בא הפתוב אלא להזכיר מעשיו של דוד ולא הזכירן על הסדר וכן משמע דגבי קרא דויקח דוד פתיב ואלה שמות הילודים לו בירושלים וקחשיב שלמה בנה של בת שבע אע"ג דעובדא דבת שבע בתר הכי טובא פתיב.

מצנה לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת כלומר כתבו לכם תורה איש בה שירה זו לפי שאין פותבין את התורה פרשיות פרשיות. ומיתורא דלכם קדריש דמשמע משלכם בעינו ולא סגי ליה בשל אבותיו ומנהג' נמי מיתורא דלו קדריש מדכתיב וכתב לו את משנה התורה.

ונראה דזיחיד הפותב ספר תורה לעצמו ונותנה לבה"כ לקרות בה בצבור ומקדישה לאו שפיר קעביד דכיון שמקדישה הרי היא של הקדש ולא שלו היא ושוב אינו יוצא בה ידי חובתו דלכם פתיב שלכם בעינו כדאשפחן בארבע מינין שאין אדם יוצא בשל חבירו מדכתיב בהו ולקחתם לכם.

וְלִיכָא לְמִימַר דְּבִכְתִּיבָה לְחִיד תְּלִיא מִלְתָּא דְּכִינּוּ דְּכָתַב לְעַצְמוּ סְפֵר תּוֹרָה יְצָא יְדֵי חוֹבְתוֹ וְסָגִי לִיהּ אַע"ג דְּמַקְדִּישָׁה בְּתַר הָכִי זֶה אִינוּ דִּיחִיד שְׁפַתְבּ ס"ת לְעַצְמוּ וְאַח"כּ נֶאֱבָדָה פְּשִׁיטָא שְׁצָרִיף לְכַתּוּב לּוֹ ס"ת אַחֲרַת פְּדַמְשָׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ג מֵהִלְכוֹת מְלָכִים שְׁכָתַב בְּעַת שְׁיָשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל כֶּסֶף מְלָכוֹתוֹ פּוֹתֵב לּוֹ ס"ת לְעַצְמוּ יֵתֵר עַל הַסְּפֵר שְׁהִנְיָחוּ לּוֹ אַבּוּתִיו וְאִם לֹא הִנְיָחוּ לּוֹ אַבּוּתִיו אוֹ שְׁנֵאָבֵד פּוֹתֵב שְׁנֵי ס"ת וְכו' וְא"כּ יְחִיד נְמִי פְּשִׁיטָא דְּצָרִיף לְכַתּוּב לּוֹ אַחֲרַת דְּבִס"ת שְׁמַנִּיחַ בְּבֵית גְּנֻזָּיו אִינוּ לְחַלְקָא בֵּין יְחִיד לְמֶלֶךְ לְעַנְנָא אַבְיָדָה לְכ"נ דְּאִין לְהַקְדִּישׁ ס"ת אֶלְא א"כּ פּוֹתֵב לְעַצְמוֹ אַחֲרַת.

וּמ"ש בְּזֶה עַל הֶרְמֵב"ם ז"ל עֵינָן בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה שֵׁם דָּף כַּב וְאִינְדָּה הָאִי שְׁוִיִּתִי מֵאִי דְרִישׁ בְּיָה מְהַרְש"ל פָּתַב אִין לְפָרֵשׁ וְאִינְדָּה דְּלֹא ס"ל וְכָתַב אֶת מְשֻׁנָּה תּוֹרָה לְשְׁנֵי תּוֹרוֹת כּו' דְּמֵאִי פְּרִיף שְׁמָא לְאוּתָהּ ס"ת יְחִידָה הוּא עוֹשָׂה פָּה.

וְעוֹד מִי אִיכָּא דְּלֹא סְבִירָא לִיהּ שְׁיֵשׁ לְמֶלֶךְ שְׁנֵי סְפָרֵי תּוֹרוֹת דָּאִם לֹא פֶן וְכָתַב לּוֹ דְּגַבֵּי מֶלֶךְ לָמָּה לִי הָרִי אִפִּי' כָּל הַדְּיוֹט וְכו' וְעוֹד הֲלֹא סְתָמָא דְּמַתְנִיתִין קְאָמְרָה דְּגַבֵּי מֶלֶךְ בְּעֵינָן שְׁנֵי תּוֹרוֹת וְכו' עכ"ל וְלֹא קִשְׁיָא מִדֵּי דְּוֵדָּאִי מֵאִן דְּדְרִישׁ אֶת מְשֻׁנָּה לְכָתַב הַנְּשִׁתָּנוּן אִית לִיהּ דְּמֶלֶךְ נְמִי בְּחַד ס"ת סָגִי לִיהּ וְאִינְצִטְרִיף לְמִיכְתָּב קְרָא דְּנִכְתָּב לּוֹ לְאַשְׁמַעִינוּן שְׁיִכְתְּבָנָה לְעַצְמוֹ וְלֹא יִתְנַאֵה בְּשַׁל אַבּוּתִיו לְאַפּוֹקִי הַדְּיוֹט דְּסָגִי לִיהּ בְּשַׁל אַבּוּתִיו וְלִית לִיהּ דְּרִישָׁה דְּרָבָא דְּדְרִישׁ מְקָרָא דְּנֻעָתָה כְּתִיב לְכֶם דְּהַדְּיוֹט נְמִי מְצִנּוּה לְכַתּוּב מְשַׁלּוֹ דְּמִלְתָּא דְּרָבָא אֲתִיא כְּמֵאִן דְּדְרִישׁ אֶת מְשֻׁנָּה תּוֹרָה לְשִׁתִּי תּוֹרוֹת דְּלְדִידָּה שְׁפִיר אִיכָּא לְמִימַר דְּהַדְּיוֹט נְמִי לֹא יִתְנַאֵה בְּשַׁל אַבּוּתִיו וּמַתְנִי' לֹא שְׁמַעִינוּן אִי תִרְתִּי קָא בְּעֵי אִי בְּחַדָּא סָגִי לִיהּ דְּלֹא אֲתִי לְאַשְׁמַעִינוּן אֶלְא דְּצָרִיף לְכַתּוּב לְשִׁמּוֹ וּבְהָכִי פְּלִיגִי אַבְיָי וְרָבָא דְּאַבְיָי מוֹקִי לֵהּ בְּחַדָּא וְלִהָכִי אֶקְשִׁי לִיהּ לְרָבָא וְרָבָא מוֹקִי לֵהּ לְשִׁתִּי תּוֹרוֹת.

וְהָא דְּפָרִיף וְאִינְדָּה הָאִי שְׁוִיִּתִי מֵאִי דְרִישׁ בְּיָה שְׁפִיר פְּרִיף דְּמֵאִן דְּדְרִישׁ אֶת מְשֻׁנָּה לְכָתַב הַנְּשִׁתָּנוּן וְסָגִי לִיהּ בְּחַדָּא עַל פְּרִיף צָרִיף לֹמַר דְּבֵית גְּנֻזָּיו הָיָה מְנִיחָה וְלֹא עֲשָׂאָה כְּמִין קְמִיעַ דְּכִינּוּ דְּלֹא הָיָה לּוֹ אֶלְא אַחַת וְדָאִי הָיָה כְּתוּבָה כְּתִיבָה גְּסָה וְעֲשׂוּיָה כְּתִיבָנָה אֶרְפָּה שְׁשָׁה סְפָחִים כְּשָׂר סְפָרֵי תּוֹרוֹת דְּלֹא גָרַע מֶלֶךְ מִהַדְּיוֹט וְס"ת כִּי הָאִי"ל לֹא שְׁיָיָה לְעֲשׂוֹתָהּ כְּקִמִיעַ לְנֻשָׂאָה תְּמִיד וְעוֹד דְּדוֹקָא לְמֵאִן דְּבְעֵי תִרְתִּי מוֹקְמִינוּן חַדָּא לְקִמִיעַ דָּאִי לָאוּ הָכִי תִרְתִּי לָמָּה לִיהּ אֶבֶל לְמֵאִן דְּאָמַר דְּסָגִי לִיהּ בְּחַדָּא אִין סְבָרָא לֹמַר דְּעֲשָׂאָה כְּקִמִיעַ דְּקִמִיעַ מֵאִן דְּכַר שְׁמִיָּה לְכָהּ פְּרִיף וְאִינְדָּה הָאִי שְׁוִיִּתִי מֵאִי דְרִישׁ בְּיָה.

וְלִפִּי זֶה שְׁפִיר גְּרָסִי לְעִיל בְּבְרִייתָא קְמִייתָא אוּתָהּ שְׁיוּצָאָה וְנִכְנָסָה עִמּוֹ עוֹשָׂה אוּתָהּ כְּמִין קְמִיעַ וְתוֹלָה בְּזֻרְעוֹ וְכו' וּמְהַרְש"ל וְצָרִיף לְמוֹחֲקוֹ פִּינּוּ דְּהוּא סְבַר דְּלִיכָּא מֵאִן דְּפְלִיג דְּשְׁנֵי סְפָרֵי תּוֹרוֹת קָא בְּעֵי: כָּל הַמְּגַרְשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ הֶרְאִשׁוּנָה אִפִּי' מְזַבַּח מוֹרִיד עָלָיו דְּמַעוֹת יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְפִי שְׁאָדָם וְחִוָּה נְבָרָאוּ גוּף אַחַד דּוּ פְּרָצוּפִין וּמִן הַמְּזַבַּח נְבָרָאוּ כְּמ"ש חֲכָמִים עֶפְר מִן הָאֲדָמָה מְמָקוֹם שְׁנֵאָמַר מְזַבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי לְכָהּ כָּל הַבּוֹגֵד בְּאִשְׁתִּי נְעוּרָיו שְׁהִיא בַת זוּגוֹ מִתְחַלֵּת הַיְצִירָה וּמְגַרְשָׁה עוֹשָׂה כְּמִין פְּגָם בְּמְזַבַּח שְׁנֵבְרָאוּ מְמָנוּ לְכָהּ מוֹרִיד עָלָיו דְּמַעוֹת וְעוֹד י"ל דְּאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה דְּרִישׁ ר' עֲקִיבָא אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁזָכוּ שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם לֹא זָכוּ אִשׁ אוֹכְלֵתָן וּפִירֵשׁ ר'ש"י ז"ל זָכוּ שְׁלֹא הָיָה הוּא נוֹאֵף וְהִיא נוֹאֶפֶת שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם יו"ד בְּאִישׁ וְה"א בְּאִשָּׁה וְנִרְאָה דְּדְרִישׁ הָכִי מְשׁוּם דְּקִשְׁיָא לִיהּ מַה נְּשִׁתָּנָה

שמות איש ואשה משמות שאר זכר ונקבה דלית לה לנקבה אלא ה"א יתירא על הזכר כגון פר פרה כבש כבשה איל אילה תיש תישה וא"כ באיש ואשה נמי מה נפשך או איש ואישה הנה ליה לקרותן או אש ואשה מפעיא ליה לכך סבירא ליה דכיון דתרנויהו גוף אחד נבראו שם אחד לשניהם הוא דאיפא דהינונו אש אלא שהקב"ה שיתף שמו ביניהן ומלא את שמותם בשמו יו"ד באיש וה"א באשה.

ונראה כי זה רמז הפתוב לזאת יקרא אשה כי מאיש לנקחה זאת דכיון דתרנויהו גוף אחד נבראו שלא כשאר כל זכר ונקבה לכך נקרא אשה שלא כדרך שאר שמות לפי שהם שניהן אש והקב"ה שיתף שמו ביניהן והינונו דסמוך על פן יענוב איש את אביו וגומר ודרשו חז"ל לאסור העריות דכיון שהוא ית' שיתף שם י"ה ביניהן צריכין להיות גדורין מן העריות ששם של י"ה מורה על גדר הערנה כדפי' רש"י ז"ל בפירשת פנחס גבי החנוכי שהיו העובדי פוכבים ומזלות מבזין אותן ואומרים מה אלו מתניחסינו על שבטיהם סבורים הם שלא שלטו המצריים באמותיהן וכו' לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהן ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וזהו שנאמר שבטי י"ה עדות לישראל השם הזה מעיד עליהם אלמא דשם זה מורה על גדר הערנה ובהכי ניחא מה שהטיל עליהם שם זה כיון שהוא משותף בין איש לאשה.

וכיון דשם של י"ה משותף בין איש לאשה כשזכו ויש שלום ביניהם נמ"א כשלא זכו ככבכול מתישין פח שם זה כמ"ש חז"ל צור ילדך תשי שמחישין פח של מעלה והינונו דאמר ר' אלעזר שקל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעוות לפי שישוד המזבח עומד בשם של י"ה דהכי משמע בפרק החליל דקאמר התם הני ט"ו שיר המעלות כנגד מי אמרן דוד אמר ר' יוחנן בשעה שפרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למישטפיה עלמא אמר דוד מי איפא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ומשדי ביה לאחותי לזנכתיה כו' נשא אחיתנפל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לפשות שלום בין כל העולם כולו לאביהם שבשמים עאכ"ו א"ל שרי כתב שם אחספא שדי ביה נחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי כיון דחזא דנחית טובא אמר כמה דמדלי טפי מרטיב עלמא אמר ט"ו מעלות ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמי באלפי גרמידי ונראה דשם זה דכתב אחספא שם י"ה הנה שעל ידו העולם מתקיים לפי שנברא על ידו שנא' כי בי"ה ה' צור עולמים ולכך כי בעא תהומא למיחרב עלמא שדא ביה שם זה ונתקיים.

ועוד נראה כי בשם של י"ה העולם מתקיים שאין התהום יוצא ושוטפו דלהכי בדור המבול שחטאו בזנות ועריות והתישו פח שם של י"ה ככבכול המשותף בין איש ואשה לכך יצא התהום ושטפם שנאמר ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה ולכך גברו המים ט"ו אמה מלמעל' רמז לשם של י"ה שפגמו ואשכחו נמי בעלמא דשם של י"ה מועיל לשטיפת המים כדאי' בפ' הספינה אמר רבה מישתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע לספינתא מיתחזי כי ציצותא דנורא חנוורתא ומחינו באלותא דחקיק עלה אהנה אשר אהנה י"ה ה' צבאות ונייגם משמע דשם י"ה מועיל לשטיפ' המים לכ"נ דאותו שם דכתב אחספא שם י"ה הנה ולהכי אמר דוד ט"ו שיר המעלות נגד שם זה העולה מספר פ"ו כי שם זה מעמיד את התהום שלא יצא וישטוף את העולם.

ועוד דכיון דרצה לעשות שלום בין כל העולם לאביהם שבשמים לכ"נ דשם של י"ה הוה לפי שזה השם הוא אדון השלום כמו שייסד הפייטן באופן דחתן פונן חתן וכלה טרם ידעו שלום וכו' מ א שמוטן בשמו הקרוש באמת ושלום פירוש הסוד י"ה הוא אדון השלום ציום בו וכו' וכן ברפת פהנים יש בו ס"ו תיבות נגד שם של י"ה ולכה חותמין בשלום דהכל הולך אחר החיתום קללא דמילתא נראה דשם של י"ה כתב אחספא ועל ידו נעשה שיתין שהוא הקלל אשר תחת המזבח ולכה פל המגרש את אשתו ראשונה וכו' באשת נעוריו אשר שם של י"ה משותף בינו לבינה הרי הוא מתיש פח שם זה כדפירשתי ונמצא גורם שגם המזבח מוריד עליו דמעות כיון שייסוד המזבח עומד ע"ז השם כדפירשתי והיינו דמיתתי ראיה מדכתיב וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וכתוב ואמרת' על מה על פי ה' העיד בינה ובין אשת נעוריה אשר אתה בגדת בה נראה דיהיב קרא טעמא על בכיית המזבח שהוא מפני פגימת שם של י"ה אשר נפגם כבכיול על ידי בגידת אשת נעורים ולכה קאמר על פי ה' העיד בינה ובין אשת נעוריה אשר בגדת בה רמז לשם של י"ה המשותף בין איש לאשה ומעיד עליהן כשזכו כמ"ש שבטי י"ה עדו' לישראל ועל ידי הבגידה אשר בוגד בה הוא פונ' שם זה ולכה המזבח בוכה על פגימת יסודו כבכיול.

והא דנקט פל המגרש אשתו ראשונה ולא קאמר סתמא פל המגרש אשתו וקרא נמי אמאי נקט ובין אשת נעוריה נראה משום דשם של י"ה המשותף בין איש לאשה אינו אלא בזיווג ראשון שנעשה בגזירת השם כדאמר בסמוך ארבעים יום קודם יצירת הנולד בת קול יוצאת ואמרת בת פלוני לפלוני ומסיק דהיינו דוקא בזיווג ראשון ולכה הוא ית' משתף שמו ביניהן לקרותן איש ואשה והיינו דנקט קרא ובין אשת נעוריה אשר בגדת בה והיא חברה פי' דאשת נעורים היא בת זוגו ומחנכת אליו מיצירה הראשונה שכל הנשמות כולן היו תלויות באדם וזנה כדאיתא במדרש ולכה העיד ה' בינו לבינה אבל זיווג שני דלא הנה על פי בת קול אלא לפי מעשיו לא הוי זיווג גמור בשיתוף השם יתברך ולכה פל המגרש אשתו הראשונה דוקא דאית בהו שיתוף שם של י"ה המזבח בוכה על פגימת יסודו אבל זיווג שני לא ועוד נראה דהיינו הא דאמר בסמוך אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו הראשונה שהיא לפי העצם של האדם קודם נושא אשה הוא אש בלא יוד כדפי' ולכה קודם שנושא אשה אש תוקד בקרבן ואין לו קרירות רוח כדאמר בסוטה לא זכה אש אוכלתן ובשעה שהוא נושא אשתו ראשונה נשתתף ביניהן שם של י"ה ונתקרה האש ונקרא איש ולכה קאמר שאין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו הראשונה שע"י שיתוף השם שביניהן נתקרה אשו אבל כשמתה עליו אשתו הראשונה נסתלק ממנו שיתוף השם שהנה ביניהן וחוזר לשמו העצם שהוא אש ואע"ג דחוזר ונושא אשה אחרת מכל מקום אין השם משותף בזיווג שני כדפירשתי: ועוד נראה לפרש לכי שע"י הבאת שלום שבין איש לאשתו נעשה שיתין שהוא יסוד המזבח כדאמר התם נשא אחיתופל ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה למחות השם וכו' לכה המתקוטט עם אשתו ומגרשה המזבח מוריד עליו דמעות: הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני נראה כיון דקרא בזיווג שני איירי ניחא הא דנקט קרא אלהים מושיב יחידים בינה משום דקרא באלמון שנשא אלמנה איירי דכשמתה אשתו ראשונה נשאר הוא יחיד מבת זוגו וכשמתה אישה הראשון נשארת היא יחידה מן זוגה והקב"ה מושיב

היחידים להיות בית אחד שמוזווגן יחד והיינו דקאמר אל תיקרי בכושרות אלא בכי ושירות דמושיב יחידים ביתה הוי פמוציא אסורים מה להלן הנה בכי ושירות בכי למצרים ושירות לישראל אף בזווג שני איכא בכי ושירות בכי לאותן שמתו ושירות לזיווג זה ולכה קשה לזווגן פי הוא ית' מרחם על בריותיו וקשה בעינו זיווג זה לדחות גברא ואיתתא מפני גברא ואיתתא פי היכי שהיה קשה בעינו קריעת ים סוף להטביע את מצרים כדי להציל את ישראל כדאיתא במדרש שאמר הקב"ה מעשי ידי טובעים: ארבעים יום קודם יצירת הנולד בת קול יוצאת פירוש מ' יום קודם גמר יצירת הנולד שאין יצירת הנולד נגמר עד סוף ארבעים יום ובת קול יוצאת בתחילת ארבעים פשמתחיל הנולד להתרקם: כל אדם שמתה אשתו עולם חשה בעדו ר"י אומר פסיעותיו מתקצרות נראה דהיינו הא דאיתא בפ' הבא על יבמתו אשפחיה רבי יוסי לאליהו א"ל כתיב אעשה לו עזר במה אשה עזרתו לאדם א"ל אדם מביא חטין חטין כוסס וכו' לא נמצאת מאירה עינו ומעמידתו על רגליו לפי פשמתה אשתו עולם חשה בעדו לכה נקט שהיא מאירה עינו ולפי שפסיעותיו מתקצרות לכה נקט שמעמידתו על רגליו: פהו הדיוט אחד לשלשים יום דכתיב ראשם לא יגלחו וכו' לכאורה משמע דבכל פהו הדיוט שבעולם קאמר שצריך להסתפר כל שלשים יום ואפילו במשמר שאינו שלו ובבית אב שאינו שלו ותקמה דאם פן פי פריה בסמוך אי הכי האידנא נמי מאי משני דומיא דנין מה יין בזמן ביאה הוא דאסור וכו' הא על פרחף לא הוי דומיא דנין אינו אסור מדאורייתא לכהנים אלא בשעת עבודו פשנכנסין לבית המקדש פדכתיב יין ושכר אל תשת בבאכם אל אהל מועד וגידול פרע אסור לכל פהו שבעולם ואפי' שלא בשעת עבודה ומדאורייתא דהא מקרא קא יליף לכה נראה דהא דקתני פהו הדיוט אחד לשלשים דוקא בכהו הדיוט העובד עבודת איירי שמשמר בית אב שלו הוא וכן משמע קצת דדוקא בכהו העובד איירי מדפריה בסמוך הך נמי בעינו פהו הראוי לעבודה וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות ביאת המקדש שכתב לפיכהו פהו העובד מגלח משלשים יום לשלשים יום וכ"כ בכסף משנה שם: אי הכי האידנא נמי בפ"ב דתענית איתא נמי להך סוגיא פירש"י ז"ל שם אי הכי פנין דמקרא נפקת ליה האידנא נמי לא לשלחו.

וכתב עוד שם והתנא רבי אומר אומר אני כו' ואמר אביי כו' הנה מצי לאתויי רישא דברייתא מפני מה אמרו אנשי משמר כו' ואיתי סיפא בלשון קצרה ודוק מינה מפלל דרבנן אסרי: זה בורר פרק שלישי דף כג פדאמר ר' יוחנן בערפאות שפסוריא ה"נ וכו' הנה מצי למיפרה פנין דרישא וסיפא בערפאות שפסוריא איירי א"כ קשיא דרבנן אדרבנן דקתני רישא ותכמים אומרים שני דינינים בוררים להן עוד אחד אלמא אית להו נמי ד יכול לפסול ערפאות שפסוריא ולכה פשנה בורר לו ב"ד אחד וזה בורר לו ב"ד אחד וכל אחד פוסל ב"ד של חברו שני הדינין בוררין להן בית דין שלישי וסיפא קתני אימתי בזמן שמביא עליהם ראיה וגו' אבל אם היו כשרים אינו יכול לפוסלן אלמא אית להו דלא מצי למיפסל ערפאות שפסוריא פנין שהמחום רבים עליהם פדאמר לקמן אלא דניחא ליה טפי למיפרה מרישא גופא דאי ס"ד פדאמרין ב"ד ב"ד בתר דפסלי להו אזלי ובררו להו פי דינא אחריתי כדפריה בסמוך.

א"נ מאן דאית ליה הך שינויא אע"ג דמזיתי ראיה מאוקימתא דר' יוחנן דמוקי לה סיפא בערפאות שפסוריא מ"מ לא סבירא להו הכי אלא מוקי לה סיפא כדרבין דלקמן ורבי

יוחנן ס"ל דרישא זה בורר לו דיין אחד קאמר פדמסיק: פגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא פ"י רש"י ז"ל שהיו במקום א' וכתבו התוספות דלא נהירא דהא אמרינן דרב חסדא לא היה מורה לפני רב הונא אפי' ביעותא בכותחא.

ונראה דלאו קושיא היא דדוקא מלתא דאיסור והיתר אסור להורות לפני רבו דמיקחי פאפקירותא אבל לדון דיני ממונות שפיר דמי דאפילו לפני משה רבינו היו דיני ממונות כדאשפחן שמינה על ישראל שרי אלפים ושרי מאות.

וכן משמע בפירוש נוחליו דקתני התם ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הפהו ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר לומר כן עמדו לפני משה ולא אמר להן ועמדו לפני הנשיאים אלא סרס המקרא דברי ר' יאשיה אבא חנן אומר בבית המדרש היו יושבין ועמדו לפני כולן ולא פליגי הכי בפירוש פסח שני שנאמרה תחילה דכתיב בה נמי ויקרבו לפני משה ולפני אהרן וגומר אלא צ"ל דהתם אפי' רבי יאשיה מודה דשניהם היו יושבים בבית המדרש דלא יתכן שיורה אהרן דבר שהוא איסור והיתר לפני משה רבו אבל דין נחלות דדיני ממונות הוא שפיר איכא למימר סרסו ודרשהו ולכך בפירוש גבי פסח שני לא מיייתי רש"י ז"ל אלא מילתא דאבא חנן לחנודא: ואמר רב דימי פגון דקבליה בחד איצטריף לאתויי הא דרב דימי דלא תימא דהתם איירי דקביל עליה בתרי דהוי תרתי לריעותא וכו' כמ"ש התוס' וא"ת ודלמא רב דימי ממתניתין דהכא שמעי ליה דר"מ אפי' בחדא לריעותא נמי קאמר וא"כ השתא נמי מאי פריף תנינא הא איצטריף למיתני הך דהכא דאי מהתם הנה אמינא דוקא היכא דאיכא תרתי לריעותא וליכא למימר דלא פריף אלא הך דהתם למה לי חדא דלישנא דמאי קמ"ל תנינא לא משמע הכי ועוד דא"כ אמאי קעביד תרתי צריכותא פגון דלא פריף אלא אהיה דהתם למה לי וי"ל כמ"ש התו' לקמן דמדנקט רב דימי פגון דקבליה עליה בחד ולא קאמר אע"ג דקבליה עליה בחד משמע דאדרבנן קאי דאשמעי' דדוקא בחדא לריעותא אית להו דלא מציי הדר ביה אבל בתרתי לריעותא לא וא"כ ע"כ רב דימי מסברא דנפשיה קאמר הכי דלא מסתבר ליה למימר דבתרתי לריעותא קאמרי רבנן דלא מציי הדר ביה דמתני' דהכא אין ראיה דאיכא למימר דה"ה בתרתי לריעותא נמי אית להו דלא מציי הדר ביה והא דנקט מילתא בחדא לריעותא להודיעהו פחו דרבי מאיר לאשמעינן דאפילו בחדא לריעותא אמר דמציי הדר ביה: אמר רבי אלעזר בבא הוא ואחר לפוסלן פירש"י ז"ל דרבי אלעזר אעדים דסיפא קאי והטור בסימן י"ג כתב ואם אחד בא לפוסלן דיין שביירר חבירו אין שומעין לו אפילו יש לו אחד שמעיד כדבריו ואפי' אם פוסלו בכלל המשפחה ולפי זה נראה דדיינים דרישא נמי בהכי מיתוקמא ותרוניהו צריכי דאי אשמעינן דיינים ה"א בהא קאמר רבי מאיר משום דאיכא בי דינא אחרינא אבל בעדים דליכא אחרינא אימא לא ואי אשמעינן בעדים הנה אמינא בהא קאמרי רבנן אבל בדיינים אימא לא צריכא: דף פד הא ליכא פת אחרת מאי ה"נ דלא מציי פסיל היינו דרב דימי דמשמע דרב דימי לפלוגי אדרבי אלעזר קאתי דרבי אלעזר דמוקי לה פלוגתיהו אפי' בכת אחת וקאמר איהו דלא מיתוקמא אלא בשתי פתי עדים אבל בכת אחת דברי הפל אין יכול לפוסלן וכיון דלרבין נמי לא מיתוקמא פלוגתיהו אלא בשתי פתות א"כ היינו דרב דימי ומאי קמ"ל ומשני דאשמעינן דאמרינן מגו פהאי גוונא אע"ג דעדים ודיינים לא שייכי להדדי ומיהימן בעל דין לחודיה אע"ג דליכא אחר עמו משום מגו והאמר מר סימן לגסות הרוח עניות ועניות לבבל נחית

כְּדַאיִתָּא בַּפ"ב דְּקִידוּשֵׁין עֲשָׂרָה קַבִּין עֲנִיּוֹת יִרְדּוּ לְעוֹלָם תַּשְׁעָה נְטִלָּה בְּכָל וְכוּ' וְלִיפָּא לְמִימַר דְּעֲנִיּוֹת נְמִי אֲשַׁתְּרַבּוּבִי הוּא דְּאֲשַׁתְּרַבּב לְעוֹלָם דְּהָא עֲנִיּוֹת אַפְתִּי בְּכָבֵל הוּא דְּאִיפָּא וּבַפ"ב דְּקִידוּשֵׁין אִיתָּא נְמִי לְהַךְ סוּגְיָא וְגַרְסִינָּה הָתָּם בְּהִדְיָא וְהָאֵמַר מָר סִי' לְגַסוֹת עֲנִיּוֹת וְעֲנִיּוֹת בְּכָבֵל הוּא דְּאִיפָּא וְעוֹד דְּלֹא אֲמַרְיִנָּה הֵךְ סִבְרָא דְּאֲשַׁתְּרַבּב אֱלָא גַבִּי גַסוֹת הָרוּחַ דְּדִינִיקִינָּה לָּהּ מְדַכְתִּיב א] לָּהּ בֵּית.

מַה שְׁפִירש"י ו"ל דְּדִינִיק לָּהּ מְדַלָּא פְתִיב לְבָנוֹת לָּהֶם בַּפ"ב דְּקִידוּשֵׁין הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' עַל זֶה דְּהָא בְּכָל הַפְּרָשָׁה קוּרָא אִיפָּה לְשׁוֹן יַחֲיד וְשֵׁם פִּירש"י ו"ל עוֹד דְּדִינִיק מְלָשׁוֹן דְּלְבָנוֹת לָּהּ דְּמִשְׁמַע וְלֹא בָּנוּ וְעוֹד פְּתַבּוּ הַתּוֹס' שֵׁם דְּדִינִיק מְדַכְתִּב לָּהּ בְּלֹא מְפִיק ה"א מִשְׁמַע דְּלֹא נְתַקְיִים כַּדִּפִּירש"י ו"ל גַּבִּי וַיִּקְרָא לָּהּ נּוּבַח בְּשִׁמּוֹ שֶׁהוּא רַפָּה לְפִי שְׂלֹא נְתַקְיִים לָּהּ שֵׁם זֶה: וְהָא תְּנָא לִיָּה רִישָׁא מִשְׁמַע דְּלְרַבָּא דְּוָקָא פְּרִיָּה פִּינּוֹן דְּמוֹקִי פְּלֹגְגִיָּהּ בְּאַתָּן לָּהּ וְחִיָּמָה תִּיקְשִׁי נְמִי לְדַרְב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל דְּאֲמַר מַחְלֹקַת בְּמַחּוּל לָּהּ אַבְל בְּאַתָּן לָּהּ דְּבָרֵי הַפֶּל יָכוֹל לְחַזְרָא בּוּ, א"כ ע"כ סִיפָּא נְמִי בְּמַחּוּל לָּהּ פְּלִיגִי וְאִם כֵּן תְּרַתִּי לָּמָּה לִי לֹא לִיתְנִי אֱלָא חֲדָא.

וּי"ל דְּהָא דְּפִרְיָה מַאי לָּאוּ בְּאוֹתָן הַנְּשַׁבְּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין הֵינָּנוּ מִשׁוּם דְּכָל הַנְּשַׁבְּעִין שְׁבַתְוֵרָה נְשַׁבְּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין פְּדִתְנָן רִישׁ פְּרָק כָּל הַנְּשַׁבְּעִין וְהִנְהוּ דְּנִשְׁבְּעִין וְנוֹטְלִין פְּגוֹן שְׂכִיר וְנִגְזָל וְחִנּוּנִי כּו' תַּקְנֵתָּא דְּרַבְּנָן בְּעֵלְמָא הוּא כְּדַאיִתָּא הָתָּם וּלְכַךְ קָאֵמַר מַאי לָּאוּ בְּאוֹתָן הַנְּשַׁבְּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין דְּמִסְתְּמָא אִיְרִי מְתַנִּי בְּסִתְּמָא שְׁבֻעוֹת הַפְּתוּבִים בַּתּוֹרָה שְׁהוּ נְשַׁבְּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין וּמִשְׁנֵי דְּבְּאוֹתָן הַנְּשַׁבְּעִין וְנוֹטְלִין אִיְרִי וְלֵה"פ עֲלֵיהּ וְהָא תְּנִי לִיָּה רִישָׁא אִי אֲמַרְתָּ בְּשַׁלְּמָא רִישָׁא בְּמַחּוּל לָּהּ אֲתִי שְׁפִיר דְּתְּנָא סִיפָּא לְגַלּוּנֵי רִישָׁא דְּלֹא תִימָא רִישָׁא בְּאַתָּן לָּהּ וּלְכַךְ תְּנִי סִיפָּא הִנְהוּ חֵיב לְחַבִּירוֹ שְׁבֻעָה וְכוּ' דְּמִסְתְּמָא שְׁבֻעוֹת הַפְּתוּבִים בַּתּוֹרָה אִיְרִי שְׁנִשְׁבְּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין דְּהִנְהוּ לִיָּה פְּמַחּוּל לָּהּ וְכִינּוּ דְּסִיפָּא בְּמַחּוּל לָּהּ רִישָׁא נְמִי בְּמַחּוּל לָּהּ דּוּמְיָא דְּסִיפָּא אֱלָא לְדִידְךָ דְּמוֹקְמִית לְהוּ לְתַרְנִיָּהּ בְּאַתָּן לָּהּ אִם כֵּן תְּרַתִּי לָּמָּה לִי: וְאֵלוּ הֵן הַפְּסוּלִין אֲמַתְנִי דְּלַעִיל קָאִי דְּקַתְנִי אִימְתִי בְּזִמְנָא שְׁמַבִּיא עֲלֵיהּ רְאִיָּה שְׁהוּ קְרוּבִים אוּ פְּסוּלִין קְתַנִּי הֵכָּא דְּאֵלוּ הֵן הַפְּסוּלִין וּבְתַר הֵךְ מְתַנִּיתִין קְתַנִּי נְמִי וְאֵלוּ הֵן הַקְּרוּבִים: דָּף כַּה וְיַחְזִירוּ בְּהוּ חֲזָרָה גְּמוּרָה לִישְׁנָא דְּבְּרִיָּתָּא הוּא בַּתּוֹס' דְּמַכִּילְתִּין וּסְתְּמָא דְּש"ס מְפָרֵשׁ לָּן בְּכוּלְהוּ אִיזְהוּ חֲזָרָה גְּמוּרָה וְהָא דְּמְפָרֵשׁ ש"ס בְּמְפָרִיחֵי יוֹנִים דְּאִפִּילוּ בְּמַדְבָּר לֹא עֲבָדִי וְהֵינָּנוּ דְּוָקָא לְמַאן דְּאֲמַר אָרָא וְלֹא מְפָרֵשׁ נְמִי לְמ"ד אִי תַקְדְּמִי יוֹנָה לִיּוֹנֵי דְּאִפִּי בְּחֻצָּה עֲבָדִי יֵשׁ לּוֹמַר פִּינּוּ דְּכָבֵר נִקֵּט לָּהּ בְּרִישָׁא גַבִּי מְשַׁחַק בְּקוּבְיָא לֹא אִיְצְטְרִיָּה לְפָרוּשֵׁי הֵכָּא דְּמַרִּישָׁא שְׁמַעִינָּן לָּהּ אִי נְמִי לְכַךְ מְפָרֵשׁ לָּהּ אֱלִיבָּא דְּמַאן דְּאֲמַר אָרָא מִשׁוּם דְּמַתְנִי הֵכִי מִשְׁמַע טְפִי דְּלְמ"ד אִי תַקְדְּמִיָּה יוֹנָה לִיּוֹנֵי פִינּוּ דְּהֵינָּנוּ מְשַׁחַק בְּקוּבְיָא הִנְהוּ לִיָּה לְמִתְנֵי מְשַׁחַק בְּקוּבְיָא וּמְפָרִיחֵי יוֹנִים גַּבִּי הִדְדִי וְאֲמַאי הַפְּסִיק בִּינֵיהּ בְּמַלְוָה בְּרַבִּית וְעוֹד פִּינּוּ דְּקִיָּמָא לָּן כּו' יְהוּדָה דָּאִם יֵשׁ לָּהּ אֲנֻמְנוֹת אַחֲרַת פְּשָׁרִין כְּדַאֲמַר לְקַמְנָן הַלְכָּה פְּרַבִּי יְהוּדָה אִם כֵּן צָרִיָּה לּוֹמַר דְּמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא לֹא אֲסַמְכְּתָּא הוּא וְטַעְמָא דְּפְסוּלִין פְּשָׁאִין לָּהּ אֲנֻמְנוֹת אַחֲרַת פְּרַב שְׁשֵׁת דְּאֲמַר לְפִי שְׁאִין עֲסוּקִין בִּישׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכִינּוּ דְּאֲנָן קִיָּמָא לָּן דְּמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא לֹא אֲסַמְכְּתָּא הִיא צָרִיָּה לּוֹמַר דְּמְפָרִיחֵי יוֹנִים הֵינָּנוּ אָרָא דְּלִיפָּא לְמִימַר אִי תַקְדְּמִיָּה יוֹנָה לִיּוֹנֵי דָּאִם כֵּן הֵינָּנוּ מְשַׁחַק בְּקוּבְיָא דְּהַשְׁתָּא לִיפָּא לְשַׁנּוּנֵי דְּתַרְנִיָּהּ צָרִיכִי דְּאִי תְּנָא תּוּלָה בְּדַעַת עֲצָמוֹ הָתָּם הוּא דְּהוּי אֲסַמְכְּתָּא דְּאֲמַר קִים לִי בְּנִפְשָׁי דִּידְעָנָא טְפִי וְכוּ' פִּינּוּ דְּקִי"ל דְּכָל פִּי הִיא גּוֹנָא לֹא אֲסַמְכְּתָּא הוּא וּלְכַךְ מְפָרֵשׁ

לה ש"ס ל"ד אָרא מיהו אף על גב דמפריחי יונים היינו אָרא מ"מ המשחקים ביונים ואומרים אי תקדמיה יונה ליוני נמי פסולין פשאין להן אונמות א זרת כמו משחק בקוביא פיון שאינו עסוקין ביישובו של עולם וכ"כ הרמב"ם ז"ל ובש"ע: גזלגין דאורייתא ניהו מדלא פריה אחמסגין משמע דחמסגין דרבנן אף ע"ג דחמסן בהדיא פתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס חמסן דקרא היינו גזלן דבלישנא דקרא אין חילוק ביניהן והא דקאמר בפרק הפונס מה בין גזלן לחמסן היינו מה בין גזלן דרבנן לבין חמסן דרבנן כמ"ש התוס' שם ובסוף מסכת ב"ק דמיייתי ראיה מחמסן בני יהודה דאפ"י היכא דיהיב דמי הוי כאלו נוטל נשמתו ככר כתבו התוס' שם דלאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דחמסן דקרא היינו גזלן דלא יהיב דמי: דף כו רבי חייא בר ורנאקי ור' שמעון בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה וכו' נראה דמיייתי ראיה מהך עובדא דמותר לחרוש ולזרוע בשביעית משום ארנונא פדמכריז ר' ינאי מדא"ל דיכול למימר אגיסטון אני בתוכו דהיינו ארנונא בלשון אחר שפירש"י ז"ל ולכך מיייתי ש"ס הך עובדא ה"כא: מלמד שפרחה בו צרעת לפי שכתב לשון הרע על אדוניו ועונש ל"ה הוא צרעת כדאייתא בערכין: מפני שהיא מתשת פחו של אדם לכאורה משמע שע"י טורח עמלה של תורה קאמר שמתשת פחו של אדם ואין נראה דחוטבי עצים וחוצבי אבנים ושאר בעלי מלאכות טורח מלאכתן מרובה מעמלה של תורה ואדרבה דרביה דרכי נעם וכל העוסק בה יש לו קורת רוח ונדעתו נחה לכה נראה דמה שהיא מתשת פחו של אדם לאו מפני טורח עמלה הוא אלא שכן היא דרבה של תורה שכל העוסק בה נעשה פח חומרו תש כדי שיתגבר עליו פח נשמתו ונדעתו וחקמתו שכל זמן שחומרו של אדם מתגבר אין דעתו נכונה וצוללה.

ומהאי טעמא אמרו חז"ל תלמידי חכמי' כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה לפי שלעת זקנתן תש פח חומר שלהן לכה דעתו נוספת וכן משמע מעובדא דריש לקיש בפרק השוכר את הפועלים דהוי קא חזי ליה לרבי יוחנן דקא סח בירדנא ושנור לירד נא אבתריה א"ל חילף לאורייתא א"ל שופרה לנשי א"ל אי הדרת בך דהיבנא לה אחותי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאני ולא מצוי הדר ופירש"י ז"ל שם דמשקבל עליו עול תורה תשש פחו אלמא אע"ג דאפתי לא הוה סרח ולא עמל בה נעשה תש פחו רק בקבלה בעלמ' וצ"ל דכההיא היא דרבה של תורה כדפ"ל: תושיה שניתנה בחשאי מפני השטן פירש"י ז"ל שהיה מקטרג ואמר תסתפק בעליונים וכו' וכי האי גוונא איתא במדרש רבה בשעה שנהגו ישראל מסעודת אחשורש עמד שטן ואמר רבש"ע עד מתי תדבק באומה זו אם רצונה אבד אותן מן העולם וכו'.

א"ל הקב"ה תורה מה תהא עליה אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וכו' לכאורה תימה דעליונים תורה למה להם פיון דאין בידם לקיימה דאין ביניהם לא זבין ולא מצורעים ולא נדה ולא יולדת לא אב ואם כדאייתא במדרש ויש לפרש לפי שאין לה אות או קוץ בתורה שלא? הא תלוי בו סוד קדושתו של הקב"ה ועצמותו ית' נמצא שהתורה נחלקה לשנים עיון ומעשה חלק המעשה הוא שע"י התורה אדם מקיים את המצוות וחלק העיון הוא שפלהמעין בתורה ומדקדק ברמיזותיה הולך ומתגבר ומשיג על ידיה סוד קדושתו וגבורתו ית' ונהי דבעליונים לא שייך חלק המעשה מ"מ חלק העיון שייך בהו שפיר ואדרבא פיון שהו רוחניים יכולין להשיג על ידי התורה סוד עצמותו ותברך יותר

ממנו אלא פיון דלא שינוך בהו חלק המעשה לא רצה הקב"ה ליתן התורה לעליונים כי לא היה מסתפק בחלק העיון בלבד לכה נתנה לנו לקיים שניהם עיון ומעשה והיינו דבשעה שאמר הקב"ה לשטן תורה מה תהא עליה השיב בעליונים פלומר דמעיקרא נמי ראויים היו העליונים שתתן להם התורה אלא שלא היית מסתפק בחלק העיון בלבד עתה שאין ישראל מקיימין התורה תסתפק בעליונים ובפרק רבי עקיבא קאמר נמי שאמרו המלאכים תנה הודך על השמים וכו' צ"ל נמי כדפי' אוכלי דבר אחר פסולין לעדות פירש"י ז"ל דהוי חילול השם מחמת ממון וכו' ולא משמע פן דא"כ הנה ליה למימר לא אמרן אלא דאפשר ליה לאיתזוני בצנעא וקא שקיל בפרהסיא מדנקט וקא מבזי נפשיה בפרהסיא משמע דטעמא משום בזיון הוא לכה נראה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות עדות דטעמא דפסול לפי שהוא מבזה עצמו והבזויין פסולין לעדות מדרבנן כדתנא בספ"ק דקידושין האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות ואמר רב אידי בר אבין הלכה כ"א וטעמא דמילתא דכיון שהוא מבזה עצמו בפרהסיא ואינו מקפיד על הבןשית חשוב הוא ככלב ואינו מקפיד להעיד שקר ובדבר שנגמרה מלאכתו כף היא גירסת רש"י והרא"ש וסמ"ג אבל רב אלפס ז"ל גריס בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות עדות דטעמא דמילתא כתב בב"י דכל שלא נגמרה מלאכתו הוא מורה פיון שאני עוסק במלאכה מותר אני ליקח דבר מועט אבל כל שנגמרה מלאכתו אינו מורה אלא דרף גניבה הוא נופל וקשה דקאמר בסמוך איפריה דרב זביד חד גנב קבא דשערי ופסליה וכו' משמע דמיימי ראיה דדוקא אריסא פיון שיש לו חלק בפירות פשר אבל איפר פיון שאינו חולק בפירות פסול כמ"ש הרא"ש ז"ל לגירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל מאי ראיה מיימי ונא קבא דשערי דבר שנגמרה מלאכתו הוא ואפי' באריס נמי פסול וי"ל דאינהו הוי גרסי חד גנב פיפה דשעריה ופסליה וכן גריס הערוף ופירש בערוף כף דהיינו אלומה קטנה שהוא דבר שלא נגמרה מלאכתו אבל קשה דהרא"ש ז"ל גריס נמי פיפה דשערי וכיון דאיהו גריס בדבר שנגמרה מלאכתו א"כ מאי ראיה מיימי דמי שאינו חולק בפירות דפסול מהא דפסלי' רב זביד דלמא שאני התם דכיפה דשערי עדיין לא נגמרה מלאכתו ואפי' באריס נמי פסול: דף כו דאסהידו ביה תרי בחד ותרי בחד מה שהקשו התוס' דמדקאמר ונא תרי כמאה גינהו ואכתי חידוש הוא כפר תירצו התו' בפרק מרובה דאיירי שאין הגי זוממין מסייע אחד לתבירו שאין האחד יודע פלום בעדותו של תבירו שראה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה או בהודאה אחר הודאה ומה שהקשו נמי דאמאי נקט לעיל עד זומם עדים זוממין מיבעי ליה למימר כפר כתבתי שם דנקט לשון יחיד משום דאקרא קאי דכתיב נמי לשון יחיד והנה עד שקר ענה באחיו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות דכל עד שבתורה בשנים הפתוב מדבר אלא א"כ פרט לה בו אחד כמו לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' ומה שכתבו נמי דהא דאיכא בינייהו לא הוי מעין פלוגתייהו נראה דלאו קושיא היא דכיון דאיכא מיהא נפקותא בין תרי לישני דרבא אע"ג דמילתא אחריתי היא אתי שפיר ורבא דאמר כר' יוסי דאמר מחומרא לקולא אמרי' וכו' לכאורה קשה ונא לא מיתוקמא הא דרבא כר' יוסי דהא באוכל נבלות לתיאבון מודה רבא דפסול להעיד אע"ג דמקולא לחומרא הוא ועוד דטעמא דרבא קאמר לעיל בהדיא משום דס"ל דרשע דחמס בעינן ולא משום דמקולא לחומרא לא אמרי' ועוד דהוים בדיני נפשות מודה ר"י דפסול לד"מ

וּלְרַבָּא הָא רִשְׁעָא דְחָמְסָא בְּעֵינָן וְצ"ל דְּמַחְוּמָרָא לְקוּלָּא וְאַפִּי' מַחְוּמָרָא לְחוּמָרָא א"נ מְקוּלָּא לְקוּלָּא לִיכָא מֵאן דְּפָלִיג דְּאַמְרִי' וְאַפִּי' רַבָּא מוֹדָה בְּכַה"ג דְּלֹא בְּעֵינָן רִשְׁעָא דְחָמְסָא וְלֹא פְלִיגִי אֲלֵא בְּאוּכַל גְּבֻלוֹת אִי כְּשֶׁר לְעֵדוֹת אִי לֹאוּ דְהוּי מְקוּלָּא לְחוּמָרָא דְאוּכַל גְּבֻלוֹת לֹא הוּי אֲלֵא רַע לְשִׁמְיָם וְעֵדוֹת שְׁקֵר הוּי רַע לְשִׁמְיָם וְלִבְרִיּוֹת וְקֹאֲמֵר ש"ס דְּבִאוּכַל גְּבֻלוֹת לְתִיבְאוֹן דְּבָרֵי הַפֶּל פְּסוּל אַע"ג דְּהוּי מְקוּלָּא לְחוּמָרָא דְכִינּוֹן דְּעֵבִיד אִיסוּרָא מְשׁוּם מְמוֹנָא חֲשׂוֹד הוּא לְמַשְׁקֵל שְׁוֹחֲדָא וְאַסְהוּדִי שְׁקֵרָא אַע"ג דְּאַסְהוּדִי שְׁקֵרָא חֲמִיר טְפִי מְאַכִּילוֹת גְּבֻלוֹת דְּלִהֲכִי רַבִּי קָרָא וְכַתֵּב לָן עַד חָמְסָא לְהַכְעִיס אַבְיִי אָמֵר פְּסוּל דְּרַחֲמֵנָא אָמֵר אַל תִּשֶׁת רִשְׁעָא עַד כָּל שֶׁהוּא רִשְׁעָא וְאַפִּי' מְקוּלָּא לְחוּמָרָא אַמְרִי' וְרַבָּא אָמֵר כְּשֶׁר דְּכִי אָמֵר רַחֲמֵנָא אַל תִּשֶׁת רִשְׁעָא עַד וְאַפִּי' מְקוּלָּא לְחוּמָרָא הוּי מִיְלִי בְּרִשְׁעָא דְחָמְסָא אֲבָל בְּרִשְׁעָא דְלֹאוּ חָמְסָא מְקוּלָּא לְחוּמָרָא לֹא אַמְרִי' וְהַשְׁתָּא פְּרִיָּהּ שְׁפִיר נִימָא אַבְיִי כְּרַבִּי מְאִיר וְרַבָּא כַר' יוֹסִי:

מֵאִי דְעֵתִיָּהּ כַר' מְאִיר ר"מ ור' יוֹסִי הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי וְתִימָא מֵאִי קֹאֲמֵר וְהָא א"נ כַר' יוֹסִי ס"ל אֲתִי שְׁפִיר דְּפְסוּל דְּכִי קֹאֲמֵר ר' יוֹסִי דְּחֲשׂוֹד אַעֲדוֹת מְמוֹן לֹא חֲשִׂיד אַעֲדוֹת נְפִשׁוֹת בְּעַד זוּמָם דַּע"ג דְּהוּזוּם בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת וְהוּי רַע לְשִׁמְיָם וְלִבְרִיּוֹת מ"מ לֹא חֲיִישִׁי' שְׁיַעֲיִד עֵדוֹת שְׁקֵר בְּנְפִשׁוֹת דְּכִינּוֹן דְּחֲמִיר סְפִי מְמוֹן מְקוּלָּא לְחוּמָרָא לֹא אַמְרִי' אֲבָל בְּהָּ עוֹבְדָא פִּינּוֹן דְּאַסְהִידוּ עֲלֵיהּ דְּגִנְבָּה הוּא הִנּוּה לִיָּה רִשְׁעָא דְחָמְסָא וּבְרִשְׁעָא דְחָמְסָא כ"ע ס"ל דְּאַמְרִי' מְקוּלָּא לְחוּמָרָא שְׁהָרִי אוּכַל גְּבֻלוֹת לְתִיבְאוֹן פִּינּוֹן דְּהוּה לִיָּה כְּרִשְׁעָא דְחָמְסָא פְּסוּל לְהַעֲיִד לְדַבְרֵי הַפֶּל אַע"ג דְּעֵדוֹת שְׁקֵר חֲמִירָא טְפִי מְאִיסוּר גְּבֻלָּה דְּאוּכַל גְּבֻלוֹת אִינוּ אֲלֵא רַע לְשִׁמְיָם אַפ"ה אַמְרִי' מְקוּלָּא לְחוּמָרָא כ"ש גִּנְבָּה דְרַע לְשִׁמְיָם וְרַע לִבְרִיּוֹת דְּפְסוּל לְעֵדוֹת נְפִשׁוֹת אַע"ג דְּנְפִשׁוֹת חֲמִירָא מְמוֹן דְּכִינּוֹן דְּעַד חָמְסָא הוּא אַמְרִי' בִּיהּ מְקוּלָּא לְחוּמָרָא שְׁהָרִי מְסִיק לְעֵיל דְּאִיסוּר נְפִשׁוֹת לֹא חֲמִיר לְהַדִּי אִיסוּר מְמוֹן כְּמוֹ אִיסוּר שֶׁהוּא רַע לְשִׁמְיָם וְלִבְרִיּוֹת לְהַדִּי אִיסוּר שְׁאִינוּ רַע אֲלֵא לְשִׁמְיָם בְּלִבְד: וְאַלּוּ הֵן הַקְּרוּבִים אַחִיו וְאַחִי אָבִיו וְאַחִי אִמּוֹ בְּש"ס יְלִיף לְכוּלְהוּ מְקֹרְאִי וּבְעַל אַחֲוֹתוֹ מְשׁוּם דְּכֹאֲחִיו הוּא דְּבִש"ס יְלִיף גְּמִי מְקֹרְאִי דְּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ וְאַיִדִּי דְּקִתְנִי אַחִיו וְאַחִי אָבִיו וְאַחִי אִמּוֹ קִתְנִי גְּמִי בְּעַל אַחֲוֹתוֹ וּבְעַל אַחֲוֹת אָבִיו וּבְעַל אַחֲוֹת אִמּוֹ לְאַשְׁמְעִי' בְּכוּלְהוּ דְּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ וְהוּי לְהוּ כְּאִשְׁתּוֹ וְאַחִי אָבִיו וְאַחִי אִמּוֹ וְהָא דְלֹא קִתְנִי גְּמִי אָבִיו וּבְנוֹ מְשׁוּם דְּאִינְהוּ בְּהַדְיָא פְּתִיבִי לֹא יוֹמְתוֹ אַבּוֹת עַל בְּנִים וּבְנִים לֹא יוֹמְתוֹ עַל אַבּוֹת דְּלַעֲנִין עֵדוֹת אִינְרִי קָרָא וְלֹא אִינְצִטְרִיָּהּ לְהוּ לְמִתְנִי אֲבָל כָּל הַנֶּהָּ פִּינּוֹן דְּמִדְרָשָׁא אִסְיָא לְכֹהֵּ קִתְנִי לְהוּ וּבְעַל אִמּוֹ מְשׁוּם דִּידְיָהּ לֹא אִינְצִטְרִיָּהּ דְּכֹבֵּר אֲשַׁמְעִי' דְּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ וְלֹא קִתְנִי לִיָּה אֲלֵא מְשׁוּם בְּנִיָּהּ וְחֲתִנְיָהּ וְכִדְמִפְרִשׁ בְּגִמְרָא דְּקִתְנִי אַחִיו מִן הָאֵב וְקִתְנִי אַחִיו מִן הָאֵם וְחֲמִיו אִינְצִטְרִיָּהּ לְמִתְנִי מְשׁוּם דִּידְיָהּ גּוֹפָא דְּאַפְתִּי לֹא קִתְנִי לִיָּה וְאַע"ג דְּכֹבֵּר קִתְנִי דְּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ הִינְנוּ בְּעַל הַמְעִיד אֲבָל בְּעַל שְׁמַעֲיָדִין עֲלִיו אַפְתִּי לֹא קִתְנִי לִיָּה דְּלִיָּהּ כְּאִשְׁתּוֹ וְלְכֹהֵּ לֹא קִתְנִי וְחֲתִנּוּ וְגִיסוֹ אִינְצִטְרִיָּהּ לְמִתְנִי מְשׁוּם בְּנִיָּהּ וְחֲתִנְיָהּ דְּאַשְׁמְעִי' דְּהוּא לְבָדוּ פְּסוּל וְלֹא בְּנוֹ וְחֲתִנּוּ אַע"ג דְּבְנִיָּהּ וְחֲתִנְיָהּ לֹא קָאִי אִהֲנֶהּ דְּנְפִקִי מְפִלָּא מ"מ סד"א פִּי הִכִּי דְּבְנוֹ וְחֲתִנּוּ שְׁל גִיסוֹ דְּהִינְנוּ בְּנָה וְחֲתִנְיָהּ שְׁל אַחֲוֹת אִשְׁתּוֹ וְחֲתִנְיָהּ פְּסוּלִין לּוֹ ה"נ בְּנוֹ וְחֲתִנּוּ שְׁל חוּרְגוֹ פְּסוּלִין לּוֹ דְּחֲד קוֹרְבָּה נִינְהוּ דְּכֶשֶׁם דְּאַחֲוֹת אִשְׁתּוֹ וְחֲתִנְיָהּ פִּינּוֹן דְּהוּוּ רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן בְּנָה וְחֲתִנְיָהּ פְּסוּלִין לּוֹ ה"נ חוּרְגוֹ וְאַשְׁתּוֹ דְּרֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן נִינְהוּ ה"א דְּבְנוֹ וְחֲתִנּוּ פְּסוּלִין לּוֹ קמ"ל דְּחוּרְגוֹ לְבָדוּ וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא

משום דבן חורגו נחטנו איתפליג דרא וְהִינּוּ דְפָרִיף בְּשׁ"ס וּבַעַל אָמוּ הוּא וּבְנוּ וְנַחְתְּנוּ בְּנוּ הִינּוּ אַחִיו פִּי' פִּינּוּ דְבַעַל אָמוּ מְשׁוּם דִּידִיהָ לֹא אִינְצֵטְרִיף לְמִתְנִי אֲלֵא מְשׁוּם בְּנִיָּהּ וְנַחְתְּנִיהּ וְכִינּוּ דְבְנוּ הִינּוּ אַחִיו א"כ לֹא ה"ל לְמִתְנִי בַעַל אָמוּ פֶּלֶל וּלְכַף לֹא פָרִיף נְמִי חָמִיו הוּא וּבְנוּ וְנַחְתְּנוּ חֲתָנוּ הִינּוּ גִיסוּ וּבְנוּ הִינּוּ בַעַל אַחֲוֹתוֹ מְשׁוּם דְחָמִיו אִינְצֵטְרִיף לְמִתְנִי מְשׁוּם דִּידִיהָ גּוּפִיהָ כְּדַפְּרִישְׁתִּי: אַף בַּעֲוֹנוֹת אַבְוֹתָם אַתָּם יִמְקוּ פְּשָׁאוֹתָיו וְכו' נִרְאֶה דְלְכַף פְּתִיב אַתָּם דְּמִשְׁמַע בְּשִׁבִיל שְׂיִישׁ אַתָּם עֲוֹנוֹת אַבְוֹתָם שְׁאוֹתָיו בְּהוּ יִמְקוּ: דָּף פַּח אֲשַׁכְּחוּ לְחֻבָּה לְזָכוֹת מְנַלְן וּא"ת וְלֹא ק"ו הוּא דְכִינּוּ דְקָרוּב פְּסוּל לְהַעֲיִד חֻבְתּוֹ שֶׁל קָרוּבוֹ כ"ש זְכוּתוֹ דְאִיפֵא לְמִיחַשׁ דְּמִשְׁקֵר מְשׁוּם אַהֲבַת קָרוּבוֹ וּי"ל דְּמָה שְׁפִסְלָה תוֹרָה עֲדוּת קָרוּבִים לֹא מְפַנֵּי שְׁהוּ בְּחֻזְקַת אוֹהֲבִים שְׁהָרִי לְחֻבְתּוֹ נְמִי פְּסוּל אֲלֵא גְזִירַת הַפְּתוּב הוּא כּמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל וְאִיפֵא לְמִימַר דְּדוֹקָא לְחֻבְתּוֹ פְּסוּל דְּגַלִּי קָרָא לְזְכוּתוֹ לֹא: אָמַר רַב נַחְמָן אַחִי חֲמוּתוֹ לֹא יַעֲיִד לִי וְכו' לְכַאוּרָה קָשָׁה מֵאִי קמ"ל מְתַנִּיתִין הִיא בַעַל אַחֲוֹתוֹ כּו' וְנַחְתְּנִיהּ וּי"ל דְּאֲשַׁמְעִינּוּ דְלֹא תִימָא דְמִתְנִיתָא דְוֹקָא קְתָנִי דְחֲתָן אַחֲוֹתוֹ לֹא יַעֲיִד לוֹ לְפִי שְׁבַת אַחֲוֹתוֹ רְאוּיָה לְיִוְרְשׁוֹ וּבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ דְּמִי אֲבָל הוּא יְכוּל לְהַעֲיִד לְחֲתָן אַחֲוֹתוֹ לְפִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְיִרְשׁ אֶת בֵּת אַחֲוֹתוֹ קמ"ל דְּאַחִי חֲמוּתוֹ לֹא יַעֲיִד לִי וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְאָמַר רַב נַחְמָן מִקְלַתְיָה אֲסִיפֵא וְלֹא אֲרִישָׁא דְהִנָּה לִיהָ לְמִימַר אַחִי חָמִי לֹא יַעֲיִד לִי בֶן אַחִי חָמִי וְכו' דְרַבּוּתָא אֲשַׁמְעִינּוּ דֵאע"ג דְּאִי אֲפֻשֵׁר שְׂיִירְשׁ אֶת בֵּת אַחֲוֹתוֹ כ"ש אַחִי חָמִיו דְּאֲפֻשֵׁר לוֹ שְׂיִירְשׁ אֶת בֵּת אַחִיו דְּהִינּוּ כְּשָׂאִין בַּעֲלָה קִיָּים וְרַב אֲשִׁי דְבַעֲי אַחִי חָמִיו מֵהוּ וְכו' מְשׁוּם דְּהַשְׁתָּא מִיָּהָ דְבַעֲלָה קִיָּים אִינוּ רְאוּי לְיִוְרְשָׁה דְבַעַל יוֹרְשׁ אֲשֵׁתוֹ לְכַף קְמִיבַעֲיָא אִם יְכוּל לְהַעֲיִד לְחֲתָן אַחִיו אַע"ג דְּחֲתָן אַחִיו אִינוּ מַעֲיִד לוֹ: מֵהוּ שְׂיַעֲיִד אָדָם בְּאַשְׁתׁ חוֹרְגוֹ פִּירִשׁ"י ז"ל וּבְנָשִׁי שְׁאָר קָרוּבִים לֹא אִיבַעֲי לְהוּ דְכִינּוּ דְבְנִיָּהּ פְּסוּלִין לוֹ וְהוּא לְהֵם פְּסוּל אַף לְנָשִׁיהּ לְפִי שְׁהַבְנִים רְאוּיִין לְיִרְשׁ אֶת אֲמֵן כּו' וְדַכְרִיו תְּמוּהִים דְּנָשִׁי שְׁאָר קָרוּבִים בְּהִדְיָא שְׁמַעֲי לְהוּ מְדַקְתְּנִי מִתְנִי' הֵן וּבְנִיָּהּ וְנַחְתְּנִיהּ דְכִינּוּ דְבַעַל בֵּת אַחִי פְּסוּל לִי וְאִנִּי לוֹ מְמִילָא שְׁמַעֲנִין דְּהוּא הַדִּין דְּאִנִּי פְּסוּל לְאֲשֵׁתוֹ בֶּן אַחִי דְחַד קוֹרְבָה נִינְהוּ וְאִין הַפְּרִשׁ בֵּין חֲתָן אַחִי לְכַלֵּת אַחִי וּמִתְנִי' לֹא מְצִי לְמִתְנִי פְּלוּתִיָּהּ פִּינּוּ דְאֲשָׁה פְּסוּלָה לְעֲדוּת וּמ"מ שְׁמַעֲנִין דְּאִנִּי פְּסוּל לְאֲשֵׁת בֶּן אַחִי כִּי הִיכִי דְאִנִּי פְּסוּל לְבַעַל בֵּת אַחִי וְכִינּוּ דְאִנִּי פְּסוּל אִפִּי' לְאֲשֵׁת בֶּן אַחִי כ"ש דְּאִנִּי פְּסוּל לְאֲשֵׁת אַחִי וְכֵן פִּינּוּ דְאִנִּי פְּסוּל אֲפִילוּ לְאֲשֵׁת בֶּן אַחִי אָבִי כ"ש דְּאִנִּי פְּסוּל לְאֲשֵׁת אַחִי אָבִי.

וע"ק לפירש"י ז"ל דא"כ אמאי קמִיבַעֲיָא לְהוּ בְּאַשְׁתׁ חוֹרְגוֹ וְלֹא קְמִיבַעֲיָא נְמִי בְּנָשִׁי בְּנִיָּהּ דְנָשִׁי בְּנִיָּהּ נְמִי בְּנִיָּהּ כְּשָׂרִים לוֹ כְּמוֹ בֶּן חוֹרְגוֹ אֲלֵא וְדֵאִי צָרִיף לוֹמַר דְנָשִׁי בְּנִיָּהּ מִחֲתָנִיהּ שְׁמַעֲנִין לְהוּ דְשׁוּיִן הֵן וְחַד קוֹרְבָה הוּא כְּדַפְּרִי' מֵהוּ שְׂיַעֲיִד אָדָם בְּאַשְׁתׁ חוֹרְגוֹ תִימָה מֵאִי קְמִיבַעֲיָא לְהוּ וְהָא מִתְנִי' בְּהִדְיָא קְתָנִי בַעַל אַחֲוֹתוֹ וּבַעַל אַחֲוֹת אָבִיו וְכו' הֵן וּבְנִיָּהּ וְנַחְתְּנִיהּ אֲלֵמָא דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ וְכִינּוּ דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ אֲשָׁה נְמִי כְּבַעֲלָה דְמֵאִי שְׁנָא וְתַדַּע דְלֵהָ דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ לִית לָן קָרָא וְע"כ צָרִיף לוֹמַר דְכִינּוּ דְגַלִּי קָרָא דְאֲשָׁה כְּבַעֲלָה מְדַכְתִּיב דּוֹדְתָהּ הִיא מְמִילָא שְׁמַעֲנִין נְמִי דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ דְמָה לִי בַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ מֵה לִי אֲשָׁה כְּבַעֲלָה וְעוֹד דְבִירוּשְׁלָמִי גְרָסִי אֲשֵׁת חוֹרְגוֹ מֵהוּ בַעַל חוֹרְגָתוֹ מֵהוּ וְקָשָׁה דְמֵאִי קְמִיבַעֲיָא לִיהָ בַעַל חוֹרְגָתוֹ מֵהוּ פִּינּוּ דְמִתְנִי' בְּהִדְיָא קְתָנִי דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ וְעוֹד פִּינּוּ דְמִתְנִי' שְׁמַעֲי בְּהִדְיָא דְבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ א"כ מֵאִי אִינְצֵטְרִיף לְאֲתוּיָי הָא דְבָסוּר אָמְרִי בַעַל אֲשֵׁתוֹ וּי"ל דְסַפּוּקִי הֵנָּה מְסַפְקָא לְהוּ מִתְנִי' דְקְתָנִי בַעַל אַחֲוֹתוֹ וּבַעַל אַחֲוֹת אָבִיו כּו' וְנַחְתְּנִיהּ טַעְמָא

מאי אי טעמא משום קנרבה הוא כמו בן אחי שהוא פסול לי לא משום דבן אחי פאחי ממש הוא וכחד גופא דמי אלא משום קנרבה הוא דפסול הכי נמי בעל אחותי דקתני מתני' דפסול לאו משום דבעל אחותי פאחותי הוא וכחד גופא דמי אלא משום קנרבה הוא דפסול דכיון שנתחתן בי ולקח אחותי לאשה פי קרוב דמי וא"כ חורגו פיון דמתני' חורגו לבדו קתני דהוא לבדו קרוב הוא לו ותו לא אשתו פשרה לו וכשר להעיד לה או דלמא טעמא דמתני' דבעל אחותי ובעל אחות אביו וכו' דפסול לאו משום קנרבה הוא אלא משום דבעל פאשתו הוא ובעל אחותי אחי הוא דכחד גופא דמי וא"כ אשת חורגי נמי חורגי היא דכחד גופא דמי ונאני פסול להעיד לה ואע"ג דמתני' חורגו לבדו קתני אשת חורגו בכלל חורגו היא פיון דאשה כבעלה היא ולא אחי למעוטי אלא בנו ונתתו אבל אשתו לא דאשתו חורגו ממש היא והשתא פשיט שפיר דבסוריא אמרי דבעל פאשתו ממש וכחד גופא דמי ובכומבדיתא אמרי דאשה כבעלה ממש וכחד גופא דמי וא"כ אשת חורגו נמי בכלל חורגו הוא וחורגו בלבד דקתני לא אחי למעוטי אלא בנו ונתתו: ולא דמי להדדי אלא פי אכלא לדנא פירש"י ז"ל ולא דמי ראובן ושמעון להדדי אלא פי אכלא לדנא כמגופה שאינו דומה לחבית וקשה לפירושו דא"כ הנה ליה למימר ולא דמי להדדי פי אכלא לדנא דהנה משמע דלא דמו להדדי פי היכי דאכלא לא דמי לדנא אבל השתא דקאמר אלא פי אכלא לדנא משמע דלא דמי לגמרי קאמר פי אם כמו אכלא דדמי לדנא קצת ולא לגמרי לכה נראה לפי שהמגופה פשהיא מונחת על החבית איננה דבוקה בחבית פי אם דיבוק מעט לכה קאמר דאבי חתן ואבי פלה אינם דבוקים יחד ולא דמי להדדיאלא פי אכלא לדנא שאינה דבוקה פי אם מעט וכי האי גונא קאמר בסמוך אטו בקיר' דקבא אינדבקנא בכו אח"כ מציאתי שפן פי בערוף ערוף אבלא בבי"ת: ואחי רבי יוסי למימר גיסו לבדו וכ"ש חורגו דבן גיסו ובן חורגו דמיין להדדי כדפירשתי לעיל וכיון דגיסו לבדו כ"ש חורגו דאינתפלג דנא: דף כט ולא מבקש רעתו דדיננו דסמיך ליה ושפטו העדה ולהכי לא דריש איפכא והוא לא אויב לו דדיננו ולא מבקש רעתו דדיננו דהא מסתבר טפי לאוקמי קרא בדיון דבדין אפילו רבנו מודו דשונא לא דיון והא דדריש קרא לעד אע"ג דעדים לא פתיבי התם בהדיא מ"מ פולה הרשה מיירי שהעדים העידו שהרגו בשוגג או במזיד: ואומר הולך רכיל מגלה סוד מיימי ראיה דמגלה סוד פי הקא מיקרי הולך וא"כ הוי בכלל דלא תלך רכיל בעמך דפשיטא דקרא דלא תלך רכיל במוציא ומוליך ל' הרע מאדם לחבירו איירי: אמרינו להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי לכאורה תימה דמה איכפת לו שיהא בזוי בעיני השוכרו ואין זה איום.

וי"ל דה"ק סהדי שקרי אפילו אאוגרייהו זילי שאפלי' השוכרים שנהגין מהן מבזין אותן כ"ש שאר כל אדם נמצא שיגיע להן בנשת גדול מכל העולם פולו. ונראה דהיינו דקתני מתני' ומאימין עליהו ונהדר קתני ומוציאין את כל האדם לחוץ לפי שצריך לאימין עליהו בפני הכל פדי שיתבייש הרבה אם יעיד שקר וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפירק י"ז מהלכות עדות מאימין עליהו בפני הכל ומודיעין אותן פח עדות שקר ובנשת המעיד בה בעה"ז ובעה"ב אח"כ מציאתי שכ"כ בסמ"ג לאונן סי' רי"ו וז"ל ובגמרא אומר שאומר להם סהדי שקרי אפי' אאוגרייהו זילי: מסייע ליה לר"י וכו' מפרש לקמן בסמוך ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא במדרש רבה פ' בראשית לא משמע הכי אלא משמע שלא רצה קב"ה להניח את הנפש שיטעון פן דאיתא התם ויאמר ה' אלהים אל

הַנְּחֹשׁ עִם אָדָם נֶשֶׂא וְנָתַן עִם חַוָּה נֶשֶׂא וְנָתַן וְעַם נְחֹשׁ לֹא נֶשֶׂא וְנָתַן אֲלֵא אָמַר הַקַּב"ה
נְחֹשׁ זֶה רָשָׁע בְּעַל תְּשׁוּבוֹת וְאֵם אֹמֵר אֲנִי לוֹ עֲכָשְׁיוֹ הוּא אֹמֵר לִי אַתָּה צְוִית אֹתָם וְאֲנִי
צְוִיתִי אֹתָם מִפְּנֵי מָה הַנִּיחוּ צְוִיָּה וְהִלְכוּ לָהֶם אַחַר צְוִיָּי אֲלֵא קִפְצָן עָלָיו וּפְסַק אֶת דִּינוֹ:
שְׁנֹאֲמַר אָמַר אֱלֹהִים לֹא הֶאֱכִלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ וּמִתּוֹךְ הַתּוֹסֶפֶת גִּירְעוּ שְׁדַחַף הַנְּחֹשׁ
אֶת חַוָּה עַל הָאֵילָן עַד שֶׁנִּגְעָה בּוֹ אָמַר לָהּ כָּשֶׁם שָׂאִין מִיָּתָה עַל הַנְּגִיעָה וְכוּ' וְא"ת פִּינּוֹן
דִּינְדָּעָה חַוָּה שְׁלֵא נִצְטוּוּ עַל הַנְּגִיעָה אֲמַאי הַשְּׁגִיחָה עֲצָמָה בְּדַבְרֵי הַנְּחֹשׁ בְּמָה שְׁאָמַר לָהּ
כָּשֶׁם שָׂאִין מִיָּתָה בְּנִגְיָעָה וְכוּ' וְי"ל דְּבִטְעָה שְׁצוּהָ הַקַּב"ה לְאָדָם שְׁלֵא לְאָכֹל מִן הָעֵץ לֹא
הִיָּתָה חַוָּה שְׁמָה וְלֹא שְׁמָעָה הַצְּוִי דְּהִכִּי מִשְׁמַע מְדַכְתִּיב וְיִצּוּ ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לְאָמַר
מִכָּל וְהַגֵּן וְגו' אֲלֵא שְׁאֵח"כ אָמַר לָהּ אָדָם לְחַוָּה אֶת מִצְוַת הַשֵּׁם שְׁלֵא לְאָכֹל מִן הָעֵץ
וּלְפִי שֶׁהַנְּשִׂים דַּעְתָּן קְלוֹת לְכַף עֲשָׂה לָהּ סִיג וְהוֹסִיף לָהּ עַל צְוִיָּו שֶׁל מְקוּם וְאָמַר
לָהּ שֶׁהַקַּב"ה אָסַר גַּם הַנְּגִיעָה כְּדִי שֶׁתִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי וְכִינּוֹן שְׁחַוָּה הִיָּתָה סְבוּרָה
שֶׁהַקַּב"ה אָסַר גַּם הַנְּגִיעָה לְכַף כְּשֶׁדַּחַפָּה הַנְּחֹשׁ עַד שֶׁנִּגְעָה בְּאֵילָן וְלֹא מִתָּה הָאֲמִינָה לוֹ
שְׁכָשֶׁם שָׂאִין מִיָּתָה בְּנִגְיָעָה ק אִין מִיָּתָה בְּאֲכִילָה וְחִזְקִיָּה דִּילִיף מִהֲכָא שְׁכָל הַמוֹסִיף גּוֹרַע
מִמָּה שֶׁהוֹסִיף אָדָם לְחַוָּה קָא יְלִיף שַׁע"י כֹּן אֲכִילָה חַוָּה וְגַרְמָה שְׁגַם הוּא אֲכָל מִמֶּנּוּ דְּכִינּוֹן
שְׁאֲכִילָה הִיא וְלֹא מִתָּה אֲכָל הוּא ע"כ.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא מָה שְׁאָמְרָה חַוָּה הַנְּחֹשׁ הַשִּׂיאֲנִי וְאוֹכֵל דְּלִכְאוּרָה אִין זֶה תְּשׁוּבָה כָּלֵל לְמָה
שְׁאָמַר לָהּ הַקַּב"ה מָה זֹאת עֲשִׂיתְ. וְנִרְאָה לְפִי שֶׁהַנְּחֹשׁ הִטְעָה אֶת חַוָּה בְּמָה שְׁאָמַר לָהּ
כָּשֶׁם שָׂאִין מִיָּתָה בְּנִגְיָעָה וְכוּ' פִּינּוֹן שְׁלֵא נִצְטוּוּ עַל הַנְּגִיעָה לְכַף אָמְרָה הַנְּחֹשׁ הַשִּׂיאֲנִי
וְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה וְכוּ' פִּי רַש"י ז"ל הַשִּׂיאֲנִי הִטְעֵנִי פִּי שַׁע"י כֹּן שֶׁהִטְעָה אוֹתִי וְאָמַר
כָּשֶׁם שָׂאִין מִיָּתָה בְּנִגְיָעָה כו' אֲכִילָתִי דְּלֹא הִנְיָא מְזִידָה גְּמוּרָה כָּל כָּף: מִהֲכָא אֲמַתִּים וְחִצִּי
אָרְכוּ פִּירַש"י ז"ל דֵּל אֲל"ף מִהֲכָא קָרִי בִּיהַ מַתִּים שְׁתִּי מֵאוֹת אֲמָה וּמִסִּיפָא דְּקָרָא דְּכַתִּיב
וְאֲמָה נְחֻצִי רַחְבּוֹ הוּי שְׁמַעֲנִין דְּרִישָׁא נְמִי מֵאֲתִים אֲמָה קָא' וְלֹא טְפָחִים.

וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּמִנִּי"ו דְּנַחֲצִי יְלִיף דְּאִי כְּתִיב אֲמַתִּים חֻצִי אָרְכוּ הוּא מִשְׁמַע דְּחֻצִי אָרְכוּ
שְׁל אַרְוֹן הָיָה אֲמַתִּים נִמְצָא דְּכָל אָרְכוּ הָיָה אַרְבַּע אֲמוֹת הַשְׁתָּא דְּכַתִּיב וְחֻצִי הָרִי שְׁכָל
אָרְכוּ אִינוּ אֲלֵא אֲמַתִּים וְחֻצִי: אָמַר לִיהַ נִיזְיֵל וְנִיְהִדֵר פִּירַש"י ז"ל נְשָׁלַם הַחֻצִי שְׁקַבְּלוּנוּ
מִשְׁמַע דְּפִלְגְּנָא וּפִלְגְּנָא אָמְרוּ כֹּן דְּרַף שְׁאֵלָה אִם מוּטָל עֲלֵיהֶם לְשַׁלֵּם הַחֻצִי שְׁקַבְּלוּ כְּבָר
וְעוֹד יֵשׁ לְפִי שֶׁהַיִּוֹרְשִׁים אָמְרוּ כֹּן פִּינּוֹן שְׁאָדָם עֲשׂוּי שְׁלֵא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת בְּנָיו א"כ נִיזְיֵל
וְנִיְהִדֵר עֲוֹבְדָא שְׁיִחְזִירוּ לְנוּ אִידָךְ פִּלְגָא שְׁפָרַעְנוּ לָהֶם וְכוּן מִשְׁמַע קֶצֶת לְשׁוֹן הַטּוֹר בְּסִי
כ"ה דְּמִיָּתִי הֵךְ עֲוֹבְדָא וְזֶה לְשׁוֹנוּ שֵׁם א"ל נִיזְיֵל וְנִיְהִדֵר בּוֹ מֵאִידָךְ פִּלְגָא דְּפָרַעְנוּ וְכוּן
מִשְׁמַע בְּהַדְּנָא מְדַבְרֵי הָרִי"ף ז"ל בְּפָרְק זֶה בּוֹרֵר: ד"ל ת"ר אָמַר לָהֶן אֲתָם אֲנִי רְאִיתִי
אֲבִיכֹן וְכוּ' לְכַאוּר' תִּימ' דְּמָה עֲנִין הֵךְ בְּרִיָּת' בְּהֵךְ שְׁמַעְתָּא.

וְעוֹד דְּלַעֲיֵל קָאֲמַר ש"ס דְּמִתְּנִי דְּקַתְּנִי עַד שְׁיֵאֲמַר בְּפִינּוֹנוּ הוֹדָה לוֹ וְכוּ' מְסִינֵע לִיהַ לְרַב
יְהוֹד' דָּאֲמַר צָרִיף שְׁיֵאֲמַר אֲתָם עֵינִי וְקַש' הִיאָךְ מִשְׁמַע לִיהַ מִמִּתְּנִי דְּצָרִיף שְׁיֵאֲמַר אֲתָם
עֵינִי וְרַש"י ז"ל פִּי דְּבְּפִינּוֹנוּ מִשְׁמַע שְׁעֲשָׂאוֹנוּ עֲדִים מְדִלָא קַתְּנִי שְׁמַעְנוּ שֶׁהוֹדָה לוֹ וְזֶה
דְּחֹסֵק וּמְדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ם ז"ל פ"ו מֵהַל' טוֹעֵן מִשְׁמַע דְּהִכִּי פִּי דְּמִתְּנִיתִין אִם אָמַר הוּא אָמַר
לִי שְׁאֲנִי חֲזִיב לוֹ כו' לֹא כֹן דְּכִינּוֹן דְּלֹא הוּי אֲלֵא אֲמִירָה בְּעֵלְמָא מ"ל מִשְׁלֵא לְהַשְׁבִּיעַ
אֲמַרְתִּי אוּ מִשְׁטָה הִיָּתִי בּוֹ עַד שְׁיֵאֲמַר בְּפִינּוֹנוּ הוֹדָה לוֹ שְׁלֵא אָמַר לוֹ בְּדָרְךְ שִׁיחָה בְּעֵלְמָא

אָלאַ בּלִשׁוֹן הוֹדָאָה שְׁאָמַר הֶרְיָנִי מוֹדָה בְּפָנֶיכֶם שְׁאֲנִי חַיִּיב לּוֹ מְנָה דְכִינּוֹן דְּמוֹסָר דְּבָרְיוֹ
לֹא שְׁיִיף לְמִימַר מְשֻׁטָה הִיִּיתִי בּוֹ וְקָאָמַר ש"ס דְּמַתְּנִיתִין מְסִיעָה לִּיהֵ לְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר
צָרִיף שְׁיִיאֲמַר אַתֶּם עֵינֵי אָבֵל בְּאַמִּירָה בְּעֵלְמָא מְצִי לְמִימַר מְשֻׁטָה הִיִּיתִי בּוֹ וּמַתְּנִי נְמִי
הִכִּי סְבִירָא לֵה דְאַמִּירָה בְּעֵלְמָא לֹא מְהֵנִי וְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר צָרִיף שְׁיִיאֲמַר אַתֶּם עֵינֵי הִיִּינוּ
כְּשִׁלָּא הִזְפִּיר ל' הוֹדָאָה אָבֵל אָמַר ל' הוֹדָאָה וְדַאי מְהֵנָּא כְּדִקְתָּנִי מַתְּנִי.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא מַה שְׁסִידָר ש"ס הֵךְ בְּרִייתָא בְּהֵךְ שְׁמַעְתָּא דְּבְרִייתָא נְמִי קְתָנִי שְׁאָם לֹא
אָמַר דְּבָרְיוֹ בְּדָרְף שִׁיחָה וְהַעֲרָמָה אָלָא כְּמוֹסָר דְּבָרְיוֹ קִיָּמִין. וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם
ז"ל בַּפ"י מֵהַלְכוֹת זְכִיָּה שְׁפַתְבּ שְׁכִיב מְרַע שְׁאָמַר מְנָה לְפִלוֹנִי בְּיָדֵי אָם אָמַר זֶה דְּרָף
הוֹדָאָה וְלֹא הִנֵּה שָׁם חֲשַׁשׁ הַעֲרָמָה נוֹתְנִין אַע"פ שְׁלֹא אָמַר תְּנוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ רְאוּ אֵת אָבִיכֶן
שְׁהַטְמִין מַעוֹת בְּשִׁידָה תִּיבָה וּמַגְדֵּל וְאָמַר שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הֵן אָם כְּמוֹסָר
דְּבָרְיוֹ קִיָּמִין אָם כְּמַעֲרִים לֹא אָמַר כְּלוּם וְכֵן בָּא אֶחָד וְאָמַר לְהֵם אָנִי רְאִיתִי אֵת אָבִיכֶן
שְׁהַטְמִין מַעוֹת בְּשִׁידָה תִּיבָה וּמַגְדֵּל וְאָמַר שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם אָם הִיוּ טְמוּנִין בְּבֵית לֹא אָמַר
כְּלוּם בְּשִׁידָה וְכוּ' הֵרִי שְׁמַדְמָה לְהַדְדִי דִּין מִי שְׁאָמַר דְּבָרְיוֹ כְּמוֹסָר לְמִי שְׁאַחַר דְּרָף הוֹדָאָה
דְּחַד מִקְלָתָא נִינְהוּ וְלֵהִכִּי הִיפָּךְ הֶרְמֵב"ם ז"ל מְצִיעַתָּא לְרִישָׁא דְּבְרִייתָא מְשׁוּם דְּמַצִּיעַתָּא
כְּמוֹסָר דְּבָרִים אֵינִירִי דְּהֵנִי דּוּמִיא כְּמִי דְּאָמַר דְּבָרְיוֹ דְּרָף הוֹדָאָה: דְּבָרֵי חֲלוּמוֹת לֹא מַעֲלִין
וְלֹא מוֹרִידִין אַע"ג שְׁפִינּוֹן בַּעַל הַחֲלוּם מְנַן הַמַּעוֹת וְהַמְקוּם מ"מ פִּינּוֹן דְּאִין חֲלוּם בְּלֹא
דְּבָרִים בְּטָלִים שְׁמָא מַה שְׁאָמַר לוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן שֶׁל מַעֲשֵׂר הֵן דְּבָרִים בְּטָלִים הֵן וְטַעְמָא
דְּאִין חֲלוּם בְּלֹא דְּבָרִים בְּטָלִים נִרְאָה לְפִי שְׁפַח הַדְּמִיוֹן פּוֹעֵל בְּאֲדָם וּכְשֵׁרוּאָה בְּחֲלוּמוֹ
דְּבַר אָמַת הַדְּמִיוֹן פּוֹעֵל וּמוֹסִיף דְּבָרִים שְׁקָרִים: וְדַכּוּלִי עֵלְמָא כְּרַבֵּן דְּפִלְגִי עֲלֵיהֵ דַר'
יְהוֹשֻׁעַ אַע"ג דַר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אֵית לֵיהֵ דַר' נָתַן כְּדָאָמַר בְּסוּמָף לֹא מְצִי לְמִימַר דְּטַעְמָא
דַר' נָתַן מְשׁוּם דַס"ל כַר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה דְלֹא בְּעִי שְׁיִרְאוּ שְׁנִינְהוֹן כְּאֶחָד דַע"כ ר' נָתַן
לֵית לֵיהֵ דַר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה דַאי אֵית לֵיהֵ א"כ מַאי קַמ"ל דְּשׁוּמְעִין דְּבָרְיוֹ שֶׁל זֶה הַיּוֹם
כו' הַשְׁתָּא וּמַה עֵיקַר רְאִיָה בְּהַדְדִי הַדְדִי לֹא בְּעִינּוֹ הַגְּדָה מִיבְעִיא וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְנִקְט בְּסוּמָף
שְׁמַעְתִּי שְׁמוּדָה ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה לַר' נָתַן אַע"ג דְלֹא אֲשַׁכְּחֵן דְּפִלְגִי עֲלֵיהֵ אָלָא מְשׁוּם
דַע"כ צ"ל דְרַבִּי נָתַן פְּלִיג אַדַר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה כְּדַפְּלִי: לֹא הִיִּינוּ הוֹדָאָה אַחַר הוֹדָאָה
אַמִּימָרָא גּוּפָה לֹא קִשְׁיָא לֵיהֵ דְלֹא זֹו אָף זֹו קָאָמַר לֹא זֹו הוֹדָאָה אַחַר הוֹדָאָה דְּמַצְטָרְפִי
דְּמַסְתָּמָא אַהֵהִיא מְנָה דְקָא מַתְּפִינּוֹן לְאוּדוּיִי עֲלֵיהֵ מַעֲיָקְרָא קָא מוֹדִי לֵה נְמִי בְּתַר הִכִּי אָלָא
דְּמַעֲיָקְרָא לֹא אֵיתְרָמִי לֵיהֵ תְרִי סְהָדִי אָלָא אַפִּי הוֹדָאָה אַחַר הַלּוּאָה דְּמַעֲיָקְרָא לֹא הִנֵּה
קָא מְקַבֵּל לֵיהֵ לְאַסְהוּדִי אַנְפְּשִׁיָה אָלָא דֵהֵהוּא סְהָדָא קָא חֲזִי לֵיהֵ הַהַלְוָאָה מִמִּילָא כַמ"ש
הַטוֹר בַּסִּי פ"א וְאִיכָּא לְמִימַר דְּבַתֵּר הִכִּי אַמְנָה אַחֲרִינָא קָא מוֹדִי אַפ"ה מַצְטָרְפִי אָבֵל
הַשְׁתָּא פִינּוֹן דַע"כ אֵינִירִי דַא"ל לְבַתְרָא מְנָה דְמוֹדִינָא קַמָּךְ יְזַפִּי קַמִּי פְּלִנְיָא וְכוּ' א"כ פִּינּוֹן
דְּפִשְׁיָטָא דְתַרְוַנְיָהוּ אֶחָד מְנָא קָא מְסַהָדִי תְרַתִּי לְמָה לִי: דָף לֹא ת"ר מְנִינּוֹן לְכְשִׁיּוֹצֵא לֹא
יֵאמַר הֶרְיָנִי מְזַכָּה וְכוּ' תִימָה מַאי קַמ"ל בְּרִייתָא פִינּוֹן דְלֹא אֵתִי לְאַסּוּפִי מִיָּדִי אַמַתְּנִי
וְנִרְאָה דְלֹא גְרִיסִי בְּמַתְּנִי וְאוּמַר הוֹלֵךְ רַכִּיל מְגַלָּה סוּד וּבְבְרִייתָא גְרִיסִי לֵיהֵ וְרַב אֶלְפָס
ז"ל לֹא גְרִיסִי בְּמַתְּנִי שְׁנַאָמַר לֹא תַלְוֵךְ רַכִּיל בְּעַמְּךָ: דְגַלִּי מִקְלָתָא אֵיתְמַר בֵּיהֵ מְדַרְשָׁא
אַע"ג דְּמִקְלָתָא דַאיִתְמַר בֵּיהֵ מְדַרְשָׁא מְפִנְרָסִם קַצַּת וְלֹא סוּד גְּמוּר הוּא אֶפְּלִלוּ הִכִּי הֵנִי
בְּכַלֵּל מְגַלָּה סוּד פִּי הִכִּי דֵהִנֵּה בְּכַלֵּל מְגַלָּה סוּד מִי שְׁאָמַר הֶרְיָנִי מְזַכָּה וְחַבְרִי מְחִיבִין
וְכוּ' אַע"ג דְּמִקְלָתָא דַאיִתְמַר בְּבִי דִינָא נְמִי מְפִנְרָסִם קַצַּת וְלֹא סוּד מְמַשׁ הוּא וְלֵהִכִּי מִיִּיתִי

ש"ס ה' עובדא הכא: בל זמן שמביא ראיה וכו' אנתבע קאי שאם נתחייב בדין לשלם
כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין וכן משמע מעובדא דההוא נוקא דתבעיה לדינא
דמייתי עלה בגמרא וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות סנהדרין שפתב מי
שנתחייב בב"ד והביא עדים או ראיה לזכותו וכו' נכתב בד"א בגדול שנתחייב והביא
ראיות וכו' אבל יורש שהוא קטן וכו' עליו טענות וכו' משמע דכולה מילתא בנתבע
איירי והיינו דמשני ש"ס מהו דתימא ה"מ לכתחילה פי' שעדיין לא פרע דלא מפקינן
מיניה ממונא אבל דיעבד שפכר פרע אימא לא מהדרינן עובדא קמ"ל והשתא ניחא דלא
משני נמי בסיפא הכי דלא מצוי למימר מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר
דמי דכיון דאפי' לכתחילה שעדיין לא פרע הלכה כדברי חכמים ומפקינן מיניה ממונא
כ"ש דיעבד שפכר פרע ואיפכא לא מצוי לשנויי מהו דתימא ה"מ דיעבד אבל לכתחילה
לא קמ"ל דכיון דמתניתין סתמא קתני פשיטא דלכתחילה איירי דמהיכא תיתי לאוקמי
מתניתין בדיעבד ונקא: כמאן פרבי דאמר אותיות נקנות במסירה ולכך נאמנת לומר
שהוא פרוע במגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי פיון דבמסירה סגי לה ולא בעי פתיכה
משמע מדברי רב אלפס ז"ל ורש"י ז"ל כתב וה"נ קנאתו והני בדידה וכו' ועיין בגמרא
יוסף: כיון דאתחזק בבי דינא איבעי קלתיה לא אמרי' פי' כיון שהוציאה את השטר לפני
הב"ד ואז אמרה שהיא פרוע לא אמרינן מגו דאיבעיא קלתיה כיון דבאותה שעה אין
בידה לשורפה דסבירא ליה לרב נחמן דלא אמרי' מגו אלא א"כ לא הביאה השטר לפני
הב"ד ואמרה השטר בידי ופרוע הוא דאז מהימנא במגו דאי בעי שתקה ולא העידה
אזלה וקלתיה וקא מוטיב ליה מפרייתא דקתני סמפון שיש עליו עדים פי' שטר חוב
ושוברו מונח אצלו אותו שובר סמפון קרי ליה בין אם שניהם ביז המלנה בין שניהם
יוצאין מתחת יד שלישי או אם שניהם נמצאין על השוק ביחד כדמשמע בספ"ק דב"מ
וקתני סמפון שיש עליו עדים והוא ביז מלנה יתקיים בחותמו אבל אין עליו עדים איפא
למימר דכתב ונמלה אין עליו עדים ויצא מתחת ידי שלישי פי' הסמפון וגם השטר חוב
דסמפון לא קרי ליה אלא בשטר ושוברו עמו כדפי' ועוד דאם אין השטר ביזו מאי מהני
שלישותו כיון שאין עדים על הסמפון או שיוצא אחר חיתום שטרות דאי לא דפרעיה
לא הוה שביק מלנה למיכתב תברא בגוניה לכך הסמפון פשר אלמא דשליש מהימן מגו
דאי בעי קלייה לשטרא אע"ג דאיתחזיק שטרא בבי דינא שהוציא השטר והשובר בבת
אחת לפני הב"ד: ונאחד אומר גלה למקום הנועד לפי שהוא חושש שמא יסעו אלו הדיינים
ויוציאו ממון שלא כדון לכך הוא רוצה לילה למקום קיבוץ תלמידי חכמים הרבה לדון
לפניהם וכד מרינן בר"פ אהד דיני ממונות צדק צדק תרדוף הלה אחר ב"ד יפה והיינו
דקאמר בסמוך ואם הוצרך דבר לשלול שאין הדין ברור לאלו הדיינים וצריכין לשאול
הדין לת"ח שבמקום הנועד כותבין ושולחין ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני
פי' שמא טעיתם ואלה למקום הנועד למיהדר דינא כותבין ונותנין לו והיכמה הולכת
אחר היבם להתיירה אע"ג דחליצה נמי דין הוא צריכה היא ללכת אחריו למקומו ואפי'
מב"ד יפה לב"ד שאינו יפה כל כך דהיינו מטבירא לצופורי וכן משמע מדברי הרמב"ם
ז"ל פ"ו מסנהדרין ורש"י ז"ל כתב למקום הנועד תלמידי חכמים הרבה שיהא זה בוש
מהם ולא משמע כן כדפירשתי: אהד דיני ממונות פרק רביעי דף לב ואי ס"ד בעינן
דרישה וחקירה מאוחרים אמאי פשרים פירש רש"י ז"ל אלמא לא בעינן דרישה וחקירה

דא"כ היכי מתרצינו למילתא דשטרא נמא זינפא הוא ולא ראו עדים התומים בו את המלנה הזאת וקצת קשה דלמא איירי שפאו עדים ואמרו ידענו שהעדים התומים בו ראו את המלנה הזאת אלא שקדמה לזמן הכתוב פאן שאחרוהו מלכותבו עד אחר זמן אי נמי פתבוהו בו ביום ואיחרו הזמן בכוננה וכו' שטרי חוב המוקדמין איירי נמי שהקדימו הזמן בכוננה.

ונראה דהכי פריף אי ס"ד בעינו דרישה נחקירה מאותרין אמאי פשרין וקא עדות שאי אתה יכול להזימה הוא ולאו עדות הוא דמידי הוא טעמא דבעינו דרישה נחקירה כדי שיבאו עדים לידי הזמה כדפירש"י ו"ל בריש פרק היו בודקין וכיון דמאותרין פשרים לא יבאו לידי הזמה שאם יבאו עדים ויאמרו להם והלא עפנו הייתם באותו חדש או באותו יום וכו' מצי למימר שטר זה אחרנוהו וכתבנוהו ומעיקרא נמי פריף הדין היכי חיישי שאמא אחרוהו וכתבוהו דכיון דבעינו דרישה נחקירה ע"כ לא חיישינו להכי דא"כ עדות שאי אתה יכול להזימה הוא אט"כ מצאתי בדברי הראב"ן ו"ל שפתב נמי כדפרישית פתיב בצדק תשפט עמיטה וכתוב צדק צדק תרדוף מרישא דקרא גופה דכתיב ופשטו את העם משפט צדק לא מצי פריף דצדק דרישא אמשפט קאי ואיפא למימר דאתו למעוטי דין מרומה פלומר משפט צדק ולא משפט מרומה פדאמרין בפ"ק דשבת פל דיינן שדן דין אמת לאמתו וכו' וכתבו התוס' דין אמת לאפוקי דין מרומה ולכך לא פתיב משפט צדק אכל בצדק תשפט וכו' צדק צדק תרדוף דקאי אדדינין לכך רמי להו שפיר אהדין: אהד לדין ואחד לפשרה פיצד וכו' תימה מאי קשיא ליה דקאמר פיצד וכי עד השתא לא ידעינו איזהו דין ואיזהו פשרה וי"ל משום דתרדוף אדינין קאי משמע דאזהר רחמנא לדינין שירדוף ויעשה פשרה אפ"כ בע"כ של בעל הדין כי היכי דאזהר רחמנא לעשות דין בע"כ של נתבע וקשיא ליה הא תינח דין אלא פשרה מאי איפא למימר וקא לאו בדינין תליא מילתא שאין פח ביד הדינין לעשות אלא א"כ נתרצו שניהם לכ"ק פיצד שתי ספינות וכו' פ"י דקרא איירי היכא דאי אפשר לעשות דין אלא פשרה פגון שהיו שתייהן קרובות או רחוקות או טעונות דכיון דשתייהן שוות לענין הדין ע"כ צריף לעשות פשרה ביניהן ובכה"ג הזהיר הכתוב את הדינין שירדוף לעשות פשרה שמנטל על הדינין לשער כמה שפך העלה אחת לחברתה כדי שתדחה ואם תתרצה אחת מהן ליטול השכר הרי טוב ואם לאו יטיל גורל ביניהם איזהו תטול השכר ותדחה.

והיינו דנקט הטל פשרה ביניהן ולא קאמר עשה פשרה ביניהן לפי שאין פח ביד הדינין לכוף לשום אחת מהן שתטול השכר ומדחה אלא שהדינין צריף לשער לפי אומד דעת כמה היא שכר הדחייה ויניח פשרה זו לפניהם והן יתרצו עצמן או יטילו גורל איזהו תטול השכר: וקא חסמינו להו ואע"ג דפתיחת זכות לא הוי אלא לאחר שדרשום וחקרום היטב ובאין לישא וליתן פדמשמע בפרק היו בודקין מפל מקום בשעת משא ומתן פשמהפכין בזכותו ואומרים שמא פך וכך כדי לזכותו דאפילו הוא עצמו יכול לטעון זכותו אפ"י אחר שמוציאין אותו לסקלו פדאיתא ריש פרק נגמר הדין אז צריכין לחזור ולישאל את העדים שיעידו על אותו טענה של זכות אם הנה פך וכך אם לא וכיון דאמרין להו הדין חסמינו להו ולא יעידו שוב חובתו: דף לג אמר רב נחמן פאן שיש גדול הימנו וכו' מדלא קאמר אלא אמר רב נחמן משמע דרב נחמן קא מיהדר לאוקמי שינויי דרב יוסף וקשה דהא השתא לא איצטריף לשנויא דרב יוסף דאי נמי איירי מתנ"י

דְּהָכָא בְּשֵׁאינוּ מְנוּמָה פְּהֵיא דְּבְכוּרוֹת מִתּוֹקְמָא שְׁפִיר דְּהָכָא אִינְרִי שְׁיֵישׁ שְׁמֵ גְדוּל הִימְנוּ
לְבַטֵּל דְּבָרֵיו וְלִכְּהֵ הַגְּדוּל מִחֲזִירוֹ וְהֵתָם אִינְרִי שְׁאִין שְׁמֵ גְדוּל הִימְנוּ וְלִהְכִי מֵה שְׁעֵשֶׂה
עֲשׂוּי וְיִשְׁלַם מִבֵּיתוֹ וְאִם הוּא מְנוּמָה פְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם דְּמַזְלִיָּה דְּהֵהוּא גְּבָרָא גְּרִים לִיָּה דְּטַעָה
וְרַב אֶלְפִס ז"ל פְּתַב דְּהָא דְּמִשְׁנֵי רַב יוֹסֵף פְּאֵן בְּמִנוּמָה פְּאֵן בְּשֵׁאינוּ מְנוּמָה הִינְנוּ מִתְּנִי
דְּהָכָא בְּשֵׁאינוּ מְנוּמָה וְהֵיא דְּבְכוּרוֹת בְּמִנוּמָה וְגַרְסִי וּמְנוּמָה מְשַׁלֵּם וְהָא קְתָנִי סִיפָא
וְאִם הִיָּה מְנוּמָה לְרַבִּים פְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם אָמַר רַב נַחֲמָן פְּאֵן שְׁיֵישׁ גְּדוּל מְמַנּוּ וְכוּ' וְלִפִּי זֶה
אֲתִי שְׁפִיר דְּרַב נַחֲמָן לְאוּקְמִי שְׁיִנּוּיָא דְּרַב יוֹסֵף קְאָתִי וְא"ת וְהֵיאָה מְצִינּוּ לְמִימַר דְּהֵיא
דְּבְכוּרוֹת בְּמִנוּמָה אִינְרִי וְהָא מִדְּקְתָנִי סִיפָא דְּהֵתָם וְאִם הִיָּה מְנוּמָה וְכוּ' מְפָלֵל דְּרִישָׁא
לְאוּ בְּמִנוּמָה אִינְרִי וְי"ל דְּלִכְּהֵ דְּקִדְקָה הִתְנָא וְנִקְטָ בְּסִיפָא וְאִם הִיָּה מְנוּמָה לְרַבִּים
וּבְסִפְרִים שְׁלֵנוּ גְּרִסִי וְאִם הִיָּה מְנוּמָה לְב"ד מְשׁוּם דְּרִישָׁא נְמִי בְּמִנוּמָה אִינְרִי אֶלָּא שְׁיֵישׁ
שְׁמֵ מְנוּמָהִים גְּדוּלִים מְמַנּוּ בְּחֻקְמָה וּבְמִנְיָן וְסִיפָא אִינְרִי שְׁהוּא מְנוּמָה לְרַבִּים אוּ לְב"ד
שְׁאִין שְׁמֵ גְדוּל הִימְנוּ שְׁהוּא הַגְּדוּל שְׁבְכָנְלוֹן וּמְפָלֵל שְׁבַב"ד וְלִכְּהֵ אִינוּ מְשַׁלֵּם: טַעָה
בְּנוּאָרָה וְנוּאָפֶת מֵה שְׁפִירש"י ז"ל דְּבְנוּאָרָה וְנוּאָפֶת לִיכָא טְעוּתָא לְזְכוּתָא וְקָשָׁה פִּינּוּן דְּלִיכָא
טְעוּתָא אֶלָּא בְּדָבָר שְׁהַצְדוּקִין מוֹדִין בּוּ מְאִי קְמִיבְעִיָּא לִיָּה.

וְנִרְאָה לְפִי שְׁנֹאָמַר וְאֵל אֲשֶׁת עֲמִיתָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתָהּ לְכֹהֵן קְמִיבְעִיָּא לִיָּה שְׁאִם טַעָה וְאָמַר
לְנוּאָרָה דְּנִקָא אֲזַהֵר רַחֲמָנָא וְלֹא לְנוּאָפֶת וּפְטָרָה וְלֹא אֲסִיק אֲדַעְתִּיָּה קְרָא אֲחֵרִינָא דְּכִתִּיב
מוֹת יוּמַת הַנְּנֹאָרָה וְהַנְּנֹאָפֶת מִי הִנּוּה טְעוּת בְּכַה"ג אוּ לֹא א"ל אֲדַמּוּקְדָה יְקִיד וְכוּ' דַּמ"מ
דְּבָר שְׁהַצְדוּקִין טוּעִין בּוּ הוּא וְעֵינֵן בְּעָרוּהּ: דָּף לְד אֶלָּא דְּבָרֵי הַמְזוּפִין מְאִי טַעָמָא פִּירש"י
ז"ל אִם אִיתָא דִּיכּוּל לְחֻזֵר בּוּ לְמָה לִי לְמִיכְתָּבִינְהוּ מְשׁוּם שְׁעַת מְשָׂא וּמִתָּן דְּלִמְחַר הָא
מִלְתָּא בְּעֵלְמָא הִיא פְּדִי שְׁיַחֲזֵר אַחַר הַזְכוּת לְכַתּוּב פְּלוּנִי זִיכָה לְמָה לִי לְמִיכְתָּב טַעָמָא
וְזֶה נִרְאָה דְּחֻסַּק קִצַּת לְפָרֵשׁ דְּפָרִיָּה לֹא לְכַתּוּב אֶלָּא פְּלוּנִי זִיכָה דְּמִשְׁמַע דְּפָרִיָּה דְּלֹא
לִיכְתָּב מִיָּדִי מִן הַמְזוּפִין וְנִרְאָה דְּשְׁפִיר פְּרִיָּה אֶלָּא דְּבָרֵי הַמְזוּפִין מ"ט לֹא לְכַתּוּב לֹא הֵן
וְלֹא טַעָמִיָּהוּ דְּכִינּוּן דְּכוּתְבִין שְׁמֵ הַמְחֻיָּבִין וְטַעָמִיָּהוּ מִמִּילָא יְדַעִינּוּן שְׁפָל אוּתָן שְׁלֹא נִזְכְּרוּ
בִּין הַמְחֻיָּבִין הִיּוּ מְזוּפִין אֲתָמוּל וְא"כ מֵה נְפִשָׁה אִי קָא מְזוּפָה נְמִי לְמַחַר הָרִי טוֹב וְאִי קָא
מִיחֻיָּבִים בְּעִי לְמִיעֵבַד הַלְנַת דִּין פִּינּוּן דְּאֲתָמוּל הִנּוּה מְזוּפָה שְׁהָרִי לֹא נִזְכָּר בִּין הַמְחֻיָּבִין וְא"כ
לְמָה לֹן לְהַזְכִּירָן פְּלֵל אֶלָּא וְדָאִי מְשׁוּם דָּאִי הִזְר בִּיָּה לֹא צִיָּיתִינוּן לִיָּה הַלְכָה בְּעִי לְמִיכְתָּב
דְּלֹא לִימָא שְׁמָא בְּדָבָר שְׁהַצְדוּקִין מוֹדִים בּוּ הִיָּתִי טוּעָה: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוּמַר וְכוּ' פִּירש"י
ז"ל קַס"ד דַּר' יְהוֹשֻׁעַ לֹא לְאִיפְלוּגִי אֲתִי וְתִימָה הֵיאָה קָא ס"ד לְמִימַר הִכִּי וְהָא סִיפָא
דְּמִתְנִי בְּהַדְיָא קְתָנִי דְּפִלְגִי דְּקְתָנִי אִין בִּין דְּבָרֵי ר"ג לְדְבָרֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' לְכָה נִרְאָה
דְּרַב זְבִיד סָבַר דְּבָכִי הֵאִי גִנְנָא טַעַם אֲחַד מְשֻׁנֵי מְקַרְאוֹת הוּא דְּכִינּוּן דְּבִין לְמַר וּבִין לְמַר
עֵיקַר הַפְּתוּב אֲתִי לְאִשְׁמַעִי דְּמִזְבַּח מְקַדֵּשׁ אֶת הָרְאוּי לּוֹ שְׁאִם עָלוּ פְּסוּלִין לֹא יִרְדּוּ אַע"ג
דְּאִיכָא נְפִקוּתָא פְּוֹרְתָא בִּין הֵאִי לְהֵאִי מ"מ פִּינּוּן דְּגוּף הַפְּתוּב אֲתִי לְאִשְׁמַעִי חַד טַעָמָא
טַעַם אֲחַד מְשֻׁנֵי מְקַרְאוֹת קָרִי לִיָּה: רַבִּי יוֹחָנָן סְתָמָא אֲחֵרִינָא אֲשַׁבַּח וְכוּ' פִּירש"י ז"ל
דְּלִילָה וְסוּמָא פִּי חַדָּא נִינְהוּ וְאֵע"ג דְּמִתְנִי לֹא מְכָשֵׁר לְדוּן בְּלִילָה אֶלָּא גְּמַר דִּין.

פִּירשׁ רַב אֶלְפִס ז"ל דְּשְׁפִיר מִיָּתִי רָאָה דְּהָא פְּוִלִי אִינְשִׁי לֹא מְצוּ לְמִיחֻזִּי בְּלִילָא פְּדַחֲזִי
סוּמָא בְּאֲחַד מְעִינּוּ בְּיוֹם וְכִינּוּן דְּקְתָנִי דְּגוּמְרִין בְּלִילָה דִּין הוּא לְסוּמָא בְּאֲחַד מְעִינּוּ שְׁיָדִין
בְּיוֹם לְכַתְחִילָה וְקָשָׁה לְפִי דָאִם פֶּן וּבְיוֹם הָרְאוּת בּוּ דְּדַרְשִׁינוּן מִיָּנִיָּה דָאִין רוּאִין נְגַעִים
בְּלִילָה ל"ל תְּיַפּוּק לִיָּה מִדְּכִתִּיב לְכָל מְרָאָה עֵינִי הִפְהוּן דְּדַרְשִׁי מִיָּנִיָּה פְּרַט לְסוּמָא וְאִפְּי'

בסומא בא' מעיניו קאמר וילכה יליף לה מדכתיב לכל מראה עיני הפהו לשון רבים ולא יליף לה מדכתיב וראה הפהו את הנגע וכינן דאפי' סומא בא' מעיניו אינו רואה את הנגעים כל שכן דאין רואין נגעים בליילה כינן דכולהו אינשי לא חזו בליילא פדחזי סומא באחד מעיניו ביום וא"כ וביום הראות בו למה לי לכה נראה דליילה מלתא אחריתי וסומת מלתא אחריתי והא דקאמר רבי יוחנן סתמא אחריתי אשכח אע"ג דמתני' לאו בסומא איירי מ"מ מייתי ראיה שפיר דכינן דסבירא ליה דגומרין בליילה אלמא אית ליה דלא מקשינן ריבים לנגעים לומר מה נגעים ביום כו' א"כ על פירוש לא מקיש נמי ריבים לנגעים לענין סומין דאי מקיש לענין סומין אמאי גומרין בליילה והא אין היקש למצה וכ"כ הרמב"ן והר"ן ז"ל וכן פירש"י ז"ל בפירוש בא סימן מיהו קשה לפי זה דלמא טעמא דמתניתין דהקא משום דכתיב ושפטו את העם בכל עת אבל לענין סומא מקשינן ריבים לנגעים כמ"ש התוספות אבל לפירוש רב אלפס דליילה וסומא פי הדדי גינהו נחא דאי מקשינן ריבים לנגעים לענין סומא באחד בעיניו דפסול א"כ אמאי גומרין בליילה והא סומא באחד מעיניו ביום חזי טפי משאר אינשי בליילא ויש לומר דשפיר דייק דכינן דקיימא לו אין היקש למצה וכל כמה דאפשר להקיש מקשינן א"כ אי אית ליה לתנא דמתני' דמקשינן ריבים לנגעים לענין סומין אמאי קתני דגומרין בליילה ולא יליף לה נמי מהיקשא וקרא ונשפטו את העם בכל עת לימא דאתי לאתויי יום המעונן כדמוקי לה רבי מאיר אלא ודאי ס"ל למתני' דלא מקשינן ריבים לנגעים כלל.

אלא מעתה מאן דשכיב ביממא כו' משום דמפיל נחלות משמע צוואת שכיב מרע שמצוה ומחלק ומפיל נחלתו לבניו וכינן דדריש ואי אתה מפיל נחלות בליילה משמע דאין בצוואת שכיב מרע פלוג פלוגה בליילה א"כ ה"נ נימא דמאן דשכיב בליילא לא ירתי ליה בגיה דמאי שנא האי מהאי דלמא דין נחלות קאמרת פי' ואשומעי צוואה קאי דצוואת שכיב מרע שחלק נחלתו לבניו דין נחלות קרי ליה לפי שדבריו קיימין כמו דין ואין הדבר צריך דיינין אלא כל אחד מירשיו יחזיקוהו שומעי הצוואה בשלו כדפירש"י ז"ל וקאמרת ביום אתה מפיל דין נחלות ואי אתה מפיל דין נחלות בליילה שאין שומעי הצוואה או דיינין רשאי להפיל ולהזיק את הירשין בדין נחלות ושצוה אביהן אלא ביום ולא בליילה ומשום דמה שמחזיקין אותן בנחלתן לאו דין הוא וכינן דלאו דין הוא אין סברא לומר דאתי קרא למעוטי שלא יעשו כן בליילה לכה מייתי הא דתנא לחזקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין פי' כל מידי דנחלות אע"ג דלית ביה דין כגון להחזיק את הירשין בנחלתן וכיוצא בו כינן דמשפט קרייה רחמנא נסתים להיות כמו דין לענין שצריך להיות ביום ובשלישה כמו דין גמור וכדבר יהודה דאמר שלשה שנקנסו וכו' רצו כותבין רצו עושין דין פי' מדלא קאמר רצו דנין משמע דה"ק רצו מחזיקין הירשין בנחלתן ועושין את הדין ששמעו מפי אביהן דהיינו משפט הצוואה שצוה לפניהם ועוד דאי בדין גמור איירי אמאי פסיקא ליה דעושין דין אטו כולהו יורשין צריכין שיקוב הדין ביניהם ולא סגי להו בלאו הכי אלא ודאי עושין דין דקאמר היינו שמקיימין צוואת שכיב מרע ומחזיקין לכל אחד בחלקו כפי הצוואה ואפ"ה קאמר עלה רב חסדא לא שנו אלא ביום אבל בליילה אין עושין דין אע"ג דלאו דין הוא אלא שמחזיקין אותן בנחלתן אלמא דכל מידי דנחלות כמו דין דמי וצריך ג' וביום והיינו מדכתיב לחזקת משפט משמע דכל הפרשה כולה אפילו מידי דלית ביה דין כינן דשייך לנחלות כמו דין דמי כה נראה

פ'י הסוגיא וא"כ פשמחזיקין את היורשין בנחלתן צריכין להיות שלשה דינין וביום דוקא פשאר כל הדינין אע"ג דאין בין היורשים שום דין רק דלוקח בעלמא דכל מידי דנחלה פדין דמי וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' סנהדרין שכתב אין מתחילין את הדינין בלילה וכו' ואח"כ פתב הנחלת פדינין שנאמר בהן לחוקת משפט לפיכך אין מפילין נחלות בלילה מדכתב הנחלות פדינין משמע דבנחלות שאין בהן דין איירי וקאמר שהן כמו דינין מדכתיב לחוקת משפט ולכך אין הדינין מפילין נחלות בלילה פירוש שאין חול קין ומחזיקין את היורשין בלילה אע"ג דלאו דין הוא: אי מה ריבים בשלשה וכו' קצת תימא לרב אחא בריה דרב איקא דאמר בריש מכילתין דמדאורייתא חד נמי פשר מדכתיב בצדק תשפוט עמי תה א"כ מאי קאמר אי מה ריבים בשלשה פיון דמדאורייתא בחדא סגי ואע"ג דרש"י ז"ל פ' דדוקא בהודאות והלואות קאמר משמע דבגזלות ונחלות בעינן שלשה מ"מ מנא לן לאקשוניי נגעים לגזלות ונחלות טפי מהודאות והלואות וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא מקשינן כלל להך מילתא ואמר רב חסדא לא שנו אלא ביום נראה דהיינו הא דנקט רב יהודה שנכנסו לבקר את החולה ולא נקט סתמא שנכנסו אל החולה לאשמעינן דדוקא ביום קאמר לפי שאין מבקרין את החולה בלילה שלא ימנע עצמו מן הרחמים מפני שאז מכביד עליו חליו ויתניאש ממנו כמ"ש בטור י"ד סי' של"ה א אורחא דמלתא נקט שאין דרף ליפנס אל החולה אלא לבקרו: אמר קרא והוקע אותן לה' נגד השמש רישא דקרא קח את כל ראשי העם פירוש לשפוט כדאמר בסמוך ונגד השמש ארישא נמי קאי דמשפט ומיתה תרנייהו נגד השמש בעינן ואתי שפיר הא דלה קתני מתני' דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה בין לזכות בין לחובה דיני נפשות דנין ביום וגומרין בלילה לזכות אבל לא לחובה כדקתני בכולהו בבי משמע דס"ל למתני' דבדיני נפשות אם לא גמרו ביום אין גומרין בלילה אפילו לזכות משום דהא דמשפט נפשות נגד השמש בעינן בין לחובה בין לזכות במשמע: דף לה ליבא דאינשי אינשי לכאורה משמע דאינשי לשון שכחה הוא ואין נראה דבריש פרק אלו מציאות קאמר ש"ס נמי דוכתא דאינשי אינשי פירוש מקום האדם כאדם הוא דכיון דשייך לו הפל יודעין ומפירין את מקומו וקאמר נמי התם ריפתא דאינשי אינשי והיינו נמי כדפרישית ומדנקט הכא לישנא דהתם משמע דה"נ הכי קאמר לב האדם אדם הוא ולא בפומא לחודא תליא מלתא דלב האדם נמי אדם הוא וכיון שאין הסופרים יכולין לכתוב מה שבלבו חיישינן שפא אין יכול ליישב פבראשונה וכ"כ מהרש"ל ז"ל דלאו לשון שכחה הוא: ותהא קבורת מת מצנה דוחה שבת מק"ו מת מצנה היינו שמצא מת בדרף ואין לו קוברין עפה אע"ג דבתר הכי יהיה לו קוברין מותר לכהן לטמא לו שלא יהיה המת מוטל בבזיון עד שיבאו קוברים אחרים כדאיתא בפרק האשה רבה איזהו מת מצנה כל שאין לו קוברין קורא נאחרים עונין אותו אין זה מת מצנה ולכאורה משמע דהא דקאמר ותהא קבורת מת מצנה דוחה שבת דדוקא במת שאין לו קוברין קאמר אבל שאר כל המתים לא ואין נראה דנהי דמת מצנה שאין לו קוברין מותר לו לכהן לטמא לו כדי שלא יהיה מוטל בלא קבורה עד שיבאו קוברין מ"מ אין סברא כלל לומר שיהא עדיף משאר כל המתים לענין חילול שבת ואי שאר כל המתים אסורין לקוברן בשבת מת מצנה נמי לא עדיף מנייהו דאטו משום דאין לו קוברין עתה מותר לחלל עליו את השבת טפי משאר מתים אמאי לא ימתין נמי עד לאחר השבת לכ"ו

דְּקָא דְקָאָמַר וּתְהָא קְבוּרַת מַת מְצֻנָה דּוּחָה שְׂבֵת אַפְּוּלְהוּ מַתִּים קָאָמַר שְׂיָהָא מְוֹתֵר לְקַבְּוֹר
בְּשֵׁבֶת כָּל הַמַּתִּים אַפִּי' יֵשׁ לְהֵן קוּבְרִין דְּכוּלְהוּ מַת מְצֻנָה גִינְהוּ וְאַיְיִדִי דְנָקַט בְּרִיִּיתָא מַת
מְצֻנָה נָקַט אִיהוּ נְמִי מַת מְצֻנָה וְכַה"ג פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּרִישׁ מַסְכַּת מְגִילָה גַבִּי הָא דְקָאָמַר
ש"ס ח"ת וּמַת מְצֻנָה מַת מְצֻנָה עֲדִיף מְדַתְנִיָּא מְבַטְלִין ת"ת לְהוֹצֵאת הַמַּת וְכַתְּבוּ הַתּוֹ
דְּמַת מְצֻנָה לָאו דְּוִקָא נָקַט דַּה"ה לְכָל הַמַּתִּים שְׂבַע עוֹלָם מְבַטְלִין ת"ת לְהוֹצִיאָם אֲלָא אִיִּדִי
דְנָקַט בְּסַמוּךְ גַּבִּי וְלֹאֲחֻתּוֹ מַת מְצֻנָה נָקַט נְמִי ת"ת וּמַת מְצֻנָה וְעוֹד דְּכָל מַת פְּשָׁאִין קוּבְרִין
אוֹתוֹ אַע"ג דְּאִית לִיהּ קוּבְרִין מַת מְצֻנָה הוּא וְה"ק וּתְהָא קְבוּרַת מַת מְצֻנָה דּוּחָה שְׂבֵת
מִק"ו דְּכִינּוּן דְּמִשׁוּם שְׂלֵא יְהָא הַמַּת מְוֹטֵל קֶצֶת בְּלֹא קְבוּרָה דּוּחִין אֶת הָעֵבֹדָה כ"ש דְּמַהֲאִי
טַעְמָא יֵשׁ לְדַחֲוֹת שְׂבֵת וְלְקַבְּוֹר כָּל הַמַּתִּים בְּשֵׁבֶת דְּקָא שְׂבֵת קִילָא מְעַבְּוּדָה פִּינּוּן שְׂנַדְחִית
מְפָנְיָה א"נ נָקַט מַת מְצֻנָה מִשׁוּם ק"ו וְכִינּוּן דְּיִלְפִינּוּ מַת מְצֻנָה בַּק"ו יִלְפִינּוּ מִינְיָה שְׁאָר
מַתִּים בְּמַה מְצִינּוּ דְמֵאִי שְׁנָא מַת מְצֻנָה מִשְׁאָר מַתִּים לְעַנְנּוּ שְׂבֵת: דָּף ל' מִימּוֹת מִשָּׁה וְעַד
רַבִּי לֹא מְצִינּוּ תוֹרָה וּגְדוּלָה בְּמַקּוֹם אֶחָד לְפִי שְׂהַתּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ ג' חֲלָקִי מִקְרָא מִשְׁנָה ש"ס
וּלְכָף פְּשֵׁם שְׂהַמְקַר' נִכְתָּב ע"י מִשָּׁה שְׂלֵא הִיָּה פְּמוֹתוֹ בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּגְדוּלָה כָּף
הַמִּשְׁנָה נִכְתָּבָה ע"י רַבִּי שְׂלֵא הִיָּה ג"כ פְּמוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּגְדוּלָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל שְׁעַל יְדֵי שְׂהִיָּה
הַגְּדוּל בְּתוֹרָה וְגַם בְּגְדוּלָה לְכָף הִיָּה כַח בְּיָדוֹ לְאַסּוּף אֶת כָּל הַחֲכָמִים וְקִיבֵץ כָּל הַדִּינִים
וּפְיֻרִישִׁים שְׂנַתְּחַדְּשׁוּ מִימּוֹת מִשָּׁה עַד זְמַנּוֹ וּכְתָבְם עַל הַמִּשְׁנָה וְכֵן רַב אֲשִׁי לְפִי שְׂהִיָּה
הַגְּדוּל בְּתוֹרָה וְגַם בְּגְדוּלָה לְכָף הִיָּה כַח בְּיָדוֹ לְאַסּוּף אֶת כָּל חֲכָמֵי דוֹרוֹ וְקִיבֵץ כָּל הַדִּינִים
וּמִימְרוֹת שְׂנַתְּחַדְּשׁוּ מִימּוֹת רַבִּי וְאַיְלִיף וְכַתְּבוּ עַל הַש"ס: וְלֹא וְהָא הֵנּוּ הוֹנָא בַר נְתָן תוֹרָה
וּגְדוּלָה הִיָּתָה לוֹ כְּדֹאָמְרִינּוּ בְּמוֹעֵד קֶטָן דְּקָא דְחָקִי רִיגְלִיָּה דְהוֹנָא בַר נְתָן וְאָמַר בְּפָרָק
שְׁנֵי דְנִבְחִים דְאַתְיִים בִּיָּה וְהִיּוּ מְלָכִים אוֹמְנִיף כֵּן פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּפָרָק הַנְּזַקִּין מִשְׁמַע דְּפִרְיָ
וְלֹא וְכִי לֹא מְצִינּוּ תוֹרָה וּגְדוּלָה בְּמַקּוֹם אֶחָד מִימּוֹת רַבִּי וְעַד רַב אֲשִׁי וְהָא הֵנּוּ הוֹנָא בַר
נְתָן וְתִימָא דְאַמַּי קָא ס"ד דְהוֹנָא בַר נְתָן קֳדָים לִיהּ לְרַב אֲשִׁי פִינּוּן שְׁאִין הֲאָמַת כֵּן
כְּדֹאִיתָא בַּפ"ג דְּמוֹעֵד קֶטָן רַב אֲשִׁי אִתְחַזִּי לִיהּ בְּשׁוּקָא א"ל אִירְתַּח לִי תְּלַתִּין יוֹמִין כּו'
בְּיוֹם תְּלַתִּין אֲתָא אָמַר מֵאִי כְּוִלִי הָאִי א"ל דְּקָא דְחָקַת רִגְלִיָּה דְבַר נְתָן וְאִין מַלְכוּת נוֹגַעַת
בְּחִבְרָתָהּ אֲלֵמָא דְבַזְמַן רַב אֲשִׁי הֵנּוּ וְלֹא הֵנּוּ קֳדָים לִיהּ וְכֵן מִשְׁמַע מֵמֵאִי דְמִשְׁנֵי הוֹנָא
בַר נְתָן מִיכָף הֵנּוּ פִינּוּן לִיהּ לְרַב אֲשִׁי מִשְׁמַע דְּלֵמָאִי דְסִלְקָא דְעַתָּה הֵנּוּ סְבַר דְּלֹא הֵנּוּ
פִינּוּן לִיהּ מִיָּהוּ בְּזַמְנֵוֹ הֵנּוּ וְלֹא הֵנּוּ קֳדָים לִיהּ וְאִי לֹא גְרַסִּין וְלֹא אֲלָא גְרַסִּי וְהָא הֵנּוּ
הוֹנָא בַר נְתָן הֵנּוּ אֲתִי שְׁפִיר דְּפִרְיָ וְהָא הֵנּוּ הוֹנָא בַר נְתָן דְּאִיהוּ נְמִי גְדוּל בְּתוֹרָה וּגְדוּלָה
הֵנּוּ כְּמוֹ רַב אֲשִׁי וְלֹא הֵנּוּ תוֹרָה וּגְדוּלָה בְּמַקּוֹם אֶחָד בְּאֲדָם אֶחָד מִיָּהוּ בְּכָל הַסְּפָרִים
גְרַסִּין וְלֹא הֵכָא וּבְהַנְּזַקִּין: דִּינֵי נְפִשׁוֹת מִתְּחִילִין מִן הַצַּד פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת מִשׁוּם לֹא תַעֲנֶה
עַל רַב אֲבָל בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת לֹא חֲזִיִּישִׁין כּו' וְצ"ל דְּמַה שְׁעוֹמְדִין עַל הַמְּגִנָּה וְהוֹלְכִין אַחַר
הָרוֹב עוֹשִׁין בְּדִרְךָ שְׂאֵלָה וְזֶה דּוּחַק דְּלִישְׁנָא דְּמִתְּחִילִין מִן הַגְּדוּל מִשְׁמַע דְּהַגְּדוּל אִינוּ
אֲלָא מִתְּחִיל וְשְׁאָר דִּינֵינִין עוֹנִים וְאוֹמְרִים דְּעַתָּה אַחֲרֵי כֵּן פְּמוֹהוּ וְעוֹד דְּוִקָא דְּמִתְּחִילִין מִן
הַצַּד שְׁאִינוּ אֲלָא מִתְּחִיל וְאַחֲרֵי כֵּן אֶחָד אוֹמֵר דְּעַתָּה וְעוֹד דַּא"כ בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת נְמִי אֲמַאי
אִין עוֹשִׁין כֵּן בְּדִרְךָ שְׂאֵלָה לְכָף נִרְאָה כְּלִישׁוֹן שְׁנֵי שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּלֹא תַעֲנֶה עַל רַב
בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת כְּתִיב וְלֹא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת וְא"ת אֲמַאי קִפִּיד רַחֲמָנָא עַל כְּבוֹד הַגְּדוּל שְׂלֵא
לְעַנּוֹת אַחֲרֵי בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת טְפִי מֵמֵאִי דְּקִפִּיד בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת.

וי"ל דלא קפיד רחמנא על פבוד הגדול כלל בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות כי המשפט להים הוא ואין חולקין פבוד בכי האי גוונא אלא משום דיני נפשות חמירי חשש הפתוב זימנין יתבייש הקטן לחלוק על הגדול ונהרג שלא כדון לכה צנה הפתוב בדיני נפשות לא תענה על רב כי היכי שלא יתחילו מן הגדול אלא מן הצד דכיון דאסור לענות על רב ע"כ צריף להתחיל מן הצד אבל בדיני ממונות דלא חמירי לא חשש הפתוב דאי נמי יתבייש הקטן לחלוק על הגדול לפעמים לית לן בה וכ"כ בנ"י: אין מונין להן אלא אחד אב ובנו לא איצטריף למיתני בסיפא דפשיטא דאין קרובים פשרים אלא אידי דתני להו ברישא גבי טהרות וטמאות דמונין להן שנים תני להו נמי בסיפא דאין מונין להן אלא אחד אע"ג דלא איצטריף.

אמר רבי אבהו עשרה דברים וכו' לכה סידר ש"ס מלתא דרבי אבהו הך ולא סידר לה בסיפא דמתניתין אפיסקא דאין הכל פשרין לדון דיני נפשות משום דאין הכל פשרין לדון דיני נפשות לאו בכלל עשרה דברים הוא כדאמר בסמוך דאין הכל פשרין ועשרים ושלשה חדא היא: תנינא חדא זימנא אמילתא דרב יהודה קשיא ליה כמ"ש התוספות והשתא אתי שפיר דאיצטריף ש"ס למיעבד תרתי צריכות דקאמר אי אשמעינן גר משום דראוי לבא בקהל וכו' ואי אשמעינן ממזר דבא מטופה פשרה וכו' אי הנה פריף אמתני' לא הנה צריף למיעבד אלא חדא צריכותא או מגר לחודא או ממזר לחודא דהנה מצי למימר אי קנו מתני' דהכא הנה אמינא דאתי לאתויי גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא אי קתני מתניתין דהתם ה"א דמתני' דהתם אתי לאתויי גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא וכן ממזר לחודא כדפי' בגר: דף לו שהיא יושבת בטיבורו של עולם פירש"י ז"ל שבית המקדש באמצע של עולם ועוד נראה דלכה בית המקדש דומה לטיבור דכשם שתחילת יצירתו של אדם מן הטיבור הוא כדאיתא בפרק עגלה ערופה מהיכן הולד נוצר אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשו אילף ואילף כף תחילת יצירתו של עולם מבית המקדש הנה כדאיתא בפרק זה בורר פי השתות יתרוסון דאיפא למאן דאמר אלו בית המקדש יתרוס פדתנן אכן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושתיה היתה נקראת ופירש"י ז"ל לשמנה נשתת העולם שנא' אלהים דבר ויקרא ארץ ואמר מציון מכלל יופי במסכת יומא אומר עולם מציון נברא: אומר תיקרי בגדיו אלא בוגדיו דאל"כ הלא אין לה ריח רע יותר משטף של עזים כדפירש"י בפ' תולדות ונראה לפ' כדאיתא במדרש מור ואתלות קציעות כל בגדוניה אל תיקרי בגדוניה אלא בגדוניה שאפי' הבגידות נעשו זכיות ע"י תשובה ומעלות ריח טוב כמור ואתלות וקציעות ולהכי מייטי עליה עובדא דהנהו בריוני דהנה מקרב להו רבי זירא פי היכי דליהדרו בתשובה וכל אחד בא להוסיף דאי מסוגה בשושנים אימא דוקא צדיקים דסוגה בשושנים בסנהדרין פתיב ומפלה הרמון רשתה לא ששמעינן רשעים דריקה היינו שהיא ריח מתורה ומצות ומ"מ אינו פושע לעבור כ עבירה לכה מייטי לה מריח בוגדים דהיינו רשעים: שלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות לפי שהאדם הוא תכלית כל הנבראים ובעבורו נבראו פולם ואלו נבראו מתחילה יותר מאחד הנה מקום למינים לומר הרבה רשויות יש וכל אחד ברא אדם לעצמו להיות תכלית כל הנבראים: שאין דמה משור בדי פתבו התוס' מדמייטי הך עובדא אמתני' דכיצד מאומד משמע דדריש מהאי קרא דמאומד לא מיקטיל דמשמע ע"פ שנים עדים שראו את המעשה דמשמעות לשון עד לא

הוּי אֵלָא בְּרָאָה וַיַּדַע מִדְּכֶתִיב בְּשִׁבְעַת הַעֲדוּת וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע מִשְׁמַע דַּה"ק וְהוּא עַד גַּמּוּר דְּרָאָה וַיַּדַע אוֹ רָאָה וְלֹא יָדַע דְּהֵיִינוּ מְנָה מְנִיתִי לֵךְ בְּפָנֵי פְלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי אוֹ יָדַע וְלֹא רָאָה דְּהֵיִינוּ מְנָה הוֹדִיתָ לִי בְּפָנֵי פְלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי כְּדַאיִתָּא בְּפִרְקָא שְׁבִיעוֹת הַעֲדוּת וְאִין לְהַקְשׁוֹת פִּינּוֹן דְּלִשׁוֹן עֲדִים לֹא שִׁינָה אֵלָא בְּרָאָה וַיַּדַע א"כ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְּכֶתִיב בְּהוּ נְמִי עַל פִּי שְׁנַיִם יָקוּם דְּבַר אַמְאֵי הַעֲדוּת מְתַקְנִים בִּידְעָה בְּלֹא רָאָה שְׁאֵנִי הֵתֵם דְּגַלִּי קָרָא וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לֵה אֵלָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּדַאיִתָּא בְּפִרְקָא שְׁבִיעוֹת הַעֲדוּת: כְּמֵאן כְּרַבִּי אֲחָא כו' אִין לְהַקְשׁוֹת דְּלִמָּא ע"כ לֹא פְּלִיגֵי רַבְּנָן אֲדַרְבֵּי אֲחָא אֵלָא הֵתֵם דְּלֹא הִוָּה אֵלָא אֲנֻמְדָּנָא בְּעֵלְמָא אַבְל הֵכָא דְאַיְרִי שְׁמַצָּא סִינָה בִּידוֹ וְדָמוֹ מְטַפְטַף וְהָרוּג מְפָרְפֵר אִיפָא לְמִימֵר דְּבַכִּי הָאִי גִּוְנָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת אֲפִילוּ רַבְּנָן מוֹדוּ דְאַמְרִי' דְּהִנְהוּ לִיה פִּידְעָה בְּלֹא רָאָה דֹאע"ג דְּסִינָה בִּידוֹ וְהָרוּג מְפָרְפֵר וְדָמוֹ מְטַפְטַף אַפְתִּי לֹא הִוָּה יְדִיעָה בְּלֹא רָאָה אֵלָא אֲנֻמְדָּנָא הוּא כְּדִמְשַׁמַּע בְּהִדְיָא בְּפִרְקָא שְׁבִיעוֹת הַעֲדוּת וֹאע"ג דְּאֲנֻמְדָּנָא דְּמוֹכַח הוּא מ"מ מְלִתָּא דְּרַבִּי אֲחָא נְמִי אֲנֻמְדָּנָא דְּמוֹכַח הוּא פִּינּוֹן דְּגַמְלָה הָאוּחַר הוּא וְאוֹתוֹ גַּמְלָה הַנְּהַרְג נְמַצָּא בְּצִידוֹ וְלֹא נְמַצָּא בְּמִקּוּם אַחַר מוֹכַח מְלִתָּא דְּזִנְה הַרְגוּ וְלִהְכִי נִקְט וְנִמְצָא גַּמְלָה הָרוּג צִידוֹ וְלֹא קִתְּנֵי וְנִמְצָא גַּמְלָה הָרוּג בִּינְיָהֵם: מְכַנְּפָא הָאֲרִץ זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת כְּתוּב בְּתַשׁוּבַת הַגְּאוּנִים שְׁאִין בְּנֵי אֲרִץ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים קְדוּשָׁה אֵלָא בְּשִׁבְתָּ דְּכֶתִיב גְּבִי חַיּוֹת שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד וְכָל כְּנָף הוּא אוֹמֵר שִׁירָה אַחַת בַּיּוֹם בְּשִׁשִּׁת יָמֵי הַחֹל וְכו' כִּפ' אִין דוֹרְשִׁין לֹא מִשְׁמַע כֵּן דְּמִשְׁמַע הֵתֵם דְּאִין הַחַיּוֹת אוֹמְרוֹת שִׁירָה אֵלָא בְּשִׁשִּׁתֵי כְּנָפִים בְּלִבְד דְּאִיתָּא הֵתֵם כְּתוּב אַחַד אוֹמֵר שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד וְכָתוּב אַחַד אוֹמֵר וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת כָּאֵן בְּזִמְנָא שְׁבִית הַמְקַדְּשׁ קִיָּים כָּאֵן בְּזִמְנָא שְׁאִין ב"ה קִיָּים כְּבִיכּוֹל שְׁנַתְּמַעְטוּ כְּנָפֵי הַחַיּוֹת הֵי מְבַיְיָהוּ אִימְעוּט אֲמַר רַב אוֹתָן שְׁאוּמְרוֹת שִׁירָה בְּהוֹן כְּתִיב הֵכָא וּבְשִׁשִּׁתֵי יְעוֹפֵף וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר וְכֶתִיב הֵתֵם הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ אֲלֵמָא שְׁאִין אוֹמְרוֹת שִׁירָה אֵלָא בְּשִׁשִּׁתֵי כְּנָפִים וְיֵמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהַקְב"ה מְשִׁיב לְהֵם יֵשׁ לִי עוֹד כְּנָף אַחַד שְׁאוּמֵר לְפָנֵי שִׁירָה וְכו' נְרָאָה דְּהֵיִינוּ הָא דְּאִיתָּא בְּמִדְרָשׁ בְּרַאשִׁית רַבָּה תַּנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אֲמַרְהָ שְׁבַת לְפָנֵי הַקְב"ה רַבִּיש"ע לְכוֹלֵם יֵשׁ ק זוג וְלִי אִין בֶּן זוג אֲמַר לֵה הַקְב"ה כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל הוּא בֶּן זוגָה וְכִינּוֹן שְׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַר סִינִי אֲמַר לְהֵם הַקְב"ה זְכְרוּ הַדְּבָר שְׁאֲמַרְתִּי לְשִׁבְתָּ כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל הוּא בֶּן זוגָה הֵדָא הוּא דְּכֶתִיב זְכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבַת לְקַדְּשׁוֹ לְפִי שְׁפָל יוֹם מִיָּמֵי הַחֹל יֵשׁ לוֹ כְּנָף אַחַד מִן הַחַיּוֹת שְׁאוּמְרִים בּוֹ קְדוּשָׁה וְהוּא זוג שְׁלוֹ מְלִשׁוֹן וּפְרָשַׁת כְּנָפֶיךָ עַל אֲמַתְךָ שְׁהוּא עֲנִין זָיווג כְּדֵּ הַחַיּוֹת פּוֹרְשִׁים כְּנָפֵיהֶן וּמְקַשְׁקְשִׁין בְּקוֹל כְּנָפֵיהֶן כְּדָפִי' רַש"י ז"ל בְּפִרְקָא אִין דוֹרְשִׁין וְזֵהוּ זָיווגוֹ וְשִׁבְחוּ שֶׁל יוֹם מְלִבְד הַשְּׁבַת שְׁאִין לֵה כְּנָף לְכָף אֲמַרְהָ וְלִי אִין בֶּן זוג וְהַשִּׁיב לֵה הַקְב"ה כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל הוּא בֶּן זוגָה כְּלוּמַר יֵשׁ לִי עוֹד כְּנָף אַחַד בְּאֲרִץ שְׁאוּמֵר לְפָנֵי קְדוּשָׁה בְּשִׁבְתָּ שְׁנַאֲמַר מְכַנְּפָא הָאֲרִץ זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְּקֵאֲמַר בְּמִדְרָשׁ שְׁאֲמַר לְהוֹן הַקְב"ה לְיִשְׂרָאֵל זְכְרוּ הַדְּבָר שְׁאֲמַרְתִּי לְשִׁבְתָּ וְכו' שְׁנַאֲמַר זְכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבַת לְקַדְּשׁוֹ לְפִי שְׁאִין לְיוֹם הַשְּׁבַת שׁוּם כְּנָף מְכַנְּפֵי הַחַיּוֹת לֹמַר בּוֹ קְדוּשָׁה לְכָף הַזֶּהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לֹמַר בּוֹקְדוּשָׁה וְזֵהוּ שְׁאֲמַר לְהֵם זְכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבַת לְקַדְּשׁוֹ שִׁיזְכְּרֵהוּ לֹמַר בּוֹ קְדוּשָׁה: דָּף לַח שְׁלֵתִיאל שְׁנַשְׂאֵל עַל אֲלִתּוֹ מִשְׁמַע דְּהַקְב"ה שׁוֹאֵל עַל שְׁבִיעוֹתוֹ לְפָנֵי פְּמִלְיָא שְׁל מַעְלָה וְתִמְמָה דְּבְּפִרְקָא הַמוֹכַר אֶת הַסְּפִינָה אִיתָּא דְּאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה שְׁמַעְתִּי בַת קוֹל שְׁאוּמְרַת אוֹי לִי שְׁנַשְׁבַּעְתִּי וְעַכְשָׁיו

שנשבבתי מי מיסר לי ואמאי אינו שואל על שבועתו לפני פמליא של מעלה: בדי שיפנס למצנה מיד לפי שהאדם הזה תכלית בריאת העולם לכך רצה הקב"ה לחנכו במצנה תחילה: ושיכלל פי' ייפה אותן בקישוטין פלילת יופי תרגומו משוכלל בשופרא כף הקב"ה ברא שמים וארץ ואח"כ ייפה וקישט אותן במאורות וככבים ימים ונהרות וכל צרכי עולם: אדם הראשון מפל העולם פולו הוצבר עפרו במדרש מפרש טעמא שבכל מקום שימות שם תהא הארץ קולטתו עגן הקליטה נראה כדי שיתחבר עפר גופו של אדם לגוף הארץ להיות גולם אחד ולא יהיה שום הפרש ביניהם בדבר השב אל מקורו ואלו לא הוצבר עפרו מפל העולם אפתי הנה רושם הגוף ניכר וטעם העגן לפי שהנשמה משתוקקת אל הגוף וכל זמן שרושם הגוף ניכר הנשמה מצטערת עליו ואיננה מתיישבת למעלה תחת הפסא פדמניא בפרק שואל כל שנים עשר חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר שנים עשר חדש הגוף בטל ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת ונראה דהיינו הא דכתיב וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח חשוב אל האלהים אשר נתנה לכך נקט כשהיה דמשמע דוקא כמות שהיה מעיקרא גולם אחד בלי שום פירוד ואז הרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה וכל זמן שרישומו של גולם ניכר היא עולה ויורדת וזה טעם מה שצנה רבינו הקדוש שיהא ארונו נקופה לארץ ופירשו בו שיטלו כל הדר הסתותון כדי שיתחבר גופו של העפר להיות גולם אחד ולא יהיה הפסק ביניהן ומכאן תשובה לאותן שעושין לפהנים ולבכורים ארונות שלמות אין חיה רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לו כבהמה לפי שהאדם נברא בצלם דיוקן יוצרו כמ"ש כי בצלם אלהים עשה את האדם וכל זמן שעליו דמות תבניתו יתברך איתו מוטלת על החיה ובהמה וזהו שנא' נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ פי' שע"י שיהיה עשוי בצלמנו כדמותנו יהיה היכולת ביזו לרדות ולמשול בבהמה וסיה וכל הארץ וכ"כ הנהיר בפרשת משפטים דניאל כד רמו יתיה לגופא דאריותא אשתלים בצולמא דמריה ולא אישתני צולמיה לצולמא אחרא ועל דא דחלו אריותא מיניה ולא חבלוהו.

ונראה דהיינו נמי הא דאיתא במדרש וירדו בדגת הים אם זכו ירדו ואם לאו ירדו את שהוא בצלמנו כדמותנו וירדו ואת שאינו בצלמנו כדמותנו וירדו משמע דהא בהא תליא ולכך כתיב וירדו ולא כתיב וימשלו משום דוירדו יש לו שני פנים ל' ירדה ולשון ממשלה שכל זמן שהאדם עושה רצונו של מקום צלם אלהים עליו ומושל בחיה ואם אינו עושה רצונו של מקום הצלם ההוא נסתלק מעליו והחיה מושלת בו.

והיינו דקאמר הפס' ש חיה רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לו כבהמה שכל מי שאינו עושה רצונו של מקום הצלם ההוא נסתלק ממנו ואין לו דמות אדם אלא דמות בהמה ולכך החיה שולטת עליו ונראה דלכך כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו לשון רבים ולא כתיב וירד דהא אדם לשון יחיד הוא משום דאדם אינו שולט על החיה אא"כ כשהו שנים כדמשמע בפרק שואל דקאמר התם נקטינן אריה אבי תרי לא נפיל ופירש"י ז"ל מדכתיב ומוראכם וחתכם לשון רבים והא חזינו דנפיל ההוא פדרמי בר אבא דאמר אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה.

וּלְפִי זֶה אֲתִי שְׁפִיר מֵה שְׁאֲמַר הַפְּתוּב כַּבְּהֵמוֹת נִדְמּוּ לְשׁוֹן רַבִּים אַע"ג דְּנִמְשָׁל לְשׁוֹן יְחִיד
דְּנִמְשָׁל לְשׁוֹן מִמְשָׁלָה הוּא ה"ק נִמְשָׁל מֵה שְׁהָאֲדָם נִשְׁלַט מִן הַחַיָּה מִשׁוּם דְּבִהֵמוֹת נִדְמּוּ
כְּלוּמַר אִפִּי הֵן שְׁנַיִם וְנִקְטִינֵן דְּאֲרִיָּה אִבִּי תִרִי לֹא נִפְיֵל אֲפִילוּ הֵכִי הַחַיָּה שׁוֹלְטָת בְּהֵן לְפִי
שְׁנַדְמּוּ שְׁנִיָּהֶן כְּדָמוֹת בְּהֵמוֹת: הוֹשִׁיט אֲצַבְעוֹ קִטְנָה בִּינִיָּהֶם וְשָׂרְפֵן וּא"ת אֲמַאי שְׂרָפֵן
וְהֵלֵא יָפָה אָמְרוּ כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ פֶת שְׁלִישִׁית לֹא יָפָה אָמְרוּ רֵאשׁוֹנִים לְפָנֶיהָ וְאָמְרוּ נָמִי
רֵאשׁוֹנִים שְׁאֲמְרוּ לְפָנֶיהָ מָה הוֹעִילוּ מִשְׁמַע דְּהִסְפִּימוּ לְדַבְּרֵיהֶם וּי"ל לְפִי שְׁעִיקָר שְׁאֲלָתוֹ
יִתְבַּרֵךְ מִמְּלֶאכִי הַשְּׂרָת עַל בְּרִיאַת הָאֲדָם לֹא הִיָּתָה מִצִּידוֹ כִּי הוּא יִתְבַּרֵךְ יוֹדַע יִצְרָנוּ כִּי
עָפָר אֲנַחְנוּ אֲלֵא עִיקָר שְׁאֲלָתוֹ הִיָּתָה מִצַּד הַמְּלֶאכִים לְפִי שְׁהָאֲדָם עֲשׂוּי בְּדָמוֹתָן לֹא רָצָה
לְבָרְאוּ בְּלִי דַעְתָּן כְּמוֹ שְׁפִירָש"י ז"ל בְּכַרְשַׁת בְּרֵאשִׁית שְׁלֵא יִתְקַנְאוּ בּוֹ וְהִיָּינוּ דְקִאָמַר
אָמַר לְהֵן רְצוֹנְכֶם נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵינוּ פִּי וְכִי רְצוֹנְכֶם הוּא וְלֹא תִתְקַנְאוּ בּוֹ וְהִמָּה הַשִּׁיבּוֹ
לוֹ מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגוֹמַר כְּלוּמַר כִּינֵן דְּאָנוּשׁ אָנוּשׁ הוּא וְכֵן אָדָם מֵאֲדָמָה הוּא וְאִי
אֲפֹשֶׁר שְׁלֵא יִחְטֵא אִין רֵאוי לָהּ לְזוֹכְרוֹ וּלְפּוֹקְדוֹ מִצִּידָהּ וְעַל עִיקָר שְׁאֲלָתוֹ יִתְבַּרֵךְ אִם
מִצִּידָם לֹא יִבְצָר לֹא הַשִּׁיבּוֹ כְּלוּם מִשְׁמַע דְּלֹא הָוָה נִיחָא לְהוּ אֲלֵא שְׁתִּלְאוּ הַדְּבָר בּוֹ יִתְבַּרֵךְ
וּלְכָה שְׂרָפָם וְכֵן פֶת שְׁנִיָּה אֲבָל פֶת ג' הַשִּׁיבּוֹ כְּהִגֵּן וְאָמְרוּ רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם רֵאוי הִיָּה לָנוּ
לְהַשִּׁיב כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ רֵאשׁוֹנִים כִּי מִצִּידָם אִין רֵאוי לְזוֹכְרוֹ אֲלֵא לְפִי שְׁהֵרֵאשׁוֹנִים לֹא
הוֹעִילוּ בְּתִשׁוּבָתָן נִכְסוּק מִזָּה וּמָה שְׁאֲתָה שׁוֹאֵל מִצִּידָנוּ אִם רְצוֹנְנוּ הוּא אִין זֶה שְׁאֲלָה
כְּלָל וְכִי עוֹלָם שְׁלָנוּ הוּא הֵלֵא כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ שְׁלָהּ הוּא כָּל מָה שְׁאֲתָה רוֹצָה לַעֲשׂוֹת
בְּעוֹלָמָה עֲשֶׂה וְכִינֵן שְׁהַגִּיעַ לְאֲנָשֵׁי דוֹר הַמַּבּוּל וְכו' אָמְרוּ לְפָנֵינוּ רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם לֹא יָפָה
אָמְרוּ רֵאשׁוֹנִים שְׁמַצְדָּה רֵאוי הִיָּה שְׁלֵא לְזוֹכְרוֹ וְהִיָּינוּ מֵה שְׁהַשִּׁיבּוֹ עַד זַקְנָה אָנִי הוּא וְעַד
שִׁיבָה אָנִי אֲסַבּוּל סִיפֵא דְקִרָא אָנִי עֲשִׂיתִי וְאָנִי אֲשֵׂא וְאָנִי אֲסַבּוּל הַזְּכִיר אָנִי זֶה
אֲחַר זֶה הַרְבֵּה פְעָמִים כְּלוּמַר מִצִּידֵי אִין לְחוּשׁ כִּי אָנִי אֲסַבּוּל חֲטָאוּ וְכִמוֹ שְׁיִסְדּוּ בְּתַפְלָה
הַסּוּבָל וּמַעֲלִים עֵין מְסוּרְרִים: אִידי וְאִידי חֲדָא מְדָה הִיא תִימָה וְהָא אִי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר כֵּן
דְּהָא גִלְגַּל הַרְקִיעַ מְקִיף אֶת הָאֲרִץ וְהָאֲרִץ עוֹמֶדֶת בְּאֲמָצַע הַגִּלְגַּל נִמְצָא כִּי מְקַצֶּה הַשְּׁמַיִם
עַד קֶצֶה הַשְּׁמַיִם הוּא כְּפָלִים כְּמוֹת שֶׁהוּא מִן הָאֲרִץ עַד לְרְקִיעַ וּי"ל דְּמֵן הָאֲרִץ עַד הַרְקִיעַ
לְמַעְלָה רְחוּק יוֹתֵר הַרְבֵּה מִמָּה שְׁיֵשׁ מִתַּחַת לְאֲרִץ עַד הַרְקִיעַ לְמַטָּה וְנָהִי דְמֵן הַצִּדְדִין
שְׁנֵיהֶם הוּא שְׁכָמוּ שְׁיַעוּר שְׁיֵשׁ מִן הָאֲרִץ עַד הַרְקִיעַ לְצַד מְזֻרַח כְּהַ מְמַנָּה עַד הַרְקִיעַ לְצַד
מְעָרֵב וְכֵן לְצַפּוֹן וְכֵן לְדָרוֹם מ"מ מְמַנָּה וּלְמַעְלָה רְחוּק הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שְׁיֵשׁ מְמַנָּה
וּלְמַטָּה וּלְמַקְצֶה הַשְּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשְּׁמַיִם דְּקִרָא לֹא מֵאֲמָצַע הַגִּלְגַּל מְקַנָּה אֶל קֶצֶה קִאָמַר
אֲלֵא מְקַצֶּה אֶל קֶנָה בְּשִׁנָּה לְאֲרִץ קִאָמַר דְּהֵכִי מִשְׁמַע קִרָא אֲסַר בְּרֵא אֱלֹהִים אָדָם עַל
הָאֲרִץ וּלְמַקְצֶה הַשְּׁמַיִם וְגו' מִשְׁמַע דְּמַקְנָה הַשְּׁמַיִם בְּשִׁנָּה לְשִׁטַּח הָאֲרִץ קִאָמַר וְכִינֵן דְּאִין
הָאֲרִץ עוֹמֶדֶת בְּאֲמָצַע הַגִּלְגַּל מִמָּשׁ אֲלֵא לְמַטָּה מֵאֲמָצַע הַרְבֵּה נִמְצָא כִּי מְקַצֶּה אֶל קֶצֶה
בְּשִׁנָּה לְאֲרִץ אִינוּ רְחוּק כָּל כְּהַ כִּי לְמַטָּה מֵאֲמָצַע הַגִּלְגַּל מִתְקַצֵּר וְשְׁפִיר יָכוֹל לְהִיּוֹת
דְּחֲדָא מְדָה הִיא שְׁכָמוּ שְׁיֵשׁ מִן הָאֲרִץ עַד הַרְקִיעַ כְּהַ יֵשׁ מְקַצֶּה אֶל קֶצֶה בְּשִׁנָּה לְשִׁטַּח
הָאֲרִץ וְכֵן מִשְׁמַע בְּמַסְכַּת תְּמִיד דְּאִין הָאֲרִץ עוֹמֶדֶת בְּאֲמָצַע הַגִּלְגַּל מִמָּשׁ דְּקִאָמַר הֵתָם
שְׁאֵל אֶלְכְּסִנְדְרוֹס מוֹקֵדוֹן אֶת מִן זַקְנֵי הַנְּגַב הַשְּׁמַיִם לְאֲרִץ רְחוּק אוּ מְזֻרַח לְמַעְרֵב אָמְרוּ
לוֹ מְזֻרַח לְמַעְרֵב תַּדַּע שְׁהִרִי חֲמָה בְּמְזֻרַח הַכָּל מְסַתְּפִלִין בְּהַ חֲמָה בְּמַעְרֵב הַכָּל מְסַתְּפִלִין
בְּהַ חֲמָה בְּאֲמָצַע רְקִיעַ אִין הַכָּל מְסַתְּפִלִין בְּהַ וְחֲכָמִים אוֹמְרִים זֶה וְזֶה כְּאֶחָד שְׁוִים אֲלֵמָא
אִית לִיהַ לְתַנָּא קִמָּא דְּמֵן הָאֲרִץ לְמְזֻרַח רְחוּק יוֹתֵר מִמָּה שְׁיֵשׁ מִן הָאֲרִץ עַד הַרְקִיעַ לְמַעְלָה

וכן מן הארץ למערב רחוק יותר ממה שיש מן הארץ עד הרקיע למעלה כדפירש רש"י ז"ל שם דלקה הכל מסתפלין בה ואי אמרי' דהארץ עומדת באמצע הגלגל ממש נמצא דאין מן הארץ ולמזרח וכן ממנה ולמערב טפי ממה שיש ממנה עד לרקיע למעלה וא"כ אמאי מסתפלין בה כשהיא במזרח ומערב וכשהיא למעלה אין מסתפלין בה אלא ודאי צריף לומר דבהכי פליגי ת"ק שבר דהארץ עומדת למעלה מאמצע הגלגל הרבה ומתחת הארץ עד הרקיע למטה רחוק יותר הרבה ממה שיש מן הארץ עד הרקיע למעלה וכיון שהיא עומדת למעלה מאמצע הגלגל הרבה הדבר נראה לעינים שיש ממנה עד למזרח יותר ממה שיש ממנה עד הרקיע וכן ממנה למערב יש יותר ממה שיש ממנה עד הרקיע ונחכמים סברי דאדרבא הארץ עומדת למטה מאמצע הגלגל הרבה ומן הארץ עד הרקיע למעלה רחוק הרבה יותר ממה שיש מפתח לארץ עד הרקיע למטה ולכך ס"ל דזה וזה שוין דמקצה אל קצה בשנה לארץ יש כמו שיש מן הארץ עד לרקיע: אדם הראשון מין היה וכו' הא פשיטא דאדם הראשון חסיד גדול היה כדאית' בפרק עושין פסין ר' מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלישים שנה כו' ולא פליגי הכא אלא בשעה שאכל מן העץ מה היתה פנונתו וס"ל לרב דבאותה שעה נזרקה בו מינות מדכתיב איפה אן נטה לבך והיגו מינות כמו שאמרו ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות שנוטה לבו לצד אחר ור' יצחק סבר דאותה שעה משף בערלתו ורב נחמן סבר דבאותה שעה פפר בעיקר אבל אחר שראה שנקנסה מיתה על ידו חזר בתשובה והיה חסיד גדול.

ונראה דפליגי עד היכן הגיע החטא דמאן דאמר איפה אן נטה לבך ס"ל כמ"ד עץ שאכל אדם הראשון אתרוג היה ולדידיה נראה דאיסור עץ הדעת הוא רמז שיהא לבו של אדם דבוק בו בהקב"ה תמיד לא יפרד עולמית כמ"ש ובו תדבק לפי שהיא יתברך נמשל לאילן כפיכול פי' דוע והיגו מה שאמרו ארבעה נכנסו לפרדס ואמרו אחר קיצץ בנטיעות ולבו של אדם אשר שם משפן הנשמה הנאצלת ממנו ית' פנר מנר נמשל ודומה לאתרוג כדאי' במדרש רבה פ' אמור לכה גזר הקב"ה שלא יאכל מן העץ כדי שלא יפריש לבו ונשמתו ממנו יתברך נמצא פי' במה שעבר על הציווי קיצץ בנטיעות והיה דומה לאחר שהיה מין והיגו דדריש איפה אן נטה לבך לפי שעל ידי שקיצץ האתרוג הדומה ללב מן האילן נטה לבו ממנו יתברך ולא האמין בו.

ואולי מהאי טעמא כשמנענעין האתרוג ולולב מוליכין ומביאין אותן לכל הקצוות רמז שאנחנו חוזרין להטות לבבנו ושאר כל ראשי האברים אל הקב"ה המולך בכל הקצוות כדי לתקן בזה חטאו של אדם הראשון.

ורבי יצחק אמר משף בערלתו היה כשאכל מן העץ וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' בראשית שקודם שחטא לא היה בין אדם ואשתו השמיש לתאנה אבל בעת ההולדה יתחברו יולידו ולכן היו האברים כולם בעיניהם כפנים והידיים ולא יתבוששו בהם ואחר שאכלו נכנס בהם יצר ותאנה ונראה דלקה משף אז בערלתו כדי להרבות תאנות השמיש וכמו שאמרו שהמילה מתיש פת התאנה והיא שלא יתאנה לעריות ורבווי תשמיש כל כך והוא כשהרגיש התאנה והיא משף בערלה להרבות התאנה.

ורב נחמן אמר כופר בעיקר הנה באכילת העץ שהאמין בקדמות העולם חליל' וזהו כופר בעיקר שאינו מאמין שהוא ית' עיקר ויסוד הכל וכדאיתא במדרש פי יודע אלהים כי ביום אכלכם ממנו כל אמן שונא בני אומנתו מן העץ אכל וכרא את העולם והייתם כאלהים יוצרי עולמות וכיון שהאמין לדברי' בטלים הללו נמצא שהיה סבור שהעולם קדמון ח"ו שהרי סבור היה שהעץ קדמון הוא א"כ באכילת העץ הנה כופר בעיקר שלא האמין שהוא ית' עיקר ויסוד הכל.

נעשה אדם בצלמנו ויברא אלהים את האדם וכן ישמח ישראל בעושיו לשון רבים בני ציון יגילו במלכם לשון יחיד ומשום דכתיב נעשה אדם בצלמנו לשון רבים לפי שהוא ית' נמלה בפמליא של מעלה כשבראו לכה פתיב נמי ישמח ישראל בעושיו לשון רבים שלעתיד ישמח ישראל בו ותברך גם עם המלאכים שהספימו עליו והאי קרא לעתיד קאי דרישא דקרא שירו לה' שיר חדש לשון זכר והיינו לעתיד כדאיתא במדרש: פי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראינו אליו נראה לפרש דה"ק פי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כדמיון קרובים רבים לפי שיש כמה מיני קורבה יש מצד התולדה כאב ואם יש מצד החתנות ויש מצד החיוב כמלה על עבדיו וכרועה על הצאן והוא ותברך קרוב לנו בכל מיני קורבה הכל לפי התפלה והצעקה אשר אנחנו קוראים אליו הוא עונה אותנו והיינו דקאמר סיפא דקאמר בכל קראנו אליו וכן משמע בירושלמי דברכות פרק הרואה דקאמר שאלו המינים לרבי שמלאי מהו דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו א"ל מי פתיב בכל קראנו אליהם אליו פתיב א"ל תלמידיו לאלו דחית בקנה לנו מה אתה משיב א"ל קרוב הוא בכל מיני קורבות: דף לט אמר ליה השר לרבן גמליאל וכו' כל המעשים הללו לא נכתבו אלא מפני תשובת המינין ואידי דאיירי לעיל מתשובת המינין נקט להו הכא מפלגה לעיקרא דהורמיז פי' הקב"ה מפלגה לתפאי דהורמין פי' שד וכמ"ש התוס' כלומר הפה שמכניס טעמים יפים ומשקין נקיים וכן שאר נקבים ראויים לניחוס להקב"ה שהוא בראן אבל נקבי הרעי והשתן שלמטה אינו ראויין לניחוס להקב"ה אלא לשד שהוא בראן ומפלגה דנקט לאו דוקא אלא דכולי עלמא נמי ונראה דהוא אמגושא הנה מפ' נעשה אדם שהקב"ה אמר כן לשד ורש"י ז"ל כתב דא"ל יודע אני ע"י פישוף כו' וקצת קשה דא"כ מאי קמ"ל ש"ס בהך עובדא אבל למאי שפירשתי נפקא מינה לתשובת המינין: אם אכזרי הוא הורג את פולן וכו' פי' אם אכזרי הוא שרוצה לעשות פולו דין הורג את פולם ואם רחמן הוא שרוצה לשתף רחמים לדין הורג חציין לדין ומניח חציים לרחמן ואם רחמן מלא רחמים הוא שגם בפלגא דדינא רוצה לעשות רחמים והיינו מלא רחמים מייסר הגדולים שבהן בלבד שבכל מקום אשפחן פי' גדול הדור הוא שקול כנגד כל הדור כדאמר' שקול משה כנגד כל ישראל וכיון דשניהן שקולין נמצא דגדול הדור פלגא דדור הוא ושאר כל הדור פולו נמי כפלגא דדור דמי וכשהקב"ה מייסר את הגדול בלבד ומני' פולן הרי הוא דן אותן פלגא דדינא ופלגא רחמים ואפי' פלגא דדינא נמי יש בו רחמים דאף ע"ג דגדול הדור שקול הוא ככל הדור ופלגא ופלגא נינהו מ"מ אידך פלגא דדרא פוליה עדפיא שע"י כן כל הדור מתקיים וזה טעם מה שהצדיק נתפס בעון הדור ובש' פיסוי הדם מפורש ענין זה באריכות: מפני מה לא נאמר בהודאה זו פי טוב וכו' נראה דהיינו נמי הא דאיתא בפרק מקום שנהגו מפני מה לא נאמרה כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של

גיהנם לפי שהגיהנם רשעים נופלין בו ואין הקב"ה שומח במפלתן של רשעים לקף לא נאמרה בו פי טוב כדאמרין הקא: מעשה ידי טובעים בים לפי שהפל נברא במאמר והאדם נברא בינדי יתברך כמ"ש ותשת עלי פפכה כדפירש"י ו"ל בפר' בראשית כביכול כאלו היתה טרחא לפניו בבריאת האדם יותר משאר כל הבריות לקף נקט מעשה ידי טובעין כאלו אמר פחי ועוצם ידי עשיתה זאת ואתם אומרים שירה: והנערה יפה עד מאד וכו' פירש"י ו"ל דהאי קרא דאבישג נקט למדרש הקא משום דרשא דלעיל דדרש מאוד דכתיב בעובדיהו וא"ת ודרשא קמיימא דויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו וכו' אמאי נקט לה הקא דהא לא איירי ביה מעיקרא מידי וי"ל דאידי דנקט הקא קרא דאבישג דאיירי ביה רבי חנינא בר פפא נקט נמי הקא דרשא דקרא דויקח את בנו הבכור וכו' דאיירי ביה נמי רבי חנינא בר פפא דאמר באותה שעה ירדו וכו' והנה ליה למינקט מעיקרא קרא דאבישג ובתר הכי קרא דויקח את בנו הבכור וכו' אלא משום דלא רצה לסיים הפרק במלתא דרבי חנינא בר פפא דאמר באותה שעה ירדו שונאיהו של ישראל למדריגה התחתונה שאין מסיימין לא מסכת ולא פרק אלא בדבר טוב: היו בודקין פרק חמישי דף מ' שפן בסייף פתבו התוס' פ"ה דעיר הגדחת בסייף ועדים זוממין דפרשת' משמע שמעידין על רוצח מדכתיב נפש בנפש ותימה דעל כל חייבי מיתות שיעידו שייך לומר נפש בנפש כשהוזמו נראה להכי מיייתי רש"י ו"ל סיפא דקרא שכ' מדכתיב נפש בנפש עין בעין וגו' משום דמשמע דנפש בנפש הוי דומיא דעין בעין ועין בעין לא משפחת לה אא"כ מעידין באחד שהכה את עין חבירו כדי לענשו עין וצוה הפתוב לעשות לעדים כאשר זממו לעשות לענשם עין בעין ובכה"ג איירי נפש בנפש שהעדים מעידין בא' שהרג את חבירו כדי לענשו נפש ואמר רחמנא לעשות לעדים כאשר זממו לעשות לענשם נפש בנפש.

אמש הרגו שכיח נראה דרבי יוסי נמי אית ליה דשבע חקירות בעינן דהא מקראי דרשינן להו מיהו דוקא היכא דצריף לבודקו בכולהו כגון דמספקינן בהו בכולהו ולא פליגי אלא בדלא צריף כגון שאמר עכשיו הרגו או אמש הרגו תנא קמא סבר אף ע"ג דלא צריף רמינן עליה דרבי שמעון בן אליעזר ורבי יוסי סבר דהיכא דלא צריף לא רמינן עליה מידי והא דנקט רבי יוסף באיזה יוסי באיזה שעה באיזה מקום טפי משאר חקירות משום דהנהו שכיחי ברוב עדיות: דף מא שהתרו בו ועדיין הנה מקושש פירש"י ו"ל שקישש לא נאמר אלא מקושש וכו' ועוד נראה דמייתורא יליף דהנה מצי למקכתב ויקריבו אותו המוצאים אותו אל משה למה חזר וכתב מקושש עצים אלא לאשמעי' שהתרו בו ועדיין הנה מקושש אמר קרא יומת המת עד שיתיר עצמו למיתה קצת קשה דא"כ למה לי קרא להתראה מן התורה תיפוק ליה מדכתיב יומת המת דבעינן שיתיר עצמו למיתה ולא שייך למימר שיתיר עצמות למיתה בלא התראה ולמאי שפכתו התוס' לעיל דקא מיבעיא ליה מנא לו דבעינן ה ית תוף כדי דיבור אתי שפיר: אי נמי שזינתה מקרובים פתבו התוס' וא"ת אפתי מצי אמרי לפוסלן בעדות באנו וכו' וא"ת א"כ לר' יוסי בר יהודה דאמר חבר אין צריף התראה חבר דמיקטיל היכי משפחת לה הא מצי אומרים לפוסלו לעדות באנו וכיון דאינהו לא מיקטלי איתו נמי לא מיקטיל וי"ל כמ"ש התוספות בפרק קמא דכל היכא דאי אפשר להיות זה בלא זה לא מצי אמרי בשביל זה באנו ובשביל זה לא באנו פיון דלא סגי בלאו הכי ומלתא דרב תנן דאמר שיכולין לומר לאוסרה על בעלה

בָּאנוּ אִינְרֵי פְּגוֹן דְּלֵא יְדַעֵי שְׁהִיְתָה חֲבִירָה א"נ לֵא יְדַעֵי דְחֲבַר א"צ הַתְּרָאָה אֲבָל הֵיכָא דִּינְדַעֵי שְׁהוּא חֲבַר וְנִדְעֵי דְחֲבַר אִין צְרִיף הַתְּרָאָה לֵא מ"ל בְּשִׁבִיל זֶה בָּאנוּ וּבְשִׁבִיל זֶה לֵא בָּאנוּ פִּינּוֹן דֵּא"א לְזֶה בְּלֵא זֶה וְכֵה"ג מִשְׁפַּחַת לְהֵן לר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה דְחֲבַר מִקְטִיל וְהָא דְפָרִיף אֲלֵא אֲשֶׁה חֲבִירָה דְקו"ל דְּמִקְטִילֵא אֲלֵיבֵא דר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה ה"מ לְשִׁנּוּי פְּגוֹן דִּינְדַעֵי שְׁהִיְתָה חֲבִירָה וְנִדְעוּ דְחֲבַר א"צ הַתְּרָאָה וְכ"כ הַתּוֹסְפוֹת לְעִיל: אֲחַד אֹמֵר כְּלִיו שְׁחוּרִין וְאֲחַד אֹמֵר כְּלִיו לְבָנִים הָרִי זֶה נֶכוֹן וּמַתְנִי דְקַתְנִי אֲחַד חֲקִירוֹת וְאֲחַד בְּדִיקוֹת בְּזִמְן שְׁמַכְחִישִׁין זֶה אֵת זֶה עֲדוּתָן בְּטִלָּה מוֹקִי לֵה רַב חֲסֵדָא דְוָקָא בְּאֲחַד אֹמֵר בְּסִיף הָרְגוּ וְאֲחַד אֹמֵר בְּאַרְיָן הָרְגוּ דְהָנִי בְּגוּפָא שְׁל עֲדִיוֹת: מֵאִי אִפִּי שְׁנִים אֹמְרִים פְּשִׁטָּא פִּינּוֹן דְכִי אֲמַר אֲחַד אִינִי יוֹדַע עֲדוּתָן קִיָּמַת אַע"ג דָּאז אִין הָעֵדִים יְכוּלִין לְהַכְחִישִׁין זֶה אֵת זֶה וְאִפִּי"ה מְהִיָּא א"כ פְּשִׁטָּא דְכִי אֲמַרִי תְרַנְוִיְהוּ עֲדוּתָן קִיָּמַת לֵאו רְבוּתָא הִיא כְּלָל דְהָאִי דֵּא' יוֹדַע אֲנִי לֵא מְעַלָּה וְלֵא מוֹרִיד פִּינּוֹן דְחֲבִירוֹ אֲמַר אִינִי יוֹדַע וְלֵא מְצִי אֲתִי לִידֵי הַכְּחָשָׁה: בְּחֲקִירוֹת אִפִּי שְׁנִים אֹמְרִים יְדַעְנוּ וְאֲחַד אֹמֵר אִינִי יוֹדַע עֲדוּתָן בְּטִלָּה אַע"ג דְּמַתְנִי אִיפְכָא קַתְנִי וְאִפִּי שְׁנִים אֹמְרִים אִין אָנוּ יוֹדַעִין עֲדוּתָן קִיָּמַת הֵוּא אֲבִדִיקוֹת קָאִי דְפְשִׁטָּא דְמַתְנִי כְּדָקָאִי קָאִי וְלֵא אֲתִי לְפָרוּשִׁי אֲלֵא לִישְׁנָא דְאַפִּילוּ וְקָאֲמַר דְאַפִּי דְנִקְט אַרְיָשָׁא קָאִי וְרַמְזוּ לָן דְּבַחֲקִירוֹת דְרִישָׁא אִפִּי שְׁנִים אֹמְרִים יְדַעְנוּ כו' עֲדוּתָן בְּטִלָּה וְלִרְבָּא לֵא נִיחָא לִיה לְמִימַר הֵכִי דְכִינּוֹן דְסִיָּים עֲדוּתָן קִיָּמַת לֵא שְׁיָיְה לְמִימַר דְלִישְׁנָא דְאַפִּי אֲתִי לְאַשְׁמַעִי דְעַד תּוֹן בְּטִלָּה דְאֵם כֵּן הַפֵּל חֲסַר מִן הַסֵּפֶר לְכָף מְשַׁנֵּי דֵה"ק אִפִּי בְּחֲקִירוֹת דְעֵיקַר מְלִתָּא נִינְהוּ אֵם שְׁנִים אֹמְרִים יְדַעְנוּ וְאֲחַד אֹמֵר אִינִי יוֹדַע עֲדוּתָן קִיָּמַת וּפְשִׁטָּא דְמַתְנִי דְקַתְנִי וְאַפִּילוּ שְׁנִים אֹמְרִים אִין אָנוּ יוֹדַעִין וְדֵאִי אֲבִדִיקוֹת קָאִי כְּדְפִירֵשׁ מִיהוּ בְּלִישְׁנָא דְאַפִּילוּ רַמְזוּ לָן דְאַפִּי בְּחֲקִירוֹת אֵם שְׁנִים אֹמְרִים יְדַעְנוּ כו' עֲדוּתָן קִיָּמַת דְהִשְׁתָּא קָאִי שְׁפִיר עֲדוּתָן קִיָּמַת אֲלִישְׁנָא דְאַפִּילוּ דְנִקְט בְּרִישָׁא: דָּף מֵב ה"ג מְרִימַר וּמַר זוּטְרָא מְכַתְפִי אֲהַדְדִי וּמְבָרְכִי וְנִרְאָה שְׁהִיוּ זְקָנִים וְלֵא יְכָלוּ לְעַמּוּד בְּלֵא סְמִיכָה לְכָף הִיָּה כֵּל אֲחַד מִנֵּיהּ אֵת יָדוֹ עַל פְּתֵיף חֲבִירוֹ וְסַמָּה עֲצָמוֹ בְּכַתְפוֹ שְׁל חֲבִירוֹ וּמְבָרְךָ וְאַשְׁמַעִינּוּ דֵאע"ג דְקו"ל דְסְמִיכָה פִּישִׁיבָה דְמִי מ"מ כֵּה"ג שְׁרִי וּלְפִי זֶה הִיָּה נִרְאָה דְלַכְתָּחִילָה יֵשׁ לִיזְהַר שְׁלֵא יְהֵא אָדָם נִשְׁעֵן עַל מַקְלוֹ וּיְבָרְךָ דְעַמִּידָה מְעַלִּיא בְּלֵא סְמִיכָה בְּעִינּוֹ מִיהוּ בְנִי גָרִים מְרִימַר וּמַר זוּטְרָא מְכַתְפִי לְהוּ וּמְבָרְכִי וְכֵן גָרִים הַטּוֹר וְכֵה"ג אִיתָא בְּפ' אִין צְדִין אֲמִימַר וּמַר זוּטְרָא מְכַתְפִי לְהוּ בְּשַׁבְתָּא דְרַגְלָא וַא"כ אִין מְפָאן רֵאזֵה: א"ל הֵאִי נְשִׁי דִידָן נְמִי מְבָרְכִי לְפִי שְׁלֵא הַזְפִּיר רַב אֲחָא בְּבִרְכָה דְבְּנֵי מְעַרְבָא שׁוּם שְׁבַח וְהוֹדָאָה לוֹ יֵת' אֲלֵא בְּרַכָּה בְּעַלְמָא מַה שְׁמַחְדָּשׁ חֲדָשִׁים לְכָף הַשִּׁיב לוֹ בְּבִדְיָחוּתָא וּלְמַר לוֹ הֵאִי נְשִׁי דִידָן נְמִי רְבַרְכִי מִשׁוּם דְאִיתָא בִּיר וְשִׁלְמִי הֵנִי נְשִׁי דְנִהִיגִי דְלֵא לְמִיַּעֲבַד עֲבִידְתָּא בְּרִישׁ יְרַחֵי מְנַהֲגָא וְאִיתָא נְמִי בְּפִרְקֵי דר' אֲלִיעֶזֶר לְפִי שְׁלֵא רְצוּ הַנְּשִׁים לִיתָן חֲמִיָּהוֹן לְבַעֲלֵיהוֹן בְּמַעֲשֵׂה הָעַגְלָה לְכָף נָתַן לְהוֹן הַקַּב"ה שְׁכָרוֹן שְׁיָהוּ מְשֻׁמְרוֹת רֵאשׁ חֲדָשׁ יוֹתֵר מִהָאֲנָשִׁים וְנִרְאָה שְׁנָתַן לְהֵם חָג מְיוֹחַד תַּחַת חָג דְעַגְלָה שְׁלֵא רְצוּ לְחוּג בּוֹ שֵׁנ' חָג לֵה' מְחַר וְהִי נּוֹ דְקָאֲמַר מַר הֵאִי נְשִׁי דִידָן נְמִי מְבָרְכִי פִי' בְּרַכָּה זֹו שְׁאִין בְּהָ שׁוּם שְׁבַח אֲלֵא שְׁמְבָרְכִין לְהַקַּב"ה שְׁנָתַן לָנוּ רֵאשִׁי חֲדָשִׁים בְּרַכְּתָּא נְשִׁים הִיא זֹו שְׁשֻׁמְחוֹת כְּשִׁחַל ר"ח כְּדִי שְׁיָהוּ בְּטִלוֹת מְמַלְאָכָה וּמַה שְׁקַבַּע לְהוֹן יוֹם חָג בְּר"ח וְלֵא יוֹם אַחַר נִרְאָה לְפִי שְׁהַנְּשִׁים דּוֹמוֹת לְלִבְנָה שְׁמַחְדָּשֵׁת בְּכָל חֲדָשׁ כְּפֵה הַנְּשִׁים מַתְחַדְּשׁוֹת כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם בְּנוֹסַת שְׁלֵהוֹן דְרוּב נְשִׁים יֵשׁ לְהוֹן נוֹסַת מְשֻׁלְשִׁים יוֹם לְשִׁלְשִׁים יוֹם וְכַשֵּׁם שְׁהַשְּׁמֵשׁ וְהִירַח שְׁוִין נְבָרָאוּ

אֵלָא שְׁהִלְבְּנָה קִטְרָגָה וְאָמְרָה אִי אֶפְשָׁר לְשַׁנְי מְלָכִים וְכוּ' וְנִתְמַעְטָה וְקָבַע לָהּ הַקַּב"ה יוֹם ר"ח שְׁיָבִיאוּ יִשְׂרָאֵל כַּפָּרָה לְפָנָיו כְּדִי לְפַיְסָהּ כִּף אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁדוּמִין לְחַמָּה וְלִבְנָה מִתְחִילָה שְׁוִין נִבְרָאוּ שְׁלֵא תִהְיֶה רֵאשָׁה מְשׁוּעֶבְדָּת לְבַעֲלָהּ כָּלל בְּמִלְאֲכָתוֹ כִּי הַכֹּל הָיָה מוּכָן וּמְזוּמָן קוֹדֵם הַחֲטָא בְּלִי טוֹרַח וְזֶהוּ שְׁאֲמַר אָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נִתְּתָ עִמָּדִי הִיא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ עִמָּדִי כִּי יוֹן שְׁשֻׁנִּנוּ שְׁוִין לֹא יִכְלָתִי לְהַשִּׁיב פָּנָיָה שְׁלֵא לְאָכֹל וְכִינּוּן שְׁחֲטָאָה נִתְמַעְטָה שְׁלִכְתָּהּ נִתְקַלְלָה אַח"כ וְהוּא יִמְשׁוֹל בָּהּ וְכִינּוּן שְׁלֵא חֲטָאוּ הַנְּשִׁים בְּעֶגְלָה גִּזְרַת הַקַּב"ה לְפַיְסוֹן וְקָבַע יוֹם פִּיּוּסָן בְּרֵאשִׁי חֲדָשׁ דְּנוּגְמַת הַלְבָּנָה: אוֹמְרִים בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת גְּזֻזָּתוֹן הַדִּין לְכַאוּרָה תִּמְנָה דְלָא יִדְעִינוּ מְתִי אוֹמֵר כִּף וְלָמָּה אוֹמֵר כִּן וְעוֹד אֲמַאי סִיגְרָה ש"ס הֵךְ בְּרִינְתָא הֵכָא וְנִרְאָה דְאִמְתַּנְי' קָאִי דְקַתְנֵי דְנִין אֵלּוּ כְּנֻגְדָּה אֵלּוּ עַד שְׁיִרְאָה אֶחָד חֵן הַמְסַיְיבִין דְּבָרֵי הַמְזוּפִין וְקִי"ל דָּאֵם לֹא רָאוּ פּוֹטְרִין א תוּ כְּדָאֲמַר לְעִיל וְכִינּוּן שְׁאִין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִצַּד הַדִּין שְׁהָרִי אִין דִּינּוּ נִגְרָר לֹא לְזָכוֹת וְלֹא לְחֻבָּה וּמִמִּילָא הוּא דְמִיפְטָר לֹא שְׁיִינְךָ לְמִימַר אִישׁ פְּלוּנִי אֶתְהָ זַכָּאִי אוֹ אִישׁ פְּלוּנִי אֶתְהָ חֲזִיב אֶשְׁמַעִינוּ דְּבְדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּשֶׁרוֹצִין לְכַוְנָרָה אוֹמְרִים גְּזֻזָּתוֹן הַדִּין וּפּוֹטְרִין אוֹתוֹ וְקָבַעִי מֵאִי גְזֻזָּתוֹן הַדִּין אִילִימָא לְגִנְאִי דְהִינּוּ קֵשׁ דִּינָא שְׁכָל כִּף דְקַדְקָנוּ בּוּ עַד שְׁנִתְיִישׁוּן וְאִי אֶפְשָׁר לְעַמּוֹד עָלָיו כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת אִיפְכָא מִיבְעִי לִיָּה דְדִינֵי נְפִשׁוֹת חֲמִירֵי טְפִי וְכוּ' הוּא שְׁצָרִיף לְהוֹדִיעַ וְלוֹמֵר שְׁאִין הַדִּין בְּרוּר לוֹ וְקָאֲמַר רַב אִשִּׁי חֲכָם דִּינָא שְׁכָל כִּף דְקַדְקָוּ בּוּ עַד שְׁהִדִין בְּרוּר לְכָל כַּת וְכַת כְּפִי סְבָרְתוֹ עַד שְׁאִי אֶפְשָׁר לְסַתּוֹר זֶה טַעְמוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה טַעְמוֹ שֶׁל זֶה: נִגְמַר הַדִּין פְּרָק שְׁשִׁי כִּי הִיכִי דְלָא נִתְחַזּוּ ב"ד רוֹצְחִים אֲמַאי דְמַרְחִיקִין בֵּית הַסְּקִילָה רְחוּק מִב"ד יְהִיב טַעְמָא כַּמ"ש הַתּוֹסְפִית וְעוֹד דְהִנְךָ תְּרֵי טַעְמֵי לֹא שְׁיִיכִי אֵלָא כְּשֶׁמַּרְחִיקִין דָּאֵם אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֵלָא חוּץ לִב"ד כָּל דְהוּ אַכְפֵּי מִתְחַזִּי ב"ד רוֹצְחִין וְלֹא שִׁי"ךְ גְּמִי הַצְּלָה.

אֲבָל קִשְׁיָה דְמַרְחִיקִין מָאֵן דְכַר שְׁמִיָּה. וְעוֹד דְשִׁפִּיר מְצִי לְשַׁנּוּי בְּלֹא מַרְחִיקִין דְנִפְקָא מִינָה אִפִּי' נְפִיק ב"ד כּו' עֲבָדִינוּ בֵּית הַסְּקִילָה חוּץ לִב"ד וְלֹא לְפָנָי ב"ד מִיָּהוּ בְּכָל דְהוּ סְגִי וִי"ל דְכִף פִּי' הַסּוּגִיָּא וּבֵית הַסְּקִילָה חוּץ לִב"ד הִנּוּ וְתוּ לֹא דְלָא יִלְפִינוּ מְקָרָא דְהוּצָא אֶת הַמְקַלְלִל וְגו' אֵלָא חוּץ לִב"ד וְהָא תִנְיָא כּו' אֵלמָא דִּילְפִינוּ מְהָאִי קָרָא שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת וּמְשַׁנְי אִין כְּדָאֲמַרְתָּ דְשְׁלֵשׁ מַחְנוֹת שְׁמַעִינוּ מִינְיָה וּמִתְנֵי' גְּמִי חוּץ לִב"ד ג' מַחְנוֹת קָאֲמַר וְהָא דְלָא קַתְנֵי חוּץ לְשְׁלֵשׁ מַחְנוֹת הָא קַמ"ל דְאֶפֶן' נְפִיק בֵּי דִינָא דְלִיכָא שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת אִפִּי' הַ בְּעִינוּן חוּץ לִב"ד כִּי הִיָּא דְמַקְלִל וְהִינּוּ שְׁמַרְחִיקִין בֵּית הַסְּקִילָה חוּץ לִב"ד כֵּשׁ עִיר שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת.

וְלִכְךָ קָאֲמַר כִּי הִיכִי דְלָא מִתְחַזִּי וְכוּ' דְכִינּוּן דְלִיכָא שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת וְלִית בָּהּ מְשׁוּם וְהִנּוּ מַחְנֵה קְדוּשָׁה לְכָף יְהִיב טַעְמָא אֲמַאי מַרְחִיקִין חוּץ לִב"ד כְּשֶׁיְעוֹר שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת וְלֹא סְגִי בְּחוּץ לִב"ד כָּל דְהוּ.

וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכָתַב בִּפ' י"ב מִהִלְכוֹת סְנֵהֲדֵרִין מְקוֹרְשֶׁהוֹרְגִין בּוּ הִנּוּ חוּץ לִב"ד וְרְחוּק מִב"ד שְׁנֵא' הוּצָא אֶת הַמְקַלְלִל אֶל מַחוּץ לְמַחְנֵה וְיִרְאָה לִי שְׁיִהְיֶה רְחוּק כְּמוֹ שְׁנֵי מִיָּלִין כְּמוֹ שְׁהִנּוּ בֵּין ב"ד שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ שְׁהִנּוּ לְפָנָי פְּתַח אֶהֱלֵ מוֹעֵד וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל ע"כ: מִשָּׁה הִיכָא הִנּוּ יִתִּיב כְּתַבּוּ הַתּוֹסֵ' וְא"ת כָּל הַנִּי דְפָרִים לָמָּה לִי וְכַתַּב מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל יֵשׁ מְקוֹשִׁים הֵלֵא בְּמַסְקָנָא אֲמַרִי אֵלּוּ לֹא נִאָּמַר קָאֲמַר הַשְׁתָּא דְאִיכָא קָרָא גְזִירָה שְׁנָה לֹא צָרִיף וְאֵם נִאָּמַר סוּף סוּף וְכוּ' וְנִרְאָה דְלָא קִשְׁיָה מִיָּדִי כִּי מַה דְקָאֲמַר ג"ש

לא צָרִיף וכו' וכ' עוד אָבֵל אי נחית לְעוֹמֶקָה שֶׁל דָּבָר נִרְאָה דָּלָא קוֹשִׁיא מִיַּדֵי דְש"ס ה"ק אי לא נֶאֱמַר קִרָא הֵייתִי מְנוֹכַרְח לֹמַר דִּילְפִי חֲכָמִים מִג"ש דְהִכִי קִים לֵהוּ מְרַבֵּייהוּ אָבֵל הַשְׁתָּא כו' ודְבָרֵיו דְחוּקִים וּתְמוּהִים שִׁכ' שֵׁם דְהָא דְקָאֻמַר ג"ש לא צָרִיף הֵינְנו דְנִיחָא לִיה לְמִיכְתָב הֵנִי מַחְנוֹת בְּמִקוּמוֹ וְלָא לְאַתוּיִי מִג"ש וכו' וְכִי שֵׁינָף לְמִימַר דְכְתָב רַחֲמָנָא מִיְלְתָא דְלַח אִינְצֻטְרִיף גַּם מַה שִׁכ' דֵּה"ק אֵלוּ לֹא נֶאֱמַר קִרָא הֵייתִי מְנוֹכַרְח לֹמַר דִּילְפִי מִג"ש דְהִכִי קִים לֵהוּ מְרַבֵּייהוּ לֹא יִתְכֵן דְמַה נְפִשָׁף אִי הֵנָּה לִיה לְתַנָּא קַבְלָה מְרַבּוּ לְמִינְדוּן הָף ג"ש א"כ לְמָה לִי קִרָא בְּמִקְלָל לְאַתוּיִי שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת לִיתִי בִג"ש וְאִי לֹא הֵנָּה לִיה קַבְלָה מְרַבּוּ א"כ הִיאָף קָאֻמַר אֲנוּ נֶאֱמַר קִרָא הֵייתִי אֹמַר ג"ש וְהֵלָא אִין אָדָם דָּן ג"ש מְעַצְמוּ.

וְנִרְאָה דְהָף ג"ש דָּאֵל מַחוּץ לְמַחְנָה לֹאוּ מְנוֹפְנָה הִיא דְלִגּוּפִיָּה אִינְצֻטְרִיף וְלָא יִלְפִינּוּ אֵלָא גִילּוּי מִיְלְתָא בְּעֵלְמָא דְכִינּוּ דְגִלִי קִרָא בְּחַד דְנוֹכְתָא דָּאֵל מַחוּץ לְמַחְנָה הֵינְנו חוּץ לְשֵׁלֵשׁ מַחְנוֹת יִלְפִינּוּ מִינְיָה דְכָל הִיכָא דְכְתִיב אֵל מַחוּץ לְמַחְנָה הֵינְנו נְמִי חוּץ לְשֵׁלֵשׁ מַחְנוֹת וְתַדַּע דְפָרִיף וְלִילְפָף מְשַׁחוּטֵי חוּץ וְאִי הֵנִי דְפָרִים מְנוֹפְנָה וּמְשׁוּם הִכִי יִלְפָף מִינְיָה מֵאִי פָרִיף לִימָא הִהִיא דְשַׁחוּטֵי חוּץ לֹאוּ מְנוֹפְנָה וְלִיכָא לְמִימַר דְמוֹפְנָה מְצַד אַחַד הוּא דְהֵינְנו הִהוּא דְמִקְלָל וּמְשׁוּם הִכִי יִלְפָף ג"ש דֵּה"ק אֵמַאי פְתַבּוּ הַתּו' וי"ל דְלָא תִימָא גִילְפָף הֵנִי דְפָרִים מְשַׁחוּטֵי חוּץ וְהָא מְנוֹפְנָה נִינְהוּ אֵלָא וְדֵאִי גִילּוּי מִיְלְתָא בְּעֵלְמָא יִלְפִינּוּ וְרַב פְּפָא דְמִשְׁנֵי מִשָּׁה הִיכָא הָוָה יְתִיב וכו' מְשׁוּם דְהָף שֵׁינּוּיָא דְמִשְׁנֵי ש"ס מְכַשִּׁיר מְמַכְשִׁיר עֲדִיף לֹא מְסַתְּבַר לִיה וְא"כ הִדְרָא לִיה קוֹשִׁיא לְדוֹכְתָא דְכִינּוּ דְמִקְלָל דְמִיָּא לְשַׁחוּטֵי חוּץ נְמִי בְּאַרְבְּעָה דְבָרִים וְהֵנִי דְפָרִים לֹאוּ נְפִישִׁין מֵאִי חֲזִית דִּילְפִי מְפָרִים גִילְפָף מְשַׁחוּטֵי חוּץ וְלִכְף מִשְׁנֵי דְגַבִי מְקַלֵּל גּוּפִיָּה גְלִי רַחֲמָנָא דְשֵׁלֵשׁ מַחְנוֹת בְּעֵינּוּ דְמִשָּׁה דְהִיכָא הָוָה יְתִיב וכו' וְתַנָּא אֵלוּ לֹא נֶאֱמַר אֵמַר אֵלוּ לֹא נֶאֱמַר קִרָא הֵנָּה יִלְפִינּוּ גִילּוּי מִיְלְתָא בִג"ש וְעַל פְּרַחֲזִין הַוּצָרְכְנוּ לְדַחּוּק וְלִשְׁנוּיִי דְמְכַשִּׁיר מְמַכְשִׁיר עֲדִיף אָבֵל הַשְׁתָּא ג"ש לא צָרִיף וְהַשְׁתָּא נִיחָא מ"ש מִתּוֹס' וְא"ת כָּל הֵנִי דְפָרִים לְמָה לִי דְשֵׁאֲנִי מְקַלֵּל דְאִינְצֻטְרִיף לְמִיכְתָב קִרָא לְאַתוּיִי שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת פִּי הִיכִי דְלָא תִימָא גִילְפָף מְשַׁחוּטֵי חוּץ פִּינּוּ דְהֵנִי דְפָרִים לֹא נְפִישִׁין מְהֵנִי דְשַׁחוּטֵי חוּץ כְּדִפְנִי אֵלָא כָּל הֵנִי דְפָרִים לְמָה לִי גִילְפָף לֵהוּ מְמַקְלָל דָּאֵל מַחוּץ לְמַחְנָה הֵינְנו שְׁלֵשׁ מַחְנוֹת הִכִי נְמִי גַבִי פָרִים דְהָא הִכָּא לִיכָא לְמִימַר דְאִינְצֻטְרִיף קִרָא נְמִי פִי הִיכִי דְלָא תִימָא גִילְפָף מְשַׁחוּטֵי חוּץ דְנִדְאִי מְסַתְּבַר טְפִי לְמִילְפָף מְמַקְלָל שְׁכֵן הוּצִיא אֵל מַחוּץ לְמַחְנָה מְכַשִּׁיר וּמְכַפֵּר מַה שְׁאִין כֵּן מְשַׁחוּטֵי חוּץ דְלָא דְמִיָּא לְהַדְדִי כָּלֵל וְתִירְצוּ דְלָא תִימָא גִילְפָף מְשַׁחוּטֵי חוּץ דֵּאֵ"ג דְדְמִיָּא לְמִקְלָל בְּאַרְבְּעָה דְבָרִים מ"מ הָוָה נִיחָא פְפִי לְמִילְפָף חוּץ דְהֵנִי קַדְשִׁים מְקַדְשִׁים וְקַדְשִׁים מְקַדְשִׁים עֲדִיף מְכוּלְהוּ: דָּף מִג וְצָרִיף לְמִימַר בְּיוֹם פְּלוּנִי וּבְשַׁעָה פְּלוּנִית וּבְמִקוּם פְּלוּנִי נִרְאָה דְנִקְטַת הֵנָּה מְשׁוּם דְשִׁכְיַחִי בְּרוּב עַדִּיּוֹת כְּדֵאִיתָא בְּפָרְק הָיוּ בּוֹדְקִין אֲמֵשׁ הֲרִגוּ שְׁכִיחַ בְּרוּב עַדִּיּוֹת מִיְהוּ אִם הַעִידוּ עֲלִיו שְׁהִיָּה לְפָנֵי כְּפָה יָמִים אוּ חֲדָשִׁים אוּ שְׁנַיִם צָרִיף לֹמַר בְּשַׁנָּה פְּלוּנִית וּבְחֲדָשׁ פְּלוּנִי וּבְכָף לְחֲדָשׁ דְלִמָּא אִיכָּא דִינְדְעִי וְאַתִּי וּמַזִּים לֵהוּ דְכַרְבְּנָן ק יִמָּא לָן דְאֲמַרִי הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתוּ בְּשַׁבַּע חֲקִירוֹת כְּדֵאִיתָא בִר"פ הָיוּ בּוֹדְקִין וְאִפְּלִלוּ לִר' יוֹסִי דְאֲמַר בְּאִיזָה יוֹם בְּאִיזָה שַׁעָה בְּאִיזָה מְקוּם הֵינְנו דְנוֹקָא כְּשֵׁאוּמַר אֲמֵשׁ הֲרִגוּ אָבֵל הִיכָא דְמְסַפְקִינּוּ בְּכוּלְהוּ צָרִיף לְכוּדְקוּן בְּכוּלְהוּ כִמ"ש בְּפָרְק הָיוּ בּוֹדְקִין: הָיָה רַחוּם מִבֵּית הַסְּקִילָה כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת אוֹמַר לוֹ הַתּוֹדָה וְהָא דְאֲמַר לְעִיל הַ וְצֵא לְהִרְגַּ מְשַׁקִּין אוֹתוּ קוֹרֵט שְׁל חֲלִתִית בְּכוּס שְׁל יַיִן כְּדִי שְׁתַּטְרַף דְעֵתוֹ צ"ל דְהֵינְנו אַחַר שְׁהַתּוֹדָה דְאַחַר שְׁנַטְרַף דְעֵתוֹ לֹא שֵׁינָף לְהַתּוֹדוֹת וְכ"כ הִרְמַב"ם ו"ל בְּפָרְק י"ג

מהלכות סנהדרין: לפי שלא ענש על הנסותרות עד שעברו ישראל את הירדן דאז נעשו כל ישראל ערבים זה בזה כדאמרי במסכת סוטה.

ונראה דהיינו הא דכתיב חטא ישראל וגם עברו את בריתי וגם לקחו מן החרם וגו' פתח בלשון יחיד חטא ישראל וסיים בל' רבים וגם עברו את בריתי אלא רמז הפתוב דאע"ג ד'ישראל אחד הוא החוטא דהיינו עכן לבדו מעלה אני עליהם כאלו עברו פולן את בריתי פנין שנעשו ערבים זה בזה אי נמי פנין דהוי ידעי ביה אשתו ובניו לכה נקט קרא וגם עברו את בריתי לשון רבים דגם אינהו עברו מה שהעלימו ולא פרסמו הדבר: דף מר מלמד שעשה פלילות עם קונו נראה דהיינו הא דכתיב גפיה תחת אשר קנא לאלהיו רש"י ז"ל פי' שם לאלהיו בשביל אלהיו ונראה שהפתוב החזיקה לו טובה על שקנא ועשה פלילות לאלהיו וחקטן לפניו: מלמד שכל בעומקה של הלכה נראה דבמלחמת ריחו נמי היה הושע עוסק בתורה בלילה דהא אסור לו לתלמיד חכם לילה אפי' ארבע אמות בלא תורה אלא לפי שכל במצור לא הוה אפשר ליה ללמוד בעומקה של הלכה אלא בהעברה בעלמא מפני טרדת המלחמה דשמעתא בעיא צילותא ועל זה קפיד המלאך שלא למד כדבעי למיעבד ולכה פתיב במלחמת העי שהלך ולן בעומקה של הלכה ולא כמו שעשה ביריחו: שאלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה וכו' דבפרשת לך לך פתיב ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה' ואיתא במדרש וכן פי' רש"י ז"ל שם שנתנבא שעתידין בניו להפשל שם על עון עכן והתפלל עליהם וקאמר שאם לא הקדים אברהם תפלה לצרה לא נשתייר כו' בשביל עון עכן: דף מה למימרא דרבנו חיישי להרהורא ורבי יהודה לא חייש ליה אברייתא דוקא פריה ולא אמתני'.

וכן משמע בהדיא בש"ק דסוטה דפריה התם למימרא דרבי יהודה חייש להרהורא ורבנו לא חיישי והא איפקא שמעינו להו דתנאי האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים וכו' מדלא מייתי מתני' דהכא ומייתי ברייתא משמע דמתני' לא מציי פריה ונראה משום דמתניתין איכא למימר דהא דקתני האיש מכסין אותו מלפניו היינו מלמעלה עד למטה וכן האשה מכסין אותה מלפניה ומלאחריה פולה קאמר מלמעלה עד למטה דכה"ג לא שנייה הרהורא אבל ברייתא קתני בהדיא דאין מכסין ממנה אלא שני פרקים ושאר כל גופא מגולה ואיכא הרהורא: למימרא דרבנו חיישי להרהורא וכו' פירש"י ז"ל דאי לאו האי טעמא נהי דלרבנו לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אנו פדי שתמות מהר ודכריו תמוהים דא"כ מאי איצטריו לשנויי אמר קרא וננסרו כל הנשים ולא תעשינה וכו' ולא משני דטעמא דרבנו דסבירא להו דבזיוני דאיניש עדיפא ליה טפי מניחא דגופא ולכה עדיף לה שלא להפשיטה כדמסיק ועוד תימא דמשני אמר קרא וננסרו כל הנשים אמאי לא משני אמר קרא ופרע את ראש האשה דהא מהאי קרא ילפינו לה הא דמגלין לכה וסותרין שערה כדאיתא בפ"ק דסוטה וע"ק פנין דטעמא דמקשה הוה דקא בעי להפשיטה פדי שתמות מהר א"כ מאי איצטריו למימר הכא אין ייסור גדול מזה פנין דהמקשה לא הוה חייש לטעמא דנוסרו כל הנשים אלא פדי שתמות מהר לכה נראה דהכי פריה למימרא דרבנו חיישי להרהורא דאל"כ נהי דלרבנו לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אנו פדי לבזותה כדאשכחן גבי סוטה דאפר ר מנא ופרע את ראש האשה וילפינו מיניה דסותר את שערה ואוחז בבגדיה וכו' ועל פרחי

טעמא פדי לבזות עוברי עבירה הוא הכי נמי אמאי אין סוקלין האשה ערומה פדרף שפוקלין את האיש אף ע"ג דלא אצרכה קרא נעביד לה אנון פדי לביישה כמו בסוטה אלא ודאי טעמא דרבנן דאין מפשיטין אותה משום דחיישי להרהורא פשוואין אשה ערומה משא"כ בסוטה דלא שניף הרהורא פינון שאין מגלין אלא לכה ושערה ולכה פריף והא איפכא שמעינן דתנו הפהן אוחזי וכו' אלמא דאם הנה לכה נאה ושערה נאה דשניף בה נמי הרהורים אפ"ה סבירא להו לרבנן דמגלה את לבה וסותר את שערה אלמא דלא חיישי להרהורא ולר"י קשיא איפכא דכיון דאית ליה גבי סוטה דאם הנה לכה ושערה נאה אין מגלין אותן אלמא חייש להרהורא א"כ גבי סקילה פינון דלא אצרכה קרא להפשיטה פדאצטריף גבי איש סברא הוא שלא להפשיטה משום הרהורא.

ומשני רבה התם היינו טעמא כו' דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא דלעולם לא חיישי להרהורא והא דאין מפשיטין אותה בסקילה פדי לבזותה פדאשפחון בסוטה אמר קרא וננסרוו כל הנשים כו' פ"י דמידי הוא טעמא דקרא דאמר ופרע את ראש האשה לביישה משום וננסרוו כל הנשים הוא הקא אע"ג שאין מפשיטין אותה מתקניין קרא דונוסרוו בלאו הכי דכיון שהיא נסקלת אין ייסור גדול מזה וכי תימא ליעבד בה תרתי פדאשפחון בסוטה דמגלין לבה וגם סותרין את שערה משום וננסרוו הא כתיב ואהבת לרעה כמוף ברור לו מיתה יפה והא דלא משני מעיקרא דשאני הקא דכתיב ואהבת לרעה כמוף משום דקרא דואהבת לרעה איכא לאוקמי להא דאמר בסמוך דילפינו מיניה דבית הסקילה הנה גבוה שתי קומות וא"כ אפתי תיקשי אמאי לא מפשיטין אותה לביישה פדאשפחון גבי סוטה לכה איצטריף לשנווי מעיקרא דמידי הוא טעמא דמביישין הסוטה פדי לקיומא קרא דונוסרוו הקא לא איצטריף דמתקניין בלאו הכי וכי תימא לביישה נמי משום קרא דונוסרוו לכה קאמר הא כתיב ואהבת לרעה כמוף פ"י וכיון דמתקניין קרא דונוסרוו בלאו הכי סברא היא לקיומי בה נמי קרא דואהבת לרעה ולאוקמי ליה נמי להכי למילף מיניה שלא לביישה: וכי תימא ליעבד בה תרתי וכו' אבל לא מצי לשנווי דרבנן אית להו דחיישי להרהורא ולהכי אין מפשיטין אותה בסקילה ואי משום קרא דונוסרוו הא פינון דמקטלה אין לה ייסור גדול מזה ושאני גבי סוטה דאע"ג דחיישי להרהורא מגלין לבה ושערה דבעינו לקיומי קרא דונוסרה דבכולי שמעתא מוכח דמאן דחייש להרהורא לא קפיד לקיומי קרא דנפרע את ראש האשה וקרא דונוסרוו דאי לאו הכי תיקשי לר"י דאמר אם הנה לכה נאה ושערה נאה לא הנה מגלה א"כ היכי מיקיים קרא דנפרע אלא צ"ל דכיון דאיכא למיחש להרהורא לא קפדינו אקרא אע"ג דלא מתקניין וטעמא דמלתא פתבו התו' בפ"ק דסוטה דאע"ג דגזירת הפתוב הוא לאו מעיקר הוא פדאיתא בפרק האשה רבה ולהכי לא משני נמי דר"י אדר"י ל"ק דס"ל חיישינו להרהורא ולהכי גבי סוטה אם הנה לכה נאה לא הנה מגליהו ושאני הקא דאמר קרא ואהבת לרעה כמוף ברור לו מיתה יפה וס"ל ניתא דגופא עדיף לה אלא צ"ל דכיון דחיישינו להרהורא לית לן להפשיטה ואי משום ואהבת לרעה כמוף הא בשב ואל תעשה לא מיעקרא לכן צ"ל דהכא ליכא הרהורא פינון דמקטלה: ברור לו מיתה יפה פתבו התוספות יש מפרשים וכו' ועוד נראה דאי מחיים הא מילתא דלא אפשר הוא שיאהב אדם את חבירו כמו שאוהב את גופו דגופו של אדם חביב לו מפל העולם פולו ואמאי צנה הפתוב מלתא דלא אפשר להתקניין: מה בור שהוא פדי להמית עשירה טפחים לפירש"י ו"ל דסתם בור עשירה א"כ

אינו פחות מעשרה א"כ הנה ליה למימר מה בור עשרה טפחים אף כל שהוא עשרה טפחים אבל לפי ר"ת ז"ל ניחא דאיצטריה למימר תרנוניהו דלא מצי למימר מה בור שהוא עשרה טפחים דהא סתם בור הוא ספי מעשרה לכה קאמר מה בור שהוא כדי להמית ואי הנה אמר מה בור שהוא כדי להמית ותו לא ה"א בעומק כל כה דאי אפשר שלא ימות בו א"נ לא הנה ידעינן כמה הוא שיעורא דכדי להמית לכה קאמר עשרה טפחים והיינו מדכתיב והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה טפחים דהכי קים להו לרבנן כמ"ש התוספות: ומנין שבסקילה ובדחיה פגון שדחפוהו ולא מת שסוקלין אותו ולא אמרינן דקרא חדא מנייהו דוקא קאמר שסוקלין וחזרין וסוקלין אותו עד שימות או דוחין וחזרין ודוחין אותו עד שימות ת"ל פי סקל יסקל וגו' וליכא למימר דקרא אשמעינן שאם סקלוהו ולא מת דחזרין וסוקלין אותו עד שימות דהא מסיפא דקרא נפקא דכתיב אם בהמה אם איש לא יחיה אלא ודאי אשמעינן קרא מייתורא דסקילה בתר דחיה בעינן: וליטעמיה תיקשי לה היא גופא והמקשה הנה סבר דברייתא יש לדחוק ולפרש דנוטלה ונותנה על כל אחד מהעדים קאי אבל מתני' קתני בהדיא עד השני נוטל את האבן ואי לא בעינן קרא פדכתיב והתנו כו' מתני' דמיייתי לעיל כ"מ שיעידוהו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלוני וכו' פריה דמשמע דס"ל דלא בעינן קרא פדכתיב ואע"ג דשמואל תרגמה בהן הן עדיו שמואל דחיק נפשיה ומוקי לה בשנינויא דחיקא כדי לאוקמא מילתיה מיהו פשטא דמתניתין לא משמע הכי מדנקט ופלוני ופלוני עדיו משמע דאחריוני גיהו ולמסקנא דקאמר תנאי היא ניחא דהה מתני' אתיא כמ"ד לא בעינן קרא פדכתיב וצריה לומר לדיתה דלא דריש אלא חדא מהנה ייתורא או דרוצח או דגואל הדם או חדא מהנה שפכתו התוספות ושאר פוליהו לשום דרשה אתו: שאני התם דכוליה קרא יתירה הוא דאי לאו דאתי קרא לעיכובא למה לי למיכתביה דליכא למימר למצוה דומיא דקרא דיד העדים דהכא לא שייך למימר הכי דמה נפשך אם יש להן יד ורגל יש להן ואם אין להן הרי אין להן: דף מו קלני מראשי קלני מזרועי נראה דלכה נקט ראש וזרוע לפי שהן מקום הנחת תפילין דגם הוא ית' מניח תפילין כדאי במסכת ברכות מניין שהקב"ה מניח תפילין שנא' נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו והענין פשם שאנחנו מניחין תפילין נגד הלב ומוח כדי שנגזכר תמיד באהבתו וייחודו שנא' ולזכרון בין עיניך כה גם הוא ית' כפיכול מניח תפילין באלו מקומות שיזכור תמיד באהבתנו ושנחנו עמו עם אחד והיינו דקאמר התם תפילין דמרי עלמא מה פתיב בהו מי פעמה ישראל גוי אחד בארץ ומי גוי גדול אשר יהוה ישראלי ויתתה עליון ולכה קאמר הכא בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני וכו' שבזמן שאין ישראל או אדם יחידי עושין רצונו של מקום כפיכול מכבידין ומתישין פח של מעלה פאלו אינו יכול להטיב עמהו כמ"ש צור ילדה תשי כשפא להטיב עמכם אתם מכעיסין לפניו וכו' לכה השכינה קובלת ואומרת קלני מראשי קלני מזרועי פלומר מקום הנחת תפילין אשר בהן מזכירין לטובה כשעושין רצונו פי אז מוסיפין למעלה כמ"ש ועתה יגדל נא פח עתה שאין עושין רצונו כפיכול פאלו ראשו וזרועו כבדין עליו מלהטיב עמהו ונראה פי זה סוד יו"ד גדולה דנעתה יגדל נא כח ויו"ד קטנה דצור ילדה תשי רמז שבזמן ישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין צין פח גדול בעשר ספירות אשר האציל הקב"ה ממנו תברה להנהיג בהן עולמו וכשאין עושין רצונו של מקום מתישין פח עשר ספירות ועוד

נראה דיו"ד קטנה דתשי רמז לעשר מסעות שנסעה שכינה מפרוב למפתן ממפתן וכו' ותשי מלשון טלטול דויתשם ה' תרגומו וטלטלינון הא כיצד משהין אותו כו' לישנא דהא כיצד לא אתי שפיר ויש ליישב דאי הנה אמרינו דתולין פדרה שהעובדי פוכבים ומזלות עושה הנה ניחא אפילו אם תולין אותו שחרית דליכא למיחש שמה יבא לידי שכהה ויעבור בלא תלין דכיון דאין מצוה אלא להמיתו בתלייה אבל לא להשהותו על העץ מסתמא יקברוהו מיד פשימות כמו שקוברין שאר מתים מיד אבל השתא דממיתין אותו ואח"כ תולין אותו דתלייה מצוה אחריתי היא נמצא דכל כמה דמשהין אותו על העץ מצוה מן המוכרח הוא לכה קאמר הא כיצד עושין תקנה שלא יבא לידי שכהה ויעבור בלא תלין דהא איכא למיחש שמה יעברוהו על העץ לעשות מצוה מן המוכרח ועל ידי כן יבאו לידי שכהה וקאמר משהין אותו עד סמוך לשקיעת החמה וכו' שכל פה מצמצמין בתלייתו עד שלא יהא זמן להניחו על העץ רק שעה כל דהו בכדי שיהא אחד קושר ואחד מתיר נמצא שעל פרחו יקברוהו מיד: ת"ל כי קבר תקברנו מייתורא דתקברנו דריש כל המתים כדפירש"י ו"ל ולא ידך לישנא נמי מייתורא דתקברנו דריש קבורת הארץ אבל מפי קבר לא שמענו אלא קבורת ארון כדאמר בסמוך וכן פתב הראב"ן ו"ל רמז לקבורה בארץ מפי קבור תקברנו שתי קבורות אחד קבורת ארון ואחד קבורת ארון בארץ וא"ת לא ידך לישנא קבורה בשאר כל המתים מנא לן ויש לומר דכיון דטעמא דקרא דבעי קבורה משום בזיון או משום פפירה הוא כדאמר בסמוך א"כ אין לחלק בין מת למת ואדרבא כיון דקפיד קרא אפילו אבזיון או אכפירה דנסקל ונתלה כ"ש דקפיד אבזיון ואכפירה דשאר כל המתים אבל לישנא קמא אי לאו תורא דתקברנו איכא למימר דלא קפיד רחמנא באיסורא דבל תלין אלא בנתלה משום דקללת אלהים תלוי אבל בשאר מתים לא כתב לן רחמנא תקברנו אשאר מתים לאשמעינו דלא תלין אשאר מתים נמי קאי:.

ואי אמרת משום יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה שיעשו לו פבוד כבוד שעשו לאבותיו מלכים הראשונים כיון דלאו יקרא דידיה הוא ומשני הכי קאמר ליה ליקרו בין ישראל וכו' וא"כ נפקא ליה מינה דניחא להו לצדיקיא דמיקרו בהו אינשי כדאמר לעיל והא דלא נקט הכא נמי פדנקט לעיל ניחא להו לצדיקיא כו' משום דאיצטריך לפרש נמי רישא דקרא דבמשרפות אבותיה מלכים הראשונים וכו' דהיינו נמי כי היכי דמתניקרי באהבתה ולאו יקרא דידהו הנה ונהה מצי לשנויא דאפי' הנה יקרא דחייא נפקא ליה מינה משום דמלה שאני דאיכא בזיון טפי לגביה כשלא נספד פהלכה כמ"ש התוס' ולהכי הבטיחו שישפדו לו פהלכה כהספד מלכים הראשונים אלא דבלא"ה משני שפיר ועוד דניחא ליה טפי לשנויי כדמשני מעיקרא: דף מז כי היכי דתיהוי ליה פפירה לאבוה וא"ת והא במסקנא פשיט דיקרא דשכבי הוא מדאמר ר' נתן סי' יפה למת כשלא נספד דיש לו פפירה ואי לאו יקרא דשכבי הוי אמאי מופר בבזיוני וא"כ מאי משני הכא כי היכי דתיהוי פפירה לאבוה אפתי איפשיט דיקרא דשכבי הוי דאי לאו הכי אמאי מופר בבזיוני וי"ל דמלה שאני דאיכא בזיון טפי לגביה כשלא נספד ונקבר פהלכה אע"ג דהספדא יקרא דחיי הוא כמ"ש התו'.

ועוד נראה דהא דבעי הספידא אי הוי יקרא דחיי כו' בחלילין ומקוננות וכיוצא בהן קמבעי ליה אבל כשגוררין מת על המטה של חבלים אפי' אי הנה בזיון דחיי פשיטא

דבכה"ג בזיונא דשכבי נמי הנה וקא בעי למיפשט מחזקיה דכינן דאפי' גרירת המת על חבלים לאו בזיונא דחיי הוא כ"ש פשאין מביאין חלילים ומקוננות ודחי לעולם הספינדא יקרא דחיי הוא ומשום פפרה דאבנה הוא דעביד הכי דישאל מחלי יקרניהו לגביה ומיהו פפרה אית ליה בבזיונו דאע"ג דהספנדא יקרא דחיי הוא גרירה במטה של חבלים פשיטא דבזיונא דשכבי נמי הוא: ואמאי פיון דמיקטיל הנה להו פפרה פתבו התו' והא דתנו בחלק אנשי עיר הנדחת אין להו חלק לעוה"ב הני מילי דלא איקטיל אבל אם דנו אותן והרגום יש להם חלק וא"ת לסברת אב"י דקא מדמה נהרג מתוך רשעו למת מחוץ רשעו אמאי אקשי ליה לרב יוסף מברייטא דתני רב שמעיה טפי הנה ליה לאקשוני ממתני' דחלק דתני אנשי פיר הנדחת אין להו חלק לעוה"ב אלמא דלית להו פפרה והתם נמי מקרא יליף לה דכתיב יצאו אנשים בני בליעל וגו' וי"ל דאב"י נמי ידע דיש לחלק בין נהרג מתוך רשעו לבין מת מתוך רשעו הלכך אי לאו ברייתא איפא למימר דכל מי שנתחייב מיתת ב"ד פיון דאיקטיל הו"א ליה פפרה דכל מי שמת במיתה שנתחייב בה מיתתו מכפרת אבל לא איקטיל אע"ג דמת מיתת עצמו ואין מיתה בלא חטא אין מיתתו מכפרת פיון דלא נהרג ומת במיתה שנתחייב בה ולכך אנשי עיר הנדחת היכא דלא איקטיל אין להם חלק לעוה"ב אבל מברייטא דרב שמעיה פריה שפיר דפורשי מדרכי ציבור הם הם אנשים שפרקו עול המצות שאין נכללין בכלל ישראל בעשיית המצות ובכבוד המועדות ושיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ק מהלכות אבלות דלא מיסתייב מיתת ב"ד ואפ"ה אין בנו מטמא לו פשמת אע"ג דלא נתחייב במיתה אחריתי אלא בזו אפ"ה אין מיתתו מכפרת עליו א"כ מי שנתחייב מיתת ב"ד נמי אע"ג דאיקטיל ומת במיתה שנתחייב בה אין מיתתו מכפרת עליו והשיב רבא מי קא מדמי נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו דנהי דתרנייהו מתים במיתה שנתחייבו בה מ"מ פיון דהאי מת פי אורחיה לית ליה פפרה והאי פיון דלאו פי אורחיה מת אית ליה פפרה תדע דכתיב מזמור לאסף כו' אע"ג דהנה נמי הוה קא מיסתייב דינא דקטלא מעיקרא אפ"ה פיון דאיקטיל קרי להו עבדיה וקצת קשה למאי דמסיק מיתה וקבורה בעינו תו לא איצטריך לחלק בין מת לנהרג ושאני ההיא דרב שמעיה משום דעדיין לא נקבר וליכא אלא מיתה לחוד וא"כ הנה ליה למימר אלא מיפה וקבורה בעינו: פפרה מאימתי קא הו"א מפי חזו צערא דקברא פורתא מכאן משמע דכל קבורת מיתה פפרה הו"א כמ"ש התוס' לעיל אבל מהא דקאמר לעיל מיתה וקבורה בעינו אין ראיה דאיכא למימר דוקא קבורת בית דין מכפרא משום בזיונא דאית ליה מה שאינו נקבר בקברות אבותיו: מאי טעמא דאב"י משום דמעגלה ערופה איכא למילף דהזמנה מלתא היא ומעובדי כוכבים ומזלות איכא למילף דהזמנה לאו מלתא היא לכך בעי' ש"ס מ"ס דאב"י פיון דאיכא למימר הכי והכי וקאמר משום דגמר שם שם מעגלה ערופה וכדמסיק דמסתבר ליה ספי למילף מעגלה ערופה משום דמידי דאורחא הוא וכיון דגלי קרא בג"ש למילף מעגלה ערופה דהזמנה מילתא היא ילפינן מיניה בכ"מ דהזמנה מלתא היא אבל אי לאו ג"ש לא הוה ידעינן אי גילף מעגלה ערופה דהזמנה מלתא היא אי גילף מעובדי כוכבים ומזלות דהזמנה לאו מילתא היא וכן צריך לומר אליבא דרבא דלהכי איצטריך למילף מג"ש לגויי מלתא דכל מקום ילפינן מעובדי כוכבים ומזלות דהזמנה לאו מילתא היא ואי לאו ג"ש לא הוה ידעינן אי גילף מעובדי כוכבים ומזלות דהזמנה לאו מילתא היא אי גילף

מעגלה ערופה דהזמנה מלתא היא והתוספות פתבו דאבני ורבא תרנניהו מצי למילף טעמיהו בין מעגלה ערופה בין מעובדי כוכבים למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה וקשה דא"כ למה להו למילף מת מג"ש גילף ליה נמי במה מצינו מעגלה ערופה ומעובדי כוכבים ומזלות למר פדאית ה ולמר פדאית ליה פי היכי דילפי להו בכל מקום דעל פרחו קא דלאבני הזמנה מלתא היא בכל מקום משום דמעגלה ערופה ומעובדי כוכבים ומזלות גליף במה מצינו וכן לרבא ילפינו מינניהו בכל מקום דלאו מילתא היא ונראה דלכך נקט ש"ס ורבא מ"ט לא אמר מעגלה ערופה פלומר פנין דמעגלה ערופה איכא למילף איפכא דהזמנה מילתא היא מנא ליה למילף מעובדי כוכבים ומזלות ולהכי לא קאמר ורבא מאי טעמא לא קאמר פאבני: דף מח הקא במאי עסקינו דרמנ' ביה מת ופנייה פ'י פולה ברייתא בהכי איירי וה"ק נפש שבנאו לשם חי ורמא ביה מת ופנייה מותר בהנאה דהנה ליה פצר ביה ולא אזמניה הוסיף בו דימוס אחד לשם מת אע"ג דפניה אסור בהנאה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות אבל: פיצד גבו למתים סתם וכו' פגון שיש שם שנים שלשה מתים שפבר מתו וגבו לצורך סתם שלא הזכירו שגובין לשם מת פלוני ופלוני נמצא דהנותן אדעתא דסתם מתים קיה' לכך אם יש מותר נותנין אותו לשאר מתים אבל אי גבו למת זה שהזכירו שגובין לשם מת פלוני נמצא דאדעתא דידיה קיהיב לכך.

המותר לירושיו: אי הכי היינו דקתני עלה אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו' אי אמרת בשלמא דהזמנה מעלייתא היא שפיר דבשלא נגעו במטה מותר דהזמנה לאו מלתא היא אבל נגעו במטה מעשה והוא וכאלו פרכוהו בהו דמי לכך אסור אלא השתא דמשום מררייהו עבדי הכי אמאי נאסרין בנגיעה הא לא קעבדי מידי בשלמא למ"ד נכסים למלך פתבו התוספות דבירושלמי איכא מאן דאמר מאן דכתיב ביה תחפמוני ראש השלישי היה טועה אלא לסנהדרין פרח אמר מוטב יהרג בב"ד וירשו בניו את נכסיו משמע אלו הרגו המלך לא היה צריך לדונו בב"ד וקשה דבפרק במה בהמה איתא גבי אוריה שהיה לו לדוד לדונו בסנהדרין ולא דייניה אע"ג שהיה מורד במלכות וכן איתא בפרק אחד דיני ממונות דילף התם הא דבדיני ממונות מתחילין מן הצד מדכתיב גבי נבל ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו וגו' משמע דמורד במלכות בעי למידדיניה ושמא יש לומר דבדין בית דין קאמר פי' מוטב שיהרג בלא מלך בדין בב"ד לענן הא דתנן התם דיני ממונות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה וכו' וירשו בניו את נכסיו ואל יהרגו המלך עם סנהדרין בדינו וירשהו המלך.

וע"ש בתוספות דף מט ויפהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבד תלוין בו נראה דהיינו הא דכתיב ויקרא אבנר אל יואב ויאמר הלנצח תאכל חרב הלא ידעתה פי מרה תהיה באחרונה לכך נקטפי מרה תהיה באחרונה לפי שנצנצה בו רוח הקודש ונתנבא שלבסוף ינקום בו נקמת אחיו עשאל ויפהו גם הוא במקום שהמרה תלויה בו לכך אמר פי מרה תהיה באחרונה ולהכי כתיב הלא ידעתה מלא בה"א רמז לדופן חמישית ארבע מיתות פרק שביעי אף סדר תמיד פתבו התוספות תימא דלא קאמר אף סדר ברכות דתנן בפ"ב דר"ה סדר ברכות וכו' עוד תנן התם סדר תקיעות שלש יש לומר דרב הונא בריה דרב יהושע לא מסדר לחודא דייק אלא מזהו סדר דייק דזהו משמע דוקא פדאמרינו בכמה דוכתי זהו למעוטי מאי אבל סדר ברכות וסדר תקיעות

מְצוּה בְעֵלְמָא נִינְהוּ וְאִי אֶפְיָה לִית לֹן בַּה וְרַב פְּפָא סָבַר דְאַפִּילוּ זְהוּ סְדֵר לְמַצְוָה בְעֵלְמָא קְאָמַר.

מִיָּהוּ קִשְׁיָה תִינַח הָא דְלֵא קְאָמַר ש"ס נְמִי וּלְאַפּוֹקִי מְסֻדֵר תְּמִיד דְכִינּוּן דְאִית לִיה לְרַב הוּנָא דְזְהוּ סְדֵר דְוָקָא הוּא אִיפָא לְמִימַר דְרַב סְתוּרָא נְמִי ס"ל דְדוּנְקָא הוּא וְהָא דְלֵא קְאָמַר וְחוּץ מְסֻדֵר תְּמִיד מְשׁוּם דְלֵא חֲשִׁיב אֶלְא מִינֵי דְחֲשִׁיבוּתִיה גְרַם לִיה וּמְקִילִי דְסְדֵר תְּמִיד לֵא חֲשִׁיבִי זֶה מְזַה אֶלְא סְדֵר בְּרַכּוֹת וְסְדֵר תְּקִיעוֹת מְאִי אִיפָא לְמִימַר אַמְאִי לֵא קְאָמַר ש"ס נְמִי וּלְאַפּוֹקִי מְסֻדֵר בְּרַכּוֹת וְסְדֵר תְּקִיעוֹת דְלֵא הוּא אֶלְא מְצוּה דְכִינּוּן דְרַב פְּפָא וְרַב הוּנָא תְרַנּוּיְהוּ ס"ל דְמְצוּה בְעֵלְמָא נִינְהוּ וְלִיפָא מֵאֵן דְפְלִיג בְּהִכִּי מְסַתְמָא רַב סְחוּרָא נְמִי לֵא פְלִיג עֲלֵיָּהוּ דְאִי לֵא תִימָא הִכִּי מְאִי רְאִיָּה מִינֵי מְדַרְב יְהוּדָה דְסְדֵר חֲלִיצָה לֵא הוּי אֶלְא מְצוּה דְלֵמָא רַב סְחוּרָא פְלִיג וּס"ל דְסְדֵר חֲלִיצָה דְוָקָא קְתָנִי וּמְשׁוּם דְלֵא חֲשִׁיבִי כְּפֹה לֵא קְאָמַר וְחוּץ מְסֻדֵר חֲלִיצָה אֶלְא וְדְאִי צְרִיף לְוֹמַר דְכִינּוּן דְלִיפָא מֵאֵן דְפְלִיג בְּהִכִּי מְסַתְמָא רַב סְחוּרָא נְמִי לֵא פְלִיג.

וְעוּד יֵשׁ לְוֹמַר דְרַב סְחוּרָא לֵא קְאָמַר אֶלְא כָּל מְקוּם שְׁשֻׁנוּ חֲכָמִים דְרַף מְנִינן פִּי' שְׁלֵא דְקִדְקוּ בְדִבְרֵי וְלֵא נְתַפְנוּנוּ אֶלְא לְמִנּוּתָן זֶה אַחַר זֶה אֶבֶל הֵהִיא דְסְדֵר בְּרַכּוֹת וְסְדֵר תְּקִיעוֹת ל"ש חֲכָמִי דְרַף מְנִינן שְׁהָרִי דְקִדְקָה הִתְנָא וְקְתָנִי בְרִישָׁא סְדֵר בְּרַכּוֹת כְּפֹה וְכָף הוּא סְדֵר תְּקִיעוֹת כְּפֹה הוּא מְשֻׁמַע דְנְתַפְנוּנוּ לְשִׁנּוּתָן עַל הַסְדֵר דְוָקָא דְרַף נַ קְסָבְרִי רַבְּנָן נְשׂוּאָה יוֹצֵאָה לְשִׁרְיָפָה וְלֵא אַרוּסָה כּו' פִּירִש"י ו"ל וּמִיָּהוּ כִּי דִיִּיקְתָּ בַּה שְׁפִיר לֵא אֲשַׁכְּחֵן קְרָא לְרַבְּנָן מְנָא לְהוּ דְנְשׂוּאָה יוֹצֵאָה וְלֵא אַרוּסָה אֶלְא מְשׁוּם דְאִית לְהוּ סְקִילָה חֲמוּרָה הִיא וְכו' וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת הִיכִי יִלְפִינּוּ מֵהֶתֶם וְכו' וְכַתֵּב דְעֵיקַר טַעֲמִיָּהוּ מְדִנְיָתָה לְמַגְדֵּף וְלַעוּבָדִי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת הוּא דְפּוֹשֵׁט יָד בְּעֵיקַר עֲדִיף כְּדָאָמַר לְקַמֵּן וְכ"כ הַפּוֹס' וּמִינֵי רְאִיָּה מְפָרַק הַנְּשִׁרְפִין וְדְבָרֵי דְחוּקִים חֲדָא שְׁכַתֵּב דְהָאִי מְדַאֲפְקִיָּה רַחֲמָנָא אֲנֹרְף דְבָרִים הוּא וְנִרְאָה דְלֵא גְרַסִינּוּ לְהַ וְדוּחַק לְמַחוּק הַסְפָּרִים.

וְעוּד דְמְדַאָמַר לְקַמֵּן אִפִּי' הִכִּי פּוֹשֵׁט יָדוּ בְעֵיקַר עֲדִיף לְאוּ רְאִיָּה הִיא דְשִׁאֲנִי הֶתֶם דְאִיפָא נְמִי חוּמְרָא אַחֲרִיתִי גְבִיָּה שְׁפֵן מְמוֹנָם אֶבֶד אֶבֶל הִכָּא אִיפָא לְמִימַר דְעֲדִיפָא מְפּוֹשֵׁט יָד בְּעֵיקַר דְכִינּוּן דְמַחֲלֵלָת אֶת אֲבִיָּה הוּיָא רַעָה לְשָׁמַיִם וְלְבָרִיּוֹת וְלְכָף קְאָמַר אֲדַרְבָּא שְׁרִיפָה חֲמוּרָה וְכו' וְעוּד דֵּא"כ נִימָא סִיף יוֹכִיחַ שְׁנִיתָן לְאַנְשֵׁי עִיר הַנִּינְדַחַת וְכו' כַּמ"ש הַתו' וּמָה שְׁתִּירְצוּ נִרְאָה דוּחַק דֵּא"כ תִּיקְשִׁי מְנָא לְהוּ לְמִימַר דְסִיף חֲמִיר מַחֲנֵק פִּינּוּ דְנִיתָן לְפּוֹשֵׁט יָד בְּעֵיקַר דְעֲדִיף כְּדִמְסִיק דְלֵמָא לְהִכִּי נִיתָן לְפּוֹשֵׁט יָד בְּעֵיקַר מְשׁוּם דְאִיפָא נְמִי חוּמְרָא בְּהִדְנָא דְמְמוֹנָם אֶבֶד וְלַעוּלָם סִיף לְחוּדָא קַל מַחֲנֵק וְעוּד דְקְאָמַר בְּסִמּוּף נְאָמַר אֲבִיָּה בְּסִקִּילָה וְכו' א"כ אַמְאִי לֵא אֲתִי ג"ש וּמְפָקָא מְסָבְרָא וְנִימָא אַחַת אַרוּסָה וְאַחַת נְשׂוּאָה יְצָתָה לְשִׁרְיָפָה כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת.

וְעוּד דְמְשֻׁמַע דְס"ל דְהָא דְאָמַר בְּסִמּוּף וְטַעֲמָא מְאִי וְכו' אֲדַרְבָּנּוּ וְרַבִּי שְׁמַעוֹן א מְהֵדֵר דְטַעֲמָא דְרַבְּנָן דְנְשׂוּאָה יְצָתָה לְשִׁרְיָפָה וְלֵא אַרוּסָה מְשׁוּם דְאִית לְהוּ דְסִקִּילָה חֲמוּרָה וְטַעֲמָא דֵר' שְׁמַעוֹן דַּחַת אַרוּסָה וְאַחַת נְשׂוּאָה יְצָתָה לְשִׁרְיָפָה מְשׁוּם דְאִית לִיה שְׁרִיפָה חֲמוּרָה וְתִימָה דְהָא לֵא יְדַעִינּוּ לֵר"ש דְשִׁרְיָפָה חֲמוּרָה מְסִקִּילָה אֶלְא מְדַאֲפְקָה רַחֲמָנָא לְאַרוּסָה בַּת פֶּהֶן מְפָלֵל אַרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל מְסִקִּילָה לְשִׁרְיָפָה כְּדָאָמַר בְּסִמּוּף.

על פן נראה דעיקר טעמייהו דרבנן דאמרי סקילה חמורה משום דקסברי נשואה יוצאת לשריפה ולא ארוסה ומדאפקיה רחמנא לארוסה בסקילה ש"מ סקילה חמורה כדאמר קא וטעמייהו דרבנן דאמרי נשואה יוצאה לשריפה ולא ארוסה היינו משום דאינהו נמי דרשי שני פללות נאמרו בתורה כר"ש אלא דרבי שמעון סבר דקרא דמות יומת הנואף והנואפת פללא הוא וקרא דנערה המאורסה איך פללא הוא ואתי קרא דבת פהו והוציא בת פהו מתרתי פללי לומר דבין ארוסה בין נשואה בשריפה ורבנן דרשי להו פסדר שהו פתובין בתורה וסביר' להו דקרא דמות יומת הנואף והנואפת פללא הוא דמשמע בין ארוסה בין נשואה בחנק וקרא דבת פהו איך פללא הוא דמשמע נמי דבת פהו בין ארוסה בין נשואה בשריפה ואתי קרא דנערה המאורסה והוציא נערה מאורסה מתרתי פללא לומר דבין נערה מאורסה דבת פהו בין דבת ישראל בסקילה דנערה מאורסה סתמא פתיב וכיון דאפקה רחמנא לנערה מ מאורסה משריפה לסקילה אלמא דסקילה חמורה שהרי ארוסה חמורה מנשואה כדפירש"י ז"ל.

וכן משמע קצת בירושלמי דאיתא התם ר"ש דריש כל שם בת פהו בשריפה ורבנן דרשי כל שם ארוסה בסקילה והשתא ניחא דכולהו תנאי דרשי פללי דרבי ישמעאל דלקמן דאית ליה ארוסה יוצאה לשריפה ולא נשואה נמי פללא דריש אלא דס"ל דמות יומת הנואף והנואפת לחודא הוי פללא ואפקא רחמנא בת פהו וארוסה כדאמרינו לקמן.

והא דקאמר תלמודא וטעמא מאי לאו אדרבנן ורבי שמעון קאי דטעמייהו ודאי משום דדרשי שני פללות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדפי' אלא אדרבי יוחנן קא מהדר דטעמא דר' יוחנן דהוה מרגלא בפומיה דנערה המאורסה שזינתה הוי לרבנן בסקילה ולרבי שמעון בשריפה משום דיזע מתני' דרבנן סקילה חמורה ולרבי שמעון שריפה חמורה מיהו טעמייהו דרבנן דסקילה חמורה הוי מדאפקא רחמנ' לארוסה בת פהו מנשואה דס"ל דמות יומת הנואף ובת פהו תרי פללי גינהו כדפי' וטעמא דרבי שמעון דשריפה חמורה הוי מדאפקא רחמנא לארוסה בת פהו מארוסה בת ישראל דס"ל דמות יומת הנואף ונערה המאורסה תרי פללי גינהו וכ"כ הרמב"ן ז"ל דטעמא מאי דק מר אדר' יוחנן קאי.

ומ"ש התוס' דטעמייהו דרבנן משום דפושט ידו בעיקר עדיף ומייתי ראיה מפרק הנשרפין דתנן א"ל אלו לא היפה סקילה חמורה לא ניתנה למגדף כו' נראה דלאו ראיה היא דהא ר"ש על פרחו עיקר טעמיה דשריפה חמורה מדאפקא רחמנא לארוסה בת פהו מפלל ארוסה דבת ישראל מסקילה לשריפה הוא כדאמרינו בשמעתינו ואפ"ה התם בפרק הנשרפין לא נקט האי טעמא דתנן התם אמר להו רבי שמעון אלו לא היתה שריפ' חמורה לא נתנה לבת פהו שזינתה משמע דה"ק לא נתנה לבת פהו שזינתה דחמיר' שכן מחללת את אביה כדאמר הקא דומיא דלא נתנה למגדף ולעובדי כוכבי' ומזלות דא"ל רבנן לר"ש אע"ג דעיקר טעמיה דר' שמעון הוה מדאפקא רחמנא ארוסה בת פהו מסקילה לשריפה: מה פשהוציא נשואה מפלל נשואה להחמיר לאו משום דבנשואה פשיטא ליה טפי דיצאה להחמיר אלא משום דבנשואה ליכא מאן דפליג דיצתה להחמיר דאפי' רבנן מודו דשריפה חמורה מחנק לכו נקט הכי וכן משמע מפירש"י ז"ל שכתב דמה פשהוציא נשואה מפלל להחמיר דהא שריפה הפל מודים דחמיר מחנק כו' והתוס' פתבו דהא

דפשיטא ליה דנשוואה יצתה להחמיר היינו בג"ש דלעיל דמה אבי וכו' מיהו לעיל לא משמע פן מדקאמר ומדאפקא רחמנא לנשוואה בת פהו מפלל נשוואה בת ישראל מחנק לשריפה שמע מינה דשריפה המורה משמע מדאפקא רחמנא יליף ולא מגזרה שנה.

אי מה להלן נערה והיא ארוסה משום דארוסה חמורה מנשוואה כדפירש"י ז"ל וכן נערה פנין דברשות אביה היא כמ"ש בנעוריה ביה אביה פוגמת כבודו ספי מבוגרת שפבר יצאה מרשות אביה לענין נדרים ולא חמירה פולי האי וכן בכל זקנה שפבר יצאה מרשותו לגמרי ועוד דזקנה לאו בכלל בת היא כמו שאפ' בסמוך: ת"ל ובת פהו מפל מקום מריבוניא דני"ו קדריש ופירש"י ז"ל דליפא למימר דמדכתוב קרא סתמא יליף טעמא דהא אתא ג"ש ומפקא ליה מסתמא ועוד נראה מדיליף מיניה דאפי' הזקנה בשריפה וסתם בת אין זקנה בכלל כדאיתא בפירק יש נוחלין וילך איש מבית לוי וניקח את בת לוי אפשר מאה ול' שנה היתה וקרי לה בת ופירש"י ז"ל אשה הנה ליה למיכתב אמר רב יהודה מלמד שנולדו בה סימני נערות לכן צ"ל דמייתורא דני"ו יליף ואע"ג דרבי שמעון לא דריש ני"ו דנשופטיה בפ"ק שאני התם דאורחא דקרא הוא דברישיא פתיב ויצאו זקניה לקה פתיב בתר הכי ונשופטיה ני"ו מוסיף על זקניה אבל ובת פהו תחילת ענינא הוא ונהו ליה למיכתב בת פהו או אינו אומר אביה אלא להוציא את כל האדם וא"ת אם פן בת ובת למה לי דהא לא איצטריף ריבוניא דני"ו אלא לאפוקי מג"ש.

וי"ל דלא תימא דוקא ארוסה מדינא דר' ישמעאל דמה כשהוציא בת ישראל לסקילה ארוסה ולא נשוואה כמ"ש התוס' לקמן ולפי מה שפיר' הנה אמיןא איצטריף למיכתב ריבוניא דנפת לזקנה דלאו בכלל בת סתמא היא: דף נא סר"א הואיל ואחמר בהו רחמנא בכהני דרבי בהו מצות יתירות תידון בשריפה חזימה דמאי איצטריף למימר משום דרבי בהו מצות יתירות תפוק ליה דבת פהו חמירה משום דמחללת את אביה שאומרים שזו ילד וכו' כמ"ש בהדיא את אביה היא מחללת וליפא למימר דדוקא בזנות היא מחללת את אביה אבל בשאר עבירות לא מדקאמר לקמן כמאן קרינו רשיעא בר רשיעא אפי' לרשיעא בר צדיקא כמאן כי האי תנא נאי האי תנא לא קאמר אלא בזנות אבל בשאר עבירות לא אנו אמאי קרינו רשיעא אפי' בשאר עבירות אלא ודאי בשאר עבירות נמי מחללת את אביה ועוד תימה דמאי קאמר לעיל אדרב' שרפ' חמור' שפן גיפתו לבת פהו שזינתה ומאי חומר' שפן מחלל' את אביה מאי רבות' דבת פהו הא בת ישראל נמי מחללת את אביה ואומרים עליו ארור שזו ילד וכו' מדקאמר כמאן קרינו רשיעא בר רשיעא כו' כי האי תנא אלמא דבישראל נמי דינא הכי ועוד מדקאמר כמאי כי האי תנ משמע דר"ע ור"ש דפליגי עליה דרבי ישמעאל לי' להו הו סברא ותימה דאם פן אמאי קאמר לעיל אליפא דרבי שמעון מאי חומר'יה שפן מחללת את אביה ונתוס' פתבו דכולי עלמא אית להו הו דרשה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והא דקאמר כי האי תנא לפי שהוא הנפירה ודבריהם דחוקים דכמאן כי האי תנא לא משמע הכי.

על פן נראה דפשיטא דקרא דאת אביה היא מחללת לאו שאומרים עליו ארור שזו ילד ארור שזו גדל קאמר אלא לפי שבת פהו יש לה מקדושת אביה שאוכלת בתרומה וקדשים ונותנין לה הזרוע והלקטים וכיוצא בהו ועל ידי הזנות היא מחללת עצמה מקדושת אביה לכו קאמר הפתוב את אביה היא מחללת פי' היא מחללת את עצמה

מקדושה אביה וכן תרגם אנקלוס בהדיא ובת גבר פהו ארי תתחל למטעי מקדושת אביהא
היא מתחלא בנורא תתוקד וכי קאמר לעיל ומאי חומרא שפן מחללת את אביה היינו
שמחללת עצמה מקדושת אביה קאמר כפשטא דקרא אבל הו דרשה דאומרים עליו
ארור שזו ילד וכו' דוקא רבי ישמעאל הוא דדריש הכי פיון דלדידיה גזירה שנה דאביה
לא איצטריף והשתא ניחא הא דאיצטריף למימר סלקא דעתך אמינא הואיל ואתמר בהו
רחמנא בכהני דרבי בהו מצות יתרות דלא מצי למימר משום דמחללת את עלמה
מקדושת אביה מתרומה וכו' דדוקא בזנות היא מחללת את עצמה מקדושת אביה כדאמר
בסמוך דכיון שנבעלה לה לפסול לה פסלה אבל בשאר עבירות לא ולפ"מ שפי' דאת
אביה היא מחללת היינו שמחללת א"ע מקדושת פהונתה קאמר ניחא טפי הא דקאמר
בסמו' סד"א פי תחל לזנות אמר רחמנא הני מזלי היכא דקא מיתחלא השת' הא פיון דקא
מיתחלא וקיימא מעיקרא וכו' ובש"ע סי' ת"ך פסק שהקורא לרשע בן צדיק רשע בן
רשע פטור והיינו מה דהכא ולא ראיה גמורה היא פיון דלאו כ"ע דרשי לקרא הכי:
סד"א קרא לאפוקי מדרב וכו' וא"ת א"כ אמאי פתיב באש תשרף דמשמע היא ולא אביה
תיקשי מאי שנ' מיניה דידיה כדפריף לעיל וי"ל דשאני הכא משום דבעי למימר דלזנות
את אביה היינו מאביה ולא פתיב לן קרא שום טעמא לכך איכא למימר דגזירת הפתיב
הוא דהיא באש תשרף ולא אביה אבל לעיל דאת אביה היא מחללת טעמא הוא לכך
פריף שפיר דהאיה סלקא דעתך דאיירי נמי בחילול שבת דא"כ מאי שנא מיניה דידיה
דכיון דבזנות איכא טעמא דאת אביה היא מחללת ובשבת ליכא טעמא אין סברא לאוקמי
קרא נמי אמילתא דלית ביה טעמא ולומר דגזירת הפתיב הוא: מכלל דכי איתה גביה לא
אכלה לאו דוקא דאיתה גביה אלא פיון שנתארסה לישראל נמי אינה אוכלת בתרומה
כדתנן בפ' אלמנה לכ"ג העובר והיבם והארוסין פוסלין להכי לא פריף ש"ס לרבי
ישמעאל דמוקי קרא דנפת פהו בארוסה א"כ איש ל"ל: ורבי ישמעאל סבר מדקאמר
ליה בת ובת וכו' וא"ת היכי ס"ד דהדר ביה דא"כ בת ובת למה לי דהא לא אתי בת ובת
אלא לאפוקי מג"ש והתוס' פתבו דלא תימא דוקא ארוסה מדינא דלעיל וקשה דא"כ מאי
קבעי ור' ישמעאל האי את אביה מאי דריש ביה דלמא איצטריף ליה גזרה שנה דלא
תימא דארוסה ונשואה תרנויהו בשריפה מדינא דרבי שמעון ורבי עקיבא דאמרי שני
פללות נאמרו וכו' אלא נדאי צריף לומר דמאן דדריש חד פללא הכי גמירי ליה דלא
שייף למזדרש שני פללות ומאן דדריש שני פללות סבירא ליה איפכא.

לכך נראה דאפי' ליתא לג"ש איצטריף בת ובת לאשמעינן דאפילו הזקנה בשריפה זקנה
לאו בכלל בת היא כמ"ש לעיל: דף גב ונילף מפריס הנשרפין וא"ת אמאי לא משני אמר
קרא ואתהבת לרעה פמוך ברור לו מיתה יפה כדמשני בסמוך דהא סתמא דש"ס הוא
דשקיל וטרי ומייתי להא דרב נחמן להכא ואי הוה מייתי לה מעיקרא תו לא הנה צריף
לפרושי למאן דיליף מעצת קרח מ"ט לא יליף מבני אהרן.

ועוד אמאי פריף מעיקרא ונילף מפריס הנשרפין לשריפה ממש דלא איירי בהו טפי הנה
למפרך מעיקרא ונילף מבני אהרן דאיירי בהו ועוד אמאי פריף מפרי' הנשרפין ולא
משאר פל השריפות הפתובים בתורה דכולהו שריפה ממש גינהו וע"ק דקאמר בסמוך
אי לא גזרה שנה ה"א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא פלל היאך ס"ד למימר
הכי והא שריפת עצת קרח שריפת נשמה וגוף קיים הנה וקרי לה שריפה ועוד דמאי

פָּרִיָה וְנִילָף מִפָּרִים לְשִׁרְיָה מִמֶּשׁ דְּלִשְׁרִיָה מִמֶּשׁ לֹא אִיֶּצְטְרִיף קָרָא דְכִינּוּ דְסַתְמָא פְּתִיב וְדַאי שְׁרִיָה מִמֶּשׁ קְאָמַר וַיֵּשׁ לֹמַר דְּהָא דְקָאָמַר לְעִיל אֲתֵיָא שְׁרִיָה שְׁרִיָה מְעַדַת קֶרַח וְכוּ מִבְּנֵי אֶהְרֹן אַע"ג דְּלֹאֵו ג"ש מְוֹפְגִית הִיא יְלִיף לָהּ מִשּׁוּם דְּדַמְיִנּוּ לְהַדְדִי כְּדַמְסִיק וְשִׁפּוֹן אָדָם חוּטָא נְשָׂמָה כּו' דְכִינּוּ דְדַמְיִנּוּ לְהַדְדִי בְּהִנְיָה מִלִּי מְסַתְבַּר לְמִימַר דְשִׁרְיָתָן שְׁוָה.

וְכִינּוּ דְהָא שְׁרִיָה דְהִכָּא דְמֵיָא נְמִי לְפָרִים הַנְשָׁרְפִים שְׁפּוֹן מְכָשִׁיר וּלְדוֹרוֹת לְכָף פָּרִיָה וְנִילָף מִפָּרִים הַנְשָׁרְפִים וְאֶקְוִיָּא דְבַתֵּר הֵכִי סְמִיָה שְׁפּוֹן מְכָשִׁיר וּלְדוֹרוֹת דְקַס"ד דְמְכָשִׁיר עֲדִיף כְּדָאָמַר בְּפָרְק נְגַמַר הַדִּין וְהַשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר דְלֹא מְשַׁנֵּי וְאֶהֱבֵת לְרַעְיָה כְּמוֹהּ בְּרוּר לֹו מִיְתָה יָפָה דְכִינּוּ דְהַשְׁתָּא בְּעֵי לְמִימַר דְמְסַתְבַּר טְפִי לְמִילָף מִפָּרִים הַנְשָׁרְפִים מִמֵּאֵי דְנִילָף מְעַדַת קֶרַח וּמִבְּנֵי אֶהְרֹן שְׁפּוֹן מְכָשִׁיר וּלְדוֹרוֹת לְכָף לֹא מְצִי לְשַׁנוּיֵי הֵכִי מִשּׁוּם דַּא"כ לְפִישׁ לִיָּה חֲבִילֵי זְמֹרוֹת דַּאע"ג דְשִׁרְיָתָן נְשָׂמָה וְגוּף קִנְיִים יָפָה טְפִי מְכָל מְקוֹם כִּינּוּ דְמְסַתְבַּר טְפִי לְמִילָף מִפָּרִים הַנְשָׁרְפִים סְגִי לָן לְאוּקְמֵי קָרָא דְנֶאֱהֱבֵת לְרַעְיָה כְּמוֹהּ דְלִפִּישׁ לִיָּה חֲבִילֵי זְמֹרוֹת אֲבָל בְּסִמּוּף דְפָרִיָה לְמֵאֵן דִּילִיף מְעַדַת קֶרַח מ"ט לֹא יְלִיף מִבְּנֵי אֶהְרֹן וְכו' מְשַׁנֵּי שְׁפִיר אָמַר קָרָא וְאֶהֱבֵת לְרַעְיָה כְּמוֹהּ כּו' דְכִינּוּ דְעַדַת קֶרַח וּבְנֵי אֶהְרֹן שְׁקוּלִין הֵן וְאִין סְבָרָא לְמִילָף מֵהֵאִי טְפִי מֵהֵאִי לְכָף מְסַתְבַּר לְאוּקְמֵי קָרָא דְנֶאֱהֱבֵת לְרַעְיָה כְּמוֹהּ לְשִׁרְיָתָן נְשָׂמָה וְגוּף קִנְיִים דְכִי הֵאִי גְוֹנָא מִתְקִיָּים שְׁפִיר טְפִי בְּרוּר לֹו מִיְתָה יָפָה מִמֵּאֵי דְלִפִּישׁ לִיָּה חֲבִילֵי זְמֹרוֹת.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְקָאָמַר אִי לֹאֵו ג"ש ה"א שְׁרִיָתָן נְשָׂמָה וְגוּף קִנְיִים לֹאֵו שְׁרִיָה הִיא דַּאי לֹאֵו דְדַמְיִנּוּ לְהַדְדִי בְּהִנְיָה מִלִּי שְׁפּוֹן אָדָם חוּטָא בְּנְשָׂמָה לֹא הֵנָּה אִסִּיק אֲדַעְתִּין כְּלָל לְאוּקְמֵי קָרָא בְשִׁרְיָתָן נְשָׂמָה וְגוּף קִנְיִים דְהֵנָּה אֲמִינָא דְלֹאֵו שְׁרִיָה הִיא דְכִינּוּ דְשִׁרְיָה סְתְמָא פְּתִיב וְכוּלְהוּ שְׁרִיָה דְאוּרִיָּתָא שְׁרִיָה מִמֶּשׁ נִינְהוּ הֵא נְמִי שְׁרִיָה מִמֶּשׁ הִיא דְמֵהִיכָא תִּיתִי לְמִילָף מְעַדַת קֶרַח וּלְאֶפּוֹקֵי קָרָא מְסַתְמֵיהּ כִּינּוּ דְלִכָּא ג"ש דְלֹא דְמְיִנּוּ לְהַדְדִי.

וְנִרְאָה דְכִינּוּ דַע"ל דְשִׁרְיָתָן עַדַת קֶרַח וְדְבִנֵי אֶהְרֹן שְׁקוּלִין הֵן כְּדַפְּנִי דְמִתְרוּנִיָּהוּ אָדָם חוּטָא בְּנְשָׂמָה נִינְהוּ לְכָף מִיָּתִי ש"ס לְהִכָּא הֵא דְכָבֵר הִיּוּ מְשָׁה וְאֶהְרֹן מְהִלְכִין בְּדֶרֶךְ וְכו' מִשּׁוּם דְנִהֵי דְעַדַת קֶרַח וּבְנֵי אֶהְרֹן תְּרִנְיָהוּ חֲטָאוּ לְשָׁמִים בְּהִקְרַבַת אִשׁ זָרָה מ"מ לֹא דְמְיִנּוּ לְהַדְדִי דְבִנֵי קֶרַח חֲטָאוּ נְמִי בְּמָה שְׁנִתְקַנְאוּ בְּגִדּוּלְתָן שֶׁל מְשָׁה וְאֶהְרֹן וְחִלְקוּ עֲלֵיהֶן דְהֵי נְמִי רַע לְבְרִיּוֹת וּבְנֵי אֶהְרֹן לֹא חֲטָאוּ אֶלָּא לְשָׁמִים דְוּמֵיָא דְחֲטָאָן שֶׁל הַנְשָׁרְפִין שְׁלֹא חֲטָאוּ אֶלָּא לְשָׁמִים וַא"כ מְסַתְבַּר טְפִי לְמִילָף דִּין הַנְשָׁרְפִין מִבְּנֵי אֶהְרֹן דְדַמְיִנּוּ טְפִי לְהַדְדִי לְכָף מִיָּתִי דְנִדְבַב וְאֶבִּיהוּא חֲטָאוּ כְּמוֹתָן שְׁנִתְקַנְאוּ נְמִי בְּגִדּוּלְתָן שֶׁל מְשָׁה וְאֶהְרֹן כְּעַדַת קֶרַח דְלִכָּף נְשָׁרְפוּ: וְכָבֵר הִיּוּ מְשָׁה וְאֶהְרֹן מְהִלְכִין בְּדֶרֶךְ וְכו' בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת אֶחָרִי מוֹת יְלִיף לָהּ מִדְּכִתִּיב וְאֶל מְשָׁה אָמַר עֲלֵה אֵל ה' אֵתָהּ וְאֶהְרֹן נָדַב וְאֶבִּיהוּא וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר נִיּוּל הוּא לֹו לֹא קָרִי לִיָּה נִיּוּל אֶלָּא מִשּׁוּם דְכִתִּיב וּבַחֲקוֹתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וְהֵא דְנִקְט לִישְׁנָא דְנִיּוּל הוּא לֹו וְלֹא קָאָמַר אָסוּר לְעֲשׂוֹת כֵּן דְכִתִּיב וּבַחֲקוֹתֵיהֶם וְגוּמַר כִּי הִיכִי דְלֹא תִיקְשִׁי לְדִידְיָה דְמִנִּיחִין רִאשׁוֹ עַל הַסֶּדֶן וְכו' וְהֵא בְּרוּר לֹו מִיְתָה יָפָה בְּעֵינָן לְכָף קָאָמַר כִּינּוּ דְכַכָּה"ג נִיּוּל הוּא מִשּׁוּם וּבַחֲקוֹתֵיהֶם וְגו' נִמְצָא כְּשִׁמְנִיחִין רִאשׁוֹ עַל הַסֶּדֶן יָפָה לֹו וְכוּן מְשַׁמַּע בְּתוֹסְפַת' פ' תְּשִׁיעֵי דְקִתְנֵי הֵתָם ר' יְהוּדָה אָמַר הֵרִי הוּא אָמַר וְאֶהֱבֵת לְרַעְיָה כְּמוֹהּ בְּרוּר לֹו מִיְתָה יָפָה שְׁבִמִיתוֹת כִּיֶּצֶד

עושין לו מניחין ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ אמרו לו אין מיתה מגונגלת מזו אמר להן
נדאי אין מיתה מגונגלת מזו אלא משום שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו.

וא"ת לרבי יהודה תינח רוצח דיליף ליה מעגלה ערופה דקוצץ בקופיץ אלא עיר הנדחת
דכתיב בהו בהדיא לפי חרב והיינו פדרה שהעובדי פוכבים ומזלות עושין מאי איפא
למימר והא כתיב ובחוקותיהם לא תלכו וי"ל דדוקא רוצח הוא דרף העובדי פוכבים
ומזלות להתיז את ראשו בסייף אבל עיר הנדחת פיון דלא שייך גבי עובדי כוכבים
ומזלות לכך פשמתיזין את ראשן בסייף לית בהו משום ובחוקותיהם לא תלכו: דף נג
בשלמא לר' יונתן כו' פי' רש"י ו"ל ה"ג בשלמא לדר' יונתן פדמפ' ר' טעמא משום
דבספרים ישנים הנה גרסינן בשלמא לר' יונתן ורבי פדקא מפרש טעמא ושלש מחלוקות
הוי בדבר רבי יאשיה זליף לה משום דס"ל דחנק קיל ואי אתה רשאי למושקה להחמיר
ור' יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא דהכי גמירי להו מסיני דכל מיתה האמורה
בתורה סתם אינו אלא חנק ורבי זליף מג"ש וילגירסא זו אתי שפיר הא דפריה ואימא
שריפה דלמאי דמוקי בסוף פרקין רבי רבי מאיר פריה דמסתמא אית ליה דסקיל'
חמורה משריפה פרבון אבל לגרסת רש"י תימה דמאי פריה ואימא שריפה הא אין סברא
להחמיר בנשואה בת ישראל טפי מבארוסה והתוספות כתבו דבלאו הכי שפיר משני
ונראה דחנק לכה נראה דהו פלוגתא דפליגי רבון ורבי שמעון בסקילה ושריפה איזה
מהן חמורה לא תליא מידי באידה פלוגתא דפליגי בהרג ונחנק איזה מנייהו חמורה דאין
עגון זה לזה דגבי סקילה ושריפה סתמייהו דרבון משום דסבירא ליה נשואה יוצאה
לשריפה ולא ארוסה וטעמא דרבי שמעון דסבר אחת ארוסה ואחת נשואה יונאה
לשריפה וגבי הרג ונחנק איפא טעמא אחרניא דלרבון משום דס"ל מדיחי עיר הנדחת
בסקילה ולרבי שמעון משום דסבר מדיחי עיר הנדחת בחנק פדאמרינו לעיל וא"כ הא
דאמר בסמוך מאי לא מפני שהיא קלה קמפלגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבון היינו בהרג
ונחנק אבל מסקילה ושריפה לא איירי הני תנאי מידי ומסתמא ס"ל לרבי יונתן ורבי
פרבון דסקילה חמורה משריפ' דהלכתא פנותייהו ולכה פריה שפיר ואימא שריפה ולמאי
דמוקי רבי כר"מ פריה: במאי גמרי איזו תיבה מופנית לג"ש דמיהם בם דלא איצטריה
למכתב דמיהם בם פלל או מות יומתו דה"מ למכתב יומתו מות יומתו למה לי: כי אתא
ר' יצחק תני פדתון וכו' וטעמא מאי משמע דאמתניתא דר' יצחק קא בעי והא דלא בעי
הכי אמתני' משום דאיפא למימר דמתני' כפלא היתה אמו ראויה לאביו איירי וברייטא
דמיתתי ש"ס לעיל פירושא קמפרש לה למתני' אבל מדאיצטריה ליה לרבי יצחק לאתווי
מתניתא בידיה דתני בה פדתון אלמא דמתני' אפי' בראויה לאביו קאמר דחייב ופליגא
אברייטא דלעיל לכה קבעי וטעמא מאי אלא מעתה ערות פלתה לא תגלה ורב אחא בריה
דרב איקא נראה דס"ל דלא תגלה ערותה דכלתה ניחא משום דקאי אאשת בנה דאיירי
לאחר מיתה פדפירש רש"י זכרונו לברכה בסוף שמעתיין וליפא אלא ערוה אחת אבל
ערוה דאמה היא אם איתא דחייב גמי משום אשת אב אמאי כתיב ערוה דמשמע ערוה
אחת: דף גר אפילו תימא רבי יהודה ומיתתי לה בקל וחומר לפי זה לא איצטריה למילף
בג"ש דערוה אביה באישות הכתוב מדבר דעל פרוה בהכי איירי דלערוה אביה ממש
לא איצטריה קרא דמנאת זכר נפקא ואי משום דליתייב שמים הא בקל וחומר מאחי
אביו שמעינו לה אלא משום דבלאו הכי איצטריה ליה ג"ש פדקתני סיפא דברייטא לכה

דריש לה נמי להך מלתא ועוד דאיכא למימר מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא:
אמר רבי ישמעאל הרי זה בא ללמד ונמצא למד תימה מאי קמ"ל רבי ישמעאל דהרי זה
בא ללמד כו' והא תנא דברייטא נמי קאמר הכי דבא הפתוב להגייד לה ששני משפבות
באשה.

ועוד דנמצא למד משמע דלמדין משפכי אשה ממשפכ זכר וזה אינו דהא לא יליף משפכ
אשה ממשפכ זכר מידי אלא מיתורא דיו"ד דמשפכי אשה שמעינן לה בין פדרפה בין
שלא פדרפה חייבין בעריות לכה נראה דהא דקתני מגיד לה הפתוב ששני משפבות
באשה אחי לאשמעינן שהבעל מותר לבא על אשתו בין פדרפה בין שלא פדרפה כדאייתא
בפרק שני דנדריים ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה ליה שלחן ערכתי לו והפכו פי' שפא
עליה שלא פדרפה אמר לה פתי התורה התירתה לו וכן משמע בפרק חלק גבי הא דקאמר
רב יוסף בספר בן סירא נמי אסור ל יקרי דקא"ל אבני מ"ט אילימא עשום דכתיב ביה
לא תנטוש גילדנא מאנדניה אי מדרשא אורח ארעא קמ"ל דלא לבעול שלא פדרפה
משמע דאיסורא ליכא למיבעל שלא פדרפה אלא דלאו אורח ארעא הוא וקאמר רבי
ישמעאל הרי זה בא ללמד ונמצא לחד פי' דלהכי כתב לן רחמנא דגבי משפכ זכר ששני
משפבות יש באשה לאשמעינן דלמדין משפכי אשה ממשפכ זכר מה משפכ זכר חייבין
אפי' שלא פדרפה דכל משפכ זכר שלא פדרפה הוא אף באשה חייבין שכל העריות אפי'
שלא פדרפה ופשטא דקרא דנאת זכר לא תשכב משפכי אשה משמע דמשפכי אשה
ילפינן משפכ זכר ואדרבא הוא נמצא למד ואע"ג דבסוף פרק ארבעה אחין קאמר
דמעשה ער א הוה שפאו עליה שלא פדרפה ככר תירץ ר"י ז"ל שם דלא שרי שלא
פדרפה אלא בלא הוצאה זרע ועוד תירץ דאינו אסור אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל
לעשות כן אכל באקראי בעלמא שרי.

מיהו באבן העזר כתב הב"י דדבר קשה הוא להתיר הוצאת זרע אפי' באקראי: פתועבות
העובדי כוכבים ומזלות פתבו התוספות גבי זכר ניחא דכתיב תועבה בגופיה אכל בבהמה
לא כתיב תועבה בגופיה נאי כפ"ה א"כ כל עריות ליחייב שמים ויש לפרש מדכתיב וכל
בהמה וכו' וקשה פנין דלאו דלא יהיה קדש אאיסור זנות שיש בו תועבה קאי פה לי אם
כתיב תועבה בגופיהו מה לי אם כתיב תועבה בתר הכי סוף סוף פנין דכל העריות
תועבה קרי להו רחמנא מדכתיב פי את כל התועבות וגו' קאי עלייהו לאו דלא יהיה קדש
ולייחייב שמים בכולהו גם מ"ש דני"ו דוכל בהמה מוסיף על ענין ראשון מנא להו הך
דרשה.

לכה נראה דאע"ג דלאו דלא יהיה קדש אכל העריות קאי אפ"ה לא מחייב בב' דאין
חילוק חטאת אלא בשני לאוין ושני גופין פדמשמע בריש פרייתות דקאמ' אלא פרת
דאחותו למאי אחי מיבעי ליה לחלק על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ופריד
ל"ל לחלק הרי שמות מוחלקין ונהרי גופין מוחלקין אלמא דשמות וגופן מוחלקין בעי'
אבל בזכר ובהמה יליף שפיר מלא יהיה קדש דמחייב מיהא חדא: הבא על הזכר והביא
זכור עליו פתבו התוס' אי נמי סוגיא דהקא כר"א דאמר התם כל מקום שאמה מוצא שני
לאוין וכרת אחת חלק חטאת ביניהו וקשה דא"כ אמאי קאמר דאיכא ביניהו הבא על
הזכר והביא עליו זכר דלדברי רבי ישמעאל חייב שמים ולדברי ר"ע אינו חייב אלא

אחת וְהָא בְּבֵא עַל הַזְכָּר גְּרִידָא נְמִי מִשְׁפַּחַת לְהָ דְאִיפָא בִּינְיָהוּ דְלִרְבִי יִשְׁמַעְעָל חֲזִיב
שְׁתִּים פִּינּוּ דְלֵאנִין מְחֻלְקִין וְלִרְבִי עֶקִיבָא אִינוּ חֲזִיב אֱלָא אַחַת דְּלִיכָא אֱלָא חַד לָאו וְיִשׁ
לוֹמַר דְּלִרְבוּתָא דְרַבִּי עֶקִיבָא נְקֻט הָכִי דִּאֵע"ג דְּשִׁנֵּי בִּיאוֹת הֵן אִפ"ה לֹא מִיחֲזִיב לְדִידֵיהּ
אֱלָא חַדָּא פִּינּוּ דְלִיכָא אֱלָא חַד לָאו וְרַבּוּתָא דִּר"ע עֲדִיפָא דְהִלְכְתָּא פְּנוּתִיהּ דְהִלְכָּה כִּר'
עֶקִיבָא לְחַבְרוּ תַּדְע דְּבִסְמוּךְ קְאָמַר אֲבָל הַבָּא עַל הַזְכָּר וְהִבִּיא זָכָר עֲלִיו הַבָּא עַל הַבְּהֵמָה
וְהִבִּיא בְּהֵמָה עֲלִיו בֵּין לִר' אֲבָהוּ בֵּין לְאַבְיִי לְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל לִי שְׁלֵשׁ וְלִר' עֶקִיבָא חֲזִיב
שְׁתִּים דְּלֹא הָוָה צָרִיף לְמִימַר דְּהִבִּיא נְמִי בְּהֵמָה עֲלִיו דְּהָא הַבָּא עַל הַזְכָּר וְהִבִּיא זָכָר עֲלִיו
וּבָא עַל הַבְּהֵמָה נְמִי בֵּין לִר' אֲבָהוּ בֵּין לְאַבְיִי לְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל חֲזִיב שְׁלֵשׁ וְלִרְבִי עֶקִיבָא
חֲזִיב שְׁתִּים אֱלָא צָרִיף לוֹמַר דְּרַבּוּתָא אֲשַׁמְעִינּוּ דִּאֵע"ג דְּאַרְבַּע בִּיאוֹת הֵן אֲפִילוּ הָכִי לֹא
מִיחֲזִיב לְרַבִּי עֶקִיבָא אֱלָא שְׁתִּים וְלִרְבִי יִשְׁמַעְעָל שְׁלֵשׁ: רֵא תַתָּן שְׁכַבְתָּהּ לֹא תַתָּן סְבִיבְתָהּ
דְּנֻקָּא בְּאַזְהָרָה דְרִישׁ הָכִי דְכִינּוּ דְאַשְׁפַּחֲנוּ דְעֻנְשׁ רַחֲמָנָא עֲלֶיהָ אִיפָא לְמִימַר דְּאַזְהָרְתִּיהּ
מִהֲקָא אֲבָל אִישׁ אֲשֶׁר יַתָּן שְׁכַבְתּוּ בְּבֵהֵמָה דְגַבִּי עֻנְשׁ לֹא מְצִי דְרִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר שְׁכִיבְתּוּ
דְּכָל כַּמָּה דְלֹא אֲשַׁפַּחֲנוּ דְעֻנְשׁ הַפְּתוּב אֲהִי אִין סְבָרָא לְהוֹצִיא קְרָא מִיַּדִּי פְּשׁוּטוֹ: דָּף נַה
דְּרַשׁ רַב נַחֲמָן בַּר רַב חֲסִידָא בְּאַשְׁהָ שְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת פִּירִשׁ"י ז"ל דְּלַעֲגִין רַבִּיעָה קְאָמַר דְּאֵלוּ
בְּבַעֲלִית אָדָם לֹא אִיזְצֻטְרִיף לְרַב נַחֲמָן לְמִימַר דְּקִרְאִי טוֹבָא וּמִתְנִיתִין אִיפָא וְרַב פְּפָא נְמִי
לֹא מְצִי לְמִימַר אִיפָא וְתִימָה דִּא"כ מֵאִי קְאָמַר אֲדַרְבֵּה אֲשָׁה דְאֹרְחָא אֲמַשְׁכַּב מִחֲזִיב
בְּהֵמָה דְלֹא אֹרְחָא וְכו' וְהָא אִידי וְאִידי לָאו אֹרְחָא הוּא וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְהָא דְקְאָמַר
בְּאַשְׁהָ שְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת בְּבַעֲלִית אָדָם אִיירִי וְקַמ"ל דְּלֹא תִימָא כִּי הִיכִי דְאִיפָא שְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת
בְּאַשְׁהָ ה"נ אִיפָא שְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת בְּבֵהֵמָה לְכַף קְאָמַר בְּאַשְׁהָ דְנֻקָּא הוּא דְאִיפָא שְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת
דְּגַלִּי לֵן קְרָא מְדַכְתִּיב מִשְׁכָּבִי אֲבָל בְּבֵהֵמָה דְלֹא כְּתִיב הָכִי לֹא וְהִינּוּ דְפָרִיף רַב פְּפָא
אֲדַרְבֵּא אֲשָׁה דְאֹרְחָא הִיא בְּבַעֲלִית אָדָם סְבָרָא הוּא דְלֹא מִיחֲזִיב אֱלָא אֲמִידִי דְאֹרְחָא
דְּהִינּוּ פְּדַרְכָּה אֲבָל בְּהֵמָה פִּינּוּ דְלֹא אֹרְחָא בְּבַעֲלִית אָדָם וְאֲפִילוּ בָּא עֲלֶיהָ פְּדַרְכָּה לָאו
אֹרְחָא הִיא סְבָרָא הוּא דְמִחֲזִיב אֲבָל נְקִיב וְנְקִיב דְמָה לִי נְקִיב זֶה מָה לִי נְקִיב זֶה פִּינּוּ דְכּוֹלֵן
לָאו אֹרְחָא נִיגְהוּ וְכֵן מִשְׁמַע מָמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' הָא פְּשִׁיטָא בְּכּוֹלָה ש"ס דְּבְאַשְׁהָ מִתְחִיב
אַשְׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת אֱלָא רַב פְּפָא ה"ק וְכו' וְאִי כְפִירִשׁ"י ז"ל מֵאִי הִנְצָרְכוּ לְדַחּוּק מִלְתָּא דְרַב
פְּפָא דְלִמָּא ס"ל דְּרַבִּיעָה שְׁאֵנִי דְלֹא דְרִשִׁינּוּ מִשְׁכָּבִי אֲשָׁה אֱלָא בְּאָדָם כְּדִמְשַׁמַּע מְפִירִשׁ"י
ז"ל שְׁכַתְּב וְרַב פְּפָא נְמִי לֹא מְצִי לְמִימַר אִיפָא מִשְׁמַע דְכִינּוּ דְקִרְאִי אֲרַבִּיעָה נִיחָא הָא
דְקְאָמַר אִיפָא מִיָּהוּ מְדַגְרִסִי בְּסְמוּךְ בְּכָל הַסְפָּרִים תַּנְיָא דְלֹא כְּתֻרְנִיָּהוּ מִשְׁמַע כְּדִפִּירִשׁ"י
ז"ל דְּלַעֲגִין רַבִּיעָה אִיירִי וְעוֹד דִּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְרַב פְּפָא לְדַכְרִיו קְאָמַר לִיָּה דָּאָם יִשׁ
לְחַלֵּק כּו' דּוֹחַק הוּא: יִשְׂרָאֵל גּוֹפִיָּה לִיתְסַר מִיַּדִּי דְהָוָה אֲרַבִּיעָה וְא"ת בְּלָאוּ מִלְתָּא דְרַב
שֵׁשֶׁת תּוֹקְשִׁי לִיָּה נַעֲבַד דְיִשְׂרָאֵל אֲמֵאִי שְׁרִיא לִיתְסַר מִיַּדִּי דְהָוָה אֲרַבִּיעָה וּלְפִי מ"ש
הַתּוֹסְפוֹת דְפְּשִׁיט כִּי הִיכִי דְגַבִּי אִילָנוֹת הַשָּׁנָה הַפְּתוּב שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת לְשֶׁל
יִשְׂרָאֵל אֵע"ג דְּבִישְׂרָאֵל אִיפָא תַקְלָה וְקִלּוֹן וְכו' אֲתִי שְׁפִיר דְאִי לָאו הָא דְרַב שֵׁשֶׁת אִיפָא
לְמִימַר דְּטַעֲמָא דְקִלּוֹן לֹא שְׁרִיף אֱלָא בְּרַבִּיעָה לְפִי שְׁמַבְזָה עֲצָמוּ בְּדַבָּר מְגוּנָה אֲבָל בְּנַעֲבַד
תַקְלָה אִיפָא קִלּוֹן לִיכָּא שְׁהָרִי לְמַסְקָנָא נְמִי אִית לִיָּה לְאַבְיִי דְקִלּוֹן דְרַבִּיעָה מְרוּבָה מְשֶׁל
נַעֲבַד לְכַף אִיפָא לְמִימַר דְקָא ס"ד דְּבַנְעֵבַד לִיכָּא קִלּוֹן פְּלֵל וְלִהֲכִי נַעֲבַד שְׁרִי אֵע"ג דְּנַרְבַּע
אַסוּרָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְפְּשִׁיט רַב שֵׁשֶׁת דְכִי הִיכִי דְגַבִּי אִילָנוֹת הַשָּׁנָה הַפְּתוּב שֶׁל עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת לְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵף עַל גַּב דְּבִישְׂרָאֵל אִיפָא תַקְלָה וְקִלּוֹן וּבְשֶׁל עֲבוֹדַת

כוכבים ומזלות ליכא אלא תקלה לחוד ה"נ גבי בהמה כו' אלמא דבנעבד נמי איכא קלון
כמו בנרבע לכה פריה ישראל גופיה ליתסר מידי דהוי ארביעה.

מיהו קשה לפירושים לאביי דמחלק בין נרבע דישאל לנעבד משום דזה קלונו מרובה
ונה קלונו מועט א"כ מאי ראיה מייתי רב שישת מאלנות לבהמה דכי היכי דגבי אילנות
השנה הפתוב של עובדי כוכבים ומזלות לשל ישראל כו' הכי נמי גבי בהמה דלמא
אילנות שאני דבישראל ליכא אלא קלון מועט לכה איכא למימר דהשנה הפתוב תקלה
דעובדי כוכבים ומזלות לתקלה וקלון מועט דישאל אבל גבי בהמה דבעלי חיים היא
דרחמנא חס עלה ולא קטלינו לה פישאל אלא היכא דאיכא תקלה וקלון מרובה מנא
ליה להשוות תקלה לחוד דעובדי כוכבים ומזלות לתקלה וקלון מרובה דישאל: דף גו
בכל יום דנין את העדים בכינוי כו' נגמר הדין לא הורגו בכינוי כו' עשום דמקבלין עדותן
של עדים פעמים בתחילת הדין זה שלא בפני זה ובשעת גמר א זה בפני זה כדאימא
בתוספתא פרק ששי אם יש עדים מכניסין אותן ומאיימין עליהן ומוציאין אותן ומשיירין
את הגדול שבהן ושומעין את דבריו ומוציאן אותו לחוץ ומכניסין את השני ושומעין את
דבריו ומוציאין אותו לחוץ ואח"כ מכניסין את שניהן ואומרים דבריהן זה בפני זה אהד
דיני ממונות ואהד דיני נפשות.

והשתא ניחא הא דקתני והשני אומר אף אני כמוהו וכו' אף ע"ג דמקבלין עדותו זה שלא
בפני זה פדתנו בפרק זה בורר משום דהתם בתחילת הדין איירי: המגדף אינו חייב עד
שיפרש השם נראה דליף לה מדאפקיה רחמנ' לקלה בל' נוקב דכתיב ונוקב שם ה'
למימר דבעינו שיפרש השם ויברך: וחקמים אומרים על שם המינוחד במיתה פרבנו
קיימא לן דלא מיחייב מיתה אלא על השם המינוחד מיהו לא בעינו שיברך את שם המינוחד
בשם המינוחד דאפי' מברכו באהד משאר השמות שאינן נמחקין כגון זה אלהים שדי חייב
מיתה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפרק שני מהלכות עובדי כוכבים ומזלות אין המגדף חייב
עד שיפרש את השם המינוחד של ארבע אותיות כו' ויברך אותו בשם מן השמות שאינן
נמחקין.

וטעמו נראה מדכתיב ברישא דקרא ונוקב שם ה' מות יומת וכי אהדריה קרא לא פתיב
שם ה' אלא בנקבו שם יומת משמע דלא אהדריה קרא אלא לומר דבעינו שיקוב את
השם המינוחד בשם דהינו באהד מן השמות שאינן נמחקין לאפוקי בכינוי דלא היינו
רחום וחנון קנא וכינצ' בהן כמ"ש הרמב"ם בפכ"ו מהלכות סנהדרין גבי מקלל חבירו
דלא מחייב עד שיקלל בשם מן השמות כגון זה ואלהים ושדי וכינצא בהן או בכינוי מן
הפינויים כגון חנון וקנא וכינצא בהן.

ולפי זה הא דקתני ברייתא מניין לרבות כל הפינויין לא אתי לאתויי שמות שאינן נמחקין
לחוד אלא אפי' פינויין הנמחקין נמי אתי לאתויי ולכה נקט כל הפינויין וקאמר נמי ת"ל
איש פי יקלל אלהיו מ"מ משמע דמ"מ חייב אפי' מפנוי כל דהו.

ובכסף משנה בס"ב מהלכות עובדי כוכבים ומזלות פתב על הרמב"ם דצ"ע מנא ליה
שאם בירך שם האהד המינוחד מן הפינויים שחייב דלמא בעינו שיברך שם המינוחד בשם
המינוחד וכתב עוד שם בשם הרמ"ה דמה שאמר הרמב"ם ויברך אותו בשם מן השמות
שאינן נמחקין אינו כן דכי היכי דבעינו שם המתברך שם המינוחד ה"נ בעינו שם שמברך

בו שם המינוחד ולפי מה שפיל דברי הרמב"ם ו"ל נכונים הם: שבע מצות נצטוו עובדי כוכבים דינין פיל שמחונבין להושיב דינין ושופטים לדון את מי שעובר על שבע מצות עובדי כוכבים והיננו דילף בסמוך דינין מדכתיב אלהים אע"ג דאלהים היננו דינין ובתר הכי נמי קאמר לא נצרכה אלא להושיב ב"ד בכל פלך ופלך אע"ג דהוסיפו עליהן דינין קתני: דף נז עובדי כוכבים ומזלות נמי איתרבי מאיש איש ורב יוסף נראה דס"ל כמ"ד לקמן בפירקין דמולך לאו עובדי כוכבים ומזלות היא אלא חוק הוא להם ואם וקטר לפניו פטור זבחה וא"כ לא פתיב בעובדי כוכבי ומזלו' איש חיש ולכן אין עובד כוכבים נהרג עליה: אזהרה שלקהן זו היא מיתתן ולפי זה ברייתא דלעיל דקתני איש איש לרבות את עובדי כוכבים ומזלות שמזוהרין וכו' איפא למימר שנהרגין קאמר ובספרי גרס בהדיא איש איש לרבות את העובדי כוכבים ומזנות שנהרגין על ברפת השם פישראל וקשה דא"כ אמאי מוקי לה פרבי מאיר לוקמא אפי' ל ואשמעינן קרא דעובד כוכבים ומזלות שפירף שם המינוחד חייב מיתה פיש דלא שמעינן לה מקרא דויצו ושמא י"ל משום דאיש איש גבי פינויין הוא דכתיב.

מיהו קשה דלקמן קתני איש איש לרבות את העובדי כוכבים ומזלות שמזוהרין על העריות פישראל ופריף והא מהקא נפקא מהתם נפקא לאמר זה גילוי עריות ומוקי לה לנערה המאורסה דלית להו אמאי לא משני דאיצטריף קרא לאשמעינן עובדי כוכבים נהרג על עריות פישראל דלא שמעינן לה מלאמר וצריף לומר דל ולקמן שקיל וטרי ש"ס לפי מה דקיימא לן דעל שבע מצות עובדי כוכבים נהרגין דגלי רחמנא בחדא והוא הדין בכולהו כרב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב דכנותיהו קי"ל כמ"ש הרמב"ם ו"ל: אי לאו בשעת גמר מלאכה גזל מעליא הוא ורב אחא בר יעקב ס"ל דאע"ג דשלא בשעת גמר מלאכה גזל גמור הוא מפל מקום פיון דבשעת גמר מלאכה שרי שייף שפיר למיתני פיוצא בו בגזל וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם ו"ל שכתב בפ"ט מהל' מלכי עובד כוכבים חייב על הגזל וכו' אפי' פועל שאכל שלא בשעת מלאכה משמע דשלא בשעת מלאכה רבותא הוא וצ"ל כדפלי' וכן בסמוך דפריף פיון דלאו בני מחילה גינהו גזל מעלי' הוא צ"ל דרב פפא ס"ל דאע"ג דלגבי עובדי כוכבים גזל מעליא הוא פיון דלגבי ישראל לאו גזל הוא שייף שפיר למיתני פיוצא בו בגזל והא דלא מוקי לה בפועל בכרם משו' דלא בשעת מלאכה לא אשכחן פלל דשרי: וכן יפת תוא' נרא' דאתי לאשמעי' דמחיי' בין בגזל ממון בין נפשו' משמע מדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ט מהלכות מלכים שכתב עובדי כוכבי חייב הגזל בין שגזל עבדי כוכבים ומזלות בין שגזל ישראל ואחד הגזל או הגונב ממון או גונב נפש ולא מייתי הא דיפת תואר פלל וצ"ל דאיירי בגזל יפת תואר פנויה אי נמי באשת איש ונכנסה לחופה ולא נבעלה דלדידכו לית להו כדאמרינן לקמן דאי באשת איש גמור אם פן מאי איריא דחייב משום גזל תיפוק ליה משום עריות ובסמוך נמי דמפרש ש"ס פיוצא ביפת תואר לכדאמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא עובדי כוכבים שייחד שפחה לעבדו ובא עליה כו' צ"ל שייחדה ולא נבעלה עדדין לעבד דאי נבעלה מאי איריא משום גזל תיפוק ליה משום עריות.

מיהו מימרא גופא דא"ר אלעזר אמר רבי חנינא עובד כוכבים שייחד שפחה לעבדו כו' בייחדה ונבעלה איירי ונהרג עליה משום עריות קאמר דלקמן מייתי לה ומייתי גביה נמי אידיף מימרא דא"ר אלעזר א"ר חנינא עובד כוכבים שפא על אשתו שלא פדרפה כו'

ולעיל מיניה מייתי נמי הא דאמר רב הונא עובד פוכבים ומזלות מותר בבתו והא דאמר רב חסדא עבד מותר באמו כו' דכולהו מילי דהתם לאו בגזל איירי אלא לעגן עריות משמע דהא נמי לעגן עריות קאמר אלא דסתמא דש"ס מייתי ליה הכא לפרושי פיוצא בו ביפת תנאר דקתני בריתא דהיגו לעגן עובד פוכבים שייחד שפחה לעבדו כו' מיהא בריתא לא מיתוקמא אלא בייחודה ולא גבעלה כדפירש וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ט' מהלכות מלכים דהא עובד פוכבים שייחד שפחה לעבדו כו' לעגן עריות קאמר שכ' עובד פוכבים שייחד שפחה לעבדו ובא עליה ה"נ נהרג עליה משום אשת חבירו: לא נצרכה אלא לנערה המאורסה דלדידהו לית להו דדיינין פדינא דידן פירש"י ז"ל דלעגן סקילה קאמר אבל אין צריך עדה ועדים והתראה דלא גרע מעריות דידהו ואין סברא לומר פן מדקתני סתמא נידון בדיני ישראל משמע דלכל מילי קאמר בין לעגן קטלא בין לעגן עדה ועדים והתראה והא דנקט לא נצרכ' אלא לעדה ועדים והתראה ה"ה נמי דנידון בחנק והא דלא נקט נמי חנק משום דבעי לאוקמי אפי' לתנא דבי מנשה ולדידיה לעגן חנק לא איצטריו דאידי ואידי חנק הוא וע"ק דא"כ מאי פריה אבל אשת איש פדינא דידהו דיינין להו והתניא כו' לוקמא הא דקתני נידון בדיני ישראל בנערה המאורסה ובאשת איש שאם בא על נערה המאורסה נידון בסקילה ואם בא על אשת איש נידון בחנק ובתנניהו לא בעינן עדה ועדים והתראה דלא גרע מעריות דידהו ונהי דלתנא דבי מנשה לא איצטריו לאשמעינן באשת איש דנידון בדיני ישראל פניו דאידי ואידי חנק הוא מ"מ לנערה המאורסה איצטריו ליה דנידון בסקילה ומנא ליה למידק דבאשת איש פדינא דידהו דיינין ליה וליכא למימר משום דאי בבא על אשת איש נידון בחנק אפתי מיגרע גרע לרבנן דס"ל דסיף חמירא מחנק דא"כ תיקשי לדידיה נמי אבריתא דמייתי דקתני על א"א נידון בחנק ואמאי הא מגרע גרע, לכה נראה דהא בהא תליא דאי דיינין ליה פדינא דידן כולי מילי בעינן עדה ועדים והתראה ומיתה דישאל וכן אי דיינין פדינא דידהו בכולהו מילי דיינין ליה הכי והשת' רבי יוחנן דאמר לא נצרכה אלא לנער' המאורסה דיינין ליה פדינא דידן היינו בסקילה ועדה ועדים והתרא' דכיון דלדידהו לית לה פלל ופטור לגמרי לא שייך למיפרה מגרע גרע.

והא דקאמר אלא א"ר יוחנן משום דחזר בו ממאי דבעי למימר דנצרכה לא"א ולהכי דייק שפיר אבל א"א פדינא דידהו דיינין לי' דאי בדינ' דידן בחנק א"כ בפי נמי עדה ועדים והתראה וא"כ מגרע גרע.

ובסמוך דקאמרנאן אין לנו אלא נערה המאורסה אע"ג דבגבסא לחופה ולא גבעלה נמי יש לחלק בין בא על ישראלית לבין בא על פותית לעגן עדה ועדים והתראה מ"מ לא חשיב אלא נערה המאורסה משום דנידון בדיני ישראל לגמרי משמע בין עדה ועדים והתראה כיון לעגן וזה לא שייך אלא בנערה המאורסה אבל נכנסה לחופה ולא גבעלה כיון דלעגן קטלא לא שייך למימר דנידון בדיני ישראל לתנא דבי מנשה לכה לא חשיב ליה.

ועוד בדיני ישראל דקתני בריתא דבסמוך משמע דלעגן קטלא איירי דומיא דרישא דקתני פל ערוה שבית דין של ישראל ממתין עליה עובד פוכבים מוזהר עליה כו' וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' מלכים שכתב אבל כותי הבא על ישראלית

חָיִיב וְאִם הִיטָה נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה נִסְקַל עָלֶיהָ בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵל עֲלֶיהָ אַחַר שְׂנֵכְנֹסָה לַחֲנוּפָה וְלֹא נִבְעָלָה הָרִי זֶה בְּחֻקְ בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּכַתֵּב בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַע דְּעֵדָה וְעֵדִים וְהִתְרָאָה נְמִי בְּעֵינָיו: וְאִי בְּדִינָא דְ דָּהוּ סִינְיָה הוּא פְּתַב הַתּוֹס' דְּהוּהָ מְצִי לְמִימַר תִּנָּא דְּבִי מְנַשָּׂה הוּא נִרְאָה דְּלֹא מְצִי לְשִׁנוּיֵי הָכִי דֹא"כ מֵאִי קִמ"ל דְּבָא עַל אֲשֶׁת אִישׁ נִידוֹן בְּחֻקְ פְּשִׁיטָא כִּינּוֹן דְּלִתְנָא דְּבִי מְנַשָּׂה אִידִי וְאִידִי חֻקְ הוּא וְעוֹד דְּמִסְתַּמָּא קִתְנִי סִיפָא דְּוּמִיָּא דְּרִישָׁא וְכִי הִכִּי דְּרִישָׁא דְּקִתְנִי בָּא עַל נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה נִידוֹן בְּסִקִּילָה אֲתִי לְאַשְׁמַעִי דְּאִינוּ נִידוֹן בְּמִיתָה דִּידָהוּ וְלִתְנָא דְּבִי מְנַשָּׂה הָא אִי אִידִי חֻקְ הוּא: נְשָׂא אִשָּׁה וּבִתָּה פּוֹנֵס אַחַת אֲשָׁרָא גְרִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת קָאִי כְּדִפְרִישׁ רִש"י ז"ל שְׂנֵשְׂאָן בְּהִיוֹתָן עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְלִהְיֵי נְקֻט כּוֹנֵס אַחַת וְלֹא קָאִמַר יְקַיִם אֲשֶׁת כְּדִקְתְּנִי רִישָׁא מִן הָאָב יְקַיִם: דָּרַךְ נַח וְדָבַק וְלֹא בְּזָכוֹר מְדָלָא כְּתִיב וְשָׁכַב וְשִׁינָה וְכָתַב וְדָבַק דְּרִישׁ הָכִי וְא"ת לָמָּה לִי קָרָא תִּפּוּק לִיָּה מְדַכְתִּיב הָיִי לְבָשָׁר אֶחָד יֵצֵא מִשְׁכַּב זָכוֹר שָׂאִין נַעֲשִׂין בְּשָׁר אֶחָד וְלִיפָא לְמִימַר דְּבָלָאוּ הָכִי אִיזְצָרִיף לִיָּה לְכַדָּמ' לְקַמֵּן וְדָבַק וְלֹא שְׁלָא כְּדִרְפָּה דְּשְׁלָא כְּדִרְפָּה נְמִי מוּהִיּוּ לְבָשָׁר אֶחָד נְפָקָא יֵצֵא שְׁלָא כְּדִרְפָּה שָׂאִין נַעֲשָׂה בְּשָׁר אֶחָד כְּדִאִתָּא בְּב"ר וְלִמָּאִי דְּמִסִּיק רְבָּא בְּאֲשֶׁתוֹ וְלֹא בְּאֲשֶׁת חֲבִירוֹ וְדָבַק וְלֹא שְׁלָא כְּדִרְפָּה אֲתִי שְׁפִיר.

וְהַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ט מֵהִלְכוֹת מְלָכִים כ' ו' עֲרִיזוֹת אֲסוּרוֹת עַל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְכו' שְׁנֵא וְדָבַק בְּאֲשֶׁתוֹ וְלֹא בְּאֲשֶׁת חֲבִירוֹ בְּאֲשֶׁתוֹ וְלֹא בְּזָכָר וְכָתַב שֵׁם בְּכֹסֶף מִשְׁנֵה דֹס"ל דְּנִי אֲמַרִּינוּ וְדָבַק וְלֹא בְּזָכָר לָאוּ מִן דָּבַק לְחֻד מְפִיק לָהּ אֵלָּא מִן דָּבַק בְּאֲשֶׁתוֹ כְּלוּמַר מִדְּמִדְּכָ' אִשָּׁה מִשְׁמַע דְּנוֹקָא אִשָּׁה וְנָא בְּזָכָר וּמְדָלָא כְּתִיב וְדָבַק בְּאִשָּׁה אֵלָּא בְּאֲשֶׁתוֹ מִפְּקִינָן אֲשֶׁתוֹ וְלֹא אֲשֶׁת חֲבִירוֹ וְלִפִּי זֶה נִיחָא דוֹדְבָק וְלֹא בְּזָכוֹר לָאוּ מִיִּתּוּרָא וְלֹא מִשִּׁנוּיֵי לְשׁוֹן יְלִיף וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְפִירוּשׁוֹ וְהָיִי לְבָשָׁר אֶחָד לָמָּה לִי תִּפּוּק לִיָּה נְמִי מִדְּמִדְּכָר אִשָּׁה מִשְׁמַע דְּנוֹקָא אִשָּׁה וְלֹא בְּהִמָּה וְסִיָּה דְּבִהִמָּה נְמִי אִשָּׁה קָרִי לָהּ בְּפִרְשַׁת נַח דְּכְתִיב כָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָהּ שְׁבַעֲהָ שְׁבַעֲהָ אִישׁ וְאֲשֶׁתוֹ וְסִיָּה בְּכָל הַבְּהֵמָה הוּא מִיָּהוּ קִצַּת קִשָּׁה כִּינּוֹן דְּאִיזְצָרִיף קָרָא לְהַזְפִּיר אִשָּׁה וְלִמְיָכְתַּב בְּאֲשֶׁתוֹ לְמִילָף מִיָּנִיָּה וְלֹא בְּרִשַׁת חֲבִירוֹ א"כ מְנָא לִיָּה לְמִיָּדִישׁ נְמִי מִיָּנִיָּה בְּאֲשֶׁתוֹ וְלֹא בְּזָכוֹר: נְשָׂא אַחֻתוֹ מִן הָאָם יוֹצִיא כְּתָבוֹ הַתּוֹס' דְּעַפּו"ם לֹא אֲסוּר בְּאַחֻתוֹ אִפִּי מִן הָאָם לְכַאוּרָה תִּקְמָה הַשְׁתָּא אַחֻת אָבִיו וְאַחֻת אִמּוֹ אֲסִירָן לִיָּה לִר' אֲלִיעֶזֶר אֲתוּתוֹ דְּקָרוּבָה טְפִי לֹא כָּל שָׁפָן וְלָאוּ קוּשִׁיָּא הִיא שְׁהָרִי לְקַמֵּן קָאִמַר דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מוֹתֵר בְּבִתּוֹ אֲפִילוּ לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּאוּסֵר בְּאַחֻת אָבִיו וּבְאַחֻת אִמּוֹ אַע"ג דְּבִתּוֹ קָרָבָה טְפִי וְצ"ל דְּאַחֻת אָבִיו וְאַחֻת אִמּוֹ לָאוּ מִשׁוּם קָרוּבָה אֲסוּר לָהּ רַחֲמָנָא אֵלָּא לְפִי שְׁהָאִישׁ מוֹשֵׁל בְּאֲשֶׁתוֹ כְּמוֹ שְׂנַאָמַר וְהוּא יְמִשְׁוֹל בְּהָ וְאִינוּ מִן הָרָאוּי שְׁיִמְשׁוֹל אֲדָם בְּאַחֻת אָבִיו וְאַחֻת אִמּוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ לְכָף אֲסוּר לָהּ הוּא תַּדַּע שְׁהָרִי עַפּו"ם מוֹתֵר בְּבִתּוֹ כְּדִלְקַמֵּן וְהִבֵּן אֲסוּר בְּאִמּוֹ אַע"ג דְּחַד קוֹרְבָה גִּינְהוּ וְצָרִיף לּוֹמַר כְּדִפְרִישׁ דָּא ט מִן הָרָאוּי שְׁיִמְשׁוֹל הִבֵּן בְּאִמּוֹ וְכ"כ הַמְּפָרְשִׁים דְּמִהָאִי טַעְמָא בִּישְׂרָאֵל נְמִי הָאִשָּׁה מוֹתֵרַת לְאַחִי אָבִיהָ וְאַחִי אִמָּהּ וְהָאִישׁ אֲסוּר בְּאַחֻת אָבִיו וּבְאַחֻת אִמּוֹ: מְפִיָּי מֵה לֹא נְשָׂא אֲדָם אֶת בִּתּוֹ כְּתָבוֹ הַתּוֹס' דְּקִשְׁנִי לִיָּה מִשׁוֹ' דְּכִשְׂאָכְלָה חוּהָ מִן הַעֶץ הִיטָה רָאוּיָה לְמוֹת מִיָּד וְאִי מִשׁוּם אֲדָם כּו' וְתִימָה דָּא כ מְנָא לִיָּה לְמִיָּדָה הָא לָאוּ הָכִי אֲסִירָא דְּלִמָּא בְּלָאוּ הָכִי נְמִי הִיטָה מוֹתֵרַת וְהָא דְּנְקֻט טַעְמָא דְּגְמִילוֹת חֻסָּד הִינּוּ מִשׁוּם דָּאִי לָאוּ טַעְמָא דְּגְמִילוֹת חֻסָּד אַע"ג דְּמוֹתֵרַת לוֹ הִיָּה אֲדָם נוֹשָׂא אֶת בִּתּוֹ כְּדִי שְׁתַּמוּת חוּהָ מִיָּד וְלַעֲוֹלָם

עפ"ם מותר באחותו וע"ק דאם פן אפתי תיקשי אמאי לא מתה חנה מיד ואי משום אדם הנה לו לישא את בתו אותה תאומה יתירה שנולקדה עם הכל כדאיתא בב"ר ויליף לה מדכתיב את אחיו את הכל.

ועד פיון דאדם הראשון הנה פרוש מאשתו מאה ושלישים שנה וא"כ אפתי אמאי לא מתה חנה מיד ואי משום אדם הנה לו להמתין ולישא בתו של קין. ועוד דמ"ש התוספות שפשאכלה חנה מעץ הדעת היתה ראויה למות מיד לאו סברא מעליא היא דאם פן אדם נמי הנה ראוי למות מיד דמ"ש אדם מחנה ונהלא שניהם חטאו וכשם שאדם חשיב האשה אשר נתת עמדי וגו' חנה נמי אמרה הנחש השיאני וגו' עוד אמאי נקט כדי שישא קין את אחותו הנה ליה למימר כדי שישא אותה קי פיון איירי בה.

ועוד דלישנא דמפני מה לא נשא אדם את בתו משמע דמן הראוי אוי מן הדין הנה שישא את בתו ולפי מ"ש התוספות דהא קשיא ליה אמאי לא מתה חנה מיד לא הנה ליה למימר מפני מה לא נשא אדם את בתו פיון רלא רמאי עליו לישא את בתו לכה נראה דהאי תנא אית ליה שום סברא או רמז דע בד פוכבים אסור באחותו לכה קאמר מפני מה לא נשא אדם את בתו משום דקא קשיא לי אמאי בנה הקב"ה עלמו באיסור והרשה לקין לישא את אחותו הנה ליה לצות לאדם שישא נמי אחת מבנותיו והוליד ממנה וישא קין את בת אחותו שמתרת לוו אמר שרצה הקב"ה לעשות חסד לקין שא"כ הנה צריך להמתין עד שיוליד אדם בת מבתו ולא הנה מוליד עד ש גדל הבת ותיקה בת שלש עשרה שנה ולכה לא צוה לאדם ישא אח בתו כדי שישא קין את אחותו מיד שנא' כי אתרתי עולם חסד יבנה אלמא דאי לא הכי אסירא ומשני דאע"ג דאית לה שם סברא מ"מ פיון דאשתרי אשתרי ושהיא סברא ליתא: שצאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אתלמוד תורה קאי דברישא דקרא כתיב ושרתם את חקונתי ואת משפטי אשר יעשה את.

האדם ושרתם היינו משנה כדפ"י רש"י ו"ל כפ' ואתחנן גבי ושרתם ויעשיתם פי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים: הא למדת שאפילו עפ"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול משום דאורחא דקרא הוא בעלמא היכא דבני לרבויי עפ"ם למיכתב ליה ריבוי באפי נפשיה פי ההיא דקתני לעיל איש איש לרבות את העפ"ם ולאו אורחא דקרא למיכלל עובדי כוכבים ומזלות בהדי ישראל בחד סיבה והכא דכלל הפתוב פהנים לויים וישראלים ועיבד פוכבים ומזנות ואפ"י כהן גדול בהדי הדדי בחד סיבה דכולהו בכלל האדם ניהו לומר לה דכולן שקולין ושוין הן בעסק התורה שאפ"י העובדי כוכבים ומזלות שהוא שפל ופסול שקול הוא בזה ככהן גדול שהוא חשוב ומיוחס שבישראל ועוסק בתורה וכי האי גוונא דרשינו בעלמא יקרה היא מפנינים מפהן גדול הנכנס לפני ולפנים דממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ פלומר התלמיד חכם אכ"ג דממזר ופסול הוא עדיף מעם הארץ אפילו כשהוא כ"ג המיוחס שבישראל: דרבא מדנשנית בסיני לישראל נאמרה לישנא דאדרבא בכל מקום משמע דאיפכא מסתברא קאמר והכא אי אפשר לפרש פן דליכא למימר דס"ל דאי לא דנשנית בסיני מסתבר למימר דלזה ולזה נאמרה אכל השתא דנשנית בסיני ש"מ דלישראל נאמרה דהא פתר הכי קאמ' אדרב' מדלא נשנית בסיני לעובדי כוכבים ומזלות נאמרה ולא לישראל וליכא למימר דמעיקרא הנה סבר דכל שצאמר לעובדי כוכבים ומזלות לחוד לזה ולזה נאמרה אבל

השָׁמָּה דְּמִשְׁנֵי לִיָּה מִד שְׁנֵית עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת כּו' אֶלְמָא אִי לָאו דְּנִשְׁנִית לָא אָמְרִינָן לְזֵה וְלְזֵה נְאֻמְרָה לְכֹף פְּרִיָּה לְעוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְלָא נִשְׁנִית בְּסִינֵי לְיִשְׂרָאֵל נְאֻמְרָה כּו' אֶדְרַבָּא הָא אִיפְכָא מִסְתַּבְרָא כּו' דַּא"כ כִּי מְשַׁנֵּי לִיפָא מִיַּדְעָם דְּלִישְׂרָאֵל שְׁרִי כּו' אֶפְתִּי תִיקְשִׁי לְפָה לִי לְמִיְהִדֵּר וּלְמִתְנֵי עוֹבְדֵי כוֹכְבִים בְּסִינֵי תִיפּוֹק לִיָּה דְּלִיפָא מִיַּדְעָם דְּלִישְׂרָאֵל שְׁרִי כּו' אֶלָּא עַל פְּרִיָּה צְרִיָּה לֹאמַר דְּלָא נִשְׁנִית עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם מִילָה וּפְרִיָּה וּרְבִיָּה דְּנָא תִימָא אִינְהוּ נְמִי לְזֵה וְלְזֵה נְאֻמְרוּ לְכֹף נִרְאָה דְּלִישְׁנָא דְּאֶדְרַבָּא לָאו דְּנִקְט וְהוּי פְּאֵלוּ אָמַר וְאִימָא מְדַנְיִשְׁנִית לְיִשְׂרָאֵל נְאֻמְרָה וְכו': אָדָם הָרֵאשׁוֹן לָא הָוֵתֵר לוֹ בְּשֵׁר לְאֶכִּילָה וְהָא דִּילִיף לְעֵיל מְאָכַל תֹּאכַל דְּנִאָסֵר לוֹ אֶבְר מִן הַחַי פְּתִכּוּ הַתּוֹסְפוֹת וְרִש"י ז"ל לְעֵיל דְּנִפְקָא מִנְהָ דְּאֶפִּילוּ אֶבְר שְׁנִפְל מְאֵלִיו אָסוּר וְעוֹד נִרְאָה דְּרַב פְּלִיג וּס"ל דְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן לָא נִצְטוּהָ עַל אֶבְר מִן הַחַי כִּי אִם עַל שֵׁשׁ מְצִית וְהָכִי אֵיתָא בְּב"ר פִּי"ו וַיֵּצֵאוּ ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֹאמַר וְגוֹמַר ר' לִי אָמַר צִינְהוּ עַל שֵׁשׁ מְצִית וַיֵּצֵאוּ עַל עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְכו' וְכֵן אֵתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פֶּר' נְאֻתְחַנּוּן הִלְכָה עַל פְּמָה דְּבָרִים נִצְטוּהָ אָדָם הָרֵאשׁוֹן כֹּף שְׁנֵי חֲכָמִים עַל שֵׁשׁ דְּבָרִים נִצְטוּהָ אֵדָה"ר עַל עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְכו' אָמַר רַבִּי וְכוּלָן בְּפִסּוּק א ד וַיֵּצֵאוּ ה' אֱלֹהִים וְגוֹמַר וְכוּן פְּתַב הֶרְמֵב"ם ז"נ בְּפִרְק ט' מֵהִלְכוֹת מְלָכִים עַל שֵׁשׁ דְּבָרִים נִצְטוּהָ אָדָם הָרֵאשׁוֹן עַל עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְעַל בְּרַכַּת הַשֵּׁם וְכו' הוֹסִיף לְנַח אֶבְר מִן הַחַי שְׁנָא' אָף בְּשֵׁר בְּנִפְשׁוֹ וְגו': מְלָאכִי הַשְׁרַת הָיוּ צוּלִין ט בְּשֵׁר וּמְסַנְנִין ט יֵין אֶבְל לְחֵם הָיָה מוּכָן לְפָנָיו וְלָא הָיָה צְרִיָּה שׁוּם תִּיקוּן כִּי אִז הָיְתָה הָאֶרֶץ מוּצִיא גְלוּסְקָאוֹת כְּמוֹ שֶׁתּוּצִיא לְעֵתִיד כְּדִאֻמְרִין וְכו' בְּפ"ב דְּשַׁבְּתָא אֶלָּא אַחַר שֶׁחֲטָא נִתְקַלַּל בְּזַעַת אִפְיָה תֹאכַל לְחֵם מִשְׁמַע דְּקוֹנָדָם לְכוּן לָא הָיָה צְרִיָּה לְהַטְרִיחַ עֲצָמוֹ בְּתִיקוּן הַלְחָם וְכוּן אֵיתָא בְּב"ר מָה הָיָה אוֹתוֹ הָאֵילָן שֶׁאֶכַל מִמֶּנּוּ אָדָם וְחִוָּה ר' מֵאִיר אֹמַר חֲטִים הָיוּ ר' שְׁמוּאֵל בְּר יֶצְחָק בְּעֵי קָמִי ר' זְעִירָא א"נ אֶפְשֵׁר חֲטִים הָיוּ א"ל אֵין וְהַכְּתִיב עַץ א"ל מִתְמָרוֹת הָיוּ פְּאָרְזוּ הַלְבָנוֹן א"ר יַעֲקֹב אֵיתְפְּלִגִין ר' נְחֻמְיָה וְרַבְּנָן ר"נ אֹמַר הַמוּצִיא לְחֵם מִן הָאֶרֶץ שֶׁפְּכָר הוּצִיא לְחֵם גֵּן הָאֶרֶץ וְרַבְּנָן אֶמְרִי מוּצִיא נְחָם מִן הָאֶרֶץ שֶׁהוּא עֵתִיד לְהוּצִיא לְחֵם מִן הָאֶרֶץ שְׁנָא' הָיָה פֶּסֶת בְּרַבְרָא: דָּף ס' אֵינוֹ חֵיב עַד שֶׁיִּבְרָךְ שֵׁם בֶּן אֶרְבַּע אוֹתִיּוֹת הֵינּוּ שֶׁל יו"ד ה"א וְא"ו ה"א וְזֵהוּ שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הַנִּזְכָּר בְּכָל מְקוֹם כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל בְּפִי"ד מֵהִלְכוֹת תְּפִנָּה גַּבִּי נְשִׂאוֹת פְּפִים דְּבַמְקַדָּשׁ אֹמַר אֵת הַשֵּׁם כִּכְתְּבוּ יו"ד ה"א וְזֵהוּ שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הַנִּזְכָּר בְּכָל מְקוֹם וּבְמִדְיָנָה אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּכַוְנוֹ בְּאֶל"ף דְּל"ת וְכוּ לְאֶפּוֹקִי שֵׁם בֶּן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת דְּלָא אַע"ג דְּאֵיהוּ נְמִי חֲצִיו שֶׁל הַשֵּׁם הַמְּפֹרָשׁ הוּא.

וְהֶרְמֵב"ם ז"ל בְּפ"ב מֵהִלְכוֹת עוֹבְדֵי כוֹכְבִים פְּתַב דַּע"ש שֶׁל אֶל"ף דְּל"ת נו"ן יו"ד נְמִי חֵיב סְקִילָה וְקָשָׁה דַּא"כ אִמָּאִי קְאָמַר בְּסִמּוּף יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם הַמְּפֹן' עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה אִמָּאִי נִקְט גַּם הַמְּפֹרָשׁ פִּינּוֹן דְּעַל שֵׁם אֶל"ף דְּל"ת נְמִי חֵיב וְצ"ל דַּס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְּשֵׁם שֶׁל אֶל"ף דְּל"ת אַע"ג דְּלָאוּ שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הוּא מ"מ פִּינּוֹן דְּכִינּוּי שֶׁל שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הוּא שֶׁלָּא לְקִרוֹת שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ כִּכְתְּבוּ אֶלָּא בְּשֵׁם אֶל"ף דְּל"ת וְכֹף הוּא מְנוּקָד וְכַמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ חֲכָמִים זֶה שְׁמִי לְעֵלָם לָא כְּשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא וְכו' לְכֹף שֵׁם אֶל"ף דְּל"ת כְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ רִשׁ דְּמִי וְגַם רִש"י ז"ל פְּתַב דְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ דְּנִקְט בְּסִמּוּף לָאו דְּנוֹקָא נִקְט אֶלָּא פְּלוֹמַר שֵׁם הַמְּנוּחָד מִשּׁוּם דַּס"ל דְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ הֵינּוּ שֵׁם שֶׁל מ"ב: וְאִי שֵׁם הַמְּנוּחָד מִי גְמִירִי תִימָה וְהָא אֵין סְבָרָא לְחַלְקֵי בֵין שֵׁם הַמְּנוּחָד לְכַוְנוֹיִים דְּמָה נִפְשָׁף אִי גְמִיר עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת

הפנינויים הפתובים בתורה שם המינוחד שכתב שם נמי גמיר ואי לא גמיר שם המינוחד א"כ פנינויים מנא ידע.

ונראה לפרש דסתם עובד פוכבים ומזלות אינו יודע מה שכתוב בתורה ולא גמיר לא שם המינוחד ולא פנינויים גם וא"כ הא דקאמר ואי שם המינוחד מי גמירי הוא הבין דכינויים נמי לא גמירי ונקט שם המי חד לאפוקי מדשמואל דאמר אין קורעין א א על שם המי חד והא דקאמר אלא לאו בכינויו.

אפילו פנינויים שהעובדי פוכבים ומ לות קורין להקב"ה בלשונם דאינהו נמי בכלל פנינויים הן והמברכו חייב כמ"ש הרמב"ם בפ"ק כ"ו מסנהדרין גבי מקלל חברו או דיין דא נו לוקה פד שיקלל בשם וכתב שם דאם קלל בכל לשון חייב שהשמות שקוראין בהן עובדי כוכבים ומזלות להקב"ה הרי הן ככל הפנינויים והשפתא אחי שפיר נמי הא דקאמר לעיל מהעגלון מלך מוצב שהוא עובדי כוכבים ומזלות ולא ידע אלא בכינויו עמד דמנא לה למימר דלא ידע אלא בכינוי וליכא למימר משום דאהוד לא הזכיר לו אלא פנינוי דקאמר ליה דבר אלהים לי אליך דא"כ הל"ל ולא שמע אלא פנינוי מדנקט ולא ידע אלא פנינוי צ"ל פדפי' דסתם עכו"מ אינו יודע לא שם המינוחד ולא פנינויים הפתובים בתורה והא דקאמר דלא ידע אלא בכינוי היינו בכינוי שהיה הוא קורא להקב"ה בלשונו: וליחשוב נמי זורק פירש"י ז"ל דבשלקמא מקבל ומולק לא קשיא לן וכו' פן צריף להיות ובכסף משנה פ' ג' מהלכות עובדי כוכבים וא"ת אמאי לא מני נמי מקבל ומולק נ"ל דמולק היינו זובח ומקבל לאו עבודה היא חלא אם זרק דכי מקבל הדם לא מוכח מלתא דפלח לה ע"כ ולא ידענא זובח אמאי הוי עבודה ספי ממקבל דהא שחיטה לחודא נמי לא מהניא אלא א"כ זרק והקריב והקטיר ואמאי מוכחא מילתא בשחיטה דפלח לה טפי מבקבלה: יצתה הסתחואה לידון בעצמה וכו' וא"ת ודלקמא תרנייהו יצאו לידון על הפלל פולו זביחה יצתה לשלא פדרפה דמה זביחה שהיא עבודת פנים כו' והשתחואה יצתה לכדרפה דמה השתחואה שהיא דרף פבוד וחייבין עליה פדרפה אף כל שהיא דרף פבוד אבל דרף בזיון אע"ג דהוי פדרפה פפוער לפעור לא מחייב וי"ל דא"כ איכה יעבדו למה לי דאי משום אזהרה לכדרפה לא לכתוב אלא רישא דקרא פן תדרוש לאלהיהם ותו לא וממילא הנה אחי לאזהרה דכדרפה דשלא פדרפה לא איצטריף דמלא יזבחו נפקא כמ"ש התוס' בסמוך אלא ודאי איכה יעבדו אחי לאשמעינן דאפילו דרף בזיון אם הוא פדרפה חייב: ריקן העבודות פולן לשם המינוחד נראה דלכף נקט שם המינוחד לפי שכל המקריב קרפן צריף שלא יעלה במחשבתו רק לשם המינוחד כדאיתא בסוף מסכת מנחות אר"ש פן עזאי פא וראה מה פתיב בפ"רשת קרבנות שלא נאמר בהן לא אל ולא אלהים אלא ה' שלא ליתן פתחון פה וכו': דף סא איכה יעבדו למעוטי מאי אבל השפתא דזביחה יצתה ללמד אחי שפיר דמי לאו איכה יעבדו הנה אמיןא דהשתחואה יצתה ללמד דמה השתחואה מינוחד שהיא דרף פבוד וכו' וזובח דכתב רחמנא אם אינו ענין לזביחה דמהשתחואה נפקא תנהו ענין למבוזים פגון פוער למרקוליס דמחייב ולכף איצטריף חיקפה יעבדו לאשמעי' דלא מחייב בעבודת בזיון אלא בכדרפה אלא למאי דקאמר דיצתה השתחואה ללמד וזובח איצטריף להא דמחשבין מעבודה לעבודה א"כ איכה יעבדו למעוטי מאי דפוער למרקוליס לא איצטריף למעוטי דמהשתחואה ממעטינן ליה דמה השתחואה מינוחד שהיא דרף פבוד כו' אבל דרף בזיון לא ומשמע דשפיר איצטריף למעוטי פוער למרקוליס

דפ"ד אמינא דבכי האי גונא לאו שלא כדרכה הוא אלא כדרכה הוי דכיון דעבודתו דרף
בזיון אף כל בזיון כדרכו הוא והשתתנא יצתה לאשמעי' דהשתתנא לפעור ומרקוליס
אע"ג דזה דרף כבוד וזה עבודתו דרף בזיון אפ"ה חייב קמ"ל איכה יעבדו כדרכה ממש
בעינן.

והתוס' פתבו דהשתתא דיצתה זביחה ללמד אתי איכה יעבדו לרבוני ולא משמע פן מדלא
קאמר איכה יעבדו לרבוני מאי גם מה שכתבו התוס' דבסמוך בעי למימר דאפילו פוער
למרקוליס נפקא ליה מהשתתנא דחייב דוחקא דשאני השתתנא דרף כבוד הוא: והא
אנו תנו האומר אעבוד וכו' משמע דהינו מתני' דסוף פרקין דקתני הכי ותימא דהא ההיא
מתני' לאו בניסת איירי אלא במסית שאם הסית באחת מלשונות הללו הוי מסית וחייב
דרישא דמתני' במסית איירי דקתני המסית זה הדיוט וכו' וכן פירש"י ז"ל שם האומר
אעבוד וכו' באחת מכל הלשונות הללו הוי מסית וחייב וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל
דאמסית קאי שכתב בפ"ה מהל' עובדי פוכבים המסית שיהסית בין בלשון רבים בין
בלשון יחיד הרי זה נסקל כיצד האומר לחבירו אעבוד עובדי פוכבים אלה ואעבוד גלה
ונעבוד אנפח אלה ואנפח וכו' וכיון דאמסית קאי מאי פריף דלמא דוקא מסית דרחמנא
חייביה באמירה אבל ניסת אימא דלא מייחייביה באמירה אא"כ עובד וא"ת פיון דאמסית
קאי מאי אעבוד דקאמר תעבוד או נעבוד הל"ל כבר תירץ בכסף משנה שם שאומר לו
אעבוד אני בתחילה ואתה אחר: רבי מאיר מחייב ור"י פוטר בניסת פליגי כמ"ש התו'
והא דקאמר היכא דפלחו כ"ע לא פליגי איצטריף למימר הכי דלא תימא דדוקא בפלחו
הוא דפליגי ר' מאיר מחייב ור"י פוטר דס"ל דלא מחייב רחמנא עובד עובדי פוכבים
אלא בעובד מעצמו אבל אם חבירו הסיתו והטעוהו בדבריו פטור הנסיסת לכ"ק דלא שניף
למימר הכי דהיכא דפלחו ודאי כ"ע לא פליגי דכתיב לא תעשה לה פסל סתמא מאי לאו
אחד העובד מאהבה ומיראה פי' ומתניתין תרתי אשמעינן וה"ק אחד העובד דהינו
כדרכה וקמ"ל דאע"ג דעובד מאהבה ומיראה חייב ואחד המזבח ומקטר ומנסה כו'
ואפילו שלא כדרכה חייב ומשני לא פדמתרץ ר' ירמיה דמתניתין חדא קתני ולא זו אף
זו קתני לא זו העובד כדרכה אלא אפילו מזבח כו' שלא כדרכה חייב ורש"י ז"ל פירש
אחד העובד והלא המזבח והמקטר עובדין הן אלא ה"ק אחד העובד ואפ"ל מאהבה ומיראה
ואחד המזבח לשם עובדי פוכבים דתנא סיפא לגלויי עליה דרישא דמאהבה ויראה הוא
מדכתב דתנא סיפא לגלויי רישא אלמא סבירא ליה דסיפא גמי כדרכה איירי ודבריו
תמוהים מדקתני סיפא דמתני' אבל המגפף והמנשק והמכבד כו' עובר בלא תעשה ואי
בכדרכה אמאי אינו עובר אלא לח תעשה והא חייב מיתה הוא דאפילו פוער לפעור חייב
מיתה פיון דזו היא עבודתו כדקתני מתניתין.

ועוד מדנקט מתני' מזבח ומקטר ומנסה ומשתתנא צריף לומר דשלא כדרכה איירי ולהכי
נקט הנה ארבע עבודות דיליף להו מקראי בברייתא דלעיל וליכא למימר דלאפיי דוקא
כדרכה חייב דהא בהדיא קאמר לקמן שלש הששתתנאות למה אחת לשלא כדרכה: דף סב
מאחת שם משמעון וכן דן מדניאל אע"ג דמם משמעון פתוחה ודשם סתומה ונון דדניאל
כפופה ודן פשוטה בפרק הבונה פריף לה ומשני דסבירא ליה סתום ועשאו פתוח פשר:
הניחא לאפיי דאמר חייב אלא לרבא וכו' ליש מפרשים שכתבו התוס' לעיל דפלוגתייהו
דאפיי ורבא בעבודת פוכבים ומזלות שהכל עובדים אותה מאהבה ומיראה דומיא דהמן

אָבֵל בְּסֵתֶם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת מוֹדֵי רָבָא דְחֵיבֵי ד' דְּהֵינּוּ סָף ע"ד שְׁעוֹת רָמְזוּ לְדָבָר שׁוֹבֵה יִשׁוּ קֶשֶׁה דא"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁפִיר שׁוּגַג בְּלֵא מִתְּפִנּוּן מֵאַהֲבָה וּמִירְאָה אִפִּי לְרָבָא וּבְסֵתֶם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים פִּיהוּ לְעִיל גְּבִי שְׁגַגַת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּפָרִיף ש"ס נְמִי הִנְיָחָא לְאַבְיֵי דְאַמְר חֵיב כּו' נִיחָא דאע"ג דְּמִיתּוּקְמָא אִפִּי לְרָבָא וּבְסֵתֶם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מ"מ פִּינּוּ דְלֵא קָאִי הָכִי לֹא חָשׁ לְדַקְדָּק וּכְמ"ש הַתּו' דְּלֵהֲכִי לֹא מוֹקִי לָהּ בְּמַגְפָּף לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁדַרְפָּה בְּגִיפּוּף וְהוּא סְבוּר שְׁאִין דְּרַפָּה בְּכָף: נְתַפְנוּן לְהַגְבִּיחָא אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתְּףָא אֶת הַמְּחַנְבֵר נְקֻט הָכִי מִשׁ ׀ דְּבַעֵי לְאוּקְמֵי אִפִּי לְאַבְיֵי דְפּוֹטֵר בִּפ' כָּלֵל גְּדוּל נְתַפְנוּן לְחַתְּפוּ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתְּףָא אֶת הַמְּחַנְבֵר דְּלִדְיָה לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁגַג בְּלֵא נְתַפְנוּן אֲלֵא בְכַה"ג אָבֵל לְרָבָא מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּשַׁגַּג בְּלֵא מִתְּפִנּוּן אֲפִילוּ נְתַפְנוּן לְחַתְּפוּ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתְּףָא אֶת הַמְּחַנְבֵר דְּהֵינּוּ וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְחַנְבֵר לְפִירוּשׁ ר"ת ו"ל כְּדֵאִיתָא הֵתֵם וּא"ת מֵאֵי שְׁנָא שׁוּגַג זֶה מִשׁוּגַג דְּכָל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה דְלֵא מְכוּנִין נְמִי לְאַיְסוּר וְתִירְצוּ הַתּו' בְּפָרֶק סָפֶק אָכֵל דְּבַכָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה אוֹמֵר מִן־תֵּר הוּא בְּשׁוּגַג בְּדָבָר שֶׁהוּא יְדוּעַ לָנוּ אָבֵל הֵכָא לְדָבָר שֶׁהוּא הֵיִתֵר לְכ"ע אִם הֵיָה כְּפִי מַה שֶׁהוּא סְבוּר: מוֹבִילָנָא מְאַנְיָה בְּתַרְיָה לְבִי מְסוּתָא כְּלוּמַר אוֹדָה לּוֹ שֶׁהוּא גְּדוּל מְמַנֵי בַתּוֹרָה וְשְׁאֵנִי רְאוּי לְשַׁמֵּשׁ לּוֹ כְּתַלְמִיד הַמְּשַׁמֵּשׁ לְרַבּוֹ וְכַה"ג אִיתָא בִּפ' כִּיֻּצַד הַרְגֵל גְּבִי הָא דְאַמְר לִיָּה רַב חֲסֵדָא לְרַמֵי בַר חֲמָא לֹא הֵוִית גְּבוּן בְּאוּרְתָא בְּתַחוּמָא דְאַמְר לִיָּה לְכִי תִשְׁמַשׁ לִי כְּלוּמַר לְכַשְׁתּוּדָה לִי שְׁאֵנִי גְּדוּל מְמַנֵי בַתּוֹרָה וְשְׁאֵנִי רְאוּי לְשַׁמֵּשׁ לִי כְּתַלְמִיד הַמְּשַׁמֵּשׁ לְרַבּוֹ וְנִקְטַת הֵכָא מוֹבִילָנָא מְאַנְיָה בְּתַרְיָה לְבִי מְסוּתָא מְשׁוּם דְּקִיָּמָא לִן תַּלְמִיד אֵל יִכְנֹס עִם רַבּוֹ לְמַרְחֵץ אֵא"כ רַבּוֹ צָרִיף לּוֹ שִׁישְׁמֵשׁנוּ: אֲלֵמְלָא ו"ו שְׁבַהֲעֵלוּף נְתַחֲיִיבוּ שׁוֹנְאִיָּהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּה דְּהַשְׁתָּא שְׁתַּפּוּהוּ לְהַקְב"ה עִמּוֹ וְלֵהֲכִי כְּתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ לּוֹ וַיִּנְבַּחוּ לּוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּהָ אֱלֹהֵיךָ וְלֹא כְּתִיב נְמִי וַיֹּאמְרוּ לּוֹ לְפִי שִׁשְׁתַּפּוּהוּ ית' עִמּוֹ וַאֲמָרוּ לָהֶם אֵלֶּהָ אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵעֲלוּךָ וְגו' וְעוֹד נִרְאָה שֶׁהַכְּתוּב מְתַרְעֵם עַל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁלֹּא שְׁתַּפּוּהוּ אֲלֵא בְּאַחַר הַנִּבְיָה וְלִכ"ק וַיִּשְׁתַּחֲוּ לּוֹ פִירוּשׁ מִתְּחִילָה לֹא הִשְׁתַּחֲוּוּ אֲלֵא לְבַדּוֹ וַיִּנְבַּחוּ לּוֹ לְבַדּוֹ וּבְאַחַר הַנִּבְיָה שְׁתַּפּוּהוּ וַאֲמָרוּ אֵלֶּהָ אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵעֲלוּךָ וְכַה"ג אִיתָא בְּפִתְחָתָא דְאַיְכָה רַבָּה ר' יִצְחָק פִּתַח וְלֹא אוֹתֵי קִרְאֵת יַעֲקֹב וְגו' שֶׁס"ה בְּתֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת הָיוּ בְּדַמְשֶׁק וְכוּלָן עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הַגְּמוּנִיא וְעַבְדוֹ אוֹתָן דְּכְתִיב וַיִּסְיָפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַבְּעֻלִים וְאֶת הָעֲשָׂפוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִדּוֹן וְגו' וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עֲבָדוּהוּ אִפִּי בְּשׁוֹתְפוֹת אָמַר ר' יוֹסִי בַר רַבִּי חֲנִינְיָא הַלְנָאִי עָשׂוּ אוֹתֵי בְּנֵי כְּנָעֲנִים הִזּוּ שֶׁהִיא בָּאָה בְּאַחַר הַנִּבְיָה וְנִרְאָה דַר' יִצְחָק דְרִישׁ מִיתּוּרָא דְקִרְאָה דְנִיעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עֲבָדוּהוּ לְאַשְׁמְעִי שֶׁלֹּא עֲבָדוּהוּ אִפִּי בְּשׁוֹתְפוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל וּר' יוֹסִי בַר חֲנִינְיָא סְבַר דא"כ לְכַתּוּב וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְתוֹ לֹא מְדַכְתִּיב נְמִי וְלֹא עֲבָדוּהוּ מִשְׁמַע לִיָּה דְלֵא זֶה אִף זֶה קָאֵמַר לֹא זֶה שֶׁלֹּא שְׁתַּפּוּהוּ יַחַד וְלֹא הִשְׁתַּחֲוּוּ לְעַבְכ"וּמ אֲלֵא אִפִּי בְּאַחַר הַנִּבְיָה לֹא עֲבָדוּהוּ: הָכִי גְרַסִי בְּמַתְנֵי דפ"ק דְּזַבְּיִן רָאָה אַחַת מְרוּבָה כְּשֶׁלֵּשׁ שֶׁהִיא כְּמִן גְּדִיּוֹן לְשִׁילּוּחַ וּפִירַשׁ"י ו"ל שֶׁהוּא מְקוּם שֶׁהַעֲמִידוֹ שָׁם מְלָכִי עִכּו"מ צוּרוֹת עִכּו"מ כְּדֵאֲמָרִי בְּמַסְכַּת עִכּו"מ פֶּרֶק ר"י מְזַרְחִית צְפוּנִית בָּהּ גְּנָזוּ בֵּית חֲשִׁמוֹנַי אֲבִנֵי מִזְבֵּחַ שִׁשְׁיָקְצוּ אֲנָשֵׁי עִכּו"מ צוּרוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְנוֹת וְאוֹתוֹ מְקוּם קָרוֹב לְשִׁילּוּחַ הֵיָה וְכ"כ בְּעָרוּף: דָּף סד יִתְבוּ תַלְתָּא יוֹמָא בְּתַעֲנִיתָא פִי עִם הַלִּילוֹת וְה"ג בְּהֵדְיָא בִּפ' בָּא לּוֹ יִתְבוּ בְּתַעֲנִיתָא תַלְתָּא יוֹמֵי וְתַלְתָּא לִילֵיָא וְטַעַם תַּלְתָּא יוֹמֵי מְשׁוּם דְלַעוֹלָם אִין יִשְׂרָאֵל נְתוּנִין בְּצָרָה יוֹתֵר מִשְׁלָשָׁה יָמִים כְּדֵאִיתָא בְּמַדְרָשׁ מְגִילַת אֶסְתֵר

רַבָּה בְּאַבְרָהָם כְּתִיב בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וְגו' הַשְּׁבִטִים נִיָּאֶסְרָן אֹתָם אֶל מִשְׁמֵר שְׁלֹשֶׁת יָמִים יוֹנָה שְׁנֵא' וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדְּגָה ג' יָמִים וְגַם הַנֶּס דְּאֶסְתֵּר נַעֲשֶׂה בְּסוּף ג' יָמִים לְתַעֲנִיתָם וְכו' וְרֵאִיתִי נוֹהֲגִין אוֹ שְׂמַתְעִינִין ג' יָמִים וְגו' לִילּוֹת בִּי' יָמֵי תְּשׁוּבָה לְהוֹסִיף לְהַתְעַנּוֹת עַד שְׁתֵּי שָׁעוֹת בְּלֵיל ע"ד ה' אֱלֹהֵיךָ וְנִרְאָה דְּמִנְהַג וְתִיקִין הוּא וְכֵן רֵאוּי לְנִהוּג וַיֵּשׂ לְהִבִּיא רֵאִיָּה לְמִנְהַגִּים מִמְדְּרֵשׁ רַבָּה מִמְּגִילַת אֶסְתֵּר דְּאִיתָא הָתָם בְּשַׁעָה שְׁהַתְעַנּוּ מְרַדְכֵי וְתַלְמִידֵי אֹתָם שְׁלֹשָׁה יָמִים וְלִילּוֹת דְּאֶסְתֵּר בָּאוּ אִמּוּתִיהֶן שָׁל הַתַּלְמִידִים לְהַאֲכִילֵן בְּסוּף יוֹם שְׁלִישִׁי וְהָיוּ נִשְׁפָּעִים בְּחַיֵּי מְרַדְכֵי רַבֵּינוּ שְׁלֵא נֶאֱכַל וְלֹא נִשְׁתָּה אֱלֹא מִתּוֹךְ תַּעֲנִיתָנוּ נְמוֹת גָּעוּ פְּוֹלָם בְּבִכְיָה עַד שְׁעֻלְתָּה שְׁוַעֲתָם לְמָרוֹם וְשָׁמַע הַקַּב"ה קוֹל בְּכִיתָם כְּבִשְׁתֵּי שָׁעוֹת בְּלֵילָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו שָׁל הַקַּב"ה וַיֵּשֶׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וְכו' מְדָלָא עֲלֵתָה שְׁוַעֲתָם לְפָנָיו ית' עַד שְׁתֵּי שָׁעוֹת בְּלֵילָה מִשְׁמַע דְּגָמַר תַּעֲנִית דְּתַלְתָּא יוֹמֵי וְתַלְתָּא לֵילָא לֹא הָוָה אֱלֹא עַד שְׁתֵּי שָׁעוֹת בְּלֵיל רַבִּיעֵי וְנִרְאָה קֶצֶת רָמָז לְזָה לְפִי שְׁהַתְחַטָּא פּוֹגֵם בְּשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל ית' וְשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל בְּמִלּוּאוֹ בְּגִימְטְרֵי' ע"ד יו"ד הִיא וְי"ו הִיא וְזָהוּ שְׁנַאֲמַר שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל ע"ד ה' אֱלֹקֵיךָ שְׁצַרִיךָ אִתָּה לְשׁוּב בְּתְשׁוּבָה ע"ד שְׁעוֹת כְּמִנְיָן ה' שֶׁהוּא ג"כ ע"ד כְּדָפְנִי וְהַטַּעַם כִּי כְּשֶׁלַּת בְּעוֹנֵיךָ וּפְגַמְתָּ בְּשִׁם הַגְּדוֹל לְכַף צַרִיךָ אִתָּה לְתַמְנָן אוֹתוֹ: נֶפֶק כְּגוֹרֵיָא דְנוֹרָא מִבֵּית קְדוּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים וְא"ת יֵצֵה"ר בְּבֵית קְדוּשֵׁי הַקְּדוּשִׁי מֵאֵי עֲבִידְתָּן' וִי"ל לְפִי שְׁבָרִיאַת הָעוֹלָם וּבְרִיאַת הָאָדָם דְּמִיָּין לְהַדְדֵי דְלֵהֲכֵי נִקְרָא הָאָדָם עוֹלָם הַקָּטָן וְכָשֶׁם שֶׁהִיצָה"ר יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הָאָדָם עַל לְבוֹ שֶׁהוּא עֵיקְרוֹ וְשָׂרְשׁוֹ כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק הַרְוָאָה אָמַר רַב יֵצֵה"ר דּוֹמָה לְזָבוּב יוֹשֵׁב עַל שְׁנֵי מִכְתָּחֵי הַלֵּב וְכו' וּמִשָּׁם הוּא מִתְפַּשֵּׁט לְכָל הָאֵיבָרִים כִּף הִיצָה"ר יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הָעוֹלָם עַל עֵיקְרוֹ וְשָׂרְשׁוֹ מְקוֹם אֲשֶׁר שְׁתִּיָּה אֲשֶׁר מִשָּׁם הַנְּשִׁתַּת הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּתוֹךְ קְדוּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים וּמִשָּׁם הוּא מִתְפַּשֵּׁט לְכָל הָעוֹלָם וְכִינּוֹן דִּיצָה"ר דַּעֲכ"וּמ יָצָא מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְפַּס נִתְבַּטַּל אַע"ג דְּקַמְכּוֹיִן לְבַזוּיִי כְּתָבוּ הַתּוֹ' וּלְעוֹבְדוֹ בְּבִזּוּיֵי וְדְבָרֵיהֶם תְּמוּהִים חֲדָא דְאִין הַלְשׁוֹן מִשְׁמַע כֵּן אֱלֹא מִשְׁמַע דְּלֹא קַמְכּוֹיִן אֱלֹא לְבַזוּיֵי קָאֻמַר וְעוֹד דְּמִיָּיִתִי עֲלֵיהָ עוֹבְדָא דְרַב מְנַשֶּׁה לֹא הָוָה קַמְכּוֹיִן אֱלֹא לְבַזוּיֵי מִשְׁמַע דְּמִתְנִיתִין נְמִי בְּהֲכִי אֵיירִי וְעוֹד מְדַקְאָמְרֵי לִיהַּ הַזּוֹרֵק אֶבְרָן בְּמַרְקוּלִים תְּנִין אַע"ג דְּמִכּוֹיִן לְמִיְרַגְמִיָּה מִשְׁמַע בְּהַדְיָא דְּמִתְנִי' נְמִי אֵיירִי דְּלֹא קַמְכּוֹיִן אֱלֹא לְבַזוּיֵי דּוֹמֵיָא דְרַב מְנַשֶּׁה דְאֵי לֹא הֲכִי מֵאֵי רֵאִיָּה מִיָּיתִי מִמִּתְנִי' וְעוֹד תִּימָה דְאֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן דְּקַמְכּוֹיִן לְבַזוּיֵיהָ וּלְעוֹבְדָהּ בְּבִזּוּיֵי דְמָה נִפְשָׁךְ אֵי פּוֹנְתוֹ לְבַזוֹת אוֹתָהּ הָרִי אֵיין פּוֹנְתוֹ לְעוֹבְדָהּ אֱלֹא לְבַזוֹתָהּ וְאֵי פּוֹנְתוֹ לְעוֹבְדָהּ הָרִי אֵיין פּוֹנְתוֹ לְבַזוֹתָהּ אֱלֹא לְעוֹבְדָהּ אֲבָל שְׂיַתְכּוֹיִן לְעוֹבְדָהּ וּלְבַזוֹתָהּ בְּמַעֲשֶׂה אֶחָד מִלְתָּא דְּלֹא אֶפְשָׁר הוּא ע"כְּנִרְאָה דְּהֲכִי הַפּוֹעֵר עֲצָמוֹ לְפַעוֹר הָרִי זֶה עֲבוֹדְתוֹ אַע"ג דְּמַכּוֹיִן לְבַזוּיֵי פִי' דַּע"ג דְּלֹא קַא מְכּוֹיִן לְעוֹבְדוֹ אֱלֹא לְבַזוֹתוֹ הָרִי זֶה עֲבוֹדְתוֹ וְאֵם הַתְרוּ בּוֹ חֲטִיב מִיתָה וְחֲטִיב קְרָבָן עַל שִׁגְגַתוֹ שְׁכַף הָיָה דְרַף עֲבוֹדַת בַּעַל פְּעוֹר אָדָם פּוֹעֵר עֲצָמוֹ נִגְדוֹ וּמִתְכּוֹיִן לְבַזוֹתוֹ וְנִחְשָׁב לוֹ לְעַבְדוֹתָהּ גְּמוּרָה דְּבַכּוֹנָהּ זֶה הוּא מְקַבְּלוֹ עֲלָיו כְּדֵאֶשְׁפַּחֵן בְּעוֹבְדָא דְּסַבְטָא מִן אֱלֹס שְׁהָיוּ מְשָׁרְתֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת מְקַלְסִין לוֹ וְאוֹמְרִים מְעוֹלָם לֹא הָיָה אָדָם שְׁעַבְדוֹ לְזָה בְּכַף אַע"ג דִּיּוֹדְעִים הָיוּ שֶׁהוּא יְהוּדִי וְלֹא נִתְכּוֹנֵן אֱלֹא לְבַזוֹתוֹ אֲלֵמָא שְׁאֶפְנִי נִתְכּוֹנֵן לְבַזוֹתוֹ עֲבוֹדָהּ הִיא וְלְכַף אֵם הַתְרוּ בּוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה וְהוּא אֵינּוּ מְשַׁגִּיחַ וְעוֹשֶׂה חֲטִיב מִיתָה וְחֲטִיב קְרָבָן עַל שִׁגְגַתוֹ וּבְבִרְיָתָא דְּסַפְרֵי פְרָשַׁת בְּלַק קְתָנִי וְהָיוּ כָּל הָעוֹכ"וּמ מְשַׁחֲקִין לוֹ וְאוֹמְרִים מְעוֹלָם לֹא הָיָה אָדָם וְכו' מִשְׁמַע שְׁהָיוּ יוֹדְעִים בּוֹ שֶׁהוּא יְהוּדִי וְלָכֵן הָיוּ מְשַׁחֲקִין עֲלָיו וְרַב מְנַשֶּׁה

טעני ביהאי סבר הזורק אבן למרקוליס תנן פירוש לכבדו ופשוטו ליה הזורק אבן למרקוליס תנן דאע"ג דקא מפנין למרגמיה ולבזויי הרי זה עבודתו ותייב מיתה בהתראה וקרפן על שגגתו וכו' משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות עכו"ם שפכת שם העובד עכ"ל"ומ פדרפה ואפי' עשה דרף בזיון חייב פיצד הפוער עצמו לפעור פדי לבזותה או זרק אבן למרקוליס פדי לבזותה הואיל ועבודתו בכה חייב ומביא קרפן על שגגתו ופשוט הוא דלאו חד מלתא הוא אלא תרתי מילי קאמר דהואיל ועבודתו בכה חייב מיתה פשהתרו בו ומביא קרפן על שגגתו ואע"ג דכתב חייב סתמא רצה לומר חייב מיתה דומיא דשאר כל החייבין שהזכיר באותו פרק שפכת שם ספת לה צואה או שניסוף להעביט כו' חייב וכתב עוד ואם היתה דרף עבודתו באחת מכל הדברים וכו' חייב דהיינו חייב מיתה אע"ג דכתב חייב סתמא פתבתי זאת אע"ג דפשוט הוא לפי שפכת שם בכסף משנה וז"ל ומפרש רבינו למתני' בשוגג ולענין חיוב חטאת דאלו במזיד ולענין סקילה אי אפשיך דהא מוטעה הוא ודבריו תמוהים דנדאי מעולם לא עלה על דעת הרמב"ם ז"ל כן לאוקמי מתני' בשוגג דוקא מפמה טעמים חדא דהפוער עצמו לפעור דקתני לפירושי מתני' דלעיל קאי דקתני אלו הן הנסקלין והעובד עכ"ל"ומ אלמא דבמזיד איירי מיהו י"ל דמתני' גופיה דקתני הפוער עצמו לפעור כו' במזיד איירי ומה שכתב דרבינו מפרש למתני' בשוגג לאו למתני' גופיה קאמר אלא להא דקאמר ש"ס עליה דמתני' דאע"ג דבמכונן לבזויי קאמר ועוד דאין סברא כלל לחלק בין שוגג למזיד דמה נפשך אי קסבר דהפוער עצמו לפעור וקא מכונן לבזויי עבודה היא דבזה הוא מקבלו עליו פדפרי' ולכה הטועה עצמו וסבר דלאו עבודה היא חייב חטאת א"כ אם התרו בו שלא יעשה והוא לא השגיח ועשה מיתה נמי ליחייב ואי קסבר דהפוער עצמו לפעור וקמכונן לבזויי לאו עבודה היא ולכה לא מחייב מיתה אם התרו בו א"כ אם שגג אמאי חייב חטאת והא לא עשה פלום פניו דנתפונן לבזויי ואע"ג דנעבד בכה מ"מ איהו לאו לעבודה קמפנין אלא אדרבא לבזיון ואין מביאין חטאת אלא על העולם דבר והאי לא נעלם מיניה מידי ועוד דאי ס"ל להרמב"ם דמתני' דוקא לענין קרפן איירי א"כ הנה ליה למיכתב הואיל ועבודתו בכה חייב להביא קרפן על שגגתו אבל השתא דכתב חייב ומביא קרפן כו' משמע דתרי מילי נינהו חייב מיתה במזיד ומביא קרפן על שגגתו ומה שהוצרך להזכיר דמביא קרפן על שגגתו אע"ג דפשוט הוא היינו משום דמיייתי עלה דמתני' עובדא דרב מנשה דאיירי בשוגג ולענין חיוב חטאת וכ"כ בכסף משנה שם.

ולפי מה שפי' נחא דלא תיקשי הא אפי' עובד מאהבה ומיראה פטור לרבא כמ"ש התוס' דשאני התם שאינו מקבלו עליו בעבודתו פניו שאינו עושה כן אלא לאהבת אדם או מיראתו אבל הקא פניו דכל עבודתו דרף בזיון הוא במאי דקא מיכנין לבזויי מקבלו עליו כדמשמע מעובדא דסבטא פדפי' אינו חייב עד שימסרנו למשחתי עכ"ל"ומ פירש"י ז"ל וסתמא דמילתא שמשין שלה קא מעבירין ליה ותימא דא"כ מתני' דקתני מסר למולך ולא העביר באש קאי אשמש שהשמש לא העבירו באש והא דקתני העביר באש ולא מסר למולך קאי אאב שהאב העבירו באש דאי לאו הכי מאי קמ"ל פשיטא דאין האב חייב פניו דלא קעביד מידי ואין זה נכון דמשמע דהעביר באש ולא מסר למולך הני דומיא דמסר למולך ולא העביר באש וכו' צ"ל בפרייתא דהא דקתני יכול העביר ולא מסר קאי אאב והא דקתני מסר ולא העביר קאי אשמש וזה דחוק ועוד פניו דבמסירה

לחודא לא מיחייב אלא א"כ יעבירו השמש אח"כ נמצא שמתחייב האב על ידי מעשה השמש ואין סברא לומר פן שיתחייב אדם מיתה במעשיו של חבירו לכה נראה שהאב עצמו היה מעבירו וכן משמע לישנא דקרא דלא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש אלא שקודם שמעבירו מוסרו תחילה למשמש העובדי פוכבים ומזלות ועושה בו השמש תנופה וכיוצא בו לשם העובדי פוכבים ומזלות ואח"כ חוזר האב ונוטלו מיד השמש ומעבירו וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפרק ו' מהלכות עכ"ומ כיצד היו עושין מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו למוסרו לכהניהם עובדי האש ואותן הפהנים נותנין הבן לאביו אחר שנסמר בינדן להעבירו באש ברשותו ואבי הבן הוא שמעביר את בנו על האש וכו' אינו חייב עד שימסרו למשרתי עכ"ומ משום דמתני' עד שימסור למולך קתני וקרא נמי אשר יתן מזרעו למולך פתיב דמשמע שהאב היה מוסרו תחילה ליד העכ"ומ עצמה וחוזר ונוטלו הימנה ומעבירו באש לכ"ק ר' ינאי דאינו חייב אא"כ ימסרו למשרתי העכ"ומ תחילה ולא לעכ"ומ עצמה מדכתוב ומזרעה לא תתן להעביר למולך ולא פתיב לא תתן למולך אלמא שהיה נותנו תחילה לאחרים להניפו לשם עכ"ומ כדי להעבירו אחרי כן ע"י עצמו כדפלי' וסתמא דמילתא שמשין שקלה מניפין אותו והא דקאמר תניא נמי הכי אע"ג דברייתא נמי מסר למולך קתני דומיא דמתני' ואיפא למימר שהיה מוסרו למולך עצמו ולא למשרתיו י"ל דשפיר מיייתי ראיה דמסרו למולך קתני היינו משרתי מולך מדיליף לה מסירה מקרא דלא תתן להעביר והא קרא ע"כ במשרתי מולך איירי מדלא פתיב לא תתן למולך כדפלי' והא דאיצטריו לאתויי ראיה מברייתא ולא מיייתי ראיה מהא קרא גופיה דהא פשטיה דקרא ע"כ במשרתי מולך איירי כדפלי' י"ל דאי לאו ברייתא איפא למימר דלאו למשרתים היה מוכרו אלא למולך עצמו כמשמעות הפתוב וב דאשר יתן מזרעו למולך והא דכתיב ומזרעה לא תתן להעביר למולך ה"א דהא קרא לא איירי במסירה פלל אלא אתי לאשמעי' דהאב אסור להעבירו אפ"י ע"י אחרים והיינו לא תתן להעביר אבל השתא דיליף לה ברייתא מסירה מלא תתן אלמא דלאו למולך היה מוסרו אלא למשרתי המולך הא כיצד בנו ובתו וכו' לישנא דהא כיצד יש ליישב דקשיא ליה דהנה ליה למיתני וחיוב על כל יוצאי ירכו לאשמעי' דבנו ובתו לאו דוקא הוא אבל הא דאינו חייב אלא על יוצאי ירכו ולא אשאר פל אדם מילתא דפשיטא הוא פינו דבנו ובתו וזרעו פתיב לכ"ק הא כיצד דאיצטריו לאשמעי' דלא מיחייב אשאר וקאמר בנו ובתו חייב אביו ואמו אחיו ואחותו פטור דלא תימא אהעברת קרובים קפיד רחמנא וכיון דשש קרובים מנה הפתוב גבי טומאת מת שהפקה צריף לטמא להן לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו הנה אמינא דבנו ובתו דכתב רחמנא גבי העברה לאו דוקא הוא אלא תרי מנייהו נקט והוא הדין לאביו ואמו אחיו ואחותו קמ"ל: דף סה והנשאל בהם שפא ושאל בהם ולשון נשאל כמו נשאל נשאל דוד מעמדי עד בית לחם:.

אי הכי יצא מגדף ובעל אוב מיבעי ליה המקשה ידע שפיר דבעל אוב דהתם במקטר לחבר איירי כדמסיק ולהכי לא פריף בכריתות לריש לקיש דהקשת זרועותיו דבעל אוב לא הני מעשה א"כ יצא מגדף ובעל אוב מיבעי ליה דלא פריף אלא אסוגיא דהכא דמפרש ש"ס דמעשה דבעל אוב הנה הקשת זרועותיו לכה פריף לריש לקיש דכפיפת קומתו לא הני מעשה הקשת זרועותיו נמי לא הני מעשה א"כ יצא מגדף ובעל אוב מיבעי ליה: ורבי יוחנן מ"ש דכפיפת קומתו לרבנו הני מעשה ועקימת שפתיו לא הני מעשה קצת תימא

בלא סוגיא דהכא תיקשי ליה התם בכריתות לרבי יוחנן דאמר כפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה מאי שנא מעקימת שפתיו דלא הוי מעשה וי"ל דאי לאו סוגיא דהכא איפא למימר דכפיפת קומתו אע"ג דמעשה זוטא היא מ"מ עדיפא ממעשה זוטא דעקימת שפתיו וסבירא ליה לר' יוחנן דדוקא בעקימת שפתיו פליגי דרבי עקיבא סבר עקימת שפתיו הוי מעשה ורבנן סברי עקימת שפתיו לאו מעשה הוא אבל בכפיפת קומתו דעדיפא אפי' רבנן מ דו דהוי מעשה אע"ג דמעשה זוטא הוא אבל מהך סוגיא דהכא משמע דר"י אית ליה דמעשה זוטא לא הוי מעשה פלל וכמאן דלא עביד מידי דמי דאי לאו הכי תיקשי ליה נר' יוחנן מ"ט לא אמר פריש לקיש דנהי דמתני' דכריתות ר"ע היא מ"מ פיון דעקימת שפתיו מעשה זוטא מיהא הוי שפיר איפא למימר דר"ע מעשה זוטא מיהא בעי כדאמר לעיל אליבא דריש לקיש ומנא ליה לר' יוחנן למימר דר"ע לא בעי מעשה פלל אלא ודאי צ"ל דר' יוחנן אית ליה דמעשה זוטא כמאן דלא עביד מידי דמי לכך פריף מאי שנא דכפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה טפי מעקימת שפתיו ומשני דלעולם ס"ל לר' יוחנן דמעשה זוטא הוי מעשה ושאני מגדף דאפי' מעשה זוטא לא הוי הואיל וישנו בלב: הואיל וישנו בקול תימה כי הדר ביה משינויא דקול ומסיק דשאני עדים זוממין הואיל וישנו בראיה מאי משני מפל הני דתני בתורת פהנים בהדי עדים זוממין דהיינו מקלל אביו ואמו מסית ומדיח ונביא השקר והתוספות פתבו דלגירסת ספרים ישנים נחא דכי פריף וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא אעדים זוממין לחוד פריף ולא משמע פן מדנקט סתמא וקול לר' יוחנן לאו מעשה הוא משמע דאפוליהו פריף גם מה שכתבו התו' דמודה ר' יוחנן בכוליהו חול לאו מעשה הוא אלא דוקא גבי חסמה משום דבדיבורו קעביד מעשה פשהבהמה שוחה לאכול וכו' לא משמע פן דהא בהדיא קאמר ש"ס ר' יוחנן אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ד משמע דעקימת פיו חשיב ליה מעשה ולא מפני שזוקפת ראשה בגערותו.

ועוד דבברייתא דתורת פהנים קתני ברישא מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ומכשף ונביא שקר ובתר הכי קתני עדים זוממין ובסיפא דברייתא קתני ת"ל ועשה יצאו אלו שאין בהן מעשה והכי מיייתי לה רש"י ז"ל בכריתות אלא דרבי זירא נקט לישנא דיצאו עדים זוממין משום דיצאו אלו אעדים זוממין נמי קאי משמע דלא מצוי פריף אלא מעדים זוממין וקשה אמאי לא מצוי פריף ממקלל אביו ואמו ומשאך פוליהו דמיתני התם ברישא ועוד פיון דבפרייתות ליתא שינויא דקול א"כ תיקשי ליה מפל הנהו דת"כ כמ"ש התוס' לכך נראה דבפרק בן סורר ומורה קאמר על פל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ולא תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעובדי פוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ואיתא נמי התם שאם אמר עכ"ו לישראל זיל קטליה לפלניא ואי לא קטילנא לך ליקטול ולא ליקטליה לפלניא דמאן יימר דדמא דידיה סנמק טפי וכו' והשתא נחא דבהך שינויא דמשני רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב אתי שפיר פוליהו הנהו דתני להו בת"כ וה"ק שאני מגדף הואיל וישנו בלב דוקא המשפתחה לעכ"ו הוי מעשה דאין תלוי בלב דאפילו המשפתחה מאהבה ומיראה חייב בסתם עב"ו כמ"ש התו' אע"ג דאין לבו לעכ"ו משום דעכ"ו חמירא ואמרי' בה דיהרג ואל יעבור אבל המגדף אם אין לבו פלפי מעלה אלא שהעלה את השם לדבר אחר כדפירש"י ז"ל אי נמי מגדף מיראה אינו חייב וכן מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא שקר אם עושה פן מיראה ואין לבו לכך

אינו חייב דבשאר כל העברות שבתורה אמרי' בהו די'עבנך ואל י'הרוג וכיון דבלב תליא מילתא לא חשיב מעשה אבל מעדים זוממין פריה שפיר והא ליתנהו בלב דלפני' מיראה אסור להעיד שקר על חבירו ולחייבו מיתה חנם דמאן י'מר דדמ' דידיה סומק כפי וכו' ומה לנו בכך שאין בלבו להמית את חבירו כיון דמ"מ הוא נהרג ע"י עדותו וקיימא לן דבעובדי פוכבים וג"ע וש"ד י'הרוג ואל י'עבנך ואם לא עשה כן חייב ע"ג דאין בלבו להרוג: זה המדבר מבין הפסקים ומבין אצילי ידיו פירוש ואין הקול יוצא פי אורחין אלא מבין אצילי ידיו משחיו כמ"ש הרמב"ם ז"ל והראב"ד כתב שמדבר משחיו של מת והיינו דפריה מאי לו דמשתעי כי אורפיה ואלא משחיו: מיתבי וקיה פאוב מארץ קולף אין לפרש פאוב מארץ היינו פאוב העולה מן הרץ ופריה כיון דמפרש קרא מעשה אוב וקאמר שמעלין את המת מן הארץ משמע דתו ליכא מעשה אחריתי ללא משתעי כי אורחיה דא"כ הנה ליה למימר לא דיתבי בין הפסקים כדאמר בתר הכי מדנקט מעיקרא דסליק ויתבימשמע דבעי למימר מעיקרא דלא סליק כלל אלא משתעי כי אורחיה מתוך קברו כדפירש"י ז"ל ועוד דפשטא דקרא משמע שהקול יוצא מתחת לארץ דומיא דרישא וסיפא דקרא דכתיב ושלפת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרת וקיה פאוב מארץ קולף ומעפר אמרת תצפצף והוי מצי למירמי קראי אהדדי דאיך קרא דאלהים ראיתי עולים מן הארץ משמע דסליק ומשתעי ואלא משתעי מתוך קברו ומשני לא דסליק ויתבי בין הפסקים ומשתעי וכאוב מארץ קולף דקאמר היינו פאוב העולה מן הארץ ופריה ת"ש ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מדקמפרש קרא מעשה אוב שמעלין אותו מן הארץ משמע דתו ליכא מעשה אחריתי אלא משתעי כי אורחיה ומשני לא דיתבי כו' ואתי שפיר דלא פריה מעיקרא מקרא דשמואל דכתיב ברישא משום דאלימא ליה טפי לאקשוני מקרא דוקיה פאוב מארץ קולף דפשטא דקרא הכי משמע שהקול יוצא מן הארץ דומיא דרישא דקרא כדפני' ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה משמע דלאו אורחא דרוח הטומאה שתשרה על האדם ביום אלא בלילה נראה דלכך אמר בלעם לשלוחיו לינו פה הלילה והשבותי אתכם דבר לפי שלא נגלה עליו שכינה אלא בלילה כפיכחול פדך רוח טומאה שאין שורה על האדם אלא בלילה דומיא דאיתא במדרש ויקר אלהים אל בלעם לשון טומאת קרי דבקנשי ובזיון קיה נגלה עליו ביום אלא להראות חבתן של ישראל: דף סו מה ת"ל שם לימד על מקלל אביו ואמו כו' פירש"י דרבי מנחם לא ס"ל הא דדרשינן לעיל מהאי קרא עד שיברך שם בשם דאפי' לא ברך שם בשם וכו' ודוחק הוא דמשמע דליכא מאן דפליג אברייתא דלעיל דקתני עד שיברך שם בשם כיון דסתמא אתנניא ובפרק שבועת העדות מיייתי ש"ס להא דרבי מנחם וכתבו התוס' שם תימה הא איצטריו ליה לכדדרשינן בפרק וד' מיתות עד שיברך שם בשם ולא כתבו דרבי מנחם פליג אברייתא.

ועוד דהרמב"ם ז"ל פסק דמקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם מן השמות המיוחדין וכתב גמי דמברך השם אינו חייב עד שיברך בשם מן השמות שאינו נמחקין משמע דס"ל דלא פליגי ונראה דתרונייהו נפקי מהאי קרא דאי למברך השם לתודא אתיא אמאי לא כתבינהו רחמנא גבי הדדי דברישא דקרא הנה ליה למיכתב ונוקב שם ה' בשם מות יומת מדכתביה באפי נפשיה בסיפא דקרא משמע דאתי למילתא אחריתי דהיינו למקלל אביו ואמו דאשפחן דענש בהו קרא מיתה.

ואי למקלל אביו ואמו לחנוך אתה א"כ לכתביה ה"ל למיכתב איש איש פי יקלל
אביו ואמו בשם וגו' מדכתביה גבי מברך השם משמע דאיתא נמי למברך השם מאי לא
תקלל ש"מ תרתי אע"ג דאורחא דקרא הוא בכ"מ למיכתב קללה בשני למדי"ן שאני
הכא דאפשר למדרשינהו משום דאלהים נמי שתי לשונות יש בו לכה דרשינן להו לשתי
קללות כ משמע מפירוש רש"י ז"ל וקרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מחרים פתב דאזקה
של מחלל אביו ואמו בכלל לא תקלל חרש הוא וכתב בקספ משנה שם דס"ל דכי משני
ש"ס א"כ לכתוב קרא לא תקל חוזר ממ"ש למעלה ומייתי ליה מלא תקלל חרש וכ"ת
מה לחרש שפן חרשותו גרמה לו א"כ לכתוב קרא לא תקל חרש כו' ואין נראה דדוקא
גבי אלהים לא תקלל דרשינן להו כדפ"ל אבל בעלמא אורחא דקרא הוא: רבי פרבי
ישמעאל ס"ל אין לפרש דכר' ישמעאל ס"ל ולאו מטעמיה דטעמא דר' ישמעאל משום
דהפל ה"ו בכלל הנואף והנואפת והוציא הפתוב כו' וטעמא דרבי מדכתיב פי תחל דמשמע
תחילת ביאה והיינו ארוסה דמפי תחל לא משתמע ארוסה דאפי' נכנסה לחופה ולא
נבעלה דנשואה היא תיהוי נמי בשריפה פניו דתחילת ביאה ה"ו אלא צ"ל דר' לגמרי כר'
ישמעאל ס"ל וטעמא דארוסה יצאה לשריפה משום דהפל ה"ו בכלל הנואף והנואפת כו'
ואיצטריך למיכתב נמי פי תחל לאשמעי' דתחילת ביאה נמי בעינן דמדרישה דרבי
ישמעאל לא שמעי' לה אלא דבעינן שתהא נערה בתולה והיא ארוסה דומיא דבת ישאל
דיצתה לסקילה אבל תחילת ביאה לא שמעי' מיניה ואם באו עליה שלא פדרפה קודם
שנתארסה דאפתי בתולה היא ונתארסה וזינתה ה"א דיצתה לשריפה לכה איצטריך פי
תחל לאשמעי' דתחילת ביאה נמי בעינן וה"ו בחנק וקאמר וכן הוא אומר ואת האיש
אשר שכב עמה לבדו דאתי קרא לאשמעי' דלא ה"ו בסקילה אלא א וכולן בחנק וא"כ
ע"כ בבאו עליה כולן שלא פדרפה איירי דאי בפדרפה מאי קמ"ל דכולן בחנק פשיטא
פינו דלא בתולה היא מרישא דקרא שמעינן לה דכתיב נערה בתולה אלמא דאע"ג דהיא
נערה בתולה נארוסה לא כפי בסקילה משום דתחילת ביאה נמי בעינן וא"ת ולמה לי תרי
קראי לתחילת ביאה לא לכתוב אלא חדא ולילף אידה מיניה וי"ל דמפי תחל ילפינן
באשה שזינתה דלא ה"ו בתורת עונש בתולה כל שבאו עליה שלא פדרפה תחילה
ומלבדו ילפינן באיש שזינה דלא ה"ו בתורת עונש בא על בתולה כל שבאו עליה שלא
פדרפה תחילה: דף סו אמר יש יראה במקום פלוני כה אוכלת כו' לכה נקט במקום פלוני
ולא נקט סתמא יש יראה כה אוכלת משום דקרא הכי משמע דבפ' מסית פתיב מאלהי
העמים אשר סביבותיהם הקרובים אליה או הרחוקים ממך ואמרי' לעיל מטיבותן של
קרובים אתה למד טיבותן של רחוקים לפי שדרכו של מסית לדבר על עובדי כוכבים
רחוקה שאינו מפיר בה ומוציא השקר מפיו ואומר כה אוכלת וכו' לכה נקט מתני' יש
יראה במקום פלוני פלוני פלוני במקום רחוק אמר יש יראה במקום פלוני כה אוכלת כה
שותה וכו' משום דשילש פרושיות פתובות גבי הדדי בפ' ראה פרושה ראשונה איירי בגביא
שהדיח פרושה שנייה איירי במסית דהיינו בהדיח שהסית את ההדיוט ופרושה שלישית
איירי בעור הנדחת ובכולן נאמר לשון הדחה חוץ מלגבי מסית דכתיב נמי לשון הסתה
ואין הסתה אלא גירוי שמשיאו לעשות כן ע"י שמקלס את העובדי כוכבים לפניו ולכה
קתני מתני' דהמסית זה הדיוט המסית את ההדיוט ואמר לו יש יראה במקום פלוני
שמקלם לו העובדי כוכבים ומסיתו לעבדה לאפוקי פרושה גביא ועיר הנדחת דאיירי

שהדיחו בלא הסתה: כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו נראה דנפקא לן הכמנה מדכתיב פי יסיתה אחיה בן אמה או בנה וגו' בסתר ובמסית את היחיד נמי איירי וכינן דמסיתו בסתר אין עד בדבר היאך אמר הפתוב ידה תהיה בו בראשונה להמיתו והא כתיב על פי שנים עדים יקום דבר אלא צ"ל דמכמינין עליו עדים כשפא להסיתו בסתר: האומר אעבוד אלה ואעבוד גלה ונעבוד וכו' פי' בין שאומר בלשון רבים בין בלשון יחיד הני מסית ונסקל לאפוקי בעיר הנידחת קנימא לן דאין עושין עיר הנידחת אא"כ הדיחיה מדיחיה בל' רבים שאמרו להן גלה ונעבוד עכו"ם והיינו דקתני סיפא המדיח זה האומר גלה ונעבוד עכו"ם פי' דוקא בלשון רבים בעינן לאפוקי ממאי דקתני רישא גבי מסית דבלשון יחיד נמי הני מסית וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' עכו"ם דהמסית בין בלשון רבים בין בלשון יחיד הרי זה נסקל ובפ"ד גבי עיר הנידחת פתב דאין עושין עיר הנידחת עד שדיחיה מדיחיה בלשון רבים ויאמרו להן גלה ונעבוד או גלה ונזבח וכו' ומתני' חדא מנייהו נקט וקאמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנידחת שנו פאן נראה דאתי לאפוקי נביא שהדיח דנביא שהדיח בין בלשון רבים בין בלשון יחיד יש לו דין נביא שהדיח כדמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל שם: ואמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנידחת שנו פאן נראה דאיצטריף לאתויי הא דרב יהודה דלא תימא הא דקתני המדיח זה האומר גלה ונעבוד עכו"ם בייחוד שהדיח את רוב העיר איירי דאין נעשית עיר הנידחת אלא הרי הן פייחידים דאין העיר נעשית עיר הנידחת עד שיהיו מדיחיה שנים או יותר כדאימא בסוף פירק הגזנקין וא"כ איפא למימר דמדיחי עיר הנידחת דהיינו שנים שהדיחו לא הוו בסקילה אלא בחנק לכה מייתי הא דרב יהודה דמפרש לה למתניתין במדיחי עיר הנידחת: אמר רבינא פוליה רבנן היא ולא זו אף זו קתני פירש"י ז"ל דאיהו ורב פפא לא פליגי ואין זו שיטת הש"ס כמ"ש התוספות ודחוק נמי להגיה הספרים ועוד פינן דרב פפא משני רישא ורבינא סיפא הנה ליה לסדר שינויא דרב פפא תחילה ומה שפ"י רבינו תם דרבינא משני פוליה מתני' כו' דחוק הוא דאין במשמעות והמסית את ההדיוט דאיירי אפי' בנביא המסית וכ"ש לספרים דגרסי במתני' המסית זה הדיוט המסי' את ההדיוט בלא וי"ו כמ"ש בפ"ה המשנה להרמב"ם ז"ל משמע דחד מילתא הוא וא"כ לא שייך למימר דתני להו בלא זו אף זו ונראה דאתרנוייהו משני לא זו אף זו קתני והכי קאמר המסית דקתני לעיל דהוי בסקילה לא זו הדיוט המסית את ההדיוט דבהדיא פתיב ביה סקילה אלא אפי' מדיח דהיינו נביא שהדיח ומדיחי עיר הנידחת נמי הוו בסקילה ואע"ג דמדיחי דסיפא מוקי לה רב יהודה במדיחי עיר הנידחת דוקא היינו לענן דבעינן שיאמרו לשון רבים מיהו פינן דקתני דמדיחי עיר הנידחת הוי בסקילה ושמעין מינה דנביא שהדיח נמי בסקילה דהא בהא תליא דחד טעמא אית להו דטעמא דתרנוייהו משום דילפינן להו הדחה הדחה ממסית כדאימא בס"פ הגזנקין וכן משמע מדלא קתני מתני' בנסקלין נביא שהדיח וע"כ צריף לומר דבין נביא שהדיח ובין מדיחי עיר הנידחת בכלל מדיח ניהו: בי קתני מסית זה הדיוט להכמנה פי' רש"י ז"ל כל המסיתים קרי הדיוטות משום הכמנה פלומר מסית הדיוט ושוטה הוא ומנהג הקלים נוהגין בו שמקלין בחייו וכו' ופירושו דחוק דמשמעות הדיוט לאו הכי הוא ועוד דא"כ לא הוי דומיא דסיפא דהמסית את ההדיוט וכ"ש לספרים דגרסי המסית זה הדיוט המסית את ההדיוט דלא שייך לפרש פן לכ"נ דה"ק פי קתני המסית זה הדיוט וכו' לאו למיזק

מינייה חֲנֹק אֶתִי לֹא־שָׁמַעִינוּ אֶלֶּא לְמִידָק מִיְנִיִּה הַכְּמִנָּה קַמ"ל דְּדוֹקָא הַדְּיוֹט הַמְּסִית מְכַמִּינִין
הָא נְבִיא לֹא וְשַׁעֲמָא דִּיחִיד הָא רַבִּים אִין מְכַמִּינִין: מְדַלִּיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר בְּבֵית הַפְּנִימִי
נִרְאָה דְלִכְף נֶקֶט מְדַלִּיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר מְשׁוּם דְּמַבְסָתָר דְּכַתִּיב גַּבִּי הַדְּיוֹט הַמְּסִית אֶת
הַהַדְּיוֹט יִלְיָף לָהּ וְסַתֵּם סָתַר בְּלִילָהּ הוּא וּבְבֵית הַפְּנִימִי וְכֵן פִּירֵשׁ"י ז"ל בַּפ' רֵאָה בְּסִתָּר
שָׂאִין דְּבָרֵי מְסִית אֶלֶּא בְּסִתָּר וְכֵן שְׁלֵמָה הוּא אוֹמֵר בְּנִשְׁפָּא בְּעָרְב יוֹם בְּאִישׁוֹן לִילָהּ
וְאִפְּיָלָה: אִין עוֹד מְלַבְּדוּ א"ר חֲנִינָא אִפִּי לְדָבָר פְּשָׁפִים נִרְאָה מְשׁוּם דְּקָאִי אִיִּצִיאַת מְצָרִים
דְּרִישָׁא דְקָרָא דְכַתִּיב אוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מְקָרֵב גּוֹי וְגו' כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
לְכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמְצָרִים לְעֵינֵיךָ סִיפָא דְקָרָא אֶתָּה הָרְאֵת לְדַעַת פִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אִין
עוֹד מְלַבְּדוּ מְשַׁמַּע דְּאִין עוֹד מְלַבְּדוּ אִפִּי פְּשָׁפִים קָאֵמֵר לְפִי שְׁמַצְרִים הִיָּתָה מְלֵאָה פְּשָׁפִים
כְּדֹאֲמַרִי גַבִּי יוֹסֵף תְּבִין אֶתָּה מְכַנִּים לְעַפְרַיִם וְכו' וְאִין עָבַד הִיָּה יְכוֹל לְצַאת מְצָרִים
מְפָנִי פְּשָׁפִים וְעַתָּה יִצְאוּ שְׂשִׁים רַבּוּא שְׁלֵא הוֹעִילוּ הַפְּשָׁפִים לְכָף אָמֵר אִין עוֹד מְלַבְּדוּ
אִפִּי פְּשָׁפִים: כָּל מַעְלֵי שְׁבָתָא הוּוּ עֶסְקִי בְּהַלְכוֹת יִצִירָה וּמִיבְרִי לְהוּ כו' מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁבַת
עָשׂוּ בְּן אָבֶל בְּלֵאוּ הָכִי לֹא שְׁפִיר לְמִיִּעְבַד הָכִי כְּדֹאֲשַׁפְּחֵן בַּפ"ג דְּתַעֲנִית גַּבִּי בְּרִיָּה דִר'
יוֹסִי דֹאֲמַר לִיָּה אַבְנֵה אֶתָּה הַטְּרַחַתְתָּ אֶת קוֹנָךְ לְהוֹצִיא תְּאֵנָה פִּירוֹתִיָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָן וְכו' וְאָמְרוּ
דְּאֲשַׁתְּמַשׁ בְּתַגָּא חֲלַף: מְטָא לֹא־שָׁקוּי מִיָּא פֶּשֶׁר שְׁכָל מִינֵי מְכַשְׁפוֹת נִימוּחִין עַל
יְדֵי מַיִם חַיִּים לְפִי שְׁמַעְשָׂה פְּשָׁפִים וּמַעְשָׂה שְׂדִים מִיִּסוּד הַטְּוֹמָאָה הַמָּה נְמַשְׁכִּין וְיוֹצְאִין
אִין הַשָּׂד יְכוֹל לְבָרָא בְּרִיָּה פְּחוּתָה מְכַשְׁעוֹרָה שְׁהוּא פְּחוּת מְכַשְׁעוֹר טוֹמָאָת עֶצֶם הַמַּת
וּלְהָכִי הַמָּה נִימוּחִין עַל יְדֵי מַיִם חַיִּים לְפִי שְׁהַטְּוֹמָאָה בּוֹרַחַת מִמַּיִם חַיִּים שְׁמַקּוֹר יְסוּדָה
הוּא סְטָרָא דְקַדְוִשָׁה כַּמ"ש אֶתִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים כְּדֹאֲשַׁפְּחֵן בְּטָמָא מַת שְׁטַהֲרָתוּ בְּמִי
חַטָּאת שְׁהֵן מַיִם חַיִּים דְּוֹקָא: דָּף סַח וְהָא ר"ע מַר' יְהוֹשֻׁעַ גָּמַר לָהּ וְהַתְּנִיא וְכו' אַע"ג
דְּמַרְבִּי אֱלִיעֶזֶר מַעְשָׂה דְלִקִּיטַת קִשׁוּאִין הִנּוּה גָּמִיר וּמְשַׁמִּיָּה דִר' יְהוֹשֻׁעַ דִּינָא קָאֵמֵר
שְׁהַעוֹשָׂה בְּהֵן מַעְשָׂה חֲזִיב וּבְאוּחֻז בְּהֵן אֶת הָעֵינִים פְּטוֹר מ"מ פְּרִיָּה שְׁפִיר דִר"ע וְדֹאִי
לֹא דִינָא אֲשַׁמְעִי דְכָבֵר תְּנָא לָהּ רִישָׁא דְמַתְנִי הַמְּכַשְׁפָּה הָעוֹשָׂה מַעְשָׂה חֲזִיב וְלֹא הָאוּחֻז
אֶת הָעֵינִים אֶלֶּא מְשׁוּם דְּאוּתוּ פִּישׁוּף דְּנִטִיעַת קִשׁוּאִין דְּבָר גְּדוֹל הוּא וְאִין רֹב הַמְּכַשְׁפִּים
בְּקִיאִין בּוֹ וְאִין אֲדָם יְכוֹל לְעַמּוֹד עָלָיו לְהַפִּיר בּוֹ אִיזְהוּ מַעְשָׂה גָּמוֹר וְחֲזִיב וְאִיזְהוּ אֲחִיזוֹת
עֵינִים וּפְטוֹר לַכ"ק ר"ע מְשַׁמִּיָּה דִר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאִפִּילוּ בְּלִקִּיטַת קִשׁוּאִין הוּא יוֹדַע לְהַבְּחִין
וּלְהַפִּיר אִם עָשָׂה מַעְשָׂה גָּמוֹר וְלַחֲזִיבוּ וְאִם אֲחֻז אֶת הָעֵינִים וּלְפִתּוֹר אֶלְמָא דְמַעְשָׂה
דְּלִקִּיטַת קִשׁוּאִין מַרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ גָּמִיר: נְטִל שְׁתִּי זְרוּעוֹתָיו וְהִנִּיחֵן עַל לְבוֹ אָמֵר אוֹי לְכֶם כו'
לְפִי שְׁכָל הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְתַלְמִידָיו הוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִמָּהֶם בְּיָדָיו וְזוֹרְעוֹתָיו כְּדֹאִיתָא בְּפָרְק
קַמָּא דְסוּטָה גַבִּי יְהוּדָה לֹא הִנּוּה קָא יָדַע לְמַשְׁקַל וּלְמִיָּטָר' בְּשַׁמְעָתָא יָדָיו רַב לוֹ וּפִירֵשׁ"י
ז"ל שֶׁם לְמַשְׁקַל וּלְמִטְרַח לִישָׁא וְלִיתָן עִם שְׁאָר הַחֲכָמִים יָדָיו רַב לוֹ יְהֵא לוֹ נְצַחֻן לְרִיב
רִיבֻ וּלְפִי שְׁלֵא בְּאוּ חֲכָמִים לְלַמּוֹד מְמַנּוּ לְכָף אָמֵר אוֹי לְכֶם שְׁתִּי זְרוּעוֹתֵי שְׁהֵן כְּשִׁנֵּי
סְפָרֵי תּוֹרָה שְׁנַגְלָלִין פִּינּוֹן שְׁלֵא נִשָּׂא וְנָתַן בְּהֵן כְּרֵאוּי וּלְכָף הַנִּיחֵן עַל לְבוֹ כִּי מְשֶׁם תַּצֵּא
תּוֹרָה כְּמוֹצְאֵי שְׁבַת פָּגַע בּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אָבֶל בְּשַׁעֲהָ שְׁיִצְתָּה נִשְׁמַתוּ לֹא הִיָּה שֶׁם שְׁכָבֵר
יִצָּא מְשֶׁם קוֹדֵם שְׁנַטֵּל שְׁתִּי זְרוּעוֹתָיו וְהִנִּיחֵן עַל לְבוֹ הָכִי אִיתָא בְּהִדְיָא בְּסִפְרֵי הַזְּנוּהָר
פְּרִישַׁת נִירָא דְמִיָּתִי הַתָּם הֵךְ עוֹבְרָא א וְקָאֵמֵר לְבַתֵּר גַּפְק ר"ע כו' דְּחִיק לִיָּה שַׁעֲתָא לִר"ע
אִפִּיק תְּרִין דְּרוּעוֹי וְשׁוּינִין עַל לְבִיָּה כו' וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַקְאֵמֵר חוּץ מְעַקִּבָא בְּן יוֹסֵף מְשַׁמַּע
שְׁלֵא הִיָּה שֶׁם בְּאוּתָהּ שַׁעֲהָ: בְּן סוּרֵר וּמוֹרָה פְּרַק שְׁמִינֵי שְׁנַאֲמֵר כִּי יְהִיָּה לֵאִישׁ בְּן וְכו'

דַּהֵיב טַעמָא אַתְרַנְיָהוּ לְמַאי דְקַאמֵר עַד שְׁיַקִּיף מִיַּתִּי רְאָיָה מְדַכְתִּיב פִּי יְהִיָּה לְאִישׁ בֶּן וְכוּ' וְלְמַאי דְקַאמֵר מְשַׁבְּיָא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אַבְל קֶטֶן לָא מְפָרֵשׁ טַעמָא דְהַקְטָן פְּטוֹר לְפִי שְׁלֵא בְּזוּ לְכָלל מִצּוֹת וְלִכְךָ נִקְטַתְּ הַקְטָן בְּה"א דְקָאֵי אַקְטָן דְרִישָׁא: דָּף סט אִישׁ אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו וְכוּ' נִרְאָה דְהָא דְצָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו יְלִיף לָהּ מְדַכְתִּיב וְאִם אֵין לְאִישׁ גְּוָאֵל עֵינָן עָלָיו כְּדָרִישׁ בְּפָרְק פִּיצַד וּבֵן אֵין לוֹ עֵינָן עָלָיו וּבְקוּדוּשִׁין וְזָרַע אֵין לָהּ עֵינָן עָלֶיהָ ה"נ וְאִם אֵין לְאִישׁ גְּוָאֵל עֵינָן עָלָיו יְחַזוֹר אַחֲרָיו אִם יֵשׁ לוֹ גְּוָאֵלִים: קֶטֶן אִי אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו.

הַקְשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת אַמַּאי אֵין צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו וְהָא אֶמְרִינָן לְקַמָּן דְּבִדּוֹרוֹת הֶרְאִישׁוּנִים הָיוּ מוֹלִידִין בְּשִׁמְנָה שָׁנִים וְכוּ' נִרְאָה דְּבִדּוֹרוֹת הֶרְאִישׁוּנִים נִמְי רֹב הָעוֹלָם לָא הָיוּ מוֹלִידִין עַד י"ג שָׁנִים וְכִינּוֹן דְּאַשְׁפָּחֵן מִיָּהוּ דְקַצְתָּן הָיוּ מוֹלִידִין בַּח' שָׁנִים יְלִיף מִנְיָהוּ כ"ש דְּבִיָּאת בֶּן שְׁמֹנֶה בִּיאָה הִיא וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל שְׁפָתַי בַּח' מִהֲלֻכוֹת גְּזֻלָּה וְלָמָּה נֶאמַר בְּגֻזְלֵי הַגֵּר אִישׁ שֶׁהָאִישׁ אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו וְכוּ' אַבְל אִם הָיָה הַגֵּר קֶטֶן אִי אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו אֲלָא חֲזַקְתּוּ שְׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים מְדָלָא פְתַב אִי אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו שְׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים מִשְׁמַע דְּלָאוּ וְדָאֵי הוּא שְׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים פִּינּוֹן דְּאַשְׁפָּחֵן קַצְתָּן שְׁהָיוּ מוֹלִידִין בְּנֵי שְׁמֹנֶה שָׁנִים אֲלָא פִּינּוֹן דְּרֹב הָעוֹלָם אֵין מוֹלִידִין עַד י"ג שָׁנִים חֲזַקָּה הוּא שְׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים דְּאַזְלִינָן בְּמַר רַבָּא וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי ה"ה שֶׁם שְׁפָתַי וְז"ל וְהָכִי אִיתָא בְּבִרְיָתָא שֶׁם קֶטֶן אֵין אַתְּהָ צָרִיף לְחַזוֹר עָלָיו פִּי' דְּכִמָּאן אֵינוֹ מוֹלִיד מְשׁוֹינָן לִיה מִשְׁמַע דְּפַעְמִים שְׁהוּא מוֹלִיד אֲלָא דְמְשׁוֹינָן לִיה כְּאֵינוֹ מוֹלִיד דְּמִשׁוֹם דְּאַזְלִינָן בְּמַר רַבָּא כְּדָפְלִי וְהִשְׁתָּא נִיחָא דְלָא תִּיקְשִׁי אַהָא דְאִיתָא בְּמַדְרָשׁ הַבֵּיאוּ רַש"י ז"ל בְּפָרָשַׁת תּוֹלְדוֹת וַיִּצְחַק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם עֶשֶׂר שָׁנִים מִשְׁנַשְׂאָה עַד שְׁנַעֲשִׂית בַּת י"ג שָׁנָה וּרְאוּיָהּ לְהַרְיוֹן וְעֶשֶׂר שָׁנִים הִלְלוּ צָפָה וְכוּ' וְהָא דוֹרוֹת הֶרְאִישׁוּנִים הָיוּ מוֹלִידִין בַּח' שָׁנִים וְאַמַּאי הִמְתִּין לָהּ עַד שְׁנַעֲשִׂית בַּת י"ג שָׁנִים וּרְאוּיָהּ לְהַרְיוֹן אֲלָא צ"ל דְּנָהִי דְאַשְׁפָּחֵן קַצְתָּן מוֹלִידִין בַּח' שָׁנִים רַבָּן לָא הָיוּ מוֹלִידִין עַד י"ג שָׁנִים אִפִּי' בְּדוֹרוֹת הֶרְאִישׁוּנִים: בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים יוֹם אֶחָד וְשָׂרְאוּי לְבִיאָה מְנִינָן ת"ל וְאִישׁ בְּרִיָּתָא הִיא בַּח' וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּח' מִהֲלֻכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה וְז"ל בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים יוֹם אֶחָד שְׁבָא עַל שְׁפָחָה חְרוּפָּה הִיא לֹקָה וְהוּא מְבִיא קֶרְבָּן וְהֶרְאֵב"ד ז"ל הַשִּׁיג עָלָיו שֶׁם וְכַתֵּב זֶה שִׁיבוֹשׁ שְׁלֵא מְצִינוּ קֶטֶן בַּר עוֹנָשִׁין וְקֶרְבָּן זֶה מִן הָעוֹנָשִׁין הוּא וְהִיא כְּמוֹ כֵן פְּטוּרָה דְהָא מְקָשׁוּ אַהֲדָדִי וְהָכִי אִיתָא בְּכַרִּיתוֹת וּדְבָרָיו תְּמוּהִים דְהָא בְּהֶדְיָא יְלִיף לָהּ מְקָרָא דְוָאִישׁ דְקֶטֶן חֲזִיב בְּקֶרְבָּן וּמָה שְׁפָתַי דְהָא מְקָשׁוּ אַהֲדָדִי בְּכַרִּיתוֹת לָאו רְאָיָה דְהִתָּם אֵינְרִי בְּאַשְׁפָּחֵן דְבַעֲיָנוּ שְׁתַּהֲיָה בַּת עוֹנָשִׁין שְׁאִם אֵינָה בַּת עוֹנָשִׁין הָאִישׁ נִמְי פְּטוֹר מְקָרְבָּן אַבְל הוּא אֵינוֹ צָרִיף לְהִיּוֹת בַּר עוֹנָשִׁין וּבַח' ט מִהֲלֻכוֹת שְׁגָגוֹת פְתַב וְנִרְאָה לִי שְׁאֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן עַד שְׁיִגְדִיל וְיִהְיָה בֶּן דַּעַת: וּבְדִינֵי נְפֻשׁוֹת מִי אֲזַלִּינָן בְּמַר רַבָּא וְאֵע"ג דְּבְהֶדְיָא פְתַיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְתַנּוּן בְּרִישׁ פָּרְק קָמָא דְמְכִילְתִּין הִטְיִיתָהּ לְרַעָה עַל פִּי שָׁנִים רַבָּא דְאִיתָא קָמָן שְׁאֵנִי דְוָדָאֵי אֲזַלִּינָן בְּתַרְיָה כְּדִאִיתָא בַּח' ק דְחֻלִּין גְּבִי הָא דְבַעֲיָ מְנָא לֵן הָא דְאַמְרִי' זִיל בְּמַר רַבָּא וּפְרִיף מְנָ"ל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת פְתַיב וּמְשַׁנֵּי בְּרַבָּא דְאִיתָא קָמָן לָא קְמִיבְעִיא לֵן וְכוּ' אַבְל כָּל הֶנָּה רַבִּי דְמִיָּתִי בְּשִׁמְעִיתִין רַבָּא דְלִיתָהּ קָמָן נִינְהוּ: דַּל תְּרַמִּי שְׁנֵי לְתַלְתָּא עֵיבּוּרֵי פִירַש"י ז"ל דְּפָחוֹת מִתְשַׁעָּה חֲדָשִׁים אֵין שְׁהוֹת לְעוֹבֵר שְׁבַעָה לְהַרְיוֹן וְחֲדָשׁ לִימֵי נִידוֹת וְטַהֲרָה וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְתִמְיָה דְאוֹתוֹ חֲדָשׁ שֶׁל יְמֵי נִידוּתָהּ וְטַהֲרָה וְכִי לָא הָיוּ

הבנים גדילים כו' לכה נראה דלא דק בשביל חדש מיהו תימא לבית שמאי דגמרי מדורות הראשונים דביאת ק שמנה הוי ביאה משמע אפילו לא הוי אלא בן שמונה ויום אחד ואמאי הא ליכא למיגמר מדורות הראשונים אלא בן שמונה וחד' וע"ק דכי היכי דאמרינו לעיל זיל בתר רובא ורוב נשים יולדות לתשעה הכא נמי גימא דכל חדא ילדה לתשעה וא"כ פי מדלית תרתי שני ותלת ירחי לתלת עבורי אשתכח דכל חד וחד בתמניא בציר ירחא אוליד ונגמר לבית שמאי מדורות הראשונים דביאת בן שמנה פחות חדש הוי ביאה לכה נראה דהא דקאמר הפל מודים בפחות מכן שמנה שאין ביאתו ביאה הכי הנה קים להו נאפי' את"ל דדורות הראשונים הולידו בפחות משמנה לא אמרינו מינייהו אפילו לבית שמאי דכל שהו פחות מכן שמנה פסיקא להו בדורות אחרונים שאין בביאתו פלוס דומיא דבן תשע שנים ויום אחד דהנה קים להו דביאתו ביאה והשתא ודאי אזלינו בתר רובא ואמרינו דכל חדא לתשעה חדשים ילדה והא דלא קאמר דל תרתי שני ותלתא ירחא לתלתא עבורי היינו משום דש"ס לא אתי למידק דכל חד אוליד בבציר מתמניא כינו דלא אמרינו מינייה מידי ולא דניק אלא דבתמניא מיהא אוליד לכה נקט דל תרתי שני וכו' דלא חש למינקט החדשים.

מיהו קשה אטו אחיתנפל בן שלשים ושלש מצומצם הנה וכלב נמי אטו בן ארבעים מצומצם הנה דלמא בן ארבעים ותשעה או עשרה חדשים הנה וכי מדלית נמי תרתי שני ותלתא ירחא דעבורא אפתי פש להו טפי מעשרין וארבעה שנין ששה חדשים או יותר ואשתכח דלא אוליד כל חד אלא בתמניא ושני חדשים ואפתי מנא להו לב"ש דביאת בן שמנה ויום אחד הוי ביאה ושמא בשנים תליא מילתא דעד שמניית הנה קים להו דלא הוי ביאה ומתשיעית ומעלה קים להו דהוי ביאה ובשמניית מספקא להו וכינו דאשכחן בדורות ראשונים שהולידו בתוך שמניית גמרינו מנייהו דבשמניית הוי ביאה ואין חילוק בין תחילת השנה לסוף השנה: בדין הוא שתהא בת ראוייה כו' אתי לשנויי דלא תיקשי כינו דבן סורר ומורה נידון על שם סופו סוף שהוא יוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות פדאימא לקמן והאי טעמא לא שייך בבת א"כ למה לי קרא למעוטי בת לכה קאמר דאדרבא הבת ראוייה להיות נידון בדין סורר ומורה כינו שהכל מצויין אצלה בעבירה וכו' והכי איתא בהדיא בתוספתא א"ר שמעון בדין הבת ולא הבן אלא גזירת המלך הוא: דף ע ערב תשעה באב לא יאכל אדם בשר ולא ישתה יין משמע בהדיא דליכא איסורא למיכל בישרא ולמשתה חמרא אלא בערב תשעה באב בלבד ואפי' בערב תשעה באב מפרש בגמרא בפרק שלשה פרקים שאינו אסור אלא בסעודה שמפסיק בה והוא שתהיה אחר חצות ובירושלמי איתא הני נשי דנהיגי דלא למשתה עמרא מגו דעייל אב מנהגא פי' מנהג יפה הוא וכתב הטור ויש גוססאות דגרסי נשי דנהיגי דלא למיכל בישרא ולמשתה חמרא מנהגא ומנהג נהגו שלא לאכול בשר ושתה יין משתות יין מראש חדש וכו' ותימה כינו דמנהג יפה הוא אמאי לא תקנוהו האנשים מעיקרא וכי הנשים יותר חכמות היו מן האנשים ועוד דלא אנשכחן בשום מקום שתיקנו הנשים איזה מנהג או דין ואמאי נהגו הך מילתא טפי משאר דברים לכה נראה דהך גירסא דלא למיכל בישרא ולמשתה חמרא לזו עיקר היא אלא הגירסא האמתית דלא למשתה עמרא הוא והשתא ניחא לפי שתיקון השתי ומלאכת הצמר מלאכת הנשים הוא דאין חכמת אשה אלא בפלך ותנו נמי בפרק אע"פ דאשה עושה בצמר ואפילו הכניסה לו מאה שפחות

כּוֹפֵה לַעֲשׂוֹת בְּצִמְר וּמִפְּנֵי צַעַר הַחֲוֹרְבָן נִהְגוּ הַנְּשִׂים לְבַטֵּל מְלֶאכֶתָן דְּלֹא לְמִשְׁתֵּי עִמְרָא
מִגּוּ דְעֵייל אָב וּקְאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי דִּיפָּה הֵן עוֹשׂוֹת וְכִי הָאֵי גִּוְנָא אֵיתָא בִירוּשְׁלָמִי פ"ק
דְתַעֲנִית הִבִּיאוּ הַטּוֹר בְּסִי' תי"ז נְשִׂי דְנִהְיִגוּ דְלֹא לְמִוְעֵבַד עֲבִידְתָּא בְּרִישׁ יִרְחָא מְנִהְגָא
וְהֵינּוּ נְמִי לְפִי שְׂרָאשׁ חֲדָשׁ מוּעֵד שְׁלֵהֵן הוּא עַל שְׁלֹא נִתְּנוּ נְזֻמִּיהֵן לְעַגְלָא לְכֹף נִהְיִגוּ שְׁלֹא
לַעֲשׂוֹת בּוּ מְלֶאכֶה וְכ"כ בְּהֶדְיָא הַטּוֹר שֵׁם מִפְּרָקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְפִי שְׁלֹא רְצוּ נְשִׂים לִיתָן
נְזֻמִּין לְבַעֲלֵיהֵן בְּמַעֲשֵׂה הָעַגְלָא לְכֹף נִתְּנוּ לָהֶם הַקַּב"ה שְׁכָרָן שְׂיֵהוּ מִשְׁמֵרוֹת רֹאשׁ חֲדָשׁ
יֹוֹתֵר מִהָאֲנָשִׁים וְנִדְּוָקָא הֵנָּה תִּרְתִּי מִיְלֵי דְבִדִּידְהוּ תִּלְיָא מִיְלִתָּא וְכִינּוּ דְנִהְיִגוּ בְּעֶצְמָן לְמִנּוּעַ
מְלֶאכֶתָן בְּיָמִים הַהֵם קְאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי דִּיפָּה נִוְהִיגוֹת וְכֵן רֹאוי לְנְשִׂים לְקַטְיִים הַמְּנַהֵג אָבֵל
שְׂיִנְהִיגוּ הַנְּשִׂים מְנַהֵג דְלֹא בְּדִידְהוּ תִּלְיָא וְיִסְכְּיִמוּ עַל זֶה חֲכָמֵי הַש"ס וְיֹאמְרוּ דְמִנְהִיגָא
הוּא וְנִכּוֹן לַעֲשׂוֹת גַּם הָאֲנָשִׁים כֵּן אֵין סְבָרָא לֹוֹמַר כֵּן דְכִינּוּ דְמְנַהֵג יָפָה הוּא אֲמַאי לֹא
נִהְיִגוּ כֵּן מַעֲצָמָן וּלְכֹף נִרְאָה מַה שְׁנִשְׁתַּרְבֵּב הַמְּנַהֵג שְׁלֹא לְאֶכּוֹל בְּשָׂר וְלֹא לְשִׁתּוֹת יֵין מִגּוּ
דְעֵייל אָב אֵין לְמְנַהֵג הֵהוּא שְׁוֹרֶשׁ לֹא בְּש"ס בְּבָלִי וְלֹא בִירוּשְׁלָמִי דְמִדִּינָא דְגְמָרָא לִיפָא
אִיסוּרָא אֶלָּא בְּעָרֵב תִּשְׁעָה בָּאָב אַחַר חֲצוֹת בְּסַעוּדָה שְׁמַפְסִיק בֵּהּ וְזֶה כְּתַבְתִּי לְפִי שׁוֹרֵת
הַדִּין אָבֵל מ"מ כִּינּוּ שְׁהוֹכְפְּלוּ הַצָּרוֹת בְּיָמִים הַלְלוּ אִיסוּר לְפָרוּץ גְּדֵר לְאֶכּוֹל בְּשָׂר וְלִשְׁתּוֹת
יֵין לֹא מִדִּין הַש"ס אֶלָּא מִפְּנֵי צַעַר הַחֲוֹרְבָן כִּי גַם הַשְּׂכִינָה עִמָּנוּ בְּצָרָה וּבְכָל יוֹם הִיא
קוֹבֶלֶת אוֹי לִי שְׁהַחֲרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכָל הַמִּימָל בְּזָה אֵינוּ חָס עַל כְּבוֹד קוֹנּוֹ וּלְכֹף יֵשׁ
מִחֲמִירִין וְנוֹהֲגִין בּוּ אִיסוּר מִשְׁבָּעָה עֲשָׂר בְּתַמּוּז כַּמ"ש הַטּוֹר וְהַמְחַמֵּיר תְּבֵא עֲלָיו בְּרַכָּה
וְהַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ה מִהֶלְכוֹת תַּעֲנִית כְּתַב וּמִיָּמִינוּ לֹא אֶכְלֵנוּ עָרֵב תִּשְׁעָה בָּאָב תְּבַשְׂלִי
אֶפְיָלוּ שֶׁל עֲדָשִׁים אַא"כ הִיָּה בְּשַׁבָּת: לֹא נִבְרָא יֵין בְּעוֹלָם פִּי' בַּעַה"ז אֶלָּא לְנַחַם אָבֵלִים
וְכו' קִצַּת קִשָּׁה אֲמַאי לֹא קְאָמַר סְתָמָא לֹא נִבְרָא יֵין אֶלָּא לְנַחַם אָבֵלִים וְנִרְאָה לְפִי שְׁשִׁכְרוּן
שֶׁל צַדִּיקִים לַעַה"ב נִמְשָׁל לִינּוּ כְּדֹאמְרֵינוּ בְּפָרָק אֵין עוֹמְדִין עֵין לֹא רִאֲתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָהּ
זֶה יֵין הַמְּשׁוֹמֵר בְּעִנְבֵיּוֹ מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית וְכִינּוּ דְשִׁכָּר רֹוּחֵנִי שֶׁל מְצוֹת נִמְשָׁל לִינּוּ
רֹוּחֵנִי גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת זֶה עֲשָׂה אֱלֹהִים לְשֵׁלֵם לְרִשְׁעִים בַּעַה"ז שְׁכָר מַעֲט מְצוֹת שְׁעוֹשִׁין
בְּיֵין גִּשְׁמֵי כְּדִי לְהַאֲבִידֵן מִן הַעַה"ב וְהֵינּוּ דְנִקֵּט לֹא נִבְרָא יֵין בַּעַה"ז לְאַפּוֹקֵי יֵין שֶׁל עַה"ב
הַמְּשׁוֹמֵר לְצַדִּיקִים וְנִרְאָה דַּהַה"ד בַּס"פ וְאַתְחַנּוּן וְיַדְעַתָּ כִּי ה' אֱלֹהֵיךָ הֵאֵל הַנְּאָמָן שְׁוֹמֵר
הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבֵיוֹ וּמְשַׁלֵּם לְשׁוֹנְאָיו אֶל פְּנֵי לְהַאֲבִידוֹ רַמּוֹ שְׁהוּא ית' מְשַׁלֵּם לְצַדִּיקִים
אֶת שְׁכָרָן לַעַה"ב בְּיֵין הַמְּשׁוֹמֵר וְזֶהוּ שְׁאֵמַר שְׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאוֹהֲבָיו אָבֵל לְרִשְׁעִים
מְשַׁלֵּם שְׁכָרָן בַּעַה"ז בְּיֵין גִּשְׁמֵי שְׁמַאֲדִים בּוּ פְּנִיָהֶם כְּדֹאמְרָא בְּסַמּוּדָה וְזֶהוּ שֶׁ מַר וּמְשַׁלֵּם
לְשׁוֹנְאָיו אֶל פְּנֵי רַמּוֹ לִינּוּ שְׁמַאֲדִים פְּנִיָהֵן כְּדִי לְהַאֲבִידֵן מִן הַעַה"ב וְכִינּוּ דְשִׁכָּר מְצוֹת יֵין
הוּא אוֹ רֹוּחֵנִי אוֹ גִּשְׁמֵי נִרְאָה דְהֵינּוּ מַה שְׁנִאֲמָרוּ מְסַפֵּר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה נוּיָן גְּבִי יֵין כְּדֹאמְרָא
בְּסַמּוּדָה לְפִי שְׁשִׁכְרוּ שֶׁל עַה"ב נִכְלָל בְּמְסַפֵּר שְׁלֹשָׁה עֲשָׂר כְּדֹאשְׁפָחוּן גְּבִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כֵּן
פָּדַת תְּלִיסַר נִהְרֵי דְמִשְׁכִּי אֶפְרַסְמוּנָא דְכִיָּא וְגְבִי רַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן יוֹחֵאֵי דְהוּי יִתִּיב אֶתְלַת
עֲשָׂר תְּכַתְּבָא פִּיזָא וְרַבִּי אַבְהוּ דְאַחּוּוּ לִיהַ תְּלַת עֲשָׂר נִהְרֵי אֶפְרַסְמוֹן כְּדֹאֵיתָא בַּב"ר סוֹף
פ' חֲזִי שְׂרָה וְהֵינּוּ כְּמִנּוּן אַה"בַּה וּמְסַפֵּר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מְדוֹת שֶׁל רַחֲמִים וְהַרְשָׁעִים
שְׁמַחְלִיפִין עוֹלָם הָעוֹמֵד בְּעוֹלָם הָעוֹבֵר בְּתַעֲנוּג יֵין גִּשְׁמֵי וּמְהַפְּכִין שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מְדוֹת שׁוּ
רַחֲמִים לְרוּגְזָא לְכֹף נִהְפָּד לְהֵן טוֹבְתָן לְרַעָה לַעַה"ב בְּגִיָּהֶם שְׁמַקְבְּלִין בּוּ עוֹנָשׁ בְּמְסַפֵּר
שְׁלֹשָׁה עֲשָׂר שְׁהַצַּדִּיקִים מְקַבְּלִין שְׁכָר בְּמְסַפֵּר י"ג וְזֶהוּ טַעַם שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה פְּעָמִים נוּי רַמּוֹ
לְדַבֵּר תְּנוּ שְׁכָר לְאוֹבַד אוֹב"ד בְּגִימְטְרִיא שְׁלֹשָׁה עֲשָׂר שַׁע"י הַשְּׁכָר מְקַבֵּל עוֹנָשׁ וְאַבְדוֹן

במספר י"ג: שְׁנָאָמַר תְּנוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד לְפִי שֶׁה שַׁע שׁוֹתָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדָּאֵי עַד שְׁמִשְׁתַּפֵּר לְכֹה נִקֵּט קָרָא גְבִיָּה לְשׁוֹן שְׂכָר אֶבֶל אֶבְלִים אֵין שׁוֹתִין אֱלָא מְעַט לְפַפּוּחֵי צַעֲרִיָּהוּ נִקֵּט גְבִיָּהוּ לְשׁוֹן יֵין וַיִּי"ן בְּגִי' שְׁבָעִים רִמְזוּ לִימֵי שְׁנוֹתֵינוּ שְׁבָעִים שָׁנָה וְרִמְזוּ נְמִי לַעֲזֵן הַדַּעַת שְׁאֶכֶל מִמֶּנּוּ אָדָם וְכַמ"ד גָּפֶן הָיָה לֹמֵר שֶׁהִמִּיתָה גְזֵרָה הִיא עַל הָאָדָם מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית וְמַה"ט מְבָרִין נְמִי בְּעַדְשִׁים לֹמֵר שֶׁגִּלְגַל הַחֹזֵר בְּעוֹלָם הִיא: הֵכִי גְרָסִי י"ג נוּיִן נֶאֱמְרוּ בְּיַיִן בְּפֶתַח תַּחַת הַיַּיִן וּמִלְשׁוֹן וַי וְכִתְבוּ הַפּו' לֹא קִחְשִׁיב וַיִּפֵּת לְפִי שֶׁהוּא שָׁם וְהִי"ד מִיִּסוּד הַתִּיבָה הִיא וְלֹא הָיָה לְשׁוֹן וַיִּוְעוּד נִרְאָה דְלֹא חֲשִׁיב אֱלָא הֵנָּה לְפִי שְׁפָלוֹ מְנוֹקְדִין בְּפֶתַח תַּחַת הַיַּיִן דְּהָיָה לְשׁוֹן וַי אֶבֶל וַיִּפֵּת הַיַּיִן מְנוֹקְדֵי בַק"מֵץ וְאֵינוֹ לְשׁוֹן וַי לְכֹה לֹא חֲשִׁיב לִיה: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲטָה הָיָה וְאֵע"ג דְּעַזְזֵן הַדַּעַת פְּתִיב בַּב"ר פְּרִיָּה לָהּ וּמִשְׁנֵי מִתְמַרּוֹת הָיָה פְּאָרְזֵי הַלְבָנוֹן וְצָרִיף לֹמֵר דְלֹאו חֲטָה מִמֶּשׁ הָיָה דֹא"כ מֵאֵי כִי טוֹב הַעֲזֵן לְמֵאֶכֶל דְּקֵאָמַר וְהִלֵּא חֲטָה מִמֶּשׁ אֵינָה רְאוּיָה לְאֶכִּילָהּ אֱלָא פֶתַח חֲטִיִן הָיָה שֶׁהִיָּתָה הָאָרְזֵי מוֹצִיאָה אֲזִי גְלוּסְקָאוֹת כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה לְעֵתִיד.

וְכֵן אֵיתָא בַּב"ר אֶתְפִּלְגִין רַבִּי נַחֲמָיָה וְרַבְּנָן רַבִּי נַחֲמָיָה אוֹמֵר מוֹצִיאֵי יָא לְחֵם מִן הָאָרְזֵי שְׂכָר הוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרְזֵי וְרַבְּנָן אֶסְרֵי הַמוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי שֶׁהוּא עֵתִיד לְהוֹצִיא חֵם מִן הָאָרְזֵי שְׁנָאָמַר יְהִי פִיסַת בַּר בְּאָרְזֵי.

פִּי' לְפִי שֶׁיִּסְדּוּ לֹמֵר בְּנוֹסַח בְּרַפְתַּת הַמוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי וְלֹא תִיקְנוּ לֹמֵר הַמוֹצִיאֵי תְבוּאָה אוֹ דָגָן מִן הָאָרְזֵי דְלְחֵם לֹא מִיקְרֵי עַד אַחַר הָאֶפְיָיָה וְאֵין הָאָרְזֵי מוֹצִיאָה לְחֵם אֱלָא תְבוּאָה אֱלָא לְפִי שְׁקוּדָם שְׁחָטָא אָדָם הִיָּתָה מוֹצִיאָה גְלוּסְקָאוֹת וְכֵן לְעֵתִיד תוֹצִיא גְלוּסְקָאוֹת לְכֹה פְּשָׁאָדָם רוּאָה בַעַה"ז דְּוַגְמָא לִיצִירָה רֵאשׁוּנָה אוֹ אַחְרוּנָה חֲיִיב לְהַזְכִּירָה כְּדֹאשְׁפַחַן בְּבִרְפַת נְשׁוּאֵין שֶׁיִּסְדּוּ לֹמֵר אֲשֶׁר יֵצֵר אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בְּנִין עַדִי עַד אַע"ג דְּהִשְׁתָּא אֵין הָאֲשָׁה נִבְרָאת מִן הָאִישׁ מְזַכִּירִין עַל הַדּוּגְמָא שְׁבַח יֵצִירָה רֵאשׁוּנָה שֶׁהִיָּתָה יוֹתֵר גְּדוּלָה.

וּס"ל ל'ר' נַחֲמָיָה דִּישׁ לֹמֵר מוֹצִיאֵי לְחֵם לְהַזְכִּיר שְׁבַח יֵצִירָה רֵאשׁוּנָה דְמוֹצִיאֵי לְשַׁעֲבַר מִשְׁמַע וְרַבְּנָן סְבָרֵי דִישׁ לֹמֵר הַמוֹצִיאֵי לְחֵם לְהַזְכִּיר שְׁבַח יֵצִירָה אַחְרוּנָה דְהַמוֹצִיאֵי לְחֵם לְעֵתִיד מִשְׁמַע. וְבִהָא קְמוּפְלִי דְמָר סְבַר לְשַׁעֲבַר הִיָּתָה מוֹצִיאָה גְלוּסְקָאוֹת וְלֹא לְעֵתִיד וּמ"ס אֵיפְכָא וְנִרְאָה דְהִיָּנּוּ הָא דְתַנּוּ בַפ' פִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֶּתַח הוּא אוֹמֵר הַמוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי וְקֵאָמַר בְּגִמְרָא ת"ר מֵהוּ אוֹמֵר הַמוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי רַבִּי נַחֲמָיָה אוֹמֵר מוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי אֵמַר רַבָּא בְּמוֹצִיאֵי כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאֶפְיָק מִשְׁמַע דְכְּתִיב אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם כִּי פְּלִיגֵי בְהַמוֹצִיאֵי רַבְּנָן סְבָרֵי הַמוֹצִיאֵי דְאֶפְיָק מִשְׁמַע דְכְּתִיב הַמוֹצִיאֵי לָהּ מִיָּם מִגּוֹר הַחֲלֵמִישׁ וְרַבִּי נַחֲמָיָה סְבַר הַמוֹצִיאֵי הַמְּפִיק מִשְׁמַע דְכְּתִיב הַמוֹצִיאֵי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבָלוֹת מִצְרַיִם.

רַש"י ז"ל פִּי' שֶׁם דְאֶפְיָק מִשְׁמַע שֶׁהוֹצִיא כְּבָר וְאֵנּוּ לְשַׁעֲבַר בְּעֵינָן שֶׁהָרִי כְּבָר הוֹצִיאֵי לְחֵם זֶה מִן הָאָרְזֵי שֶׁהוּא בָּא לִיְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ וּקְצַת קִשָּׁה דָּאֵם כֵּן אִמְאֵי תִיקְנוּ לֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הַגָּפֶן בּוֹרָא פְּרִי הַעֲזֵן הֵנָּה לְהוּ לְתַמְנָן בְּרָא כֵּינּוּ שְׂכָרָה בְּרָא גָּפֶן זֶה שֶׁהוּא בָּא לִיְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ.

וְעוֹד דְמַסִּיק הֵתָם ש"ס וְהִלְכְתָא הַמוֹצִיאֵי לְחֵם מִן הָאָרְזֵי וּקְצַת תִּימָה כֵּינּוּ דְבְמוֹצִיאֵי לִיכָא מֵאֵן דְפְּלִיג אִמְאֵי פְּסִיק לְבָרָה הַמוֹצִיאֵי וְהִלֵּא עֲדִיף לְצֵאת יְדֵי שְׁנֵיָהֶם וְהַתּוֹס' פְּתִיבוּ דִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ טַעְמָא שְׁלֵא לְעַרְבֵי הָאוֹתִיּוֹת עוֹל' מוֹצִיאֵי וּלְפִי מַה שְׁפִירֵשׁ נִרְאָה דְרַבָּא

סבר דליכא מאן דפליג דדוקא לשעבר היתה הארץ מוציאה גלוסקאות ולא לעתיד והכי פ"י דבריינתא ת"ר מהו אומר דכיון שתקנו לומר המוציא לחם ולא תבואה כדי להזכיר שבת יצירה ראשונה שהיתה מוציאה גלוסקאות כדפירש' אם כן לשון עבר בעינו לכה בעי מהו אומר וקאמר תנא קמא המוציא ורבי נחמיה אומר מוציא אומר רבא במוציא כ"פ ל"פ וכו'.

והשתא ניחא דמסיק והלקתא המוציא וכו' דאפשר דסבירא ליה לסתמא דש"ס דהא וקא איתא שפבר הוציאה הארץ גלוסקאות וגם לעתיד תוציא גלוסקאות ולהכי עדיף טפי לברך המוציא דהמוציא עבר ועתיד משמע עבר מדכתיב המוציא לה מים עתיד מדכתיב המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים נמצא דכשאומר המוציא הוא כולל העבר והעתיד בחד זימנא דהוי שבת טפי.

מיהו נדאי עיקר טעמא דמלתא משום דקניימא לן כרבנן דאמרי דאסיק משמע כדאמר התם בכהניא אלא דלא תיקשי והלא מוציא עדיף כיון דליכא מאן דפליג בהכי לכה יש לומר דטעמא דמילתא כדפירש' וכן צריך לומר למ"ש התוספו' דטעמא משום עירוב אותיות הוא מכל מקום עיקר טעמא הוי משום דקניימא לן כרבנן כדאמר התם בכהניא: בדבר שקלקלו בו נתקנו לפי פשוטו משמע דלאו בו נתקנו מחטאם קא ר אלא בו נתקנו שלא הלכו ערומים, ועוד נראה לפרש דבו נתקנו מחטאם קאמר כדאיתא בפרק עושין פסין הנה רבי מאיר אומר אדם הראשון חשיד גדול הנה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן ה שנה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה ופ"י רש"י ז"ל זרזי תאנים ויעשו להם חגורות מתרגמינן ועבדו להו זרזין משמע דהעלאת זרזי תאנה על הבשר צער ועינוי הגוף הוא ולכה חשיב ליה בכלל התשובה בהדין שאר עינויים.

והשתא איכא למימר דהא דכתיב ויעשו להם חגורות לא נתפנונו לכסות בשר ערוותם בלבד אלא לעשות תשובה נמי נתכוני ולכה העלו זרזי תאנים על בשרם לסבול צער ועינוי על חטאם והיינו דקאמר הכא בדבר שקלקלו בו נתקנו כי בו בדבר עשו תשובה ותקנה על חטאם.

ולפי זה ניחא הא דכתיב וידעו פי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה ודרשו חכמים שהיו ערומים מן המצות שבידם וקשה דא"כ מאי קאמר ויתפרו עלה תאנה מה ענין זה לזה והשתא י"ל דה"ק וידעו פי ערומים הם מן המצוה ולכה ויתפרו עלה.

תאנה ויעשו להם חגורות שהעלו זרזי תאנים על בשרם ק"ל שנה לענות נפשם ולתקן חטאם כדפ"י: שפפאתו אמו על העמוד להלקותו כדאית' בפרק אלו הן הלוקין פ"צד מלקין אותו כופ' שתי ידיו על העמוד: דף עא אם לא היתה אמו שנה לאביו בקול במראה ובקומה כו' צריך לומר דגזירת הכתוב הוא מיהו תימה דקאמר מדקול בעינו שוין מראה וקומה נמי בעינו שוין מנא ליה למימר הכי דלא קול דוקא בעי קרא דליהוי שוין.

ובזוהר פרשת כי תצא איתא ותפשו בו אביו ואמו תנינן דבההיא שפפאת דאמר קב"ה למשה אמר משה מרי דעלמא אית אבא דעביד כדון לבריה וכו' בהה"א שעתא רמז ליה ליופי א"ל רבנא דאורייתא אמר משה אנא דרישנא להאי פרשתא פי יהיה לאיש דא

קב"ה דְּכָתִיב ה' אִישׁ מִלְחָמָה בֵּן דָּא יִשְׂרָאֵל סוֹרֵר וּמוֹרָה דְּכָתִיב פִּי כְּפָרָה סוֹרְרָה סָרֵר יִשְׂרָאֵל אֵינְנוּ שְׁנוּמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ דָּא קב"ה וּכְנֻסַּת יִשְׂרָאֵל וְכַתֵּב בְּסֵפֶר הַמַּעֲרָכָה שֶׁהַתְּפֹאֶרֶת אוֹ הַיְסוּד צוֹרֵת זָכָר וְהַעֲטָרָה צוֹרֵת נְקִיבָה וְהֵינְנוּ כְּנֻסַּת יִשְׂרָאֵל וְיִסְרוּ אוֹתוֹ דְּכָתִיב וַיִּשְׁלַח ה' בְּיַד כָּל נְבִיא וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם דְּכָתִיב וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶל ה' וְתִפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ בְּרַעוּתָא תְּדָא בְּהַסְפָּמָה תְּדָא וְכוּ' עַד סוּף הַפְּרָשָׁה.

וְכִינּוּן דְּלֹא נִכְתְּבָה פְּרִשָׁה זֹו אֶלָּא לְהַדְּרִישָׁה וְאָבִיו וְאִמּוֹ הֵינְנוּ הוּא יִתְּבַרְךָ שְׁמוֹ עֲטָרַת תְּפֹאֶרֶת נִיחָא דְּקוֹל שְׁוִין בְּעֵינֵינוּ כִּי הוּא יִתְּבַרְךָ אֶחָד וּמִיָּנֻחַד מְכַל צַד וְקוֹלוֹ קוֹל אֶחָד הוּא. וְכִינּוּן דְּקוֹל שְׁוִין בְּעֵינֵינוּ מֵרָאָה וְקוֹמָה נְמִי בְּעֵינֵינוּ שְׁוִין כִּי הוּא ית' הַכֹּל אֶחָד בְּלִי שׁוּם פְּקִירוּד בְּעוֹלָם אֶלָּא הַכֹּל אֶחָדוֹת גְּמוּר וְאִין לְהַאֲרִיף: וְלִמָּה נִכְתְּבָה דְּרוּשׁ וְקַבֵּל שְׂכָר לְכַאוּרָה תִּימָה כִּינּוּן דְּתַכְלִית הַש"ס מָה שְׁמַבִּיא לִידֵי מַעֲשֵׂה א"כ מָה תּוֹעֵלַת יֵשׁ לְלַמּוּד דְּבָר דְּלֹא שְׁיִיף בִּיהַּ מַעֲשֵׂה וְלֹא קוֹשְׁיָא הִיא לְפִי שְׂאִין לָהּ קוֹן בְּתוֹרָה וְאִין לָהּ מַצְנָה שְׂאִין לָהּ סוּד בְּעַצְמוֹתוֹ יִתְּבַרְךָ שְׁנַאֲמַר אֱלֹהִים הִבִּין דְּרַכָּה וְהוּא יַדַּע אֵת מְקוֹמָה מְקוֹמָה הֵינְנוּ יְסוּדָהּ וּמְקוֹרָהּ בְּעַצְמוֹתוֹ יִתְּבַרְךָ וְכָל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה אַע"ג שְׂאִינוּ עוֹשֵׂה הָרִי הוּא עוֹסֵק בְּכַבוֹד קַדוּשָׁתוֹ וּמַדְבֵּק שְׁכָלוֹ בּוֹ ית'.

וְהֵינְנוּ הָא דְּאִיתָא בְּפִרְק ר"ע בְּשַׁעָה שְׁעֵלַת מִשָּׁה לְמַרוּם אָמְרוּ מְלָאכִי הַשְּׂרַת רַבִּיש"ע חֲמֻדָּה גְּנוּזָה מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרַאשֵׁי אֶתָּה מְבַקֵּשׁ לִיתְנָה לְב"ו פְּנָה הוֹדָה עַל הַשְּׁמַיִם וְהַשִּׁיב לָהּ מִשָּׁה מָה כְּתִיב בָּהּ זְכוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבָּת כְּלוּם אֶתָּם עוֹשִׂין מְלָאכָה לֹא תַשָּׂא כְלוּם יֵשׁ מַשָּׂא וּמַתָּן בִּינֵיכֶם וְכוּ' וּבַמְדַרְשׁ שׁוֹחֵר טוֹב הַזְכִּיר נְמִי זְבִין וּמַצְנוּרְעִין גִּידָה וַיּוֹלְדֵת וְאִיתָא הָתָם כִּי בְּשַׁעָה שְׁעֵשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַעֲגָל שְׁמַחוּ מְלָאכִי הַשְּׂרַת אָמְרוּ עֲתָה תַחֲזוֹר הַתּוֹרָה אֲלֵינוּ וְלְכַאוּרָה תִּימָה מֵאֵי סְלָקָא דַּעֲתִינְהוּ דְּמְלָאכִי הַשְּׂרַת וְכִי לֹא הוּי יַדְעֵי דְּאִינְהוּ לֹא שְׁיִיכִי בְּעַשְׂוֹת הַמַּצּוֹת וְנ"ל כְּדַפְּי דְּתַרְתִּי גְּוֹנֵי אִיתָא בְּתוֹרָה עֲשִׂינְהוּ וְשְׁמִיעָה דְּהֵינְנוּ שְׁמִיעֵינּוּ עַל יְדוֹ כְּבוֹדוֹ וְקַדוּשָׁתוֹ ית' וְעֵלָה עַל דַּעַת הַמְּלָאכִים דְּבִשְׁמִיעָה לְחַוְדָּא סְגִי וְעֵדִיף לִיהַּ ית' שְׁיִפְנָה לָהּ כִּינּוּן שְׁהוּ רִוּחֵנִי וַיֵּשׁ לָהּ פֶּחַ לְהַשִּׁיג עַל יְדָהּ כְּבוֹדוֹ ית' טְפִי מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהוּ ב"ו.

וְהַשִּׁיב לָהּ וְכִי יֵשׁ בִּינֵיכֶם זְבִין וּמַצְנוּרְעִין כו' דְּתַרְתִּי וְדַאי עֵדִיף. וְכֵן מִשְׁמַע בְּמַדְרָשׁ רַבָּה בְּמַגִּילַת אֶסְתֵּר בְּשַׁעָה שְׁנֵהֲנוּ יִשְׂרָאֵל מְסַעוּדַת אַחַשְׁוֵרוּשׁ עֲמַד שְׁטוֹן וְהַלְשִׁין אָמַר לְפָנָיו ית' עַד מְתֵי תַדְבֵּק בְּאַנְוָה זֹו אֲבַד אוֹתָן מִן הָעוֹלָם א"ל וְתוֹרָה מָה תְּהֵא עָלֶיהָ אָמַר לְפָנָיו רַבִּיש"ע תְּסַתְּפֵק בְּעֵלְיוֹנִים וְגַם הַשְּׁנָה דַּעֲתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה לְמַחֲוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' מְדַלָּא קְאָמַר תְּנָה אוֹתָהּ לְעֵלְיוֹנִים וְנִקְטַת תְּסַתְּפֵק בְּעֵלְיוֹנִים מִשְׁמַע דַּה"ק לִיהַּ דְּמַעֲיָקְרָא לֹא נִתְּתָה הַתּוֹרָה לְעֵלְיוֹנִים מִשׁוּם דְּלֹא הִיִּית מְסַתְּפֵק בָּהּ כִּינּוּן דְּלֹא שְׁיִיף בְּהוּ עֲשִׂינְהוּ אֶלָּא שְׁמִיעָה לְחַוְדָּא עֲתָה שְׂאִין יִשְׂרָאֵל מְקִימִין אוֹתָהּ תְּסַתְּפֵק בְּעֵלְיוֹנִים בְּשְׁמִיעָה לְחַוְדָּא: וְכִינּוּן דְּאִינְפָא מְזוּזָה לֹא אֶפְשָׁר צְרִיף עֵיוֹן אִמְאִי לֹא אֶתִי עֲשֵׂה דְּהַכָּה תַּכָּה אֵת יוֹשְׁבֵי הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָה תַקְבּוּץ וְשִׁרְפָתָּ בְּאֵשׁ וְדַחֵי לֹא תַעֲשֵׂה דְּלֹא תַעֲשׂוּ כֵן לַה' אֱלֹהֵיכֶם: מֵאֵי בְּנִינּוּ זֶה שְׁמַע מִינָה תַרְתִּי וְא"ת וְדַלְמָא לֹא אֶתִי זֶה אֶלָּא לְמַעוּטֵי סוּמִין וַי"ל דְּנָהִי דְּאִינְצְטְרִיף קְרָא לְמִיכְתָּב שׁוּם יִתְּוֹרָא לְמַעוּטֵי סוּמִין מ"מ אִמְאִי הַזְקִיק הַכְּתוּב לְאָבִיו וְאִמּוֹ שְׂיִאֲמְרוּ בְּנִינּוּ זֶה לִימְרוּ בְּנִינּוּ סוֹרֵר וּמוֹרָה כִּינּוּן דְּשָׁם הוּא עוֹמֵד פְּשִׁטָּא כִּי זֶה הוּא וְלְכַתּוּב שׁוּם יִתְּוֹרָא אַחֲרֵינִי לְמַעוּטֵי סוּמִין דְּלָמָה לָהּ לְמִימַר מִיְלְתָא דְּלֹא אִינְצְטְרִיף לָהּ אֶלָּא וְדַאי הַכְּתוּב

הזיקקה להודיעם כי הוא זה שְלָקָה בַּפְּנִיָּהֶם כְּכֹר וְעֵתָה עָבַר הַפֶּעַם הַשְּׁנִית וְחַיִּיב מִיָּתָה שְׁלֵא יֵאמְרוּ פֶּעַם רִאשׁוֹנָ' הוּא וְחַיִּיב מִלְּקוֹת וּמִדְּלָא פְּתִיב בְּנִינּוּ הוּא ש"מ תַּרְתִּי דְּוֹמִיא דוֹתְפָּשׁוּ וְהוֹצִיאוּ וְאָמְרוּ דְּפִשְׁטָא דְּקָרָא לְמִלְתִּיהָ אִיפְתִּיב דְּבַעֲיִנּוּ שְׁיִתְפָּשׁוּהוּ וְיִוְצִיאוּהוּ וְיֵאמְרוּ אֵלָא כִּינּוּ דְּכֹלְהָ קָרָא יִתִּירָא הוּא דְּהוּי מְצִי לְמִיכְתָּב וְהוֹצִיאוּהוּ אֵל שְׁעַר הָעִיר הַהוּא וְסָקְלוּהוּ וּמִמִּילָא הֵנָּה שְׁמַעֲיִנּוּ שְׁיִתְפָּשׁוּהוּ וְכו' דְּרָשִׁינּוּ דְּלַעֲיִפּוּבָא קָאֲתִי לְמַעוּמִי גִידְמִין חֲגָרִין וְאֶלְמִין הָכִי נְמִי פִּשְׁטָא דְּזֵה ע"כ לְהוֹדִיעֵם כִּי הוּא זֶה שְׁלָקָה קָאֲתִי וּמִדְּלָא פְּתִיב הוּא דְּרָשִׁינּוּ לְמַעוּטִי סוּמִין: בֶּן סוּרָר וּמוֹרָה גִידוֹן עַל שֵׁם סוּפּוֹ וְכו' וְלִפִּי זֶה נִיחָא דְּכָל חַיִּיבֵי מֵיתוֹת שְׁבִתוֹרָה קְטְלִינּוּ לְהוּ אִפִּי' לֹא עָבְרוּ אֵלָא חַד זִימְנָא אַחַר שְׁהִתְרוּ בְּהוּ וּבֶן סוּרָר וּמוֹרָה לֹא קְטְלִינּוּ לִיהָ בְּפֶעַם רִאשׁוֹנָה אֵלָא בְּשִׁנְיָה אֵלָא לְפִי שְׁלֵא חֲטָא פְּלוּם דְּוֹכִי מְפַנִּי שְׁאָכַל תַּרְטִימַר בְּשֵׁר וְכו' קְטְלִינּוּ לִיהָ בְּשִׁנְיָה אֵלָא עַל שֵׁם סוּפּוֹ סוּף מְגַמַר נְכֹסֵי אָבִיו וּמְבַקֵּשׁ לְיִמּוּדוֹ וְכו' דְּכִינּוּ שְׁחֲטָא וְשָׁנָה הִתְרָה לֹא כְּדִאֲמָרִינּוּ בְּעֵלְמָא וְלֹא יָשׁוּב עוֹד וּמַעֲיָקְרָא נְמִי לֹא נִתְחַיִּיב מִלְּקוֹת מִן הַדִּין אֵלָא כְּדִי שְׁיִתֵּן אֵל לְבוֹ לְהַחֲזִיר מִדְּרָכּוֹ וְכִינּוּ דְּחֲטָא וְשָׁנָה נַעֲשֶׂה מְלֻמָּד בְּכַף וְסוּפּוֹ יִגְזוֹל וְיִשְׁפּוֹף דְּמִים: דָּף עַב וְכִי הַשְּׁמֵשׁ עָלָיו בְּלִבְד וְרָחָה פִּשְׁטָא דְּקָרָא אֲתִי לְאֲשְׁמַעֲיִנּוּ דְּאִין רְשׁוֹת בְּהָרוּג גִּנְבַּת הַנְּמָצָא בְּמַחְתָּרַת אֵלָא אִם כֵּן נְמָצָא שֵׁם בְּלִילָה מְפַנִּי שְׁהַגִּבַּב יוֹדַע שְׁהַבְּעַל הַבַּיִת בְּבַיִת וְלֹא בָּא אֵלָא לְהָרוּג אוֹ לְיִהְרֵג אֲבָל בְּיּוֹם אֲסוּר לְהָרְגוֹ שְׁאִין בַּעַל הַבַּיִת מְצוּי שֵׁם וְאִין גִּנְבַּת בָּא בְּיּוֹם אֵלָא אִם כֵּן יָכוֹל לְהַשְׁמִיט וּלְבָרוּחַ מִיָּד וּלְכַף פְּתִיב אִם וְרָחָה הַשְּׁמֵשׁ דְּמִים לֹא אֵלָא דְּעָלָיו קָרָא יִתִּירָא הוּא לְכַף דְּרִישׁ מִינְיָה אִם בְּרוּר לֵךְ הַדְּבָר כְּשֶׁשֵׁשׁ וְכו': דְּמִים לֹא בֵּין בְּחֹל בֵּין בְּשַׁבַּת אִין לֹא דְּמִים וְכו' קֶצֶת תִּימָא אִמְאִי דְּרִישׁ סִיפָא דְּקָרָא תְּחִילָה דְּהָא אִין לֹא דְּמִים פְּתִיב בְּרִישָׁא וְהִדְר פְּתִיב דְּמִים לֹא וְשָׁמָּא י"ל דְּעֵיקַר מִלְתָּא לֹא פְּתַב לָן דְּמִים לְשׁוֹן רַבִּים אֵלָא בְּסִיפָא לְאֲשְׁמַעֲיִנּוּ דְּמַפְקַחִין עָלָיו אֵת הַגַּל בְּשַׁבַּת אַע"ג דְּרָשַׁע הוּא אֲבָל הָא דְּקְטְלִינּוּ לִיהָ בְּשַׁבַּח מִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הוּא דְּפִיקוּחַ נְפֶשׁ דּוֹחָה שְׁבַת וְלֹא פְּתוּב דְּמִים בְּלִשׁוֹן רַבִּים בְּרִישָׁא אֵלָא אִיִּדִי סִיפָא: קַמ"ל דְּרוּדְף הוּא וְאֶפִּילוּ אַחַר אִין לְפָרֵשׁ דְּאֲתִי קָרָא לְאֲשְׁמַעֲיִנּוּ דְּהוּי רוּדְף בְּהָכִי וְלֹא אֲמָרִי דְּרוּדְף אַחַר חֲבָרוּ לְהָרְגוֹ מִמֶּשׁ בְּעֵינּוּ דְּכִינּוּ דְּנִתְנָה תּוֹרָה רְשׁוֹת לְבַעַל הַבַּיִת לְהָרְגוֹ כְּדִי לְהַצִּיל עַצְמוֹ עַל כְּרַחֲמֵי הָאִי נְמִי רוּדְף הוּא לְכַף גְּרָאָה דְּדִין רוּדְף אֲשְׁמַעֲיִנּוּ קָרָא דְּכִינּוּ דְּרוּדְף הוּא מְוֹתֵר לְכָל אֲדָם לְהָרְגוֹ וְכֵן הִגִּיהָ מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל קַמ"ל כִּינּוּ דְּרוּדְף הוּא וְאֶפִּילוּ אַחַר נְמִי אֲבָל קֶשֶׁה דַּל"ל קָרָא דְּרוּדְף מְוֹתֵר לְהָרְגוֹ הָא בְּהִדְיָא יְלִיף לֵה לְקַמְן מְקָרָא אַחֲרֵינָא מְדַכְתִּיב בְּנַעֲרָה הַמְאֹרְסָה וְאִין מוֹשִׁיעַ לֵה הָא יֵשׁ לֵה וְכו' וַע"ל בְּתוֹסְפוֹת: קֶטֶן הָרוּדְף גִּיְתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ דְּכִינּוּ דְּאֲמַר רַחֲמֵנָא לְהַצִּיל אֵת הַנְּרָדְף מִיָּד רוּדְפוּ וְאֶפִּילוּ בְּנִפְשׁוֹ שֶׁל רוּדְף מֵה לִי רוּדְף גְּדוֹל מֵה לִי רוּדְף קֶטֶן הָרִי אֲנַחְנוּ מְצֻנּוּין לְהַצִּילוֹ וְאִי מְשׁוּם דְּקֶטֶן לֹא בַר הַתְּרָאָה הוּא קְסִבַר רוּדְף אִין צְרִיף הַתְּרָאָה: דְּקָאִי בְּתַרִי עֵיבְרִי דְּנִהָרָא קֶצֶת קֶשֶׁה לְפִי זֶה דְּלֹא מְצִי לְאֲצוּלְיָהּ אִמְאִי נְקֻטְוִהִתּוֹרָה אֲמָרָה שׁוֹנְפָּה דָּם הָאֲדָם וְגו' דְּכִתִּיב בְּעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְלֹא קָאֲמַר וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה מִכָּה אִישׁ וְמֵת מוֹת יוֹמֵת וְעוֹד מְדַנְקֵט לִישְׁנָא דְּרוּדְף שְׁהִיָּה רוּדְף אַחַר חֲבָרוּ וְכו' מִשְׁמַע דְּדִין רוּדְף אֲשְׁמַעֲיִי וְנִרְאָה דְּלְכַף קָאֲמַר אִיבְעִית אִימָא א"ל רַב הוּנָא אֲנָא דְּאֲמָרִי כְּתִנָּא דְּמַחְתָּרַת אַע"ג דְּדוֹחֵק קֶצֶת לְאוּקְמִי מִלְתִּיהָ כְּתִנָּאִי מ"מ שְׁיִנְיָא קָמָא דְּוֹחֵק טְפִי: דָּף עַג אִין הָכִי נְמִי וְאֵלָא גִיְתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ מְנָא לָן אֲתִיָּא בְּק"ו כו' אַע"ג דְּבְרִיָּתָא בְּהִדְיָא קְתַנִּי ת"ל לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַף אוֹרְחָא דְּש"ס הוּא לְאֲתִיָּי קָרָא דְּפִשְׁיֵט טְפִי כַּמ"ש הַתּוֹס' בַּפ' אַחַד דִּינִי מְמוֹנוֹת

דְּלִיף רְאִיָּת נִגְעִים בַּיּוֹם מִבְּיּוֹם הַרְאֹה' בּוֹ וּבִפ"ק דְּמוֹעֵד קִטָּן יִלְיָף לָהּ רַבָּא מְכַנְגַע גְּרָאָה לִי לִי וְלֹא לְאוּרוֹ וּקְרָא דְבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ מוּקִי לְמִילְתָּא אַחֲרִיתִי.

וְנִרְאָה דְאֵע"ג דְּאִיְצְטְרִי קְרָא דְלֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעְיָה לְטוֹבַע בְּנֶהֱר וּכו' מ"מ הָא דְנִיְתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ נְמִי יִלְפִינָן מִיְנִיָּה וּמַעֲיָקְרָא לֹא פְרִיָּה אֲלֵא מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיה דְּלֹא אֲתִי קְרָא אֲלֵא לְטוֹבַע בְּנֶהֱר וּכו' דְּמִסְתַּבֵּר אֲבָל פּוֹלִי הָאִי לְהַרְוֵג חֲבִירוֹ פְּדִי לְהַצִּילוֹ אִימָא לֹא אֲבָל פִּינּוֹ דְּלִפְנֵינּוּ מְנַעֲרָה הַמְאֹרְסָה דְנִיְתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ מוּקְמִינּוּ קְרָא דְלֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעְיָה לְהַרְוֵג מְלִתָּא נְמִי וְנִפְקָא מִיְנִיָּה דְאִי מְנַעֲרָה הַמְאֹרְסָה ה"א עֲשֵׂה קמ"ל דְּעוֹבֵר בְּלֹא דְלֹא תַעֲמֹד: נְעַבְדָּה בְּהָ עֲבִירָה הוּא מְצִילִין אוֹתוֹ בְּנִפְשׁוֹ אַע"ג דְּמִלְתָּא דְפְשִׁיטָא הוּא דְכִינּוֹן דְּכָבֵר נַעֲשִׂית הַעֲבִירָה הָרִי הוּא פְשָׁאָר כָּל חֲזִיבֵי מִיתוֹת שְׂאִין מְמִיתִין אוֹתָן בְּבִית דִּין י"ל דְּאֲתִי לְאֲשַׁמְעִינּוּ אַף עַל גַּב דְּלֹא גָמַר בִּיאָתוֹ אֲלֵא הַעֲרָה בְּהָ מ"מ פִּינּוֹ דְנַעֲבַד בְּהָ עֲבִירָה אִין מְצִילִין אוֹתוֹ וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בִּפ"ק מְהִלְכוֹת רוֹצֵחַ: דְאָמַר רַבָּא רוֹדְף שְׁהֵיָה רוֹדְף כו' בֵּין שָׁל גְּרָדְף בֵּין שָׁל כָּל אָדָם פְּטוּר תִּימָא דְרַבָּא אִית לָהּ הֵכָא דְמָמוֹן לָזָה וּנְפִשׁוֹת לָזָה פְּטוּר וּבְכַפְרָק קָמָא אִיתָא אָמַר רַבָּא פְלוֹנִי בָּא עַל נַעֲרָה הַמְאֹרְסָה בְּתוֹ שָׁל פְלוֹנִי וְהוֹזִמוּ נְהַרְגִין וּמְשַׁלְמִין מָמוֹן לָזָה וּנְפִשׁוֹת לָזָה וְהַרְאָב"ן בְּסִימָן נ"א כְּתִב דְּהֵכָא שְׂאִנִי דְמִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ קוֹדֵם שְׁמִתְחַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמִין אֲבָל בִּפ"ק חִיּוּב מִיתָה וּמָמוֹן בְּהַדְדִי קָאֲתִי וְזָה דוֹסַק דְכִינּוֹן דְפְטְרִיָּה רַחֲמָנָא מְשׁוּם דְקִים לָהּ בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה כִי מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ קוֹדֵם שְׁמִתְחַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמִי מֵאִי הָוִי אַפְתִּי קִים לָהּ בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה וְעוֹד דְבַפְרָק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא פִירִש"י ז"ל בְּהַדְנָא דְהֵכָא בְרוֹדְף שְׁשִׁיבֵר כְּלִים נְמִי תַשְׁלוּמִין וְחִיּוּב מִיתָה בָּאִין כְּאֶחָד לְכַף נִרְאָה דְשְׂאִנִי רוֹדְף דְכִינּוֹן דְנִיְתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ הֵנָּה לִיה מְחוֹנֵיב מִיתָה לְכָל אָדָם וְה"ל מִיתָה וְתַשְׁלוּמִין לְאֶחָד א"נ דְּוָקָא גְבִי עֵדִים זוֹמְמִין מָמוֹן לָזָה וּנְפִשׁוֹת לָזָה חֲזִיב מְשׁוּם דְבַעֲיָנּוּ שְׁתַּתְקִיָּים הַזְמָה כְּלָפִי כָּל אֶחָד וּמִיָּהוּ מָמוֹן וּנְפִשׁוֹת בְּחַד גְּבָרָא פְטוּר פִּינּוֹ דְמִתְקִיָּים בּוֹ קֶצֶת הַזְמָה אֲבָל בְּעַלְמָא מוֹדָה רַבָּא דְמָמוֹן לָזָה וּנְפִשׁוֹת לָזָה פְטוּר כֵּן כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפְרָק אֵלוֹ נַעֲרוֹת: דָּף עַד אַם נְאָמַר בְּכָל נַפְשָׁה פִירִש"י ז"ל וְאֶהְבֵּת אַת ה' אֱלֹהֶיךָ מִשְׁמַע שְׁלֹא תִמְרִנּוּ בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים.

נִרְאָה דְקָאִי אַרִישָׁא דְקָרָא דְכְתִי בְרִישׁ' שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד דְאִיְרִי בְּיִחוּד הַשֵּׁם וְעַלֵּיהּ קָאִי וְאֶהְבֵּת שְׁלֹא חֲמִיד יִיְחוּדוֹ בְּאַחַר וְכֵן מִשְׁמַע בְּפְרָק הַרְאָה גְבִי ר' עֲקִיבָא דְקָאֲמַר שְׁהִיו סוֹרְקִין אֶת בְּשָׂרוֹ וְהָיָה מְתַפְנִין וְקוֹרָא אֶת שְׁמַע א"ל תִּלְמִידִיו עַד כָּאֵן פִּירוּשׁ עַדִּין אִי אַתָּה מְנִיחַ פְּנוּנְתָהּ א"ל כָּל יְמֵי הַיִּתִּי מְצַטְעַר עַל הַפְּסוּק הַזֶּה וּבְכָל נַפְשָׁה וְאֶפְיָלוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשָׁה וּכו' יִצְתָה נִשְׁמָתוֹ בְּאֶחָד מִשְׁמַע דְבְּכָל נַפְשָׁה אַרִישָׁא דְקָרָא קָאִי שְׁחִיב אָדָם לְכּוֹנֵן בְּיִחוּד שְׁמוֹ יְת אִפִּי הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשָׁה: אַם יֵשׁ לָהּ אָדָם שְׁגוּפּוֹ חֲבִיב עָלָיו מִמָּוֶנּוּ יֵשׁ מִקְשִׁים פִּינּוֹ דְלֹא שְׁפִיר לְמִיעֲבַד הֵכִי שְׁהִרִי בְּנִי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן שְׁחַבְבוּ מָמוֹן יוֹתֵר מִנְפִשׁוֹת נְאָמַר עַלֵּיהֶם לֵב כְּסִיל לְשִׁמְאָלוֹ כְּדִיאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה א"כ וְכִי אִיְצְטְרִיָּה קְרָא לְמִקְתַּב מִלְתָּא דְלִיתָא אֲלֵא בְשׁוּטִים וְכְסִילִים וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּגַם בְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים אֲשַׁכְּחֵן כִּי הָאִי גּוֹנָא כְּדִיאִי בְּפְרָק גִּיד הַנְּשָׂה וְיוֹתֵר יַעֲקֹב לְבַדוֹ שְׁנַשְׁתַּיִיר עַל פְּפִים קְטַנִּים מְכָאֵן לְצַדִּיקִים שְׁחַבְבִיב עַלֵּיהֶם מָמוֹנָם יוֹתֵר מִגּוּפָם לְפִי שְׂאִין פּוֹשְׁטִין יִדִּיהֶן בְּגִזֵּל וְצָרִיָּה לוֹמַר דְּכָל הֵכָא דְאִיפָא לְמִחִשׁ שְׁיָבֵא מָמוֹנוֹ לְאִיבּוּד וְהוּא שָׁם נַפְשׁוֹ בְּכּוֹף לְהַצִּיל מָמוֹנוֹ לָאוֹ כְּסִיל הוּא וְשְׂאִנִי בְּנִי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן שְׂאֲמָרוּ גְדֵרוֹת צִאֵן נְבִנָה לְמִקְנֵינוּ וְעָרִים לְטַפְנוּ אַע"ג דְּלֹא הֵנָּה לְהוֹ לְמִחִשׁ לְאִיבּוּד מָמוֹנָם אַם יְבָנוּ עָרִים לְטַפָּם תַּחֲזִילָהּ

כִּינּוֹן שְׁעֵדִיין לֹא עִבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן: אֶפְיָלוּ לְשִׁנוּי עֲרֻקְתָּא דְמִסְאַנָּא וְכוּ' פִּירֵשׁ רַב אֶלְפִּס ז"ל שֶׁהַעֲבוֹד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נִהְגוּ לַעֲשׂוֹת שְׁרוּף מְנַעְלִיהֶן אֲדוֹמוֹת וַיִּשְׂרָאֵל שְׁחֹרוֹת כְּדִי שְׁלֹא יִלְבְּשׁוּ מִלְבוּשֵׁי עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְכוּ' וְהֵינּוּ מְצֻנָּה קִלְה דְמְצֻנָּה הִיא שְׁנֹאֲמַר וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקוֹת הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת.

וְהָא דְנִקְט עֲרֻקְתָּא דְמִסְאַנָּא וְלֹא א' מִשְׁאַר מִלְבוּשִׁים שְׁאִין יִשְׂרָאֵל לֹבְשִׁין כְּעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נִרְאָה לְפִי שֶׁהַעֲבוֹד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְשַׁתְּדֵלִין בְּשַׁעַת הַגְּזִירָה לְבַטֵּל מִיִּשְׂרָאֵל מְצֻנוֹת תְּפִילִין כְּדֹאֲשַׁפְחוּ בְּעוֹבְדֵי דְאֵלִישַׁע בְּעַל כְּנָפִים וְגַבֵּי הַמֶּן כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב וַיִּקָּר אֵלּוּ תְּפִילִין דְּכִשְׂיִשְׂרָאֵל מְקִימִין מְצֻנוֹת תְּפִילִין כְּרֵאוּי נּוֹפֵל אֵימָתָה וּפְחַד עַל הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כַּמ"ש וְרֵאוּ כֹּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם וַיִּרְאוּ מִמֶּנּוּ אֵלּוּ תְּפִילִין שְׁפָרְאֵשׁ וְטַעְמָא דְמִלְתָּא פִּי בְּפִרְק הַכּוּנֵס.

וְכִינּוֹן דְּרִצּוּעוֹת הַמְנַעְלִים וּקְשִׁירְתוֹן שְׁוִים הֵן לְרִצּוּעוֹת הַתְּפִילִין וּקְשִׁירְתוֹן כְּדֹאִיתָא בְּפִרְק בְּמָה אֲשֶׁה אָמַר ר' יוֹחָנָן כְּתִפְיָלוּן כְּוּ מְנַעְלִים דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא דְלִכְוּ זְכוּ יִשְׂרָאֵל לְרִצּוּעָה שֶׁל תְּפִילִין בְּשִׁכְר שְׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ אִם מַחוּט וְעַד שְׁרוּף נַעַל וְהֵינּוּ דְקָאֲמַר דְּבִשַׁעַת הַגְּזִירָה שְׁרָגִילִין הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לְבַטֵּל מִיִּשְׂרָאֵל מְצֻנוֹת תְּפִילִין לֹא מִיִּבְעִיָּא אִם רוֹצִים לְבַטֵּל מִהֵן מְצֻנוֹת תְּפִילִין מִמֶּשׁ ח"ו שְׁיִהְרֵגוּ וְאֵל יַעֲבְרוּ אֶלָּא אִפִּי אֵינָם רוֹצִים רַק שְׁיִשְׁנָה עֲרֻקְתָּא דְמִסְאַנָּא שְׁדַרְכוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת לוֹ רִצּוּעוֹת שְׁחֹרוֹת וְהָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת רוֹצֵה לְהַכְרִיחוֹ שְׁיַעֲשֶׂה אֲדוֹמוֹת יִהְרֵג וְאֵל יַעֲבֹר כִּינּוֹן דְּרוֹצָה לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ מִלְתָּא דְדַמְיָא לְתְּפִילִין וְרַמְזוֹ אֵלִיהֶן דְּרִצּוּעוֹת שְׁחֹרוֹת בְּתְּפִילִין הַלל"מ הוּא וְכַתְּפִילִין כְּוּ מְנַעְלִין: דְּהָא אֶסְתֵּר בְּפִרְהֶסְיָא הֵנְאִי אָמַר אֲבִי אֶסְתֵּר קִרְקַע עוֹלָם הִיא הַסְמ"ק וְהַר"ן וְהַטּוֹר כְּתוּב דְּאִפִּי בְּאוֹתוֹן שְׁאָמְרוּ יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֵג אִם יִרְצָה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ וְלִיְהִרֵג רִשָּׁאִי וְכ"כ הָרַא"ש וּמִיִּתִּי רֵאֲיָה מִהִירוֹ וּקְצַת תִּימָה דַּא"כ אֶסְתֵּר דְּצִנּוּעָה גְדוּלָּה הֵיטָה דְלֹא חֲזִיָּא אִפִּי דְגָבַר בַּע"ה שְׁנָה כְּדֹאִיתָא בְּתַרְגוּם מְגִילַת אֶסְתֵּר וּנְבִיאָה הֵיטָה אֲמַאי לֹא הַחְמִירָה עַל עַצְמָה שְׁלֹא תִבְעַל לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים וְהִיָּה לָהּ לְמִסְוֹר נְפִשָׁה אַף עַל גַּב דְּקִרְקַע עוֹלָם הֵיטָה.

וּלְפִי מִדְרָשׁ רַבָּה פ"י דְּחִי שְׁרָה וּמְגִילַת אֶסְתֵּר נִרְאָה דְּהָא דְפָרִיף ש"ס וְהָא אֶסְתֵּר קִרְקַע עוֹלָם הֵיטָה לָאוּ קוּשְׁיָא הִיא וְאִתִּי נְמִי שְׁפִיר הָא דְלֹא הַחְמִירָה אֶסְתֵּר. דְּאִיתָא הֵתָם ר"ע הִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ אָמַר מָה רֵאֲתָה אֶסְתֵּר שְׁתַּמְלֹךְ עַל מֵאָה וְעַשְׂרִים וְשִׁבְעַ מְדִינָה אֶלָּא אָמְרָה תְּבֵא.

אֶסְתֵּר שְׁהִיא בַת בְּתָה שֶׁל שְׁרָה שְׁחִיטָה מֵאָה וְעַשְׂרִים וְשִׁבְעַ שְׁנִים וְתַמְלֹךְ עַל מֵאָה וְעַשְׂרִים וְזוֹ מְדִינוֹת לְכַאוּרָה תִּימָה דְמָה עֲנִין קכ"ז מְדִינוֹ לַקכ"ז שְׁנִים שְׁחִיטָה שְׁרָה. וְעוֹד אֲמַאי זְכָתָה לְמַלְכוּת בְּזָכוּתָה שֶׁל שְׁרָה דְּנִקָּא וְלֹא בְּזָכוּת שְׁאָר אֲמָהוֹת.

וְעוֹד דְּקָאֲמַר מָה רֵאֲתָה אֶסְתֵּר שְׁתַּמְלֹךְ וְכוּ' אִטּוּ בְּדִידָה הָוָה תִּלְיָא מִלְתָּא וְהִלָּא בְּאוֹנָס לְקַחוּהָ כַּמ"ש וְתַלְקַח אֶפְתֵּר. לְכֹוּ נִרְאָה דַּה"ק מָה רֵאֲתָה אֶסְתֵּר שְׁתַּמְלֹךְ כִּינּוֹן דְּצִנּוּעָה גְדוּלָּה וּנְבִיאָה הִיא אֲמַאי לֹא מְסַרָה נַפְשָׁה שְׁלֹא תִבְעַל לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים מִשׁוּם חוּמְרָא א"נ כְּדְפָרִיף הֵכָא כִּינּוֹן דְּפִרְהֶסְיָא הֵנְאִי הִיָּה לָהּ לְמִסְוֹר נְפִשָׁה וְכִי רוֹצָה הֵיטָה שְׁתַּמְלֹךְ וְכוּ' וְלִית לָהּ שְׁיִנוּיָא דְּאֲבִי וְרַבָּא.

ומשני אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה ש יתה קכ"ז שנים וכו'. משום דהא דכתב לן רחמנא מספר שנותיה של שרה מופנה היא לגמרי דאע"ג דאשכחן דכתב לן מספר חיי אנשים חשובים כגון שנות האבות ומשה ואהרן לוי עמרם ויקהת מ"מ לא אשכחן בשום מקום דכתב לן רחמנא מספר שנותיה של שום אשה דאפי' ברחל ומרים שנקתב מיתתן לא נכתב מספר שנותן ולא בשום אשה וא"כ למה זה נמנו שנותיה של שרה ונראה דהך קושיא הוה קא קשיא לה לאסתר פי נביאה היתה וגדולה בתכמה וכיון שפא מעשה זה לידה שרצו להמליכה על קכ"ז מדינות אמרה ודאי מאת ה' היא זאת דלא נכתב ייתור זה בתורה מספר שנותיה של שרה אלא כדי ללמוד הימנו בדרך גזירה שנה קכ"ז מקכ"ז לומר לך שתעמוד אחת מבנותיה ותמלךך על קכ"ז מדינות בזכות שרה שחיתה קכ"ז שנים.

והשתא נדאי לאו בחיי שנותיה תליא מילתא דאין עגנו זה לזה אלא הפתוב בא לומר דמלכותה של אסתר בזכותה של שרה הנה וזה ילפינו מיתורא דקכ"ז כמו ג"ש פלומר הרי פאן קכ"ז מדינות ונאמר להלן קכ"ז שנים מה להלן שרה אף פאן שרה והשתא ניחא הא דכתיב שנה שנה בכל פלל וכלל משום דהתם נמי פל חדא באפיה נפשיה נדרש דאמרי' במסכת מגילה שבע ועשרים ומאה מדינה בתחילה לא מלך אלא על שבע ואח"כ נוסף עליהם עשרים ואח"כ נוסף עליהן מאה והוי דומיא דשנותיה של שרה שפל אחד נדרש לעצמו כדפי' רש"י נמצא דהוי כמו גזירה שנה ואפתי קשה למה זה נכתב למלכות בזכות שרה דוקא כמ"ש לעיל.

ועוד דלישנא דאלא תבא אסתר ותמלוך משמע קצת דנפשה חשקה בכך וזה תימה דנהי דמן השמים הנה פדילפא מקרא מ"מ צנועה פמותה ונביאה היאך חשקה. וי"ל דאסתר היתה יודעת דאין זה אלא כדי לעשות נס גדול על ידה שתציל את ישראל שלא היתה צנועה ונביאה בישראל שתהא ראויה לעשות נס זה על ידה פמותה פדאיחא במדרש דאמר מרדכי לא לחנם נעשה זאת לצנועה זו אלא כדי לעשות נס על ידה ושמא היינו הא דאמר לה ומי יודע אם לעת פזאת הגעת למלכות פי' בשביל עת צרה פזו המליכה הקב"ה ולכך קאמר אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה וכו' דשרה נמי צנועה גדולה היתה דאפי' אברהם לא הפיר בה מרוב צניעות וכשפא לידה אותו מעשה שנלקחה לפרעה ואבימלך בלי ספק פי יותר היתה משלמת נפשה לכפה מיתית ממה שתבעל לעובד פוכבים ומזלות ח"ו ואפ"ה כדי שתציל את אברהם מהריגה לא רצתה לגלות שאברהם בעלה הוא ומסרה נפשה שתבעל לעובד פוכבים ומזלות חלילה באשר אשה קרקע עולם היא לכך גרמה זכותה שתעמוד אחת מבנותיה צנועה גדולה ותבא מעשה פזה לידה ותמסור נפשה להבעל לעובד פוכבים ומזלות פמותה כדי שתמלךך על קכ"ז מדינות ותציל את ישראל.

והיינו דנקט תבא אסתר בת בתה של שרה דברת' פרעא דאמא היא. ואולי אסתר בת גילה דשרה היתה שפל מעשיה דמין להדי זאת נלקחה באונס אל המלך וזאת נמי נלקחה באונס אל המלך שרה מסרה עצמה לכך כדי שתציל את אברהם וכן אסתר שתציל את ישראל.

וכשם ששרה היתה מולכת בכל העולם ושהנשוי כל העובד כוכבים ומזלות והמליכו את אברהם עליהם כדאיתא במדרש וכן אסתר היתה מולכת מהודו ועד פוש דהינינו מסוף העולם עד סופו כדאיתא במגילה.

וכשם ששרה היתה נקראת יספה על שם שהפל היו סוכין ביפיה ושהיתה סנפה ברוח הקדש כף אסתר היו הפל סוכין ביפיה שנאמר ונתי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה שהיו הפל רואין וסוכין בה כדאיתא במדרש ושהיתה סנפה ברוח הקדש כדאיתא במגילה ותלבש אסתר מלכות שלבשה רוח הקדש כמו ורוח לבשה את עמשא.

מה שרה לא רצתה לגלות על אברהם מה הוא לה עד לאחר שנעשה לה הנס כף אסתר לא הגידה על מרדכי מה הוא לה עד לאחר הנס. וכשם שנתנספה ה"א לשרה ככה לאסתר שהיו הפל קוראין אותה אסטהר על שם סהרא כדאיתא במגילה שהיתה דומה ללבנה ביפיה ועוד דהלבנה מקבלת אורה מן החמה ואסתר נמי קבלה שפע נופיה משרה בת גילה שהיתה דומה לחמה ולכף הבהיקה כל ארץ מצרים ביפיה כשפתחו התיקה כדאיתא במדרש רבה.

ושמא היו"ד משרה נחלקת לשני ההי"ן אחת לשרה ואחת לאסתר והינינו דאיכא למאן דאמר במגילה אסתר ירקרקת היתה אלא חוט של חסד הנה משוף עליה רמז לשפע חוט של שרה כי אברהם הוא חסד שנאמר חסד לאברהם וכן שרה דאברהם ושרה פי הדדי ניהו דכר ונוקבא וכחד גופא דמיא ולכף אמר לה אברהם זה חסדה אשר תעשי עמדי כי חסד שלה ממנו הוא וזהו עמדי ולא אמר אשר תעשה לי וכיון דאסתר היתה נשפעת משרה ומזכותה ואולי ניצוצות שלה היתה לכף גזרה לצום שלשה ימים כדי שיגיע יום שלישי של תענית ביום ראשון של פסח לדעת התרגום של מגילת אסתר לפי שהצדיקים נענין ביום השלישי כדאשפחן ביונה ובבשבים ובשאר צדיקים כדאיתא במדרש אמרה אסתר בלבה אולי תהא גם היא נענית בליל ראשון של פסח ויפתחו לה שערי רחמים כדרך שנפתחו באותרליה לשרה כשנלקחה לאבימלך מאחר שהיא בת גילה ונשפעת ממנה.

ונראה דהינינו הא דכתיב בלילה ההוא נדדה שנת המלך ואיתא בתרגום של מגילת אסתר ביה בליליא אינדברית שרה לביתה דאבימלך וכתב עוד נדדה שנת המלך הינינו מלכו של עולם רמז שהוא יתברך עלתה לפניו זכותה של אסתר על ידי זכותה וצדקתה של שרה דכיון שנפתחו שערי רחמים לשרה בעת ההיא ונעשה לה נס נתעוררו אז אותן שערי רחמים לאסתר שהיתה נשפעת משרה: עובד כוכבים ומזלות מצווה על קדושת השם כתבו התוספות דלמא לא איצטריך וחי בהם אלא כי היכי דלא גילף שאר מצות מרוצח תימה למה לי דכתב רחמנא וחי בהם לאשמעינו דבצינעה יעבור ולא יהרג תיפוק ליה מונקדשתי בתוף בני ישראל דכתב לן רחמנא לאשמעינו דבפרהסיא דהינינו תוף עדה מישראל יהרג ולא יעבור אלמא דבצינעה יעבור ולא יהרג דאי בצינעה נמי יהרג אם פן לא לכתוב ונקדשתי ולא לכתוב וחי בהם ונילף לכולהו מרוצח ונערה המאורסה וי"ל דונקדשתי איצטריך למיכתב לאשמעינו דבפרהסיא יהרג ולא יעבור ואי לאו וחי בהם ה"א דבצינעה נמי נהי דאינו מצווה ליהרג ולא לעבור מ"מ אם רוצה להחמיר על

עצמו וליהרג שפיר דמי קמ"ל וחי בהם ולא שימותו בהן דבצינעה צריף ליהרג שלא מות בהם ואם נהרג מתחייב בנפשו.

וכן משמע קצת לישנא דברייתא דלעיל דקתני מניין שיעבור ואל יהרג ולא קתני מניין שיכול לעבור ולא יהרג משמע דצריף לעבור כדי שלא יהרג וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ה מהלכות יסודי התורה כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו אבל הרא"ש ו"ל והטור סי' קנ"ז פתבו שאם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי וכן פתב בש"ע שם: דף עה וניתנה לעוברי עבירה פירוש עריות דסתם עבירה עריות הוא פדאיתא בפ"ק דר"ה פושעי עובד פוכבים ומזלות בגופן אמר בעבירה ופירש"י ו"ל שם בעריות.

וכן סימן לעבירה הדרוקן דמיתתי לה ש"ס בפרק הבא על יבמתו אהא דקתני התם וכל אשה יודעת איש בראויה ליבעל הפתוב מדבר וכו' דאירי במילי דעריות: הנשפין פרק תשיעי מניין לעשות שאר הבא ממנו וכו' רישא דקרא איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וקחשיב התם שאר הבא ממנו ושאר הבא ממנה וקאמר מניין לעשות כו' פלומר מניין ליתן את האמור של זה בזה ולכך לא שיירף לאקשוני מידי כמ"ש התוספות.

אבל בסמוך דבעי למילף מ לתא אחריתי דאם אמה דאסורה לאו בההוא קרא פתיב לכך פריף מה להיא וכו' ולהכי נקט תנא לישנא דמניין לעשות וכו' ולא קאמר בתו ובת בתו ובת בנו מניין דנקט ברייתא בת אשה ובת בתה מניין: דף עו אמר קרא אשת בנו היא פתבו התוספות וא"ת אי מה הוא דודתה אסורה וכו' ויש לומר דלא שיירף לאקשוני אלא מחייבי מיתות ב"ד מיהו אפתי קשה אי מה הוא אשת אביו אסורה פדתנן בפרק ארבע מיתות ואלו הן הנסקלין הבא על אשת אב אף היא אשת אביו אסורה נאנן קיימא לן דמותרת וי"ל דאיכא לשנויי נמי פדמשני גבי פלתה לאפיי א ר קרא ערות אביה היא משום אשת אביה אפתי וכו' ויש לומר דאם אשת אביו אסורה נמי למ"ד דון מינה ומינה לא אתיא דמה הוא אשת אביו אסורה אף היא אשת אביה אסורה ומינה מה הוא בסקילה אף היא נמי בסקילה למאן דאמר סקילה חמורה איכא למיפרך מה להיא שפן אמו ובסקילה תאמר בהיא שאמה בשרפה ועוד אמה בשרפה ואשת אביה בסקילה ועוד מה הוא לא חלקת בו בין אמו לאשת אביו אף היא לא תחלוק בה בין אמה לאשת אביה ולמ"ד שריפה חמורה מהאי קושיא לא נידונה.

ולמ"ד דין מינה ואוקי באתרה מה הוא אשת אביו אסורה אף היא אשת אביה אסורה ואוקי באתרה התם הוא דבסקילה אבל הכא בשרפה דאשפחן באמה למ"ד סקילה חמורה איכא למיפרך מה להיא שפן אמו בסקילה תאמר בהיא שאמה בשרפה ועוד מה הוא חלקת בו בין בתו לאשת אביו אף היא תחלוק בה בין בתה לאשת אביה ולמ"ד שריפה חמורה מהאי קושיא לא נידונה.

ולהכי מעיקרא כי פריף אי מה הוא פלתו אסורה וכו' לא מציי למימר מה להיא שפן אשת אביו אסירה תאמר בהיא וכו' משום דקשיא ליה היא גופה גילף אבל לבתר דמשני דלא מציי למילף פלתה אתי שפיר נמי דלא מציי למילף אשת אביה פדפירשתי: יכול בכהן המשא את בתו ללוי ולישראל הפתוב מדבר והא דכתיב ובת פהן פי תהנה לאיש זר איכא למימר דהיינו פשהיא נישאת בעצמה או מרצונה דדוקא לאביה אזהר רחמנא שלא

גַּמְוּוּ רִשׁוֹת לְצַעַר אֶת בֵּתוֹ לְהַשְׁיֵאָה לְמִי שֶׁפּוֹסְלָה מִתְרוּמָה אֲבָל הִיא עֲצֻמָּה וְדַאי שָׁרִי: הַכִּי קֹאֵמֶר אֵיזְהוּ עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם זֶה הַמְשָׁקָה בֵּתוֹ בּוֹגֶרֶת פִּירֵשׁ"י וְ"ל וְהַכִּי אֵימָר אֵין לֵה עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם בְּיִשְׂרָאֵל אֲלָא הַמְשָׁקָה בֵּתוֹ בּוֹגֶרֶת וְתִימָה דָאֵם פֶּן מֵאֵי אֵיִצְטְרִיף לִיה לְמִימֶר דֵּה"ק אֵיזְהוּ עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם וְכו' הִנֵּה לִיה לְמִימֶר ה"ק אֵין לֵה עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם אֲלָא הַמְשָׁקָה וְכו' וְעוֹד דְּמִיִּדֵי אֵין לֵה עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם קִתְּנִי אֵין לֵה עֲנִי לְחוּד קִתְּנִי לְכֹף גִּרְאָה דְאֲבִי מְפָרֵשׁ דּוֹקְמָשְׁקָה בֵּתוֹ בּוֹגֶרֶת דְּסִיפָא לָאו מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא אֲלָא סִיפָא לְפָרוּשֵׁי רִישָׁא קִתְּנִי דְקִתְּנִי רִישָׁא אֵין לֵה עֲנִי בְּיִשְׂרָאֵל אֲלָא מִי שֶׁבְשָׁבִיל עֲנִיּוּתוֹ הוּא רִשָּׁע עָרוֹם וּמְפָרֵשׁ סִיפָא וְאֵיזְהוּ עֲנִי רִשָּׁע עָרוֹם פִּירוּשׁ מִי הוּא זֶה שֶׁבְשָׁבִיל שְׁהִיא עֲנִי נַעֲשֶׂה רִשָּׁע עָרוֹם זֶה הַמְשָׁקָה בֵּתוֹ בּוֹגֶרֶת: וְהַנּוֹשָׂא אֶת בֵּת אַחֲוֹתוֹ כְּתֹב הֶרְמֵב"ם וְ"ל בִּפ"ב מֵהִלְכוֹת אֵיסוּרֵי בִיאַה וְהוּא הִדִּין לְבֵת אַחֲוֵי שְׁנַאֲמֶר וּמְבַשְׂרָף אֶל תַּתְעֵלֶם וְכו"כ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק הַבָּא עַל בְּמִתּוֹ בְּשֵׁם רִשָּׁב"ם וְ"ל דֵּה"ה בֵּת אַחֲוֵי אֲבָל אַחֲוֹתוֹ גָּט לְפִי שֶׁמְשַׁדְּלֵתוּ בְּדָבָרִים וְשִׁכִּיחַ שְׁנוּשָׂא בֵּתָהּ וְכִתְּבוּ עוֹד וּר"ת אֹמֵר דְּדוֹקָא גָּט בֵּת אַחֲוֹתוֹ לְפִי שְׁהִיא בֵּת מְזוּלָּה דְפָדָמְרִינָן רוּב בְּנִים דּוֹמִין לְאַחֵי אִם וְרִשָּׁ"י וְ"ל כְּתֹב שֶׁם דְּגַעְגּוּעֵי אָדָם רַבִּים עַל אַחֲוֹתוֹ יוֹתֵר מִן אַחֲוֵי וּמִתּוֹךְ כֹּף גַּמְצָא מְחַבֵּב אֶת אֲשֶׁתוֹ וְעוֹד גִּרְאָה לְפִי שְׁאַחֲוֹתוֹ יֵשׁ לֵה בְּלַבָּה עֲלָיו עַל שְׁהוּא יוֹרֵשׁ גְּכִסֵּי אֲבִיהָ וְהִיא אֵין לֵה חֵלֶק בָּהּ וְכִשְׁהוּא נוֹשָׂא אֶת בֵּתָהּ וְנִגְהֵיט מִן הַגְּכִסִּים נַח דַּעֲתָה דְבֵת כְּרַעַא דְאִמָּה הִיא לְכֹף גָּט בֵּת אַחֲוֹתוֹ וְלֹא בֵּת אַחֲוֵי.

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר דְּלָאו לְרִשִּׁיפֵי עֲסָקִינָן אֲלָא בְּצַדִּיקִים וְכָל צַדִּיק רוּצָה שְׁיִהוּ בְּנִי דּוֹמִין לוֹ וְיִלְכוּ בְּדַרְכֵי לְכֹף רֵאוּי לוֹ שְׁיִשָּׂא אֶת בֵּת אַחֲוֹתוֹ שְׁעַל יְדֵי כֵן יִהְיוּ בְּנֵי דּוֹמִין לוֹ דְּכִינּוֹן דְּרוּב בְּנִים דּוֹמִין לְאַחֵי אִם גַּמְצָא דְבְּנֵי אַחֲוֹתוֹ הַזְּכָרִים דּוֹמִין לוֹ וְכִשְׁהוּא נוֹשָׂא אֶת בֵּת אַחֲוֹתוֹ גַּמְצָא שְׁבְּנֵי דּוֹמִין לְבְּנֵי אַחֲוֹתוֹ הַזְּכָרִים שְׁהֵן דּוֹמִין לוֹ: דָּף עַז שְׁהַבְּרִזָּל מְמִית בְּכָל שְׁהוּא כְּתֹב הַתּוֹסְפִית פִּירוּשׁ בְּקוֹנְטְרִיס שְׁתִּיחֵב לוֹ מַחַט בְּנוֹשֵׁט וְקָשָׁה דָאֵם פֶּן אֲפִילוֹ קוּץ גְּמִי אֲלָא גִרְאָה מְשׁוּם דְאִמֶר וְכו' וְדְבָרֵיהֶם תְּמוּהִים דְּבִירוּשְׁלָמִי דְפִירְקִין אֵימָר בְּהִדְיָא כַּדפִּירֵשׁ"י וְ"ל דְּקֹאֵמֶר הֵתֵם אִם בְּאֲבֹן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִפְהוּ אוֹ בְּכָלִי עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִפְהוּ וְכִשְׁהוּא בָּא אֲצֶל הַבְּרִזָּל אֵינּוּ אֹמֵר לֹא שְׁיָמוּת בּוֹ כּו' אֲלָא אֲפִילוֹ צִינּוֹרָא קִטְנָה דְהִיא יְבֵלָה מְקוּם עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזוּלוֹת וְנוֹשֵׁטָא וּמִיקְטְלוּנִיה וּמֵה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת מְקוּץ י"ל דְּקֹרָא לֹא אֵינְרִי בְּקוּץ דְּכָלִי עֵץ כְּתִיב וְקוּץ לָאו פְּלִי הוּא אֲבָל צִינּוֹרָא וְכֵן מַחַט כָּל דְּהוּ פְּלִי הוּי אִי גְּמִי קוּץ לָאו בְּכָלִי עֵץ הוּא: בְּנִזְקִין לֹא חֵיִיב לֹן מְצַמְצֵם לְדִידוֹ דְּקִינִימָא לֹן כּו' מֵאִיר דְּדֹאִין דִּינֵי דְגֶרְמֵי מְצַמְצֵם חֵיִיב בְּנִזְקִין וְכָל לֹן דְּפִטְרִינָן בְּרוּצָח פְּגוֹן כְּפִתּוֹ לְפָנֵי אַרְי וְלְפָנֵי יְתוּשִׁין וְכִפְהָ עֲלָיו גִּיגִית וּפְרַע עֲלָיו מְעַזִּיבָה בְּבִהְמָה חֵיִיב דְּכּוֹלֵן דִּינֵי דְגֶרְמֵי גִיגִיהוּ וְהַפּוֹרֵץ גָּדֵר בְּפָנֵי בְּהֵמַת חִבְרוּ דְרִישׁ הַכּוֹנֵס גְּמִי דִינֵי דְגֶרְמֵי הוּי פִּינּוֹן דְּמַצִּי וְרִגִיל הוּא שְׁהַבְּהֵמָה בּוֹרַחַת כְּשֶׁנְּפָרֵץ הַפּוֹתֵל דְּכָל הַיִּזְק מְצוּי וְרִגִיל דִּינֵי דְגֶרְמֵי הוּא כּו"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק לֹא יַחְפּוֹר וְהַשְׁתָּא פִי פִרְיָהּ הֵתֵם אִי בְּכּוֹתֵל בְּרִיא בְּדִינֵי אָדָם גְּמִי לִיחְיִיב אֲבִהְמָה קֹאֵי וְהֵתוּ' כְּתֹבוּ דְקֹאֵי אַכּוֹתֵל וְדוֹחַק הוּא כְּדִמְשַׁמַּע הֵתֵם וּמְדַבְּרֵי הַרמ"ה שְׁכֹתֵב הַטּוֹר מְשַׁמַּע גְּמִי דְקֹאֵי אֲבִהְמָה: סְתָם מְשַׁחֲקִין בְּכַדוֹר כְּפָה דְאִזְוִיל טְפִי מִינַח גִּיחָא לִיה.

פִּי' וְדַאי הִיכָא דְגִלֵי דַּעֲתִיָה דְּנִיחָא לִיה שְׁתַּחֲזוֹר לְמְקוּם שְׁחֲזָרָה אֲפִי' פּוֹרְתָא גְּמִי וְכֵן הִיכָא דְגִלֵי דַּעֲתִיָה דְּלֹא גִיחָא לִיה שְׁתַּחֲזוֹר לְמְקוּם שְׁחֲזָרָה אֲפִי' טוּבָא גְּמִי לֹא אֲבָל בְּרִינִימָא דְרַב תַּחֲלִיפָא בְּסִתְמָא אֵינְרִי דְלֹא גִלֵי דַּעֲתִיָה וְסִתְמָא דְמִלְתָּא כָּל כְּפָה דְאִזְוִיל טְפִי מִינַח גִּיחָא

ליה ובבציר מארבע אמות לא ניקח ליה: מחם שהיא נתונה על החכם והנה עליה מתני' היא בפ"ב דפ"ה ר שא דמתני' הנה על שני פלים ספק על שניהם הנה ספק מחבירו ומיצה עליו הניתו פסולה מחט שהיא נתונה על החכם וכו' ואם תאמר אמאי לא פריף מרישא דמתני' וי"ל דטעמא דרישא דפסולה איפא למימר לאו משום דכחו בעינן אלא משום דמי חטאת שעשו מצותן אין להן תורת מי חטאת כדתנן התם מי חטאת שעשו מצותן אינן מטמאין וכיון דטהרו את הפלי שהנה עליו שוב אין יכולין לטהר את חבירו שפ"ה עשו מצותן אבל מסיפא פריף שפיר דהמחט טמא והחכם טהור: דף עח פל נפש כל דהו נפש דבכמה דוכתי אשפחן כל לשון כל דהו כמו ולא יעיר כל חמתו דלא שייף לפרש כל ממש כל חמתו לא יעיר אבל מקצתו יעיר אלא כל דהו מחמתו קאמר וכן לא יבא בכל עת אל הקדש לא שייף למימר בכל עת לא יבא אבל לפעמים יבא דהא אסור לו לבא אלא אחת בשנה אלא כל שהוא עת קאמר שלא יבא כי אם בזאת וגו' דהיינו ביום הכיפורים ובל' הגמ' נמי אשפחן כה"ג בפ' האיש מקדש דקאמר ע"מ שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי אלא כל ששואלין אותו בכ"מ דבר אחד בש"ס ואפ"י במסכת פלה והיינו נמי בכל דהו מקום אפי' במסכת פלה: אמר רב אחא בר יעקב כשתימצי לומר כשתדקדק בדבריהם ונראה דאיפא למידק הכי מדקתני סיפא השיף בו את הנחש ולא קתני נמי השיף בו את הפלג כדתני רישא שיקה בו את הפלג אלא נדאי טעמא דרבנן דמפיש פטור משום דסבירא להו דארס נחש מעצמו הוא מקיא אכל פלג פיון דלית ליה ארס אלא נושא בשניו מודים לר' יהודה דחייב וממילא שמעינן דטעמא דר' יהודה דקסבר ארס נחש בין שניו הוא עומד ולפיכך מפיש חייב ונחש פטור: רבי נחמיה אמר פטור שרגלים לדבר פשוט הוא כדפירש"י ז"ל שרגלים לדבר שלא מת מחמת מפה זו קאמר והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות רוצח פתב אמדוהו למיתה והקל ממה שהנה ולאחר מכן הכביד ומת הרי זה נהרג ואין אומדין אותו אומד שני כשהוקם שרגלים לדבר פסק כרבנן ונקט שרגלים לדבר ע"פ ברייתא דמיייתי בירושלמי דפירקין ז"ל המפה את חבירו כו' פני מתני' רבי נחמיה פוטר וחכמים מחייבין שרגלים לדבר רבנן אמרין שני אומדין רבים על אומד אחד פ"י פיון דמעיקרא אמדוהו למיתה ולבסוף מת הנה להו כשני אומדים ואזלינן בתרייהו שרגלים לדבר ר' נחמיה אומר אומד האמצעי רבה על שניהן ובכסף משנה שם פתב דמה שסיים הרמב"ם וכתב שרגלים לדבר קשה לי דבמתני' משמע שהן סיום דברי רבי נחמיה וכן פ"י רש"י וצריף לומר דרבנן מפרש שסיום דברי ת"ק הם וה"ק שרגלים לדבר שמת מחמת מפה זו שהרי מתחילה אמדוהו למיתה ובחנם דחק לפרש פון: אמדוהו למיתה אומדין אותו לחיים פירש"י ז"ל אם ראינו שהקל וכו' לא משמע פון מדקתני סיפא אמדוהו למיתה והקל ממה שהנה משמע דרישא איירי באמדוהו למיתה ולא הקל ממה שהנה ועוד דא"כ מאי קמ"ל אי אשמעינן דלא אמרינן הואיל ויצא מב"ד חייב הרי זה נהרג כדפירש"י הא מקלתא דפשיטא היא וכי ס"ד שנה מהלף וזה נהרג ואי אשמעינן דמשלם ריפויי נשבת כמ"ש התוספות לעיל א"כ הנה ליה למיתני סיפא אמדוהו למיתה דהקל ממה שהנה ואמדוהו למזון ולאחר פון הכביד וכו' דהשתא משמע דאומדנא דרישא לאו לענן ממון איירי לכך נראה דלאו בהקל איירי אלא כדקאי קאי וה"ק אמדוהו למיתה וחרו באותה שעה ב"ד אחר לקברו ואמדוהו לחיים אומדין אותו לחיים פ"י אזלינן בתר הך אומדנא וכיון שייצא מב"ד זכאי אפי' מת

אחר כך פטור אַמְדוּהוּ לַחַיִּים וְחָזְרוּ בְּאוֹתוֹ שְׁעָה אַחֲרִים וְאַמְדוּהוּ לְמִיתָה אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ לְמִיתָה דְּלֹאֲזֵלֵינּוּ בְּתַרְיָהּ.

וְטַעַמָּא פְּדִתְנִיא בְּפִרְק אַחַד דִּינִי מְמוֹנוֹת מְנִין לְיוֹצֵא מִב"ד חֲזִיב וְאָמַר אַחַד יֵשׁ לִי לְלַמֵּד זְכוּת מְנִין שְׂמַחְזִירִין אוֹתוֹ ת"ל נָקִי אֵל תִּהְרַג וּמְנִין לְיוֹצֵא מִב"ד זַכָּאֵי וְאָמַר אַחַד יֵשׁ לְלַמֵּד עָלֵיו חוֹבָה מְנִין שְׂאִין מַחְזִירִין אֵיתוֹ ת"ל צְדִיק אֵל תִּהְרַג: ט אֵילִימָא אֲסִיפָא ר' שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר מִבְּעֵי לִיה וְאֵע"ג דְּלֹא נִיחָא דָּף עֵט אֵילִימָא לְמִיתְנִי ר' שׁ פּוֹטֵר כִּי הִיכִי דְּלֹא תִימָא אֲפּוֹלְהוּ קָאֵי בְּדָפְנִי ר' שׁ"י ז"ל בְּסַמּוּף מ"מ הָף לִישְׁנָא דְּאַפְנִי נְתַפְנוּן לְהַרְגֵי אֵת זֶה וְהַרְגֵי אֵת זֶה לֹא שְׁנִיף לְמִיתְנִי כָּלֵל דְּמֵאֵי אֲפִי וּמֵאֵי נְתַפְנוּן לְהַרְגֵי אֵת זֶה וְהַרְגֵי אֵת זֶה דְּקָאֵמַר פִּינּוּ דְּבַהֲכִי אֵינִי וְא"כ הִנּוּ לִיה לְמִיתְנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אֵי אֲסִיפָא קָאֵי: אֵלֹא אַרְיִשָׁא פִירִשׁ"י ז"ל וְהָא דְּשַׁבְּיָק רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסִיפָא בְּהֶדְיָא וְהַדְר אֲדוּקִי דְּרִישָׁא דְּלֹא תִימָא כּו' וְקִצְצַת קָשָׁה דֹא"כ הִנּוּ לִיה לְפָרִשׁ וְלְמִיתְנִי ר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר נְתַפְנוּן לְהַרְגֵי אֵת זֶה וְהַרְגֵי אֵת זֶה פְּטוֹר לְכָף נִרְאָה דְּנִיחָא לִיה סְפִי לְמִיפְלַג אַרְיִשָׁא אֵע"ג דְּלֹא שְׁמַעִינוּ לֵה אֵלֹא מְדַוְּקָא דְּכִי הָאֵי גּוֹנָא אֲשַׁפְחוּן בְּכַמָּה דְּזוּכְתֵי דְּדִינִיקֵי ש"ס מִילְתָּא מְרִישָׁא דְּמִתְנִי אוֹ בְּרִייתָא וּפְרִיף מִינָהּ וְלֹא פְּרִיף מְסִיפָא דְּקִתְנִי לֵה בְּהֶדְיָא: רוֹצֵחַ שְׁנַתְעַרְב בְּאַחֲרִים וְכו' וְא"ת אֲמֵאֵי נְקִט רוֹצֵחַ הִנּוּ לִיה לְמִיתְנִי סְתָמָא כָּל חֲזִיבֵי מִיתוֹת שְׁנַתְעַרְבוּ בְּאַחֲרִים כְּלוֹן פְּטוֹרִין כְּדִקְתְנִי סִיפָא כָּל חֲזִיבֵי מִיתוֹת שְׁנַתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה וְכו' וי"ל דְּמִשּׁוּם דִּר' יְהוּדָה דְּאָמַר כּוֹנְסִין אוֹתוֹן לְכִיפָה נְקִט רוֹצֵחַ דְּעוֹנֵשׁ כִּיפָה לִיתָא אֵלֹא בְּרוֹצֵחַ פְּדִתְנּוּן לְקַמְן הַהוּרַג נְפִשׁ שְׁלֵא בְּעַדִּים מְכַנְיִסִין אוֹתוֹ לְכִיפָה וְכַתְב הֶרְמִב"ם ז"ל בִּפ"ד מֵהִלְכוֹת רוֹצֵחַ וְאֵין עוֹשִׁין דְּבַר זֶה לְשַׁאֲר חֲזִיבֵי מִיתוֹת ב"ד אֵלֹא אִם נְתַחֲזִיב בְּמִיתָה מְמִיתִין אוֹתוֹ וְאִם אֵינוֹ חֲזִיב מִיתָה פּוֹטְרִין אֵיתוֹ שְׁאֵע"פ שְׁיֵשׁ עוֹוֹנוֹת חֲמוּרִין מְשַׁפְּיכוֹת דְּמִים אֵין בְּהוֹן הַשְּׁחַתַּת יִישׁוּבוּ שְׁל עוֹלָם כְּשַׁפְּיכוֹת דְּמִים אֲפִי עֲפוּ"ם וְכו': בְּשׁוֹר שְׁלֵא נְגַמַר דִּינוֹ שְׁנַתְעַרְב בְּשׁוֹנְרִים אַחֲרִים קְמִיפְלָגִי כְּף גָּרִיס רִיב"ם ז"ל וּמְדַבְּרֵי הֶרְמִב"ם ז"ל בִּפ"א מֵהִלְכוֹת גְּזָקֵי מְמוֹן מְשַׁמַּע גְּמֵי דְּגָרִים הֲכִי.

וּמָה שְׁהַשִּׁיב ר"ת ז"ל מְדַקְתְנִי כְּלוֹן פְּטוֹרִין מְשַׁמַּע שְׁהַאֲחֲרִים בְּנֵי חַיּוּבָא גִינְהוּ נִרְאָה דְּלֹאוּ תְּשׁוּבָה הִיא דְּלֹא שְׁנִיף לְמִיתְנִי פְּטוֹר פִּינּוּ דֹאֵין מְפִירִין אוֹתוֹ אֵלֹא כְּלוֹן פְּטוֹרִין אֵע"ג דְּבַכָּל חַד אֵיפָא לְסַפִּיקֵי שְׁמָא זֶה הוּא שְׁהַרְגֵי וְעוֹד דֹא"כ תִּיקְשִׁי לְאוּקִימָתָא דְּרַבָּא מֵאֵי כ לִן פְּטוֹרִין וְנִקְט מְתַנִּיתִין פִּינּוּ דֹאֲחַר לֹאוּ בַר חֵי בָּא הוּא דָּף פ' וְאָמַר ר' יוֹסִי וְאַפְנִי אֲב' ח פִּתָּא בִּינִיָּהוּ דָּאֵי לֹאוּ הֲכִי מֵאֵי קמ"ל דְּכּוֹלֵן פְּטוֹרִין פְּשִׁטָּא כְּדַפְרִיף לְעֵיל אֵילִימָא אַחַר מ פְּשִׁרִים פְּשִׁטָּא: עוֹבֵר יִרְף אִמּוֹ הוּא כְּתָבוּ הַתּוֹסֵף בְּשֵׁם ר"ת ז"ל דְּבַכָּל דְּנִקְתָּא קִינָא לִן דְּלֹאוּ יִרְף אִמּוֹ הוּא וְהָא דְּאָמַר רַבָּא הֲכָא וּבִתְמוּרָה וְלָד הַנּוֹגַחַת וְהַנְּרַבְעַת אֲסוּר לֹא פְּלִיגָא וְכו' וְכ"כ הַתּוֹ בִּפ' הַפְּרָה דְּמִדְּאָמַר רַבָּא בִּתְמוּרָה וּבְסִנְהֶדְרִין וְלָד הַנּוֹגַחַת וְהַנְּרַבְעַת אֲסוּר הִיא וּוְלָדָה נִגְחָה הִיא וּוְלָדָה נִרְבְּעוּ אֵין לְהוֹכִיחַ דְּעוֹבֵר יִרְף אִמּוֹ הוּא דְּהִתָּם הֵינּוּ טַעַמָּא שְׁהַנּוֹלָד עֲצָמוּ נִגְחָה מִן הַרְבִּיעָה וְהִיא וּוְלָדָה נִגְחָה וְנִרְבְּעוּ וּמְשַׁמַּע דִּס"ל דְּאַפְנִי לְמ"ד עוֹבֵר לֹאוּ יִרְף אִמּוֹ הוּא אֲמַרִי דְּהִיא וּוְלָדָה נִגְחָה וְכֵן מְשַׁמַּע מִמָּה שְׁכְּתָבוּ הַתּוֹסֵף כָּאֵן אֲמֵאֵי כִי לִיתָא לְפָרָה מְשַׁתְּלֵם רַבִּיעַ נְזַק מִן הַנּוֹלָד פִּינּוּ דְּלֹאוּ יִרְף אִמּוֹ אֵף עַל גַּב דְּהוּא גְּמֵי הַזִּיק לְמָה יִשְׁלֵם חֶלְקוֹ וְחֶלְק הַפְּרָה וְזֶהוּ תִימָה דֹאֵין סְבָרָא כָּלֵל לּוֹמַר שְׁהַנּוֹלָד הַמּוֹנָח מְקוֹפֵל בְּמַעֲצֵי אִמּוֹ יֵשׁ לוֹ חֶלְק בְּגִיחָה זֹו דְּהָא פְּשִׁטָּא שְׂאִין הַנּוֹלָד יוֹדַע כְּלוּם מֵהָאֵי גִיחָה דְּדוֹקָא לְמֵאֵן דְּאָמַר עוֹבֵר יִרְף אִמּוֹ שְׁנִיף שְׁפִיר לְמִימַר דְּהִיא וּוְלָדָה נִגְחָה אוֹ נִרְבְּעוּ דְּכִינּוּ דִּירְף

אמו הני הנולד פאחד משאר אבר ה דחד גופא הוא ואין הפרש בין הנולד לכן שאר אברים ולכה כי ליתא לפרה משתלם מן הנולד אבל למאן דאמר עובר לאו ירה אמו הוא פשיטא דלא משתלם מן הנולד כיון שאין הנולד עושה פלום וכן רביעה לא שנייה למימר דהיא ונולדה נרבעו אלא למאן דאמר עובר ירה אמו הוא ונחשב פאחד משאר אבריה אבל למ"ד לאו ירה אמו לא שנייה למימר דהיא ונולדה נרבעו דאין זה סברא פלל לומר שהנולד נהנה מן הרביעה והא דאמר בפ"ק כל האוסרין אמר רבא ולד הנרבעת אסור היא ולדה נרבעו וכו' ולד מוקצה ונעבד מותר מאי טעמא לאמיה אקצייה לאמיה פלחי לה היינו משום דאר על גב דס"ל עובר ירה אמו הוא ונהרי הוא פשאר אברים מ"מ מאן דפלחי לה או מקצה אותה דעתו לאמו דוקא ולא לנולד אע"ג דהוא פאחד מאבריה מה שאין כן בנגיחה ורביעה.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות אסורי מנבח שכתב כל האסורין לגבי מנבח ולדומיהן מותרין חז מולד נרבעת ונעבדת ומוקצה ושהמית את האדם בד"א פשנעבדה בה עבירה פשהיתה מעוברת שהרי ה לד מצוי עמה בעת שנפסלה והיה פאבר מאבריה וכו' מדכתב והיה פאבר מאבריה משמע פדפי' דטעמא משום דעובר ירה אמו הוא וכ"כ בפ"ה מהמ"א שאם שחט בהמה טריפה ומצא בה ולד שלא גמרו חדשיו אע"פ שהיא חי במעי הטריפה הרי זה אסור מפני שהיא פאבר מאמו ומ"ש דנולד נעבדת ומוקצת אסור היינו פלישנא בתרא דרבא דפרק כל האסורין.

ובפרק הפרה מפנרש באריכות וכתבתי דנדאי יש להוכיח במילתא דרבא דהכא ותמורה דעובר ירה אמו הוא: מאי איריא דשריפה תמורה הא אפי' אי סקילה ושר פה פי הדדי נינהו אפתי ידונו בסקילה כיון דרנבא נסקלין נינהו אבל אין לפרש מאי איריא דשריפה תמורה הא אפי' אי סקילה תמורה תיפוק ליה וכו' דאי סקילה תמורה לא אזלינן בתר רנבא דאי אתה רשאי למושכו למיתה תמורה אע"ג דרנבא נינהו פדמשמע בסמוך דאמר אלא היכי אתנייה הנסקלין בנשרפין וכו': דף פא אלא פאחת מפל אלה.

וא"ת מי פתיב פאחת בכל אלה פתיב וי"ל דהכא נמי דריש כל לשון כל דהו אל תטמאו בכל דהו מאלה פדדריש לעיל ואיש כי יפה כל נפש כל דהו נפש וכן ולא יעיר כל תמתו וכן לא יבא בכל עת אל הקדש כדפ' לעיל והא דקאמר הכא נמי פאחת מפל אלה אע"ג דהכא לא פתיב כל אלה י"ל דרבן גמליאל פי בכ' אם פא דקרא סמיה סיפא דקרא והוליד בן פרץ שופך דם והוא את כל אלה לא עשה פי גם אל ההרים אכל ואת אשת רעהו טמא וגוי וחי לא חיה משמע אפילו עשה קצתו כיון דלא עשה את כל אלה וחי לא יחיה א"כ על פרחו רישא דקרא צדיק הוא חיה יחיה בעשה פולן קאמר והשיב לו ר"ע דהכא נמי ואתת מפל אלה קאמר: והא דתניא התרו בו ושתק וכו' משמע דלרבינא קמותיב ויש לפרש דאי לאו הא דרבינא איפא למימר דבפלוגתא דר' ור' שמעון בן גמליאל קמפלגי ודכולי עלמא פיפה צריכה התראה ת"ק סבר פרבי דאמר בתרי זמני הני חזקה ולכה פעם ראשונה ושנייה מתרין בו למלקות וכיון שעבר עליהן הרי הוחזק רשע בשני עבירות של התראת מלקות ולהכי בשלישית מתרין אותו לכיפה וכיון שעבר פונסין אותו לכיפה ואפא שאול פבר פרשב"ג דאמר בתלת זמני הני חזקה ולכה אר בשלישית מתרין בו למלקות וכיון שעבר עליהן הרי זה הוחזק רשע בשלש עבירות של התראת

מלקות ולהכי בשביעית מתרין בו לכיפה וכו' אבל לרבינא דמוקי לה מתני' פרשב"ג א"כ צ"ל דאפילו לרשב"ג מכניסין אותה לכיפה בשלישית לכה פריה פיון דת"ק דאבא שאול פרשב"ג א"כ במאי קמפלגי וכן משמע דלרבינא פריה פיון דרבינא משני בכיפה צריכה התראה קמפלגי: אמר ריש לקיש תמותת רשע רעה מי שהחזיק רשע תמיתתו רעה ממיתן אותו על ידי יסורין דרעה היינו יסורין כמו חטאים תרדף רעה ביום רעה ומלטהו ה' ולכה מכניסין אותו בכיפה ומאכילין וכו' עד שמת ביסורין דלא פשאר חייבי מיתות ששמיתין אותן בידים ומת מיד: אמר ריש לקיש חפה שהדג נצוד בו פתאום ואינו יודע שרוכפין אותו ולא דמי לנצוד ברשת שהדג יודע המילה שפול בו וכן האדם אינו יודע עת מיתתו ונלכד פתאום בשעה שהוא בריא אולם ואינו מעלה על דעתו שימות עדיון בעדות מיוחדת לשון יחידית שכל אחד רואה יחיד אחד מחלון זה ואחד מחלון זה: דף פב הבא לימלה אין מורין לו ולא עוד אלא שאם פירש זמרי ונהרגו פינחס נהרג עליו.

נראה דהיינו הא דכתיב פינחס בן אלעזר בן אהרן הפהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם רש"י ז"ל פי' בקנאו את קנאתי בנקמו את נקמתי בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף וקשה פיון דלא השיב חמתו ית' בקצפו אשר קצף פי אם בנקמתו אשר נקם הנה ליה למיכתב בנקמו את נקמתי דבקנאו את קנאתי משמע שהשיב חמתו יתברך בקצפו דקנאה לשון קצף הוא.

ונראה דנדאי ע"י קצפו ורגזותו של פנחס שהיה מתחרה פשראה המעשה הרע שהוא ועבר עליו רוח קנאה השיב את חמתו ית' שעל ידי בן הרגם מיד בשעת רוגזו פשראה את חילול השם קודם שפירש שאלו פירש לא היה בידו להרגו נמצא שע"י קצפו השיב את חמתו לפי שאין טבעו של אדם לעשות רציחה בשעה שדעתו שפוי בלא רוגז וכ"ש להרוג נשיא ובת מלך א"כ אלמנא קצפו של פנחס שהרגו מיד בשעת רוגזו קודם שפירש לא השיב חמתו דאחר שפירש היה אסיר להרגו.

ונראה דלכה כתיב וירא פינחס שעל ידי שראה המעשה הרע עבר עליו רוח קנאה וקצף. ושמה לכה נקט פבועל עובדת פוכבי' ומזלות קנאין פוגעין בו קנאין לשון רגזין כלומר איתן שטבען לקנא קנאת ה' צבאות ולקצוף את קצפו בשעה שהן רואין מעשה רע פוגעין בו לשון פגיעה שייך מי שהורג מיד כמו פגע בפגנים אכל מי שאין טבעו וכה לא דאם פירש פטור ואי הנה נקט פבועל עובדת פוכבים ומזלות פוגעין בו הנה משמע אפילו אחר שפירש לכה קאמר קנאין פוגעין בו דדוקא בעת רוגזתו וקנאתו של מקום בשעה שרואין המעשה פוגעין בו.

ונראה דהיינו דאיתא במדרש רבה פרשת בלק הביאו רש"י ז"ל שם והמה בוכים בעגל הוא עומד כנגד ששים רבוא ויקח את העגל אשר עשו ורפו ידיו כ אלא בשביל פנחס שיבא ויטול את הראוי לו ותימה אמאי היה פנחס ראוי לאותו מעשה יותר מאחר ויש לפרש לפי שאמר דפינחס הוא אליהו הנביא ואשכחן באלהיו שדרכו היה לכעוס ולקנא קנאת השם פשראה איזה מעשה רע שנא' קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך והיינו דאיתא בסוף פרק חלק דרש ר' יוסי בצפורי אבא אליהו קפדן היה הנה רגיל למיתי גביה איפסי מיניה תלתא יומי ולא אתא פי אתא א"ל אמאי לא אתא מר א"ל

קפדנא קרית לי א"ל הא דקמן דקא קפיד מר לכאורה תימה אמאי השיב לו הא דקמן דקפיד רר ולא השיב לו אמת הוא דקא קפיד מר על אחאב פדדריש ועוד מאי תימה דקאמר ליה קפדנא קרית לי וקא אמת הוא דהנה קפיד על אחאב.

ונראה לפי שאמרו בפ"ק דמענית האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דמרתחא ליה שנא' הלא כה דברי פאש פלומר האי צורבא מרבנן דרתח לאו מדה רעה הוא לגביה דנדאי אלו הנה קפיד בשבילו הנה מדה רעה אבל אורחא דצורבא מרבנן להקפיד על הרשעים פשרואין אותן עוברים על התורה דאז מקנאין קנאת ה' צבאות ולכך קאמר אורייתא הוא דמרתחא ליה פשרואין אותן עוברים על התורה לוכשן כעס לקנא קנאת ה' וזהו מדה טובה וזכות הוא לו והיגו דא"ל אליהו לרבי יוסי קפדנא קרית לי תמה עליו וכי בכי האי גונא שהקפדתי על שעבדו עובד פוכבים בימי אחאב ראוי לקרות אותי קפדנא והלא יפה עשיתי דאורייתא הוא דמרתחא לי ולהכי איצטריף ליה לרבי יוסי למימר הא דקמן דקא קפיד מר פ' תינח מה שהקפדת בימי אחאב לקנאת ה' צבאות אבל הא דקמן דקפיד מר משום כבוד עצמה לא לקנאת ה' א"כ יש בך מדת קפדנות וכיון דדרכו של אליהו הנה לקנא קנאת השם ולעשות מעשה בקנאתו לה' ובכעסו כמו שאמר ח' ה' אם יקנה טל ומטר וגו' לכך קאמר במדרש בעגל עמד משה וכו' אלא בשביל פנחס שיבא ויטול הראוי לו פי לו הנה ראוי לעשות המעשה הזה ולא לאחר דלאו כל אדם יש לו טבע זה ללבוש כעס לנקום נקמת ה' אבל פנחס הנה מסוגל לזה כיון דהוא אליהו וטבעו של אליהו לקנא קנאת ה' תמיד כדפ' ונראה דהה"ד השיב את חמתי בקנאו את קנאתי פלומר השיב את רוגזי ברוגזו שאם יש דין למטה אין דין למעלה: ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לה נראה דנפקא ליה מדכתוב ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה מדקרי לה מדינית משמע דה"ק ליה אם תאמר זו אסורה הוא ל ומדינית היא א"כ בת יתרו פהן מדין מי התירה לה כיון דמדינית היא: בל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב חילול השם היגו פשעושה כן בפרהסיא לפני עשרה מישראל כי היכי דקידוש השם לא הוי בפחות מעשרה מישראל כדאמרי' בס"פ בן סורר ומורה ה"ג חילול השם וקבא על כותית אין הורגין אותו אא"כ יודעין בו י' מישראל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות אסורי ביאה: לא כף למדתני וכו' אמר ליה קריינא דאיגרתא כו' נראה דמהאי טעמא זכה פנחס לתרין נשמתין דנדב ואביהוא כדאיתא בזוהר כד על פנחס בין כמה אוכלוסין פרחה נשמתיה מיניה ותרין נשמתין דהו ערטילאן בלא דונכתא אתכלילו בה ואתקריבו בחדא ואתהדרא נשמתיה כו' לפי שהוא תיקון חטאן של נדב ואביהוא למ"ד שמתו על שהורו הלכה בפני משה רבן ופנחס לא עשה כן אע"ג דהלכה זו דהבועל כותית נתעלמה אפי' ממשה אפ"ה לא רצה לעשות מעשה מעצמו בלא רשותו של משה וא"ל למדתני בדרתה מהר סיני וכו' עד שנתן לו רשות וא"ל קריינא דאיגרתא כו' ופשטא דקרא משמע שחטאו באש מה שהקריבו אש זרה אשר לא צוה אותם ובזה פגמו האש אשר ירד מן השמים שנא' ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגו' וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם לכך אתא פנחס ותיקן החטא ההוא דפנחס היגו אליהו וגבי אליהו פתיב והנה האלהים אשר יענה באש וגו' וכתוב ותפול אש ה' ותאכל את העולה וגו' וירא כל העם ויפלו על פניהם וידוע פי טעם סוד הגלגול הוא כדי שיתקן האדם מה שחטא כבר

בקשו מלאכי השרת לדחפו וכו' לכאורה קשה למה זה בקשו לדחפו וכי לא יפה עשה ועוד דמה ענין התשובה שהשיב להן קנאי בן קנאי הוא וכו' פדי שלא ידחפוהו.

ועוד דקאמר התחילו שבטים לבזותו ראיתם בן פוטי זה וכו' בא הפתוב ויחסו וכי בנייחוס תליא מילתא הלא קנאת ה' צבאות היא ומה לנו אם המקנא מיוחס הוא אם לאו. ונראה שבכל מקום שיש חילול השם ורוצה אחד להתנדב עצמו לקנא קנאת ה' צריף שיהא בו אחד משני פנים או שיהיה הוא עצמו אדם גדול בישראל שלא יאמרו לו טול קורה מבין עיניך ולשם יוהרא ולהתפאר עשה בן ולא לקנאת השם או אפי' מי שאינו גדול כל כך אם אבותיו היו גדולי ישראל הפל מחזיקין לו טובה ואומרים עליו ברא פרעא דאבנה הוא ויש לו טבע אבותיו ולפי שהיו שם גדולי ישראל יותר מפינחס משה ואלעזר ונשיאי העדה ועליהם היה מוטל לקנא קנאה זו ולכך עלה על דעתן של המלאכים כי לשם יוהרא רוצה לעשות בן ולהכי בקשו לדחפו ולעכב עליו את הנסים שלא יהיה המעשה נגמר על ידו לכך אמר להן הקב"ה הניחו לו כי ראוי הוא לכך הן מצדו הן מצד אבותיו כי קנאי הוא בטבעו כדפי' לעיל דפינחס זה אליהו שדרכו לקנא ולעשות מעשה בקצפו והוא בן קנאי דלוי אביו נמי לקנאת ה' הרג בקצפו שכם וחסור כמ"ש פי באפם הרגו איש ועוד נראה דכי היכי דגבי פינחס פתיב ונרא פינחס ראה מעשה ועבר עליו רוח קנאה כך גבי אהרן במעשה העגל אחר שאמרו אלה אלהיך ישראל פתיב ונרא אהרן וגו' שראה מעשה ועבר עליו רוח קנאה אלא שהבין ממה שזכו' לפניו ראה חור שהרגוהו כדאימתא במדרש לכך אמר קנאי בן קנאי הוא פי' בן אהרן הפהן שעבר עליו רוח קנאה כדפי' ולשמואל דאמר לעיל ונרא פינחס ראה שאין חכמה ואין עצה וכו' ולא המתין ליטול רשות ממשה איפא למיטר דלהכי בקשו לדחפו על שרצה לעשות בן בלי גטילת רשות ולכך אמר להן קנאי הוא פי' שכל כך עברה עליו רוח ה' צבאות ונתמלא חמה עד שאינו יכול להתאפק בכדי שישאל תחילה בן קנאי הוא בן לוי שנתמלא נמי חמה לקנאת ה' צבאות והרג לשכם וחסור בלי שאלת יעקב אביהם משיב חמה בן משיב חמה הוא לפי שאינו מן הראוי להשיב חמתו ית' אא"כ הוא ראוי לכך או מצדו או מצד אבותיו כדפירש לכך ואמר להן דהא וקא איתנהו ביה התחילו שבטים לבזותו נמי מהאי טעמא כי לא נאה לקנא קנאת השם אלא שמחזיק לכך מצדו או מצד אבותיו ולכך אמרו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעכו"ם וא"כ היאך נתמלא לבו לקנא קנאת ה' בשביל עכו"ם דעיקר חטאן עכו"ם הוה שעבדו תחילה לפעור כדאימתא במדרש וכיון דאבותיו עבדו עכו"ם הוה אינו ראוי לקנא על כך בן קנאי בא הפתוב ויחסו ונראה דראוי הוא לכך מצד אבותיו כי הוא בן בנו של אהרן הפהן קדוש ה' ונראה דלכך ייחסו הפתוב פעמים אחר אהרן דמעיקרא פתיב ונרא פנחס בן אלעזר בן אהרן הפהן ונהדר נמי פתיב פנחס בן אלעזר בן אהרן הפהן השיב את חמתי היחס הראשון היה למלאכי השרת שרצו לדחפו בשעה שרצה לעשות המעשה והשיב להן הקב"ה שהיא בן אהרן הפהן בן קנאי ומשיב חמה והיחס השני היה לשבטים כדפי' א"ר הקב"ה למשה הקדם לו שלום נראה דלכך נקט לישנא דהקדם לפי שרצו חכמים לנדותו כדאימתא בירושלמי ונרא פנחס ראה מעשה ונזכר הלכה הבועל כותית כו' תני שלא ברצון חכמים ופנחס שלא ברצון חכמים אמר רבי יהודה בן פזי בקשו לנדותו אילולי שקפצה עליו רוח הקדש ואמרה והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם אי נמי כשהתחילו שבטים לבזותו צנה הפתוב להקדים

לו שלום מיד כדי שלא יבזוהו עוד: פהן ששמש בטומאה אין אחיו הפהנים מביאין אותו לב"ד שאלו הביאוהו לב"ד אין ב"ד רשאים להמיתו דלא מחייב מיתה אלא מלקין אותו דעבר אלאו דולא יחללו את שם קדשי אבל פרחי פהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציצין כו' ואין מוחין בינדן כמו בגונב את הקסוה וכו' דלא מחייב מיתת ב"ד ואפ"ה קנאים פוגעין בו וממיתין אותו: היוצק והבולל כתבו התוספות דהולכה לא חשיב משום דאפשר לבטלה הכי איתא בסוף פ"ק דזבחים דהולכה אפשר לבטלה מיהו אפתי קשה מחטאת הפנימית דאי אפשר לבטלה כדאמר התם ריש לקיש לכה נראה דלא חשיב הולכה משום דבכלל קבלת דמים היא כדאמר התם דאפקה לקבלה בלשון הולכה ועוד נראה דתני ושיר נמי נותן שמן ופתילה במנורה ומ"ש התוספות דלא דק תנא למיתני העבודות כסדרן הכי משמע נמי מדלא קתני הקומץ קודם המסדר את השלחן בהדי שאר עבודות מנחה: דף פג ולא משום טומאה כגון שנטמא בפנים ולא שקה וכן טמא ששמש דקתני בסמוך מוקי לה בפ"ב דשבועות כגון שנטמא מבפנים ולא שקה והיפוך בצנינורא כמ"ש התוספות מיהו קשה בטבול יום מאי איכא למימר דט"י שנקנס למקדש חייב פרת כמ"ש הרמב"ם ז"ל וא"כ היכי משפחת לה דט"י ששמש הוי במיתה ולא בכרת וי"ל כגון ששכח שהוא ט"י ונקנס למקדש בשוגג ונדע בפנים שהוא ט"י ולא שקה והיפוך בצנינורא וכה"ג כתבו התוספות בפ"ב דשבועות גבי הא דפריה אי דשקה בר פרת הוא הקשה ר"ת דהא נפקא מינה דמיתה כגון שהזיד בשמוש טומא' ושגג בטומאת מקדש שוב מצאתי בהשגת הראב"ד ז"ל שכתב דאי אתה מוצא אלא בכמה א"נ שעשה בית ד' ארנפה לצנינורא והיפוך באיברים מבחוץ: ויליף חילול חילול מתרומה מה להלן במיתה דבחילול דתרומה פתיב מיתה גביה ומתו בו כי יחללוהו אף פאן במיתה ופריה ונילף חילול חילול מנותר מה להלן בכרת דבחילול דנותר פתיב פרת גביה כי את קדש ה' חלל ונכרתה אף פאן בכרת ומסיק חילול דרבים מחילול דרבים עדיף והשתא ניחא דאע"ג דגבי נותר נמי פתיב חילול דרבים דולא יחללו דכתיב גבי טבל בנותר נמי איירי כמ"ש התוספות מ"מ לא ילפינן מיניה כיון דגבי ולא יחללו דטבל לא פתיב ביה פרת ולא שום עונש בהדיא: לימא מר במיתה דכתיב וכל זר וגו' לכאורה עיקר חסר דהנה להו לאתווי נמי רישא דקרא דכתיב ומתו בו כי יחללוהו וכל זר וגו' דהא רב נמי ידע קרא דוכל זר לא יאכל קדש דמיניה נפקא ליה דלוקה וצ"ל דקס"ד דרב נפקא ליה דלוקה מאידך קרא דבסוף הפרשה בהדיא פתיב וכל זר לא יאכל בו ואתרומה קאי ולהכי מקשי ליה דילמא במיתה מקרא דוכל זר לא יאכל קדש דקאי אמיתה מדכתיב ברישא ומתו בו כי יחללוהו: דף פד לעמידה בחרתיו ולא לישיבה פירש"י ז"ל ובפ"ב דזבחים רמינן מפדי יושב כזר דמי וכו' והתם מפרק לה משום דהוי זר ושלל רחץ ידים ושתיי יין שלשה פתובים וכו' והא דקאמר ש"ס לעיל אין בגדיהו עליהו אין פהונתו עליהו והווי להו זרים כו' ולא אמרינן נמי דהנה להו שלשה פתובין ע"ש בפ"ב דזבחים בפ"י רש"י ותוספות: אדרבא מנותר הנה ליה למילף שפן קדש פנים פיגול ונותר קצת תימא אמאי לא חשיב נמי יחיד דחילול דנותר ודבעל מום נאמרו בל' יחיד וחילול דטמא ששמש נאמר בלשון רבים: הנחנקין פרוק עשירי ואיצטריה למיכתב מפה איש כתבו התו' דגרסי' ואיצטריה למיכתב מפה איש ומת ואיצטריה למיכתב ואיש כי יכה כל נפש אדם וכתב מהר"ש לורי"א ז"ל ותימה הא דרשינו לעיל בפ' הנשרפין גבי הפהו בעשר מקלות כו' אליבא דרבנן ואיש

כי יפה כל נפש דבעינו נפש פולו ורבי יהודה דריש נפש כל דהו ונהלכה פרבנו ועוד לרבי יהודה דדריש נפש כל דהו מנלן הא דאפילו אקטן בן יומו חייב כו' והאריה שם לתרין קושיות הללו ודבריו תמוהים דלא קשה מידי דהא דיליף קטן מקרא דואיש כי יפה כל נפש לאו מייתורא דכל יליף לה אלא מדכתיב נפש ולא כתיב איש דריש לה דנפש משמע כל דהו נפש הו איש הו קטן וה"ק אי כתיב מפה איש ומת ה"א דוקא איש מדלא כתיב סתמא מפה נפש הו קטן לא כתב רחמנא ואיש כי יפה כל נפש דאפילו קטן במשמע אבל ייתורא דכל ודאי איצטריך לההיא דהפיהו בעשר מקלות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וע"כ צריך לומר כן לגירסת הספרים דגרסי ואיצטריך למיכתב כל מפה נפש ויליף מיניה קטן אע"ג דלא כתיב מפה כל נפש אלמא דלאו מייתורא דכל יליף קטן אלא מדכתיב נפש ולא כתיב איש והכי איתא בהדיא לקמן גבי הגונב נפש מישראל דיליף מדכתיב נפש ולא כתיב איש דאחד הגונב את האיש וא' אשה ואחד גר כותי ועבד משוחרר וקטן חייב ומ"ש התוספות ומפיק ליה מדכתיב ואיש כי יפה כל נפש נפש כל דהו לאו משום דלשון כל משמע כל דהו אלא משום דנפש משמע כל דהו נפש: ואיצטריך למיכתב מפה איש ואיצטריך למיכתב וכו' משמע דאמאי דמשני קאי ותימה בלא הך שינויא נמי תיקשי למה ליה למיכתב תרתי מפה איש ומת ואיש כי יפה כל נפש אדם וי"ל דאי לא הך שינויא איכא למימר דלהכי כתב לן רחמנא גבי רוצח תרתי הפאה מפני רשות בה מיתה דהיינו מפה איש ומת והפאה סתם בלא מיתה דהיינו ואיש כי יפה כל נפש אדם לגלויי מילתא בעלמא דכל היכא דכתיב הפאה סתם היינו מיתה דומיא דרוצח דכתיב ואיש כי יפה סתם והיינו מיתה מדכתיב מפה איש ומת ומעיקרא נמי לא פריך ואימא עד דקטיל לה אלא משו' דאשכחן הכא' סתם דהוי מית' דהיינו ואיש כי יכ' כל נפש אדם: דף פה ורבי שמעון האמר מלאכה שאינה צריכה וכו' פתבו התוספות והא דשרינן לבעול בתולה לכתחילה בשבת אם להנאת עצמו הוא צריך אפילו דם חבורי מיחבר כו' משמע דסבירא להו דאפילו האידנא דאין בקיאיין בהט"יה ואיכא פסיק ריש' דנדאי מוציא דם אפ"ה שרי וכן משמע בפ"ק דכתובות דפסיק ש"ס סתמא והלכתא מותר לבעול בתחילה בשבת ולא מחלק בין בניי בב"ל לבין בניי ארץ ישראל משמע דאפילו לבניי בב"ל דלא בקיאי בהט"יה כדאמר התם אפ"ה שרי ועוד דקאמר התם רב זביד שרא למיבעל בתחילה בשבת רב יהודה שרא למיבעל לכתחילה ביום טוב ורב פפי התיר אפי' בשבת אע"ג דכל הנה אמוראי בבב"ל הוו משמע דבלאו טעמא דהט"יה שרי וכן פסק הרמב"ם ז"ל ובש"ע סימן ר"פ סתמא דאין בו משום חובל ומותר לבעול בתחילה בשבת וכ"כ הרא"ש ז"ל סתמא משמע דהאידנא נמי שרי אע"ג דליכא מאן דבקי בהט"יה וכ"כ הראב"ן ז"ל וכן נוהגין האידנא לעשות גישואין בשבת ולא חיישינן שמהי בעול בשבת ואע"ג דתניא התם הכונס את הבתולה לא יבעול בתחילה בשבת ונחכמים מתירין וקאמר רבה מאן נחכמים ר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולא הוי פסיק רישיה משום דרוב בקיאיין בהט"יה גיהו צ"ל דסתמא דש"ס וכל הנה אמוראי לית להו הא דרבה ושמה אית להו טעמא דנחכמים דמתירין כר"י דפוסטר מקלקל בחבורה והכא דאיכא מצוה ואין מתכוין אפי' לכתחילה מותר כמ"ש התו' שם גביי הא דקאמר את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא וכו' וכן משמע דהא ר"י ס"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר כדאיתא בס"פ המוציא יין גביי נזיר חופף ומפסס ואפ"ה קאמר בפ"ק דכתובות דאסור לבעול בתחילה

בשבת משמע דלית ליה הא דרבה דאמר מאן חכמים ר"ש היא דאמר דבר שאין מתפונן
מותר וכו' ובהגהתאשיר"י שם כתב ולפי מהסס דלעיל מסיק טעמא משום רוב בקיאים
בהטויה א"כ השתא דאין בקיאים אסור ומדברי כל הפוסקים משמע דמותר אפינו האי דנא
וכן מיקר: הפהו הפאה שאין בה שנה פרוטה לוקה פיגוש רש"י בפ"ב דמפוח יש בה
תשלומי פרוטה משלם ואינו לוקה דילפינו בפירק אלו נערוות בפירווש ריביתה תורה חובל
בתבירו לתשלומין וכי אין בה שנה פרוטה לוקה ובפירק אלו נערוות פירש"י ז"ל דבעינו
שאין בה שנה פרוטה בכל חמשה דברים שבה כגון שלא פיתתו מכספו וממלאכתו וריפוי
לא הוצרך ולא צער הנה בה ובשונה שאין לו בנשת וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות
חובל המפה את חברו הפאה שאין בה שנה פרוטה לוקה שהרי אין כאן תשלומין כדי
שיהיה לאו זה ניתן לתשלומין משמע דביש בה שנה פרוטה פינו דניתן לתשלומין אינו
לוקה וכ"כ בש"ע סי' ת"כ הפהו מפה שאין בה שנה פרוטה לוקה פינו שאין בה חיוב
ממון משמע דביש בה חיוב ממון אפילו פרוטה אינו לוקה ואע"ג דפשוט הוא פתבתי
זאת לפי שראיתי עתה המפה או החובל את חברו נוהגים הדיינים לפסוק עליו שיפדה
מלקות במספר ארבעה זהובים או חצאי זהובים וכיוצא בזה ולא דינא הכי דכיון דבר
תשלומין אחד מחמשה דברים הוא לאו בר מלקות הוא אם לא שרוצין לפסוק עליו פן
דרך קנס לביישו: מאי פטור דקאמר פטור מממון לפי זה מצי למימר שיש בה שנה
פרוטה ומאי פטור דקאמר פטור ממלקות פינו דבר תשלומין הוא מיהו לא מיתוקמא
בהכי דא"כ לא הוי נמי דומיא דחייב דבנו דהוי בדינו דהיינו מיתה הכא נמי פטור מדינו
קאמר דהיינו ממון דבר תשלומין הוא ולא בר מלקות ונהו מצי לאקשוני תינח הפהו
אלא קללו מאי איכא למימר מ"ש בנו מאחר וש"ס לא חש להאריף מקשינו הפאה לקללה
מדכתיב מפה אביו ומקלל אביו גבי הדדי ומה שהפסי' ביניה' בדין גונב נפט מפרש
במדרש במדבר רבה פ' ט' ללמדך שעל זה נתחייב גונב נפש מישראל לאחר שהוא מפה
אביו ואמו ומקללם לפי שאינו גדל עמהם ואינו מפרם בעמה במקוניהם שבעמה לא מצי
פריף הכא והאמר רב ששת ביישו ישן ומת חייב' כדפריף לעיל וכ"ש לגירסת ר"ת
דגריס ביישו חייב דשאני לעיל דכיון דבעי למימר דטעמא דפטור משום דגברא קטילא
הוא לכה פריף שפיר דמה לי הפהו וקללו מה לי ביישו דכיון דגברא קטילא הוא ביישו
נמי פטור אבל הכא קאמר דטעמא דמקלל דפטור משום דגזירת הפתוב הוא דבעינו
הראוי להתקיים ומפה נמי פטור משום דמקשינו הפאה לקללה פינו דגבי הדדי פתיבי
אבל ביישו דליכא קרא לפטרו לכה חייב ולפי זה צ"ל דהא דקאמר מקשינו הפאה לקללה
לאו במה מצינו קאמר כה פירש"י ז"ל בלשון ראשון דא"כ ביישו נמי גילף במה מצינו
מקלל דבעינו הראוי להתקיים אלא פינו דגבי הדדי פתיכו גמרינו להו מהדדי ונראה
מדלא קאמר אלא אמר רב מרי דאוקימתא קמייתי קאי דכשעשה תשובה איירי ואפ"ה
אחר פטור פינו דיוצא ליהרג אבל לא עשה תשובה בנו נמי פטור וכן משמע מדברי
הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות ממרים: ממסית שהרי אמרה תורה לא תחמול וכו' נראה
דיליף לה משום דרישא דקרא באב המסית את הבן נמי איירי דכתיב או רעה אשר
כנפשה ודרשו חכמים זה אביה וא"כ לא תחמול ולא תכסה עליו אאב שמסית את הבן
גמי קאי: זה חומר במקלל ארישא קאי דקתני דאינו חייב עד שיעשה בהן חבורה וקאמר
דבשביל זה יש חומר במקלל וכו' ולהכי נקט זה חומר ולא קתני חומר גנבו ומכרו ישן

מהו יש דָרָה עֵימור בְּכָה וכו' תִּימָה פִּינֹן דְּלָא קְמִיבְעִי לִיה אֵלָא אִי הֵוִי דָרָה עֵימור בְּכָה
אִי לֹא א"כ אַמַּאי נִקְט גְּנָבו וּמְכָרו יִשְׁן הֵוִה לִיה לְמִיבְעִי עֵימָר בּוּ יִשְׁן מֵהוּ אפִּי גְּנָבו
וּמְכָרו כְּשֶׁהוּא נִיעוֹר וְאִי לֹא הֵוִי גְרָסִי יִשְׁן דָרָה עֵימור בְּכָה וכו' אֲתִי שְׁפִיר וְהֶרְמַב"ם ו"ל
בפ"ט מֵהֶלְכוֹת גְּנִיבָה כְּתֹב וְאָפִי לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ אֵלָא בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְרוּטָה פְּגוֹן שְׁנִשְׁעוֹן
אוּ נִסְמָה עָלָיו אע"פ שֶׁהִגְנֵב יִשְׁן חֲזִיב וְכֹתֵב עוֹד אִם גְּנָבוּ וְהוּא יִשְׁן וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ כְּשֶׁהוּא
יִשְׁן וּמְכָרו וְעַד יֵינן הוּא יִשְׁן הֵרִי זֶה פְטוֹר וְכֹתֵב עָלָיו שֵׁם הָרַב הַמַּגִּיד בְּעֵינֵי דְלָא אִיפְשִׁיטִי
וּסְפֵק נְפִשׁוֹת לְהַקֵּל מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְכְּשֶׁגְּנָבוּ וּמְכָרו כְּשֶׁהוּא נִיעוֹר אע"ג דְּנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ יִשְׁן
לֹא קְמִיבְעֵינֵי לִיה לְרַבִּי יִרְמְיָה דְּוַדַּאי הֵוִי דָרָה עֵימור בְּכָה דְּזִימְנִין אָדָם נִסְמָה עַל עַבְדּוֹ
בְּשִׁעָה שֶׁהוּא יִשְׁן וְלֹא קְמִיבְעֵינֵי לִיה אֵלָא בְּגְנָבוּ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ וּמְכָרו הֶפֶל כְּשֶׁהוּא יִשְׁן וְלֹא
נִיעוֹר בְּנִתְיָם וְכֹן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמַב"ם ו"ל דְּכִשְׁלֹא נִיעוֹר בֵּינִתְיָם אִינְרִי מְדַכְתִּיב
וּמְכָרו וְעַד יֵינן הוּא יִשְׁן וּבִכְה"ג דְּוָקָא מְסַפְקָא לִיה אִי הֵוִי דָרָה עֵימור בְּכָה פִּינֹן דְּמִשְׁעָה
שְׁגָנְבוּ עַד שֶׁמְכָרו לֹא נִיעַר כָּלֵל אֲשֶׁה שְׁגָנְבָה אֲשֶׁה מְנִינן וּגְבִי רוּצַח דְּאִיצְטְרִיָה לְמִיכְתָּב
מִפְּה אִישׁ וְאִיצְטְרִיָה לְמִיכְתָּב נְמִי וְאִישׁ כִּי יָפָה כְּדָאֵמֵר לְעֵיל אִין לְהַקְשׁוֹת הַשְׁתָּא נְמִי
דְּכִתִּיבִי תְרוּנִיָהוּ אֲפִתִי אֲשֶׁה שְׁהֶרְגָה אֲשֶׁה מְנִינן י"ל מְדַכְתִּיב כָּל מִפְּה נְפִשׁ יִלְפִינן אֲשֶׁה
שְׁהֶרְגָה אֲשֶׁה וְאִי לֹא כְּתִיב אֵלָא מִפְּה אִישׁ וְכָל מִפְּה נְפִשׁ ה"א דְּאָפִי קִטְוֹן שְׁהֶפָה יֵהָא חֲזִיב
לְכֹן אִיצְטְרִיָה לְמִיכְתָּב נְמִי וְאִישׁ כִּי יָפָה לְהוֹצִיא אֶת הַקִּטְוֹן שְׁהֶפָה כַּדְפִירִשׁ"י ו"ל בַּפ'
מִשְׁפָּטִים: דָּף פוּ אֲנָא מוֹנְמַצָּא בְּיָדוּ קְאָמִינָא דְקָאִי אֲנִגְנָב וּמִשְׁמַע שְׁפִיר וְנִמְצָא פְרִט לְמִצּוֹי
כְּבָר אָבֵל מִכִּי יִמְצָא לִיכָא לְמִילָף מִיָּדִי דע"כ אֲגוּפָא דְעוּבְדָא קָאִי כָּאֵלוּ כְּתִיב כִּי יִהְיֶה
אִישׁ גּוֹנֵב נְפִשׁ וְכֹן כִּי יִהְיֶה אִישׁ שׁוֹכֵב עִם אֲשֶׁה פִּינֹן דְּלֹא קָאִי אֲנִגְנָב וְהַשְׁתָּא נִיחָא
דְּבִסוּטָה דְרָשִׁינן כִּי יִמְצָא חָלָל פְּרִט לְמִצּוֹי מִשׁוּם דְּהִתָּם נְמִי כִּי יִמְצָא אַחֲלָל קָאִי וְשִׁינְיָה
שְׁפִיר לְמִדְרַשׁ כִּי יִמְצָא פְרִט לְמִצּוֹי וְכֹן וּמוֹצָא כְּדִי גְּאֹלְתוֹ אֲתִי נְמִי שְׁפִיר דְּדָרְשִׁינן פְּרִט
לְמִצּוֹי מֵהָאִי טַעְמָא: לֹא תִגְנוֹב בְּגוֹנֵב נְפִשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר לֹא תִגְנוֹבוּ בְּגוֹנֵב מְמוֹן הַכְּתוּב
מְדַבֵּר וְכֹתֵב לֵן לֹא תִגְנוֹב בְּלִשׁוֹן יְחִיד דְּוָמִיא דְלֹא תִרְצַח וְלֹא תִנְאַף וְשָׂאֵר דְּבָרוֹת דְּכּוֹלֵן
בְּלִשׁוֹן יְחִיד נִאָמְרוּ וְלֹא תִגְנוֹבוּ לִשׁוֹן רַבִּים דְּוָמִיא דְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקִרוּ וְלֹא תִשְׁבְּעוּ
דְּכוּלְהוּ גְבִי הַדְּדִי כְּתִיבִי וּבְרִישׁ פְּרָק אִיזְהוּ נִשְׁף מוֹקִי ש"ס יִיתוּרָא דְלֹא תִגְנוֹבוּ עַל מְנַת
לְמַקְט וְעַל מְנַת לְשִׁלְמֵ תִשְׁלוּמִי כְּפָל וּפִירִשׁ שֵׁם דְּלֵהֲכִי כְּתִיב לִשׁוֹן רַבִּים שְׁפָל הַרוּצָה
לְגָנוֹב עַל מְנַת לְמַקְט אוּ לְשִׁלְמֵ כְּפָל דְרָכּוּ לְגַלוֹת הַדְּבָר תַּחֲזִיקָה לְחַבְרִיָו שְׁיֵהָא עַד בְּדַבֵּר
וְלֹא יִהְיֶה נִתְפָס עָלָיו כְּגַנֵּב גְּמוֹר וְאִזְהַר רַחֲמָנָא כֹּן לְתַרְנוּיָהוּ לְגָנֵב עֲצָמוּ וְגַם לְחַבְרִיָו
הַיּוֹדֵעַ בְּדַבֵּר וְאִינוּ מְגַלָּה לְבַעַל הַחֶפֶץ: דָּף פז דְּאִי לְהָאִי גִיסָא קָאִי שְׂרִי חֲמִץ בְּפִסַּח כְּתִבוּ
הַתּוֹסֵפִי וְתִימָא הָא מֵאֵן דְּאָמֵר עַד הַפּוֹרִים מוֹדָה דְּאִם עֲבְרוּהָ אַחַר הַפּוֹרִים מְעוֹבְרָ' כּו'
פִּינֹן דְּמְדַרְבְּנֹן בְּעֵלְמָא הוּא דְלֹא לִיתּוּ לְזִלְזוּלִי בְּחֲמִץ נִרְאָה דְמֵאֵן דְּאָסֵר לְעַבֵּר אַחַר
הַפּוֹרִים דְלֹא לִיתּוּ לְזִלְזוּלִי בְּחֲמִץ ס"ל דְּמֵהָאִי טַעְמָא אפִּי' אִם עֲבְרוּהָ אִינְהָ מְעוֹבְרָת וְכֹן
מִשְׁמַע בְּהִדְיָא לְעֵיל בַּפ"ק גְּבִי הָא דְאָמֵר שְׁמוּאֵל אִין מְעַבְרִין אֶת הַשְּׁנָה בְּיוֹם שְׁלִשִׁים שָׁל
אָדָר הוּאִיל וְרֵאוּי לְקוֹבְעוּ נִסּוֹן דְּקִבְעֵי ש"ס עֵיבְרוּהָ מֵאִי אָמֵר עוֹלָא אִין מְקַדְשִׁין אֶת
הַחֹדֶשׁ קוֹדְשׁוּ מֵאִי אָמֵר רַבָּא בְּטַל הַעֵיבוֹר רַב נַחְמֵן אָמֵר מְעוֹבְרָ וּמְקוֹדֶשׁ וְקָאֵמֵר לִיה
רַבָּא לְרַב נַחְמֵן מְפִדִי מְפּוֹרִיא לְפִיִּסְחָא תְּלָתִין יוֹמִין הוּוּ וּמְפּוֹרִיא דְרָשִׁינן בְּהֶלְכוֹת פִּסַּח
דְּתַנְיָא שׁוֹאֲלִין בְּהֶלְכוֹת פִּסַּח קוֹדֶם פִּסַּח שְׁלִשִׁים יוֹם וְכִי מְטִי רִישׁ יִרְחָא מְרַחֲקִין לִיה אֲתִי
לְזִלְזוּלִי בְּחֲמִץ אֲלֵמָא דְמֵאֵן דְּחִיִּישׁ לְהָאִי טַעְמָא דְאֲתִי לְזִלְזוּלִי בְּחֲמִץ אִית לִיה דְּאָפִי

עברוהו פֶּכֶר אֵינָהּ מְעוֹפֶרֶת דָּהָא רַב נַחְמָן דָּאָמַר מְעוֹפֶר וּמְקוֹדֵשׁ בְּדִיעֵבַד אֵינְרִי שְׁפָכֶר
עֲבְרוּהוּ וְאִפִּי"ה אֶקְשִׁי לִיהּ רַבָּא וּבְעֵי לְמִימַר דְּבִטְלָה הָעֵיבּוֹר כִּי הֵיכִי דְלֵא לִיתּוּ לְזִלְזוּלֵי
בְּחֻמְזָא וְאִתְּ אֶפְתִּי מַאי קָאָמַר אֵי לֵהֲאִי גִיסָא קָא שְׂרִי חֻמְזָא בְּפִסְחָא וְאִי לֵהֲאִי גִיסָא וְכוּ'
דָּהָא אֵי אָמְרִי אֵינְהוּ דָּאִין מְעַפְרִין אַחַר פּוּרִים זָקֵן מְמַרָּא הֵיכִי מְצִי לְמַעְבֵּר וְכִי בְּדִידִינָהּ
תִּלְיָא מְלִתָּא וְהָא סְנֵהֲדְרִין וְנִשְׂיָא הוּא דְמַעְבְּרִין אֶת הַשְּׁנָה כְּדָאִיתָא בַּפ"ק וִי"ל דְּמִשְׁפַּחַת
לָהּ כְּגוֹן שְׁנִתְּנוּ לּוּ סְנֵהֲדְרִין וְנִשְׂיָא הַרְשׁוּת לְעַבְרָא כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"ה מֵהִלְכוֹת קִידוּשׁ
הַחֹדֶשׁ רִישׁ לְקִישׁ אֹמַר עֲשִׂירִי בְּאַחַד עֶשְׂרֵי כְּתוּבוֹ הַתּוֹסֵף וְאִתְּ וְלַר"ש בֶּן לְקִישׁ אֵי אָמַר
זָקֵן מְמַרָּא כַּר' יוֹחָנָן אֲמַאי מִן חֲזִיב הָרִי מַחְמִיר הוּא וְאִין כָּאֵן דְּבָר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וִי"ל
דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ וְכוּ' וְכ"כ בְּסוּמָא עֲקָבִיא בֶּן מֵהִלְלָאֵל מְטַמֵּא וְאֵע"ג דְּעַקְבִּיא מַחְמִיר זִימְנִין
דְּהוּנָא קוֹלָא וְכוּ' וְכֵן פִּירִש"י וִי"ל בְּהֵךְ שְׁמַעְתָּא בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי וְלֹא הוֹצֵרְכוּ לְפָרֶשׁ כֹּן דָּהָא
דְּקִתְּנִי אֵינּוּ חֲזִיב אֶלָּא עַל דְּבָר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת לָאו דְּבַעֲיִנּוּ שְׂיִוְרָה זָקֵן מְמַרָּא
לְקוֹלָא לְהַתִּיר דְּבָר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת אֶלָּא בְּעִינּוּ שְׁנִחְלִקוּ זָקֵן מְמַרָּא וְסְנֵהֲדְרִין
בְּדָבָר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת בֵּין שְׁהִי סְנֵהֲדְרִין אוֹסְרִין וְהוּא מַתִּיר בֵּין שְׁהִי
סְנֵהֲדְרִין מַתִּירִין וְהוּא אוֹסֵר בֵּין דְּדָבָר שְׁזָדוֹנוּ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת הוּא חֲזִיב דְּהֵכִי יִלְפִינּוּ
לָהּ מַג"ש מְוֹנְעֵלֶם דְּבָר מְעִינֵי הַקְּהֵל מֵה לְהֵלֵן בְּדָבָר שְׁחֲזִיב עַל זְדוֹנוֹ פֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת
אֵינְרִי אֵפֵי כָּאֵן בְּעִינּוּ שְׁיִחְלִקוּ בְּדָבָר שְׁחֲזִיבִין עַל זְדוֹנוֹ פֶּרֶת וְכוּ' וְכ"כ בְּהֵדְיָא הֶרְמֵב"ם
וִי"ל בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת מְמָרִים דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּפִלְגֻתָּא דְּשִׁמוּאֵל וְרַבִּי אֲבָהוּ תִּימָה אֲמַאי נִקְט
פְּלוּגְתִּינְהוּ דְּשִׁמוּאֵל וְרַבִּי אֲבָהוּ וְהֵלֵא אֲשַׁפְּחוּ פְּמָה פְּלוּגְתוֹת דְּתַנְיָא וְאִמּוֹרָאֵי בְּדִינֵי
מְמוֹנוֹת דְּמַר מַחְזִיב וּמַר פּוּטֵר וְאֵי פְּלִיגֵי זָקֵן מְמַרָּא וְרַבְּנָן בְּפִלְגֻתִּינְהוּ דְּתַנְיָא וְאִמּוֹרָאֵי
וְהוּצִיאוּ מְמוֹן בְּדִין וְקִידֵשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה אֶתִּי לִידֵי פֶּרֶת בֵּין אֵי סְבִירָא לְהוּ לְרַבְּנָן כְּמָאֵן
דְּמַחְזִיב וְזָקֵן מְמַרָּא כְּמָאֵן דְּפּוּטֵר בֵּין אֵי סְבִירָא לְהוּ לְרַבְּנָן כְּמָאֵן מְמַרָּא כְּמָאֵן
דְּמַחְזִיב כְּמוֹ שְׁפִירִש"י וִי"ל וְכֵן קָשָׁה בְּסוּמָאֵי אֲמַאי קָאָמַר דִּינֵי מַפּוֹת בְּפִלְגֻתָּא דְּרַבִּי
יִשְׁמַעֵאל וְרַבְּנָן וְהֵלֵא פְּמָה פְּלוּגְתוֹת אֲשַׁפְּחוּ בְּדִינֵי מַלְקוֹת אֵי חֲזִיב מַלְקוֹת אֵי לָאו וְאֵי
פְּלִיגֵי זָקֵן מְמַרָּא וְרַבְּנָן בְּהֵכִי אֶתִּיא לִידֵי פֶּרֶת ע"י קִידוּשֵׁי אִשָּׁה כַּדְפִירִש"י וִי"ל וִי"ל
דְּרַבּוּתָּא נִקְט דְּלֹא מִיבְעִיא אִם נִחְלִקוּ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת אוּ בְּדִין מְדִינֵי מַלְקוֹת דְּאֶתִּיא שְׁפִיר
אֶלָּא אִפִּי אִם נִחְלִקוּ בְּמִנְיָן הַדְּיִינִין שְׁדִינִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת אוּ בְּמִנְיָן הַדְּיִינִין שְׁדִינִין דִּינֵי
מַלְקוֹת אֶתִּיא נְמִי שְׁפִיר וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם וִי"ל בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת מְמָרִים שְׁפַתְב
וְכֵן אִם נִחְלִקוּ בְּדִין מְדִינֵי מְמוֹנוֹת אוּ בְּמִנְיָן הַדְּיִינִין שְׁדִינִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת הָרִי זֶה חֲזִיב וְכוּ'
וְכֵן אִם נִחְלִקוּ בְּדִינֵי מַפּוֹת אוּ בְּמִנְיָן הַדְּיִינִין וְכוּ': דָּף פַּח מַאי לָאו דָּהוּ אָמַר מְפִי הַשְּׁמוּעָה
וְכוּ' נִרְאָה דְּדִינֵי הֵכִי מְדַנְקֵט כְּףֵי דְּרִשְׁתִּי וְכְףֵי דְּרִשְׁוֹ חֲבֵרִין וְכוּ' וְלֹא קִתְּנִי סְתָמָא דְּבָאִין
וְשׁוֹאֲלִין אֶת הַדִּין מַאי לָאו דְּאֶתִּי לְאֲשַׁמְעִי דְּאִפִּי אֹמַר כְּףֵי דְּרִשְׁתִּי מְפִי הַשְּׁמוּעָה וְכְףֵי
דְּרִשְׁוֹ חֲבֵרִין לְפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם אִפִּי"ה חֲזִיב וְדַחֵי דְּלָאו דִּיּוֹקָא הוּא: בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּי
מַחִיל כְּתוּבוֹ הַתּוֹ' הֵינּוּ דְּוִקָא קוֹדֵם שְׁנַמְחָקָה הַמְּגִילָה אֶבֶל לְאַחַר שְׁנַמְחָקָה הַמְּגִילָה אֵין
יְכוּל לְמַחְוֹל נִרְאָה דְּהֵינּוּ דְּוִקָא לְמָאֵן דָּאָמַר בְּפִרְקֵי אַרוּסָה דְּלְאַחַר סְתִירָה נְמִי מַחְוֹל אֶבֶל
לְמָאֵן דָּאָמַר קוֹדֵם סְתִירָה מַחְוֹל לְאַחַר סְתִירָה אֵינוּ מַחְוֹל וְהֵכִי קִינְיָמָא לֹן בְּדִינֵי ש"ס
הַתָּם וְכ"כ הֶרְמֵב"ם וִי"ל א"כ אִפִּי קוֹדֵם שְׁנַמְחָקָה הַמְּגִילָה בֵּין שְׁנַסְתֵּרָה אֵין יְכוּל לְמַחְוֹל
וּקְצַת קָשָׁה אֲמַאי לָאו נִקְט נְמִי בְּעַל שְׁרוּצָה לְמַחְוֹל עַל קִינּוּי מוֹחֵל כְּדַנְקֵט בְּבִין סוּרָר
וּמוֹרָה שְׁרָצוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ לְמַחְוֹל לּוֹ וּבְזָקֵן מְמַרָּא שְׁרָצוּ בֵּית דִּינּוּ לְמַחְוֹל לּוֹ כו': כָּל מִי

שהוא חכם ושפל בדרך ונדעת הבריות נוחה הימנו פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות סנהדרין הרי הוא אומר אנשים חכמים ונבונים הרי בעל חכמה אמור וידועים לשבטיכם אלו שרות הבריות נוחה מהם וכמה יהיו אהובים לבריות בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וכו' ומה משה רבינו עניו אף כל דין צריך להיות עניו וכו': שלחו מתם איזהו בן העולם הבא אע"ג דכל ישראל יש להן חלק לעוה"ב היינו לאחר שמת ונגידון בחיבוט הקבר ובעונשו של גיהנום שיהמית.

הנהעונשין מכפרין עליו ונעשה בן עוה"ב וקכי קאמר איזהו בן העוה"ב כמות שהוא חי וכן צ"ל במסכת תענית גבי רבי ברוקא חוזא דהנה קאי בשוקא דבי' לפט אשכחין לאליהו א"ל איפא הקא בהאי שוק בר עלמא דאתי א"ל לא אדהכי חזי לההוא גברא וכו': אין לנו אלא תפילין ואלקבא דרבי יהודה כתבו התוספות כל הנה דרשות דדרשין לעיל מקרא דכי יפלא לא חייש ודבריהם תמוהים דנהי דלא ס"ל פברייטא דלעיל מ"מ קא קרא בהדיא פתיב פי יפלא ממה דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין בין נגע לנגע וכו' וקמת ועלית אל המקום אלמא דלאו בתפילין לחוד נעשה זקן ממרא אלא בנגעים ובדמים ובשאר דינים נמי לכה נראה דר' יהודה דאמר לעיל על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים לאו לאפלוגי אדר' מאיר קאי אלא לאוספי על דבריו בא דר' מאיר לא מיחייב אלא על דבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת ור' יהודה סבר דכל שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים נמי חייב מדכתיב ע"פ התורה אשר יורוה מיהו ג"ש דר' מאיר דדבר דבר נמי אית ליה והשתא ניחא דכל חד לטפויי קאתי דר"ש נמי לטפויי על דברי ר' יהודה קאתי דסבירא ליה דאפילו על דקדוק אחד מדברי סופרים חייב והא דקאמר לעיל ורבי יהודה על פי התורה אשר יורוה עד דאיפא תורה ויורוה לאו למעוטי דבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת קאמר אלא לאפוקי מדברי שמעון דאמר אפילו על דקדוק אחד ור' אושעיה אתי לפרושי דברי ר' יהודה וקאמר דלא מחייב ר' יהודה בדבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים אלא א"כ יש בו כדי להוסיף ואם הוסיף גורע והיינו תפילין נמצא דלא מחייב ר"י אלא בדבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת ובתפילין ולעולם כל הני דרשות דדרשין לעיל מפי יפלא ר"י נמי חייש להו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות מקריים: דף פט בעדים זוממין פתיב והנשארים דלא כולי עלמא חזו לסהדותא תימא בבן סורר ומורה נמי אמאי פתיב וכל ישראל ישמעו ויראו הא לאו כ"ע חזו להיות בן סורר ומורה דמשהקיף זקן התחתון איש הוא ואינו נעשה בן סורר ומורה פדאמר' בר"פ בן סורר ומורה ויש לדחוק דנהי דלאו כ"ע חזו להיות נידון בבן סורר ומורה מ"מ חזו לעשות פמוהו לאכול אכילת בן סורר ומורה אבל להעיד שקר לא שייך במי שהוא פסול: אפילו כיון את ההלכה לטמא את הטמא ולהכי בריש פירקין קתני להו מתנית' בתרתי נביא השקר והמתנבא בשם עכו"ם לאשמעי' דאפילו מתנבא באמת כיון דבשם עכו"ם מתנבא חייב: מיז והאלהים נסה את אברהם משמע דמעשה העקדה מיז אחר דבריו של שטן הנה וכן משמע ממה שנאמר ויהי אחר הדברים האלה דכ"מ שנאמר אחר סמוך ומימה דמדקאמר שטן מפל סעודה שעשה לא היה לו להקריב תור חד משמע דמיז אחר הסעודה הנה אמר הכי וסעודה ביום הגמל את יצחק הנה ובשעת העקדה כבר היה בן שלשים ושבע שנים: אם אני אומר לו זבח את בנו לפני מיז זבחו לפי שקטרג עליו על שלא הקריב שום קרבן

מסעודת בנו לכה השיב לו שאפני אם יאמר לו זבח את בנו עצמו לשם קרבן מיד זוכחו ובסמוך נמי דאמר ליה יצחק לישמעאל ובאבר אחד אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה זבח עצמה וכו' לפי שהמילה בקרבן יחשב כדמשמע במדרש רבה ריש פ' ונרא ר' לוי פתח ושור ואיל לשלמים לזבחון לפני ה' אמר מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הרניני נגלה עליו ומברכו אברהם ששל עצמו לשמי על אחת כמה וכמה ולכה בשעה ששל אברהם ילידי ביתו והעמיד גבעת ערלות והתליעו עלה ריחן לפני הקב"ה פעולה שהוא כליל לאישים כדאיתא במדרש רבה סוף פרשת לך לך ומהאי טעמא נראה מה שמלין בב"ה בצפון לפי שהעולה שחיתתה בצפון והינינו דאמר ליה באבר אחד שנעשה בה קרבן אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה זבח עצמה לפני לשם קרבן אני זוכח.

וכיון שהילד הנמול נחשב כקרבן כה רגלי הסנדק שמלין עליהו חשוב כמזבח כמ"ש בהקדמי מהרי"ל ז"ל בהלכות מילה ונראה דלכה נוהגין ליתן כוס יין של ברכה לשותות לסנדק ואין נותנין אותו לתינוק כדרך שנוהגין בכוס יין של קדוש לפי שהעולה טעונה נסכים שהיו מנסכין יין על גבי המזבח בשעת ההקרבה וכיון שהילד דומה לקרבן עולה והסנדק דומה למזבח לכה נותנין כוס יין של ברכה בגרונו של סנדק דהנה ליה כמנסה יין על גבי המזבח וכי האי גוונא איתא בפרק בא לו אמר ר' ברכיה הרוצה שינסה יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין שנאמר אליכם אישים אקרא נראה דלכה נקט לישנא דימלא גרונו יין ולא קאמר ישקה ת"ח יין לפי שהיין שהיו מנסכין על גבי המזבח היו נותנין בתוך הסכל שהיה על גבי המזבח והיה בו נקב כמין חוטמין כדאיתא סוף פרק לילב וערבה ואותו נקב עשוי כגרון של אדם ומשם יורד לשיתין וקאמר ריש לקיש התיב בזמן שמנסכין פוקקין את השיתין לקיים מה שנאמר שחר לה' ופירש"י ז"ל שפוקקין את הנקב שהנסכים יורדין בו לשיתין שינראה היין עליו כגרון מלא ושבע ואיתא נמי התיב שמע מינה פי שבע איניש חמרא מגרוני' שבע לכה נקט ימלא גרונו של ת"ח יין פי' תחת גרונו של מזבח וה"ל כמנסה יין על גבי המזבח וה"ל כשנותנין כוס של ברכת היין בגרונו של סנדק הנה ליה כמנסה יין על גבי המזבח מאחר שהסנדק חשוב כמזבח ומהאי נראה דדוקא הסנדק המחזיק את הולד בשעת המילה על ברפיו הוא יחזיקנו ג"כ בשעת ברכה וישתה מן הכוס של יין ודלא פאותן שנוטלין את הילד מן הסנדק לאחר שנימול ונותנין אותו לאדם אחר להחזיקו בשעת ברכה והוא שותה כוס של ברכה דאיהו לאו מזבח יחשב ומה לו לשותות כוס של ברכה זו והינינו דכתיב ומלפי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין ואיתא במדרש שרמז לו על המנחות והנסכים לפי שאברהם נביא וחקם הנה והוציא לו לחם לאכול ויין לשותות והנה ליה פאלו הביא מנחות ונסכים שנאמר אליכם אישים אקרא.

עוד נראה פיון דילד הנמול כקרבן הוא לכה האב והמוהל כשמברכין צריכין לעמוד כמו שכתב בש"ע טור י"ד סימן רס"ה דהמוהל ככהן המקריב הוא וכהן העובד מן השב באזהרה מדכתיב לעמוד ולשרת כדאמרי' בסוף פרק הנשרפין והאב נמי פיון שמביא קרבן צריך לעמוד שם כדאיתא בספרי תשמרו שיהו פהנים לויים וישראלים עומדין על גבי מפתן למדו ותקנו מעמדות: כל ישראל פרק אחד עשר פרק זה כולו דבר אגדה הוא ע"כ ראיתי להקרים לו פי' אגדה אחת ממסכת שבת פרק הבונה לפי שעניני אגדה ההיא

שייכים לפרק זה: אמרו ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר פנותיהו.

אלף בית אלף בינה. גימל דלת גמול דלים.

מ"ט פשוטה פרעיה דגימל לגבי דלת שפן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים. ומ"ט פשוטה פרעיה דדלת לגבי גימל דלמצי ליה נפשיה ומ"ט מהדר אפיה דדלת מגימל דלתו ליה בצניעה כי היכי דלא ליכסוף מיניה.

ה"ו זה שמו של הקב"ה. ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה פן הקב"ה זן אותה וזן אותה ומטיב לה ונותן לה רבושה וקושר לה כתר לעה"ב.

מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום. נון כפופה נון פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט.

ס"ע סמוך עניים ל' אחר סימני' עשה בתורה וקנה אותה. פא כפופה פא פשוטה פי פתוח פי סתום.

צדי כפופה וצדי פשוטה צדיק כפוף וצדיק פשוט. היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לה הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנוח ראש.

קוף קדוש. ריש רשע.

מ"ט מהדר אפיה דקוף מריש אמר הקב"ה איני יכול להסתפל ברשע ומ"ט מהדר תגיה דקוף לגבי ריש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי. ומ"ט פרעיה דקוף תלויה דאי הדר ביה לעייל וליעול בהך מסייע ליה לריש לקיש דאמר ר"ל מ"ד אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייפין אותו שין שקר תיו אמת.

מ"ט שקר מקרבה מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח. ומ"ט שיקרא אהדא כרעא קאי ואמת מלבן לבוני' קושטא קאי שיקרא לא קאי.

את בש אותי תיעב אתאנה לו, ב"ש בי לא חשק שמי יחול עליו. ג"ר גופו טימא ארחם עליו.

דק דלתותי נעל קרניו לא אגדע. עד פאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים את בש אם אתה בוש גר דק אם אתה עושה פן יגור בדוק.

ה"ץ ו"פ אם אתה עושה פן חציצה הוי בינה לאף. ז"ע ח"ס ט"ן ואין אתה מזדעזע מן השטן.

י"ם כ"ל אמר שר של גיהנם לפני הקב"ה רבש"ע לים פל. אמר הקב"ה אח"ס בט"ע גי"ף אני חס עליהם מפני שבעטו בגוף.

דכ"ץ דפים הם כנים הם צדיקים הם. הל"ק אין לה חלק בהן.

ומרזן שאת אמר שר של גיהנם לפני רבש"ע ונניי מזרעו של שאת. א"ל אל בם גן דם להיכן אוליכון לגן הדם.

האלוף אמר שר של גיהנם לפני הקב"ה עיף אנכי. ז"ח ח"ק א"ל הללו ורעו של יצחק. ויש לדקדק באגדה זו כמה דקדוקים ואין להאריך אף קשה אמאי לא דרשו נמי כף פשוטה כמו שדרשו שאר אותיות מנצפ"ך. עוד קשה מאי פנונתו דשר של גיהנם אחר שהשיב לו ית' שלא יתן לו ישראל חזר והפציר בו פעמים וגבי בלעם חשיב ליה ש"ס כה"ג לחוצפא כדאמרי' בפרקין חוצפא אפי' כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם וכו'.

ועוד קשה דקאמר ומרזן שת זניני מזרעו של שת אמאי נקט הכתוב שת ולא נקט אדם הראשון שכל העולם יצאו ממנו. וכן יש להקשות אקרא דיקרקר כל בני שת שפירשו כל בני העולם שיצאו משת בנו של אדם הראשון אמאי נקט קרא שת ולא נקט אדם דהל"ל וקרקר כל בני אדם ושמא משום דהוה קרא אמשיח קאי כדמשמע ברישא דקרא דכתיב אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרף ככב מייעלב וגו' ואמרו חז"ל כי משיח הוה דוד בעצמו הוא אדם הראשון והסי' אד"ם ולכך נא יתכן לכתוב וקרקר כל בני אדם כיון דאיהו גופיה היינו אדם ולא שינף נמי למיכתב וקרקר כל בניו דאין מקרא נכתב ויוצא מידי פשוטו ונראה לפרש לפי שהוא ית' שמו לא ברא את העולם אלא לכבודו בשביל ישראל עמו ונתלתו שידעו ויפירו גדולתו ואלהותו וישמרו מצותיו ותורתו למען ייטב להם בעה"ז שהוא עולם גנפני ובעה"ב שהוא עולם הנשמות ולכך בא הוא ית' להזהיר אותנו באותיות התורה על שני דברים שהעולם עומד עליהם דהיינו על התורה ועל גמילות חסדים להשלים אותנו בגוף ונשמה תורה נגד הנשמה וג"ח נגד הגוף דהא בהא תליא.

ואע"ג דאיכא נמי עבודה שהעולם עומד עליה עבודה שאני דאינה אלא בזמן שב"ה קיים ולא שייכא אלא בכהנים. ועוד דהנהך תרתי עדיפי מעבודה דמפפרי ספי מינה כדאייתא בפ"ק דר"ה לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה אמר אפיי בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וג"ח ואיחא נמי בפירקין הרוצה להנצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה וג"ח וכו' וא"ל אפיי לרבא מר הא תורה והא ג"ח.

ובפ"ק דעובדי כוכבים איתא דא"ל ר' חנינא בר תרדיון לר' אליעזר בן פרטא אשריף שנתפסת על ה' דברים ואתה ניצול שעסקת בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי אלא בתורה וכו' לכן בא הוא ית' להזהיר אותו על שני דברים להנחיל אותנו העה"ז והבא וקאמר א"ב אלה בינה התורה שנקראת בינה צריף האדם ללמדה וקרי לה בינה רמז שלא ילמוד אותה דרף שיטה בהעברה בעלמא דעיקר מצוה היא שיהא עמל בתורה ולהעמיק בה להבין בה דבר מתוך דבר ושמא להכי נקראת בית לשון מבית לפרוכת פי' שילמוד פנימיות התורה והיינו בינה שביין דבר מתוך דבר זהו נגד הנשמה ונגד הגוף אמר ג"ד גמול דלים והיינו בגוף וממון.

מ"ט פשוטה פרעיה דגימל לגבי דלת שפון דרפן של ג"ח וכו' אמרו חז"ל בפ"ק דעובדי כוכבים ועליהו לא יבול שאפי' שיחת חולין של ת"ח צריף תלמוד לכך נראה דהיינו מה שהמלמדים פשלו למדים עם הקטנים אותיות אלה בית אומרים להן שצורת הגימל שיש לה כמין פיס תלוי לה בצידה ובאמת דמות צורתה כף הוא ולא שיחת חולין הוא אולי רמז הוא לדרשה זו דגומל חסדים צריף להיות לו פיס מלא מעות תלוי בצידו ולרוץ

אחר דלים וְשִׁיחָא מְעוּתָיו מְזוּמָנִים בְּיָדוֹ וְלֹא יֹאמֵר לוֹ לֵךְ וְשׁוּב וּמְחַר אֶתֶן כְּדַרְכָּנוּ וְאֵת הַדָּלֵת מְכַנֵּין בְּרַגְלֵי קֶצֶר רָמְזוּ דְלִמְצִיחָה לִיחָה נִפְשִׁיחָה וְיִלְךְ לֵאמֹר וְלֹא יִרְחִיב פְּסִיעוּתָיו לְבְרוּחַ מְמַנּוּ וְאֵת הָאֵלֶף מִמְשִׁילִין אוֹתָם הַמְלַמְדִים לְאָדָם שְׂיִישׁ לוֹ כֵּד אֶחָד בְּיָדוֹ וְשׁוֹאֵב מִיָּם וְכֵד אֶחָד עַל גְּבוֹ שְׂמֵא רָמְזוּ הוּא נְמִי לְדַרְשָׁא זֶה דְאֵלֶף בֵּינָה לומר שְׂצָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְמַיֵד בְּתוֹרָה לְהַעֲמִיק בָּהּ וְחֹזֵר וּמַעֲמִי' בָּהּ וְלֹא יֹאמֵר כְּבָר עֲמַדְתִּי עַל בְּוִרְיָה שֶׁל הֶלְכָה זֶה אוֹ מְקַרָּא זֶה אֵלָּא יִהְיֶה דוֹמָה לְאָדָם שְׂפָכָר שְׂאֵב כֵּד מִיָּם מִן הַנְּהָר וְהַעֲמִידוֹ עַל גֵּב שְׂכָמוֹ וְשׁוֹחֵה לְשִׂאֵב כֵּד שְׁנֵי הֵכִי נְמִי אַע"ג שְׂפָכָר עָמוֹס הוּא בְּתוֹרָה וְנִטָּה שְׂכָמוֹ לְסִפּוֹל חֹזֵר וְשׁוֹאֵב וּמַעֲמִיק בְּמָקוֹם הַהוּא כַּמ"ש דְּדִיחָה יְרוּנֵךְ בְּכָל עֵת וְנִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה לְתַאֲנָה שְׂפָל זְמַן שְׂהָאָדָם מְמַשְׂמֵשׁ בּוֹ וְכו' וְצוּרֵת הַבַּיִת אוֹמְרִים שְׂפִיחָה פְּתוּחִים וְרַחֲבָה רָמְזוּ נְמִי שְׂצָרִיךְ הָאָדָם לְהִרְחִיב פִּיּוֹ בְּבִינָה וְכַמ"ש חַו"ל פְּתַח פִּיךָ וְקָרִי פְּתַח פִּיךָ וְתַנִּי.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּמֵאֵי אִיִּצְטָרִיךְ לְהַזְהִיר שְׂפִירוּץ הַגּוֹמֵל אַחַר דְּלִים וְהַדֵּל וְנִמְצִיא לִיחָה נִפְשִׁיחָה וְהֵלֵא אֲנַחְנוּ רֹאִים בְּעֵינֵינוּ שְׂהַעֲנִי פּוֹשֵׁט יָד וְכַמְעַט אִין מְשַׁגִּיחַ בּוֹ י"ל דְּאִיִּרִי בְּדוֹרוֹת הַרְאִשׁוֹנִים שְׂהִיוּ אֲזַ עֲנִיִּים גְּדוֹלִים וְחֲשׁוּבִים הָיוּ דוֹחֲקִין עֲצָמָן מְלַקְבֵּל וְסָבְלוּ דוֹחַק גְּדוֹל.

אִי נְמִי אִפִּי' בְּדוֹר הַזֶּה וְלֹא בְּעֵנִיִּים מְקַבְּלֵי צְדָקָה אִיִּרִי אֵלָּא בְּאֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וְיִקְרִים שְׂיִרְדוּ מִנְּכֻסֵיהֶם וְיִישׁ לָהֶם בַּיִת וְכָרֶם וְנַחֲלַת אָבוֹת וְאִין בְּיָדָם אִפִּי' פְּרוּטָה מְזוּמָן לְהַחֲיוֹת נִפְשׁוֹתֵיהֶם וְנִפְשׁוֹת בֵּיתֵיהֶן וְעַל אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה אָמַר הַכָּתוּב וְכִי יָמוּךְ אַחֲרֶיךָ וְהַחֲזוּקָתָ בּוֹ שְׂהַעֲשִׂיר מְחֻנְיָיב לְהַלּוֹתוֹ סָךְ מַה לְצוֹרֵךְ מְחֻנְיָתוֹ אוֹ לְהַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְלְהַטִּיל מְלֵאֵי לְכִיסוֹ וְזֶהוּ הַמְעוֹלָה שְׂבַצְדָּקוֹת כַּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל וְכִי הָאִי גִּוְנָא צְרִיךְ הַגְּמֵלָן לְרַדּוֹף וְלִבְקֹשׁ אַחֲרָיו לְמַצּוֹא אִישׁ הַגּוֹן כְּזֶה לְהַחֲזוּקוֹ וְלְהִכִּי נִקְטָה גְּמוּל דְּלִים דְּלִשׁוֹן גְּמוּל לֹא שְׂיִיךְ אֵלָּא בְּגַמְלֵי חֲסֵד וְלֹא בְּצְדָקָה מִמֶּשׁ וְהִינּוּ כַּדְפִּי' וְכַאֲשֶׁר רֹאֶה הָאִישׁ הַהוּא כְּוֹנֵת הַגְּמֵלָן וְטוֹב לְכַבּוֹיִמְצִיא לִיחָה נִפְשִׁיחָה וְלֹא יִטְרִיחַ עָלָיו הַרְבֵּה.

מ"ט מְהַדֵּר אִפִּיחָה דְּדָלֵת מְגִימָל דְּלִיתָן לִיחָה בְּצַנְעָה פִּי' שְׂלֵא יִרְאֶה הַמְקַבֵּל וְלֹא יִרְגִישׁ מִי הוּא הַנּוֹתֵן כִּהְיָא דְעַבְדֵּי מֵר עוֹקְבָא בַּפ' מְצִיאַת הָאִשָּׁה דְרָמִי לִיחָה לְצְדָקָה בְּצִינּוֹרָא דְדִשָׁא דְעֵנִי גּוֹפִיחָה לֹא הָנָה יָדַע מֵאֵן קָא יִהִיב לִיחָה וְלֹא הָנָה מְתַבִּיִישׁ וְהִינּוּ דְמַהְדֵּר אִפִּיחָה שְׂאִינוּ רֹאֶה אֵת הַנּוֹתֵן וּבְזוֹהַר פְּרִשְׁתַּת בְּרֵאשִׁית יֵשׁ רָמְזוּ לְזֶה דְקָאֵמַר עֲאֵלַת אוֹת ד' נְאוֹת ג' אִמְרֵי אוּרָה הֵכִי אָמַר לוֹן דִּילְכוּן לְמַהוּי דָּא עִם דָּא דְהָא מְסַפִּינּוּ לֹא יִתְבַּטְלוּן מִן עֲלָמָא וְצְרִיכִין לְגַמְלוֹל עֲמַהוּן טוֹבָא דְלֵת אִיהוּ מְסַכְנָא גִּימָל גּוֹמֵל לָהּ טִיבוֹ לֹא תַתְּפַרְשׁוּן דָּא מִן דָּא וְדִי לְכוּן לְמִיזוֹן דָּא לְדִין ע"כ.

ה"ו זֶה שְׂמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה וְכו' בָּא לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא יֵת' יִשְׁלַם שְׂכָרוֹ נֶגֶד שְׂגִיחָה. זי"ן חֵי"ת טי"ת בַּעַה"ז נֶגֶד ג"ח שְׂעֵשָׁה בְּגוֹפּוֹ יו"ד כ"ף לְמ"ד בַּעַה"ב נֶגֶד הַתּוֹרָה שְׂעֵסֵק בָּהּ בְּנִשְׁמָתוֹ וְנִקְטָה ה"ו וְלֹא שֵׁם אַחַר מְשׁוּם דְשֵׁם זֶה שְׂיִיךְ לְשִׁכַּר שְׁנֵי הַדְּבָרִים שְׂהַזְפִּיר בְּרִישָׁא הַלְמוּד נְכַלָּל בְּשְׁנֵי דְבָרִים תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעֲלָ פֶה שְׂבַכְתָּב חֲנוּמְשֵׁי תּוֹרָה וְשְׂבַעֲלָ פֶה ש"ס וְהִינּוּ ה"ו.

נֶגֶד הַצְּדָקָה נְמִי שֵׁם זֶה מְסוּגָל לְכַךְ כְּדֵאִיתָא בַּפ"ק דְּבַתְרָא הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעֵנִי מִחֲבָרָךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת וְהַנּוֹתֵן צְדָקָה וּמְפִיִּסוֹ מִתְּבַרָךְ בִּי"א בְּרָכוֹת כְּךָ גִּירְסַת מְקַצַּת סְפָרִים נִמְצָא ה' נֶגֶד הַפִּיּוֹס ו' נֶגֶד הַצְּדָקָה הַרִי ה' ו' לְפִי שְׂהֵם נִמְשָׁכוֹת מִשֵׁם זֶה וְלִגְיִרְסַת הַסְּפָרִים

דגרסי הנותן צדקה כו' והמפייסו מתברר בי"א אתי נמי שפיר דיש להקשות לפירש"י ז"ל שפ"ה ה"ו זה שמו של הקב"ה כמו אנ"י והוא נמצא חסר ו' אחת.

ונראה משום דאות ה' במבטא נמי לית בה אלא ה' אבל אות ו' במבטא אית בה שני ווי"ן והיינו והו' והשתא ניחא טפי דנגד הלימוד מסוגל שם זה לפי שכלל הלימוד היינו מקרא משנה ש"ס מקרא ה' חומשי תורה משנה ו' סדרים וכן תלמוד ו' סדרים הרי וה"ו נגד הצדקה נמי לפי שהנותן מתברר בו' ברכות והמפייסו מתברר בי"א ברכות פמנן ה"ו והיינו וה"ו.

זן איתיה וזן אותה ומטיב לה אלו השלשה הן נגד גמול דלים שהזכיר ברישא מדה במדה נגד דברים גופניים שגמל ועשה לעניים יזכה בעה"ז לדברים גופניים ונקט. זן וזן ומטיב רמז הוא למה שייסדו בברכת המזון הן את העולם פולו בטובו.

בחן פ"ה לפי שפשר נדם המתחייב לזון את חבירו הוא זן אותו שלא בטובתו במאכלים קלים וגרועים וכל מזונות נותן לו ברע עין שאין מראה לו פנים יפות פנים של חן אבל הקב"ה זן את עולמו בטובו ובחן מן הטוב ובעין יפה והיינו דקאמר ה"ו דהיינו הוא ית' זן אותה וזן אותה ומטיב לה שיתן לה מזון בעין יפה ומן הטוב.

ועוד נראה לפי שכל טובות זה העולם נכללים בשלשה דברים בני חיי ומזוני כמו שכתבו חז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא נגד מזוני אמר זן אותה נגד בנים אמר וזן אותה כדאיתא במדרש רבה פ' נשא ויחונף יחון אותה בבנים כמ"ש הילדים אשר חנו אלהים אותי ואיתא נמי במדרש רבה סוף פ' בראשית ונח מצא חן בעיני ה' אלה תולדות נח באיזה זכות מצא בזכות תולדותיו והיינו דקאמר וזן אותה שיתן לה בנים מהוגנים ובה תמצא חן בעיניו ית' וכיון דהחיי"ת דהיינו חן רמז לבנים נראה דלהכי הסופרים פותבין על החיי"ת למעלה כדמות מקל כדאיתא במנחות חזינא לספרא דנוקנא דחטרא לגנא דחיי"ת ופירש"י ל' חוטרא רמז הו' לבנים כדאיתא בכתובות דאמרה הריא איתתא בעינא חוטרא לידא וכו' ולהכי חטרינו לה לגנא רמז שייזכה לבנים מהוגנים יעלו למעלה למעלה לרומו של עולם.

נגד חיי אמר ומטיב לן כדאיתא בפ"ק דעובדי פוכבים דמפרש ר' יוסי קרא דלמען ייטב להם ולבניהם עד עולם היינו שייחיו ולא ימותו לעולם דקאמר ור' יוסי אמר לה פיון דליכא מיתה אין לה טובה גדולה מזו.

ובספר שערי צדק כתב פי עצם הטוב הוא מקור החיים ומייתי ראיה מדכתיב ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע וכן פירש"י ז"ל דהא בהא תליא. ונראה דהיינו הא דכתיב גבי שלוח הקן למען ייטב לה והארכת ימים ולא פתיב ולמען יאריכון ימיה משמע דהא בהא תליא שע"י שייטב לה תאריף ימים ולהכי בדברות ראשונות גבי פכוד פתיב למען יאריכון ימיה ולא פתיב נמי למען ייטב לה כמו באחרונות משום דלא איצטריף ליה דממילא הוא פיון דהא בהא תליא ושפא להכי נקט ה"ו זן אותה ולא שם אחר רמז הוא שיהיה פן לעתיד כשיתמלא שמו ית' בה"ו משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ולפעמים אדם עושה צדקה וג"ח ואין לו בני חיי ומזוני בהאי עלמא וזה יהיה לו לימות הבן דוד בנים כדאמרי' עתידה אשה שתלד בכל יום.

חיי דכתיב פי הנער בן מאה שנה ימות ומוקי לה לקמן בפירקין לימות הבן דוד. מזונות כדאיתא בשבת עתיקה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מלת פלומר שהמזונות ומלבושים יהיו ברונח כמ"ש הרמב"ם ו"ל שע"י מילוי השם יהיה הפל במלואו וטובו.

ועוד נראה לפי שגמילות חסדים לעני יש בו שלשה חלקים לזונו ולהלבישו ליתן לו דירה דשליש אלה הן פל צרכי אדם ושלשתן כתובים בחד קרא הלא פרוס לרעב לחמה ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו נגד המזון אמר ון אותה נגד המלבושים שמקשטין ונותנין חן לאדם וכמ"ש לא פחל ולא שרק ויעלת חן פי' אע"ג שאינו מקושט לכ"ק וכן אותו ונגד מה שמכניסו בדירה טובה ורחבה אמר ומטיב לה כמ"ש הפתוב ובתים טובים תבנה במיטב הארץ מה טובו אהליה ולהכי דקדוק דגבי ון וכן נקט אותה לפי שהן בגופו ועצמותו של אדם וגבי מטיב נקט לה לפי שאין הדירה דבוקה בו ובכרפת המזון יסדו נמי כי הוא ון היינו אכילה ומפרנס היינו לבישה שנקרא פרנסה ומטיב לכל נגד הדירה כדפירש' נגד עסק הלימוד שהוא ע"י הנשמה אמר ונותן לה ירושה וקושר לה כתר לעה"ב רמז הוא למה שאמרו בפירקין עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אהבי יש להנחיל ל' ירושה הוא ונקט ל' ירושה פי' שהעה"ב ירושה הוא לנו מאבותינו דומיא דא"י דכתיב גביה ונתתי אותה לכם מורשה ואחזו"ל בבבא בתרא ירושה היא לנו מאבותינו דא"י דעה"ב דמיון הוא לא"י דהאי עלמא זה לעומת זה ניהו ולפי שגם התורה ירושה היא לנו כמ"ש מורשה קהלת יעקב לכה זוכה על ידיה לירושת עה"ב ירושה תחת ירושה.

ומה שלא דרשו נמי כף פשוטה נראה לפרש בהקדמה זו דוע פי שני הפפי"ן רומזין לשני ידיו ב' פפיו של הקב"ה והה"ד נשא לכבינו אל כפיים אל אל בשמים רמז הוא לפני ידיו ית'.

ורבינו בנימו ו"ל ביוצר שלפני שבועות מפרש האותיות דאלף בית וקאמר כף פפיו אל ספוק בשעת אום מאמות שנוחלה ג' מאות וי' עולמות ותענוג זיו שדי ולויתן ובהמות ולהכי א' כפופה וא' פשוטה כף ימין רחמים פשוטה היא לקבל שבים כף שמאל דין כפופה היא שאינה רוצה לקבל הרשעים לולי יד ימינו יתברך ומה שהכפופה עומדת בא"ב לצד ימין והפשוטה לצד שמאל לפי שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד משל לאדם העומד כנגד חברו אז ימינו מול שמאל חברו כף הוא ית'.

ונראה דלהכי כף כפופה בראש התיבה פשוטה בסוף דלעולם מדת הדין היא תחילה וקודמת למדת רחמים כדאיתא בפ"ק דעובדי פוכבים שבכל יום יושב הקב"ה על פסא דין תחילה וכשרואה שהעולם מתחייב בדין עומד מכסא דין ויושב על פסא רחמים וכן הוא עושה בר"ה ובי"כ כמו שיסד הפייט ואמרו חז"ל בראשית ברא אלהים שבתחילה עלה במחשבה לברא את העולם בדין ראה שאין העולם מתקיים בדין ושיתף מדת הרחמים לדין והקדימו שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ונראה דהה"ד אחר וקדם צרתני ותשת עלי כפיה מדת הדין נקרא קדם לפי שהוא ית' מקדימו בכל יום למדת הרחמים וכן עשה בשעת בריאת העולם כדפ' אחר היינו מדת הרחמים שהוא מאןחר למדת הדין ככל יום וקאמר אדם הראשון שהוא ית' יצרו בשתי המדות באחר ובקדם ברחמים ובדין ולא דיו ששתפן ובראו בשתייהן אלא אפי' הקדים רחמים לדין ולהכי

כתיב אַחור בְּרִישָׁא דְהֵינּוּ רַחֲמִים וְהֵדֵר קִדְם דְּהֵינּוּ דִין וּמְפָרֵשׁ הַפְתּוּב טַעְמָא דְמִלְתָּא דְאַחור וְקִדְם וְאָמַר וּתְשַׁתְּ עָלֵי פְּכָה דְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ שְׁהַכֵּל נִבְרָא בְּמֵאמַר זִילַת הָאֲדָם שְׁנַעְשֵׂה בְּיָדִים כְּמַטְבַּע שְׁנַעְשֵׂה ע"י חוֹתָם שְׁנַאֲמַר תְּתַהַפֵּף כְּחוֹמֶר חוֹתָם שְׁיִדְיו ית' נַעֲשׂוּ לוֹ כְּמִין דְּפוּס וְחוֹתָם וְנָהוּ שְׁנַאֲמַר וְיִבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֲדָם בְּצַלְמוֹ וּפְיִרְשׁוּ בְּדְפוּס הַעֲשׂוּי לוֹ וְהֵינּוּ בְּיָדֵי ית' שְׁהֵי כְּמוֹ חוֹתָם וְדְפוּס וְכִינּוּן דְּשִׁנֵּי יָדָיו הֵן דִין וְרַחֲמִים וְהֵי כְּמִין חוֹתָם לְכַף גְּתַהַפֵּף הַדְּבָר לְהֵיזֵת אַחור תְּחִילָה וְכַתְּר הֵכִי קִדְם כְּדָרְךָ כֹּל חוֹתָם כְּשִׁחֻתְמִין בּוֹ אִזְ הָאוֹתִיּוֹת הַנְּחַקְקִין עָלָיו מִתְּהַפְּכִין כֹּף גְּתַהַפְּכוּ הַמְדוֹת לְהֵיזֵת רַחֲמִים תְּחִילָה וְאַח"כ דִין.

וְשָׂמָא מֵהָאֵי טַעְמָא כֹּף כְּפוּפָה דְהֵינּוּ שְׂמָא לְקוּדְמַת בַּא"ב לְכַף פְּשוּטָה דְהֵינּוּ יָמִין אַע"ג דְיָמִין שֶׁל רִמְזֵי הוּא שְׁהוּא ית' סִדְרָן כֹּף כְּשִׁבְרָא אֶת הָאֲדָם כְּדִי שְׁיִתְהַפְּכוּ כְּדְמוּת חוֹתָם לְהֵיזֵת אַחור וְקִדְם דְהֵינּוּ רַחֲמִים תְּחִילָה וְהֵדֵר דִין כְּדָפְנֵי וְכִינּוּן שְׁהַכְּ"ף רִמְזֵי לְכַף יָדוֹ ית' הֵינּוּ מֵה שְׁפִירְשׁוּ הַכְּ"ף דְאֶלְף בֵּית לְכַתְּרֵי הַצְּדִיקִים דְקֶאֱמַר וְקוֹשֶׁר לֵךְ כְּתָר לַעֲה"ב לְפִי שְׁהַכְּתָר שְׂאִין לְצְדִיק קָרָן הוּד הוּא וְאוֹר בְּהִיר שְׁעַל יָדוֹ מְשִׁיג יְדִיעַתוֹ ית' כַּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל עַל מֵה שְׁאֲמָרוּ צְדִיקִים יוֹשְׁבֵין וְעֵטְרוֹתֵיהֶן בְּרִאשֵׁיהֶן וְקַרְנֵי הַהוּד נַעֲשׂוּ ע"י כְּפָיו ית' שְׁמוֹ דְלֵהֲכִי אֲדָם הִרְאִישׁוֹן אֲשׁוֹן שְׁהֵי יָצִיר כְּפָיו ית' שְׁנַאֲמַר וּתְשַׁתְּ עָלֵי פְּכָה הֵיזֵה מְאִיר מְסוּפָה הַעוֹלָם וְעַד סוּפּוֹ דְאֶפֶי תְּפוּס עֶקְבֵי הֵיזֵ דוֹמִין לְגִלְגַל חֲמָה וּמִשָּׁה רַבִּינוּ נְמִי נְטַל קַרְנֵי הוּד מִכְּפּוֹ ית' כְּדֵאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת תְּשָׂא מֵהֵיכָן נְטַל מִשָּׁה קַרְנֵי הוּד רַבְּנָן אֲמָרֵי מִן הַמְּעַרְהָ שְׁנַאֲמַר וְהֵיזֵה בְּעֵבוֹר כְּבוֹדֵי וְגו' וְשִׁכּוֹתֵי כְּפֵי עָלֵיךְ שַׁע"י שְׁהוּא ית' שֵׁם כְּפוֹ עָלָיו נִכְתָּר בְּקַרְנֵי הוּד וְכַתִּיב נְמִי וְקַרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ.

וְנִרְאָה דְהֵינּוּ דְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה שֵׁם הִרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ גְּתַאֲוָה לַעֲמֹוד עַל מַתָּן שְׁכָרָן שֶׁל צְדִיקִים וְהַשִּׁיב לוֹ הַקַּב"ה הִנֵּה מְקוֹם וְגו' וְשִׁכּוֹתֵי כְּפֵי עָלֵיךְ וְרִאִיתָ אֶת אַחֲוֵרֵי א"ל אֲנִי מִרְאָה לֵךְ מַתָּן שְׁכָרָן שֶׁל צְדִיקִים מֵה שְׁאֵנִי עֲתִיד לִיתֵן לָהֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים כְּלוּמַר אֲמַר וְהִרְאָה לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לֵךְ עֲתָה בְּכַפֵּי שְׁזִכִּיתָ לְקַרְנֵי הוּד עַל יָדוֹ כְּכָה אַעֲשֵׂה לָהֶם לְצְדִיקִים לַעוֹה"ב אֲקַשֶּׁר לָהֶם כְּתָר קָרָן הוּד בְּכַפֵּי.

וְאִיפָּא תּוֹ הַתָּם וְחֲנֻתֵי אֲשֶׁר אַחֲרֵי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הִרְאָה לוֹ כֹּל הָאוֹצְרוֹת שֶׁל מַתָּן שְׁכָר א"ל זֶה שֶׁל מְצֻנָה זֶה וְזֶה שֶׁל מְצֻנָה זֶה וְאַח"כ רִאָה אוֹצֵר גְּדוֹל א"ל הָאוֹצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא א"ל מִי שִׁישׁ לוֹ אֲנִי נוֹתֵן לוֹ מְשִׁכְרוֹ וְמִי שְׂאִין לוֹ אֲנִי עוֹשֶׂה לוֹ חֲנָם וְנוֹתֵן לִי מְזֶה שְׁנַאֲמַר וְחֲנֻתֵי אֶת אֲשֶׁר אֲחֻן לְמִי שְׂאֵנִי מְבַקֵּשׁ לְחֻן וְכו' וְנִרְאָה דְחֲנָם לֹא דוֹקָה נְקֻט דְלֹא בְּחֲנָם גְּמוּר קֶאֱמַר דְּמִי שֶׁלֹא טָרַח בְּעָרֵב שְׁבַת הַיָּאֵף יֹאכֵל בְּשִׁבְתָּ כְּדֵאֲמָרֵי בַפ"ק דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֲלֵא לְפִי שְׁשִׁכְר הַעֲה"ב גְּדוֹל הוּא מְאוּד אֵין לוֹ עֶרְךָ וְכַמ"ש מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צְפַנְתָּ לִירְאָה וְגו' וְכַתִּיב עֵין לֹא רִאָתָה אֱלֹהִים זִילְתָּה וְגו' וְצְדִיקִים גְּמוּרִים בְּנֵי עֲלִיָּה שְׂרָאוּיִין לְקַבֵּל הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה הַהִיא לְפִי מַעֲשֵׂיהֶן אֲשֶׁר עָשׂוּ מוֹעֲטִין הֵן כְּרַבֵּי עֶקִיבָא וְחַבְרִיו וְכִינּוּצָא בְּהֵן אֲכַל שְׂאָר כֹּל צְדִיקֵי עוֹלָם שְׁהֵן רֹבֵן יִשְׂרָאֵל לְפִי מַעֲשֵׂיהֶן אֵינוּ רְאוּיִין לְגִמּוּל הַטּוֹב הַגְּדוֹל הַהוּא אֲלֵא שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמֵי נוֹתֵן לָהֶם מְאוּצֵר הַגְּדוֹל אֵף עַל גַּב שְׂאִינָן רְאוּיִין לְכַף וְכִינּוּן שְׂאִינָן רְאוּיִין לְכַף לְפִי מַעֲשֵׂיהֶן הֵזֵה לִיָּה מַתָּן שְׁכָרוֹ לְגַבְיָהוּ כְּמַתְנַת חֲנָם וּמֵהָאֵי טַעְמָא נִרְאָה הָא דְלֹא אֲשַׁכַּח אֲלֵיהּ בְּשׁוּקָא דְבֵי לְפֻט מִי שְׁהוּא בֶן עוֹלָם הַבָּא כִּי אִם חֲדָא אוֹ תְּרַתֵּי מְנִיָּהוּ וְלְכַאוּרָה הַדְּבָר תְּמוּתָה אֲלֵא שְׁלִפֵי מַעֲשֵׂיהֶן לֹא מְצָא מִי שְׂרָאוּי

לגמול הטוב שהוא ומ"מ הוא יתברך ברחמינו נותן להם מתנת חנם מאוצר הגדול מי
שראוי לקה ולכה יסדו בתפלות לומר חנם חננו מאוצר המגנוצר שאין לה אדם שיכול
לתלות בקשתו ושכרו במעשיו וכ"ש שכר העה"ב שאין לו ערה וכיון דרובא דעלמא
אינו ראויים לשכר העולם הבא לפי מעשיהו נמצא דנפשי טפי נינהו אותן שמקבלין
שכרו במתנת חנם לקה האוצר ההנות גדול הרבה לפי ערה רוב ישראל שנוטלין משם.

ונראה כי זה סוד כף פכופה וכף פשוטה כף פכופה דהיינו יד שמאל שהוא דין רמז לאותן
כתרי הוד שזוכין לה בני עלייה צדיקים גמורים לפי מעשיהו ולפי שהן מועטין לקה בידי
שמאל שהיא קטנה מן הימין סגי להו ועוד פיון דצדיקים גמורים נידונין ע"פ שורת הדין
לחוד דלהכי הוא יתברך יושב תחילה בכל יום על פסא דין ומדקדק עמהם פחות השערה
כדפי' בפ"ק דעובדי כוכבים לקה מקבלין נמי כתרי הוד מצד הדין דהיינו מכף פכופה
מדה במדה ולכה פתיב מה רב טובה אשר צפנת ליראה נקט לשון צפנת רמז לכף שמאל
שהיא בצד צפון וכף פשוטה דהיינו יד ימין שהיא רחמים רמז לאותן כתרי הוד שהוא
ית' נותן מתנת חנם מאוצר המגנוצר וכיון דמרבין הן אותן שצריכין לקבל מתנת חנם
כדפי' לקה הוא נותן להן בידי ימינו שהיא גדולה כמ"ש נ"רא ישראל את היד הגדולה.

והיינו מה שהזכיר משה רבינו בתפלתו ואמר אתה החלות להראות את עבדך את גדלך
ואת ידך החזקה ואיתא במדרש וכן פירש"י ואת ידך זו ימינה שהיא פשוטה לכל באי
עולם לפי שגם הוא בקש מתנת חנם כמו שהזכיר ברישא דקרא ואתחנן ואין חנו אלא
מתנת חנם כדפירש"י שם ולכה הוצרה להזכיר את ימינו יתברך שהיא פשוטה לכל באי
עולם כלומר אפילו לאותן שאינן ראויין מצד מעשיהו ואתה חונן אותם מתנת חנם בימינה
לקה ביקש שיטן לו גם כן מתנת חנם ונקט אתה החלות להראות וגו' רמז הוא להא
דאיתא במדרש שהראה לו הקב"ה מתן שכרו של צדיקים לעתיד לבא כשאמר לו הראני
נא את כבודך ואז הראה לו האוצר הגדול שהוא יתברך נותן ממנו מתנת חנם
בימינו ואין להקשות אם כן מאי רבותייהו דצדיקים גמורים פיון דצדיקים שאינם
גמורים נמי זוכים לכתרי הוד במתנת חנם הא נדאי לאו קושיא היא שאין ענין ש"כר זה
לזה משל למלה ב"ו ששלח עבדיו למלחמה וקמו קצתם ומסרו נפשם וכבשו את המדינה
כשחזרו לקבל פרס מאת המלך בלי ספק המלך מכבד ונותן פרס לאותן שכבשו במדינה
על חד אלה פעמים ואינו דומה מי שנהנה ואוכל מיגיע כפו למי שנהנה ואוכל במתנת
חנם וזהו שצאמר אשרי כל ירא ה' ההולך בדרךיו יגיע כפיו כי תאכל אשריה וטוב לה
כפיו דייקא רמז לכף שלו שנותנין לו לפי מעשיו וכיון דשני כפין דא"ב תרנייהו חד
ענינא נינהו רומזים לאותן כתרי הוד שמקבלין צדיקים גמורים ושאין גמורים לקה
נקט סתמא וקושר לה כתר לעה"ב פי' כל חד לפי מעשיו צדיקים גמורים בכף פכופה
ושאינם גמורים בכף פשוטה ולהכי לא איצטריכו להזכיר כף פשוטה באפה נפשי
ששניהם בכלל כתר נינהו ואמר לעה"ב לכאורה נראה דדרשא דחוקה היא פיון דהלמ"ד
אינה אלא שמוש לתיבה לקה נראה דהלמ"ד גופא צורתה רמז לעה"ב פי' הלמ"ד פותבין
כו' כמ"ש בקונטרס שהביא ו בב"י בהלכות תפילין והסופרים טועין כי צריה דלמשוה
רגל הלמ"ד כזה ב והוא רמז לשמו הגדול ית' שם בן ארבע שעולה בגימטריא כ"ו
ובפירקין איתא פי' הלמ"ד היינו מגדל הפורח באויר דהנה קמבעיא להו לדואג ואחיתנפל
פ' בעיי במגדל הפורח באויר ונראה דהיינו הא דכתיב מגדל עוז שם ה' בו ריוץ צדיק

ונשגב רמז כי הלמ"ד שהוא מגדל עוז שם ה' הוא כדפ"ר' כי ממנו נעשה מגדל זה בו ירוץ צדיק ונשגב פירוש ונתגדל ולפי שצורת הלמ"ד למטה כדמות פך רמז הוא לכתרו של צדיק והי"ו שלמעלה יש בראשה צורת יו"ד רמז לשמו ית' עשר ספירות או לי שבשם הגדול ולהכי נקרא מגדל הפורח באויר כמ"ש ורוח אלהים מרחפת וגו' ופירש"י ז"ל פסא הפבוד עומד באויר השמים ורגל הי"ו בדמות חוט הוא עולה מן הפך ליו"ד והוא רמז שעל ידי הפתר שמכתירין לצדיק בעה"ב שהוא אור בהיר זוכה לידיעה יתירה להתבונן מה כפיכול במהותו ית' היושב ברומו של עולם.

והיינו חוט של חסד שאמרו חז"ל בפ"ק דעובדי פוכבים שכל העוסק בתורה בליקה בעה"ז הדומה לליקה הקב"ה מושף עליו חוט של חסד ביום לעה"ב שנא' יומם יצוה ה' חסדו וגו' וה"נ קאמר שבשביל שעסק בתורה זוכה לכך דארישא קאי דקאמר א"ב אלף בינה.

ושמ' להכי קרינו ליה למ"ד דזהו דוקא ללומדי תורה. והיינו דאמר קרא בו ירוץ צדיק ונשגב שע"י מגדל זה זוכה לגדולה ומעלה יתירה.

והיינו מה שאמרו ראיתי בני עלייה ונהה המה מועטין בני עלייה היינו אותן שעולין במגדל זה כדפ"י ועו"נ לפ' דונתן לה ירושה דקאמר היינו שירש גם חלק חבירו בג"ע וכמו שאמרו חז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע ושפא להכי פתיב להנחיל אהבי יש פירוש ש"י עלמות יטלו בירושפה מחבריהן וגם אוצרותיהן דהיינו ש"י עולמות שלקו אמלא נמצא שיהיה לו לצדיק תר"ך עולמות וזה רמז כמ"ש וקושר לה כת"ר לעה"ב.

מס עם מאמר פתוח ומאמר סתום לפי שאמר ברישא אלף בינה בא לפרש עתה פיצד יהיה סדר הלמוד ואמר כי יש מאמר פתוח בתורה יכול האדם בו דהיינו להתבונן ולדקדק בו ויש מאמר סתום שאין לו רשות להתבונן במעשה מרפכה שאין הרשות נתנוה לכל אדם להתבונן במעשה מרפכה וללמוד קבלה אע"ג שמפין מדעתו אא"כ הוא חסיד גדול וזקן כר"ע שזכנס בשלום ויצא בשלום כדאיתא בפרק אין דורשין מעשה בתינוק אחד שהיה מבין בחשמל ויצתה אש מחשמל ושרפתו ואפי' בן זומא הציץ ונפגע וכן עזאי מת כדאיתא התם ולא כמו שעושים בדור הזה שאפילו תלמידים קטנים שעדיין לא מלאו פריסם לא בש"ם ולא בפוסקים קופצים ללמוד מעשה מרפכה ודברי קבלה כדי להתגאות לפני ההמון.

ויש דברים סתומים לגמרי ואסור לשום אדם בעולם להתבונן בהם כגון מה למעלה מה למטה מה לפני מה לאחור כדאי' בפ' אין דורשין. וסמיה ליה נוי"ן נוי"ן נאמן פפור נאמן פשוט לומר שכל הרוץ ללמוד וכ"ש סתרי תורה בדבר שיש לו רשות להתבונן צריך להיות בו שתי מדות הללו שיהא נאמן רוח מכסה דבר ויהיה פפור ועניו גדול שאין התורה מתקיימת אלא במי שמשפיל עצמו עליה לכך נמשלה למים שמניחין מקום גבוה וכו' ולא נתנה תורה ע"י משה רבינו אלא מפני שהיו בו שתי מדות יותר מכל אדם נאמן פמי שנאמר לא כן עבדי מ:ה בכל ביתי נאמן הוא שאפי' לאהרן ומרים לא גילה גודל השגת נבואתו שהיתה באספקלריא המאירה מדקאמרה לו הלא גם בנו דבר ה' שכל כך היה נאמן רוח מכסה דבר וחס על כבודו ית' עניו מפל כמ"ש והאיש משה עניו מאוד מפל האדם.

ולכ"ק נון נו"ן נאמן כפוף שכל העוסק בתורה ובנסתרות צריך להיות בו שתי מדות הללו ואז יזכה לעה"ב להיות נאמן פשוט בקומה זקופה פי בעה"ב מגלין להן לצדיקים רזי התורה וסתרי המרכבה.

ס"ע סמוך עניים ארישא קאי דקאמר ג' ד' גמול דלים בא לפרש השתא דהיינו שצריך לסומכם טרם יתמוטטו כמו שצאמר ומטה ידו והחזקת בו פדי שלא יפול שאחר שקבר נפל קשה להקימו ואין צדקה מועטת מהניא ליה אז לעני כלום ומשום דעד השתא נחית לפרושי אלף בית שהזכיר ברישא דהיינו סדר הלימוד לכ"ק ד"א סימנין עשה לתורה וקנה אותה שלא ישכח דבר ממשנתו שכל השוכח דבר ממשנתו מתחייב בנפשו ואין תועלת בלמודו וסימנין דנקט היינו פגון ט"ו גשים פוטרות ד' אבות נזיקין ל"ט אבות מלאכות י"ח טרפות וכיוצא בהן שע"י פו ינפור ולא ישכח.

מיהו סמוך עניים טפי במשמע דסמך עין הן אותיות סמוך עני לכה דריש ליה מעיקרא לפרושי ג"ד שהזכיר ברישא. פ' ה' פה פתוח פה סתום פירש"י ז"ל בשעוה דמכנסין פור בשעוה דמפזרין כנס אם יש גדול ממך.

ויקצת קשה דאמאי נקט פה סתום והאי לאו סתימה היא ונהי שאינה פתוחה הרבה מ"מ שתומה לא הוי לכ"נ שהוא נמי רמז למעשה מרכבה ולמעשה בראשית דאיירי ביה לעיל אלא דמעיקרא קאמר שיש מאמר פתוח ומאמר סתום דהיינו מעשה מרכבה שהמאמר עצמו סתום הוא ואין רשות לכל אדם להתבונן בו אפי' אם הוא מבין מדעתו אא"כ הוא חסיד גדול ולבו דואג בקרבו וזקן והשתא קאמר שאפ"י יש בו כל המדות הללו ומותר לו להתבונן בו מלבד צריך להיות לו פה סתום שלא ידרוש בו ולא יגלה בפיו סתרי תורה ומעשה מרכבה לאחרים דאפי' ליחיד אסור לגלות כדאיתא בפ' אין דורשין ולא במרכבה ביחיד ומפ' גמ' דליחיד קאמר נאפי' שמוותיו של הקב"ה וצירוניהן אסור לדרוש ברבי דהיינו מעשה בראשי דקתני בר"פ אין דורשין כמ"ש התוס' שם.

לא כמו שעושין בדור הזה דורשין ברבים שמות וקבלה אע"ג דלא ידעי מאי קאמרי ואין חסין על כבודו ית'. ומשום דקאמר התם תני ר' חייא אבל מוסרין לו ראשי פרקים ואח"כ יבין מדעתו לכה פה סתומה לאו סתומה היא לגמרי אלא פתוחה קצת רמז שהרשות נתונה ליפתח פיו קצת דהיינו לגלות לו רק ראשי פרקים א"נ לכה היא פתוחה קצת רמז הוא שבזמן שאדם שואל דבר במרכבה לא יפתח פיו הרבה אלא ישיב לו בלחישו ולא ירחיב פיו משום כבודו ית' כדאית' התם מהיכן נברא האור אמר לו מאור לבושו של הקב"ה א"ל בלחישו א"ל קרא פתיב וכו'.

והיינו דתנן בספר יצירה עשר ספירות בלי מה בלום לבך מלהרהר בלום פיה מלדבר נגד מאמר סתום דהיינו מעשה מרכבה למי שאינו ראוי ומה למעלה ומה למטה וכו' אמר בלום לבך מלהרהר שאסור להרהר ולהתבונן בהן ונגד פה סתום שלא יגלה סתרי תורה ודברי קבלה לאחרים אפילו במקום שרשאי להתבונן אמר בלום פיה מלדבר שאסור להוציאן מפיו לדבר בהם לאחרים ומהאי טעמא נענש רבי חנניא בן תרדיון על שגילה ודרש שמוותיו יח' ברבים כדאיתא בפ"ק דעובד כוכבים.

והינינו דסמיך ליה נמי צ' צ' צדיק כפוף צדיק פשוט לומר לד שכל הרוצה ללמוד תורה וכ"ש מעשה מרובה צריך להיות בו שתי מדות הללו צדיק וכפוף דהינינו עניו שלא נתנה תורה על ידי משה אלא מפני שהיה בו מדות הללו יותר מכל ישראל צדיק ונאמר ניתא ראשי עם צדקות ה' עשה וקאי על משה וכן איתא במדרש רבה פ' בראשית שהיה ראש לצדיקי עמו ולהכי היה נקרא שת ל' יסוד כמו השתות יהרסון לפי שהיה צדיק יסוד עולם.

כפוף דכתיב ואיש משה עניו מאוד מפל האדם כדפי' לעיל גבי נאמן כפוף ואז יהיה צדיק פשוט לעה"ב ישוב שם בקומה זקופה ויתגלו לו שם רזי המרובה ולהכי פריה הינינו נאמן כפוף נאמן פשוט דצדיק ונאמן פי חדא גינהו והא בהא תליא שנאמר וצדיק באמונתו יחיה וכתוב והאמין בה' ויחשביה לו צדקה פירוש לאברהם אל אמונה ואין ענל צדיק וישר הוא הוסיף לה כפופה מלמד שהתורה נתנה במנוח ראש לכאורה קשה מאי ענין נתינת התורה להכי פינו דלא איירי בה ולפי דרכי נחא דאמי לאשמעינן הכתוב דלהכי נתנה התורה ע"י משה לפי שהיה כפוף ועניו מאוד וזה שאמר הוסיף לה כפופה על כפופה וכו' נרא' דלהכי אות הצדיק כדמות נו"ן היא כמ"ש בקונטרס שהביא ב"י אלא שהנו"ן דצדיק כפופה טפי מנו"ן כפופה קמיינתא וגם יש עליה יו"ד מאחוריה רמז הוא שהבא ללמוד צריך להיות כפוף מאוד כפופה יתירה שלא נתנה תורה ע"י משה אלא לפי שהיה מנוח ראש פירוש כפוף הרבה מכל אדם ולכך כפלו חכמים דבריהם ואמרו מאוד מאוד הוי שפל רוח וכו' ואז יזכה שתשרה עליו שכינה וזה רמז היו"ד שמאחוריה פי היו"ד רמז לי ספירות וליו"ד שבשם בן ד' ולכך כתיב אשכחן ואת דכא ושפל רוח נקם תרתי לשפלות דכא ושפל רוח שאין השכינה שורה אא"כ הוא שפל רוח וכפוף מאוד מאוד כדמות הנו"ן דצדיק אבל אות נו"ן כפופה קמיינתא פינו שאינה כפופה כ"כ לכך ליכא יו"ד מאחוריה על גבה דלא שריא אפתי עליה שכינתא ונראה דהינינו מה שאמרו חז"ל ששהולך בקומה זקופה כאלו דוחק רגלי השכינה משום דלא שריא אלא את דכא ושפל רוח הינינו על אדם כפוף הרבה כדמות נו"ן דצדיק וזה רמז אות יו"ד המחנכת על גבה כדפירש' וכינון דרגל היו"ד מחנכת על גבה נמצא פשוטוקף עצמו ללכת בקומה זקופה כביכול הוי כאלו דוחק רגלי השכינה השרויה על גבו.

זכר לדבר שלכך נתנוהו תורה ע"י משה לפי שהיה נאמן כפוף וצדיק כפוף שהרי נאמן צדיק בגימטריא מש"ה ולכך נקט שלא נתנה תורה כו' רמז למשה שקבל את התורה וכתוב והאיש משה ענו מאוד מפל האדם מפל בגימטריא צ' האדם בגימטריא נ' דהינינו צדיק נאמן רמז שהיה משה ענו וכפוף מפל צדיק ונאמן אשר על פני האדמה וא"ת פינו דמ"ם מ"ם נו"ן ופ"ף צ"ץ שייכים להדדי כדפירש' א"כ אמאי הפסיק ביניהן בסמך עין י"ל דכמה סודות ורמזים יש בסדרן של אותיות דמסכת נדרים פריה ש"ס שמואל נ' ס' ע' נונא סמך דעינא הרי שרמז לן בזה הסדר רפואות הגוף.

ובפרק אלו מציאות אמרו איזהו תלמיד חכם דמהדרין ליה אבידה בטביעת עין כל שאינו משנה בדבורו וכתבתי שם פי יש ראיה לדין זה מסדרן של אותיות סמך עין פה צדיק זה אחר זה לומר שיש לסמוך על טביעת עין במי שיש לו פה צדיק שאינו משנה בדבורו.

נו"ן צדי"ק במלואן בגימטריא ש"י רמז כי צדיק באמונתו זוכה לש"י עולמות כמ"ש
עמיד להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות והיינו ע"י הענן כמ"ש ונענוים ירשו ארץ ארץ
העליונה. קוף קדוש ריש רשע.

שין שקר תי"ו אמת לכאורה תימה דמה עננו זה אל זה גם אין להן עננו לדרשא קמיי"א.
ונרא' לפ' לפי שהוא ית' קודם שברא העולם ברא תחילה אותיות התורה דהיינו האלף
בית כידוע ובהן ובשבילן ברא את העולם וכינון דמריש הא"ב עד פאן ורין האותיות על
שהוא ית' חפץ לזכות את בריותיו שיעסקו בתורה ובג"ח ויתן להם שקר טוב בעה"ז
ובעה"ב משמע לכאורה שעל דרך זה היתה הבריאה בהכרח ואנחנו רואים בעינינו שאין
הדבר פן שהרי רוב העולם הולכין בשרירות לבם אחרי ההבל והתהוה לכ"ק קוף קדוש
ריש רשע פירוש אל יעלה על דעתך שברא העולם באותיות הללו להיות פן דוקא בהכרח
שלא הכריח הוא ית' את ברואיו פלל והרשות נתונה לכל אדם לעשות טוב או רע כדאי'
כפ"ק דבתרא שהוא ית' ברא צדיקים וברא רשעים ברא העה"ז וברא העה"ב אלא קוף
קדוש פ"א אתי לאשמעי' שפל המקיים פ"א האותיות דא"ב ג"ד וכו' פמות שכן סדורין עד
פאן דהיינו שפל עסקיו בתורה ובגמילות חסדים ופורש עצמו משויבוי העה"ז קדוש
יאמרו לו לשון קדושה בכ"מ היינו פרישה כמו קדושים תהיו הווי פרושין מן העריות
הרי את מקודשת לי פ"א מן פרשת מכל אדם ומיוחדת לי וזה טעם ק' ק' ק' ק' צבאות כי
הוא ית' מן פרש ונעלם מכל ג' עולמות עליון ותחתון ותיכון.

ולפי שהוא ית' נמי ברא עולמו פדי ליתן תורה לישראל ולעשות עמם חסד בעה"ז
ובעה"ב כמ"ש עולם חסד יבנה לכה ההולך בדרךיו ומקיים פוננת האותיות דא"ב ג"ד
שעוסק בתורה וג"ח הרי הוא קדוש כמוהו יתברך כביכול ונעשה לו מרכבה וכמ"ש
והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מה הוא קדוש אף אתה וכו' ולכך מתדבק
בו לבסוף שנאמר חמים תהיה עם ה' אלהיך.

ריש רשע פ"א וכל הרוצה ללכת בשרירות לבו אחר תאות העה"ז ואינו מקיים פוננת
האותיות דא"ב ג"ד וכו' הרשות בידו ואין מוחה בו ונהרי הוא רשע ומתדבק בסטרא
דסמאל הרשע שהוא השטן הוא היצה"ר שנקרא רשע כמ"ש צופה רשע לצדיק ודרשו
חז"ל על היצה"ר.

מ"ט מהדר אפיה דקוף מריש אמר הקדוש ב"ה אין אני יכול להסתפל בפני רשע לפי
שכשהוא יתברך מסתפל בפניו מתמלא חמה וכעס כמ"ש וירא ד' וינאץ וגו' ופירש"י
ז"ל לישנא מעליא נקט שאחוריו של ריש לגבי קוף שאין הקדוש ברוך הוא רוצה
להסתפל בפני רשע משמע דאחוריו מסתפל וטעמא נראה משום דדוקא על פניו שריא
רוח מסאבא ע"י שרטוטי העונות הנרשמים על פניו על פן אינו רוצה להסתפל בפניו
דוקא וזה טעם מה שאמרו אסור להסתפל בפני רשע כי גורם לעצמו מדת השכחה ע"י
רוח הטומאה שהוא מושך ממנו אבל המסתפל בת"ח וצדיק פיון שמעשיו הטובים חקוקין
על פניו כמ"ש הנהר בפרשת ואתה תחזה לכה המסתפל בו זוכר נשפחות טוב לו כי
מושך ממנו עליו רוח קדושה וכמ"ש גבי דוד המלך שפל המסתפל בו הנה זוכר נשפחות
מדכתיב וטוב ראי.

ועוד דרשעים אפילו בסייחון קרונן מתים והמסתכל בפני מת קשה לשכחה משום רוח מסאבא שעליו אבל דוד המלך חי הוא וכמ"ש דוד מלך ישראל חי וקים לכה ראית פניו טוב הנה לזכרון וכדי שלא יאמר הרשע בלבבו אבדה תקנתו ואין לו תקנה עוד לכה קאמר ומאי טעמא מהדרא תגיה דקוף לגבי ריש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו פתח פמותי לישנא דכמותי קשה ולא שינה למימר הכי אולי רמז הוא שלא יחשוב הרשע שגם אם יעשה תשובה לית ליה תקנה גמורה ויהיה כפוף ונפול בעה"ב מפני עונותיו הראשונים ויתבייש שם לפני הצדיקים לכה קאמר פמותי רמז לכתר עליון למעט מפל וכמ"ש במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד.

וטפי נראה לפי שאמר קוף קדוש ריש רשע. וכיון שהוא יתברך קדוש בכל מיני קדושות ונעלם ומנפרש מפל שלשה העולמות לכה מלאכי השרת מכתירין אותו בשלש קדושות פתח בכל יום ואמרים קדוש קדוש ק' דענן קדושה היינו פרישה והוא ית' נותן מהן שמים בראש בניו פדאית' ריש קדושי' רבה והתקדשתם והייתם קדושים פי קדוש אני ה' משל לבני מדינה שעשו שלשה פתרים למלך וכו' פה בכל יום העליונים מכתירין אותו ג' עטרות וכו' וטעם שני פתרים שהוא ית' נותן להם לישראל נראה לפי שישראל מצווין להיות מנפרשין ומנבדלין בעה"ז שתי פרישות פחו שצאמר קדושים תהיו ופירש"י ז"ל מן העבירות ומן העבירות והרמב"ן ז"ל פי' מן המותרות ימעט במשגל ויקדש עצמו מן היין וכיצא בהן ונראה שהתורה בא להזהיר בקדושים תהיו על שנייהן דתרנייהו בכלל קדושה נינהו שהפורש עצמו מדברים האסורים ומיותרות ההיתר קדוש יאמר לו שהמלאכים מכתירין אותו יתברך בג' פתרים נגד ג' פרישות נראה דהנזיר פיון שפפריש עצמו מן היין המותר לו לכה פתיב לגביה לאביו ולאמו לא יטמא פי נזר אלהיו על ראשו כל ימי נזרו קדוש הוא לה' לכאורה קשה היאך יתכן לומר שיש לו על ראשו נזרו ית' אלא לפי שהמלאכים מחמת קדושתו ופרישתו יתברך מכתירין אותו בג' פתרים כדפי' לכה גם הנזיר פיון שפפריש עצמו מדבר המותר לו הוא יתברך חוזר ומכתירו מאותן הפתרים שהמלאכים מכתירין אותו מחמת פרישתו נמצא פי נזר אלהיו על ראשו הוא והיינו דמסיים הפתוב כל ימי נזרו קדוש הוא לה' פירוש פיון דגם הנזיר קדוש הוא ופרוש לכן ראוי להשתמש בכתרו ית' ושמה היינו דנקט קרא נזר אלהיו ולא נזר אלהים לפי שהוא ית' מיוחד שמו עליו והיינו דקאמר מ"ט מהדרא תגיה דקוף לגבי ריש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו פתח פמותי דכיון שהקוף רמז לקדושתו ית' וע"י קדושתו נותנין לו המלאכים פתח בראשו לכה יש תג על הקוף לצד הריש לומר לו שאם יחזור בו ויהיה פרוש מן העבירות ויעשה תשובה ותענית ויפרוש עצמו אפי' מן המותר לו אז יקשור לו פתח פמותו כי מאותן הפתרים שמכתירין אותו המלאכים מחמת פרישתו יכתירונו שכן דרכו ית' ליתי שמים מהן בראש בניו שפפרישין עצמן ולכה נקט פמותו פמו שהוא מן פתח פרישתו ומכתירו ומכתירו ומ"ש פריעה דקוף תלויה דאי הדר ביה ליעול וליזול בהך מסייע ליה לר"ל וכו' דאמר הבא לטהר מסייעין אותו כו' וכה"ג איתא במנחות דלקי נברא העה"ז בה"א וכו' וענן הסיוע דהנה פיתחי נראה לפי שאמרו חז"ל במס' יומא היכי דמי בעל תשוב' כגון שפא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה ופירש הימנה מני ר' יהודה ובאותו מקום ובאותה אשה ובאותו פרוק משמע דבכה"ג הני תשובה גמורה לפי שחוזר ונכנס באותו פתח שיצא ממנו דהיינו באותו מקום ובאותה

אשה שנוכשל בה כָּבֵר דָּאז יצרו מתגבר עליו והוא חוזר וכובש יצרו ואשמעי' הכא שהיא ית' מסייע ליה לבעל תשובה ופתח לו פיתחא אחריתי לִכְנֹס בַּהּ אֶפְיֵלוּ שְׁלֵא בְּמָקוֹם שְׂיִצָּא מִמֶּנּוּ לְאַשְׁמַעִי שְׁפָל הַחוּזָר בּוּ נְעוּשָׁה תְּשׁוּבָה אַע"ג דְּלֵא הָנִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאוֹתָהּ אִשָּׁה מְקַבְּלִין אוֹתוֹ.

שין שקר תי"ו אמת פי' ע"י אות השין נגמר תיבת שקר דלא משפחת לה מריש הא"ב עד השין אותיות שקר נמצא דהשין גומר מלת שקר וכן תיו אמת דלא משפחת לה אותיות אמת עד שפא אות תיו וגומר ודהיניו דאיתא בב"ר ויסגור בפ"ר תחתונה מתחילת הספר עד פאן לא פתיב סמ"ך דכיון שנובראת חנה נברא שטן עמה דאות סמ"ך לחוד רמז לשטן דלא משפחת לה אותיות שטן בא"ב עד שפא אות סמ"ך וגומר וקענין קאי לעיל דקאמר קוף קדוש ריש רשע דהיניו שהרשות נתונה לכל להיות קדוש או רשע א"כ שפא יעלה על לב אדם לקנא בעושי עולה שהולכין ומצליחין בהאי עלמא וכמו שפכתוב מדוע דרף רשעים צלחה ויאמר בלבבו מה לי לצרה זאת להמית עצמי על דברי תורה כף נותן להו לישראל שתי פתרים נגד שני פרישות שהן מפרישין עצמן פשם, ומע"ט מוטב ללכת בדרך רשעים ומצליח גם אני לכ"ק שין שקר תיו אמת פירוש הקב"ה ברא שתי עולמות העה"ז והעה"ב נקרא עולם שקר והעה"ב עולם של אמת כדאי בויקרא רבה פכ"ו פשהעלה שאול את שמואל וא"ל ונתנה לרעה לדוד א"ל ולית הליו מלייה קדמייא דהגוית אמרת לי כד הוית גבי ונתנה לרעה הטוב ממך א"ל כד הוינא גבך הוינא בעולם דשקר והוית שמיע מיני מילין שקרין דהוינא דחיל מינך וכדון אנא בעולם דקושטא ולית את שמיע מיני אלא קושטא וכו'.

ונראה דהה"ד על מה שוא בראת בני אדם דכל טובות שיש לו לאדם בעה"ז שוא ושקט גינהו דהיום בכאן ומחר בקבר אבל טובות העולם הבא אמת הן שאין להן קץ ותכלית וקאמר הקב"ה לצדיק אל תקנא ברשע כי טוב לו בעה"ז כי פחציר מהרה יבלה דעה"ז עולם שקר הוא דלא קאי אבל העה"ב עולם של אמת הוא קאי לעולמי עד ואין לו הפסק והיניו דקאמר ומ"ט שקרא אהדא פרעא קרי נאמת מלבן לבוני שקרא לא קאי קושטא קאי.

ונראה דלהכי נקט לישנא דמלבן לבוני כמ"ש בפ"ק המוציא יין לבנים לבני בנים כף האמת דהיניו שר רוחני קאי לבני בנים עד סוף כל הדורות כמ"ש נוצר חסד לאלפים וזכות אבות עדיין קיימה וזהו שנאמר ורב חסד נאמת וסמיך ליה נוצר חסד לאלפי'.

וכיון דאותיות שקר רמז לעה"ז נאמת לעה"ב לכך אותיות שקר קודמין לאותיות אמת בא"ב כמו שעה"ז קודם לעה"ב. ונראה דלהכי אותיות שקר אין עומדין פסדרן בא"ב שין באחרונה כי בזה העולם אין סדר דעליונים למטה ותחתונים למעלה כהיא דבריה דריב"ל שראה עולם הפוך אבל אותיות אמה עומדין על הסדר כי בעה"ב הפל יושבין על הסדר קטן וגדול שם הוא קושטא קאי שיקרא לא קאי נראה דהיניו הא דאיתא בפירקין א"ר טבות זימנא חדא איקלע לאתרא דשמה קושטא ולא הוי משני בדבוריייהו ולא הנה מניית אינש מהת' בלא זימנ' כו' טעם הענין נראה לפי שהאמת יש לו קיום ולכך הוא מקור חיים כמ"ש ירמיה וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ובברכת התורה יסדו אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע וכו' חזקיה בחליו פשהתפלל על חיי התחיל

ואמר זכור אשר התהלכתי לפניך באמת כי ממנו תוצאות חיים ולכה דבר שאינו מתקנים קרוי שוא ושקר כמ"ש על מה שוא בראת בני אדם סיפא דקרא מי גבר יחיה ולא יראה מות.

ונהו שנאמר וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו הוא מעין המתקנים ומוציא מים בלי הפסק אבל מעין הפוסק מיקרי מים פזבים פינון שאין לו קיום ומהאי טעמא נמי מיקרי האי עלמא עלמא דשקרא לפי שלעתיד יתבטל.

ומ"ט שקר מרחקא מיליה אמת מקרבא מיליה שקרא שכיח קושטא לא שכיח לפי דרפינו נראה לפי ששכיח הוא ללכת אחר תאנת העה"ז דהיינו שקרא כי זה פמעט רוב כל האדם אבל ההולכין לקנות האמת דהיינו העה"ב לא שכיחי פי אם יחיד הסגולה פידוע ועוד נראה שקרא שכיח שבקל יכול אדם לקנו' תאנת העה"ז פשרוצ' לרדוף אחר הממון והולך ונושא ונותן תמיד כמו שפיתוב ונד חרוצים תעשיר אבל העה"ב קשה לקנותו שאין אדם קונה העה"ב אלא בטורח גדול שאין פעולת האדם ומעשיו חשוביין למתן שר גדולה כזה אלא אם פן ממת עצמו על דברי תורה ומדקדק הרבה במעשיו ועוד שהטרדות שפעולם הזה מונעות את האדם מלקיים המצוות וכמ"ש הרמב"ם ז"ל.

ולפי שאמרו חז"ל דברי תורה פפטיש יפוצץ ס"ע הן לכ"נ לפרש טעם אחר דלהכי שיקרא מקרבין מיליה לפי שכל תאנת זה העולם קרובים הם וסמוכין זו לזו בבת אחת דהיינו בני חיי ומזוני עונש וכו' וכל שאר קנינים המדומים כולם בחד זימנא נינהו אבל שר העה"ב מרחקין מיליה לפי ששכר העה"ב יש בו ג' חלקים רחוקים זו מזו ואינם בזמן אחד כמ"ש בתפלה אין פערפה ה' אליהנו בעה"ז ואין זולתה מלפנו לחיי העה"ב אפס בלתי לימות המשיח ואין דומה לה לתחיית המתים הרי שאין לטובת העולם הזה אלא זמן אחד ולשכר העה"ב שלשה זמנים ימות בן דוד תחיית המתים ועולם הבא וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות תשובה דעה"ב לאו שאינו מצוי עתה וכו' אלא מצוי הוא שנאמר אשר צפנת ליראיך ולא קראו עה"ב אלא לפי שאותן החיים באין לאדם אחר המיתה וכו' נמצא דרחוקין הן זו מזו אחר מיתה וכן דוד ותחיית המתים לכה אמת שהוא רמז לעה"ב אותיותיו רחוקין זו מזו רמז לדבר זה אמת נוטריקון אחר מיתת משיח תחיית המתים.

את פש אותי תיעב וכו' עד קרנוהי לא אגדע עתה בא הוא ית' להוכיח את הרשע הנזכר ההולך בשרירות לבו ואינו עושה לא תורה ולא ג"ח הפתובים ברישא ואדרבא מונע מלעשות לכה קאמר אותי תיעב אתאנה לו על דרך דאיתא במדרש וכן פירש"י ז"ל בפרשת בחקותי ואם לא תשמעו לי ולא תעשו ואם בחקותי תמאסו לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי קא חשיב קרא שבועה עבירות שעושין אחת גוררת חברתה עד כולן ואלו הן לא למד ולא עשה מואס באחרים העושין שונא את החכמים מונע את אחרים כופר במצות כופר בעיקר והכא לא קחשיב אלא ארבע מנייהו דהיינו ד' אחרונות אבל שלש ראשונות דהיינו לא למד לא עשה מואס באחרים העושין לא קחשיב משום דבכלל ארבע אחרונות נינהו ועוד דשלש ראשונות אינן חמורים כ"כ אבל ד' אחרונות ראשי העבירו נינהו דאין לה רשע גדול ככופר בעיקר ושונא את החכמים דהנה ליה אפיקורס בדאמרי' בפירקין אינהו אפיקורס וכו' וכופר במצות דהנה ליה כופר לכל

התורה ומונע את האחרים פאחז שאחז דלתות בית המדרש ולא קחשיב להו הקא על הסדר דהתם אלא פסדר חומרתן דחמירה טפי חשיב ברישא ולכ"ק א"ת אותי תיעב כו' נגד כופר בעיקר אמר אותי תיעב שפ"ל כף הרבה לפשוע עד שתיעב אותי וכפר בי אתאנה לו בתמיה לפי שנ' את ה' האמרת וה' האמירך ותרגומו חטבת לכו אהבה ותאנה וכמ"ש פמים הפנים לפני פו לב האדם וכו' דהא בהא תליא וכיון דרשע זה מרוב שנאתו הוא כופר בי א"כ היאך אתאנה לו.

ועוד נראה לפי שהוא יתברך מתאנה תמיד להצדיק את הרשע כל שלא הרשיע כל כף מבקש לו זכות ומסייע לשוב וכמ"ש הצופה לרשע ורפץ להצדיקו שנאמר ה' חפץ למען צדקו אבל רשע זה שתיעב אותי עד שפפר בי היאך אתאנה לו להצדיקו והיינו הא דכתיב לא יאבה ה' סלוח לו אבה הוא לשון תאנה אביון שתאב לכל ואמר שהוא יתברך לא יתאנה לסלוח לרשע זה נגד מה שהו) שונא חכמים דהיינו אפיקורס אמר בי לאחשק שמי יחול עליו דוע פ"י יש הפרש בין מלת אותי לבין מלת בי כי אותי היינו ית' עצמו אבל בי היינו במי שהוא דבוק בו ית' וכמו שנאמר וילדבקה בו ואמרו חז"ל דהיינו תלמידים חכמים הדבוקים בו ית' וקאמר בי לא חשק שאין לו חשק בתלמידי חכמי המדונפקי' בי שהוא שונא את החכמים וא"כ הילך יחול שמי עליו לצאת ממנו זרע פבר ת"ח על דרך שאמר יעקב והיה ה' לי לאלהים ופירש"י ז"ל שיחול שמו עלי שלא ימצא פסול בזרעי שנא' להיות לך לאלהי' ולזרעך ורשע זה כיון שהוא שונא חכמים לא יתכן שיחול שמי עליו לצאת ממנו בנזן רבנן וזרע פשר וכמו שאמרו חז"ל דמאן דנחיים רבנן הוה ליה בנזן רבנן וכו' ומשום דברישא גבי צדק נקט והן אותה דהיינו בכנים יקרים כדפ"ל לכה נקט גבי רשע איפכא ועוד נראה שבכל מקום שחל עליו שמו ית' יש ברכה כמ"ש ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ואמרו חז"ל תיקף לתלמידי חכמים ברכה שנ' ויברך ה' אותה לרגלי וכיון דרשע זה אינו חושק בי דהיינו בתלמידי חכמים היאך יחול שמי עליו להיות בכלל ברכה ומשום דגבי צדיק נקט וזו אותה דהיינו ברפת ה' נקט גבי רשע איפכא.

ג"ר גופו טמא ארחם עליו לפי פשוטו נראה דקאי אפושעי ישראל בגופן דהיינו בעריות פדאייתא במסכת ר"ה פ"ק פושעי עובד כוכבים ומזל ת בגופן אמר רב בעבירה וכתבו התוס' שם דהיינו בעריות ואיסור עריות בכלל טומאה ה א דבסוף פרשת עריות פתיב אל תטמאו בכל אלה והן נדונין בלא רחמים פדאייתא התם שירדין לגיהנם ונדונין שם שנים עשר חודש ואח"כ גופן כלה ונשמתן נשרפת וכו' לאפוקי שאר פושעי ישראל שיש להם תקנה פדאי' בריש עושין פסין דנחית אברהם ומסיק להו לכולהו חוץ מאותן שבאו על העריות דלא מבשק' להו לפי שנמשך ערלתן והיינו דקא' גופו טמא ארחם עליו דכיון שטימא גופו בעריות אינו ראוי לרחם עליו ולהוציאן מו הגיהנם דלא מבשק' ליה אברהם כיון דנמשך ערלתו.

ומשום דבשעה שנמול אברהם ניתוסף לו ה"א על שמו ונעשה בגימטריא רחם חכה אז להיות יושב על פתחו של גיהנם לרחם על בניו ולהוציא משם כל מי שנמול שנאמר והוא יושב פתח האנהל כחום היום ודרשו חז"ל על פתחה של גיהנם לכה נקט הקא לישנא דארחם עליו.

ולפי דרכי נראה שזה א נגד מה שפופר בכל המצות שלא נצטוו לפי שהמצות בכלל הן נגד הגוף רמ"ח אברים נגד רמ"ח עשין שס"ה גידיו נגד שס"ה לאונן וזהו שאמר הפתוב גלמי ראו עיניך ועל ספרך פולם יכתבו שפל האברים נכתבין בספרו ית' דהיינו בספר התורה שפל המצות שבי הן נגד אבריו וגידיו של אדם וכו' שס"ה ימות השנ' הם נגד שס"ה גידיו וזהו שאמר ימים יוצרו וגו' ולכך כל העוסק בתורה ובמצות מטהר ומזכה את גופו על ידיהן והפופר בהן ואינו מקיימן מטמא את גופו והיינו מה שאמרו חז"ל הפא לטה' מסייעין אותו והפא לטמ' פותחין לו ולכך קא' גופו סימ' ארחם עליו דכיון דרשע זה פופר ועובר על כל המצות ואומר שלא צויתים ובזה הוא מטמא כל גופו רמ"ח אבריו שס"ה גידיו וא"כ היאך ארחם עליו ונקט לישנא דארחם עליו על דרך שיסדו לומר בסליחות הנשמה לה והגוף פעלה חוסה על עמלה לפי שדרך האמן לרחם ולחוס על כלי שעמל בו שלא לשברו כה האדם נעשה בעמלו ית' כפיכול בידיים ולא במאמר לכך אנו מבקשין שהוא ית' ירחם על גופינו ולזה קאמר גופו טימא ארחם עליו שאין הא מן מרחם על כלי פשהוא מקולקל כבר ולא יצלח לכל דבר דדוקא כל עוד שיש לו תרופה מתקנו אבל פשהוא מקולקל לגמרי אינו חס ומשברו כה רשע זה שטימא כל גופו ע"י פפירת המצות ואני ארחם עליו.

וגם רמ"ח אותיות רחם לומר לה שפל המקיים רמ"ח מצנת עשה הוא ית' מרחם על רמ"ח אבריו ורשע זה שטימא גופו דהיינו רמ"ח אבריו ואומר שלא צויתי רמ"ח מצות ואני ארחם עליו.

ונגד מה שמונע גם אחרי מעשות פאחו שאחו דלתות בית המדרש קאמר דלתותי נעל קרנוהי לא אגדע דלא דיו שאינו עושה בעצמו אלא שנועל דלתות בת פנסיות ובתי מדרשות לעכב גם על אחרים שלא יפנסו וא"כ קרניו לא אגדע פ"ה היכולת ושךרה שיש לו על אותן האחרים.

ויותר נראה לומר דקאי אדלעיל דקאמר מ"ט פרעיה דקוף תלויה דאי הדר ביה לעייל בהך ולעיל בהך וכו' וקאמר נמי מ"ט מהדר תגא דקוף לגבי ריש אמר ה' דאי הדר ביה באותן דלתות אני קושר לו פתר וכו' לזה קאמר דלתותי נעל דלא הדר בתשובה ולא עייל באותן דלתת שפקוף אלא נעל אותן ואם פן האיה אקשור לו פתר פמותי אדברא קרניו אגדע.

ד"א לפי שנאמר פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד פ' כיון שעסק בתורה וגמילות חסדים דפזרנת. לאביונים היינו ג"ח וצדקתו עומדת לעד שגורם לעסקו בתורה ומשאל ספרים לאחרים כמו שדרשו חכמינו ז"ל הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד זה המשאל ספרים וכו' לכך קרנו תרום בכבוד פדאמרי לעיל וקושר לו פתר וכו' וקאי ארישא דמלתא דאירי במי שעוסק בתורה וג"ח וקאמר השתא דרשע זה שנועל דלתותיו לפני העניים ולפני הלומדים וא"כ אין ראוי להרים קרנו אלא קרנותיו אנדע והיינו דכתיב בסיפא דקרא רשע יראה וכעס שיניו יחרוק וגו' על גדיעת קרניו והרמת קרן צדק ע"כ מדת הרשע מ אבל מדת צדיקים וכו' לפי שהזכיר לעיל לצדיקים ורשעים דקאמר קוף קדוש ריש רבע לכך דריש לה אתרוניהו.

את בַּשׁ אֶת בַּיֵּשׁ מְלַעֲשׂוֹת עֲבִירָה לְכֹהֵן תִּזְכֶּה לְגוֹר בְּדוֹק פִּי בַּשְּׁמַיִם דְּהֵינּוּ בְּגוֹן עֵדוֹן
שְׁלֵמַעֲלָה כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל וּבְנוֹשֶׁת פְּנִיָּם לִג"ע. וְנִרְאָה דְלֶהֱכִי נִקֵּט גְּבִי רָשָׁע לְשׁוֹן נִסְתָּר
אוֹתִי תִיעֵב וְלֹא נִקֵּט תִיעֵבָת וְכֵן בִּי לֹא חֲשַׁק וְלֹא קָאָמַר לֹא חֲשַׁק ז' לְפִי שֶׁהוּא יִתְבָּרַר ה'
אֵינּוּ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי רָשָׁע וּלְדַבֵּר עִמּוֹ פֶּה אֶל פֶּה לְכֹהֵן נִקֵּט ל' נִסְתָּר כְּאֵלוֹ מְדַבֵּר שְׁלֵא
בְּפָנָיו אֲבָל גְּבִי צְדִיק נִקֵּט ל' נִכַח אֶת בּוֹשׁ לְפִי שֶׁהוּא ית' רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בּוֹ כְּאֵלוֹ מְדַבֵּר
עִמּוֹ פֶּה א.

פֶּה.

ה"ץ ו"ף אם אתה עושה פן חציצה. הוי בינה לאף משום דקונדם לכו דריש ד"ק על הרש
נים קרניו אגדע והינינו ע"י האף שגאמר גדע בקרי אף כל קרו ישראל לכ"ק על הצדיק
שיהיה חציצה בינו לבין האף.

עגנו חציצה נראה ע"ד שפירש"י ז"ל בפירשת בשלח ובר ח אפה נערמו מים כפיכול כמו
אדם שיוצא וצא רוח מנחיריו בעת אפו וזהו ותהלתי אחטם לה כמו אנקה בחטם אשים
חטם באפי שלא תצא הרוח וזהו עגנו החציצה שאינו מניח את הא לצאת והינינו הא
דכתיב ועתה הניחה לי ויחר אפי לפי שתפלתו של משה גרמה שלא יצא האף מן החוטם
ובש"א פתב דלהכי אתרו על רבן גמליאל בעל החטם אני מבקש לפי שגרם להיות חטם
וחציצה לפני האף שלא יצא.

מיהו תימה מידי אף כמ"ש ו"ף פתיב בני"ו ונר' לפי שהפ"א פשוטה לחודא רמז לאף
כמ"ש מפרשי התפילות ריש התפילות י"ח דלהכי לא אמר' שום ו"ף בתפילת י"ח שכל
המתפלל איתה ניצל מן זעף קצף שצף רשף נגף אף משמע שכף' לחודא רפז לאף ולהכי
כל המתפלל משיימין בר' וכולן בכלל אף נינהו לפי שיוצאין מן החוטם שהיא האף
כמ"ש בשערי אורה ולכה בכל מקום פתיב וחרה אף ה' ויחר אף ה' לפי שכל מיני
משחיתין פולגין בו פינן שיוצאין מן האף והינינו הא דכתיב ארה אפיים ואמרו חז"ל מ'של
למלה שיש לו שני לגונות קשות וכו' כף אף וחמה וכו' הרי בהדיא דחמה בכלל אף הוא
וטעמא כדפירשתי והינינו דנקט ו"ף כי ששה מיני אף נינהו הנה דקא חשיב להו התיב
זעף ק"ף שצף רשף נגף אף.

ועוד דביחזקאל גבי חורבן פתיב והנה ששה אנשים יוצאים ואיתא בפרק במה בהמה
מאן נינהו ששה אנשים אמר רב חסדא קצף אף וחמה משחית משבר מכלה לכה נקט
ו"ף ו' מיני אף נינהו וכיון דהף לחודא הינינו אף ושש פעמים אף עולה למספר שק"ף נר'
דלכה ל' השקפה בכ"מ לרעה רמז הוא לאלו ו' מיני אף שהיא ית' מכה בהן ולשון
השקפה כמו משקוף שהדל' מכה בו.

ולהכי גבי מתנו' עניי' פתיב השקיפ' ממעון קדשך משו' דגדול מת ות עניי' שכל ו'
המשחיתין נהפכין לטובה בה כמו שנ' מתן בסתר יכפה אף דהינינו ו' אפיו. ולכה גגי
סדום פתיב וישקיפו על פני סדום רמז הוא לאלו ו' מיני אף במספר שקף פי סדום נהפך
באף שנא' כמהפכת סדום ועמרה אשר הפך ה' באפו ולהכי אמר אברהם האף תספה
צדיק ופירש"י האף ישיאך וכו' והי נו לפי שלא החזיקה יד עני ואביון לכה גברה עליהן
האף.

ועוד נראה דהה"ד ה' משמים השקיף לראות היש משפיל רמז למה שנאמר אשרי משפיל אל דל ולהכי נקט לשון השקפה שאם אין משפיל אל דל שש אפין באין דמתן בסתר יכפה אף ונראה דלהכי פתיב השקיפה ממעון קדשה מן השמים דגדול כח מתנת עניים שכל שש המבחינים נהפכין לטובה וכמ"ש בסתר יכפה אף.

זע חס טן ואי אתה מנדעו מן השטן לכאור' יש לדקדק דהחית היא מיותרת לפי פשוטו נר' דה"א וחי"ת מתחלפין בלשון כמו הז חז ונהוי כאלו פתיב זע השטן ועוד נראה שהוא רמז להא דאימא בפ"ק דעובד פוכבים ומזלות דמ"ה שהוא השטן פולו מלא עינים וחרבו שלופה בידו וכיון שהאדם רואה אותו מנדעו פדאשפחן גבי דוד כי נבעת מפני חרב מלאה ה'.

ואימא תו התם דמלאה המנות בשעת מיתה שוחט את האדם בשחיטה ממש דקאמר התם דהיא טיפה מרה מסתכת את הסימנים וא"ת רמז לשחיטה ושכירה כדאימא ר"פ השוחט דיליף שחיטה מן הצואר מדכתיב וזבחתי ממקום שזב חטה ופירש"י שפירהו והיינו דאמר זע חש טן שאינה צריף להנדעו מהי"ת דהיינו משחיטתו ושכירתו של שטן כי מיתתה תהיה בנשיקה על פי ה'.

ונראה דה"ץ מושף עצמו ואח עמו כאלו פתיב הז אף זע חש טן פ"א תהיה לה חציצה מועזעו של שחיטת השטן. ים כל אמר שר של גיהנם לפני הקב"ה לים כל פיון שרואה שר של גיהנם שהוא ית' מאשים ומוכיח את הרשעים כדאמר לעיל אותי תיעב וכו' התחיל לבקש ממנו יתברך את שלו.

ולפי שיש שלשה ראשי עבירות החמורו' מפילן והן עובדי כוכבים ומזלות גילוי עריות ושפיכות דמים פידוע והן הן יורדי גיהנם בלי ספק כדאימא במדרש רות רבה שרי עובדי כוכבים ומזלות עתידין לקטרג ולומר רבון העולמים אלו עבדין כוכבים ומזלות ואלו עובדין כוכבים ומזלות אלו מגלין עריות ואלו מגלין עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים אלו יורדים לג"ע ואלו יורדין לגיהנם אותה שעה סניגרון של ישראל משתתק וכו' התחיל לקטרג על העריות תחילה לפי שנפשו של אדם חומדן יותר מפל העבירות כמ"ש לא עבדו ישראל כוכבים ומזלות אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא.

אע"ג דעובד כוכבים ומזלות חמירא טפי וזהו שפתח ואמר לים כל נראה דלהכי פניה עתה את הגיהנם בכם ים רמז הוא לבור של גיהנם דהיינו חללה של גיהנם דשם ים נאמר על הבור לא על המים שבתוכו שנאמר כמים לים מכסים משמע דה ים מכסים את הבור דהיינו חילו שנקרא ים וכתוב נמי מי הים.

ולמקוה המים קרא ימים תרגם אנקלוס ולבית פנישת מ"א קרא כו' ולהכי גם חללה של גיהנם נקרא ים ונקט הכי לפי שנקרא י שוחה עמוקה זונה פירוש מי שהולך אחר הזנות נופל לשוחה עמוקה דהיינו בגיהנם שהיא שאול תחתית והיינו דאמר לים כל קטרג על הזנות ובקש שירדו שם כל העולם אפילו ישראל כי גם המה נכשלים בעריות.

השיב הקב"ה אח"כ אחוס על ישראל בניאוף לפי שהם בועטים בניאוף נואף תרגומו גניפא. ולפי שהניאוף נחלק לג' חלקים אחר מיתת ב"ד כגון אשת איש זכור ובהמה וכיוצא בהן ב' פריות כגון אחותי דודתו וכיוצא בהן ג' חייבי לא ין כגון פנויה ושפחה

כותית וכיוצא בהן דלית בהו אלא לאו דלא יהיה קדש וישראל נקיים הם מפל ג' חלקים הנזכרים לכה נקט ג"פ דכים בם פנים הם צדיקים הם ונקט צדיקים ע"ד שפתיב הזנהר דמאן דנטר האי ברית צדיק מיקרי וזהו יוסף הצדיק על דנטר ברת דיליה וכמו שפתיב צדיק יסוד עולם וכן דכים וכנים והיינו דאמר ליה הל"ק אין לך חלק בהן פירוש אפי' חלק אחד מג' חלקים הללו אין לך בהן פי נקיים הן משלשתן.

אחר כך קטרג על עובדי כוכבים ומזלות וזהו שאמר ומ"ר זשנ"ת רבש"ע זגני מזרעו של שת כי בשעה שפרא הקב"ה את עולמו לא היתה שום עבודת פוכבים ומזלות בעולם כי כולם עובדי השם היו עד שבא אנוש בן שת תפח רוחו הוא אשר התחיל בעבודת פוכבים ומזלות ופיתה כל בני דורו שצאמר אז הוחל לקרא בשם ה' דהיינו שמות העצבים בשמו של ה' לעבוד פוכבים ומזלות כדפירש"י ז"ל שם וממנו נתפשט לכל העובדי פוכבים ומזלות וכמו שהאריך בזה הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות עובדי כוכבים ומזלות והיינו מה שאמרו מלאכי השרת לפניו ותברך מה אנוש כי תזכרנו פירוש מאחר שפוננת בריאת עולמה לכבוד ה' היה שיכירו ונדעו הבריות גנותה זכור באנוש שהתחיל לכפור בה וממנו נתפשט לכל העולם דמשום איהו לחוד לא היו מקטרגים.

ולהכי נקט זגני מזרעו של שת דהיינו אנוש אשר החל לעבוד פוכבים ומזלות ונתפשטה הימנו לכל העולם ונמצא גם ישראל בכלל חס ושלום ולכהפתיב נמי וקרר כל בני שת דהיינו ע"י אנוש שהתחיל בה והטעה את הפל השיב הקב"ה להיכן אוליכם לגן הדס לפי שישראל כיון שאינם עובדים פוכבים ומזלות משולים בין העובדי פוכבים ומזלות כמין הדס שבזמן שיש עובדי כוכבים ומזלות בעולם אז מי שאינו עובדה נמשל להדם כדאיתא בפירקין בשעה שהשתחויו ישראל לעבודת פוכבים שהקים נבכדנצר פתיב והנה איש רוכב על סוס אדום בקש הקב"ה להפוך את העולם לדם ולחשף כיון שנסתפל בחנניה מישאל ועזריה נתקרה דעתו שצאמר והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה והטעם נר' לפי שאין הדס פשר אא"כ קיימי תלתא תלתא טרפא בחד קינא כדאיתא בסוכה והוא רמז לאצהותו ויחודו ית' ע"ד הנה הנה ויהיה ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים וזהו בחד קינא פי ג' היות יסוד אחד להן ולכה אמר אוליכם לגן הדס כיון שישראל מקבלים עליהם עולו ית' ויחזרו שההדס נמשל בו ובמדרש רבה פ' אמר ענף עץ עבות זה הקב"ה והיינו ע"ד רמז כדפיר' מיהו על דרך הפשט נראה דלהכי נקט והוא עומד בין ההדסים לפי שתלת צדיקים היו שלא עבדו עבודת פוכבים ומזלות באותה שעה דהיינו חנניה מישאל ועזריה דומיא דתלת טרפי דהדס בחד קינא, אח"כ קטרג על שפיות דמים והיינו דאמר העיוף רבש"ע ענף אנכי ענף לשון חולשות ועייפות פי' עיפה ותאבה נפשי להורגים וכמ"ש פי עיפה נפשי להורגים כדפירש"י ז"ל גבי עשו שאמר פי ענף אנכי מרצחות כמ"ש עיפה נפשי להורגים ורוצה שגם ישראל ירדו לגיהנם בשביל כה.

מיהו קשה עף מבועי ליה ה"ו היתרים למה לי ונראה לפי שאין לך בכל העבירות מה שמקלקל את הבריאה ויישובה של ארץ כו רציחה קו הוא פוגם בה"ו של שם בן ארבע אותיות ע"ד שצאמר ששמו השמים ותגל הארץ ר"ת שם בן ד' ופי' פי ביה מנהיג הוא

יתברר צבא השמים ובו"ה מנהיג צבא הארץ לכה הרוצח שמקלקל יישובה של ארץ פוגם ומפריד בו"ה.

ולכהי אשפחן גבי אחאב שהיה שקול מחצה עונות ומחצה זכיות כדאמרנו בפירקין לא היה בכל עונותיו שום עון להכריע כף מאזנים זולת הרציחה שעשה בנבות שנאמר ניצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו פירוש העון שעשה בי יכריע ויגרם לו שאפתנו ויפול ברמת גלעד כדפי' למפן לפי שהרציחה מקלקל יישובי של עולם ופוגם באותיות ו"ה של שם והיינו דנקט העיוף פירוש עיף אנכי לרוצחים שמפרידין ופוגמין בו"ה של שם.

השיב לו הוא יתברר וצוחק הללו זרעו של יצחק לכה נקט יצחק ולא אברהם דלא מבעיא קאמר לא מבעיא שלא נחשדו על שפיכות דמים אלא אפילו מוסרין נפשיהו להריגה ולשפוף דמיהו על קדושתו כיצחק אביהו שמסר נפשו להריגה ולשפוף דמו על קדושתו דברא פרעא דאבנה הוא והיינו מה שאמרו חכמים ז"ל אם להריגה זכור כיצחק שמסר נפשו להריגה מיהו קשה מדקאמר שאני נותן לך משמע מיד מדלא נקט שאני אתן לך ואם פן אמאי קאמר טר למה ימתין ויש לומר דאותן מקצת רשעים שבישראל העוברים על ג' עבירות החמורות נדאי בני גיהנם ניהו וסופן לירד לגיהנם אלא שהוא ית' מלא רחמים ואינו חפץ באבודן של רשעים לכה רוצה שימתין שר של גיהנם עדיין אולי ישובו תשובה שלימה ויפטר מעונשן של גיהנם וכי היא דאיתא בפ"ה דמנחות שאמר לו אברהם להקב"ה שמא אם המחנת להם היו חוזרין בתשובה וכו' כי הוא יתברר חפץ להצדיק את בריותיו ולא נבראו אלא א שיקירו את גדולתו ויעבדוהו למען יקבלו שכר טוב בעה"ז ויתן להם חלק לעולם הבא כדתנן פל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

ומעתה נבוא לפרש פירקין: דף צ פל ישראל פל ישראל יש להם חלק לעולם הבא והא דקאמר בפרק הנושא נפק בת קול נאמרה פל דהנה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי העולם הבא אע"ג דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כתבו התוספות שם דכל היכא דאמר מזומן לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא יסורין.

ובפרק סדר תעניות אלו דקאמר רב ברנקה הנה קאי בשוקא דבי לפט אתי אליהו איתחזי ליה א"ל מי איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי אמר ליה ליכא אע"ג דכל ישראל יש להם חלה"ב יש לפרש נמי ששאלו מי איכא בהאי שוקא.

בר עלמא דאתי פמות שהוא חי עתה בלא דין ובלא יסורין אבל לאחר מיתה המיתה והיבוס הקבר ועונשו של גיהנם מכפרין ויש לו חלה"ב: ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחנית המתים מן התורה בגמרא מפרש טעמא לפי שהוא כפר בתחנית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחנית המתים מפאן משמע בהדיא דחלק לעולם הבא דנקט ש"ס בכנוליה דוכתא היינו תחנית המתים ולא היינו עולם הנשמות הבא לאדם אחר מיתתו וכן משמע בפרק שני דייני גזירות דקאמר ודם ענב תשתה חמר אמרו לא פעולם הנה העולם הבא העה"ז יש בו צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או בספינה ומניחה בזויות ביתו ו ספק הימנו בפטם גדול ועציה מסיקים תחת התבשיל משמע דעולם הבא היינו תחנית המתים דעולם הנשמות לא שייך למימר ענבה אחת בקרון וכו' וכן משמע ממ"ש התוספות בפ"ק דר"ה גבי הא דקאמר שעשה פיתות ליום

הדין דהיינו פשיחיו המתים שפיתבו ואף ע"פ שפכר נידונו לאחר מיתתם לכן עדן או לגיהנם מפני הנשמה עדיין יהיה דין אחר אם יזכהו לחיי עולם הבא שהוא קיים לעולם והיינו דבפ"ק דעובד פוכבים גבי קטיעא בר שלום וגבי ר' חנניא בן תרדיון וקלסטגירו וגבי רבי אלעזר בן דורדיא נקט ש"ס יצתה בת קול ואמרה פלוני מזומן לחיי עולם הבא מדנקט לשון מזומן משמע דעדיין אין להן חלק לעולם הבא עד לאחר שיהיו בתחיית המתים.

מיהו קשה ממה שיסדו ביוצר תפילת שבת אין כערפך ה' אלהינו בעולם הזה ואין זולתה מלפנו לחיי העה"ג אפס בלתי גואלנו לימות המשיח ואין דומה לה מושיענו לתח"ה משמע דעה"ב לאו היינו תחיית המתים: וכי אהרן לעולם קיים פירש"י ו"ל פלומר וכי אהרן חיה כל כך שתנתן לו תרומה וקלא לא נכנס לארץ ישראל וכו' ופירושו תמוה דאם בן מה הוצרך למימר וכי אהרן לעולם קיים הנה ליה למימר וקלא לא נכנס אהרן לארץ ישראל שנותנין לו תרומה ותו לא לכה נראה דכיון דקרא סתמא פתיב ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הפהו משמע דלעולמי עד יתנו לו תרומה כשאר מצות שנותנים לעולם לכה קא מתמה וכי אפטר לומר בן שיתנו לו תרומה לעולמי עד וכי אהרן קיים לעולם וקלא לא נכנס לארץ ישראל שיתנו לו תרומה פלל כל שכן דלא שייך למימר שיתנו לו תרומה לעולם אלא ודאי לתחיית המתים קאמר קרא דאז יהיה אהרן קיים לעולם ויתנו לו אז תרומה לעולם דבי רבי ישמעאל תנא הא דכתיב לאהרן הפהו סתמא דמשמע דנותנין תרומה לאהרן הפהו לעולם אתי לאשמעי' דלעולם אין נותנין תרומה אלא לכהו חבר דומיא דאהרן הפהו שהיה חבר: דכתיב ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבונתיה וקם ואם תאמר והא פשטא דקרא משמע דנקם אלקמיה קאי ומנא ליה למילף מיניה תחיית המתים וי"ל דודאי אלקמיה קאי אלא דקרא יתירא הוא דהנה מצי למיכתב הנך שוכב עם אבונתיה וננה העם הזה לכה דרשי' ליה נמי אדלעיל והני פאלו פתיב הנך שוכב עם אבונתיה וקם וקם העם הזה וננה.

ולפי זה דוקם קאי אדלעיל ואדלקמיה נרא' דקרא רמז נמי להא דאיתא באיכה רבה שאמר הקב"ה לירמיה בשעת החורבן שילך ויעמוד על שפת הירדן ויקרא בן עמרם עמוד הגיע השעה שאתה מבוקש לפני הקב"ה וכן עשה העמידו למשה והיה צועק ובוכה וכו' לכה קאמר הנך שוכב עם אבונתיה וקם וקם העם הזה וננה בישרו הפתוב שיעמוד ויקום מקברו בשעת החורבן וזה שאמר וקם העם הזה וננה וגומר ועזבתים והסתרת פני והיה לאכול הודיעו שיקום מקברו בשעה שיהיה העם לאכול דהיינו שעת החורבן דכולי קרא בחורבן אייר: שפתותיו דוכבות בקבר לפי ששכר תורה ומצות בהאי עלמא ליכא אלא בעולם הנשמות מקבלת הנשמה שכרן אבל הגוף שהוא קבור בעולם הזה אינו מקבל שכר עד זמן תחיית המתים כשאומרים הלכה בשמו בעולם הזה אז אפילו הגוף הנקבר בעולם הזה מקבל שכר שפתותיו דוכבות ויש לו הנאה בזה שדומה פאלו הוא חי והיינו דאמר דוד המלך אגורה באהלה עולמים ואמרו חז"ל שפקש שיאמרו הלכה משמו בעולם הזה דכשנשמתו בישיבה של מעלה ושפתותיו דוכבות בקבר פאלו הוא חי נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמות ולכה פתיב אגורה באהלה דהיינו בישיבה של מעלה ובישיבה של משה שאין לג להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה עד שאמר להם מקרא זה אשר נשבע ה' לאבנותיכם לתת להם קצת תימה דמייתי האי קרא

דְּפָרַשְׁתָּ עִקֵּב וְלֹא מֵיִתִּי קָרָא דְלַעֲלֵל וְגַם הִקְיִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת אֲרָץ
כְּנָעַן דְּפָרַשְׁתָּ וְאָרָא: וְכִי שְׁלִשָּׁה עֹלָמִים יֵשׁ וְאִתְּ פְּשִׁיטָא דְשִׁלְשׁ עֹלָמֹת נִינְהוּ הַעֹלָם
הַזֶּה וְעֹלָם הַנְּשֻׁמֹת וְתַחֲזִית הַמָּתִים וִי"ל דְּעֹלָם הַנְּשֻׁמֹת וְעֹלָם הַתַּחֲזִיגָה תְּלוּנָן זֶה בְּזֶה
שְׁכָל הַזֹּכֶה לְעֹלָם הַנְּשֻׁמֹת יִזְכֶּה לְתַחֲזִית הַמָּתִים וְכָל הַנְּפָרַת מְעֹלָם נְשֻׁמֹת נִכְרַת
מְעֹלָם הַתַּחֲזִיגָה וְאִם פֶּן בְּשִׁתִּי פְּרִיתוֹת סָגִי מִיְהוּ קִשָּׁה מֵהָא דְתַנְיָא בַּפ"ק דַּר"ה שְׁלִשׁ
כַּתוּב לְיוֹם הַדִּין פְּרִיֹשׁ פְּשִׁיטָא הַמָּתִים מְשַׁמַּע דַּאֲע"ג שְׁכָבֵר נִידוֹנוֹ אַחַר מִיתַתָּם לְגַן עֵדֵן
אוֹ לְגִיהֵנָם עֲדִינָן יִהְיֶה דִין אַחַר אִם יִזְכֶּה לְתַחֲזִית הַמָּתִים כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת שָׁם: לֹא אֲמַרְתִּי
אֲלֵא בְּזִמְנָן שְׁעוֹנָה בַּהּ שְׁכָל אָדָם שְׁלֵא עָשָׂה תְּשׁוּבָה עֲוֹנוֹתָיו קְשׁוּרִין בְּנִשְׁמָתוֹ לְכַף כְּתִיב
עוֹנָה בַּהּ: הָא הוּוּ עִפְרָא וְעִפְרָא מִי קָא חֲזִי וְאִתְּ מָה עָלָה עַל דְּעַתּוֹ וְהָרִי כָּל הַעֹלָם כְּלוּ
בְּרָא כ"ש שְׁבִידוֹ לְהַחֲיוֹת מָתִים וְעוֹד דַּהֲל"ל אֲמַרְתִּי דְשְׁכָבֵי חֲזִי וְכִי אֲפָשֵׁר הוּוּ וְתוֹ לֹא
וְמָה הוֹצֵרָה לְמִימַר הָא הוּוּ עִפְרָא וְכו' וִי"ל שְׁהַשׁוּאֵל לֹא הָיָה מֵאֲמִין בְּחַדוּשׁ הַעוֹלָם הָיָה
סָבֵר שְׁהַעוֹלָם קַדְמוֹן חֲלִילָה כְּדַעַת הַכּוֹפְרִי הָאוֹמְרִי שְׁאִין פַּח בְּיָדוֹ לְבִרְאָת יֵשׁ מֵאִין אֲלֵא
יֵשׁ מֵיֵשׁ לְכַף אֲמַר פִּינּוֹן דְּהוּוּ עִפְרָא פְּאִין דְּמִי וְמִי קָא חֲזִי וְהַשִּׁיבָה לוֹ בַּתּוֹ דְּלֵאוֹ יֵשׁ מֵאִין
הוּוּ אֲלֵא יֵשׁ מֵיֵשׁ ק"ו מִן הַמִּים אוֹ ק"ו מְפָלִי זְכוּכִית וּלְפִי זֶה בְּעוֹבְדָא דְבְּסִמוּף דְקִאֲמַר
עַכְשָׁיו שְׁיֵשׁ מִים וְעִפְרָא עֵאכ"ו צ"ל כְּלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁפִירָשׁ וִי"ל דְּאִי כָּל שְׁנֵי שְׁכָל הַעֹלָם
כְּלוּ בְּרָא בַּתְּהוּוּ הָא הַהוּוּ שׁוּאֵל לֹא הָיָה מֵאֲמִין בְּחַדוּשׁ הַעֹלָם: דָּף צֵא אֲרָץ כְּנָעַן שְׁלָנוּ
הִיא דְכַתִּיב אֲרָץ כְּנָעַן לְגַבּוּלוֹתֶיהָ וְאִתְּ וְהָא יְהוֹשֻׁעַ כָּבַשׁ אֶת הָאֲרָץ בְּמַלְחָמָה וְכִן קִשָּׁה
בְּסִמוּף גַּבִּי עוֹבְדָא דְבְּנֵי יִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי קִטּוּרָה וִי"ל דַּמ"מ פִּינּוֹן דְּבַכְמָה מְקוּמוֹת בַּתּוֹרָה
קָרִי לָהּ יְרוּשָׁה וְנִתְּתִי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרָשָׁה וְהַתְּנַחֲלֶתֶם אֶת הָאֲרָץ לְכַף הָיָה לָהֶם פְּתוּחוֹן פֶּה
לוֹמַר דְשִׁלְשָׁא כְּדִין יְרֻשָׁתָם אֹתָהּ: מְלַמֵּד שְׁמֹסֵר לָהֶם שֵׁם טְוִמָּאָה מְסִיפָא דְקָרָא נְפָקָא לִיהּ
דְכַתִּיב נִישְׁלַחֶם מַעַל יִצְחָק בְּנוֹ קְדָמָה אֶל אֲרָץ קְדָם לְפִי שְׁמִקּוֹר הַפְּיִשׁוּפִים וּמַעֲשָׂה שְׁדִים
בְּאֲרָץ קְדָם הוּוּ גַבִּי עוֹ"א וְעוֹ"ל דִּיתְבִּי הַתָּם דְּמַנְיָהּ אֲתִינָן כָּל חֲרָשִׁין בְּעֻלְמָא כַּמ"ש
הַזֶּה פ' בְּרֵאשִׁית וּפ' בְּלֶק דְּכִינּוֹן דְּעֻזָּא וְעוֹזָא אֲ לִידוֹ בְּנִינָן נְטִיל לוֹן הַקַּב"ה אֲעִיל לוֹן
בְּטוּרֵי דְחֲשׁוּכָא דְאֶקְרוּן הַרְרֵי קְדָם וְקִטִּיר לוֹן בְּשִׁלְשָׁלָאוֹת דְּפְרִזְלָא וְתַמָּן אוֹלְפִין חֲרָשִׁין
לְבַנֵּי נְשָׂא בְּלַעַם מַתְמָן נְטִיל חֲרָשִׁין וְאוֹלְפִין מַנְיָהּ דְּאִינוּן טוּרִין הַה"ד מִן אֲרָם יִנְחֵנִי בְּלֶק
מְלָךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קְדָם: וְהוֹשִׁיב בּוֹ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים אֶחָד חֲגַר וְאֶחָד סוּמָא הַמְשִׁיל אֶת
הַנְּשֻׁמָה לְחִיגָר וְאֶת הַגּוֹף לְסוּמָא וְנִרְאָה דְּהִינּוּ הָא דְכַתִּיב כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינֵי
מִן דְּמַעָה אֶת רַגְלֵי מִדְּחֵי נִתְּן הוֹדָאָה לְשֵׁם עַל שְׁהַצִּיל נְשֻׁמָתוֹ וְגוֹפוֹ מֵעוֹנָשׁוֹן שְׁל גִּיהֵנָם
וְזֶהוּ שְׁאֲמַר אֶת עַיִן מִן דְּמַעָה רָמַז לְנְשֻׁמָה שְׁיֵשׁ לָהּ עֵינִים וְאִין לָהּ רַגְלִים אֶת רַגְלֵי מִדְּחֵי
רָמַז לְגוֹף שְׁיֵשׁ לוֹ רַגְלִים וְאִין לוֹ עֵינִים: מְבִיא נְשֻׁמָה וְזוֹרְקָה בְּגוֹף וְדָן אוֹתוֹן כְּאֶחָד נִרְאָה
דְּהִינּוּ הָא דְכַתִּיב מְשַׁפְּטֵי ה' אֲמַת צְדָקוֹ יַחֲדָיו אֲמַשְׁפֵּט גּוֹף וְנְשֻׁמָה קָאִי שְׁאֵלוֹ הָיָה אֲ כָּל
אֶחָד לְבַדּוֹ יְכוֹל כָּל אֶחָד לְפִטוֹר עֲצָמוֹ מִן הַדִּין אֲבָל פִּינּוֹן שְׁדָן אוֹתוֹן יַחֲדָיו לְכַף הוּוּ מְשַׁפֵּט
אֲמַת וְצָדֵק וְנִיחָא לְפִי זֶה הָא דְנִקְטָא קָרָא לְשׁוֹן רַבִּים מְשַׁפְּטֵי ה' מְשַׁעַת פְּקִידָה אוֹ מְשַׁעַת
יִצִּירָה יִצִּירַת הַנְּלָד אִינוּ נִגְמַר עַד סוּף אַרְבַּעִים יוֹם כְּדֵאִיתָא בְּכַמָּה דְּכֻכְתִּי וְהִינּוּ מַה
שְׁאֲמָרוּ חו"ל אַרְבַּעִים יוֹם קוֹדֵם יִצִּירַת הַנְּלָד בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמְרַת בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי
וּבַתּוֹף אַרְבַּעִים יוֹם אִינוּ אֲלֵא כְּתִיבַת בְּשׁוֹר בְּלֵא אֵיבָרִים וְגִידִין וְעֲצָמוֹת וְהִינּוּ דְאֲמַר
לִיהּ אֲפָשֵׁר לְתַחֲזִיגָה שְׁל בְּשׁוֹר עוֹמְדָת שְׁלִשָּׁה יָמִים בְּלֵא מְלַח: יִצֵּר הֲרַע מֵאִמְתִּי שׁוֹלֵט
בְּאָדָם וְלֹא קִאֲמַר יִצֵּר הֲרַע מֵאִמְתִּי נִתְּן בְּאָדָם כְּדֵאֲמַר נְשֻׁמָה מֵאִמְתִּי נִתְּנָה בְּאָדָם מְשׁוּם

ואתֵּיָא שפיר נמי מה שפינה את התורה בהאי קרא בשם בר לאשמעינו דלכך מנקבין אותו לפי שלא עשה עצמו ככברה שמוציאה את הבר: גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות וכן מקדש וכו' דשם בתחילה ושם בסוף רמז ששמו יחול עליהן מתחילה ועד סוף ואין השכינה מסתלקת מהן לעולם וכי האי גוונא אשפחן גבי יעקב שאמר והיה ה' לי לאלהים ופי' שם רש"י ז"ל שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף נראה דנפקא ליה נמי מדכתיב והיה ה' לי לאלהים אמאי הפסיק בין השמות דהנה ליה למיכתב והיה לי ה' לאלהים דהכי אורחיה דקרא כמ"ש פי הנה לי הלוי לכהן ולא פתיב פי הנה הלוי לי לכהן אלא לכך נתן את עצמו בין שתי אותיות שם בתחילה ושם בסוף לומר שיחול שמו עליו בתחילה ועד סוף.

ועוד נראה דלכך העמיד יעקב את עצמו באמצע שתי אותיות לפי שהאבות הן שלשה רגלי המרכבה אברהם חסד מימין יצחק פחד משמאל ויעקב תפארת קו האמצעי והיינו דאמר והיה ה' לי לאלהים שאם יזכה לקו האמצעי להיות רגל שלישי במרכבה ולכך נקט והיה ה' לי לאלהים ה' הוא רחמים רמז לחסד אברהם יעמוד לימינו אלהים הוא דין רמז לפחד יצחק יעמוד לשמאלו והוא יהיה קו האמצעי תפארת ויעמוד ביניהם ולכך אמר מלת לי באמצע והאבן אשר שמתיו וגו' ואפשר דהיינו דאיתא במדרש רבה פרשת ויצא רבי נחמיה אומר נפל שלש אבנים אמר אברהם יחד הקב"ה שמו עליו יצחק יחד הקב"ה שמו עליו ואני אם מתאחות הן שלשה אבנים זו לזו יודע אני שהקב"ה מייחד שמו עלי רמז למה שכתבתי שלא ידע אם יהיה פדי להיות רגל למרכבה כמו אברהם ויצחק עד שנתאחו האבנים ולפי שכן האמצעי תפארת עומד למטה מחסד נפחד שסדר עמידתו הוא כמו סג"ל ונראה דהה"ד פי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו ל' סגול שפיון שפא יעקב נשלם רגל השלישי ונעשה פסגול ולכך בחר בו הקב"ה לפי שאין דבר עומד בפחות משלשה רגלים דהיינו כמו סגול: כל אדם שיש בו דעה פאלו נבנה ב"ה בימיו שכל מי שהוא מלא חכמה ודעה את ה' השכינה שורה עליו והרי הוא שקול כב"ה ששרתה בו שכינה ולכך אמרו חכמים שקולה מיתת צדיקים פחורבן ב"ה ובריש בתרא נמי אשפחן שאמרו לו להורדוס הוא סימא עינו של עולם דכתיב והיה אם מעיני העדה ילך ויתעסק בעינו של עולם דכתיב הנני מחלל וגו' ובמדרש רבה פרשת תרומה נמי דריש ועשית את הקרשים למשכן משפן מיבעי ליה מהו למשפן א"ר הושעיא על שם שהוא עומד למשפן שאם נתחייבו שונאי ישראל פלגיה יהא מתמשפן עליהם אמר משה לפני הקב"ה והלא עתיד שלא יהיה להם לא משפן ולא מקדש ומה תהא עליהם אמר הקב"ה אני נוטל מהם צדיק אחד וממשפנו בעדם וכן הוא אומר ויהרג כל מחמדי עין ע"כ הרי בהדיא דצדיק ומקדש שוין הן והא דקאמר במדרש וכן הוא אומר ויהרג כל מחמדי עין לכאורה קשה להבין ונראה דמסיפא דקרא דייק דכתיב ויהרג כל מחמדי עין באהל בת ציון פי' ע"י שהחריב אהל בת ציון דהיינו המקדש הרג כל מחמדי עין דהיינו הצדיקים ות"ח שהן עינו של עולם דכיון דאין לנו לא מקדש ולא משפן להתמשפן צריף הקב"ה ליטול הצדיקים והחכמים למשפן כמו שהשיב למשה וניחא לפי זה הא דכתיב נורא אלהים ממקדשי ודרשו חכמים אל תיקרי ממקדשי אלא ממקדשי ששכשהקב"ה עושה דין במקדשיו מתירא וכו' לכך לא פתיב בהדיא ממקדשי לפי שהוא רמז שהדין שעושה בצדיקים מטעם מקדש הוא דכיון דאין לנו מקדש להתמשפן נוטל צדיק גמור

שִׁשְׁקוּל כְּמִקְדָּשׁ וּרְבִינוּ בְּחַיֵּי פֶתַח דְּצוּרַת הַמִּשְׁפָּן וְכִלְיוֹ שִׁבְתוֹכוֹ הָיוּ עֲשׂוּיֵינּוּ כְּדַמוֹת הַגּוֹף
אָדָם צְדִיק וְאִיבָרִים הַפְּנִימִים שִׁבְתוֹכוֹ וּלפ"ז נִיחָא טְפִי וּלכ"ק הֵכָא כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ דְּעָה
כָּאֵלוֹ נִבְנָה הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו דְּזָה לְעֹמֶת זֶה הוּא: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ דְּעָה כָּאֵלוֹ נִבְנָה ב"ה
בְּיָמָיו מִשְׁמַע דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא וְנִרְאָה דְּלִהְיֵי צִנְהַת כְּתוּב וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ לְדוֹר הַמְּדַבֵּר
מִשׁוּם דְּדוֹר הַמְּדַבֵּר דוֹר דְּעָה אִיקָרִי כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ וְיַחֲפִים מִכָּל הָאָדָם מְהִימָן וְכִלְכָּל וְנִרְדַּע
וְכֵן לֹא חֲרַב ב"ה וְגַלּוּ מִן הָאָרְצַי אֲלָא עַל שְׂלֵא הִיָּה בְּהֵן דְּעָה שְׁנַאֲמַר לְכֹן גְּלַה עַמִּי מִבְּלִי
דְּעַת וְלַעֲתִיד יַחְזוֹר הַקַּב"ה לְבָנוֹתוֹ כְּשִׁתְּמַלֵּא הָאָרְצַי דְּעָה שְׁנַאֲמַר וּמְלֵאָה הָאָרְצַי דְּעָה אֵת
ה' וְגו' כָּל בֵּית שְׂאִין דְּבָרֵי תוֹרָה נִשְׁמָעִין בּוֹ בְּלִילְיָה אֵשׁ אוֹכְלָתוֹ נִקְטַת לִילְיָה דְּוִקָא דְּבִלְיָה
אֵשׁ שְׂל גִּיהֵנָם שׁוֹלְטַת בְּעוֹלָם לְפִי שְׁחִשְׁיַכְתָּ לִילְיָה מִיְסוּד הָאֵשׁ הוּא בְּהָ דִּיְסוּד הָאֵשׁ חִשְׁיָה
הוּא וְכ"כ הַרְמַב"ן וְז"ל רִישׁ פְּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית הָאֵשׁ נִקְרָא חִשְׁיָה מִפְּנֵי שְׁהָאֵשׁ הִיְסוּדֵי חִשְׁכָּה
וְאֵלוֹ הִיְתָה אֲדוֹנָמָה הִיָּה מְאֹדִימָה לְנוּ הַלִּילְיָה וְכוּ' וְיְסוּד הָאֵשׁ הִיא הַגִּיהֵנָם כַּמ"ש הַרְאָב"ד
וְז"ל בְּהַקְדָּמָתוֹ לְסִפְרֵי יְצִירָה שְׁנַשְׁמוֹתֵיהֶן שְׂל רְשָׁעִים לְאַחַר מִיתָתָן נִדְּבָקוֹת בְּאֵשׁ הִיְסוּדֵי
דְּלִהְיֵי כְּתִיב וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֵיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלַע לְפִי שְׁהָאֵשׁ הִיְסוּדֵי הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב
תְּמִיד עִם הַגְּלָגַל כְּדַמוֹת כַּף הַקְּלַע ע"כ וְנִרְאָה לְכַף נִקְרָא אֵשׁ לֹא נוֹפֵחַ דְּכִינּוּן שְׁהוֹלֵךְ
וְסוֹבֵב תְּמִיד מִתְּלַהֵט הָאֵשׁ מִעֲצָמוֹ וְאִין צְרִיךְ נִיפּוּחַ וְכִינּוּן דְּבִלְיָה חִשְׁכַת אֵשׁ שְׂל גִּיהֵנָם
גּוֹבַרְתָּ עַל הָעוֹלָם צְרִיךְ אָדָם לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה בְּלִילְיָה דְּאֹר הַתוֹרָה מְבַטֵּל חִשְׁכַת אֵשׁ שְׂל
גִּיהֵנָם כְּדַאֲמְרִינּוּ ת"ח אִין אֵשׁ שְׂל גִּיהֵנָם שׁוֹלְטַת בְּהֵן וְאִם אִינוּ עוֹסְקִי הִרִי אֵשׁ שְׂל גִּיהֵנָם
אוֹכְלָתוֹ וְנִרְאָה דְּלִהְיֵי נִקְטַת הַכְּתוּב כָּל חִשְׁיָה סְמוּן וְלֹא קְאָמַר כָּל לִילְיָה טְמוּן אֲלָא רְמֵז
לְחִשְׁכַת לִילְיָה הַבָּא מִיְסוּד הָאֵשׁ כְּדַפְּנִי: כָּל שְׂאִינוּ מְהֵנָה ת"ח מְנַכְסִיו אִינוּ רוֹאָה סִימָן
בְּרַכָּה לְעוֹלָם לְפִי שְׁהַמְהֵנָה ת"ח וּמְקַרְבּוֹ אֵלָיו וּמְאָרְחוֹ בְּבֵיתוֹ בְּרַכָּה בְּבֵיתוֹ כְּדַאֲיָתָא בַּפ'
כִּי צַד מְבָרְכִין גְּבִי הָא דְּאָמַר רַב שְׁלֵשׁ תְּכִיפּוֹת הֵן קְאָמַר אַבְיֵי אַף אָנוּ נֹאמַר תְּכַף לַת"ח
בְּרַכָּה שְׂנֵא' וְיִבְרַכְנִי ה' בְּגִלְגָּלָה אִיבְעִית אִימָא מְהֵכָא וְיִבְרַךְ ה' אֵת בֵּית הַמְּצַרִי בְּגִלְגַל יוֹסֵף
לְכַף כָּל שְׂאִינוּ מְהֵנָה ת"ח מְנַכְסִיו אִינוּ רוֹאָה סִימָן בְּרַכָּה לְעוֹלָם: כָּל שְׂאִינוּ מְשִׁיר פֶּתַח
עַל שְׁלַחְנוּ אִינוּ רוֹאָה סִימָן בְּרַכָּה לְעוֹלָם שְׂכָל דְּבָר שְׁהוּא מְצוּמָצֵם וְאִין בּוֹ מוֹתֵר אִינוּ
בְּכָלל בְּרַכָּה כְּדַאֲשַׁפְחוּן גְּבִי אֱלִישָׁע שְׁאָמַר כֹּה אָמַר ה' אֲכוּל וְהוֹתֵר וְלֹא אָמַר אֲכוּל וְשַׁבַּע
אֲלָא לְפִי שְׁבִרְכַת ה' הִיָּה בְּאוֹתוֹ הַלְחָם לְכַף הִיָּה בְּהֵן מוֹתֵר וְגְבִי רוּת נְמִי כְּתִיב וְתֹאכַל
וְתִשְׁבַּע וְתוֹתֵר וְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה בְּרַכָּה שְׁרַתָּה בְּמַעֲיָה שְׂל אוֹתָהּ צְדָקַת דְּרִישָׁא דְּקָרָא
וְיִצְבֵּט לָהּ קְלִי מִשְׁמַע קְלִיל זְעִיר וְגְבִי שְׂנַת הַשְׁמִיטָה כְּתִיב וְצוֹיְתִי אֵת בְּרַכְתִּי בְּשִׁנְיָה
הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂת אֵת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ שָׁנִים וְגְבִי שְׁבַת נְמִי כְּתִיב וְיִבְרַךְ אֱלֹהִים אֵת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי וְאָמְרוּ חז"ל בְּרַכּוּ בְּמָן שְׁבִיּוֹם הַשְּׁשִׁי יִרְדַּ לְחַם מְשִׁנְיָה הִרִי שְׂכָל מְקוֹם בְּרַכָּה יֵשׁ
בּוֹ מוֹתֵר: הַקַּב"ה עוֹשֶׂה לְהֵן כְּנַפְיָם כְּנַפְשֵׁי שְׁנַאֲמַר יַעֲלוּ אֲבָר כְּנַפְשֵׁי וְא"ת מְאִי
אִיְצְטְרִיךְ קָרָא לְמִימַר כְּנַפְשֵׁי יַעֲלוּ אֲבָר מִיבְעִי לִיָּה וְתוֹ לֹא.

וְעוֹד כְּנַפְשֵׁי פְּיוֹנִים מִיבְעִי לִיָּה דְּנִיחָא טְפִי דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלָה לְיוֹנָה וְעוֹד וְשִׁטִּין עַל
פְּנֵי הַמַּיִם מַה עֲנִין מִיָּם הַלְלוּ כִּינּוּן שְׁיַחְזוֹר הָעוֹלָם לְתוֹהוֹ וּבְמִקְצַת סְפָרִים גְּרַסִּין וְשִׁטִּין
עַל פְּנֵי הַמַּיִם פְּיוֹנִים וְקָשָׁה דְּפִתַח בְּנַפְשֵׁי וּמְסִיִּים פְּיוֹנִים.

וְנִרְאָה דְּנִשְׁרַד דְּהָא קָרָא עוֹף הוּא שְׁשָׁמוֹ חוֹל שְׂלֵא אֲכַל מִן הָעֵץ וְהוּא חַי לְעוֹלָם שְׁמַתְחַדָּשׁ
עֲצָמוֹ וְחוֹזֵר וּמְגַדֵּל אֲבָר כָּל אֲלָף שָׁנָה וְהוּא נִקְרָא נִשְׁרַד שְׁנַאֲמַר תַּתְחַדָּשׁ כְּנִשְׁרַד נְעוּרֵיכִי
כְּדַאֲיָתָא וְהִי אִיתָא בַּב"ר רַבִּי יוֹדֵן בַּר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר אֲלָף שָׁנִים חַי לְסוּף אֲלָף שָׁנִים גּוֹפּוֹ

פלה וכנפיו מתמרטין ומשתייר בו כפיצה וחוזר ומגדל אברים והכי פ' וא"ת אותן אלה שנים וכו' צדיקים מה הן עושין צדיקים שעתידי להחיותם בעלי גופות הן ולכאורה נראה דאי אפשר להן להתקיים מפני שג' דברים קרא דבעל גוף אינו יכול לעמוד באויר ועוד דכל דבר נברא צריך מזון דאפילו הנשמות ומלאכי השרת נהגין ונזונים מזיו השכינה כשמתדבקין בה וצדיקים העתידין פ' שיש להן גופות הרי אין גשם מתדבק ברוחני ובמה נזונים וקאמר הקב"ה עושה להם נפלים לישוט בהן באויר ומשום דכנפים אינן אלא לפי שעה או פחות ואח"כ תש פתח מחמת עניפות וצריכין לנוח לכה קאמר כנשרים פ' ככנפי נשר ששמו חול שאחר שתש פתח חזרין ומתחדשין כל אלה שנה פה כנפי הצדיקים יחליפו ויתחדשו כח בכל עת תמיד ולא יגעו ולא ייעפו ולא יצטרכו לנוח ועל המזון אמר ושטין על פני המים בסוד חכמי האמת הספירות נקראות מים וימים כמ"ש אותי עזבו מקור מים חיים ולזה קאמר ושטין על פני המים כלומר נהי שאין יכולין להתדבק בשכינה ולהתיישב בה כמו בעולם הנשמות שהצדיקים יושבין ונהגין מזיו השכינה פ' שיהו רוחני אפ"ה יהיו נהגין מזיו השכינה ע"י ששטין ומתדבקין בה קצת וחזרין לאחוריהן וחזרין ושטין ומתדבקין קצת חזרין והולכין לאחוריהן פה יעשו כל אותן אלה שנים והיינו דקאמר ושטין על פני המים פ' יונים דיונה המרחפת דרפה לעשות פן נוגעת ואינה נוגעת כדאיתא בפרק אין דורשין דאמר בן זומא צופה הייתי בין מים העליונים וכו' שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים פ' יונה זו שמרחפת נוגעת ואינה נוגעת.

וכי האי גוונא אשקחן בחיות הקדש דכתיב בהו והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק ופ' שמרוב חשקם להתדבק בשכינה רצים ומתדבקים מעט ומיד שבין לאחוריהם מיראת השכינה וכה עושין תמיד והשתא ניחא הא דקאמר ושמה תאמר יש להן צער ת"ל וקוץ ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו דיש לדקדק שינוי הלשון דמעיקרא אמר ירצו והדר אמר ילכו לכה נראה שיעשו הצדיקים לעתיד כדמיון החיות שמרוב חשקן להתדבק בשכינה ירצו ויתדבקו בה מעט ומיד ישובו וילכו לאחוריהם וככה יעשו תמיד לכה פתיב ירצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו: וקוץ ה' יחליפו כח לפי שהכופרים בתחיית המתים אומרים שאין להן תקוה כדאמר שמואל אל בני אדם שפירו בתחיית המתים שנא' העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אנמרים יבשו עצמותינו אבדה תקנותנו לכה צדיקים שעתידי הקב"ה להחיותם קוץ ה' קרי להו שפשיביל שיהיו מקוים לתחיית המתים וכו' לחיות שכל הפופר בתחיית המתים איננו חי לעתיד רבי יהודה אומר באמת משל הנה הא דלא קאמר בקצרה משל הנה לאשמענו דהלכה היא דכל באמת הלכה היא כדאיתא בסוף פרק הנהב: שנאמר ובני אפרים שותלח תימא דמאי ראיה מיייתי אפתי מניין דמתים ששהיה יחזקאל הן אותן שנהרגו בגת וי"ל דיליף לה מדכתיב במתים ששהיה יחזקאל ופחי בהרוגים האלה ויחיו אלמא דהרוגים היו ובבני אפרים נמי כתיב ונהרגום אנשי גת משמע דהן הן מתים ששהיה יחזקאל ולכה נראה הא דגרסי' בסמוך וכתוב ויתאבל אפרים אביהם וגו' יש למוחקו ולהגיה במקומו וכתוב הקא ופחי בהרוגים האלה ויחיו דקרא ויתאבל אפרים אביהם לא איצטרף לאתויי דמרישא דקרא ילפינו לה דבני אפרים הן שנהרגו דכתיב ובני אפרים שותלח וברד וגו' ונהרגום אנשי גת: אלו מתים שבבקעת דורא וא"ת לרבי יוחנן דלא מיייתי ראיה מנא ליה למימר

הכי וי"ל דלא איצטריף לאתווי ראיה דיליף לה מדכתיב בהו ונייחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות אלמא דמתים שבבקעה התייה לכ"ק דאלו מתים שבבקעת דורא ואפשר לומר דיליף נמי מדכתיב ופחי בהרוגים האלה דמתים שבבקעת דורא נמי צוה המלך והרגום: שהיו מגנין את הסמה בגופיין אין זה גונמא דהכי נמי אשפחן בריש ברכות רבי אלעזר חלש עול לגביה רבי יוחנן חזי דהוי קא גני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא ובפרק הפועלים ליייתי פסא דכספא וכו' ונותביה בין שמשא לטולא ההוא והרורי מעין שןפריה דרבי יוחנן ובפרק קמא דמגילה נמי גבי אביגיל קאמר שגילתה את שוקה והלך דוד לאורה ג' פרסאות אבל התוספות פתבו שם שהלך לאור חמימות שלה קאמר: ששה נסים נעשו באותו היום במדרש חזית בפסוק אמרתי אעלה בתמר מייתי נמי לכולהו אלא שבמקום הומק סודו דהקא קאמר התם ונעשה נבוכדנצר אימוק סירוס משמע דחד מקלמא ניהו דקרובים הם בלשון ואנבוכדנצר קאי ולא פלשון אחרון שפירש"י ו"ל דאסיד הכפשו קאי שנימק מרוב חמימות והקא קאמר דכולהו גמרא והתם יליף לכולהו מקראי: דף צג גזורים צדיקים יותר ממלאכי השרת הכי איתא נמי בבמדבר רבה הביאו רש"י ו"ל שם פעת יאמר ליצקב ולישראל מה פעל אל עתיד להיות מחיצתן של ישראל לפנים ממחיצת מלאכי השרת והן רואין אותן ושואלין מה הורה לכם הקב"ה לפי שאינן יכולין ליפנס במחיצתן וטעם הענין נראה לפי שהקב"ה אין סוף לאחדותו האציל ממנו עשר ספירות בלימה וסדרן הראשונה פתר השנייה חכמה השלישית בינה ונראה כי תמימי דרך שורש יסודם היא ספירה שנייה הנקראת חכמה ומלאכי השרת שורש יסודם היא ספירה שלישית הנקראת בינה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ דהיינו תמימי דרך הנקראים ארץ חפץ כונן שמים בתבונה היינו מלאכי שמים כונן בפניה ונראה דלהכי יסדו לומר אשר יצר את האדם בחכמה וכן משמע בזוהר חדש פ' בראשית ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה למה ברא הקב"ה הארץ שהוא עולם השפל בסוד החכמה והשמים שהוא עולם גדול ממנו בתבונה שהוא דבר קטן מן החכמה וכו' עד והקב"ה ית' שמו ברא השמים בסוד התבונה שהוא ענין הבינה וכו' ולפיכך פאשר נשמותיהן של ישראל חוזרות להתדבק אל יסוד מחצבן דהיינו החכמה נמצא שהם לפנים ממלאכי השרת שיסוד מחצבן הבינה שהוא יותר חיצונה מחכמה ונראה דהיינו הא דאיתא בבראשית רבה אמר ר' אחא בשעה שפא הקב"ה לבראת את האדם נמלך במלאכי השרת אמר להם נעשה אדם א"ל אדם זה מה טיבו אמר להם חכמתו מרובה משלכם הביא לפניהם את הבהמה חיה ועוף וכו' רמז להם לפי שהאדם שורש יסודו היא החכמה שהיא לפנים מן הבינה לכה אמר להם חכמתו מרובה משלכם ועוד נראה כי זה סוד הא דאיתא בפ' גיד הנשה תביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת שישראל מזפירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי השרת אין מזפירין את השם אלא לאחר שלש תיבות פדכתיב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות פוננת הענין לפי שמלאכי השרת שורש יסודם ספירה שלישית נמצא שהם רחוקים ג' מעלות מה דהיינו עילת העילות לכה אין מזפירין השם אלא לאחר שלש תיבות קדוש קדוש קדוש חכמה קדוש פתר ה' צבאות עילת העילות אבל תמימי דרך שיסודם ספירה שנייה ואינם רחוקים מעילת העילות אלא שתי מעלות לכה מזפירין את השם לאחר שתי תיבות שמע חכמה ישראל פתר ה' אלהינו עילת העילות ואתי נמי שפיר לפי זה הא דקאמר התם ואין מלאכי

השירת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנאמר בן יחד פוכבי בקר וגו' טעמא דמילתא נמי משום דכל הקרוב קרוב קודם לומר שירה והשתא פי פריה התם והאיכא ברוך ומשגי ברוך אופנים הוא דאמרי ליה ופירש רש"י ז"ל שהם מפסא הכבוד עצמו לפי מה שפירשתי ניחא טפי דאופנים נמי שורש יסודם היא ספירה שנייה דהיינו חכמה כמו פתמימי דרף דגבייהו נמי פתיב נארא והנה אופן אחד בארץ וא"כ אינהו נמי בכלל ה' בחכמה יסד ארץ גינהו פתמימי דרף: ועכשיו לא עלתה בידי אלא סנסן אחת של חנניה מישאל ועזריה נראה דלהכי פתיב אחזה בסנסניו רמז לשלשתן סן חדא משמע סניו תרתי משמע הרי תלתא ובמדרש חזית קאמר אחזה בסנסניו הךא תמרתא בדלא עבדא כלום לא פחיתא דהיא עבדה מן תלת אילגין רמז נמי לחנניה מישאל ועזריה: פיון שנסתפל בחנניה מישאל ועזריה נתקרה דעתו שנאמר והוא עומד בין ההדסים הטעם שהמשיל אותם להדסים משום שכל מי שאינו עובד כו"ם משל להדס והטעם נראה לפי שאין ההדס פשר אא"כ קיימי תלתא טרפי בחד קינא פדאיתא במסכת סופה והוא רמז לאלוהותו ויחודו ית' ע"ד הנה הנה ית' ה' מלך ה' מלך ה' מלך ה' ימלך אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים וזהו ב"ד קינא פי ג' הויות יסוד אחד להן והיינו הא דאיתא במדרש רבה פ' אמור ענו עבות זה הקב"ה היינו נמי פדפרישית ולכך המשילם להדס פיון שהם קבלו עליהם עולו ית' ויחודו שהדס נמשל בו ועוד נראה משום דדרף גידולו של הדס שמוציא שלשה עליו מתוך עוקץ א זד פדאמרינו בפךק לולב הגזול היכי דמי עבות אמר רב יהודה והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בחד קינא לכך מדמה שלשה צדיקים הללו להדס דקיימי ביה תלתא טרפי בקינא: מלמד שעשאן פקליות נראה דהיינו ששחרף גופן ומתו אבל לא נשרף גופן לעפר דאהניא להו מאי דהנה יהושע בהדיהו דלא אתיהיב רשותא לנורא פולי האי: יהושע איחרף איחרוכי מאניה הטעם ששחרכו בגדיו דוקא לפי שהיה לבוש בגדים צואים פדאמר בסמוך: הךא הווי רשעים בהדיה ואתייהיב רשותא לנורא ומה שלא השיב לו מעיקרא הך מילתא משום דגבי חנניה מישאל ועזריה נמי אתיהיב רשותא לנורא שהרי נשרפו בו האנשים שהשליכו אותן לכבשן האש דכתיב גבריא אלה די הסיקו לשדרף מישף ועבד נגו קטיל המון שביבא דנורא לכך הוצרך למימר נמי אינהו תלתא הווי דזכותא דתלתא מהניא אפי' היכא דאתיהיב רשותא לנורא והיכא דלא אתיהיב רשותא מהניא אפילו זכותא דחדא אבל גבי יהושע דהווי תרתי לריעותא דאתיהיב רשותא וליכא אלא זכותא דחדא לכך איחרוכי מאניה: אלא רמז לה שעתידין ששה בנים לצאת ממנה וכו' פירש"י ז"ל דשש גרעינין נתן לה לסימן תימא והא רישא דקרא פתיב וימד שש שענורים וישת עליה וכי שיף מדידה בשש גרעינין ועוד תימא אמאי דריש לה אסיפא דקרא דכתיב שש השענורים האלה נתן לי ולא דריש הכי ארישא דקרא וימד שש שענורים וישת עליה ועוד מנא ליה למימר שרמז לה תרתי שעתידין ששה בנים לצאת ממנה ושמתברכין בשש ברכות דלמא לא רמז לה אלא חדא שעתידין ששה בנים לצאת ממנה ושמתברכין בלבד או שעתידין בנים לצאת ממנה שמתברכין בשש ברכות לכך נראה דודאי שש סאין מדד לה אלא שנתן לה עוד שש גרעינין לרמז ואותן שש סאין לא נתפווין שתטול הכל בבת אחת אלא בפעמים ושלש ולהכי לא דריש מידי מרישא דקרא דכתיב וימד שש שענורים וישת עליה דאיכא למימר שלא שת עליה אלא מקצתו ואתי לאשמעינו שסייעה להרים המשאוי על שכמה אבל

מסיפא דקרא שאמרה לתמותה שש השעורים האלה נתן לי משמע שפבר היו בידה דיניק שפיר וכי דרפה של אשה וכו' ומשני אלא רמז לה שעתידין וכו' דשש גרעינין נמי נתן לה לרמז ועל אותן שש גרעינין אמרה שש השעורים האלה נתן לי והשתא ניחא מה שאמרה שש השעורים האלה שש גרעינין לכך אמרה שש השעורים בה"א רמז לאותן שש סאין שממד האלה היינו אותן שש גרעינין שפבר היו בידה וכיון דמספר שש גרעינין לרמז מספר שש סאין נמי לרמז לכך דריש מיניה תרתי: רבא אמר דמורח ונדאין לפי שכל מצוה יש לה ריח טוב וכל העושה מצוה אחת נשמתו קולטת הריח הטוב שהוא כדאימא בפירק אחד דיני ממונות רבי זירא אמר מהכא ונרח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו פי' שאפ"ל הבוגדים מלאים מצות ויש להן ריח טוב ובפירק שני דעירובין הדוד אחד תאנים טובות אלו צדיקים גמורים והדוד אחד תאנים רעות אלו רשעים גמורים ושמה תאמר אבד סכרן ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידים שיתנו ריח וכתוב נמי וריח שלמותיך פריח לבנון והוא רמז לשמלות רוחניות שעושין לאדם במעשיו הטובים בהוא עלמא כדאימא בפירק הנהר וכשם שהמצות יש להן ריח טוב כן העבירות יש להן ריח רע ומסריחין כדאימא בפירק ר"ע אמר רב ועדיין היא חביבומא גבן דכתיב גרדי נתן ריחו ולא כתיב הסריח ולפי שאותו הריח הוא דק ורוחני מאוד וכא מדבר רוחני לכך אינו נרשח לחוש הריח בהוא עלמא פי אם בעולם הרוחני בגן עדן אז הנשמה טהורה ונהנית מאותו הריח ומתלבשת בו.

והיינו דקאמר רבא דבן דוד מורח ונדאין לפי שמקום מנוחתו בגן עדן הוא כדאמר בפירקין היכא יתיב אפיתחא דרומי ושמה הוא נהנה מן ריח זכיותיהן של ישראל וסובל ייסורין על פשעיהן כדיליף לקמן מדכתיב והוא מחולל מפשעינו וכתוב אכן חליינו הוא נושא וכיון שנשמתו זכה וטהורה כל כן עד שמקבל בהוא עלמא שחר ועונש רוחני הבא מן המצות לכך גם אחר שיבא בהאי עלמא וישפוט בין איש לרעהו יבחין בין צדיק לרשע על ידי הריח שיריח בהן שהזכאי יריח והחייב יסריח ומהאי טעמא ניחא מה שדרשו ונרח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו שהיה מריח ריח מצותיהן של ישראל לפי שגם יצחק אבינו אחר שנצטקד על גבי המזבח היה יושב בגן עדן שלש שנים כדאימא בפירקין דרבי אליעזר ונזכר נשמתו ונהנה שם משכר רוחני ריח המצות ולכך היה בקי ומפיר להריח באותו ריח רוחני כשפא יעקב לפניו ואתי שפיר הא דאמר ראה ריח בני פריח השדה אשר ברכו ה' ואמרו חכמים פריח השדה שדה של תפוחים דהיינו ריח גן עדן ומנא ידע יצחק דריח זה דומה לריח גן עדן אלא לפי שפבר היה בגן עדן והיה נהנה ומריח שמה אותו הריח לכך היה בקי ומפיר בו ואפ"ל ריח הבא מדבר גשמי אשכחן במסכת סוטה דבטהרה תליא מילתא דאימא התם רב הונא אשכח תמרתא דהנוניתא אתא רבה בריה אמר ליה קא מורחנא מינה ריחא דהנוניתא אמר ליה בני טהרה יש לה וכו' כל שפן ריח מצוה הוא דבר רוחני שאין שום אדם מפיר בו בהאי עלמא אלא מי שנשמתו זכה וטהורה פנשמת יצחק אבינו וכן דוד מהרה יגלה ונרא' דהא דגבי קרבנות כתיב אשה ריח ניחח לה' רמז נמי לאותו ריח הבא ממצות הקרבנות שהוא נחת רוח לפניו ותפיר: היינו דכתיב בביתו ובחומותי יד ובהם טוב מבנים ומבנות לפי שפן הבנים נמשך למכות שני תועליות יד ושם יד בחייו להשען עליו כדאימא בסוף

פָּרַק הַבַּיט עַל יְבִמְתּוֹ לֹא בִעֲיָא הָךְ אִיתְתָּא חוּטְרָא לִידָה וְשֵׁם לְאַחַר מִיתָה שְׁלֵא יִמְחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמַר וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדַּד יִקְוֶה עַל שֵׁם אָחִיו וְלֹא יִמְחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לְכַף הַבְּטִיחַ הַפְּתוּב לְסָרִיסִי שִׁיתֵן לָהֶם יָד וְשֵׁם טוֹב מִבְּנֵי מִבְּנוֹת: דָּף צד לִינְשׁוּף מִדְּנוֹכְתִּיהָ אַרְבַּעַה גְּרָמִידִי נִרְאָה דְמַהֲאֵי טַעְמָא בְּרַחוּ חֲגִי זְכָרִיהָ וּמְלֹאכִי בְּשִׁנְפִּלָּה עֲלֵיהֶם חֲרָדָה דְאֵי לָאו הֲכִי בְּרִיחָה מֵאֵי הָנָה מְהֻנָּא לְהוּ: אֲנִי אוֹמְרַת לְפָנֶיהָ שִׁירָה תַּחַת צְדִיק זֶה תִּימָה וְכִי יְכוּל אָדָם לומר לְחַבְרֵוֹ אֵל תִּקְרָא אֶת שְׁמֵעַ וְאֵל תִּתְפַּלֵּל אֲנִי אֶקְרָא וְאֶתְפַּלֵּל תַּחַתִּיהָ אִם כֵּן ה'נִי כִּינֵן שְׁעַל חֲזַקְיָה הָיָה מוּטָל לומר שִׁירָה כִּי פִתְחָה הָאָרֶץ וְאֶמְרָה שִׁירָה תַּחַתִּיו מֵאֵי מְהֻנָּא לִיָּה וְעוֹד קָשָׁה בְּסוּמָךְ דְקֶאֱמַר גְּנָאֵי הוּא לְמַשָּׁה וְשָׂשִׁים רִיבּוּא שְׁלֵא אָמְרוּ בְּרוּךְ עַד שְׁבָא יִתְרוֹ וְאָמַר בְּרוּךְ ה' הַאי בְּרוּךְ מֵאֵי עֲבִידְתִּיהָ וְאִמָּאֵי לֹא הָוֵי סְגִי לְהוּ בְּשִׁירַת אֲזוּ לְשִׁיר.

וְעוֹד דֵּהל"ל גְּנָאֵי הוּא לְמַשָּׁה וְס' רִיבּוּא שְׁלֵא אָמְרוּ בְּרוּךְ וְכֹא יִתְרוֹ וְאָמַר בְּרוּךְ מֵאֵי עַד שְׁבָא יִתְרוֹ דְמַשְׁמַע עַד שְׁבָא יִתְרוֹ לֹא אָמְרוּ וְכִשְׁבָּא יִתְרוֹ אָמְרוּ וְכֵן קָשָׁה לְעֵיל דְקֶאֱמַר נְמִי שְׁלֵא אָמְרוּ שִׁירָה עַד שְׁפִתְחָה הָאָרֶץ.

וְנִרְאָה לְפִי שְׁכָל מִי שְׁנַעֲשָׂה לוֹ נִס צְרִיף לְהוֹדוֹת וְלומר בְּרוּךְ פְּדֵאִיתָא בְּפָרַק הַרוּאָה אַרְבַּעַה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת וְכו' מֵאֵי מְבַרְךְ אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְאִם הוּא נִס שֶׁל רַבִּים צְרִיכִין נְמִי לומר שִׁירָה פְּדֵאִיתָא בְּעַרְבֵי פְּסָחִים תְּנוּ רַבְּנֵי הַלֵּל זֶה מִי אָמְרוּ חֲכָמִים אוֹמְרִים גְּבִיאִים שְׁבִינֵיהֶם תִּיקְנוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ עַל כָּל צָרָה שְׁלֵא תְבֵא עֲלֵיהֶן וְלִכְשֶׁנִּגְאָלִין אוֹמְרִין אוֹתוֹ עַל גְּאוּלְתָּן וְהִינּוּ מַה שְׁנֵאמַר בְּשִׁירַת דְבוּרָה וּבְרַק בְּהַתְנַדֵּב עִם בְּרַכּוֹ ה' וְכַתִּיב נְמִי הַמְתַּנְדְּבִים בְּעַם בְּרַכּוֹ ה' הַנּוֹצְרֵכוֹ לְהַזְכִּיר בְּשִׁירְתָּן לְשׁוֹן בְּרוּךְ ה' דְשִׁירָה לְחַנּוּדָא לֹא סְגִי בְּלֹא הוֹדָאָה דְהִינּוּ בְּרוּךְ וְלִהְיֵי מַשָּׁה וְיִשְׂרָאֵל לֹא יֵצְאוּ יְדֵי חוּבְתָן בְּשִׁירְתָּן כָּל כַּמָּה דְלֹא אָמְרוּ בְּרוּךְ וּבְפָרַק הַרוּאָה מְשַׁמַּע דָּאִם בְּיָרֵךְ אַחַר וְאָמַר בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר גְּמַלְךָ טוֹב וְכו' וְעוֹנָה אֲמֵן יֵצֵא וְאֶפְיֵלוּ לְכַתְחִילָהּ מְשַׁמַּע דְשִׁפִּיר לְמִיעֵבַד הֲכִי דְקֶאֱמַר הֵתָם רַב יְהוּדָה חָלַשׁ וְאִיתְפַּח עַל לְגַבְיָהּ רַב חֲנָן בְּגִדְתָּאָה וּרְבִנּוּ אָמְרִי לִיָּה בְּרִיף רַחֲמָנָא דִּינְהִבְךָ לָן וְלֹא יְהִבְךָ לְעַפְרָא אָמַר לְהוּ פְּטַרְתָּן תּוּ מְלֹאוֹדוּיִי וְאִם כֵּן בְּשַׁעָה שְׁאָמַר יִתְרוֹ לְפָנֵי מַשָּׁה וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם וְגו' מְסַתְמָא כְּוָלָם עָנוּ וְאָמְרוּ אֲמֵן עַל בְּרַכְתּוֹ דְקִי"ל הַשּׁוֹמֵעַ אִיזָה שְׁבַח אוֹ בְּרַכָּה מְפִי מְבַרְךָ חֲזִיב לְעֵנוֹת אַחֲרֵיו אֲמֵן וְיִלְפִינּוּ לָהּ מְדַכְתִּיב כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גְּוָדֵל לְאַלְהֵינוּ דְאִפִּי' כְּשִׁמְזַכִּירִין צְדִיק ב"ו צְרִיף לְבָרְכּוֹ שְׁנֵאמַר זָכַר צְדִיק לְבָרְכָה כַּמ"ש בְּטוֹר א"ח ס' קכ"ד נְמַצָּא שַׁע"י בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יִתְרוֹ יֵצֵא מַשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְדֵי חוּבַת הוֹדָאָתָן לְכ"ק גְּנָאֵי הוּא לְמַשָּׁה וְס' רִיבּוּא שְׁלֵא אָמְרוּ בְּרוּךְ עַד שְׁאָמַר יִתְרוֹ וְכֵן בְּשַׁעָה שְׁשַׁמְעוּ חֲזַקְיָה וְסִיעֵתוֹ שְׁפִתְחָה הָאָרֶץ וְאֶמְרָה שִׁירָה כְּמוֹ שְׁנֵאמַר מְכַנֵּף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שְׁמַעְנוּ מְסַתְמָא עָנוּ כְּוָלָם וְאָמְרוּ אֲמֵן כְּדִפְרִשְׁתִּי וּבִזָּה יֵצְאוּ יְדֵי חוּבַת הוֹדָאָתָן לְכַף קֶאֱמַר נְמִי שְׁלֵא אָמְרוּ שִׁירָה עַד שְׁפִתְחָה הָאָרֶץ וְאִתִּי נְמִי שְׁפִיר מַה שְׁפִתְחָה הָאָרֶץ וְאֶמְרָה אֲנִי אוֹמְרַת לְפָנֶיהָ שִׁירָה תַּחַת צְדִיק זֶה דְבִרְכַת הוֹדָאָה וְשִׁירָה אִם בְּיָרֵךְ אַתָּר וְזֶה עוֹנָה אֲמֵן נְמִי שְׁפִיר דְמִי.

וְמַהֲאֵי טַעְמָא נְמִי נִרְאָה מַה שְׁנוֹהֲגִין מִי שְׁיִלְדָה לוֹ אֲשֶׁתוֹ כְּשַׁעוּמְדַת אַחַר לִידְתָּהּ וְהוֹלְכַת לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֲזוּ בַּעֲלָה קוּרָא בַּתּוֹרָה וּבִישׁ מְקוּמוֹת מְחַוְיָיִב הַסֵּגָן לְקִירוֹתוֹ לְפִי שְׁהֵאֲשָׁה צְרִיכָה לְהוֹדוֹת עַל נְסָה מַה שְׁיִלְדָה בְּשָׁלוֹם וְהַמְנַהֵג לְהוֹדוֹת בְּשַׁעָה שְׁקוּרָא בַּתּוֹרָה

לפרסומי מלתא וגם פשאומר ברכו את ה' המבורך וכו' ה"ל נמי פהודא דברכה והודאה
פי תדא ניגהו ויש לזה המנהג סמך במזמור לתודה דכתיב הודו לו ברכו שמו ולפי שאין
אשה קוראה בתורה לכה בעלה מודה תחתיה ולפי זה צריך הבעל להתפונן לכה פשאומר
ברכו את ה' המבורך שנותן ברכה והודאה לה' בשביל אשתו דברכת הודאה אם בירך
אחר בשביל חברו יצא וכ"ש בבעל ואשה דכחד גופא דמו וכ"ש פשהאשה אומרת אמן
על ברכתו דפטורה האשה מלאודווי עד דאתי בזווי ובזווי דבזווי שוללים אחר שוללים
כה פירש"י ז"ל בסוף מסכת פתובות: שומר מה מלילה שומר מה מליל הלשון כפול
ועוד דמעיקרא נקט לילה ונהדר נקט ליל ונראה דשאלה ראשונה הייתה מה אמר מן הגלות
שהוא בלילה בדפירש רש"י ז"ל ושאלה שנייה היא למה נמשך גלות חורבן בית שני
יותר מגלות חורבן בית ראשון שלא היה רק שבעים שנה פמנן לי"ל והשיב אמר שומר
אתא בקר וגם לילה פי' דלא דמי גאולה ראשונה לאחרונה דגאולה ראשונה לאו גאולה
גמורה הייתה דנהי דחזרו ישראל על אדמתן: דכתיב וינער ה' את מצרים בתוך הים הך
קרא בעיקר הפרעון כתיב שטבעו פולם בתוך הים ולא נשאר עד אחד לכה מייתי ליה
ולא מייתי קרא דכחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים דכתיב לעיל מיניה משום דאז לא
מתו רק הבכורים בלבד ועי"ל דמכת בכורות טעמא אחריתי אית בה לפי שהיתה דבר
והיפוכו שהכה בכורי מצרים והציל ביניהם בכורי ישראל ואין מלאך אחד עושה שתי
שליחות ועוד שהוצרך להבחין בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור כדאמר בפירק
איזהו נשך לכה נעשה על ידי הקב"ה בעצמו אבל גבי סנחריב כתיב והנה כולם פגרים
מתים: חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו לפי שהיו עוסקין בתורה תמיד
הוצרכו לשמן הרבה כדאימתא בפ"ק דשבת ב"מ זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה
שמו שאלמלא הוא נגזו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרים ד"ת מה עשו העלו לו ג' מאות
גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב וכו' בפ"ק דבתרא
גבי בגין הורדוס קאמר סבר למשענייה בדהבא אמרו לו רבנן הכי שפיר טפי דמיחזי פי
אדוונתא דימא ונראה דלהכי ניחא טפי דגבי ב"ה כתיב והיו עיני ולבי שם כל הימים וכיון
דמיחזי פי גלא דימא כשהקב"ה מסתפל בו הוא זוכר תמיד בזכותן של אבות שנמשלו
לגלים שבאים.

ועוד דהוא המקום שהתפללו בו הרבות כדאמר לקמן ושם הקריבו קרבנותיהם לכה
שפיר ספי פי מתחזי בגלי הים שנמשלו בהן האבות: דף צה מוביל ומייתי בידיה על טור
בית מקדש' דבציון ועל עזרתה דבירושלים מסיפא דקרא דעוד היום בגוב לעמוד נפקא
ליה דכתיב ונפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים: ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה'
במדרש קאמר דליל פסח הנה וכן יסד הפייט ונראה דנפקא להו מדכתיב בלילה ההוא
ולא כתיב בלילה סתם או בלילה הנה כמו ואכלו את הבשר בלילה הנה ועברתי בארץ
מצרים בלילה הנה מדכתיב ההוא רמז לאותו לילה שפכר נעשו בו נסים וכן גבי מרגלים
כתיב ויבכו העם בלילה ההוא דרשו חכמים אמר הקב"ה הם בכו בכייה של חנם ואני
אקבע להם בכייה לדורות נפקא להו נמי מדכתיב בלילה ההוא רמז לאותו לילה המיוחד
לככייה והוא ליל תשעה באב ולהכי במגילת אסתר גבי בלילה ההוא נדדה שנת המלך
תרגם יונתן ביה בליליא נפק פורקנא ליהודאי ביה בליליא איזברת שרה לאבימלך ביה
בליליא איתקטלו בוכרי דמצראי וכו' מדכתיב בלילה ההוא נדדה תרגם פן: א אמר

אבישי שם ואוקמיה לדוד וכו' נראה דהיינו דכתיב משנה רגלי פאילות ועל במתי יעמידני משנה רגלו פתיב בספר שמואל רמז לרגליו של אבישי שנעשו פרגלי אילה שלוחה שמייהר לבא אצלו וקפצה לו הארץ ועל מה שהעמיד באוירו בשעה שזרקו ישיבי כלפי מעלה קאמר ועל במותי יעמידני: אין פגיעה אלא תפלה אמרו רבותינו שתיקן תפילת ערבית וצריף ליתן טעם למה תיקן תפילת ערבית בפעם שהוא ואפשר לומר כי אז נאנס יעקב ולא התפלל מנחה כי עוד היום גדול להתפלל והחמה שקעה עליו פתאום שלא בעונתה כדאמר בסמוך ועבר זמן תפילת מנחה וקיימא לו טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שמים הראשונה ערבית והשנייה לתשלומין כדאיתא בריש פרק תפילת השחר ולכך תיקן אז תפילת ערבית והתפלל אותה שמים אחת לשם ערבית ואחת לתשלומי תפילת מנחה: וכן עתידין לבא עם גוג ומגוג נראה דהיינו הא דקאמר לעיל שבקש הקב"ה לעשות חזקיה בן דוד וסנחריב גוג ומגוג לפי שחזקיהו הנה דמיא לבן דוד כדאמר לקמן הין להם בן דוד לישראל שפבר אכלוהו בימי חזקיהו וסנחריב הנה דומה לגוג ומגוג כדאמר שםספר מחנהו כמחנה גוג ומגוג: הללו ראשי גייסות הן מקראי דייק לה כדאמר בסמוך וגבי עשו כשהלך לקראת יעקב דכתיב וארבע מאות איש עמו וקאמר נמי במדרש רבה דכולן ראשי גייסות הוין דייק לה מדכתיב וד' מאות איש ולא פתיב וד' מאות אנשים איש משמע שפל אחד מיוחד וחשוב בפני עצמו הנה והיינו ראשי גייסות וכן במגילת אסתר גבי ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש תרגם יונתן חמש מאות גוברין פולהון רופלין נראה דדייק לה נמי מדלא פתיב ואבד חמש מאות אנשים איש משמע דכולן רופלין הוין שפל אחד חשוב בפני עצמו: מפני חרבות נדדו סיפא דקרא מפני חרב נטושה פירוש שחונה ושנונה קסבר בחרב הרגן והא דקאמר רבש"ע נטושה ועומדת מששת ימי בראשית נראה שהוא רמז ללהט החרב המתהפכת דפ' בראשית דלהט החרב תרגם אנקלום שגן חרבא שהיא שנונה ושחונה ונראה שהיא מסורה ביז גבריאאל שהוא שר של אש כדאיתא בפרק ערבי פסחים וזהו שאמר במדרש רבה ואת להט החרב על שם משרתיו אש לוחט והריגתן של אלו באש היתה כדיליף לעיל מקרא דותחת כבודו יקד יקוד פיקוד אש כשריפת בני אהרן ולכך קאמר שהיא נטושה מששת ימי בראשית ועוד להט החרב היינו חרב שלופה וזהו גבריאאל דגבי יהושע פתיב והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה ביזו ואמרו חכמים ז"ל גבריאאל הנה ולכך אמר לו כי אני שר צבא ה' וגבריאאל נקרא שר צבא כמ"ש בספר הרקנט"י פרשת בראשית וניחא השתא מה שנעשו בחרב משום דבמדרש רבה פרשת בחקותי קאמר תני בשם רבי אליעזר הסייף והספר ניתנו מפורכין מן השמים דכתיב ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים זו תורה אמר הקב"ה אם שמרתם מה שפיתוב בספר זה הרי אתם ניצולין מן הסייף ואם לאו הוא הורג אתכם ולהכי במגילת אסתר גבי ותאמר לו זרש אשתו תרגם יונתן אין בחרבא נקט וליתיה כבר תהפוך חרבא ותתירמי עלנא פירוש דכתיב ויחלוש יהושע את עצמק ואת עמו לפי חרב נקט כבר תהפוך חרבא רמז לחרב המתהפכת כדפרישית וכיון שדורו של חזקיהו עסקו בתורה הרבה כדאמר לעיל בדקו מדן ועד באר שבע וכו' לכך נהפך החרב כלפי מחנה סנחריב ונהרגו בו ומהאי טעמא נראה מה שנעץ חזקיהו חרב על תח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה וכו' רמז להם על חרב המתהפכת אשר על פתח הגן לשמור את דרך עץ החיים

שָׂאם אֵין עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה הַחֲרֵב הוֹרֵג אוֹתוֹן: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים בַּחוּשְׁמֵן נִשְׁף בְּהֵן נִרְאָה דְסִבְרָא
לְהוּ כַר' אֶלְעֶזֶר דְּאָמַר לְעִיל כְּשִׁרְיַת בְּנֵי אֶהְרֹן שְׁרִיפַת נִשְׁמָה וְגוּף קִיָּים וּלְכֹף אָמְרוּ
בְּחוּשְׁמֵן נִשְׁף דְּבַפְרָק אַרְבַּע מִיתוֹת גְּבִי מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן קְאָמַר נְמִי שְׁנֵי חוּפִין שְׁל אֵשׁ
יִצְאוּ מִבֵּית קְדוּשֵׁי וְנִכְנְסוּ שְׁנַיִם בְּחוּשְׁמֵן שְׁל זֶה וּשְׁנַיִם בְּחוּשְׁמֵן שְׁל זֶה וּשְׁרַפּוּם:
כְּשִׁאֲתָה יוֹצֵא לְבַשְׁל פִּירוֹת הַזֶּקֶק לְהֵם נִרְאָה דְלְכֹף כְּתִיב וַיְהִי בַלְיִלָה וַיִּצְא מִלֶּאֶה ה' וַיִּף
בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר וְלֹא כְתִיב וַיִּף מִלֶּאֶה ה' בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר וַיִּצְא לְמָה לִי אֵלֹא מְלַמֵּד שְׁיִצְא לְבַשְׁל
פִּירוֹת וְאֵגֵב אוֹרְחוֹ הִפָּה בְהֵם: אֲתָא קוֹדֶשָׁא בְרִיף הוּא וְאֲדַמִּי לִיה פְּגַבְרָא סָבָא וְכו' לְפִי
שְׁעֵלָה עַל דַּעַת הַמְקוֹם לַעֲשׂוֹת מְסַנְחָרִיב גּוּג וּמְגוּג כְּדָאֵמַר לְעִיל גְּבִי סָף מַחְנֵהוּ כְּמַחְנֵה
גּוּג וּמְגוּג וְגַם הוּא חִירָף וְגִידָף כְּלָפִי מַעְלָה שְׁנָאֵמַר בְּיַד מִלְּאֲכִיף חֲרַפְתָּ ה' כְּמוֹ שְׁעַתִּיד
לַעֲשׂוֹת גּוּג שְׁנָאֵמַר וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ לְכֹף נַעֲנֵשׁ גַּם הוּא בְּאַחוּכָא
וּטְלוּלָא וְשִׁי ק עָלְיוֹ הַקַּב"ה וְעֵשָׂה בּוֹ דְרָף לַעַג וְקָלַס כְּדָרָף שְׁעוּשִׁין עִם הַשׁוֹטִים כְּמוֹ
שְׁעַתִּיד לַעֲשׂוֹת עִם גּוּג יִלְעַג וַיִּשְׁחַק עָלְיוֹ שְׁנָאֵמַר יוֹשֵׁב בְּשָׂמַיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג לְמוֹ וְאָמְרוּ
בַּפ' קָמָא דְעַפּוֹ"ם אֵין שְׁחוּק לְפָנֵי הַקַּב"ה עַל בְּרִיּוֹתָיו אֵלֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלַבַּד מְשַׁל לְמִלְּאֵה
ב"ו שְׁפָרַח עָלְיוֹ אַחַד מִן הַפְּחוּתִים וְאָמַר שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מְלַחְמָה הַמְלָה מְשַׁח לּוֹ
וּמְלַעִיג בּוֹ תְחִילָה וְאַח"כּ הוּא דֵּן אוֹתוֹ כְּף עֵשָׂה הַקַּב"ה עִם סְנַחְרִיב וְכֹף עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִם
גּוּג שְׁנָאֵמַר אַז יִדְבַר אֱלִימוֹ בְּאִפּוֹ: הֵיִינוּ דְכְתִיב וַיְהִי הוּא מְשַׁתַּחֲוֵה בֵּית נְסֻרָה אֱלֹהֵיו וְגו'
סִיפָא דְקִרְא וְהִמָּה נְמַלְטוּ אַרְצֵי אַרְרַט נִרְאָה כִּי תִיבַת נַח נִשְׁאַרְהָ שְׁמָה שְׁנָאֵמַר וַתִּנַּח
הַתִּיבָה בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי עַל הָרִי אַרְרַט וְהוֹדִיעֵנוּ הַפְּתוּב כִּי הַבְּנִים נְמַלְטוּ אֶל מְקוֹם הַתִּיבָה
לַעֲשׂוֹת שְׁמָה עַפּוֹ"ם כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה אֲבִיהֶם: טַעִין תְּלַת מְאָה כּוֹדְנִיִּתָא נִרְגָא דְפִרְזָלָא דְשְׁלִיט
בְּפִרְזָלָא וְכו' פִּי' נְבוּכַדְנֶצַּר רָצָה לְכַפְּנֹשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם דְרָף טַבַּע בְּחֲרֵב וְחֲנִית וּבְכִלֵי זֵינִין
רַב וּלְכֹף שְׁדָר לִיה לְנְבוּזַרְאֲדָן תְּלַת מְאָה כְּלוּמַר מְסַפֵּר גְּדוּל שְׁל פְּרָדוֹת טַעוּנִין כְּלֵי זֵינִין
חֲשׁוּב בְּרָזַל חֲדוּד דְשְׁלִיט בְּפִרְזָלָא וְהִרְאָה לּוֹ הַקַּב"ה כִּי הוּא נִלְחַם בְּהֵם בִּישְׂרָאֵל וְלוּלִי
כֵּן לֹא יְכוּל לְהֵם שְׁפָל כְּלֵי זֵינִין שְׁלוֹ אֵינֵן חֲשׁוּבִין לְכָלִּים וּלְכֹף כְּנֻלָהוּ בְּלַעֲתִינָהוּ חַד דְשָׂא
דִּירוּשָׁלַיִם וּבְעֵי לְמִיָּהֲדָר וְלֹא אֲשַׁמְיִיר אֵלֹא חֲדָא מְנִיָּהוּ וּכְבֻשָׁה בּוֹ לְבַד וְלֹא זֹו בְּלַבַּד
אֵלֹא דְמַחְיָה בְּקוּפָא וְאַיְפַתַּח שְׁלֹא הִנְצִרָה לְחַתְּפָה וּלְשַׁבֵּר הַפְּתַח בְּחֻדוֹ שְׁל אוֹתוֹ גְּרִזֵּן אֵלֹא
הִפָּה בּוֹ בְּקוּפָא בְּלַבַּד וְנִפְתַּח וַיִּלְיָף לָהּ מְדַכְתִּיב בְּסַבָּף עֵץ קַרְדֻּמּוֹת דְּמִשְׁמַע שְׁלֹא הִפָּה
אֵלֹא בְּקוּפָא מְקוֹם שְׁהַעֵץ מְסַתְבָּה בְּקַרְדֻּמּוֹת רְמֵז כִּי לֹא בְּכַחוֹ גְּבַר כִּי אִם בְּרַצוֹנוֹ יִתְבַּרָּךְ
וּלְפִי זֶה יִתְנַרֵץ הַפְּסוּק וְעַתָּה פְּתוּחִיָּה יַחַד בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת יִהְלֻמוּן קֶשֶׁה חֲדָא לְמָה אָמַר
בְּכַשִּׁיל לְשׁוֹן יַחֲדִיד הַל"ל בְּכַשִּׁילִין אוֹ בְּכַשִּׁילוֹת כְּמוֹ שְׁאָמַר וּכְלָפוֹת וְכֵן קַרְדֻּמּוֹת וְעוֹד
דְּקָאֵמַר בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת וְקֶשֶׁה מִמ"נ אוֹ הַל"ל כְּשִׁיל וּכְלָפוֹת אוֹ בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת כַּה"ג
אֲשַׁפְּחוּן בְּכַמָּה מְקַרְאוֹת כְּמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּזֵהָב וּבְכֶסֶף וּבְנַחֲשׁוֹשֶׁת לַכ"נ דְּקוֹנְשִׂיָא חֲדָא מְתַרְצָת
הַשְּׁנִיָּה דְאֵלוֹ נְאָמַר כְּשִׁיל וּכְלָפוֹת יִהְלֻמוּן הִנֵּה מִשְׁמַע שְׁהַפְּתַחִים שְׁבָרוּ אֶת תְּרַנּוּיָהוּ
הַכַּשִּׁילִין וְהַכְּלָפוֹת וְכֵן אֵלוֹ נְאָמַר בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת יִהְלֻמוּן הִנֵּה מִשְׁמַע שְׁאֵלוֹ הַב' מִיָּנִים
שְׁבָרוּ אֶת הַפְּתַחִים וּבְאֲמַת שְׁפָל הַפְּטִישִׁים נִשְׁתַּבְּרוּ בְּפְתַחִים אֵלֹא פְטִישׁ אַחַד נִשְׁתַּבְּרָה
וְשַׁבֵּר הַפְּתַח לְכֹף אָמַר בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת יִהְלֻמוּן וּמִלַּת יִהְלֻמוּן מִשְׁתַּמֵּעַ לְתַרִי אִפִּי וְהַל"ל
וְעַתָּה פְּתוּחִיָּה יַחַד בְּכַשִּׁיל וּכְלָפוֹת יִהְלֻמוּן דִּיִּהְלֻמוּן קָאִי אַכְשִׁיל ר"ל כִּי בְּכַשִּׁיל
נִשְׁתַּבְּרוּ הַפְּתַחִים וְקָאִי נְמִי אֲוּכְלָפוֹת ר"ל שְׁהַכְּלָפוֹת נִשְׁתַּבְּרוּ ע"י הַפְּתַחִים וְהַל"ל וּכְלָפוֹת
יִהְלֻמוּן ר"ל הַפְּתַחִים אוֹתוֹן וְהֵינּוּ מִמֶּשׁ כַּמ"ש כָּאֵן שְׁפָל הַפְּטִישִׁים נִשְׁתַּבְּרוּ זוּלַת א'

שָׁבַר אֶת הַפֶּתַח וְעוֹד נִרְאָה שֶׁהִיָּה רָמַז לְהָא דְאִיתָא בְּבִרְאשִׁית רַבָּה פִּינּוּן שְׁנַבְרָא הַבְּרִנָּל הַתְּחִילוּ הָאֵילָנוֹת מִרְתָּתִים אָמַר לָהֶן מָה לָּכֶם מִרְתָּתִים עֵץ מִכֶּם אֵל יִכְנַס בֵּי וְאִין אֶחָד מִכֶּם גְּזוּק כֹּף יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר הֵן עֲצָמָן הִתְּרִיבוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְכַמ"ש וְרָדוּ בְּכֶם שׁוֹנְאֵיכֶם מִכֶּם וּבְכֶם שֶׁהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה וְשָׁפְכוּ בְּקִרְבָּה דָּם צְדִיקִים וְכַמוּ שֶׁהִיָּה בְּחִוְרָבּוֹן בֵּית שְׁנֵי שְׁנַחְרַב ג"כ ע"י הִנְהוּ בְּרִיוּנֵי דְהוּוּ הֵתֵם כְּדִאִיתָא בְּהַנְזָקִין וּלְכֹף גִּפְתַּח בְּסִבְבָּה עֵץ קַרְדָּנְמוֹת רָמַז שֶׁהֵן עֲצָמָן גְּרָמוּ לָהֶן דְּוּמְיָא דְעֵץ שְׁנַכְנַס בְּקַרְדָּנוֹם וְכַמוּ שֶׁאֲמָרוּ מִיָּנִיָּה וּבִיָּה אָבָא אֲזַל נִרְגָּא וְכו'.

וְנִרְאָה דְלְכֹף פְּתִיב לֹא הָאֲמִינוּ מַלְכֵי אֲרָץ פִּי יָבֵא צַר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּשַׁעְרֵי דְיִיָּקָא שְׁפָל כֹּף חֲזָקִים הָיוּ שֶׁהָרִי כְּוָלָן תְּבַרְיָנָהוּ חַד דְּשָׂא וּמָה שֶׁאֲמַר שְׁנוֹר בַּר שְׁנוֹר פִּי שֶׁיִּחְרַב הַמִּקְדָּשׁ בְּדִילּוּג וּמְהִירוֹת בּוּ בְיוֹם וְלֹא יַעֲכַב שְׁאֵלוּ שְׁהָה עַד לְמַחַר הִיָּה בְּטַל חֲרוֹן אָפוּ יִתְבַּרְךָ וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לְהִתְרִיב דְּחֲרוֹן אָפוּ לֹא הִיָּה אֱלָא אוֹתוֹ יוֹם בְּלִבְד כְּדִאִיתָא בְּאֵיכָה רַבָּה אֲשֶׁר הוֹגָה ה' בְּיוֹם חֲרוֹן אָפוּ א"ר אֶתְחָא יוֹם אֶחָד הִיָּה חֲרוֹן אָפוּ שֶׁל הַקַּב"ה וְזֶה שְׁנַאֲמַר וְלֹא זָכַר הַדּוֹם רַגְלֵי בְיוֹם חֲרוֹן אָפוּ וּלְכֹף קֹאֲמַר שְׁנוֹר בַּר שְׁנוֹר דְּגַם כְּשָׂבָא בְּרֵאשׁוֹנָה עִם סִנְחָרִיב רִצָּה לְהִתְרִיב מִיָּד וְלֹא רִצָּה לְעַכֵּב עַד לְמַחַר כְּדִאֲמַר לְעִיל דְּאֲמַרִי לִיָּה נִשְׁדֵּי בִיָּה יָדָא הָאֵיִדְנָא וְטַעַם דְּחֲרוֹן אָפוּ יִתְבַּרְךָ לֹא הִיָּה אֱלָא בְּאוֹתוֹ יוֹם לְפִי שְׁבִיוֹם הֵהוּא חֲזָרוּ הַמְּרַגְלִים וּבְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּלִילָה הֵהוּא בְּכִיָּיה שֶׁל חַנָּם וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם בְּכִיָּיה לְדוֹרוֹת כִּי פִקַּד ה' עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים בְּאוֹתוֹ יוֹם לְכֹף אֵלוּ שְׁהָה עַד לְמַחַר גִּתְּבַטְלָה הַגְּזָרָה וּמָה שֶׁאֲמַר דְּמָטָא זִמְנָא דְּמִקְדָּשָׁא חֲרוֹב וְהִיכְלָא מִיְקַלִּי לְכַאוֹרָה הוּא כְּפָל וְנִרְאָה דְּמִקְדָּשָׁא חֲרוֹב רָמַז לְסִילּוּק קַדְוִישַׁת שְׁכִינָתוֹ יִתְבַּרְךָ מִשָּׁם וְהִיכְלָא מִיְקַלִּי כְּפִשׁוּטוֹ שְׁכ"ז שֶׁלֹּא נִסְתַּלְקָה הַשְּׁכִינָה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְשַׁלּוֹט בּוּ כְּדִאִיתָא בְּפִתְיַחְתָּא דְאֵיכָה רַבָּה אָמַר הַקַּב"ה כ"ז שְׁאֵנִי בְּתוֹכּוֹ אִין הָעַכּוּ"ם נוֹגְעִין בּוּ א"נ דְּמִקְדָּשָׁא חֲרַב רָמַז לְמִקְדָּשׁ שְׁלִמְעֵלָה וְהִיכְלָא מִיְקַלִּי הוּא מִקְדָּשׁ שְׁלִמְטָה דְּמִקְדָּשׁ שְׁלִמְעֵלָה נַעֲשֶׂה חֲרַב ע"י שְׁנַשְׁרַף מִקְדָּשׁ שְׁלִמְטָה וְאִין הַקַּב"ה בָּא בְּמִקְדָּשׁ שְׁלִמְעֵלָה עַד שֶׁיִּבְנֶה מִקְדָּשׁ שְׁלִמְטָה וְאֶפְשָׁר דְּהִיָּנוּ הָא דְכִתִּיב יוֹדַע כְּמִבִּיא לְמַעְלָה וְגו' כְּלוּמַר כְּאֵלוּ הִבִּיאוּ הַקַּרְדָּנוֹם לְמַעְלָה לְשַׁבַּר פֶּתַח יְרוּשָׁלַיִם שְׁלִמְעֵלָה דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא דְּמִקְדָּשׁ שְׁלִמְעֵלָה מְכוּוֹן נֶגֶד מִקְדָּשׁ שְׁלִמְטָה וִירוּשָׁלַיִם שְׁלִמְעֵלָה נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם שְׁלִמְטָה וְהִיָּנוּ דְּאֲמַר בְּסִמּוּף גִּבְיָה הִיכְלָא שְׁבַקְשׁ לְעֵלוֹת לְרַקִּיעַ אֵל מְכוּן שְׁבָתוֹ שְׁלִמְעֵלָה וּמָה שֶׁאֲמַר דְּרַכּוּ בִיָּה מִן שְׁמֵיָא נִקַּט לְשׁוֹן דְּרִיכָה שֶׁהוּא בְּרַגְלִים כִּי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא הַדּוֹם רַגְלֵי שֶׁל הַקַּב"ה שְׁנַאֲמַר וְלֹא זָכַר הַדּוֹם רַגְלֵי וּבְעַת הַחֲחֻרָבּוֹן כְּעַט בּוּ כְּבִיכּוֹל בְּרַגְלֵי.

וְעוֹד נִרְאָה דְלְהִכִּי כְּתִיב בְּסִיפָא דְּהַנָּף קִרְאִי שְׁלַחוּ בְּאֵשׁ מִקְדָּשֵׁיָּה לֹא כְּתִיב שְׁלַחוּ אֵשׁ בְּמִקְדָּשֵׁיָּה רָמַז שֶׁהַמִּקְדָּשׁ בְּרַח לּוּ מִן הָאֵשׁ וְגִבְיָה לְעֵלוֹת לְמַעְלָה וּמִן הַשָּׁמַיִם דְּרַכּוּהוּ שְׁיַרְדַּ לְמַטָּה וְזֶהוּ לְאֲרָץ חִלְלוּ מִשְׁכַּן שְׁמָהּ וְהָא דְקֹאֲמַר הִנְהוּ קָא זִיחָא דְעַחְיָה יְלִיף לָהּ מִשׁוּם דְּבַתֵּר הִכִּי כְּתִיב אֲמָרוּ בְּלַבָּם נִינָם יַחַד שְׁרַפּוּ כָל מוֹעֲדֵי אֵל בְּאֲרָץ.

אֵלוּ נְהָרוֹת בְּכָל יוֹמָא צִינְיָתָא דְּבַבְלָאֵי דְּקָלִים רַעִים שֶׁל נְהָרוֹת בְּכָל שְׁאִין נוֹשְׂאִין פִּירוֹת. וְנִרְאָה דְלְהִכִּי כְּתִיב בְּסִיפָא דְקִרְאֵי דְעַל נְהָרוֹת בְּכָל עַ עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיָנוּ כִּינְרוֹתֵינוּ פִּי' בּוֹכִים הָיוּ כְּשֶׁרָאוּ דְקָלֵי נְהָרוֹת בְּכָל שְׁאִין נוֹשְׂאִין פִּירוֹת וְהָרִי הֵן כְּעַרְבֵי נַחַל שְׁאִין נוֹשְׂאִין פִּירוֹת לְעוֹלָם: שְׁלָה לְהוּ בְּקִרְיָא הוּא פִּי' כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹטְאִין וּמְרַחֲקִין

עצמן ממנו יתברך גם הוא מתרחק עצמו מהן כמ"ש אם תעזבני יום יומים אעזבך וכשנה חזרין אליו בתשובה גם הוא חוזר אליהן שנגמר שובו אלי ואשובה אליכם לכה שלח להו בקריבא הוא סבור הנה שעדיין לא חטאו הרבה ולא נתרחק מהן שכל זמן שלא נתרחק מהן שומע תפילתן בעת דוחקן אע"ג שאינו עמהן שנא' קראוהו בהיותו קרוב פלומר כ"ז שלא נתרחק ועדיין קרוב הוא שלחו ליה הלה בדרך מרחוק שפבר חטאו הרבה ונתרחק מהן שלח להו אית להו צדיקים דבעי רחמי דאע"ג שנתרחק הוא שומע תפילתן של צדיקים שנגמר רצון יראיו יעשה ואת שונעתם ישמע נקט לשון שועה דרף משל אע"פ שנתרחק דלשון שועה לא שינה אלא במי שקורא מרחוק כמו ותעל שונעת העיר השמים וכמו ותעל שונעתם אל האלהים הדר שלח להו הדרי רשעים בתשובה ובעו רחמי וכו' דכשחזרין בתשובה גם הוא ית' אע"ג שנתרחק חוזר אליהן כדפירשתי ושומע תפילתן דף צו ביום ההוא אקים את ספת דוד הנופלת פשטא דקרא בבית המקדש איירי.

ונראה דלכה פתיב הנופלת לשון הונה כי עוד היום היא נופלת דהיינו אותן צדיקים ות"ח שמתים קודם זמנם דשקולה מיתתן כשריפת בית אלהינו והכי איתא במדרש רבה פרשת תרומה ועשית את הקרשים למשכן למשכון שנתמשכן על חטאן של ישראל אמר משה לפני הקב"ה והלא עתיד שלא יהיה להם לא משכן ולא מקדש מה תהא עליהם א"ל אני נוטל מהן צדיק ומתמשכן בעדם ולא הנה מניית איניש מהתם בלא זימניה וכו' לפי שהשקר אין לו קיום והאמת יש לו קיום כמו שאמרו קושטא קאי שיקרא לא קאי לכה האמת הוא מקור החיים וז"ש ירמיה וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ובברכת התורה יסדו אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו משום דהא ביהא תליא וגם חזקיה בחליו כשהתפלל על החיים התחיל ואמר אשר התהלכתי לפניך באמת כי ממנו תוצאות חיים וכל המתזיק בו מתקיים ולכה לא הנה מניית איניש מהתם בלא זימניה.

ונראה דלהכי כל דבר שאינו מתקיים נקרא שוא ושקר כמ"ש על מה שוא בראת כל בני אדם סיפא דקרא מי גבר יחיה ולא יראה מנת לפי שאינו מתקיים וסופו למות קרוי בריאת שוא דכל שוא ושקר אינו מתקיים וזה שנגמר וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו והוא מעין המתקיים ומוציא מים בלי הפסק אבל מעין הפוסק מימיו פזבים פיון שאין לו קיום ומהאי טעמא נראה הא דקרי ליה במדרש רבה פ' אמור להאי עלמא עלמא דשיקרא ולהוא עלמא עלמא דקושטא גבי הא דקאמר ליה שמואל לשאול ויקרע ה' את הממלכה מיידה ויתנה לרעה לדוד ולכה קאמר לעיל כשהאמת נעדרת בן דוד בא פי שוב אין העולם ראוי להתקיים: שני אלפים תוהו שני אלפים תורה וכו' במ"ר פ' בראשית אמרה שבת רבש"ע לכל יש בן זוג ולי אין בן זוג וכו' קאמר התם ר' דוסתאי אומר חד בשבתא תרי תלתא בשבתא ארבעתא חמשה בשבתא ערובתא שבת לית לה בן זוג לכאורה קשה מה ענין זיווג זה ומה שייכות יש להן לאחד ושני בשבת להדדי וכן שלישי לרביעי ותמישי לשישי.

ונראה משום דששת ימי בראשית הן נגד שיתא אלפי שנין הנה עלמא ויום השבת נגד אלה השביעי שכולו שבת פידוע ולפי ששני אלפים ראשונים ואחרונים ואמצעיים ענין אחד הן דשני אלפים תוהו וכו' ששת ימי בראשית שפנגדן נמי מזויגים הן כסדר זה אחד לשני ושלישי לרביעי וכו': שני אלפים ימות המשיח נראה דהיינו הא דכתיב פי אני ה'

בעתה אחישנה הבטיחנו פשנזפה אז פשיבא זמן הגאולה דהיינו שני אלפים האחרונים
יחישנה יגאלנו בתחילתן לא בסופן ולקמן דריש לא זכו בעתה זכו אחישנה: לאחר חמשת
אלפים שנה איתמר לעיל קאי דלאחר חמשת אלפי ומאתי ותשעי' נאחת שנה העולם
יתום: מדת הדין מעפכת פי מיום שחרב ב"ה השיב אחר ימינו והשמאל שולטת וידוע
פי שמאל הוא מדת הדין והיא מעפכת הגאולה עד שיחזרו ישראל בתשובה אז יחזיר
הקב"ה יגרים את ימינו וז"ש ואתה לה ותנוח ותעמוד לגורלה לקץ הימין: תמני סרי
אלפי פרסה הנאי נראה דהיינו הא דאיתא בפ"ק דעפוי"ם פי בלילה הקב"ה רוכב על
פרוב קל שלו ושט בשמנה עשר אלף עולמות שנאמר רכב אלהים רבותי אלפי שנאן
דפרסאות שלמעלה הן עולמות דכל פרסה שמנת מיל וכל מיל ארבעת אלפי אמה וכל
אמה ד' זרת וכל זרת כמסוף העולם ועד סופו שנאמר ושמים בזרת תפן ובכל לילה
הקב"ה רוכב ומטייל עם הצדיקים היושבים לפניו בתמני סרי אלפי עולמות: אם שנים
הם אני ובני הם הא דלא קאמר ואם אחד הוא משום דבבציר מתרתי לא סגי בעלמא
שאין העולם מתקיים בפחות משני צדיקי יסודי עמודי עולם פי אז הקב"ה צדיקו של
עולם מצטרף עמהם והני שלשה עמודים וכן כל דבר שבעולם אומן העושה מטה וכסא
שלחן ומנורה בבציר משלשה רגלים לא סגי להו ולקבא אפרו על שלשה דברים העולם
עומד והעולם קיים דלא סגי בפחות.

ובזה ניחא דאיתא במדרש איכה רבה בשעה שקם ר' יוחנן בן זכאי לפני ר' צדוק א"ל
שר גדם הדין סבא ציתרא את קאים א"ל בחייה שר אלו הנה עוד חדא דכונסיה והני לה
משריין תרתי זמני כדהשתא לא יכולין להון טעמא נמי כדפי' דאלו הוו בירושלים שני
יסודי עמודי עולם כר' צדוק הנה הקב"ה מצטרף עמהן והוו להו תלתא ואז היתה
מתקיימת וכן בפרק במה מדליקין כשראה רבי אליעזר בר' שמעון שמיניחין חיי עולם
ועוסקים בחיי שעה א"ל ר' שמעון אביו דיו לו לעולם אני ואתה טעמא נמי כדפי' דבשני
צדיקים סגי ע"י צירוף צדיקו של עולם דהוו להו תלתא והשתא אתי שפיר גבי אברהם
כשבקש רחמים על סדום לא בקש על פחות מעשרה משום דפשטא דקרא משמע שבכל
פעם הנה מבקש על כל חמשה מקומות כדפי' הרמב"ן ז"ל נמצא דבעשרה יגיעו לכל
עיר שנים והקב"ה צדיקו של עולם יצטרף לכל אחת והוו להו תלתא בכל עיר ואז הנה
אפשר להן להתקיים אבל בבציר מתלתא אי אפשר דאין לה דבר עומד בפחות משלשה
רגלים.

ובזה אפשר לפרש הא דכתיב פי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו דהאבות הן הן
המרפכה ועמודי ויסודי עולם וקודם שבא יעקב הנה העולם מתקיים על אברהם ויצחק
בלבד והקב"ה נצטרף עמהן להיות כמו רגל שלישי וכשבא יעקב לא איצטרף עלמא
לצירופו יתברך פי יעקב הנה רגל השלישי וזהו שאמר פי יעקב בחר לו יה לו דייקא
בשבילו בחר בייעקב שיבא הוא וישלים רגל השלישי במקומו כפיכול והיינו דקאמר
ישראל לסגולתו לשון סגול שהן שלשה נקודות כמין רגלי החצובה פלומר דלקב בחר
ביעקב פדי שיהיה הוא הסג"ל ולהשלים שלשה רגלים דבבציר משלשה רגלים העשויין
כמין סגול לא סגי להתקיים וכי האי גונא דרשו חכמים הא דכתיב יעקב חבל נחלתו
שהוא שלישי שבאבות כחבל העשוי בשלשה גדילים: הא דעייילי בלא בר משל למלה
ב"ו עבדיו ובני ביתו הרגילים אצלו תמיד יוצאים ונכנסים לפניו בלא רשות כף החסידים

הגדולים יחידים הסגולה פיון שנפשותיהן דבוקות בה' בכל עת תמיד נכנסין לפניו יתברך
בהוא עלמאבלא רשות ולכך היה רשב"י בטוח שיהיה הוא ובנו מהם פיון שהיו במערה
כמה שנים ולא שתו לבם לשום עסק כי אם לעבודת האלהים: מעמיד להם מלך שגזרותיו
קשות פהמן כו' נראה דהיינו מה שאמרו חז"ל שכל המועדות עתידות בטלות מלבד ימי
הפורים וכן יסד הפייט ביוצר פ' זכור ויליף לה מדכתיב וזכרם לא יסוף מזרעם לפי
שגאולה האחרונה תהיה דוגמת גאולת פורים מה התם ע"י גזרותיו של המן חזרו ישראל
בתשובה ונגאלו כמו שאמרו חכמים גדולה היתה הסרת טבעת ממ"ח גביאים וכו' כן
גאולה העתידה יעמוד שלטן שגזרותיו קשות פהמן כו' וכיון שגאולות הללו דומות זו
לזו יזכרו הפל לעתיד את ימי הפורים ויאמרו פי הגדיל ה' לעשות עמנו כאשר עשה עם
אבותינו וזהו שאמר הכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם.

דף צח אף ת"ח שפתוב בהן שלום לאנהבי תורתך אין שלום מפני צר פירש"י ז"ל מן
היצה"ר טעמא דמלתא נראה משום דשני הפכים כשפוגעין זה בזה והאחד צריך להסתלק
עצמו מפני חברו אז בשעת סילוקו מתגבר עצמו דלהכי קודם שיאיר היום חשכת לילה
מתגברת וכן קודם יציאת הנשמה יום או פחות נראה החולה ככריא משום דאז הבריאות
מתגברת לכך גם לעתיד פיון שיתבטל היצה"ר ויסתלק מן העולם מפני יצה"ט יתגבר
עצמו קודם סילוקו וילחם אף בת"ח שפתוב בהם שלום רב לאנהבי תורתך ואין למו
מכשול שאין היצה"ר הנקרא מכשול שולט בהן לפי שהתורה תבלין ליצה"ר ונרפו
להסתלק בשעוסקין בתורה כמ"ש אי אגזיל מוטב ואי לא יעסוק בתורה אפ"ה קודם
סילוקו מן העולם יתגבר עצמו ולא ישגיח בהן ומהאי טעמא נראה מה שאמרו בעקבות
בן דוד חנצפה ישגא ונערים ילבינו פני זקנים בת קמה באמה וכלה בחמיתה ופני הדור
כפני כלב וכו' כדאמר לעיל משום דאז יתגבר היצה"ר וישלח הרבה: או בדור שפולו
זכאי או בדור שפולו חייב דאיתא במסכת חגיגה אשר קומטו בלא עת אלו תתקע"ד
דורות שהעבירן הקב"ה וכו' מה עשה עמד ושתלן בכל דור דור והן עני פנים שבדור
וכי האי גוונא אמרו חז"ל גבי צדיקים דכתיב כי לה' מצוקי הארץ וישת עליהם תכל
ראה הקב"ה שהצדיקים עתידין להיות מועטין עמד ושתלן בכל דור דור הרי שבכל דור
נדור עד ימות בן דוד שיתחדש העולם שתל הקב"ה חלק אחד מן הרשעים וחלק אחד
מן הצדיקים לפיכך כאשר נר' דור שפולו זכאי או פולו חייב ודאי כבר נגמר חשבון
הדורות הראויין להיות עד ימות בן דוד פיון שאין בו חלק מן הרשעים או מן הצדיקים
ככל ואם פן בן דוד בא: זכו עם ענני שמיא פירש"י ז"ל במהירות לא זכו עני ורוכב על
החמור בעצלות נראה דבהכי ניקח קרא דבעתה אחישנה והכי קאמר בעתה דהיינו בזמן
הגאולה אחישנה להביאו עם ענני שמיא ולא בעצלות על החמור ופשטא דקרא כשזכו
איירי דרישא דקרא ועמה פלם צדיקים: איהו שרי חז ואסר חז אמר דלמא מיבעינא
דלא מיעכב תימה כי גמי מיעכב פורתא פדי קשירה גגע א' שהוא פהרף עין מאי הוי
וי"ל דאיתא במדרש הביאו רש"י ז"ל בפ' בא ויהי בעצם היום הזה מגיד שפיון שהגיע
הקץ לא עיכבן המקום פהרף עין והטעם לפי שישאל לא היו ראויין להגאל מצד
מעשיהו ולא נגאלו אלא מפני שהזמן גרמה שנאמר ואעבור עליך ואראה והנה עתה עת
דודים שהגיע השעה שקבע לגאלם ואלו עבר הזמן אפילו פהרף עין מיד היה מקום
למקטריגים שלמעלה לקטרג עליה' אלו עבדו כוכבים ומזלות ואלו עבדו פוכבים ומזלות

והיינו דאיתא במדרש ואכלתם אותו בחפזון זה חפזון שכינה פ"ה השכינה היתה ממהרת מפני המקטריגים להוציא באתו הרף עין שקבע להן והיינו נמי טעמו של בן דוד שהוא חושש לעכב אפי' פדי קשירת נגע א' פשיגוע הזמן פדי שלא יעבור זמן הקץ מפני המקטריגים שלמעלה משום דאמרין לעיל שאין בן דוד בא אלא או בדור שפולו זכאי או בדור שפולו חייב לפיכך אף על גב שעדיין מנוגע הוא ומחולל מפשעונו אפילו הכי חושש שמה דור שפולו חייב הוא ויהיו נגאלין מצד הזמן לא בשביל מעשיהו לכה הוא ממהר שלא יעבור הזמן רגע אחד שלא קטרג על מעשיהו פשיעבור הזמן ונר' דהיינו הא דאמ' לעיל תכח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא משום דאינהו סברי דכיון דעבר הזמן שקבע שוב אין א"ר תקנה מפני המקטריגים: א"ר יוחנן פמליא של מעלה ופמליא של מטה פירש"י ו"ל מלאכים וישאל וא"ת מלאכים מה עבדתיהו שיתהפכו פניהם וי"ל דאיתא במדרש רבה ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר להן הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה וגם לעתיד לא יניחן הקב"ה לומר שירה לפניו כיון שנצטער על אבדן מעשי ידי כדאמר הללו מעשי ידי והללו מעשי ידי כו' ונראה דהיינו הא דאיתא בפ"ק דברכות שלשה משמרות הני הלילה ועל כל משמר יושב הקב"ה ושואג פארי אוי שהחברתי את ביתי וכו' טעם מה שצויעק על כל משמר לפי שהמשמרות הן עבודת שיר המלאכים נחלקין לג' פיתות פת אחר פת ומיום שחבר המקדש יש עצבות לפניו ית' לכה כל פת וכת פשרוצין לשורר לפניו ית' הוא שואג על חורבן ביתו פאלו אין קול ערב לפניו: משל לתרגול ועטלף שהיו מצפין לאורה וא"ת מאי קשיא ליה דאיצטריף לאתווי משל זה וי"ל דקשיא ליה אמאי קאמר קרא למה זה לכם יום ה' הוא חושף ולא אור הא פשיטא דכולי אור הוא פדמייתי בסמוך מדכתיב ועליף ינחח ה' וגו' לכה מייתי משל לתרגול ועטלף דנדאי יום ה' פולו אור הוא אלא לפי שיתבטלו אז חמה ולבנה כמ"ש וחרפה הלבנה וגומר והנה ה' לאור עולם ואין העובד כוכבים ומזלות יכולין להסתפל באור פבודו ית' מחולשת ראות עיני שכלם שלא קיימו התורה והמצוות דומיא דעטלף והוא עוף הפורח בנשף מפני שאינו יכול להסתפל באור השמש ובחשכת הלילה הוא מצפה לאור כי גם החשכה קשה לו ואמר לו התרגול אתה למה לה אורה כיון שאין אתה יכול להסתפל בו והיינו דמייתי ראיה מקרא דכתיב כי הנה החושף יכסה ארץ וערפל לאמים ועליף ינחח ה' דכיון שיתבטלו חמה ולבנה לעתיד והעפום אין יכולין להסתפל באורו יתברך על פרחיהם החושף וערפל יכסה אותם.

דף צט שכבר אכלוהו בימי חזקיה לפי שנעשו בימיו נסים גדולים כמו שעמיד להיות בעת הגאולה ולהכי אמרין לעיל בקש הקב"ה לעשות מחזקיה בן דוד ומסנחריב גוג ומגוג: מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד מרוב קדושתן של בעלי התשובה וכדאמר' בפ' הספינה שכל צדיק נכנה מחופתו של חברו שגדול ממנו והטעם לפי שבעלי תשובה כיון שטערו טעם איסור קשה עליהן לפרוש ולקיים המצוות וטורחן מרובה לכה שכתן יותר מרובה ועוד נר' דויע דגדולה מצנת עשה מצנות לא תעשה דלכה היא דוחה אותה והטעם לפי שאינו דומה המקיים את המצנה דשב ואל תעשה שאינו טורח עצמו למקיים את המצנה בקום ועשה כיון שהוא טורח עצמו לעשות אותה לכה צדיק גמור כיון שאינו מקיים מצנת לא תעשה שבתורה אלא בשב ואל תעשה

וְזֶהוּ סוּד זְכוּר וְשִׁמּוֹר וְשִׁמּוֹר רָמַז לְשִׁבְתַּת בְּרֵאשִׁית שְׁמִחַתְיָבִין לְשִׁנְמָרוֹ שְׁלֵא יִחְלְלוּהוּ
בְּמִלְאָכָה זְכוּר רָמַז לְיוֹם שְׁכֻנְלוֹ שְׁבַת דְּלֵא שְׁיִיף בִּיהַ שְׁמִירָה אֶלֶּא זְכִירָה שְׁמִחַתְיָבִים
לְזוֹכְרוֹ כְּדִפְרִישׁ' וְהִינּוּ דְקָאֵמַר זְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבַת זְנֻכְרָהוּ עַל הַיִּין שַׁע"י יִין שְׁלִפְנָיו
בְּשַׁעַת קִידוּשׁ הוּא זוֹכֵר בְּשִׁכְרָה יוֹם שְׁכֻנְלוֹ שְׁבַת שֶׁהוּא יִין הַמְּשֻׁנָּמֵר רָמַז לְזֶה זְכוּר וְשִׁמּוֹר
כְּדַבּוּר אֶחָד גָּאֵמְרוּ שְׁצָרִיף לְזַפְנֹר בֵּינֵן הַמְּשֻׁנָּמֵר וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי קִי"ל דָּאִין מְקַדְשִׁין עַל
יִין מְגוּלָה אִפִּי' הָאִיִּדְנָא דְלֵא קְפָדִינֵן אֲגִילוּי כַּמ"ש בְּטוֹר סִי' רַע"ב מְשׁוּם דִּינֵן קִידוּשׁ רַכּוּ
לִינֵן הַמְּשֻׁנָּמֵר אֲשֶׁר אִין בּוֹ גִילוּי כִּי עָלְיוֹ גָּאֵמַר עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלְתָהּ וּלְכָף אִין
מְקַדְשִׁין גָּמִי עַל יִין שְׁרִיחֹו רַע אָף ע"ג דְּטַעְמִיהַ וְרִיחֹו חֲמָרָא כְּדָאִיתָא הֵתָם מְשׁוּם דִּינֵן
הַמְּשֻׁנָּמֵר שֶׁהוּא סוּד הַעַה"ב כְּנֻלוֹ רִיחַ טוֹב הוּא שְׁאִין הַנְּשָׁמָה נִהְיִיתָ אֶלֶּא מִן הָרִיחַ הַטּוֹב
וְכִינֵן דְּשְׁבַת וַע"ב זֶה לְעֻמַּת זֶה הוּ נִרְאָה כִּי זֶהוּ סוּד נְשָׁמָה יִתִּירָה דְּשְׁבַת שְׁבָכְל ע"ש
בְּשַׁעַת קִידוּשׁ הַיּוֹם מְקַבְּלַת הַנְּשָׁמָה יִתְרוֹן מְאוּר הָעֵלְיוֹן שֶׁהוּא סוּד עַה"ב ע"י הַשְּׁפַע
הַיּוֹרֵד מֵעוֹלָם הָעֵלְיוֹן לַתַּחְתּוֹן בְּשַׁעַת קִידוּשׁ הַיּוֹם כְּפִדוּעַ וְזֶה טַעַם קְבַלַת שְׁבַת מְלַכְתָּא
וּבְזַמֵּן חֲכָמֵי הַש"ס הָיוּ יוֹצְאִים וְאוֹמְרִים בּוֹאוּ וְנִצְא לְקִרְאָת שְׁבַת כְּלָה מְלַכְתָּא נִרְאָה שֶׁהָיוּ
יוֹצְאִים לְקִרְאָת שְׁפַע שְׁבַת הָעֵלְיוֹן לְקַבְּלוֹ וְהוּא הוּא נְשָׁמָה יִתִּירָה וְעָלְיוֹ אִמְרוּ שְׁבַת אֶחָד
מְשֻׁשִׁים בְּעוֹלָם הַבָּא כִּי הַשְּׁפַע הַיּוֹרֵד מֵעוֹלָם הָעֵלְיוֹן דְּכָר מוּעַט הוּא וּבְטִיל לְגַבְיָהּ כְּדָבָר
הַבְּטִיל בְּשִׁשִׁים וְכִינֵן דְּבִמּוֹצְאֵי שְׁבַת חוֹזֵר יִתְרוֹן הַנְּשָׁמָה לְמַקוֹמוֹ כְּמוֹ שְׁאֵמַר וַיִּנְפֹּשׁ וַי
אֲבָדָה נֶפֶשׁ וַע"י כִּן הַנְּשָׁמָה חֲלוּשָׁה לְכָף מְבָרְכִין אֲזַ עַל הַבְּשָׁמִים לְהַשִּׁיב נֶפֶשׁ שְׁאִין
הַנְּשָׁמָה נִהְיִיתָ אֶלֶּא מִן הָרִיחַ: נֶפֶשׁ עֲמַל עֲמָלָה לּוֹ כִּי אֲכָף עָלְיוֹ פִּיהוּ פִּירַש"י ז"ל מְפָנִי
שֶׁהוּא מְשִׁים דְּבָרִים בְּפִי תְּמִיד כְּאֹנְכָף שְׁעַל הַחֲמוֹר וְעוֹד נִרְאָה לְפִי שְׁאֵמַר נֶפֶשׁ עֲמַל
וְלְכֹאֲוָרָה דְּבָרֵי תוֹרָה אִין בְּהֵן עֲמַל שְׁאִין עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה רַק דְּבָרִים בְּעֻלְמָא גִינְהוּ לְכָף
קָאֵמַר כִּי אֲכָף עָלְיוֹ פִּיהוּ דְּעַקִּימַת שְׁפַתְיוֹ הָנִי מַעֲשֶׂה וְכִדְאֵמְרִינֵן חֲסָמָה בְּקוֹל וְהַנְּהִיגָהּ
בְּקוֹל לּוֹקָה לְמ"ד עַקִּימַת שְׁפַתְיוֹ הָנִי מַעֲשֶׂה.

וְעוֹד נִרְאָה לְפִי שְׁאֵמְרוּ אִינוּ דוֹמָה מִי שְׁשׁוֹנָה פְּרָקוּ מָאָה פְּעָמִים לְמָאָה וְאֶחָד וְהַטַּעַם
מְשׁוּם דְּשִׁמְשֵׁר הַמְּמוֹנָה עַל הַשְּׁכָחָה בְּגִימְטְרִיא מָאָה וְשִׁם שֵׁר הַמְּמוֹנָה עַל הַזְּכָרוֹן הוּא
מִיכָאֵל עוֹלָה מָאָה וְאֶחָד לְזֶה קָאֵמַר נֶפֶשׁ עֲמַל שְׁחוֹזֵר עַל תּוֹרָתוֹ תְּמִיד עֲמָלָה לּוֹ הִיא
מְחַזֶּרֶת עָלְיוֹ שְׁאִינוּ מְשָׁכְחָה כִּי אֲכָף עָלְיוֹ פִּיהוּ כְּשִׁחְזוֹר עָלֶיהָ הַרְבֵּה בְּמִסְפָּר פִּיהוּ"ו שְׁעוֹלָה
מָאָה וְאֶחָד וְכֵן אֲכָף בְּגִימְטְרִיא ק"א.

וְכֵן בְּמִדְרָשׁ חֲזִית בְּפָסוּק יִשְׁקֵנִי בְּשַׁעַת שְׁשֻׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי מִפִּי הַגְּבוּרָה גִּתְקַע תְּלַמּוּד
תּוֹרָה בְּלִבָּם וְלֹא הָיוּ מְשַׁפְּחִין אַח"כ שְׁשֻׁמְעוּ מִפִּי מִשָּׁה חֲזָרוּ לְהִיּוֹת לְמַדִּין וּמְשַׁפְּחִין אִמְרוּ
מִשָּׁה רַבִּינוּ לּוֹאִי גְלָה לְבוֹ פַּעַם שְׁנִינְיָה לּוֹאִי יִשְׁקֵנִי מְנַשְׁיָקוֹת פִּיהוּ פִּיהוּ"ו עוֹלָה מָאָה וְאֶחָד
רָמְזוּ שְׁעַל יָדֵי שְׁשֻׁמְעוּ הַתּוֹרָה מִפִּיו יִתְבָּרַךְ לֹא הָיוּ מְשַׁפְּחִין כְּמִי שְׁשׁוֹנָה פִּירָקוּ מָאָה
וְאֶחָד: זֶה הַלּוּמֵד תּוֹרָה לְפָרְקִים וְאִינוּ לּוּמֵד תְּדִיר כְּמוֹ שְׁנוֹאֵף אֲשֶׁה שְׁאִין בּוֹעֵל אוֹתָהּ
אֶלֶּא לְפָרְקִים כִּינֵן שְׁאִינָה מְצוּיָה לּוֹ: מְשִׁים שְׁלוֹם בְּפִמְלִיאָ שֶׁל מַעְלָה וּבְפִמְלִיאָ שֶׁל מַטָּה
פְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה הֵן צָבָא הַשְּׁמַיִם וּמִלְאָכֵי מְרוֹם יֵשׁ מִהֵן שְׁלֵג וּבְרַד וַיֵּשׁ מִהֵן אֵשׁ וְלֵהֲבָהּ
וְאִין מְזִיקִין זֶה אֶת זֶה מְרוּב שְׁלוֹם שְׁבִינְיָהֵם שְׁנָאֵמַר הַמְּשַׁל וּפְחַד עֲמוֹ עוֹשֶׂה שְׁלוֹם
בְּמְרוֹמָיו כִּי חוֹק וְזַמֵּן וּגְבוּל נָתַן לָהֶם שְׁלֵא יִשְׁנוּ אֶת תְּפָקִידָם וְאִין אֶחָד נִכְנָס בְּתַחְנוּמוֹ שֶׁל
חֲבִירוֹ וּפְמִלְיָא שֶׁל מַטָּה צָבָא הָאֶרֶץ אַרְבַּע הִיסוּדוֹת אֵשׁ וּבְרַד שְׁלֵג וּקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה
גַּם הֵמָּה אַע"פ שְׁמַתְנַגְדִּים זֶה לְזֶה אִין מְזִיקִין זֶה אֶת זֶה מְרוּב שְׁלוֹם כִּי חוֹק נָתַן לָהֶם וְלֹא

יעבור כמ"ש האותי לא תיראו אשר שמתי חול גבול ליכם וגו' וידוע פי חוקים הללו לא מתקיימין אלא ע"י עסק התורה כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שאתי חוקות דניקא והטעם משום דתחילת בריאתן לא היתה אלא ע"י התורה כדאיתא בריש מדרש רבה ואהיה אצלו אמן ואמן התורה אומרת אני הייתי פלי אומנתו של הקב"ה מה אמן אינו בונה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו כו' פה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם לכה חוקותיהן לא מתקיימין אלא ע"י התורה שאלמלא תורה היו החוקות בטלות והיה זה נכנס בגבולו של זה ומזיקין זה את זה והיתה ריב וקטטה ביניהם לכה קאמר שהעוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה: כאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה נראה דלכתי תלמידי חכמים קרויין בנאים דכתיב ארץ אשר אבניה ברזל ודרשו חכמינו זכרונם לברכה אל תיקרי אבניה אלא בוניה: כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו עשאו לפי שהאדם נברא גוף ונשמה גוף מאב ואם ונשמה מהקב"ה ישניהם צריכין גידול ותיקון ותיקונן היא עשייתן וכשם שהמגדל את הגוף ומתקנו מעלה עליו הפתוב כאלו ילדו פדאמר בפ' כ"ג מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכה נקראו על שמה שכל המגדל יתום וכו' פה המגדל את הנשמה ומתקנה בתלמוד חוזה ומצות הו כאלו עשאה דתיקונה היא עשייתה כדפירש"י ו"ל גבי ויעש אלהים את הרקיע וזהו טעם ניגדל היגדל משה תרי זימני אחד לגידול גופו ואחד לגידול נשמתו.

ונהו אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים ואמרו חז"ל למדה שעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים לפי שהאדם גוף ונשמה צריף להוליד תולדות בשניהם תולדות הגוף הם הבנים תולדות הנשמה הם התלמידים ומצות ומעשים ולמד ש מעשים טובים עיקר התולדות מדחשיב להו ברישא: דף ק' לא יבול עליהו ולא יתם פרו לחדשו יבפר וכו' לפי שכל מה שהארץ מוציאה בהאי עלמא יש בו חלק לסטרא אחרא קליפות הטומאה כדאיתא בספר הזוהר פ' דברי' אתון חברי' דלא שמשתיין לר' שמעיה חסיד' אמרין דבשבועה זינין דגן לא אית חולקא לסטרא אחרא ולא הכי דהא כל מה דאתבלי בארעא לס"א אית ביה חולקא ומאן חולקא דאית ליה בהו מוץ ותבן דכתיב כמון אשר תדפנו רוח וכו' ועל דא פטור ממעשור דלית להו חולקא בקודשא ע"כ ונראה דבאילנות גמי העלין דאית בהו הן חלק סטרא אחרא דכתיב בהו א עלה נדר והינינו ע"י הרוח כדפירש"י ו"ל דומיא דמוץ אשר תדפנו רוח ולכה אינו העלין ראוין לאכילה ולא יצלו לכל דבר.

וטעם הענין שכל מה שהארץ מוציאה יש בו חלק בסטרא אחרא לפי שאין הארץ מוציאה צמחים אלא ע"י הגשמים הבאים מים אוקינוס כמו שאמרו הענינים מים האוקינוס הם שותים ים אוקינוס סטר אחרא שלטא ביה מששת ימי בראשית ע"י חטאו כדאיתא בשמות רבה פט"ו בשעה שאמר הקב"ה ותראה היבשה אמרו המים הרי העולם אנו מלאים ועד עכשיו צר לנו להיכן אנו הולכין בעט הקב"ה באוקינוס והרגן שנא' כחזו רגע הים וגו' ולמה הרגן שהבית שמחזיק מאה חיים מחזיק אלף מתים לכה נקרא אוקינוס ים המות.

וכינן שְׁעֵתִיד הַקַּב"ה לְהוֹצִיא נַחַל מִבֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים לֹא יִהְיֶה בְּאוֹתָן הַמַּיִם שׁוֹם
תַּעֲרוֹבֶת מִסְטָרָא אַחֲרָא קְלִיפּוֹת הַטְּוִמָאָה לְכַף הָאֵילָנוֹת הַגְּדִילוֹת עַל אוֹתָן הַמַּיִם לֹא יִהְיֶה
בְּהֵן חֶלֶק כָּלֵל לְסִטְרָא אַחֲרָא לְכַף אִפִּי הָעֵלִין שְׂבֵהֵן יִהְיוּ רְאוּיִין לְאַכִּילָה וְהִינּוּ דְאָמַר
הַפְּתוּב וְהִיָּה פְרִיּוֹ לְמַאֲכָל וְעֵלְהוּ לְתַרוּפָּה שְׂאֵפִי הָעֵלִין יִהְיוּ לְתַרוּפָּה שְׂהַאֲלָמִים יִהְיוּ
מְדַבְרִי וְהַעֲקֵרוֹת נִפְקְדוּ בְּאַכִּילָתָן פְּדָאֵר בְּסִמּוּף וְכִינּוּ דִּים אוֹקִינּוּס מֵת הוּא לְכַף אֵין
פֶּת עֵתָה בְּגִשְׁמִים לְהוֹצִיא פִירוֹת פִּי אִם פְּעַם אֵת בְּשִׁנָּה אָבֵל אוֹתוֹ הַנַּחַל מִיָּם חַיִּים הֵן
כַּמ"ש בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִיָּם חַיִּים מִירוּשָׁלַיִם וּלְכַף יוֹסִיפוּ פֶּת בְּאֵילָנוֹת לְהוֹצִיא פִירוֹת
בְּכָל חוֹדֶשׁ וְזֶהוּ שְׂאֵמַר לְחֻדְשֵׁי יְבַכְר.

וְנִרְאֶה דְלֵהֲכִי פְתִיב כָּל עֵץ מַאֲכָל וְלֹא פְתִיב כָּל עֵץ עוֹשֶׂה מַאֲכָל לֹאֲמַר דְּלַעֲתִיד יִהְיֶה טַעַם
הָעֵץ כְּטַעַם הַפְּרִי. וְכִינּוּ שְׁנַתְבָּאָר שְׂהַעֲלִין הֵן חֶלֶק סִטְרָא אַחֲרָא נִרְאֶה דֵּהֵ"ד וְהַבְּאֵתִי
מוֹרָף בְּלִבְכֶם בְּאַרְצוֹת אוֹיְבֵיהֶם וְרַדְף אוֹתָם קוֹל עֲלֶה נְדָף לְפִי שְׂפִמְאָל דְּהִינּוּ סִטְרָא
אַחֲרָא אֵינוּ שׁוֹלֵט אֲלֵא בַח"ל בְּאַרְץ הָאוֹיְבִים וּלְכַף קָאֲמַר וְרַדְף אוֹתָם קוֹל עֲלֶה נְדָף
דְּהִינּוּ חֶלְקוֹ שֶׁל סִטְרָא אַחֲרָא כְּלוֹמַר תְּפוּל עֲלֵיהֶם אֵימַת סְמָאֵל וְאֵין רוֹדְף אוֹתָם.

וְטַעַם מַה שְׂהַעֲקֵרוֹת נִפְקְדוֹת ע"י מַיִם קְדוֹשִׁים הֵלְלוּ נִרְאֶה לְפִי שְׁחוּלֵי הַעֲקֵרוֹת בְּסִבַּת
מַיִם הָרַעִי נְאֻרִירִי הוּא בָּא שְׁנָא וּבְרַף אֵת לְחֻמָּה וְאֵת מִימֵיהָ סִיפָא דְקָרָא לֹא תִהְיֶה
מְשַׁכְּלָה וְעַקְרָה בְּאַרְצָהּ מִשְׁמַע דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא וְכ"כ הַרְמַב"ן ז"ל שֶׁם לְכַף הַצְּמַחִי
שְׂיִגְדְלוּ ע"י מַיִם קְדוֹשִׁי וּבְרַוְכִי שְׂיִצְאוּ מִקְדֶּשׁ קִדְשֵׁי הַעֲקֵרוֹת נִפְקְדוֹת.

וְזֶהוּ טַעַם סוּטָה שְׂאֵם לֹא נִטְמָאָה וּטְהוּרָה הִיא וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זֶרַע שְׂאֵם הִיָּתָה עַקְרָה
נִפְקְדָת לְפִי שְׂשִׁתְתָּה מִיָּם הַקְּדוֹשִׁים שְׂנַתְקְדָשׁוּ בְּפִירוֹ. וְעַל דְּרַף דְּרַשׁ נִרְאֶה דְהֲכִי קָאֲמַר
עֲתִיד הַקַּב"ה לְהוֹצִיא נַחַל מִבֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים רַמְזוֹ לְשַׁפְּע רּוּחַ הַקִּדְשׁ שְׁעֵתִיד לְהַשְׁפִּיעַ
עַל כָּל בְּשָׂר שֵׁנִי בַּיּוֹם הַהוּא אֲשַׁפּוּף רּוּחִי עַל כָּל בְּשָׂר וְנִקְט מִבֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים פִּי מִשְׁם
שְׁפַע רּוּחַ הַקִּדְשׁ וְקוֹל דִּיבּוּרוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא כְּדַאִיתָּ בְּמִדְרַשׁ וְדַבְרַתִּי אִתָּךְ מֵעַל הַכַּפְּנוֹת
כִּינּוּן שְׂבָא מְשִׁיחַ לְפֶתַח הַמְּשָׁכָן קוֹל יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם לְבִין הַכְּרוּבִים וּמִשְׁם יוֹצֵא וְנִשְׁמַע
לְמִשְׁחָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד וְעֵלְיוֹ כָּל מִינֵי מְגִדִים רַמְזוֹ לְסוּדוֹת הָעֵלְיוֹנוֹת סִתְרֵי נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת
הַחֲכָמָה שְׂיִשְׁיִגּוֹ ע"י אוֹר שְׁפַע הַהוּא שֵׁנֵא וְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל שְׂפָתוֹ כָּל עֵץ מַאֲכָל הֵן הֵן
סוּדוֹת הַחֲכָמָה כְּדַאִיתָּ בְּמִדְרַשׁ קִהְלַת רַבָּה נִטְעַמִי בְּהֵן עֵץ כָּל פְּרִי זֶה הַשָּׁ"ס וְכו' לֹא
יְבוּל עֲלֶהוּ רַמְזוֹ שְׂיִשְׁיִגּוֹ ג"כ ע"י שְׁפַע הַהוּא חֲכָמַת תְּצוּנוּיֹת כְּמוֹ חֲכָמַת הַרְפוּאָה וְחֲכָמַת
הַטְּבַע וְכו' וְחֲכָמוֹת הֵלְלוּ כִּינּוּן שְׂאֵין בְּהֵן קְדוּשָׁה נִקְרָאִין עֲלִין כְּמוֹ שֶׁאֲחַכְז"ל וְעֵלְיָהוּ לֹא
יְבוּל שְׂאֵפִי שִׁיחַת חוֹלִין שֶׁל ת"ח צָרִיכִין תְּלַמּוּד.

לְחֻדְשֵׁי יְבַכְר רַמְזוֹ שְׂבָכֵל חֻדְשׁ וְחֻדְשׁ יִשְׁיִגּוֹ ע"י אוֹר שְׁפַע הַהוּא סִתְרֵי נִפְלְאוֹת חֻדְשׁוֹת
חֲכָמוֹת מְחַכְמוֹת שׁוֹנוֹת שְׂנַאֲמַר וְהִיָּה מִיָּדִי חֻדְשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וְגוֹמַר גַּם הוּא רַמְזוֹ שְׂבָכֵל חֻדְשׁ
חֻזְרִין וְשׁוֹנִין מַה שְׂהַשְׁיִגּוֹ כְּמוֹ שְׂעֲשׂוּ בְּזִמְנֵי חֲכָמֵי תְּלַמּוּד שְׂהִיו חֻזְרִין עַל ש"ס כָּל ל'
יּוֹם וְאוֹמְרִים עֲלֵיהֶם אֲשַׁרִּי מִי שְׂבָא לְכָאֵן וְתְּלַמּוּדוֹ בְּיָדוֹ.

וְעֵלְיָהוּ לְתַרוּפָּה מְפָרֵשׁ בְּסִמּוּף לְהַתִּיר פָּה אֶלְמִין וּלְהַתִּיר פָּה עַקְרוֹת רַמְזוֹ שְׂעַל יְדֵי חֲכָמוֹת
הַחִיצוֹנוּיֹת שְׂיִשְׁיִגּוֹ כְּוֹלִין לַעֲשׂוֹת תְּרוּפָּה אֶפְיָלוּ לְאוֹתָן דְּבָרִים שְׂאֵינָן בְּיַד הָאָדָם בְּלִתִּי
לֵה' לְבַדּוֹ כְּגוֹן לְהַתִּיר פָּה אֶלְמִין שְׂהַדִּיבּוּר בְּיַד הַקַּב"ה הוּא כְּמוֹ שְׂיִסַּד הַפִּיט הַדְּעָה
וְהַדְּבּוּר לְחַיֵּי עוֹלָמִים וְכֵן לְהַתִּיר פָּה עַקְרוֹת שְׂאֵין מִפְּתַח זֶה נִמְסַר בַּד שְׂלִיחַ כִּי אִם בְּיָדוֹ

ית' אפ'י ה'כי ע"י שפ'ע רוח הקד'ש וחקמות שישגיגו לעתיד יעשו תרופה גם לדברים הללו: מאתים אמה כשתי קומות של אדה"ר בב"ר פי"ב אלה תולדות כל תולדות שבתורה חסרין בר מן תרין הדין ואלה תולדות פריץ פנגד ו' דברים שנטלו מן אדה"ר זיוו חזיו וקומתו כו' שנגדעה קומתו ונעשית של מאה אמה כו' ואינן חוזרין לתקונו עד שיבא בן פריץ קומתו מניין שנאמר ואלה אתכם קוממיות רש"א מאתים אמה כו' טעם מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון נראה משום דמדתו של הקדוש ב"ה לנחם בכפלים שנאמר נחמו נחמו עמי ודרשו חז"ל שמתנחמין בכפלים וגבי איוב נמי פתיב וינסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה: עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק ש"י עולמות טעם מספר ש"י עולמות נראה לפי שעשרת הדברות יש בהן תר"ך אותיות נגד תר"ג מכות ושבע מכות בני נח במספר כת"ר עליון ונראה שפנגדן יש לו לאדם תר"ך עולמות אלא לפי שהאדם נברא דו פרצופין זכר ונקבה ויקרא את שמם אדם וכן כל הנשמות זכר ונקבה נבראו ובין שניהם נשלם ונעשה האדם במלואו וטובו לשמור ולעשות את כל מכות ה' לכה גם אותן תר"ך עולמות יחדיו יחלקו ומצייתו לזכר ומצייתו לנקבה והיגו ש"י עולמות לכל צדיק וצדיק.

ולהכי בשעה שרצה הקב"ה ליתן עשרת הדברות וכו' והודיע להן מתן שכרן תחילה צוה להגיד לנשים בפני עצמן ולאנשים בפני עצמן שנאמר פה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אתם ראיתם וגו' והייתם לי סגולה מפל העמים וגומר ואתם תהיו לי ממלכת פהנים וגומר לומר דנשים ואנשים שניהן שוין בקבלת שכר הנמשך מתר"ך אותיות של עשרת הדברות שהן נגד מספר כל מכות ה' דאיש ואשה כחד גופא ניהו ושניהן שקולין וזה טעם אחשורוש שאמר לאסתר המלכה מה שאלתה וגו' עד חצי המלכות ותעש כלומר שהיא חשובה בעיניו כמוהו ויחדיו יחלקו בכתר מלכות וישלטו שניהן בשנה: אדם נותן מלא עומסו לעני בעה"ז הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעה"ב לפי שהנותן צדקה לעני כביכול כאלו נותנה לו ית' פי הוא יעמוד לימין אביו וכתוב מלכה ה' חונן דל ואמרו חכמים ויקחו לי תרומה לי אתם נותנים כו' וכיון שהוא יתברך המקבל כביכול גם הוא המתזיר לכה הוא מחזירה בעומס שלו ועוד נראה משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אנא בעולם העליון לכה מודדין נו במדה העליונה ולא במדה התחתונה ועוד נראה לפי שהזכיות והחובות עושין רושם למעלה בו ית' כביכול שנאמר ועתה יגדל נא פח ה' וההפה צור ילדה תשי לכה הוא פורע אותן לפי מדתו בערה הרושם אשר נעשה ע"י: ודלתי שמים פתח הוא יתברך בעצמו אבל במדת פורענות פתיב וארובות השמים נפתחו נפתחו מאליהן במשמע לפי שאין הקב"ה מיחד שמו על הרעה כי אל רחום הוא והרעות כאלו באות מאליהן דמי וכה"ג אחז"ל גבי גדעון דמעיקרא כשאמר ועל כל הארץ חורב פתיב ויהי כן ולבסוף כשאמרו על כל הארץ יהיה טל פתיב ויעש אלהים כן: אורח ארעא קמ"ל דלא ליבעול שלא כדרכה משמע דאיסורא ליכא למיבעל שלא כדרכה אלא דלאו אורח ארעא הוא וכן משמע בסוף פ"ב דנדרים ההיא דאתאי לקמיה דרבי א"ל ערכתי לו שלחן והפכו פי' שבא עליה שלא כדרכה אמר לה בתי התורה התירתה לו אע"ג דבסוף פרק ד' אחזין קאמר דמעשה ער ואונן הוו שפאו עליה שלא כדרכה כבד תירצו התוספות שם דלא שרי שלא כדרכה אלא בלא הוצאת זרע.

ועוד תירצו דאינו אסור אלא פשמתפנין להשחית זרע ורגיל לעשות פן אכל באקראי בעלמא שרי מיהו ב"י כתב בטור א"ה דבר קשה הוא להתיר הוצאת זרע אפילו באקראי ושומר נפשו ירחק מזה: אשה טובה מתנה טובה בחיק ירא אלהים דכיון דירא שמים הוא מזונגין לו אשה טובה יראת שמים דאין מזונגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו כדאימא בסוטה: מאי דכתיב כל ימי עני רעים כו' משום דקשיא להו והאיכא שבתות וימים טובים כדאמר בסמוך ותו וטוב לב משתה תמיד וכי תמיד יש לו משתה טוב לב וקאמר רב דאלו בעלי תלמוד ובעלי משנה ורבי חנינא קאמר דנה מי שיש לו אשה רעה או טובה וכו' דכל הנה איתנהו תמיד בכל יום: דף קא וכי מאחר שלא שם רפואה למה וכו' דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע הוננראה לפי שמחלת מצרים לא הנה אפשר להרפא שונאמר יפכה ה' בשחין מצרים ובגרב ובחרס ובעפולים אשר לא תוכל להרפא לכך הבטיח הפתוב שלא ישים עלינו מחלת מצרים אשר אין לה רפואה כי אני ה' רופאך שאם יזדמן איזה מחלה כי אדם אין צדיק בארץ אשר לא יחטא אז ארפאך: שטיפה של גשמים בעה"ז אבל לעתיד פתיב וישם מדברה כעזן וערבטה כגן ה' וצמחי ג"ע לא היו צריכין לא גשמים ולא עבודה כמ"ש הרמב"ן ז"ל גבי ויטע ה' אלהים גן בעדן שגזר בהן השם לעשות ענף ולשאת פרי לעד לעולם לא יזקין בארץ שרשם וכו' ולעיל נמי קאמר עתיד להוציא נחל מבית קדשי הקדשים לא יבול עליהו ולא יתום פריו וגו': פלום גדול עוני מס' רבוא שעתידים לחטוא לפניהו וכו' לא ידענא מי גילה לו לאותו רשע נבואה זו.

ושמא י"ל בשעה שאמר לו הקב"ה קול דמי אחיך צונעקים אלי דמו ודם זרעיותיו שעתידין לצאת ממנו גילה לו גודל חטאו שהיה הכל ראוי לצאת ממנו יותר מס' רבוא שהרי לבסוף יצאו ממנו בגילגול ע"י משה שונאמר ובני רחביה רבו למעלה למעלה מס' רבוא דמשה היינו מש"ה ש"ת הב"ל כמ"ש הזוהר וגילה לו הטעם שהיה ראוי לכך והוא בשביל ס' רבוא שעתידין לחטוא וע"י פן יבטיחנו בעשותו לגוי גדול ועצום ממנו ולהכי א"ל פלום גדול עוני מס' רבוא וכו' א"נ ספרו של אדה"ר חזיא ליה שהיה פחוב בו דור דור ודורשיו וכו': טעו וראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה וכו' שכל האצטגנינים טועים רואים ואין יודעים לפרש הדבר על בוריו ונראה דלהכי אמר כל הבן היילוד היאורה תשליכהו ואח"ל אף על המצרים גזר יום שנולד משה אמרו לו אצטגניניו היום נולד ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל וכו'.

ולכאורה קשה מהיכא תיתי שמושיען של ישראל יולד ממצרים אלא לפי שפתייה בת פרעה גידלו והמגדל את בן חבירו פאלו ילדו כמ"ש חז"ל לכך טעו האצטגנינים שלא הבינו הדבר על בוריו סבורים היו שיולד ממש ממצרים: כיון דחזו ליה לרחבעם דיתבי ואנא קאימנא סברי כו' מדכתיב תרתי זימני ושב לב העם וגו' ושבו אל רחבעם ותו דמעיקרא פתיב ושב לב נהדר קאמר ושבו והפסיק הענין דקאמר ונהרגוני לכך דריש הכי דמעיקרא לא ישובו ממש אלא בלבם דכיון דחזו ליה לרחבעם דיתבי ואנא קאימנא סברי בלבם איהו מלכא ואנא עבדא ואי יתיבנא יאמרו מורד במלכות אנא וקטלין לי ואזלו בתריה ממש במעשה וזהו שאמר ונהרגוני ושבו אל רחבעם והיינו גסות הרוח דאי נמי הוה סברי בלבם הא מלכא והא עבדא מאי הוי כיון דלא עבדי עובדא אלא גסות הרוח היתה בו דלא הוי מצי למיסבל שיאמרו בלבם דאיהו עדיף מיניה דף קב רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה נר' דיש רמז להך מילתא בהאי קרא מדכתיב לא סר מעל

חטאת ירבעם אשר החטיא חטא"ת ירבע"ם אש"ר החטי"א ראשי תיבות אחיה אכל בכל שאר מלכי ישראל אשר הלכו בחטאת ירבעם שינה הכתוב ולא נמצא רמז זה: לאחר עשרים וארבעה דורות נגבה פסוק זה לפי שנאמר פוקד עון אבות על בנים על בני בנים וגו' ואמרו חז"ל כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן וכן ת"א על בנן מרדיו והטעם נראה משום דזמנין האב חוטא ואין הקב"ה פורע ממנו את הפל אלא הוא ית' ברחמיו מסלק החטא שהוא לצד אחר כאלו נשפח ממנו כביכול וכשרואה אחד מבני בניו או חז מעשה האב בידו חוזר ונייעור החטא הקדום ונזכר לפניו ית' וכיון דברא פרעא דאבנה הוא פורע לו ית' גם את חטא האב וזה טעם שבעתים יקם קין לפי שצפה יתברך שיעמוד ממנו בדור שביעי תוכל קין שאחז מעשה קין בידו דלקף קל תוכל קין שתוכל והתקין אומנתו של קין לעשות פלי ויין לרוצחים כדפירש"י ו"ל ולהכי חזר ונייעור אז ונזכר לפניו ית' חטאו של קין שהרג את הבל ונעשה בו נקמה.

וכן כשעשו ישראל את העגל נשמר העון לדורות ונעשה כשפחה לפניו שנ' גם אלה תשפחה ואמרו חז"ל שהיא רמז לאלה אלהי ישראל וקודם החורבן אהזו ישראל מעשה אבותיהן בידיהן דעיקר החורבן בשביל שעבדו עבודת פוכבים ומזלות היו כדמוכח קראי ואמרו במדרש שלא הניחו תלם שלא העמידו בו צורת פוכבי לכה חזר ונייעור ונזכר לפניו אז מעשה אבותיהן דהיינו חטא העגל שעשו ונפרעו גם מעשה העגל ולהכי כתיב בכולן לשון פקידה פוקד עון אבות וביום פקדי ופקדתי קרבו פקודת העיר דהיינו לשון זכירה דקודם שחזר ונייעור ע"י הבנים נעשה לפניו ית' כשפחה כביכול ועוד נראה לפי שחורבן הבית נעשה על שהרגו את זכריה בן יהוידע בבית המקדש שהיה פהו ונביא וכאשר ראה הקב"ה את המעשה הרע שהוא נזכר כביכול מה שרצו ישראל לעשות מעשה כזה באהרן הפהו עד שהוצרך לעשות את העגל כדאיתא בפ"ק נ"א אהרן ויבן מזבח לפניו ראה חזר שזבח לפניו אמר אי לא שמענא השתא עבדו לי כדעבדו בחזר ומקיים בי אם יהרג במקדש ה' פהו ונביא מוטב דליעבדו לעגל וכו' וכיון שע"י הריגת זכריה נזכר לפניו ית' מעשה העגל לכה נענשו אז על מעשה העגל: אמר לו מי בראש בן ישי בראש והקב"ה באחרונה דמלכותא דרקיעא פעין מלכותא דארעא שהמלך עובר באחרונה שנא' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש ואחר האש קול דממה דקה וכדאשפחן בעובדא דרב ששת בפ' הרואה.

ונראה דהיינו הא דכתיב אתה לך לפני ה' בארצות החיים ארצות החיים היינו ג"ע התפאר דוד עצמו שיטייל ויתהלך בג"ע לפני ה' לפניו ית' וקודם לו כדאמר הכא בן ישי בראש: אמר ליה מהיכא דקדים בישראל דלא ידע רב אשי הך מילתא ועוד דאמר ליה מאחר דחכימת פולי האי משמע שהיא חכמה גדולה ולכאורה דבר קל ופשוט הוא.

ונראה דאע"ג דצריך לברך על הפת ברפת המוציא משום דאסור ליהנות בלא ברכה מ"מ יש רמז גדול בפרוסת המוציא שצריך האדם להפריש ראשית ולפרוס מן הכפר השלם פרוסה אחת לשם ה' ולברך עליו כשם שמפרישין ראשית לה' בשאר כל מלאכותיו ביפורים מן הקמה ותרומה מן הדגן וסלה מן העיסה ככה מפריש ממנו ראשית לשמו יתברך אחר האפייה ולהכי הבוצע חותם מעט תחילה ומברך ופורס ואוכל מן הפרוסה ונותן ממנה אל המסובים אבל לא יברך על כל הפת בכלל ויאכל ויתן ממנו

להמסובים דראשית בעינן ששירים נזכרין דומיא דביפורים ותרומה וכלה דקרונן ראשית ביפורים ראשית ביפורי אדמתה תרומה ראשית דגנה חלה ראשית עריסותיכם ותנו בפ"ק דחלה האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אומר פלום עד שישיר מקצת דראשית פתיב בהו ששיריה נזכרין פדאיתא בפרק ראשית הגז ה"נ אחר האפניה פשוטה לאכול מפריש בראשית הפת לשם ה' ומברך עליו ובנה פוטר כל שאר הפת דומיא דתרומה וכלה.

ולכהי נראה דאפילו בשבת וי"ט דאינו חותה בכפר עד אחר הברכה כדי שיהיו הפירות שלמות מ"מ צריך לעשות תחילה רנשם בכפר עם הספין פפי שיעור הפרוסה שיפרוס ויברך פי הכי דליקום הברכה על אותו מקצת שרשם דראשית בעינן ששירים נזכרין וכו' העולם נוהגין בשבת וי"ט עושין פמין רנשם בכפר תחילה והטעם כדפני' ואע"ג דבכל הברכות מברכין עובר לעשייתן ה"א שאני דכינו דבעינן ראשית ששיריה נזכרין בעינן שיהיו נזכרין בשעת הברכה פי הכי דלא תיקום הברכה על כל הלחם ולא יהי שיריה ובהכי ניחא פסקי הטור דגבי בדיקת חמץ פתב וקודם שיתחיל לבדוק יברך וכו' גבי תקיעת שופר פתב וקודם שיתחיל לתקוע יברך וגבי הפרשת חלה פתב ובשעה שמפריש יברך אלא משום דבעינן ראשית ששירים והיו נזכרין בשעת ברכה לכו אין לברך אלא בשעה שקוצץ החלה מן העיסה ולפי מה שפירשתי ניחא ה"א דאע"ג דאין לפרוס יותר מפביצה כמ"ש הטור אפ"ה כשאוכל עם הרבה בני אדם מותר כדי שיתנו מן הפרוסה לכל אחד ולא אמרינן שיפרוס כביצה ויתנו להם משאר הפת אלא לפי שצריך ליתנו להם מאותה פרוסה שהפרישה לשם ראשית לה' פינו דפריסת המוציא ראשית הוא שצריך להפריש ראשית הפת לשמו ית' ולברך עליו דביפורים ותרומה וכלה לכו צריך לחתוך הפרוסה מהיכא שמקדים לאפות דאז הוי ראשית גמור דומיא דביפורים שאחז"ל אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאינה שבפרה פורה עליה גמי לסימן ואומר הרי זו ביפורים דמצוה מן המובחר להביא ממה שמתבפר ומתבשל תחילה ולהכי א"ל מהיכא דקדים בישוליה ונאפי' אי גרסינן מהיכא דקרים בישולא מ"מ היינו הך דמקום שנקרמים פני הפת יפה יפה הוא המתבשל ונאפה בתנור תחילה והוי ראשית גמור ונראה דהיינו טעמא דאיתא בפרק ביצד מברכין דמצוה מן המובחר לבצוע על פת שלמה משום דאז מפריש שפיר ראשית הפת אבל פשוטתה ממנה כפר שיריים הוא.

ונראה דהיינו ה"א דאיתא ה"א בר אבא פתנאי תורמין בצל קטן שלם אבל לא חצי בצל וכו' מיתי ש"ס ראה מתרומה אפרוסת המוציא משום דחד טעמא אית להו דתרונייהו משום דראשית לה' בעינן כדפירשתי ולהכי קיימא לן דאפילו פרוסה של חטין ושלמה של שעורין מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע כדי לקיים מצות ראשית מן המובחר בשלמה.

וטעם הפרשת ראשית לה' ידוע פי בנה נותן שבח והודאה לה' רמז שהוא ראשון ואין ראשית לראשיתו לכן כל ראשית לה' ונה טעם בכור אדם ובכור בהמה וראשית הגז ולפי שהוא ית' ראשון ואחרון לכו מפרישין מן הקמה ג"כ אחרי הקמה לה' דהיינו פאת השדה ומן הדגן תרוש ויצהר מדה האחרונה דהיינו המעשרות דהי' הוא אחרון במספר דמשם ואילך המספר חוזר לתחילתו ולהכי אסור להפריש מעשר קודם לתרומה פינו

שְׁהוּ רָמְזוּ לוֹ ית' שְׁמוֹ שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן וְאֶפְשֶׁר הֵינְנוּ נִמְי טַעְמָא שְׁצַרְיָה לְשִׁיר פֶּת עַל שְׁלַחְנוּ לְבַרְךָ עָלֵינוּ בְּרַפְת הַמְזוֹן בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה פֶּשֶׁם שְׁמִבְרַכְיָן עָלֵינוּ בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁפָל זֶה הוּא רָמְזוּ לוֹ ית' שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן דֵּהֵינְנוּ דַּא"ל רַב אֲשֵׁי מֵאַחַר דְּחִכְמִיתוּ בְּנִלֵי הָאֵי וְיִדְעִיתוּ טַעַם גְּדוֹל זֶה דְּבַעֲיָנָן לְמִשְׁרֵי הַמוֹצֵיא מֵהֵיכָא דְקַדִּים בְּיִשׁוּלָא דְוָקָא רָמְזוּ לוֹ יתְבַרְךָ שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן וּמִבְּלַעְדֵּי אֵין אֱלֹהִים א"כ מֵאֵי טַעְמָא פְּלַחִיתוּ לְעַבּוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְכִיּוֹן דְּפְרוּסַת הַמוֹצֵיא הִיא חֶלְקוֹ ית' לְכֹה פְּתַב הַב"י ס"ס קס"ז בְּשֵׁם הַפְּלָבוּ דְנִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְהַאֲכִיל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְלֹא עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מִחֲתִיכָה שְׁנוּגַעַת בַּהּ חֲתִיכַת הַמוֹצֵיא וּב"י פְּתַב דַּאֵין לְדַבֵּר סְמָךְ פְּלָל וּלְפִי מַה שְׁפִירְשְׁתִּי רֵאשׁוֹן וְנִכּוֹן הוּא.

וּמֵהֵאֵי טַעְמָא נִרְאָה מַה שְׁצַרְיָה לִיתָן עֲשֶׂר אֲצַבְעוֹת עַל הַפֶּת בְּשַׁעַת בְּרַפְת הַמוֹצֵיא הוּא נִגְד עֲשֶׂר הַפְּרָשׁוֹת שְׁמִפְרִישִׁין מִמֶּנּוּ לְשֵׁם ה' בְּיִכּוּרִים לְקַט שְׁכַחָה וּפְאָה תְרוּמָה מְעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן מְעֲשֶׂר עֲנֵי חֶלֶת הָאֹר חֶלֶת הַפֶּה וּפְרוּסַת הַמוֹצֵיא כְּדִפְרִשְׁתִּי.

וְטַעַם עֲשֶׂר הַפְּרָשׁוֹת נִגְד עֲשֶׂר סְפִירוֹת. וְגַם עֲשֶׂר אֲצַבְעוֹת הֵן נִגְד עֲשֶׂר סְפִירוֹת כְּמוֹ שְׁפַתְב בְּסִפְרָה יִצִּירָה.

וְעוֹד טַעַם אַחַר נִרְאָה מַה שְׁצַרְיָה הָאֲדָם לְבַצּוֹעַ עַל כֶּפֶר שְׁלֵם דְוָקָא לְפִי שְׁשַׁלְחָנוּ שְׁל אָדָם דּוּמָה לְמַזְבֵּחַ כַּמ"ש חו"ל שְׁמִכְפֹּר עָלֵינוּ כְּאֵלוּ הַקְרִיב קָרְבָן עַל הַמַּזְבֵּחַ וְיִדּוּעַ שְׁפָל מְעַשֶׂה הַמַּזְבֵּחַ הַנּוֹצֵר לְהִיּוֹת שְׁלֵם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת הַמַּזְבֵּחַ שְׁנֵאֲמַר אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת הַקָּרְבָן שְׁמִקְרִיבִין עָלֵינוּ מוּם פּוֹסֵל בּוֹ וְאֶפְל' כִּהֵן הַמְקָרִיב הַנּוֹצֵר לְהִיּוֹת תָּמִים בְּלֹא מוּם לְכֹה גַם הַלְחָם שְׁאֲדָם בּוֹצֵעַ עָלֵינוּ כִּיּוֹן דְּלַחֵם עֵיקַר סְעוּדָה הִיא וְדַמְיָא לְקָרְבָן הַנּוֹקֵר עַל גַּבֵּי הַמַּזְבֵּחַ צְרִיף לְהִיּוֹת שְׁלֵם וְלֹא פָגוּם וְחָסַר וְנִרְאָה דְלְכֹה הַקְפִּידוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ שְׁגַם הַפּוֹס שְׁמִבְרַכְיָן בּוֹ עַל הַמְזוֹן צְרִיף לְהִיּוֹת שְׁלֵם וְכֹה הֵינְן שְׁבַתּוּכוּ צְרִיף שְׁלֵא יִהְיֶה פָגוּם וְצ"ל מְלֹא עַל כָּל גְּדוּתָיו דְּכִיּוֹן דְּדַמְיָא לְמַזְבֵּחַ צ"ל הַפֶּל בְּשְׁלֵמוֹת דּוּמְיָא דְמְעַשֶׂה הַמַּזְבֵּחַ: מְפָנִי מַה זָכָה אַחָאָב לְמַלְכוּת עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מְפָנִי שְׁפִיבַד אֶת הַתּוֹרָה שְׁנִינְתָנָה בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת רָמְזוּ לְדַבֵּר בֵּי מְלָכִים יְמַלְכוּ ב"י בְּגִימְטְרִיא אַחָאָב: שְׁנֵאֲמַר וַיֹּאמֶר ה' מִי יִפְתָּה אֶת אַחָאָב וְגו' לְפִי שְׁעוֹנוֹתָיו וְזִכְיוֹתָיו שְׁקוּלִין הֵיּוּ לְכֹה פְּתִיב בְּרִישָׁא דְקָרָא וְכָל צָבָא הַשְּׁמַיִם עֲנִמְד עָלֵינוּ מִימֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵלוּ מִימֵינוּ לְזַכּוֹת וְאֵלוּ מִשְׁמָאֵילִים לְחוּבָה דִּהְנָה לִיה פָּנִים לְכָאן וְלְכָאן כִּיּוֹן דְּשְׁקוּל הִנָּה וְאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִי יִפְתָּה אֶת אַחָאָב כְּלוֹמַר מִי יוּכַל לְמַצּוֹא בְּתוֹךְ עוֹנוֹתָיו עוֹן חָמוּר שְׁיִכְרִיעַ אֶת הַכֹּהֵן לְחוּבָה וְעַל יְדֵי כֵן תִּהְיֶה הִיכְוֹלַת בְּיָדוֹ לְכַתּוּמָה שְׁיַעֲלֶה וְיִפְוֹל בְּרַמּוֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכַה בְּעַבְרָה פְּלוֹנִית וְזֶה אוֹמַר בְּכַה בְּעַבְרָה פְּלוֹנִית וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לְפָנֵי ה' וַיֹּאמֶר.

אֲנִי אֶפְתָּנוּ פִּי בְּעַבְרָה שְׁעֲשֶׂה בִּי שְׁהַרְג אוֹתִי אֶפְתָּנוּ וַיֹּאמֶר תִּפְתָּה וְגַם תּוּכַלְדִּשְׁפִּיכּוֹת דְּמִים תְּמוּרָה מְאוּד לְכֹה הִיא מְכַרְעַת וְהִיכְוֹלַת בְּיָדוֹ לְפַתּוֹתוֹ עַל יְדֵי עַבְרָה זוֹ וְהֵינְנוּ דַּאֲמַר לִיה תִּפְתָּה וְגַם תּוּכַל וְעֵינָן מַה שְׁפַתְב הַרְמַב"ם ז"ל בְּפֶרֶק ד' מֵהַלְכוֹת רוּצַח וּלְפִי שְׁנֵהַרְג נְבוֹת עַל יְדֵי עֲדוּת שְׁקַר נִהַרְג גַּם הוּא ע"י נְבִיאוֹת שְׁקַר: דָּף קג שְׁעֲשֶׂה לוֹ הַקַּב"ה כְּמִין מִהַתְרַת בְּרַקִיעַ מְפָנִי מִדַּת הַדִּין אַע"ג דְּבִלְאוּ הֵכִי אֵיכָא מְקוּם סְתֵר לְבַעֲלֵי תְשׁוּבָה לְקַבְּלָם מְפָנִי מִדַּת הַדִּין כְּדִיּוֹתָא בַּפ' עַרְבֵי פְּסָחִים וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם יָדוּ כְּתִיב וְזֶה יָדוּ שְׁל הַקַּב"ה שֶׁהִיא פְּרוּסָה תַּחַת כְּנַפֵּי הַחַיּוֹת כְּדִי לְקַבֵּל בְּעַלֵּי תְשׁוּבָה מְפָנִי מִדַּת הַדִּין

שאני מנשה שנהרבה לפשוע כל כף הרבה בגלוי עד דלא מסתייע ליה מילתא לקבלו משם והוצרך עוד סיוע אחריתי כדי לקבלו כדאמרנו בפירוש הקומץ העולם הזה גברא בה"א שדומה לאכסדרה מ"ט תליא פרעיה דאי הדר בתשובה מעיילינא ליה ולעיייליה בהה"א לא מסתייע מילתא כדאמר ריש לקיש הבה לטהר מסייעין אותו: פת מספרי לשון הרע דכתיב לא יגורף רע סיפא דקרא תאבד דוברי פנב.

ועוד נראה דכל המוציא שכבת זרע לבטלה נקרא רע שנאמר ויהי ער בכור יהודה רע כמ"ש הזנה והחוטא בלשונו ומספר לשון הרע כמוציא זרע לבטלה דמי דברית הלשון וברית המעור זה לעומת זה הן כמ"ש בס"י וזהו שנא' אל תתן את פיה לחטא את בשרך ולהכי איהו גמי אקרי רע: פלום אנו צריכין אלא לאורו דברי המרגיז הלז תמוהים וכי לאורו בלבד הנה צריך ושמא לפי שהקב"ה ברא עולם התחתון בשלמות ואין צריך לעולם העליון פלל זולת מה שהאור זורח משם לעולם התחתון לכה אמר הכי: מקום שמתכין בו הלכות לשון חותכין את הדין דהיינו גמר דין כף כל דין והלכה המסופקת בישראל היו גומרין וחותרין שם בלשכת הגזית על פי נהדרין שהיו יושבין שם שנאמר וקמת ועלית אל המקום וגו': מי שכתוב בו פנס כגד מי הים תעשו לו מסכה צרה נראה דלהכי נקט הכתוב תנאר זה לפי שבשעה שעברו ישראל את הים עבר עמם פסלו של מיכה שנאמר ועבר בים צרה כדאמר בסמוך ובאותה שעה פנס הקב"ה מי הים כגד שנאמר נצבו כמו נד לכה אמר הכתוב והמשכה צרה כהתפנס מי שכתוב בו פנס כגד מי הים שפנס וצבר מי הים כמו נד תעשו לו מסכה צרה באותה שעה ולפי שהעגל נעשה ע"י פסלו של מיכה כדפירש"י ז"ל בסמוך לכה נקט והמסכה צרה ל' עגל מסכת: דף קד ואין מידי מציל אין אברהם מציל את ישמעאל תימה דמאי הצלה קא בעי והא בסוף פ"ק דבתרא קאמר דישמעאל עשה תשובה דאיתא התם כל מי שיש בו גויעה ואסיפה זו היא מיתתו של צדיקים ופריה והא ישמעאל דכתיב ביה גויעה ואסיפה ומשני הכי אמר רבי יוחנן ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו שנ' ויקברו אותו וכיון דעשה תשובה לא בעי הצלה דבמקום שבעלי תשובה עומד מ אפי' צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד ודוחק חק לומר דהך דהא פליגא אדרבי יוחנן דהתם ועוד פיון דאשכחן תנא דשמיה רבי ישמעאל צ"ל דישמעאל בן אברהם עבד תשובה דאי לאו הכי לא הוי מסקינן בשמיה פדאמרי' בתענית ושם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמיהו: בשביל הטוב בעיניך עשיתי מה אות וכו' וא"ת מנא ליה דעבירה שניים בשביל הראשונה היתה ושלישית בשביל השנייה דלמא פי הכי שחטא בראשונה בלי סבה כף חסא גמי בשנייה ובשלישית בלי סיבה וי"ל דה"ק בשביל הטוב בעיניך עשיתי מה אות דהא אפטר הנה לרפא תי בלא בשורה פי הכי דלא לית לידי שאלת אות אלא לפי שחטא בהטיב בעיניך לכה בשרו הקב"ה ע"י ישעיה וא"ל שמעתי את תפילתך הנני רופא לך ביום השלישי וגו' כדי לנסותו אם ישאל אות על הבשורה ששכר עבירה עבירה.

וכן בשביל מה אות אכלו עובדי כוכבים ומזלות על שלחנו דהא אפטר הנה באות אחר דלא לותי לידי חטא זה אלא לפי שחטא בשאלת אות לכה נתן לו זה האות ששב השמש עשר מעלות אחרנית ועל ידי פן שלח לו ברודף בלאדן מלה בכל ספרים ומנחה לדרוש את המופת כדאמרנו לעיל דאמר איפא גברא פי האי ולא בעינ' לשדורי ליה שלמא וכל זה כדי לנסותו אם יזמין השלוחים לאכול על שולחנו דשכר עבירה עבירה וכיון שעשה

כּוֹן גַּרְם גְּלוּת לְכַנּוּי: אַתֶּם בְּכִיָּה שֶׁל חַנּוּם וְאֲנִי אֶקַּבֵּעַ לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת הַרְמַב"ן
ז"ל בּפ' שְׁלַח לְךָ כְּתַב עַל זֶה וְלֹא יִדְעָתִי מֵאִיָּה רָמְזוּ שְׁבַפְרָשָׁה הוֹצִיאוּ זֶה ע"כ.

וְנִרְאָה דֵּהוּצִיאוּ זֶה מִדְּכַתִּיב וַיִּכְפוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא וְלֹא כְּתִיב בְּלִילָה הַזֶּה דְּוִמְיָא דְּאֶכְלוּ
אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה אֲלֵא וְדַאי רָמְזוּ הַפֶּתַח בְּ שְׂבָכוֹ
בְּלִילָה הַהִיא הַמִּינֻחַדָּת לְבְּכִיָּה דֵּהִינּוּ בְּלִיל תִּשְׁעָה בְּאָב וְאָף עַל גַּב דְּבִשְׁעָה שְׂבָנוּ עֲדִינּוּ
לֹא נִקְבַּע בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת מְפָל מְקוֹם קִרְא דְּוִיכְכוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא לֹא נִכְתַּב עַד סוּף
אֲרַבְעִים שָׁנָה שְׁפֶתַח מִשָּׁה אֶת הַתּוֹרָה וְאִזּוּ כְּבָר קָבַע בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת בּט' בְּאָב עַל שְׂבָכוֹ
אִזּוּ בְּכִיָּה שֶׁל חַנּוּם וְכוּן צָרִיף לְפָרֵשׁ הָא דְּכַתִּיב בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ וְתַרְגָּם
יִוְנָתוּ.

בֵּיהּ בְּלִילָא הַהוּא נִפְק פְּוֹרְקָנָא לִיהוּדָאֵי בֵּיהּ בְּלִילָא אִיִּדְבְּרִית שְׁרָה לְבֵיתָהּ דְּאֶבְיָמְלָךְ
בֵּיהּ בְּלִילָא אַתְקֻטְלוּ כָּל בְּוֹכְרָא דְּמִצְרַאֵי וְכוּ' מִשּׁוּם דְּקִשְׁיָא לִיהּ נָמִי בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה
שְׁנַת הַמְּלָךְ בְּלִילָה הַזֶּה מִיְבַעֵי לִיהּ אֲלֵא וְרָאִי רָמְזוּ הַפֶּתַח לְלִילָה הַהוּא שְׂפָכְרָא נַעֲשָׂה בּוֹ
כְּמָה נְסִים נַעֲשָׂה בּוֹ ג"כ הֵנִס הַזֶּה: אַתֶּם בְּכִיָּה שֶׁל חַנּוּם וְאֲנִי אֶקַּבֵּעַ וְכוּ' וְאִם
תֹּאמַר מָה עֲנִין זֶה אֲצִל זֶה וַיֵּשׁ לֹוֹמַר לְפִי שְׁחֹרְפֵן הַבֵּית בַּעֲוֹן הָעֶגְל הַזֶּה כְּדָאֻמַּר לְעִיל
וּבְיָוִם פְּקָדֵי וּפְקָדֵי וְגו' לְאַחַר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה דוֹרוֹת נִגְבָּה פְּסוּק זֶה וְסָאת חֲטָא הָעֶגְל
לֹא נִתְמַלְאָה עַד חֲטָא הַמְּרַגְלִים כְּדִפִּירִש"י ז"ל בְּפָרָשַׁת שְׁלַח לְךָ דְּשָׁנָה רֵאשׁוּנָה הַיְתָה
בְּכָל אֲרַבְעִים שָׁנָה אַע"פ שְׁקָדְמָה לְשִׁלּוּחַ הַמְּרַגְלִים שְׁמִשְׁעִשׂוּ אֶת הָעֶגְל עֲלֵתָה גְזָרָה זֹו
בְּמַחְשָׁבָה אֲלֵא שְׁהַמְתִּין לָהֶם עַד שְׁתַּמְלָא סְאָתָם וּז"ש וּבְיָוִם פְּקָדֵי וְגו' וְלִהְכִי כְּתִיב תִּשְׁאוּ
עֲוֹנוֹתֵיכֶם שְׁתִּי עֵינֹוֹתֵיכֶם שֶׁל עֶגְל וְשֶׁל תְּלוּנָה נִמְצָא כִּי בּוֹ בְיָוִם שְׁחֲטָאוּ בְּמַרְגְּלִים נִזְכָּר
לְפָנָיו יְתַבְּרָךְ חֲטָא הָעֶגְל כִּי אִזּוּ נִתְמַלְאָה הַסָּאָה וְנִגְמַר חֲטָא הָעֶגְל וְעַל יְדֵי זְכָרוֹן חֲטָא
הָעֶגְל נִזְכָּר אִזּוּ לְפָנָיו יְתַבְּרָךְ לְהַחֲרִיב אֶת הַבֵּית כִּי שְׁאַחֲזוּ אִזּוּ מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶן בִּידֵיהֶן
כְּדִפְרִישְׁתִּי לְעִיל וְלִכְךָ קָבַע לָהֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת בְּאוֹתוֹ לִילָה שְׁחֲטָאוּ בְּמַרְגְּלִים וְכִינּוּן
שְׂבָכוֹ בְּלִילָה הַהוּא בְּחַנּוּם עַל בִּיאַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָבַע עֲלֵיהֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת בְּלִילָה הַהוּא
עַל יְצִיאַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִדֶּה בְּמִדָּה: כָּל הַמִּצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה רֵאשׁ כְּדִי שְׁיִתְּנוּ לֵב
לְהַצִּיָּקוֹן שְׁעַל יְדֵי כּוֹן יִהְיֶה לְרֵאשׁ וְכוּן כָּל הַמִּצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל אִינּוּ עֵינָף כְּדִי שְׁלֹא יִחַדְּלוּ
מִלְּהַצִּיָּקוֹן וְכוּן בְּסֻמוּף כָּל הָאוֹכֵל מִלֶּחֶמֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל טוֹעֵם טוֹעֵם לָחֵם וְכוּ' כְּדִי שְׁיִתְּנוּ לֵב
לְגוֹזְלָן תְּמִיד וְכוּ' אִתָּא בְּמִדְרָשׁ אַ כֹּה רַבָּה וְהִרְקַח הַמְּרַקַח לְפִי שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים
נְבוּכַד נִצָּר כְּנִס כָּל מְמוֹנֵו שֶׁל עוֹלָם וְלִמְמוֹן שְׁלָנוּ הוּא צָרִיף אִמַר הַקַּב"ה ח יָכֵם אֲנִי
עוֹשֶׂה מְמוֹנְכֶם חֲבִיב עֲלֵיו כְּמוֹ בְּשָׂמִים הִלְלוּ שְׁהֵן עוֹלִין בְּסַעוּדָה: דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת פִּי
מְקַרְאוֹת סְתוּמוֹת כְּדִאִתָּא בּפ' אֱלוּ מִצִּיאוֹת מִתְּנִי בְּרִשׁוּם פִּי שְׁהַחֲבִית סְתוּמָה וְחַתוּמָה
וּמְהוּדָקָת יָפָה: דָּרָף קַה אִם יָבֵא דָוִד שְׁהַרְגֵּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וְאִם תֹּאמַר מֵאִי עֲנִין הַרִיגַת פְּלִשְׁתִּי
לְהַךְ מִלְּתָא וַיֵּשׁ לֹוֹמַר דְּמֵאוֹתָהּ שְׁעָה נִתְקַבָּא בּוֹ דּוֹאָג וְנַעֲשָׂה שׁוֹנָאוּ כְּדִאִתָּא בְּפָרָק הָעֶרֶל
מֵה טַעֲמָא אִמַר לִיהּ שְׁאוּל מִשּׁוּם מְאִנְיָה אִמַר מְכַדִּי מִשְׁכְּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהָ מְפָל הָעַם מֵאִי
הֵאִי דְּאַתְרָמוּ לִיהּ מְאַנְאֵי ש"מ מְלִפָּא הוּא א"ל דּוֹאָג הָאֲדוּמִי עַד שְׁאַתָּה מְשִׁאֵל עֲלֵיו אִם
הֵגוֹן הוּא לְמַלְכוּת אִם לֹא שְׁאֵל עֲלֵיו אִם רָאוּי לְבֵא בְּקַהֵל אִם לֹא מִשּׁוּם דְּקָאֲתִי מְרוֹת
הַמּוֹאֲבֵיָה: לְךָ אֲמֹר לְהֵן אִיָּה סִפְרָא פְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם וְכוּ' וְלְפִי שְׁיִשְׂרָאֵל אִמְרוּ עֲבָד שְׁמַכְרוּ
רַבּוֹ וְאִשָּׁה שְׁגַרְשָׁה בַּעֲלָהּ וְכוּ' כְּאֵלוּ הוּא יֵת' מְכָרְוֹן וְגַרְשׁוֹן לְכָךְ אִמַר לְהֵן כְּלוּם יֵשׁ לָכֶם
סִפְרָא פְּרִיתוֹת אִם אֲנִי שְׁלַחְתִּיהָ כְּלוּם יֵשׁ לִי נוֹשִׁים אִם אֲנִי מְכַרְתִּי אֲתַכֶּם וְכִינּוּן שְׁאִין כְּאוֹן

ספר פרייתות ואין לי נושים על פרחכם בעונותיכם נמפרתם על ידי אחרים ובפשעכם שולחה אמכם על ידי אחרים דע"י עונותיכם ופשעתיכם הסתרתתי פני מפם וכמ"ש והסתרתתי פני מהם והיה לאכול פ"י מעצמן ולכה לא פתיב הו בעונותיכם מכרתי אתכם ובפשעכם שלחתי אמכם דומיא דרישא דקרא: אביו בנו הוא לו בנביאות נראה דלהכי לא פתיב בנו בעור אלא בשעה שנתנבא דכתיב וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בעור וגומר תרתי זימני דבשעה שנתנבא נעשה אביו פבנו אבל קודם שנתנבא פתיב וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור דאז אביו לא בנו הנה וכן במיכה פתיב ומה פנה אנתו בלעם בן בעור דכל היכא שמזפירו בלא נבואה פתיב בן בעור: חנצפא אפילו כלפי שמיא מהני פירש"י ז"ל דאדגני ליה מה שהחציף פניו לומר לשלוחים לינו פה וקשה דמעיקרא כי אמר לינו פה אפתי לא הנה חנצפא דהא פתיב הכי פתיב לא תלה עמהם לכה נראה דאדגני ליה מה שהחציף פניו לומר לשלוחים שניים נעתם שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יוסף ה' דבר אלי אע"ג דכבר אמר לו לא תלה עמהם וכמה זעמו רגע.

פ"י הרף עין נראה דלהכי בפ' כי תשא גבי מעשה העגל פתיב ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא נעתם הניחה לי ויחר אפי בהם וגו' ואעשה אותה וגו' ובמשנה תורה פשחזר הפתוב והזפיר מעשה העגל פתיב ויאמר ה' אלי ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא הרף ממני וגומר ואעשה אותה וגומר שינה הפתוב את לשונו וכתב לו הרף ממני במקום הניחה לי לאשמעינן דאפו ית' אינו אלא הרף עין וה"ק הניחה לי הרף עין ויחר אפי בהם: וכמה זעמו רגע בפ"ק דברכות קאמר וכמה רגע א"ר אבין ואיתימא רבי אבינא רגע כממריה וכתבו התוספות שם וא"ת מה היה יכול בלעם לומר בשעת רגע וי"ל פלם ונראה דהיינו הא דכתיב בפ' תשא רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיה וכן עתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם נקט ל' פליון וכן בקרח ואכלה אותם פרגע נקט ג"כ לשון פליון משום דשעתו לא הנה אלא רגע ובאותו רגע לא יוכל למימר אלא פלם כמו שכתב התוספות ולהכי קאמר רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיה דגם הקדוש ברוך הוא בשעת רוגזו אומר להשטן או למלאכי חבלה באותו ל' פלם לכו נקט לשון וכליתיה וכן בכלום.

ולפ"ז ניחא הא דא"ל בלק לה נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו תשם אפס קצוהו תראה וכלו לא תראה לכה הנה קפיד שיראה אותן דכיון דלא הוי מצי לקלל אלא פלם סתמא הוצרכו לראות, כדי שתחול הקללה על אותן שהוא רואה בעיניו שאם לא היה רואה אותן פלל איכא למימר דכלם לאו עליהו קאי אלא על אינה עובדי פוכבים אחרת מיהו תימה דבסמוך משמע דרצה לקלל אותם קללות מרובות דקאמר מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבבו בקש לומר שלא יהיו להם פתי פנסיות ובתי מדרשות מה טובו אנהליה יעקב לא תשרה שכינה עליהם משפנותיה ישראל לא תהא מלכותו נמשכת פנחלים נטיו וכו' משמע בהדיא שרצה להאריך בקללותיו לכה נראה פתרוץ שני שכתבו התו' שם דמאחר שהיה מתחיל קללתו באותו שעה היה מדיק אפ"י לאחר פון: בשעה שהחמה זורחת והעפונים מניחין פתריהן על ראשיהן ומשתחנים לחמה מיד פועס שאין לה עבירה פתורה דכתיב גביה לשון חרון אף או פועס או קנאה כי אם בפעונים דכתיב וחרה אף ה' פי ה' אליהו אל קנא.

וְנִרְאָה דְהֵיִינוּ הָא דְכְתִיב גַּבֵּי בַלְעָם וַיִּשֶׁת אֶל הַמְדַבֵּר פָּנָיו וְתַרְגָּם אֲנִקְלוּס וְשׁוּי לְקַבֵּל עֲגָלָא דְעֵבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּרָא אַפּוּהֵי דְכִינּוּן שְׂרָאָה שְׂלֵא פְעַס הַקַּב"ה כֹּל אוֹתָן הַיָּמִים עָלָה בְּלִבּוֹ לְעוֹרֵר פְּעִסוֹ ית' בְּזוֹכְרוֹ מַעֲשֵׂה הָעֲגָלָא לְפָנָיו כִּינּוּן שַׁע"י חֲטָא עֲפו"ם חֲרוֹן אַפּוֹ ית' גּוֹבְרַת.

וְהֵיִינוּ דְכְתִיב בְּתַר הָכִי וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹכֵן לְשִׁבְטָיו וְתַהֵי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים דְכִינּוּן שְׂרָאָה כֹּל שִׁבְטָא וְשִׁבְטָא שׁוֹכֵן לְעַצְמוֹ שְׂאִין פְּתַחֲהוּ מְכוּוֹנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה כְּדִי שְׂלֵא יְהִיָּה בִּינֵיהֶם לֹא קִנְאָה וְלֹא שְׂנֵאָה לְכַף עָלָה בְּלִבּוֹ שְׂלֵא יִקְלַל דְבִמְקוֹם שְׁלוֹם אִין מִדַּת הַדִּין שׁוֹלְטָת אַפִּי אִם ח"ו עוֹבְדִים עֲפו"ם כַּמ"ש חֲבוּר עֲצָבִים אֲפָרִים הִנַּח לוֹ: בְּקִשׁ לומר שְׂלֵא יְהוּ לְהֵם בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת וְכוּ' נִרְאָה דְלְכַף רְצָה לְהַתְחִיל בְּקַלְלָה זֶה לְפִי שְׂכַבְרָא נְתַבְרָכוּ יִשְׂרָאֵל בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת מְפִי יִצְחָק אַבִּינוּ כְּדַאֲתָא בְּמַדְרַשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת א"ר אַבָּא בַר כְּהֵנָּא לֹא עֲמָדוּ פִּילוֹסוֹפִין בְּעוֹלָם כְּבַלְעָם בְּן בְּעוֹר וְכַאֲבַנְיָמוּס הַגְּרָדִי נְתַפְנְסוּ כֹּל עֲפו"ם אֲצֵלוֹ א"ל תֵּאמַר שְׂאֵנוּ יְכוּלִין לְהַזְדַּוּג לְאַנְמָה זֶה אָמְרוּ לְכוּ וְחִזְרוּ עַל בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת שְׁלֵהֶן וְאִם מְצַאֲתֶם שְׂם תִּינוּקוֹת מְצַפְצָפִין בְּקוֹלָם אִין אַתֶּם יְכוּלִין לְהֵן שְׂכַבְרָא הַבְּטִיחֶם אַבִּיהֶם הַקּוֹל קוֹל יִעֲקֹב וְכוּ' וּבְפְרָשַׁת חֻקַּת כְּשִׁשְׁלַחֵי יִשְׂרָאֵל לְאֲדוֹם כְּתִיב וַיִּשְׁמַע קוֹלֵינוּ וְאִיתָא בְּמַדְרַשׁ בְּבִרְכָה שְׂבַרְכְּנוּ אַבִּינוּ הַקּוֹל קוֹל יִעֲקֹב וְכִינּוּן דְרַבּוּתָא דְבַלְעָם הָוָה מַה שְׁהִיָּה יוֹדַע לְכוּיִן אוֹתוֹ רַגַע שְׁקַב"ה כּוּעַס בְּהַ לְכַף רְצָה לְהַתְחִיל בְּזוֹ כְּדִי לְבַטֵּל בְּרַפְתָּ יִצְחָק בְּטוֹל גְּמוּר בְּשַׁעַת פְּעִסוֹ יתְבַרַךְ דְּנֵהֵי דַאֲחַר שְׁהַתְחִיל לְקַלֵּל בְּאוֹתוֹ רַגַע הִיָּה מְזִיק גַּם לְאַחַר בְּן מ"מ בְּעַת רְוּגוֹ ית' הַקְּלָלָה חָלָה טְפִי.

וְאֵע"ג דְלֹא יְהוּ לְהֵם בְּתֵי כְּנִסְיוֹת שְׁיַעוּרוּ טְפִי מְרַגַע מ"מ חַד מִלְתָּא הוּא וְכִינּוּן דְהַתְחִיל בְּאוֹתוֹ רַגַע הַקְּלָלָה חָלָה שְׁפִיר. וְאַפְשָׁר דְהֵיִינוּ טַעְמָא הָא דַאֲתָא בְּסִמּוּדָא וְכוּלָן חִזְרוּ לְקַלְלָה חוּץ מִבְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת לְפִי שְׂבַלְעָם לֹא בְרַכּוֹן בְּכָל לְכַף פְּסָקוֹ אֲבָל בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת כְּבָר נְתַבְרָכוּ מְפִי יִצְחָק לְכַף לֹא יִפְסְקוּ לְעוֹלָם וְנִרְאָה דְלְכַף כְּתִיב מַה טְוָבוֹ אֵהְלִיף יִעֲקֹב וְלֹא אָמַר יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש וּמִשְׁפַּנּוּתֵיף יִשְׂרָאֵל לְפִי שְׁהוּא רְמַז לְמַה שְׂנֵאָמַר הַקּוֹל קוֹל יִעֲקֹב כְּדִפְרִשְׁתִּי אֲבָל בְּהַשְׂרָאָת שְׁכִינָה כְּתִיב לְשׁוֹן יִשְׂרָאֵל שְׂנֵאָמַר וּבְנַחֲזָה יֵאמַר שׁוּבָה ה' רַבּוּת אֲלֵפִי יִשְׂרָאֵל: דָּף קוֹ אֲבָל בַּלְעָם הִרְשַׁע בְּרַכּוֹן כְּאָרְזֵי מַה אָרְזֵי זֶה אִינוּ עוֹמֵד בְּמִים וְכוּ' נִרְאָה דְלְכַף כְּתִיב וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא וְאִיתָא בְּמַדְרַשׁ שְׂרָצָה לְבָרְכֶם וְאָמַר לוֹ אִינִם צְרִיכִין לְבָרְכַתְּהוּ מְשַׁל אוֹמְרִים לְצַרְעָה לֹא מְדוּבָשָׁה וְלֹא מְעוֹקְצָה מִשׁוּם דְבִרְכַתּוֹ שְׁל בַלְעָם קַלְלָה תַחֲשֵׁב שְׂרָצָה לומר כְּאָרְזִים סַתֵּם בְּלֹא מִים וְכֵן כְּנֵלָם כַּדְפִירִש"י ז"ל וְהוּי דוּמֵיָא דְמְשַׁל דְצַרְעָה שְׁעוֹקְצָת עִם הַדְּבִשׁ וְהֵיִינוּ נְמִי מַה שְׂאָמְרוּ חז"ל טוֹבְתָן שְׁל רְשָׁעִים רְעָה הִיא לְגַבֵּי הַצְּדִיקִים: אֱלֹהֵיהֶן שְׁל אֱלוֹ שׁוּנָא זִימָה הוּא יוֹדַע הִיָּה בַלְעָם כִּי הוּא ית' הוּא הָאֱלֹהִים אִין עוֹד מְלַבְדוֹ שְׁהִרִי נְבִיא הִיָּה וְהָא דַאֲמַר אֱלֹהֵיהֶן שְׁל אֱלוֹ לְפִי שְׁהוּא ית' מְיִיחַד שְׁמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְנִקְרָא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְכַף נִקְטַת אֱלֹהֵיהֶן שְׁל אֱלוֹ וְעוֹד לְפִי שְׂכַבְרָא נְבִאֵשׁ בַּהַקַּב"ה וְנִטְרַד כַּדְפִירִש"י ז"ל בְּפְרָשַׁת בְּלָק דְלְכַף הִנֵּה אָמַר לְבַסוּף לֹא אוֹכַל לְעַבְדוֹר אֶת פִּי ה' וְלֹא אָמַר ה' אֱלֹהֵי כְּדַאֲמַר מְעִיקְרָא וְכִינּוּן שְׂכַבְרָא הִיָּה נְבִאֵשׁ וְנִטְרַד מִמֶּנּוּ יתְבַרַךְ ל ד אָמַר אֱלֹהֵיהֶן שְׁל אֱלוֹ וְלֹא אָמַר אֱלֹהִים שׁוּנָא זִימָה הוּא: אֱלֹהֵיהֶן שְׁל אֱלוֹ שׁוּנָא זִימָה הוּא בָּא וְאִשְׁיֵאָה עֲצָה מְשַׁמַּע דְעַצַּת בַּלְעָם לֹא הִיָּתָה לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא

בזנות לחוד אבל מה שעבדו לפעור ואכלו זבחי מתים לא בעצת בלעם נעשה אלא הנשים מעצמן עשו פן שלא רצו להתפתות לזנות עד שעבדו לפעור ואכלו מזבחי אלהיהן כדאשכחן בכזבי שנקראת פן לפי שאמרה לאביה פוס בי עם זה כדאיתא בגמרא וכן משמע בספרי פרשת מטות דעצת בלעם לא היתה אלא על הזנות בלבד.

ולפי זה ניקח פשקפץ משה על פקודי החיל אמר להם החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור פלומר הן הנה הלא הנשים היו לבני ישראל למכשול בעצת בלעם פשנתן עצה על הזנות אז הוסיפו הנשים למסור נמי מעל בה' על דבר פעור שלא עבדו לפעור אלא ע"י תחבולתן של הנשים ותהי המגפה בעדת ה' דעיקר המגפה בשביל שעבדו לפעור היתה נמצא שראוי לתת נקמת ה' בנשים טפי.

כל מקום שנא' וישב אינו אלא לשון צער דוישב הוא לשון נוטריקון וי שב ומהאי טעמא נמי איתא במדרש פ' שמיני כ"מ שנא' ויהי אינו אלא ל' צער והיה לשון שמחה משום דויהי נוטריקון וי יהי אבל והיה נוטריקון והיה דהיינו שמחה דנה הוא לשון שמחה כדאיתא באיכה רבה בין וי לנה נמלט רבי יוחנן בן זכאי.

וטעמא דמילתא דבכ"מ דכתיב וישב אתה מוצא שם צער משום דצריף האדם לעשות דירתו בעה"ז עראי פאלו אין לו יישוב קבוע למען יזפור תמיד מיתתו ויש ב אל ה' ולכך כ"מ שרצו ישראל לעשות לעצמן יישוב קבוע קפץ עליהם איזה רוגז ואע"ג דאשכחן כמה צדיקים שזכו לשתי שלחנות ואיתא נמי בגמרא אטו צדיקי אי אכלי בתרי עלמא מי סנו להו היינו פשפא להו העושר והתענוג מאליו אז הן מותרין ליהנות ממנו דרף עראי פאורח נטה ללון אבל לעשות לעצמו סדר ויישוב קבוע לבקש תענוגי העה"ז ועשירות פשיטא דאסור להן לצדיקים לעשות פן והיינו דאיתא במדרש צדיקים מבקשים לישב בשלנה בעה"ז אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן להן לעה"ב וכו' פלומר פשצדיקים מבקשין לעשות סדר לעצמן ליהנות משלנות העה"ז דרף וישבה ולא דרף עראי אז אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן וכו' ונראה דהיינו הא דאיתא במדרש רבה הלל הגון פשהיה יוצא מבית המדרש אמרו לו תלמידיו רבי לאן אתה הולך אמר להו לגמול חסד עם הדא אכסניא דאית לי בגו ביתאי א"ל וכי בכל יום אית לך אכסנאי אמר להו הדא נפשטא עלובתא לאו אכסניא היא היום בכאן וכו' הה"ד גומל נפשו נראה דלכך לא השיב להן בפ' שהוא הולך לאכול פי הנה בא להודיע וללמד את תלמידיו פנונת אכילתו של אדם ותענוגיו בעה"ז שלא יהיה רק כדרף אורח המתאכסן והסוסים קשורים בעגלה ללכת אותו האורח מקצר בתענוג חוטרף ואוכל נשותה וממהר כף לא יעשה אדם סדר וישבה בזה העולם אלא הפל יהיה לו דרף עראי ומהירות פאורח נטה ללון: או בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע נראה דהכי פי' או בר תלתין ותלת ונכנס פרביעי הנה או בר תלתין וארבע ונכנס בתמישי דמספקא ליה אם נחשב לו לבלעם במנין חיייו מקצת שנה פכולה כדאשכחן בדור המדבר או לאו דאם נחשב לו מקצת שנה פכולה א"כ צריף לומר דטפי מבר תלתין ותלת ונכנס פרביעי לא הנה דאי הנה בר תלתין וארבע ונכנס בתמישי נמצא מחצה ימיו פיון דמקצת שנה פכולה ואם אין נחשב לו מקצת שנה פכולה איפא למימר דטפי מבר תלתין וארבע לא הנה ארא הקב"ה ליבא בעי שהפל תלוי בלב פי בו משפן הנשמה וכל האיברים גרידי בתריה וכל העוסק

בתורה ומצוות ואין לבו לשמים הרי הוא פגוף בלא נשמה ונמשל כפכהמות נדמו והיגו דאמר בפ"ב דפרקי אבות רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערף שאמר לב טוב מדברייכם שבכלל דבריו דברייכם: רב אשי אמר נצטרע לפי שסיפר לשון הרע פדאמר לעיל ועונש מספרי לשון הרע צרעת פדאמר בערכין על שבועה דברים נגעים באים וחד מנייהו על לשון הרע ולהכי נקט מצורע לשון מוציא רע אַחַד ששיכח תלמודו ואַחַד ששרף נשמתו דאי לאו דשכח תלמודו תחילה לא היתה האש שולטת בנשמתו פדאמרין בפ"ג דחגיגה תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא שהיא תולדת האש הסף מדמה אין אור שולטת בו ת"ח שגופן אש דכתיב הלא כה דברי פאש נאם ה' עאכ"ו.

ואַחַד שפיזר עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות להיות מדרס לכף רגלי הצדיקים וכדאמרין בפ"ק דר"ה פושעי ישראל בגופן לאחר שנים עשר חדש נשמתן נשרפת ורוח מפזרתן ונעשין אפר תחת כפות רגלי הצדיקים שנא' ועסותם רשעים וגו': דף קו מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד לפי ששם שהאבות הן הן המרפכה והן שלשה רגלי הפסא פה דוד גם הוא נעשה רגל רביעי לכסא כמ"ש בשערי אורה וזהו מה שאומרים בא"י מגן דוד וכיון דהאבות הן הן רגלי הפסא לכף אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב כביכול פאלו פסא פבודו ותברף מתקנים על ידיהם ועל דרך שכתב בזוהר פרשת תרומה זה לשונו רזא דא אוליפנא דכורסייא קדישא לא מיתתקון לעילא אלא מגו תיקוונא דבני עלמא כד אינון זכאין וחסדין וקרא נמי פתיב רוכב שמים בעזרה ונהפף צור ילך תשי ולכף דוד נמי פינון שנעשה גם הוא רגל רביעית לכסא אמר מפני מה אין אומרים אלהי דוד דומיא דאבות ולפי זה ניחא מה שנאמר בפירוש העגל ויחל משה את פני ה' אלהיו ולא נאמר את פני ה' אלהים ונראה משום דבשעה שחטאו ישראל בעגל התישו פח של מעלה כביכול שע"י החטא מתישין פחו ית' פמו שהארכתו בזה בפ"ק דבבא בתרא ולולי תפילתו וזכותו הגדול של משה כביכול היו רגלי הפסא מתמוטטין נמצא פי בשעה שהיא נעשה משה רגל למרפכה העליונה ולכף נקט הפתוב ויחל משה את פני ה' אלהיו שייחד הקב"ה את שמו עליו באותה שעה פמו על האבות פינון שפסא פבודו ית' הנה מתקנים על ידו בעת שהיא וכן משמע קצת מלשון מדרש רבה פ' תשא דאיתא התם ויזכר ה' אל משה לך רד באותה שעה בקש משה לירד ומצא מלאכי חבלה ונתיירא מהן ולא ירד שנא' פי גנורתי מפני האף והחמה מה עשה משה הלך ואחז את הפסא שנאמר מאחז פני פסא וגו' מדקאמר הלך ואחז את הפסא ולא קאמר הלך ואחז בפסא פדנקט בפירק ר"ע אחוז בפסא פבודי והחזור להם תשובה משמע כדפירשתי דהתם אחז את עצמו בפסא מיראת המלאכים אבל הכא אדרבא ראה שהפסא מתמוטט כביכול בעון העגל הלך ואחז את הפסא שלא יתמוטט שע"י תפלתו וזכותו הגדול העמיד את המרפכה ונעשה רגל לכסאו ותברף ולפ"ז יש לפרש הא דאיתא בפ' אין עומדין ואעשה אותה לגוי גדול וגו' זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיה א"ר אליעזר אמר משה לפני הקב"ה ומה פסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד בפני פעסא פסא של רגל אַחַד היאך יכול לעמוד לפני פעסא נראה דלכף המשיל הענין לכסא ולא לשלחן וכיוצא בו רמז דה"ק משה לפני הקב"ה מה אתה אומר ואעשה אותה לגוי גדול ומה פשיש למרפכת פסא פבודך שלש רגלים אינו יכול לעמוד כביכול בעת פעסא פשלא הנה למרפכת פסא פבודך רק רגל

אָחַד לֹא כ"ש וּמֵהָאֵי טַעְמָא א"ש נְמִי הָא דְכְתִיב גַּבֵּי פְנֵחָס תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וְלֹא
כְּתִיב לְאַלְהֵים לְפִי שֶׁהִקְב"ה יִיחַד אֶז שְׁמוֹ עָלָיו וְנִקְרָא אֲלֵהֵיו דְּוּמְיָא דְמִשְׁה דְכְתִיב גַּבֵּיהּ
אֵת פְּנֵי ה' אֲלֵהֵיו לְפִי שְׁנִתְחַיְיְבוּ יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּהּ בְּאוֹתוֹ שְׁעָה וְלוֹלִי זְכוּתוֹ שֶׁל פְּנֵחָס שְׁמֹסֵר
נִפְשׁוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר אֵין פֶּאן אָדָם שְׁיִהְרֹג וְיִהְרַג כְּדַאִיתָא בְּסַפְרֵי הָיו מִתּוּ פְּוֹלָן כְּמוֹ
שְׁנֵאָמַר וְלֹא כְלִיתִי אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתִי וְנִעְשָׂה הוּא רְגַל לְכֶסֶף יֵת' בְּאוֹתוֹ שְׁעָה
שְׁהַעֲמִיד אֵת הַפֶּסֶף בְּזְכוּתוֹ וְתַפְיִלְתּוֹ לְכַף כְּתִיב גַּבֵּיהּ תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו שְׁיִיחַד
הִקְב"ה אֵת שְׁמוֹ עָלָיו דְּוּמְיָא דְאַלְהֵי אַבְרָהָם וְכוּ' וְנִרְאָה דְהֵינְנוּ הָא דְכְתִיב גַּבֵּי אֲלִישַׁע
כְּשִׁחֲצָה אֵת הַיַּרְדֵּן וַיֹּאמֶר אֵיהּ ה' אֲלֵהֵי אֲלִיהוּ אֶף הוּא לְכַף יִיחַד אֵת שְׁמוֹ יֵת' עַל אֲלִיהוּ
וַיִּקְרָאוּ אֲלֵהֵי אֲלִיהוּ לְפִי שְׁפִנְחָס הוּא אֲלִיהוּ וְכַבֵּר יִיחַד הִקְב"ה שְׁמוֹ עַל פְּנֵחָס מְדַכְתִּיב
תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו כְּדְפְרִישִׁית וְעוֹד נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְלְכַף אָמַר הַפְּתוּב וַיַּחַל מִשְׁה אֵת
פְּנֵי ה' אֲלֵהֵיו וְלֹא כְתִיב ה' אֲלֵהֵים דַּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ וְאַעְשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל זְהוּ שְׂאוּמְרִים אֲלֵהֵי
אַבְרָהָם וְאַבְרָכָה זְהוּ שְׂאוּמְרִים אֲלֵהֵי יִצְחָק וְכוּ' וְכִינּוּן שְׁאָמַר לוֹ הִקְב"ה לְמִשְׁה וְעַתָּה
הַנִּיחָה לִי וְאַכְלָם וּא"ת מָה אַעְשֶׂה לְשַׁבְּעַת אַבּוֹת וְאַעְשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְדוֹל שְׁאַתָּה מִזְרַעֲם
נִתְקַיְיִם בּוֹ ג"כ הַהִבְטָחָה שְׁהַבְטִיחַת הִקְב"ה לְאַבְרָהָם בְּשַׁעֲה שְׁאָמַר לוֹ וְאַעְשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל
דְּהֵינְנוּ שְׁיִאֲמְרוּ אֲלֵהֵי אַבְרָהָם וְלְכַף כְּתִיב וַיַּחַל מִשְׁה אֵת פְּנֵי ה' אֲלֵהֵיו שְׁיִיחַד הִקְב"ה
שְׁמוֹ עָלָיו כְּמוֹ שְׁיִיחַד שְׁמוֹ עַל הָאֲבוֹת שְׁהַבְטִיחַת הִקְב"ה אֲפִילוֹ עַל תְּנַאי מִתְקַיְיִם כְּדַאִיתָא
בְּש"ס דְלְכַף יִצְאוּ מִמִּשְׁה שְׁשִׁים רִיבּוּא לְקַיְיִם בּוֹ מָה שְׁהַבְטִיחוּ הִקְב"ה וְאַעְשֶׂה אוֹתָךְ
לְגוֹי גְדוֹל: רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד מִשְׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וּא"ת אֲמַאי נִקְטַ שְׁהֵיטָה
רְאוּיָה לוֹ מִשְׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְהֵלֵא אֵין הַגְּזֵרָה יוֹצֵא מֵאִתּוֹ יֵת' אֲלֵא אַרְבַּעִים יוֹם קוֹנְדָם
הַיִּצִירָה כְּדַאִיתָא בַּפ"ק דְּסוּטָה אַרְבַּעִים יוֹם קוֹנְדָם יִצִירַת הַגְּלָד בֵּת קוֹל יוֹצֵאֵת וְאוֹמְרַת
בֵּת פְּלוֹנֵי לְפְלוֹנֵי וְעוֹד דְקָאָמַר כִּי אֲנִי לְצַלַע נְכוֹן אֲמַאי קִרְאָה בְּלִשׁוֹן צַלַע וְהֵלֵא אֵין שׁוּם
אַשָׁה נִבְרָאת מִן הַצַּלַע כִּי אִם חֲוָה אֲשֶׁתוֹ שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן.

וְעוֹד דְאָמַר בְּסוּמָה רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד אֲלֵא שְׁאַכְלָה פְּגָה אֲמַאי נִקְטַ לְשׁוֹן פְּגָה
הַל"ל אֲלֵא שְׁנִשְׁאַה קוֹנְדָם זְמַנָּה וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ לְפִי שְׁכַתְבּ בְּסַפֵּר הַזֶּהֶר כִּי נִשְׁמְתוֹ שֶׁל אָדָם
הִרְאִישׁוֹן נִתְגַּלְגְּלָה בְּדוֹד וְנִתְּן סִימָן אֲד"ם נוֹטְרִיקוֹן אֲד"ם דו"ד מִשִׁי"ח.

וְנִרְאָה לוֹמַר דְכֶשֶׁם שְׁנִשְׁמְתוֹ שֶׁל אָדָם הֵיטָה מְגוֹלְגֵלַת בְּדוֹד כֶּף נִשְׁמְתוֹ שֶׁל חֲוָה הֵיטָה
מְגוֹלְגֵלַת בְּבֵת שְׁבַע אֲשֶׁתוֹ וַיֵּשׁ כְּדַמּוֹת רְאוּיָה לְזָה דְלְכַף נִזְדַּמְן לְקִרְוֹת שְׁמָה בֵּת שְׁבַע רְמֵז
לְאוֹתוֹ מַעְשֶׂה שְׁעִשְׂתָה שְׁהַאֲכִילָה לְאָדָם מִפְּרִי הָעֵץ שְׁנִקְרָאֵין בֵּת שְׁבַע וְהִבִּיאָה שְׁבַעָה
יְמֵי אַבְלוֹת לְעוֹלָם כְּדַאִיתָא בְּמִדְרָשׁ בְּרֵאשִׁית רַבָּה מָה הֵיטָה אוֹתָהּ תֵּאֲנָה ר' אַבִּין אוֹמַר
בְּרַת שְׁבַע דְאַמְטִיית שְׁבַעָה יוֹמִיאַבְלָא לְעֵלְמָא וּבְכָל מְקוֹם דְרִשׁוּ חֲכָמִים אֵת הַשְּׁמוֹת וְלְכַף
אָמַר דוֹד כִּי אֲנִי לְצַלַע נְכוֹן קִרְא לְבֵת שְׁבַע צַלַע לְפִי שֶׁהִיא חֲוָה שְׁנִבְרָאת מִן הַצַּלַע.

וְאַפְשָׁר דְהֵינְנוּ הָא דְאָמַר אָדָם זֹאת הַפַּעַם עָצָם מַעְצָמִי וּבִשְׁר מִבְּשָׂרִי רְמֵז כִּי דִנְקָא בְּאוֹתוֹ
הַפַּעַם הֵיטָה עָצָם מַעְצָמִי וּבִשְׁר מִבְּשָׂרוֹ לְאַפּוּקִי בְּפַעַם שְׁנִיָּה דְהֵינְנוּ כְּשִׁנְשָׂא דוֹד אֵת
בֵּת שְׁבַע לֹא הֵיטָה מַעְצָמוֹ וּבִשְׁרוֹ.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְקָאָמַר מ"ד כִּי אֲנִי לְצַלַע נְכוֹן רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד מִשְׁשַׁת יְמֵי
בְּרֵאשִׁית לְכַף נִקְטַ שְׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית כִּי מֵאֵז נִזְדַּמְנָה לוֹ חֲוָה לְאָדָם הִרְאִישׁוֹן וְהֵינְנוּ דְנִקְטַ
אֲלֵא שְׁאַכְלָה פְּגָה דְכִינּוּן דְהֵיטָה נִקְרָאת בֵּת שְׁבַע עַל שֵׁם אוֹתָהּ הַתֵּאֲנָה שְׁהַאֲכִילָה שְׁנִקְרָאת

בת שבע לכה אמר שאכלה פגה דתאנה שאינה מבושלת קרויה פגה כמו שנאמר התאנה חנטה פגיה ובל' משנה שלשה סימנים באשה בחלה פגה וצמלה.

ונראה דהיינו הא דכתיב וידרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע לכה אמר הלא זאת ל' תימה שנוקרה כדמות נבואה בפיו ואמר לו וכי אין אתה מכירה ונהלא זאת היא בת שבע אשתה משנים קדמוניות המוכנת לה מששת ימי בראשית דהיינו חנה.

ועוד נראה דכיון דבת שבע הייתה נקראת על שם אותן התאנים הנקראי' בנות שבע לכה אמר דוד נהפה לשדי בחרבונני קיץ סלה פי אותן התאני' נקראין קיץ כדאיתא בפ"ק דשבועות מה היו מביאין מן המותרות קיץ המזבח כבנות שבע לאדם וקאמר דוד נהפה לשדי דהיינו הלחלוחית שלי בשביל חרבונני קיץ דהיינו בת שבע: ולא עוד אלא בשעה שהו עוסקין בארבע מיתות ב"ד פוסקין משנתן וכו' בפ' הזהב איתא נמי הו מילתא וגרסי' התם ולא עוד אלא אפי' בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי וכו' פי' לא מיבעיא בשפה שהו בטלי' אלא אפי' עסוקי' בהל' חמורות וגם אין עניינ' לאשת איש ולגירסא דהתם ניחא הא דקאמר פוסקין משנתן אבל לגירסא דהכא נראה דלא גרסינן ליה דכיון דעוסקין בארבע מיתות מאי פוסקין משנתן דקאמר: רמא דוד דומה לסוחר עפוי"ם וכו' ובמדרש תהלי' קאמר אהו מלתא אמר רב אחא העפוי"ם הללו יודעים לסבב על הפתחים בתחילה הוא אומר תנו לי מעט מים ונותנין לו ואומר תנו לי בצל אחד ונותנין לו ואומר להם בצל בלא פות' נסיב לבא וכן הצדיקי' יודעין לרצות את בוראן כו' ולכאורה יש לדקדק במדרש זה דמאי יודעי' לסבב על הפתחי' דקאמר בשלמא בקשה ראשונה היא פהגון דמים מידי דהפקר גיהוה ובקשה שלישית נמי ניחא כדאמר בצל בלא פיתא נסיב ליבא אבל שאלת בצל לאו פהגון היא.

וי"ל לפי ששתית מים רעים וכן מים רבים מזיקין לגוף ותקנתן השום והבצלי' כשאדם אוכל שום ובצלי' ושומה מים אין המים מזיקין אותו ונראה דהיינו הא דאיתא במדרש איכה רבה גפי' ר' יהושע שהלך לעיר ומצא תינוק אחד אמר לו מימיה של עיר מה הו אמר לו מה איכפת לה השום והבצלי' מרובין פלומר מה איכפת לה אם המים מתוקין הו או לאו דכיון שהבצלי' מרובין והו בזול אדם אוכל מהו ואין המים מזיקין אותו וכן נהגו הולכי מדברות ודרך רחוקה מוליכין עמהן השום והבצלי' לצורך תקנת שתיית מים אשר הם שותים תמיד.

והשתא ניחא בתחילה שאלו המים שהו הפקר ואח"כ שואלין הבצל לתקן המים ואח"כ הלחם משום דבצל בלא פיתא נסיב ליבא: דבכוו שפירי' זה בזה במדרש רבה פרשת וארא קאמר דארוו שעשה שלמה של עשר אמות הנה פיון שהגיע לפתח בית המקדש הנה הפתח של עשר אמות והארוו של עשר אמות ואין עשר אמות יכולים להכנס בתוך עשר אמות התחיל להתפלל וכו' פיון שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה טעמא דמילתא מה שנודע מחילת חטאו של דוד ע"י פניסת הארוו לב"ה נראה לפי שתכלית בנין ב"ה הנה לצורך הארוו להעמידו שם שהרי בשעה שרצה דוד לבנות את ב"ה אמר אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארוו האלהים יושב בתוך היריעה וגו' פי' ע"י הארוו שרתה שם השכינה ולהכי בבית שני שלא הנה שם ארוו לא שרתה שם השכינה כמו שאמרו חכמים חמשה דברים חסרו בבית שני וכיון שדוד נתן נפשו לבנות את ב"ה

לפיקה נקרא על שמו כדפירש"י בפ' תשא אלא לפי שעשה מלחמות גדולות ושפך דם לרוב לא רצה הקב"ה שייבנה הוא הבית כי אם שלמה בנו כמו שמפירש בד"ה אבל שונאי דוד היו סבורים שלא היה פדאי לבנות המקדש מצד חטא אוריה וכת שבע פי ע"י עריות וש"ד השכינה מסתלקת מישראל ואיך תשרה השכינה על ידו ולכך רצה הקב"ה להודיע לשונאיו שאין הדבר פן ולפיקה פשרצו לחנף את המקדש להשתמש בו בדבר אשר נעשה בעבורו דהיינו להעמיד שם הארון לא היו יכולין להכניסו שם פי אם ע"י זכותו להודיע פי הוא היה ראוי לבנות את בית המקדש אלא שעשה מלחמות גדולות וכיון שנקנס הארון בזכותו ולולי זכותו לא היה תכלית בבנין נמצא דהנה ליה פאלו הוא בנאו עתה.

ונראה דהיינו הא דכתיב מזמור שיר חנכת הבית לדוד ארוממה ה' פי דליתני ולא שמחת אניכי לי לכך נקט חנכת הבית לדוד לפי שהוא חנכו דתחילת תשמישו של כל דבר נקרא חנוף וכיון דהתחלת תשמישו של מקדש דהיינו עמידת הארון שם היה ע"י זכותו של דוד הנה ליה פאלו הוא חנכו והיינו נמי דקאמר ארוממה ה' פי דליתני ולא אמר פי העליתני רמז לשערי ודלתות של ב"ה שנפתחו על ידו ולכך קאמר ולא שמחת אניכי לי פי אז ראו שונאיו שנמחל עונו וכמו שהתפלל עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבנשו וכיון שהיה מתפלל עשה עמי אות לטובה לכך פתיב וילכו לאהליהם שמחי וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ואיתא בפרק במה מדליקין לדוד עבדו שמחל לו החטא של בת שבע: א"ל זיל טבול בירדן נראה דלכך אמר לו שיתבול עצמו שבע פעמים כפ"ו שנא הלוי ורחצת שבע פעמים בירדן לפי שהנגעים באים על שבעה דברים כדאי בערכין אי נמי נעמן רשע היה ועבר על שבע מצות בני נח לכך צנהו לטבול שבע פעמים שיחזור וישוב מחטאיו לה' פאשר יראה את הנס וכן הנה דקיימא לן נעמן גר תושב הנה וגר תושב היינו גר שאינו מקיים אלא שבע מצות בני נח דף קח על פן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול בב"ר פ' כ"ו מפרש רישא דקרא בנח ודורותיו דאיתא התם אשרי האיש זה נח ונראה דלכך פתיב האיש דה"א רמז לנח איש צדיק אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים וגו' רבי נחמיה אומר בדור המבול ובדור הפלגה פי אם בתורת ה' תפצו וכו' ולכך מפרש ר' נחמיה סיפא דקרא נמי בדור המבול מיהו קשה דקאמר וחסטאים בעצת צדיקים אלו אנשי סדום מה ענין אנשי סדום לאנשי דור המבול דאסמכינהו קרא להדדי.

ונראה משום דתרונייהו דמנין להדדי בכמה מילי דכשם שדור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקב"ה כדאמר בש"ס בסמוך כף אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקב"ה כדתיני לקמן וכשם שדור המבול קלקלו ברבה שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם כדאמר בש"ס כף אנשי סדום קלקלו ברבה שנאמר וירא ה' זעקת סדום ועמורה פי רבה וכי היכי דדור המבול היו גוזלין זה את זה פחות פחות משנה פרוטה בכדי שלא יכול להוציאו ממנו בדין כדאיתא בב"ר א"ר חנינא כף היו אנשי דור המבול עושין היה אחד מהן מוציא קנפתו מלאה תורמוסי' היה זה בא ונוטל פחות משנה פרוטה וזה בא ונוטל פחות משנה פרוטה עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין א"ל הקב"ה כו' כף עשו נמי אנשי סדום כדאיתא לקמן דהנה שדי תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקול חדא א"ל אנא חדא שקלי ולפי שעובד כוכבים

גִּהְרַג אִפִּי עַל פְּחוֹת מְשֹׁנָה פְּרוּטָה כְּדַאִיתָא בְּפִרְק אַרְבַּע מִיתוֹת וְהַמוֹכֵר לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִיָּה לְתַבְּנֹעַ אֶת כָּל הַחוּטְפִי וְגַם הַדְּיִינִין לֹא הָיוּ נִזְקָקִין לְדוֹן עַל כֶּף נִמְצָא שְׁהֵיָה חֶסֶר מִפְּאֵן וּמִפְּאֵן לְכֶף נִעְנְשׁוּ וְכַשֵּׁם שְׁדוֹר הַמַּבּוּל חֲטָאוּ בְּעֲרִיּוֹת וְגִזְל כֶּף אֲנָשֵׁי סְדוּם כְּדַאִמֵּר לְקַמְן אֲנָשֵׁי סְדוּם רְעִים וְחֲטָאִים רְעִים בְּגוֹפֵם דְּהֵיִינוּ עֲרִיּוֹת וְחֲטָאִים בְּמִמוֹנֵם דְּהֵיִינוּ גִזְל וְעוֹנְשֵׁם נְמִי שְׁנָה הָיָה כְּדַאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פ' וַיִּרְא שְׁמַעְנוּ בְּדוֹר הַמַּבּוּל שְׁנִידוֹנוּ בְּמִים וְהַסְדּוּמִים שְׁנִידוֹנוּ בְּאֵשׁ מִזֵּינ לִיתָן הָאֲמוֹר שָׁל זֶה בְּזָה ת"ל רַבָּה רַבָּה לִג"ש וּבְסְדוּם כְּתִיב גְּפָרִית וְאֵשׁ וְכֶף בְּדוֹר הַמַּבּוּל דְּכְתִיב עֲצִי גִּנְפָר עַל שֵׁם גְּפָרִית שְׁנִמְחוּ בּוּ וּבְשִׁנְיָהֶם נִעְנְשׁוּ כֹּלָן אִפִּי יוֹנְקֵי שְׂדִים וּלְכֶף פִּירִשׁ"י ז"ל בִּפ' וַיִּרְא גְּבִי סְדוּם דְּלֹא בִקֵּשׁ אֲבָרְהָם עַל פְּחוֹת מַעֲשֵׂרָה אָמַר דוֹר הַמַּבּוּל שְׁמַנָּה הָיוּ נָח וּבְנָיו וּנְשֵׁיהֶם וְלֹא הִצִּילוּ עַל דוֹרָם וְכֶף אִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה מְשׁוּם דְּדַמְיִין לְהַדְדִי כְּדַפְּנִי וְלִהְכִי אִסְמְכִינָהּוּ קָרָא: מְלַמֵּד שְׁזַקֵּף עֲצָמוּ כְּמַקְל וְעַמֵּד לִפְנֵי הַקַּב"ה וְאָמַר לִפְנָיו וְכו' לִפִּי שְׁכַל חֲטָא וְעוֹן שְׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה נִבְרָא מִן הַחֲטָא מְלֵאָה מְחַבֵּל עוֹמֵד וּמְקַטְרֵג לִפְנָיו ית' וְנוֹטֵל רְשׁוֹת וְרוֹדֵף אַחֲרָיו לְהַמִּיתוֹ וְהִכִּי אִיתָא בְּסִפְר הַזֹּהָר פְּרִשְׁתָּ קְדוּשִׁים אֵל תִּפְּן אֵל קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה אֵל רְשָׁעוֹ וְאֵל חֲטָאָתוֹ מֵהוּ אֵל תִּפְּן וְהַכְּתִיב כִּי עֵינָיו עַל דְּרַכֵּי אִישׁ וְכו' אֵלֹא הִכִּי תִנְיִן בַּר נֶשׁ דְּעַבִּיד מְצוּנָה הֵיאָה מְצוּנָה סְלֵקָא לְעִילָא וְקִיָּמָא קַמְיָה הַקַּב"ה וְכו' עֵבֶר עַל פְּתוּגָמָא אֲוִרִיָּתָא הֵיאָה עֵבִירָה סְלֵקָא קַמְיָה וְאָמְרָה אֲנָא מְפִלְגִיָּא דְּעַבִּיד לִי וְקַב"ה מְנִי לָהּ וְקִיָּמָא תִּמְן לְאַשְׁגָּחָא בִּיָּה לְשַׁצָּאָה לִיָּה הַה"ד וַיִּרְא ה' וַיִּנְאֵץ מִפְּעַס בְּנָיו וּבְנוֹתָיו מֵהוּ וַיִּרְא הֵהוּא דְּקִיָּמָא קַמְיָה תַּב בְּתוֹשׁוּבָה מֵהַ כְּתִיב גַּם ה' הֵעֲבִיר חֲטָאָתָהּ דְּעַבִּיר הֵהוּא חוּבָה מִקַּמְיָה בְּגִין דְּלֹא יִסְתַּכַּל בִּיָּה וְעַל דָּא אֵל תִּפְּן אֵל קִשֵׁי הָעַם וְגו' וְהֵיִינוּ דְּקָאֲמַר הֵכָא שְׁזַקֵּף עֲצָמוּ כְּמַקְל כְּלוּמַר בְּקוּמָה זְקוּפָה וְגִבּוּתָה הַרְבֵּה לְאַשְׁגָּחָא בִּיָּה הַקַּב"ה טוּבָא וְלִשְׁצָאָה לָהּ וּלְכֶף כְּתִיב וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם כְּלוּמַר גְּדֻלָּה וְעַמְדָּה בְּזַקִּיָּה.

וְנִרְאָה דְּנִקְט מְקַל כְּדִי לְלִקּוֹת אוֹתָן בּוּ כְּדַאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתָּ בְּחֻקוֹתֵי הַכֶּפֶר וְהַמַּקְל נִיחְתָּנוּ מִפּוֹרְכִין ק הַשְּׁמַיִם א"ל אִם שְׁמַרְתֶּם אֶת הַתּוֹרָה הִרִי כֶּפֶר לְאַכּוֹל וְאִם לֹא הִרִי מְקַל לְלִקּוֹת בּוּ כִּי הֵעֲבִירָה עֲצָמָה נִפְרַעַת מִן הָאָדָם וְכֵן הַמְצוּנָה שְׁשֹׁכֵר מְצוּנָה מְצוּנָה וּשְׁכֹר עֵבִירָה עֵבִירָה: יֵשׁ לָנוּ דְּבַר וְעַקֵּב שְׁמוֹ כו' מִיִּן סְפּוּג הוּא וְשׁוֹאֵב אֶת הַמַּיִם וְאָנוּ מִנִּיחִין אוֹתָר עַל רֵאשֵׁינוּ לְבַלְוַע הַמַּיִם עָרוּף: אֵלֹו שְׁבַעַת יְמֵי אֲבָלוֹת שֶׁל מְתוֹשְׁלַח וְכו' קִצַּת תִּימָה אֲמַאי דְּרִישׁ ש"ס הֵךְ קָרָא דְּוִיָּה לְשַׁבַּעַת הַיָּמִים וְלֹא מִיִּתֵי קָרָא דְּכִי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעַת דְּכְתִיב בְּרִישָׁא וְעוֹד דְּהֵךְ דְּרִישָׁא דְּקַבַּע לְהֵן הַקַּב"ה זְמַן גְּדוּל וְאַח"כּ זְמַן קִטּוֹן מְרִישָׁא דְּקָרָא יְלִיף כְּדַפְּנִי רִשׁ"י ז"ל בִּפ' נַח כִּי לַיָּמִים עוֹד מֵהוּ עוֹד זְמַן אַחַר זְמַן זֶה נוֹסֵף עַל ק"ךְ שְׁנָה וַי"ל דְּהֵךְ דְּקָאֲמַר שְׁשִׁינָה עֲלֵיהֶם סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית כו' וְכֵן הֵךְ דְּקָאֲמַר שְׁהַטְעִימָן מַעֲיִן הַעַה"ב וְכו' לֹא מְצִי דְּרִישׁ אֵלֹא מֵהֵךְ קָרָא דְּלְשַׁבַּעַת הַיָּמִים דְּשַׁבַּעַת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שְׁבַעַת הַיָּמִים קָרִי לָהּ כְּדְכְתִיב כְּאֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים וּלְכֶף דְּרִישׁ כּוּלְהוּ אֵהֵךְ קָרָא מִיָּהוּ בִּב"ר אִיתָא נְמִי וַיְהִי לְשַׁבַּעַת הַיָּמִים מְלַמֵּד שְׁתַּלָּה לָהֶם יְמֵי אֲבָלוֹ שֶׁל מְתוֹשְׁלַח וְכו' ד"א שְׁבַעַת יָמִים נִתְאַבֵּל הַקַּב"ה עַל עוֹלְמוֹ קוֹדֵם שְׁיָבֵא הַמַּבּוּל וְלֹא דְּרִישׁ הֵאֵי וְקִשָּׂה אֲמַאי לֹא דְּרִישׁ לָהּ אֲרִישָׁא דְּקָרָא דְּכִי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעַת: לֹא בְּצִיר מְשִׁיתָא וְלֹא טְפִי מְתַרְסֵר זִינָא אִישְׁתָּא לִפִּי זֶה אֲתִי שְׁפִיר הֵךְ דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ אֲגָדָה הֵבִיאֵו רִשׁ"י ז"ל בִּפ' נַח גְּבִי וַיִּשְׁאֵר אֵף נַח שְׁהֵיָה גוֹנֵם וְכוּהָה דָּם מְטוֹרַח הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁאִיחַר מְזוֹנוֹת לְאָרִי וְהַפִּישׁוּ וְעָלְיוּ נְאֻמַר הֵן צְדִיק בְּאַרְצֵךְ יִשְׁוֹלֵם לְכַאוּרָה קִשָּׂה מְנָא לִיָּה דְּאָרִי

הנה ולא דוב או זאב ועוד מנא ליה דאיחר דלמא לא הנה יהיב ליה פלל ועוד אמאי איחר לו והא אסור לו לאדם לאכול עד שיאכיל לבהמתו תחילה.

ונראה דכיון דאריה אישתא ונתיה ולא ידעינן שיעורא דהנה פמה הוי ונהי דלא הנה בציר משיטא וטפי מתריסר מ"מ משיטא ועד תריסר לא ידעינן אם פן איכא למימר דנח נמי ספוקי הנה א ליה שיעורא דהנה פמה הוא וכאשר בא אליו בשביעי להאכילו לא רצה לאכול דעדיין הנה אישתא ונתיה ולא חזר אליו נח להאכילו עד חשיעי או עשירי פי הנה סבר שיזון אותו כל כך ולא הנה הכי דלא ונתיה אישתא פי אם עד שמיני לכך כשחזר אליו בתשיעי להאכילו הכישו על שאיחר מזונו ולא יהיב ליה בשמיני ולפי זה הא דקאמר לא פחות משיטא וכו' אארי קאי: א"ר יהא רענא דלא תמות אע"ג דבלאו הכי אינו מת לעולם פיון שלא רצה לאכול מעץ הדעת כשאר עופות כדאיתא בב"ר מ"מ לסוף אלף שנה אש יצאה ממנו וש רפתו ומשתייר בו כפיצה וחזר ומגדל אברים וחי כדאיהא התם ובירף את זה שיחיה ולא ימות פלל אי נמי אלו לא ברכו נח לא היה מה כשאר כל בעלי חיים שכבר גזר הקב"ה למחות את דור המבול מאדם עד בהמה ועד עוף השמים פיון שהכל נברא בשביל האדם ואפי' על נח נחתם גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' כדאמר לעיל וכל בעלי חיים אשר באו אל אק בזכותו נשארו לחיות זרע על פני הארץ ומהאי טעמא הותר לו לשחוט ולאכול מהן פיון שנתקיימו בעבורו כמ"ש הרמב"ן ז"ל פ' בראשית וילכך הוצרך לברכו שלא ימות: כל דהנה סלקא ליה אמר גם זו לטובה משום דכל מה דעביד רחמנא לטב הוא דעביד כמו שאמר הכתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ואיתא במדרש רבה דאפילו מדת הפורעניות טובה היא: דף קט אמרו דבי ר' שילא נבנה מגדל ונעלה לרקיע כו' מיהו פשטא דקרא דנבנה לנו פיר ומגדל וראשו בשמים כלומר גבוה הרבה כמו ערים גדולות ובצורות בשמים דדברו הכתובים בלשון הבאי כדאיתא בפ' גיד הנשה דלית ליה וידעי תרי יומא כו' נראה פיון דכל מעשיהם היו מהופכים כדאמר נמי בסמוך דפרע ליה לחבריה אמרי ליה הב ליה אגרא דעבר במברא יהיב ארבעה זוזי דעבר במיא יהיב תמניא וכו' לכך נענשו מדה במדה שנהפכו דריש להו שצאמר ונהפוך את הערים וגו': בן יצחק בן שהרתיח כו' בן קהת בן שהקהה כו' נראה דלכך לשמותיהן משום דכל מקום שהכתוב מייחס את הצדיק הרי כל הנזכרים עמו צדיקי' כמו בנות צלפחד בן הפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה כדפירש"י ז"ל שם וכ"מ שהכתוב מייחס את הרשע הרי כל הנזכרי' עמו רשעי' כגון בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע וא"כ קרח דרשע הנה אמאי בא הכתוב לייחסו אחר אבותיו והא אבותיו כולם צדיקים גמורים הווי לכך דריש ש"ס את השמות לומר דלא נכתב ייחוסו אלא לגנאי לו שהרתיח עליו וכו' ואידי דדריש לשמות אבותיו דריש נמי לכוילהו: דף קי א"ר יונתן שתשדוהו מאשת איש בלי ספק פי מעשה קרח הוא זה אשר הקהיל את העדה על משה ופיתתה אותם לחשדו על כך ויש לתמוה קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה לחשוד את משה איש האלהים אשר לא קם כמהו בדבר מכוזר כזה.

ועוד קשה דבסמוך קאמר דעלו שמש וירח לזבול אמר לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא וכו' שמש וירח מאי עבידתיהו להכניס ראשון במחלוקתו של קרח ומה ענין הזריחה למחלוקת זה.

ועוד דבסמוך קאמר אָמר מִשֶׁה לְפָנַי הַקַּב"ה אַם בְּרִיאָה גִיּהֲנָם מוּטָב וְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ וְכֵן פִּירֵשׁ"י ז"ל בְּפִרְשֵׁת קִרְחָא אַם בְּרִיאָה פֶּה לְאַרְצָא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית מוּטָב לְמָה לִּיהַּ לְהַזְכִּיר שְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְלֹא אָמַר סְתָמָא אַם בְּרִיאָה מוּטָב וְגו'.

וּבְסִפּוּר הַזֶּה קָתוּב דְּנִשְׁמַתּוּ שֶׁל מִשֶׁה מְגֻלְגֶלֶת הָיְתָה מְנִשְׁמַתּוּ שֶׁל הֶבֶל וְהָסִי מִש"ה מִש"ה ש"ת ה"ב וּבְסִפּוּר הַצִּיּוּנֵי פ' קִרְחָא מִשְׁמַע דְּנִשְׁמַתּוּ שֶׁל קִרְחָא מְגֻלְגֶלֶת הָיְתָה מְנִשְׁמַתּוּ שֶׁל קִין וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֶׁם אָבָאָר בְּרִמְיָהּ כְּאֲשֶׁר קִבְּלֵתִי דַע אִישׁ הַמְעֵיִן שֶׁהוּא סוּד שׁוֹנֵפֶה דָם הָאָדָם בְּאָדָם בְּאֹתוֹ אָדָם עֲצָמוֹ וְהִירוּג הוֹרֵג אֶת הוֹרְגוֹ ע"ד דְּאֶטְפֵּת אֶטְפּוּף וְכו' וְכֵן הֶבֶל הִרְגָה קִין בִּימֵי מִשֶׁה וּמִיתַת קִרְחָא נְמִי בְּבִלְעֵה מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יְדוּעַ וּבְקִרְחָא חָקַר וְדָרַשׁ בְּשֵׁתֵי שָׁמַיִם עָרַב וְתַמְצָא סוּד מְוֹפְלָא עכ"ל.

וּלְפִי זֶה י"ל דְּלִכְּךָ חָשַׁד קִרְחָא לְמִשֶׁה בְּאֶשְׁתֵּי אִישׁ מִשׁוּם דְּבְמִדְרָשׁ רַבָּה פ' בְּרֵאשִׁית אִיתָא עַל מָה הָיוּ מְדִיִּנִין קִין וְהֶבֶל אָמַר רַב הוּנָא תְּאוּמָה יְתִירָה נוֹלְדָה עִם הֶבֶל זֶה אוֹמֵר אֲנִי נוֹטְלָה שְׂאֵנִי בְּכוֹר וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי נוֹטְלָה שְׁנוּלְדָה עִמִּי מִתּוֹךְ פֶּה וַיִּקָּם קִין נִמְצָא שְׂפָכָר חָשַׁדוֹ בְּאֶשְׁתֵּי אִישׁ מִשְׁשֵׁה יְמֵי בְּרֵאשִׁית כְּלוּמַר שְׂרוּצָה לִיטּוֹל מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ הַמְיֻחָדָת לּוֹ בְּטַעֲנָה שֶׁהִיא שְׁלוֹ כִּיּוֹן שֶׁהוּא בְּכוֹר לְכֹהֵן גַּם עֵתָה בְּגִלְגוּלוֹ לֹא שָׁב מִטְּבַעוֹ וּמְזִגוֹ הִרְעַ וְחָשַׁד לְמִשֶׁה בְּאֶשְׁתֵּי אִישׁ וְקָנָא אֶת אִשְׁתּוֹ מִמִּשֶׁה כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְשַׁעֲבָר.

וּבְזוֹהַר פ' בְּרֵאשִׁית כָּתוּב הֲלֹא אִם תְּטִיב שְׂאֵת מֵאֵי שְׂאֵת אִשׁ"ת הֲכָא רְמִיז דְּעֵבֵר עַל וְאֵל אִשְׁתֵּי עֲמִיתָהּ לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָהּ דְּאִתָּא עַל תְּאוּמָתּוֹ שֶׁל הֶבֶל וְדָא אִיהוּ וַיִּקָּם קִין עַל הֶבֶל קָם עַל תְּאוּמָתּוֹ וּלְבַתֵּר קָטִיל לְבַעֲלָהּ וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּלֵהֲכִי חָשַׁדוֹ בְּאֶשְׁתֵּי אִישׁ שְׂאֵמְרוּ חז"ל כֹּל הַפְּסוּל פּוֹסֵל וּבְמוֹמוֹ פּוֹסֵל הוּא בָּא עַל תְּיוּמָתּוֹ שֶׁהִיְתָה אִשְׁתֵּי אִישׁ עַל כֵּן רָצָה לְפָסְלוֹ בְּמוֹמוֹ וְקָנָא אֶת אִשְׁתּוֹ מִמִּשֶׁה וְנִרְאָה דְּלִכְּךָ אִשְׁתּוֹ הַאִיּוֹלֶת הַכְּנִיסָה רֵאשִׁיהַּ בְּמַחְלֻקְתֵיהֶן כְּבוֹרָה הָיְתָה שְׂאִין מִמֶּשׁ בְּנִבּוּאָת מִשֶׁה ח"ו כִּיּוֹן שְׂקִינָא לָהּ מִמֶּנּוּ וְנִחְשַׁד עַל זֶה וְהִינּוּ דְּאָמַר מִשֶׁה וְאַם בְּרִיאָה פֶּה לְאַרְצָא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית מוּטָב לְכֹהֵן הַזְכִּיר שְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְפִי שְׂאֵז נוֹלְדָה תְּיוּמָתּוֹ עִמּוֹ כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ עָלוּ לְמִטָּה שְׁנַיִם וַיִּרְדּוּ שְׁבַעַה וּמֵאֵז הַתְּחִיל לְהַתְּקוּטֵט עִמּוֹ בְּמַחְלֻקְתֵי חָשַׁד זֶה לְכֹהֵן אָמַר אַם בְּרִיאָה פֶּה לְאַרְצָא מֵאוּתָהּ שְׂעָה מוּטָב כו'.

וּלְמֵאֵי דְּמַסִּיק שְׂתַפְּיִלְתּוֹ שֶׁל מִשֶׁה לֹא הָיְתָה אֶלָּא לְקְרוּבֵי פִּתְחָא שְׂאִין כֹּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשְּׁמַשׁ אֲתֵי שְׂפִיר מַה שְׂאֵמַר לוֹ הַקַּב"ה לְקִין הֲלֹא אִם תְּטִיב שְׂאֵת וְאִיתָא בְּזוֹהַר פ' בְּרֵאשִׁית אִם תְּטִיב בְּגִלְגוּלָהּ שְׂאֵת וְאַם לֹא תְּטִיב לְפִתְחַת חֲטָאֵת רוּבֵץ וְאָמְרוּ חז"ל לְפִתְחָהּ שֶׁל גִּיּהֲנָם חֲטָאֵה שְׂמוֹר נִרְאָה דְּלִכְּךָ הַזְכִּיר לוֹ פִּתְחָא שֶׁל גִּיּהֲנָם רְמִז לְקְרוּבֵי פִּתְחָא דְּהָכָא שְׂאֵם לֹא תְּשִׁיב בְּגִלְגוּלָהּ תַּעֲנֵשׁ בְּגִיּהֲנָם בְּקְרוּבֵי פִּתְחָא וְתַפּוּל בָּהּ.

וְנִרְאָה דְּלֵהֲכִי לֹא רָצָה הַשְּׁמַשׁ לְצִאֵת וּלְזָרוֹחַ בְּאוּתָהּ שְׂעָה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דִין לְבֵן עֲמָרָם מִשׁוּם דְּבְמִדְרָשׁ רַבָּה פ' בְּרֵאשִׁית אִיתָא וַיִּשָּׂם ה' לְקִין אוֹת ר' יְהוּדָה אוֹמֵר גִּלְגַּל חֲמָה הַזְרִיחַ לוֹ וְהַעֲנִין נִרְאָה שֶׁהַזְרִיחַ עָלָיו נִיצוּץ מִן הַחֲמָה לוֹמַר שְׂאִינוּ חֲטִיב מִיְתָה וְע"ד מַה שְׂנֵאָמַר אִם זָרְחָה הַשְּׁמַשׁ עָלָיו דְּמִים לוֹ דְּאִיִּירֵי נְמִי בְּשִׁפְיַת דְּמִים כְּדָאֲמַרִּי ב'פ' בֵּן סוּרָר וּמוֹרָה דְּטַעֲמָא דְּגַנְבַּ מִשׁוּם דְּאִין אָדָם מַעֲמִיד עֲצָמוֹ עַל מְמוֹנּוֹ וְאָמְרָה תּוֹרָה הֵבֵא לְהַרְגָּהּ הַשְּׂכָם לְהַרְגוֹ וְכֹל הַרוּאָה אוֹת זֶה עַל קִין פִּירֵשׁ הִימְנוֹ וְלֹא הָיָה יְכוּל לְהַזִּיקוֹ וְלִכְּךָ בְּשַׁעֲהַ שְׂעָשָׂה קִרְחָא הַמְעַשֶׂה הִרְעַ הִזָּה לֹא רָצָה הַשְּׁמַשׁ לְצִאֵת וּלְזָרוֹחַ כְּדִי שְׂלֵא יִצָּא הַנִּיצוּץ מִמֶּנּוּ

עָלְיוּ שֶׁכֵּן שָׁמַעְתָּ עָלָיו אוֹת הַנִּיצוּץ אֵין שׁוֹם בְּרִיָּה יְכוּלָה לְהַזִּיקוֹ וְזֶה נָמִי טַעַם הַיָּרֵחַ כִּי הִיא טְפִלָּה לְשִׁמְשׁ וּמִקְבֵּלַת אוֹרָה מִמֶּנּוּ וְכִי חָדָא נִיבְהוּ וְעוֹד נִרְאָה לְפָרֵשׁ לְפִי זֶה דְהֵינּוּ הָא דְכָאִיב גַּבֵּי קִינ שְׁבַעַתִּים יָקָם וּפִירֵשׁ"י ז"ל לְסוּף שְׁבַעַה דּוֹרוֹת וְקָשָׁה אֲמַאי נָקֹט קָרָא שְׁבַעַתִּים לְשׁוֹן רַבִּים דְּמִשְׁמַע שְׁנֵי פְעָמִים שְׁבַעַה כְּמוֹ מֵאָה מֵאֲתִים וְנִרְאָה דְאִין ה"נ נִקְמַת הֶבֶל מִקִּינ נַעֲשֶׂה שְׁנֵי פְעָמִים וּבְכָל פַּעַם נַעֲשֶׂה לְסוּף שְׁבַעַה דּוֹרוֹת מִזְמַן הַבְּרִיאָה הַפַּעַם הַרְאִישׁוֹן הֵיזָה ע"י לְמַד שְׁעֲשֶׂה דוֹר שְׁבִיעִי וְהָרַג אֶת קִינ בְּדִאִיתָא בְּמִדְרָשׁ כִּי מֵאָדָם הַרְאִישׁוֹן עַד לְמַד שְׁבַעַה דּוֹרוֹת.

הַפַּעַם הַשְּׁנִית נַעֲשֶׂה ע"י מִשֶּׁה שְׁנֵהֲרַג עַל יָדוֹ קָרַח שֶׁהוּא קִינ בְּבִלְיַעַת הָאָרֶץ וְזֶה נָמִי הֵיזָה לְסוּף שְׁבַעַה דּוֹרוֹת מִזְמַן הַבְּרִיאָה כִּי עֵינָר זְמַן בְּרִיאַת הָעוֹלָם מִתְחִיל מֵאֲבָרְהָם כְּמוֹ שְׁאָמַר הַפְּתוּב אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה וְאָמְרוּ חז"ל בְּאֲבָרְהָם.

וְהֵזָהֵר פ' בְּרִיאַתִּי פְתַב דְּאָדָם הַרְאִישׁוֹן אֲתִי בְּגִלְגוּל בְּאֲבָרְהָם וְז"ל שֶׁם עֲמוּד קַנ"ח וּבְגִינ דָּא פִּד אֲתִיא אָדָם בְּגִלְגוּל בְּאֲבָרְהָם אֲתַנְסִי בֵּיהּ בַּעֲשָׂרָה נְסִיוֹנִין וְכוּ' וְכַתּוּב עוֹד שֶׁם בְּאֲבָרְהָם אֲתַלְבּוּ אָדָם וּבִיִּצְחָק אֲצַטְרַף וְכוּ' וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי נִקְרָא אֲבָרְהָם הָאָדָם הַגְּדוֹל בַּעֲנֻקִים עַל שֶׁם אָדָם הַרְאִישׁוֹן וְזֶה אֲבָרְהָם וְעַד מִשֶּׁה שְׁבַעַה דּוֹרוֹת אֲבָרְהָם יִצְחָק יַעֲקֹב לְוֵי קֵהַת עַמְרָם מִשֶּׁה וְכוּ' מִן אֲבָרְהָם עַד קָרַח אֲבָרְהָם יִצְחָק יַעֲקֹב לְוֵי קֵהַת יִצְחָק קָרַח נִמְצָא שְׁנֵהֲרַג גַּם בַּפַּעַם הַשְּׁנִית לְסוּף שְׁבַעַה דּוֹרוֹת מִזְמַן הַבְּרִיאָה וְזֶהוּ שְׁבַעַתִּים יָקָם שְׁנֵי פְעָמִים שְׁבַעַה דְּמִיעוּט רַבִּים שְׁנַיִם וְכְמוֹ מֵאָה מֵאֲתִים.

עוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ פִּינּוֹן שְׁטַעַם הַגְּלִגּוּל הוּא כְּדִי שְׁיִתְקַן אָדָם חֲטָאוֹ הַקְּדוּם וְקָרַח לֹא דִי שְׁלֵא תִּתְקַן אֲלֵא אִפִּי הוֹסִיף עַל חֲטָאוֹ פֶּשַׁע לְכַף לֹא הֵיזָה כְּדִאי שְׁיָבֵא עוֹד בְּגִלְגּוּל פִּינּוֹן דְּחֲטָא וְשָׁנָה הַתְּרִיָּה לוֹ וְלֹא יִתְקַן עוֹד וְהֵינּוּ מֵה שְׁאָמַר מִשֶּׁה אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמּוֹתוֹן אֵלֶּה וּפְקוּדַת כָּל הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם פִּי שְׁאָם יִמּוֹתוֹ כְּדָרְךָ כָּל הָאָרֶץ וְיָבוֹאוּ בְּגִלְגּוּל כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם לֹא ה' שְׁלַחְנִי דְלִשׁוֹן פְּקִידָה שְׁיִיף בְּגִלְגּוּל דְּלַכְךָ כְּתִיב פְּקוּד עֲוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רַבְעִים רְמֵז לְאַרְבַּע גְּלִגּוּלִין כַּמ"ש הַזֵּהֵר פְּרִשְׁתָּ בְּרִיאַתִּי עֲמוּד קַע"ג וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וְגו' וְיִרְדּוּ חַיִּים שְׁאוּלָה וְלֹא יִזְכּוּ לְגִלְגּוּל דְּלֹא שְׁיִיף גְּלִגּוּל בְּמִי שְׁעִידִין חִי וְיִדְעֶתֶם כִּי נִצְאוּ וְגו' דְּבַמ"ר אֵיתָא שְׁהֵם חַיִּים וְקִיָּמִים עַד עַכְשָׁיו וְנִרְאָה דְלַכְךָ כְּתִיב גַּבֵּי עֲדַת קָרַח וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם רְמֵז לְקִינ שְׁנֵהֲרַג וְזֶה הַיְקוּם וְאֵיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתָּ נַח ר' לְוֵי בְּשֵׁם רִישׁ לְקִישׁ אָמַר זֶה קִינ שְׁהֵיזָה תְּלוּי בְּרַפְיוֹן וְכוּ' וְנִקְרָא יְקוּם לְפִי שְׁקָם עַל הֶבֶל אֲחִיו: שְׁלֵשׁ מֵאוֹת פְּרִדּוֹת לְבָנוֹת נִרְאָה דְלֵהֲכִי נָקֹט לְבָנוֹת לְגִנְאֵי לְאֲשַׁמְעִינּוּ שְׁהִיו מְצֻנְיִין בְּבֵיתוֹ בַּעֲלֵי חַיִּים הַמְּמִיתִים אֶת הָאָדָם כְּדִאִיתָא בְּפ"ק דְּחֻלִּין א"ר חֲנִינָא מִיָּמֵי לֹא שְׁאֲלַנִּי אָדָם עַל מַפֵּת פְּרִדָּה לְבָנָה וְחִיָּה וְקִיָּמָא לֵן דְּאִסוּר לוֹ לְאָדָם לְגַדֵּל בְּבֵיתוֹ אֲפִילוּ כְּלָב רַע שְׁנֵהֲרַג וְלֹא תִשִּׁים דְּמִים בְּבֵיתָהּ וּמֵהֵאִי טַעְמָא לֹא רָצָה רַבִּי פְּנַחֶס בֶּן יֶאִיר לְסַעֲנוֹד אֲצֵל ר' כְּשֶׁרִאָה בְּבֵיתוֹ כּוּדְנִיָּתָא חִינְרְתִי כְּדִאי הָתָם: תְּנָא קָרַח מִן הַשְּׁרוּפִין וּמִן הַבְּלוּעִין וְא"ת וְלָמָּה נַעֲשׂוּ בוֹ שְׁנֵי דִינֵין וִי"ל שְׁאֵלוּ נְשֻׁרָף וְלֹא נִבְלַע הָיוּ הַבְּלוּעִין מִתְרַעְמִין שְׁלֵא הִבִּיא עָלֵינוּ אֶת הַפְּוֹרְעָנוּת אֲלֵא קָרַח וְהוּא נִיצוּל וְאֵלוֹ נִבְלַע וְלֹא נְשֻׁרָף הָיוּ הַשְּׁרוּפִים מִתְרַעְמִין וְכוּ' הֲכִי אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתָּ קָרַח: בְּאִפִּי נְשַׁבְעֵתִי וְחֻזְרֵנִי בִי אֵין לְפָרֵשׁ פִּינּוֹן דְּבִאֲפִי נְשַׁבְעֵתִי לֹא שְׁבוּעָה הִיא וְחֻזְרֵנִי בִי בְּלֹא הַתְּרָה קָאֵמַר דְּבַפ"ק דְּחֻגִיגָה אֵהָא דְּתַנּוּן הָתָם הֵיזָהר גְּדָרִים פּוֹרְחִין בְּאִוִיר וְאֵין

לְהֵן עַל מַה שִׁיִּסְמְכוּ קַתְנֵי עֲלֶיהָ ר' יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר יֵשׁ לְהֵן עַל מַה שִׁיִּסְמְכוּ שְׁנֵי אֲשֵׁר
נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי וְחֻזְרֵנִי בִּי מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְבַעֲי הַתְּרָה וְכֵן פִּי רַש"י שֶׁם
נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי מִדְּקָאֵר בְּאִפִּי מִשְׁמַע יָכוֹל אֲנִי לְשֹׂאֵל עָלָיו לְפִי שְׁמַחְמַת אִפִּי וְלֹא בְּדַעַת
מִינְשֻׁבַת נִשְׁבַּעְתִּי וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִפְּאֵן שֶׁהַמוֹצֵא פֶתַח לְנִדְרוֹ כו' מִתִּירִין לוֹ וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִגְהַת
ש"ע ס' רל"ד שֶׁכָּתַב שֶׁם הָאִשָּׁה שֶׁבִקְשָׁה מִבְּעֵלָה שְׁלֵא לְשַׁמֵּשׁ עִמָּה וּבְעֵלָה כָּעֵס וְנִשְׁבַּע
שְׁלֵא לְשַׁמֵּשׁ עִמָּה כו' חֵל הַנִּדָּר מִשְׁמַע דְּנִשְׁבַּע אוֹ נִדָּר בְּכַעַס צָרִיף הַתְּרָה וְצ"ל דב"ד
שֶׁל מְעֵלָה הִתִּירוּ לוֹ לְהַקְב"ה אֵת שְׁבוּעָתוֹ אֲבָל קִשָּׁה דא"כ בְּפָרָק הַמוֹכֵר אֵת הַסְּפִינָה
דְּקָאֵר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה וְשִׁמְעָתִי בַת קוֹל שֶׁאָמַר אוֹי לִי שְׁנִשְׁבַּעְתִּי עַכְשָׁיו שְׁנִשְׁבַּעְתִּי מִי
מִפֵּר לִי אֲמַאי אֵין מִתִּירִין לוֹ ב"ד שֶׁלְמַעְלָה.

וי"ל דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְמִצְאוּ לוֹ פֶתַח וְחֻרְטָה לְהַתִּיר שְׁבוּעָתוֹ פִּינּוֹן דְּנִשְׁבַּע בְּאִפּוֹ וְכַדפִּירש"י
ז"ל אֲבָל הֵתֵם דְּנִשְׁבַּע עַל הַגְּלוּת לִיכָא פֶתַח וְע"י חֻרְטָה נְמִי אֵין לְהַתִּירוֹ דְּבַעֲינּוֹ שִׁיעֲקוֹר
הַנִּדָּר מְעִיקָרוֹ וְרוֹצֵה שְׁלֵא נִדָּר מְעוֹלָם וְזֵה לֹא שִׁיָּיָה גְבִי גְלוּת דְּנִדְאֵי נִיחָא לוֹ ית' שֶׁהִגְלָה
אוֹתָנוּ בֵּין הָעַפּוֹ"ם פְּדֵי לְכַפֵּר עוֹנוֹתֵינוּ וְאֵינוֹ מִתְחַרֵּט אֲלָא עַל אַרְיִכוֹת זְמַן הַגְּלוּת אֲבָל
רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה שִׁפִּיר הֵנּוּ מְצִי לְהַפֵּר לוֹ ית' אַע"ג דְּלִיכָא לֹא פֶתַח וְלֹא חֻרְטָה דְּבַעֲל
מִפֵּר נִדְרֵי אֲשֵׁתוֹ בְּלֹא חֻרְטָה וּפֶתַח וְהוּא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ לְגַבֵּי צַדִּיק וְחֻכְם כְּפִיכּוֹל כְּאִשָּׁה
לְגַבֵּי בַעֲלָה דְמִיָּא דְלִהֲכִי נִקְרָא מִשָּׁה רַבִּינוּ וְכַמָּה גְבִיאִים אִישׁ הָאֱלֹהִים לְפִי שֶׁהוּא ית'
גּוֹזֵר גּוֹזֵר וְהַצַּדִּיק מְבַטְלָה בְּזִכּוֹתוֹ וְתַפְלָתוֹ כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁהַבַּעַל מִפֵּר נִדְרֵיהָ וְדִבְרֵיהָ וְהַשֵּׁתָא
נִיחָא דְקָאֵר הֵתֵם עַכְשָׁיו שְׁנִשְׁבַּעְתִּי מִי מִפֵּר לִי נָקֹט לְשׁוֹן הַפְּרָה וְלֹא נָקֹט לְשׁוֹן הַפְּרָה
אַע"ג דְּקִי"ל דְּבַעֲל בְּלִשׁוֹן הַפְּרָה וְחֻכְם בְּלִשׁוֹן הַתְּרָה אֲלָא צ"ל כְּדַפְּי' וְלכ"ק נְמִי הֵתֵם
דְּהוּהָ לִיהָ לְמִימַר מוֹפֵר לָהּ וְכֵן מִשְׁמַע בַּפ' גֵּט פְּשוֹט דְּמָה שֶׁאֲדָם עוֹשֶׂה בְּכַעְסוֹ מִהֲנִיָּא
אַע"ג דְּאֵין דַּעְתּוֹ שְׁוֵה עָלָיו דְּקָאֵר הֵתֵם אֲתֵרָא דְכַהֲנֵי הוּוֹ וְהוּוֹ קְפָדֵי טוּבָא וּמְגִרָשִׁי
נִשְׁיֵיהּ וְכו' וּבַמִּשְׁרָיִם נכ"ט פֶתַח אִם אָמַר לְפוֹעֵל אוֹ לְשֹׁכֵר בְּפִנֵּי עֲדִים לָהּ פְּטוֹר בְּלֹא
מַחִילָה אַחֲרָת וי"א כִּי אִם אָמַר לוֹ בְּכַעַס שֶׁאֵינוֹ פְּטוֹר וְכ"כ בְּהִגְהַת ש"ע סִימָן רל"ג וְצ"ע
דְּהָא מִשְׁמַע דְּכָל מַה שֶׁאֲדָם עוֹשֶׂה בְּכַעְסוֹ מִהֲנִיָּא: מִשָּׁה וְתוֹרָתוֹ אֲמַת וְהוּוֹ בְּדִאֵין דְּרָף וְיִדּוּי
אוֹמְרִים כֵּן וְכִי הָאֵי גּוֹנָא אִיתָא בַּפ' עוֹשִׁין פִּסִּין עוֹבְרֵי בְּעַמְק הַבְּכָא מְעִין יִשְׁתִּיאוּהוּ גַם
בְּרִכּוֹת יַעֲטָה מוֹרָה עוֹבְרֵי אֵלוֹ בְּנֵי אָדָם שְׁעוֹבְרִין עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם עַמְק שְׁמַעְמִיקִין
לְהוֹן גִּיהֵנָם הַבְּכָא שְׁבוֹכִין וּמוֹרִידִין דְּמַעוֹת כְּמַעֲנִין שֶׁל שִׁיתִין גַם בְּרִכּוֹת יַעֲטָה מוֹרָה
שְׁמַצְדִּיקִין עֲלֵיהֶן אֵת הַדִּין וְאוֹמְרִים לְפָנָיו רַבש"ע יָפָה דַּנְתָּ יָפָה זַפִּיתָ יָפָה חֲיִיבַת וְכו'
מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְרַשְׁעִים מִתּוֹדִין וּמַצְדִּיקִין עֲלֵיהֶן אֵת הַדִּין בְּתוֹף הַגִּיהֵנָם בְּשַׁעָה שְׁמַעְמִיקִין
לְהוֹן גִּיהֵנָם שְׁפוֹבְלִין אֲזַ צַעַר גְּדוֹל יוֹתֵר מִדְּאֵי וְהֵכָא נְמִי כִּינּוֹן דְּכָל תְּלִיתִין יוֹמִין מִהֲדָרָא
לְהוֹן גִּיהֵנָם כְּפִשָׁר בְּקַלְחַת וְסוֹבְלִין צַעַר גְּדוֹל מְאוֹד הֵן מִתּוֹדִין וּמַצְדִּיקִין.

וּבְפָרָק עוֹשִׁין פִּסִּין פִּירְשָׁתִּי דְּהוּיִדּוּי מוֹעִיל לְהוֹן לְרַשְׁעִים אִפִּי בְּתוֹף הַגִּיהֵנָם. וְנִרְאֶה דְלִכְּדָּ
הֵן אוֹמְרִים מִשָּׁה אֲמַת וְתוֹרָתוֹ אֲמַת מִשׁוּם דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ שֶׁשֶׁאֲלוּהוּ טְלִית שְׁפוֹלָה תְּכַלַּת
חֲיִיבַת בְּצִיצִית וְכֵן בֵּית מְלֵא סְפָרִים כו' וְכוֹנּוֹנָתָם הִיָּה שְׁכַשְׁם שְׁטִלִית שְׁפוֹלָה תְּכַלַּת פְּטוֹרָה
כְּדָּ יִשְׂרָאֵל וְ דְּכָל הָעֵדָה כּוֹלָם קְדוֹשִׁים אֵינָם צָרִיכִין לְמִלְךָ וְנִשְׂאִי וּא"כ מִדּוּעַ תְּתַנְשָׂא עַל
קְהֵל ה' וְכִשְׁאָמַר לְהוֹן מִשָּׁה שְׁהִיא חֲיִיבַת וְהִמָּה הַתְּחִילוֹ לְשַׁחַק עָלָיו וְאָמְרוּ אִם חוּט אַחַד
פּוֹטֵר כו' אֲזַ כְּפָרוּ בְּנִשְׂאָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה גַם בְּתוֹרָתוֹ מַה שֶׁאָמַר לְהוֹן שְׁהִיא חֲיִיבַת לְכָד הֵן
חֻזְרִין וּמִתּוֹדִין דְּנִשְׂאָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה אֲמַת גַם תּוֹרָתוֹ אֲמַת וְהוּוֹ בְּדִאֵין: דָּף קִיא לְמִי שֶׁמְשַׁיֵּר

אפי' חוק אחד וכו' טעמא נראה לפי שיש באדם רמ"ח אברים נגד רמ"ח מצות עשה ושס"ה גידים נגד שס"ה מצות האדם להשלים ולטהר אבריו וגידיהו בקיום המצות וסבירא ליה לא תעשה וצרידה לריש לקיש דמי שמשנייר אפי' חוק אחד פינון שלא טיהר אותו אבר או גיד השניף לאותה מצנה וצריף לטהרו בגיהנם כל האיברים וגידין פולן בתריה גרירן לגיהנם ורבי יוחנן ס"ל איפכא דאפי' לא למד אלא חוק אחד פינון שהשלים וטיהר אותו אבר או גיד השניף לאותו חוק ואינו צריף לטהרו בגיהנם כל האיברים וגידין פולן בתריה גרירין ומהאי טעמא קאמר נמי בסמוך דאחד מן העיר מופה את כל העיר דכולן בתריה גרירן שאם יענשו יושבי העיר יגיע העונש גם לצדיק ולכהן פולן פטורין בזכותו והא דנקט אפי' לא למד משום דהרבה מצות אי אפשר לקיימן וכשאדם לומד ועוסק בתורתן מעלין עליו פאלו חי"מ כדאמר במנחות זאת העולה כל העוסק בתורת עולה כו': אף יציאתן ממצרים שנים מששים ריבוא וכו' טעם מספר שנים מס' ריבוא משום דכל ששים ריבוא דור הוא כדאי' בקהלת רבה גבי דור הולך ודור בא ולא סגי ליה דלא ליהגוי בכל דור ודור שני צדיקים גמורים שהדור עומד עליהן בצירופו של הקב"ה צדיקו של עולם דהווי להו תלתא דאין לה דבר המתקנים בבציר מתלתא פרעי כמ"ש בפ' הנהב דמהאי טעמא קאמר ליה ר' יוחנן לשר חייף אלו הנה עוד חדא דכונתיה דרבי צדוק לא יכלת להון ומהאי טעמא קאמר ליה ר' שמעון לר' אלעזר דיו לעולם אני ואתה ואיתא נמי דאמר ר' שמעון ראיתי בני עליה ויהן מועטין אם אלה הן אני ובני מהן כו' ואם שנים הן אני ובני מהן ולא קאמר ואם אחד הוא אני הוא משום דבבציר משני צדיקים גמורים לא סגי בעלמ': חבל על דאבדין כו' מדסמיף ליה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי דריש הכי כדפירש"י ז"ל בפ' וארא: אמר לו רשעים יאבדו לכאורה תימה ונהלא דרפן של כל הנביאים היתה ללמד זכות על ישראל ומשה גופיה פמה פעמים פשחטאו ישראל דלא עליהם רחמים וא"כ השתא אמאי קיטרג עליהן ואמר רשעים יאבדו וי"ל דלא עלה על דעתו של משה שיחטאו כל ישראל ולכ"ק רשעים יאבדו דניחא להו לישראל באבוד מקצת רשעים שביניהן כדאיתא בסוף פירקין רשע אבד מן העולם טובה בא לעולם שרא' באבוד רשעים רינה ולהכי פשחטאו כל ישראל בשלוח מרגלים והזכיר משה לפניו ית' ה' ארף אפים ורב חסד וגו' אמר לו לא פה אמרת לי ארף אפים לצדיקים אמר לפניו וכו'.

ונראה דהיינו דאמר משה לפניו ית' והמתה את העם הזה כאיש אחד פלומר נהי דאיש א' שחטא אינו כדאי למדת ארף אפים מ"מ אם תמית כל העם הזה כאיש אחד יאמרו העכו"ם מבילתי יכולת וגו' ולכהן ועתה יגדל נא פח ה' כאשר דברת לאמר ה' ארף אפים וגו': היתה רחבה חוצה לה פונסין אותה לתוכה שעושין חומה או פנתל אצל הרחבה מבחוץ ומכניסין ומצרפין את הרחבה אל העיר: דף קיב אמר רב חסדא ובנקבצים לתוכה מדברי הרמב"ם ז"ל משמע דה"ק דנקסי רשעים שפחוצה לה אין נאסרים אלא א"כ נתקבצו פבר לרחבה של עיר עם שלל העיר אבל אם פבר נשרף שלל העיר לבד ואלו לא נתקבצו שמה מותרין: מחו דתימא פינון דמביל עליה אחריות כדידה דמי קמ"ל אע"ג דאיתא בפ"ק דפסחים דא"ל רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מביתיכו פינון דאלו איתבד או מיגנזב ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי כדידכו דמי ואסור שאני התם דאע"ג דלאו ממש שלו הוא מ"מ פינון דקבל אחריות כשלו דמי וקרין ביה שפיר לא

נראה לה אבל הקא הא דשלקה אסור היינו משום דקניס להו רחמנא שיהא ממונם אבד
פינן דעבדו עפוי"ם הלכה כי קביל עליה אתריות הפקדון מאי הוי פינן דלאו ממש שלו
הוא מאי איכפת ליה ולא שינוי למיקנס בעל הפקדון פינן דלא עבד מידי: בהמה כמאן
דלא פליגא דמא אכל אי הויא כמאן דפליגא היתה מותרת אע"ג דבהמה לא מתכשרא
אלא בשחיטת שני סימנים וה מנייהו דעיר הנידחת הוא הא מספקא ליה לרב חסדא
בסמוך בבהמת עיר הנידחת מהניא לה שחיטה ואיפא למימר דמהניא אע"ג דלא מספקא
ליה אלא אי דטהר' מידי גבלה היינו בבהמה של עיר הנידחת דאפי' אי הנה מהניא לה
שחיטה אסורה ב כילה פינן דשלקה אסורה אבל חציה דעיר אחרת אי הנה מהניא לה
שחיטה הנה מותר אפילו באכילה: מהו דתיגני בה שחיטה לטהרה מידי גבלה והא
דטרפה שחיטתה מטהרתה כדאיתא בפ' בהמה המקשה אע"ג דאסורה באכילה שאני
התם דלא צנה רחמנא לקטלה אבל הקא דצנה רחמנא לקטלה איפא למימר דשחיטתה
היינו קטילתה וכמאן דלא שחיט דמי וכן פירש"י ו"ל וטעמא דמלתא דשחיטה מטהרת
מידי גבילה נראה משום דלא אסרה ר מנא גבלה באכילה וטומאה אלא משום דשליטה
בה סטרא אחרת רוח הטומאה שכל מיתה נעשה ע"י מלאך המות אפי' מיתת בהמה כדאי'
בפ' המפקיד מלאך המות מה לי הקא מה ני התם ואפילו מי שאינו מת מיתת עצמו אלא
נהרג ע"י אחרים הן אדם הן בהמה יש לו למלאך המות חלק באותה מיתה דגמר יציאת
הנשמה נעשה על ידו ולכך צנה הכתוב לשחוט בהמה חיה ועוף כדי שתצא נשמתו במצות
שחיטה ולא ע"י מלאך המות שע"י ששוחטין כהוגן במצות השם אין למלאך המות חלק
ביציאת נשמתה כי מצות ה' טהורות וקדושות ולעולם הטומאה בורחת מן הקדושה וכ"כ
הרב ר' מנחם רקאנט"י בפ' ראה וז"ל ולפי הפשט הטעם שנבחר המקום ההוא לשחיטה
כדי שיצא הדם דרך שם כמו שאחז"ל במקום שזב חטאו וכשנשחטנו אנחנו לא תחול
עליה רוח הטומאה כמו בגבילה שמיתתה היתה ברוח הטומאה עכ"ל וזה טעם טומאת
המת דמלאך המות מטיל בו ונהמא ולכך אמרו פשמת רבי בטלה כהונה הדרן עלה פרק
כל ישראל לפי שמיתת צדיקים גדולים היא בגשיקה ולא ע"י מלאך המות ולכך אין
מטמאין במותן והיינו מה שאמרו בר"פ השוחט ושחט במקום ששחט חטאו פירש"י ו"ל
טהרהו גט לישנא דטהרה משום דעיקר שחיטה הוא כדי שתצא נשמתה בטהרה שלא
יטמאנה מלאך המות והיינו טעמא דרב הונא דאמר בפ"ק דחולין הגרים שלישי ושחט
שליש והגרים שלישי כשרה דכי נפקא חיותא בשחישה קא נפקא אע"ג דלא הוי רובא
בשחיטה מ"מ יציאת נשמתה בטהרה ולא שליטה בה סטרא אחרת ומהאי טעמא נמי אית
ליה דבשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי דטרפה פינן דיצתה נשמתה בטומאה
ולכך שחיטת טרפה מטהרתה מידי גבלה פינן דיצתה נשמתה הוי בטהרה והא דאסור
באכילה לאו משום דחשובה כמתה פינן דסופה למות דהא איפא מ"ד טרפה חיה אלא
גזירת הכתוב והלכה למשה מסיני הוא דכל בהמה חיה ועוף שנלקו באותן אברים
הראשיים שמנו חכמים ו"ל דטרפה ואסורין באכילה ולהכי מסופנת שריא בשחיטה
אע"ג דברי לן שתמות מיד מ"מ פינן דנשמתה יוצאה בטהרה מצות שחיטה שריא והשתא
ניחא הא דאי' במ"ר פ' שמיני זאת הבהמה אשר תאכלו בהמות ולויתן הן קניגין של
צדיקים לע"ל פיצד הן נשחטין בהמות נותן ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותן לבהמות
בסנפיריו ונוחרו וכי זו שחיטה כשרה ולא כף תנינן חוץ ממגל קציר וכו' א"ר אבין אמר

הקב"ה תורה חֲדָשָׁה מֵאֵתִי תִצָּא חֲדוּשׁ תּוֹרָה מֵאֵתִי תִצָּא א"ר בְּרַכְיָה אֲרִיסְטוֹן עֲתִיד
הקב"ה לַעֲשׂוֹת לְצַדִּיקִים לַע"ל וְכָל מִי שֶׁלֹּא אָכַל נִבְלוֹת בַּעַ"ז זֹכֵה לִרְאוֹתוֹ לַעַ"ב
הה"ד וְחֵלֶב נִבְלָה וְגו' וְאָכַל לֹא תִאֲכַלְהוּ בְּשִׁבִיל שְׂתֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ לַע"ל הֶעֱנִינוּ תְּמוּנָה לְמָה
זֶה תִּהְיֶה נִבְלָה מִן־תּוֹרַת לַע"ל חֲלִילָה לוֹמֵר שִׁיבְטֵל אוֹ יַעֲקֹר הַקִּב"ה אִפִּי אוֹת אַחַת
מִתּוֹרָתוֹ וְהוּא אֶחָד מִי"ג עֲקָרִים שֶׁלֹּא תִּהְיֶה תּוֹרָה אַחֲרַת מֵאֵתוֹ ית' וְלִפִּי מָה שֶׁפִּי נִיחָא
דְּכִינּוּ דְטַעְמָא דְנִבְלָה אֲסוּרָה וּמִטְמָאָה מִשּׁוּם דְשִׁלְטָא בָּהּ סִיטְרָא אַחֲרָא וּלְכַף לַעֲתִיד
שִׁיבְעַר הַקִּב"ה אֶת הַטְּוִמָאָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת רוּחַ הַטְּוִמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ כִּינּוּ דְלֹא
שִׁיבְיָה הָאִי טַעְמָא בְּהִמּוֹת מִן־תּוֹרָתוֹ בְּלֹא שְׁחִיטָה דְלֹא אִינְצִטְרִיף לִיהִי שְׁחִיטָה כָּלִל כִּינּוּ דְבִטְלָה
טְוִמָאָה וְסִיטְרָא אַחֲרָא לִיתָא וְהִינּוּ דְקָאֵמַר בְּמִדְרַשׁ חֲדוּשׁ תּוֹרָה מֵאֵתִי תִצָּא כְּלוֹמֵר לֹא
שְׂתִצָּא תּוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאֵתוֹ חֲלִילָה אֲלֵא חֲדוּשׁ תּוֹרָה פִּי חֲדוּשֵׁי דְאוּרִייתָא שִׁיפְרֵשׁ לָנוּ
טַעְמֵי תּוֹרָה לְמָה נִבְלָה אֲסוּרָה וְזוֹ מִן־תּוֹרַת: יֵצֵא זֶה שְׂמֻחַן־סוֹר תְּלִישָׁה וְקַבִּי: הַיְשִׁרִיפָה וְהִיא
דְּאִית לְהוּ לְרַבְּנָן בְּפֶרֶק נִגְמַר הַדִּין גְּבִי וְתִלִּית אֹתוֹ עַל עֵץ שְׂאֵם הָעֵץ נֶעוּץ בְּאָרֶץ שְׁפִיר
דְּמִי אַע"ג דְּמֻחַן־סוֹר תְּלִישָׁה מִשּׁוּם דְּתִלִּישָׁה לָאוּ כְּלוּם הוּא לֹא דְמִי דְשָׂאָר חֲשִׁיבֵי טְפִי
מֻחַן־סוֹר מִעֵץ הַנְּעוּץ בְּאָרֶץ וְכֵה"ג תִּינְרְצוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם אֵהָא דְאֵמַר בְּפֶרֶק פִּי־סוּי הַדָּם דְעַפְר
עִיר הַנִּינְדַחַת שְׂרִי.

דָּף קִיג רֵא יְרִיחוֹ עַל שֵׁם עִיר אַחֲרַת וְלֹא עִיר אַחֲרַת עַל שֵׁם יְרִיחוֹ נִפְקָא לִיהִי מִדְּכַתְב
אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יָקוּם וּבְנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ דַּה"מ לְמִיכְתָּב אֶת הָעִיר הַזֹּאת
וְתוֹ לֹא מִשְׁמַע דַּה"ק אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יָקוּם וּבְנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת דְּהִינּוּ גוּף הָעִיר אַע"ג
דִּישְׁנָה אֶת שְׂמָה וְאֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יָקוּם וּבְנָה אֶת שֵׁם הָעִיר הַזֹּאת שְׂשִׁמָה יְרִיחוֹ אַע"ג
דִּיבְנָה עִיר אַחֲרַת אֲסוּר לְקַרְאָתָהּ יְרִיחוֹ.

וְהַשְׂתָּא הָא דְכַתִּיב בְּנָה חֵיאל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ הִינּוּ עִיר אַחֲרַת עַל שֵׁם יְרִיחוֹ שְׁקָרָא
שְׂמָה יְרִיחוֹ וְלֹא יְרִיחוֹ עֲצָמָה מִדְּלֹא כַּתִּיב בְּנָה חֵיאל בֵּית הָאֱלִי אֶת הָעִיר יְרִיחוֹ דִּהְנָה
מִשְׁמַע שְׂבִנָּה אֶת הָעִיר עֲצָמָה אָבֵל אֶת יְרִיחוֹ מִשְׁמַע דְשֵׁם הָעִיר בְּנָה שְׁקָרָא עִיר אַחֲרַת
עַל שֵׁם יְרִיחוֹ דְּגַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמִי אֶת הָעִיר דְּקָאֵמַר הִינּוּ הָעִיר עֲצָמָה וְאֶת יְרִיחוֹ הִינּוּ שְׂמָה:
א"ל הָא דְקָמֵן דְּקָא קִפִּיד מֶר וַא"ת מֵאִי אִינְצִטְרִיף לְמִימַר לִיהִי הָא דְקָמֵן דְּקִפִּיד מֶר וְלֹא
הַשִּׁיב לוֹ אֲמַת הוּא דְקָא קִפִּיד מֶר עַל אַחָאָב וְאֵלִיהוּ נָמִי אֲמַאי הִנָּה קָא מִתְמַה וַא"ל קִפְדָּנָא
קָרִית לִי כִינּוּ דְאֵמַר הוּא דִּהְנָה קִפִּיד עַל אַחָאָב וַי"ל דְּצוּרְבָא מִרְבָּנָן דְּרַתַּח לָאוּ רִיעוּתָא
הוּא דְאוּרִייתָא הוּא דְמִרְתַּחָא לִיהִי דְכַתִּיב הֲלֹא כֹה דְבָרִי פֶּאֶשׁ כְּדִאִיתָא בַּפ"ק דְּתַעֲנִית
דְּכִינּוּ דְרוּאָה אֶת הָרֶשַׁע עוֹבֵר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה מְקַנָּא קִנְאָת ה' צְבָאוֹת וְקִפִּיד עָלָיו וְהִיא
מִדָּה טוֹבָה וְזִכּוֹת הוּא לוֹ וְהִינּוּ דַּה"ל קִפְדָּנָא קָרִית לִי דְבַכְה"ג שְׁהַקְפְדִּיתִי עַל שְׁעַבְדוֹ
עַפּו"ם אִינּוּ מִן הָרְאוּי לְקָרוֹת אוֹתִי קִפְדָּנָא וּלְכַף אִינְצִטְרִיף לְהַשִּׁיב לוֹ הָא דְקָמֵן דְּקִפִּיד
מֶר דְּקִפִּידָא זֹאת בְּשִׁבִיל כְּבוֹד עֲצָמָה עֲשִׂיתָ כֵּן לֹא לְקִנְאָת הַשֵּׁם: וְלֹא יְדַבֵּק בִּינְדָה מְאוּמָה
מִן הַחֲרָם סִיפָא דְקָרָא לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אַפּוֹ לְכַף דְרִישׁ שַׁכ"ז שְׁהַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם
חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם וְהִנָּה רְשָׁעִים לָאוּ בְּאֲנָשֵׁי עִיר הַנִּינְדַחַת אִי־רִי שְׁהָרִי כְּבָר נַעֲשֶׂה בְּהוֹן דִּין
דְּכַתִּיב בְּרִישָׁא דְקָרָא הִכָּה תִּכָּה אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר אָבֵל בְּגַנְבֵי אִי־רִי אוֹתָן הָרֶשָׁעִים שְׁגוּגִבִין
מִשְׁלַל עִיר הַנִּינְדַחַת וְקָאִי אוּלָא יְדַבֵּק בִּינְדָה מְאוּמָה מִן הַחֲרָם דְּסִמִּיף לִיהִי וְהִינּוּ דְאֵמַר רַב
יוֹסֵף מֵאֵן רְשָׁעִים גְּנָבִי: רְשָׁע אָבֵד מִן הָעוֹלָם וְכו' לְפִי שְׁהַעַ"ז עוֹלָם שֶׁל צַעַר הוּא כִּי־דוּע
אֲלֵא שְׁהַרְשָׁעִים מִתְעַנְּגִין בּוֹ וּלְכַף נִקְט רְשָׁע אָבֵד מִן הָעוֹלָם דְּכִשְׂמַת נֶאֱבֵד מִמֶּנּוּ כְּמוֹ

שנאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו אבל הצדיקים חיים בעה"ז חיי צער וכפשהו מתים פטורין מן הצער לכה נקט לשון פטור צדיק נפטר מן העולם.

והא דנקט קרא לישנא דאבדה לגבי צדיק דכתיב הצדיק אבד משום דקרא באנשי דורו הרשעים איירי שאין משימין על הלב מיתתו דלגבי דידהו פנאבד מהן דמי אבל צדיק עצמו חי הוא בעולם שפולו חיים כמו שכתב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים המקום יזכנו להיות מנוחלי העולם הבא כמו שכתוב ועמך פולם צדיקים וגו' אמר: וסליקא מסכת סנהדרין דף ב' שבועות שמים כתבו התוספות הא דלא פתח ה' מס' פל פינויי שכיפות פדפתח נדרים ונזיר וכו' בריש נדרים כתבו התו' משום דבשבועות ליפא דות שבועות לכה לא חש להזכירם דהתם בנדרים ונזיר קחשיב פינויים וידות: מראות נגעים שנים הא דלא קתני מראות הנגעים בה"א פדקתני ידיעות הטומאה יציאות השבת משום דטומאה לאו בידיעות תליא וכן שבת לאו ביציאות תליא אבל נגעים במראה תליא מילתא דשאת וספחת ובהרת מיני מראות גינהו פדלקמן וכל שאין לו מראות הללו לאו נגע הוא אלא שחין בעלמא לכה לא שייך למיתני מראות הנגעים פינו דנגעים גופייהו הן הן המראות את שיש בהן ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים וא"ת אמאי מפרש מילי דידיעות ברישא ונהדר מפרש שמים שהן ארבע בפרק ב' ובשבועות מפרש שמים שהן ארבע ברישא בפ' שלישי ונהדר מפרש מילי דשבועות כמו שכתבו התו' לקמן וי"ל דכינון דאיצטריף לפרוטי ידיעות תחילה פדאמר לקמן אידי דזוטרין מליייהו פסיק שרי להו ונהדר תני שבועות דנפישין מליייהו לכה מפרש מילי דידיעות ברישא דאי הנה מפרש שמים שהן ארבע דידיעות ברישא הנה צריף לפרש נמי שמים שהן ארבע דשבועות בתר הכי מיז דכינון דקאי לפרוטי שמים שהן ארבע דקתני רישא לא שייך להפסיק ולמיתני בינייהו מילי דידיעות ברישא ובתר הכי מפרש שמים שהן ארבע דידיעות ודשבועות פלי הפסק ונהדר קתני מילי דשבועות: פתח בשבועות ומפרש דידיעות הטומאה מעיקרא הנה ליה לסדר הא דקאמר בתר הכי שבועות שמים שהן ארבע שמים שאוכל ולא אוכל וכו' וה' פירקא הנה ליה לסדר לקמן בפסקא דאת שיש בהן ידיעה בתחילה וכו' פסדר המשנה וי"ל דאהא דמשני שבועות דידיעות דגבי הדדי פתיבין וכו' פריף דאי לא ה' שינויא איפא למימר דידיעות הטומאה שמים שהן ארבע נמי תני הכא אידי דתני שבועות כמו שבת ונגעים ואידי דתני הכא דידיעות שמים שהן ארבע תני נמי הכא מילי דידיעות אידי דאידי וכינון דידיעות ומילי דידיעות לאו עיקר גינהו בהאי מסכתא אלא אידי בעלמא לכה מפרש להו ברישא דפסיק שרי להו בדבר שהוא טפל ומתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחילה ובתר דשרי להו חוזר לעיקר המסכתא ומילי דשבת ונגעים דנפישין ואית בהו פדי מסכתא לכה קתני להו לכל אחד במסכתא באפי נפשיה אבל דידיעות דזוטרין מליייהו ולית בהו פדי מסכתא לכה תני להו הכא אידי דקתני דידיעות הטומאה שמים שהן ארבע אבל השתא דקאמר דשבועות וידיעות תני להו גבי הדדי פינו דגבי הדדי פתיבין ודמיין להדדי א"כ דידיעות עיקר גינהו הכא כמו שבועות לכה פריף פתח בשבועות ומפרש דידיעות ומשני דאע"ג דידיעות נמי עיקר גינהו אפ"ה פינו דזוטרין מליייהו פסיק שרי להו: דף ג' פתח בשבועות ומפרש דידיעות כתבו התוספות וליפא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא דהא ממראות נגעים סליק.

ועוד נראה דלא שייך למימר במאי דסליק פתח אלא פי ההיא דבמה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין וכו' במה טומנין אין טומנין וכו' במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא וכו' כדאיתא בריש נדרים דהנה פוליהו פירושא קמפרש לה למאי דתני מעיקרא לכה זימנין דמפרש ההוא דסליק מיניה ברישא אבל הכא מילי דידיעות מילתא אחריתא הוא ולא לפרושי למאי דתני מעיקרא לכה פריה ליתני דיני דשבועות מעיקרא פיון דפתח בשבועות: קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פתבו התוספות פירוש ולית ליה דרבא אלא דריש לשוא לשוא שני פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר וכו' ולא משמע פן מדנקט סתמא קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו משמע דבכל התורה פולה ס"ל הכי כדפי' רש"י ז"ל ועוד דא"כ מאי קאמר בסמוך אילימא הא סתמא דתנו אבל המותר בטוהור וכו' והא איכא למימר דהנה סתמי לא פליגי אהדדי דבשבועות סתם לן דלוקין אלאו שאין בו מעשה משום דדריש לשוא לשוא אבל אם בעלמא ס"ל דאין לוקין ולכה נראה דהא דמשני קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו בכל התורה פולה קאמר כדפירש רש"י ומה שהקשו התוספות דאמאי מיייתי מילתא דרבא אדרבא הנה ליה לאתויי מילתא דרבי יוחנן דאמר לשוא לשוא ב"פ וכו' ודריש מיניה ר' ישמעאל בין אוכל ולא אוכל בין אכלתי ולא אכלתי ולית ליה דרבא נראה דלאו קושיא היא דנדאי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולא דריש לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין וכו' אלא לשום דרשה אתיא לדידיה נדאי לית ליה דרבא אבל למאן דדריש לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר על פרחו אית ליה נמי הא דרבא דאי לית ליה א"כ תקשי ליה אמאי אפקיה רחמנא לשבועת שקר בלשון שוא לפירש"י ז"ל וכן לפירוש ר"ח ז"ל דכיון דדריש לשוא לשוא וגלי רחמנא גבי עדות דשוא ושקר אהד הו ע"כ לא מרבינן אלא אכלתי ולא אכלתי וכדמפרש בהדיא בקרא דמי ויהי נקט רבא בפירוש רבתי תורה וכו' ולא שייך למימר דרבי ישמעאל לית ליה הא דרבא דכיון דדריש לשוא לשוא שתי פעמים הנה ליה מילתא דרבא כדמפרש בהדיא: התראת ספק היא פתבו התוספות אבל משום דהוי לאו שאין בו מעשה לא מופטר דקסבר דלוקין עליו ותימא דבסוף פ"ד מיתות פטר ר"ל חסמה וכו' קושיות התוספות היינו לפי המסקנא דהדר ביה ש"ס מהא דמשני לעיל קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו להכי ליכא למימר דדוקא גבי שבועה אית ליה לר"ל דלוקין עליו דדריש לשוא לשוא ב"פ כדר' ישמעאל לפי התוס' דהא לא קיימא הכי וכיוו דלא אשכחן שום תנא דמחלק בהכי ואדרבא אשכחן תנא דמתניתין דמיייתי בסמוך דאית ליה דאפי' בשבועה אין לוקין דתני שבועה שלא אוכל כפר זו שביעה שלא אוכלנה וכו' לכה צריך לומר דר"ל נמי לא מחלק בהכי דאל"ה תקשי ליה מתני' דמיייתי בסמוך קסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו הא דלא קאמר אלא אע"ג דהדר ביה משום דלא נזכר אמורא קודם לכן כמו שכתבו התוספות בכמה דוכתי: דף ד' אבל אוכל ולא אוכל לא לקי פתבו התוספות וכן מיייתי לעיל שפיר ממתני' דמותיר בטוהור אע"ג דאיכא למימר דפטר משום דיש בהן התראת ספק דמ"מ דמיייתי ראיה דפליג תנא אמתני' וא"ת ומגזל דפליג דלמא מתניתין דהכא איירי בזורק כפר לים דהוי התראת נדאי כמ"ש התוספו' דלעיל לא שייך לשנויי דמתני' משמע ליה דאיירי כמתניתין דלקמן דהא לעיל

אפתי לא הוי אסיק אדעתיה מתני' דלקמן וי"ל דכיון דהא נמי חשיב התראת ספק למ"ד ביטלו ולא בסלו לכה לא ניחא ליה לדחויי הכי פיון דלא הוי אליבא דכ"ע ולהכי קאמר ודלמא רבי יהודה היא דניחא טפי: מראות נגעים מאי מלקות איפא יציאות שבת מאי מלקות איפא וא"ת אמאי לא מפרש ש"ס יציאות השבת ברישא פסדר דנקט ליה במתני' וי"ל דאורחא דש"ס הוא בכולהו דנכתא היכא דבעי לדחויי מלתא דאמורא בתיובתא קא מותיב מעיקרא תיובתא דלאו אליממתא ולבסוף קא מותיב תיובתא אליממתא דסליק מינה בתיובתא וכו' בכ"מ פריה ש"ס פירכא כל דהו ברישא נהדר פריה פירכא אליממתא והכא נמי מדיעות אלים ליה לאקשוני פיון דבהדיא קתני הרי זה בעילה ויורד העלמה בינתיים אלמא דלקרבו איירי לכה פריה ממראות נגעים ברישא ומפרש להו ממטה למעלה והשתא ניחא הא דקאמר בסמוך הא ל"ק אם אין לה קושיא אחרת דמנא הנה ידע דאית ליה תו קושיא אחריתי דלמא לא הנה קשיא ליה אלא הו קושיא לחודא אלא משום דהו קושיא לאו אליממתא היא וכיון דאקשי ליה מעיקרא ממראות נגעים ובתר הכי מיציאות השבת שלא פסדר המשנ' הנה ידע דמדיעות קא בעי לאקשוני ליה קושיא אליממתא באחרונה דאורחא דש"ס לכה קאמר ליה אי משום הא לא קשיא דלאו אליממתא היא פשיטא דאית לה קושיא אחריתי ולפי מה שכתבו התוספות דהא דקשיא ליה דיעות היינו פי מוקמינא מתניתין כר"ע אבל פרבי ישמעאל ולמלקות ניחא וכו' ולכה קאמר א"ה דיעות כו' א"כ בתר הכי דקאמר נמי א"ה שפתיים שהן ארבע פתתי הוא דהניין וכו' איפא למימר נמי דדוקא אמאי דמוקי לה כר"ע ולמלקות פריה אבל כר' ישמעאל ולמלקות ניחא פיון דלדידיה מתני' בין לקרבו בין למלקות איירי איפא למימר דה"ק שבועות שפתיים בין לקרבו בין למלקות שהן ארבע למלקות דיעות הטומאה שפתיים בין לקרבו בין למלקות שהן ארבע לקרבו וכו' הא דקתני והעלם בינתיים וכו' לר' ישמעאל ניחא פיון דבקרבו נמי איירי וא"כ אתי שפיר הא דמפרש ש"ס מראות נגעים ברישא דכיון דבתר הכי הא בהא תליא אי לאו דמפרש מראות נגעים ברישא הוצרכו לפרשו בתר איקימתא דרב יוסף דמוקי לה פרבי ולא אורחא דש"ס לפרש אוקימתא קמייתא בתר דהדר מינה: הא לאו הכי מיתוקמא כר"ע קשיא דיעות תימא דהא ודאי אי הנה סבר ר"ע לאו שנינו לאזנהרת מיתת ב"ד לוקין עליו הנה אתי מתניתין שפיר כר"מ ולא הנה ק"ל דיעות וכו' כמ"ש התוספות ומה שכתבו דקשיא ליה דיעות פי מוקמינא מתניתין כר"ע דוקא פדמסיק בתר הכי אי הכי דיעות התראות מבעי ליה וכו' דבריהם נראים תמוהים חדא מדנקט סתמא קשיא דיעות משמע דקושיא דלעיל קא קשיא ליה ועוד דר"ע מאי משני לאו אמרת ר' ישמעאל היא ולמלקות וכו' דלא משני מאי דאקשי ליה וליכא למימר דהתראו הנה סבר דאקשי ליה דיעות בפשטא דשמעתא דא"כ הדרא קושית התוספות לדוכתא.

ועוד דלפירושם בתר הכי דקאמר נמי אי הכי שפתיים שהן ארבע פתתי הוא דהניין איפא למימר נמי דדוקא אמאי דמוקי לה כר"ע ולמלקות פריה אבל פרבי ישמעאל ולמלקות ניחא פד פירשתי לעיל וא"כ אמאי קאמר אלא א"ר יוסף רבי היא אמאי הדר ביה מאוקימתא קמייתא והא אליבא דרבי ישמעאל מתוקמא שפיר ולא דחי אלא אוקימתא דר"ע על פירוקה נראה דקס"ד דמקשה דכי משני לעיל מתניתין רבי ישמעאל היא ולמלקות היינו דוקא בבא דשבועות וכו' יציאות השבת ומראות נגעים אפשר נמי לאוקמי

לענן מלקות אַבל ידיעות א"א פֿלל לפרש לענן מלקות פֿינן דבֿהדיא קתני הרי זה בעולה ויורד והעלם בינתים ושמים שהן ארבע אלמא דלענן קרבן איירי פֿדמסיק ואי משום דומיא י"ל דהנה סבר שיתרץ לו אינה תירוץ דאף ע"ג דמראות הנגעים לא הוי דומיא דאינה אפ"ה ניחא אַבל לאוקמי ידיעות לענן מלקות מלתא דלא אפֿשר הוא ולכֿה הנה סבר דכי קאמר מש"ה קא מוקמינא פֿרבי ישמעאל דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ה"ק דמש"ה קא מוקמינא מתניתין פֿרבי ישמעאל ולמלקות פֿי תלת מילי ידיעות ודאי לא מיתוקמא למלקות פֿדפֿירשתי ולא מוקמינא לה למתני כר"ע ולמלקות בתלת מילי דהא ניחא טפי לאוקמי מתני פֿרבי עקיבא כדפֿירש"י ו"ל אלא משום דאית ליה דאין לוקין אלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ולכֿה פֿריה הא לאו הכי קיימא כר"ע קשיא ידיעות ידיעות שמים שהן ארבע לא מיתוקמא כר"ע דאמר על העלם טומאה הוא חייב וכו' פֿדפֿירי לעיל וה"מ למיפֿרה ליה והא אינה תלת מילי מיתוקמי שפיר אליבא דר' עקיבא אפֿילו לענן קרבן אלא דעדיפא פֿריה ליה דמשום ידיעות א"א לאוקמי מתני כר"ע פֿלל.

ומשני לאו אמרת רבי ישמעאל היא ולמלקות ר"ע נמי ולמלקות פֿי דבין לרבי ישמעאל בין לר"ע פֿולה מתניתין למלקות איירי אפי' ידיעות נמי ונהו אתי מתניתין שפיר כר"ע אי לאו דאית ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו והיינו דקאמר א"ה ידיעות נמי למלקות איירי ידיעות התראות מיבעי ליה וכו' א"ה ידיעות נמי למלקות איירי שמים שהן ארבע תרתי הוא דהיינו וכו' אַבל מעיקרא פי מוקי לה פֿרבי ישמעאל הנה סבר ידיעות ודאי לענן קרבן איירי פֿדפֿירשתי: ת"ל ונעלם ונעלם שני פעמים כמ"ש ר"ת ו"ל דמנעלם יתירא דריש מפֿלל דידע ורבי מונעל' דאתי לגופי' דריש מפֿלל דידע ידיעות בית רבו דמדכתי' או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ונעלם ממנו צ"ל שֿלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא דאי לא הכי מאי ונעלם ממנו דמשמע שנועלם ממנו מה שנגע בטומאה תיפוק ליה שאינו יודע פֿלל שהנוגע בטומאה טמא.

מיהו קשה לפירוש זה דאמאי נקט ר' ידיעה שנייה טפי מר"ע דקאמר והוא ידע הרי כאן שתי ידיעות דהא ר' עקיבא נמי סבירא ליה הכי ולא פֿליגא אלא בידיעה קמייטא דמר ליה לה מונעלם יתירא ומר ליה מונעלם דאתי לגופיה ולפֿירוש שני שפֿתבו התוספות ניחא ואתי שפיר נמי לישנא דמניין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בפֿסוף וכו' משמע ידיעה דבסוף נמי ליה לה מונעלם ונעלם שתי פעמים: לישנא אחריןא אשכחן בידיעות דס"ל כר' ישמעאל קצת תימה דמאי נפקותא איבא בין הלשונות והלא אין הפרש ביניהן ולמאי שפֿתבו התוס' לעיל דאיתא בירושלמי דרבי ישמעאל פֿרבי ס"ל דבעי ידיעות בית רבו ויש"ס דידן פֿליגא אירושלמי וסבר דלר' ישמעאל לא בעינן ידיעה בתחילה פֿלל אפי' ידיעות בית רבו איפא למימר דלישנא אחריןא סבירא ליה דלר' ישמעאל ידיעות בית רבו מיהא בעינן פֿרבי והיינו דנקט אשכחן בידיעות דסבר לה כר' ישמעאל ולישנא קמא ס"ל דלר' ישמעאל לא בעינן בתחילה ידיעה פֿלל ולכֿה קאמר אשכחן בידיעות דאית ליה טעמיה דנפֿשיה דכרבי ישמעאל נמי לא ס"ל פֿינן דאיהו סבר ידיעות בית רבו מיהא בעינן ודוחק הוא ומהרש"ל מֿחקו: ריבא הפל ומאי רבי רבי פֿל מילי הכי איתא בכמה דוכתי נראה דלכֿה האריה וכפֿל ושינה לשונו דקאמר ריבא הפל ומאי רבי רבי פֿל מילי דה"ק ריבא ומיעוט וריבא ריבא הפל פֿי כֿה היא המדה והדר

מְפָרֵשׁ ש"ס פִּיצַד דְּנִין וְקָאָמַר מַאי רַבִּי פִּי מַאי מְרַבִּינָן כָּל מְקִילֵי וּמַאי מְמַעְטִינָן שְׁטָרוֹת וְהִשְׁתָּא הֵוִי דְּוּמְיָא דְּהָא דְּקָאָמַר בְּתַר הֵכִי כָּלֵל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָּן אֵלָא כְּעֵין הַפְּרָט דְּהֵיִינוּ נְמִי פֶּה הִיא הַמְּדָה וְהַדָּר מְפָרֵשׁ ש"ס פִּיצַד דְּנִין כְּעֵין הַפְּרָט וְקָאָמַר מַה הַפְּרָט מְפָרֵשׁ דְּבַר הַמְּטַלְטֵל וְכוּ': דָּף ה' דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל בְּמִים בְּמִים וְכוּ' פְּתַבוּ הַתּוֹס' תִּימָא דַר' יִשְׁמַעְעָל תְּנִי בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה מְדוֹת הַתּוֹרָה נִדְרָשְׁתָּ וְהָאִיכָא טְפִי וְכוּ' י"ל דַר' יִשְׁמַעְעָל כְּרַבְּנָן ס"ל דְּאָמְרֵי שְׁתֵּי כְּלָלוֹת הַסְּמוּכוֹת הַטַּל פְּרָט בִּינֵיהֶן וְדוּנָן בְּכָלֵל וּפְרָט וְתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל לָאו הֵיִינוּ רַבִּי יִשְׁמַעְעָל גּוֹפִיָה דְּהָא בַס"פ פִּיצַד הַרְגֵל קָאָמַר ש"ס מְנַה"מ אָמַר חֲזַקְיָה וְכוּן תַּנָּא דְּבִי חֲזַקְיָה אָמַר קָרָא וְכוּ' מִשְׁמַע דְּתַנָּא דְּבִי חֲזַקְיָה לָאו הֵיִינוּ חֲזַקְיָה: אָמַר לִיהֵ רַב פְּפָא לְרַבָּא וְכוּ' קִצַּת תִּימָה דְּמַאי קְוִשְׁיָא וְהֵלֵא כְּמַה עָמִי הָאָרְץ אִיכָא בְּעֵלְמָא דְּלֵא קָרָאוּ וְלֵא שְׁנוּ מִימֵיהֶם וְלֵא יָדְעוּ שְׁהַנּוּגַע בְּטוֹמְאָה טְמֵא וי"ל דְּעַם הָאָרְץ שְׁלֵא קָרָא וְלֵא שְׁנָה מִימֵיו רָשַׁע הוּא וּמְזִיד הוּא וְאִין סְבָרָא לֹא מֵר שְׁצוּהָ הַפְּתוּב לִיחִיד לְהֵם שְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה בַחוּץ לַכֹּפֵר עֲלֵיהֶם דְּזָבַח רָשָׁעִים תּוֹעֵבָה הִיא לְכֹהֵן מוֹקֵי לָהּ בְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה בֵּין הַעֲכוּ"ם דְּאוֹנָס הוּא וְהִשְׁתָּא נִיחָא דְּלֵא פְּרִיָה אַהָּא דְּדַרְרִישׁ מְקָרָא דְּנוֹנְעֵלִם לִידִיעַת בֵּית רַבּוּ וּמִי אִיכָא דְּלִית לִיהֵ וְכוּ' כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת מְשׁוּם דְּהֵנָּה יָדַע דְּאִיכָא לְאוּקְמִי בְּעַם הַרְץ דְּלֵא קָרָא וְלֵא שְׁנָה מִימֵיו וְאִשְׁמַעְיָנוּ הַפְּתוּב דְּלֵא הֵוִי בַר קָרְבָן אַא"כ יֵשׁ לוֹ יָדִיעָה בַּתְּחִילָה וִידִיעָה בַסּוּף וְהַעֲלֵם בִּינְתָּיִם לְאִפּוּקֵי עִם הָאָרְץ דְּלֵא ה"ל יָדִיעָה בַּתְּחִילָה אֲבָל אַמְתַּנִּיתִין פְּרִיָה שְׁפִיר דְּקַתְּנִי בְּהִדְיָא אִין בָּהּ יָדִיעָה בַּתְּחִילָה וְיֵשׁ בָּהּ יָדִיעָה לְבַסּוּף שְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה בַחוּץ מְכַפֵּר: חִיּוּבֵי מַאי נִינְהוּ יְצִיאוֹת תְּרַתִּי הֵוִינָן תִּימָה בְּלֵא הִיא דְּשַׁבַּת תְּקַשִּׁי אַמְתַּנִּיתִין דְּהִכָּא דְּקַתְּנִי יְצִיאוֹת הַשַּׁבַּת שְׁתֵּי שְׁהֵן אַרְבַּע מַה נִּפְשָׁה אִי לֵא תְּנִי אֵלָא חִיּוּבֵי חִיּוּבֵי מַאי נִינְהוּ יְצִיאוֹת יְצִיאוֹת תְּרַתִּי הוּא דְּהֵנִין וְאִי תְּנִי חִיּוּבֵי וּפְטוּרֵי וְהָא דְּוּמְיָא דְּמַרְאוֹת נְגַעִים קַתְּנִי מַה הַחֵם כְּוָלְהוּ לְחִיּוּבָא וְכוּ' וי"ל דְּאִי לֵא מְתַנִּיתִין דְּשַׁבַּת דְּשְׁמַעְיָנוּ מִינְהָ דְּהִכָּא לֵא עֵיקַר שַׁבַּת הוּא אִיכָא לְמִימַר דְּתַנִּי הִכָּא חִיּוּבֵי וּפְטוּרֵי וְאִי מְשׁוּם דְּלֵא הֵוִי דְּוּמְיָא לֵא קוִשְׁיָא הִיא דְּמְשׁוּם דְּוּמְיָא אִין לוֹ לְהַנִּיחַ מְלַפְרֵשׁ דִּינֵי שַׁבַּת כְּדַפְּנִי הַר"ר מִשָּׁה ז"ל וְקִצַּת קִשָּׁה דַא"כ לְעֵיל דְּפְרִיָה ש"ס הָא דְּוּמְיָא דְּמַרְאוֹת נְגַעִים קַתְּנִי מַה הַחֵם כְּוָלְהוּ לְחִיּוּבָא כו' אַמַּאי לֵא מְשַׁנֵּי דְּמְשׁוּם דְּוּמְיָא אִין לוֹ לְהַנִּיחַ מְלַפְרֵשׁ דִּינֵי שְׁבוּעוֹת וִידִיעוֹת כִּינּוּן דְּשְׁבוּעוֹת וִידִיעוֹת עֵיקַר נִינְהוּ הִכָּא.

לְכֹה נִרְאָה דְּהָא דְּפְרִיָה בְּסַמוּף וְהָא יְצִיאוֹת קַתְּנִי עַל פְּרָחָה לָאו הֵיִינוּ הָאִי דְּפְרִיָה לְעֵיל וְאַבוֹת מַאי נִינְהוּ יְצִיאוֹת וְכוּ' דְּהָא קְוִשְׁיָא דְּלְעֵיל רַב פְּפָא מְשַׁנֵּי לָהּ וְהָאִי דְּבְּסַמוּף רַב אֲשִׁי מְשַׁנֵּי לָהּ וְרַב פְּפָא וְרַב אֲשִׁי לָאו בְּחַד זִמְנָא הוּוּ וּמְסַתְּמָא הָא דְּפְרִיָה נְמִי חִיּוּבֵי מַאי נִינְהוּ יְצִיאוֹת וְכוּ' בְּתַר רַב פְּפָא אַקְשָׁנָה בִּימֵי רַב אֲשִׁי וַא"כ אִיכָא לְמִימַר דְּהָאִי דְּפְרִיָה לְעֵיל וְאַבוֹת מַאי נִינְהוּ יְצִיאוֹת כו' הֵנָּה יָדַע שְׁפִיר דְּאִיכָא לְשַׁנוּנֵי דְּשְׁתֵּי דְּהוֹצְאָה וּשְׁתֵּי דְּהַכְּנָסָה חֲשִׁיב וְהַכְּנָסָה נְמִי הוֹצְאָה קָרִי לָהּ וּלְכֹהֵן לֵא מְצִי פְּרִיָה אַמְתַּנִּי דְּהִכָּא מִיָּדִי אִי לָאו מְתַנִּי דְּשַׁבַּת וּמְקַשָּׁה דְּרַב אֲשִׁי לֵא הֵנָּה יָדַע הוּוּ מְקִלְתָּא וּלְהִכִּי פְּרִיָה וְהָא יְצִיאוֹת קַתְּנִי: וְקָא מְפָרֵשׁ הַכְּנָסוֹת לְאַלְתֵּר פְּתַבוּ הַתּו' דְּרִיב"א לֵא גְרִיס לְאַלְתֵּר דְּלֵא לְתַר מְשַׁמַּע בְּתַר הֵכִי בְּסִיפָא וְתִפּוּק לִיהֵ מְרִישָׁא גּוּפָא דְּלֵא מְצִינוּ לְאַשְׁכּוּחֵי שְׁנַיִם שְׁהֵן אַרְבַּע וְכוּ' אֲבָל אִי לֵא גְרִיסִי לְאַלְתֵּר נִיחָא דְּאִיכָא לְמִימַר דְּהָא דְּנִקְט וְקַמְפְּרֵשׁ הַכְּנָסָה הֵוִי כְּאֵלוּ אָמַר וְקָא קַתְּנִי הַכְּנָסָה דְּהֵיִינוּ רִישָׁא גּוּפָא מִיהוּ קִשָּׁה דְּכָל הַסְּפָרִים גְּרִיסִי לְאַלְתֵּר הִכָּא וּבְרִישׁ שַׁבַּת וְדוֹחַק נְמִי לֹא מֵר דְּקַמְפְּרֵשׁ הֵוִי כְּמוֹ וְקָא קַתְּנִי וְעוֹד תִּימָא דְּלְעֵיל פְּרִיָה וְהָא יְצִיאוֹת

קתני משמע דלא פריד אלא אהד דהכא משום דלא תני פטורי אבל אהיה דשבת דתני חיובי ופטורי ניחא ליה ואמאי והא לא משפחת לה בהוצאות גרידא שנים שהן ארבע וכו' כמ"ש התוספות ומה שתמצו נראה דוחק.

לכך נראה דאיהיה דשבת לא מצי פריד דאיכא למימר סיפא דקתני שנים שהן ארבע בחוץ לאו איציאות דרישא קאי אלא אשמים שהן ארבע דרישא קאי פאלו אמר ועוד שמים שהן ארבע אשפחן בחוץ ושמים שהן ארבע דרישא פוליהו ביציאות מנירי וה"ק יציאות השבת שמים לחיוב שהן ארבע לפטור בפנים פ"ל למטלטלין שהן מבפנים והוא מוציאן לחוץ ועוד אשפחן שמים לחיוב שהן ארבע לפטור בחוץ דהיינו למטלטלין שהן מבחוץ והוא מכניסן לפנים אבל אמתני דהכא דלא תני פטורי פריד שפיר דלא אשפחן ארבע חיובי בלא הכנסה והשתא ניחא דדייק רבינא ממתני דהתם דהכנסה נמי הוצאה קרי לה מדקא מפרש הכנסה לאלתר פ"ל ברישא דקתני כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את ידו בפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית וכו' והיינו הכנסה ומדקא מפרש הכי לאלתר משמע דקאי לפרושי רישא דמתני דקתני יציאות שבת שמים שהן ארבע ואפ"ה מפרש הכנסה אלמא דהכנסה נמי הוצאה קרי ליה וכן משמע מפירוש רש"י ז"ל בריש מסכת שבת: א"כ טהרת סיד מלצרף כתבו התוספות תימא תיקשי ליה נמי טהרת בהרת מלצרף וכו' יש לומר כדפירש"י ז"ל דבהרת ושאת שמצטרפין ילפי מוהיה וכן צריך לומר בסמוך דקאמר ש"מ דשמיע ליה לר' עקיבא דאמר פוליהו לבהדי שאת מצטרפין מדנקט פוליהו ולא נקט תרנוייהו משמע דבהרת נמי מצטרף בהדי שאת וע"כ מוהיה דריש לה ומה שהקשו מהא דירושלמי דריש מכילתין כבר כתב רבינו שמשון ז"ל דלא גרסינן מלמד שאין מצטרפין אלא מלמד שהן מצטרפין דוהיה ל' יחיד וכן לנגע לשון יחיד משמע דתרנוייהו שאת ובהרת פי חדא נינהו ומצטרפין ומה שהקשו דא"כ תולדות נמי יצטרפו י"ל דוהיה דוקא אשאת ובהרת דכתיב בהדיא קאי אבל תולדות לא כתיבי בהדיא: דף ו' ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה כתבו התו' ויפרשו דמצטרפין זה לזה הסמוכים במעלה אחת וכו' וזה דוחק דמשמע דיאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה ותו לא ועוד דא"כ מאי דייק בסמוך ואלו מסיד ולמעלה לא קאמר ש"מ דשמיע ליה דכולהו בהדי שאת מצטרפין דלמא ר"ע נמי כרבנן ס"ל וכ"ע ידעי דתולדה דבהרת סיד ותולדה דשאת קרום ומלתא דפשיטא הוא וה"ק יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה ויפרשו דמצטרפין אבית לתולדות.

לכ"נ דמתני לא אתי לאשמעי' דנגעים מצטרפין דקרא בהדיא כתיב דמצטרפין מדקרי לה ספחת לשון טפילה כדאמרי לקמן. וכיון דליכא אלא ארבע מראות נגעים מקרום ולמעלה זה למעלה מזה לכך שאל יאמרו מקרום ביצה ולמעלה ט א וממילא שמעינן דלמטה מקרום הפל טהור ולמעלה הימנו הפל טמא ולמה הזכירו שמומיהו והשיב לו לומר שמצטרפין זה עם זה נראה מדלא השיב לומר שמצטרפין ותו לא ונקט זה עם זה משמע דה"ק ליה שאם יחמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא כיון דקרא כתיב דמצטרפין ה"א דכולהו מצטרפי בהדי הדדי לכך הזכירו שמומיהו כסדרן זה אחר זה לומר שמצטרפין זה אחר זה דוקא כסדר שמומיהו אמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה דכיון דיאמרו דמקרום ולמעלה מצטרפין המראות זה עם זה הוי נמי משמע

דווקא זה עם זה פסדר המעלות זה אחר זה הן מצטרפין ואע"ג שלא הייתי יודע כל דין צירופן מה בכך דהשתא נמי כו' כמ"ש התוס' ומשיב דבעינו דווקא שיהא בקי בהן בשדוותיהן והשתא דניק שפיר ואלו מסיד ולמעלה לא קאמר ש"מ דשמיע ליה לכולהו בהדי שאת מצטרפין אפי' סיד דאי לאו הכי לא הווי מצי למימר מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה דזה עם זה הנה משמע דכולן פסדר מעלותיהן זה אחר זה מצטרפין נמצא דסיד הנה מצטרף ב די שאת שהוא למעלה ממנו ואם פן הכי איבעי ליה למימר יאמרו מקרום ביצה ולמעלה ומסיד היכל ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה דאז היינו מפרשים זה עם זה וזה עם זה פל תולדה בהדי אב שלו שהוא למעלה ממנו מדלא אמר הכי ש"מ דשמיע ליה לר"ע דאמר פנלהו וכו': כל פהן שאינו בקי ובשמותיהן כו' פתבו התוספות דאם ישאל בקי עמו אפי' פהן שוטה אומר לו ישאל כו' והכי איתא בהדיא בתורת פהנים חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לפהן אע"פ שהוא שוטה כו' והאמר בפ"ק דערבין הפל פשרים לראות את הנגעים לאתווי מאי לאחווי שאינו בקי בהן ובשמותיהן והאמר מר שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים אמר רבינא ל"ק הא דמסברי ליה וסבר הא דמסברי ליה ולא סבר משמע דבעינו שיהא הפהן פקח קצת דמסברי ליה וסבר אבל שוטה לא יש לומר דהתם לא אפהן הטמא קאי אלא אישראל הרואה את הנגע קאי דהא דתנן הפל פשרים לראות את הנגעים לאו בכלהנים דוקא איירו דהכי איתא ברפ"ג דנגעים הפל פשרים לראות את הנגעים אלא שהטומאה והטהרה ביז פהן משמע דהפל פשרים בישראל איירי וקאמר התם דהפל אתי לאתווי אפילו ישראל שאינו בקי בהן ובשמותיהן ומפרש לה רבינא והוא דמסברי ליה לישראל וסבר אבל פהן אפילו שוטה נמי והיינו מ"ש התוספות וא"ת ומה לנו לנה הישראל הואיל ויש שם ישראל אחר וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ק ט' מהלכות טומאת צרעת דאפילו הנה הפהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט וכו' ובכסף משנה פתב שם אבל איפא למיזק על מה שאמרו דמסברי ליה וסבר במאי עסקינן אי בשאינו סומך על עצמו מאי איירא דמסברי ליה וסבר אפילו פהן שוטה נמי כמ"ש רבינו בסמוך משמע דס"ל דהא דמשני התם הא דמסברי ליה וסבר אפהן קאי ולכך דחק שם וכתב דהאי שוטה לאו דוקא הוא דצריך שיהא פקח קצת דמסברי ליה וסבר אלא דלגבי חכם ישראל קרי ליה שוטה וכו' ואין נראה דכיון דמשברי ליה וסבר לאו שוטה הוא פדאיתא בפ"ק מי שמת גבי ההוא פחות מן עשרים דזבין נכסים דקאמר רבא דמסברי ליה וסבר מיידע ידע וכו' וכל שכן במראות נגעים דחמירי דלאו שוטה הוא היכא דמסברי ליה וסבר לכך נראה פדפיר' דבשוטה ממש איירי והא דקאמר התם הא דמסברי ליה וסבר אישראל הרואה קאימשל דרבנו למה הדבר דומה תימה דמאי קשיא ליה ומאי נפקא ליה מינה במשל זה ועוד דבמאי קמיפלגי הני אמוראי דכל חד מיייתי מילתא אחריתי ועוד קשה במשל דר' חנינא דאמר מעיקרא מלכו של זה למעלה ממלכו של זה הילך בעי למימר הכי וכי לא ידע דהיינו זה למעלה מזה.

וכן קשה במלתא דרב אדא בר אבא. ונראה דקשיא להו במלתא דרבנו דאמרי סיד מצטרף בהדי בהרת וקרום בהדי שאת והלא אין סברא לומר פן דכיון דסדר לבנוניתן שלג וצמר וסיד וקרום מסתבר למימר דבסדר הזה הן מצטרפין מעלה אחר מעלה לאפוקי בהרת שהוא למעלה מן הסיד שתי מעלות וכן שאת למעלה מן הקרום שתי

מעלות לא לכה קאמר ר' חנינא שהוא משל לתרי מלכי ותרי אפרכי ומלה אחד חשוב מחבירו.

וממילא האפרכי נמי אחד חשוב מחבירו דאז פשמלקין בדרה אורח ארעא הוא שילה מלכו של זה למעלה ממלכו של זה ואפרכו של זה למעלה מאפרכו של זה וה"נ ד' מראות נגעים מצטרפין על זה הסדר ופריה האי זה למעל' מזה וזה למעלה מזה הוא דקס"ד דהמלכי' והאפרכי' בשביל אחד הנה מהלכין זא"ז ממש לכה פריה וקא זה למעלה מזה הוא.

ומשני אלא מלכו של זה למעלה מאפרכיה דנפשיה כו' דבשני שבילין הן מהלכין דלאו אורח ארעא שילה מלה אחר מלה דאע"ג שהוא קטן ממנו מ"מ מלכות באפיה נפשיה הוא וגנאי הוא לו שילה אחר המלה כעבד אע"פ שהוא גדול ממנו אלא מלכו של זה הולך למעלה מאפרכי' דנפשיה בשביל אחד זא"ז וכן מלכו של זה הולך למעלה מאפרכיה דנפשיה בשביל אחר זה אחר זה וקא דקאמר מעיקרא מלכו של זה למעלה ממלכו של זה היינו משום דאע"ג דאין מלה הולך אחר מלה זה אחר זה ממש בשביל א' מ"מ פשהן הולכין בשני שבילין אינם הולכין זה אצל זה בשנה דגנאי הוא למלה גדול שילה עמו מלה קטן שנה בשנה אלא פסדר הנה הן מהלכין מלה גדול הולך תחילה בשביל אחד ומלה קטן הולך בשביל אחר למטה ממנו ואפרכיה דמלה גדול הולך אחריו בשביל שלו למטה ממלה ואפרכיה דמלה קטן הולך ג"כ אחריו בשביל שלו למטה מאפרכיה דמלה גדול נמצא דתרונייהו איתגהו מלכו של זה למעל' ממלכו של זה ומלכו של זה למעלה מאפרכיה דנפשיה פנהו ולפי משל זה ניחא קא דסבירא להו לרבנן דסיד מצטרף בהדי אף על גב שהוא למעלה ממנו שתי מעלות ואינו מצטרף בהדי שאת אף על גב דליכא אלא מעלה אחד דכי היכי דכל איפרכוס הולך אחר מלכו בשביל אחד אף על גב דמלכו למעלה ממנו שתי מעלות אפילו הכי פיון דתרי גוונני ניגהו דכל חד מלכא באפיה נפשיה הוא לאו אורח ארעא שילה מלה אחר מלה ואיפרכוס אחר איפרכוס אלא כל איפרכוס הולך אחר מלכו ואין הולכין פסדר חשיבותן זה אחר זה ה"נ גבי ארבע מראות נגעים אע"ג דסדר לבנוניתן שלג צמר סיד קרום אפילו הכי פיון דתרי גוונני לבנונית ניגהו אין מצטרפין פסדר לבנוניתן אלא כל גוון מצטרף לגווננו דשלג וסיד גוון אחד הוא וצמר וקרום נמי גוון אחד הוא דאע"ג דכולן מין לובן הן מ"מ מחולקין הן לתרץ גוונני כמו בצבע אדום דאיכא תרי גוונני אדום בהיר ואדום כהה וכל גוון יש לו כמה מעלות הכי נמי במין לובן איכא פרי גוונני לובן וכל גוון יש לו מעלות ולכה אית להו לרבנן דסיד מצטרף עם השלג אע"ג דגבוה ממנו שפי מעלות משום דגוון הסיד דומה לשלג וכן קרום מצטרף עם הצמר משום דדמיין להדי וחד גוונא ניגהו.

רב אדא בר אבא אמר וכו' משום דבמשל דרבי חנינא צריה להוסיף ולומר דאיירי פשמלה אחד חשוב מחבירו ולא כ"ע ידעי הך מילתא דמימר אמרי מה לי מלה זה מה לי מלה זה כולהו כי הדדי ניגהו לכה נשא משלו במלכא ואלקפתא רופילא וריש גלותא דבמי' דרב אדא היו הפל יודעין דמלכא חשוב מאלקפתא ורופילא מריש גלותא.

ופריה האי זה למעלה מזה הוא אלא כגון מלכא ורופילא כו' כדפירשתי במשל דרבי חנינא. רבא אמר כגון שבור מלכא ושך דבימי רבא לא היו בקיאים באותן שררות דנקט

רב אדא וילכה נשא משלו בשבו' מלפא וקיסר דמקרא מלא הוא דקיסר עדיף ורב פפא לא אסיק אדעתיה ההוא קרא ועוד דרבא אקדים שבויר מלפא לקיסר לכה קאמר ליה לרבא הי מנייהו עדיף פי' וא"כ אין תועלה במשל שלך רבינא אמר כגון גלימא דעמרא וכו' דמשלו דרבא נמי לאו מילתא דפשיטא הוא שהרי רב פפא שאל הי מנייהו עדיף וילכה נשא משלו בגלימא דעמרא ושחקה כו' דמלתא דפשיטא הוא וכ"ע ידעי דגלימא דעמרא חשיב טפי מסדינא דכיתנא וממילא שחקי דגלימא דעמרא חשיבי שחקי דסדינא דכיתנא וכפי סדר חשיבות של הבגדים פן סדר צירופן של הנגעים דעמרא וכיתנא נמי תרי גווני נינהו וכדפי' במשל דרבי חנינא ומשל דר' עקיבא נמי יש לפרש דקשיא ליה איפכא דנהי דסדר לבנוניתו שלג וצמר סיד קרום אפ"ה פיו דתרי גווני נינהו משתבר פפי למימר דכל גוון מצטרף לגונו סיד בהדי שלג וקרום בהדי צמר כדאמרי רבנן לכה קאמר דמשל דר' עקיבא דומה לד' כוסות של חלב אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין וכו' פי' דאע"ג דשלג וסיד חד גוונא הוא מ"מ רחוקין הן בלבנוניתו זה מזה הרבה כרחוק לבנוניתו של כוס חלב שנפלו לתוכו שמונה טיפין דם מלבנוניתו של כוס חלב שלא נפלו לתוכו אלא שתי טיפין דם דכיון דנפל לאחד שלשה חלקים דם יותר ממה שנפלו לחבירו הרי הן רחוקין זה מזה בלבנונית הרבה דודאי אלו היו ארבע מראות נגעים הללו דומין לארבע כוסות של חלב אחד נפלו לתוכו שתי טיפין ואחד נפלו לתוכו שלשה טיפין ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין ואחד נפלו לתוכה חמשה טיפין אז הנה מסתבר למימר שיצטרף סיד בהדי שלג פיון דחד גוונא נינהו ואין רחוקין זה מזה הרבה דלא הנה סיד רחוק מן השלג כי אם חלק אחד אבל השתא דשלג דומה לכוס שנפלו לתוכו שתי טיפין וסיד דומה לכוס שנפלו לתוכו שמונה טיפין הרי הסיד רחוק מן השלג ג' חלקים לכה ש"ל לר"ע דמסתבר טפי למימר שיצטרף הסיד עם הצמר אף על גב דתרי גווני מלפא מלפא איפרכא איפרכא לוכן נינהו פיון דאין רחוקין זה מזה אלא חלק אחד ממה שיצטרף הסיד עם השלב אף על גב דחד גוונא הוא פיון שהן רחוקין זה מזה שלשה חלקים והשתא ניחא הא דבכוס רביעי נקט שנפלו לתוכו שנים עשר טיפין ולא כפל הטיפות כי היכי דלא תיקשי קרום נמי אמאי מצטרף בהדי צמר ונלא רחוקין הן זה מזה שלשה חלקים א קאמר שנפלו לתוכו שנים עשר טיפין דהשתא אין הקרום רחוק מן הצמר אלא שני חלקים ומ"ד שש עשרה טיפין נראה דסבר דזה למעלה מזה דר' עקיבא בכל ארבעה מראות קאמר דקרום נמי לא מצטרף אלא מעלה אחת בהדי סיד לפי שאין רחוק ממנו אלא חלק אחד אבל בהדי צמר מצטרף פיון דרחוק ממנו ג' מעלות: דף ז' אי הכי תרומה נמי לכאורה תימה דמאי פריה וקא אי אפשר לומר פן דא"כ גזירה שנה דרבי למה לי גילף כולהו מבגנן אב דלעיל.

ולכא למימר דאי הנה ילפינן מבגנן אב ה"א אפי' טמא ששימש דא"כ השתא נמי דיילפינן להו מהיקישא איכא למימר הכי דכי היכי א טמא ששימש דבמזיד חייב מיתה מג"ש דחילול חילול מתרומה הכי נמי איכא למילף מיניה דבשוגג הוי בקרבן עולה ויורד דאין ג"ש למחצה.

וכן קשה במ"ש התוספות לקמן דאי לאו ג"ש דרבי לא הנה מרבינן נבלה עוף וה"א דבה אתי למעוטי תרומה דא"כ לא לכתוב ג"ש ולא בה ונילף כולהו מבגנן אב. ולא קושיא היא דהכי פריה אי הכי תרומה נמי גילף מהיקיש וכוון דתרומה נמי איכא למילף מהיקישא

כמו מקדש א"כ הדרא קושיא לדוכתא אפתי מנא לה שאין הפתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו אימא בטומאת קודש ותרומה הפתיב מדבר ולא בטומאת מקדש דכיון דמקדש ותרומה תרנוייהו מצינו למילף מהיקושא אם כן מנא לה לרבות מקדש ולהוציא תרומה אימא איפכא או נימא דבטומאת קודש לחודא הפתוב מדבר והשתא ניחא מ"ש התוספות לקמן דאי לאו ג"ש דר' ה"א דבה אחי למעוטי תרומה דלא תימא אתיא בהקישא ולא מקדש.

ולפי זה אתי שפיר דלא תיקשי לר' יוחנן דמוקי לה קרא דבכל קודש לתרומה גרידא כדאימא במכות ולדידיה לא איצטריך גזירה שנה דרבי פינן דלא אתקש קודש ומקדש להקדי ואם כן לרבות נבלות עוף טהור מנא ליה דהא איצטריך יתורא דבה למעט תרומה דלא תימי מהקישא דלרבי יוחנן נמי בה מיותר הוא לרבות נבלות עוף דלמעט תרומה לא איצטריך דמהיקושא לא אתיא דאם כן לא לכתוב שום גזירה שנה ולא פה ונילף פולה מבגו אב דלעיל: אי בשוגג בר קרבן הוא פתבו התו' וא"כ נוקי פגון דאתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה וי"ל דהאי נמי נפקא לן מסיפא כו' ועוד נראה דדוחק הוא למימר דאתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה דוקא ולקמן דמוקי לה בהכי היינו משום דהתם איירי פשיש בה ידיעה בסוף לקו איצטריך לדחוק בעל פרוחו ולמימר דההיא ידיעה דבסוף סמוך לשקיעת החמה הנה אבל הכא דבשוגג איירי ניחא יה טפי למימר דלא אתיידע ליה לגמרי: דף ח' אימא עובדי כוכבים ומזלות דחלק וכו' ובשוגג ולא אתיידע ליה דלאו בר קרבן הוא ונראה דבמר הכי כי פריה מיולדת נמי בלא אתיידע ליה איירי פגון שאינה יודעת שהיולדת מביאה קרבן אי נמי יודעת ושכחה להביא קרבן וקא פריה דיתלה לה השעיר עד שיינדע לה וכן ממצות ומנזיר נמי פריה כי האי גוונא והתוספות פתבו דהכא מספק יולדת פריה ולא משמע כן מדלא נקט בהדיא ספק יולדת כדנקט לה בפ' ששי דכריתות: על שבעה דברים נגעים באים נראה דלהכי צוה אלישע הנביא לנעמן שיטביל עצמו בירדן שבעה פעמים לכפר על שבעה עונות שהנגעים באים עליהם: התם נגעיה הוא דאיכפר ליה הא מילתא ד שיטא דייסורין מכפרין וקרא נמי פתיב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם אבל ביולדת ונזיר לא פסיקא ליה דמכפרי אע"ג דבפ"ו דכריתות פירש"י ז"ל דהלקדה וגידול שער דנזיר מיכפרי מ"מ פינן דלאו מלתא דפשיטא הוא ניחא ליה טפי לשנויי דר"ש לטעמיה:

מניין מאי קא קשיא ליה וא"ת ודלמא לא קשיא ליה מידי וה"ק עניין ליש בה ואין בה ששעיר זה תולה דלמא לאין בה ויש בה הוא דאתי וכי תימא הא שעיר הנעשה בחוץ וי"ה מכפרין אימא נפיה מפיה וי"ל דע"כ קשיא ליה מידי דאי לאו הכי תיקשי דידיה אדידיה דמעיקרא קאמר יכול על כל טומאה שבקודש וכו' משמע דכל פמה דלית לן מיעוטא מסתבר לאוקי קרא בכולהו וא"כ מאי קאמר מניין ליש בה ואין בה ששעיר זה תולה הא פשיטא דקאי אהו מלתא פינן דליכא מיעוטא וליכא למימר דה"ק מניין ששעיר זה תולה ליש בה ואין בה דוקא דלמא באין בה ויש בה נמי תליא דאם כן איפכא מיבעי ליה למימר מניין ששעיר זה אינו תולה באין בה ויש בה מדקאמר מניין ליש בה ואין בה ששעיר זה תולה משמע דאית ליה שום סברא שלא יתא תולה ליש בה ואין בה לקו קבעי מאי קשיא ליה: וכי מאחר שאינו מכפר למה תולה לאו אהו שקלא וטריא דסמיה ליה פריה דהא מתני בהדיא תולה קתני אלא מילתא אחריתי היא ואמתני' קאי דקתני

שעיר הנעשה בפנים וי"ה תולה וקאמר מאחר שאינו מכפר למה תולה וכה"ג איתא בפ"ק פיצד הרגל דפריה התם וכי מאחר דאורחיה מאי קא מיבעיא ליה וע"כ לא קאי אמאי דסמיה ליה פדמוכח התם: ונפקא מינה היכא דלא עביד חיצון פתבו התוספ"י וא"ת א"כ חיצון למה ב"א פל"ל וי"ל משום טומאה שאירעה בין זה לזה לאו שאין מכפר אלא על טומאה שאירעה בין זה לזה בלבד דאין סב"א לומר פ"ן כמ"ש התו' בסמוך דלהכי לא מצי למימר דנפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה דאי עביד תרנוניהו אין הפנימי מכפר פל"ל אדחיצון אלא פלומר דלק"ה צוה הפתוב להביא חיצון שיכפר נמי אטומאה שאירעה בין זה לזה דאז אין הפנימי מכפר על החיצון פל"ל: פפ"ה אחת מכפר ואינו מכפר שתי פפרות אף על גב דמכפר נמי על זדון טומאת המקדש וקדשיו פדקתני מתני' בהדיא י"ל דלא חשיב ב' פפרו' אלא כש"מכפר מה שקרבן אחר מכפר כמ"ש התוס' לעיל דלהכי מכפר על הקדש ועל המקדש ולא חשיב שתי פפרות והראב"ן פתב דהא דקאמר ונכפר פנימי אדידיה היינו זדון טומאת המקדש וקדשיו ומה שהוא תולה נמי איש ביה ואין ביה לאו בכלל פפ"ה הא ולא משמע פ"ן: מה פנימי אין מכפר כ' הקשו התוס' לר' יהודה אמאי לא צריה הקישא הא ע"כ חיצון מכפר מאין ביה ויש ביה כו' ולא ידענא מאי קושיא דהא ר' יהודה נמי אית ליה היקישא דר' יונה דלקמן דאמר אלה תעשו לה' במועדיכם הןקשו כל המועדות פולן זה לזה כמ"ש התוס' לקמן וא"כ אי לאו הקישא דחיצון לפנימי ה"א דחיצון מכפר נמי אדרגלים דהיינו אין ביה ואין ביה דמהסי טעמא אית ליה לר' שמעון ב' יהודה דחיצון מכפר נמי אדרגלים ודרגלים מכפר נמי אדראש חדש פיון דהקשו כל המועדות זו לזו כדמשמע לקמן ולישנא דמתני' נמי אתי שפיר דקאמר מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש ביה יד עה אף חיצון אין מכפר אנא על דבר שיש ביה ידעיה דהיינו אין ביה ויש ביה לאפוקי אין ביה ואין ביה דלא: דף ט' אי מה להלן וכו' ונפקא מינה היכא דנשאר הציץ וציץ נפקא מינה לסומאה שאירעה בין זה לזה כמ"ש התוספות צנת וא"ת אם פ"ן אמאי לא מפרש להו ש"ס בהדיא דנפקא מינה להנה מילי כדמפרש לה בסמוך וי"ל דהא דקאמר אי מה לה' ו עולין וכו' לאו סתמא דש"ס פריה לה אלא מדבריו דרבי אליעזר אמר רבי אושעיה היא ולדידיה מפשט הנה פשיט ליה דנפקא מינה להנה פילי ולא חש להזכירם וסתמא דש"ס הוא דפריה ואזיל מפדי מגמר גמרי אהדדי ונכפר דר"ח וכו' כדפריה לעילום מא דש"ס מפרש לן דנ"מ להנה מילי וכן משמע קצת דלאו חז מקשה הוא מדלא קאמר מעיקרא מפדי מגמר גמרי מהדדי אי מה להלן פולין וכו' אבל אין לפרש דפריה אי מה להלן עולין כו' שביבאו שניהם על דבר אחד ולא יועיל זה בלא זה דאין זה סב"א פל"ל דמשמעות הפתוב דשעיר לחודיה מכפר וציץ לחודיה מרצה ולהכי לא פריה נמי לעיל גבי שעירי יום הכיפורים דליכפרו תרנוניהו אפנימי ולא יועיל זה בלא זה דלאו סב"א הוא כמ"ש התוספות לעיל.

ואין סב"א לחלק בן שתי קרבנות לבין קרבן וציץ דמאי שנא ולעיל דבעי לאוקמי קרא דוכפר על הקדש בעובד כוכבים וג"ע וש"ד ובמזיד ולא אתרו ביה אע"ג דבגדי פהונה מכפרין עניהם לאו משום דבעי למימר ששעיר הפנימי יכפר עמהם וזה בלא זה לא יועיל כמ"ש התוספות לעיל דאין זה סב"א א א מש"מ דלא אשכחן קרא בהדיא דבגדי פהונה מכפרין עליהם אלא דרב ענגי בר ששון דריש להו בסוף פ"ק המזבח מקדש מדנסמכה פ"רשת קרבנות לפ"רשת פהונה לומר מה קרבנות מכפרין כו' אפי' על עובדי כוכבים

שנאמר אין אפוד ותרפים כתונת על שפיכות דמים שנה' וישחטו שעיר עז ם ויטבילו את הפתנת בדם וכו' וקראי אסמכתא בעלמא ניגהו הלכך אי לאו מטומאות ולא כל טומאות ה"א דשעיר פנימי מכפר עלי הו דטומאות סתמא כל טומאות במשמע ובגדי כהונה מכפרי אשאר מילי אי נמי הנה אמינא דהא דנסמכה פרשת בגדי כהונה לקרבנות אתיא לש ם דרשא אחריתי לכך איצטריו מטומאות ולא כל טומאות: אמר קרא עון עון א' הוא נושא לאו ממשמעוהא קדריש דומיא דאחת בשנה דלעיל ודומיא דאותה דבסמוך דדריש להו מייתורא וקשה דהא עון לאו מנותר הוא דאיצטריו ליה לגופיה ואצטריו ליה נמי לג"ש דלעיל דנאמר פאן עון ונאמר להלן עון וכו' וי"ל דדריש הכי משום דהנה ליה למיכתב עונות העדה דומיא דסיפא דקרא דכתיב לכפר עליהם לשון רבים ולהלן נמי ה"ל למיכתב עונות הקדשים לשון רבים ונהה ילפינן להו בג"ש דעונות עונות אלא ודאי אתי לאשמעי' נמי דדוקא עון אחד הוא נושא וכו' והשתא אתי שפיר כי פריה בסמוך וניכפף ציץ אדידיה ואדר"ח דלא משני נמי אמר קרא עין עון תחד הוא נושא ולא שתי עונות דלא מצי לשנויי הכי דכיון דאיצטריו למיכתב גבי ר"ח עון העדה ל' יחיד לאשמעינן דעון אחד הוא נושא ולא שתי עונות ע"כ איצטריו למיכתב נמי גבי ציץ עון הקדשים לשון יחוד משום ג"ש דנאמר פאן עון ונאמר להלן עון דעון מעונות לא ילפינן דלאו ג"ש הוא.

ואין להקשות נימא איפכא עון דציץ אתי לאשמעי' דדוקא עון אחד נושא ולא שתי עונות ועון דראש חדש אתיא לג"ש דלא מאותה שמעינן לה דאין הציץ מכפר דידיה ואדר"ח וא"כ ע"כ עון דציץ לגזרה שנה אתיא: דף י' קס"ד דכל רד וחד מחבריה גמר וכו' פתבו ה התוספות דהשתא לא קשיא עצרת וי"ה מאי איכא למימר וכו' ונראה דהיינו דנקט בסמוך לישנא דהא לא קשיא כו' פלומר אי לאו דאיכא לאקשוני נמי עצרת וי"ה דלא פת ב בהו ושעיר מנלן משום הא דרבי יוחנן לחודא ליכא לאקשוני מידי דנדאי איכא למימר דכולהו מקמא גמרי: אמאי דכי פתיב אחת בשעיר הנעשה בפנים פתיב מפירוש רש"י ז"ל משמע דלא גרסינן אמאי ומדברי המתרגם הוא אף ע"ג דלעיל משני אותה לא משמע ליה ולא יהיב טעמא שאני הכא דאחת ע"כ משמע ליה דהא ליכא מאן דפליג בשעיר הנעשה בפנים שהוא אינו מכפר פפרת אחרים ואחרים אינן מכפרין פפרתו והיינו מדכתיב אחת לכך קאמר דכי פתיב אחת כו' דאחת לא משמע ליה אדחיצון אלא אדפנימי לחוד: קרנותיו דמזבח הפנימי הוא כו' ולפיר"י שפתיבו התוס' לעיל דאיך דרשה נמי ילפינן מקרא קמא מדלא פתיב אחת בעשור צריף לומר דלא ממעטינן מקרנו יו אלא הך דרשה דילפינן מאחת דסמוך ליה אבל איך דרשה דילפינן מבשנה פיון דלא סמיה ליה לא ממעטינן מיניה: תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימים פירש"י ז"ל מחללין אותן על מעות חולין וכו' וכיון שיצאו לחולין חוזרין ולוקחין אותן מעות תרומה חדשה וקשה דא"כ אמאי לא מפרש לה בהדיא דנפדין תמימים וחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה כד קתני לה בסמוך גבי קטורת ונראה דאע"ג דשפיר למיעבד הכי דזילא מילתא שישארו חולין ביז הדיוט מ"מ מן הדיו חולין גמורין הו ואפ' להדיוט נמי שרי ושאיני קטורת שהחמיר בה הפתוב שאסור לעשותה מן החולין בנאמר איש אשר יעשה כמותה וגו' לכך חוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה שאלו נשאה חולין ביז הדיוט משום לב ב"ד מתנה הנה לים פאלו עשה הפותר מעיקרא לשם הדיוט וסגיב פרת ומדברי הרמב"ם

ז"ל פסוף הלכות שקלים משמע נמי דנפדין תמימים והו תולין גמורין שפתיב סתמא לפיכך אם הגיע ר"ח ניסן ויש להו בהמות מן התמידין מתרומה ישנה פודין א תו ויוצאין לח לין אע"פ שהו תמימים שתנאי ב"ד הוא על כל הבהמות בלוקחין לתמידין שאם לא יהיו צריכין להו יצאו לחולין ולא פתיב שחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה כמ"ש בתר הכי גבי קטורת ודוסק לומר דנקט לישנא דש"ס: דף יא אלא מעתה תיפסל בלינה פירש רש"י ז"ל דדייק מדקתני לעיל גבי מכתשת טבול יום ולא קתני לינה והכא תנא לינה וכתבו התוס' דמברייתא גופא לא מצי ל למיפרך דאיכא למימר תני טבול יום וה"ה לינה וקשה דהא מחוסר פיפורים כטבול יום דמי ולא קתני ליה ברייתא אע"ג דמתני' קתני ליה גם מ"ש התוס' דלא מייתי מתני' לא דשייך פס ל לינה בקטורת נראה דוסק חדא דלישנא דאלמה תנו לא משמע הכי ועד דא"כ משי איצטריך למידק ממתני' קדשו בכלי אין לא קדשו בכי לא פינו דלא מייתי לה אלא לאשמעינו דשייך פסול לינה בקטורת וכו קשה לפירש"י ז"ל.

לכך נראה דמכתשת נדאי לאו פלי שרת היתה כיש מפרשי' שפתיבו התוס' בסמוך שאינה עשויה אלא להדק בה הבשמים ולא לקדשן בתוכה כשאר פלי שרת שהיו מקדשין בהו המנחות בשעת הקרבן.

וטעמא דקטורת קדושה קדושת הגוף משום דחשיבה וחביבה מכל הקרבנות כדאייתא במדרש רבה פרשת קרח ליה פשהיה מקדשה ואמר יהא זה קטורת הנה חל עליה קדושת הגוף אחר פתישה במכתשת שהיתה ראויה להקטיר כמו שהיה חל קדושת הגוף על הבהמה כשאמר יהא זה לעולה אבל מנחה דלא חשיבה כולי האי לכך לא הוכשרה ליפסל כטבול יום אלא אם כן קדשו בכלי ודייק לה רבה דקדשה קדושת הגוף מדנפסלת בטבול יום והיינו דאותיב ליה רב חסדא אלא מעתה דקדושת הגוף היא בדבור בעלמא תיפסל בלינה אלמה תנו הקומץ וכו' קדשו בכלי דהיינו בכלי שרת שמקדשין בו בשעת הקטרה הוכשרו ליפסל בלינה קדשו בכלי אין לא קדשו בכלי לא: מכל מקום קשיא סתמא דש"ס הוא דנקט לה מדקאמר בסמוך אמר רבה ולא קאמר א"ל רבה וא"ת ורב חסדא גופיה אמאי לא אקשי ליה לרבה דמ"מ קשיא וי"ל דרב חסדא נמי הנה ידע דאמרין לב בית דין מתנה כדמשמע בפרק בתרא דכתובות דקאמר דדייני גזרות היו נוטלין שכתן מתרומת הלשכה וכו כמ"ש התוס' א א דהו סבר דלא מהניא לב בית דין מתנה אלא בקדושת דמים ולא בקדושת הגוף וכינו דדייקא ליה רבה דקטורת קדושת הגוף היא ואפ"ה נפדית ידע שפיר דאמר' לב ב"ד מתנה אפי' בקדושת הגוף ולכך לא אקשי ליה תו מידי: וקיימי ב"ד ומתני אדעתא דעורה אע"ג דמתה ונשחטה חוץ למקומה אין לה מום גדול מזה מ"מ פינו דבעינו העמדה והערכה ע"כ צ"ל דהא דנפדית משום דלב ב"ד מונה הוא כמ"ש התוספות ומה שפירש"י ז"ל אלא לא תוקמה כרבי שמעון והאי דקתני מצא נאה הימנה תפדה משום דלב בית דין וכו' היינו משום דלא מצי פריך אלא ממצא נאה הימנה דכינו דפדה אד מה לא שכיחא ולא שכיח שיוצא צא נאה הימנה.

אלמא דבמלתא דלא שכ ח נמי אמרינו לב ב"ד מתנה אבל ממתה ונשחטה לא קשיא מידי דאף על גב דטעמא נמי משום דלב ב"ד מתנה הוא ופדה אדומה לא שכיחא מ"מ

הַ פְּרָה כָּבֵד הִיא לְפָנָיו וְלֹא שִׁינָהּ לְמִימֵר בָּהּ דְּלֹא אֶסְקִי ב"ד אֲדַעְתִּינָהּ וּכ"כ הַתּוֹסְפוֹת וְהִי פְּרָה דְּלֹא שְׂכִיחַ פִּירוּשׁ שְׂיִמְצָאוּ נְאֻה מִמֶּנָּה.

וְלַעֲיִל דְּפָרִיף אִי הָכִי מִתָּה אוֹ נִשְׁחַטָּה תִּפְדָּה הָא בְּעֵינָן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה לֹא מְצִי לְשׁ לְשִׁנּוּי דְּנַעֲמִלָּם טַעְמָא דְּמִצָּא נְאֻה הִימְנָה מְשׁוּם דְּקַדְשֵׁי בְּדִק הַבַּיִת הִיא וְאִינָה צָרִיכָה לֵב בַּיִת דִּין מִתְּנָה וְטַעְמָא דְּמִתָּה אוֹ נִשְׁחַטָּה דְּהִיא לְפָנָיו מְשׁוּם לֵב בַּיִת דִּין מִתְּנָה הוּא דְּמִשְׁמַע דְּחַד טַעְמָא אִית לְהוּ לְכוּלְהוּ: דָּף יב וְשִׁאנֵי קְטוֹרֶת דְּלֹאוּ בַת רַעֲיָה הִיא כְּתוּבוֹ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָה דְּהוּהָ לִיָּה לְמִנְקֻט תִּקְנוֹת דְּתַמִּידִין וְכוּ' נִרְאָה דְּמְשׁוּם חֲטָאֵת נִקֻט הַךְ תִּקְנִתָּא דְּעִיקָר מִקְלִתָּא דִּר' יוֹחָנָן דְּדִינִיק לָהּ מִמִּתְּנִי וְכוּ' כִּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּסוּמוֹ דְּלִהְכִי נִקֻט נְמִי בְּפָרִק הַתּוֹרֵם וְשִׁאנֵי הָתָם דְּאִית לְהוּ תִּקְנִתָּא בְּרַעֲיָה וְכוּן מְשַׁמַּע קֶצֶת מְדַנְקֻט ר' יוֹחָנָן אִין נִפְדִין תְּמִימִים וְלֹא נִקֻט אִין נִפְדִין סְתָמָא מְשַׁמַּע דְּאִתִּי לֹא שְׁמַעֲנִין דְּאִסּוּרִין לְפְדוּתָן כְּמוֹת שְׁהוּ תְּמִימִים אֲלֵא צָרִיף לְרַעוּתָן עַד שְׂיִסְתָּאבוּ וְיִהְיוּ בְּעֵלֵי מוּמִין וְהִינּוּ תִּקְנִתָּא דְּחֲטָאֵת וְלִהְכִי קִאָּמֵר וְשִׁאנֵי קְטוֹרֶת דְּלֹאוּ בַת רַעֲיָה הִיא כְּמוֹ חֲטָאֵת: אֲלֵא רַבָּנָן דְּפָרָה דְּאִית לְהוּ דְּפָרָה נִפְדִית כְּשֶׁהִיא תְּמִימָה א"כ ה"ה נְמִי דְּאִית לְהוּ דְּתַמִּידִין שְׁלֵא הִנְצָרְכוּ לְצִיבוֹר דְּנִפְדִין תְּמִימִים אָף עַל גַּב דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן נְמִי אִית לִיהּ דְּפָרָה נִפְדִית כְּשֶׁהִיא תְּמִימָה הִינּוּ מְשׁוּם דְּקַדְוִשְׁתּוֹ בְּדִק הַבַּיִת הִיא וְאִינָה צָרִיכָה לֵב ב"ד אֲבָל לְרַבָּנָן ע"כ מְשׁוּם לֵב ב"ד הוּא דַּל"ה א"כ מִתָּה אוֹ נִשְׁחַטָּה תִּפְדָּה הָא בְּעֵי וְהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה כְּדָאָמֵר לְעִיל מִיָּהוּ קִשָּׁה אֲמַאי לֹא דְחִי דְּלִמָּא וְשִׁאנֵי פְּרָה דְּלֹאוּ קְדוּשַׁת הַגּוֹף הִיא אֲלֵא קְדוּשַׁי בְּדִק הַבַּיִת לְכָף אֲמַרִי.

וְ בָּהּ לֵב ב"ד מִתְּנָה אֲבָל בְּתַמִּידִין דְּקַדְוִשְׁתּוֹ הַגּוֹף נִינְהוּ לֹא אֲחֵרִי בָּהּ לֵב ב"ד מִתְּנָה דְּהָכִי נְמִי הָא ס"ל לְאֲבִי כִּמ"ש הַתּוֹסֵף לְעִיל: כְּבָנוֹת שׁוֹחַ לְאָדָם דְּהַמְזַבֵּחַ וְשִׁלְחָנוּ שֶׁל אָדָם דְּמִינֵן לְהַדְדִי כְּדִאִיתָא בְּחִגִּיגָה כְּתִיב הַמְזַבֵּחַ עֵץ שֶׁלֵּשׁ אֲמוֹת גְּבוּהָ וְט' נִינְדָּבֵר אֵלֵי זֶה הַשִּׁלְחָן אֲשֶׁר לְפָנָי ה' פָּתַח בְּמִזְבֵּחַ וְסִיָּים בְּשִׁלְחָן רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאֲמַרִי תְּרוּנִיָּהוּ כְּזִמְן שֶׁב"ה קִיָּים מְזַבֵּחַ מְכַפֵּר עַל אָדָם עַכְשָׁיו שְׁאִין הַמְזַבֵּחַ קִיָּים שִׁלְחָנוּ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עֲלָיו.

וְנִרְאָה דְּבִשְׁלִחְנוּ שֶׁל צְדִיק אִיָּירִי שְׁאִינוּ אוֹכֵל אֲלֵא לְשׁוֹבַע נִפְשׁוֹ לְקִיָּים נִשְׁמַחוּ שְׁנִגְהִינִת מְרִיחַ הַמַּאֲכָל וְהוּי דּוּמִיָּא דְּקָרְבָן הַעוֹלָה לְרִישׁ נַחַת וְאֵע"ג דְּלֹא שִׁינָהּ זֶה כְּלַפִּי מַעְלָה דְּבָרָה הוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דְּרָף מְשַׁל: דָּף יג זֶה הַמְכַפֵּר בְּרִית בְּשׁוֹר נִרְאָה מְשׁוּם דְּגַבִּי מִלָּה כְּתִיב בְּלִשׁוֹן הַפְּרָה וְעַרְל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּרִיתִי הַפֵּר: תְּלִמוּד לְזִמְרָה יוֹם כְּנִפְנוּרִים הוּא מ"מ כְּתוּבוֹ הַתּוֹ תִּימָה דְּלִמָּא בְּעֵשָׂה תְּשׁוּבָה אִיָּירִי וְלַעוֹלָם סָבַר תִּנָּא דְּאִינוּ מְכַפֵּר אֲלֵא עַל הַשְּׁבִין נִרְאָה דְּלֹאוּ קוּשְׁיָא הִיא דְּהָא דְּקַתְנִי יָכוֹל יִהְיֶה יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר עַל שְׁבִים וְעַל שְׁאִינָן שְׁבִים לֹאוּ כְּתוּשׁוּבָה שְׁעֵשָׂה בְּשִׁאָּר יְמוֹת הַשָּׁנָה אִיָּירִי וְאֵע"ג דְּתְּשׁוּבָה וְדִאי מְהִנָּא כְּלַהֲשָׁנָה מ"מ בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה אִינָה אֲלֵא תוֹלָה כְּדִאִיתָא בִּפ' יוֹם הַכִּיפּוּרִים אֲלֵא בְּתְּשׁוּבַת י"ה גּוּפִיָּה אִיָּירִי דִּאֵע"ג דִּי"ה עֲצָמוּ מְכַפֵּר ס"ל לְרַבָּנָן דְּאִינוּ מְכַפֵּר אֵא"כ עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בּוֹ בְּיוֹם שְׁמִתְּנוּדָה וּמִתְּחַרְט וְנוֹהֵג בּוֹ קְדוּשַׁת הַיּוֹם וְאִינוּ בּוֹעֵט בּוֹ וְכוּן מְשַׁמַּע מְדַקָּא בְּעֵי לְמִילָף י"ה מִחֲטָאֵת וְאֲשֶׁם וּבְחֲטָאֵת וְאֲשֶׁם בְּעֵי שְׂיִתְנוּדָה בְּשַׁעַת הַבָּאָת הַקָּרְבָן דְּכוּן הוּא מְשַׁמַּעוֹת הַכְּתוּב וְכ"כ הַרְמַב"ם ז"ל בְּרִישׁ הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה וְכוּן בְּעֵלֵי חֲטָאוֹת וְאֲשִׁמוֹת בְּעַת שְׁמִבִּיאִין קְרַבְנוֹתִיהֶן אִין מִתְּכַפֵּר לָהֶן עַד שְׂיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְנוּדוּ וְיִדוּי דְּבָרִים וְכוּ' וְרַבִּי סָבַר דְּאֵפִי עוֹמֵד בְּמִרְדּוֹ בִּי"ה שְׁאִינוּ לֹא מִתְּנוּדָה וְלֹא מִתְּחַרְט בּוֹ בְּיוֹם אִפ"ה הַיּוֹם עֲצָמוּ מְכַפֵּר וְלִהְכִי נִקֻט ר' זִירָא בְּעוֹמֵד בְּמִרְדּוֹ וְרַבִּי הִיא פִּי

דאע"ג דעדיין עומד בַּמְרָדוֹ בִּי"ה עֲצָמוֹ שְׂאִינוֹ מִתְחַרֵּט וּמִתְנַדֵּה בּוֹ אַפ"ה מִתְכַּפֵּר בּוֹ דַּר' היא וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא בַּפ"ק דְּכָרִיתוֹת דְּפִלְגִי הֵתָם ר' יוֹחָנָן וּר"ל וְאֲבִי רַבָּא בְּמַבְעֵט בִּי"ה אִי מְכַפֵּר אִי לֹא וְקָאָמַר וְהִדַּר בְּיָה רַבָּא כְּדִתְנִיָּא יָכוֹל יְהֵא י"ה מְכַפֵּר עַל שְׁבִין וְעַל שְׂאִינָן שְׁבִין וְדִין הוּא הוּאִיל וְחֻטְאָת וְאֲשָׁם מְכַפְרִין וִי"ה מְכַפֵּר מָה חֻטְאָת וְאֲשָׁם כּו' מֵאִי שְׁבִין וְשְׂאִין שְׁבִין אִילִימָא שְׁבִין שְׂגַג וְכו' וּמְסִיק אֲלֵא שְׁבִין דְּאָמַר יְכַפֵּר עַלִי חֻטְאָתִי פִּי' שְׁמִתּוּדָה וּמֵאָמִין בּוֹ וְאִינוּ מְבַעֵט שְׂאִין שְׁבִין דְּאָמַר לֹא תְכַפֵּר עַלִי חֻטְאָתִי אֲלֵמָא דְשְׁבִים וְשְׂאִין שְׁבִים דִּי"ה בְכַה"ג אִיגְרִי וְכ"כ הֶרְמֵב"ם וְ"ל בַּפ"ג מְשַׁגְּגוֹת אִין י"ה וְלֹא הַחֻטְאָת וְלֹא הָאֲשָׁם מְכַפְרִין אֲלֵא עַל הַשְׁבִים הַמֵּאָמִינִים בְּכַפְרָתָן אַבְל הַמְבַעֵט בְּהוּ אִין מְכַפְרִין כִּיצַד הִיָּה מְבַעֵט וְכו' וְהִשְׁתָּא רְמִי שְׁפִיר מְסָתָם סִיפְרָא אֲסָתָם סִיפְרָא דְמִדְקַתְנִי לֹא הִתְעַנָּה בּוֹ וְלֹא קָרָאוּ מְקָרָא קִדְשׁ וְעֵשָׂה בּוֹ מְלָאכָה אַפ"ה מְכַפֵּר אַע"ג דְּמְבַעֵט הוּא דְכִינּוֹן דְּאוּכַל וְשׁוֹמְתָה וְעוֹשָׂה בּוֹ מְלָאכָה הָרִי אִינוּ חוֹשֵׁשׁ וְאִינוּ מִמִּין בּוֹ וּפְשִׁיטָא דְאִינוּ מִתְנַדֵּה וּמִתְחַרֵּט בּוֹ כִּינּוֹן דְּמוֹסִיף חֻטָּא עַל פְּשַׁע הוּא וְאַפ"ה קַתְנִי דְמְכַפֵּר וּבְרִיָּתָא קַמִּיָּתָא קַתְנִי דְאִינוּ מְכַפֵּר אֲלֵא עַל הַשְׁבִין בּוֹ וְאִין מְבַעֵטִין בּוֹ וְכִי הִיכִי דִי"ה אִינוּ מְכַפֵּר אֲלֵא בְתַשׁוּבַת וְיָדוּי וְחַרְטָה שְׁעוֹשָׂה בּוֹ בְיוֹם וְכֵן חֻטְאָת וְאֲשָׁם אִין מְכַפְרִין אֲלֵא בְנוֹיָדוּי שְׁמִתּוּדָה בְּשַׁעַת הַבָּאָת קַרְבָּן הָכִי נְמִי מִיָּתָה לְרַבְּנָן דְּמְכַפְרֵת בְּתַשׁוּבָה וְיָדוּי עַל עֲבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת אִיגְרִי נְמִי בְכַה"ג דְּנֻקָּא שְׁמִתּוּדָה וּמִתְחַרֵּט בְּשַׁעַת מִיָּתָה וּמֵאָמִין בְּהַּ שְׁהִיא מְכַפְרֵת עַלִי וּלְכַּף יְסָדוּ בְּנוֹסַח וְיָדוּי שְׁכִיב מְרַע שְׂיֵאמַר וְאִם מוֹת תְּהֵא מִיָּתָתִי כְּפָרָה עַל כָּל חֻטְאִים וְעוֹנוֹת וּפְשָׁעִים וְכו' וְחַנּוּן נְמִי בַּפ"ג נְגַמַר הַדִּין שְׂאוּמְרִים לוֹ אֲמֹר תְּהֵא מִיָּתָתִי כְּפָרָה עַל כָּל עוֹנוֹתִי וְהָכִי אִיָּתָא בְּהִדְיָא בַּפ"ב דְּשַׁבַּת ת"ר מִי שְׁחָלָה וְנָטָה לְמוֹת אוֹמְרִים לוֹ הַתְּנַדָּה שְׁכֹן כָּל הַמוּמְתִין מִתְנַדִּין וְכו' מִשְׁמַע דְּצָרִיף לְהַתְּנַדוֹת בְּשַׁעַת שְׁנוּטָה לְמוֹת דְּנֻקָּא וְטַעֲמָא דְמִלְתָּא נְמִי כְּדִי שְׁלֹא יְבַעֵט בְּמִיָּתָתוֹ וְיֵאָמִין שְׁהִמִּיתָה מְכַפְרֵת עַל חֻטְאִיו וּפְשָׁעָיו דְּוָמִיא דִּי"ה וְחֻטְאָת וְחַנּוּן נְמִי בְּפָרְק נְגַמַר הַדִּין הִיָּה רְחוּק מִבֵּית הַסְּקִילָה כְּעֵשֶׂר אַמּוֹת אוֹמְרִים לוֹ הַתְּנַדָּה שְׁכֹן דְּרָף כָּל הַמוּמְתִין מִתְנַדִּין שְׁכָל הַמְּחַוְדָּה יֵשׁ לוֹ חֵלְק לַעֲה"ב וְכו' מִשְׁמַע נְמִי דְּצָרִיף לְהַתְּנַדוֹת כְּשַׁעַת שְׁנִידוֹן וְטַעֲמָא כְּדַפְּנִי וְהָא דְקָאָמַר שְׁכָל הַמְּחַוְדָּה יֵשׁ לוֹ חֵלְק לַעֲה"ב מִשְׁמַע דָּאָם אִינוּ מִתְנַדֵּה אִין לוֹ חֵלְק לַעֲה"ב מִשׁוּם הַנְּדָף שְׁלֵשׁ עֲבִירוֹת חֲמוּרוֹת דַּה"ק הָכִי דְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מְחַבְרִיו אֲלֵא כְּרַבְּנָן דַּס"ל דְּבַהֲנָף שְׁלֵשׁ עֲבִירוֹת אִין מִיָּתָה מְמַרְקַת אֲלֵא א"כ בְּתַשׁוּבַת וְיָדוּי שְׁעַם הַמִּיָּתָה וְעוֹד דְּשָׂאָר עֲבִירוֹת נְמִי אִין מִיָּתָה לְחַוְדָּא מְמַרְקַת לְרַבְּנָן אֲלֵא עִם הַיְסוּרִין וְהַדִּינִין שְׁדִינִין אוֹתוֹ לְאַחַר מִיָּתָה אַבְל עִם תַּשׁוּבַת וְיָדוּי מְמַרְקַת לְגַמְרִי וְיֵשׁ לוֹ חֵלְק לַעֲה"ב מִיָּד כַּמ"ש הַתּוֹס' ע"כ יִזְהַר כָּל אָדָם לְהַתְּנַדוֹת בְּשַׁעַת מִיָּתָתוֹ וַיִּקְבַּל עַלִי הַמִּיָּתָה לְכַפְרֵת פְּשָׁעָיו וְעִי"ז יִזְכָּה לַעֲה"ב כְּדַפְּנִי וְלִפִּי שְׁפָעָמִים אָדָם מִתְּמִתָּה חֲטוּפָה וְאִינוּ יָכוֹל לְהַתְּנַדוֹת לְכַף נְכוֹן לְכָל אָדָם הַבָּא בְּיָמִים שְׁמִתּוּדָה בְּכָל יוֹם תְּמִיד בְּפָקֵר וְזֶה נְוִסְחוֹ מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי שְׁמִיָּתָתִי בְּיָדֶךָ יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁתַּמְלֵא מְסַפֵּר יְמֵי לְטוֹבָה וְתַצִּילֵנִי מִמִּיָּתָה חֲטוּפָה וּמְכָל מִיָּתָה מְשׁוֹנָה וְתַאֲרִיף יְמֵי חַיִּי וְאִם אַמּוֹת תְּהֵא מִיָּתָתִי כְּפָרָה עַל כָּל חֻטְאִים וְעוֹנוֹת וּפְשָׁעִים שְׁחֻטְאָתִי וְכו' כַּמ"ש בְּטוֹר י"ד סִי' שֵׁל"ח.

וְנִרְאָה דְהִיָּינוּ הָא דַּתְנָן ר' אֲלַעְזָר אוֹמַר שׁוּב יוֹם אַחַד לְפָנֵי מִיָּתָתֶךָ וְכִי אָדָם יוֹדַע כּו' כ"ש יָשׁוּב הַיּוֹם שְׁמָא יְמוֹת לְמַחַר וְנִמְצָא כָּל יָמָיו בְּתַשׁוּבָה: דְּתַנִּיָּא חוֹמַר בְּשִׁפְרִי וְכו' הָף כְּרִיָּתָא מִיָּתִי לָהּ בִּירוּשְׁלַמִי דְּפִירְקִין: מֵאִי טַעֲמָא דַּר"ש אַבְל לר' יְהוּדָה נִימָא דְכִינּוֹן

דְּהוֹשׁוּי ס"ל דַּאִין הֵיקְשׁ לְמַחְצָה אֶלָּא ר"ש מ"ט הָא קי"ל דַּאִין הֵיקְשׁ לְמַחְצָה וּמְשׁוּי דְכְתִיב וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים אֵימְתַקֵּשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְכוּ' וְאֵע"ג דַּאִיִּצְטְרִיף לִיהַּ הֵיקְשׁא לֹאמַר שְׁיֵהוּ שׁוֹיִן בְּמִרְאָה וּבְקוֹמָה וּבְדַמִּים בְּדָאִמַר בְּסִמוּף מ"מ אֵית לִיהַּ דְלֵהָא גַּמִּי אֵיתָא דַּאִין הֵיקְשׁ לְמַחְצָה וּס"ל דְהַּ הֵיקְשׁא עֲדִיפָא מֵהֵיקְשׁא דִיכִפֵּר וּר' יְהוּדָה ס"ל אֵיפְכָא דְהֵיקְשׁא דִיכִפֵּר עֲדִיפָא מֵהֵיקְשׁא דְשְׁנֵי הַשְּׁעִירִים לְכַּף יְלִיף מִיכִפֵּר דְהוֹשׁוּי לְכָל מִילֵי וְהֵיקְשׁא דְשְׁנֵי הַשְּׁעִירִים מוֹקִי לֵהּ לְמִרְאָה וְקוֹמָה וְדַמִּים לְחֻנְדָּא הַשְּׁתָּא גִיחָא מ"ש הַתּוֹסְפוֹת וְאֵימְתַקֵּשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח תִּימָה דְבְּפִרְק בְּתָרָא דְכָרִיתוֹת גַּבִּי תְּשָׂאִים דְּוֹמִיָּא דְפְּשְׁעִים פְּרִיָּה וְכוּ' וְהַשְּׁתָּא לִיגְמַר מִינְיָה כו' דְכִינּוּ דְלִר"ש הַּ הֵיקְשׁא לְכָל מִילֵי אֵתָּא א"כ לִיגְמַר מִינְיָה גַּמִּי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח: דָּף יד פּוֹלֵן קְרוּיָן בֵּיתוֹ פְּתִיבוּ הַתּוֹ תִּימָה וּלְוִיִּם בְּמָה יִתְפָּרוּ אֵי מִשְׁל צִיבּוֹר וְכוּ' בְּמִנְחוֹת פִּרְק עֲשִׂירֵי פְּתִיבוּ הַתּוֹ דְלוּיִם מִתְּפָרִין כְּשֵׁל צִיבּוֹר פִּינּוּ דְכְתִיב יִכְפֵּר אֱלוֹ הַלוּיִם.

וְנִרְאָה דְמִתְּנִי הֵכִי מְשַׁמַּע דְקִתְּנֵי אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים וְאֶחָד פְּהֵגִים וְאֶחָד פְּהֵן מְשׁוּחַ מַה בֵּין יִשְׂרָאֵלִים לְכַהֲנִים כו' וְלֹא קִתְּנֵי גַּמִּי וְאֶחָד לְוִיִּם מְשַׁמַּע דְבְּכָלֵל יִשְׂרָאֵלִים גִּינְהוּ דְלֵא אֲשַׁפְּחוּ לְוִיִּם דְלֵהוּי בְּכָלֵל פְּהֵגִים דְכַהֲנִים לְוִיִּם אֵיקְרִי אֶבְל אֵיפְכָא לֵא: יְדִיעוֹת הַטְּוִמָאָה פִּרְק שְׁנֵי אוֹ דְלָמָּא פִּינּוּ דְמִקוֹמוֹ לֹא יִדַּע הַעֲלָמָה הִיא פִירִש"י ז"ל וְלֹא דְמִי לִידִיעַת בֵּית רַבּוֹ דְטוֹמָאָה דְאֵלוֹ הֵתֵם לְמַד שְׁהַשְּׁרִץ מְטֵמָא וְכְשִׁנְגַע בּוֹ יִדַּע שְׁנַגַּע בּוֹ בְּשִׁרְץ וְקִשׁ הַדָּא"כ מֵאֵי פְּרִיָּה רַב פְּפֵא בַּפ"ק מִי אֵיפְכָא דְלִית בֵּיהַּ יְדִיעַת בֵּית רַבּוֹ וְהָא מְשַׁפְּחַת לֵהּ שְׁפִי פְּגוֹן שְׁלֵא יִדַּע בְּשַׁעַת גְּיָפָה שְׁנַגַּע בְּשִׁרְץ וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתִיבוּ דַּה"מ לְשׁוּיֵי הֵכִי מ"מ מֵאֵי סְלִקְנִיהַּ דְעִתִּיהַּ דְרַב פְּפֵא דְאִקְשִׁי לִיהַּ.

וְעוֹד תִּימָה אִמְרֵי לֹא חֲשִׁיב בְּכַף וְנִעְלַם מְפָלֵל דִּידַע כְּמוֹ וְנִעְלָמָה מְעִינֵי כָל חֵי דְגַבִּי תִירָה כַּמ"ש ה' וּס' וְעוֹד דְבַפ"ק קְבַעֵי וְנִעְלַם מְפָלֵל דִּידַע מֵאֵי מְשַׁמַּע וּמְסִיק רְבָא דְקִסְבֵּר רַבִּי יְדִיעַת בֵּית רַבּוֹ שְׁמָה יְדִיעָה וּלְפִרִש"י ז"ל אֶכְתִּי תִיבְעֵי פְּנֵי מְשַׁמַּע מוֹנְעֵלִם דִּידַע בְּשַׁעַת גִּינְעָה שְׁנַגַּע בְּשִׁרְץ.

לְכַף נִרְאָה דִידִיעַת בֵּית רַבּוֹ אֵינְהָ אֶלָּא שְׁלֵמַד בְּבֵית רַבּוֹ שְׁהַשְּׁרִץ מְטֵמָא וְהַּ מְלִתָּא שְׁמַעִינּוּ לֵהּ שְׁפִיר מוֹנְעֵלִם דְאֵתִי לְגוּפָא כְּדְפְרִישִׁית לְעִיל דְמִדְכְּתִיב אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דְבָר טָמֵא וְגו' וְנִעְלַם מִמְּנּוֹ צְרִיף לֹאמַר שְׁלֵמַד בְּבֵית רַבּוֹ שְׁהַנּוֹגַע בְּטוֹמָאָה טָמֵא דְאֵי לֵאוֹ הֵכִי מֵאֵי וְנִעְלַם מִמְּנּוֹ דְמְשַׁמַּע שְׁנַגַּעֵלִם מִמְּנּוֹ מַה שְׁנַגַּע בְּטוֹפְאָה תִיפּוֹק לִיהַּ שְׁאִינּוּ יוֹדַע כָּלֵל שְׁהַנּוֹגַע בְּטוֹמָאָה טָמֵא.

וְהָא דְקִאֲמַר אוֹ דְלָמָּא פִּינּוּ דְמִקוֹמוֹ לֹא יִדַּע הַעֲלָמָה הִיא הִינּוּ מְשׁוּחַ דְלֵא דְמִיָּא לִידִיעַת בֵּית רַבּוֹ דְטוֹמָאָה דְהֵתֵם יְדִיעָה שְׁלָמָה הִיא פִּינּוּ דְמַעֲיָקְרָא יִדַּע כָּל מַה דְאֶפְשֵׁר לִיהַּ לְמִידַע דְקוֹדֵם מְעֻשָׁה לֹא שְׁיִיף לְמִידַע טְפִי אֶלָּא מַה שְׁהַשְּׁרִץ מְטֵמָא וְהִרִי יִדַּע לִיהַּ וְאֵין שׁוּם דְבָר נִעְלַם מִמְּנּוֹ אֶבְל הֵכִי דִיּוֹדַע קוֹדֵם מְעֻשָׁה דְאֵיפְכָא מְקַדֵּשׁ בְּעוֹלָם מ"מ פִּינּוּ דְהוּהַ פִּשְׁר לִיהַּ לְמִידַע גַּמִּי קוֹדֵם מְעֻשָׁה מְקוֹם הַמְּקַדֵּשׁ לֹא הוּי אֶלָּא פְּלָגָא יְדִיעָה וְלֹא מְהַנְיָא אוֹ דְלָמָּא לֹא נִשְׂא.

וְהַשְּׁתָּא גִיחָא גַּבִּי תוֹרָה דְחֲשִׁיב בְּכַף וְנִעְלַם מְפָלֵל דִּידַע דְכִינּוּ דִיּוֹדַע שְׁהִיא בְּעוֹלָם הִרִי הוּא יוֹדַע כָּל מַה דְאֶפְשֵׁר לִיהַּ לְמִידַע דְמִקוֹמָה וְעִרְפָּה אֶפְשֵׁר לְמִידַע מִדְכְּתִיב אֱלֹהִים הַבִּין דְרַפָּה וְהוּא יִדַּע אֵת מְקִימָה וְאֵתָּא שְׁפִיר דְהוּי הַּ בְּעִיָּא דְוֹמִיָּא דְבַעֲיָא קְמִיָּתָא דְמַעֲיָקְרָא

נְמִי הָכִי קְמִיבְעִיא לִיה מִי אֲמַרִינוּן כִּינּוּן דִּיזְדַע קוֹנְדִם מַעֲשֵׂה דְמַטְמָא שְׁרִץ בְּעוֹלָם יְדִיעָה הִיא אוּ דְלָמָא כִּינּוּן דְנִגְע בְּכַעֲדִישָׁה וְקוֹנְדִם מַעֲשֵׂה הֵנָּה אֲפֻשֶׁר לִיה לְמִידַע נְמִי דְבְכַעֲדִישָׁה מַטְמָא וְהוּא לֹא יָדַע לִיה הֵנָּה לִיה פִּלְגָא יְדִיעָה וְלֹא מְהַנְיָא דְשִׂאנִי יְדִיעַת בֵּית רַבּוּ דְקוֹנְדִם מַעֲשֵׂה הֵנָּה יָדַע פֶּל מַה דְאֲפֻשֶׁר לִיה לְמִידַע: דָּף טו וְכֵן תַּעֲשֵׂה לְדוֹרוֹת כְּתָבוּ הַתּוֹ' פִּי' בְּקוֹנְטְרַס וּבִימֵי מֹשֶׁה הוּא מְלֻךְ וְנָבִיא וְכוּ' וְתִימָה א"כ בַּפ"ק דְסִנְהֶדְרִין בְּהַעֲמַדַת סִנְהֶדְרִין כּו' לִיבְעִי נְמִי מְלֻךְ וְנָבִיא וְלִיפָא לְמִימַר דְאִין הָכִי נְמִי וְלֹא חֲשִׁיב הֵתָם אֲלֵא מִלִּי דְסִנְהֶדְרִין דְהָא פֶּל יְמֵי בֵּית שְׁנֵי הָיוּ נוֹהֲגִין סִנְהֶדְרִין אַע"ג דְכָבֵר פֶּסֶק הַנְּבִואָה בְּתַחֲזִילַת הַבַּיִת כְּשִׁמְתוֹ חֲגִי זְכָרְיָה וּמְלָאכִי וּמְלֻךְ נְמִי לֹא הֵנָּה בְּתַחֲזִילַת בֵּית שְׁנֵי אַע"ג דְהוּוּ סִנְהֶדְרִין: מִתִּיב רַבָּא פֶּל הַפְּלִים שְׁפֻשָׁה מֹשֶׁה כּו' כְּתָבוּ תִימָה מִמְשַׁכְּן גּוֹפְיָה הֵנָּה לִיה לְמִיפְרֻךְ שְׂיָהָא צְרִיף מְשִׁיחָה לְדוֹרוֹת כּו' י"ל דְמִמְשַׁכְּן גּוֹפְיָה לֹא מְצִי פְרִיף דְאִיפָא לְמִימַר הוֹרָאֵת שְׁעָה הֵיטָה שְׁלֵא לְמַשְׁחוֹ עַל פִּי נְבִיאִים שְׁהִיוּ בִינְיָהֶם אָבוּ תַנָּא דְכַרְבִּיטָא דִּינָא קְתָנִי מִשְׁמַע דְמֵן הַדִּין אִין מְשִׁיחְתּוֹן מְקַדְשָׁתּוֹן מִפְּאֵן וְאִילָף לְכֹף פְּרִיף אַמַּאי נְהִי דְאִית לִיה שִׁים סְבָרָא הָא כְּתִיב וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת: וְשִׁיר שֶׁל פְּגָעִים פִּירִש"י ז"ל יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן וּלְפִי שְׁאֲמָרוּ מֹשֶׁה בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן דְכְּתִיב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם מֹשֶׁה וְכוּ' לְכַאוֹרָה תִימָה דַא"כ לֹא הֵנָּה לִיה לְמִימַר יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן אֲלֵא וִיהִי נוֹעַם וְכוּ' דִּיּוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן מְזֻמּוֹר אַחַר הוּא וְכֵן הַקְּשָׁה מְהַרְש"ל ז"ל וְלֹא קוֹשְׁיָא הִיא דְנֻדְאִי וִיהִי נוֹעַם מְשׁוּם בְּרַכָּה אֲמָרוּ אֲכַל יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן לְהַבְרִיחַ הַמְזִיקִין אֲמָרוּ כְּדִמְשַׁמַּע בְּהִדְיָא בִירוּשְׁלַמִי דְפָרַק בְּמָה אִשָּׁה דְאִיתָא הֵתָם אִין קוֹרִין פְּסוּק עַל הַמִּכָּה כּו' הַדִּין דְקוֹרָא אֵת הַפְּסוּק עַל בְּנוֹ שְׁהוּא מִתְבַּעִית תֵּן עֲלִיו סִפְרָא תוֹרָה כּו' אֲסוּר וְהָא תְנִי הָיוּ אוֹמְרִים שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים בִירוּשְׁלַיִם כְּפִי מְשֻׁנְפָּעָה כְּפִי עַד שְׁלֵא נִפְגַּע מִשְׁמַע דְמְשׁוּם מְזִיקִין אֲמָרוּהוּ וְרִש"י ז"ל מִיִּתִי רֵאזִיָּה דְמֹשֶׁה רַבִּינוּ אֲמַר יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן לְהַבְרִיחַ אֵת הַמְזִיקִין בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן מְדַכְּתִיב לְעִיל מִינְיָה וִיהִי נוֹעַם וְגו' דְהֵיכָא נֻדְאִי בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן אֲמָרוּ מְשׁוּם בְּרַכָּה כְּדִאִיתָא בַת"כ א"כ יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן דְסִמִּיף לִיה נְמִי בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן אֲמָרוּ שְׁהָרִי תַחֲזִילַת הַמְזֻמּוֹר בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן אִיִּירִי כְּדִאִי בְּמִדְרַשׁ רַבָּה פ' נֶשֶׁא יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן וְגו' אֲמַר מֹשֶׁה הַקַּב"ה שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִתְרָא שֶׁל עוֹלָם נִתְאַנָּה לָלוֹן בְּצַלְנוּ א"ר יְהוּדָה בַר' סִימֵן בְּצַל שְׂדֵי יִתְלוּנָן בְּצַל שְׁעֵשָׂה לָף בְּצַלְאֵל זֶה הַמִּשְׁכָּן יִתְלוּנָן מִשְׁמַע דְנִוְיָהִי נוֹעַם וְיוֹשֵׁב בְּסִתְרָא עֲלִיוֹן שְׂיִיכִין לְהִדְדִי וּכְבַת אַחַת אֲמָרוּן מִיְהוּ לְהַבְרִיחַ הַמְזִיקִין אֲמָרוּ דְבַהֲכִי אִיִּירִי פֶּל הַמְזֻמּוֹר לֹא תִירָא מִפְּחַד לְיִלְהָה מַחֲזִי יַעוֹף יוֹמָם מְדַבֵּר בְּאִפְלֵ יִהְלֵף מְקַטֵּב וְגו'.

וְהַטְעַם נִרְאָה לְפִי שַׁע"י בְּנִין הַמִּשְׁכָּן בְּרַחוּ הַמְזִיקִין כְּדִאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה שָׁם פ' י"ב וְנִגְע לֹא יִקְרַב בְּאִתְּלָף אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן עַד שְׁלֵא הוּקַם הַמִּשְׁכָּן הָיוּ הַמְזִיקִין מְתַגְרִין בְּעוֹלָם לְבְרִיּוֹת וּמִשְׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן שְׁשֻׁרְתָהּ הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה כְּלוּ הַמְזִיקִין מִן הָעוֹלָם הַה"ד וְנִגְע לֹא יִקְרַב בְּאִתְּלָף וְאִיתָא תוּ הֵתָם וַיְהִי בְיוֹם כְּלוֹת מֹשֶׁה מַהוּ בְיוֹם כְּלוֹת שְׁפָלוּ הַמְזִיקִין מִן הָעוֹלָם אֵן הָיוּ מִתְפַּלְלִין עַל הַבְּרַחַת הַמְזִיקִין בְּשַׁעֲהָ שְׁגָמְרוּ מְלֵאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְהַמְקַדְּשׁ: רִיב"ל אֲמַר לְהוּ לְהִנִּי קְרָאִי וְגַנִּי פִי' רִש"י ז"ל כְּשִׁהוּא הוֹלֵף לִישֵׁן בְּלִילָה מִשְׁמַע קֶצֶת דְדוּקָא בְּלִילָה הֵיכָא אֲמָרוּ וְלֹא בְיוֹם מְשׁוּם דְלִילָה רְשׁוּת לְמַחְבְּלִים הוּא שְׁנַאֲמַר בּוּ תְרַמְנוּשׁ פֶּל חִיתוּ יַעַר כְּדִפִּירִש"י ז"ל בְּפִרְשַׁת בָּא מִיְהוּ הַפֶּל בּוּ כְּתָב דְגַם בְיוֹם הָרוּצָה לִישֵׁן שְׁיַנַּת צְהָרִים יֵאמַר תַּחֲזִילָה שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים וְכ"כ בְּהַגְהַת ש"ע סוּר א"ח ס' רל"א וְטַעְמָא דְמִילְתָא דְאֲמַר לְהוּ בְּלִילָה כְּשִׁהוּא הוֹלֵף לִישֵׁן נִרְאָה לְפִי שֶׁהַמְזִיקִין מְתַגְרִין וּמְתַגְרִין בּוּ

בְּאֵדָם וכו' וְשֶׁהוּא פֶּר אֵין יְכוּלִין לְגַשֵּׁת אֵלָיו לְפִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם טְהוּרָה הִיא וּבָאָה מִסִּטְרָא דְקַדְוִשָׁה לְכַף הַמְזִיקִין הַבָּאִים מִסִּפְרָא דְמִסְאָב' בּוֹרְחִין מִמֶּנּוּ אַבְל בְּשַׁעָה שֶׁהוּא יֵשֵׁן וְנִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִתְדַבְּקוּ בּוֹ הַמְזִיקִין וְיִזְיקוּהוּ וְזֶהוּ טַעַם סוּמָאת מֵת לְפִי שְׁאֵז מִתְדַבְּקִין בּוֹ וּמִטְמָאִים אוֹתוֹ לְכַף הוּא אוֹמֵר שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים לְהַבְרִיחַן מִמֶּנּוּ.

וְנִרְאֶה דְהֵינּוּ דְאִיתָא בְּפִסְחִים אוֹכְלִין תַּחַת הַמָּטָה רוּחַ רָעָה שְׁרִיָא עֲלֵיהֶן לְפִי שֶׁהַשִּׁינָה אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּמִיתָה הִיא כִּינּוּן דְנִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת וְלֵהֲכִי רוּחַ מִסְאָב' שְׁרִיָא עֲלֵיהֶן דְאִינִישׁ בְּשַׁעָת שִׁינָה וְזֶה טַעַם גְּטִילַת יָדַים שְׁחֵרִית וּכְשֶׁהוּא מְאָהִיל בְּשַׁעָת שִׁינָה עַל הָאֶן־כְּלִין הָרִי הֵן כְּאֵלוֹ הֵיוּ בְּאֵהֶל הַמֵּת וְשְׁרִיָא עֲלֵיהֶן הוּא רוּחַ מִסְאָבָא: דְכָתִיב: פּוֹל מִצִּדָּה אֶלְף וּרְבָבָה מִימִינָה נִרְאֶה דְהֵינּוּ הָא דְאִיתָא בְּכַרְק קָמָא דְבְּרָכוֹת כָּל הַקּוּרָא קְרִיאת שְׁמַע עַל מִטְתּוֹ כְּאֵלוֹ אוֹחַז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִיפּוֹת בְּיָדוֹ שְׁנָא' יִרְנָנוּ עַל מִשְׁכַּבוֹתֵם רוּמָמוֹת אֶל בְּגָרוֹנֵם וְחֶרֶב פִּיפּוֹת בְּיָדָם לְפִי שֶׁהָאוֹחַז בְּיָדוֹ חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִיפּוֹת יְכוּל לְהַפּוֹת בָּהּ מִשְׁנֵי צְדָדִין לִימִינוֹ וְלִשְׂמָאלוֹ וְכִינּוּן שְׁמִזְיקִין עוֹמְדִין מִימִינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ שֶׁל אָדָם כַּמ"ש: פּוֹל מִצִּדָּה אֶלְף וְגו' וְע"י"ק"ש הֵם בּוֹרְחִין מִמֶּנּוּ לַכ"ק שֶׁהַקּוּרָא ק"ש עַל מִטְתּוֹ הֵנָּה לִיָּה כְּאֵלוֹ אוֹחַז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִיפּוֹת בְּיָדוֹ שְׁמִזְיקִין מִשְׁנֵי צְדָדִין: אֲסוּר לְהַתְרַפְּאוֹת בְּדַבְּרֵי תוֹרָה וְאֵע"ג דְרִיב"ל גּוֹפִיָה קָאָמַר בַּפ' כִּי צִדַּד מְעַבְרִין חָשׁ בְּרֵאשׁוֹ יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה שְׁנָא' כִּי לֹנִית חֵן הֵם לְרֵאשִׁיָּה חָשׁ בְּגָרוֹנוֹ יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְכו' שְׁאֵנִי הֵכָא שְׁאוּמֵר פְּסוּקִים דְרָף לְחָשׁ וְזֶה וְדָאִי אֲסוּר שְׁעוֹשֶׂה דְבְרֵי תוֹרָה רְפוּאָת הַגּוֹף וְאִינּוּן אֶלָּא רְפוּאָת הַנְּפֶשׁ אַבְל הַתָּם אִינְרִי שְׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תוֹרָה לְשֵׁם שְׁמַיִם לְקַיָּים מְצֻנָת הַשֵּׁם שְׁצוּנָה לְלַמּוּד וּמִתְפַּנּוּן שְׁיֹזְעִיל לוֹ זְכוּת תַּלְמוּד תוֹרָה שְׁיִתְרַפָּא מִחֲלִיו לְכַף שְׁפִיר דְמִי שְׁזָכוֹת תַּלְמוּד תוֹרָה הוּא אֶחָד מִן הַזְּכוּיֹת שֶׁהָאָדָם אוֹכַל מִפְּרִוּתֵיהֶן בַּעַה"ז וְהַקְּרָן קִימַת לוֹ לַעַה"ב.

וְעוֹד נִרְאֶה דְהֵתָם נָמִי לְהַגֵּן אִינְרִי וְחָשׁ בְּרֵאשׁוֹ דְקָאָמַר הֵינּוּ שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יְבֵא לִידֵי כְּאָב רֵאשׁוֹ לְכַף יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְתַגִּין עֲלָיו שְׁלֵא יְבֵא לִידֵי כְּאָב רֵאשׁוֹ וְכֵן כְּלוֹן וּלְפִי זֶה נִיחָא הָא דְקָאָמַר נָמִי חָשׁ בְּכָל גּוֹפּוֹ יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה דְמִי שֶׁהוּא חָשׁ כְּכָר לְכָל גּוֹפּוֹ כְּמַעֲט דְלֵא אֶפְשָׁר לִיָּה לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה אֵע"ג דְמִינִי תִּרְאֶה מְדַכְּתִיב וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא וּמְדַכְּתִיב רְפוּאוֹת תְּהִי לְשָׂרָף דְבַר הַמַּגִּין נָמִי רְפוּאָה קְרִי לָהּ דְכָתִיב כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֶךָ וּפְשָׁטָא דְקָרָא מְשַׁמַּע שְׁיִשְׁמְרֵהוּ מִמַּחֲלַת מִצְרַיִם וְיִגִּין עֲלָיו וְקָרִי לִיָּה רְפוּאָה.

וְכֵן מְשַׁמַּע בְּסִמּוּד דְפְרִיָּה אִי דְאִיכָא מְכָה אֲסוּר וְתוֹ לֹא מְשַׁמַּע דְקָא ס"ד דְבַדְלִיכָא מְכָה אִינְרִי אֶלָּא לְהַגֵּן וְקָרִי לִיָּה רְפוּאָה דְקָאָמַר אֲסוּר לְהַתְרַפְּאוֹת: א"ר יוֹחֲנָן בְּרוּקָא שְׁנוּ נִרְאֶה דְמִתְנִיתִין הֵכִי מְשַׁמַּע לִיָּה מְדָלָא קְתָנִי הָאוּמֵר עַל הַמְּכָה כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם וְקְתָנִי הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמְּכָה וְאוּמֵר כָּל הַמַּחֲלָה וְכו' מְשַׁמַּע דְבְּרוּקָא אִינְרִי שְׁפֵן דְרָף הַמְּלַחֲשִׁים שְׁרוּקִין תַּחֲזִילָה דְרָף יוֹ רַב נַחְמָן אָמַר בְּאֶחָד מְכָל אֵלוֹ תָּנּוּ וְא"ת אֲמַאי סָגִי לִיָּה בְּחַד מְנִיָּהוּ הָא כְּתִיב וְכֵן תַּעֲשׂוּ וּבִימֵי מְלָשָׁה כְּנִלְהוּ הוּוּ כְּדָאָמַר לְעִיל וְעוֹד אֲמַאי פְּלִיגִי אֲסִיפָא דְמִתְנִיתִין וְלֹא פְּלִיגִי הֵכִי אֲרִישָׁא דְקְתָנִי שְׁאִין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעִזְרוֹת אֶלָּא בְּמִלְחָה וְנִבְיָא וְאוּרִים וְתוֹמִים וְכו' אִי כְּנִלְהוּ בְּעֵינָן וְאִי בְּחַד מְנִיָּהוּ סָגִי וְאוֹ אוֹ קְתָנִי וִי"ל דְרַב נַחְמָן מוֹקִי לָהּ קָרָא דּוּכָן תַּעֲשׂוּ בְּדָאָפְשָׁר לְמִיַּעֲבַד בְּכוּלְהוּ כְּגוֹן בִּימֵי שְׁלֵמָה אַבְל הֵיכָא דְלֵא אֶפְשָׁר אֲפִי' בְּחַדָּא סָגִי כְּדִמְשַׁמַּע לְעִיל מִיָּהוּ חַדָּא וְדָאִי בְּעֵינָן דְאִי לֹא הֵכִי בְּמַאי

מתקדשת ולדידיה מתני' ה"ק שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות במלך ונביא כו' פי' לכתחילה דאפשר בכולהו ואשמעינן סיפא דאפילו בדלא אפשר חדא מיהא בעינן וכל שלא נעשה אפילו באחד מכל אלו אין חייבין עליה ורב הונא מוקי לה קרא דוכן תעשו אפילו בדלא אפשר ולדידיה מתניתין ה"ק שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות ונביא כו' היכא דאפשר ואשמעינן סיפא דלא תימא דוקא בדאפשר אלא אפילו בדלא אפשר כל שלא נעשית בכל אלו אין חייבין עליה ולהכי לא פליגי הכי ארישא דהיכא דאפשר ליכא מאן דפליג דכולהו בעינן מדכתיב וכן תעשו: קלעים להיכל קס"ד במקום חומות היכל שיהא מזבח הבנוי בעזרה קרוי אשר פתח אהל מועד וחוורו וקדשי הקלעים בתודות ובשיר שאלמלא פן לא היו מקריבין עד שיגמר הבנין והם התחילו להקריב קרבנות משבאו שם בימי פורש אוקא דמתני' לה אסיפא תימא והא ליכא נפקותא בין הך לישנא ללישנא קמא ולאו אורחא דש"ס למימר איכא דמרי ולא ישאל אחריו מאי בינייהו כדפני' רש"י ז"ל לעיל: דף יז באונס גמירי שהייה במזיד לא גמירי שהייה תימא אמאי נקט באונס הנה ל"ל בשוגג גמירי שהייה חדא דהיפוף מזיד שוגג הוא והיפוף אונס רצון הוא ועוד דמסתמא בנטמא בשוגג איירי ולא באונס דמי אונסו שם שטימא את עצמו לכך נראה דנדאי בנטמא בשוגג איירי אלא שהוא אונס על טומאת המקדש דכיון שנטמא בשוגג בפנים אינו מטמא את המקדש במזיד אלא באונס לכך קמייבעיא ליה מי אמרינן דלא גמירי שהייה אלא פשטמא את המקדש באונס אבל האי שטימא עצמו במזיד נמצא שפוטמא את המקדש במזיד לא גמיר שהייה או דלמא בפנים וכו' ולפי זה מ"ש התוס' דצריך לומר דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהייה במקדש אי אפשר לומר פן דא"כ נהי שטימא עצמו במזיד מ"מ אינו מטמא את המקדש אלא בשוגג כיון דלא ידע באותה שעה שהייה במקדש ונהי דהנה ליה פמו רצון מזיד מיהא לא הוי אלא צ"ל דיידע שהייה במקדש קשה דא"כ אפי' שכת אח"כ במאי מחייב קרבן הא לא שב מידיעתו הוא כמ"ש התו' ואם נפרש דלמלקות בעי הוי אתי שפיר מיהו מדלא מפרש בהדיא למלקות משמע דלענין קרבן בעי דומיא דמתני' דעלה קאי וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שגגות דלענין קרבן בעי דאע"ג דאין דאין שוגג מביא קרבן אלא א"כ הוא שב מידיעתו בטומאת מקדש וקדשיו שאני דלאו בשגגה לחודא תליא מלתא דהא לא מחייב קרבן אלא א"כ יש לו ידיעה בתחילה מה שאין פן בשאר שגגות וכיון דגזירת הפתוב הוא דבעי ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלמה בינתיים אע"ג דלא הנה שב מידיעתו לית לן בה דלא ילפינן לה משאר שגגות: טמא ששימש במיתה היכי משפחת לה הנה מצי לשנויי דמשפחת לה ששימש בבמה בשעת היתר במות דליכא ביאת מקדש: קמ"ל דכל קרבי עבודה עבודה היא אע"ג דבפרק אין מעמידין קאמר שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עכו"ם והיפף בו מותר ומוקי לה נמי דאי לא הפוף הנה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בהדא שעה מהו דתימא קריבת בישול מלתא היא קמ"ל בישולי עכו"ם שאני דאינו אסור אלא מדרבנן: אבל חייבין על עשה ועל לא תפשה שבבגדה סיפא דמתני' דהתם מפרש להו דקתני סיפא אינהו מצות עשה שבבגדה פרוש מן הבגדה ומצות לא תעשה אל תבא על הבגדה ונראה דמצות עשה קרי ליה להייה משמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאתי שפכר הוא בא על הבגדה דמ"ע היא שיפרוש מפנה בלי הנאה וילפינן לה לקמן מדכתיב ותהי נדתה עליו ואפי' בשעת נדתה תהא עליו והיינו דקתני אינהו מ"ע

שבבנדה פרוש מן הנדה לישנא דפרוש משמע שפכר בא עליה וצריה ליהדר שיפרוש
ממנה בדרה היתר אע"ג דגבי נדה לאו נמי איכא לא תקרב פדאמר לקמן מ"מ קרי ליה
עשה משום דהנה ליה דומיא דעשה שבמקדש דאיירי נמי בכי האי גונא שנקנס בהיתר
ונטמא בפנים ואיירי דקרי ליה עשה שבמקדש משום דבמקדש ליכא אלא עשה דויש לחו
לחודא קרי ליה נמי עשה שבבנדה ומצנת לא תעשה קרי ליה למי שעדיין לא בא על הנדה
דמוזהר בלא תעשה שלא יבא עליה דכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב ובכלל
לאו זה שלא יבא על האשה סמוך לנסתה שמה תראה בשעת תשמיש והיינו דקתני
ואינוהו מצנת לא תפשה אל תבא על הנדה: דף יח פניסח תנינא פרישה תנינא איצטריה
לאתויי ראיה דלא תימה אפרישת אונס הוא כיון שנקנס בהיתר וכי אמרה לו נטמאתי
מאי אית ליה למיעבד ובסמוך לנסתה ונמצא דם בחר הכי נמי אונס הוא אפניסה
ואפרישה כיון דסבר יכולני לבעול ולפרוש קודם שתראה ומתני' דהוריות דקתני מצנת
לא תעשה אל תבא על נדה איכא למימר דבנידה גמורה איירי וכן קרא דלא תקרב
איירי בנידה גמורה וקרא דנהזרתם אסמכתא בעלמא הוא כמ"ש רבינו זרחיה ו"ל לכה
מיימי ראיה אתרנוייהו וקאמר ליה רב אדא לעולם אימא לה דסמוך לנסתה אונס הוי
אפניסה ואפרישה כדפירש ומתני' דהתם בפרישה איירי וכגון שאמרה לו נטמאתי דלאו
אונס הוא דהנה ליה להמתין עד שימות וקאמר ליה רבינא לרב אדא והא נמצא קתני
אלמא דמעיקרא לא הנה ליה ידיעה א"כ פ"כ צריה לאוקמי פסמוך לנסתה ולאו אונס
הוא אלא שוגג בין אפניסה בין אפרישה ולהכי מיחייב קרבן והא דלא מיחייב שתיים
משום דשני זיתים חלב בהעלם אחד הוא וקאמר רב אדא היכי אצית דקתני עלה זו היא
מצנת עשה שבבנדה ואם איתא מצנת לא תעשה היא דמ"ע לא הוי אלא באמרה לו נטמאתי
דמוזהר לפרוש מו הנדה ולהמתין עד שימות מדכתיב ותהי נדתה עליו אבל נדה וכן
פמוך לנסתה מונהר בלא תעשה שלא יבא עליה מדכתיב לא תקרב כדפירש לעיל מתני'
דהוריות ורבינו זרחיה גריס ואם איתא לא תעשה ועשה היא ובספרים שלנו ליתא וכן
נראה דבסמוך לנסתה כיון שנקנס לה באיסור מעיקרא פי בעי למיפרש בחר הכי לא
שייך מצנת עשה דלית קרא לשעבר וכתב עוד וא"ת לדידיה נמי דמוקי לה אפרישה
תקשי ליה והא אפי' בפרישה לחודא איכא עשה ולא תפשה פשה ותהי נדתה עליו לא
תעשה לא תקרב דהוא לא תפרוש ולאו קושיא היא דאע"ג דלא תעשה נמי איכא נקט
ליה מצנת עשה שבבנדה איירי דנקט הכי במקדש דהתם ליכא אלא עשה פשננטמא בפנים
כדפי' לעיל: והא נמצא קתני כתבו התו' תימה דעדיפא הנה מני למיפרה מהא דקתני
סיפא כו' נראה ליישב דרב אדא הנה סבר דאע"ג דאמרה לו נטמאתי אפתי איכא לספוקי
דלמא לא יצא עדיין הדם לבית החיצון אלא שהיא מרגשת שנעקר הדם ממקומו וקיימא
לן שאין האשה טמאה אא"כ יצא הדם לבית החיצון פדאי' ר"פ יוצא דופן ולהכי קתני
נמצא על שלו טמאין וחיובין בקרבן דאז נדאי יצא הדם לבית החיצון בשעת תשמיש וכן
אם נמצא על שלה וקינחה מיד לאחר תשמיש נדאי כבר יצא הדם לבית החיצון בשעת
תשמיש אבל קנחה לאחר שעה איכא למימר דבשעת תשמיש לא יצא עדיין הדם לבית
החיצון ולא הרגישה אלא מה שנעקר הדם ממקומו לכה טמאין מספק ופטורין מן הקרבן
ולהכי פריה ליה רבינא מדקתני נמצא דלישנא דנמצא משמע דמעיקרא לא הנה שום
ידיעה כלל והיינו דאיצטריה ליה לרבא למימר צניית מאי דקאמר רבא משום דרב אדא

לא הנה חנינש להף קושיא: וטוביה פירש"י ז"ל ואשריו ולפירושו פד שימות דנקט עיקר
חסר דהנה ליה למימר עד שימות האבר או הגיד והערוף בערה וטוב פירש בו פירוש
אחר וע"ש: או בנבלת שרץ למה לי ש"מ וכו' והא דיליף מיניה במתני' דעל העלם שרץ
חייב ואינו חייב על העלם מקדש לאו מייתורא יליף לה אלא משמעוּתא דקרא קאמר
פיון דגבי הדדי פהיכי דלא איצטריף קרא להכי דמהיכא תיתי דאיצטריף קרא למיפטרין
תדע דלרבי ישמעאל איצטריף ונעלם לחייבו על העלם מקדש וכ"כ התו' בפ"ק ור"ע
נמי משמעוּתא דקרא קאמר ולהכי לא בעי ש"ס לר"א ונעלם ממנו והוא טמא למה לי:
דף יט העלם זה וזה בידו מהו וא"ת פיון דנעלם ממנו טומאה פי נעלם ממנו נמי מקדש
מי גרע הא מ"מ איכא העלמת סומאה וי"ל דכיון דנעלם ממנו נמי מקדש איכא למימר
דהעלמת טומאה לאו העלם הוא דלאו העלם טומאה גרם לו שנקנס דאפילו הנה ידע
שנטמא היה נכנס פיון דלא ידע דמקדש הוא: והלף בראשון ולא נכנס ה"ה אם נכנס נמי
דינא הכי והנה מצי למיתני והלף בראשון וחזר והלף בשני ונכנס אלא אידי דבעי למיתני
סיפא בראשון ונכנס תני רישא הלף בראשון ולא נכנס וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל
בפי"א מהלכות שגגות: עשו ספק ידיעה פידיעה פתבו התו' לא דמי לנגע בשרץ דריש
פירקא דהתם הוא מסופק אי שייכא פלל טומאה במה שנגע ולהכי קמיבעיא לו אי הנה
ידיעה בכה"ג אי לא מיהו לאו מ לתא דפשיטא הוא דלא הוי ידיעה בכה"ב ולהכי בסמוך
פי רמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן לא מצי לשנויי דגבי ספק חלב שאני פיון דמסופק הוא
אי הנה חלב פלל והנה ליה פי ההיא דנגע בכעדשה דא"כ מאי קמיבעיא ליה בנגע
בכעדשה וכו' אי הוי ידיעה בהכי תפשוט מההיא דספק חלב דלא הוי ידיעה בהכי לכה
(צריף לשנויי דס"ל לרבי יוחנן דבכל התורה ידיעה מעלייתא בעינו וגבי טומאה שאני
דלא פתיב בה ידיעה בהדיא: פשיטא דלא בעי מדלא מייתרי ליה קראי אע"ג דלרבי נמי
לא מייתרי ליה קראי דדריש נמי ונעלם לחייב על העלם סומאה ועל העלם מקדש
ואפ"ה מונעלם דאתי לגופיה יליף דבעינו ידיעת בית רבו כדאיתא בפרק קמא מ"מ פיון
דלא אשכחן בשום דוכתא דאית ליה לר' ישמעאל ידיעת בית רבו שמה ידיעה מהיכא
תיחי למימר דבעי ידיעת בית רבו: שבועות שתיים פרק שלישי דף כ' וקאמר לא אכילנא
ולא אכילנא דוקא בכי האי גונא דכיון דקאמר מעיקרא לא אכילנא פי משתבע בתר הכי
ואחר שבועה שאוכל לה מסתמא אלא אכילנא דאמר מעיקרא קא משתבע אבל מסרבין
בו לאכול והוא משתבע מיד ואחר שבועה שאוכל לה נשבע שיאכל עמו וכ"כ הרמב"ם
ז"ל בפ"ד מה"ש או שהיה מסרב בו לאכול אצלו והוא נמנע ונשבע ואמר שבועה שאוכל
לה ואע"ג דפשוט הוא פתבתי זאת משום דבשלחן ערוף בהלכות שבועות ס"ט רל"ז
כתב ויש מי שאומר שאם הפציר בו תחילה שיאכל עמו ואמר שבועה שאוכל לה אסור
לאכול עמו והיינו דעת הרמב"ם ז"ל וצריף לומר דאיירי שהיה נמנע מעיקרא ואמר לא
אכילנא דאי לא הכי אדרבא צריף שיאכל עמו ושמא טעות סופר הוא וצריף להגיה
והוא נמנע ואמר שבועה וכו' א"נ אלישנא דהפציר בו סמיה דאין לשון הפצרה בפחות
משנים ושלשה פעמים וכיון דהפציר בו כ"כ מסתמא מעיקרא לא אכילנא לא אכילנא
קאמר ליה: מהו דתימא לישנא הוא דאתקיל ליה פתבו התוס' וא"ת נשייליה מה היה
בדעתו וי"ל פגון שאמר שבועתו וכו' משמע בהדיא דסבירא להו דאע"ג דאמר שאי
אוכל לה אי שנילינו ליה ואמר טעיתי פי לא נתפוננתי לומר אלא שאוכל לה מהימנינו

ליה וגדולה מזאת פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שבועות שאם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום ואכל והתרו בו ואמר אני לא הנה בלבי אלא שלא אצא היום וטעה לשוני והוציא אכילה שלא היתה בלבי הרי זה אינו לוקה וכתב עליו שם בכסף משנה דתוספתא היא בפ' שביעי דטהרות נאמן ע"י עצמו כיצד א"ל נדרת ואומר תנאי הנה בלבי שומעין לו ואיתא בת"כ פיוצא בו א"ר מאיר אמרו לו נזיר אתה ואמר תנאי הנה בלבי שומעין לו.

והרא"ש ז"ל בפ"ב דנדריים פתב דה"ק מהו דתימא לינשנא הוא דאיתקיל ליה שיהיה לו לומר שאוכל והנה מגמגם בלשונו ואמר שאי אוכל ואי אמר הכי מהימנינן ליה קמ"ל כינן שהוציא בשפתיו שאי אוכל לא מהימנינן ליה במאי דקאמר בתר הכי משמע דס"ל שאין האדם נאמן לומר כן וכך הנה בלבי ולא לכה נתפוננתי וכן משמע ממ"ש הרא"ש בפ"ג דנדריים גבי הא דתנן הנודר מרואי החמה אסור אף מסומין שלא נתפונן זה אלא למי שהחמה רואה אותו וכתב שם בש"ס מפרש מדלא קאמר מן הרואין נתפוננתי לא ציינתינן ליה דלא נדר איניש אדעתיה דנפשי' היכא דאיכא שינויא כדאמר לעיל גבי איסקונדרי משמע נמי דס"ל שאין האדם נאמן לומר כן וכך נתפוננתי וקשה לפירושו דבתוספתא דלעיל משמע בהדיא שהאדם נאמן ע"י עצמו לומר כן וכך הנה.

לכה נראה פדברי התוס' והרמב"ם ז"ל ובש"ע סי' רי"ז פתב נדר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתפונן אלא למי שהרמה רואה אותו וכתב שם בהג"ה ואפילו אמר לא נתפוננתי לכה לא מהני הואיל והלשון נדאי כן הוא והיינו דעת הרא"ש ז"ל אבל דעת הרמב"ם והתוס' עיקר ואין ראיה מאסקונדרי דאין ענין אסקונדרי לזו כלל אבל בין שאוכל לכה לבין שאי אוכל לכה וכן בין רואי החמה לבין רואין ואפ' בין שלא אצא לבין שלא אוכל עביד איניש דטעי לכה נאמן: איסור איסור אם אתה אומר מתפיס בשבועה כו' פתבו התו' דר"ת מפרש ואם לאו שלא התפיסו באחר אלא אמר איסור כפר זה עלי ועוד נראה דהכא קאמר ואיסור של איסור זה היינו דוקא אם אתה אומר מתפיס בשבועה כלומר שהתפיסו בכפר שנשבע עליו כפר דאז הנה ליה כמוציא עתה שבועה מפיו על כפר זה דשבועה קמיינתא הדרא נמי על זה הכפר ותייב ואם לאו שלא התפיסו בכפר שנשבע עליו אלא התפיסו בדבר שאסור מן התורה כגון שאומר כפר זה יהא פחזיר או ככפר של עכו"ם פטור פדתנן ברפ"ב דנדריים ואלו מותרין כבשר חזיר כעכו"ם וכו' וכדאמר שמואל בסמוך והוא שנדור ובא מאותו היום: ביום שמת בו אביו מכאן נראה קצת סמך למנהגנו מה שנוהגין להתענות יום שמת בו אב או אם כמ"ש בהגהת ש"ע סי' ת"ב ב"ד: ומה שאין האונן יכולה לשמוע נראה דלכה נקט לה משום דכתיב אחת דבר אלהים ופתים זו שמעתי ודרשינן לה להא דזכור ושמור שנאמרו בדבור אחד ונשמע לשתי דברות: כשם שלוקה על שוא כו' פירש"י ז"ל ה"ג אלא כשם שלוקה על שוא וכו' ולפי גירסא זו נראה דלא גרסינן בסמוך פשיטא האי לאו והאי לאו אלא גרסי' פשיטא מהו דתימא וכו' וכן משמע מפירש"י ז"ל ולא גרסי' נמי למאי הלכתא מקבעי ליה אלא למאי הלכתא ותו לא: דף כא אוכל ולא אוכל עובר בכל יחל דברו הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ש פתב דבין אכלתי ולא אכלתי ובין אוכל ולא אוכל עובר בלאו דלא תשבועו בשמי לשקר והיינו דלא פרב דימי ולא פרבין וכתב הריב"ש בתשובה דס"ל להרמב"ם דהא דקאמר אוכל ולא אוכל עובר בכל יחל אף בכל יחל קאמר וכן משמע דהא דלא תשבועו

בשמי לשקר אשבעת ביטוי קאי ועיקר שבעות ביטוי באוכל ולא אוכל איירי דכתיב להרע או להטיב: ה' הוא דאינו מנקה אבל ב"ד שלמטה מלקין אותו ומנקין אותו לכאורה תימה דא"כ אין חילוק בין חייבי שבעות לשאר חייבי לאוין דשאר חייבי לאוין נמי כשמלקין אותן ומנקין אותן וכשאיין מלקין אותן כגון דליכא עדים או בזמן הזה ב"ד שלמעלה אין מנקין אותן ומקבלין עונש מן השמים וכיון דאין הפרש ביניהם אמאי כתב רחמנא כי לא ינקה ה' גבי שבעות טפי מבשאר חייבי לאוין וי"ל דשאר חייבי לאוין אין נענשין אלא עונש אחד דהיינו בב"ד שלמטה ע"י מלקות או בב"ד שלמעלה בשאיין מלקין אותן אבל חייבי שבעות פיון דחמירי נענשין בב"ד שלמטה ובב"ד שלמעלה נענשין בב"ד שלמטה במלקות ובב"ד שלמעלה בייסורין ושאר עונשין וכשאיין מלקין אותן נענשין בב"ד שלמעלה בפלים ולהכי כתיב גבי שבעות כי לא ינקה ה' דאע"ג שפבר לקה אינו נקי מב"ד שלמעלה והא דקאמר אבל ב"ד שלמטה מלקין אותו ומנקין אותו דמנקין אותו מדין ב"ד שלמעלה קאמר אלא מדין ב"ד שלמטה קאמר דמנקין אותו מעונש המוטל עליו כשאיין מלקין אותו וכן משמע מדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ק י"ב מה"ש שכתב אע"פ שלוקה הנשבע לשוא או לשקר וכו' אין מתפטר להן עון השבעות פלו שפאמר כי לא ינקה ה' אין לזה נקיון מדין שמים עד שיתפרע ממנו על השם הגדול שחילל.

והראב"ד ו"ל השיג שם עליו מהא דאמרי בשמעתין דב"ד של מטה מנקין אותי וצ"ל כדפ"י וכי האי גונא כתב בכסף משנה שם דלאו נקיון גמור קאמר ובספר הבתים פ"ב דמלקין אותו להיות פשר לעדות אבל מעון חילול השם אינו מנקה ע"כ: דף כב נהרי הקדש כתבו התוספות תימה דמאי פריה נימא דמתניתין ה"ק היכן מציינו מדבר מביא קרבן על דבור בלא שום מעשה שזה מדבר ומביא קרבן בלא שום מעשה כגון שבעות שאוכל ולא אכל אבל הקדש וכו' נראה דלאו קושיא היא דש"ס דייק דלאו אשבעות שאוכל ולא אכל קאמר ליה מדנקט שזה מדבר ומביא קרבן משמע דקאי אשבעות בלא אוכל ואכל דאיירי ביה דומיא דרישא דקאמר היכן מציינו באוכל כל שהו שהוא חייב שזה חייב והתם ע"כ שזה חייב אשבעות שלא אוכל ואכל דאיירי ביה קאי א"כ הכא נמי שזה מדבר ומביא קרבן אשבעות שלא אוכל ואכל קאי ואע"ג דקעביד רעשה פיון שאוכל מ"מ מביא קרבן על דיבורו הוא שאלמלא נשבע אין במעשה כלום ולכך פריה שפיר נהרי הקדש נמי מביא קרבן על דיבורו הוא שאלמלא הקדש אין במעשיו כלום: אבל בקונמות דברי הכל בכל שהוא כתבו התוספות תימה דחמיר קונם מהקדש ואיהו גופיה לא אסור אלא משום דהנה כהקדש וכו' י"ל דדוקא היכא דלא קא מתפנין לאנסרו אלא מקדישו ממש למזבח או לבדק הבית ונאסר ממילא משום מעילה הוא דבעינן שיעורא דגזירת הכתוב הוא דלא הוי מעילה בפחות משנה פרוטה אבל כשאומר קונם פ"ק זה עלי או פ"ק זה בהקדש אע"ג דאיהו גופיה לא אסור אלא משום דהוי כהקדש מ"מ פיון דקא מכונן לא סרו הנה ליה כמפרש שיהא אסור עליו כהקדש בכל שהוא פיון שלא הזכיר לשון אכילה ובכל שהוא עובר בלא יחל וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ק קמא מהלכות נדרים שפ"ל הנזיר מדבר הרי זה כמפרש כל שהוא ובכל שהוא לוקה שפאמר לא יחל דברו: הא לא פריש דעתיה אפ"ת ש"מ משמע דפשיט ליה דנזיר שפאמר שבעות שלא אוכל חרצן דלא מיחייב אלא בכזית אע"ג דאיכא למימר דכיון דלאו בעינן אכלי ליה

אינשי דעתיא אמשהו ותימא דא"כ לעיל דבעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן בכמה אמאי סליק בתיקו תפשוט דדעתיא אפזית פיון דהו סברא דלאו בעיניה אכלי אינשי לאו סברא היא ורש"י ו"ל פירש דבעיא דרב אשי לא הוי אלא באם תימצי לומר בשאר כל אדם בכזית והסוגיא לא משמע פן דכל היכא דבעי באת"ל כי פשיט ש"ס בעיא בתרייתא איפשיטה לה נמי קמיינתא לכך נראה דאע"ג דבשאר כל אדם מספקא לו אי דעתיא אמשהו פיון דלאו מידי דאכילה הוא דלא בעיניה אכלי ליה אינשי בנזיר פשיטא לו דלא שנייה הו סברא דלגביה דידיה נדאי מידי דאכילה הוא מדכתיב גביה מחרצנים ועד וג לא יאכל דכיון דנזיר הוא ונאסיר ליה רחמנא חרצן בכזית חשיבא ליה מידי דאכילה וכן גבלות וטרפות בשאר כל אדם פדמסיק ולא קמיבעי ליה בנזיר אלא מי אמרינו פיון דכזית איסורא דאורייתא היא פי קא משתבע אהיתרא קא משתבע וכו' וכן משמע מדברי הרמב"ם ו"ל שפתב בפ"ה מה"ש שבועה שלא אוכל עפר אם אכל פזית חייב אבל פחות מפזית הרי זה ספק שמא יתחייב בכל שהוא מבני שאין זה דרכו לאכילה כדי להצריכו שיעור וכן הנשבע שלא לאכול חרצן ואכל ממנו פחות מפזית הרי זה ספק הנה הנשבע נזיר שהוא אסור בחרצן בכזית ואכל ממנו פחות מפזית אינו חייב בשבועת ביטוי שהרי אין דעתו בשבועתו אלא על פזית שהוא מושבע עליו ואין שבועה חלה עליו משמע דס"ל דאע"ג דבשאר כל אדם מספקא לו אי דעתיא אמשהו פיון דלא אכלי ליה בעיניה בנזיר פשיטא לו דלא אמרינו ה"כ: אלא תפשוט דבעיא רבא וכו' אהא דמייחתי מלתא דריש לקיש ה"כ פריה ועוד נראה דה"ק השתא דפשיט ליה בעיא דרב אשי תפשוט נמי בעיא דרבא דאי לאו דפשיט מיניה בעיא דרב אשי איכא למימר דשאני התם שלא אמר שבועה שלא אוכל גבלות וטרפות אלא שבועה שלא אוכל סתם דמשמע דברים המותרין וכיון דאדברים המותרין בכזית קאמר לא פלגינא דיבוריה ואמרינו דבדברים האסורין נמי בכזית קאמר אבל כשאמר בפירוש שבועה שלא אוכל עפר איכא למימר פיון דלאו בר אכילה הוא דעתיא אכל שהוא אלא השתא דפשיט מיניה בעיא דרב אשי דאירי נמי דאמר בפירוש שלא אוכל חרצן אלמא ס"ל דלא שניא לכך פריה תפשוט מיניה ומי בעיא דרבא: ואי בעית אימא קרא שתנייה בכלל אכילה ה"ר"ש לא גריס שתנייה בכלל אכילה וכן נראה דהא טעמא דסברא נמי משום דשתנייה בכלל אכילה הוא וא"כ מעיקרא נמי הנה ליה למימר א"א סברא שתנייה בכלל אכילה דמר ליה איניש לחבריה וכו' ולספרים דגרסינו ליה יש לדחוק ולפרש דהא דקאמר א"א סברא דאמר ליה איניש לחבריה וכו' לאו משום דשתנייה אכילה קרי ליה אלא משום דשתנייה שייכא לאכילה והא בהא תליא דאורחא דמילתא לשמות כשאוכלין לכך פי א"ל נטעום דעתו נמי לשמות הנה ונדא מנייהו נקט דאכילה עיקר מילתא היא ושתנייה לצורך אכילה היא באה ולכך כשאמר שבועה שלא אוכל דעתו נמי שלא לשמות דשלא אוכל ומה דשנייה ליה קאמר ועיקר מילתא נקט ואע"ג דאמר' לקמן גמר בלבד צריך שיוציא בשפתיו שאני הכא פיון דהא בהא תליא פאלו הוציא בשפתיו דמי ונהדר קאמר וא"א קרא וטעמא משום דשתנייה בכלל אכילה היא דאמר ר"ל וכו' ולספרים דלא גרסינו אלא אזלי ושתי נמי אתי שפיר דהא דקאמר ואזלי ושתי לאו למימרא דלא אכלי דהא לאו אורחא הוא שיאמר אדם לחבירו בא לאכול עמי ואח"כ אין נותן לו לאכול אלא לשמות אלא אזלי ושתי דנקט היינו דשתי נמי ולא נחית ש"ס לפרש הא דאכלי פיון דלא דניק מיניה מידי דמדשתי דניק דכיון

דשתי צריף לומר דאכילה דנקט משום דעיקר מלתא היא ולפי סברא זו תרנניהו צריכי:
דף כג פגון דאמר שלא אשתה ושללא אוכל וה"ה דאפילו שתה תרי זמני נמי דמגו דחייילא
שבועה בתרנייתא אאכילה וכו' כמו שפיתבו התוס' אלא אידי דקתני רישא ואכל ושתה
דלא מחייב אלא אחת קתני נמי סיפא דבאכל ושתה חייב שתיים: ודלמא פת חטין לאכול
שעורין וכןסמין לכוס ובסמוך נמי פריף ודלמא על ידי תערוכת ובתר הכי נמי פריף
דלמא פגון אלו דלא שתינא בציר מהכי וטפי מהכי שתינא ודלמא מין אלו הוא דלא
שתינא וכו' נראה דכולהו הנה פירכי לאו דינא ניהו דהאומר פת חטין ושעורין וכןסמין
פת דנקט מעיקרא ודאי אכולהו קאי וכן האומר פת חטין ושל שעורין ושל פנסמין לאו
דעתיה אמתערוכת וכן האומר פגון אלו לאו דעתיה אשיעורא דהנה דוקא ומי שאמר מין
אלו הן עצמן נמי בכלל אלא הכי פריף דלמא איהו הנה מעי בהכי ולכך נקט הך לישנא
ולא נתפגין לחלק וכ"כ בהדיא רבינו גסים ו"ל.

ולפי זה מ"ש התוספות גבי הך דפריף ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קא מיכנוין
וא"ת והא לא בעי למיפטר נפשיה מאחרנייתא דאפילו המר שבועה שלא אוכל סתם פגון
שאין בלבו לאסור עצמו אלא באלו המינים לא מיתסר באחרניי כו' לאו קושיא הוא
דאע"ג דאי הנה אומר שבועה שלא אוכל סתם נמי הנה פטר נפשיה מאחרנייתא מ"מ
פריף שפיר דלמא איהו הנה טעי בהכי דהנה סבר שאם יאמר שבועה שלא אוכל סתם
מיתסר נמי באחרניי לכך הנה קא פריש להו כדפריף בכולהו: הךא מאי וא"ת מאי
קמיבעיא ליה פשיטא דלא פליגי הךא דאי פליגי נמי הךא א"כ אמאי פליגי לקמן
אמתנייתין דשבועת הפקדון טפי הנה להו לפלוגי אמתנייתין דהךא דמיתניי ברישא וי"ל
דהא דפליגי רב אחא ורבינא גבי שבועת הפקדון ואית ליה לחד מנייהו דאפליגי נמי
מחייב היינו משום דמעיקרא קודם שבועה הנה אומר ליה מפקיד לנפקד תן לי חטין
שעורין וכןסמין שיש לי בידך ובתר הכי קמישטבע ואמר ליה שבועה שאין לה ביד
חטין שעורין וכןסמין כדקתני בהדיא בפרק שבועות הפקדון ולכך איכא למימר דשבועה
שאין לה ביד נמי חזא שבועה היא דקא וישתבע ליה על תביעתו שאמר ליה מעיקרא
תן לי חטין שעורין וכןסמין כו' וכי הדר פירש חטין שעורין וכןסמין לחלק בא הרי
ארבעה אבל היכא דקאמר נפקד שבועה שאין לה ביד חטין שעורין וכןסמין בלא שום
תביעה ליכא פללי ופרטי דלא הנה מצי למימר שבועה שאין לה ביד סתמא דלא הנה
ידעינן אמאי קאי ועל כרחו צריף לפרש ולומר דאין לה ביד חטין שעורין וכןסמין וא"כ
פי קמיבעיא ליה הךא הךא מאי צריף לומר דאדרב אחא בריה דרב איקא קמיבעיא ליה
דלדידיה נמי פגון דמוקי לה במסרהב בו חבירו מעיקרא וא"ל בא ושתה עמי יין ושמן
ודבש פי קא"ל שבועה שלא אשתה עמך יין ושמן ודבש איכא פללא ופרטי דהנה מצי
למימר שבועה שלא אשתה עמך ותו לא אבל לרב פפא דלא איירי במסרהב אלא
דמנפשיה קאמר שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש ליכא פללא ופרטא כדפלי' וכיון
דדוקא לדרב אחא קבעי ניחא דקמיבעיא ליה הךא מאי דשפיר איכא למימר דהךא נמי
פליגי פי התם והא דפליגי התם ולא הךא דקתני ברישא היינו משום דמתני' דהתם קתני
בהדיא דא"ל מפקיד קודם שבועה תן לי חטין שעורין וכןסמין כו' אבל הךא לא קתני
מתנייתין בהדיא דחבירו מסרהב בו ואיכא למימר דלאו במסרהב איירי וכדרב פפא.

ומ"ש התוספות הקא מאי מי איפא למימר הקא דנוקי שבועה אכללא דפת חטין ושעורין וכוסמין וי"ל דס"ל דרב אלא בריה דרב איקא מוקי לה רישא נמי במסרה בן חבירו: מאי שנא רישא פטור ומאי שנא סיפא דחייב פירש"י ו"ל דקס"ד דנבלה וטרפה נמי אוכלין שאינן ראויין הן וכ"כ התוס' ודבריהן תמוהים חזא דנבילות וטרפות ראויין לאכילה ניהו אלא שהן אסורין וא"כ הנה ליה למימר ואכל אוכלין האסורים ועוד דא"כ מ"ש דברי שא נקט אוכלין שאינן ראויין ובסיפא נקט נבלה וטרפה כמ"ש התוס' ועוד דא"כ פי משני בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין לוקה פולה במפרש ורישא בשאינו פולל דברים האסורין עם דברים המותרין והתוס' פתבו דלא מצוי למימר הכי משום דמשמע דוקא אבל אוכלין שאינן ראויין פטור אבל ראויין חייב ולא דיוקא מעליא הוא דאיפא למימר אידי דתני סיפא דאכל אוכלין שאינן ראויין דהיינו נבלות וטרפות דחייב תני נמי רישא דאכל אוכלין שאינן ראויין דפטור.

ועוד דלא מצוי למיחייב סתמא שבועה שלא אוכל ואכל פטור דא"כ לא הוי ידעינן אמאי פטור ולהכי קתני בהדיא ואכל אוכלין שאינן ראויין דפטור לאשמעינן דבהכי איירי ואי משום דלא קתני ברישא בהדיא שבועה שלא אוכל אוכלין שאינן ראויין ואכלן פטור לאו קושיא היא דא"כ סיפא נמי תיקשי אמאי לא קתני שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות ואכלן כו'.

על פן נראה דהמקשה נמי ידע דאוכלין שאינן ראויין לאו היינו נבלות וטרפות אלא דוקא עפר וכיוצא בו כגון אוכלין ומשקין הסרויחין שאין ראויין לאכילה ושתייה והכי פריך הא גופא קשיא אמרת שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה פטור אלמא ס"ל דכל מי שנשבע שבועה שלא אוכל סתמא אין דעתו אלא על דברים הנאכלין ולא על דברים שאינן נאכלין והדר תני שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות חייב אלמא אית ליה דמי שנשבע שבועה שלא אוכל סתמא דעתו אפי' על דברים שאינן נאכלין דנבלות וטרפות נמי דברים שאין נאכלין לישראל ניהו ומסתמא לא הנה דעתיה עלייהו פי היכי דלא הוי דעתיה אעפר דמאי שנא עפר ומ"ש נבלות וטרפות דלגבי דידיה כולהו דברים שאינן נאכלין ניהו ולהכי חזר ונקט ש"ס מ"ש רישא מ"ש סיפא פלומר דאע"ג דרישא איירי באוכלין שאינן ראויין וסיפא בנבלות וטרפות מ"מ קשיא דמ"ש הני מהני ולקמן דקאמר כדבא דאמר רבא שבועה וכו' לאו כדפירש"י ו"ל דגרס אלא כדבא אלא כגירסת ספרים הישנים דגרסי משפחת לה כדבא וגרסי דאמר רבא שבועה שאוכל ואכל עפר פטור ומייתי ראיה מדבא דאע"ג דקיימא לן שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור כדתנן שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין פטור אלמא דעפר לאו בכלל אכילה הוא אפ"ה אית ליה לרבא דהאומר שבועה שאוכל ואכל עפר פטור משום דלא דמי מי שנשבע שיהאכל למי שנשבע שלא יאכל דמי שנשבע שיהאכל מסיק אדעתיה לכל מה שיהאכל א"כ בנבלות וטרפות נמי איפא למימר הכי דאע"ג דהנשבע שלא יאכל סתמא ואכל נבלות וטרפות פטור כדמשמע מתני' אפ"ה מי שנשבע שיהאכל ואכל נבלות וטרפות פטור דלא דמי נשבע שיהאכל לנשבע של יאכל וכיון דמי שנשבע שיהאכל סתמא מופטור כשאכל נבלות וטרפות א"כ ע"כ צריך לומר דמעיקרא חלה השבועה אנבלות וטרפות נמי דאי לא הנה מופטור בהכי וכיון דחלה השבועה נמי אנבלות וטרפות א"כ שפיר משפחת לה בהן וכ"כ הר"ן ו"ל ורבינו זרחיה ו"ל ולפי' זה ניחא דמייתי הא

דַּרְבָּא הָא דלפירש"י מאי איצטריף לַאֲתוּנֵי הָא דַּרְבָּא הֵנָּה לִיה לְמִימַר אֵלָא מַאי אוֹכְלִין שְׂאִינֵן רַאויִין עֶפֶר דכ"ע יְדַעֵי דְעֶפֶר אִינוּ רַאוי לְאֹכִילָה הוּא וְעוֹד דא"כ אַמַּאי לֹא מְפָרֵשׁ נְמִי מְשַׁקֵּין שְׂאִינֵן רַאויִין דְנִקְט מִתְנֵי מַאי נִיגְהוּ: אָרָא ר"ל מ"ט לֹא אָמַר פְּרַבֵּי יוֹחֲנָן נִרְאֶה דְמִדְקָאֻמַּר אֵי אַתָּה מוֹצֵא אֵלָא אֵי בְּמִפְרָשׁ מְשַׁמַּע דְּאִית לִיה שׁוּם פִּירְכָּא אֲאוּקִימְתָא דר' יוֹחֲנָן דְלֵהֲכִי נִקְט אֵי אַתָּה מוֹצֵא לְאוּקְמֵי בְּאוּקִימְתָא אַחֲרִיתֵי אֵלָא אֵי בְּמִפְרָשׁ וְכו' וּלְכֹף קִבְעֵי מ"פ לֹא אָמַר פְּרַבֵּי יוֹחֲנָן וְכִינֹן דְּמִלְתָּא דְּרַבֵּי יוֹחֲנָן אִית לִיה פִּירְכָּא אֲיִצְטְרִיף ש"ס לְפָרֵשׁ דְּהָא דר"ל נְמִי אִית לִיה פִּירְכָּא דְּאֵי לֹאוּ הֲכִי רַבֵּי יוֹחֲנָן מ"ט לֹא אָמַר כר"ל: דָּף פֶּד הָרִי הִקְדֵּשׁ הָא בְּעֵינֵן שְׁנֵה פְּרוּטָה פְּתַבּוּ הַתּו' הֵנָּה מְצִי לְמִימַר הָא אוּקִימְנָא בְּבַכּוֹר כְּדַמְשַׁנֵּי לְעִיל וְנֵה תִימָה דְּמָה לִי בְּכוֹר מָה לִי שְׂאָר מְוִקְדָּשִׁין הָא פְּשִׁיטָא דְּאִין מוֹעֲלִין בְּבַכּוֹר בְּפַחוֹת מְשֻׁנָּה פְּרוּטָה וְנִרְאֶה דְּיֵשׁ לְמַחּוּק הָא בְּעֵינֵן שְׁנֵה פְּרוּטָה וְצָרִיף לְהִיּוֹת הָרִי הִקְדֵּשׁ הֵנָּה מְצִי לְמִימַר הָא אוּקִימְנָא כּו' וְקֹאֵי אַהָּא דְּפָרִיף בְּתַר הֲכִי וְהָרִי הִקְדֵּשׁ דְּחִייל נְמִי אַעְצִים וְאַבְנִים וְכֹן מְשַׁמַּע דְּאֵי לֹאוּ הֲכִי יִהְיוּ דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת מְהוֹפְכִים דְּמַעֲיָקְרָא פְּתַבּוּ וְהָרִי שְׂאָם דְּזוֹדוֹנוֹ לֹאוּ וּבְתַר הֲכִי פְּתַבּוּ הָרִי הִקְדֵּשׁ הָא בְּעֵינֵן שְׁנֵה פְּרוּטָה שְׂלֹא פְּסוֹדֵר הִגְמָרָא: אֵיבְעִית אֵימָא פִּי קְתַנֵּי מִיָּדֵי דְּלִית לִיה שְׂאֵלָה וְכו' לְכַאוּרָה תִימָה כָּל הַנֶּהָד שְׁיִנּוּיֵי לְמָה לִי וּמַאי כְּוֹלֵי הָאֵי כִינֹן דְּלִית בְּהוּ נְפִקוּתָא לְעַנְנֵן דִּינָא וְעוֹד דְּמְשַׁמַּע דְּכָל חַד מוֹסִיף אַחֲבָרִיָּה וְאִדְרָבָּא רַב אֲשֵׁי מְאוּרָא דְּאָמַר בְּחֻטָּאת קְאָמְרִינֵן נר' דְּוִחַק טְפִי מְשִׁינּוּיָא קְמִיָּתָא דְּכִינֹן דְּאֵיירִי תֵנָּא בְּמִיָּדֵי דְּזוֹדוֹנוֹ לֹאוּ מָה לִי חֻטָּאת מָה לִי אֲשֶׁם דְּלֵהֲכִי בְּכוּלָּהוּ דְּפָרִיף וְהָרִי הִקְדֵּשׁ לֹא מְשַׁנֵּי בְּחֻטָּאת קְאָמְרִינֵן וְשִׁינּוּיָא דְּרַבֵּינָא נִרְאֶה דְּוִחַק טְפִי מְכוּלָּהוּ דְּמָה לִי אֵי חִיילָא אֲמִיָּדֵי דְּבַר אֹכִילָה דְּוִקָּא וּמָה לִי אֵי חִיילֵי נְמִי אֲמִיָּדֵי דְּלֹאוּ בַר אֹכִילָה וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּשִׁינּוּיָא קְמָא לֹאוּ מְעֵלִיא הוּא דְּמָה לִי אִיסוּר הַבָּא מְאֵלִיו לְאִיסוּר הַבָּא מְעַצְמוֹ סוּף סוּף מְשַׁפְּחַת לָהּ דְּמַחֲזִיב עֲלֵיהָ חֲמֵשׁ חֻטָּאת לַכ"ק אֵיבְעִית אֵימָא פִּי קְתַנֵּי מִיָּדֵי דְּלִית לִיה שְׂאֵלָה וְכו' דְּשְׁבוּעָה כִינֹן דְּאִית לָהּ שְׂאֵלָה אֲפִי אִם כְּבָר עֶבֶר עֲלֵיהָ כְּגוֹן שְׁנֹשְׁבַע שְׂלֹא יֹאכַל פֶּת זוֹ וְאַכְלָה וְאַחַר שְׂאֵלָה בְּשׁוּגַג אוּ בְּמִזִּיד נִשְׂאֵל עֲלֵיהָ לְחֻכְּם וְהַתִּירָה לוֹ הָרִי זֶה פְּטוּר מִן הַקְּרָבָן אוּ מִן הַמְּלָקוֹת כְּדְאָמְרִינֵן לְקַמֹּן בְּפִירְקִין וְכַמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל לְכֹף לֹא שְׁיָיִף לְמִתְנֵי דְּחִיִּיב עֲלֵיהָ חֲמֵשׁ חֻטָּאות דְּהַחֻטָּאת הַבָּא עַל הַשְּׁבוּעָה לֹאוּ חִיּוּב גְּמוּר הוּא כִינֹן דְּאֲפִשֵׁר בְּשְׂאֵלָה וּמַשׁוּם דְּהָדָּ שִׁינּוּיָא נְמִי דְּחִיקָא הוּא דְּצָרִיף לְאוּקְמֵי בְּבַכּוֹר דְּוִקָּא וְלֹא מְשַׁמַּע כִינֹן דְּמִן הַמְּוִקְדָּשִׁין סְתָמָא קְתַנֵּי לְכֹף קְאָמַר אֵיבְעִית אֵימָא פִּי קְתַנֵּי קְרָבָן קְבוּעַ כּו' דְּכִינֹן דְּעַל שְׁבוּעָה מִיָּתֵי קְרָבָן עוֹלָה וְיוֹרֵד וְלֹא חֻטָּאת קְבוּעַ לֹא שְׁיָיִף לְמִתְנֵי דְּחִיִּיב עֲלֵיהָ חֲמֵשׁ חֻטָּאת דְּהֵנָּה מְשַׁמַּע דְּכוּלָּהוּ שְׁוִין הֵן וְהָדָּ שִׁינּוּיָא נְמִי דְּוִחַק הוּא דְּצָרִיף לְאוּקְמֵי בְּנִשְׂיָא דְּוִקָּא וְכִיחִידָּאֵי לְכֹף מְשַׁנֵּי רַב אֲשֵׁי פִּי קְתַנֵּי מִיָּדֵי דְּחִיילָא פְּשִׁיעוֹר כּו' וְלַרַב אֲשֵׁי מְאוּרָא נִרְאֶה דְּוִחַק לְאוּקְמֵי בְּהֲכִי כִינֹן דְּשִׁיעוֹרָא דְּהִקְדֵּשׁ דְּהוּי בְּפְרוּטָה נְמִי לֹא דְּמִיָּא לְשְׂאָר שִׁיעוֹרֵי דְּהוּי בְּכּוּזִית לְכֹף מְשַׁנֵּי פִּי קְתַנֵּי זְדוּנוֹ פֶּרֶת וְכו' וְאֵע"ג דְּצָרִיף לְדְּחוּק וְלְמִימַר דְּוִקָּא בְּחֻטָּאת קְאָמְרִי מ"מ ס"ל דְּאִין זֶה דְּוִחַק גְּדוּל כְּהֶנָּה דְּוִחַקֵי דְּשִׁינּוּיָא קְמִיָּתָא וְאִיגְהוּ ס"ל דְּאִדְרָבָּא הָא דְּחִיק טְפִי וְכִינֹן דְּכוּלָּהוּ אִית לָהּ פִּירְכָּא לְכֹף קְאָמַר רַבֵּינָא פִּי קְתַנֵּי מִיָּדֵי דְּחִיילָא אֲמִיָּדֵי דְּאִית בֵּיהּ מְשַׁשָּׂא וְכו' וְאֵע"ג דְּלִיכָּא נְפִקוּתָא בֵּין מִיָּדֵי דְּאִית בֵּיהּ מְשַׁשָּׂא לְמִיָּדֵי דְּלִית בֵּיהּ מְשַׁשָּׂא מ"מ ס"ל דְּכִינֹן דְּלֹא דְּמִיָּן לְהַדִּידֵי לֹא קְחֻשִׁיב לִיה וְלֹאוּ דְּוִחַק הוּא לְחַלְקָא בְּהֲכִי אֲבָל שְׂאָר כְּוִלָּהוּ דְּוִחַקֵי נִיגְהוּ תְּרַתֵּי קְמִיָּתָא

משום דצריף לאוקמי בבכור דוקא וכן איך תלתא שינויי לכל חד אית ליה דוחקא כדפי'.

והשתא מ"ש התוס' דהנה מצי למימר הא אוקימנא בבכור לא הנה להו למיכתב פן דלא ניחא ליה לרבינא לאוקמי בבכור דוקא דלהכי מוקי לה בגונא אחריתי וכן משמע בפרק ג' דכריתות דלא ניחא לאוקמי בבכור דגבי הא דתנן התם יש אוכל אכילה אחת ותייבין עליה ארבע חטאות פתבו התוספות וא"ת ואמאי לא תשיב חמשה פגון נשבע שלא יאכלנה ואכלה וי"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוה בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרק דמן ליתא בשאלה אבל ליכא למימר דאיירי בבכור מדקאמר בגמרא אקדשים מגו דאיתוסף בה איסור ואי בבכור לא הנה אומר אקדשים שהרי קדש בפטר רחם משמע דסוגיא דהתם לא מוקי לה בבכור משום דדוחק הוא לאוקמי בהכי ועוד דאי הנה מצי ליה לרבינא לאוקמי בבכור אמאי חזר בו מדבריו דקאמר אלא כי קתני אמדי דאית ביה מששא הנה ליה לאוקמי בבכור פדי לקיים דבריו הראשונים: דף פה איני והאמר ר' יוחנן פתבו התו' למאי דס"ד השתא דלעולם קאמר תימה דתיקשי ליה בריש פירקין וכו' וי"ל דגבי אכילה ליכא למיטעי דלעולם קאמר וזה דוחק דבשינה גמי ליכא למיטעי פיון דאי אפשר בלאו הכי וכתבו עוד אי גמי התם גמי שיף שפי לעולם פגון שנשבע על פך שלפניו משמע דאמר שבועה שלא אוכל פך זה או שלא אוכל סתם ומראה עליו באצבע ולפי זה הא דתנן לעיל שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין ופת שעורין וכו' צריף גמי לאוקמי שהן לפניו ואמר שבועה שלא אוכל אלו וא"כ סיפא דקתני שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת פוסמין מסתמא איירי גמי בכי האי גונא דומיא דרישא וקשה דא"כ מאי איירא דקאמר פת פת ופת אפי' לא אמר אלא שבועה שלא אוכל פת חטין ושעורין ופוסמין אלו גמי ליחייב על כל אחת ואחת מדהנפיר בשבועתו חטין ושעורין ופוסמין ולא אמר שבועה שלא אוכל אלו ותו לא לכה נראה דאע"ג דלמאי דס"ד שבועה שלא אוכל גמי לעולם קאמר אפ"ה איכא למידחי ולמימר דלא נתפונן בשבועתו אלא לאכילה ולא לשתייה ואפשר לו לאדם להתקיים בלא אכילה כששוחטה זין חלב ודבש ואע"ג דמסיק לעיל דשתייה בכלל אכילה היא מ"מ פיון דאיכא למידחי ולמימר דלא הוי בכלל פדקאס"ד דאבני ניחא ליה טפי למיפרך אשבועה שלא אישן דליכא למידחי ועוד דפריף שינה גופייה אהדדי: ואמר עולא והוא שניפר וכו' תימא תיקשי ליה מגופא דמתני' דקתני איזהו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע הא אינו משנה את הידוע חייב משום שבועת ביטוי אע"ג דליתיה בלהבא כמו שפתבו התוספות וי"ל דאי לאו הא דעולא ה"א דכל שבועה שאינה אמת קרויה שבועת שוא דלשון שוא ולא פלוג הוא כמו בחבלי השוא והנשבע על עמוד האבן מןהב של זהב גמי שבועת שוא היא פיון דיצתה שבועה מפיו לבטלה אע"ג דלא ידעו ביה אינשי וסבורין שהוא של זהב והא דקתני נשבע לשנות את הידוע לאדם היינו שהוציא שבועה מפיו לבטלה ומלתא דפסיקא טפי נקט דכיון דידוע שהוא אבן והוא נשבע עליו שהוא של זהב מלתא דפשיטא ומפורסם הוא דנשבע לבטלה ושוא הוא מיהו היכא דלא ידעי ביה אינשי גמי שוא הוא פיון דבשעה שיצתה שבועה מפיו היתה לבטלה ולא אתי למעוטי אלא מקלי דבדידיה תליא פגון אנוכל ולא אנוכל אבל מדעולא פריף שפיר דקאמר והוא שניפר לשלשה הא לא ניפר אלא לשנים שבועת ביטוי הוא אף על גב דאינו ביהא של זהב.

ואם תאמר פִּינּוֹן דְּמַדְעוּלָא פְּרִיָּה אֲדַשְׁמוּאֵל אַמְאִי לָא מְשַׁנֵּי גְבָרָא אַגְבָּרָא קָא רְמִית וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּפִשְׁטָא דְּמַתְנִי הֵכִי מִשְׁמַע כְּדַעְוָלָא דְּאִינוּ נִשְׁבַּע לְשָׁנוֹת אֵת הַיְדוּעַ לְכָל הָעוֹלָם קָאֵמֵר דְּאִי לָאו הֵכִי לְמָה לִּיה לְמִתְנִי אָמֵר עַל הָעַמּוּד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא שֶׁל זֶהָב וְעַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ לִיתְנִי אִינְהוּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא נִשְׁבַּע לְשָׁנוֹת אֵת הַיְדוּעַ לְאָדָם וְתוֹ לָא.

וְעוֹד אַמְאִי נָקֵט אָמֵר עַל הָעַמּוּד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא שֶׁל זֶהָב וְלֹא קִתְּנִי אָמֵר עַל אֶבֶן שֶׁהוּא זֶהָב וְאַמְאִי נָקֵט נְמִי עַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה וְכוּ' וְלֹא נָקֵט שְׁאָר מִיְלֵי אֶלָּא צְרִיָּה לּוֹמֵר דְּבַעַמּוּד שֶׁל אֶבֶן מְוֹנֶהָב וּמְצֻנְיָר אִינְרִי וְלֵהֵכִי יֵשׁ סְפָרִים דְּגֵרְסִי עַל עַמּוּד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא בְּמַקּוֹם פְּלוֹנִי פְּלוֹמֵר דְּלָאוּ בְּסִתָּם עַמּוּד אִינְרִי אֶלָּא בְּעַמּוּד שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי שֶׁהוּא מְוֹנֶהָב וְטַעֲמֵי בִּיה אִינְשֵׁי סְבוּרִין שֶׁהוּא שֶׁל זֶהָב וְכֵן בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה דְּזִנְמִנִּין דְּפָנֵי אִישׁ דּוֹמִין לְאִשָּׁה וְכֵן אִיפְכָא וְעֵבִידִי דְּטַעֲמוּ בְּהוּ אִינְשֵׁי וְלִיפָא לְמִימֵר דְּאִינְרִי דְּטַעֲמוּ בְּהוּ פְּלוֹנִי עֵלְמָא דְּהָא נִשְׁבַּע לְשָׁנוֹת אֵת הַיְדוּעַ לְאָדָם קִתְּנִי אֶלְמָא דְּאִיפָא נְמִי דְּלֹא טַעֲמוּ בְּהוּ וְאַשְׁמַעִי דְּאֵע"ג דְּלָאוּ כ"ע יְדַעֲמוּ דְּלָאוּ זֶהָב הוּא הוּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְעוּלָא אֶשְׁמַעִי דְּתִלְתָא מִיָּהָא בְּעִינֵן וְא"כ מְמַתְנִי גּוֹפָא נְמִי אִיפָא לְמִיזְדַּק הֵכִי דְּטַעֲמָא דְּאִיפָא נְמִי דְּיַדְעֵי לִיה הָא לִיפָא מֵאֵן דְּיַדְעַע לִיה שְׁבוּעוֹת בִּיטוּי הוּא וְאַמְאִי הָא לִיפָא כּו' אֶלָּא פִּינּוֹן דְּהָא מִיְלִתָּא לָא מִיפְּרָשָׁא בְּמַתְנִי בְּהִדְיָא וְאִיפָא לְמִיזְדַּק כְּדְּפִרְיָשִׁי לְכָּה דְּיִיק לָה מְדַעְוָלָא דְּמִפְּרָשׁ לָה לְמַתְנִי וְהֵרַמְב"ם ז"ל בְּפָרְק אֶחָד מֵהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת פְּתַב וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהוּא אִישׁ וְעַל עַמּוּד שֶׁל שְׁיֵשׁ שֶׁהוּא שֶׁל זֶהָב נָקֵט שֶׁל שְׁיֵשׁ מִשּׁוֹם דְּלָאוּ בְּסִתָּם עַמּוּד אִינְרִי אֶלָּא בְּשֶׁל מִין שְׁיֵשׁ שְׁמֻצְוִיָּר וַיֵּשׁ לוֹ דְּמִיּוֹן לְשֶׁל זֶהָב כְּדְּפִרְשִׁתִּי: דָּף כו רִיבָה וּמִיַּעַט וְרִיבָה רִיבָה הִפְלִי וּמְאִי רַבִּי רַבִּי כָּל מִיְלֵי מַה שְׁכַפְלִי וְשִׁינָה אֵת הַלְשׁוֹן מְפֹרֵשׁ בְּפָרְק קַמָּא: הָעֵלָם זֶה וְזֶה בְּיָדוּ מַהוּ פִּירְשִׁתִּי בְּסוּף פָּרְק שְׁנִי וּמַה שְׁפִירֵשׁ"י ז"ל אֶלָּא לָא שְׁנָא וּפְטוּר כְּתַב בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה בְּפָרְק שְׁלִישִׁי מַהֲל' שְׁבַת מִשּׁוֹם דְּמִדִּינָא אִיפָא לְמִיפְטוּר בֵּין בְּהָעֵלָם שְׁבוּעָה בֵּין בְּהָעֵלָם חִפְץ דְּשְׁנִיָּהּ אָנוּסִין הֵן וְאַנוּס פְּטוּר מִדְּכִתִּיב הָאָדָם בְּשְׁבוּעָה אֶלָּא דְּאִתִּי קָרָא וְחִיִּיב בְּהָעֵלָם שְׁבוּעָה מִדְּכִתִּיב בְּשְׁבוּעָה וְנִעְלָם וּבְהָעֵלָם חִפְץ פִּינּוֹן דְּלִיפָא קָרָא לְחִיִּיבוּ פְּטוּר מֵהָאָדָם בְּשְׁבוּעָה וּלְכָּה פִירֵשׁ"י ז"ל לָא שְׁנָא וּפְטוּר אֵע"ג דְּסַפְקָא דְּאוּרִיָּתָא הוּא וּלְחוּמָרָא דְּכִינּוֹן דְּלִיפָא קָרָא לְחִיִּיבוּ מִמִּילָא מִיפְטוּר מֵהָאָדָם בְּשְׁבוּעָה.

מִיָּהוּ לְעִיל בְּפָרְק שְׁנִי וּבְפָרְק כָּלֵל גְּדוּל דְּאִיתָא נְמִי כִי הָא סוּגִיָּא וּבְכוּלְהוּ פִירֵשׁ רֵשׁ"י זְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה אֶלָּא לַח שְׁנָא פְּטוּר וְהֵתָם לָא שְׁיִיָּה הָאִי טַעֲמָא. וְהֵרַמְב"ם ז"ל בְּפִי"א מֵהַלְכוֹת שְׁנִיָּהּ פְּתַב יִרְאָה לִי שְׁאֵלוּ הַחִיִּיבִים קָרְבָן מְסַפֵּק אִין מְבִיאִין קָרְבָן שְׁמָא יִכְנִיסוּ חוּלִין לְעִזְרָה: מְצַטְעֵר וְאֶכְלָה פִירֵשׁ רֵשׁ"י ז"ל מְצַטְעֵר בְּרַעֲב וְאִי נְמִי אִי לָא נִעְלָמָה מִמְּנוּ הִיָּה אוֹכְלָה וְקִשָּׁה דְּמָנָא יְדַעֲנִין לָה דְּלִמָּא אִי לָא נִעְלָמָה מִמְּנוּ שְׁבוּעָה לָא הִיָּה אוֹכְלָה אֵע"ג דְּמְצַטְעֵר וּמַה שְׁפִירֵשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת נִרְאָה דְּחִסָּק וּמִדְּבַרִי הֵרַמְב"ם ז"ל מִשְׁמַע דְּלֹא נִעְלָם מִמְּנוּ שְׁבוּעָה אֶלָּא שֶׁהוּא סְבוּר דְּמוֹתָר לְעֵבוֹר עַל הַשְׁבוּעָה פִּינּוֹן שֶׁהוּא רַעֲב וּמְצַטְעֵר וְהַשִּׁיב פִּינּוֹן דְּיֹדְעַע שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ אֶלָּא שְׁאֵוֹכְלָה בְּטַעוֹת לָא הִנּוּה שְׁבַ מִיְדִיעֵתוֹ: אֶלָּא לְשְׁמוּאֵל קִשְׁיָא פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְא"ת וְדַשְׁמוּאֵל נְמִי יְפָרֵשׁ הֵכִי וְכוּ' וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּאִמּוּרָא צְרִיָּה לְפָרֵשׁ דְּבִרְיוּ יוֹתֵר.

ועוד נראה דהא פשיטא דאי לאו דכתיב נמי לכל אשר יבטא האדם בשבועה הוה ילפיון מדכתיב לבטא בשפתיו סתמא דלעולם אינו חייב אלא א"כ הוציא בשפתיו ואפי' גמר בלבו סתם אינו חייב ולה"ק גמר בלבו סתם מניין ובתר הכי נמי קאמר גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם מניין משום דאי לאו דכתיב לכל אשר יבטא האדם מסתבר למימר דצריך שיוציא בשפתיו בפירוש מדכתיב לבטא בשפתים וא"כ שמואל דלא מיייתי אלא האי קרא דלבטא בשפתים לחודא ע"כ אפי' גמר בלבו סתם נמי קא' צריך שיוציא בשפתיו דהכי משמע הך קרא דלבטא בשפתים לחודא ולפי זה תנא דברייתא מפרש דבריו קצת ושמואל לא פירש דבריו כלל: דף כו מצנה שמושב עלה מהר סיני פתבו התוספות בשם ריב"א ו"ל דדוקא בלקיים המצות כגון לישב בסוכה או לאכול מצה מחייב רבי יהודה וטעמא פדאמר בנדרים מניין שנשבעין לקיים המצוה שנאמר נשבעתי ואמנימה והכי נמי מחייב עליה קרבן ולפי זה מה שהקשו התו' היכי עביד קל וחומר נמי איסור שאינו חל על איסור יוכיח לאו קושיא היא דדוקא איסור הוא דאינו חל על איסור מדכתיב ומתו בו פי יחללוהו אבל שבועה נדאי חיילה על שבועה היכא דנשבע לאכול מצה ולישב בסוכה וכיון דאשכחן קרא דנשבעין לקיי' את המצוה ומצוה קעביד לזרוזי נפשיה וכיון דחיילה עליה רבי יהודה שפיר דמחייב עליה נמי קרבן מק"ו דכיון דמחייב קרבן אפילו על דבר שאינו מושבע עליו כו' מיהו קשה כיון דטעמא דנשבעין לקיים את המצוה כדאי לזרוזי נפשיה הוא כדאימא בפ"ק דנדרים א"כ אין לחלק בין מצנת עשה לבין מצנת לא תעשה דכי נשבע שלא יאכל גבלות לזרוזי נפשיה שיהא נזהר בה נמי מצוה קעביד וכ"כ בהדיא הרא"פ ו"ל בפ"ק דנדרים ו"ל וכ"ש היכא דרגיל למישתלי ועבר על אחת ממצנות לא תעשה או מתרשל בקיום מצנת עשה דשרי ליה למינדר ולאישתבועי להחמיר עליו וכ"כ הטור וש"ע סי' ר"ג וא"כ ר' יהודה בן בתירא מאי שנא נשבע שלא לאכול גבלה דפוטר ומ"ש בנשבע לישב בסוכה ולאכול מצה דמחייב מה נפשך אי נשבע לזרוזי נפשיה שלא לאכול גבלה נמי ליחייב ואי נשבע סתם ואין פוננתו לזרוזי פי נשבע לישב בסוכה נמי ליפטר דאין שבועה חלה על שבועה וש"ל אורחא דמלתא נקט מצנות עשה דקלה ורגילות הוא להתרשל בה עביד איניש דנשבע עליה לזרוזי נפשיה מצנת לא תעשה דחמירא ואין אדם מתרשל בה לא עביד איניש להשתבע עליה לזרוזי נפשיה מיהו היכא דקא משתבע שלא לאכול גבלות לזרוזי כגון שקפץ עליו יצרו ועבר עליה וקמשתבע לזרוזי מחייב רבי יהודה וכי קא משתבע לישב בסוכה סתם ולא נתפנין לזרוזי נפשיה פוטר רבי יהודה: מה הטבה אינה בביתול מצוה פירש"י ו"ל אלא בקיום מצוה כגון אוכל מצה בלילי פסח אף הרעה דלא אוכל שאינה בביתול מצוה אלא בקיום מצוה ותקמה דא"כ אמאי נקט ביתול מצוה הוה ליה לפרש בהדיא ולמימר מה הטבה ישנה בקיום מצוה אף הרעה ישנה בקיום מצוה כדנקט בתר הכי מה הריגה אינה בקיום מצוה.

ועוד דלפירושו צריך לומר דהא דקאמר דבעינו הטבה דומיא דהרעה והרעה דומיא דהטבה אמאי קאמר דתרונייהו היקשא אי אפשר כיון דסתרי אהדדי ונה נראה דחוק דאין הלשון משמע כן.

ועוד דמשמע דש"ס קיימא לפרושי ברייתא וברייתא בהדיא קתני דתרונייהו מקשינו להו להדדי הרעה דומיא דהטבה ונהטבה דומיא דהרעה. ועוד דקאמר הרעה גופה הטבה היא

ופירש"י ז"ל וְלָמָּה לִיָּה לְמִיכְתָּבֶיהָ הָא פְתֻבָּה וְקוּשָׁה דְהָא אִינְצִטְרִיף לְמִיכְתָּב תְּרַנְיָהוּ מִשׁוּם מְלִי דְרְשׁוֹת לְאַשְׁמְעִי דְאִיתְנָהוּ לְהֵרַע וּלְהֵטִיב.

לְכַד נִרְאָה דְפִשְׁטָא דְקָרָא דְלֵהֲרַע אוּ לְהֵטִיב וְדָאִי בְּמִלִּי דְגוּוּף אִינְרִי פְּגוֹן אִנְכֵל וְלֵא אִנְכֵל וְנִלְיָף תַּנְא דְבְרִינְתִי מְהִיקְשָׁא דְקָרָא וְנִקָּא בְּמִלִּי דְרְשׁוֹת אִינְרִי פְּגוֹן אִנְכֵל כְּפָר זֶה אוּ לֵא אִנְכֵל כְּפָר זֶה וּמְפָרֵשׁ ש"ס לְבְרִינְתָא וְקָאָמַר וּמִמָּאִי דְקָרָאִי בְּדָבָר הָרְשׁוֹת פְּתִיבִי דְלָמָּא בְּדָבָר מְצָנָה נְמִי אִינְרִי לְהֵרַע דְהֵינּוּ לֵא אִנְכֵל לֵא אִנְכֵל כְּפָר זֶה דְנִקָּא אִינְרִי אֵלָא ה"ה נְמִי בְּדָבָר מְצָנָה הֵן בְּבִיטוּל מְצָנָה פְּגוֹן לֵא אִנְכֵל מְצָנָה בְּפִסְחָא הֵן בְּקִיּוּם מְצָנָה פְּגוֹן לֵא אִנְכֵל חֲמִיץ בְּפִסְחָא וּלְהֵטִיב דְהֵינּוּ אִנְכֵל לֵא אִנְכֵל בְּאִנְכֵל כְּפָר זֶה אֵלָא ה"ה נְמִי בְּדָבָר מְצָנָה הֵן בְּבִיטוּל מְצָנָה פְּגוֹן אִנְכֵל חֲמִיץ בְּפִסְחָא הֵן בְּקִיּוּם מְצָנָה פְּגוֹן אִנְכֵל מְצָנָה וּמְשַׁנֵּי לֵא ס"ד כו' דְאַקְשֵׁי הָרַעָה לְהֵטְבָה מְה הֵטְבָה אִינְהָ בְּבִיטוּל מְצָנָה דְנְהִי דְשִׁינְהָ הֵטְבָה בְּקִיּוּם מְצָנָה מ"מ בְּבִיטוּל מְצָנָה לִיתָא דְאִין זֶה הֵטְבָה פִּינּוּ דְגוּרְם רַעָה לְנַפְשׁוֹ אַף הָרַעָה אִינְהָ בְּבִיטוּל מְצָנָה וְכִינּוּ דְהָרַעָה לֵא אִנְכֵל בְּבִיטוּל מְצָנָה אִי אִמְרִינּוּ דְרַעָה בְּדָבָר מְצָנָה נְמִי אִינְרִי לֵא מִיתוּקְמָא אֵלָא בְּקִיּוּם מְצָנָה וְנָה אִי אִפְשָׁר דָּא כ"כ הָרַעָה גוּפָא הֵטְבָה הִיא פִּינּוּ דְגוּרְם טוֹבָה לְנַפְשׁוֹ וְלֵא שִׁינְהָ לְקָרוֹתִי הָרַעָה אֵלָא וְדָאִי בְּדָבָר הָרְשׁוֹת דְנִקָּא אִינְרִי פְּגוֹן לֵא אִנְכֵל כְּפָר זֶה וְאַקְשֵׁי נְמִי הֵטְבָה לְהָרַעָה מְה הָרַעָה אִינְהָ בְּקִיּוּם מְצָנָה דְכִינּוּ דְגוּרְם טוֹבָה לְנַפְשׁוֹ לֵא שִׁינְהָ לְקָרוֹתִי הָרַעָה אַף הֵטְבָה אִינְהָ בְּקִיּוּם מְצָנָה וְכִינּוּ דְהֵטְבָה לֵא בְּקִיּוּם מְצָנָה אִינְרִי אִי אִמְרִינּוּ דְבְּדָבָר מְצָנָה נְמִי אִינְרִי לֵא מִיתוּקְמָא אֵלָא בְּבִיטוּל מְצָנָה וְנָה אִי אִפְשָׁר דָּאם פִּן הֵטְבָה גוּפָא הָרַעָה הִיא פִּינּוּ דְגוּרְם רַעָה לְנַפְשׁוֹ וְלֵא שִׁינְהָ לְקָרוֹתִי הֵטְבָה אֵלָא וְדָאִי בְּדָבָר הָרְשׁוֹת דְנִקָּא אִינְרִי פְּגוֹן אִנְכֵל כְּפָר זֶה.

וּבְרִינְתָא נְמִי ה"ה ק יְכוּל נְשַׁבַּע לְהֵרַע לְבִטְלָא אֵת הַמְצָנָה פְּגוֹן לֵא אִנְכֵל חֲמִיץ וְלֵא בְּיִטְלָא יְהָא חֲזִיב ת"ל לְהֵרַע אוּ לְהֵטִיב מְה הֵטְבָה רְשׁוֹת שְׁאִינְהָ בְּבִיטוּל מְצָנָה אַף הָרַעָה כו' יְכוּל נְשַׁבַּע לְהֵטִיב לְקִיּוּם אֵת הַמְצָנָה פְּגוֹן אִנְכֵל מְצָנָה וְלֵא קִיּוּם יְהָא חֲזִיב ת"ל לְהֵרַע אוּ לְהֵטִיב מְה הָרַעָה רְשׁוֹת שְׁאִינְהָ בְּקִיּוּם מְצָנָה אַף הֵטְבָה רְשׁוֹת וּפְרִיף אִי הֵכִי דְלֵא מִיקְרִי הָרַעָה פִּי אִית בִּינְה צַד הֵטְבָה וְלֵא מִיקְרִי הֵטְבָה פִּי אִית בִּינְה צַד הָרַעָה אִם פִּן בְּדָבָר הָרְשׁוֹת נְמִי לֵא מְשַׁכְחָת לֵה דְכִי אִקְשֵׁי הָרַעָה לְהֵטְבָה מְה הֵטְבָה דְאִנְכֵל בְּדָבָר שְׁאִינְה רַע לְגוּפּוֹ דְדָבָר הַקְּשָׁה לְגוּף לֵא הֵטְבָה הִיא פִּינּוּ דְאִית בִּינְה נְמִי צַד הָרַעָה וְנִימָא אַף הָרַעָה דְלֵא אִנְכֵל בְּדָבָר הַקְּשָׁה לְגוּף קָאָמַר כַּד פִּירֵשׁ"י ז"ל א"כ הָרַעָה זֶה הֵטְבָה הִיא וְלֵא הִנְה לִיָּה לְקָרוֹתִי הָרַעָה פִּינּוּ דְאִית בִּינְה צַד הֵטְבָה: אֵלָא מְדִאִינְצִטְרִיף אוּ לְרַבּוֹת הֵטְבָת אַחֲרִים וְכו' תִּימָה דְהָא בְּרִינְתָא בְּהִדְיָא קְתַנִּי דִּילִיף לֵה מְהִיקְשָׁא דְמִקְשִׁינּוּ הָרַעָה לְהֵטְבָה מְה הֵטְבָה רְשׁוֹת כו' וְהֵטְבָה לְהָרַעָה מְה הָרַעָה רְשׁוֹת כו': אִפִּילוּ תִימָה רַבִּי יֵאשְׁיָה דְסָבֵר לֵה כַר"ע תִּימָה אִפְתִּי תִימָה לְרַבִּי יֵאשְׁיָה דְאִינְצִטְרִיף לִיָּה אוּ לְחֵלֶק הֵטְבָת אַחֲרִים דְמְחִיב מְנָא לִיָּה: חִיבָא הוּא דְלִיפָא הָא שְׁבוּעָה אִיפָא פְתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְדִינִיק מְדִקְתַּנִּי אִינוּ חֲזִיב אֵלָא אַחַת פְּדִדִּיק בְּנִדְרִים אַף עַל גַּב דְלַעִיל בְּפִירְקִין נְקִט נְמִי פִי הִיא לִישְׁנָא דְתַנּוּ שְׁבוּעָה שְׁלֵא אִנְכֵל וְאִכֵל וְשִׁתָּה אִינוּ חֲזִיב אֵלָא אַחַת וְהֵתָם לֵא שִׁינְה לְמִיזְק כַּה"ג מ"מ דִּינִיק הֵכָא שְׁפִיר דְכִינּוּ דְאִיפָא לְמִיטְעִי הֵכָא לֵא הֵנָּה לִיָּה לְמִינְתִּי הֵף לִישׁ"א: דִּף פָּח נְאִי לֵא חֲשִׁיב לְאִינְשׁוּלִי עֲלִיָּה פְתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְנִרְאָה אִם לֵא שִׁינְה אֵלָא פְחוֹת מְפִזִּית חֲזִיב עֲלִיָּה אַע"ג דְאִמַר שְׁלֵא אִנְכֵלְנָה דְאִין דְעֵתוֹ שְׁלֵא יִשְׁיִיר פְחוֹת מְפִזִּית וּמִינְתִּי רֵאִיָּה דְאִי מִיפְטֵר עַד שְׁיֵאכֵל גַּם אוֹתוֹ פְחוֹת מְפִזִּית א"כ אִמָּאִי לֵא חֲשִׁיב לְאִינְשׁוּלִי עֲלִיָּה מ"ש מְשַׁבּוּעָה שְׁלֵא

אנכל כל נשהו וכו' וקשה דא"כ מאי איצטריוף לאיתשולי עליה הא מעיקרא לא היה נשבע מפחות מפיזת וכיון דלא קא משתבע עליה אין צריף שאלה וליפא למימר פיון דכבר עבר על שבועתו אי הנה חשיב לאיתשולי עליה היה נשאל עליה ולא עבר למפרע כדאמר באוקימתא קמייתא מגו דמהניא שאלה כו' דהא משמע דהשתא הדר ביה מסברא קמייתא ולא אמרינו מגו דמהניא שאלה וכו'.

ועוד תימה לאוקימתא דמוקי לה דאמר שלא אוכל ומגו דמהניא ליה כו' תיקשי נמי מאי איריא פיזת אפי' כל שהוא נמי ואי משום דפיזת חשיב לאיתשולי עליה כדאמר הקא א"כ אמאי לא מפרש לה ש"ס הכי מעיקרא אלא ודאי צ"ל דלאוקימתא קמייתא ניחא דכיון דאמר לא אוכל חלה השבועה על כל פיזת וכ"ת שבה שבה דאיןאכילה בפחות מפיזת הלכך אם שנייר פיזת פיון דחלה עליו שבועה שנייר ביה נמי שאלה ואמרי' שפי' מגו דמהניא שאלה וכו' אבל שנייר פחות מפיזת פיון דלא חלה שבועה עליו לא שנייר ביה שאלה וליפא למימר מגו וא"כ לאוקימתא בתרייתא דאמר שלא אנכלנה נמי אמאי לא קאמר הכי דכי שנייר פיזת פיון דחלה עליו שבועה שלא אנכלנה שנייר ביה שאלה וכי לא שנייר פיזת פיון דלא חלה עליו שבועה מעיקרא דאין דעתו שלא שנייר פחות מפיזת כמ"ש התוס' ועוד דאין אכילה בבציר מפיזת לכך לא שנייר ביה שאלה.

לכך נראה דכל האומר שבועה שלא אנכלנה דעתו שלא ישנייר פלום אפילו פחות מפיזת והתוס' דמיימי ראיה מן הפירוורים הנושרים לאו ראיה היא דמידי דאורחא שאני דדרך להיות פירוורים נושרים בשעת אכילה שלא מדעת ואדעתא דפירוורים ודאי לא קא משתבע אבל חתיכה בציר מפיזת דלאו אורחיה ליפול דעתיה עלוניה להכי כי משנייר פחות מפיזת מדעתו הוי שנייר ופטור.

ומ"ש התוס' דאם פן אמאי קאמר דלא חשיב לאיתשולי עליה מ"ש משבועה שלא אנכל כל שהוא דהתם פשיטא שיכול לישאל נמי לאו ראיה היא דשאני התם דחשובי אחשביה ליהוא כל שהוא לחודיה פמות שהוא פיון דנשבע עליו לחוד ולהכי מצי נמי למישאל עליו אבל הקא לא אחשביה ליהוא פחות מפיזת לחודיה דלא נשבע עליו אלא בכלל כל הפכר פולו דשלא אנכלנה אכל הפכר פולו דנקא קאי ואם לא אכל אלא הווא פורתא לחודא לא קא מחייב אא"כ אכל נמי שאר כל הפכר לכך לא חשיב בציר מפיזת לאיתשולי עליה פיון דלאו עליה לחוד הנה קא משתבע דכי היכי דלא הנה משתבע אשאר כל הפכר הכי נמי לא הנה קא משתבע אהווא פורתא לחודא.

ולכך קאמר אי שנייר פיזת חשיב לאיתשולי כו'. ובש"ע טור י"ד סימן רל"ח כתב שבועה שלא אנכלנה אינו חייב עד שיאכל פולה ומ"מ אם שנייר ממנו פחות מפיזת חייב פאלו אכלו פולו והינו כמ"ש התוס' ומה שכתבתי נראה לי: דף כט אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב נראה דכולהו הנה דמתני' איצטריוף למיתני אמר על העמוד של אבן כו' אשמעינו דאף ע"ג דהעמוד מצוייר ונהרי הוא כעין של זהב אפ"ה פיון שניכר לשלשה בני אדם ליפא למימר דטעה והוי שבועת שוא ולכך נקט עליה ע וד של אבן ולא קתני אמר על אבן שהוא זהב משום דאורחא הוא לצנייר את העמוד כדפי' לעיל.

וכן על האי ששה וכו' איירי נמי בכי האי גונא שפניו דומין לפני אשה וכן איפכא אפ"ה פיון דניכרין לשלשה בני אדם הוי שבועת שוא. ובגשבע על דבר שאי אפשר נמי

אשְׁמְעִינוּ דָּאָף עַל גַּב דְּחִזָּא צִיפּוֹרָא רַבָּא וְאִיכָא לְמִימַר דְּאֶסִּיק שְׁמִיהָ גַּמְלָא כְּדָאֻמַּר
בְּש"ס.

וְכֹן בְּנִחְשׁ אַע"ג דְּרָאָה נְחֹשׁ מְשֻׁנָּה מְשַׁאֵר נְחֹשִׁים שְׁהִיָּה טְרוּף מְאוּד קְרוּב לְגַבּוֹ כַּמ"ש
הַתּוֹסְפוֹת א"ה פִּינּוֹן דְּאִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת גַּבּוֹ טְרוּף הָוֵי שְׁבוּעַת שְׁוֹא. וְכֹן בְּשְׁבוּעָה שְׁלֵא
נְעִידָה אֶשְׁמְעִינוּ דָּאָף עַל גַּב דְּאִין פְּנוּנְתָן לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה אֲלֵא שְׁאִין רוּצִין לְהַעֲיֵד לוֹ
מִחֲמַת שְׁנָאָה וְכִיּוּצָא בּוֹ אַפ"ה פִּינּוֹן דְּלֵא אֶפְשָׁר שְׁלֵא תַתְּבַטַּל הַמְצָנָה בְּכַף הָוֵי שְׁבוּעַת
שְׁוֹא.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְקַתְּנִי מִתְּנִיתִין הֵךְ מִקְלֵתָא דְשְׁבוּעָה שְׁלֵא נְעִידָה גַבֵּי דְבַר שְׁאִי אֶפְשָׁר
וְלֵא קַתְּנִי לָהּ בְּתַר הָכִי גַבֵּי נְשַׁבַּע לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה אֲלֵא מְשׁוּם דְנִשְׁבַּע לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה
אִינְרִי שְׁנַתְּפוּיָן לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה וְהִינּוּ דְקַתְּנִי נְשַׁבַּע לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה שְׁלֵא לְעֲשׂוֹת סוֹפָה
וְשְׁלֵא לְטוּל לְוֹלֵב וְכו' אֲתִי לְאֶשְׁמְעִינוּ דְלֵא הָוֵי שְׁבוּעַת שְׁוֹא אֲלֵא בְכִי הָאִי גּוֹנָא שְׁנִשְׁבַּע
לְבַטַּל הַמְצָנָה לְאֶפְשָׁרִי נְשַׁבַּע שְׁלֵא לִישַׁב בְּצַל דְכִינּוֹן דְּאִין פְּנוּנְתָן לְבַטַּל הַמְצָנָה חִינְיָלָה
הַשְׁבוּעָה אִינְדִי דְחִינְיָלָה אֶשְׁאֵר יָמִים וְאָסוּר לִישַׁב בְּסוֹפָה וְכֹן נְשַׁבַּע שְׁלֵא לְאֶכּוֹל מְצָה
סָתָם אָסוּר לְאֶכּוֹל מְצָה בְּלִיל פְּסַח דְלֵא הָוֵי נְשַׁבַּע לְבַטַּל אֶת הַמְצָנָה אַא"כ אָמַר שְׁבוּעָה
שְׁלֵא אֹכֵל מְצָה בְּלִיל פְּסַח: תְּנִי שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי בְּפָרְק אַרְבַּע נְדָרִים דְקַתְּנִי נְדָרִי הִבְאִי
מִן־תְּרִין שְׁבוּעוֹת הִבְאִי אָסוּרִין וּמוֹקִי לָהּ אַבְיִי נְמִי בְּאוּמַר שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי פְּרִיָּה א"ה מְאִי
לְמִימָרָא מְשׁוּם דְהָתָם דִּינָא אֶשְׁמְעִינוּ דְשְׁבוּעַת הִבְאִי אָסוּרִין לְכַף פְּרִיָּה שְׁפִיר דְכִינּוֹן דְלֵא
אֶפְשָׁר הוּא פְּשִׁיטָא אֲבָל מִתְּנִי דְהִכָּא לָאו דִּינָא אֲתִי לְאֶשְׁמְעִינוּ אֲלֵא פִירוּשָׁא קַמְפְּרָשׁ
אִיזְהוּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא הָאֻמּוּר בְּתוֹרָה לְכַף לֹא מְצִי פְּרִיָּה הָכִי וַא"ת לְרַבָּא דְמוֹקִי מִתְּנִי
בְּאוּמַר יֶאֱסְרוּ כָּל פִּירוֹת עָלַי אִם לֹא רְאִיתִי כו' אֲמַאי נִקַּט לָהּ בְּכַה"ג וְלֵא קַתְּנִי שְׁנִשְׁבַּע
בְּהִדְיָא שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי גַּמְלָא פּוֹרַח וְכו' וי"ל אִינְדִי דְנִקַּט בְּמִתְּנִי דְפָרְק אַרְבַּע נְדָרִים קְוֹנָם
אִם לֹא רְאִיתִי דְלֵא מְצִי לְמִנְקַט הָתָם בְּעַנְיָן אַחַר תְּנִי נְמִי הִכָּא אִם לֹא רְאִיתִי.

וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי בְּסוּמוֹף כִּי מְשַׁנֵּי ש"ס לְכַשְׁגָּבוֹ טְרִיָּה לֹא פְּרִיָּה וְלִיתְּנִי טְרוּף כְּדְפְרִיָּה הָתָם
וְלִישְׁנֵי נְמִי דְנִפְקָא מִינָהּ לְמַקְזָא וּמְמַכְרָא וְעוּד דְלְכָאוּרָה נִרְאָה דְהִכָּא לֹא מְצִי לְשְׁנוּיִי הָכִי
דַּא"כ מְאִי קַמ"ל תְּנִינָא חֲדָא זִימְנָא אֲלֵא לְדִינְדִי דְנִקַּט בְּנְדָרִים פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד תְּנִי
נְמִי הִכָּא פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד: בְּאוּמַר יֶאֱסְרוּ עָלַי כָּל פִּירוֹת שְׁבַעוּלָם פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְטַעֲמָא
דְנְדָרִי הִבְאִי מִן־תְּרִין לְפִי שְׁאִין דְעַתּוֹ לֹמַר מְשַׁבַּע פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד אֲלֵא לְהַחֲזִיק וּלְאַמַּת
דְּבָרִיו וּגַבֵּי שְׁבוּעָה הִחְמִירוּ וְתִמְמָה דְרִישָׁא דְמִתְּנִיתִין דְקַתְּנִי אִיזְהוּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְסִיפָא
דְמִתְּנִי נְמִי קַתְּנִי זֹו הִיא שְׁבוּעַת שְׁוֹא שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה מְכּוּת וְכו' מְשַׁמַּע דְאֶשְׁבוּעַת שְׁוֹא
הַפְּתוּב בְּתוֹרָה קָאִי וְקַתְּנִי אִם לֹא רְאִיתִי נְחֹשׁ פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד מְשַׁמַּע דְשְׁבוּעַת הִבְאִי
אָסוּר מְדַאוּרִיָּתָא: בְּשִׁבְעֵי מְשָׁה אֶת יִשְׂרָאֵל פְּתָבוּ הַתּוֹס' ק"ק מָה הִיָּתָה מוֹעֲלַת
הַשְׁבוּעָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה יִרְאָ שִׁיעֲבָדוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כְּמוֹ כֹן י"ל דָּאָף ע"ג דְקַבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת
הַתּוֹרָה וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע פִּינּוֹן דְלֵא הִנְהָ אֲלֵא דִיבּוּר בְּעֵלְמָא הוּוּ מְצוֹ לְמִקְהָדָר בְּהוּ וְאִם
לֹא הָיוּ מְקִיָּמִין אֶת הַמְצָוֹת לֹא הָיוּ רְאוּיִין לְעוֹנָשׁ לְכַף הַשְׁבִּיעֵן ע"כ דָּאָז אִין יְכוּלִין לְחַזֵּר
בְּהוּ וְאִם לֹא יְקִיָּמוּ הַמְצָוֹת יַעֲנִשׁוּ: מְצוֹת צִיצִית פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת הָא דְשָׁבַק עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
וּמְזוּלוֹת וְכו' מְשׁוּם דְבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְכו'.

ועוד נראה דאיתי לשנויי נמי דלא תיקשי ולימא להו קיימו כל התורה וכל המצוק אבל השתא ניחא דה"א עכו"ם ומצנות ציצית וכה"ג אית' בנדרים דפריה ש"ס ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה ומצות ומשני תורה משמע תורת המנחה ומצות משמע מצות המלך: דוקא דמתניתין המ"ל דלא תימא מתני' לא זו אף זו קתני לא זו מאי עצמו אלא אפי' מפי אחרים דומיא דבאנשים ונשים בקרובים וברחוקים וכו' ואמר אמן דקתני אורחא דמלתא נקט וה"ה אם לא אמר אמן נמי חייב קמ"ל מדלא קתני להו מפי עצמו ומפי אחרים גבי הדדי כדקתני באנשים ובנשים וכו' ש"מ דדוקא קתני למידק מיניה מפי עצמו חייב אבל מפי אחרים פטור והא דאמר אמן וכו': שבועת העדות פרק רביעי דף ל' מצוה לבעלי דינין שיעמדו ואם רצו להושיב שניהן אין מושיבין דועמדו דקרא דוקא הוא דקפיד רחמנא אעמידה וגזירת הפתוב היא ורבי יהודה סבר דועמדו לאו דוקא דלא איתי אלא לאפוקי שלא יהא אחד כו' דבעינן להשוות שני בעלי דינין שלא יסתמו טענותיו ולקח בעינן נמי שלא יהא א' מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריה ויהיננו דסיים רבי יהודה בדבריו אחד מדבר כל צרכו וכו': דכתיב ועמדו שני האנשים מדסמך ועמדו לשני אנשים ולא כתב ושני אנשים אשר להם הריב יעמדו כמו שכת' התוספות אף על גב דועמדו ע"כ אאשר להם הריב נמי קאי מ"מ מדלא סמכו לאשר להם הריב מסתבר למימר דלא קפיד רחמנא בבעלי דינין שיעמדו דוקא דה"ה נמי אם שניהן יושבין אלא שלא יהא אחד יושב וכו' אבל בעדים דסמך להו עמידה ודאי בעינן בהו קרא כדכתיב שיעמדו דוקא.

והשתא ניחא דיליף לה מדסמך ועמדו לשני אנשים ולא קאמר דעדים דברי הפל בעמידה משום דלא שייך בהו טעם דשמא יסתמו טענותיו דרבי יהודה לא קאמר הך סברא אלא משום דסמך קרא עמידה לשני אנשים ולא סמכיה לבעלי דינין: בא ואפירח עלי בר אנא ושדי עלנאי ומיקום פ' והיתה עומדת עד שגמרה כל טענותיה שהעומד מפני ת"ח צריך לעמוד עד שיעבור מפגד פניו ויהיננו דפריה והאמר מר מחלוקת בשעת משא ומתן כו' וכיון דבשעת גמר דין ע"כ הוצרך לישוב א"כ הוהיא שעתא לא חלק לה כבוד פניו דבעלי דינין בעמידה ומשני דיתבי כמאן דשרי מסאני כו': האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא כו' לא ליזיל לכאורה משמע דאסור לו למיזל אפילו רוצה למחול על כבודו ולעשות לפנים משורת הדין וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק קמא מהלכות עדות הואיל ואין כבודו שילך לפנייהם עשה של כבוד תורה עדיף ויש לו להמנע.

אבל אין נראה לפרש פן דנדאי אם רוצה למחול על כבודו שפיר דמי ולא ליזיל דנקט ש"ם היינו דלא בעי למיזל ולהכי כתב הרמב"ם ויש לו להמנע ולא כתב וצריך להמנע וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהדיא גבי אבידה בפ' י"א מהלכות גזילה וז"ל ההולך בדרך הטוב והישיר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר האבדה בכל מקום ואף על פי שאינה לפי כבודו ופשיטא שאין לחלק בין אבידה לעדות דמאי שנא ואפילו לדעת הרא"ש ז"ל דפליג על דברי הרמב"ם שכתב בפרק אלו מציאות דכיון שפטר תורה את הגזן שאין לו לזלזל בכבודו איסור הוא לגביה דידיה שמזלזל בכבוד התורה במקום שאינו חייב י"ל דהשתבע אבדה שאני דאם רוצה לעשות לפנים משורת הדין אפטר לו לנותר ממונו כמו שעשה רבי ישמעאל בר יוסי וכמו שכתב הרא"ש ז"ל בעצמו שם אבל גבי עדות לא שייך למימר הכי שיוותר ממון רב לקח אם הוא רוצה לעשות לפנים משורת הדין למחול על

כבודו שפיר דמי: דף לא ורואה זכות לעני וחוב לעשיר ה"ה איפכא ואורחא דמלתא נקט שכל אדם נושא פנים לעשיר ואינו רוצה לגלות חובתו שמא ירדפהו: אהד לבוש סמרטוטין ואהד לבוש איצטלית בת מאה מנה כו' נראה דדוקא בכי האי גונא שזה לבוש סמרטוטין וזה לבוש בגד חשוב כל פה עד שהוא שנה מאה מנה דכיון דשיל זה פחותין מאוד ושיל זה יקרין מאוד יש לחוש שמא ישא לו פנים בשביל דבגדיו היקרין כל פה אבל אם שיל זה חשובין ושיל זה אינו חשובין לית לן בה דבשביל דבגדיו שיל זה חשובין יותר משיל חבירו לא ישא לו פנים.

ולכה אין נוהגין האידנא לומר לבעל דין לבוש פמותו או הלבישו פמותה לפי שאין אנחנו רגילין לילה באיצטלית בת מאה מנה. ובש"ע סי' י"ז פתב ואם הנה אהד מהן מלונבש בבגדים יקרים והשני מלונבש בבגדים בזויים אוקרים למכונבד וכו' וצריה לומר דבגדים יקרים היינו דוקא בגדים יקרים הרבה באיצטלית בת מאה מנה: שלא אהתחייב לו שבועה ממקום אחר ולא יגלגל כו' פתבו התוס' פגון שאין לו פדי לפרוע כו' ולדעת הרמ"ה שכתב הטור סי' ע"ה דמי שנתחייב שבועה מן התורה וזה גילגל עליו שבועה ממקום אחר והשיב על הגלגול איני יודע דה"ל מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם איפא למימר דלהכי נרא מן הגלגול טפי משבועה זאת דאיירי שאינו יודע על הגלגול ואם יתחייב לו שבועה והנה מוכרח לשלם: שילח ביד עבדו וכו' הרי אלו פטורין אע"ג דבכל התורה פולה קיימא לן שלוחו של אדם פמותו שאני הכא דגלי קרא מדכתיב אם לוא יגיד בוניו כדאמר לקמן וא"ת מתני' בהדיא קתני דלא אמרינן בשבועת העדות שלוחו של אדם פמותו וא"כ אמאי פתב הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה"ש אין העדים חייבין בשבועת העדות עד שיקפירו וישבעו אחר תביעת בעל דין עצמו או שלוחו וי' דהרמב"ם ז"ל איירי בכא בהרשאה דעדיף משלוחו כדאמר לקמן בהדיא אמר שמואל בכא בהרשאה ואף על גב דסתם דבריו י"ל שסמך עצמו על מ"ש בפ"ד מה"ש גבי שבועת הפקדון וז"ל אהד הנשבע לבעל הפמון עצמו או לשלוחו הכא בהרשאתו ששלוחו של אדם פמותו.

ובכסף משנה פתב עליו שם בפ"ק ז' מה"ש ז"ל נראה דיליף לה מדגרסינן בפ"ש העדות ת"ר שילח ביד עבדו או שא"ל הנתבע משביע אני כו' יכול יהו חייבין ת"ל אם יגיד מנלן אמר רבי אלעזר א לוא יגידאם לו לא יגיד ונשא עונו הא לאחר לא יגיד פטור משמע דשבועת הפקדון דלא פתיב אם לא יגיד חייב כדקיימא לן בכל התורה פולה שלוחו של אדם פמותו עכ"ל ודבריו תמוהים מאוד חדא דהא בפ"ו בכא בהרשאה איירי פמו שכתב שם הרמב"ם ז"ל בהדיא ובכא בהרשאה ש"ס ערוף הוא דבשבועת העדות נמי אמרינן שלוחו של אדם פמותו כדאמר שמואל לקמן בכא בהרשאה ועוד היאך לא ראה לפניו דהא בפ"ק תשיעי מה"ש פתב הרמב"ם ז"ל בהדיא דבשבועות העדות נמי אמרינן דשלוחו של אדם הני פמותו: דף לב אמר אין לא אמר לא מדלא קתני שבועת העדות פיצד הנה רץ אחר שנים וא"ל שבועה כו' דהנה רבותא טפי ולעיל דמשני דס"ד אמינא פניו דרץ אהריהו פמאן דא"ל דמי אין להקשות אמאי קתני עד שישמעו מפי התובע ולא קתני רץ אהריהו משום דאיצטריה למיתני הכי דומיא דרישא דקתני או שאמר להו הנתבע כו' דאתי לאשמעין דפטורין אע"ג ששמעו מפיו לכה קתני נמי עד שישמעו מפי התובע: האי מאי אי אמרת בשלמא כו' נראה דס"ד דהא דמשני אמר לאו דוקא וכו' הכי פ"א אי לאו דשמואל ה"א דאמר לאו דוקא אלא ה"ה רץ אהריהו והא דלא קתני רץ

אחריהן דהנה רבותא ספי ה"א דלאו קושיא היא דאי לא תימא הכי דלאו קושיא היא גבי פקדון דקתני שבועת הפקדון וכו' והתם פ"כ צ"ל דלאו דוקא קתני ולאו קושיא היא הכי נמי וכו' ולכך פריה האי מאי כו' פי' דלמא לעולם אימא לה דקושיא מעלייתא היא והיא הנותנת דאמר דהקא דוקא דאל"ה אמר אחר ל"ל ומשני דלמא אורחא דמילתא דאי לאו הא דשמואל ה"א דאמר לאו דוקא והא דלא קתני ריץ אחריהן משום דאורחא דמילתא קתני קמ"ל שמואל דאמר דוקא: תניא פנותיה דשמואל וא"ת מאי איצטריך ש"ס לאתווי ראיה למילחיה דשמואל פיון דליכא מאן דפליג עליה ואדברא מתניתין דהקא ודלקמן משמע נמי פנותיה כדפריה מנייהו תניא.

וי"ל דהשתא דמייתי ש"ס מתניתין דשבועת הפקדון דקתני אמר לו תן לי פקדון כו' ואמר דהתם ע"כ לאו דוקא הוא מדכתיב וכחש בעמיתו א"כ מסתמא אמר דשבועת העדות נמי לאו דוקא הוא דומיא דאמר דשבועת הפקדון דדונח לקלק ביניהו וא"כ קשיא עליה דשמואל דאית ליה דאמר דהקא דוקא הוא לכך מייתי לה ברייתא דמחלק בהדיא בין אמר דשבועת העדות לבין אמר דשבועת הפקדון דשבועת העדות קתני בא אחריהן פטורין ובשבועת הפקדון קתני חייבים: ואי ס"ד בב"ד מי מחייב פתבו התוספות תימה דלמא קרא פי אתי לשבועה שאין אנו יודעין לה עדות שיש לה ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין כו' י"ל דאחת נמשמעה קול אלה דכתיב ברישא דקרא קאי דאתי לאשמעין שאם שמעה קול אלה חמשה פעמים חייב אכל אחת ואחת אכל חטין ושעורין וכוסמין לא פתיבי ברישא דקרא ולא איירי מנייהו מידי הלכך סיפ' דקרא דלאחת לא קאי עליהו וטעמא דשבועה שאין אנו יודעין לה עדות שיש לה ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין דחייבין על כל אחת ואחת אע"ג דלא הזכיר לשון שבועה אלא חד זימנא משום דסברא היא פיון דלא אמרו שבועה שאין אנו יודעין לה עדות סתמא והזכירו חטין ושעורין וכוסמין דעתייהו למיחל שבועה אכל חד וחד באפיה נפשיה ו פיון דכל חד מין אחד הוא הנה להו נשבעין שלשה שבועות על שלשה דברים ולא איצטריך קרא להכי אבל פשהשביעו עליהן חמשה פעמים על דבר אחד אי ל ו קרא דלאחת ה"א דאין חייבין אלא אחת דאין שבועה חלה על שבועה.

והשתא ניחא דברישי פרק שבועת הפקדון קתני ר' אליעזר אומר עד שיאמר שבועה באחרונה ר"ש אומר עד. שיאמר שבועה לכל א' וא' ופליגי את"ק אע"ג דאינהו נמי דרשי קרא דלאחת מדלא פליגי אהא דקתני התם בריש' השביע עליו חמשה פעמים כו' חייב על כל אחת ואח אלא צ"ל דלא שייך למיזר' קרא דלאחת אלא אשבועה דכתיב ברישא דקרא ואשמעי' שאם השביע עליו חמשה פעמים וכו' ואע"ג דלאחת גבי שבועת העדות פתיב שבועת הפקדון ילפי' לה משבועת העדות כדאמר לקמן: הפל מודים בעד טומאה פתבו התוספות ואין העד יכול לומר בלא עדותי וכו' דהרבה פעמים זכות תולה.

ועוד נראה דזימנין אין הבעל רוצה להשקותה כדי שלא תמו' דניח' ליה שתחיה ולא בא אלא לגרש' ולהפסיד פתובת': כגון שפירו שניהן וחסר אחד מהן והודה כו' ואתי לאשמעי' שהשני פטור והא דלא משני כגון שהודו שניהן וחסר אחד מהן וכפר תוה כדי דיבור דהנה ניחא טפי דהנה אתי לאשמעינן חיובא דכופר משום דהודו שניהן לא נזכר במתני' אבל השתא ניחא דכפר אחד והודה אחד אפירו שניהן דרישא קאי וה"ק כפירו

שְׁנִיָּהֶן אִם כָּפְרוּ כְּאֶחָד שְׁנֵיהֶן חֲזָרוּ וְאִם בְּזֵאת הָרֵאשֹׁן חֲזָרוּ וְהִשְׁתַּחֲוִּיתָ וְאִם חָזַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹדָה וְהִשְׁתַּחֲוִּיתָ עִוְמוֹת בְּכַפִּירָתוֹ הַכּוֹפֵר חֲזָרוּ: אֲבָל כְּפִירָה וְהוֹדָה אֵימָא לֹא פְתִיבוּ הַתּוֹסְפוֹת קִצְתָּ תִּימָה דְכַפִּירָה וְהוֹדָה נְמִי מְרִישָׁא שְׁמַעִינָן לָהּ דְטַעֲמָא פְּשַׁפְּרָא תוֹף פְּדִי דִּיבּוּר אַף שְׁנֵי חֲזָרוּ מִשּׁוּם דְרֵאשׁוֹן נְמִי יָכוֹל לְחַזְרוּ עֲדִינָן וְלִהְיוֹדוֹת וְכוּ' י"ל דְאִי לֹא סִיפָא ה"א דְטַעֲמָא דְרִישָׁא פְּשַׁפְּרָא תוֹף פְּדִי דִּיבּוּר אַף שְׁנֵי חֲזָרוּ לֹא מִשּׁוּם דְרֵאשׁוֹן יָכוֹל לְחַזְרוּ עֲדִינָן אֲלֵא מִשּׁוּם דְכִינּוֹן שְׁפַר שְׁנֵי תוֹף פְּדִי דִּיבּוּרוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן ה"ל פְּאֵלוּ פְּפָרוּ שְׁנֵיהֶן בְּבֵת אַחַת בְּצַמְצוּם וְכִי הִדְדִי נִינְהוּ וְלִכְּהָ שְׁנֵיהֶן חֲזָרוּ וְכוּ' ש"ש הַתּוֹ' לְעֵיל: דָּף לֵג פְּגוֹן שְׁהִיָּתָה שְׁנֵיהֶן בְּשַׁעַת כְּפִירָה רֵאשׁוֹנָה קְרוּבִין בְּנִשְׁוֹתִיהֶן פִּירָשׁ"י ז"ל שְׁנֵיהֶן שְׁתֵּי אַחֲיוֹת וְאִינּוּן פְּשָׁרִין לְעֵדוֹת אֶחָד וְכוּ' וְדַבְּרִי תְמוֹהִים דְכִינּוֹן דְחַד מִנֵּיהֶן פְּשָׁר לְהַעֲיֵד בְּעֵדוֹת זוֹ א"כ תִּיקְשִׁי לִיהָ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְמַפְרָשׁ לָהּ מִתְּנִי' דְקַתְּנִי כְּפָרוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד שְׁנֵיהֶם חֲזָרוּ בְּכָפְרוּ זֶה אַחַר זֶה תוֹף פְּדִי דִּיבּוּר רֵאשׁוֹן אֲמַאי חֲזָרוּ לִימָא אֲנָא לֹא קַעֲבִידְנָא מִיָּדִי בְּכַפִּירָתִי כִינּוֹן דְאֶכְתִּי הָהּ פֶּשׁ לִיהָ שְׁנֵי עֲדִים פְּשָׁרִים לְהַעֲיֵד דְהֵינּוּ עַד שְׁנֵי מִכַּת רֵאשׁוֹנָה כִּי הֵייתִי סְבוּר וְשָׁלֵא יְכַפֵּר עֲדוֹתוֹ וְחַד מֵעֲדֵי כַת שְׁנֵיהֶן.

וְעוֹד תִּימָה לְפִירוּשׁוֹ דֵא"כ אֲמַאי נִקְט ש"ס וְנִשְׁוֹתִיהֶן גּוֹסְסוֹת מִשְׁמַע דְתַרְנוּיָהוּ גּוֹסְסוֹת וְהָא בְּחֵדָא נְמִי סָגִי לִיהָ דְכַשְׁמַתָּה חֵדָא מִנֵּיהֶן שְׁנֵיהֶן פְּשָׁרִין בְּעֵדוֹת אֶחָד מֵהוּ דְתִימָא רַבֵּן גּוֹסְסִין לְמִיתָה וְכוּ'.

לְכָה נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְהָא דְקָאֵמַר פְּגוֹן שְׁהִיָּתָה שְׁנֵיהֶן בְּשַׁעַת כְּפִירָתָה רֵאשׁוֹנָה קְרוּבִין בְּנִשְׁוֹתִיהֶן לֹא שְׁהוּ קְרוּבִין זֶה לְזֶה בְּנִשְׁוֹתִיהֶן קָאֵמַר אֲלֵא שְׁהוּ קְרוּבִין זֶה לְזֶה בְּנִשְׁוֹתִיהֶן לְתוֹבַע אוֹ לְנִתְבַּע קָאֵמַר שְׁנֵיהֶן שְׁנֵיהֶן שְׁנֵיהֶן קְרוּבוֹת הֵן לְתוֹבַע אוֹ לְנִתְבַּע וְלִכְּהָ בְּעֵלִיהֶן פְּסוּלִין לְהַעֲיֵד לוֹ וְאֶפְיָלוּ כִּי מִתָּה חֵדָא מִנֵּיהֶן אֶכְתִּי אִידָךְ פְּסוּל לְהַעֲיֵד לוֹ וְלִהְיֵי אִיזְטְרִיף לְמִימַר דְתַרְנוּיָהוּ גּוֹסְסוֹת וְכִינּוֹן דְהַשְׁתָּא מִיָּהָ לֹא שְׁכִיב אֶתִּי שְׁפִיר דְכַת רֵאשׁוֹנָה שְׁנֵיהֶן חֲזָרוּ דְכִי כְּפָר רֵאשׁוֹן לֹא פֶּשׁ לִיהָ אֲלֵא חַד סְהֵדָא דְכַת שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין לְהַעֲיֵד לוֹ נְמַצָּא שְׁהַפְּסִיד בְּכַפִּירָתוֹ לְכָה רֵאשׁוֹן נְמִי חֲזָרוּ וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"י מַה"ש ז"ל הִיָּתָה הַפְּתָה הַב' קְרוּבִין לְתוֹבַע אוֹ לְנִתְבַּע בְּנִשְׁוֹתִיהֶן וְהֵרִי הֵן גּוֹסְסוֹת אַף הָרֵאשׁוֹנָה חֲזָרוּ: בְּחֵדָא גְזַק צְרוּרוֹת וְתַשְׁלוּמֵי כְּפָל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבַּעָה וְחַמְשָׁה מִשּׁוּם קְרָנָא כו' תִּימָה וְהָא פְּשָׁטָא דְמִתְנִי' לֹא מִשְׁמַע הָכִי וְא"כ אֲמַאי דְחִיק נְפִישָׁה לְאוּקְמֵי מִתְנִי' בְּדוּחְקָא וְקַמְיָבְעָא לִיהָ מִשְׁבִּיעַ עֲדִי קְנָס מֵהוּ לְאוּקְמֵי כְּפִישׁוּטָה וְלֹא תִיבְעֵי מִיָּדִי וי"ל מִדְּנִקְט מִתְנִי' חֲצִי גְזַק תַּשְׁלוּמֵי כְּפָל תַּשְׁלוּמֵי ד' וְה' וְאוּנָס מִפְתָּה דְכוּלְהוּ אִיכָא לְאוּקְמֵי בְּמִיָּדִי דְלִית בֵּיהָ קְנָס וְלֹא קְתִי מוֹצִיא שֵׁם רַע וְל' שֶׁל עֶבֶד דְלִיכָא לְאוּקְמֵי אֲלֵא מִשּׁוּם קְנָס לְכָה מְסַפְקָא לִיהָ מִשְׁבִּיעַ עֲדִי קְנָס מֵהוּ א"נ פִּינּוֹן דְר"ע ור' יוֹסִי הַגְּלִילִי אִית לְהוּ מִשְׁבִּיעַ עֲדִי קְנָס פְּטוּר כְּדִאֲמָרִי לְקַמְוֹ וְקִימָא לֹן הַלְכָה כְּר"ע מִחֲבִירוֹ נִיחָא לִיהָ לְאוּקְמֵי סְתָם מִתְנִי' דְהִכָּא פְּנוּתָהָ אִפִּי' בְּדוּחְקָא וְלִהְיֵי קְמִיבְעָא לִיהָ: מַאי קַמ"ל בְּנִלְהוּ מְמוּנָא נִינְהוּ פִי' אַא"ב מִשְׁבִּיעַ עֲדִי קְנָס חֲזָרוּ וּמִשּׁוּם קְנָסָא נִקְט לְהוּ שְׁפִיר דְרִישָׁא אֲשַׁמְעִינָן אַע"ג דְכּוּלְהוּ קְנָסִי נִינְהוּ וְאִית בְּהוּ צַד כָּל דְהוּ דְלֵאוּ מְמוֹן דְאֵלוּ הָנָה מוֹדָה הָנָה מִפְטָר אַפ"ה חֲזָרוּ וְסִיפָא נְמִי אֲשַׁמְעִינָן הָכִי דַע"ג דְאִית בְּהוּ צַד כָּל דְהוּ דְלֵאוּ מְמוֹן דְהַפְּנֵי בְּנִי וְחַבְל בִּי חֲבָרִי כו' בִּי"ה קְרוּבִין הֵן לְצַד מִיָּתָה אַפ"ה חֲזָרוּ אַא"א דְכוּלְהוּ מְמוּנָא נִינְהוּ מַאי קַמ"ל וְלִיכָא לְמִימַר דְסִיפָא מִיָּהָ אֲשַׁמְעִינָן דַע"ג דְאִית בְּהוּ צַד כָּל דְהוּ דְלֵאוּ מְמוֹן חֲזָרוּ דְכִינּוֹן דְכִינּוֹן רִישָׁא בֵּין סִיפָא בְּחַד בְּבָא קְתִי לְהוּ מִשְׁמַע דְתַרְנוּיָהוּ חַד גּוֹנוֹנָא אֶתִי לְאֲשַׁמְעֵי' וּמִשְׁנֵי דְוַדָּא רִישָׁא וְסִיפָא

חד גוונא אשמעין ורישא חדא קמ"ל וסיפא חדא קמ"ל רישא אשמעין דחצי גזק צורות ממונא הוא לאפוקי חצי גזק דעלמא וסיפא נמי אשמעין דשהדליק את גדישו כי"ה ממונא הוא לאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה: שאנס איש פלוני את בתו כו' פירש"י ז"ל בלשון ראשון דאת בתו של פלוני קאמר וטעמא דפטורין דבעינן שישמעו מפי התובע ולא משמע בן אלא משמע דטעמא דפטורין משום דכפירת ממון בעינן דומיא דשאר כולהו מילי דנקט להו מתני' דטעמא דכולהו משום דלאו כפירת ממון הוא.

ודחוק נמי לפ' דאת בתו דקתני איש פלוני דלעיל קאי. לכך נראה בלשון שני וכמ"ש התוס' דאיירי שנתארסה ונתגרשה וכ"כ הרמב"ם ז"ל.

וא"כ אמאי איצטריך למיתני שאנס איש פלוני את בתו דפטור משום דלא הוי כפירת ממון תיפוק ליה דבעי' שישמעו מפי התובע ואפי' הוי כפירת ממון נמי פטור וליפא לאוקמי נמי בבא בהרשאה דכיון דלא מטא לידה לא מני למיכתב הרשאה עלוניה.

ועוד אי בבא בהרשאה איירי אם כן ייתורא דרישא דקתני שאיש פלוני פהו שאיש פלוני לוי למה לי לאשמעי' דבבא בהרשאה חייבין הא מסיפא שמעינן לה ונראה דאע"ג דהא דקתני שאנס איש פלוני את בתו כו' דפטור משום דלאו כפירת ממון הוא משנה דלא צריכא היא כיון דבלאו ה"נ פטור משום דבעינן שישמעו מפי התובע אפ"ה איידי דתני לעיל שאנס איש פלוני את בתו וכו' הרי אלו פטורין דאורחא דתנא היא למיתני דבר והיפוכו אע"ג דלא איצטריך.

והשתא ניחא הא דנקט מתני' כל הנה מילי דמעיקרא קתני שאני פהו לאשמעי' דכל דליה ביה כפירת ממון דפטורין והדר תני שאיש פלוני פהו כו' לאשמעינן דיוקא הא מנה לפלוני ביז פלוני חייבין בבא בהרשאה דלגופיה לא איצטריך דכיון דקתני שאני פהו פטור כ"ש שאיש פלוני פהו דפטור דאיכא תרתי לריעותא והדר תני שאנס איש פלוני כו' ושחבל בי בני ושחבל בי חברי כו' לאשמעינן דאע"ג דאית בהו צד ממון הרי אלו פטורין ונקט לכולהו איידי דנקט להו לעיל: דף לד אדרבא מבטיחי הנה ליה למילף שכן חטאת מחטאת אבריינתא גופא אדר' שמעון דיליף נמי תחטא מתחטא לא מצי פריף הכי דר' שמעון ס"ל דג"ש ממש היא דהכי גמיר ליה מרביה וכן משמע מדנקט ר' שמעון בהדיא תחטא תחטא לג"ש ואגזירה שנה לא פרכינן מידי אבל הא דקאמר הכא מסתברא מפקדון הנה ליה למילף שכן תחטא מתחטא לאו מג"ש קאמר דא"כ מאי איצטריך ליה לר' אליעזר למימר נאמר פאן או אין וכו' אלא ודאי ר"א לא גמר ליה הך ג"ש ולא יליף אלא במה מצינו משום דדמיין להדדי במילי טובא ולהכי נקט לישנא דמסתברא מפקדון הנה ליה למילף דלא הוי אלא סברא בעלמא: תבעיה וכפריה ועבריה פתבו התוס' אית דלא גרסי ועבריה משום דשבועת ביטוי איתא לשעבר כו' י"ל דשפיר גרסי' ליה וה"ק ועבריה שבועת העדות ופקדון תרנויהו ליתנהו אלא לשעבר אבל ביטוי איתא נמי להבא: לימא רבי יוסי הגלילי לית ליה דר' אחא אע"ג דבידיעה גמורה בלא ראיה עדותן מתקיימת אפילו לרבנן בדיני ממונות וכיון דאית להו בדיני ממונות אית להו נמי בדיני נפשות אפילו הכי כרבנן אתי שפיר דבדיני נפשות לא משפחת לה ידיעה גמורה בלא ראיה דאם הודה מעצמו לפני עדים ואמר הרגתי את פלוני לא מהימן דאין אדם משים עצמו רשע אלא אית ליה הא דרבי אחא דדאין מחייב בדיני ממונות בדיני אע"ג דליפא

ידיעה גמורה א"כ בדיני נפשות נמי משכחת לה ידיעה בדרךמי בלא ראייה פההיא דשמעון בן שטח וא"כ מנא ליה לרבי יוסי הגלילי דבתביעת ממון דוקא איירי: ונמצא גמל הרוג בצדו מדלא נקט ונמצא גמל הרוג ביניהם משמע דדוקא בעינו שימצא גמל הרוג בצד גמל האחר דהנה ליה אומדנא דמוכח חדא דחזקתו לבענט ולתרוג ועוד דכינו דנמצא בצידו מסתמא איהו הרגו אבל נמצא ביניהם לא אמרינו בידוע שנה הרגו והשת' הוי אף אומדנ' דומיא דהא דשמעון בן שטח דהוי נמי אומדנא דמוכח: אמר ליה המנונא את עול תא וא"ת אמאי א"ל המנונא את ולא אמר ליה רב המנונא את ושמא משם דרב יהודה רביה הנה ותו מאי איצטריך למימר ליה הכי וכי עד השתא לא הנה ידע דרב המנונא הוא וי"ל דה"ק ליה חם נונא את פי' דג חם לכך עול תא כדאיתא בפ"ק דקידושין דבעו מיניה מדר' המנונא עבד שפסו רבו בפצים מהו לא הנה בידיה אמרו לו מה שמך אמר המנונא אמרו לו לאו המנונא אלא קרנונא וכתבו התוס' שם בשם ר"ח פי' אתה אומר המנונא היינו חם נונא דג חם ואינו פן אלא קרנונא דג שהו קר והכא פיון דהשיב לו שפר לכך קא"ל חמנונא את פי' דג חם ולכך עולמתא: מאן תנא שביעת הפקדון לא ניתן דונה לכפרה ר' שמעון היא כתבו התוס' תימה פיון דר' שמעון גמר ג"ש מנא ליה לרבא הא דקאמר מאן תנא כו' הא אין ג"ש למחצה ואפי' היתה קבלה כו' ושמא קסבר דמעילה מעילה ג"ש היא ודבריהם תמוהים מדקאמר בסמוך דלמא מזיד פשוט פריך דגמר לה מעילה דהנה גפישן ואי מעילה מעילה ג"ש היא אפי' בלא גפישן נמי הנה ליה למימר דגמר לה מעילה משום דג"ש היא ולא איצטריך לה למילתא אחריתי אלא להך מילתא אלמא דאפי' בתר דקמה ליה ג"ש דתחטא תחטא ס"ל לרבא דאי לאו דהנה גפישן לא הנה גמרינו לה מעילה דמעילה לאו ג"ש היא ועוד דלעיל קאמר אדרבא מעדות הנה ליה למילך שכן תחטא תחטא וע"כ לאו מג"ש דתחטא קאמר דהא אפתי לא קמה ליה ג"ש אלא במה מצינו קאמר פיון דדמינו להדי ואי אמרת דמעילה מעילה ג"ש היא מאי קאמר הא לא שיך למילך במה מצינו ממקום אחר פיון דאיכא ג"ש.

ואפ' אם נפרש דמג"ש דתחטא תחטא קאמר מ"מ קשה מאי פריך דלמא ס"ל לר' שמעון דמעילה מעילה ג"ש היא וליכא לאוקמא אלא להך מילתא לאפוקי ג"ש דתחטא איכא לאוקמי למילתא אחריתי דמה פקדון ממון וכו'.

לכ"נ דמעילה מעילה פשיטא דלאו ג"ש היא ומה שהקשו התו' מאי טעמיה דר' שמעון הא אין ג"ש למחצה י"ל דלא אמרי' אין ג"ש למחצה אלא היכא דליכא סברא כנגדה אבל היכא דמסתבר טפי למימר ממקום אחר פי' הכא דמסתבר טפי למילך מעילה פיון דהנה גפישן לא ילפינו מג"ש אלא חד מלתא דמה להלן ממון וכו' והדר ילפינו מעילה פיון דמסתבר חבר טפי.

וכה"ג צ"ל למ"ד דון מינה ואוקי באתרא ולא אמרינו דון מינה ומינה דהא אין ג"ש למחצה אלא פיון דמסתבר טפי למילך מאתריה לא חיישינו להא דאין ג"ש למחצה. וכ"כ רבינו שמשון בספר פריתות דהיכא דאיכא טעמא רבא אמרי' יש ג"ש למחצה ומייתי ראיה מפ"ק דקדושין דקאר"נ בר יצחק לעולם ילך שכיר ואיצטריך ס"ד אמנא מוכר עצמו דלא עבד איסורא כו' אלמא דאיצטריך קרא במקרוהו בית דין שהיובל מוציא אע"ג דמג"ש דשכיר שכיר מצי למילך דאין ג"ש למחצה אי לאו משום סברא

דעבד איסורא דמסברא לקנסויה ולעבד ג"ש למחצה עכ"ל: יכול אפי' אמר פל העומדין פאן ת"ל וכו' פירש"י ז"ל הרי ייחד עדיו דכיון דאמר עומדין פאן אותן העומדין אצלו ייחד וקשה דא"כ למה לי קרא פשיטא פיון דייחד בפירושו לאותן העומדין אצלו ואי משום דאיפא למימר דכל העומדין פאן פולו במשמע א"כ קרא נמי לא מהניא מידי דלא משמע מיניה דכל העומדין פאן היינו ונקא לאותן העומדין אצלו וגם לישנא דכאן לא משמע בפירושו דהא לא קא מראה עליהו באצבע ואיפא למימר דכל הסיעה קא וא"כ ה"ל למימר לכל העומדין אצלו לכך נראה דמייתי ראיה לדשמואל מדקתני ברייתא ועדיו ביניהן ולא איצטריף למיתני הכי דפשיטא דבהכי איירי וע"כ צריף לאוקמי כדשמואל דאשמעי' דאע"ג דקאי עליהו פטורין והכי פי' דברייתא ראה סיעה של בני אדם וכו' ואמר להו משביע אני עליכם כו' לא ייחד עדיו דמשביע אני עליכם איפא למימר שאינו משביע כל הסיעה פולה שיבאו ויעידו לו אם יודעין לו עדות אלא לקצתן קאמר דהיינו שהוא משביע את כל מי שידע עדות ביניהן שיבא ויעיד לו וכיון שלא ייחדו דלא ידעין מי ומי הם פטורין והא דקאמר יכול אפי' אמר פל העומדין פאן שהוא משביע את כל הסיעה פולה שאם פולן יודעים לו עדות שיבאו פולן ויעידו ת"ל והוא עד נהרי ייחד עדיו עצמן הרי ייחדו בכלל אחרים וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"ש ובפרכין פרק השיג יד מייתי ה' ברייתא וגרסינן התם ראה סיעה של בני אדם מומדין ועדיו ביניהו ואמר משביעני עליכם אם יודעים אתם לי עדות שתבאו ותעידוני יכול יהו חייבין ת"ל והוא עד נהרי לא ייחד עדיו יכול אפי' אמר פל מי ת"ל והוא עד נהרי ייחד עדיו ופירש"י ז"ל שם נהרי לא ייחד עדיו שהרי השביע את פולו.

יכול אפי' אמר פל מי שידע עדות אני משביע לא יהו חייבין. ת"ל והוא עד נהרי ייחד עדיו שהרי לא השביע אלא עדיו ע"כ ולפי גירסא זו נמי צ"ל דמייתי ראיה לדשמואל מדקתני ברייתא ועדיו ביניהן דלא איצטריף למיתני אלא לאשמעי' דאע"ג דקאי עליהו פטורין: אלה דלת מאדני כו' פתבו התוס' דבפ"י ר"ח גרסי' דאינו נמחק ואע"ג דאינו שם בפני עצמו שפא משום דשם המיוחד הוא יש להחמיר בו יותר.

וקשה פיון דטעמא משום דשם המיוחד הוא אע"ג דאינו שם בפני עצמו א"כ מאי איירא יו"ד ה"א משם הני"ה ואל"ף דל"ת משם אדנות אפי' אות אחת מהן נמי דמה לי אות אחת מה לי ב' אותיות וליפא למימר דנקט שתי אותיות משום סיפ' לאשמעי' דמצבאות אפי' שתי אותיות נמחקות דא"כ ליתני יה"ו משם הניה ונדנות משם אדנות דאינו נמחק לאשמעי' דאפי' צבא מצבאות הרי זה נמחק דהא פשיטא דצבא מצבאות כמי נמחק דמה לי שתי אותיות מה לי שלש אותיות פיון דלאו שם המיוחד הוא ולא שם בפני עצמו הוא.

ועוד דמשמע דטעמא די"ה משם הניה וטעמא דא"ד משם אדנות הוי דומיא דאל מאלהים דהתם ע"כ טעמא משום דשם בפני עצמו הוא. ונראה דאם כתב א"ד משם אדנות הנה ליה פאלו פתכ י"ה משם הני"ה ונהה ליה פאלו פתב שם בפני עצמו דהנה שני שמות כי חדא גינהו והא בהא תליא ולכך שם הניה קורין אותו בשם אדנות וכך הוא מנוקד וזה לשון ספר דרף אמונה הנה גלה לנו ששני שמות אלו שם הניה ושם אדנות נכללי' באחד להורות על ייחודם והוא יאדונהי וכ"כ בספר הזוהר בכמה מקומות וזה ל' שערי דף לה

אורה נמצא למד כי כל הממשלה והשלטנות היא ביד אדני וליפיקה הוא מורה ל' אדנות
שזה השם הוא אדון כל הארץ בלח ידו"ד השוכן בו.

ולפ"ז נראה דדוקא פתב א"ד משם אדנות אינו נמחק אבל פתב א"ה משם אהיה פיון
דאינו שם בפני עצמו נמחק ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע טור י"ד סי' רמ"ז דיש מחמירין
בא"ה מאהיה כמו בא"ד מאדני: שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל דלא אשפחן
במקרא צבאות לחודא דליהוי שם אלא ה' צבאות פתיב או אלהים צבאות משמע דה"ק
ה' אלהים של ישראל שנקראין צבאות.

מה פאן שבועה אף להלן שבועה פתבו התוס' תימה ותפוק ליה משבועת הפקדון מג"ש
דתחטא תחטא וכו'. נראה דלאו קושיא היא דהא דבשבועת העדות חייב אפי' במןשבע
מפי אחרים ילפינו לה מדכתיב ושמעה קול אלה דמשמע מפי האחרים ולהכי איצטרף
למילף מסוטה דאלה אינה אלא בשבועה למימר דמןשבע מפי אחרים נמי חייב כמו
במקנול מפי אחרים דהוי פאלו פתיב ושמעה קול שטעה אבל מג"ש דתחטא לא מצינו
למילף אלא דבעדות חייב בשבועה כמו הפקדון וה"א מה התם מפי עצמו הכא נמי מפי
עצמו מפי אחרים לא דפשטא דקרא דושמעה קול אלה בקללה איירי כדמשמע ממתיני'
לקד יליף לה מסוטה דאלה אינה אלא בשבועה והוי פאלו פתיב ושמעה קול שבועה דף
לו יכף אלהים וכן יכף זו היא אלה הכתובה בתורה תימה דלא גמרינו לעיל אלא שבועה
שאון עמה אלה נהיא כשבועה שיש עמה אלה אבל אלה שאין עמה שבועה פיש עמה
שבועה מנא לן כמ"ש התו' ונראה בגירסת הספרים דגרסינו ומניין לעשות אלה שאין
עמה שבועה פאלה שיש עמה שבועה ושבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה
והכי פי' דבריי' מעיקרא יליף דאלה אע"ג דמשמעותה ל' קללה מ"מ אינה אלא
בשבועה מדכתיב בסוטה בשבועת האלה ובתר דמיימי לה דאלה תרתי משמע שבועה
שהיא בקללה יליף מיתורא דקול ולא פתיב ושמעה אלה לומר לה דבשמעה אחד משתי
הקולות חייב בין קול שבועה בלא קול קללה בין קיל קללה בלא קול שבועה דהי מנייהו
מפקת דהא קול סתמא פתיב וליכא למימר דדוקא קול שבועה קאמר דא"כ לכתוב בהדיא
ושמעה שבועה ותו לא ואי לאו דילפינו מעיקרא דאין אלה אלא בשבועה איכא למימר
דקרא לא איירי בשבועה כלל דסתם אלה קללה לחודא במשמע.

והכי אית' בירושלמי מי דפרקין אין לי אלא אלה שיש עמה שבועה מניין שאין עמה
שביעה פיש עמה שבועה ת"ל ושמעה אלה ושמעה קיל לעשות שאין עמה אלה פיש
עמה אלה. הא אלה בלא שבועה לא ר' יוסי בשם ר' יוחנן לא שנויא היא אלה בלא
שבועה היא כשבועה בלא אלה.

והוא דאמר לאו לאו פתבו התו' ולא דשבועה ממש היא וכו' אבל הראב"ד פתב וכן לאו
לאו והו' הו' אה נתפנין ללאו והו' שאמר סבירא שבועה היא וכן ימין ושמאל אם נתפנין
לימין ושמאל הבור' שבועה היא וכ"כ הטור סי' רל"ו ובש"ע שם משמע דאזלינו בתר
פנונתו וקשה קצת דא"כ אמאי פתב שם מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש אף על פי
שאין פנונתו אלא למי שבראן אינה שבועה משמע דלא אזלינו בתר פנונה ויש לחנוק בין
שמים וארץ לבין ימין ושמאל והו' ולא: הכי גרסי' בספרים ישנים אלא לעולם לא תיפוד

וכי לית ליה בממונא וכן אלא דרש"י ז"ל ור"ח הגיהו לעולם תיפוך משום קושיא דשתי זין לרבנן ודחוק להגיה הספרים.

ועוד תימה פיון דמעיקרא בעי למימר דשבועה דמתני' איסורא היא ולא ממונא והשתא צריק למר דשבועה דמתניתין נמי על ידי ממון היא באה א"כ חסר דהנה ליה לפרש למימר נמי דאיסורא דמתני' אית ביה ממונא פי היכי דמפרש לה הא דסוטה.

וע"ק דאמאי קאמר רבינא אלא מעתה ושתויי זין כו' בלאו הכי נמי תקשי אמתניתין דקתני וחקמים פוטרין ולא אמרינן מפלל לאו אתה שומע הן א"כ שתויי זין ופרועי ראש דבמיתה הכי נמי דלית להו.

ע"ק מעיקרא פי פריה וקא לית ליה לר' מאיר מפלל לאו וכו' אמאי לא פריה נמי שחקמים דפוטרין וקא אית להו בעלמא מפלל לאו אתה שומע הן. לכ"כ כמ"ש הרמב"ן ז"ל דאף על גב דשמעינן להו לרבנן בעלמא דאית להו מפלל לאו אתה שומע הן הקא משום הכי פטרינן דבעינן קרא פדכתיב ושמעה קול אלה אבל לא שמעה ברכה ונשמעת מתוכה קלה.

והשתא ניחא דשבועה דמתני' איסורא גרידא הוא דהא עדים הוא דקא עבדי איסורא ובדידהו ליכא ממונא. וישפיר גרסינן אלא לעולם לא תיפוך וכי לית ליה בממונא כו' וטעמיהו דרבנן דפטרי משום דבעינן קרא פדכתיב אבל בעלמא אית להו מפלל לאו כו' אפילו בממונא.

ומה שהקשה ר"ת ז"ל מהא דבספ"ק דנדריים דלית ליה לר' מאיר גבי נדר מפלל לאו כו' אע"ג דליכא אלא איסורא תירץ רבינו נסים ז"ל בפ' שני דנדריים דנדור איסורא דאית ביה ממונא הוא משום דלא משכחת בהו בלא חפצא דהא אינם חלים על דבר שאין בו ממש אבל שבועות אינן אלא איסור גרידא שהוא חל בגופו פיון דאיסור גרידא נינהו אפילו לרבי מאיר מודה דאמרינן בהו מפלל לאו אתה שומע הן: שבועות הפקדון פרוק חמישי דף לו גנבת את שורי כו' חייב אידי דבעי למיתני גנבתי אבל לא טבבתי כו' דפטור תני נמי גנבת פת שורי דחייב וכן המית שורה אח שורי כו' תני דחייב אידי דבעי למיתני המית שורה את עבדי כו' דפטור וכן אמר לו חבלת בי כו' קתני דחייב אידי דבעי למיתני סני אמר לו עבדו הפלת את שיני כו' דפטור דהיינו נמי ענין חבלה וחבורה מאן תנא זדון שביעת הפקדון לא ניתן לכפרה רבי שמשן תימא דלא קאמר הא מני רבי שמעון היא דאמר זדון שבועת הפקדון לא ניתן לכפרה דכי האי לישנא נקט ש"ס בכולי דוכתי וי"ל דרב פהנא דקמבעיא ליה הזיד בשבועת הפקדון והתרה בו מהו מפלל דכי לא אתרו ביה פשיטא ליה דמחייב אלמא אית ליה דזדון שבועת הפקדון ניתן לכפרה פסתם מתניתין דהכא והו' ברייתא דמיתאית לה דזדון שבועת הפקדון לא ניתן לכפרה פלל אפילו היכא דליכא מלקות פגון מזיד ולא התרו ביה לכו נקט מאן תנא זדון שבועת הפקדון לא ניתן לכפרה ר"ש פלומר מהא ליכא למיפשט דהא אית ליה דזדון שבועת הפקדון לא ניתן לכפרה פלל כו' שמעון ואנן ע"כ אליבא דרבנן קמבעיא לן דאית להו זדון שבועת הפקדון ניתן לכפרה ואיכא דהיהו דהיכא דאתרו ביה הא וקא עבדינן וא"ת מנא ליה דס"ל לתנא דברייתא דזדון שבועת הפקדון לא ני לכפרה פלל וי"ל דדייק הכי מדקתני תמורה מינה שבועת הפקדון שחייבין ע זדונה מפות וכו' ואי

אמרת דבלא אתרו ביה חייב קרפן ליתני נמי הא דחמירא שבועת הפקדון דעל זדונה ולא אתרו ביה חייב אשם בכסף שקלים והכי איבעי ליה למיתני חמור' הימנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מפות ובלא התראה ועל שגגתה אשם בכסף שקלים משמע דס"ל דעל זדון שבועת הפקדון אין מביאין קרפן פלל אפי' לא אתרו ביה ובסמוך דמשני דלמא דלא אתרו ביה אבל באתרו ביה איכא למימר דהא וקא עבדינו אין להקשות וקא ליכא למימר הכי דאם פן ליתני נמי ה' חומרא יש לומר דמשום הכי לא תני לה משום דלא איירי אלא בדלא אתרו ביה אבל הכא איירי בין באתרו ביה בין בלא אתרו דקתני על זדונה ועל שגגתה: ואין מביאין קרפן על כפירת שיעבוד קרקעות כחבו התוס' תימה וקא רבי יוחנן גופיה אית ליה בסוף בבבא בתרא דשיעבוד דאורייתא כו' וצ"ל דכולהו משפחת פשמחל השיעבוד לכאורה תימה פיון דהכופר בממון שיש עליו עדים דנקט רבי יוחנן פשמחל השיעבוד איירי א"כ דכונתיה בשטר פשמחל השיעבוד אמאי פטור הא ליכא כפירת שיעבוד קרקעות וליכא למימר דכיון דשטר בידו לא מהניא מחילה דהא קיימא לן דמחול לה ותפיש שטרא מהניא וכמ"ש בש"ע סי' רמ"א ובפ"ק דבבא מציעא כתבו התוס' דלרבי יוחנן פיון שהפקיעו חכמים השעבוד במלנה על פה משום פסידא דלקוחות חשיב פאלו מחל לו השיעבוד ומיירי דאית ליה משועבדים ולית ליה בני חרי דאי אית ליה בני חרי אפי' יש עליו עדים פטור ולית ליה אפי' משועבדים אפי' יש עליו שטר חייב: מתניתין נמי דיקא כתבו התו' קצת תימה דמיתני ממתני' דדחי לה ליתני ממתניתין דשבועות הדינין דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות א"כ אין פאן קרפן ודבריהם תמוהים דאפי' קצת תימה ליכא דרב פפא מיתני ראיה להא דאית ליה לר' יוחנן דכיון דאין נשבעין על הקרקעות הלכך כי אשתבע נמי לא מיחייב קרפן שבועה דאיכא למימר דלאו הא בהא תליא דאע"ג דלא מחייב שבועה על הקרקעות מ"מ אם נשבע מעצמו ושקור בשבועתו חייב להביא קרפן פדאי' בירושלמי פרק שבועת הדינין ולהכי איצטריך לאתויי ממתני' דהכא דלא קתני גנבת את עבדי משום דאיפקש לקרקעות דאין נשבעין עליהן וכיון דאין נשבעין עליהן כי אישתבע נמי לא מיתני קרפן אלמא דהא בהא תליא אבל מתני' דשבועות הדינין לא קתני אלא דאין נשבעין עליהן ואיכא למימר דאם עבר ונשבע מעצמו מיתני קרפן ותדע דהא רב פפי בעי למימר דזה הפלל דקתני סיפא אחי לאתויי גנבת את עבדי דמיתני עליה קרפן שבועה אע"ג דבשבועת הדינין תנו בהדיא דאין נשבעין על העבדים א"כ ע"כ צ"ל דאתני למידחי ולמימר דלאו הא בהא תליא ועוד דאי פשוט הוא דהא בהא תליא א"כ לעיל דקאמר תסתים דר' יוחנן דאמר פטור כו' וכדרב הונא בריה דרב יהושע בלא דרב הונא נמי הא ע"כ רבי יוחנן הוא דאמר פטור דאמר ר"י הלכה כסתם משנה פדאיתא בפ"ק וסתם מתני' דשבועת הדינין קתני דאין נשבעין על הקרקעות וכיון דאין נשבעין עליהן אין מביאין עליהן קרפן אלא נדאי צ"ל דלאו מילתא דפשיטא הוא לומר דהא בהא תליא.

ולסברת התוספות דודאי הא בהא תליא קשה דא"כ אמאי כתבו לעיל גבי מקעט שטרות אפילו מאן דלא דאין דיני דגרמי כו' מ"מ פיון דכי איתנהו בעיניהו מחייב ליה לאהדרינהו ה"א דכי פפר חייב קרבו וקא אי אפשר לומר פן דהא בפרק שבועת הדינין ובפרק הגזב ילפינו מקרא דכי יתן איש אל רעהו בכלל ופרט וכלל דאין נשבעין אקרקות ועבדים ושטרות וכיון דאין נשבעין אשטרות אין פאן קרפן והיאך תיסק אדעתין למימר דה"א

דכי פפר חייב קרפן ואע"ג דרבי אליעזר לא דריש פללי ופרטי ס"ל דנשבועין על הקרקעית מ"מ מודה דאין נשבועין על השטרות דלדידיה דרשינן קרא דוכי יתן איש אל רעהו ברבוי ומיעוטי ומאן דדריש רבוי ומיעוט ממעט מיהא שטרות כמ"ש התוס' בפרק קמא דברא מציעא: דף לח הכי גרסינן בכל הספרים תנן לא ו ולא לה ולא לה והתוספות פתבו דלא גרסינן וי"ו בכולהו אלא בבתרא וכן בכל הגי' דמיייתי דאי גרסינן וי"ו בכולהו א"כ במסקנא דמוקי לה פרבי לימא רבי יהודה היא דאמר ולא לה פרטא ודוחק להגיה הספרים ועוד דאי גמי גרסינן לא לה לא לה ולא לה אפתי לא מישתמע פרטא בלא וי"ו דהכי אורחא דלישנא למיכתב וי"ו בפללישי כמו אודם פטדה וברקת נופך ספיר ונהלום.

ונראה דשפיר גרסי' וי"ו בכולהו והא דלא מוקי לה במסקנא פרבי יהודה משום דמתניתין מיתוקמא שפיר טפי אליבא דרבי דלדידיה ניחא הא דקתני מתניתין דשבועה שאין לכם בנדי פללא הגי' דמשמע דלא לה בין בני"ו בין בלא וי"ו תרונהו פרסי נינהו אבל אי הנה מוקי לה פרבי יהודה אפתי הנה צריף לשנויי דכל האומר לא לה פאומר שבועה שאין לכם בנדי דמי פדמשגי מעיקרא אליבא דרבי מאיר וזהו שינויא דחיקא ולא דחיק הכי מעיקרא אלא משום דניחא ליה לאוקמי מתניתין פרבי מאיר משום דסתם מתני' רבי מאיר היא אבל במסקנא דלא מציי לאוקמי פרבי מאיר ניחא ליה טפי לאוקמי כר' בדפלי'.

ונראה לומר דכי פריף ש"ס והאי תנא פל הכי שביש תני ואזיל אהא דמשגי דכל האומר ולא לה פאומר שבועה שאין לכם בנדי דמי גמי פריף דכיון דדוחק למימר הכי הנה ליה לשון משנפש דטפי הנה ליה למיתני שבועה לא לה ולא לה ממאי דקתני שבועה שאין לכם בנדי ולהכי איצטרף לשנויי הא מני רבי היא: פליגי בה רב אחא ורבינא כו' קצת תימה אמאי סידר ש"ס פלוגתיהו וכן מילתא דרבי יוחנן אמתני' דשבועת הפקדון ולא סידר להו אמתני' דשבועת העדות [ואמתני' גופא גמי קשה אמאי קתני היו חמשה תובעין אותו וכו' בפרק שבועת הפקדון ולא קתני לה בפרק שבועת העדות דמתני מעיקרא האי תנא דפרטי קא חשיב דכללא לא קחשיב וא"ת מאי שנא דלא קא חשיב דכללי כי היכי דקחשיב דפרטי וי"ל דהא דקתני רבי חייא הרי פאן חמש עשרה חטאות פשיטא דלאו מניינא אתי לאשמעינן פדאמר בסמוך אלא אתי לאשמעי' דכולהו פרטי נינהו ולכך הנה לה חמש עשרה חטאות ולא אמרינן דכולהו הנה בתראי לאו פרטי הוו אלא פללא ולא הוו להו אלא שבועה חטאות ולכך לא בעי למיחשב דכללי דפשיטא דמחייב אפלא דכולהו אבל דפרטי חידוש הוא דלא תימא דלאו פרטי נינהו אלא פללי: אי דפריש רבי חייא מניינא אתי לאשמעינן וא"ת ודלמא בדפריש ואתי לאשמעי' דאפלי לא מיחייב וליכא אלא עשרים חטאות ולא עשרים וחמשה וליכא למימר דליכא למישמע מיניה הך מילתא כיון דאיכא למימר דאדרבא אפלי גמי מחייב ואחטין שעורין וכו' סמין קאי דכיון דקתני גמי הרי פאן חמש עשרה חטאות ע"כ צ"ל דאית ליה דאפלא לא מיחייב וי"ל דלא שייף למימר פלל דרבי חייא אתי לאשמעינן דאפלי לא מיחייב דא"כ אמאי קאמר לה אחמשה תובעין אותו וכו' ואמר לאחד מהן שבועה שאין לה בנדי פקדון תשומת יד גזל ואבדה ולא לה ולא לה דלא איירי בה מתניתין טפי הנה ליה למיתני מילתיה אמתניתין דקתני שבועה שאין לה בנדי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה חייב על פל אחת

ואחת ונהיה ליה למימר הרי פאן ארבע חטאות לאשמעינו דאפללא לא מיחייב מדקתני לה אחמשה תובעין אותו וכו' צ"ל דאשמעינו דכולהו פרטי הוו.

משל דר' שמעון למה הדבר דומה משום דקא קשיא ליה אדרבי חיאי בר אבא דמפרש טעמא הואיל ועיקר קנס היא תובע דנהי דעיקר התביעה קנס היא מ"מ פיון דבנושת ופגם דממונא נמי קא תבע ליה נמצא דכי פפר ונשבע מפנושת ופגם נמי קא נשבע ליה ואמאי פוטר ר"ש וקאמר שהוא משל לאדם שאמר לחבירו תן לי חפין ושעורין וכוסמין והוא אומר לו שבועה שאין לה בידי חטין כו' דפטור אע"ג דקא תבע ליה לכולהו פיון דלא נשבע ליה אלא אחיטין לחודא הכא נמי פיון דעיקר תביעתו אקנס הוא מסתמא כי פפר ליה ונשבע אעיקר תביעתו הוא דקא כפר ליה ונשבע ונהיה ליה פאלו פירש בהדיא ואמר שבועה שאין לה בידי קנס וקא א"ל אב"י מי דמי התם בחטין פפר ליה בהדיא הכא בכולה מלתא קא פפר ליה הא לא דמי אלא לאומר לחבירו כו' אלא כי אתא רבין אמר דלדברי ר"ש קנס לחוד הוא תובע ולא בפשת ופגם כלל נמצא דכי פפר ליה ונשבע מסתמא אמאי דקא תבע ליה הוא דקא פפר ונשבע דהיינו קנס לחודא לכך פוטר ריש: שבועת דהיינו פרק ששי צריף לאתפוש חפצא בידיה כתבו התוספות תימה דבשבועת העדות וביטוי ופקדון פשהוא מושבע מפי אחרים דהוי דומיא דשבועת דהיינו ליבעי בהו אנקוטי חפצא וי"ל דשבועת דהיינו שאני דמצנה היא דרמיא רחמנא עליה דנתבע שישבע דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהן וילפינו משבועה האמורה בתורה באברהם דבעי לאנקוטי חפצא בידיה כי היכי דליהוי אימת שבועה עליו טפי ויודה על האמת ולהכי אם השביעוהו בלא נטילת חפץ חוזר ומשביעו דשמא בלא חפץ היתה שבועה קלה בעיניו ועל ידי נקיטת חפץ יודה על האמת אבל שבועת העדות וביטוי ופקדון לאו מצוה ניהו אלא שאם נשבע עליה מעצמו או השביעו עליו אחרים מעצמן ושיקר בשבועתו צוה הפתוב שייביא חטאת או אשם על מה שחילל את השם ונשבע על שקר הלכך אפילו השביעו עליו בלא נקיטת חפץ מתחייב בחטאת ואשם פיון דמ"מ חילל את השם ונשבע על שקר וכי לא נטל חפץ בידו מאי הוי האי דיינא דאשבע בה' אלהי השמים נעשה כמו שטעה וכו' מדלא נקט בהדיא האי דיינא דאשבע בלא נקיטת חפץ נעשה כו' ועוד אמאי נקט בה' אלהי השמים משמע דקאי אמילתא דרב דאמר משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה דכתיב ואשביעה בה' אלהי השמים וקאמר רבא האי דיינא דטעה במלתא דרב ומפרש לה לעגן דבעינו שם המיוחד ה' אלהי השמים כדבעי למימר רבינא נעשה כמי שטועה בדבר משנה וחוזר ורב פפא נמי אמילתא דרב קאי דכיון דגליף רב הא דבעינו נקיטת חפץ משבועתו דאברהם ע"כ ספר תורה בעינו שהוא דבר המעולה מכל החפצים כי היכי דאברהם השביע את אליעזר במילה ולא השביעו בשאר חפצים דנדאי פמה ספרים וכתבי הקודש היו לו לאברהם אלא לפי שמצות מילה היתה חביבה ומעולה בעיניו יותר מכל החפצים לפי שנגזר עליה כדפירש"י ז"ל ועוד דאע"ג דקנים אברהם אפילו עירוב תבשילין מ"מ לא נצטוה אלא על המילה וגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה לכך היתה מצוה זו חביבה ומעולה בעיניו יותר מכל המצוות הלכך אגן נמי חפץ המעולה מכל החפצים בעינו וקאמר רב פפא האי דיינא דטועה במלתא וס"ל דבתפילין נמי סגי דמ"ש מצות מילה מ"ש מצות תפילין טועה הוא וחוזר דדוקא ס"ת ילפינו מאברהם כדפ"י: דף לט פל העולם כולו נודעו בשעה שאמר הקב"ה לא תשא

מִפְּרֵשׁ לָהּ בְּסִמּוּךְ מִשׁוֹם דְּנֹאֲמַר בָּהּ לֹא יִנְקָה וְדַבְּרֵי תוֹרָה כְּפִטְיִישׁ יִפְנֹצֵץ סִלַּע מִתְחַלֵּק לְכַמָּה טְעָמִים וְנִרְאָה מִשׁוֹם דְּאִיתָא בְּזוּהַר פְּרִשְׁתָּ יִתְרוֹ לֹא תִשָּׂא רִזָּא דָּא אוֹקְמוּהּ הַבְּרִיָּיא בְּגִין הַקַּב"ה פִּד שְׁתִּיל עֲלֵמָא אֲטַבְעֵ גוּ תְהוּמָא צְרוּרָא חֲדָא חֲקוּקָא בְּשָׂמָא דָּא וְאֲטַבְעֵ לְגוּ תְהוּמָא.

וְכַד מִיָּין בְּעָאן לְסַלְקָא חֲמָאן רִזָּא דְשָׂמָא קְדִישָׁא חֲקוּקָא עֲלֵהּ הֵהוּא צְרוּרָא וְתִיָּבִין וּמִשְׁתַּקְעִין וּמִתְהַדְרִין לְאַחֲזֵרָא וּבִשְׁעֵתָהּ דְּאוּמִין בְּנֵי נְשָׂא אוּמָאָה דְשִׁקְרָא הֵהוּא צְרוּרָא סַלְקָא לְקַבְלָא לָהּ לְאִיָּהּ שִׁקְרָא פְּדִין הֵהוּא צְרוּרָא דְהִנֵּה סַלְיָק תַּב לְאַחֲזֵרָא וּמִיָּין אֲזִלִין וְשָׁטִין וְאַתְנוּן דֵּהוּא צְרוּרָא פְּרַחֵן גּוּ תְהוּמָא וְאַתְבְּדְרוּ וּבְעָאן מִיָּיא לְסַלְקָא לְחַפְיָיא עֲלֵמָא וְלֵאחֲזֵרָא לִיָּה כְּמַלְקֵדְמִין עַד אַ קַב"ה חַד מְמָנָא יַעֲזֵרִי"א לְדִי מְמָנָא עַל שְׂבָעִין מִפְּתַחֵן בְּרִזָּא דְשָׂמָא קְדִישָׁא וְעָאֵל לְגַבִּיָּה דֵּהוּא צְרוּרָא וְחַקֵּק בֵּיהּ אֲתְנוּן אִי וְכַד יִוֹאֲתַקְנִים עֲלֵמָא וְאַתְדְרוּ מִיָּין לְדוֹכְתִּיָּהוּ וְעַל דָּא כְּתִיב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא ע"כ וְכִיּוֹן דַּע"י שְׂבֻעַת שְׁוֹא אֲתְנוּן דֵּהוּא צְרוּרָא פְּרַחֵן וְאַתְבְּדְרוּ וּבְעָאן מִיָּיא לְסַלְקָא לְחַפְיָיא עֲלֵמָא אִי לֹא דְזָמִין קַב"ה לֵהוּא מְמָנָא לְחַקֵּק אֲתְנוּן דְשָׂמָא קְדִישָׁא כְּמַלְקֵדְמִין לְכַד נִזְדַּעְזַע בְּשַׁעֲהָ שְׂאֲמַר הַקַּב"ה לֹא תִשָּׂא מִפְּנֵי הַיְרָאָה פֶּן יַחְזוֹר הָעוֹלָם לְתַהוּ וּבִוְהוּ עַל יְדֵי כּוֹן: אִין לִי אֲלֵא אוֹתָן הָעוֹמְדִין עַל הַר סִינַי בְּסוֹף פְּרָק שְׁלִישִׁי פִּירְשׁ' דְכַוְנֹנַת הַשְּׂבֻעָה הַיְתֵה לְחֻזַּק מַעֲמַד הַר סִינַי מִשׁוֹם דַּע"ג דִּישְׁרָאֵל קִבְלוּ הַתּוֹרָה מִסִּינַי וְאַמְרִי נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע כִּיּוֹן דְלֹא הָוָה אֲלֵא דְבוּר בְּעֲלֵמָא אֲכַתִּי הָוּוּ מְצוּ לִיְהִדֵר בְּהוּ וְלֹא הָיוּ רְאוּיִן לְעוֹנֵשׁ וּלְכַד הַשְּׂבִיעִין כִּי הִיכִי דְלֹא מְצִי תוּ לְמִיְהִדֵר בְּהוּ וְאִם לֹא יִקְיִמוּ הַתּוֹרָה יַעֲנִשׁוּ וּלְפִי זֶה נִיחָא הָא דְנִקְטֵ אִין לִי אֲלֵא אוֹתָן הָעוֹמְדִין עַל הַר סִינַי וְלֹא קְאָמַר אִין לִי אֲלֵא אוֹתָן הָעוֹמְדִין שֵׁם שְׁהָרִי לֹא בְּהַר סִינַי הָיוּ עוֹמְדִין בְּאוֹתָהּ שְׂעָה אֲלֵא בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אֲלֵא לְפִי שְׂהַשְּׂבֻעָה הַיְתֵה לְחֻזַּק דְבוּר נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע שְׂאֲמַרוּ בְּסִינַי שְׁלֵא יַחְזוּר בְּהוּ לְכַד נִקְטֵ אִין לִי אֲלֵא אוֹתָן הָעוֹמְדִין עַל הַר סִינַי: ת"ל קִיִּימוּ וְקִבְלוּ קִיִּימוּ מַה שְּׁקִבְלוּ כְּבָר נִרְאָה דְדִרְשׁוּ הִכִּי מִשׁוֹם דְּקִשְׁיָא לְהוּ קִיִּימוּ וְקִבְלוּ קִבְלוּ וְקִיִּימוּ מִיְבָעִי לִיָּה שְׁהָרִי הַוְצָרְכוּ לְקַבֵּל תְּחִילָה קוֹדֵם שְׁהָיוּ מְקִיִּימִין לְכַד דְרְשׁוּ קִיִּימוּ מַה שְּׁקִבְלוּ כְּבָר וְדַבְּרֵי תוֹרָה כְּפִטְיִישׁ יִפְנֹצֵץ סִלַּע הוּ וְנִרְאָה לְזַמֵּר דְלֵהִכִּי כְּתִיב קִיִּימוּ וְקִבְלוּ מִשׁוֹם דְּתַרְגוּמוֹ שֶׁל שְׂמִיעָה קִבְלָה כְּמוֹ וַיִּשְׁמְעוּ אַחֲיוּ וְקִבְלוּ אַחֲזֵהי וְקִיִּימָא הוּא ל' עֲשִׂיָּה כַד פִּירֵשׁ"י ו"ל ב'פ' אִם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ יְכוֹל זֶה קִיּוֹם הַמְצֻוֹת כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וַעֲשִׂיתֶם הָרִי קִיּוֹם מְצֻוֹת אֲמוֹר נִמְצָא דְקִיִּימוּ וְקִבְלוּ הָוָה לִיָּה כְּמוֹ עֲשׂוּ וְשִׁמְעוּ רְמֹז הוּא לְקַדִּימַת נַעֲשֵׂה לְנִשְׁמַע שְׂאֲמַרוּ יִשְׂרָאֵל בְּסִינַי וְאַתִּי לְאַשְׁמְעִי דַּע"ג שְׁחֲזָרוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׂעָה מִמָּה שְׁהַקְדִּימוּ נַעֲשֵׂה לְנִשְׁמַע כְּשֶׁרָאוּ הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה וְאִיכָּא מוֹדְעָה רַבָּה לְאוֹרֵיָּיתָא אַפ"ה בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ מֵאַהֲבַת הַנֶּס חֲזָרוּ וְקִבְלוּ עֲלֵיהֶן דְבוּר נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע שְׂאֲמַרוּ בְּסִינַי וּלְכַד כְּתִיב קִיִּימוּ בְּרִישָׁא וְהִדֵּר וְקִבְלוּ דְהָוָה לִיָּה כְּמוֹ נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע כְּדִפְּנֵי כְּדִאִיתָא ב'פ' רַבִּי עֲקִיבָא וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר מְלַמֵּד שְׂפָפָה עֲלֵיהֶם אֶת הָהָר כְּגִיגִית וַא"ל אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים כו' אָמַר רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב מְכָאן מוֹדְעָא רַבָּה לְאוֹרֵיָּיתָא אָמַר רַבָּא אַע"פ כּוֹן הִדֵּר קִבְלוּ בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ דְכְּתִיב קִיִּימוּ וְקִבְלוּ הַיְהוּדִים קִיִּימוּ מַה שְּׁקִבְלוּ כְּבָר וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם כְּפָה עֲלֵיהֶם הָהָר כְּגִיגִית אַע"פ שְׂפָפָה הַקְדִּימוּ נַעֲשֵׂה לְנִשְׁמַע שְׂמָא הָיוּ חוֹזְרִים כְּשֶׁרָאוּ הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה שְׂיַצְתָּה בְּשִׁמְתָם וְכַתְבוּ עוֹד וַא"ת מַה הַוְצָרְכוּ לְקַבֵּל בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ וְהֵלֵא כְּבָר הַשְּׂבָעִין מִשָּׂה עַל כֶּף כְּדֹאֲמַר הַקָּא וי"ל דְעַל כִּי הַדִּיבוּר הָיָה וְהָיוּ כְּבַעַל כְּרַחֵם אֲבָל בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ קִבְלוּ מִדְּעַתָם מֵאַהֲבַת הַנֶּס: וְתִנְיָא

אמר ר"ש נראה דאיצטריך לאתויי הא דר' שמעון דלא תימא מולך שאני דעובדי כוכבים
היא וחסמירא טפי משבועה אבל בשאר עבירות לא ולהכי מייתי הא דר' שמעון דאמר
אין לה משפחה שיש בה לסטים וכו' משמע דבשאר עבירות נמי נענשין וכי משגי התם
בדינא אחרנא וכו' צ"ל דגזירת הפתוב הוא דלענן זה שבועה חסמירא טפי פי היכי
דחסמירא ספי לענן הא דנאמר בה לא ינקה: מה איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים
דעלמא בין צדיקים דמשפחתו וכו' צדיקים ורשעים דהכא לאו בעוברי עבירה ועושה
מצוה איירי אלא אותן שמחפין עליו במשפחתו קרי להו רשעים שבמשפחתו דלאו
בקורבה תליא מילתא כדאמר רבי שמעון אם הוא חטא משפחתו מה חטאת אלא לפני
שבגי משפחתו יש להן חלק בעבירה זו שמחפין עליו ולכך תרגם אונקלוס ובסעודהי ולא
תרגם ובזרעותיה כמ"ש בעלמא ואותן שאין מחפין עליו במשפחתו קרי להו צדיקים
שבמשפחתו ואע"ג דאמר רבי שמעון אין לה משפחה שיש בה לסטים שאין כולה לסטים
כולה לאו דוקא אלא רובה קאמר רובה ככולה דמי ורשעים דעלמא היינו נמי אותן
שהיו בידן למחות ולא מיחו וצדיקים דעלמא היינו אותן שלא היו בידן למחות בו וכי
משגי התם שיש בידו למחות ולא מיחו ה"ק התם ברשעים דעלמא איירי שיש בידן
למחות אבל צדיקים דעלמא לא מיענשי בשאר עבירות לאפוקי גבי שבועה אפי' צדיקים
דעלמא נמי מיענשי מדכתיב ע"כ תאכל הארץ ולהכי לא מצי לשנויי התם בדין הקל
כדמסיק בסמוך כמ"ש התוס' משום דהנה משמע דהתם בין רשעים בין צדיקים בדין
הקל והכא תרנוייהו בדין חמור והא ליתא דהתם דוקא ברשעים שלא מיחו איירי והכא
רשעים בדין חמור וצדקים בדין הקל והיינו דפריה מאי איכא בין רשעים דמשפחתו
לרשעים דעלמא דע"כ צריה לחלק ביניהן דאי שוין הן א"כ קרא דושמתי אני את פני
באי' שהוא ובמשפחתו למה לי השתא רשעים דעלמא דאית להו בההוא עבירה אלא כל
דהוא מה שלא מיחו מיענשי רשעים דמשפחתו שמסעדין אותו ומחפין עליו לא כל שכן
דמיענשי ומשגי הוא בשאר עבירות בדיניה ורשעים דמשפחה לאו בדיניה דמעטיניהו
קרא מדכתיב והכרתי אותו מיהו בדין חמור ניהו פיון דמסעדין אותו ומחפין עליו
ורשעים דעלמא פיון דלית להו אלא חלק כל דהו מה שלא מיחו לכך סגי להו בדין הקל
וצדיקים דהכא והכא פטירי וגבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בדיניה פיון דליכא
מיעוטא ורשעים דעלמא בדין חמור דעדיפי מרשעים דמשפחתו וצדיקים דהכא ודהכא
פיון דלית להו חלק כלל בההוא עבירה סגי להו בעונש הקל מיהו בעונש הקל מיענשי
מדכתיב גבי שבועה על פן תאכל הארץ וגו' והשתא מ"ש התוס' לעיל גבי ואין בשרך
אלא קרובים ואע"ג דבפרק במה מדליקין נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בנים מתים
כשהן קטנים אבל גדולים לא וכ"ש ממשפחתו לא היינו בנדרים אבל שבועה אפי' כל
משפחתו נענשים וכו' נהי דקושטא הוא דנדרים קילי משבועות מ"מ בלאו הכי אתי
שפיר דהא בעון נדרים בננו של אדם מתים כשהן קטנים היינו משום דבנים קטנים
ברשות האב ניהו וכגופו דמו ולכך הם נענשים בחטאו אע"ג דאין מחפין עליו ולית להו
חלק בעביר' אבל גדולי' דלאו ברשו' אביהן ניהו וכן כל משפחתו פיון דלאו ברשותו
ניהו פל היכ' דלי' להו חלק בעביר' שאין מחפין לא מיענשי והכא דקאמר שגפרעין
משפחתו במחפין עליו איירי כדפ' תנו שתי כסף כו' לאו משום דחסרה לה טענה
דקס"ד דשנה כסף טעין ליה וקא"ל אין לה בדי אלא שנה פרוטה דהוי ליה הודאה ממין

הטענה ולפ"ז כי קתני מתני' פיצד שתי כסף לי בידה וכו' לאו אמאי דסמיה ליה קאי אלא ארישא דמתני' קאי דקתני הטענה ב' כסף וקאמר פיצד ב' כסף כו' לאשמעי' דהיינו כפירת טענה וכי משני מי סברת שנה קתני ונקא קתני מה שטענו לא הודה לו כו' צ"ל דכיצד דקתני מתני' אמאי דסמיה ליה קאי דקתני ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור וקאמר פיצד כו' וכ"כ רבינו גסים ז"ל והשתא ניחא טפי הא דפריה בסמוך אלא מדסיפא דנקא רישא נמי דנקא לימא תיבה תיובתא דרב פיון דרישא דנקא צריה לומר דכיצד דמתניתין אאם אין הודאה ממין הטענה קאי כפלי' וע"כ הא דקתני ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור כדאית בה שיעור טענה איירי דהכי משמע לישנא דמתני' דקתני שבועת דהיינו הטענה שתי כסף כו' וקתני אם אין ההודאה ממין הטענה אע"ג דאיפא טענה שתי כסף פטור ועלה קתני פיצד פטרינו ליה אם אין ההודאה ממין הטענה אע"ג דאיפא שיעור טענה שתי כסף לי בידה כו' אלקא לא בעינו כפירת טענה שתי כסף ולפי זה מ"ש רבינו גסים בשם הרשב"א דלרב דבעי כפירת טענה שתי כסף אפשר נמי לפרושי פולה מתני' דדוקא קתני ופטור דרישא משום דמה שטענו לא הודה לו והא דקתני שתי כסף לי בידה דחסרא ליה טענה ולא קתני דינר יש לי בידה משום דבעי למיתני סיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידה אין לה בידה אלא פרוטה חייב לאשמעי' דטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב כשמואל נקט נמי ברישא שתי כסף והודה בפרוטה דברים תמוהים הם דאי מתניתין דנקא קתני וכיצד דקתני אמאי דסמיה ליה קאי ע"כ צ"ל דלא בעינו כפירת טענה שתי כסף כפלי': דף מ שהכל דין מטבע אחת פתבו התוספות תימה הא שמענו מרישא דקתני ההודאה שנה פרוטה ודחוק לומר דס"ד וכו' י"ל דהא דקאמר ש"ס ורב שהכל דין מטבע אחת לאו לפי המסקנא קאמר הכי אלא למאי דבעי למימר שנה קתני אבל למסקנא רב נמי כרבי אלעזר ס"ל דמפרש לה בשמענו בדינר מטבעות וכן משמע מפירש"י ז"ל שכתב ורב דבעי למימר שנה קתני ולא כתב ורב דאמר שנה קתני משמע דדוקא למאי דס"ד מוקי לה הכי והשתא ניחא דה"ק אא"ב שנה משום הכי חייב ואע"ג דמתוקמא בדוחקא דהשתא צריה לומר שהכל דין מטבע אחת ואשמענו דלא תימה דגבי תביעת דינר זהב לא חשיבא הודאת פרוטה מ"מ אפשר מיהא לאוקמי מתני' בכי האי גוונא אלא אי אמרת דנקא לא מיתוקמא מתניתין פלל דאמאי חייב: מ"ט דכתיב לא יקום עד אחד באיש וכו' תימה והא לא יליף שום טעמא מהך דרש דלא יקום ולא מייתי ראיה אלא מברייתא דקתני פל מקום ששנים מחייבין אותו וכו' א"כ מאי איצטריף לאתוויי הך דרשא הנה ליה למימר אבל טענת מלנה והעדאת עד אחד כו' חייב דתניא פל מקום וכו' וי"ל דהא דקתני ברייתא כ"מ ששנים מחייבין כו' מדרשה דלא יקום יליף לה משום דקשיא ליה פיון דקרא לגופיה לא איצטריף דע"פ שנים עדים יקום דבר כתיב ולא איצטריף אלא למידק מיניה דקם הוא לשבועה א"כ ליכתוב רחמנא לדיוקא בהדיא כי יקום עד אחד באיש ונשבע אלא ודאי היקשא אתי לאשמענו דמקשינו דיוקא דקם הוא לשבועה לגופיה דקרא דלא יקום עד אחד באיש דכל היכא דלא יקום עד אחד באיש אלא שנים דהיינו לחטאת ועון ומזון וקם הוא לשבועה הא חטין ושעורין והודה לו באחת מהן חייב וליכא למימר דנקט טענו בחטין והודה לו בשעורין לאשמעי' דפטור אף מדמי שעורין דעיקר מתני' דהכא רבותא דשבועות אתי לאשמעי' דומיא דשאר פולהו מילי דקתני להו מתני' וא"כ הנה ליה למיתני טענו חטין ושעורין כו' דהנה

רבותא טפי דפטור: הודה במקצת קרקעות פטור במקצת פלים חייב שהנכסים שאין להן
אחריות וכו' רישא וסיפא איצטריו ספא אשמעינו זוקקין פדמסיק הכא עיקר והתם אגב
גברא נסבה ואידי דאיצטריו למיתני הודה במקצת פלים חייב תני הודה במקצת
קרקעות דפטור דהכי אורחא למיתני דבר והיפוכו ורישא נמי איצטריו אע"ג דבהדיא
תנו לקמן בפירקין אלו דברים שאין נשבעין עליהן הקרקעות מ"מ איצטריו למיתני
שאם הודה בפלים וכפר בקרקעות או איפכא דפטור דלא תימא דוקא על פירת קרקעות
הוא דאין נשבעין בל הודה בקרקעות וכפר בפלים חייב לישבע על הפלים קמ"ל דאפי'
הודאתן אינה מביאה לידי שבועה והתוס' פתבו הודה במקצת קרקע פטור איצטריו דלא
תימא טעמא דפטור ברישא משום דהוי כטענו חטים והודה לו בשעורים ודבריהם
תמוהים דהא ספא איצטריו לאשמעינו זוקקין פדמסיק דהכא עיקר וליכא למימר דכתבו
פן למאי דס"ד דהתם עיקר חדא דמשמעות הלשון שכתבו פן לפי האמת ועוד דלמאי
דס"ד ליכא למימר דאיצטריו דלא תימא טעמא דפטור ברישא משום דהוי כטענו בחטים
ושעורים והודה לו בשעורים דל"כ תיקשי ליה רישא דמתניתין דתני טענו חטים והודה
לו בשעורים וכו' דבעי למידק מיניה הא טענו חטים ושעורים והודה לו באחת מהן חייב
ואי קשיא להו ליתני הודה במקצת פלים חייב וכו' ולא ליתני הודה במקצת קרקעות
דפטור הא נדאי איכא למימר דתני ליה אידי דתני הודה במקצת פלים דחייב כדפי'
ועוד דא"כ אמאי כתבו דאיצטריו דלא תימא טעמא דרישא דפטור משום דהוי כטענו
חטים כו' והא מסיפא שמעינו לה דטעמא משום דאין נשבעין קרקעות הוא מדתני הודה
במקצת פלים חייב מפני שהנכסים שאין להם אחריות זוקקין כו' אלמא טעמא דקרקעות
משום דיש להן אחריות הוא ועוד היא דתוס' אדעתין דטעמא משום דהוי כטענו חטים
וכו' והא מתניתין דלקמן קתני בהדיא דאין נשבעין על הקרקעות א"כ הכא נמי נדאי
טעמא משום דאין נשבעין אקרקעות הוא: דף מא מאי איכא בין שבועה דאורייתא
לשבועה דרבנן אע"ג דאיכא ביניהו טובא דמדאורייתא אין נשבעין על הקרקעות
ועבדים ושטרות ומדרבנן נשבעין עליהן ומדאורייתא אין נשבעין אלא במודה מקצת
ומדרבנן נשבעין אפי' בכופר הפל אפ"ה קמבעי ליה מאי איכא בין מי שנתחייב
לישבע שבועה דאורייתא לבין מי שנתחייב לישבע שבועה דרבנן.

ובטור ח"מ סי' פ"ח כתב בשם הרב ישעיה דבשבועת ה'יסת נמי בעינו כפירת שתי כסף
וכתב הב"י שם בשם המפרשים דהכי מסתברא מדלא הזכירו חילוק זה כשהזכירו
החילוקים שפין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן ונראה דלאו ראיה היא דכל מקלי דלא
חייבא עלליהו שבועה דאורייתא לא שנייה להזכיר: מאי איכא בין שבועה דאורייתא
לשבועה דרבנן אע"ג דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ואיכא למימר דליכא
ביניהו מ"מ קמבעיא ליה פיון דנקט רב נחמן דמשביעין אותו שבועת ה'יסת ולא קאמר
אעפ"כ משביעין אותו מ"ט חזקה כו' משמע דה"ק נהי דפטור הוא משבועת התורה אפ"ה
שבועת ה'יסת דרבנן משביעין אותו לכוף קבעי פיון דמ"מ קמשתבע מה לי שבועה
דאורייתא מה לי שבועת ה'יסת דרבנן: ולרבנן דפליגי עליה דר' יוסי ואמרי דרבנן לא
נחתינו לנכסיה תימה דרבנן נמי לא איירי אלא בההיא דלא הוי גזלה אלא מפני דרכי
שלום אבל היכא דהוי גזל גמור מודו דנחתינו לנכסים כמ"ש התוס' וי"ל דהא דקאמר
מציאת חרש שוטה וקטן יש בהו גזל מפני דרכי שלום לאו למימרא דלית ביה גזל מעליא

אָלָא מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם דְּמַה לִּי טַעְמָא דְדַרְכֵי שְׁלוֹם מַה לִּי טַעְמָא אַחֲרֵינָא דְכִינּוּ דְתִיקְנוּ רַבְּנָן לְמִיקְהוּ גִזְלָא מְעַלְיָא הוּא אָלָא ה"ק מְצִיאַת חֲש"ו יֵשׁ בְּהֵן גִּזְלָא וְטַעְמָא דְמִלְתָּא מְשׁוּם דַּע"ג דְלִית לְהוּ זְכִיָּה אַפ"ה תִּיקְנוּ רַבְּנָן לְמִיקְהוּ גִזְלָא מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם.

וּר' יוֹסִי אָמַר יֵשׁ בְּהֵן מְשׁוּם גִּזְלָא גְמוּר פִּי' מַהֲהָ טַעְמָא דְדַרְכֵי שְׁלוֹם גִּזְלָא גְמוּר הוּא וְהִינּוּ דְמִפְּרִישׁ רַב חֲסִידָא דְלָאו גִּזְלָא גְמוּר דָּאוּ' קְאָמַר אָלָא גִּזְלָא גְמוּר מְדַבְּרִיהֶם כְּלוּ' מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם וְקְאָמַר לְמַאי נְפָקָא מִינֵהּ פִּינּוּ דְבִין לְמָר וּבִין לְמָר גִּזְלָא הוּא מְדַבְּרִיהֶם דְהִינּוּ מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם א"כ מַאי נְפָקָא מִינֵהּ בֵּין גִּזְלָא גְמוּר מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם לְבִין גִּזְלָא סְתָמָא מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם וְקְאָמַר לְהוֹצִיאֵהוּ בְּדִינֵין דַּר' יוֹסִי סָבַר דְּכָל דְתִיקְנוּ רַבְּנָן מוֹצִיאִין בְּדִינֵין לְכַף אִית לִיהּ דְגִזְלָא גְמוּר הוּא וְרַבְּנָן סְבִירָא לְהוּ דְכָל דְתִיקְנוּ רַבְּנָן אִין מוֹצִיאִין בְּדִינֵין וּלְכַף אִית לְהוּ דְלָא הָוִי גִּזְלָא גְמוּר אָלָא גִּזְלָא סְתָמָא מִיְהוּ טַעְמָא דְדַרְכֵי שְׁלוֹם בֵּין לְמָר בֵּין לְמָר טַעְמָא מְעַלְיָא הוּא: אִיפָּא בִּינֵיהוּ מִיפָּה שְׁבוּעָה וְכו' פְּתָבוּ הַתּוֹכְפוֹת בְּשֵׁם סֵדֶר תְּנָאִים וְאִמּוֹרָאִים דְמִיפָּה שְׁבוּעָה פְּגוֹן שְׁהִיָּה הַמְּחֻנָּב שְׁבוּעָה חֲשׂוּד וְקְאָמַר מַר בַּר רַב אָסִי דְמִפְּכִינּוּ אֶפְנְגְדוּ וְתִימָה דָּאם פֶּן מַאי קְאָמַר בְּדָאוּרִיָּתָא לָא מִפְּכִינּוּ שְׁבוּעָה וְהָא בְּהִדְיָא תָּנּוּ לְקַמּוּן בְּרִישׁ פְּרָק כָּל הַנְּשַׁבְּעִין דָּאם הַנְּשַׁבְּעַת חֲשׂוּד נְשַׁבְּעַת הַתּוֹבַע וְנוֹטֵל אֶחָד שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְאֶחָד שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן וְיָמַר בַּר רַב אֲשִׁי נָמִי מַאי קַמ"ל מַתְנִי' הִיא: תִּיּוּבָתָא דְשְׁמוּאֵל כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְשְׁמוּאֵל ה"ק מַתּוּף שְׁיָכוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וּפְלוּנִי וְהִלְכוּ כו' כִּי אָמַר נָמִי פְּרַעְתִּיהּ בִּינִי לְבִין עֲצָמִי נְאָמֵן בְּמַגּוּ וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַקְאָמַר כִּי אִמְרִיתָהּ קַמִּיהּ דְשְׁמוּאֵל אָמַר לִי יָכוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ כו' וְאִי לָאו דָּאִית לִיהּ לְשְׁמוּאֵל דְכִי אָמַר נָמִי פְּרַעְתִּיהּ בִּינִי לְבִין עֲצָמִי נְאָמֵן בְּמַגּוּ אִם פֶּן מְנָא לִיהּ לְאַפְלוּגִי עֲלֵיהּ דְרַב אָסִי דְלָמָּא רַב אָסִי נָמִי ס"ל הִכִּי דִּיכּוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וְכו' דְהָא לָא אִיירִי מַהֲהָ מִיְלְתָא מִיְדֵי אָלָא צ"ל דְכִינּוּ דִּיכּוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וּפְלוּנִי וְהִלְכוּ לַה' כִּי אָמַר נָמִי פְּרַעְתִּיהּ בִּינִי לְבִין עֲצָמִי נְאָמֵן בְּמַגּוּ וְהִינּוּ דְפְּלִיג עֲלֵיהּ.

וּמ"ש הַתּו' דַּלְפ"ז צָרִיף לְדַחֲוֹק דְפְּלִיגִי רַב פְּפָא וְשְׁמוּאֵל בְּדַבְּרֵי ר' יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא וְעוּד יֵשׁ לְתַמּוּהָ מִנ"ל ל"ש"ס לְפָרִישׁ דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל כְּהָ מַאֲחַר דְּרַב פְּפָא לִית לִיהּ הָאִי סְבָרָא לְגִירְסַת רַב אֶלְפָּס דְגָרִיס בְּמִילְתָּא דְרַב פְּפָא וְאִם אָמַר לוֹ פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וּפְלוּנִי וְהִלְכוּ לָהֶם לְמַדִּינַת הַיָּם אִינוּ נְאָמֵן לָא קִשְׁיָה מִיְדֵי דְרַב פְּפָא דְלָא מְהִימֵן וְדָאִי לִיפָּא מַגּוּ וְאִיהוּ כַּת"ק דְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא ס"ל אֲבָל לְשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא דְאִמְרֵי יָכוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וְכו' כִּי אָמַר נָמִי פְּרַעְתִּיהּ בִּינִי לְבִין עֲצָמִי פְּשִׁיטָא דְנְאָמֵן בְּמַגּוּ וְהִינּוּ דְקְאָמַר תִּיּוּבָתָא דְשְׁמוּאֵל מִיְהוּ לִישְׁנָא דְנִקְט רַבָּא בְּסַמּוּף דְלִהְכִי קְאָמַר לִיהּ בְּאַפִּי רְאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן כִּי הִכִּי דְלָא נְדַחְיָה לָא אֲתִי שְׁפִיר לְגִי' רַב אֶלְפָּס ז"ל דְמְשַׁמַּע דַּס"ל לְרַבָּא דְכִי א"ל סְתָמָא כִּי פְּרַעְתִּין פָּרַע לִי בְּעֵדִים מְצִי לְמִידְחִיָּה וְלְמִימַר לִיהּ פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וּפְלוּנִי וְהִלְכוּ לָהֶם וְאִם פֶּן אִמְאִי קֵא' רַב פְּפָא מְשַׁמִּיהּ דְרַבָּא דְאִינוּ נְאָמֵן וְעִינּוּ בְּדַבְּרֵי רַב אֶלְפָּס ז"ל.

וְעוּד יֵשׁ לְדַקְדָּק דְהִנּוּה לִיהּ לְשְׁמוּאֵל לְמִימַר דִּיכּוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וְהִלְכוּ לָהֶן לְמַדִּינַת הַיָּם מְדַקְאָמַר יָכוֹל לֹאמַר פְּרַעְתִּיהּ בְּפִלּוּנִי וּפְלוּנִי וְהִלְכוּ לָהֶן כו' מְשַׁמַּע קֶצֶת דְדוּקָ' בַּכַּה"ג דְמִיְחַד לְהוּ לְעֵדִים בְּשְׁמוֹתֵן שְׁהוּ עֲתִידִין נְחֻזְרִי וְלְכַף נְאָמֵן מְשׁוּם דְמִירְתַּת וְלָא מְשַׁקֵּר אֲבָל כְּשְׂאִינוּ מְיַחַד עֵדִים אוּ מְיַחַד לָהֶן וּמַתּוּ אִינוּ נְאָמֵן פִּינּוּ דְלָא מְיַרְתַּת וְכוּ

דעת הרשב"א ז"ל ולפי זה אין פאן מגו דניחא ליה טפי למימר פרעתיך ביני לבין עצמי דאז לא מירתת ממה שיאמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להן שפא יחזרו ויכחישוהו: דף כב א"ל לאו אתורי יהבת לי פירש"י ז"ל לקנות מהן שוורים לשחיטה למחצית שְׂכָר ותימה דהא קיימא לן הנותן לחבירו למחצית שְׂכָר אינו רשאי להוציאן לצרכו כדאיתא בהמקביל רבא אמר להכי קרו ליה עיסקא וכו' דלא למישתי ביה שיקרא וכ"כ הטור י"ד סי' קע"ז וא"כ היאך הנה מצי למימר ליה סטראי ניהו שעל חוב אחר נתנו לו פיון דאינו רשאי למיעבד הכי דלאו של המקביל ניהו אלא של הנותן.

והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות מלנה כתב אמר לו הלנה והלא שטר חוב זה דמי שור שלקחתי ממנו הוא נאמא גבית דמי בשרו וכו' ולפי זה אתי שפיר ונראה דלא הנה גריס לאו אתורי יהבית לי אלא אלו תורה יהבת לי ולספרים שלנו צ"ל שנתן לו דמים לקנות שוורים להרויח לעצמו ולא למחצית שְׂכָר וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל: בבא בטענת אביו ורבי אליעזר בן יעקב היא פירש"י ז"ל וקטן הבא בטענת אביו לא גרע מטענת עצמו דהכא ולא הוצרך לפרש בן דהו אוקימתא דר' אליעזר בן יעקב היא אפתי לא אסיק לה עד לבסוף דמסיק דפליגי נמי בקטן הבא בטענת אביו לפירש"י ז"ל ובדבריה פליגי וה"ק מתני' בבא בטענת אביו דהוי נתינה בגדול ואי משום דהוי משיב אבדה ר' אליעזר בן יעקב היא דסבר לא שפא בו ולא שפא בבנו אינו מעיז ולא הוי משיב אבד כרבנן לא אתיא דנהי דהנה נתינה בגדול מ"מ לדידהו פטור משום דהנה כמשיב אבידה דאי בעי פפר הפל פיון דבנו מעיז ולפ"ז הא דקאמר ור"א בן יעקב לית ליה כו' הוא כמו ונהינא בה דש"ס מסיים לה ואזיל ומפרש לאוקימתא דר"ח בן יעקב היא אח"כ מצאתי שפך פירש"י ז"ל בפ' הניזקין אמילתא אחריתי: קמן והאמרת אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן פירוש וכיון דאין נשבעין על טענתו כשפא בטענת עצמו כשפא נמי בטענת אביו מאי הוי לה דהוי נתינה בגדול אפתי ליפטור משום דהוי כמשיב אבידה דטענתו כמאן דליתא וכהודה מעצמו בלא תביעה דמי וכ"כ מהרש"ל ותימה פיון דטענת קטן לאו כלום הוא פי מסיק בסמוך בדבריה קמפליגי ופירש"י ז"ל ולעולם בטוענו קטן אפתי תקשי אמאי מייחייב רבי אליעזר בן יעקב והא קטן כמאן דליתא דמי וליכא טענה ולא שייך נמי למימר דאינו מעיז בפניו.

ועוד דלפירושו עיקר חסר ועוד קשה דמאי סלקא אדעתיה דמשני מעיקרא טענת עצמו והודאת אחרים וכי לא ידע דאיכא למיפרץ פולהו נמי טענת אחרים והודאת עצמו ניהו. ונראה כמ"ש התו' בפ"ב דכתובות ובהניזקין דהא דמסיק אלא בדבריה קמפליגי ה"ק לעולם בגדול איירי והא דקרי ליה טענת עצמו משום דפליגי בדבריה דלרבנן סברי דבבנו מעיז טענת עצמו היא והכא קאמר רבי אליעזר פועמים שאדם נשבע על מה שאדם מחשיבים טענת עצמו אבל לדידי דאינו מעיז טענת אחרים היא.

ולעיל נמי דמוקי רב הא דנתן אבל נשבעין לקטן בבא בטענת אביו לאו בקטן ממש איירי אלא בגדול וקריה ליה קטן משום דלגבי מילי דאבוה קטן הוא. והשתא ניחא דמעיקרא נמי כי משני טענת אחרים והודאת עצמו אהא דרבה סמיה דסבירא ליה דטעמא דמודה מקצת ישבע ולא הוי כמשיב אבידה משום דהודאתו דלאו כמודה מעצמו דמי אלא כמודה ע"י אחרים פיון דלא מצי להעזי פניו בפני בעל חובו והיינו דמשני טענת אחרים והודאת

עצמו דונקא בפניו אמרינו דאינו מעיז אבל בבנו מעיז לרבנו ולכה הודאה דהכא תשובה כהודה מעצמו והמקשה לא אסיק אדעתיה הא דרבא ולכה פריה פוליהו נמי כו' ומשני אלא בדבריה בה קמיפלגי ובלאו ה"נ צ"ל דמעיקרא אהא דרבה סמיה מדקאמר לעולם גדול ואמאי קרי ליה קטן כו' ואי לאו דסמיה אהא דרבה תיקשי ליה אתאי נקט רב בשטענו קטן פיון דבגדול איירי ה"ל למימר בהדיא בשטענו גדול או בשטענו בנו סתמא דמאי קמ"ל רב ומאי נ"מ בהא דגדול לגבי מקלי דאבוה קטן הוא אלא צ"ל דמעיקרא נמי כי קאמר לעולם בגדול אהא דרבה סמיה דפליגי אם אדם מעיז בבנו אם לאו כדמסיק והשתא ניחא דנקט רב בשטענו קטן דאתי לשנויי הא דקרי ליה טענת עצמו פיון דבגדול תובעו איירי לכה קאמר בשטענו קטן פלומר נהי דגדול תובעו פיון דמקלי דאבוה נינהו כקטן דמי ומעיו פניו והוי כמו טענת עצמו אלא דהמקשה לא אסיק אדעתיה הא דרבה ולכה פריה אי הכי טענת אחרים היא ומשני טענת אחרים והודאת עצמו כדפירשתי דהודאה דהכא תשובה כפודה מעצמו פיון דבבנו מעיז ואפתי לא הוה אסיק לדעתיה ופריה ליה פוליהו נמי טענת אחרים וכו' עד דמפרש ליה בהדיא דבדבריה פליגי וה"ק אלא כל הנה שנינוי לאו כדקא ס"ד אלא בדבריה קמיפלגי: ומה לי משועבדים להדיוט ומה לי משועבדים לגבוה אף ע"ג דינע הא דרב הונא דאמר בסמוך חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש יש לומר דקא סלקא דעתיה דהא דקאמר להקדש ליפרע מנכסי הקדש כשמת המקדיש איירי או שאינו לפנינו דלא שייך קנוניא ולכה פריה תנינא מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה ומה לי וכו' דכי היכי דאין גפרעין ממשועבדים להדיוט כשאין הלנה לפנינו אלא בשבועה דחיישינן שמא שטר פרוע הוא הכי נמי אין גפרעין ממשועבדים לגבוה כשאין המקדיש לפנינו אלא בשבועה שמא פרוע הוא ומשני ס"ד אמין הדיוט הוא כו' מתני אתי לאשמעין דאע"ג דהמקדיש לפנינו ואמר שאינו פרוע הוא אפ"ה צריך לישבע דחיישינן לקנוניא דאי מהתם סד"א הדיוט הוא דאין גובין ממשעבדי אלא בשבועה אע"ג דמודה ליה שאינו פרוע משום דאדם עושה קנוניא על הדיוט אבל הקדש לא קמ"ל ולכה פריה והא"ר הונא כו': דף כג אבל א"ל בית זה מלא ידיעה טענתיה וס"ל מתניתין דקתני דאין נשבעין אלא על דבר שבמדה כו' טעמא משום דכי היכי דליהוי ידיעה טענתיה הלכה פי א"ל בית זה מלא פיון דידיעה טענתיה אע"ג דליכא דבר שבמדה נשבעין ורבא ס"ל דאע"ג דידיעה טענתיה אין נשבעין אלא על דבר שבמדה כו' וטעמא מא משום דדבר המסונים בעינן כמ"ש התוס' א"נ אית לה שום טעמא אחרניא: מאי לאו לאתויי בית זה מלא וא"ת ודלמא לאתויי בית סתם דאפתי לא תני ליה כמ"ש התוס' וע"ק אמאי תני זה הפלל הא לא שייך לרישא דהוי מה שטענו לא הודה לו אע"ג דלמאי דמוקי לה במנורה של חוליות ניחא כמ"ש התוספות מ"מ למסקנא דאמר שאני מנורה הואיל ויכול לגוררה כו' לא אתי שפיר והרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא מיייתי אלא מסקנא דהואיל ויכול לגוררה.

ונראה לפרש מדקתני ברייתא מנורה בת עשרה ליטרין יש לי בינך אין לה בינך אלא בת חמשה ליטרין חייב ולא קתני מנורה עבה יש לי בינך אין לה בינך אלא דקה חייב דהנה רבותא טפי ע"כ צריף לומר דלא מחייב אלא דוקא בכי האי גוונא דידיעה טענתיה אבל מנורה עבה ודקה אף על גב דהודה לו מה שטענו הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על מנורה דקה אפ"ה פטור פיון דלא ידיעה טענתיה לכה קאמר מאי לאו לאתויי בית זה

מלא ואתי לאשמעינן דאע"ג דבבית זה ידיעה טענתיה והודה לו מה שטענו אפ"ה פטור פינון דליפא דבר שבמדה אבל בית סתם לא מצי לאתווי דכיון דבבית סתם לא ידיעה טענתיה לא איצטריף לאתווי ליה בזה הפלל דמדקתני מנורה בת עשרה ליטרין וכו' ולא קתני מגירה עבה ודקה שמעינן לה דכל היכא דלא ידיעה טענתיה דפטור אע"ג דהודה מה שטענו והשתא י"ל דכליו של דבר אסיפא קאי דלא קתני מנורה עבה ודקה וקתני בת עשרה ליטרין וכו' לאשמעינן דבעינן הודה לו מה שטענו ובעינן נמי דליהוי ידיעה טענתיה וע"ז קאמר פללו של דבר לעולם אינו חייב עד שיטענונו בדבר שבמדה כו' פלומר דלא סגי לן בהנהך תרתי דתלת מילי בעינן דאע"ג דהוה ליה מה שטענונו וטענתו ידיעה אפ"ה לא מחייב אלא על דבר שבמדה וכו' ומנורה בת י' ליטרין אית בה תלת מילי לכך מחייב ואי לאו דקתני פללו של דבר ה"א דבתרתי מילי סגי כדפירשתי: אמר שמואל ארישא נראה דבסיפא נמי איכא נפקותא היכא שהמלנה רוצה להפך השבועה על הלנה והלנה רוצה בכך דאע"ג דשבועה דאורייתא לא מהפכינן היכא ששניהם רוצים מהפכינן כמ"ש הטור בסי' פ"ז בשם רב אלפס ו"ל ובכה"ג אפי' שניהם רוצים לא מהפכינן שפא יוציא הלה את הפקדון והוי שבועה לבטלה וחילול השם לפי פיר"ח ו"ל ושפא משום הכי לא קתני מי נשבע וכו' ברישא לאשמעינן דבסיפא נמי איכא נפקותא וכן לרב אשי דמפרש מי נשבע תחילה איכא נפקותא בסיפא שאם הפך מלנה את השבועה על הלנה מרצונו מלנה נשבע תחילה ושאנינה ברשותו: דף מד ה"ב בפרק האומנין מפאן לב"ח שקונה משכון ותסבא כו' ולא גרסי' לימא דר' יצחק תנאי היא וכן משמע קצת דאי גרסי' ליה צריף לומר דהאי דקאמר ותסבא לאו היינו האי דקאמר מעיקרא דבדרבי יצחק קמפילגי וזה דוחק.

וכן משמע עפה שפכתבו התוס' ועוד דמסיק בסוף ותסבא אימור דאמר רבי יצחק כו' ומעיקרא פשיטא ליה דבשווי יודה ר"א משום דר' יצחק ואי גרסי' ליה לא שניף לאקשווי מסברת המקשה על סברת המתיר מיהו מדברי הראב"ן ו"ל משמע בהדיא דגרסינן ליה: במלנה צריף למשכון קמפילגי פירש"י ו"ל להשתמש בו ומנפה מן החוב דמי שכירו' המשכון וקשה דאם פן בסיפא פשהלותו אלף זוז בשטר והניח משכון בידו אמאי מודה רבי אליעזר הא אפתי לאו מצנה קא עביד פינון דצריף למשכון ומשתמש בו ונהי דמעיקרא עשה מצנה שהלנהו בלא משכון מ"מ השתא מיהא לאו מצנה קעביד ומצנה ראשונה אזלא לה.

ועוד דמשמע מפירש"י ו"ל דהלכה כרב יוסף כמ"ש התוספות ואם פן בפרק האומנין אמאי מסיק ש"ס אלא מחונרתא מתני' דלא פרבי אליעזר לוקמא פכולי עלמא וכשאינ המלנה צריף למשכון דמודי בה רבי אליעזר.

ועוד דאי במשתמש במשכון ומנפה לו מן החוב איירי הרי לא גרע משוכ' פלי מחבירו ואמאי קאמר רבי אליעזר דישבע ויטול מעותיו ורבי עקיבא נמי אמאי קאמר יכול הוא שייאמר לו פלום הלוייתי אלא על המשכון וכו' תיפוק ליה דשוכר הוי וקיימא לן דשוכר חייב בגניבה ואבידה ואין סבא לומר דר' אליעזר ור' עקיבא תרנייהו ס"ל דשוכר פשומר חנם דמי ועוד דמלנה צריף למשכון לא משמע כפירש"י ו"ל דלפירושו הנה ליה למימר במלנה משתמש במשכון קמפילגי לכך נראה כפיר"ח ו"ל שפכתבו התוספות שפל

המלנה לחבירו על המשכון צריף למשכון קרי ליה פיון שלא רצה להלות לו בלא משכון ומה שהקשו התו' דאטו משום הכי לאו מצנה קעביד לאו קושיא היא דאע"ג דגוף ההלנאה מצנה היא מיהו לקיחת המשכון לאו מצנה היא דפשטא דקרא דאם פסוף תלנה בלא משכון איירי מדכתיב בחר הכי אם חבל תחבול שלמת רעה וכתיב נמי פי תשה ברעה משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך העבט משמע דמצנת הכתוב היא שילנה מתחילה בלא משכון אלא פשהגיע זמן הפרעון ואינו פורע לו אז צנה הכתוב שלא יהיה לו פנושה ולא יגוש אותו אלא יטול משכון מידו, והיינו דקאמר מר סבר לאו מצנה קעביד דלא דמי לשומר אבדה דהתם לקיחת האבדה מצנה היא לכך פשמתעסק בה לשוטחה ולנערה פטור מלינתו לעני אבלי לקיחת המשכון פיון דלאו מצנה הוא לפיכך פשמתעסק בו לשוטחו לא הוי עוסק במצנה.

והשתא ניחא הא דקתני סיפא דבריימא אבלי המלנה לחבירו אלף זוז בשטר והניח משכון בידו דברי הכל אבד המשכון אבדו מעותיו משום דאורחא דמלחא פשהלנהו בשטר שאין נותן לו משכון באותה שעה כמ"ש התו' אלא שלא בשעת הלנאה איירי פשהגיע זמן הפרעון ולא פרע לו הניח משכון בידו ע"י ב"ד ולהכי אפי' ר"א מודה שאם אבד המשכון אבדו מעותיו דלקיחת המשכון באותה שעה מצנה הוי דכיון שפכר הגיע זמן הפרעון ולא פרע לו ראוי היה לנוגשו שיפרענו אלא דמצנת הכתוב הוא שלא יגוש אותו ויטול משכון מידו כדי שימהר לבקש מעות לפרוע חובו כי מתבייש מה שפכר יום ויום מחזירין לו משכונו כמ"ש התוס' בפירק המקבל וכיון דאז לקיחת המשכון מצנה היא מה שאינו דוחקו לפרוע לכך פשמתעסק בו לנערו ולשוטחו עוסק במצנה הוא ואי אתי עניא לא בעי למיתב ליה: כל הנשבעין פירק שביעי דף מה הפוגמת פתובתה לא תפרע אלא בשבועה ועד אחד מעידה וכו' נראה דלכך לא חשיב להו ברישא דמתניתין בהדי הדר דנשבעין ונוטלין משום דהנה פולהו שטר פתובה ושטר חוב פינן ובידן הוא דאפי' שבועה לא בעי אלא דהחמירו חכמים עליהן ואמרו שלא יטלו אלא בשבועה וא"כ לאו חידוש הוא מה שנוטלין בשבועה אבלי כל הנה דחשיב ברישא חידוש ניגהו דמן הדין אין להן ליטול פיון דלית להו לא שטר ולא ראיה אלא דחכמים תיקנו שיטלו בשבועה: בעל הבית טרוד בפועליו פתבו התוספות ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה ולפי זה ניחא הא דפריף וליתב ליה בלא שבועה אף ע"ג דזימנין פרי שלו טוב הוא דפעמים יהיה כדבריו כמ"ש התוס' בסמוך מ"מ פיון דרובן טרודים ושוכחים לא פלוג רבנן והתו' פתבו דרבנן חשיב ליה פודאי שכח מיהו מדקאמר בסמוך קציצה נדאי מידכר דכיר ליה משמע קצת דמעיקרא בספק שכח מחזקינן ליה: אלא בעל הבית טרוד בפועליו השתא נמי איצטריף טעמא דמשום כדי חזיו דשכיר פדאמר מעיקרא וכ"כ רב אלפס ז"ל בהדיא וז"ל עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית משום דב"ה טרוד בפועליו ושדויה אשכיר משום כדי חזיו דשכיר וכתב הר"ן דר"ל משום כדי חזיו דשכיר תיקנו שבועה על ב"ה וכיון דראו שעסקיו מרובין ואינו יכול לישבע תיקנו שישבע השכיר וכ"כ הרמב"ם והרא"ש ז"ל וכן משמע דאי לא הכי מאי איירא שכיר דבעל הבית אפי' שכיר דעלמא נמי אם תבע שום תביעה מבעל הבית ויאמר לו פרעתיה ישבע שכיר ויטול פיון דב"ה טרוד הוא והוא אינו טרוד.

פָּרַע פִּינּוֹן דְּעֵבֶר זְמַנּוֹ לִיכָא תַּקְנֵתָא וְהַמַּע"ה וְלֹא אִינְצֵטְרִיָּה לְמִיתְנֵי דְאָז נִשְׁבַּע ב"ה שְׁבוּעָה דְאִוְרֵייתָא דְמִלְתָּא דְפְּשִׁיטָא הִיא דְמוֹדָה מְקַצַּת חֵיבִיב שְׁבוּעָה דְאִוְרֵייתָא וְהָא דְפְּרִיָּה לְעִיל וְאִי לֹא מִיִּיתֵי רְאִיָּה פְּקַע וְאַמַּאי יִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן לֹא מְצִי לְשִׁנוּיֵי דְהֵתָם נְמִי אִינְרִי פִּגּוֹן דְאָמַר שְׁעֵדִינּוּ לֹא פָּרַע אוֹתָהּ אַחַת וְלֹא אִינְצֵטְרִיָּה לְמִיתְנֵי דְאָז נִשְׁבַּע ב"ה שְׁבוּעָה דְאִוְרֵייתָא דְבְּרֵייתָא דְלַעִיל פִּינּוֹן דְרַבְּנָן הִיא דְלֹא בְּעֵי הוֹדָאָה בְּמַקְצַת מְדַקְתְּנֵי רִישָׁא פִּיצַד בְּזִמְנָן שֶׁא"ל שְׁכַרְתְּנֵי כו' דְלִיכָא הוֹדָאָה בְּמַקְצַת לְכַף דְיִיָּק שְׁפִיר אַמַּאי קְתַנֵּי הַמַּע"ה דְמִשְׁמַע דְלִיכָא תַּקְנֵתָא בְּקַצִּיצָה אֲלֵא בְּפִרְיעָה וְהָא בְּקַצִּיצָה נְמִי מִשְׁפַּחַת לָהּ תַּקְנֵתָא לְשִׁמוּאֵל פִּגּוֹן דְאָמַר שְׁפַבְּר פָּרַע אוֹתָהּ אַחַת דְתִיקְנּוּ רַבְּנָן שְׁיִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן אַע"ג דְבַעֲלָמָא כּוֹפֵר הַפֵּל פְּטוּר בְּלֹא שְׁבוּעָה.

וּא"ת מַאי פְּרִיָּה דְלָמָא שְׁמוּאֵל דְאָמַר בְּזוֹ יִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן בְּמוֹדָה מְקַצַּת דְּוָקָא אִינְרִי פִּגּוֹן דְאָמַר שְׁפַבְּר פָּרַע אוֹתָהּ אַחַת וּי"ל פִּינּוֹן דְקִינְמָא לֹן כְּרַבְּנָן דְלֹא בְּעוּ הוֹדָאָה בְּמַקְצַת וְכִי רַב סְפוּקֵי הֵנָּה מְסַפְקָא לְהוּ אִי אֲמַרִּינוּ קַצִּיצָה מִיְדַכְּר דְכִירֵי אִינְשֵׁי אִי לֹא א"כ אַמַּאי שְׁלַחוּ לִיהּ לְשִׁמוּאֵל בְּמוֹדָה מְקַצַּת דְּוָקָא וְלֹא שְׁלַחוּ לִיהּ הֵכִי כּוֹפֵר הַפֵּל מִי תִיקְנּוּ רַבְּנָן שְׁיִשְׁבַּע שְׁכִיר וְנוֹטֵל א"ד קַצִּיצָה מִיְדַכְּר דְכִירֵי אִינְשֵׁי וְיִשְׁבַּע ב"ה אֲלֵא וְדַאי אִין ה"נ אִינְהוּ כּוֹפֵר הַפֵּל נְמִי שְׁלַחוּ לִיהּ נְמַצָּא כִּי אָמַר לְהֵן שְׁמוּאֵל בְּזוֹ יִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן כּוֹפֵר הַפֵּל נְמִי קְאָמַר הֵכִי אַע"ג דְבַעֲלָמָא כּוֹפֵר הַפֵּל פְּטוּר בְּלֹא שְׁבוּעָה הֵכִי חֵיבִיב לְיִשְׁבַּע מִתַּקְנֵת דְרַבְּנָן וְלְכַף פְּרִיָּה שְׁפִיר אַמַּאי פְּקַע יִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן וְכִן מִשְׁמַע קַצַּת מְדָלֵא הַשִּׁיב שְׁמוּאֵל בְּקַצִּיצָה מִיְדַכְּר דְכִירֵי אִינְשֵׁי מִשְׁמַע דַּה"ק בְּזוֹ תִיקְנּוּ רַבְּנָן שְׁיִשְׁבַּע ב"ה וְנִפְסִיד אֲנָפִן מִשׁוּם דְקַצִּיצֵי מִיְדַכְּר דְכִירֵי: עֵבֶר זְמַנּוֹ הַמּוֹצִיא מִחֻבְרֵי עָלְיוֹ הֶרְאִיָּה הַקָּשׁוּ הַתּו' פִּינּוֹן דְאִינְרִי שְׁעֵדִינּוּ לֹא פָּרַע אוֹתָהּ אַחַת אַמַּאי אֲמַרִּי הַמַּע"ה וְהָא מְפָרֵשׁ לְעִיל טַעְמָא כו' וְהֵכִי הַשְׁהָה וְהִרֵי עֵבֶר י"ל דְנִאָּמַן בְּמַגּוֹ דַּאי בְּעֵי אָמַר שְׁפַבְּר פָּרַע אוֹתָהּ אַחַת וְלֹא הָוִי מַגּוֹ דְהַעֲזָה פִּינּוֹן דְעֵבֶר זְמַנּוֹ וּמְסִיַּע לִיהּ הָךְ חֻזְקָה דַּאינְ שְׁכִיר מְשָׁהָה שְׁכָרוֹ וְכַה"ג מִשְׁמַע קַצַּת בְּרִישׁ ב"מ גְּבִי סְלַעִין דִּינְרִין מְלוּה אָמַר ה' וְלָנָה אָמַר ג' ר"ע אוֹמַר אִינְי אֲלֵא כְּמַשִּׁיב אֲבָדָה וּפְטוּר וּפִירֵשׁ י"ל מְדַה"ל ב' וְהַשְׁטַר מְסִיַּע וְכו': דְשְׁלַח רַב הוֹנָא בַר אָבִין כו' כִּי הָא דְרַבָּא כו' לְגִירְסַת הַתּו' נִיחָא דְמִיִּיתֵי לְהוֹדָאִינְצֵטְרִיָּה לְאַתּוּיֵי רְאִיָּה דְמַה"ט דְדַבְּרִים הַעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר לְחוּד אִינוּ נִאָּמַן אַע"ג דְשָׂאָר פְּוֹלְהוֹ אִיתְנַהּוּ לְטִיבּוּתָא אֲבָל לְגִי' רַש"י ז"ל קָשָׁה דְמַאי אִינְצֵטְרִיָּה לְאַתּוּיֵי רְאִיָּה לְהָךְ מִלְתָּא וְהָא סְבָרָא הוּא דְכִינּוֹן דְעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר דַּאינּוּ נִאָּמַן: וְסַפְרָא דְאַגְדָּתָא פְּתַבּוּ הַתּו' נִרְאָה דְכ"ש שְׂאָר סְפָרִים שְׁדַרְדְּרָה לְהַשְׁאִיל וְכו' וְתִימָה פִּינּוֹן דְסְפָרִים עֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר הָא דְתַנּוּ בְּהַגּוֹזֵל בְּתַרְא וְכו' אֲבָל הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ח מֵהַל' טוֹעֵן פְּתַבּ דְדַבְּרִים הַעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר הֵן הַפְּלִים שְׁבַנֵי אוֹתָהּ הַמְדִינָה עוֹשִׂין אוֹתָן מִתְחִילַת עֲשִׂיתָן פְּדֵי לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר וְלִיטּוֹל שְׁכָרָן פִּגּוֹן הַיּוֹרוֹת גְּדוּלוֹת שְׁל נַחֲשֵׁת שְׁמַבְשְׁלִין בְּהֵן בְּבֵית הַמְשַׁתְּאוֹת וְכו' וְכִן אִם הִיָּה לְאַדָּם מִשְׂאָר הַפְּלִים וְיִשׁ לּוֹ עֲדִים שְׁהוּא מִשְׂאִילוֹ וּמִשְׁכִּירוֹ תְּמִיד כו' הִרֵי הוּא כְּפִלִים הַעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל אֵיל וְלְהַשְׁכִּיר וְרַבָּא דַּאֲפִיק זוּגָא דְסַרְבְּלָא וְסַפְרָא דְאַגְדָּתָא מִיתְמִי בְּדַבְּרִים הַעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר הִינּוּ שְׁנַתְּבַר לּוֹ בְּעֲדִים שְׁהֵן מְדַבְּרִים הַעֲשׂוּיִן לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁכִּיר וּבְפָרְק הַמְקַבֵּל פְּתַבְתִּי דְדַבְּרֵי רַבִּינוּ תָּם עֵיקָר וְכ"כ רַב אֶלְפִּס ז"ל: דָּף מִז הֵיכִי תַנּוּ ר' יוֹסִי אוֹמַר יַחְלוּקוּ אוֹ ר' מַאִיר אוֹמַר יַחְלוּקוּ וְנִפְקָא לִיהּ מִינָּהּ כִּי הֵיכִי דְלִידַע הַלְכָתָא מַאי דְקִינְמָא לֹן ר' יוֹסִי וְר'

מאיר הלכה כר' יוסי וילהי כי אמר ליה לא ידענא סא בעי מיניה הלכתא מאי: רבותינו
שבבבל רב ושמואל נראה דכי היכי דסבירא להו דאם מת לנה בחיי מלוה יתמי מלוה
מפסידין אע"ג דלא הנה רמא על אביהו אלא שבועה דרבנן אפ"ה סבירא להו דאלימא
תקנתא דרבנן דכי נמי גבי שניהו חשודין מסתמא סבירא להו דחזרה שבועה למקומה
דאמר ר' מאיר היינו לסיני ומפסיד התובע כשהוא חשוד ואין יכול לישבע אע"ג דלא
רמא נמי על התובע אלא שבועה דרבנן דתקמים תיקנו בחשוד שישבע התובע ויטול
אפ"ה אלימא תקנתא דרבנן שאם אינו יכול לקיים אותה מפסיד ורש"י ז"ל פי' דהא דרב
ושמואל הוי דומיא דשניהו חשודין משום דגם יתמי לנה אין יכולין לישבע וקצת קשה
דקא יתמי לנה לאו בני שבועה ניהו דשבועה לאו עליהו רמא: אמר ר' טורח שבועה
זו למה פירש"י ז"ל ששניהו באין לב"ד שתצא שבועת שווא מביניהם ולא משמע פן
מדנקט למה משמע דקשיא ליה למה לי שבועה והלא בלא שבועה סגי.

ועוד דקא"ל ר' חייא תנינא שניהו נשבעין ונוטלין מב"ה ופירש"י ז"ל תנינא פבר שנית
לנו וסתמת במשנה שניהו נשבעין ונוטלין ופירושו תמוה חדא דבתנאי לא קתני שניהו
נשבעים ונוטלין מב"ה אלא הוא נשבע ונוטל והו נשבעין ונוטלין קתני וא"כ אמאי לא
נקט לישנא דמתני' ועוד דבפ"ק דב"מ פריף ש"ס ותו הא דתני ר' חייא שניהו נשבעין
ונוטלין מב"ה נימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אמאי מיייתי לה מבריייתא א
ולא מיייתי לה ממתני' דהקא וכו' הקשה שם רש"י ז"ל.

ועוד מדנקט התם ותו הא דתני ר' חייא כו' משמע דבריייתא היא וא"כ לן פירש"י ז"ל
הקא דא"ל פבר סתמת לנו במשנה שניהו נשבעין ונוטלין ובא לאו מתני' מיייתי ליה אלא
בריייתא. ועוד דא"כ לא חידש ליה ר' חייא פלוס דרבי נמי הנה ידע מתני'.

ועוד דקאמר קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה מאי קבלה שייף בכה"ג ונראה לפרש
דר' הנה סבר דהא דתנו הוא נשבע ונוטל והו נשבעין ונוטלין לאו דשניהו נשבעין ונוטלין
מב"ה קאמר אלא הוא נשבע ונוטל מב"ה והו נשבעין ונוטלין מן החנוני ונמצא דחנוני
מפסיד והיינו דקא מתמה רבי טורח שבועה זו דחנוני למה לי פיון דפועלים חוזרין
ונשבעין ונוטלין מחנוני הנה להו לתמן שישבעו פועלין ויטלו מב"ה ויפסיד חנוני ולמה
הטריחו את החנוני לישבע חנם והשיב לו ר' חייא דבריייתא תנינא דשניהו נשבעין
ונוטלין מב"ה דב"ה מפסיד ולא חנוני ולכך חנוני נמי נשבע.

והשתא ניחא דבפ"ק דמציעא דפריף מדר' חייא ולא ממתניתין משום דמדרבי חייא
אלימא ליה לאקשוויי דע"כ חד מנייהו חשיד אממונא דשקיל ממונא שלא פדין אבל מתני'
איכא לפרושי כדר' דהוא נשבע ונוטל מב"ה והו נשבעין ונוטלין מחנוני קאמר ואתי נמי
שפיר הא דבעי אי קיבלה מיניה או לאו: דף מח אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו
כו' נשבע בעל הבית פירש"י ז"ל נשבע בעל הבית שבועת היסת ותימה דשבועת היסת
לא ניתקנה אלא בימי רב נחמן כדמוכח לעיל ק פירש"י ז"ל למן בסוף פירקין בהדיא
ז"ל וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת כי בימי רב נחמן תיקנוה.

ונראה לפרש דשבועת היסת בימי התנאים ניתקנה אלא דלא תיקנוה רק היכא דמסתבר
טעמא כההיא דחנוני ושולחני שלא יהא פל אחד הולף וגוזל את חברו בקל עת שירצה
לפי שפל אדם קונה ומוכר פירות פורט ומחליף מעות בקל יום נמצא שפל אחד הולף

וקונה או מוכר לתבירו ויאמר נתתיו לה את הדינר או את הפירות דלא שנייה להעיד
עדים בכל עת שיקנה וימפנר פירות או יחליף מעות ולכך הטילו חכמים שבועה על
הכופר מפני תיקון העולם כי ההיא דריש פ"ק דמציעא דאמר רבי יוחנן שבועה זו דשנים
או חזין בטלית תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של תבירו
ואומר שלי הוא מיהו התם נשבע בנקיטת חפץ דנשבע ונוטל הוא אבל הכא אינו נשבע
אלא שבועת ה'סת בעלמא דלאו נשבע ונוטל הוא שפבר הוציאן מרשותו אבל האומר
לתבירו מנה לי בידך והלה אומר אין לה בידי פלום דלא שנייה האי טעמא דהלואה לא
שכיחא כל כך ועוד דיכול להלוותו בעדים ובשטר וכן כשא"ל הן ולמחר אומר לו תנהו
לי נתתיו לה דלא שנייה האי טעמא לכך פטור בלא שבועה ואתא רב נחמן והוסיף ותיקון
שבועת ה'סת בכל תביעות שבעולם משום דחזקה אין אדם תובע את תבירו אלא א"כ
יש לו עליו וכן משמע קצת שפבר ניקנה שבועת ה'סת בימי התנאים מדקט רב נחמן
בפרק שבועת הדיינין ומשביעין אותו שבועת ה'סת משמע דה"ק אותה שבועה ששמו
חכמים פבר משביעין נמי למי שאומר מנה לי בידך כו' ובש"ע סי' צ"א פתב אמר לתבירי
תן לי בדינר פירות כו' הלוקח נשבע פתקנת חכמים בנקיטת חפץ כו' לפירש"י ו"ל דאינו
נשבע אלא ה'סת נשבע בלא נקיטת חפץ: משום דמורי בה התיירא פתבו התוספות פסק
ר"ת דבמלנה למחצית שפבר אין יכול להשביעו דכיון דלוקח שפבר עמלו לא מורי התיירא
משמע בהדיא דס"ל דלא חשדינן ליה לשותף שיגנוב יותר משפבר עמלו וטרחו ולפי זה
כל שותף מצי למיפטר נפשיה משבועת השותפין כשאומר שומו לי שפבר טרחי פמה הו
ואתן לו דתו לא רמיא עליה שבועה דבטפי מהכי לא חשדינן ליה אבל הרמב"ם ו"ל
בפ"ט מהלכות שותפין פתב המשלח ביד תבירו חפץ למוכרו או לשלח מעות בידו לקנות
לו סחורה אע"פ שלא נתן לו שפבר על זה ואין לו הנאה בשליחות זו הרי זה כבן בית ויש
לו להשביעו מספק שלא גזל לו פלום משמע מדבריו דכ"ש הוא פשנותן לו שפבר על זה
דמצי להשביעו וטעמו נראה משום דאכתי מורי התיירא שלא נתן שפברו פראוי לו וחושב
בדעתו שפגיעו לו בשפברו כפלי כפלים ולפי זה לא מצי למיפטר נפשיה כשאומר שומו
לי שפבר טרחי ואתן לו.

ובש"ע סי' צ"ב פתב דעת שניהם וכיון דהוי ספיקא דדינא נראה דמצי למיפטר נפשיה
כשאומר שומו לי כו' דיכול לומר קים לי כרבינו תם: דף מט איכא בינייהו לפתוח לו
פירש"י ו"ל אם לא טען התובע שיגלגלו עליו יפתחו לו ב"ד גלגול למ"ד מגלגלין וקשה
דקא בר"פ שבועת הדיינין קתני שהב"ד חייבין לחזור על כל הצדדין ולאיים על הנתבע
שלא ישבע ואומרים לו הוי יודע שכל העולם פולו נזדעזע וכו' וא"כ היאך תיסק אדעתין
למימר שהב"ד יפתחו לו לתובע שיגלגל על הנתבע עוד שבועות אחרות ונהי דיאימו
עליו ויאמרו לו שישלם ולא ישבע עליהן מ"מ איכא למיחש שלא ירצה לשלם וישבע
ועוד דא"כ אמאי לא קאמר דאיכא בינייהו בשפכיר גופיה דלמאן דאמר לכל מגלגלין
שהב"ד פותחין לו גלגול אם פן חוץ משפכיר שמגלגלין דקאמר היינו נמי שאין פותחין
לו אבל אם טען גלגול מגלגלין עליו ולמ"ד לכל אין מקילין שאם טען גלגול מגלגלין
עליו צריף לומר דחוץ משפכיר שמקילין היינו שאין מגלגלין עליו פלל אפי' אם טען
גלגול לכך נראה דקאמר לפתוח לו היינו שאומרים לו לשפכיר אל תצטער עצמך
השבע ועול ופותחין לו תחילה שישבע לאפוקי בשאר כל הנשבעין שחייבין ב"ד לאיים

עליהן ולמנוען אבל בשכיר פינון דאליו הוא נושא את נפשו פותחין לו לישבע והשתא איכא בינייהו דשכיר גופיה דלמ"ד חוץ משכיר שאין מגלגלין נהי דאין מגלגלין מ"מ לפתוח מיהא אין פותחין לו ולמ"ד חוץ משכיר דמקילין לא מיבעיא דאין מגלגלין עליו שאר שבועות אלא אפי' בשבוע' זו מקילין עליו ופותחין לו וכן פתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שכירות ארבעה שומרין פרק שמיני שומר חנם נשבע על הפל לפי שאינו נהנה פלום והשואל משלם את הפל לפי שכל הנאה שלו נושא שכר והשוכר נשבעין וכו' לפי שנהנה מקצת ומהנה מקצת לכה נשבעין על מקצת ומשלמין מקצת: ה"ג אומר לאחד בשוק כו' משביעה אני ואמר אמן והעדים מעדיין אותו שגנבו וכה היא גירסת הירושלמי וכ"כ התוס' ונקט משביעה משום סיפא ולפירש"י ז"ל דלא גריס ליה קשה דא"כ למה ליה למיתני הך מלתא בהאי פירקא פינון דלאו בקרבן שבועה איירי דכולהו מילי דהך מתני' לענין קימ שבועה קתני להו זה הפלל פל המשנה מחובה לחובה וכו' במשנה דירושלמי לא גרסינן זה הפלל קמייטא אלא בתרייטא לחודא זה הפלל פל הנשבע להקל וכו' דלקאורה משמע דתרונייהו חד מלתא נינהו ושמה י"ל דהא דקאמר זה הפלל פל הנשבע להקל על עצמו חייב משום דקיימא לו מתנה עליו שומר שכר להיות פטור מגנבה ואבדה פגון שאר פל השומרין יכולין להתנות עליהם פפי רצונם והיינו דקאמר זה הפלל פל הנשבע להקל על עצמו חייב שאם התנה עליו שומר שכר להיות פטור מגנבה ואבדה ולהפחית חייב באונסין ונאנסה נסה והוא טוען שנגנבה ונשבע על פה אע"ג דמשנה מפטור לחובה אפ"ה חייב פינון דנשבע להקל על עצמו ואם נגנבה וטעין שנאנסה ונשבע על פה אע"ג דמשנה מחובה לפטור פינון דנשבע להחמיר על עצמו פטור וכן פל פיוצא בזה: הכי גרסינן בפרק הפועלים אי הכי ארבעה שלשה הוי ורש"י ז"ל מחקו וכתב דבין לר"מ בין לר"י פרכינן לה ויש ליישב דווקא לר"מ פריה דלר"י פשיטא ליה דארבעה שומרין ודיניהן שלשה דשוכר ושומר חנם אע"ג דדיניהן שנה מ"מ תרי גוויי נינהו דשוכר נהנה ומהנה ושומר חנם אינו נהנה פלל והוי שפיר ארבעה שומרין אלא לר"מ מאי ארבעה שומרין פינון דדיניהן שנה ותרנייהו חד גונא נינהו דתרונייהו נהנה מקצת ומהנה מקצת ומשני דלר"מ נמי ארבעה שומרין ודיניהן שלשה דמ"מ נושא שכר ושוכר תרי מילי נינהו הדרן עלה פרק ארבעה שומרין בעזרת מצמיח ישועו"ת סינימתי מסכת שבועותאור לארבעה עשר וכדרב יהודה אמר רב תימה דמה ענין הא דרב יהודה אמר רב בהך שינויא והתוספות כתבו דלא קאי אמאי דמשני כדאמר צפרא נהר אלא מילתא באפיה נפשיה הוא ודוחק לומר כן.

ועוד קשה בסמוך דפריה אקרא דכאור בקר יזרח שמש מאי הוצרה לשנויי דה"ק וכאור בוקר בעולם הזה וכו' פינון דלא פריה אלא משום דס"ד דאור שם דבר הוא לישני דלאו שם דבר הוא אלא ה"ק כמאיר של בקר כן יזרח שמש לצדיקים שיצאו מאפילתן כדקס"ד מעיקרא וע"ק דקאמר בסמוך ה"ק למאיר ובא קראו יום וכו' אמאי לא משני בקצרה דה"ק למאיר קראו יום דהשתא לאו שם דבר הוא ועוד תימה בסמוך דמסיק דלעולם פכבים המאירים קאמר ולא למעוטי פכבים שאינן מאירים דכל פכבים יש להן אור מה הוצרה למימר דקרא אתי לאשמעין דאור פכבים נמי אור הוא דלמא קרא לא אתי לאשמעין ולא מידי דהא לפי מה דסלקא דעתיה דאור אורתא הוא נמי על פרחו צריה

לומר דלא אתי לאשמעי' מידי ועוד לקמן דפריה מקרא דלאו יקום רוצח אמאי לא משני נמי דלמאיר יקום רוצח קאמר ולא שם דבר הוא.

ונראה לפרש דבשום דוכתא לא מצי למימר דאור היינו מאיר ולא שם דבר אלא א"כ איכא נפקותא מנא ליה להוציא קרא מידי פשוטו והכי פי' דסוגיא מיתביי הבוקר אור והאנשים שולחו קס"ד דהנה תרי מלות חד שמא ניהו ושם דבר הוא דשם היום אור בקר הוא לפי שהאור בזמן הבוקר דהיינו ביום לכך שם היום אור בקר הוא אלמא אור ימא הוא ולקמן נמי גבי פכבי אור דבעי למימר אור אורתא קס"ד נמי דחד שמא ניהו ושם דבר הוא דשם הפכבים פוכבי אור הוא לפי שזמן עמידתו בליילה הוא לכך קרינו להו פוכבי דהיינו אורתא ומשני מי פתיב האור בוקר דהוי משמע מד שמא הוא דשם היום אור בקר הוא הבוקר אור פתיב וא"כ ע"כ שם היום בקר לחוד קרי ליה ואור דקאמר לאו שם דבר הוא אלא הבוקר האיר קאמר כפ"ד צפרא נהר והשתא ניחא דאיצטריך למימר וכדרב יהודה אמר רב וכו' דלא תיקשי למאי דמשני דהבוקר האיר קאמר מאי קמ"ל לכתוב סתמא הבוקר והאנשים שולחו דבשלמא למאי דס"ד דתרנייהו חד שמא ניהו ושם דבר הוא ניחא אכל השתא פיון דבוקר לחודא שם דבר הוא א"כ מאי קמ"ל דהבוקר האיר והאנשים שולחו לכתוב סתמא לכ"ק וכדרב יהודה אמר רב וכו' דהבוקר האיר משמע שהקדימו עצמן לצאת מיד בעלות השחר כשהתחיל הבוקר להאיר ומדלא הלכו קודם לכן שמעינו מיניה דלעולם יצא אדם בכי טוב ואי לא הנה פתיב אלא הבוקר לחוד לא הנה שמעינו מיניה מידי דכיון דעד ו' שעות נקרא ביקר איכא למימר דיצאו בתמישית או בששית ולא רצו להקדים עצמן אבל השתא דכתיב הבוקר האיר אלמא שנתפוננו להקדים עצמן ולכך יצאו מיד כשהאיר הבוקר ומדלא הקדימו עצמן לצאת קודם לכן ש"מ דלעולם יצא אדם בכי טוב מיתבי וקאור בוקר ינח שמא קס"ד דשם דבר הוא דשם היום אור בוקר קרי ליה כדפי' אלמא אור ימא הוא דליכא למימר כמאיר בוקר קאמר דכיון דליכא נפקותא אין סברא להוציא קרא מידי פשוטו ומשני דנדאי כמאיר בוקר קאמר מדלא פתיב אור בוקר ונפקא מינה דאתי קרא לאשמעינו דלעתיד לבא כשמתחיל הבוקר להאיר יהיה אור גדול כהנין החמה של עכשיו והשתא ניחא פי' פריה מקרא דניקרא אלהים לאור יום דמשני למאיר ובא קרא יום פי' משעה שמתחיל להאיר דאתי לאשמעינו דמעלות השחר יום הוא ולא מצי לשנויי למאיר קרא יום דא"כ מאי קמ"ל ואין סברא להוציא קרא מפשוטו פיון דליכא נפקותא ופריה מיתבי הללוהו פל פכבי אור דקס"ד דכוכבי אור שם דבר' הוא דשם של פכבים פכבי אור הוא לפי שזמן עמידתו לאורתא אלמא אור אורתא הוא ומשני דככבים לחוד שם דבר הוא ואור לאו שם דבר הוא אלא פכבים המאירים קאמר ופריה אלא מעתה פכבים המאירים הוא דבעי שבוחי וכו' פי' אי אמרת בשלמא שם דבר הוא וחד שמא ניהו ניחא אלא אי אמרת דככבים, קאמר א"כ מאי קמ"ל וע"כ צ"ל דקרא דיוקא אתי לאשמעי' דדוקא מאירי' בעי שבוחי שאינו מאירין לא לכך פריה והכתיב הללוהו פל צבאיו ומשני לעולם פכבים המאירים קאמר ולא דיוקא אתי לאשמעי' דכל פכבים מאירין הן וקאמר קמ"ל דאור דככבים נמי אור הוא וכי פריה מקרא דלאור יקום רוצח נמי לא מצי לשנויי דלמאיר קאמר דאם פן מאי קמ"ל: אלא ה"ק קרייה רחמנא לנהורא וכו' דיחויא במלתא הוא דלפי המסקנא דכ"ע אור אורתא הוא ולא פליגי הוי כפשוטו שקרא את שם האור

יום ולא קשה מידי דאיכא למימר דאור יממא וליילא הוא והפל לפי ענין דגבי ניקרא אלהים לאור יום גלי לו קרא דאור יממא הוא וגבי הללוהו פל פכבי אור גלי קרא דהתם אור אורתא הוא וכו' בכל הנה משניות וברייתות דאקשי מנייהו בסמוך הפל לפי הענין דאיירי ביה ולא פריה אלא משום דקס"ד דרב הונא ורב יהודה פליגי בפירושה דאור מאי ניהו וכיין דפליגי צ"ל דלמ"ד אור יממא דוקא הוא ולמ"ד אור אורתא אורתא דוקא הוא דאי לאו הכי במאי קמפילגי הא מתני' סתמא קתני ומצינו לפרושי הכי והכי לכה פריה למאן דמפרש אור יממא דוקא הוא הא אשכחן נמי דאור פירושו לילא הוא ולמאן דמפרש אור לילא דוקא הא אשכחן נמי דיממא הוא והשתא ניחא דלא רמי המקשה קראי אהדדי בלא פלוגתיהו דרב הונא ורב יהודה: דכי קאמר דוד אני אמרתי אף חושף ישופני לעולם הבא.

נראה דהכי פי' דקס"ד מדכתיב וליילה אור בעדני משמע שהלילה נהפך לאור וכיין דגבי לילה שייך למימר יום אלמא אור יממא הוא ומשני דלילה ואור דסיפא דקרא איום וחושף דרישא דקרא קאי וליילה היפוכו דיום הוא ואור היפוכו דחושף הוא וה"ק אני אמרתי אף חושף ישופני לפה"ב הדומה ליום עכשיו אפי' העה"ז הדומה ללילה היפוכו של עה"ב הדומה ליום נהפך החושף שאמרת לאור: כדקאמר ר' יהודה משעת הגין הסמה אלמא אור דראב"י אורתא הוא פי' ולא עמוד השחר דאין סברא לומר שייחלקו בהך פורתא שמעלות השחר עד הגין הסמה ומשני דפליגי בהכי אבל אין לפרש מדקאמר ר"י עד הגין הרמה אלמא אור אורתא הוא ולא הגין הסמה דמילתא דפשיטא הוא ולא איצטריה למידק הך מילתא ונהו ליה למימר בקצרה אלמא אור אורתא הוא כדאמר לעיל בסמוך ולקמן ועוד דא"כ מאי פריה דכי היכי דחשש המקשה שלא יפרש דאור היינו הגין הסמה הכי נמי הנה ליה למיחש שלא יפרש דהיינו עמוד השחר וליכא למימר דלא מסתבר ליה כלל למימר דאור הוא עמוד השחר דהא בסמוך פריה מדקתני לאור טעון קדוש ידים ורגלים והתם על פרוה לאורה דקאמר היינו עמוד השחר דבהדיא קאמר התם בזבחים דלילה פוסלת בעמוד השחר: הכי קאמר ליה ר' אליעזר אמינא לך אנא וכו' וא"ת מאי ה"ק ליה ר' אליעזר דקאמר והלא בפרייתא לא נזכר הך תשובה כלל והכי הנה ליה למימר ור"א שאני חמץ דאורייתא וי' ל דמדבריו דר"א למדנו דק"ל הכי והיינו מדקאמר ליה וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה וכו' ולא אמר ליה סתמא וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור ומקצתו מותר דהא לדידיה נמי אע"ג דאשכחן דמפילגי רבנן בין יממא ללילא לענין תענית לענין עשיית מלאכה מיהו לא אשכחן אלא נדאי לכה נקט בדבריו עשיית מלאכה למימר דאע"ג דאיהו גופיה מקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור מ"מ חמץ שאני דהני דאורייתא אבל לענין עשיית מלאכה דרבנן לא אשכחן: דף ג באתרא דרב הונא קרו נגהי דנגהי הוא פינוי לילי כמו שקורין לסומא סגי נהור: לישנא מפליא הוא דנקט דלא רצה להתחיל מסכתא אלא אבל וי"ו דטהור לא קחשיב אע"ג דנכתב אלא פנין דמשום עיקו' הוי מצי למיכתב טהר חכר וי"ו ע"כ וי"ו לשום דרשה אתיא: רכבת פתיב וא"ת לכתוב נמי ישבת וי"ל כדפירש"י ז"ל דלמדך בחסרון זה שתתפוש לשון קצרה ואפי' הוא מגונה פי' שיקצר את לשונו אפי' אם אי אפשר לו אלא שיזכר בל' מגונה ואין להקשות הלא כבר שמענו הך

מקלמא מטמא דכתיב באורייתא דדוקא ר' יהושע בן לוי ורב אחא דלעיל ילפי הך מקלמא מטמא דכתיב באורייתא פיון דאינהו ילפי הא דכל היכא דכי הדדי נינהו יספר בל' נקייה ממה שעיקם הפתוב פמה אותיות ממילא ילפינו מטמא דכתיב בשאר דוכתי דכל היכא דנפישין מילי יספר בל' קצרה אבל תנא דבי ר' ישמעאל דיליף הא דיספר אדם בל' נקייה ממרפב ומושב ע"כ ס"ל דהא דעיקם הפתוב פמה אותיות בהנה קראי דלעיל לשום דרשה אתיא ולא מצינו למילף מנייהו מידי א"כ מטמא דכתיב באורייתא נמי לא מצינו למילף מידי ולקף איצטריף לדידיה רכבת ללמד שתתפוש ל' קצרה ואפי' הוא מגונה ובלאו הכי נמי צ"ל דלר' יהושע בן לוי קראי דרב פפא ורב אחא לשום דרשה אתיא וכן איפקא.

ומהרש"ל ז"ל דחק עצמו לפרש דברי רש"י ז"ל בדרף רחוקה ולא דק כלל ועוד יש לפרש דתנא דבי ר' ישמעאל לא פליג אהנה אמוראי ומקלמא אחריתי קאמר דאינהו קאמרי אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו דטמא ל' מגונה הוא ואיהו קאמר לעולם יספר אדם בל' נקייה משום דפיסוק רגלים באשה לאו מגונה הוא אלא שאינו דרף פבוד ולא הוי לשון נקייה ולקף יליף לה ממרפב ומושב ומדכתיב רכבת.

והתוספות פתבו דלא מני למיכתב ישבת דכל היכא דכתיב ישב בלא ני"ו אתי לדרשה וכו' וקשה לפי דהא גבי אברהם ולוט דרשינו להו שלא ישבו ממש לקף פתיב חסר א"כ ה"א נמי אי הוה פתיב ישבת הוה דרשינו שלא היתה יושבת ממש שהרי באמת רוכבת היתה ולא יושבת: וחד אמר שויתנין הך שמעמא כגדי מסנן הוצרף ש"ס להאריף ולא תוויי נמי מה שאמר הך ש"ס דלא תימא הא דלא אשתעי רב בהדי דאידיה לאו משום שהוציא מפיו דבר מגונה ואמר פדבר אחר אלא בשביל שאמר שנעשה ענין מהה שמעמא דנראה כאלו אין התורה חביבה עליו ובסמוך נמי הוצרף לאתוויי הך דאמר מפני מה בוצרין בטורה ומוסקין בטומאה דלא תימא הא דאמר מוכטחני בזה שמורה הוראה בישראל לאו משום שלא הוציא לשון מגונה מפיו אלא בשביל ששאלו שאלה הגונה וגבי לחם הפנים נמי הוצרף לאתוויי מה שאמרו חבריו דלא תימא מה שבדקו אחריו לאו בשביל שהוציא דבר מגונה ואמר פנב הלטאה אלא בשביל שהיה נראה כמבזה את הקדשים ומתלוצץ על שלא הגיע לו חלק יפה: אלא אימא שחז פסול אינו מגיה אלא מפרש דשמץ דקאמר היינו שחז אע"ג דשמץ פסול ערוה הוא ושחז דבר גאוה הוא יש לומר דחד מקלמא נינהו פמו שאמרו חכמים כל המתגאה כאלו בא על כל העריות לקף קרי ליה שמץ פסול ואפשר לומר דשמץ פסול לשון שמץ מנהו דאיוב שהוא דבר מועט פלומר פעין פסול נמצא בו פיון שהמתגאה כאלו בא על הערוה: דף ד אבא קנים א"ל אימא קנימת מה שפירש"י ז"ל נראה דוחק והתוס' פירשו דרבי חייא שאל על אביו ורב השיב אימא קנימת פירוש אמו של רב ולא רצה להשיב אבא קנים שלא יטעה רבי חייא ויסבור שמשבו על מה ששאלו דקרי אינשי לאבי אבא אבא וקשה דהא ליכא למיטעי מידי דאם היה משיבו אבא קנים ע"כ אבא של רב קאמר דאי של רבי חייא לא הוה ליה למימר אבא קנים אלא קנים לחוד דכיון דרבי חייא שאלו נאמר ליה אבא קנים אי איתא דקנים הנה לא הוצרף רב להשיב אלא קנים או אינו קנים ומדהשיב אבא קנים על אביו של רב קאמר לקף נראה פגירסת רבינו חננאל שכתבו התוספות וא"כ מאי הוצרף ש"ס לפרש דרב בר אחתיה דרבי חייא ובר אחנה הנה וי"ל פי הכי דלא תיקשי על רב

והלא השיב שלא פהגן דרבי חניא שאלו על אב ואם שלו ורב השיבו על אח ואם שלו וזהו לכאורה תשובה שאינה הוגנת דמאי איכפת ליה לרבי חניא באביו ואמו של רב והוי דומיא דעובדא דיוחנן חקוקה ששאלוהו חסין נעשו יפות והוא השיב שעורין נעשו יפות דהשיבו ליה תשובה שאינה הגונה שהרי אמרו לו צא ובשר לסוסים ולחמורים לכה מפרש ש"ס דרב אחנה ובר אחתיה דרבי חניא הנה וא"כ יפה השיבו דודאי הנה ניחא ליה לרבי חניא מה ששמע דאחיו נאחותו קנימין והוי דומיא דעדשים נעשו יפות: ותניא פל היום פלו פשר למילה וא"ת בלא ברייתא תיקשי מגופא דקרא דכתיב וישכם אברהם בבקר ואי אמרת דזריזין מקדימין מחורתא וכי אברהם לח זריו במצות הנה וי"ל דאי לאו ברייתא איפא למימר דאברהם לא הוי בעי לזרזי נפשיה בפקידה כדי שלא יאמרו הקמו וערבבו פתאום וטרף דעתו כדפירש רש"י ו"ל בפירשת וירא גבי ביום השלישי ומה שהשכים בבקר לאו משום זירוז עביד הכי אלא טעמא אחרניא ה"ל שהיה צריך לצאת בבקר דוקא אבל השתא דיליף ברייתא ההיא דזריזין מקדימין למצות מנישכם אברהם בבקר ואי אמרת ק מקדימין מאורתא אברהם נמי מאורתא ה"ל לאקדומי נפשיה וליפא למימר דלעולם זריזין מקדימין מאורתא ואברהם לא בעי לאקדומי טפי מצפרא כדי שלא יאמרו הקמו וכו' דא"כ אפתי אמאי לא הקדים עצמו שעה או שתים קודם הבוקר דהאי טעמא דכדי שלא יאמרו ודאי לא מצומצם עד הבוקר דוקא הוא וכיון דיצא בהשפמת הבוקר דוקא ש"מ דזריזין לא בעו לאקדומי כפי מצפרא על המשפיר לבדוק דחמירא דידיה הוא וא"ת כי חמירא דידיה הוא מאי הוי והתוספות פתבו דחמירא דידיה הוא וחל עליו חיוב בדיקה שעה אחת קודם שהשפירו ואין הל' משמע פן מדלא קאמר על המשפיר לבדוק דבטרם מעיקרא אזלינן או דילמא על השוכר לבדוק דבטרם השתא אזלינן.

ועוד קשה דלכאורה משמע דהא דקמיבעיא ליה המשפיר בית לחבירו בארבעה עשר היינו שמשפירו בע"פ וא"כ מאי פשיט ליה מהא דקתני המשפיר בית לחבירו אם עד שלא מסר מפתחות חל י"ד וכו' דלמא שאני התם לפי שהשפירו בי"ג קודם שחל עליו חובת הבדיקה לכה אם משפסר לו מפתחות חל י"ד על השוכר לבדוק אבל הכא שמשפירו בי"ד שפבר חל חובת הבדיקה על המשפיר אפי' אם המפתחו בי"ד השוכר איפא למימר שעל המשפיר מוטל לבדוק ונראה דהא דקבעי ליה המשפיר בית לחבירו בי"ד לצורך י"ד קאמר שמשפירו בי"ג שית יל לדור בו בי"ד וכ"כ רבינו גסים ו"ל וכן משמע דאטו ברשיעי עסקינן דאמאי לא בידק המשפיר אור לארבעה עשר פתקנת חקמים ועוד מדקאמר רב נחמן בר יצחק תניא ולא קאמר ת"ש משמע דההו בעיא הוי דומיא דבריייתא דמייתי דאירי שמשפירו קודם ארבעה עשר והכי פירושו על מי לבדוק על המשפיר לבדוק דחמירא דידיה הוא וכו' לפי שהבדיקה מוטלת על בעל החמץ אע"פ שאין הבית שלו ומוטלת נמי על ב"ה אף ע"פ שאין החמץ שלו דקנימא לן מי שישי לו חמץ בביתו אע"פ שאין החמץ שלו פיון שהבית שלו עובר עליו מדכתיב בכל גבולה וכן אם החמץ שלו אע"פ שאין הבית שלו עובר עליו כדאמרינן לקמן לכה קמיבעיא ליה בכה"ג שהשפיר לצורך ארבעה עשר שלא השתמש בו עדיין השוכר שום חמץ וכל החמץ של משפיר אלא שהבית הוא של שוכר וקמיבעיא ליה על מי לבדוק אור לארבעה עשר בטרם מי אזלינן אי אזלינן בטרם בעל החמץ או בטרם ב"ה פיון דעל שניהם חל חובת

הבדיקה כדפני' ודוקא פֿשמשפירן לצורך ארבעה עשר קמבעיא ליה אכל אם משפירן לצורך י"ג לא קמבעיא ליה דודאי על השוכר מוטל לבדוק דכיון שפבר השתמש בו השוכר בחמץ אפי' חד יומא נמצא שחל חובת הבדיקה על השוכר משני צדדין הו מצד חמצו הו מצד ביתו ופשיטא דבית דידה אַזלינן ומייתי ראייה ממזונה דרשותיה דביתא דשוכר הוא וגוף הבית ושתי המזונות של משפיר הוא וקס"ד דכי היכי דמזונה חובת הדר היא שהשוכר בית מעובדי פוכבים חייב לקפנע בה מזונה הכי נמי חובת ב"ה היא שאפילו אין בו דיורין ב"ה חייב לקפנע בו מזונה אלקא פל היכא דהחויב מוטל על המשפיר והשוכר בטר שוכר אַזלינן ודאי דמזונה חובת הדר היא ולא חובת המשפיר שאם אין בו דיורין בעל הבית פטור אכל גבי חמץ בעל החמץ חייב לבדוק אע"פ שאין הבית שלו: ראו משום דחזקתו בדוק דקסבר הכל חברים הם וכו' לעיל קמבעיא ליה סתמא המשפיר בית לחבירו בארבעה עשר חזקתו בדוק ולא קאמר דהכל חברים הו וכו' משום דאפי' אין הכל חברים לא שנייה למימר דלקא עבר זמן הבדיקה ונדעתו הנה לבדוק עוד שהרי השפירו לחבירו ולא פגס שמה לבדוק אכל הכא איפא למימר דלקא עבר זמן הבדיקה ונדעתו הנה לבדוקו עדיין לכה איצטריה למימר דקסבר הכל חברים הו וכו' ומחזקינן ליה שלא עבר הזמן דף ה ההוא לא איצטריה ליה דהא איתקש השבתת שאור וכו' תימה דהשתא למאי צריה לקרא דמייתי אבניי שבעת ימים שאור לא ומצא דמדאיתקש השבתת שאור לאכילת חמץ יכול לדרוש הפל פדריש ר' יוסי לקמן וכ"כ התו' ונראה לפרש דהא דקאמר אבניי לעיל תרי קראי פתיבי וכו' הכי פי' פתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בכתים אלקא דעובר בבל ימצא פל שבעת ימים וכתוב אף ביום הראשון תשפיתו שאור מבתיכם משמע דאינו עובר בבל ימצא רק ביום ראשון בלבד ואחר כה אינו עובר הא כיצד לכבות ארבעה עשר לביעור ואף חלק פדמסיק והשתא ניחא דאי לא הוי מייתי קרא דשבעת ימים שאור לא ימצא הנה אמינא דאף ביום ראשון של פסח קאמר ולא הנה דרשינן אף חלק אלא אף מיעוטא הוא ואתי למעוטי פל ששה ימים שאחר יום ראשון שאינו עובר בבל ימצא דאי לא פתיב אף הנה אמינא דביום הראשון תשפיתו שאור ויהנה מושבת פל שבעה ימים קאמר לכה פתיב אף ביום הראשון להוציא שאר הימים ולכה מייתי קרא דשבעת ימים שאור לא ימצא דהשתא ע"כ ראשון לכל שבעה קאמר ואף חלק ור"י דלקמן דדריש אף חלק נמי אהו קרא דשבעת הימים שאור לא ימצא קא סמיה ולא הוצרה לאתויי הו קרא משום דזיל קרי פי רב הוא ואבניי דאמורא הוא פירש דבריו יותר: ה"ג ותו התם דכתיב ביום הראשון מקרא קודש יהנה לכם ובפרשת אמיר פתיב והכי פירושו ותו דאפי' את"ל דני"ו דוביום הא' לשום דרשה אתיא ולכה איצטריה נמי למיכתב ה"א דהראשון התם דכתיב ביום הא' מקרא קודש מאי איפא למימר דבסיפא דההיא קרא פתיב ביום השביעי מקרא קודש בלא ני"ו א"כ ה"א דהראשון למה לי דליכא לשנויי דאתי למעוטי חלו של מועד דמראשון ושביעי נפקא פינן דליכא התם ני"ו מוסיה על עגנן ראשון אכל מקרא דוביום הראשון מקרא קודש דכתיב בפרשת בא מני פריה דהתם נמי פתיב בסיפא דקרא וביום השביעי מקרא קודש בני"ו: משום דכתיב לה תרי זמני פירש רש"י ז"ל פינן דמייתר לה שדניה אלא ימצא וכתבו התו' וקשה דמייתורא דלה גופיה אפילו בלא לא ימצא מצינו למעוטי עכו"ם שפיבשתו ואומר ר"י דאי לאו דשדינן ליה אלא ימצא ה"א דלה אתי לדרשא אחריתי

משום דעכו"ם שפיבשתו נמי לה חשיבה ואין להקשות דא"כ מנ"ל לתנא למישדינהו אלא ימצא דלמא אין ה"נ לדרשה אחריתי הוא דאתיא דלא ניחא לאוקמי לדרשא אחרתא פל פמה דמצינו למימר לאשמעי' שלף אי אפה וכו' מיהו קשה פינו דשדינו אלא ימצא מאי איצטריף ליה למיכרש מה שאור האמור בגבולין וכו' ומה שתיגרין ר"י פבר פתבו התוס' שהוא דוסק ועוד דפשטא דשמעתא משמע לכאורה דלא שדינו ליה הלא ימצא מדלא מפרש לן ש"ס בהדיא דשדינו ליה.

ונראה דמיתורא דלה ממעט עכו"ם שפיבשתו ולא שדינו ליה אלא ימצא והא דקאמר ת"ל לא ימצא רבא נמי פאבני דריש ליה מדכתיב לא ימצא ולא פתיב לא תמצא דאי ל הך דרשה מלה לא הנה ממעטינו עכו"ם שפיבשתו דה"א ההוא נמי לה חשיב ונהה מוקמינו ליה לדרשא אחרתא אבל השתא פינו דכתב לן רחמנא גבי קבלת אחריות לישנא דלא ימצא דמשמע לגמרי בין עכו"ם שפיבשתו בין עכו"ם שלא פיבשתו אלמא דכיבשתו לאו לה חשיבא דאי לה חשיבא א"כ לא איצטריף קרא להכי ואפי' בדלא קביל עליה אחריות עובר עליו פינו דדיקה הוא וא"כ לא יתכן למיכתב לישנא דלא ימצא דמשמע דאתי לישמע' דלא ימצא לגמרי בין עכו"ם שפיבשתו בין עכו"ם שלא פיבשתו פינו דעכו"ם שפיבשתו לה חשיבא וה"ל למיכתב לא תמצא וממילא הנה מוקמינו ליה בעכו"ם שלא פיבשתו וקבל עליו אחריות דעובר פינו דלא פתיב התם לה וכינו דשמעי' מלא ימצא דעכו"ם שפיבשתו ל"ו לה חשיבא מסתבר ספי למימר דלה אתי למעוטי עכו"ם שפיבשתו ולא קבל עליו אחריות דשרי ממאי דנימא דרתי לשום דרשה: דף זאת אומרת אין מוקדם ומאחר בתורה פי' פינו דאשכחן הכא דלא הקפידה תורה למיכתב הפרשיות פסדרן א"כ בעלמא נמי לא ילפינו מסדרן של פרשיות פלום לומר דפרשה הפתובה ראשונה נאמרה תחילה למילף מיניה מידי דאע"ג דליכא שום הוכחה איכא למימר שפא לא הקפידה תורה למיכתב על הסדר ופרשה שנייה נאמרה תחילה פד שפחן הכא וקאמר רב פפא דדוקא בתרי ענייני איכא למימר שפא לא הקפידה תורה אבל פחד ענינא לא חיישינו להכי וילפינו מיניה שפיר דאי לא תימא הכי פלל ופרט וכו' ומתה"ש"ל ז"ל דחק לפרש בענין אחר וא"נ: פור בר"ה הפותחו חייב בנזיקין אע"ג דשל הפקר הוא עשאו פכתוב פאלו הוא ברשותו שנא' בעל הפור ישלם קראו פכתוב בעל הפור אע"ג דלאו דיליה הוא וכ חמץ משש שעות ולמעלה דשל הפקר הוא והכתוב עשאו פאלו הוא ברשותו שנא' לא יראה לה חמץ ודרשינו לעיל שלף אי אפה רואה: דף ז והלכתא על פיעור חמץ דוקא על פיעור חמץ ולא לבער דלבער משמע דאיהו גופיה יבער חמץ ושפא יבדוק ולא ישפח מידי נמצא שפירף לבטלה אבל על פיעור חמץ משמע שפכרף על שצננו מצות פיעור חמץ אם ימצא חמץ בביתו: דף ח ואבוקה לא והאמר רבא וכו' איצטריף לאתווי הא דרבא אע"ג דנראה לעינים הוא דלא תימה איר הגר מבהיק טפי לפי שעושיין שעוה הרבה סביב הפתילה מה שאין פן אבוקה דאע"ג דכמה גרות דבוקות זו בזו אין פכל אחד פי אם מעט שעוה ואיכא למימר דאין אורן מבהיק פאור הגר: קשיא מטה אמטה הא דלא משני שאני הכא שיש עצים ואבנים משום דלא משמע ליה שפשביל פה א"צ בדיקה דס"ל דסתם מטה נמוכה הרבה ואפי' חין עצים ואבנים סדורים אין דרף לעבור תחת' פלל והא דקתני צריכא בדיקה משום דחיישינו שפא עבר דרף עליה לכף פריף מטה אמטה ומשני דברייטא בתרייתא לא איירי בסתם מטה אלא פמטה גבוה

דלהכי נקט דעצים ואבנים סדורים תחפיה דכיון שהיא גביה נהי דליכא למיחש שמה
עבר דרף עליה מ"מ איכא למיחש שמה עבר תחפיה הואיל והיא גבוהה ובריינתא קמיינתא
בסתם מטה איירי שהיא נמוכה לכך צריף בדיקה שמה עבר דרף עליה: פמאן פי האי
תנא קצת תימה דאמאי קאמר פמאן פי האי תנא והא ליכא מאן דפליג אדרבי אלעזר
והכי הל"ל תנא פנוניתה דרבי אלעזר איסי בן יהודה אומר וכו' וע"ק פי מוקי לעיל
טעמא דבריינתא דלמא בטר דבדק אתי לעיוני בתרה אמאי לא פריף מדרבי אלעזר דאמר
שלוחי מצנה אינו נזוקין לא בהליכתו ולא בחזירתו וכיון דבחזירתו נמי הווי שלוחי
מצנה אע"ג דכבר גמר המצנה הואיל דעסק זה על ידי מצנה קאתי א"כ פי אתי נמי לעיוני
בתרה בטר דבדק לא אתי לידי ספנה פינו דע"י מצנה קאתי וי"ל דהוה מימרא דרבי
אלעזר דאמר שלוחי מצנה אינו נזוקין לא בהליכתו ולא בחזירתו פליגי אממרא ותא
דרבי אלעזר דאמר שלוחי מצנה אין נזוקין סתמא דמשמע דוקא בהליכתה ולא בחזירתו
ותרי אמוראי גינהו אליבא דר"א וכן משמע קצת בסוף מסכת חולין ובפרק קמא
דקידושין דפריף התם והאמר רבי שלוחי מצנה אינו נזוקין ומשני בחזירתו שאני ופריף
והאמר רבי אלעזר שלוחי מצנה אינו נזוקין ל בהליכתו ולא בחזירתו משמע קצת דתרי
מילי גינהו מדלא מיייתי מעיקרא סיומא דמימרא הא דאמר ע בהליכתו ולא בחזירתו
פאורחא דש"ס בשאר זוכתי ולא הוצרך למיעבד מסד פירכא תרתי והשתא גיחא
דמימרא קמיינתא דרבי אלעזר סבירא ליה פבריינתא דלעיל דקתני אין מחייבין אותו וכו'
מפני הספנה דמוקמינו לה משום דלמא בטר דבדק אתי לעיוני בתרה אלמא ס"ל דבטר
דגמר המצנה לא הוי שלוחי מצנה ולכך קאמר אממרא בתריינתא דר"א פמאן פי האי
תנא פינו דבריינתא דלעיל פליגא עליה ובחולין ובקידושין דפריף מדרבי אלעזר דאמר
לא בהליכתו ולא בחזירתו לא מצי לשנויי תנאי היא משום דאמר התם דר' יעקב אעבדא
חזא לא שייף למיפלג אעבדא וכי מאחר דאפילו בחזירה בהליכה למה לי פי' כולה קרא
דלא יחמוד איש את ארצה למה לי דפשיטיה דקרא משמע דאתי לאשמעיון דשלוחי מצנה
אינו נזוקין בהליכתו וכיון דאפילו בחזירה בהליכה למה לי ומשני דודאי קרא לגופיה
לא איצטריף ולא נכתב אלא משום דבר שנתחדש בה משום הא דרבי אמי וכו': למעוטי
תתאי דתתינת' פירש"י ז"ל כגון שלישית ושתחפיה ופירושו תמוה דמה נפשך אי רצה
לומר דצתא לאשמעי' שלא יבדוק נמי שלישית וכל השורות שתחפיה הא מילתא
דפשיטא היא והא שתי שורות קתני ואי רצה לומר דאתי לאשמעיון דלא תימה דשתי
שורות דקתני היינו שלישית ורביעית הא נמי ליתא דאם בן אמאי קמר למעוטי שלישית
ורביעית ולא קאמר למעוטי רביעית ותמישית או חמישית וששית לכך נראה דהא דק
מר למעוטי תתינתא דתתינתא היינו שורה שורה שלישית שהיא תחת התחתונה של אלו שתי
שורות שבדוק והכי פירושו למעוטי תתינתא דתתינתא דאי לא תני עליונות הנה אמנא
דאותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה לאו בכלל חיצונות היא דכיון דרואה נמי
את הקורה בכלל עליונות היא וא"כ ע"כ שתי שורות החיצונות דקתני היינו שורה שנייה
ושלישית לכך קתני שהן העליונות למעוטי ג' דעליונות ממש קאמר ולשמואל נמי לכך
תני החיצונות למעוטי שורה ג' שהוא לפנים משורה הפנימית של אלו שתי שורות
שבדוק דהא אותה שורה הרואה את הפתח ותחת הקורה לאו בכלל עליונות היא אלא
בכלל החיצונות פינו דרואה את הפתח ואם בן דהא דשתי שורות העליונות דקתני היינו

שורות שנייה ושלישית לכך קתני נמי החיצונות לומר דהחיצונות ממש קאמר: ה"ג אין חוששין שפא גיררה חולדה ממקום למקום ומבית לבית וכו' גרים רב אלפס ז"ל ומתוך פירש"י ז"ל משמע קצת דלא גרסי' מבית לבית כלל מערים אדם על תבואתו וכו' נראה דלהאכיל בהמתו אפילו טבל גמור שראה פני הבית שרי דמ"ש משאר הנראה דשרי דלא מצינו טבל שהיא אסור בהנאה כמ"ש התוספות והא דקאמר מערים אדם על תבואתו פשהו עצמו רוצה לאכול ממנו אכילת קבע איירי ואם מכניסה במוץ שלה נדאי מותר לאכול אדם ממנה אפילו קבע כיון שלא ראו פני הבית אלא דלכתחילה לאו שפיר הוא להפקיע חיוב מעשר מן התבואה לכך קאמר מערים אדם על תבואתו וכו' שם מכניסה במוץ שלה ואומר שעושה פן פדי שתהא בהמתו אוכלת ממנה דאורחא דמילתא הוא להאכיל תבואה לבהמה כמות שהיא עם המוץ שלה ואחר שהכניסה בהיתר פטורה היא מן המעשר כיון שלא ראה פני הבית ויכול הוא עצמו לאכול ממנה אפילו קבע לישנא אחרתא נהי דנדאי אכלום לא אמרינן תימה דמאי לישנא אחרתא דקאמר והלא הך לישנא היינו לישנא קמיתא.

וע"ק מ"ש דבלישנא קמא דקאמר נדאי גררוהו בהיה שעתא ובלישנא בתרא קאמר נמי נדאי גררוהו בהיה שעתא ולעיל נמי אמאי דקדק ש"ס וקאמר והא ה"כא דנדאי הטילה וספק לא גררוהו בהיה שעתא ובמסכת עכו"ם ובגדה איתא נמי להך סוגיא וקאמר סתמא ספק לא גררוהו ולא הזכיר שהוא שעתא כלל ולא מיימי התם אלא חד לישנא ומתקן ש"ל ז"ל מחק ה"כא לשון ראשון והגיה כמו התם ודחוק למחוק הספרים.

ועוד קשה דמאי פריה ואין ספק מוציא מידי נדאי הא אפילו ספק איסור אינו מוציא מידי נדאי היתר כדמוכח בפרק קמא דחולין גבי עור ספק פוגם וכו'. ע"כ נראה דכולה הך סוגיא אית בה תרי לישנא והכי פ"י ללישנא קמא אמר רבי זירא לא קשיא בבשר לא משיירא פשגורת בשר אוכלת מיד ולא מצנעא לאוכלו לאחר זמן אבל בלחם זימנין משיירא ומצניע' לאוכלו לאחר זמן וקאמר רבא האי מאי דאי נמי משיירא בבשרא אפתי ליפא למיחש מידי דהתם אימור הנה אימור לא הנה ואת"ל הנה אימור אכלתיה מיד ולא שיירא אבל ה"כא דנדאי וכו' מי יימר דאכלתיה מיד ולא שיירא ופריה ואין ספק מוציא מידי נדאי פירוש פי האי גונא דסוף סוף תאכלנו החולדה ולא מספקא לן אי אכלתיה כבר אי לא מי לא אמרי' דספק מוציא מידי נדאי והתנא חבר שמת וכו' והא התם דנדאי טבילי וכיון דפירות בני יומן נינהו דרוכ חברים מעשרין פתי אמאי הו בחזקת מתוקנני דלמא דעתו הנה לעשרן לאחר זמן ועדיין לא עשוהו אלא נדאי כיון דסוף סוף הנה מעשרן ולא מספקא לן אי עשוינהו כבר אי לא אתי ספק ומוציא מידי נדאי ואמרי' מסתמא עשוינהו מיד ה"כא נמי כיון דסוף סוף תאכלנו החולדה מספקא לן אי אכלתיה כבר אי לא נימא דמסתמא אכלתיה מיד ומשני התם נדאי ונדאי הוא דנדאי כבר עישרן דאע"ג דבני יומן הו חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וכיון דהנה פירי יצאו מתחת ידו נדאי עישרן ופריה מעובדא דרימון דטיהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויין שם והא ה"כא דנדאי הטילה וספק גררוהו ספק לא גררוהו והוא שעתא פירוש נהי דסוף סוף גררוהו כיון דחולדה וברדלס מצויין שם אפתי מיהא מספקא לן דלמא בהיה שעתא שעמד הפהו שם עדיין לא גררוהו ואמאי טיהרוהו לא נדאי בכי האי גונא אמרינן דספק מוציא מידי נדאי אם פן ה"כא נמי נימא הכי ומסיק התם נדאי

ונדאי הוא דכיון דחולדה וברדלס מצויין שם ונדאי גררוה בההיא שעמא וכו' פירוש דיש לחלק בין גרירה לאכילה דבעובדא דרימון בגרירה לחוד סגי דשוב לא האהיל ולענן גרירה לא מספקא לו כלל דכיון דחולדה וברדלס מצויין שם פשיטא דגררוהו מיד בההוא שעמא דאורחיהו דחולדה וברדלס למיגרר אע"ג דלא איצטריכא להו השמא אבל גבי חמץ דמספקא לו אי אכלתיה אי לאו אין ספק מוציא מידי ונדאי דנהי סוף תאכלנו השמא מיהא מספקא לו דלמא שיורא משוירא ולכן צריה בדיקה לישנא אחרנא נהי דנדאי אכלום וכו' להך לישנא לא גרסי' לעיל וספק לא גררוהו ההיא שעמא אלא סתמא גרסי' וספק לא גררוהו פדגריס בעכו"ם ונדה ולהך לישנא אי ונדאי לו דסוף סוף תאכלנו לא מספקא לו בההיא שעמא כלל ואמרין דנדאי פבר אכלתיה מיד ולא מספקא לו בכולה שמעמא אלא אי אכלתיה או שמא לא תאכלנו עולמות דאורחיהו דשרצים למיגרר כל מה שמוצאין אפילו כמה מאות פורין אף ע"ג דלא צריכא להו כדאימא במדרש רבה פרשת שופטים אמר רבי שמעון בן יוחאי מעשה הנה ומצאו בבור של נמלה שלש מאות כור מה שהכניסה מן הקיץ לחורף מיהו הך ספיקא לאו ספק גמור הוא דספק הרגיל הוא דקרוב לנדאי שגוררת כדי שתאכלנו וכ"כ התוספות דעדיף משאר ספיקות והכי פירוש הסוגיא אמר רבי זירא לא קשיא הא בבשר הא בלחם בבשר לא מספקא לו אי תאכלנו אי לאו דנדאי תאכלנו וכיון דנדאי תאכלנו ליכא ספיקא כלל ואמרין דכבר אכלתיה מיד כדפירש אבל בלחם מספקא לו דלמא גררתו להצניע ולא תאכלנו עולמית אמר רבא האי מאי דאי נמי מספקא לו בבשרא אי לא תאכלנו עולמית אפתי ליכא למיחש מידי דהתם אימור הנה וכו' ופריה ואין ספק מוציא מידי ונדאי פירוש ספק הרגיל כי האי וכי אינו מוציא מידי ונדאי והתניא חבר שמת וכו' וכן משמע בתוספות הךא ובעבודת פוכבים כתבו התוס' בהדיא דמפח ספק הרגיל פריה דגבי חבר נמי ספק הרגיל הוא ונראה דבבבב נמי לא מספקין בההיא שעמא אלא דמספקא לו שמא לא יעשרנהו עולמית דאע"ג דאין חבר נחשד לאכול טבל או למוכרו אפילו הכי יש לחוש לפעמים עושה תבואתו אוצר ומניחו כף לבניו בלי מעושר וזה ספק הרגיל דקרוב לנדאי שאינו עושה כן אלמא דספק הרגיל מוציא מידי ונדאי ומשני התם ונדאי ונדאי הוא דכיון דחזקת חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ליכא ספיקא כלל ופריה מעובדא דרימון דטיהרוהו דהתם נמי נהי דלא מספקין בההיא שעמא מ"מ איכא לספוקי דלמא יניחו הנפל שמה ולא יגררוהו עולמית ואפ"ה טיהרוהו משום דהוי ספק הרגיל דקרוב לנדאי שיגררוהו א"כ ה"נ נימא הכי ומסיק בלישנא אחרנא דלעולם אפי' ספק הרגיל אינו מוציא מידי ונדאי ושאני לו בין גרירה לאכילה דנהי דנדאי אכלום לא אמרין דאורחיהו דשרצים למיגרר אע"ג דלא איצטריהו להו ולא יאכלום עולמית ונדאי גררוהו לחורבניהו אמרין ולא שייך למימר שמא יניחוהו ולא יגררוהו עולמית דמלתא דפשיטא היא דגררוהו: ולא חיישינן לחולדה פתבו התוספות הא דלא פריה דניחוש לחולדה אפי' מבית לבית דאם כן אין לדבר סוף דאי אפשר שלא יבדוק אחד קודם לחבירו קצת תימה דהא מדקתני מתני' דא"כ מחצר לחצר מעיר לעיר אין לדבר סוף משמע דמבית לבית יש לדבר סוף דומיא דמקום למקום דאל"כ הנה ליה למיתני אין חוששין שמא גררה חולדה ממקום למקום דא"כ מבית לבית מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: ותא קתני סיפא מה שמשויר יניחונו בצניעה וכו' פי' וכיון דחיישינן לחולדה וע"כ צריה לחלק

בין לדבר סוף לבין אין לדבר סוף: אלמא במפאן ואילך הוא דפליגי ולא במידי אחריןא וליכא למימר דפליגי בתרתי דפשוטא דמתניתין משמע דלא פליגי אלא בתדא ועוד אי בתרתי פליגי אם פן רב חסדא ורבה בר רב הונא דמפרשי טעמא דרבי יהודה דבעי שלשה בדיקות הנה להו לפרושי נמי טעמא דרבי יהודה ורבנן באידך פלוגתא אלא ודאי לא מסתבר להו כלל למימר דפליגי בתרתי לכה קאמר אלמא במפאן ואילך הוא דפליגי וכיון דפליגי במפאן ואילך פ"כ לא פליגי במידי אחריןא דלא שייך דפליגי בתרתי: ארא אמר אבני חדש בדיל מנייה מדקאמר אלא משמע דהדר ביה משינוניא קמא דהשתא מיתוקמא שפיר אפי' בטחינה והרקדה גמורה דדוחק הוא וקמי' ברחיא דיד והרקדה על גבי נפה דוקא וכיון דלפי המסקנא לא שריא משום שינוי לכה כתבו התוס' דהא דשרי רבי יהודה קמח וקלי לעיל י"ל דמשום עולי רגלים התירו ומהרש"ל ז"ל פתב ואין להקשות מנא לן דשרי רבי יהודה קמח וקלי משום עולי רגלים דלמא משום שינוי זה אינו דסוף סוף למה לנו לסמוך על זה בחדם וכו' ולא הוצרך לכתוב פו: דרבנן אדרבנן לא קשיא כתב מהרש"ל ז"ל לפי מ"ש התוספות דמצנות ביעור הנה כמו פסידא א"כ מהי פריה רבנן אדרבנן דלמא שאני חמץ דמנות ביעור הוי כמו פסידא וכו' י"ל דמצנות ביעור לא הנה אלא בתוך המועד דעוברין בבל יראה וכיון דרבי יהודה אומר למיבדק בתוך המועד אע"ג דמצנות ביעור הוי כמו פסידא לכה פריה שפיר דרבי יהודה אדרבי יהודה אבל אליבא דרבנן לא מצי לשנויי דטעמיהו גבי חמץ משום מצנות ביעור דהא לאחר המועד ליכא מצנות ביעור כיון דאינו עובר אז בבל יראה ואפ"ה סבירא להו דצריך לבדוק לאחר המועד: ח"ב רב אשי אמר דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא קמח קלי תנן ולא גרסינן קמח וקלי בני"ו משום דהא דפריה דרבי יהודה אדרבי יהודה לאו מקמח פריה דקמח ודאי אינו ראוי לאכילה וליכא למיחש מידי אלא מקלי פריה דקליות ראויין לאכילה הן וקאמר רב אשי דקמח קלי תנן ולא תרי מילי גינהו אלא קמח של קלי קאמר ונהי דקליות ראויין לאכילה קמח של קלי אינו ראוי לאכילה ולכה שרי ובמסכת מנחות גרסינן בכל הספרים במתניתין קמח קלי בלא ני"ו ורש"י ז"ל פתב קמח וקלי תנן ואין אלו ראויין לאכילה ודבריו תמוהים דבפרק ערבי פסחים קאמר מ מחלקין לתינוקות קליות ואגוזים בע"פ כדי שלא ישנו וישאלו משמע דקליות ראויין לאכילה וכן פי' רשב"ם ז"ל שם דהיו אוכלין אותם עם אגוזים בקינוח סעודה ומייתי ראיה ממסכת בכורות דתנן סאה תרומה טהורה שנפלה וכו' ר"א אומר תעלה ותאכל ניקודים או קליות.

ועוד דלפי' רש"י ז"ל מאי קמח וקלי תנן דקאמר הנה ליה למימר קמח וקלי שאני דף יב ולהך לישנא דאדם טועה שעה ומחצה ניכול עד סוף חמש כתבו התו' אפי' טעה בשתי טעות הנה יכול להקשות ניכול עד סוף חמש שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב ודבריהם תמוהים דאע"ג דר' יהודה אית ליה בהדא הך סברא לעיל גבי עדות נפשות ע"כ צ"ל דהמקשה סבר דיש לחלק בין עדות לבין חמץ מדפריה בסמוך א"כ בחמש נמי ניכול מדקאמר א"ה משמע דאמאי דמשני ליה חמישי חמה במזרח ושביעי חמה במערב וכו' פריה ואמאי לא פריה בלאו הכי דהא רבי יהודה קאמר הכי בהדא שבחמש חמה במזרח וכו' אלא ודאי ס"ל למקשה דיש לחלק בין עדות נפשות לחמץ דאיכא למימר דמשום נפשות הקילו או אינה חילוק אחר מפאן ואילך כזורק אבן לחמת יש מפרשים

שהוא דומה לחמת מלא יין אלא שחסר ממנה מעט ואם יניחנה פה יחמיץ ואם יתן בו אבן אחד יעלה היין ולא יפסיד כל פה אבל לא יתנה כל פה טוב פאלו מלאו בינו פה האוכל לאחר שש שעות אף על גב דתועיל לו אינו מועיל לו כל פה פאלו אוכל קונדם לכן: דף יג דאמר זו תודה וזו לחמה וכו' ואע"ג דלא אמר עלי לחמה אפילו הכי אם אבד הלחם חייב באחריותו דכיון דלחם גלל תודה פשאמר זו תודה נתחייב בלחמה לכה פל זמן שהתודה קיימת חייב בלחמה אבל אבדה תודה אינו מביא אחרת דכיון דאמר זו תודה אינו חייב באחריותה ואין פודה גלל לחם אבל אם אמר עלי תודה ועלי לחמה אם אבדה תודה צריה נמי להביא אחרת דכיון דאמר עלי תודה חייב באחריותה ולכה מוקי לה דאמר זו תודה וזו לחמה: מאי קמשמע לן דשלישי מותר לעשותו שני היינו הך במקצת ספרים ישנים גרסינן בתוספות למאן דאמר אין אנוכל מטמא אנוכל דאורייתא לא פריה דלדידה הוסיף דמותר לעשופו אף שני דאורייתא וכן הגיה מהרש"ל ז"ל ונראה דלכה מחקו דיבור זה בספרים חדשים משום דפשטא דשמעתא משמע דמאי קמ"ל לא מקשן הוא אלא מדבריו דרב יהודה הוא דאתי לפרושי מתניתין דבגר של מתכות איירי ורב יהודה לא אהי קושיא לחודא קא סמיך דנהו מצוי לשנויי דהוסיף דאלו התימ טמא וסמא ואלו התימ פסול וטמא אלא מתניתין קשיתיה כדאמר בסמוך וכיון דעל פרה צריה לומר דמתני' בגר של מהפוח איירי לא בעי לאוקמי בשנינויא דחיקא ולכה לא קאמר הניחא למאן דאמר אין אנוכל מטמא דאורייתא: הדרן עלה פרה אור לארבעה עשר דף ב' לפני אידיהן מאן קא גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן לכאורה תימה אמאי נקט ש"ס עדות שהעידו בעצמן דהא קרא דיתנו עידיהן ויצדקו לאו בעדות עצמן איירי אלא בעדותן של עובדי כוכבים ומזלות כדפירש רש"י ז"ל יבאו עובדי כוכבים ומזלות שעבדום ויעידו עליהן.

וי"ל דהשתא דסקלא דעתה דעובדי כוכבים ומזלות פתיב ואתמיה מתמה יתנו עובדי כוכבים ומזלות עידיהם יבאו עובדי כוכבים ומזלות שעבדום ויעידו עליהם ויצדיקום צריה לומר דסיפא דקרא דישמעו ויאמרו אמת הכי קאמר ישמעו עובדי כוכבים ומזלות דברי תוכחתו ית' מ"ש יתנו עידיהן ויצדקו ויודו על דבריו ויעידו בעצמן ויאמרו אמת הדרן פי חטאנו ואין מי שיצדיקנו לכה נקט עדות שהעידו בעצמן דעובדי כוכבים ומזלות לא תעיד כיון דקרא אינו אלא קא מתמה: שנונים להושיב בהן זונות תימא אמאי לא קאמר לעשות בהן סחורה וכל דבר.

והתוספות פתבו דמגנה אותם בדבר גנאי כל מה שיכול וכו' ודוחק הוא דלמה גנה אותם בשביל מה שמבקשין שחר לא יתן שחר ולא יגנה ועוד דבסמוך גבי גשרים וכרפים נקט ש"ס נמי מילתא אחריתי מכס ואנגריא אע"ג דליכא בהו גנאי.

ועוד דגבי כסף וזהב מאי איצטריה למימר שלי הוא ולא קאמר בשביל עצמיכם הרבייתם ואינהו גופייהו היאך מצו למימר הרבה כסף וזהב הרבינו בשביל ישראל ונהלא שחר מוחלט הוא.

וכן קשה גבי מלחמות דבסמוך אמאי לא קאמר בשביל עצמיכם עשיתם. ועוד דבסמוך קאמר אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינו משמע דמימר אמרי דמהאי טעמא יועיל להן

טענה דגשירים וכרפים ומלקחמות וקשה פינו דהוא יתברך משיב להו תשובה ניצחת על כל טענה וטענה מהיכי תיתי דיועילו.

לכה נראה דשונקים ומרחצאות וכל הנה דבסמוך תיקוני מדינה ניהו ותחילת עשייתו לצורה כל אדם הוא בין עובדי כוכבים ומזלות בין ישראל אלא דאינהו שקורי קא משקרי ואומרים שלא עשו אותן אלא בשביל ישראל לחוד שיתעסקו בתורה ולכה רוצים ליטול שך גדול פישראל שפל המסייע את חברו ללמוד תורה חולק עמו בשכרו פדאשפחן פיששכר וזבולן להכי לא מצי למימר תיקנתם שונקים לעשות בהן סחורה וכו' שאלו עשאום לעשות בהן סחורה לא שייך למימר שעשו פן בשביל עצמן דסתם צרכי מדינה לצורה כל אדם הוא נעשה פדפירשתי ולכה איצטרייך למימר תיקנתם שונקים להושיב בהן זונות פי' דתחילת עשייתן לא הנה לצורה תיקון המדינה אלא כדי להושיב בהן זונות דאורחא דמלמא להיות זונות ורונקים מצויין בשונקים ונתפוננתם לעשות שוק של זונות.

מרחצאות לעדן בהן עצמיכם לפי שבשעה שנכנסין לפניו ית' אין נכנסין אלא עיקרי האומה אשר עליהן מוטל תיקון צרכי המדינה ושריה ונחמיה פדאמר לעיל כל אומה וסופריה ולהכי נקט מרחצאות לעדן בהם ולא קאמר לרחוץ בהם שאלו עשאום לרחוץ לא הנה שייך למימר שעשו פן בשביל עצמן דסתם צרכי מדינה לצורה כל אדם נעשה פדפי' ולכה קאמר מרחצאות לעדן בהם דתחילת עשייתן לא הנה לצורה תיקון המדינה אלא בשביל עצמיכם לעדן בהן.

פסך וזהב שלי הוא דמה שאמרו הרבה פסך וזהב הרבינו וכו' היינו אותו פסך וזהב שדרה המלכים ושירים להרבות בבית גנזיהם ואצרותיהם לשפור מהן חזילות לצורה שמירת המדינה פידוע ולהכי לא שייך למימר שלא הרבו אותן אלא לצורה עצמן דכל צרכי מדינה עושין בשביל כל אדם ולכה איצטרייך למימר פסך וזהב שלי הוא וכן יש לפרש גבי גשירים שאלו עשאום לעבור עליהן הני צורה תיקון מדינה שעושין בשביל כל אדם ולכה איצטרייך למימר ליטול מכס מהן ולא לצורה תיקון מדינה וכן פרפים שכבשו ולא לצורה תיקון המדינה שמהא ארץ רחב ידים לדור בה יושביה בריוח אלא לצורה אנגריא.

ולפי שאותן המלקחמות המלכיות על פני השדה נדאי צרכי תיקון המדינה ניהו שלא יבא האויב לכבוש את המדינה וצורה כל אדם הוא לכה איצטרייך למיטר מלקחמות אני עשיתי וכו' והשתא אתי שפיר הא דקאמר אינהו סתרו ב"ה נאנו בנינו דממר אמרי דמהאי טעמא יקבל מהן הוא יתברך טענת גשירים וכרפים ומרחצאות שיהפך בזכותן בשביל כה לומר שלצורה תיקון המדינה עשאום בין לצורכם בין לצורה ישראל ונהי שלא יקבלו שך כל כה פישראל מכל מקום יקבלו שך קצת פינו דבשביל ישראל נמי נפשו ונראה דהיינו דנקט ש"ס וכי מאחר דחזיא וכו' דלא מיהנא ולא מידי פירוש פינו שאינו מהפך בזכותן כלל ולא יקבלו שך מידי אפילו מקצת שך מ"ט עיילי פלום יש בכם מגיד זאת נראה דבכם לאו דוקא נקט שלא ידבר הוא יתברך עם עובדי כוכבים ומזלות עצמן שאין ראויין לכה אלא עם שריהו שלמעלה ידבר וכן משמע דבקרא לא פתיב בכם אלא מי בהם יגיד זאת: ותגי רב יוסף אלו עובדי כוכבים שאוכלין ושותין פדוב וכו' מייתי ראיה

דכינן דדמינן לדוב חשיבא היא דמלכותא תקיפא היא כדוב זה שהיא תקיף ועז ואוכל ושותה הרבה ומסורבל ומגדל שער הרבה דומיא דמלכות ארם דחשיבא כינן דתקיפא מדכתיב גביה ותיכול כל ארעא ותדושינה.

ונראה כינן דעובדי כוכבים קרויין דוב לכה גם שריהו של מעלה נקרא דוב כדאיתא במסכת יומא בהיה שעתא עייל לדוביאל שרא דעובדי כוכבים ומזלות ואל הוא כללי כמו גבריאל רפאל אוריאל שפל שר של מעלה נקרא על שם אמתו או איפכא האומה נקראת על שם הפר שלה כדאיתא במדרש רבה פרשת בשלח והנה מצרים נוסע אחריהם שרן של מצרים היה שמו מצרים ובפרק שור שנגח ד' וה' מפו' באריכו': ואנן בנינן כתבו התוס' הא דלא קאמרו שפנו בית המקדש פשאל מהו במה עסקתם דלפי זה לא עשו אלא אותו הדור וכו' ודבריהם דחוקים תדא דבסמוך משמע שפל הדורות הולכין אחר דור הראשון מדפריה בסמוך ומי מצי למימר הכי והכתיב ויאמר ה' מסיני בא וכו' מלמד שהחזירה על כל אומה ול' ומאי קושיא תינח אותו הדור שהיה בזמן מתן תורה ושאר הדורות מאי איפא למימר לימרו כלום נתת לנו כו' משמע דהכל הולך אחר הדור הראשון ועוד דא"כ אמאי יצאו כולם בפחי נפש דורו דכורש מיהו ליזפו כינן דבנו בית המקדש ועוד דכינן דלא מהניא להו לאחרונים בנין בית המקדש שפנו הראשונים לענין קיבול שחר אם כן לענין קבלת טענת גשרים וכרפים ומלחמות נמי לא מהניא להו דמאי שפא.

לכה נראה דמעיקרא פשאל מהו במה עסקתם מלתא דפשיטא הוא דלא בעו למימר שפנו ב"ה דא"כ לא יקבלו אלא שחר מצנה אחת ואינהו בעי לקבילי שחר כל תרי"ג מצות מישראל כינן שהיו מסייעין אותו לקיימן כדפירשתי ובתר הכי נמי לא הומ"ל תנה לנו מיהא שחר בנין ב"ה דכינן דליפא אלא תדא מצנה פשוט הוא שפבר אכלוה משנים קדמוניות כמו שאמר הפתוב ומשל' לשונאיו אל פניו להאבידו והא דקאמר ואנן בנינן אין פוננתו לקבל שחר בשביל כן דנדאי פבר אכלוהו אלא דמימר אמרי דשאני ארם דכינן דסתרי ב"ה וחטאו לכה אין ראוי להפך בזכותו אבל אנו דלא סתרינן ליה יתפוך בזכותו והא דנקט ואנן בנינן קושטא דמלתא נקט ולא לקבל שחר עליה דומיא דבתר הכי דקאמר סברי הנה אישתעבדו בהו בישראל ואנן לא שעבדנו בישראל וע"כ צ"ל דה"ק הנה כינן דחטאו דאישתעבדו בהו בישראל לכה אין ראוי להפך בזכותו אנן דלא חטאינו יתפוך בזכותו: מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוהו אע"ג דקרא לא נקט אלא עשו וישמעאל כמו שפתוב ונרח משעיר למו הופיע מהר פארן והתם נמי פתיב אלוה מתימן יבא וקדוש מהר פארן יש לומר דשאר כל העובדי כוכבים ומזלות נפקא ליה מסיפא דקרא דכתיב ואתא מרבבות קדש כמו שכתב בספר הזוהר והא דנקט קרא הנה תרתי בהדיא טפי משאר כל העובדי כוכבים ומזלות אי נמי משום דמהנה תרתי קבלו ישראל תרתי חשיבי מכל העובדי כוכבים ומזלות אי נמי משום דמהנה תרתי קבלו ישראל נהורין מדכתיב ונרח משעיר למו הופיע מהר פארן אבל משאר עובדי כוכבים ומזלות לא קבלו נהורין אלא מתנן כדמשמע בזוהר פרשת בלק דאיתא התם ונרח משעיר אזל וזמן להו לבני עשו ולא קבלוהו אזל לבני ישמעאל ולא קבלוהו אהדר להון לישראל השתא אית לשאל הקב"ה כד אתא לשעיר למאן גביאה דלהון אתגלי וכו' כד אתא רבי שמעון פתח ואמר ה' מסיני בא ונרח משעיר למו ממאי דאמרו בני שעיר דלא בעו לקבלא

מהאי אנהר להון לישראל אוף הכי הופיע מהר פארן אנהר להון לישראל ממאי דאמרו
בני ישמעאל כו'.

ומה דשאלת ע"י מאן איתגלי להו ת"ח רנא עלאה איהו אורייתא נפקא מרנא עלאה
קדישא דמלכא פד מטי לגבי דרועא שמאלא חמי הקדוש ב"ה בההוא דרועא דמא בישא
דנהו מתרבי תמן אמר איצטריף לי לברר' וללכנ' דרועא דא ואם לא נמאיף ההוא דמא
בישא יענים לכלא.

מה עביד קרא לסמאל א"ל תיבעי אורייתא דילי אמר מה פתיב ביה דליג ליה א"ל לא
תרצח אמר ח"ו לא בעינא אורייתא דא אתיב ומתחנן קמיה אמר מריה דעלמא אי את
יהבת לי כל שולטנא דילי איתעברי דהא שולטנא דילי על קטולא וכו' אבל אי ניחא קמך
הא עמא בנוי דיעקב לון איתחזי ואיהו תשיב דהא דלטורא אמר עליהו אמר סמאל נדאי
אי יקבלון בנוי דיעקב דא יתעברון מעלמא כו'.

אתיב ליה הקב"ה ואמר לא יכילנא דאנת בוכרא וכו' א"ל הואיל נכף הב לי עיטא איף
איבעד דיקבלון לה בנוי דיעקב דאת אמר אמר ליה מריה דעלמא איצטריף לשחדא לון
טול נהורא מנהירו דחילא שמיא ונהב עליהו ובדא יקבלון ונהא דילי ונהא בקדמיתא
אפשים מיניה נהירו דחפאי עליה ויהב ליה למיהב להון לישראל נדא הוא ונרח משעיר
למו.

פינן דביער דא נאעבר דמא בישא מדרוע שמאלא אהדר לדרוע' ימינא חטא ביה אוף
הכי אמר ה"נ איצטריף לנקיא מדמא בישא דרועא דא קרא לרהב א"ל תיבעי את
אורייתא דילי א"ל מה פת ב ביה דליג ליה נאמר לא תנאף אמר אי רותא דא יחסין לי
הקב"ה ירותא בישא דאתעבר כל שולטנא דלי וכו' שארי לאתהנא אמר מרי דעלמא
תריז בגין נפקין מאברהם הא בנוי דיצחק הב לון ולון איתחזו א"ל לא יכילנא דאנת
בוכרא שארי לאתחנא נאמר מרי דעלמא בוכרא דילי יתא דיליה ונהא נהורא דאנא
ריתנא על דא טול ונהב להון נכף עבד דכתיב הופיע מהר פארן וכו' פינן דנטל מתנן אליו
לישראל מאינוו רברבין שלטנא אתא וקרא להו רבבות קדש דממנן על שאר עמין ואתיב
ליה אוף הכי ומכולהו קביל ונטיל מתנן למיהב לון לישראל.

ע"כ.

משמע דהנה תרתי סמאל ורהב הו הו רברבין ושלטנא טפי מכולהו דא משמאלא ונדא
מימינא ואינהו הוא דאפשיטו נהורא דלהון למיהב לון לישראל טפי מכולהו ואע"ג
דקאמר ומכולה קביל ונטיל מתנן מ"מ מדלא נקט קרא קבלת אור אלא משעיר ופארן
צ"ל דמתנן דשאר ממנן לא הפשטות אור הנה אלא פי הנה מתננות דפרק ר"ע דאיתא
התם מיז כל או"א ממלאכי השרת נעשה לו אוהב למשה ומסר לו דבר שנאמר עלית
למרום שביית שכי לקחת מתנות באדם ופירש"י ז"ל מסר לו דבר למדו דבר ואף מלאך
המנות מטר לו שנאמר ויתן את הקטרת וכו' אבל סמאל ורהב פשטו אורן למיהב לון
לישראל לכך נקט להו בהדיא.

ומשום הכי לא נקט קרא דחבוקק נמי אלא הנה תרתי לחודייהו. ונראה דלהכי אתא
הקב"ה לשעיר ברישא ובתר הכי לישמעאל אע"ג דישמעאל בן אברהם הוא גדול מעשו

בן יצחק לפי שלא היתה פוננתו ית' אלא להשקיט מישׂראל את המקטריגים והמערטרים ונדוע פי מצד שמאל הוא עיקר הקטרוג כמ"ש מצפון תפתח הרעה וסמאל הוא עיקר המקטרג הוא השטן הוא היצר הרע הוא מלאך המות אבל מצד ימין אין הקטרוג גדול כל כך ורצה הקב"ה ללבן שורש המקטרג תחילה וממילא יתבטל קטרוג הימיני ונראה דישראל דעו שהוא רזא דפתח הקב"ה לבני עשו ולבני ישמעאל תחילה שיקבלו התורה ולא רצו ולכך פשפא ופתח להם הקדימו לפניו נעשה לנשמע רמזו בזה רמז אמרו לו הרי אנחנו עומדין תחת עשו וישמעאל לקבל על תורה שהטלת עליה וזהו נעשה ונשמע נעשה רמז לעשו שנקרא פן על שם שנעשה ונגמר כבן שנים הרבה וישמעע רמז לישמעאל שנקרא פן על פי נשמע קולה של הגר שנאמר כי שמע ה' אל עגדה ולכך הקדימו נעשה לנשמע פשם שהוא ית' הקדים עשו לישמעאל בפתחתו.

ונראה דהא דאיתא בפרק רבי עקיבא בשעשה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה וכקרום שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב א"ר יוחנן וכולן זכה משה ונטלן וכתבו התוספות דאיתן שני כתרים של הוד היו ולהכי קרן אור פניו.

לכאורה קשה למה זה כשטענו הכתרים באו ששים רבוא וכשפרקו באו כפלים והתוס' כתבו משום דמידה טובה מרובה וכו'. ולפי מדרש הזוהר נראה דאיתן שני כתרי הוד ואור שזכו בהן ישראל מתחילה הן הן איתן שני מאורות שקבל הקב"ה משמאל ורהב שכתב שם ת"ח עדים דבני ישראל אילן ובזבזין הוו שנטלו ובגין כ לא הוי שליט עלייהו מותא ולא סטרא אחרא כיון דחטאו מאי פתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב אינו מתנות באדם וכו' ע"כ ובפרק ר"ע נפקא ליה מהאי קרא דניתנצלו שנתפרקו מאיתן ב' כתרים משמע דחד מלתא ניגהו והשתא ניחא דבשעשה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע חילק הוא תפרך אורו של סמאל לס' רבוא חלקי וכן אורו של רהב ושלח ס' רבוא מלאכי השרת ומסר ביז כל אחד שני חלקם אחד משל סמאל ואחד משל רהב לקשר איתן לכל אחד מישראל שני כתרים אבל בשעשה שחטאו לא עשה הקב"ה פלום אלא סמאל ורהב גופייהו כל אחד בא לפרק מהן את שלו לכך נשתלחו מהן מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה ששים רבוא מסמאל וס' רבוא מרהב לכל אחד מישראל שני מחבלים לפי שכל אחד פירק את שלו.

ואיתא בכמה דנכתיה דסמא ורהב שרי מלאכי חבלה ניגהו. ונר' דהיינו הא דכתיב אני אמרתי אלהי אתם ובני עליון פלכם אכן פאדם תמותון כי בשעשה שהקדימו נעשה לנשמע ונקשר עליהן אורן של מלאכי מעלה היו ישראל פדמות המלאכים הנקראים אלהים ובני עליון ולא הנה שליט עלייהו מותא וסטרא אחרא כמו שכתב הזוהר ואחר שחטאו ונתפרקו מהן חזרו להיות כשאר כל אדם ושליט עלייהו מותא כמ"ש אכן פאדם תמותון.

ועוד נראה לפי שאדם הראשון נמי קודם שחטא היה גפוז מאיר ולא הנה שליט עלייהו מותא וכיון שחטא נטל ממנו אורו ונקנסה עליו מיתה לכך נקט קרא אכן פאדם תמותון רמז לאדם הראשון: הא למדת שאפילו עובד פוכבים ומזלות ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול משם דאורחא דקרא הוא בעלמא היכא דבעי לרבוני עובדי כוכבים ומזלות

למיקתב ליה רבוי באפיה נפשיה פי ההיא דקתני בפ' ד' מיתות איש איש לרבות את העובדי פוכבים ומזלות ולא אורחיה דקרא למיכלל עובדי כוכבים ומזלות בהדיה ישראל בחד תיבה והכא דכלל הפתוב פהגים לויים וישאראלים ועובדי כוכבים ומזלות ואפי' פהו גדול שאין מיוחס פמותו בחד תיבה דכולהו בכלל האדם ניהו לומר לה דכולן שקולין ושיון הו בעסק התורה שאפי' העובדי כוכבים ומזלות שהוא שפל ופסול שקול הוא בזה פכהו גדול שהוא חשוב ומיוחס שבישראל ועוסק בתורה וכי האי גונא דרשינו יקרה ה א מפנינים מפרן גדול הנכנס לפני ולפנים דממזר ת"ח קודם לכהו גדול עם הארץ פלומר דתלמיד חכם אף על גב דממזר ופסול הוא עדיף מעם הארץ אפינו פשהוא פהו גדול המיוחס שבישראל: מצנה קלה יש גי וסופה שמה אף על גב דכמה מצות קלות איפא י"ל שיה א ותפרה רוצה ליתן להו מצנה חת ששקולה פכל המצות לפי שהו רוצים לקבל שפר על פל המצות פישאראל שהרי אמרו תנה לנו מראש ונעשנה משמע פל התורה פולה ומצות סיכה שקולה פכל המצות כמו שפוסד הפייס ביוצר דסוכות וה"ק מצנה קלה יש לי ששקולה פכל המצות וסופה שמה פלומר אע"ג דכמה מצות יש לי ששקולות פכל המצות פגון שבת ומילה וציצית א א שהו חפור ת דשבת יש בה חסרין פיס פיון דיושב בטל ממלאכתו וכן ציצית לפי שתכלת דמים יקרים ויש בה טורח גד ל לחזור אחריה ומילה יש בה צער גדול אבל סופה שקולה וקלה לכו ועשו אותה: פיון שרואה שנתחייב עולם פלייה עומד מפסא הדין ויושב על פסא רחמים וא"ת ח"פ למה הוא חוזר ויושב על פסא דין תחילה בכל יום הנה ליה לישב מיד על פסא רחמים וי"ל דמי שיכול להתקיים בדין פגן צדיקים וחסידים גמורים המה נידונים במדת הדין והיינו מה שאמרו הקב"ה מדקדק פם הצדיקים פחוט השערה לפי שהו נידונים על פי שורת הדין ושורת הדין אינו מיותר אפי' פחוט השערה.

והיינו נמי הא דאיתא במדרש בראשית פרא אלהים ולא נאמר פרא ה' שבתחילה עלה במחשבה לבראיתו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים דלכאורה קשה מאי קמ"ל הפתוב דמחי דנהו הנה וצריף לומר פדפי' דמחשבתו ית' קיימת וכשהוא דן את הצדיקים במדת הדין לחוד הוא דן אותן אלא שבתחילה עלה במחשבתו לידון את עולם פולו במדת הדין פיון שראה שאינו מתקיים שתף מדת הרחמים למדת הדין: עם בריותיו משחק ועל בריותיו אינו משחק וכ' הטעם פשוט דעם בריותיו משחק לפי שהוא שמחה לפניו ית' על שברא בריות טובות בעולמו כמ"ש ישמח ה' במעשיו ועל בריותיו דהיינו על עבירה שעושין בריותיו אינו משחק לפי שהוא צער לפניו ותפרה שעל ידי פן חייב פלייה והוא ותפרה פביכול מצטער במפלתן של רשעים וכמו שאמרו חז"ל מעשי ידי טובעים פים ואתם אומרים לפני שירה ויאמרו נמי ה דו לה' פי לעולם חסדו מפני מה נא נאמר פי טוב בהודאה זו וכו': איבעית אימא מעין ימא אף על גב דבליליא בשלישיות פולם ישנים ולא זמן סעודה היא ולא שייף למימר דיושב וזן באותה שעה יש לומר דיושב וזן דקאמר היינו שהוא מכין מזון לקל בריותיו ואם פן בליליא הוא מכין מזון לסעודת שחרית ובימא הוא מכין מזון לסעודת ערבית וכן משמע דהא בימא בשלישיות נמי לאו זמן סודה היא שכבר סעדו פל העולם פדאיתא פפרק קמא דשבת שעה ראשונה מאכל לודים וכו' עד שעה ששית מאכל ח"ח ול כא מאן דסעיד פתר הכי וצ"ל שאז הוא מכין לסעודת ערבית ונראה דלכף יסדו פברפ' המון לקל

בריותיו וכו': הקב"ה מושיף עליו ח ט של חסד בעה"ב מפר' בהקדמת פ'רק חלק: פיון
שקדרה עליהם חמה מיד מתים פיון שזרחה עליהם חמה לא קאמר אלא פיון שקדרה
דהיגו בשעה שהיא זורחת בכח שנוקבת ומקדרת אז אפי' בשעה שהדגים במום אם אין
המים עמוקים הרבה מיד מתים לכך בנ"א פיון שקדרה עליהן חמה שנוקבת וזורחת בכח
מיד עתים: פ'רבי חנינא דצמר ר' חנינא וכו'.

הא דמייתי מ מלתיה דרבי חנינא ולא מילתי קרא לחודא דכתיב צנים פחים בדרה עקש
וגו' י"ל דפשטא דקרא לא בחמה וצנה איירי כדפירש רש"י ו"ל בספר משלי צנים ופחים
כמו לצנינים בצדיכם וכאו עליה חוצץ לשון גודדים ולסטים צנים פחים הם טמונים
בדרכי המעקש דרכיו פלומר: סורים מוכנים לו שומר נפשו ירחק מהם שתיישר מעשיו
נצל מהם ע"כ לכך מייירי הא דאמר הכל בידי שמים כו' דמשמע דבמאורעו' ותחלואים
הבאים על האדם איירי: שומר נפשו ירחק מהם פתבו התוס' והא דאמרינו בפרק המקבל
והסיר ה' ממה פל ח לי זו צנה אלמא בידי שמים הוא י"ל דה"ק שיתן לה מלבושי' וכו'
ונה נראה קצת דוחק ועוד דוהסיר ה' ממה משמע שסיר ממה הצנה לאחר שתבא עליה.

לכ"נ דנדאי ביאת ח לי הצנה לאו בידי שמים הוא דאפשר לו לאדם להזהר ממנה שלא
תבא עליו פגון שילביש עצמו פראוי וישב תמיד בבית כל החורף אלא לפי שאין רוב
העולם ורובא דרובא יכולין להזהר בזה לכך הבטיח הכתוב להסירה ממנו דהסרת הצנה
שלא תזיקנו נדאי בידי שמים הוא: רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין ומתעדינין בה
לפי שלעתיד לבא יודיע הקדוש ברוך הוא לכל בריותיו שהוא אלהינו אין עוד כמו
שכתוב ביום ההוא יהיה ה' אחד לכך באיזמל שהוא מוחץ בו לרשעים הוא רופא
לצדיקים ששגיגהו יקבלו תשלומי מעשיהו על ידי החמה בחד זימנא לפי שבעולם הזה
בזמן שהטובות והרעות באות מן השמים יש מקום לרשעים לתלות ולומר אולי מקרה
היא או לפי טבע מנהג העולם הוא או מצד מערכת השמים הוא וכדומה לזה לכך לעתיד
לבא פשיקבלו שניהם בבת אחת זה מכה וזה רפואה ועידון מדבר אחד יפירו ידעו הכל
שהוא יתברך שמו אחד ואין הדבר תלוי אלא מצד המקבלי' ומעשיהם ונראה דלהכי
פתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד רמז לאותו היום שפתוב במקרא זה ולהט אנתם היום
הבא דכיון שזה נלקה בו וזה נרפא בו יפירו וידעו הכל כי אחד הוא ית' כדפ' ונראה
דגם במעשה בראשית יש קצת רמז לזה כמה שצאמר ולמשול ביום ובל לה להבדיל בין
האור ובין החשך דקרא יתירא הוא דקבר פתיב ברישא וגו' להאיר על הארץ ויהי כן
ועוד דברישא פתיב להבדיל בין היום ובין הלילה דקרא להבדיל בין היום ובין הלילה
ובסיפא פתיב ולהבדיל בין האור ובין החשך לכך נראה דרמז הוא שישמשיל לעולם הבא
שהוא דומה ליום ובעה"ז שדומה ללילה ולהבדיל בין הצדיק שנמשל לאור ובין הרשע
שנמשל לחשך שיהא זה נידון בו וזה יתעדן בו: דף ד' והיגו דתנו רבי חנינא סגן הכהנים
אומר וכו' פי' נראה דלכך נקט רבי חנינא בדבריו לישנא דאיש את רעהו חיים בלעו ולא
קאמר איש את רעהו הרגו או לשון אחר אלא לפי שהכתוב המשיל את בני האדם לדגי
הים והדגים בולעין זה את זה חיים לכך נקט הכי ונראה דלהכי נקט ש"ס לישנא דוהיינו
דתנו ולא קאמר כדתנו משמע כדפירשתי.

ומה שהדגים בולעין זה את זה חיים הוא לפי שאין בהן קצין שוטר ומושל פדנקט סיפא דקרא פּרמֶש לא מוּשֶׁל בו לְכָה נְקֻט ש"ס נְמִי אֶלְמֶלֶא מוֹרְאָה שֶׁל מַלְכוּת וכו': עוד אֲשִׁימְנָה פְּדִיֶרֶשׁ רש"י ו"ל לעי אֲשִׁימְנָה לְשׁוֹן חוֹרְבָה כְּמוֹ שָׁמוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִים וּלְכָה פְּתִיב בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל אִף לֹא בְּעֵי שְׂלֵא יְשִׁימִם חוֹרְבָה שְׂאִין נִפְרַע מִהֶן אֶלֶּא אַחַת אַחַת כְּפִיד וכו': אֲפִילוּ אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מְצֻנָה לְפָנֵי כִי אִם מְעַט וכו' לְכַאוּרָה מִשְׁמַע דֵּה"ק דֵּאע"ג דֵּאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מְצוֹת הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת אֶלֶּא מְעַט מְעַט הַקַּב"ה מְצַרְפֵּן לְחֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל וְתִימָה דֵּא"כ צִירוּף חֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל לְמָה לִי דֵּאִין הַפְּרִשׁ בֵּין הָעוֹשֶׂה מְצוֹת הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת לְבֵין הָעוֹשֶׂה מְצוֹת הַרְבֵּה אַחַת אַחַת וְעוֹד דֵּא"כ אֲמַאי נְקֻט מְצֻנָה לְשׁוֹן יַחִיד הֵנָּה לִיָּה לְמִימַר מְצוֹת.

לכ"נ דְּמְצֻנָה דְּנְקֻט הֵכָא הֵיִינוּ צְדָקָה דְּסִתָּם מְצֻנָה הֵיִינוּ צְדָקָה כְּדֵאִיתָא בַּמ"ר פְּרִשְׁתָּ בְּהַר דְּבִינְוִמְנֵי דֵּר' תְּנַחֲוּמָא הֵיִו צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְמַטְרָא גְּזֵר תְּעֵנִיתָא קָם וּדְרִישׁ אֲמַר לֹון כָּל עָמָא יִפְלָגוּן מְצֻנָה וְהֵיִינוּ צְדָקָה כְּדֵאִיתָא הֵתָם בְּהִדְיָא וּבְפָרְק הַשְׁוֹתְפִין קָרִי לִיָּה מְצֻנָה רַבָּה לְצְדָקָה שְׁנוֹתְנִין לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים וְאֲשַׁמְעִינוּ דְּכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מְצַטְרַפְתָּ לְחֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל כְּדֵאֲמַר בְּפָרְק הַשְׁוֹתְפִין מֵאִי דְכְּתִיב וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כְּשֶׁרִיוֹן לֹומר לָהּ מַה שְׁרִיוֹן זֶה כָּל קְלִיפָה מְצַטְרַפְתָּ לְשֶׁרִיוֹן גְּדוֹל אִף צְדָקָה כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מְצַטְרַפְתָּ לְחֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל לְפִי שְׁקֻשָּׁה הוּא עַל הָאֲדָם לְהוֹצִיא מִכִּיס סָף גְּדוֹל לְצְדָקָה בְּבַת אַחַת אֶבֶל כְּשֶׁמוֹצִיא הַסָּף פְּרוּטָה וּפְרוּטָה אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ וּקמ"ל שֶׁהַקַּב"ה מְצַטְרַף כָּל פְּרוּטָה לְחֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל כְּאֵלוּ נִתְּן כָּל הַפְּרוּטוֹת בְּבַת אַחַת, וְעוֹד נִרְאָה לְפִי שֶׁהוּא יִתְבַּרַךְ זוֹרַע צְדָקוֹת וְשֶׁנּוֹתְמֵן מְנָה לְצְדָקָה מַעֲלָה עָלָיו כְּאֵלוּ הוּא עוֹשֶׂה פִּירוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּמְשַׁלֵּם לְאֲדָם שְׁכָרוֹ בַּע"ב קָרָן וּפִירוֹת וּפִירוֹת פִּירוֹתֵיהֶן לְפִי רֹוב הַשָּׁנִים וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא מְשׁוּם דֵּהַנּוֹתְמֵן מְנָה לְצְדָקָה אֵלוּ לֹא נִתְּנָה הֵיָה יְכוֹל לְהַרְוִיחַ וּלְהַשְׁתַּפֵּר בָּהּ בְּפִרְקֵמְטָיָא אוּ בְּרִיבִית וְעֵשְׂתָהּ פִּירוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה לְכָה שׁוֹרַת הַדִּין הוּא שֶׁהוּא יֵת' זוֹרַע וּמְשַׁלֵּם קָרָן וּפִירוֹת.

וְהוּ טַעֲמָא לֹא שְׁיִיף אֶלֶּא בְּנוֹתֵן מְנָה אוּ חֲצִי מְנָה בְּבַת אַחַת כְּדֵפִירִשְׁתִּי דִּיְכוֹל אֲדָם לְעֵשׂוֹת סְחוּרָה אוּ הַלְוָאָה בְּמְנָה וְכֵן בְּחֲצִי מְנָה אֶבֶל בְּנוֹתֵן פְּרוּטָה לֹא שְׁיִיף הַאי טַעֲמָא דֵּאִין אֲדָם מְשַׁתְּפֵר בְּסְחוּרָה וּבְהַלְוָאָה בְּפְרוּטָה אַחַת וְהוּא אֲמִינָא דֵּאִין הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא זוֹרַעָה וְלֹא יִקְבֵּל הַנּוֹתְמֵן אֶלֶּא שְׁכָר הַקָּרָן שְׁנָתֵן בְּלַבַּד אֲשַׁמְעִינוּ הַפְּתוּב שֶׁהוּא יִתְבַּרַךְ מְצַרְף הַפְּרוּטוֹת לְהַדְדִי וּכְשֶׁהֵן עוֹלִין לְחֻשְׁבּוֹן גְּדוֹל זוֹרַעֵן נְמִי מֵהַאי טַעֲמָא דֵּאֵלוּ בְּעֵי הֵיָה קוֹבֵץ הַפְּרוּטוֹת עַל יַד וְהֵיָה מְרוּיחַ בְּהֶן: אוּהֵבוּ נִפְרַע מְמַנּוּ מְעַט וְהֵיִינוּ ע"כ אֲפִקוּד עָלֵיכֶם דְּלִשׁוֹן פְּקִידָה מְעַט מְעַט מְשַׁמַּע כְּמוֹ פּוֹקֵד עֲוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים וּכַמ"ש בְּרַמְבַּ"ן ו"ל בַּפ' שְׁלַח לָהּ וּכְתִיב נְמִי וּבִיּוֹם פְּקִדֵי וּפְקִדְתִּי עָלֵיהֶם חֲטָאתָם וְאִיתָא בְּפָרְק חֵלֵק שְׂאִין לָהּ פְּוֹרְעֵנִיּוֹת שְׂאִין בּוּ א' מַכ"ד בְּהַכְרַע לִיְטָרָא שֶׁל עֶגְל: וְלֹא וְהָא כְּתִיב וְהַכְרַתִּי מִמֶּךָ אֲגוּפִיָּה דְּקָרָא לֹא קִשְׂיָא לִיָּה דֵּאִיכָא לְמִימַר דְּדוֹנְקָא עַל סְדוּם הֵנָּה קָא מִתְּפַלֵּל אַבְרָהָם הֵכִי שְׂלֵא יָמוֹת צְדִיק עִם רִשָּׁע אֶבֶל הַשְׁתָּא דְּדְרִישׁ חוֹלִין הוּא ל מְשַׁמַּע דֵּאֲפִי' בְּעֵלְמָא נְמִי לְכָה פְּרִיף וְלֹא וְהָא כְּתִיב וכו': אֵלוּ בְּנֵי אֲדָם שְׁקִיִּימוּ אֶת הַתּוֹרָה מְאֵלָף וְעַד תִּינוּ מִדְּכְתִיב בְּהוּא קָרָא וְהַתּוֹיָת תִּינוּ עַל מְצַחַת הָאֲנָשִׁים דְּרִישׁ הֵכִי וַא"ת הֵיָה שְׁיִיף לְמִימַר שְׁקִיִּימוּ אֶת הַתּוֹרָה מְאֵלָף וְעַד תִּינוּ וי"ל לְפִי שְׁכָל מְצֻנָה יֵשׁ לָהּ שׁוֹרֶשׁ בְּאֹתִיּוֹת שֶׁל אֵלָף בֵּית דְּמְצַנַת אֲמוֹנַת הַשֵּׁם שׁוֹרֶשׁ שְׁלָהּ הֵיא הָאֵלָף שְׁנַאֲמַר אֲנִכִי ה' אֵלֵהִיף הָרִי

שְׁהַמְצוּה מִתְחַלֵּת בְּאֵלֶיךָ וּמְצוֹת צִיצִית שֶׁנֶרְשׂ שְׁלָה הַגִּימֵל שֶׁנֶאֱמַר גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ וּמְצוֹת כִּיבוֹד אָב וְאִם שֶׁנֶרְשׂ שְׁלָה הַכַּף שֶׁנֶאֱמַר כִּבֹּד אֶת אָבִיךָ וְכֵן כּוֹלֵן כְּדַאֲתָא בְּמִדְרָשׁ.

אִיכָּה רַבָּה שְׂבָאוּ הָאוֹתִיּוֹת לְהַעֲדֵיד עַל יִשְׂרָאֵל כִּינּוּן שְׂבָאָה הָאֵלֶיךָ א"ל אַבְרָהָם זְכָרֵי יוֹם שֶׁנֶּגְלָה הַקַּב"ה עַל הַר סִינַי וּפְתַח בָּהּ אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ וְלֹא קִבְלוּךָ אֵלָּא בְּנֵי וְכו' מִשְׁמַע דְּאוֹת הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַמְצוּה הוּא שֶׁנֶרְשׂ הַמְצוּה: בְּשַׁעַה שֶׁהַמְּלָכִים מְנִיחִין פְּתָרִיהוֹן בְּרֵאשִׁיָּהוֹן וּמְשַׁתְּחוּיִם לַחֲמָה מִיַּד כּוֹעֵס כִּי לֵה' הַמְּלוּכָה וְהַמְּשַׁלָּה וְלוֹ יִתְבַּרַךְ הַפְּתֵר וְהַכְּבוֹד כַּמ"ש הַפְּתֵר וְהַכְּבוֹד לְחַי עוֹלָמִים וְהוּא חוֹלֵק מִכְּבוֹדוֹ לַב"ו וּמִמְלִיךָ מְלָכִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת לְכַף פְּשֵׁהוֹן מְשַׁתְּחוּיִן בְּכַתְרִיהוֹן לַחֲמָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ כִּינּוּן שֶׁמְחַזְּקִים טוֹבוֹתֶיהוֹן לְאַלְהִים אֲחֵרִים הוּא יִתְבַּרַךְ כּוֹעֵס כִּי אֵל קִנָּא הוּא.

וְנִרְאָה דְּהֵינּוּ פְּשָׂרָאָה בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְרָצָה לְכַעֲנוֹס הַזְּכִיר לְפָנָיו ית' מַעֲשֶׂה הָעֶגְל כַּמ"ש וַיִּשֶׁת אֶל הַמְּדַבֵּר פְּנָיו וּמִתְרַגְּמִינוּ וְשׁוֹי לְקַבֵּל לְעֶגְלָא דְעַבְדוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא אַפּוּהֵי כִי אָמַר בְּלָבוֹ שַׁע"י הַזְּכִיר מַעֲשֶׂה הָעֶגְל יַעֲרֵר רִוְגוֹזוֹ וַיִּחַר אַפּוֹ ית' כִּי גַם יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ בְּמַעֲשֶׂה הָעֶגְל כַּאֲשֶׁר עוֹשִׂין הַמְּלָכִים עַפּו"ם שֶׁמְנִיחִין פְּתָרִיהוֹן בְּרֵאשִׁיָּהוֹן וּמְשַׁתְּחוּיִן לַחֲמָה וּמְעוֹרְרִין בְּזַה פְּעִסוֹ ית' לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל פְּשָׁהֵי בְּחוֹרֵב וְהַקְּדִימוֹ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע זְכוֹ לְשַׁנֵּי פְּתָרִים כְּדַאֲתָא בְּמִסְכַּת שְׂבַת וּבְשַׁעַה שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגְל שְׁמוֹ פְּתָרִיהוֹן בְּרֵאשִׁיָּהוֹן וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ וְלֵהֲכִי קִפִּיד רַחֲמָנָא בְּשַׁעַה שֶׁאָמַר לוֹ לְמַשָּׁה לָּךְ רַד הַזְּכִיר לוֹ הַהִשְׁתַּחֲוָּאָה בְּרֵאשׁ דְּכַתִּיב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל וּבְשַׁעַת סְפוּר הַמַּעֲשֶׂה לֹא הַזְּכִיר הַפְּתוּב הַהִשְׁתַּחֲוָּאָה פְּלָל כִּי אִם הָאֲמִירָה וְהַזְּבִיחַ מִשׁוּם דְּעֵיקַר קִפִּידָא הֵיךְ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ בְּהַשְׁתַּחֲוָּאָה כִּינּוּן דְּכַתְרֵי כְּבוֹדָם הֵיךְ בְּרֵאשִׁיָּהוֹן הַמִּירוֹ כְּבוֹד פְּתָרִיהוֹן בְּאַלְהִים תַּחֲרִים וְתַדַּע שֶׁכֵּן הוּא דְּלֵהֲכִי מִיַּד אַחַר מַעֲשֶׂה הָעֶגְל גְּזַר עֲלֵיהֶם הוּא ית' פְּוֹרְעֵנִיּוֹת זוֹ שִׁיּוֹרִידוֹ פְּתָרִיהוֹן מְעַלְיָהֶם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַתָּה הוֹרֵד עֲדֶיךָ מִעֲלֶיךָ וְכַתִּיב וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָיִם מִהַר חוֹרֵב כִּי בְּמָה שֶׁחֲטָאוּ לְקוֹ וּמִהָאֵי טַעְמָא אִינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ לֹא שְׁתוּ אִישׁ עֲדָיו עֲלָיו כִּי הֵיךְ מִתְאַבְּלִי בְּמָה שֶׁחֲטָאוּ אֵלָּא שֶׁעָלָה עַל דְּעַתָּן לְהַחֲזִירָן עֲלֵיהֶן כַּאֲשֶׁר יִתְמָו יְמֵי אַבְלוּתָן וְהוּא ית' גְּזַר עֲלֵיהֶן לְהוֹרִידָן לְגַמְרֵי עוֹלָמִית.

וְנִרְאָה דְּהֵינּוּ הָא דְּכַתִּיב בְּסִפְרֵי תִּילִים ק"ו יַעֲשׂוּ עֶגְלָא בְּחוֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְמִסְכָּה וַיִּמְרִיּוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲנֹכֵל עֲשׂוֹב לֹא הַזְּכִיר הַפְּתוּב אֵלָּא הַהִשְׁתַּחֲוָּאָה לְחַוְדָא לְפִי שֶׁהִיא הֵיךְ עֵיקַר קִפִּידָא כְּדָפִי וְלֵהֲכִי הַזְּכִיר בְּרִישָׁא דְקָרָא יַעֲשׂוּ עֶגְלָא בְּחוֹרֵב וְלֹא נִקְטַי יַעֲשׂוּ עֶגְלָא סְתָמָא בְּחוֹרֵב דֵּיִיקָא כִּי בְּחוֹרֵב זְכוֹ יִשְׂרָאֵל לְאוֹתָן שְׁנֵי פְּתָרִים כַּמ"ש אֶת עֲדָיִם מִהַר חוֹרֵב וְאָמְרוּ חַו"ל בְּחוֹרֵב טַעְנוּ וּבְחוֹרֵב פָּרְקוּ וּלְכַף קָאָמַר יַעֲשׂוּ עֶגְלָא בְּחוֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְמִסְכָּה לֹאמַר לָךְ שֶׁעֵיקַר הַתַּרְעוּנָת הֵיךְ מֵהַ שְׁהֵי מְשַׁתְּחוּיִם לְמִסְכָּה וְכַתְרִיהוֹן שֶׁזְכוּ לְהוֹן בְּחוֹרֵב הֵיךְ אִזְ בְּרֵאשִׁיָּהוֹן וְהֵיךְ מְזִיקִין טוֹבָתָן לְאַלְהִים אֲחֵרִים וְהֵינּוּ דַּכְת"ב בְּסִיפֵי דְקָרָא וַיִּמְרִיּוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר כְּבוֹדָם הֵינּוּ פְּתָרִים כִּי הַפְּתֵר הוּא הַכְּבוֹד כַּמ"ש הַפְּתֵר וְהַכְּבוֹד לְחַי עוֹלָמִים וְלֵהֲכִי פְּתִיב כְּבוֹד חַכְמַיִם יִנְחָלוּ רְמִז לְמָה שֶׁאָמְרוּ צְדִיקִים יוֹשְׁבִים בַּעֲבֵ"ב וְעַטְרוֹתֶיהוֹן בְּרֵאשִׁיָּהוֹן וְהִיא כְּבוֹדָם וְכִינּוּן שְׁהֵי מְשַׁתְּחוּיִם לְעֶגְלָא בְּכַתְרִיהוֹן הַמִּירוֹ אֶת כְּבוֹד פְּתָרִיהוֹן בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכַל עֲשׂוֹב לְכַף חֲשַׁב בַּלְעָם שַׁע"י זְכוֹרָן מַעֲשֶׂה הָעֶגְל יַעוֹרֵר אַפּוֹ ית' פֶּשֶׁם שֶׁהוּא ית' מְעוֹרֵר אַפּוֹ בְּשַׁעַה שֶׁרוּאָה הַמְּלָכִים עַפּו"ם מְשַׁתְּחוּיִם לַחֲמָה בְּכַתְרִיהוֹן.

וְשָׂמָא לְכֹף יְהִיב סִימְנָא לְכַעְסוּ יִתְבְּרֵךְ כִּי חִינּוּרָא פְּרַבְלָתָא דְתַרְנַגּוּלָא מְשׁוּם דְכַרְבְּלָתִינָה
הֵינּוּ כְתָרִינָה וְתַפְאָרְתוֹ וְלֵהֲכִי קְאָמַר לִישְׁתַּמִּיטְתִּינָה לְכַרְבְּלָתִינָה אִי אִית לִיה וְכוּ' כְּדַאיִתָּא
בְּפִרְק בְּתַרְא דְעִירוּבִין כְּלוּמַר לִישְׁתַּמִּיטְתִּינָה לְכְתָרִינָה אִי אִית לִיה וְהוּא רְמָז עַל כַּעְסוּ ית'
שְׂהוּא בְּשִׁבִיל הַכְּתָרִים שְׂמַנְיַחִין הַמְּלָכִים בְּרֵאשִׁינָה וּמְשַׁתְּחִוִין לַחֲמָה.

וּלְכֹף נִרְאָה כְּמִין לְקוּי בְּכְתָרָא דְתַרְנַגּוּלָא: לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגְל וְכוּ' פִירֵשׁ"י ו"ל
שְׂלֹא הָיָה רְאוּי לְהַתְּגַבֵּר יְצָרָם עֲלֵיהֶן אֱלֹא גִזְרֵת מְלָךְ הָיְתָה לְשַׁלּוֹט בָּם כְּדִי לִיתֵן פְּתָרוֹן
פֶּה וְכוּ' תִּימָא וְהָא כְּתִיב מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת וְהַטּוֹב שֶׁהַבְּחִירָה נְתוּנָה בְּיַד הָאָדָם
לְהִיּוֹת צַדִּיק אֹו רָשָׁע וְלֹא שְׂיִינָה לְמִימַר שְׂיִגְזוֹר הוּא ית' שְׂיִשְׁלֹט יְצָרוֹ בְּאָדָם וְהָא דְכְּתִיב
וְאֲנִי אֶקְשָׁה אֶת לֵב פְּרָעָה וְגַבִּי סִיחֹון כִּי הִקְשָׁה ה' אֱלֹהֵיהָ אֶת רוּחֹו כְּבָר פִּירְשׁוּ בְּזָה חֲזו"ל
כְּמָה פִּירוּשִׁים וְנִרְאָה לְפִי שְׂאֲמָרוֹ חֲזו"ל יְצָרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְּקָשׁ
לְהַמִּיתוֹ אֶלְמָלָא הַקַּב"ה עוֹנְרוֹ אֵינּוּ יָכוֹל שְׂנַאֲמַר צוֹפֵה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקָשׁ לְהַמִּיתוֹ ה'
לֹא יַעֲזֹבּוּ בְּיָדוֹ וְכִינּוֹן דְּכְתִיב צוֹפֵה רָשָׁע לְצַדִּיק מִשְׁמַע קִצְת דְּלָאוּ כָּל אָדָם זוֹכֵה שְׂיִהְיָה
הוּא יִתְבְּרֵךְ בְּעֲזָרוֹ לְהַצִּילוֹ מִיְצָרוֹ אֱלֹא אִם כֵּן הוּא צַדִּיק וְכֹא לְטָהָר אֲז מְסִייעִין אוֹתוֹ
וּלְכֹף קְאָמַר שְׂלֹא הָיָה יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה כִינּוֹן דְּכְתִיב בְּהוּ מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכַבֵּם
זֶה וְגו' אֶלְמָא דְצַדִּיקִים הָיָה אִם כֵּן הָיָה מִן הָרְאוּי שְׂיִהְיָה הוּא יִתְבְּרֵךְ בְּעֲזָרָם לְהַצִּילֵם
מֵאוֹתוֹ מַעֲתָה וְכֵן בְּדוֹד אֱלֹא כְּדִי לִיתֵן פְּתָחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה הֵנִי חָם הַקַּב"ה עַל דְּרָךְ
מְנַהֵג הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה בְּעֲזָרָתָם וְנִרְאָה הֵינּוּ הָא דְקַתְּנִי לְקַמֵּן שְׂאֲמַר לְהוּ מְשָׁה לִישְׂרָאֵל
כְּפוּיִי טוֹבָה בְּשַׁעֲה שְׂאֲמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכַבֵּם זֶה לְהֵם לִירְאָה
הָיָה לְהֵם לֹמַר תֵּן אֶתָּה וְהֵלֵא הַכֹּל בְּיַדִּי שְׁמַיִם חוּץ מִירְאָת שְׁמַיִם אֱלֹא כְּלוּמַר שְׂהָיָה לְהוּ
לֹמַר הָיָה עוֹזֵר לָנוּ לְהַתְּגַבֵּר עַל יְצָרָנוּ אֱלֹא לְפִי שְׂהָיָה כְּפוּיִי טוֹבָה שְׂלֹא הָיָה נְחָשֵׁב
בְּעִינֵיהֶם עֲזָרָתוֹ יִתְבְּרֵךְ לְכָלוּם וּא"ת כִּינּוֹן דִּישְׂרָאֵל לֹא הָיָה רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה א"כ
אֲמַאי חֲזָרוּ וְחֻטְאוֹ בְּמַרְגְּלִים וּ"ל דְּאֲחַר שְׂנַתְּגַבֵּר עֲלֵיהֶם יְצָרָם בְּמַעֲשֵׂה הָעֶגְל שׁוֹב לֹא
הָיָה הִיכְוֹלָת בְּיָדָם לְהַתְּגַבֵּר נִגְדוּ כֹּף שְׂפָה הוּא דְרָכּוֹ שֶׁל הִיצָה"ר שְׂכָל הַשׁוֹמֵעַ לוֹ הוּא
הוֹלֵךְ וּמִתְּגַבֵּר עָלָיו: אֱלֹא לִיתֵן פְּתָחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה שְׂלֹא יֵאמַר הַחוּטָא לֹא אֲשׁוּב
שְׂלֹא יְקַבְּלֵנִי קִצְת תִּימָא וְהֵלֵא כָּל הַנְּבִיאִים כֹּלֵן הַזְּהִירוּ עַל הַתְּשׁוּבָה וְכַבֵּר הַבְּטִיחַ
הַתּוֹרָה שְׂסוּף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוּף גְּלוּתָן וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין שְׂנַאֲמַר וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ
עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים וְגו' וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֵיךָ וְשָׁב ה' אֱלֹהֵיךָ וְגו' א"כ אֵין לָךְ פְּתָחוֹן פֶּה
גְּדוֹל מְזָה וְהֵיאֵךְ מְצִי לְמִימַר שְׂמָא לֹא יְקַבְּלֵנִי: שְׂהַקִּים עוֹלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה נִרְאָה מְדֻלָּא
כְּתִיב הַקִּים עַל אֱלֹא הוּקַם עַל מְשַׁמַּע עַל יְדֵי אַחַר רְמָז הוּא לְהָא דְקְאָמַר שְׂלֹא הָיָה דוֹד
רְאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה אֱלֹא דְגִזְרֵת מְלָךְ הָיְתָה שְׂיִשְׁלֹט בּוֹ יְצָרוֹ כְּדִי לִיתֵן פְּתָחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי
תְּשׁוּבָה לְכֹף נִקְט קְרָא הוּקַם עַל כְּלוּמַר נֵאֻם הַגְּבָר שְׁעַל יָדוֹ הוּקַם עוֹלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה: כָּל
הָעוֹשֵׂה מְצָנָה אַחַת בַּעַ"ז וְכוּ' נִרְאָה דְּבַצְדָּקָה אֵיירִי דְסִתָּם מְצָנָה הֵינּוּ צְדָקָה כְּדַאיִתָּא
בְּמִדְרָשׁ רַבָּה כָּל עֲמָא יְפִלְגוּן מְצָנָה כְּמוֹ שְׂפִירְשִׁתִּי לְעִיל וְאִיתָא נְמִי בַב"ר דְּאָמַר לָהּ הֵיא
גְּבָרָא לְאַתְּמִינָה לְמָה אֶת לֹא מוֹבְלִית לִי לְשִׁכְנָתִי דְרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי דְאָנָא שְׂמַע דְּהוּא
עֲבִיד מְצָנָה וְהֵינּוּ צְדָקָה כְּדִמְשַׁמַּע הָהֵם בְּהִדְיָא וְנִקְט מְצָנָה אַחַת כְּלוּ' אֲפִי לֹא עָשָׂה צְדָקָה
אֱלֹא פַעַם אַחַת וְכֵן מְשַׁמַּע דְּקָרָא דְנִהְלָךְ לְפָנֶיהָ צְדָקָה בְּצְדָקָה אֵיירִי דְרִישָׁא דְהוּא קְרָא
הֵלֵא פְרוֹס לְרַעֲב לְחֻמָּה וְעַנְיִים מְרוּדִים תְּבִיא בֵּית וְגו' וּמִדְּכְתִיב וְהֵלֵךְ לְפָנֶיהָ לְשׁוֹן יְחִיד
מְשַׁמַּע אֲפִי מְצָנָה אַחַת וְכָל הָעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת הֵינּוּ עֲרִיּוֹת דְסִתָּם עֲבִירָה דְנִקְט ש"ס

עֲרִיֹת הַיָּא כְּדַאִתָּא כַּפ"ק דְּרַאשׁ הַשְּׁנָה פּוֹשְׁעֵי עֲכו"ם בְּגוֹפֵן אָמַר רַב בְּעֵבְרָה וְכָתְבוּ הַתּוֹס' שֶׁם בְּעֵבְרָה בְּעֲרִיֹת שְׁפָן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְוַנְהָר עֲלֵיו וְכוּן מִשְׁמַע דְּקִרְא דְיִלְפָתוּ אַרְחוֹת דְּרַפֵּם בְּדוֹר הַמַּבּוּל אֵיִרֵי שְׁנַעְנְוֵשׁוּ בְּשָׁבִיל עֲרִיֹת בְּרִישָׁא דְקִרְא כְּתִיב בְּעַת: לְהִיֹּת עִמָּה לְעוֹה"ב עוֹד נִרְאָה שְׁלֵא רְצָה אֲפִילוּ לִיְחַד לְהִיֹּת עִמָּה בְּחֶדֶר אֶחָד וְכוֹנְנָתָה הִיֹּתָה לְחֻבְקוֹ וְלִנְשָׁקוֹ: וְהָא כְּתִיב פְּרִשְׁת יְבָמוֹת וּפְרִשְׁת נְחֻלוֹת וְאֵע"ג דְּבַתֵּר דְּחֻטְאוֹ אָמְרוּ מִכָּל מְקוֹם הַתּוֹרָה הִיֹּתָה קְדוּמָה אֲלֵפִים שְׁנַיִם קוֹדֵם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם וּמְסִיק דְכָל הַתּוֹרָה בְּנֹלָה נְמִי עַל תְּנַאי כְּתוּבָה שְׁהָרִי אִם לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה הָיָה מְחַזֵּיר אֶת הָעוֹלָם לְתוֹהוֹ וְבוֹהוֹ נִמְצָא שְׁלֵא הָיָה מְקוֹם לְתוֹרָה וּמִצְוֹת וְא"כ ע"כ עַל תְּנַאי הִיֹּתָה כְּתוּבָה: מֵאֵי דְכְּתִיב וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בּוֹקֵר יוֹם הַשְּׁשִׁי וְכו' ה"א דְּהַשְּׁשִׁי קָא דְרִישׁ וְדַבְרֵי תּוֹרָה כְּפִטְיִשׁ יִכְרָצֵן סְלַע הוּ וְנִרְאָה לְפִי שְׁאָמְרוּ חו"ל דְּשִׁשְׁת יְמֵי בְּרַאשִׁית הֵן נִגְדַּ שִׁית אֲלֵפֵי שְׁנַיִן הֵנָּה עֲלֵמָא וַיּוֹם שְׁבִיעִי הוּא נִגְדַּ עַה"ב שְׁפָנְלוֹ שְׁבַת וּלְכַהֲוֹסִיף ה"א לְמַלְאוֹת אֶת הַשָּׁם הַגְּדוֹל דְיוֹם הַשְּׁשִׁי נִיְכְּלוֹ הַשְּׁמַיִם ר"ת יְדו"ד חֻצֵי הַשָּׁם דְּהֵיִנוּ י"ה נְרַמְזוּ בְּגַמְר מַעֲשֵׂה שִׁשְׁת יְמֵי בְּרַאשִׁית שְׁהֵן נִגְדַּ הַעַה"ז שְׁהוּא שִׁית אֲלֵפֵי שְׁנַיִן רְמָזוּ הוּא שְׁבַע"ז לֹא יְהִיָּה שְׁמוֹ ית' שְׁלֵם שְׁנַאֲמַר כִּי יָד עַל פֶּס י"ה וּלְכַהֲ אֶסוּר לְהַגּוֹת שֵׁם יְדו"ד בְּאוֹתֵיֹתָיו כִּי אִם חֻצֵי הַשָּׁם דְּהֵיִנוּ י"ה עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁהוּא נִגְדַּ עֵילָם הַבָּא אֶז יִתְמַלֵּא שְׁמוֹ ית' מִיָּד בְּתַחֲלִילַת אֲלָף הַשְּׁבִיעִי וּלְכַהֲ נְרַמְזוּ ו"ה בְּנִיְכְּלוֹ הַשְּׁמַיִם לְהַשְׁלִים אוֹתֵיֹת י"ה שְׁל יוֹם הַשְּׁשִׁי לְהוֹדִיעַ כִּי אֶז יְהִיָּה שְׁמוֹ ית' שְׁלֵם בְּמִלּוּאוֹ.

וְנִרְאָה דְמַהֲאֵי טַעְמָא נוֹהֲגִין לְהַתְחִיל יוֹם הַשְּׁשִׁי נִיְכְּלוֹ הַשְּׁמַיִם בְּשַׁעַת קְדוּשׁ בְּשַׁבַּת וְאִין מַתְחִילִין נִיְכְּלוֹ הַשְּׁמַיִם לְפִי שְׁחֵיב אָדָם לְזַפּוֹר בְּשַׁעַת קְדוּשׁ הַיּוֹם בְּיוֹם שְׁפָנְלוֹ שְׁבַת דְּהֵיִנוּ בַעוּה"ב וּלְהַכִּי מְקַדְּשִׁין עַל הַיִּין רְמָזוּ לְשֹׁכֵר הַעוּה"ב שְׁהוּא יִין רִיחְנֵי יִין הַמְּשֻׁנָּמַר בְּעֵנְבֵי מַשְׁשֶׁת יְמֵי בְּרַאשִׁית וּלְהַכִּי אֶסוּר לְקַדְּשׁ עַל הַיִּין מְגוֹלָה אֲפִי' בְּזַמַּן הַזֶּה דְלִיכָא סַפְנָתָא לְפִי שְׁיִין הַמְּשֻׁנָּמַר טְמִיר וּגְנִיזוּ הוּא כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר עֵין לֹא רְאִתָּה וְאֵחֻ"ל זֶה יִין הַמְּשֻׁנָּמַר וּלְכַהֲ מַתְחִילִין יוֹם הַשְּׁשִׁי נִיְכְּלוֹ הַשְּׁמַיִם שְׁצָרִיף הָאָדָם לְהַעֲלוֹת אֶז בְּמַחְשְׁבָתוֹ שְׁבַע"ב בְּיוֹם שְׁפָנְלוֹ שְׁבַת יְהִיָּה שְׁמוֹ הַגְּדוֹל שְׁלֵם בְּמִלּוּאוֹ: שְׁרִשָּׁה יְמִים אֶסוּר לְשִׂאת וּלְתַת עִמָּהוֹן בְּרִישׁ פִּירְקִין כְּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם רַבִּינוּ תָּם ו"ל דְּדוֹקָא בְּמִיָּדֵי דְתַקְרוּבַת עֲכו"ם אֵיִרֵי וְלֹא אֵיִרֵי כָּל בְּלַקְנוֹת אֲלֵא בְּלַמְכוּר וּלְשִׂאת וּלְתַת הַכִּי פִירוּשׁוֹ לְשִׂאת מִהוֹן הַמְּעוֹת וּלְתַת לְהוֹן מִיָּדֵי דְתַקְרוּבַת וְכו' וְזֶה דוֹסַק דְסַתָּם מַשָּׂא וּמַתָּן בֵּין בְּמַקְחָ בֵּין בְּמַמְכָר אֵיִרֵי גַם מֵהַ שְׁפִירִשׁ דְּמַשׁוּם הַרְוֹנְחָה דְנִקְטָט ש"ס לְקַמְן הֵיִנוּ שְׁיִהִיָּה לוֹ בְּהַמּוֹת רַבּוֹת בְּרִיֹּת לֹא מִשְׁמַע כֵּן מְדַנְקָט ש"ס בְּתַר הַכִּי לִישְׁנָא דְהָא קָא מְרַנּוּחַ לִיָּה דוּמְיָא דְלְקַמְן גַּבִּי לְהַשְׁאִילָן וּלְהַלּוּוֹתָן דְנִקְטָט נְמִי הָאֵי לִישְׁנָא מִשְׁמַע דְחַד מְלַתָּא נִיְהִיָּה וּלְקַמְן נְמִי גַבִּי הָא דְקַתְנֵי אֲבָל לֹא לּוֹקְחִין מִהוֹן כְּתְבוּ הַתּוֹ' דְלִפְנֵי ר"ת לּוֹקְחִין הֵיִנוּ קַבְּלַת דוֹרוֹן דוֹסַק גְּדוֹל הוּא וְלֹא הָנִי דוּמְיָא דְרִישָׁא דְקַתְנֵי מוֹכְרִין לְהֵם מִיָּהוּ הֵרָא"ש ו"ל כְּתַב דְּאֲפִשֵׁר דְר"ת מוֹדָה בְּדַבְרֵי שְׁאִין מְתַקְנִים דְאִין לּוֹקְחִין מִהוֹן לְכַהֲ נִרְאָה דְלְשִׂאת וּלְתַת בֵּין בְּמַקְחָ בֵּין בְּמַמְכָר אֵיִרֵי וּמֵהַ שְׁהַקְשָׁה דֹא"כ אֲמַאי קְאָמַר נְפָקָא מִנְּיָה דְאִית לִיָּה בְּהַמָּה לְדִידִיָּה וְלֹא קְאָמַר נְפָקָא מִנְּיָה לְמִיָּדֵי דְלֹאֹ תַקְרוּבַת וְעוֹד דְאִי בְּמַקְחָ נְמִי אֵיִרֵי הֵיִאָף בְּעֵי לְמִיָּמַר דְטַעְמָא מַשׁוּם וּלְפָנֵי עוֹר דְבְּמַקְחָ מֵאֵי לְפָנֵי פוֹר אֵיכָא י"ל דְתַקְרוּבַת עֲכו"ם שְׁיִיף בְּכָל דְבַר שְׁפַעוֹלָם אֲפִי' בְּמַעוֹת וּכְסוֹת וְכָלִים שְׁמַנְיָחִין אוֹתָן לְפָנֵי הָעֲכו"ם וְהָנִי תַקְרוּבַת כְּדַמְשַׁע מְדַבְרֵי הֵרַמְב"ם ו"ל כַּפ"ז מֵהַלְכוֹת עֲכו"ם שְׁכַתְבַּת הַמוֹצָא כְּסוֹת וְכָלִים וּמַעוֹת

בראש עובדי כוכבים וכו' בד"א בזמן שמצאן חוץ למקום עבודתו אבל אם מצאן בפנים בין דרך פבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור וכתב שם בכ"מ ובב"י דס"ל דכל הנמצא לפנים מן הקלקין שהוא מקום עבודתה ודאי שלא הכניסוהו שם אלא לתקרובת או לתשמיש משמע דכל מידי חזיא לתקרובת נאפ"י מעות וכן פירש"י ז"ל לקמן בפירקין דבמעוהו שיניך תקרובת גבי הא דקאמר אב"י ה"ג לא חשו להן חכמים משום דמי עפוי"ם ולהכי מקח נמי אסור אפי' לטעמ' דלפני עור דחיישינן שמה דעתו לעשות תקרובת במעוהו עאמ"ן והכי קמיבעיא להו משום הרנוחה אסרו מקח וממכר בכל דבר שבעולם או דלמא משום רנוחה ליתא במשא ומתן אלא משום לפני עור אסרו מקח וממכר בכל דבר שיניך תקרובת ואית ביה משום לפני עור ונ"מ דאית ליה בהמה לדידיה אי מצוי למפוך לו בהמה אחריתי דמשום רנוחה איתא ומשום לפני עור ליתא ונקט בהמה משום דעיקר תקרובת עפוי"ם בהמה היא: ערב יו"ט האחרון של חג פירש"י ז"ל מפני שהוא יום השלמת קרבנות החג דמה"ט יום שמחה הוא ומרבין בו בשחיטת חולין וכן י"ד ניסן יום שמחה הוא משום פסחים ומרבין בו בשחיטת חולין: ושואלין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום משמע דוקא לפני הפסח ומשום קרבן אי נמי משום דבפסח נפיש דיני טובא אבל לפני שבועות וסוכות לא ובפר"ק דמגילה קאמר רבי יהושע בן לוי פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום ופריך מאי איירא פורים אפילו יום טוב נמי דתניא משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג ברחג ומשני פורים איצטריכא ליה מהו דתימא נגזר משום דרבה קמ"ל וכתבו החוספות נראה דהכי פריך מאי איירא פורים דאין דורשין בו מקודם לכן שלשים יום דמש"ה צריך לדרוש בו ביום אפי' בי"ט דדרשין שלשים יום לפניו אפילו הכי דורשין בו ביום דתניא וכו' ודבריהם תמוהים דהא לאו מפסח לחודא פריך אלא מקולהו ימים טובי' אע"ג דבעצ' ובחג נמי אין דרשין בהן מקודם לכן שלשים יום לכך נראה דהכי פריך מאי איירא פורים שחל להיות בשבת דכיון דאסור לקרות את המגילה שכתוב בה ענינו של יום מדרבה פשוט הוא דצריך מיהא לדרוש בענינו של יום כדי לזכור את הנס מדכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים אפילו יום טוב שקורין בתורה ענינו של יום נמי דורשין בענינו של יום דתניא משה תיקן להם לישראל וכו' ותו מאי איירא פורים דכתיב ביה זכירה בהדא והימים האלה נזכרים ונעשים אפילו יום טוב דלא כתיב ביה נמי דתניא וכו': האי מיבעי ליה למעוטי טריפה בסמוך פתבו התוס' דפריך הכי משום דמפל חזי משמע טפי למעוטי טריפה דמשמע בריא ולא טרפה אבל מחוסר אבר בריא גמור הוא וקשה דאם כן למסקנא אמאי יליף מחוסר אבר מקרא דמפל חזי וטרפה מאתה ולא יליף להו איפכא כיון דמסתבר טפי לכך נראה דהא דמעטין טרפה מפל חזי מריבויא בעלמא ממעטין לה וכן פירש רש"י ז"ל בפירק רבי ישמעאל ודא דפריך האי מיבעי ליה למעוטי טרפה היינו משום דטרפה מסתבר טפי למעוטי להקרבא ממחוסר אבר כיון דאשכחן גבי ישראל דטרפה אסורה להו אפילו להדיוט ומחוסר אבר שרי ליה להדיוט. ולפי זה צריך לומר דלהכי איצטריך למיכתב מפל חזי למחוסר אבר ולא יליף ליה נתי מאתה משום דמסתבר טפי למעוטי טרפה מאתה כיון דאסירא אפי' להדיוט כדפירשתי:

דף ו' ודלמא נח גופייה טרפה הנה כתבו התוספית דעל פרוקא לא הנהירו אלא מטרפות הגלוי וניקור דטרפות שבסתר לא הנה יכול להבחין ודבריהם תמוהים דא"כ למאן דאמר טרפה אינה יולדת ונפקא ליה טריפה מלהחיות זרע היא אזהר רחמנא לנח שלא שול מאותן שילדות פדי לחי ת זרע על הארץ ולא טרפות הא אפתי איפא למיחש שמא שול מן הטרפות שבסתר פיון שלא הנה יכול להבחין ולא תקיים זרע על הארץ.

לכה נראה דדורות הראשונים ודאי היו יכולים להבחין בבהמה בחייה אם טרפה היא אם לאו דאפילו בדורות האחרונים יכולים היו להבחין כמ"ש בספר חסידים ובתשב"ץ שיש כמה סימנים ונסיונות שיכולין לידע בבהמה בחייה אם טרפה היא אם לאו וכ"ש נח שהנה נביא וחקם גדול ובקי בכל הנבראים אשר תחת השמים והא דאיצטריך למיכתב מן הבקר להוציא את הטרפה אע"ג דליפא מידי דלישראל שרי ולעפ"ם אסור יש לומר כמ"ש התוספות לעילי דהנה אמינא דבני נח משתרו והפתוב בא לאסור לישאל וכו': אי מאת' הנה אמינא לצונותא בעלמא וכו' תימה דמאי איצטריך למימר הכי הנה ליה לשנויי בקצרה דאיצטריך ליה להחיות זרע לאפוקי זקן וסריס דלא וי"ל דהשתא דנפקא ליה טרפה מאתה בדומין לה זקן וסריס שאין מולידין נמי איפא למישמע מיניה דנח ראוי להוליד הנה והיינו דפריה השתא דנפקא ליה מאתה להחיות זרע למה לי לזקן וסריס דהא זקן וסריס נמי שמעינן מיניה דהי מנייהו מפקת ומשני דאי לאו להחיות זרע לא הנה דרשינן אתה בדומין לה אלא הנה דרשינן ליה להיות אתה לצונותא בעלמא ואפ' זקן וסריס ומיהו טריפה הנה ממעטינן מיניה שלא תמות ובטל הצונותא דאפ' למ"ד דאית ליה טריפה חיה מ"מ איפא למיחש בה דאינה מתקיים כל כף כדמשמע בפרק אלו טרפות דקאמר והלוא הרבה מתקיימות שתים שלש שנים קמ"ל להחיות זרע מיהו מפירש"י ו"ל בפ' ר' ישמעאל לא משמע פן שכתב שם להחיות זרע למה לי הא אימעוט טריפה וכאשר פירשתי פן נראה עיקר: ודלמא נח גופייה טרפה הנה אין לפרש דהכי פריה ודלמא נח גופייה טרפה הנה ואזהר ליה רחמנא דליעניל טרפה ומנא לן למעוטי טריפה דא"כ מאי פריה דלמא אין הכי נמי טריפה שריא אלא צ"ל דפריה ודלמא נח גופייה טרפה הנה הלכך לא נפקא ק מאתה למעוטי טריפה ואתי מפל החי למעוטי וכן פירש"י ו"ל בפרק ר' ישמעאל ותימא דא"כ צ"ל דבעי למימר דאתה אתיא לשום דרשה וא"כ מאי משני ליה אי ס"ד דנח טרפה הנה אמר ליה רחמנא פנותה עניל שלמין לא תעניל הא בעי למימר דאתה אתיא לדרשא אחרייתא ולא ילפינן מיניה פנותה עניל: איבעיא להו שלשה ימים הן ואידיהן תימא דמאי קמיבעיא להו אי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אידיהן שני ימים וכי תימא דאפתי הנה מיבעיא לה אי הנה איירי בכלל פשיטא דלא כו' כמ"ש התוס' בסמוך.

ועוד דבסמוך קאמר אליבא דר' ישמעאל לא קמיבעיא להו וכו' וקשה פיון דר' ישמעאל ורבנן פליגי בהדדי מסתמא הווי שלשה ימים דרבנן דומיא דשלשה ימים דר' ישמעאל הן בלא אידיהן דמהיכא תיתי לחלק בין הלשונות ונראה לפרש דאע"ג דפשטא דמתני' הן בלא אידיהן משמע אפ"ה קמיבעיא להו או הן ואידיהן קאמר משום דאי הן בלא אידיהן א"כ עיקר חסר מן הספר דהא דאסור לשאת ולתת ביום איד של עפ"ם גופייה לא פתיבא באורייתא אלא דרבנן הוא דאסרי ליה וא"כ אמאי לא קתני עיקר מלתא דהנה ליה למיתני דיום אידיהן ושלשה ימים לפניהן אסור לשאת וכו' לכה מספקא להו אי

מתני' עיקר מילתא נמי קתני דהו ואידיהו קאמר אי לא והשתא אתי שפיר דלא בעי למיתני לפני אידיהו שני ימים משום דעיקר מילתא נמי קתני.

ואתי נמי שפיר הא דקאמר אליבא דר' ישמעאל לא קמיבעיא להו משום דר' ישמעאל לא קשיא כלל אמאי לא קתני עיקר מילתא דאיהו לא אתי אלא לאפלוגי את"ק דאמר לפני אידיהו אסור וקאמר איהו דשלישה לפנייהם ושלשה לאחרייהם אסור אבל ת"ק דאתי לאשמעינו דינא דאידיהו דוחק הוא למימר דלא קתני עיקרא דדינא לכך מספקא להו אי הו ואידיהו קאמר.

ולפי מה שפירשתי רב אשי דייק בסמוך מדלא קתני אידיהו של עפ"ם ג' ימים לפנייהם י"ל דהכי דייק אם איתא דעיקר מילתא נמי קתני אמאי פתח בלפני אידיהו ולא פתח בעיקרא דמילתא דהכי אורחא דש"ס אלא ודאי תנא אכל שפ"ן סמוך: ואפילו הדבר המתקנים נשא ונתן מותר כתבו התוס' דלפני הקונטרס קשה וי"ל דמתני' לשאת ולתת סתמא קתני לכך בין מקח בין ממכר במשמע מיהו היכא דמוכח דאיניו בממכר לחודא שייך נמי שפיר למיתני נשא ונתן דאטו המוכר דבר לחבירו לא שייך למימר דנשא ונתן עמו: אבל לשאול מהו דמעוטי קממעט להו לעפ"ם וכו' ואידי דקתני לשאול מהו קתני נמי להשאילן וכן צ"ל בכוילהו.

ועוד נראה דאי קתני לשאת ולתת משום דקא חשיבא בין לטעמא דלפני עור בין לטעמא דרנוחא דזימניו קא מרנוח ממש במשא ומתן אבל להשאילן אימא לא ואי תני להשאילן משום דקא חשיבא דזימניו דקא מתקלקל קצת מחמת מלאכתו ולא קא מהדר ליה במה דאשאליה אבל להלוותן אימא לא ואי תני להלוותן משום דחשיבא דלית ליה גבי ישראל מידי וקא מלוג ליה משלו חנם אבל לפורעון מימר אמר מאי קעביד לי שלי קא מהדר אימא לא קמ"ל: דף ז' הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר טעמא נראה משום דספיקא דדינא הוא דמאי חזית דאזלת בתר הך זיל בתר אידהו ואשמעינו דאע"ג דאותו חכם שטיהר גדול מאידך בחכמה ובמגן אפ"ה הוי ספקא דדינא דלא אמר רחמנא אחרי רבים להטות אלא היכא דשקלי וטרי בהדי הדדי אבל היכא דלא שקלי וטרי בהדדי לא דקימא לן שלשה דייגים שאמרו שנים מהו זכאי או חייב ואחד אומר איני יודע יוסיפו דייגיו דכיון דלא אמר דעתיה כמאן דליתא דמי דאיכא למימר אלו הנה ידע דלמא הנה מחזירו והכא נמי כיון דלא שקלי וטרי בהדדי לא אזלינן בתר רובא דאיכא למימר אלו הנה שקיל וטרי בהדיה דלמא הנה מודי ליה דטמא הוא.

והרא"ש ז"ל פתב בשם ר"י דטעמא משום דכיון דכבר אסרו הראשון ושניה חתיכה דאיסורא אין לו לסמוך על אחר שיתירנו לו: לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור פתבו התוס' כיון דהו בלא אידיהו קתני הא דשמואל אתי לאשמעי' דיום אליל חשיב יום איד לאסור כשאר יום אידם והא דאשמעי' הכי אליבא דר' ישמעאל דוקא ולא קאמר סתמא דיום אליל אסור כשאר יום אידם אליבא דכ"ע משום דלרבנן יום אליל לא הוי כשאר יום אידם דלמזן תנו בהדיא ואלו אידיהו של עפ"ם קלנדא וסטרניא וכו' ולא קחשיב יום אליל משמע דדוקא הנה דחשיבי להו ומקריבין בהו זבחים לכך ג' ימים לפנייהם אסורים אבל יום אליל דלא מקריבין ביה לא אבל לדברי ר' ישמעאל דייק שפיר דכיון דאוסר גם לאחריהו ע"כ ס"ל דטעמא לאו משום הקרבה הוא דלא היו מקריבים אלא

ביום אידם ונהי דשלישה ימים לפניהם העפום מחזיר אחריה מ"מ לאחריהם לא שינה טעמא דהקרבא פלל וצ"ל דאית ליה לר' ישמעאל דבכל יום איד אורחיה דעפום הוא להיות שגור בפיו שם עפום שלשה ימים לפני האיד ושלשה ימים לאחר האיד ולא משום הקרבא הוא א"כ יום אליל נמי לדידה אסור פשאר יום אידם אע"ג דאין מקריבין בו פיון דאורחיה פה הוא לזפור בעפום ג' ימים לפני האיד וג' ימים לאחריו ועוד נראה דהיינו דנקט ר' ישמעאל סתמא שלישה לפניהם ושלשה לאחריהם אסור ולא קאמר שלישה לפני אידהו ושלשה לאחר אידהו אסור פדנקטי רבנו קמאי ורבנו בתראי אלא ודאי ר' ישמעאל לאו באידהו דרבנו דוקא קאמר דאידהו דרבנו היינו קלנדא וסטריניא וכו' ואיהו ביום אליל נמי איירי: דכתיב ה' אלהים אתה החלות וגו' נראה דלכה יסדו לומר בתחילת סדר שבחו של מקום האל הגדול הגבור והנורא דומיא דמשה דאמר נמי הכי דאת גדלה היינו גדולה ואת ידה החזקה היינו גבורה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיה היינו נורא כמ"ש מי כמוה נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא שלפי שאיך כמוהו באלים שיעשה נפלאות כמוהו לכה הוא נורא תהלות ושמה לכה השיב לו הקב"ה רב לך אל תוסף וגו' שלא יוסיף לספר בשבחו עוד דלא לימרו סינתינהו לכולהי שבחא דמרה פהיא תלמידא דהוה אמר האל הגדול הגבור והנורא החזק והאמיץ והעזוז וכו' אתר ליה סינתינהו וכו' דאפי' הגדול הגבור והנורא אי לא דמשה אפרן וכו': דף ח שאני משה דרב גובריה נראה דה"ק מידי הוא טעמא דמספרין שבחו של מקום תחילה לפי שהוא משל להדיוט שרוצה לבקש דבר ממלה ב"ו ושםסדר שבחו תחילה כדי שיעשה בקשתו וזה לא שינה לפני מלה מלכי המלכים שיאמר אדם בדעתו שהוא ית' ימלא בקשתו לפי שסיפר בשבחו מחילה דומיא דהא דאמרי' המעיין בתפילתו בא לידי פאב לב דהיינו שחושב בלבו שהוא ית' יעשה בקשתו לפי שדקדק בתפילתו ומשה שאני דרב גובריה שפיר הוה מצי לתלות שאלתו במה שסידר שבחו ית' תחילה: וכל העיירות הסמוכות לה משתעבדות לה וכו' פירש"י ו"ל משתעבדות לה ליתן המס ולהביא להן פל צרכיהו ודבריו תמוהים חזא דא"כ למאי דדייק רב אשי בסמוך דהא דקתני מתני' ואותו האיש בלבד אתי לאפוקי משעבדיו אמאי אשמעי' תנא דינא דמשועבדיו בסיפא גבי הנה דיום תגלחת זקנו ויום שעלה בו מן הימים וכו' והא בהנה דקתני רישא קלנדא וסטריניא כו' נמי דינא הכי וא"כ הכי איבעי ליה למיתני בסיפא בד"א הו עזמן אבל משעבדיהו מותרין דהוה קאי אפולה מתני' וגם לישנא דאבל לא אתי שפיר פיון דבהנה דרישא נמי משעבדיהו מותרין מיהו יש ספרים דלא גרסי אבל.

ועוד דא"כ מה ענין ברייתא דר' ישמעאל דאמר ישאל שבח"ל עפום בטהרה הו וכו' בהה שמעתא ודחוק לומר משום דקתני הכא עפום שיעשה משתה לבנו לחוד פיון דבעיקרא דמלתא אין ענין זה לזה.

ועוד דאי משתעבדות לה היינו מה שמביאין להן פל צרכיהו א"כ מאי הוה מספקא ליה הא מילתא דפשיטא הוא דכל מה דזבני ממטו להו דכל פרפים ועיירות גדולות אין מסתפקות אלא מן הכפרים ועיירות קטנות הסמוכות להן.

ועוד חיקה דא"כ אמאי נקט רב מתנא ארם שעשתה קלנדא דוקא ולא נקט נמי שאר אידהו ואי משום דקלנדא מיתני ברישא מ"מ אמאי לא בעי סתמא ארם שעשתה איד

וכל העיירות הסמוכות כו' ורבי יהושע בן לוי נמי אמאי נקט קלנדא אסורה כו' ולא קאמר סתמא אסורה לכל היא פנין דעלה אי ואת"ל דריב"ל מלתא באפניה נפשיה אמר ולא אדרב מתנא קאי מ"מ הנה יה למימר סתמא אידיהן אסורין לכל.

וע"ק דרב חנן בר רבא קאמר לעיל קלנדא שמונה ימים אחר תקופה וכו' מאי קמ"ל בהכי וליפא למימר דאתי לאשמעי' זמן אידיהן של עכו"ם אימת פדי שנינה אדם שלא ישא ויתן עמהן באותן הימים דא"כ סימנים למה לי דקאמר וסימניה אחור וקדם דאף אם יטעה אדם ויאמר דקלנדא לפני תקופה וסטרניא אחריה מה בכך דבין פה ובין פה לא ישא ויתן עמהן.

ועוד דא"כ אמאי לא מפרש נמי זמן שאר אידיהן דנקט מתניתין. וע"ק פנין דסטרניא לפני התקופה וקלנדא אחריה אמאי נקט מתני' קלנדא ברישא שלא כסדרן.

ופ"ק בברייתא דמייתי בסמוך דקתני אע"פ שאמרו ארם עשתה קלנדא וכו' מאי אע"פ דקאמר ודחוק לומר דאע"פ אסיפא קאי דקתני וכל עיירות הסמוכות לה וכו' דא"כ הנה ליה למיתני ארם שעשתה קלנדא אף ע"פ שכל עיירות הסמוכות לה וכו'.

ע"כ נראה דהכי קמיבעיא ליה ארם שעשתה קלנדא וכל העיירות הסמוכות לה משעבדות לה שגם הן שמחים בו ואוכלין ושותין עמהן ועושין ומשמרין אותו מפני כבוד השלטון אבל הן אין מודין בו אסורות או מותרות מי אמרינן פנין דשמחין עמהן אסורות או דלמא פנין דאין מודין בו מותרות ולהכי נקט ארם שעשתה קלנדא דוקא לפי שהיתה חשובה בעיניהן יותר משאר כל אידיהן ולכך עיירות המשועבדות לה הוצרכו לשמחתי בו ולעשות עמהן מראת השלטון וגדולי העיר אבל בשאר כל אידיהן שאינן חשובות לא היו עושין עמהן שלא היו מקפידין עליהן ולהכי נקט מתני' קלנדא ברישא אע"ג שהיא לאחר התקופה לפי שהיא חשובה בעיניהן טפי מסטרניא וטעמיהו לפי שעיקר קביעת ימים טובים שקבע אדם הראשון היו אותן שמונה ימים של אחר התקופה מרוב שמחה כשראה שלא ימות אבל אותן שמונה ימים שלפני התקופה לא היו אלא זכר לתעניותיו בעלמא ולכך אינהו נמי שקבעום לשם עכו"ם הוי חשיבא להו אותן שמונה ימים שלאחר התקופה טפי ולהכי יהיב בהו רב חנן בר רבא סימנא דלריב"ל נפקא מינה טובא דקלנדא אסורה לכל היא וסטרניא אינה אסורה אלא היא עצמה אבל משעבדיה מותרות.

ואפ"ל לר' יוחנן איפא למימר דנפקא מינה דקלנדא פנין דחשובה היא בעיניהן יש ליהנהר ולהחמיר בה טפי מבסטרניא. והשתא אתי שפיר דאשמעי' מתני' דין משועבדים בספיא ולא ברישא משום דרישא לאו ביום אידיהן איירי בהדיא אלא בשלשה ימים שלפני אידיהן דקאי אמתני' דלעיל ובשלשה ימים שלפני אידיהן פשיטא דמשועבדין מותרין שאין שמחים עמהן אלא ביום אידם דלפני אידיהן ליכא שמחה אלא שמחזירין אחר בהמה ואינהו אין מחזירין אלא שמחין עמהן אבל סיפא דאיירי ביום איד עצמו יום תגלחת זקנו ויום שעלה בו וכו' לכו אשמעי' דהמשועבדין לאותו איש מותרין אע"ג דשמחין עמו בו ביום ואתי נמי שפיר הא דמייתי הכא ברייתא דר' ישמעאל לאשמעי' דישראל שפחוזה לארץ עושין נמי כמו אותן העיירות המשועבדות לארם דאע"ג דאין העיירות מודין באותו האיד פנין שאוכלין ושותין עמהן קרוב הדבר לומר דהוה להו כאלו

פָּלְחוּ לִיהוָה כִּי יִשְׂרָאֵל כְּשִׂאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הָעֶכָּוִם בְּהַלְוִיָּה וְשִׁמְחִין עִמּוֹ הוּוּ לְהוּ כְּפָאֵלוּ
פָּלְחוּ לְעֶכָּוִם וְיִמְקַרְבִּין עִמּוֹ אֵע"ג שִׂאוֹכְלִין מִשְׁלָהוֹן וְכו' וְאִין מְטַמְּאִין עֲצָמָן בְּמֵאֲכָלָם.

וְנִרְאָה דִּהְיִינוּ דְנִקֵּט עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּטִהְרָה פִּינוֹן שִׂאוֹכְלִין מִשְׁלָהוֹן. וְהִשְׁתָּא נִיחָא
הָא דְקִתְנֵי אַף ע"פ שִׁאֲמָרוּ אַרְם עֲשֵׂתָה קְלַנְדָּא לְכָל עֵינְרוֹת וְכו' דְבְּכָל הַסְּפָרִים גְּרָסִי
לְכָל וְה"ק אֵע"פ שִׁאֲמָרוּ דְאַרְם עוֹשֶׂה קְלַנְדָּא לְכָל הָעֵינְרוֹת הַסְּמוּכוֹת וּמִשְׁעַבְדוֹת לָהּ
שִׁפְדָּה הָיָה מְנַהֵג אַרְם לְגִזּוֹר עַל כָּל הָעֵינְרוֹת הַמְּשׁוֹנְעָבוֹת לָהּ סְבִיבוֹתֶיהָ שִׁיעֲשׂוּ קְלַנְדָּא
וְיִשְׁמְחוּ עִמָּה אֵפ"ה אִין אֲסוּרָה אֱלָא לְעוֹבְדֵיהָ בְּלִבָּד וּלְכַף לֹא קִתְנֵי אַרְם שִׁעֲשֵׂתָה קְלַנְדָּא
אֱלָא עֲשֵׂתָה מִשְׁמַע כְּדִפְרִישְׁתִּי וְנִרְאָה דְגַם בְּבַעֲיָא דְרַב מִתְנָא גְּרָסִי לְכָל הָעֵינְרוֹת בְּלִמ"ד.

וְכֹאשֶׁר פִּי הַסְּנֵיגָא פִּן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא בְּתוֹסְפָתָא דְעֶכָּוִם דְקִתְנֵי הֵתָם עִיר אַחַת עוֹשֶׂה נְעִיר
אַחַת אֵינָה עוֹשֶׂה עֶכָּוִם אַחַת עוֹשֶׂה נְעָוִם אַחַת אֵינָה עוֹשֶׂה מִשְׁפָּחָה אַחַת עוֹשֶׂה
וּמִשְׁפָּחָה אַחַת אֵינָה עוֹשֶׂה הָעוֹשִׂין אֲסוּרִין שְׂאִין עוֹשִׂין מְוִתְרִין קְלַנְדָּס אֵע"פ שֶׁהַכֹּל עוֹשִׂין
אִין אֲסוּר אֱלָא לְפִלְחִין בְּלִבָּד מִשְׁמַע דְדוֹק' קְלַנְדָּא לְחַוְדָּא דְחִשְׁבָּא לְגַבְיֵיהוּ לְכַף הַכֹּל
עוֹשִׂין וְשִׁמְחִין בָּהּ אֵע"ג שְׂאִין עוֹבְדִין אוֹתָהּ מִדְקִתְנֵי דְאִין אֲסוּר אֱלָא לְפִלְחִין.

וְכ"כ הִרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ט מֵעֶכָּוִם אִין יוֹם הַחֵג אֲסוּר אֱלָא לְעוֹבְדִין בּוֹ בְּלִבָּד אֲבָל אוֹתָן
שִׁשְׁמֻחִים בּוֹ וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וּמִשְׁמְרִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי כְבוֹד הַשְּׁלִטוֹן וְאִין מוֹדִין בּוֹ הָרִי אֵלוֹ
מְוִתְרִין: אֵע"פ שִׁאֲמָרוּ שׁוֹאֵל אָדָם צָרְכִיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אִם יֵשׁ לוֹ חוֹלָה וְכו' עֵינֵן בַּב"י
טוֹר א"ח ס' קי"ט שֵׁם הָאֲרִיף לְפָרֵשׁ מֵאֵי אֵיכָּא בֵּין הָא דְרַב יְהוּדָה בְּרִיָּה דְרַב שְׁמוּאֵל
בְּר שִׁילַת לְבִין הָא דְרַבִּי חִזְקִיָּא בְּר אֲשִׁי: עֻמַּד וְיָשֵׁב שְׁמוּנָה יָמִים בְּתַעֲנִית נִרְאָה שֶׁהִיא
מִתַּעֲנָה בְּהֵן גַּם בְּלִילוֹת דְּאֵי לֹא הָכִי תִיקְשִׁי מֵהָא דְקִתְנֵי בְּפָרֵק עוֹשִׂין פְּסִין אָדָם הִרְאִישׁוֹן
חֲסִיד גְּדוֹל הָיָה פִּינוֹן שִׁרְאָה שְׁנִקְנָסָה מִיָּתָה עַל יְדוֹ יָשֵׁב בְּתַעֲנִית מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּפְיָרֵשׁ
מִן הָאֲשֶׁה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה מִשְׁמַע שֶׁהִיא מִתַּעֲנָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא עַד שֶׁנַּעֲשָׂה בֶן מֵאָה
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה: עוֹמַד וְהַקְרִיב שׁוֹר שֶׁקִּרְבָּיו קוֹדֵמִין לְפָרְסוֹתָיו וּבְסוּמוֹ נְמִי קָאָמַר שׁוֹר
שֶׁהַקְרִיב אָדָם הִרְאִישׁוֹן קָרַן אַחַת הִיָּתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ מִשְׁמַע שֶׁהִיא מִתְפַּנֵּן לְהַקְרִיב דְּוָקָא
שׁוֹר שֶׁהִיָּתָה לוֹ קָרַן אַחַת בְּמִצְחוֹ וְשֶׁהִיָּתָה קוֹדֵמַת לְפָרְסוֹתָיו וְתִימָה לְפָה זֶה וְיָמָה הִיָּתָה
פְּוֹנְתוֹ בְּזָה וְנִרְאָה לְפִי שֶׁאָדָם הִרְאִישׁוֹן בְּשַׁעַה שֶׁחֲטָא כְּפָר בְּיַחְוָדוֹ שֶׁל עוֹלָם דְּאִיתָא בַּב"ר
וְהֵמָּה כְּאָדָם עָבְרוּ בְּרִית הַמָּה כְּאָדָם הִרְאִישׁוֹן מָה אָדָם הִרְאִישׁוֹן הַכְּנֻסְתִּיו לְגַן עֵדֶן וְכו'
וְקוֹנְנֵתִי עָלָיו אֵיכָה שְׁנֵאָמַר וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה אֵיכָה כְּתִיב אַף בְּנִיו כו' שְׁנֵאָמַר אֵיכָה יִשְׁבָּה
בְּדָד וְאִיתָא בְּאֵיכָה רַבָּה לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁכִּפְּרוּ בְּיַחְוָדוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבְמִילָה שְׁנִינְתָּנָה
לְעֲשָׂרִים דּוֹרוֹת וּבְעֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת וּבְחֻמְשַׁת סְפָרֵי תוֹרָה כְּמַנְיֵן אֵיכָה וְנִרְאָה דְּהָא דְקָאָמַר
וְקוֹנְנֵתִי עָלָיו אֵיכָה רַמְזוּ לוֹ נְמִי שֶׁכִּפְּר בְּיַחְוָדוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבְמִילָה כו' דְּאֵי לֹא הָכִי מֵאֵי
קִינָה אֵיכָה בְּמִלַּת אֵיכָה בְּלִבָּד וּבְפָרֵק אַחַד דִּינֵי מְמוֹנוֹת אִיתָא אָמַר רַב אָדָם הִרְאִישׁוֹן מִין
הָיָה רַבִּי יִצְחָק אָמַר מוֹשֶׁה בְּעֶרְלָתוֹ הָיָה רַב נַחְמָן אָמַר כְּפָר בְּעֵיקָר הָיָה לוֹמַר הַעֲלֵה
בְּמִחְשַׁבְתּוֹ שֶׁהוּא ית' אֵינְנוּ עֵיקָר הִיסוּד חֲלִילָה אֱלָא הָעוֹלָם קְדָמוֹן וּמִן הָעֵץ אֲכָל וּבְרָא
אֶת הָעוֹלָם כַּמ"ש הַנְּחָשׁ וַיְדוּעַ פִּי קָרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם תְּמוּרַת נִפְשׁוֹ הוּא בָּא נִפְשׁ תַּחַת נִפְשׁ
לְפִיכָף אָדָם הִרְאִישׁוֹן כְּשִׁחְזַר בּוֹ וְהוֹדָה כָּל כְּפִירָתוֹ וּמִחְשַׁבְתּוֹ הִרְעָה וּבָא לְהַקְרִיב קָרְבָּן
הוֹדָאָה בְּחַר לוֹ שׁוֹר שֶׁהִיָּתָה לוֹ קָרַן אַחַת בְּמִצְחוֹ וְשֶׁהִיָּתָה קוֹדֵמַת לְפָרְסוֹתָיו כִּי בְּזָה תִיקָן
אֶת אֲשֶׁר חֲטָא דְנָגַד מֵה שֶׁכִּפְּר בְּיַחְוָדוֹ שֶׁל עוֹלָם הַקְרִיב שׁוֹר שֶׁהִיא לוֹ קָרַן אַחַת בְּמִצְחוֹ

עומד זקוף למעלה רמז לו ית' שהוא יחיד ויושב למעלה ברומו של עולם וכדאיתא בפרק הקומץ אמר רב אשי חזינא לספרי דווקני דבי רב דחטרי ליה לגגא דחי"ת פלומר חי ברומו של עולם ופירש"י ז"ל חטריה לגגא עושין למעלה כעין חוטר פ"א מקל פלומר הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם ולפי שפירתו של אדם היתה במחשבתו הבאה מן המוח לכה קאמר שבתר לו בשור שיצא לו קרן אחת באמצע הראש ממזחו מקום משכן המוח אשר המחשבה באה משם לתמן בזה מחשבתו הרעה.

והסופרים נהגו לעשות חטריה דחית נמי באמצע כמ"ש בב"י בטור א"ח סי' ל"ו. ונגד מה שחטא והאמין בקדמות יסוד העולם חלילה לכה הקריב שור שהקרו היתה קודמת לפרסותיו כי הפרסות הן הן יסוד השור שעליהן השור עומד רומזות ליסוד עולם וקרן אחת שבמזחו רמז לו ית' שהוא יחיד ויושב ברומו של עולם כדפ"י והודה בזה כי יחודו ית' קודם ליסוד עולם פי הוא ראשון וברא את העולם ויסדו וזה רמז מה שהקרו היתה קודמת לפרסותיו: מאי לאו לאפוקי משעבדיו ש"מ וריב"ל נראה דס"ל דאחי לאפוקי בני משפחתו שאוכלין ושותין עמו מיהו אין משעבדיו לו אבל משעבדיו לא דכיון דהו משעבדיו לו פאיהו גופיה דמניין: ושמעיה דאודי אלמא בתר תריסר ירחי שתא נמי עביד עפ"ם דאודי וא"כ בתר י"ב חדש אמאי שרי נחוש דלמא אודי ומשני שאני רב יצחק דאדם חשוב הנה ושם ממ מאוד סו' עפ והלכה אודי אבל באיניש דעלמא לאחישינו דאודי בתר תריסר ירחי שתא: אי מינן מלכי מנייכו אפרכו וכו' משום דאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אתנו הכי אי נמי משום דאי אפשר ליעקב ועשו שיהיו שוין בגדולה דכתיב ולאום מלאום יאמץ כשזה קם זה נופל לכה אתנו הכי דה"ל נמי כשזה קם להיות מלה ולא נופל שלא יהיה רק אפרכו' דלא חשיב כמלה כדאיתא בריש מסכת שבועות וכשזה קם להיות מלה אידך נופל להיות אפרכוס: שלחו להו מרגלית ואבן טובה איזהו מהן יעשו בסיס לחבריה וכו' לכאורה קשה מאי שלחו להו ואולי כולי האי לא הנה להו לשלוח אלא מילתא בתרייתא לחודא אינה וס"ת אינהו מהן יעשה בסיס וכו' ונראה דהכי שלחו להו גהי דאתון מלכותא תקיפא וחשיבא כמרגליות מ"מ אבן חשיבי טפי מדידכו דהא פשיטא דלית מידי בעלמא דחשיבא כס"ת ובתר ספר תורה ישראל שקבלוה ונהרי הו פאינה לגבי ס"ת ובתר ישראל ליכא דחשיבא כעמלק הוא ארם דיעקב ועשו אחים הו ולהכי שתפינהו בהדיהו והא בהא תליא כמ"ש שני גוים בבבבנה וגו' ונהרי אנחנו לגבי ישראל כאבן טוב לגבי אינה נמצא דאתון יוננאי לגבי דידן כמרגלית לגבי אבן טבא: בטלו דיני קנסות דכתיב בתשלומי כפל שהוא קנס אשר ירשיעון אלהים דהיינו סמוכים כדפ"י רש"י ז"ל וטעם הענין דדיינים הסמוכים נקראים אלהים לפי שנמשך עליהן השפעה ממנו ית' איש מפי איש עד משה רבינו מפי הקב"ה לפי שהוא ית' סמך את ידיו על משה שניא ושכתי כפי עליה שע"י כן נאצל עליו קרני ההוד ומשה סמך ליהושע על כן היו פני יהושע כפני לבנה ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים דור אחר דור נמשך השפעה ההוא זה אחר זה ע"י הסמיכה ולכה דיינים הסמוכים זה אחר זה מפיו ית' אלהים קרינו להו: דכתיב ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא מלמד שהמקום גורם אע"ג דבפ' הנחנקין יליף לה מרישא דקרא דאיתא התם נקמת בב"ד ועלית מלמד שב"ה גבוה וכו' אל המקום מלמד שהמקום גורם תרנייהו צריכי רישא דקרא איצטריף להמראה לאפוקי מצאן בבית פאגי כדקתני בפ"ק דסנהדרין מצאן בבית

פאגיי ויהמרה עליהן יכול שתהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד
שהמקום גורם וסיפא דקרא איצטריף למימר דאין ממתין אותו אא"כ ב"ד יושבין
בלשכת הגזית: ששית אלפים שנה הוי עלמא וכו' פירש"י ז"ל כמנין ימי השבוע וביום
השביעי שבת נראה דהיינו הא דאיתא במדרש ב"ר פי"א למה ברכו ר' דוסתאי אומר
שאין לו ק זוג חד בשבא תרי תלתא בשבא ארבעתא חמשותא בשבא ערוכתא שבתא
לית לה בן זוג תני רשב"י אמרה שבת רבש"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג א"ל פנסת
ישראל וכו' לכאורה קשה דמה ענין אחד בשבת לשני בשבת וכן שלישי לרביעי אלא
לפי דהנה ששית אלפים כנגד ימי השבוע הן א"כ שני אלפים תהו הן נגד אחד בשבת
ושני בשבת ושני אלפים תורה נגד שלישי ורביעי נמצא שע"י האלפים הימים מזווגים:
שני אלפים ימות הבה דוד נראה דהה"ד כי אני ה' בעתה אחישנה הבטיחנו שאם נזכה אז
כשיגיע זמנו של בן דוד דהיינו בשני אלפים אחרונים ימהר לשלחו בתחילתו ולא בסופו:
דף ט שני אלפים ימות הבה דוד והא דאיתא באגדת חלק דא"ל אליהו לרב יהודה דאין
העולם פחות משמנים וחמשה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא דהיינו לאחר ארבעת
אלפים ומאתים י"ל דאליהו לאו היינו תנא דבי אליהו וכן משמע בסוף פרק פיצד הרגל
דאיתא התם מנה"מ אמר חזקיה שו תנא דבי חזקיה אמר קרא וכו' ובפ"ק דשבועות נמי
איתא תנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב"פ אין זה פלל ופרט אלא ריבה ומיעט וכתבו
התו' שם תימה דר' ישמעאל תני בי"ג מדות התורה נדרשת והא איכא טפי הך דשני
פללות הסמוכות כו' וצ"ל נמי דתנא דבי ר' ישמעאל לאו היינו ר' ישמעאל וקצת קשה
אהא דאיתא בפ"ק דשבת תנא דבי אליהו מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וכו' ומת
בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפיליו וכו' פעם אחת נתארחתי אצלה אמרתי לה בתי
בימי נדותיך וכו' מדנקט פ"א נתארחתי וכו' משמע קצת דתנא דבי אליהו היינו אליהו:
שבי אלפים ימות הבה דוד וא"ת א"כ מאי קאמר באגדת חלק מפני מה מים דלמרה
המשרה סתומה בקש הקב"ה לעשות חזקיה בן דוד וסנחריב גוג ומגוג ואלא חזקיה בזמן
בית ראשון הנה וזמן ביאת הבה דוד לא הוי עד קע"ב שנים לאחר חורבן בית שני דהיינו
ד' אלפים מבריאת העולם וי"ל דזכות חזקיה וזכות דורו היה פל פך גדול עד שרצה
הקב"ה לעשותו בן דוד לפני זמנו כדאיתא התם שנועץ חזקיה חרב בבית המדרש וכו'
בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ וכו' דלא נקבע זמן אלפים שנה אלא לדור
בינוני: אי נימא ממתן תורה עד השתא כו' והא דלא פריף הכי מרישא דקתני שני אלפים
תוהו והא תרי אלפי ופרטא דהאי אלפא היא משום דאיכא למימר דלא חשיב אלא פללי
דהיינו האלפים ולא חש למיתני פרטי דהיינו ארבע מאות ומ"ח: ואי טעי ספרא נשייליה
לתנא כמה קתני ולעיל נקט נשייליה לתנא כמה חשיב משום דתנא דלעיל חשבון שני
שטר חוב וחשבון סדר חכמים וחייהם כולן מזמן החורבן קא חשיב להו אבל האי תנא
לא חשיב מידי אלא בשעה ששונה הך ברייתא ונקט בעונותינו שרבו יצאו מהן כף וכף
פל אחד נקט ליה לפי זמנו שהוא עומד בו ולכהי נקט תנא בברייתא סתמא יצאו מהן
שיצאו מהן ולא נקט בהדיא כמה שנים הוו שיצאו מהן בזמנו משמע דכל חד לפי זמנו
נקט ליה וסימנך כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ לפי רש"י ז"ל קשה אמאי נקט האי
קרא' ולא מיתני קרא דניהי מקץ שנתים ימים דכתיב ברישא אי נמי קרא דשנתים ימים
אחר המבול לכן צ"ל כגירסת רבינו חננאל ז"ל שכתבו התו' וא"ת דלעיל יהיב סימנא

ספרא בצירא תנא תוספת שלא יטעה התנא ויפחות מהן ולא יטעה הסופר ויוסיף עליהן והקא דליכא סימנא איכא למיטעי שמה ישכח ויפחות ממנינא חמש שנים ויוסיף עליהן שתי שנים וי"ל דהך קרא וינפיה סימנא הוא דכי זה שנתים הרעב פי' עברו משני הרעב משמע שיעבור מהן שנתים ועוד חמש שנים משמע שיוסיף עליהן עוד חמש שנים: דף י ספרא דוקנא פתביה פתבו התוס' מפאן יש להכשיר שטר שדלג בו הסופר לבריא' עולם וכו' שהרי בימיה' היו כותבין לשלטון יונים והסופר דלגו וכו' אין דברייהם מובנים דמנא להו שהיו כותבין בימיהם בפירוש לשלטון יונים והא אדרבא מדפריה ממאי דלשלטון יונים מנינו דלמא ליציאת מצרים מנינו משמע שלא היו כותבין בשטרות לשלטון יונים דאי הוו פתבי ליה מאי פריה ולבדוק בשטרות וליחזי אי פתיב בהו לשלטון יונים או ליציאת מצרים משמע שהיו כותבין בשטרות סתמא למנין פה וכף ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל: ממאי דלשלטון יונים מנינו דלמא ליציאת מצרים לא מצי פריה מנא לך למיתלי בספרא דוקנא ולאפוקי ממונא מספקא דלמא ספרא דלאו דוקנא פתביה משום דלאו סברא היא למימר מאןחר הוא לפי שאין דרך שימהול שעבודו כדפירש"י ז"ל לכה פריה ממאי דלשלטון יונים מנינו כו' דלמא ליכא מאן דמני לשלטון יונים דלאו סברא היא פלל לומר דישאל מונין למלכי עכו"ם וניחא טפי למימר דמאןחר הוא אע"ג דלאו סברא הוא ממאי דנימא ולשלטון יונים מנינו דמה להם לישאל למלכי העכו"ם והוא הדין דהנה מצי למיכרה ממאי דלשלטון יונים מנינו דלמא לשום איזה מלך ממלכי ישראל שמהלך קודם החורבן ש"פ שנה מנינו פיון דלאו סברא היא פלל למימר דישאל מונין למלכי העכו"ם דאע"ג דישאל משועבדים לשלטון יון הוו באותה שעה מ"מ כ"ז הביית לא בטלה מלכות מישאל אלא דעדיפא פריה דכיון דמיציאת מצרים ועד החורבן אלה וש"פ שנים הנה איכא למימר דשבקיה לאלפא קמא וכו' ועוד דבכמה מקומות אשכחן שמה הפתוב ליציאת מצרים לכה מסתבר למימר דמיציאת מצרים מנינו.

והשתא אתי שפיר הא דקאמר רבינא בסמוך מתני' נמי דיקא וכו' דלכאורה קשה מאי איצטריך לאתויי מתני' ואוקימתא דרב חסדא ולא דייק בפשיטות פדמסיק דכיון דאנו מתשרי מנינו ש"ט דשלטון יונים מנינו דאין לה מלכות מתחלת ש"פ שנים קודם החורבן אלא שלטון יון ואי ס"ד מיציאת מצרים מנינו מניסן בעינו למימני אלא משום דאפתי הנה קשיא דלמא לשום איזה מלך מלכי ישראל שמהלך קודם החורבן ש"פ שנה מנינו פיון דלאו סברא הוא שימנו ישראל למלכי עכו"ם לכה מייתי מתני' ואוקימתא דרב חסדא דלמלכי ישראל מניסן מנינו וכיון דאנו השתא מתשרי מנינו ש"מ דלאו למלכי ישראל מנינו ומ"מ אפתי איכא למימר דליציאת מצרים מנינו דאע"ג דאשכחן מתני' דזימנין ישראל מונין למלכי העכו"ם מ"מ היכא דמספקא לן מסתבר טפי למיתלי המנין בישראל דהיינו ליציאת.

מצרים ממאי דנתלה בעכו"ם ועוד פיון דאשכחן בכמה דוכתי שמה הפתוב ליציאת מצרים לכה איצטריך נמי למימר ואי ס"ד ליציאת מצרים מניסן בעינו לסימני וכו': והתנא יום גינוסיא ויום הלידה והא דלא פריה לה ממתני' פבר תירצו התוספות והרמב"ם ז"ל בפ"ק מהלכות עובדי כוכבים פתב יום שמתפנסין בו עובדי כוכבים להעמיד להן מלך ומקריבין ומקלסין לעובדי כוכבים קרי הוא פשאר חגייהם אבל עובדי כוכבים שעושה חג לעצמו ומודה לכוכב שאלו ומקלסו ביום שנולד בו ויום תגלחת זקנו

או בלוריתו ויום שעלה בו מן הים ושיצא מבית האסורין וכו' אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד וכן יום שימות להן בו מת ויעשוהו חג אותן העושים אסורין בו ביום משמע מדבריו שהוא מפרש מתני' דה"ק ואלו אידיהן של עובדי פוכבים שאסורין לפניהם ג' ימים קלנדא וסטרניא ויום גנוסיא של שלטון וקדר קתני אותן אידיהן ש' ו' אסורין אלא אותו היום בלבד וקחשיב יום הלידה ויום המיתה פ"א של כל אדם ויום תגלחת זקנו וכו' ולא גרסי' אבל יום תגלחת וגם הרי"ף והרא"ש ז"ל לא גרסי' אבל.

ולפי זה אתי שפיר דלא מצי פריה ממתני' דיום גנוסיא אלידת שלטון קאי דאסור שלשה ימים לפניהם ויום הלידה אכל אדם קאי ואינו אסור אלא אותו היום אבל קשה לפירושו דא"כ אמאי לא קא חשיב מתני' נמי יום לידת השלטון ויום לידת בנו דאסורין שלשה ימים לפניהם כי היכי דחשיב להו ברייתא דע"כ הו דקתני ברייתא יום הלידה שלו ויום הלידה של בנו היינו דאסורין שלשה ימים לפניהם קאמר מדקתני להו גבי יום גנוסיא שלו ויום גנוסיא של בנו שהרי לקמן פריה ש"ס ותנא דידן מ"ט לא קחשיב לה להאי כי עוף השמים יוליד את הקול ובעל הפנפים יגיד דבר מדברי הזוהר משמע דעוף השמים ובעל פנפים הן הן שדים ומלאכי חבלה שומעין את הדבור אפילו בלחש ומולכין ומגלין אותו לאחרים וכן משמע קצת מדברי הרמב"ן ז"ל בפ' אחר מות כל יומא הנה מיייתי תרי עבדי וא"ת תרתי למה ליה בחדא הנה סגי וליכא למימר דשני נעריו אתו בעינן דומיא דאברהם דהא בחזירתו לביתו הנה סגי ליה בחדא ועוד אמאי הנה קטיל חדא אבא דבי רבי ולא קטיל תרנייהו אבא דבייתיה ואי חושש הנה שפא יעמדו פנגדו א"כ אבא דבי רבי נמי אמאי לא הנה חייש להכי ונראה דבכל זימנא הנה שלח ליה אנטונינוס לרבי חז מנייהו תחילה דרף המערה להודיעו שהוא בא אליו כדי שיוציא כל איש מעליו וישב לבדו והשליח ישב שם לפני רבי עד שחזר והלך עם אנטונינוס לביתו ואידך הלך עם אנטונינוס לבדו וכי מטא אבא דבי רבי קטליה ונראה דהשליח לא הנה ידע מאומה דקטליה וכשחזר שפא לא ראה אותו מת ואפי' ראהו הנה סבר דמזיקין קטלוהו.

ואי קשיא אפתי בחדא הנה סגי ליה שישלחנו לפני רבי להודיעו וימתין ין עליו אנטונינוס בביתו עד שילך ויחזור אליו ויוליכנו עמו יש לומר דלאו אורח ארעא שישב השלטון לבדו בלא שום אדם זמן ארוך כל כף עד שילך ויחזור השליח אליו דשלטון צריף שימור ולפני בני ביתו לא הנה מצי למימר ליה שלא ירגישו בו: מאכיל ליה ומשקי ליה נראה דהיינו הו דכתיב ורב יעבוד צעיר פשטא דקרא משמע דבמלך איירי מדכתיב ברישא ולאום מלאום יאמץ ועליה קאי ורב יעבוד צעיר ולא שפחן בשום מקום שנתקיימה נבואה זו שהיה מלך עשו עבד ליעקב אם לא בהו עובדא וכן משמע דהו רישא דקרא דשני גוים בבטנה נמי נדרש על רבי ואנטונינוס פדאמר בסמוך.

ונראה דמהאי טעמא קבל מנייה רב שישמשנו ולא חש לזולזל דשלטון: מאכיל ליה ומשקי ליה עשה כן כדי שיזכה ע"י זה לעלמא דאתי לישב נמי במחיצתו של רבי ולשמע לפניו כדאיתא בפרק הנושא דקאמר רב יוסף חפני ושמעון אפרתי הנה שמשוני בחיי והפה ישמשוני במותי.

והינינו דכי א"ל ר' שלא יזלזל עצמו פנולי האי השיב לו מי ישימני מצע תחתיך לעוה"ב דכל עצמו נתפונן שינפה ע"י תשמיש זה לשמשנו ג"כ לעלמא דאתי ולהיות במחיצתו אפי' אם לא יהיה שמה רק מצע תחתי וילכה לא יהיה חושש בזלזולו.

ועוד נראה דהנה ידע אנטונינוס דסעודת לוינתן לא יזפו בה אלא ת"ח כדאיתא בפ' הספינה וכן יין המשומר לא יהנו ממנו אלא ת"ח כדאיתא בפ' חלק והסותרים המסייעין בעה"ז לת"ח לא יאכלו אלא משויורי לוינתן מה שישתיירו ת"ח כדפ'י' שם והינינו דא"ל אנטונינוס לרבי את מאכילני מן לוינתן מדנקט את משמע כדפ'י' שאמר ליה מי תאכילני את מן המותר שלא בשכר מה שאני מסייעך ולהכי זלזל בעצמו שהיה מאכיל ליה ומשקי ליה כדי שינפה בזה לשמש לפניו בסעודת לוינתן ואכילנו וישקנו מן המותר שלו: כל נשיאיה ולא כל שריה קצת תימה מנא ליה למידק הכי והא איצטריוך קרא לגופיה לאשמענו דכל נשיאיה שמה וי"ל דלגופא לא איצטריוך דהנה מצי למיכתב שמה ארם ותו לא דומיא דשם אשור וכל קהלה שם עילם וכל המונה שם משך תובל וכל המונה דכתיבי התם ולא נקט בהו קרא מלכיהם ונשיאיהם מדנקט להו הכא ש"מ לדרשא אתיא מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה מיהו קשה לכתוב קרא שמה ארם מלכיה ושריה ולא לכתוב כל נשיאיה ושמה משום דנשיאים חשיבי טפי ודומיא דמלכים גיהו נקט להו בהדי מלכים וי ליה לאילפא דאזל' בלא מכסא דכי היכי דאילפא דאזלא בלא מכסא כל הסחורה שבה נתפסת בשביל העברת המכס כהו הוא בדינה של גיהנם כל גופו של אדם נתפס בה בשביל ערלתו שבו דכל מי שהוא גימול אברהם מצילו מן הגיהנם וגם בג"ע אין מניחין מי שלא גימול לכה המשילו דבר זה להעברת המכס: דף יא אל תיקרי גוים אלא גיים קצת קשה דהא קרי וכתוב הוא גיים כתיב וגוים קרינו ליה: עיקור שיש בה טריפה אסור פירש"י אסור לעשותו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל סוף הלכות אבל שכתב מלך שמת עוקרין סוס שהיה רוכב עליו ועגלה שהיתה מושכת בקרון שהיה יושב בו מנשר פרסותי' מן הארפונה ולמטה מקום שאין עושה אותה טרפה ואע"ג דבתוספתא קתני אסור באכילה ברייתא דהכא אחריתי היא וטעמא דאסור משום בל תשחית הוא וכ"כ בכסף משנה שם ומה שהקשו התוספות דא"כ היכי מוכח מהכא דמייירי בבהמה טהורה אפילו בבהמה טמאה נמי שייך איסור בל תשחית לאו קושיא היא דע"כ בטהורה איירי דאי בטמאה כיון דלא חזיא לאכילה אלא למלאכה לא שייך לחלק בה בין עיקור שיש בה טריפה לעיקור שאין בה טריפה דכי מנשר פרסותיה מן הארפונה ולמטה נמי לא חזיא תו למלאכה אלא ודאי בכשרה איירי דכי מנשר פרסותיה למטה מן הארפונה אפתי חזיא לאכילה.

ולהכי מחלק הרמב"ם ז"ל דבסוס שרוכב עליו כתב סתמא דעוקרין משמע אפי' למעלה מן הארפונה ובעגלה המושכת בקרון כתב דמנשר פרסותיה מן הארפונה ולמטה דוקא וצ"ל כדפ'י' דבהמה טמאה לא שייך לחלק בהכי דבין כהו ובין כהו לא חזיא למלאכה והא דאיתא בפ"ק דחולין גבי פונדייתא דבי רבי דא"ל עקרנא להו איפא צער בעלי חיים קטילנא להו איפא בל תשחית ומדלא קאמר ליה מעיקרא איפא בל תשחית משמע דכי מיעקר להו ליכא בל תשחית דאפתי חזיא למלאכה וכן פירש"י ז"ל שם בהדיא עקרנא להו שלא יוכלו לבעט ובל תשחית ליכא שיהא ראיות לדישה י"ל דלא כפירש"י ז"ל דמעיקרא נמי הנה מצי למימר ליה דאיכא בל תשחית אלא דעדיפא קא"ל דאפי' צער

בעלי חיים איפא דאסור מדאורייתא פדאיתא בפ' אלו מציאות אכל בכל תשחית אינו עובר מדאורייתא אלא באילנות בלבד ושאר כל דבר ליפא אלא איסורא דרבנן כמ"ש הרמב"ם ו"ל בפ"ו מהלכות מלכים ופירש"י ו"ל נראה דחוק דאין סברא שיהיו ראויין לדישה אחר שנשרו פרסותיהן ועוד דא"כ אפתי איפא מיהא בל תשחית פינון שאין ראויין למלאכה כמות שהיו מעיקרא אבל קשה למאי דמסיק דאיירי בעגלה המושכת בקרון אמאי אסור למיעבד בה עיקור שיש בה טריפה משום בל תשחית מאי שנא מפלי תשמישו שמותר לשורפן אפי' בשבעים מנה צורי אע"ג דקעביד השחתה טובא דהא בכלי תשמישו נמי מצי למיעבד השחתה זוטי לקלקלן ולשברן עד שלא יהיו ראויין למלאכתן הראשונה ואפ"ה שרינו לשורפן ולקלקלן לגמרי וי"ל דעגלה המושכת שאני דבתי דשחית לה פינון דיצתה נשמתו פנים חדשות בא לכאן ושם בעליה אולה לה אבל פלי תשמישו אע"ג דמשבר להו לחתיכות אפתי שם בעליהו עליהו אבל חתיכה פינון דלא נשפחה מפמות שהיה לכה צריף לשורפן: אחת לשבעים שנה מביאין וכו' לפי שפגלו בבל נגאלו ישראל לסוף שבעים שנה לכה בגלות ארם כל שבעים שנה הראשונים חששו בני ארם שמא יחזור הקב"ה ויגאלנו לסוף שבעים וכיון שהגיע סוף שבעים ולא גאל אותנו שמחו ועשו האיד הוא ועושין פן בכל שבעים שנה לזכר האיד הראשון: דף יב דרמא מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי עפוי"ם נבלה בקדירה לישנא דדלמא דנקט אשדי עפוי"ם נבלה קאי פאלו אמר דלמא פי מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי עפוי"ם נבלה בקדירה ובהגהת אשירי כתב דמשמע מהאי לישנא דהיכא דמהדר ישראל אפיה חיישינן וכתב דמפאן פסק רבינו פטר בשם ר"ת שאם היו קדרות על גבי פירה אחת של ישראל ואחת של עפוי"ם ואהדר ישראל אפיה חיישינן דלמא ושדי עפוי"ם נבלה בקדירת ישראל ואסורה ולפי מה שפ"י אין מפאן ראיה.

וכ"כ בטור י"ד סי' קי"ח ובש"ע שם: אסור ליכנס לתוכה ולא מתוכה לעיר אחרת פירש"י ו"ל משום חשד דאמרי איהו נמי למפלח וכ"כ בפ"י המשנה וכתב עוד בזמן שהדר מיוחדת לאותו מקום שאין דרוף יציאה מאותה העיר לילך לעיר אחרת וכו' ומתמה פינון דטעמא דשרי בזמן שאין הדרו מיוחדת משום דהרואה אומר למקום אחר הולך א"כ בזמן שהדרו מיוחדת נמי יהא מותר מהאי טעמא שהרואה אומר לספר עם אחד מבני העיר הלך שם או לצורך אחר דלא עדיף האי מהאי דכל היכא דמצינו למיתלי במלתא אחריתי ולמימר דלא אזיל למיפלח תלינו.

ועוד תימה דהא דקתני ברייתא אסור ליכנס לתוכה ולא מתוכה לעיר אחרת לא אתי שפיר דכיון דקתני דאסור ליכנס לתוכה מפני החשד אע"ג שאין הדרו מיוחדת מאי איצטריך תו למיתני ולא מתוכה לעיר אחרת פשיטא שהרי אין הרואים יודעים שהוא הולך משם לעיר אחרת ואפתי איפא חשד וליכא למימר נמי דלא זו אף זו קתני לא זו פשהדרו מיוחדת דאסור ליכנס לתוכה אלא אפי' כשאין הדרו מיוחדת אסור לילך מתוכה לעיר אחרת דאפתי קשה למה ליה למימר ולא מתוכה לעיר אחרת הנה ליה למימר אסור ליכנס לתוכה אפי' כשאין הדרו מיוחדת ע"כ נראה דטעמא דמתני' לאו משום חשד הוא אלא טעמא הני משום דאסור ליהנות שום צד הנאה בעולם מן העיר שיש בה עפוי"ם כמ"ש הרמב"ם ו"ל בפ"י המשנה עיר שיש בה עפוי"ם אסור ליכנס לה כ"ש לדור בה וכו' ש לסחור בה ואפי' לעבור דרוף עליה למקום אחר אסור כדי להרחיק

מן העפוו"ם שלא ליהנות ממנה שום צד הנאה והכי פי' דמתני' מהו לילף לשם פי' אם רוצה לילף ממקום למקום מהו לילף לשם פדי שילף משם לאותו מקום וכן פי' הרמב"ם ז"ל בהדיא בפי' המשנה וקאמר דבזמן שהדבר מיוחד לאותו מקום דרף העיר שהוא ואין שם דרף אחרת אסור שהרי הוא נראה פנהנה מאותה העיר שיש בה עפוו"ם שאלמלא היא לא היה יכול לילף למחוז חפצו אבל פשיש דרף אחרת לא מיקוזי פנהנה מאותה העיר שהרי יש דרף אחרת.

והשפת' ניקח ברייתא דה"ק עיר שיש בה עפוו"ם לא זו דאסור ליפנס לתוכה לצורך שום עסק שיש לו שם דהנה ליה נהנה מן העיר שיש בה עפוו"ם אלא אפי' רק לעבור דרף עליה למקום אחר נמי אסור דנראה פנהנה מאותה העיר והיינו דקאמר ולא מתוכה לעיר אחרת וחכ"א כ"ז שהדבר מיוחדת אמתוכה לעיר.

אחרת פליגי דכל שיש דרף אחרת לעבור משם לאותו מקום לא מיקוזי פנהנה כדפי' במתניתין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"פ מהל' עפוו"ם עיר שיש בה עפוו"ם מותר להלף חוצה לה ואסור להפנס בתוכה היה חוצה לה עפוו"ם מותר להלף בתוכה ההולף ממקום למקום אסור לו לעבור בעיר שיש בה עפוו"ם בד"א בזמן שהדבר מיוחד לאותו מקום אבל אם יש שם דרף אחרת ונקרה והלף בזו מותר משמע כדפי' וכן פי' שם בכסף משנה את דבריו ובש"ע סור י"ד סימן קמ"ט פתב בדברי הרמב"ם ז"ל וז"ל עיר שעושין בה ריז ביום אידם כו' והולכין שם לכבד עפוו"ם מותר לילף חוצה לה ואסור ליפנס בתוכה היתה חוצה לה מותר ליפנס בתוכה ההולף ממקום למקום אסור לעבור בהאם הדבר מיוחד לה ופשוט הוא דמה שכתב ההולף ממקום למקום לאו למקום שיש שם עפוו"ם קאמר אלא ממקום המותר למקום המותר קאמר ואשמעי' דאסור לעבור ממקום למקום דרף העיר שיש שם עפוו"ם אם הדבר מיוחד לה שאין שם דרף אחרת כדפי' ולהכי נקט אסור לעבור בה ולא נקט אסור ליפנס בה או לילף בה פדנקט ברישא ואע"ג דפשוט הוא פתבתי לפי שכתב שם בהג"ה אם היריד מיוחד לה דהיינו שאין עוברין מאותה עיר לעיר אחרת ולא דק כלל כי לא זו הדבר ולא זו העיר דאדברא איירי שעוברין מאותה עיר לעיר אחרת שהרי הוא הולף ממקום למקום דרף עליה כדפי' והוא הרפיב פירש"י ז"ל לפי הרמב"ם ז"ל ואין ענין זה לזה מיהו הטור פתב דבירושלמי משמע וטעמא דאסור משום חשדא מדלא אסר אלא באכסנאי אבל בן עיר וכן שיירא מותר שכן דרף שיירא לילף בכל מקום ולא ראה היא דיש לדחוק ולפרש הירושלמי פדעת הרמב"ם ז"ל ואין להאריף: ה"ב פרצופות המקלחות מים בפני עפוו"ם לא יניח פיו וכו' וכן גריס הרי"ף והרמב"ם ז"ל והשתא ניקח הא דפריף בסמוך פרצופות למה לי דאע"ג דפרצופים גופייהו לאו עפוו"ם נינהו מ"מ פיון דמקלחות מים בפני עפוו"ם נראה כמנשק לעפוו"ם לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות וכו' הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות רוצח פתב ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים ששא בלע עלוקה והוא אינו רואה משמע דגרסינן לא ישתה אדם מים בלילה מן הנהרות וכו' וכ"כ בש"ע סי' קי"ו והא דקתני ולא בידו אחת משמע דבשתי ידיו שרי אע"ג דלילה הוא אפ"ה אפשר לו לעיין כשסתכל בהן יפה: דף יג ישראל שנמצאו שם וכו' לכה נקט שנמצא שם דלכתחילה ודאי אסור לו לישראל ללכת שם לישא וליתן פיון דמה נפשך קעביד איסורא אלא שאם פבר נמצא שם קאמר מה יעשה פלומר מה היה יכול לעשות שלא יהיה לא נהנה ולא מהנה וכיון

דלא סגי בלאו הכי לכה אמרו הנושא ונותן בשוק של עפוי"ם כו': ללמוד תורה ולישא
אשה כתבו התוס' דבשאלתות דרב אחאי מפרש הנה דקולי וכ"ש וכו' והא דאיתא בפ'
בתרא דמגילה אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה משמע דהנה חמירי ספי
י"ל דלדוגמא בעלמא נקט להו וה"ק אין מוכרין ס"ת אלא לדבר מצוה כגון ללמוד תורה
ולישא אשה וכ"ש לשאר מצות מיהו קשה מהא דתניא אלו דברים שהאדם אוכל
מפירותיהן בעה"ז וכו' פיבוד אב ואם וגמילות חסדים וכו' ותלמוד תורה פנגד פלם
משמע דתלמוד תורה חשיב טפי משאר פל המצות וליכא למימר דהא דקתני ותלמוד
תורה פנגד פלם לאגמורי לאחריני איירי דבשאלתות דרב אחאי שהביאו התוס' סוף פ"ק
דב"ק משמע דלמיגמר נפשיה עדיף ומ"ש התו' דדוקא בהנה מצות שהו חשובות כתלמוד
תורה שגדול ת"ת שפביא לידי מעשה וכו' קשה דהא אפי' לדבר הרשות פדי לדון
ולערער עמהו כהן מטמא בח"ל מפני שהוא כמציל מידם כ"ש לדבר מצוה דיכול לטמא
עצמו בח"ל ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות אכל משמע דלתלמוד תורה ולישא אשה
לאו דוקא נקט שכתב מותר לכהן להטמא בבית הפרס וכו' לדבר מצוה בזמן שאין שם
דריף אלא היא כגון שהלך לישא אשה או ללמוד תורה וכו' משמע דלכל דבר מצוה שרי
מדכתב כגון לישא אשה ולא כתב ודוקא לישא אשה אע"ג דס"ל נמי דהנה חשיבי משאר
מצות שהרי כתב בפ"י מהלכות ס"ת דלעולם אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים שילמוד
תורה בדמיו או שישא אשה בדמיו.

וכן משמע מדברי הטור סימן שע"ב דלכל דבר מצוה שרי אבל בש"ע שם לא משמע
כן: בהמה תיעקר פירות פסות וכלים כו' פי' בהמה סגי לה בעיקור דכיון דמיעקר לה
מינכרא מילתא ותו לא אתיא בה לידי תקלה וכ"ש דאיבעי למישחטיה או לשוניה
גיטרא דשפיר טפי פירות פסות וכלים ירקבו וסגי להו בהכי ולא חיישינו דלמא אתי
בהו לידי תקלה וליבעו שריפה וכיוצא בזה דכיון דמניחו במקום שאין אדם יכול לבא
שם אלא בדוחק ליכא למיחש כמ"ש התו' מיהו בירושלמי קתני פסות תשרף וטעמא
נראה משום דלא דמיא לפירות לפי שהו מרקיבין בזמן קצר ולכה ליכא למיחש בהו
שיבא לידי תקלה מעות וכלי מתכות כיון דלא שייך בהו רקבון לכה צריף שיליכם לים
המלח וקתני סיפא ואיזהו עיקור כו' מן הארפובה ולמטה פי' דאפי' בהכי סגי ולא חיישינו
דלמא אתי לידי תקלה דמינכרא והשתא פריף שפיר ורמינהו אין מקדישין וכיון דבמנשר
פרסותיה מן הארפובה ולמטה סגי לה דלא חיישינו תו לתקלה אמאי קתני ואיזהו עיקור
נועל דלת בפניה והיא מתה משמע דלא סגי לה במנשר פרסותיה אלא במיתה ומשני
דנדאי סגי לה בהכי ושאיני קדשים משום בזיון דכי מנשר לה פרסותיה אינה מתה מהרה
אלא כשיגיע זמנה ונראה בזיונה זמן מרובה וצ"ל כדפי' רש"י ז"ל דכי מנשר לה אפתי
היא אסורה בהנאה והתוס' כתבו דיוכל להיות שמונתרת בהנאה ותימה דא"כ מאי פריף
דלמא שאני הכא דמונתרת בהנאה וליכא למיחש לתקלה ולא מעקרינו לה אלא משום
קנסא ולכה סגי ליה בהכי אבל גבי הקדש.

דאסורה בהנאה לכה לא סגי ליה בעקירת פרסותיה מארפובה ולמטה דלא ליתי לידי
תקלה אלא במיתה וליכא למימר דפריף למה לי מיתה ליעקר פרסותיה מן הארפובה
ולמטה דכי נמי מיעקר לה מן הארפובה ולמעלה אפתי איכא למיחש לתקלה דגינה
ועבודה פדאי' בפ"ו דיומא וכמ"ש הרא"ש ז"ל דלהכי לא פריף בלא ברייתא דהכא

אגופה דבריינתא דהתם דלמה לי מיתה ולא סגי ליה בעקירת פרסותיה מן הארפובה ולמעלה אלא משום דאיכא למימר דאפתי איכא למיחש לתקלה ולפי מה שפיר ניקחא כי פריה בסמוך ונשחטתיה ולישניה גיטטרא דלא פריה הכי אהו בריינתא דקתני בהמה תיעקור דסגי לה בעיקור קאמר וכ"ש פי הרבה לגמרי דשפיר טפי: ונשחטתיה מישחטט וכו' ולישניה גיטטרא משמע דאהא דמשני משום בזיון קדשים פריה וא"ת אמאי פריה הכי אגופא דבריינתא וי"ל דאי לאו הוה שנינויא איכא למימר דהא דקתני אינהו עיקור נועל דלת בפניה לא אתי אלא לאפוקי מינשר פרסותיה דדוקא מיתה בעינן דלא לייתי לידי תקלה וה"ה לשאר מיתות אבל השתא דמשני דכי מינשר פרסותיה הוי סגי לה ולא בעינן נעילת דלת אלא משום בזיון קדשים לכה פריה ונשחטתיה ולישניה גיטטרא פי הכי שתמות מיד השתא דמתה בערב אינה מתה אלא אחר כמה ימים ואיכא בזיון קדשים אי נמי אגופא דבריינתא לא פריה דאיכא למימר דאסור להרוג בהמה בינדים ואפי' לעשות בה מום בינדים אסור אבל השתא דקתני אינהו עיקור מנשר פרסותיה בינדים לכה פריה גבי הקדש נמי ליעקור פרסותיה וכי משני משום בזיון קדשים פריה דאפתי לישחטתיה או ליעבד גיטטרא דליכא בזיון כיון דבינדים נמי שרי וא"ת ואמאי לא קאמר ש"ס אלא אמר אבני אמר קרא ונתצתם את מזבחונם וגו' דהא השתא תו לא איצטריו לישנויא קמא דבזיון קדשים וי"ל דאפתי איצטריו לישנויא דבזיון קדשים דלא שייך למימר לא תעשון כן לה' אלהיכם אלא היכא דהורגה לגמרי דשחטה מישחטט או שניה גיטטרא אבל פי מינשר פרסותיה לית ביה משום לא תעשון כן לה' אלהיכם אע"ג דהנזותן אפילו אכן אחת מן המזבח דרף השחטה לוקה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ק מהל' בית הבחירה ה"כא במקדיש בזמן הזה לא מחמרינו כולי האי וכן משמע מדברי רבינו נסים ז"ל שכתב נועל דלת ואע"ג דלעיל אמרי' דעיקור היינו מנשר פרסותיה ה"כא משום בזיון קדשים לא שרי למיעבד הכי וכן אינו רשאי לשחטה כדי שלא יבא לידי תקלה וכן אינו רשאי להורגה בינדים דכתיב ונתצתם את מזבחונם וגו' משמע דאישנויא קמא קאי: ארא משום מיעוטייהו ה"כא נמי דממעטי שרי משמע דאי לאו משום מיעוטייהו לא שרי ליה אע"ג דלריש לקיש מהנה שרי וכ"ש לר' יוחנן דמוקי לה בבעל בית דלא שקלי מיניה מקפס' וכן משמע מדקתני לוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים ולא קתני סתמא דלוקחין מהן כל דבר משמע דדוקא הנה משום דבהנה מקלי ממעטינן להו וכן כל פיוצא בהן אבל שאר מקלי לא: דף יד עפ"ם שעשה משתה לבנו או שהיה לו חולה בתוך ביתו מותר פירש"י ז"ל מותר דלסעודתו קבעי ליה משום נוי ולחולה נמי קבעי ליה משום רפואה ופירושו תמוה דתרנגול לבן לצורך סעודה למה ליה נהלא לאו בנוצתו מעלין אותו על השלחן וכיון שפבר גמרטו הנוצות אין הפרש בין אם היה לבן או שחור וחולה נמי מה לו לתרנגול לבן ודווקא לומר דדוקא תרנגול לבן בעינן לרפואות החולי והיא דמלתא דלא שכיחא הוא ובריינתא סתמא קתני או שהיה לו חולה בתו ביתו משמע דבכל חולה איירי ועוד דהא דמשני רב נחמן כגון דאמר זה נזה על כרחין צ"ל דמירי כגון שיש ביד הישראלי הרבה תרנגולים לבנים ושחורים וקאמר זה נזה מדקאמר אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן משמע דקמיל קאי כמ"ש התוס' וא"כ תימה ל"ל ל וקמי בכה"ג דוקא דמיה קאי ואמר זה נזה לוקמא דאמר בהדיא לבן ושחור ואדום אע"ג דלאו קמיה קאי וכדפירש"י ז"ל ע"כ נראה לפרש דהיכא דאדכר לבן בהדיא אע"ג דאמר

לְבָן וְשָׁחֹר וְאֲדוֹם וְשִׁקִּיל לְהוֹ לְכַוְלָהּ אֲסוּר אִפִּי' לר' יְהוּדָה דְּכִיּוֹן דְּהַזְכִּיר לְבָן בְּהִדְיָא וּדְאֵי לְעַפּוֹ"ם קִבְעֵי וְהָאֵי דְאֲדָכְר לְבָן בְּהִדְיָא אֲפִילוּ אֲדָכְר נְמִי וְאֲדוֹם אֲיַעְרוּמֵי קָא מְעָרִים וְכֵן אִפִּי' לֹא הַזְכִּיר לְבָן וְשָׁחֹר כְּגוֹן דְּקָאֵי קַמֵּיהּ שְׁיֵישׁ בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל הִרְבָּה תְּרַנְגוּלִים לְבָנִים וְשָׁחֹרִים וְאָמַר תְּרַנְגוּל זֶה וּמִרְאָה ב צָבַע אֶלְבָן נְמִי לִיכָא מֵאן דְּפָלִיג דְּאֲסוּר אַע"ג דְּאִיכָא לְמִימַר דְּלֹא קָאֵמַר זֶה לְפִי שֶׁהוּא לְבָן אֲלֵא לְפִי שֶׁהוּא טוֹב וְשָׁמֵן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אַפִּי"ה אֲסוּר דְּכִיּוֹן דְּאִיכָא לְמִימַר הֵכִי וְהֵכִי מְסַפִּיקָא אֲסוּר אֲבָל אִם אָמַר זֶה וְזֶה מִתִּיר ר' יְהוּדָה דְּאֵתִי וּדְאֵי וּמוֹצֵיא מִיַּדִּי סִפְק דְּזֶה דְּשָׁחֹר ע"כ לְפִי שֶׁהוּ שָׁמֵן קָאֵמַר מְסַתְמָא זֶה דְּלְבָן נְמִי לְפִי שֶׁהוּא שָׁמֵן קָאֵמַר וּת"ק אֲסוּר אִפִּי' בְּכַה"ג וְהָא דְּנִקְט ר' יְהוּדָה אֵימַתִּי בְּזִמְנָא שְׁאָמַר תְּרַנְגוּל זֶה ל נִרְאָה דְּעַפּוֹ"ם לֹא קָאֵמַר אֲלֵא תְּרַנְגוּל זֶה לְחֹד וְהַתַּנָּא מְפָרֵשׁ לָן דְּלְבָן הוּא וְכֵן מִשְׁמַע קִצָּת מְדַקְתְּנִי סִיפָא וְאֲפִילוּ אָמַר תְּרַנְגוּל זֶה וְלֹא נִקְט תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְּקַתְּנִי וְאֲפִילוּ אָמַר תְּרַנְגוּל זֶה עַפּוֹ"ם שְׁעֵשְׂהּ מְשֻׁתָּה וְכו' דְּכִיּוֹן דְּאוּרְחָא דְּמִלְתָּא הוּא לְקִנּוּת תְּרַנְגוּלִים לְצוּרְךָ הַמְשֻׁתָּה מְסַתְמָא לָאו לְעַפּוֹ"ם קָא בְּעֵי לִיהַּ וְזֶה דְּקָאֵמַר לְפִי שֶׁהוּא טוֹב וְשָׁמֵן וְכֵן כְּשֵׁישׁ לוֹ חוּלָה בְּבֵיתוֹ פִּינּוֹן דְּדָרְךָ הַחוּלִים לְאֲכֹל תְּרַנְגוּלִים מְסַתְמָא לָאו לְעַפּוֹ"ם זְבִין לִיהַּ וְזֶה דְּקָאֵמַר לְפִי שֶׁהוּא טוֹב וְשָׁמֵן וְעוֹד י"ל דְּאֲפִילוּ כְּשֵׁאֵמַר תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן אִיכָא לְסַפּוּקֵי אֵי זֶה דְּנִקְא נִקְט וּמִשּׁוּם דְּשָׁמֵן שְׁפִיר וְלְבָן דְּנִקְט קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא קָאֵמַר וְלֹא מִשּׁוּם דְּלְעַפּוֹ"ם קִבְעֵי לִיהַּ דְּאֵי הִנּוּ שָׁחֹר נְמִי הִנּוּ שְׁקֵל לִיהַּ אֵי לְבָן דְּנִקְא נִקְט דְּלְעַפּוֹ"ם קִבְעֵי לִיהַּ וְזֶה דְּנִקְט מִשּׁוּם דְּקַמֵּיהּ קָאֵי וְקָאֵמַר ר"י אֵימַתִּי בְּזִמְנָא שְׁאָמַר תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן דְּכִיּוֹן דְּאִיכָא לְסַפּוּקֵי אֵי זֶה דְּנִקְא נִקְט אֵי לְבָן דְּנִקְא נִקְט מְסַפִּיקָא אֲסוּר לְמַפְנֵי לּוֹ אֲבָל אִם אָמַר זֶה וְזֶה פִּירוּשׁ תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן וְתְּרַנְגוּל זֶה שָׁחֹר מוֹתֵר דְּאֵתִי וּדְאֵי וּמוֹצֵיא מִיַּדִּי סִפְק דְּכִיּוֹן דְּתְּרַנְגוּל זֶה שָׁחֹר ע"כ זֶה דְּנִקְא נִקְט וּמִשּׁוּם דְּשָׁמֵן הוּא וְשָׁחֹר דְּנִקְט קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא קָאֵמַר תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן נְמִי זֶה דְּנִקְא נִקְט וְלְבָן קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא קָאֵמַר וְקַתְּנִי וְאֲפִילוּ אָמַר תְּרַנְגוּל זֶה לְבָן עַפּוֹ"ם שְׁעֵשְׂהּ מְשֻׁתָּה לְבָנוֹ וְכו' דְּכִיּוֹן דְּאוּרְחָא דְּמִלְתָּא לְקִנּוּת תְּרַנְגוּלִים לְצוּרְךָ סְעוּדָה אוֹ לְצוּרְךָ חוּלָה לְאֲכֹל אֲמַרִּי מְסַתְמָא דְּזֶה דְּנִקְא נִקְט וּמִשּׁוּם דְּשָׁמֵן הוּא וְלְבָן דְּנִקְט קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא הוּא.

וְהָא דְּבְעֵי רַב אֲשֵׁי בְּסַמוּךְ תְּרַנְגוּל לְבָן לְמִי תְּרַנְגוּל לְבָן לְמִי וִיהִבּוּ לִיהַּ שָׁחֹר וְשִׁקִּיל לִיהַּ כּו' אַע"ג דְּהִיכָא דְּאֲדָכְר לְבָן בְּהִדְיָא אֲפִילוּ אֲדָכְר נְמִי אֲדוֹם וְשָׁחֹר בְּהִדְיָא אֲסוּר דְּמִיַּעְרוּמֵי קָא מְעָרִים כְּדָפְנִי יֵישׁ לוֹמַר דַּע"כ לֹא אֲמַרִּינוּ אֲלֵא הִיכָא דְּבְעֵי לְבָן וְשָׁחֹר וְאֲדוֹם וְלֹא יְהִיב דְּמִי עַד דְּשִׁקִּיל לְכוּלְהוּ דְּאָז יֵישׁ לְחוּשׁ דְּדַעְתִּיהּ אֶלְבָן וְקוּנָה שָׁחֹר מְפִנֵי הַלְבָן שְׁעֵמוֹ אֲבָל הִיכָא דְּיִהְיֵי לִיהַּ שָׁחֹר וּפְרַע לִיהַּ וְשִׁקִּיל לִיהַּ וְאֲזִיל אִיכָא לְמִימַר דְּלֹא מְעָרִים פִּינּוֹן דְּיִהְיֵי דְּמִי וְשִׁפְתִּי לֹא הִנּוּ יָדַע שְׁיִתְּנוּ לּוֹ לְבָן כְּמוֹ שְׁפָתַב הַתּוֹס' וְלַעֲיִל דְּנִקְט רַבִּי זִירָא תְּרַנְגוּל לְבָן לְמִי אֲסוּר דַּה"נ אֵי אָמַר תְּרַנְגוּל לְבָן וְשָׁחֹר וְאֲדוֹם לְמִי נְמִי אֲסוּר כְּדָפְנִי וְאִיזִידִי דְּנִקְט בְּרִישָׁא תְּרַנְגוּל לְמִי נִקְט נְמִי בְּסִיפָא תְּרַנְגוּל לְבָן לְמִי וּבְלֵאוּ הֵכִי נְמִי צָרִיךְ לוֹמַר דְּסִיפָא אִיזִידִי רִישָׁא נִקְט דְּסִיפָא מִלְתָּא דְּלֹא צָרִיכָא הִיא דְּמַתְּנִיתִין קַתְּנִי לָהּ: מֵאֵי דְּקָל טַב פִּירוּת דְּקָל טַב כְּלוּ' אַע"ג דְּתַלוּשִׁין הֵן אֲסוּר לְמוֹכְרֵן לְעַפּוֹ"ם מִשּׁוּם דְּהָךְ מִינָא מְסַתְמָא לְעַפּוֹ"ם קָא בְּעֵי לְהוֹ דְּהָא דְּתַנּוּ אֵין מוֹכְרִין לְהֵן בְּמַחְזְבֵי לְקַרְקַע בְּפִירוּת נְמִי אִיזִירִי שִׁכ"ז שֶׁהוּן מְחַזְבֵי בְּאֵילָן אֲסוּר לְמוֹכְרֵן לְעַפּוֹ"ם כְּדַקְתְּנִי לְקַמּוֹ קָמָה עַל מְנַת לְקַצוֹר וְקוֹצֵר וּכ"כ הֶרֶמְב"ם ז"ל בַּפ"י מֵהִלְכוֹת עַפּוֹ"ם וְאֵין מוֹכְרִין לְהֵן פִּירוּת וּתְבוּאָה וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן בְּמַחְזְבֵי לְקַרְקַע וְא"כ צ"ל דְּפִירוּת דְּקָל טַב בְּתַלוּשִׁין קָאֵמַר חֲצַב קִשְׁפָא

פירש"י ו"ל מין תמרים וכן נראה דהשתא הוי דומיא דדקל טב דאיירי נמי בפירות ודומיא דנקלס דהיינו קורניטי שהוא מין פירות פדפלי רש"י ו"ל ומה שהקשו התוס' דא"כ אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי פולהי אסירי לאו קושיא היא דהא רש"י ו"ל כתב בהדיא קושבא מין תמרים ולא כתב קושבא תמרים משמע דס"ל דסתם תמרים מותרין למכור לעכו"ם ולא אסריה אלא ההוא מינא דקושבא ומינא דדקל טב לפי שה מיוחדין לעכו"ם והשתא ניחא דמוקי לה בפירות דקל טב ולא מוקי לה בדקל גופא ובתלוש אלא משום דניחא ליה לאוקמי בפירות דומיא דחצב ונקלס דהווי מיני פירות דף טז גזרה משום נסיוני בירושלמי מפרש זמנין שמוסרה לו לנסיון והוא מחזירה אחר ג' ימים ונמצא עובד עבודתו בבהמתו של ישראל: ישראל ששכר פרה מפהו יאכילנה פרשיני תרומה מי לא קתני ברישא אף ע"פ שמזונותיה עליו פדקתני סיפא משמע דדוקא באין מזונותיה עליו איירי אבל במזונותיה עליו לא נקשה דלמאי דמסיק דשכירות לא קניא כי מזונותיה עליו אמאי לא יאכילנה הא קנין כספו דכהו היא וליכא למימר משום גזלה דמשמע דבאסור תרומה לזרים איירי דומיא דסיפא.

ועוד דזמנין לאו גזלן הוי כגון שנפלו לו מבית אבי אמו פהו ואמאי לא יאכילנה כיון דשכירות לא קניא לכך נראה דברישא נמי אפ"ל במזונותיה עליו שרי והא דלא קתני נמי אע"פ שמזונותיה עליו י"ל דאי מזונותיה על הישראל לא שייך שפיר למיתני שיאכילנה פרשיני תרומה דמנא ליה פרשיני תרועה לישראל אטו ברשיעי עסקי שלא תן תרומתו לפהו ומלתא דלא שכיחא הוא שיפלו לו מבית אבי אמו פהו לכך לא קתני לה בהדיא דאורחא דמלתא נקט וכיון דבסיפא קתני לה בהדיא לכך ניחא טפי למידק מסיפא הא דשכירות לא קניא.

וכ"כ התו' בהדיא ביבמות בפרק אלמנה לכ"ג דרישא נמי איירי במזונותיה עליו וז"ל שם ישראל ששכר פרה מפהו מאכילה פרשיני תרומה אע"פ שמזונותיה עליו אומר ר"י היינו משום דבהמה האוכלת קנין כספו של פהו וישראל אין נהנה אלא הדמים והרי הוא כמוכר תרומה לפהו והדמים שלו אבל פהו ששכר פרה מישראל וכו' לכאורה משמע שם דגרסי בהדיא ברישא נמי אע"פ שמזונותיה עליו: אילימא משום דחשידי ארביעה וכדאמר רב לעיל קודם חזרה דבהמה דקה לעכו"ם תליא במנהגא היכא דחשידי עכו"ם ארביעה וכו' ובהמה גסה אסורה לעולם משום איסור שבת ומי חשידי והתניא וכו' פירש"י ו"ל אלמא לא חשידי כותים ארביעה ואפ"ה קתני בבבביתא קמזינתא דבהמה דקה תליא במנהגא הא בהמה גסה אסור לזבוגי להו אלמא משום דהדר ומזבין ליה לעכו"ם חיישינן פירוש וקעבר ישראל אלפני עור דכותים גרים ק ומחזיקין במצות אסור להכשילן דגרי אריות ניהו וכישראל חשוד דמו ואיכא למיחש שמא הדר ומזבין ליה לעכו"ם וקעבר כותי אנסיוני שאלה ושכירות וישראל דזבין ליה קעבר אלפני עור וא"ת כיון דמדיוקא דבהמה גסה פריה א"כ מאי פריה נהי דכותי לא חשיד ארביעה דלמא חשוד הוא על איסור שבת ולהכי אסור למכור לו גסה שמא יעשה בה כותי גופיה מלאכה בשבת וקעביד ישראל אלפני עור וטעמא לאו משום דחיישי' דאתי לזבוגי לעכו"ם וי"ל דס"ל דכיון דלא חשיד כותי ארביעה וש"ד לא חשיד נמי אשבת דשבת נמי איסור חמור הוא אי נמי כיון דבהמה דקה במקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין להו טעמא משום דחיישינן שמא ימכרנה לעכו"ם ממילא פי דייקנין הא גסה אסורה בכל מקום מסתמא

טעמא נמי משום דאיתי לזבוגי לעפוי"ם מיהו לעיל פתבו התו' דהא דקתני ברבייתא מקום שנהגו שלא למכור בהמה דקה לפותים טעמא לאו משום רביעה הוא דף טו אמרו לו והלא מרביעין עליה ויולדת הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה פתב דטעמא דרבנן בשבורה משום דגם היא משמש לטחון ברחים ובפרק מקום שנהגו איתא נמי להך מתני' וכתב שם נמי בפ"ה המשנה וז"ל והתיר ר' יהודה למכור שבורת יד או רגל לפי שאינה ראויה למשא ונה אינו אפת פי אפשר לקשרה ולמשנה ברחים והקרנות להניעם ע"כ ואין להקשות לדבריו מהא דאמרו לו והלא מרביעין עליה ויולדת כו' משמע דטעמא לאו משום דחזיא למלאכה הוא דאיכא למימר דרבנן לדבריו דר' יהודה קאמרי ליה הכי כדמשמע בריש פרק קמא דבכורות מיהו קשה דהתם משמע בהדיא דטעמייהו דרבנן משום דאיתי לאיחלופי הוא דאיתא התם איבעיא להו מכר בהמה לעופריה מהו תיבעי לרבנן תיבעי לר' יהודה וכו' ופריה וטעמא דרבנן משום איחלופי הוא והתניא אמרו לו לר' יהודה והלא מרביעין עליה ויולדת אלמא משום עופריה הוא ומשני ה"ק ליה טעמא דידן משום דאיתי לאיחלופי אלא את מ"ט שרית משום דאין יכולה להפרפאות כמאן דזבנה לשחיטה דמי והלא מרביעין עליה ויולדת וכיון דמרביעין עליה ויולדת משהא ליה נאמר להו לכשתלד דלא מקבלת זכר אלמא טעמייהו משום אחלופי הוא.

וצריה לומר דהא דקאמר ה"כא וכיון דמרביעין עליה ויולדת איתי לשהוייה לאו מלישנא דבריייתא הוא אלא סתמא דש"ס מפרש לן דטעמא הוי משום דאיתי לשהויי כמסקנא דהתם לאפוקי ממאי דס"ד דטעמא משום עופריה הוא דאי לישנא דברייית' היא א"כ מאי פריה התם וכי לא ראה סיפא דברייית' ונר' דלהכי איצטריה ש"ס לפרושי ה"כא והתם בבכורות דהא דאמר להו ר"י לכשתלד דהיינו דלא מקבלת זכר דלכאורה לא תליא הך מילתא בסוגיא דהתם פלל אלא משום דלמאי דס"ד התם דטעמא משום עופרין איכא למימר דהא דאמר להו לכשתלד היינו דלא חייש ר"י שתלד משום דאית ליה דטרפה אינה יולדת אבל השתא דטעמא משום דאיתי לשהוייה א"כ פי אית ליה דאינה יולדת מאי הוי הא אפתי איכא למיחש שמה יספור העפוי"ם דטרפה יולדת נאיתי לשהויי וירביענה לכה קאמר דלא מקבלת זכר: אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי פתבו התוס' לאו דוקא נקט האי דהא בסת' שנונים גופייהו וכו' ונה דחוק ועוד מדנקט עד כאן לא קאסרי אלא התם דסתמיה לאו לשחיטה קאי משמע דאיירי במידי דשייך ביה לשחיטה אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי ולא כבהמה טמאה.

גם מ"ש התוס' לעיל בשם ר"ת ז"ל דשור של פטם לאו מפוטם עדיין הוא לא משמע פן דבפ' גיד הנשה איתא ההוא טבחה דא"ל לחבריה אי הנות פייסת מנאי מי לא ספיי לך משור של פטם דעבדי אתמול והתם פבר מפוטם הנה.

לכה נראה דשור של פטם כיון דשמן הוא סתמא לשחיטה קאי וסתם שנונים לאו לשחיטה קאי אלא לדידיה כדאיתא בכמה זוכתי וכ"כ התוס' אבל פרה כיון דאין פחה גדול ככח השור זימנין דזבגי לה לרדא וזימנין דזבגי לה לשחיטה והיינו טעמא דרב הונא דאמר אימר לשחיטה זבנה וכ"כ התוס' לעיל וטפי נראה לפרש דאין לחלק פלל בין פרה לשור דאדרבא פרה עדיפא לחרישה כמ"ש ר"ת ז"ל ורב הונא דזבן הדיא פרה לעפוי"ם ס"ל דבית הלל דמתירין למכור פרה החורשת בשביעית מפני שיכול לשוחטה

פליגי אמתני' דהכא דקתני אין מוכרין להם בהמה גסה ואיהו כבית הקלל ס"ל והה' בעיני דשור של פטם אליבא דמתני' קאי דלא אמרינו שמה לסחיטה ובנה והשתא אתי שפיר לקמן דפליגי רבי יהודה ורבי מאיר במוכר בהמת עכו"ם ע"מ לשחוט ואי אפי' בסתם בהמה אמרינו שמה לשחיטה ובנה על מנת למה לי ורבי מאיר אמאי פליג ואןשר אלא צ"ל דבית הלל פליגי אמתני' ורב הונא כב"ה ס"ל ור' יהודה ור"מ אמתניתין קאי: דף יו וכמה אמר רב חסדא ד"א דמיתורא דקרא נפקא ליה דהנה מצי למיכתב ואל תקרב אל ביתה מדנקט פתח ביתה משמע ד"א דכל פתח צריך שיהיה לפניו ד"א פנוי לצורך הבית לפרק משאו מעל חמורו וכיוצא בו פדאיתא סוף פ"ק דבבא בתרא דאין חולקין את החצר אלא א"כ יהא ד"א לכל א' חוץ מאותן ד"א שנותנין לכל פתח ופתח משמע דאותן ארבע אמות שייכים לפתח ובכלל פתח ניהו: אפי' ידניהו ואמרי לה אפי' חדניהו מדלא נקט ש"פ אידניהו ואחדניהו משמע דלא הנה מנשק להו על היד ועל החזה גופניהו אלא על בית היד ובתי החזה דהיינו על המלבוש שמכניסין בו היד והחזה והיינו דנקט ע לא קריבה בעלמא אסור דאפי' בכה"ג דעביד הרחקה קצת אסור והא דמיתני ראיה מהא דאמרי אינשי אמרי' לה לה לגזיר' סחור סחור לכרמ' לא תקרב לאו דאמרי ליה שלא יקרב אל תוף הפנים וילף סחור סחור סב בו מבחוי דא"כ לכרמא לא תקרב לא א"ש דהל"ל לתוף פרמא לא תלף א"נ בכרמא לא תלף ועוד דא"כ לה לה סחור סחור תרתי למה לי אלא משום דכל היכא דכתיב סביב מתרגמינן סחור סחור לפי שהוא מן התיבות הפפולות כמו ירקרק אדמדום ואמרינו ליה לגזיר' שילף לו מן הפנים וירחיק עצמו ממנו בתכלית הירחיק דאפי' סחור סחור לכרמא דהיינו סביב הפנים לא יקרב דאפי' קריבה בעלמא אסור.

ונראה דאסור ללכת במחול עם הפלה בשבעת ימי המשטה אפי' אינו אווז בידה ממש אלא בהפסק מטפחת פדרף שנוהגין מקצת ת"ח שבדור הנה אפ"ה לאו שפיר עבדי כדמשמע הכא דשום קריבה בעלמא אסור ואין לחלק בין פלה לאחרת דליכא האינדנא מאן דמצי למימר דדמיה עליה כפשוטא ולא אמרו חכמים אלא פיצד מרקדין לפני הפלה ולא עם הפלה וכה"ג פסק ש"ס ברפ"ב דכתובות דאסור להסתפל בפני כלה כל שבועה כמו שאסור להסתפל באשה אחרת ואותן בני בליעל ההולכין במחול עם נשים דעלמא עליהן אומר הפתוב יד ליד לא ינקה רע מעונשה של גיהנם וראוי לגעור בהן וכל מי שיש בידו למחות וכו': וכי מאחר שלא שבו היכן ישיגו דקס"ד דלא ישיגו אורחות חיים בעה"ב קאמר לכה פריה פשיטא מאחר שלא שבו היכן ישיגו וכיון דמשני דאם ישובו לא ישיגו קאמר לכה פריה למימרא דכל הפורש ממינות מניית דהשתא ליכא למימר דלא ישיגו לעוה"ב קאמר דאין להדבר עומד בפני התשובה ויש לו עה"ב: רבי אלעזר בן זורדיא מזומן לחיי העה"ב וכה"ג נקט בכפה דוכתי ומדלה קאמר יש נו חלק לעולם הבא משמע דעולם הנשמות לאו היינו עה"ב דעה"ב היינו תחנית המתים כמו שפירשתי בריש אגדת חלק: כדבעי ליה לא עבד והא דא"נ רבי יוסי אהה עובדא אם כן מחלקה יהי חלקי וכו' עה"ב שאני כי שם מקבל אדם שכר מצותיו אבל בעולם הזה פיון דשכר מצויה בהאי עלמא ליכא אינה מגנה על האדם אא"כ מדקדק בה הרבה לעשות פתקנה דאז אוכל מפירותיה בעה"ז אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא אף ע"ג דקיימא לן דאסור לו לאדם לכפור ולומר שהוא עובדי כוכבים ומזלות פדי שלא יהרגוהו כמ"ש הפור סי'

קנ"ז שאני התם דהנה ליה פכופר בעיקר דכיון דרוצים להרגו אם לא יתפנה לדתם ויהיה עובדי כוכבים ומזלות פמותם נמצא פשאומר עובדי כוכבים ומזלות הוא הודה לדתם וקבל עליו עובדי כוכבים ומזלות שלקח אבל הכא במאי דכפר ר' אלעזר בן פרטא ואמר שלא שנה ושללא נסמה אין זה כופר בעיקר דהרבה יהודים יש שלא למדו ושללא נסמכו כ"כ הרא"ש ז"ל בר"פ אין מעמידין מיהו קשה אמאי נקט לישנא דאי סיפא לא ספרא וכו' הנה ליה להשיב בלשון ששאלוהו אי תנא לא גנב ואי גנב לא תנא ע"כ נראה לפרש דכי היכי דר' אליעזר דלעיל השיב לאותו שלטון נאמן עלי הדיון פסבורים היו שעליו הוא אומר והוא לא נתפונן אלא לאביו שבשמים הכי נמי ר' אלעזר בן פרטא למילתא אחריתי נתפונן אלא שהם טעו בדבריו דאיתא במדרש רבה פ' בחקותי תני בשם ר"א הסיי' והספ' נתנו מפורכין מן השמים אמר להן הקב"ה אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי אתם ניצולין מן הסייף ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם וכו' והיינו דאמר להן אי סיפא לא ספרא ואי ספרא לא סיפא כלומר איני חושש ואיני מתירא מכם דכיון דהסייף והספר נתנו מפורכין והא ביהא תליא דכל מי שאינו מקיים מה שכתוב בספר נהרג בסייף וכו' ומדקא ליתא כי יודע אני בעצמי שקיימתי את התורה הא נמי ליתא ואיני חושש נסייף שלכם ואינהו הוא דטעו פסבורים היו שכופר ואומר שלא עסק בתורה וכה"ג ודאי שרי וכמ"ש בש"ע סי' קנ"ז דאע"ג דאסור לומר שהוא עובד כוכבים ומזלות מ"מ יוכל לומר להן לשון דמשמע לתרי אפי וכבר שמעתי על גדול אחד מן הקדמונים ששאלוהו בשעת הגזרה אם יהודי הוא והשיב להן פן יו"ד פסבורים דיו שמשביב להן בל"א שאינו יהודי וניצול ומ"ט קרו לה ר' לפי שגזרו שכל הנסמה יהרג כדאמרי' לעיל וענין הסמיכה היינו בשמ' דקרו ליה ר' כדאיתא בפ"ק דסנהדרין לכה"ל מ"ט קרו לה ר' והשיב רבן של תרסיים אני פנונתו הנה שהוא רבן של ת"ח שנקראין בעלי תריסין כדאמרי' המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לב"ה ואינהו טעו פסבורים היו שאומר שהוא רבן של גרדיים.

אחר שכתבתי זאת מצאתי לי קצת ראיה בס' הערוף בערך סייף. ומדרש זה הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא דאיתא תו התם תני בשם רשב"י הככ' והמקל נתנו מפורכין ו השמים אמר להם אם שמרתם את התורה הרי כפר לאכול ואם לאו הרי מקל ללקות וכו' ונראה דפליגי ר"א סבר דשכר מצות ליכא בהאי עלמא כלל כדאיתא בסוף פ' שלוח הגן ולכ"ק דהספר והסייף נתנו מפורכין מן השמים על הארץ דעונשן של עונות לחוד איתנהו בהאי עלמא שכל העובר על הספר נהרג בסייף וכל שאינו עבר עליו ניצול ממנו מיהו אינו מקבל שום שכר בהאי עלמא ורשב"י סבר דאע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא מ"מ אדם אוכל מפירותיהן בעה"ז ולכ"ק דכפר ומקל נתנו מפורכין מן השמים על הארץ: ומ"ט קא שבקת עבדך לחירות נראה שגזרו על כהן לפי שרצו למעט ולבטל את המצוה מישראל ועבד היצא לחירות מתחייב בכל המצות: דף יח מאי בינייהו א"ר חנינא וכו' כתבו התוספות דהכי פריה במקום שמוזבלין מאי בינייהו דהא ודאי א במקום שמוזבלין פליגי מדהזכירו חכמים בדבריהם מקום שמוזבלין דאי לא פליגי וכו' ולפי זה כי משני נשא ונתן איכא בינייהו צ"נ דלרבנן פינו דליכא אלא משום חשד עובדי כוכבים ומזלות נשא ונתן מותר אבל לר' מאיר אסור ונדבריהם תמוהים דכיון דמוזבלין שם ואיכא

למיחש לדמי עבודת כוכבים ומזלות בידו מה לי טעמא דחשד ומה לי טעמא אחרניא כי הלא שם ונפשא ונתן אמאי אוסר ר' מ מאיר ונחכמים מתירין במאי קמיפלגי.

ועוד אי אית ליה לר' מאיר טעמא דחשד א"כ אמאי אית ליה דאין הולכין שם ואי משום דאסור ללקת במקום שעובדין עובדי כוכבים ומזלות א"כ רבנן נמי אמאי לית להו האי טעמא ע"כ נראה דטעמא דר' מאיר נמי הא דאין הולכין שם מפני חשד עובדי כוכבים ומזלות הוא אלא דאיהו מפני שמזבלין סתמא קאמר דסבר דנדאי מזבלין שם לעובדי כוכבים ומזלות ואיפא חשד בכל מקום ונחכמים סבירא להו דדוקא במקום שאוכלין שם בנדאי אסור מפני חשד עובדי כוכבים ומזלות אבל במקום שאין מזבלין שם אינו אסור אלא מפני מושב לצים ולכך בעי מאי בינייהו כיון דבין ר"מ בין לרבנן אסור בכל מקום מה לי מפני חשד עובד כוכבים ומזלות מה לי מפני מושב לצים וקאמר נפשא ונתן איפא בינייהו דלר' מאיר דאית ליה דמסתמא בכל מקום מזבלין נפשא ונתן אסור דאיפא למיחש לדמי עובדי כוכבים ומזלות בידו ולרבנן במקום שאין מזבלין נפשא ונתן מותר דליפא למיחש שם לדמי עובדי כוכבים בידו וכן פירש"י ז"ל.

וכן משמע בתוס' דמכילתין פ"ב דבמקום שמזבלין ר' מאיר ונחכמים חד טעמא אית להו דקתני התם העולה לטרטיאות של עובדי כוכבים ומזלות אסור משום עבודת כוכבי ומזלות דברי ר"ט ונחכמי' אומרים בזמן שמזבלין אסור משום עבודת כוכבי ומזלות ואם אינו מזבלו אסור משום מושב לצים מדנקט ר"מ משום עבודת כוכבי ומזלות ורבנן נמי משום עבודת כוכבים ומזלות משמע דחד טעמא אית להו במקום שמזבלין ולא פליגי אלא במקום דאין מזבלין והא דלא קתני ונחכמים אומרי' אף במקום שאין מזבלין אסור לאו קושיא היא פלל דהכי אורחא דש"ס בכמה דוכתי היכי דפליגי תנאי או אמוראי כי הדיא דר"פ פל עובדי כוכבים ומזלות דקתני רשב"ג אומר שעל המכונפדין אסורין שעל המבנזין מותרין אע"ג דת"ק נמי אית ליה דעל המכונפדין אסורין וא"כ לא ה"ל לר"ש בן גמליאל למימראלא שעל המבנזין מותרין ותו לא: בל המתניהר נופל בגיהנם מדה במדה לפי שמגיס דעתו ומגביה עצמו למעלה לכך עגשו לירד למטה בבאר שפת בגיהנם כמו שאמרו בעירובין גי שעמוקה בגיהנם וכו'.

והיינו הא דכתיב בישעיה גבי גבוכדנצר שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון השיבו בת קול ואמרה אף אל שאול תורד אל ירפתי בור דף יט שלא הלא בעצת דור הפלגה שנטלו עציה זה מזה שנאמר ויאמרו איש אל רעהו הבה וגו' לכך נקט קרא אשר לא הלא בעצת רשעים.

שלא עמד במדת סדום שפילו את הדרך מארצם כדאיתא באגדת חלק אמרו וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם ועפרות זהב לו למה לנו עובדי דרכים שאין באין אלא לחסרונו באו ונשכח תורת רגל מארצנו לכך נקט קרא לשון דרך ודרך חטאים.

שלא ישב במושב אנשי פלשתים שכן דרך הלצים מתאספים ויושבים אוכלים ושותים ובטוב לבם מתלווצצים שנאמר ויהי בטוב לבם וגומר ולכך גרס קרא ובמושב לצים: כל הלומד תורה מרב אהד אינו רואה סימן ברכה וכו' נראה דהיינו הא דאיתא בפ"ק דבתרא והם תכו לרגליה תני רב יוסף אלו ת"ח שמכתתין רגליהן מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ישא מדברותיה לישא וליטן בדברותיו של מקום פי' דבשביל משא ומתן

שֶׁל תּוֹרָה דְהֵיִינוּ פִּלְפוּל חֲרִיפוֹת וְחִידוֹת הַלֵּב צְרִיכִין לַכַּת' רַגְלִיָּהֶן מְעִיר לְעִיר מְרַב לְרַב דְּסִבְרָא לֹא סָגִי לְלַמּוֹד מְרַב אֶחָד אִם פְּרִיּוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ עֲלֵהוּ לֹא יִבּוּל תַּלְמִיד חֲכָם הַמּוֹרָה הוֹרָאָה אוֹ מְלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים זֶהוּ פְּרִיּוֹ וְקָאָמַר שְׂאָם נוֹתֵן פְּרִיּוֹ בְּזַמְנוֹ עֲלֵהוּ לֹא יִבּוּל וְאִם לֹא יִבּוּל.

וְנִרְאָה דְהֵיִינוּ הָא דְאִיתָא בִּפ' בֶּן זֹמָא הִלּוּמַד מִן הַקְּטַנִּים לְמָה הוּא דוֹמָה לְאוּכַל עֲנָבִים קַהוֹת דְהֵיִינוּ קְוָדָם זְמַן בִּישׁוּלָן וְהִלּוּמַד מִן הַזְּקֵנִים לְמָה הוּא ד מָה לְאוּכַל עֲנָבִים בְּשׁוּלוֹת. וְהִדְר קָאָמַר עַל הִלּוּמַד וְעַל הַמְּלַמֵּד עֲלֵיהֶם הַפְּתוּב אוֹמַר לֹא כֵן הֲרָשָׁעִים וְגו' לְפִי שְׂאוּתָן תַּלְמִידִים קְטַנִּים הַקּוֹפְצִים לְהוֹרוֹת וְלִישָׁב בְּרֵאשׁ לְהַתְּגַדֵּל בְּפָנָי עַמִּי הָאֲרִיז דְרַכָּם לְשִׁפְנוֹר לְהוֹן תַּלְמִידִים מְפָנִי הַכְּבוֹד וּמְפָנִי לְהוֹן מְמוֹן לְכַף הַרִי הוֹן בְּכֻלָּל הֲרָשָׁעִים שְׂאִין פְּנוּנָתָן לִש"ש אֵלָא בְּשָׁבִיל עוֹשֵׁר וְכְבוֹד אֶחָד גַּר כּוֹתֵי וְאֶחָד עֲכוּ"ם בֵּין בְּנֵי תִיבָה בֵּין בְּמִכְרָה כְּתוּבוֹ הַתּוֹס' דְקָרָא אֵינְרִי שְׂאִינוּ מְחִיָּהוּ בְּאוֹתוֹ מִתְּנָה שְׂאָם לֹא יִתֵּן לוֹ לֹא יָמוּת וְצ"ל דְגַר כּוֹתֵי נְמִי בְכַה"ג מִי רִי שְׂיִשׁ לוֹ מְעַט וְלֹא יָמוּת אִם לֹא יִתֵּן לוֹ מִיָּהוּ לֹא בְּגַר עֲשִׂיר מִיָּרִי דְלֹא עֲדִיף גַּר עֲשִׂיר מִיָּשְׂרָאֵל עֲשִׂיר שְׂאִין מְצוּנִין לִיתֵּן לוֹ וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי כְּתִיב גְּבִיָּה וְאֶכְלָה לְאִשְׁמַעֲיָנוּ דְלֹא עֲשִׂיר ה"א אֵלָא הוּא צְרִיף לָהּ לְאוּכַלָּה וּמְדַנְקֵט קָרָא לְגַר אֲשֶׁר בְּשִׁעְרֵיף תַּתְּנָה דְמִשְׁמַע דְּנֹקָא בִּיא"י שְׂאִין עֲכוּ"ם מְצוּנִין שְׂם וְאִינָה שְׂנָה אֵלָא דְבָר מוֹעֵט כִּמ"ש הַתּוֹס' אֶבֶל הֵיכָא דְעֲכוּ"ם מְצוּנִין לֹא מִשְׁמַע דְלֹא בְּגַר שְׂאִין לוֹ פְלוּם לְגַמְרִי אֵינְרִי דְאִי אִין לוֹ פְלוּם וְהוּא מְחִיָּהוּ בְּכַף א"כ מֵאִי אֵינְרִי בִיא"י אִפִּי בְּחוּצָה לְאֲרִיז שְׁהַעֲכוּ"ם מְצוּנִין שְׂם נְמִי כִיּוֹן דְאִתָּהּ מְצוּנָה לְהַחֲיוֹתוֹ אֵלָא וְדֵאִי בְּגַר עֲנִי שְׂיִשׁ לוֹ מְעַט מִשְׁלוֹ אֵינְרִי: מִיִּתִּיבִי מְעַשָּׂה בְּרִשְׁבָּ"ג וְכו' מְדַרְשָׁב"ג לְחַוְדָא פְּרִיף אֶבֶל מְדַר"ע לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי דְלֹא הָוָה מְסַפֵּר בְּשִׁבְחָה וְלֵהֲכִי לֹא מְשַׁנֵּי מִיָּנִיָּה מִיָּדִי וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִי דְלֹא פְּרִיף אֵלָא מְדַרְשָׁב"ג דְלֹא מִיָּתִי הֵתָם מְלִתָּא דַר"ע פֶּלֶל.

וְהָא דְקָאָמַר וְאִפ' ר"ע רָאָה וְכו' סִיּוּמָא דְבְּרִיָּתָא הוּא דְמִיָּתִי לָהּ ש"ס דְהֵכִי אוֹרְחָא דְש"ס דְכוּלְהוּ דְוֹכְתִי דְמִיָּתִי בְּרִיָּתָא כְּוָלָהּ אַע"ג דְלֹא אֵינְרִיף לִיָּה לְאַתּוּנִי אֵלָא רִישָׁא לַח דָּא: וְנִשְׁמַרְתָּ מִפֶּל דְבָר רַע שְׂלֹא יִסְתַּפֵּל וְכו' מְדַסְמִיף לִיָּה כִי יִהְיֶה בָּהּ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מְקַרְה לִיָּה דְרִישׁ הֵכִי א"נ מִשׁוּם דְהַמוּצִיא שְׁכַבְתָּ זָרַע לְבִטְלָהּ אֵינְרִי רַע שְׂנֵאָמַר נִיָּה עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה' כִּמ"ש הַזֶּה: רַק שְׁהִיָּתָה בְּאָה מְטִיפָה סְרוּחָה פִּי וְהָרוֹק דוֹמָה לְאוֹתָהּ טִיפָה סְרוּחָה כִּמ"ש בְּהִגָּה מִיָּמוּנֵי טַעַם הַחֲלִיצָה וְז"ל אֵמַר הַקַּב"ה לְמִשָּׁה אֲמוֹר אֵל הֵיכָם שְׂאִינוּ רוּצָה לִיבָם רִשָׁע בְּגוֹפָה הֵיָּתִי כִי לְקַיִים מְצוֹת: יְבוּם וּמֵאֲנָתָּ לְפִיכָה תַחֲלִיץ מִנְעֻלֵיךָ כְּאֶבֶל וּמְגוֹדָה שְׁדַרְכָּן לְהִיּוֹת יַחֲפִים וְגַם מְטִיפָה סְרוּחָה שְׂבָגוּפָה הֵיָּתִי יְכוּל לְקַיִים לְאַחֲרֵי זָרַע לְכַף יְרַקָה בְּפָנֵיךָ טִיפָה סְרוּחָה וְכו' וְכַתֵּב בְּשָׁבִילִי אֲמוּנָה נְתִיב רְבִיעִי כִי הַזָּרַע הוּא דְמִיּוֹן הַקְּצָף שְׂנַעֲשָׂה בְּפִיּוֹת הַסּוּסִים הַרְצִים: וְטִיפָה שְׁל מָרָה פִּי טִיפָה שְׁל אֲרִס כְּדַתְּנוּ בְּמִסְכַּת תְּרוּמוֹת פ"ח שְׂעִיּוֹר מִים הַמְּגוֹלִים כְּדִי שְׂתֵּאבֵד בְּהוֹן הַמָּרָה וּפְרִישׁוּ שְׂם דְהֵיִנוּ אֲרִס שְׁל נְחָשׁ וְשְׂמָא הוּא רְמֵז לְאֲרִס נְחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי אֲשֶׁר גָּרַם הַמִּיתָה לְעוֹלָם כִּי מְלֵאָה הַמְּנוֹת הוּא סְמָאֵל אֲשֶׁר רַכַּב עַל הַנְּחָשׁ: אֵיבְעָיָה לְהוֹ בְּהִמָּה עַל מְנַת לְשַׁחֲטָה תְּהוּ כְּתִב הָרָא"ש ז"ל דְנִרְאָה מְדַבְּעֵי סְתָמָא דְש"ס בְּבִהָמָה אֲלִיבָא דַר' יְהוּדָה אֲלָמָא הִלְכְתָּא כְּוָנְתִיָּה וְהָא דְקַתְּנִי מְתַנִּי מְלִתָּא דַר"מ בְּלִשׁוֹן סְתָמָא דְקַתְּנִי אֶבֶל מוֹכֵר הוּא מְשִׁיקוֹן לֹא סְתָמָא הוּא כַר"מ אֵלָא ר' יְהוּדָה וְר"מ פְּלִיגֵי בְּדַבְּרֵי ת"ק דַר' יְהוּדָה מְפָרֵשׁ דְבָרֵי אֶבֶל מְוֹתָר הוּא מְשִׁיָּתְמָה עֲמוּ לְקוּץ דְנָא מִשְׁמַע לִיָּה כו' ר"ח פִּי בְּבְרִיָּתָא מְשִׁיקוֹן

ממש ע"כ ולפירושו ניתח מה שהקשה הר"ר אלחנן לישמעלנין שחת דידע שבחא וקמה דפסדא וכ"ש אילן דאילן איצטריף למיתני דעיקרא דמלתא הוא כיון דאינהו פירושא קא מפרשי ליה למלתא דת"ק דמתני' ות"ק באילן איירי מדקתני משיקצין ולא שיניף לישנא דקציצה אלא באילן נהדר פליגי נמי בשחת לרבותא דר' יהודה ובקמה לרבותא דר"מ.

מיהו פשטא דמתני' לא משמע פן ועוד מדקתני אין מוכרין להן במחנבר לקרקע בבית ולא קתני מחנבר לקרקע משמע דאשמעי' דאפי' התנה עמו ע"מ לקיץ אפ"ה בזמן שהוא מחנבר לקרקע אין מוכרין להם דהכי משמע לישנא דמחנבר והיגונו כר"פ: אבל שדהו לעובדי כוכבים ומזלות מאי שרי תימא אדדייק הך מילתא מדרבי שב"ג תיקשי ליה מתני' דקתני בהדיא שמשפירין שדות מאי שנא שדות ממרחץ דקתני ובכל מקום לא ישפר לו את המרחץ וליכא למימר דה"א דטעמא דמתני' גבי מרחץ דאסור משום עובדי כוכבים ומזלות הוא שמעמידין על הפיפה כדתנו לעיל דמדקתני טעמא מפני שהוא נקרא על שמו ע"כ טעמא משום איסור שבת הוא.

וי"ל דמלתא דרשב"ג ומלתא דרשב"א דבסמוך גבי הדדי מיתנו בתוספתא פרק שני וחד ברבייתא הוא אלא דש"ס פסקינהו לתרתי לפרושי מעיקרא מלהא דרשב"ג דקתני ברישא ונהדר מפרש סיפא דברבייתא דהיגונו מלתא דר"ש ב"א והשתא אתי שפיר דמתני' לא קשיא ליה דאיכא למימר דדוקא מרחץ נקרא על שמו ולכך אסור אבל שדה אין נקרא על שמו ולהכי שרי אבל מדרשב"ג פריף שפיר דאסיפא דברבייתא סמיה דקתני בהדיא לא ישפור אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו ופשיטא דרשב"ג ורשב"א לא פליגי בהכי אם נקראת על שמו אם לאו והשתא א ניתח הך דדייק לעיל אבל לכותי מאי שרי כותי נמי עביד מלאכה כו' דמנא ליה למיזק הכי דלמא לכותי נמי אית ליה דאסור ונקט עובדי כוכבים ומזלות דומיא דמתניתין כמו שפכתו התוס' ומתניתין דאיירי בעובדי כוכבים ומזלות משום דכולהו פירקא בהכי איירי אלא צ"ל דאסיפא סמיה דכיון דהא דרשב"ג והא דרשב"א גבי הדדי מיתנו וחד ברבייתא היא הנה ליה לרשב"ג נמי למינקט כותי כי היכי דנקט ליה רשב"א.

ומ"ש התוס' בשם הר"ר אלחנן ז"ל דהא דדייק אבל שדהו לעובדי כוכבים שרי לאו אמילת ה דייק דאיכא למימר דדוקא נקט מרחץ אבל שדהו אפי' לכותי אסור לאו קושיא היא דא"כ ליהני סתמא לא ישפור אדם לעפ"ם דבר שנקרא על שמו דהשתא ליכא למיזק אבל לכותי שרי אפי' שדהו דאיכא למימר דנקט עכו"ם לאשמעינן דאפילו מרחץ אסור להשפיר לעבודת כוכבים ומזלות: תא שמע אם התנו מתחילה מותר הא סתמא אסור פתבו התו' וא"ת ולדיוק מרישא אלא משום דבעי למיתני סיפא וכו' ועוד נראה דמרישא לא מצי דייק דאיכא למימר דרב תא נקט דלא מיבעיא אם קבלו ועשו וחקלו הפל בסתם דאסור דנמצא דישאל נהנה ממלאכת שבת ועובדי כוכבים ומזלות שולחו הנה אלא אפילו אם קבלו סתם וברר הכי רוצה ישראל לעשות חלוקה עם העכו"ם שיעשה עובדי כוכבים ומזלות בשבת וכןגדו יעשה ישראל יום אחר בחול נמצא שאין ישראל נהנה ממלאכת עכו"ם דשבת אפ"ה אסור כיון דמעיקרא קבל ישראל עליו עבודה דשבת: אין מעמידין פרק שני אם איתא דאקצייה ואם איתא דפלחיה לא הנה מזבין ליה

אע"ג דתגן בפרק רבי ישמעאל מכה העובד פוכבים ומזלות או משפנה ר' אומר ביטל משמע דעובדי כוכבים ומזלות מוזבין לעבודת פוכבים ומזלות שלו אע"ג דפלקה גש לומר דנהי שאם מכה עובדי כוכבים ומזלות אים ליה לרבי דבטלה מ"מ מילתא דלא שכיחא הוא שיימפור עובדי כוכבים ומזלות עבודת פוכבים ומזלות בטר דפלקה וה"ק בשלמא מוקצה ונעבד מסתמא לא חיישינן להו כל כמה דלא חזינן לה בהדיא דאם איתא דפלקיה מסתמא לא הנה מוזבין ליה והראב"ן ז"ל תירץ דבהמה שאני משום דאיתנהו בהמות טובא ומסתמא פי מוזבין לא מוזבין בהמה דפליח לה אלא איתא דלא פליח: אי הכי זכרים מנקבות לא ניזבון לישנא דאי הכי לכאורה לא אתי שפיר דהל"ל ואפתי זכרים מנקבות לא ניזבון פינן דלאו אמאי דמשני ליה פריה ונראה דהך שקלא וטריא וכו' הא דפריה לעיל אלא הא דתניא וכו' סתמא דש"ס הוא דפריה הכי אשינויא דרב ורב פהנא ולכך נקט לישנא דאי הכי פלומר לאפוקי אליבא דרבינא דבסמוך ניחא דבדיעבד שרי וכו' אליבא דר' פדת אתי שפיר דבריייתא פרבנן ואתי נמי שפיר דלא רמי ליה ברייתא דקתני לוקחין בהמה מרועה שלקחן אבריייתא דקתני אין מוסרין בהמה לרועה שלקחן משום דאיכא לשנויי הא לכתחילה הא דיעבד אי נמי הא רבי אליעזר הא רבנן: תדע דקתני כיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה.

פכתבו התוספות תימא מה קאמר תדע דלמא שאני ע"י נפשות דאיכא למימר מקמת פחד גתריצית לו ותבעתו כו' לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות אסורי ביאה לאו קושיא היא שכתב שם האשה שנקבשה בידי עובדי כוכבים ומזלות ע"י ממון מותרת ע"י נפשות אסורה לפנהונה משמע דס"ל דאפי' נקבשה ע"י נפשות לא חיישינן שמה גתריצית.

וכתב הר"ן שפך פירשו ר"ח והגאון וגם המגיד פתב פירשוהו כל הגאונים דוקא אם היה הבעל פהן אבל לישראל ודאי לא חיישינן שמה גתריצית וכן הכריחו כל האחרונים וטעמא דנקבשה ע"י נפשות דאסורה משום דכיון דליכא הפסד מתון חיישינן שמה נאנסה לכהן דדוקא הפסד ממון בעינן והא דנקט ע"י נפשות אסורה ולא קתני שלא פ"י ממון אסורה י"ל דאורחא דמלתא נקט סתם חבישה ע"י ממון או ע"י נפשות הוא כמ"ש הרא"ש ז"ל והכא היינו טעמא דר' אליעזר כדבר יהודה אמר רב כו' הא דלא קאמר דטעמא משום דחייש שמה העלה עליה עול גמור דלהכי ודאי ליכא למיחש דמירתת עובדי פוכבים שמה יראה ישראל ויפסיד אבל עודה של שקין דלעיל צראי הוא קסבר עפו"ם שלא יראה ישראל: ואי ס"ד כדקתני שילא וכו' תימא א"כ מאי קס"ד דשילא דתני הכי פינן דסיפא דמתני' לא משמע הכי וי"ל כדמסיק לקמן דר' אליעזר אית ליה תרתיה אית ליה טעמא דקיקה וחייש נמי לרביעה ודייק שילא דע"כ אית ליה נמי טעמ' דקיק' דאי לית ליה אלא דטעמא דרביעה לחודא ליערביניהו וליתגניהו פרת חטאת וכו' פל הקרבנות פולן רבי אליעזר אומר אין ניקחין מן העובדי כוכבים ומזלות מדקא פסקיניהו לתרתי משמע ליה דפרה אית ליה טעמא אחריתי ונפקא מינה היכא דליכא למיחש לרביעה כדאמרי' לקמן.

וה"ק לא ס"ד דקתני סיפא וכו' היה רבי אליעזר פוסל וכו' ואי ס"ד כדקתני שילא פי' דליכא אלא טעמא דקתני שילא לחודא בשלמא פרה וכו': דף פד וניחוש דלמא רבעי לאימא פכתבו התוספות הא דלא פריה דלמא עלה עול על אמה והיא נשאו עול לא

יְדַעַנָּא מאי קוּשְׁנִי דְלִמְאֵי דְמִשְׁנֵי אֲתֵי שְׁפִיר דְאִיכָא לְמִימְרַנְיָי שְׁהִי מְשַׁמְרִין אוֹתָהּ לְאִימָא שְׁלֵא תַעֲלִי עֲלֵיהּ עוֹל וְנִיחָא לֵיה טְפִי לְאִקְשׁוּנֵי מְרַבִּיעָה חֲדָא דְרַבָּא בְּהִדְיָא נְקֻט דְהִיא וְיִלְדָה נְרַבְעוּ ור"א נְמִי מְרַבִּיעָה אִינְרִי: וְתַנִּי עֲלֵיהּ ור"א אוֹסֵר לָאו בְּכָל הַפְּסוּלִים קָאֵי שְׁהִרֵי בְּעֵלְת מוּם פְּסוּלָה לְמַזְבַּח וְלִדוֹתֶיהָ מוֹתְרִין וְכ"כ הַתּוֹסְפוֹת אָמַר רַב פְּהֵנָא בְּמוֹחֲזֻקְתָּ קֶצֶת תִּימָה דֵּא"כ מֵאֵי אִינְצִטְרִיף לֵיה לְרַב פְּהֵנָא לְמִימְרַנְיָי שְׁהִי מְעַבִּירִין לְפָנֵיהּ כּוּס אָדוּם הַל"ל דְמִין פְּרוֹת הִי לּוּ לְדָמָא בּוֹן נְתִינָא שְׁהִי מוֹחֲזֻקוֹת לִילְד וְיִלְדוֹת אָדוּנָמִין בְּלֵא כּוּס וּמָה שְׁדָמִיָּה יְקָרִין לְפִי שְׁשִׁתִּי שְׁעָרוֹת פּוֹסְלוֹת בְּהָ דְהָא הַשְׁתָּא נְמִי צ"ל דְפְרוֹתֵיו שְׁל דְמָא הִי מְשׁוֹנּוֹת מְשַׁאֲר פְּרוֹת דְעֵלְמָא דְשַׁאֲר פְּרוֹת לֵא הִי מוֹלִידִין וְלִדוֹת אָדוּנָמִין בְּהַעֲבַרְת כּוּס אָדוּם וְשִׁלּוֹ הִי מוֹלִידִין: שְׁנַאֲמַר נִיחָח וְשִׁמּוּאֵל טְלָה חֲלָב אָחַד וְנִיעֲלָהּ לְעוֹלָה פִירִש"י ז"ל טְלָה חֲלָב רַחֵל מְנִיקָה אֵת בְּנָה מְשַׁמַּע מִפִּי דס"ל דְשִׁמּוּאֵל לְקַח אֵת הַרְחֵל וְהַעֲלָה אוֹתָהּ לְעוֹלָה וּמִהֲכָא יְלִיף דְעוֹלַת נְקֵבָה כְּשֶׁרָה בְּבִמַת יְחִיד וּפְרִיּוֹשׁוּ תְמוּהָ חֲדָא דֵּא"כ טְלָה חֲלָב אָחַד אַחַת מִיבְעֵי לֵיה לְמִימְרַנְיָי עוֹד דְלִשׁוֹן טְלָה לֵא שְׁיִיף לְמִימְרַנְיָי בְּרַחֵל שְׁפָכְר יְלִדָה וּמְנִיקָה אֵת בְּנָה וְעוֹד דְפְרִיף וְנִיעֲלָהּ זָכַר מְשַׁמַּע דְאִמְלִתָּא דְרַב אֲדָא בְּרַב אֶהֱבָה פְּרִיף וְאִמָּאֵי לֵא פְּרִיף הִכִּי אֲגוּפָא דְקָרָא וְעוֹד פִּינּוֹן דְכְּתִיב וְנִיעֲלָהּ אִמָּאֵי קָרִינוּ לֵיה וְנִיעֲלָהּ.

עַל פּוֹן נְרָאָה דְטְטָה רַף כ"ז שְׁהוּא יוֹנֵק סְלָה חֲלָב קָרִינוּ לֵיה וְלִקַּח שְׁמוּאֵל טְלָה יוֹנֵק וְהַעֲלָהּ לְעוֹלָה וְרַב אֲדָא בְּרַב אֶהֱבָה דְאָמַר נְקֵבָה כְּשֶׁרָה לְעוֹלָה בְּבִמַת יְחִיד מְדָלָא פְּתִיב וְנִיעֲלָהּ אוּ וְנִיעֵל וְכְתִיב וְנִיעֲלָהּ יְלִיף דְוִיעֲלָהּ מְשַׁמַּע דָּא תּוּ טְלָה נְקֵבָה הִנּוּה וְהָא דְכְּתִיב אָחַד אַע"ג דְנְקֵבָה הִנּוּה מְשׁוּם דְטְטָה לִשׁוֹן זָכַר הוּא כְּדֵאִיתָּא בַּפ"ק דְבְּכּוֹרוֹת דְקִתְנֵי נוֹתֵן טְלָה א' לַפֶּה מְפָרִישׁ טְלָה א ד לַעֲצָמוֹ וְטוּבָא אֲשַׁפְּחוּן הֵתֵם כַּה"ג וְלַהֲכִי אַע"ג דְכְּתִיב וְנִיעֲלָהּ קָרִינוּ לֵיה וְנִיעֲלָהּ פִּינּוֹן דְאִטְלָה קָאֵי שְׁהוּא לִשׁוֹן זָכַר פִּי הִכִּי דְכְּתִיב לֵן אָחַד לִשׁוֹן זָכַר.

וְלַהֲכִי פְּרִיף וְנִיעֲלָהּ זָכַר מְשַׁמַּע וְא"כ מנ"ל לְרַב אֲדָא דְנְקֵבָה כְּשֶׁרָה וּמִשְׁנֵי וְנִיעֲלָהּ פְּתִיב וְהַשְׁתָּא הוּי דוּמִיָּא לְהָא דְפְרִיף בַּפ"ק מְקָרִין תְּרַתִּי מְשַׁמַּע וּמִשְׁנֵי מְקָרִין פְּתִיב. וְרַש"י ז"ל בְּפִירוּשׁוֹ לְסַפֵּר שְׁמוּאֵל פְּתִיב נְמִי וְנִיעֲלָהּ פְּתִיב נְקֵבָה הִיָּתָה מְכָאֵן לְמָדוּ רַבּוּתֵינוּ עוֹלָה נְקֵבָה כְּשֶׁרָה בְּבִמַת יְחִיד מְשַׁמַּע בְּהִדְיָא כְּדִפְרִישְׁתִּי: אֵלָּא מְחַנּוּרְתָּא כְּדִשְׁנִין מְעִיקְרָא וּקְרָא דְכָל צֵאֵן קִדְר יְקַבְּצוּ לָהּ דְאוֹתִיבּוֹ לֵיה מִינֵיה חֲבֵרוּהִי לר' אֵלִיעֶזֶר צ"ל דְרַבָּנּוּן מוּקִי לֵיה בְּפַחוּתִים מְשַׁלֵּשׁ שְׁנִים וְכָל לָאו דוּקָא נְקֻט קָרָא: אַז יְשִׁיר מְשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פִּי גָאָה גָאָה לְשִׁלּוּחַ יָד בְּפִלְשִׁתִּים וְעוֹד דְכְּתִיב בְּיָה חִיל אָחַז יוֹשְׁבֵי פְלִשְׁתִּים: דָּף פֹּה אֲתִיָּא תַת תַּת מְשׁוּם דְהֵאֵי גְזֵרָה שְׁוֵה עֲדִיפָא דְבִיּוֹם תַּת ה' אֵת אֲמוּרֵי בְּגוּפִיָּה דְקָרָא דְשַׁמֵּשׁ בְּגַבְעוֹן דּוּם הוּא דְכְּתִיב: רַב אִידִי אָמַר אִשָּׁה פְּלִי וְיִינָה עֲלֵיהּ כְּתִיב הֲרָא"ש דְהִלְכְתָּא כְּרַב אִידִי דְתַנִּיָּא כְּנוֹתִיָּה וְכְתִיב בַּב"י ס' קנ"ג דְהִרִיף הַשְׁמִיט כָּל זֶה וְנִרְאָה שְׁהוּא מְפָרִישׁ כְּפִירִש"י ז"ל דְלְרַב אִידִי כָּל אִשָּׁה אֲסוּרָה לְהִתְנַיֵּחַד עִם אֲנָשִׁים מְשׁוּם עֲרֻנָּה וּלְפִיכָּהּ פְּתִיב הַמְשַׁנָּה כְּצוּרְתָּה דְמְשַׁמַּע דְכָל נְשִׁים שְׁבַעוּלָם אֲסוּרוֹת לְהִתְנַיֵּחַד עִם הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת וְכּוֹן נְרָאָה דַעַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁגַם הוּא סְתָם לְאֲסוּר ע"כ.

וְנִרְאָה דַּמ"מ אִיכָּא נְפִקוּתָא דְלְכָל הַפְּרִיּוֹשִׁים בֵּין לְרַבִּי יְרֵמְיָה בֵּין לְרַב אִידִי יֵשׁ לְלַמּוּד מְכָאֵן דְאִישׁ מוֹתֵר לְהִתְנַיֵּחַד עִם הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת אִם הוּא חָשׁוּב וְקָרוּב לְשִׁלְטוֹן דְאֵז לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְמִיָּדִי וּפְשׁוּט הוּא: הִכִּי גְרַסִּינּוּ בְּתוֹסְפֵתָא וְכִי הִיכּוֹן מְצִינוּ וְכו' אֵלָּא מוֹל לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים עַד שְׁתַּצָּא נְפִשׁוֹ ר' יוֹסִי מְקַלְלוֹ עַל שְׁהוּא מְל לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים וּמְכָל

מקום ס"ל דמונתר למול את ישראל: דף כז ורבי יוחנן אמר המול המול משמע דס"ל לר' יוחנן דמילה בעובדי כוכבים ומזלות פסולה ותימא דקאמר לעיל דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן אם הנה מןמחה לרבים מותר ודחוק לומר דאמוראי גינהו אליבא דרבי יוחנן מדלא מפרש לה ש"ס הכי ושמא י"ל דרב ור' יוחנן תרנויהו מצי סברי דמילה בעובדי כוכבים ומזלות פשרה ובטעמא דר' יהודה הנשיא פליגי דקתני ברייתא שהיא פסולה מדכתיב ואתה את בריתי תשמור רב סבר דמהך קרא גופא עליה לה ור' יוחנן סבר דרישא דקרא נקט ואסיפא סמיה דבסיפא פתיב המול המול אחר כך מצאתי שכ"כ בכ"מ הלכות מילה ועוד נראה דהא דאמר ר' יוחנן אם הנה מןמחה לרבים מותר לאו אהך מילתא דמילה בעובדי כוכבים ומזלות קא אמר לה אלא אהא דקתני לקמן שאין מתרפאין מהן משום דחשידי ואשפיכות דמים קאמר שאם הוא מןמחה לרבים מותר להתרפאות מהן דלא מרעי נפשיה פדאמר לקמן דר' יוחנן רופא מןמחה הנה וש"ס מייתי לה אהך מילתא דמילה דחד טעמא הוא כמאן דס"ל מילה בעובדי כוכבים ומזלות פשרה: אפלו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מנייהו נראה דהיינו הא דאיתא בפרק חלק מאי אשר אין בהם פל מום א"ר רמא בר חנינא אפילו פריבדא דכוסילתא לא הנה בהו שפל כף היו נקיים מפל מום שלא הנה נמצא בגופן אפי' מפה קטנה פריבדא דכוסילתא ורש"י ז"ל פי' שם שלא היו צריכין להקנה ולא משמע פן מדנקט פריבדא דכוסילתא ולא קאמר ריבדא דכוסילתא: ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר וא"ת למאי דס"ד דטעמא שלא הניחו ר' ישמעאל משום דעובדי כוכבים ומזלות חשידי על שפיכות דמים מאי הל"ל לכו דמא מנ"ל דמותר מן התורה ונ"ל דבעי לאתויי ליה ראיה מקרא דלעיל דכתיב אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ורבי ישמעאל שלא רצה להניחו סבר דשאני התם דהנה ספיקא פמו שאמרו אם יחיינו נחיה ואם ימיתנו ומתנו לכה לא הווי חיישי לחיי שעה אבל להתרפאות מהן קרוב לנדאי הוא שימיתנו פדפלי' רש"י לכה איפא למיחש אפי' לחיי שעה: איהו נמי חינוא טרקה וכו' נראה דהכי פי' איהו נמי חינוא טרקה וא"כ מאי רבותיה דקאמר עליה רבי ישמעאל אשריה בן דמא שלא עברת על דברי חביריה ולא נענשת בגשיכת נחש פיון דסוף סוף נענש בגשיכת נחש מאי אולמיה דהאי נחש מהאי נחש ומשני דה"ק אשריה שלא נענשת בחינוא דרבנן דלית ליה אסותא לפי שפל העובר על דברי חכמים חייב מיתה דנשיכת נחש זו פיון דהיתה לה רפואה לית בה צד חיוב מיתה ומוטב שמת זכאי בלא חיוב מיתה ממה שימות על ידי יום מיתה: דף כז חושש הוא דלא כאיב טובא שפיר דמי משמע דלישנא דחשש לא כאב גמור הוא והשתא אתי שפיר הא דאיתא בפ' כיצד מעברין חש בראשו יעסוק בתורה וכו' חש בכל גופו יעסוק בתורה דלכאורה קשה פיון דחש בראשו ובמעיו וכ"ש בכל גופו היאך מצי לעסוק בתורה וצ"ל דאפתי לא מרגיש כאב גמור אלא חששא בעלמא ולהכי נקט לישנא דחש משמע מיחוש בעלמא: ה"ג בפ"ב דיומא משחא דגדפא דאנונא ופי' רש"י ז"ל שומן מוח עצם קטן שבראש פנוף העוף שקורין בני"ל סכה על צדעיו: מאי דציית ליהוד' מחיל שבי משום דהנה סבר דליכא אלא ספנת אבר דהיינו ענורון לחודא ולכה שלח ליה רב יהודה וכי מדידי וכו' דשורייני דעינא בלבא תליא וא"כ הנה ליה ספנת נפשות: דף כט שני לדג דם שני לדג פ' יכול לאכול דג ואינו ספנה מיהו רפוא' נמי לא הוי לאפוקי ביום ראשון ספנתא וכו' פתבו בפסקי תוס' רמז לדבר שמעתי מדכתיב שופך דם האדם באדם

דמו ישפך האד"ם באד"ם נוטריקון וה"ק שופך דם היום אכילת דג מחר ביום אכילת דג מחר דמו ישפך: ה"ג בפ' ה'רואה האוכל בשר שור בשר שמן בשר צלי והשתא ניחא דהווי להו י': אבל לא בינו לבינו פתבו התוספות פי' ההיא דרב חנא בשבילי דנהרדעא דביחוד ממש לא איצטריף דבלא מסתפר נמי תיפוק ליה משום שפיכת דמים ורב חנא נראה דס"ל דשבילי נהרדעא פינן דשכיחי בהו רבים טובא פרשות הרבים דמיא ומתניתין לא אתי למעוטי אלא שבילי עיירות דלא שכיחי בהו רבים פולי האי.

ועוד נראה לפרש דאיצטריף למיתני אבל בינו לבינו לאשמעינן דאע"ג דגבור ובריא הוא דליכא למיחש להפיכת דמים אפ"ה מסתפר אסו' דיכול לחתוף צנארו בתער ולהמיתו אע"ג דגבור הוא וכן יש לפרש לעיל גבי מניקה דאתי לאשמעינן אע"ג דבריאה היא דליכא למיחש לשפיכות דמים דינדה כמ"ש התוס' לעיל גבי הא דמשני ש"ס באשה חשובה: איבא בינייהו שפחות בפרק אין צדין ובכתובות פתבו התו' דה"פ שפחות ושפגגדה פירוש האמצעית דהיינו אפר מקלה א"נ הכי פי' מתני' ומתני' דוקא רב מלכי' אבל שמעתתא יש מהן רב מלכיו ולעולם רב מלכי' אמרה שמעתתא דאפר מקלה ולכך אינו נותן סי' אלא למתני' ע"כ.

ועוד נראה דדוקא שפוד וגומות שמעתתא נינהו דלא איירי בה מידי במתני' דהתם אבל אפר מקלה דמכות אמתני' דהתם קאי דמתני' דאינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם וקאמר עלה דאפר מקלה על מפתו נמי אסור משנה דנראה פכתיבת קעקע ואע"ג דלא כתב מידי אסור משום מראית העין והא דלא קאמר לה אגופא דקרא משום דקרא איכא למימר דלא איירי ברושם בצבע כלל אלא כותב על בשרו בדבר המשרט לחודא חייב ולפי זה ליכא בינייהו אלא שפרות לחודא וכ"כ בהדיא בערוף ערוף שפוד וז"ל וסימנך מתניתא מלפתא שפחות בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכי' שאלו ד' מתניתא הן ושפוד וגומות שמועות של רב מלכיו עכ"ל: דף ל' הרי אמרו אימת ישן עליהן והא דאמר לעיל דמסר נפשיה היינו דוקא אינו דמעלי אבל משום מיא לא מסר נפשיה כף כתב רש"י ז"ל וכ"כ הרי"ף והרא"ש ז"ל שיש לחלק בין מים ליין.

מיהו הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות רוצח והטור בסימן קי"ו פתבו פל המשקין האסורין משום גילוי שנתגלו בין ביום בין בלילה אסורין ואפ"י הנה בצידן אדם ישן אימת ישן על הזוחלין משמע דס"ל דאם יש בצידן אדם שהוא ער מותרין דאימת פר עליהן ובכל משקין האסורין משום גילוי איירי אפ"י פינן מדכתב ברישא פל המשקין האסורין וכו' וקשה מהא דאמרי' לעיל דמסר נפשיה וכו'.

ועוד דמדברי הר"ן משמע קצת דגרסי' שהוא קסתא דחמרא וכן משמע קצת דהא שיעור קסתא היינו לוג כדאי' בפ' ערבי פסחים ואין סברא דאתי למישאל ולהכניס עצמו בספק ספנתא משום לנגא דמיא וא"כ משמע דס"ל דביין נמי לא מסר נפשיה.

לכך נראה דאין נחש מסר נפשיה אלא מספק פגון שהרואים עומדין קצת רחוק מן היין ואין עומדין בצידו ממש דסבר שיכול לברוח ולא יתרגוהו ובהכי איירי עובדא דרבה בר רב הונא ודר' ינאי דלעיל אבל בעובדא דהקא דהנה גביה דהיינו בצד היין ממש הלכך אי לאו דישן הוא הנה אשרי' אימת ער עליהן דכולי האי לא מסר נפשיה דלאו שטיא הוא שיימסוך עצמו בשביל כף להריגה ודאי כדמשמע בסמוך דקאמר מי טיף טיף

אין בו משום גילוי ובייגון איירי כדפירש"י ו"ל אלמא מתנירא הנחש ולא מסר נפשיה
פולין האי.

ושמא משום הכי דקדק הרמב"ם ו"ל וכתב ואפ"י הנה בצידו אדם ישן ולא כתב ואפ"י
הנה שם אדם ישן: פי תאינה אין בו משום גילוי טעמא כדמסיק משום שנא' שומר פתאים
ה' וא"ת מאי שנא תאנים וענבים שהקב"ה שומר את האדם שלא יאכל ממנו נחש משאר
כל הדברים האסורין משום גילוי דלא אמרינן הכי וי"ל דכי היכי שהוא ית' שומר פתאים
דוקא ולא החכמים לפי שהחכמים יכולין לשמור את עצמן שלא יבאו לידי מכשול מה
שאין פן שוטים דלא אפשר להו לשמור עצמן הכי נמי משקינן דשייך בהו גילוי כגון יין
ומים וחלב שמשימין אותן בכלים תמיד ואפשר לו לאדם לשומרן ולכסותן יפה מפני
הנחשים לכך אין שמירתו ית' עליהם אבל תאנים וענבי' מלתא דלא אפשר הוא שצריך
לזיבשן בחמה לעשות מהן גרוגרות וציומקין ואין דרכן להיות בכלים תמיד לכך שמירתו
ית' עליהן מפני תיקון עולפו ואבטיח דבסמוך פיון דנתגלתה הנה לו לש מרה ולכסותה
וכה"ג איתא בס"פ מפני גבי הקזה דפריה ש"ס מעלי שבתא נמי קיימא מאדים בזווי
ומשני פיון דדשו ביה רבים שומר פתאים ה' פי' פיון דרבים הורגלו בו מפני דוחקן שיהו
קרובין סעודת שבת כמילתא דלא אפשר דמי ולכך שמירתו ית' עליהן מפני תיקון
העולם כדפ"י ושמא מהאי טעמא איתא בפ' ערבי פסחים גבי זוגות דמאן דקפיד קפדינן
בהדיה ומאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה דדבר קשה הוא על האדם לשמור עצמו תמיד
שלא יאכל תרי ולא ישתה תרי וכמעט מלתא דלא אפשר הוא לכך שמירתו ית' עליו
ולכך מאן דקפיד ושומר א"ע אין שמירתו עליו: רא' ישפכם בר"ה וכו' לא זו אף זו קתני
לא זו לר"ה דאסור שלא יזיק בהן את הרבים אלא אפילו להרביץ בהן ביתו אסור שלא
יזיק לבני ביתו ואפילו לגבל בהן את הטיט אסור אע"ג דלא יזיק אלא לעצמו ואפ"י
להשקותו לבהמתו ובהמת חברו אסור אע"ג דליכא סכנת נפשות אלא ממון והא דקתני
ולא ירחץ בהן פניו ידיו ורגליו אחי לאשמעי' דאפ"י גב היד וגב הרגל ורומני דאפי אסור
כדמסיק אבל קשה פיון דקתני שלא ישתה מהן את בהמתו כל שפן בהמת חברו וא"כ
ה"ל למיתני איפכא ולא ישתה מהן לא בהמת חברו ולא בהמתו כמ"ש התו' וי"ל
דאיצטריך למיתני ולא בהמת חברו לאשמעינן דאפ"י שונרא של חברו אסור להשקות
מהן אע"ג דשונרא דידיה מותר להשקות מהן של חברו שאני דזימנין דבעי לזבוני
ומפסיד ליה מניה כדמסיק.

והנה מצי למיפרך השתא בהמתו אסור בהמת חברו לא כ"ש אלא דעדיפא פריה אחרים
היינו ת"ת ורבינו גסים ו"ל פי' ולא ישתה מהן בהמתו בראויה לאכילה לפי שהאוכל
ממנה ניזוק ולא בהמת חברו אפי' פשאונה ראויה לאכילה משום דמפחש לה וקשה דא"כ
אמאי מוקי לברייתא דבסמוך דקתני אבל משקיהו לבהמת עצמו בשונרא לוקמה בבהמה
שאינה ראויה לאכילה דהשתא דמוקי לה בשונרא דחיק נפשיה דהא בהמה קתני ושונרא
חיה היא כדאיתא בבכורות: דף לא אמר רב הלכה כר' אליעזר פתבו התו' ויש להקשות
דרב אדרב דהא אמר רב לקמן חבי"ת אסור בחותם אחד ומירצו דיש לחלק בין שולח
לחברו ואינו חוזר ורואה חותמו לבין היכא שמניחו ביד עובדי כוכבים ומזלות ועתיד
לראות חותמו.

ועוד נראה דשאני הכא דאיירי שהישראל לקח או שפר בית בחצרו של עובדי כוכבים ומזלות לצורה יינו פדקתני בהדיא אחד הלוקח או השוכר וכו' דבכה"ג העובדי כוכבים ומזלות מירפת דכיון שהסדר שהיו בתוכי הוא של ישראל נתפס העובד כוכבים ומזלות עליו פגנב אם יפנס לתוכו לכה אית ליה לרבי אליעזר דבמפתח או בחותם אחד סגי ובכה"ג איירי נמי ברייתא דר' תנחום דקתני המפקיד יינו אצל עובדי כוכבים ומזלות מותר בשתייה וכן מלתא דרבי יהודה בן בתירא דאמר המפקיד יינו אצל עובדי כוכבים ומזלות אסור בשתייה ומותר בהנאה איירי נמי הכי דהא מוקי להו פגון שייחד לו קרן זויות דכל שייחד לו העובדי כוכבים ומזלות לכנס שם ולכה במפתח או חותם אחד שרי לר"א אפילו בשתייה ולרבנן בהנאה ונהו מצוי לאוקמי תרנויהו אליבא דר"א והא דייחד לו קרן זויות והא דלא ייחד לו אלא פגון דתרנויהו חד לישנא נקטי המפקיד יינו אצל עכו"ם משמע דבחד גוונא איירי אבל הא דא"ר חבית אסור בחותם אחד איירי שהפקידו יינו ברשות העכו"ם דכיון דלא נתפס עליו פגנב בכניסתו לכה צריה שני חותמות: דף לב וליטעמיה קנקנים של עובדי כוכבים ומזלות ליתסרו למיזבן ובסמוך נמי פריה ולמ"ד רוצה בקיומי פ"י ד"א אסור מ"ש הנקנים דשרי וא"ת מנא ליה דנקנים שרי וליבא למימר דממילתא דרבנן דמתני' פריה דקתני נחכמים אומרים אין איסורן איסור הנאה חדא דפלוגתיהו דרבי מאיר ורבנן דמתני' לא קאי אקנקנים אלא אינו הפנוס בהן כמ"ש התוס' מעיקרא.

ועוד דא"כ נודות נמי אית להו לרבנן דשרי ואמאי פריה מאי שנא קנקנים ולא פריה מנודות דמתני' ברישא. ועוד מדפריה סתמא משמע דאפי' לר"מ פריה.

ונראה דמהו ברייתא גופא דקתני נודות של עכו"ם אסור לעשות מהן שטיחין ולא קתני נמי דינא דקנקנים דאסורין למיזבן דבתוספתא קתני בסיפא דהו ברייתא דינא דנודות וקנקנים דקתני התם נודות העכו"ם גרודין מותרין חדשים זפותין אסורין כו' קנקנים של עכו"ם חדשים וכו' פדמייתי להו ש"ס לקמן ואם פן ברישא נמי אמאי לא קתני דקנקנים אסורין מדלא קתני הכי משמע דקנקנים שרי: וד לבוב לבוב הוא לשון לב לפי שקורעין אותו פגנב הלב ולהכי קרי לה עור לבוב: הלכה מקלל דפליגי נראה דבתמיה קאמר ליה דע"ב לא פליגי מדקתני ברייתא וקדו' פמין ארובה וברייתא לפרושי מלתא דת"ק קאי אלמא דנת"ק נמי עגול בעינו: דף לג ולהכי בעידנא דקא שדי ליה נעשה פזורק מים לטיט לכאורה משמע דביין של איסור דהיינו ביינו של עובדי כוכבים ומזלות איירי ואפ"ה שרי פגון דהולך לאיבוד ולהכי התיר ר"ת ז"ל המלח שמשמין עליו דם בשעת רתיחה כמ"ש התוס' ותימא דא"כ מאי איצטריה למימר והכא בעידנא דקאי שרי ליה הנה ליה למימר והכא נעשה פזורק מים לטיט ותו לא למה ליה להזכיר שעת זריקת היין ועוד דא"כ ישראל עומד על גביו למה לי ודחוק לומר דבעינו ישראל עומד על גביו שיראה שלא ישתמש בו עובדי כוכבים ומזלות ביין אחר הזפיתה דמשמעות הלשון דבעינו ישראל עומד על גביו פשעוסק במלאכתו בשעת זפיתה.

לכ"נ דביין היתר של ישראל איירי אלא דקיימא לן פחו של עובדי כוכבים ומזלות פגון שפערה מפלי אל פלי יין הינצא אסור פדאמרינן בפ' השוכר את הפועל המערה מחבית לבור קלוח היורד אסור ומוקי לה רב ששת בעובדי כוכבים ומזלות המערה דאתי מכחו

ואשמיעי רב זביד דלא אסרינו פחו של עובדי כוכבים ומזלות אלא פשמערה אותו למקום שאינו הולך לאיבוד אבל פשמערה אותו למקום שהולך לאיבוד אין דרף גיסוף בכה ושרי והיינו דנקט דהכא בעידן דקא שדי ליה ויוצא מפחו נעשה בזורק מים לטיט והשתא ניחא דבעינו ישראל עומד על גביו בשעת מלאכה פדי שלא יגע עובדי כוכבים ומזלות את הינו בידו לנסוף, וכן הוא דאמר רב פפי האי עובדי כוכבים ומזלות דשדא חמרא לבי מילחי דישאל שרי בינו היתר של ישראל איירי ולהכי נקט לבי מילחי דישאל דכיון דהמנח של ישראל הוא מסתמא גם הינו דידיה הוא אלא שהעפוי"ם עוסק במלאכתו של ישראל הוא וצ"ל שהיו רגילין לזרוק מעט יין במלח בשעת עשייתו ללבנו וכמ"ש בש"ע בטור י"ד ס"ס קל"ד בהג"ה ולעיל נמי פי קתני עפוי"ם ריבון ועיבדן כו' בנודות דישאל איירי אלא שהעובד פוכבים ומזלות אמן הוא ועוסק במלאכתו דישאל ולפ"ז אין מפאן ראיה להתיר את המלח שמשמין עליו דם בשעת רתיחה דשאני הכי דאין דרף גיסוף בכה ולהכי שרי פינן דינו דישאל ה א ולא נאסר זויות פמאן דלקח או שכר ממנו אותו המקו' דמי דמירפת מעולם ומ"מ יש להתירו מטעם אחר לפי שהדם נותן טעם לפגם הוא במלח וכמ"ש בש"ע שם וגם הראב"ד ז"ל פירש מייטא א זביד פי האי גונא כמ"ש רבינו נסים ז"ל: הני מאני דקונאי מהו לאשתמושי בהו בפיקסחא אין לפרש דקמיבעיא להו מי אמרינו דבלעי ואסירי אפי' בהגעלה כדאמר בסמוך התורה העידה על פלי חרש וכו' או דלמא לא בלעי כלל ושרי לאשתמושי בהו אפי' בלא הגעל' דומיא דכלי זכוכית שאין צריכין שום הקשר כמו שפסק בב"י סי' תנ"א.

דא"כ פי משני זה תשמישו בחמין וזה תשמישו בצונן צריף לומר דכל שתשמישו בצונן אפי' הגעלה לא בעי בין בינו בין גסוף בחמין בפסח ואמאי פתב הטור בסי' תנ"א בשכר של שעורים שנותנין בחביות של חרס דהתיר רבינו יואל ליתן בהן יין בפסח ע"י הגעלה דהא דאמרי' פלי חרס א נו יוצא מידי דנפיו לעולם היינו דוקה פשבלע ע"י האור אבל בצונן סגי להו בהגעלה משמע דהגעלה מיהא בעי לכה נראה דקמיבעיא להו מי אמרינו דבלעי טובא ואסירי בהגעלה א"ד לא בלעי טובא אלא קצת ושרי לאשתמושי בהו ע"י הגעלה דלא העידה התורה על פלי חרס אלא היכא דבלע טובא פדכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר דע"י בישול בלע טובא וכן משמע מפ' רש"י ז"ל שכתב זה תשמישו בחמין לענין חמץ נשתמשו בו פל ימות השנה חמין ובלעי טובא משמע דס"ל דע"י צונן נמי בלעי אלא דלא בלעי טובא והשתא אתי שפיר דלא תיקשי פי תשמישו בצונן מאי הוי אפתי אסור פינן דאיסור לח הוא והנה ליה ככבוש וכל כבוש כמבןשל דמי וכמ"ש בב"י בי"ד ריש סי' ק"ה דאיסור לח ששה בכלי של היתר ג' ימים אסרו וצ"ל דנדאי הפלי נאסר פשנתנו בו איסור לח צונן יום שלם מיהו בהגעלה שריא אפי' בכלי חרס דלא מהנאי ליה הגעלה הני מילי פשנשתמש בו חמין דבלע טובא אבל פשנשתמש בו צונן לא בלע אלא פורתא אע"ג דכבוש הוא ומהנאי ליה הגעלה וכ"כ בש"ע דחביות של חרס שנתנו בהן שכר שעורים דמותרים בהגעלה.

ונראה דאף על גב דמדינא שרי מ"פ יש להחמיר שאותן חביות שנותנין בהן שכר שעורין פל השנה שאין להגעילן לצורך פסח אפילו בחביות של עץ דעינינו רואות דאע"ג דרוחצין ומדיחין אותן היטב בחמין ומגעילין אותן יפה עדיין ריח השכר נרגש בו ויוצא מפי המגופה וחמץ בפסח במשהו וגריעי טפי מבית שאור ובית חרוסת והמחמיר תע"ב:

דף לד ה"ב שאינו יוצא מידי דנפיו לעולם והוא מלשון שמץ ודנפי פלומר הנהמא שבו אינו יוצא ממנו לעולם: הלכתא מתענין לשעות ואם השלים מתפלל תפלת תענית פר היא גירסת הספרים ולפי גירסא זו יש לפרש דתתי קאמר הלכתא מתענין לשעות שאם קבל עליו תענית עד חצי היום ודעתו לאכול אח"כ או שאכל עד חצי היום ומקבל עליו תענית משם ואילך הווי תענית לענין שאריה להשלים נדרו מיהו אינו מתפלל תפלת תענית כיון דככי האי גונא לאו מעונה הוא ונדר קאמר ואם השלים שהתענה לשעות והשלים כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי יום וכשהגיע לחצי יום נמלה ונגמרו או איפכא מתפלל תפלת תענית כיון דמעונה הוא אבל בפ"ק דתענית גרסי' הלכתא מתענין לשעות ומתפללין תפלת ענינו משמע דחד מלתא הוא וכ"כ התוס' בשמעתין: האי דורדריא דחמרא דארמאי וכו' כתבו התוספות שהעיסה שנתחמצה בהם קודם תמודם או תוף י"ב חדש אסורה ואפי' באלף לא בטיל כיון דלטעמא עביד וכ"כ בטור וש"ע סי' קכ"ג ונראה דדוקא בכה"ג שהשמרים שנותנין בעיסה לטעמא עבידי שהו מחמיצין את העיסה ולהכי לא בטלי אפי' באלף אבל שמרים שנותנין בשכר ומי דבש כדי שיהיו תופסין מהם אותן השמרים אם הו של יין של עובדי כוכבים ומזלות בטלו במשקה בששים דלאו לטעמא עבידי אלא יהא תוסס מהר.

מיהו אם נתנו בהן אותן שמרים כדי שיתנו טעם במשקה ודאי לא בטלו באלף. וכ"כ בש"ע סי' קי"ד ונ"ל צריף ליהדר ולבדוק ולחקור בשכר ומשקה של דבש שעושין העובדי כוכבים ומזלות אם נותנין בהן שמרים של יין ואם דרפן ליתן בו שמרים אסור לקנות מהן אם אין במשקה ששים מן השמרים והוא דלא עבידי לטעמא דלטעמא אפי' באלף לא בטיל ולפי זה הנה נראה לומר דמי דבש שנתנו בו שמרים של שכר שעורים כדי שיהא תוסס מהר אין צריף לבערו ומותר לקיימו בפסח כיון דלאו לטעמא עבידי ויש במי דבש כנגדן ששים כמה פעמים בטלי וכ"כ הרמב"ן מעשה הנה בוורמש"א ביהודי אחד שבשל דבש והחמיצו בשמרי דבש שבשל כל השנה ודבש הראשון הנה מחומץ בשמרים של שכר וזה שבשל עתה הנה רביעי לו או חמישי לו והתיר לו רבינו יעקב בן רבינו יצחק להניחו עד לאחר פסח ולמכרו ונחלקו עליו חכמי דורו וטעמא הנה משום דלא קניס רבי שמעון היכא דליתא בעיניה והוא ז"ל כתב עליו דתמוה בעיניו דהא דבר המעמיד כמאן דאיתיה בעיניה דמי כדאמרינן לקמן גבי קיבה דכיון דקא מוקים כמאן דאיתיה בעיניה דמי וא"כ שמרים נמי כיון שהחמיץ בהן כמאן דאיתנהו בעין דמי ע"כ ולפי מה שפירשתי אין לתמוה פלל דאותן שמרים של שכר שנותנין במי דבש לאו לטעמיה עבידי ואין נותנין אותן לתוכו אלא כדי שיהיה תוסס ויעמוד מהר כמ"ש התו' לעיל גבי הא דקאמר האי חלא דשיכרא דארמאי אסור וכו' לכה לא חשיבי כמאן דהו בעין ובטלי בששים מיהו מי דבש שנתנו בו שמרים של שכר עצמן נראה דצריף לבערו ולא מטעמיה אלא משום דשמרים יורדים למטה בשולי הקבית ואין מתערבין בתוף מי הדבש ולכה חשיבי שמרים כמאן דאיתנהו בעין ולא בטלי ואע"ג דמתערבין למטה בתוף השמרים דהו ע"י דבש גופיה ומ"מ אין בהם שמרים ששים לבטלן ומ"מ מי דבש שנתנו בו שמרי מי דבש אחר ומי דבש הראשון נתנו בו שמרים של שכר כעובדא דלעיל נראה דלאו אסור הוא לקיימו ולמכרו אחר פסח משום דאף על גב דשמרים יורדין למטה ועומדין בפני עצמו מכל מקום כיון דלית בהו אלא מעט משמרי שכר שנתנו במי דבש

הראשון אותו מיעוט בפי בְּשֵׁשִׁים בֵּין שְׁאָר הַשְּׂמֵרִים שְׁבַחְבִּיּוֹת דְּמִסְתַּמָּא אֵית בְּהוּ שְׁשִׁים כְּנֻגַד אוֹתָן פְּעַם שְׁמֵרֵי שְׂכָר שְׁבַהֲהוּ: הַגִּי פּוֹר נִי דְאַרְמָאֵי בְּתַר תְּרִיסַר יִרְחֵי שְׁתָּא שְׁרֵי אִין לְפָרֵשׁ דְּלֵא אֲתֵי אֲלֵא לְפָרוּשֵׁי מִתְנִיתִין לֹאמַר דִּיבְשִׁין הִינְנוּ בְּתַר תְּרִיסַר יִרְחֵא שְׁתָּא דָּא"כ הֵוָה לִיהֵלֶשׁ"ס לְסֻדְרָ דְבְרֵיו לְעִיל בְּתַר מִקְלָתָא דְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל וּלְמִימַר וְכֵן אָמַר רַב אֲחָא בְּרִיהַ דְרַב אֵיקָא לְכֹהֵ"צ"ל דְּאַשְׁמַעִינוּ נְמִי דְהִלְכָה פְּחֻכְמִים דְּמִדְשְׁמוּאֵל לֵא שְׁמַעִינוּ אֲלֵא פִירוּשָׁא דִיבְשִׁים וְאֵע"ג דְּפִשְׁטוּס הוּא דִּיחִיד וְרַבִּים הִלְכָה פְּרַבִּים שְׁוֹא טַעֲמִיהַ דְרַבִּי מֵאִיר מְסַתְּבַר הוּא אִי נְמִי דְלִמָּא יַדַּע דְּמֵאֵן חֻכְמִים יַחֲדָאָה וּלְהִכֵּי אֵיצְטְרִיף לְמִפְסַק הִלְכְתָּא וְכ"כ הִרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה וְכְתָבוּ הַתּוֹ דְּפּוֹרְצָנִי נְמִי דְשְׁרֵי לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ הִינְנוּ דוֹקָא לְאַחַר שְׁנַתְמָדוּ.

וא"ת בְּפָרְק פֶּל הַבְּשָׂר גְּבִי רְמִי בַר תְּמָרִי דַּהֲוָה אָכַל פְּחֻלֵי חוּץ לְתַחוּם דְּסוּרָא דָּא"ל רַב חֲסֵדָא בְּמֵאֵי טוֹיַתְנָהוּ א"ל בְּפּוֹרְצָנִי וְדְלִמָּא מֵינּוּ נִסְפָּה הוּיָא א"ל לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ הֵוָה אֲפֹתֵי תִיקְשֵׁי לִיהַ דְלִמָּא לֵא נִיתְמָדוּ וי"ל פִּינּוּ שְׁהִיוּ מְוַנְחִין עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה דְרַב הֶפְקַר נְדָאֵי נִיתְמָדוּ תַחֲלִילָה שְׁאִין אָדָם מְפָקִירוּ קוֹדָם שְׁמַתְמָדוּ.

ועוד פִּינּוּ שְׁיַרְדוּ עֲלֵיהֶן גְּשָׁמִים הָוִי לְהוּ כְּאִילוּ נִיתְמָדוּ. וְכַתְּבַר הֶרְאָב"ן דְּכִינּוּ דְחַרְצָנִים שְׁל עֲפוּ"ם לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ מְוַתְרִין אֲפִי' בְּאַכִּילָה לְכֹהֵ"מִי שְׁהוּא מְשׁוּלְשֵׁל מְוַתְרֵי לּוּ לִיקְחָה מִהֶן לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ וּלְדוּקָם לְאַפְרָ וּלְאַכּוֹל בְּאַפְרָ וְיַעֲצֹר הַמְּוֹרֵיִס וּגְבִינּוֹת בֵּית אֲוֹנֵיִקִי נִרְאָה דְלִכְּוָה קַתְנֵי לְהוּ גְבִי הַדְּדִי בְּחַד בְּבָא מְשׁוּם דְּתַרְנִיָּהוּ אִין אִיסוּרִן מְחַמַּת עֲצָמוֹן אֲלֵא מְחַמַּת תַּעֲרוֹבַת אִיסוּר דָּף לָהּ וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הִכִּי וְהִתְנֵן וְכוּ' וְאָמַר שְׁמוּאֵל וְכוּ' תִיקְמָה מֵאִי קַמ"ל מִתְנִיתִין דְקַבַּת שְׁחִיטַת עֲפוּ"ם גְּבִלָה הוּוּ וְהָא בְּהַדְיָא תַנּוּן בַּפ"ק דְּחֻלִּין שְׁחִיטַת עֲפוּ"ם גְּבִלָה וְלֵא הֵוָה לִיהַ לְמִתְנֵי אֲלֵא קַבַּת עֲפוּ"ם אִיסוּרָה וְכֵן הִקְשׁוּ הַת' בְּפָרְק פֶּל הַבְּשָׂר וְעוֹד אֲמַאי פְּרִיף מְדָאֵמַר שְׁמוּאֵל חֲדָא קַתְנֵי תִקְשֵׁי בְּפִשְׁיטוֹת בְּלֵא מִקְלָתָא דְשְׁמוּאֵל מִמְתְּנֵי' דְחֻלִּין אֲמִיקְלָתָא דְשְׁמוּאֵל דְהִכָּא כַּמ"ש הַתּוֹ' וְעוֹד תִיקְמָה אֲמַאי לֵא פְּרִיף מִמְתְּנֵי' דְלַעִיל דְמַסִּיק דְקַבַּת גְּבִלָה מְדָאוּרֵיִתָּא שְׁרִיָּא דְפִירְשָׁא בְּעִלְמָא הִיא אֲמִתְנִיתִין דְחֻלִּין דְקַתְנֵי קַבַּת גְּבִלָה אִיסוּרָה וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְלֵא אִסְרוּ חֻכְמִים גְּבִינּוֹת שְׁל עֲפוּ"ם מְסַפְקָא אֲלֵא הִכָּא דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְסַפְקָא אִיסוּר דְאוּרֵיִתָּא אָבַל לְסַפְקָא אִיסוּר דְרַבְּנָן לֵא חֲשִׁשׁוּ וּלְהִכֵּי נִקַּט שְׁמוּאֵל מְפָנִי שְׁמַעֲמִידִין אוֹתָהּ פְּעוֹר קַבַּת גְּבִלָה וְלֵא נִקַּט שְׁחִיטָה וּמְשׁוּם אִיסוּר בְּשָׂר בְּחֻלָּב דְלֵא הָוִי מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש הַתּוֹ' הִכָּא וּבְפָרְק פֶּל הַבְּשָׂר לְפִי זֶה צ"ל דְמַעֲיַקְרָא הֵוָה סְבַר ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּמִתְנִיתִין דְהִכָּא דְקַבַּת גְּבִלָה אִיסוּרָה מְדָאוּרֵיִתָּא כְּגַבִּלָה גּוּפָא דְכַגּוּפָא דְמִי וּבְתַר הִכִּי חֲזוֹר בּוֹ וְס"ל דְּמְדָאוּרֵיִתָּא שְׁרִיָּא וְרַבְּנָן הוּא דְגִזְרוּ בְּהַ מְשׁוּם מְרֵאִית עֵין וְכִיּוּצָא בּוֹ וְכֵן מְשַׁמַּע בְּהַדְיָא מְפִי' רַש"י י"ז לְבִמְתְּנֵי' דְהִכָּא.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְלֵא מְצִי פְּרִיף מִמְתְּנֵי' דְהִתְּם אֲמַסְקָנָא דְמִתְנֵי' דְהִכָּא וְאֲדִשְׁמוּאֵל דְהִכָּא דְאִיכָּא לְמִימַר מִתְנֵי' דְהִתְּם דְקַתְנֵי קַבַּת גְּבִלָה אִיסוּרָה מְדַרְבְּנָן קְאָמַר וּמִתְנֵי' דְהִכָּא לְפִי הַמְסַקְנָא וְכֵן שְׁמוּאֵל דְהִכָּא מוֹדוּ דְמְדַרְבְּנָן מִיָּהָ אִיסוּרָה אֲלֵא דְלֵא גִזְרוּ רַבְּנָן מְסַפִּיקָא פֶּל הִכָּא דְלִיכָּא סְפָקָא דְאִיסוּרָא דְאוּרֵיִתָּא וּלְהִכֵּי פְּרִיף מְדִשְׁמוּאֵל דְמְפָרֵשׁ מִתְנִיתִין דְחֲדָא קַתְנֵי קַבַּת שְׁחִיטַת עֲפוּ"ם גְּבִלָה הָוִי וְאִיסוּרָה מְשַׁמַּע לְדִידִיָּה דְמִתְנֵי' אֲתֵי לְאַשְׁמַעִי' דְחֻלָּב הַקְּבָה גְּבִלָה הָוִי וְאִיסוּרָה דְאוּרֵיִתָּא בְּבִשְׂרָה דְכַגּוּפָה הָוִי וְכַמ"ש רַש"י י"ז לְבִפְרָק עַל הַבְּשָׂר דְאִי לֵא הִכִּי מֵאִי קַמ"ל דְשְׁחִיטַת עֲפוּ"ם גְּבִלָה הָוִי הָא בְּהַדְיָא קַתְנֵי לָהּ בְּפָרְק

קמא דחולין וכינן דחלב הקבה אסור מדאורייתא א"כ אמאי נקט שמואל עור הוא קבת
גבלה הא קבה גופא נמי אסירא מדאורייתא בעין וא"ת כינן דלא גזרו אגבינות אלא
היכא דאיכא ספיקא דאורייתא אמאי קאמר רב חסדא מפני שמעמידין אותה בחומץ והא
סתם יינם מדאורייתא שרייא ורבנן הוא דגזרו עליו וי"ל כמ"ש התוספות לעיל דהחמירו
רבנן בסתם יינם ועבדוהו פנין נסד גמור שנתנסד לפני עכו"ם שאסור מן התורה קשיא
מיהא תיובתא לא הוי דאיכא למימר דכינן דליתא לאיסורא בעינינ' לא החמירו לאוסרה
בהנאה ואע"ג דלעיל קאמר דכינן דאוקמיה קא מוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסורא
בעיניה פירש של עכו"ם שאני דאסור מדאורייתא וגוף האיסור הוא אכל חומץ של סתם
יינם מדרבנן הוא דאסור ושורף פגין לאו גוף פרי נינהו לכך לא החמירו בה רבנן כולי
האי לאוסרה בהנאה: ולא עוד אלא שדברים המכוסין ממנו מתגלין לו פירש"י ו"ל
מעצמן בלי טורח דכינן שמלמד מתורתו לאחרים ותלמידיו מחסרין אותו לכך חכמתו
ותורתו נובעת בקרבן והולך ומתגבר תמיד לידע תעלומות חכמה יותר מתלמידיו כבאר
מים חיים שכל זמן שדולין ממנו תמיד הולך ומתגבר ומתמלא מעצמו מנביעתו: דף לו
קסבר נותן טעם לפגם מותר פתבו התו' דשמואל סבר דב"ש וב"ה פי גזרו על השמן
משום תרי טעמי גזרו משום חתנות ומשום זליפתן של כלים וה"ק בשלמא לדידי ניחא
מה שהתיר ר' יהודה הנשיא משום דלא פשט איסורו והטעמים לא נראו לו כי אין טעם
חתנות טוב כל כך וכו' וידבריהם עיקר חסר דאמאי לא נקט ש"ס נמי דלית ליה טעמא
דחתנות פי היכי דנקט דלית ליה טעמא דזליפתן משום דקסבר נותן טעם לפגם מותר.

לכ"נ לפירש דמתני' שפיר אית ליה דנטל"פ אסור ומה שהקשו התוס' מהא דאמר
לקמן גבי דבש למאי נחוש אי משום גיעולי עכו"ם נטל"פ היא לאו קושיא היא דדבש
שאני דפוגם אפילו בעין אבל שמן פשהוא בעין הנה ליה שבת וכ"כ התוס' בהדיא לקמן
והא דאמרינן שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אלא א"כ כו' איירי דנא בגזרתן
ותקנתן שכל גזרה ותקנה שגזרו ותקנו הראשונים אין בידי האחרונים לבטלה אלא א"כ
הם גדולים מן הראשונים אבל לחלוק בדין איסור והיתר סומאיה וטהרה וכיצא בהן
נדאי הרשות נתונה לאחרים לחלוק על הראשונים אע"ג דלא עדיפי מנזיהו מר דריש
הכי ומר דריש הכי כפי מה שנראה להן דקרא בהדיא פתיב אל השופט אשר יהיה בימים
ההם וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ב מהלכות מקרים והשתא ניחא דקאמר רב דניאל גזר עליו
פי' דאיסור שמן דנקט מתני' גזירת דניאל הנה משום חתנות אבל מדינא הנה שריא
ושמואל סבר דדניאל לא גזר מידי ותלמידי הלל ושמיא אע"ג דגזרו על השמן כדאמר
בסמוך פיתן ושמן כולן משמנה עשר דבר הן וכולהו מקלי די"ח דבר גזירות ותקנות
נינהו מ"מ גזירות שמן לא נתפשטה ברוב ישראל ומתני' דהכא דאסרה שמן לאו גזרת
דניאל היא דהא לא גזר מידי ולא משום גזרת ב"ש וב"ה הוא דהא לא פשטה אלא תנא
דמתני' מדינא קאמר שהשמן אסור דזליפתן של כלי עכו"ם אוסרתו מן הדין דס"ל
נטל"פ אסור ולכ"ק בשלמא לדידי היינו דהתיר ר' יהודה ובית דינו דפליג אמתני' דאיהו
סבר נטל"פ מותר דבפ' בתרא פליגי תנאי בהכי אלא לדידה דאמרת דניאל גזר וכו'.

והיינו דנקט ש"ס בסמוך ור' יהודה הנשיא היכי מצוי למישרי תקנתא דתלמידי שמאי
והקלל ולא ק' זמר הכי למישרי איסורי דתלמידי שמאי והלל אלא משום דמקלי די"ח דבר
גזירות ותקנות הוו ולא דיני וטעמא דשמן משום גזרה דחתנות הנה: ושמן דניאל גזר

עליו הכי נמי הנה מצי למיפרך אינו אלא משום דאשמן קאי כמ"ש התו' נעוד י"ל דאינו
לא מצי למימר מאי אסקהדוּתא דרב וא"כ איכא למימר דאתא דניאל גזר ולא קבלו וכו'
מיהו קשה דגזירת דניאל פיון דכתובה בתורה פשיטא דקבל' ישראל כמ"ש התו' לעיל
דלקי פשיטא ליה דפשיטה כו': וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג וכו' איצטריה למימר
הכי דלא תקשי דאדרבא הוי ליה למנו' ולאסן' דבכמה דוכתי אשכחן דר שונים גזרו ולא
קבלו מנייהו ובתראי גזרו וקבלו מנייהו לכ"ק דלא רצה להמנות ולאסור משום דחזא
דאין רוב צבור כולין לעמוד בו וכ"כ התוס' בפרק השולח: חייב משום נשנ"א פירש
רש"י ז"ל דישאל הרגיל בקדוהויל ובא עליה בנדוּתה אתי למיבעל וכו' משמע דלא
גזרו משום נשג"א אלא בישאל הרגיל בקדוהויל אבל באקראי לא ובספרים אחרים גרסי'
בהדיא בסמוך דמשני התם דמיחד לה אבל הכא אקראי בעלמא וכן פסק הרמב"ם ז"ל
בפי"ב מהל' אסורי ביאה והטור בסימן י"ו שאם ייחדה לו לזנות חייב משום נשג"א וואם
לא ייחדה לו אינו חייב אלא משום אשת עפול"ם ורש"י ז"ל כתב בסמוך דאורייתא
דמיחד בהדיא כו' לא גרסינו ולפי מה שפירשתי אתי שפיר ולגרסת ס"א צ"ל דגרסינו
וא"א כי גזרו ב"ד של חשמונאי ביאה וכו' והיה ליה כמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי
מתניתין היא בפרק מי שאחזו מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט ולכאורה
משמע דתרי גונוי ניהו שאם אמר מעכשיו אם מתי הוי גט לאלתר ואם אמר מהיום לא
הוי גט לאלתר דשמא אין דעתו שיהיה גט אלא מסוף היום ואילך וכ"כ התוס' בפ' מי
שאחזו דר"ת ז"ל כתב שאם אמר מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מה אדון בה
וכתבו שם שיש להחמיר וקשה דא"כ כשאמר ליה בליה אם תצא אמאי הוי גט לר'
יהודה הנשיא נהי דסבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו מ"מ הא לא פתבינו
שעות בגיטין אלא ימים וכי הנה ליה כמהיום אם מתי מאי הנה הא אפתי איכא למימר
דמסוף היום ואילך קבעי דליהוי גט וכבר הוא מת ואין גט לאתר מיתה לכ"ג דמהיום
הוי כמו מעכשיו דדעתו נמי שיהא גט לאלתר וכיון דכותבין זמן בגיטין דעתו שאם תצא
חמה יהיה גט בו ביום מיד כשהגיע הגט לידה וכ"כ התוספות שם בשם הר"ר אלקנן וכן
משמע לישנא דכמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי דתרונייהו כי הדדי ניהו: לא תתלו
ביה בוקי סריקי וא"ת אמאי קרי ליה בוקי סריקי נהי דרב נחמן לא אמרה מ"מ מתוקמא
שפיר בהכי וליכא למימר משום דרבא אית ליה דטומאה בחבורין מדאורייתא אינו טמא
אלא טומאת ערב כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' טומאות מת וקרא דוכל אשר יגע בו
הטמא יטמא טומאת ערב קאמר וכמ"ש הר"י קורקוס דהא מ"מ מתוקמא שפיר דאיכא
למימר דאורייתא דיקרב טמא שבעה דיקרב בדיקרב טומאת ערב ואתו אינהו וגזור
אפילו דיקרב בדיקרב טומאת שבעה ואתא איהו ואוקמא אדאורייתא דדוקא על דיקרב
למיתה מסאב טומאת שבעה ונראה דלקי קרי ליה בוקי סריקי משום דלקה אוקימתא
עיקר חסר דה"ל ליוסי בן יועזר למימר ועל דיקרב למיתה מסאב שבעה אבל אליכא
דרב נחמן ניחא דועל דיקרב ודאי נגע משמע לאפוקי ספק נגע ספק לא נגע דלא: מבא
ה"מ א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא בעי למימר דאסור מדאורייתא מהאי קרא אלא
אסמכתא א בעלמא יליף כדמסיק וסתמא דש"ס מפרש לן מילתא דר' יוחנן דלא תימא
דס"ל דאסור מדאורייתא ולקכי קאמר אלא מעתה חטין וכו' ונהה מצי
למיפרך אלא מעתה פת נמי ליתסר מדאורייתא דלא גרע ולא נפיק פת מפלל שלקות

אֵלָא דְנִיחָא לִיה לְמִימַר מְשַׁלְקוֹת גּוּפִינְהוּ וּלְפ"ז נִרְאָה דְשַׁלְקוֹת לָאו גְזַרְת קַדְמוֹנִים הִנְהוּ כְּדַמְשַׁמַּע מַתְנִי' דְנִקְט לְהוּ בְּתַר פַּח אֵלָא מְעִיקְרָא גְזַרוּ עַל הַפֶּת דְשִׁינְהּ בִּיה חֲתָנוֹת טְפִי מְשַׁאָר כָּל מְאָכְלִים דְעַל הַלְחָם יְחִיָּה הָאָדָם וְאִין סְעוּדָה בַּל א לְחָה וּלְהִכִי נִקְרָאת עַל שְׁם הַלְחָם כַּחוּ עֲבָד לְחָם רַב וּבְתַר הִכִי גְזַרוּ נְמִי עַל הַשְּׁלִקוֹת מְשׁוּם חֲתָנוֹת אַע"ג דְלֹא שִׁינְהּ בִּהוּ חֲתָנוֹת פְּוִלִי הַאי .

וְנִרְאָה דְיֵשׁ סָמָךְ מֵהַאי קָרָא לְאַסּוֹר פֶּת שֶׁל עֲכוּ"ם מְדַנְקֵט קָרָא אֹנְכָל בְּכֶסֶף תְּשַׁבְּרִנְי וּמְתַרְגְּמִינּוּ עֵיבוּר' וְלֹא פְתִיב לְחָם בְּכֶסֶף תְּשַׁבְּרִנְי וְאַכְלִתִּי וּמִים וּגו' דְבָכָל מְקוּם מְזַכִּיר הַפֶּת לְחָם בְּהִדִּי מִים כְּמוֹ וּבְרַךְ אֵת לְחֶמֶד וְאֵת מִימִיךָ מִשְׁמַע דְלְחָם שֶׁל עֲכוּ"ם אָסוּר: אָמַר קָרָא אֹנְכָל בְּכֶסֶף תְּשַׁבְּרִנְי קֶצֶת קֶשֶׁה אֲמַאי לֹא מִיִּתִּי קָרָא דְאֹכֵל תְּשַׁבְּרוּ מְאָתָם בְּכֶסֶף וְאַכְלִתּוּ וְגַם מִים תִּכְרוּ מְאָתָם בְּכֶסֶף וּשְׁתִּיתֶם דְכְּתִיב קוּדָם לְהַךְ קָרָא וּבִירוּשְׁלָמִי מִיִּתִּי קָרָא דְאֹכֵל תְּשַׁבְּרוּ מְאָתָם וּגו': דָּף לַח כָּל שְׂאִינוּ נְאָכָל עַל שְׁלַחַן מְלָכִים לְלַפֶּת אֵת הַפֶּת דְנִקְט לְלַפֶּת אֵת הַפֶּת דְכִינּוּן דְמְלָכִים מְלַפְתִּין בּוֹ אֵת הַפֶּת חֲשִׁיב הוּא וְשִׁינְהּ בִּיה חֲתָנוֹת אֲבָל דְבַר שַׁע לָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וְאִין מְלַפְתִּין בּוֹ אֵת הַפֶּת אַע"ג דְשִׁינְהּ בִּיה חֲתָנוֹת אֲבָל פְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אֲכִילַת עֲרָאִי הוּא וְלֹא שִׁינְהּ בִּיה חֲתָנוֹת.

וְנִרְאָה דְמֵהַאי טַעְמָא נוֹהֲגִין לְאַכּוֹל מְרַקְחַת שֶׁל עֲכוּ"ם מְעַשֶּׂה רַקַח אַע"ג דְעוֹלָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וְאִין נְאָכְלִין פְּמוֹת שְׁהוּן חֵינּוּ כְּגוֹן מִינֵי עֵיקְרִין וּקְלִיפִי פִירוֹת מְרַנְקִחִין לְפִי שְׂאִין מְלַפְתִּין בְּהוּן אֵת הַפֶּת וְאִין אֹכְלִין מְהוּן קְבַע אֵלָא אֲכִילַת עֲרָאִי וְהַטוּר פְּתַב לְלַפֶּת בּוֹ אֵת הַפֶּת אוֹ לְפַרְפֶּרַת וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל וְצ"ל נְמִי דְדְבַר הָעוֹלָה לְפַרְפֶּרַת חֲשׁוּב הוּא: דְנִים קְטַנִּים מְלוּחִים אִין בְּהוּן מְשׁוּם בִּישׁוּלֵי עֲכוּ"ם פְּתַבוּ הַתו' דְמְדַקְאָמַר מְלוּחִים צ"ל דְמִיִּירִי בְּגְדוּלִים קֶצֶת שְׁעוּלִין לְפַעְמִים עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וְקֶשֶׁה דַּא"כ מַאי קַמ"ל רַב יוֹסֵף דְיִשְׁרָאֵל סוּמָךְ עֲלִיהוּן מְשׁוּם עִירוּבֵי תְבַשְׁלִין כִּינּוּן דְעוּל עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וִי"ל דְשִׁינְהּ סוּמְכִין מְשׁוּם עִירוּבֵי תְבַשְׁלִין אֵלָא בְּדְבַר הַמְבֹרְשָׁלְאָכָל בְּדְבַר הַמְלוּחִים אַע"ג שְׁנַאָכָל מְחַמַּת מְלַחוּ לֹא וְאַשְׁמַעִי רַב יוֹסֵף דְדַגִּים קְטַנִּים הַמְלוּחִים וְנְאָכְלִין מְחַמַּת מְלַחוּ אַע"ג שְׂאִין בְּהוּן מְשׁוּם בִּישׁוּלֵי עֲכוּ"ם שְׂאֵם בְּשֶׁלֶן עֲכוּ"ם אַחַר מְלִיחְתוֹן מוֹתְרִין דְלֹא בִישׁוּל הוּא כִּינּוּן דְנְאָכְלִין מְחַמַּת מְלִיחְתוֹן אַפ"ה לְעַנְנֵן עִירוּבֵי תְבַשְׁלִין הוּי בִישׁוּל וְסוּמְנִין עֲלִיהוּן וּבִישׁוּלֵי עֲכוּ"ם שְׂאִנֵּי דְהֵתָם מְשׁוּם אֲקָרוּבֵי דְעֵתָא הוּא וְכָל שְׁנַאָכָל [כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אִין קִירוּב הַדַּעַת בְּבִישׁוּלוֹ .

וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מְדַבְּרֵי טוּר ה"ח ס' תַּק"ז מִיְהוּ בַב"י וּבַש"ע שְׁם מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְסוּמְכִין עַל דְבַר מְלוּחִים אַע"ג שְׂאִינוּ מְבִישָׁל דְאַפִּי אֲכַבּוּשׁ וּמְעוֹנְשָׁן סוּמְכִין וַא"כ צ"ל דְרַב יוֹסֵף אַשְׁמַעִי דְסוּמְכִין עֲלִיהוּן אַע"ג שְׁהוּן קְטַנִּים וְכִינּוּן דְעוּלִין עַל שְׁלַחַן מְלָכִים פְּשִׁטָא דְחֲשִׁיבֵי נְעוּד כִּינּוּן דְדַגִּים קְטַנִּים סְתָמָא נִקְט מִשְׁמַע שְׁהוּן קְטַנִּים מְאוּד דְוּמִיָּא דְדַגִּים קְטַנִּים דְנִקְט לְעִיל מְיֻנְיָה דְאִיִּירֵי שְׂאִין עוּלִין עַל שְׁלַחַן מְלָכִים לְכ"נ דְהָא דְרַב אֲסִי אָמַר רַב פְּלִיָּשְׁנָא קָמָא דְרַב שְׁמוּאֵל בְּר רַב יְצַחְקָא אָמַר רַב ס"ל דְכָל שְׂאִינוּ נְאָכָל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם בִּישׁוּלֵי עֲכוּ"ם אַע"ג דְשִׁינְהּ עוּלָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וּלְהִכִי נִקְט דְגִים קְטַנִּים מְלוּחִים: הַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁר עַל גְּבֵי גְחָלִים וְכו' נִרְאָה דְלֹא דְנִקְט נִקְט הַנִּיחַ ל' דִּיעְבַּד דְאַפִּי לְכַתְּחִילָה נְמִי מוֹתַר דְהָא בְּבִרְיָתָא דְמִיִּתִּי בְּסִמוּךְ קַתְנִי מְנִיחַ יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁר עַל גְּבֵי גְחָלִים וְכו' וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁוֹפֶת' אֲשֶׁה קְדִירָה ע"ג כִּירָה וְכו' וְאִינְהּ חוֹשֵׁשׁת מִשְׁמַע דְאַפִּי

לכתחילה נמי שפיר דמי וקא דנקט ברייתא פרתמי מילי אחי לאשמעי' דבין דרף צלי בין דרף בישול מותר בכי האי גונא: דג מליח פירש"י ו"ל שמלחו עכו"ם ובמליחתו הוא נאכל חזקיה שרי דלאו בישול הוא ור' יוחנן אסר דזהו בישולו פן נראה עיקר ויש מפרשים דהקא בדג גדול מליח שצלאו עכו"ם פליגי דחזקיה שרי פניו דנאכל ע"י הדחק פמות שהיא מלוח ורבי יוחנן אסר דקסבר אכילה ע"י הדחק בכי היא לא שמה אכילה כמ"ש הר"ן והראב"ן ו"ל ולא משמע פן מדלא נקט דג מלוח מבןשל פדנקט ביצה צלויה ולא נקט ביצה סתמא משמע דטעמא דדג משום דמלחו עכו"ם הוא ולא משום דצלאו אח"כ ובסמוך נמי נקט האי משחא שליכא הני אהיני שליכי ועוד דא"כ צ"ל דהא דחזקיה דשרי פליג אדרב דאמר לעיל דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי עכו"ם דמשמע הא דגים גדולים מלוחים יש בהן משום בישולי עכו"ם ופליג נמי אהא דלוי דאסר בסמוך אהיני שליכי מציעאי אע"ג דנאכלין חזין ע"י הדחק וזה דוחק.

וקצת קשה לפירש"י ו"ל אמאי נקט דג מליח וביצה צלויה גבי הדדי מה ענין זה לזה אבל לפירוש הר"ן והראב"ן ו"ל ניחא דתרוניהו נאכלין חזין ע"י הדחק כמ"ש הראב"ן בהדיא דיש בני אדם אוכלין דג חי מליח וגומעין ביצה חיה ושחא דיש לומר דטעמא דביצה צלויה לאו כדפירש"י ו"ל אלא משום דבישול קל הוא שאין צריכין לבשלה אלא פל דהו ומתני' שלקות קתני משמע בישול יפה וכן דג מליח לאו בכלל שלקות הוא אע"ג דנאכל על ידו להכי נקט להו גבי הדדי: ורבי יוחנן אמר אפילו ביצוע נמי מותר וקא דנקט מתניתין שדרפן לתת בתוכן זין ולא קתני שנתנו בתוכן זין לאשמעין דאף ע"ג דלאו ידוע אפ"ה אסורין באכילה דף רט יש לו עכשיו ועתיד להשיר בשעה שעולה מן הים ילפינו לה מדכתיב פל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה ת"ל במים שיכול אין לי אלא המעלה סימני טהרה שלו ליבשה השירו במים מנין ת"ל במים כדאי' בספרי: וסימניו טמא טהור טמא אע"ג דבפרק הספינה גבי אימיה דאברהם ואימיה דהמן הוי סימנא טמא טמא טהור טהור משום דהתם בדבר הינצא מדבר איירי וקיימא לן הינצא מטמא טמא מטהור טהור אבל הקא ים ויבשה שני הפכים הן לכך הוי סימנא טמא טהור טהור טמא וכתבו התו' דלא יתיב סימנין אשאר מינין מדרבא מלח שיבוטא והוא עז של ים כדאמר בפ' הפרה הנהיג בעינא ושיבוטא מאי לא ידענא מנא להו דשיבוטא היינו עז של ים דאדרבא התם משמע דשיבוטא לאו היינו עינא אלא מין אחר וקמיבעי ליה מי הוי פלאים בכה"ג מי אמרינו פניו דעינא לא נחית בים ושיבוטא לא סליק ליבשה לאו פלום עביד או לא כדאיתא התם וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מה' פלאים דשיבוטא לאו מין בהמה הוא אלא מין חיה שבים היא: הפיא בדיקולא פיא רש"י ו"ל פסוהו בפסל ופרפס בתוכו וטפי נראה לפרש שהיה משפשו ומתכ' את הדג בפסל וחזא ביה קלפי כדאמרי' מי שאחזו פי נקט ליה ואתו מטו דיקלא חף ביה שדייה וכמו אשה חופפת וטובלת נזיר חופף ומפספס וכן ו"ל בסמוך גבי חפיי' במשיכלי חזירי: ה"נ פולן צריכין לקבל דברי חבירות בתחילה ומפרש בתוספתא דדמאי שלא יתן תרומה ומעשר לעם הארץ ושלא יעשה טהרות אצל ע"ה ושיאכל חולין בטרהה ושיעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח וזה צריף לקבל בפני שלשה חברים: חבית אסור ברותם אחד כתבו התו' בשם הר"ר אפרים דטעמא משום דהנהיג איתיה לאיסורא בעיניה אבל חמפ"ג אינו אלא מערבות וכן משמע בירושלמי דפירקין דקאמר רבי יודן טעמא דרב פל שאיסור מגופו

אסור בחותם אָחַד ע"י תַּעֲרוֹכֵת מוֹתֵר בְּחוֹתֵם אַחֵר וּלְפִי טַעַם זֶה יֵשׁ לִיִּישֵׁב גִּירְסָת
הַסְּפָרִים דְּגֵרְסֵי בְּסוּמָה פֶּת לְמֵאֵי גִיחוּשׁ לֵה וְכוּ' אֲמִילְתָּא דְרַב דְּדוֹקָא אֶפְתַּ קַּשְׂיָא לִיה
מִשׁוּם דְּפֶת נְמֵי אִיסוּרָה מְגוּפִיָּה הוּא וְלֹא ע"י תַּעֲרוֹכֵת אַבְל אַחִילְתִּית וְאֲמוּרֵינִי וּגְבִינָה
לֹא קַשְׂיָא לִיה מִיַּד דְּכִינּוּ דְאִיסוּרֵיהוּ ע"י תַּעֲרוֹכֵת הַקְּלוּ בְּהוּ רַבְּנָן וְהָר"ן ז"ל פֶּתַב עַל
הִירוּשְׁלָמֵי וְא"ת א"כ פֶּת לִיבְעֵי שְׁתֵּי חוֹתְמוֹת וי"ל דְּכָל שְׂאִיסוּרוֹ מְדַבְּרִיהֶם אַע"פ
שְׂאִיסוּרוֹ מְגוּפוֹ הוּא מוֹתֵר בְּחוֹתֵם אָחַד ע"כ וְעוֹד נִרְאֶה דְאִיסוּר שֶׁל פֶּת נְמֵי לֹא מְגוּפִיָּה
הוּא דְמִחְרַת גּוּפוֹ אֵין בּוֹ אִיסוּר אֲלָא דְחִיָּישׁוּנָן דְּלֹא לִיתֵי לִיַּדִּי חֲתוּנוֹת עַל יְדוֹ וְהוּא לִיה
כְּדָבָר הַנֶּאֱסָר ע"י תַּעֲרוֹכֵת דְלִית בֵּיה אִיסוּר מִחְמַת עֲצָמוֹ אֲלָא מִחְמַת ד"א: אִיו לּוֹקַחִין
ימ"ח שח"ג בְּסוּרְיָא סוּרְיָא הִיא אַרְם צוּבָה שְׁכַבְשָׁה דוֹד וְלֹא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ הִיא
וּלְכֹף אֵין לּוֹקַחִין שֵׁם אֲלָא מִן הַמְּוִמָּחָה דְהֵינּוּ מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהוֹחֲזוּק בְּכַשְׁרוֹת דְּדוֹקָא בֵּא"י
בְּזִמְן שְׁהִיתָה כְּלוּה אִו רַוְבָּה יִשְׂרָאֵל הָיָה מוֹתֵר לִיקַח שֵׁם מִכָּל אָדָם אֲפִילוֹ לֹא הָיָה מוֹחֲזוּק
בְּכַשְׁרוֹת דְּלִיפָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא לְקַחוּ מִן הַעֲפו"ם וְלֹא חֲנִישׁ בְּלַפְנֵי עוֹר דְּאֲזַלִּינוּ בְּתֵר רַוְבָּא
וּמְסַתְמָא מִיִּשְׂרָאֵל לְקַחֵן אַבְל בְּסוּרְיָא דְרַוְב עֲפו"ם גִּינְהוּ וְכ"ש בַּח"ל דְּאִיפָא רַוְב עֲפו"ם
אֵין לּוֹקַחִין אֲלָא מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהוֹחֲזוּק בְּכַשְׁרוֹת וְכֵן בֵּא"י בְּזִמְן הָיָה דְאִיפָא רַוְב עֲפו"ם וְכֵן
כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ג וּבַפ"א מֵה"מ אֲסוּרוֹת וְכ"כ בְּהַגְהַת ש"ע ס' קי"ט וְכֵן נוֹהֲגִין
שְׁלֹא לְקַנּוֹת לֹא יֵין וְלֹא גְבִינּוֹת וְדָגִים יְבִשִׁים אֲלָא מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהוֹחֲזוּק בְּהַכַּשְׁרוֹת וּמִמֵּינִין
אֲנָשִׁים כְּשָׂרִי לְעֶסוּק בְּמִלְאֲכַת הַיֵּין וּגְבִינּוֹת וְכִינְצָא בְּהוּ: תְּנִינָא לְהָא דַּת"ר מְדָלָא רְמִי
ש"ס מְבַרְיִיתָא דְקַתְנֵי יוֹשֵׁב יִשְׂרָאֵל בְּצַד עֲדָרוֹ אִפִּי אֵין רוֹאֵהוּ אֲמַתְנֵי דְקַתְנֵי וְיִשְׂרָאֵל
רוֹאֵהוּ וּמִשְׁנֵי דְרוֹאֵהוּ דְמַתְנֵי הֵינּוּ יָכוֹל לְרֹאוֹתוֹ מִשְׁמַע דְּפְשִׁיטָא לִיה דְּמַתְנֵי בְּהַכִּי אֵיירִי
וּלְהַכִּי נִקְטַתְנֵי לְהָא דַּת"ר וְא"ת מְנָא לִיה דְּמַתְנֵי בְּהַכִּי אֵיירִי וְאִי מִשׁוּם דְּאִי בְּרִיאָתוֹ
מִמֶּשׁ פְּשִׁיטָא דְשָׂרִי הָא אִיפָא לְמִימַר דְּאֵיִדִּי קַתְנֵי רִישָׁא חֲלָב שְׁחַלְבוּ עֲפו"ם וְאֵין יִשְׂרָאֵל
רוֹאֵהוּ דְאִיסוּר תְּנֵי נְמֵי סִיפָא אִיפָא וְנִרְאֶה דְמַתְנִיתִין ע"כ בְּהַכִּי אֵיירִי מְדַקְתְנֵי רִישָׁא
חֲלָב שְׁחַלְבוּ עֲפו"ם וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ וְלֹא קַתְנֵי סִתְמָא אִלוֹ דְּבָרִים שֶׁל עֲפו"ם אֲסוּרִין
וְאֵין אִיסוּרוֹ אִיסוּר הַנְּאָה הַחֲלָב וְהַפֶּת וְהַשְּׁמֵן כּו' מִשְׁמַע דְּאֲשַׁמְעִי דַּאע"ג דְּיִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב
בְּצַד עֲדָרָן כְּשִׁחֻלְב אֲלָא שְׂאֵין יָכוֹל לְרֹאוֹתוֹ אַפ"ה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה א"כ סִיפָא נְמֵי דְקַתְנֵי
וְיִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ בִּיכוֹל לְרֹאוֹתוֹ אֵיירִי דּוּמְיָא דְרִישָׁא וּלְכֹף קְאָמַר תְּנִינָא לְהָא דְתַנּוּ רַבְּנָן:
וְהַדְּבָדְנִיּוֹת פִּירִש"י ז"ל אֲשַׁפְּלוֹת שֶׁל עֲנָבִים מִשְׁמַע דְּאֲתִי לְאֲשַׁמְעִי דַּאע"ג דְּמִנְטְפוֹת
בְּיַד עֲפו"ם הוֹאִיל וּמִנְטְפוֹת מִעֲצָמָן לֹא יֵין הוּא וְשָׂרִי וְקַשָּׁה דַּא"כ מֵאֵי קַמ"ל הָא קִינְמָא
לֹן דְּאִפִּי עֲנָבִים שְׁדַרְכֵן עֲפו"ם בְּגַת מוֹתְרִין כ"ז שְׁלֹא נִמְשָׁף מֵהֵן יֵין כְּדַתְנּוּ בְּפִרְק ר'
יִשְׁמַעְאֵל לּוֹקַחִין גַּת בְּעוּטָה מִן הַעֲפו"ם וְכוּ' לְכֹף נִרְאֶה כַּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"י הַמְּשַׁנָּה
דְּדַבְּדְנִיּוֹת הֵינּוּ.

חֲלוֹת דְּבִשׁ שְׂרוּדִין מִן הַפְּוֹרְת וְאֲשַׁמְעִי דַּאע"ג שְׁהֵן נוֹטְפוֹת לַחוֹת לֹא אֲמַרִּינוּ שְׁמָא הַטִּיף
עֲלֵיהֶן יֵין אֲשַׁמְעִינוּ נְמֵי שְׁהַדְּבָר הַזֶּב מִמֵּנו אֵינוּ מְכַשִּׁיר אַע"ג דְּדְבִשׁ הוּא בְּכָלֵל שְׁבַע
מִשְׁקִין שְׁמִכְשִׁירִין הֵנִי מִיִּלִּי בְּדָבָר שְׁמַתִּיכִין מִן הַחֲלָה אַבְל כָּל זִמְן שֶׁהוּא בְּתוֹף הַחֲלָה
וְאֲפִילוֹ נוֹטֵף מִמֵּנו מִעֲצָמוֹ לֹא מִשְׁקָה הוּא אֲלָא מֵאֲכָל וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דְהֵינּוּ דְפָרִיף בְּסוּמָה
מִהַבּוּצָר לְגַת דַּקס"ד דְּדַבְּדְנִיּוֹת נְמֵי לְמִשְׁקָה קָא בְּעֵי לְהוּ סִתְם חֲלוֹת דְּבִשׁ לֹא לְאֲכִילָה
עוֹמְדוֹת אֲלָא מַתִּיכִין אוֹתָן וּמְפָרִידִין מִן הַשְּׁעוּה: אִיזוֹ הִיא טְרִית שְׂאִינָה טְרוּפָה טְרִית
הֵינּוּ דָּגִים כְּתוּשִׁים כַּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה לְכֹף בְּעֵי אִיזָהוּ טְרִית שְׂאִינָה

טְרוּפָה וְקָאָמַר כּל שְׂרָאשׁ וְשִׁדְרָה גִיכָר עֲדִינָן שְׂאִינָה פְתוּשָׁה בְתַכְלִית וְאִיזוּ צִיר שְׂיֵשׁ בָּהּ דְּגָה מְדַנְקֵט דְּגָה וְלֹא נִקֵּט צִיר שְׂיֵשׁ בָּהּ דְּגַם מְשֻׁמַּע דְּדָג קִטְוֹן כּל דְּהוּא סְגִי וְקָאָמַר כ"ש שְׂפִלְבִּית אַחַת וְכו' דְּכַלְבִּית הִינּוּ דְּגַם קִטְוֹן מְאֹד פְּדָאָמְרִינָן בְּפ' הַמוֹצֵיא גִין אִימַת כְּלָבִית עַל לִוְיָתָן: כּל שְׂרָאשׁ וְשִׁדְרָה גִיכָרִין פִּירֵשׁ י"ו לְשִׁהֲטָמָאִים רְאִשֵׁיהֶם חֲדָיִם וְאִין לְהוּ חוּט הַשִּׁדְרָה וְתִימָה דְּלֹא אֲשַׁפְחוּן בְּשׁוּם מְקוֹ דְּלִיגְוֵי רֵאשׁ וְשִׁדְרָה סִי לְהַכְשִׁיר אֶת הַדָּג וְש"ס נְמִי לֹא מִיִּתִי לָהּ אֲמִתְנִי דְּפ' אֱלוֹ טְרַפּוֹת דְּקִתְנֵי הַתּוֹ וּבְדָגִים כּל שְׂיֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת מְשֻׁמַּע דְּלֹא סְמְכִינָן עֲלֵיהוּ וְעוֹד אִי סְמְכִינָן עֲלֵיהוּ וְא"כ בְּהִנְךָ עוֹבְדֵי דְאִמּוֹרָאֵי דְלַעִיל דְּמִיִּתּוּ לְקַמְיָהוּ הֵהוּא נוֹנָא דְּהִנְה דְּמִיָּא לְחִיפּוּשָׂא וְלַצְלוּעַת וְלִשְׁפָרְנוֹת אֲמָאֵי לֹא הִנְה בְּדָקִי לְהוּ בְּרֵאשׁ וְשִׁדְרָה לְכַף גִּרְאָה כְּמ"ש הַרְאָב"ד ו"ל דְּהָא דְּקִתְנֵי כּל שְׂרָאשׁ וְשִׁדְרָה גִיכָר לֹא בְּרֵאשׁ חַד וְאִינוּ חַד קָאָמַר אֱלֹא שְׁהוּא מְפִירוּ בְּטַבִּיעַת עֵין בְּרֵאשׁ וְשִׁדְרָה שְׁהוּא מְמִין דְּגַם פְּלוֹנֵי שְׁהוּא טְהוֹר וְכֵן מְשֻׁמַּע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בְּפִי הַמְשֻׁנָּה וְהַר"ן ו"ל דְּחָה פִי זֶה דֹא כ"כ מֵאֵי מוֹתִיב בְּסוּמוֹף מְדַתְנָן וְהַדָּגִים כּל שְׂיֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת וְכַתֵּב הַב"י סִי פ"ג דִּי"ל דְּהָכִי מוֹתִיב דְּמְשֻׁמַּע דְּלֹא מְשַׁכַּחַת שְׂיֵהָא דְּגַם נֶאֱכָל אֱלֹא כְּשִׁמְצָא בּוֹ סִימְנִים אֱלוֹ דְּנוֹקָא וְהָא לְדִידֵךָ מְשַׁכַּחַת לָהּ שֹׁאֵע"פ שְׂאִין בּוֹ סִימְנִים אֱלוֹ נֶאֱכָל אִם הוּא מְפִירוּ בְּטַבִּיעַת עֵין וְכו' וְקִשָׁה דְּמַהִיכָא מְשֻׁמַּע לִיהָ הָכִי דְּהָא מִתְנִי אִיִּצְטְרִיף לְמִתְנֵי סִימְנֵי דָּגִים מֵאֵי גִינְהוּ וְאִיכָא לְמִימַר דְּכִי אִית לִיהָ טַבִּיעַת עֵין שְׁהוּא דְּגַם פְּלוֹנֵי שְׁהוּא טְהוֹר שְׁפִיר דְּמִי אַע"ג דְּלִית לִיהָ קִשְׁקִשִׁים דְּתִלִּינָן שְׁהַשִּׁירוּ אוֹ נְשָׁרוּ בְּשַׁעָה שְׁעֵלָה מִן הַיָּם וּמִתְנִי לֹא אִיִּרֵי בְּהָכִי.

וְנִרְאָה דְּדִיִּיק הָכִי מְדַקְתְּנֵי מִתְנֵי וּבְדָגִים כּל שְׂיֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת דְּלֹא ה"ל לְמִתְנֵי הָכִי דְּכִינָן דְּהִנְךָ סִימְנִים פְּתִיבֵי בְּהַדְיָא בְּקָרָא מִיבְּעֵי לִיהָ לְמִתְנֵי סְתָמָא סִימְנֵי דָּגִים נֶאֱמָרוּ מִן הַתּוֹרָה פְּדַקְתְּנֵי רִישָׁא דְּמִתְנֵי סִימְנֵי בְּהִמָּה חִזָּה וְעוֹף נֶאֱמָרוּ מִן הַתּוֹרָה וְלֹא פִירֵשׁ אוֹתָן מְשֻׁמַּע דְּמִתְנֵי אֲתִי לֹאֲשַׁמְעִינָן דְּאִפִּי אִית לִיהָ בְּגוּיָה טַבִּיעַת עֵין שְׁהוּא מִין דְּגַם פְּלוֹנֵי שְׁהוּא טְהוֹר כּל שְׂאִין לוֹ קִשְׁקִשִׁים לֹא מְהַנְיָא דְּדוֹקָא קִשְׁקִשִׁים בְּעֵינָן וְלֹא תִלִּינָן לוֹמַר קִשְׁקִשִׁים הִיוּ לוֹ וְנִשְׁרוּ וְא"כ אֲמָאֵי קִתְנֵי כּל שְׂרָאשׁ וְשִׁדְרָה גִיכָר דְּטַבִּיעַת עֵין מְהַנְיָא אַע"ג דְּלִיכָא קִשְׁקִשִׁים וְלִהָכִי קָא מוֹתִיב לְהוּ מִמִּתְנֵי וְלֹא קָא מוֹתִיב לְהוּ מְקָרָא גּוּפִיָּה דְּכַתִּיב כּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת וּמְשֻׁנֵי דְּלַעוֹלָם טַבִּיעַת עֵין מְהַנְיָא אַע"ג דְּלִית לִיהָ קִשְׁקִשִׁים דְּתִלִּינָן לוֹמַר שְׁנִשְׁרוּ אוֹ הַשִּׁירוּ וּמִתְנֵי בְּרֵאָה וּפְלַמוּדָא אֲשַׁמְעִינָן שְׂאָם בָּא לְפִנְיָנוּ דְּגַם שְׂאִין בּוֹ קִשְׁקִשִׁים וְיֵשׁ בּוֹ טַבִּיעַת עֵין שְׁהוּא דּוּמָה בְּרֵאשׁוֹ לְרֵאָה וּפְלַמוּדָא לֹא סְמְכִינָן בִּיָּה אֲטַבִּיעַת עֵינָא לוֹמַר שְׁנִשְׁרוּ קִשְׁקִשִׁי מְשׁוּם דְּרֵאָה וּפְלַמִּידָא רֵאשֵׁיָּהוּ דְּמִיָּא לְטַמָּאִים וְאִיכָא לְמִימַר דְּדָג טַמָּא הוּא כּל שְׂאִין בּוֹ קִשְׁקִשִׁים וְלִרְב גַּחְמָן נְמִי י"ל דְּאִיכָא דְּגַם טְהוֹר דְּדְּמִי בְּטַבִּיעַת עֵין לְטַמָּאִים בְּשִׁדְרָה וְאֲשַׁמְעִינָן מִתְנֵיִתִּין דְּלֹא סְמְכִינָן בְּאוֹתוֹ דְּגַם עַל טַבִּיעַת עֵין אֱלֹא דְּש"ס קִיִּצְר דְּלֹא מִיִּתִי אֱלֹא רֵאָה וּפְלַמוּדָא הִידוּעִים לְהֶם כְּמ"ש הַרְא"ש ו"ל א"נ מְשׁוּם דְּקִיִּמָּא לֵן כְּרַב הוּנָא נִקֵּט שְׂיִנוּיָא אֲלִיבָיָה: דְּרַף מִמִּתִּיב רַב עֲוֹקְבָא בְּר חָמָא וְכו' דָּגִים כּו' פְּתָבוּ הַתּוֹ דְּמִשְׁדְּרָה לֹא פְּרִיף מִיִּדֵי דְּסִימְנֵי גּוּנָאֵי לֹא קִחְשִׁיב וּלְפ"ז אֲתִי שְׁפִיר דְּלֹא קָא מוֹתִיב אַגּוּפָא דְּבְרִיִּיתָא דְּקִתְנֵי סֵל שְׂרָאשׁ וְשִׁדְרָה גִיכָר דְּמְשֻׁמַּע דְּדוֹקָא אֲמִימָרָא קָא פְּרִיף מְשׁוּם דְּבְרִיִּיתָא אִיכָא לְמִימַר דְּשִׁדְרָה נְמִי בְּעֵינָן וְלִהָכִי לֹא קִחְשִׁיב לְהוּ דְּסִימְנֵי גּוּנָאֵי לֹא חְשִׁיב: נְמִצָּאת כְּלָבִית בְּאֶחַת מִהֶן פְּתָבוּ הַתּוֹס' פִּי הַכְּשֶׁר כְּלָבִית וְקִצָּת גִּרְאָה דְּחוֹק דְּנְמִצָּאת כְּלָבִית חַד כְּלָבִית מְשֻׁמַּע וְלַעִיל נְמִי גַבִּי הָא דְּמְשֻׁנֵי כָּאֵן בְּפְתוּחוֹת

כָּאן בְּסִתּוּמֹת פִּירֵשׁ"י ו"ל דְּחִבּוּת פְּתוּחָה לֹא סָגִי בְּחֻדָּא וּרְבִינוּ אֶפְרַיִם פִּי' אִיפְכָּא וְקָשָׁה לְפִירוּשָׁם אַמְאִי נֶקֶט ש"ס פְּתוּחוֹת וּסְתוּמוֹת לְשׁוֹן רַבִּים הֲל"ל כָּאן בְּסִתּוּמָה.

וְעוֹד לְרַבִּינוּ אֶפְרַיִם בְּסִתּוּמוֹת אַמְאִי לֹא סָגִי בְּחֻד פְּלִבִּית וְכֵן לְרֵשׁ"י בְּפְתוּחוֹת דְּדוּחָק לֹמֵר דְּחִיּוּשֵׁינוּ בְּחֻדָּא שְׂמָא מְעַלְמָא נָפַל דֹּא"כ בְּשִׁתִּים נְמִי נִיחּוּשׁ כִּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת. וּמִדְבָּרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל בִּפ"ג מֵהֵל' מ"א מְשַׁמַּע דְּלַעוּלָם בְּחֻד פְּלִבִּית סָגִי וְהָכִי פִי' כָּאן בְּפְתוּחוֹת דְּכִינּוּן שְׁהוּ פְּתוּחוֹת כְּוָלָן בְּחֻד חֻבִּית דְּמוּ לִפִּי שְׁנוּטְלִין מְזוּ וְנוֹתְנִין לְזוּ לְכֹף אִם נִמְצָאת פְּלִבִּית בְּאַחַת מֵהוּ כְּוָלָן מְוִתְרוֹת כָּאן שְׁסִתּוּמוֹת דְּכִינּוּן שְׁהוּ סְתוּמוֹת כָּל חֻבִּית בְּאַפְיָה נִפְשִׁיָה קָאִי הֲלִכְהָ נִמְצָאת פְּלִבִּית בְּאַחַת מֵהוּ הִיא לְבַדָּה מְוִתְרַת נִמְצָא פְּלִבִּית גַּם בְּשִׁנְיָה כְּוָלָן מְוִתְרוֹת דְּאִז מוֹכְחָא מִלְתָּא דְּכֹלְהוּ פִי הֲדָדִי נִינְהוּ וְרַב חִינְנָא דְּאָמַר סְתוּמוֹת הִיא מְוִתְרוֹת כו' כְּשֵׁלָא נִמְצָאת פְּלִבִּית אֲלֵא בְּחֻד חֻבִּית אִיִּירִי וְסִתְמָא דְּש"ס דְּמִשְׁנֵי כָּאן בְּפְתוּחוֹת כָּאן בְּסִתּוּמוֹת לְבַתֵּר דְּשַׁמַּע מְלִתָּא דְּרַב חִינְנָא מוֹקִי לֵה הָכִי: כָּל הָאֲלִילִים פְּרַק שְׁלִישֵׁי מִפְּנֵי שְׁהוּ נֶעְבְּדִין פַּעַם אַחַת בְּשִׁנְיָה מְפּוֹרָשׁ בְּדָבָרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל בִּפִּי הַמְשַׁנָּה: וְר"מ דְּחִיּוּשׁ לְמִיעוּטָא גְזַר שְׂאָר מְקוּמוֹת אִטּוּ אוֹתוּ מְקוּם לְכַאוּרָה מְשַׁמַּע דְּבִשְׂאָר מְקוּמוֹת וְדָאִי הוּא שְׂאִין נֶעְבְּדִין כָּלֵל וְאַפ"ה אֲסוּרִין אִטּוּ אוֹתוּ מְקוּם וְכ"כ הַתּוֹסְפוֹת בְּהִדְיָא וְתִימָה דֹּא"כ הָא דְּחִיּוּשׁ ר"מ הָכֵא לְמִיעוּטָא לֹא הָוִי כְּמוּ בְּעַלְמָא דְּבַעַלְמָא כָּל הִיכָא דְּאִיכָא רַבָּא לְהִיתְרָא וּמִיעוּטָא לְאִיסוּרָה חִיּוּשׁ ר"מ בְּכָל אַחַד שְׂמָא הוּא מִן הַמִּיעוּט וְהָכֵא לֹא שְׁיִיף לְמִימַר הָכִי דְּכִינּוּן דְּנִדְאִי הוּא שְׂאִין נֶעְבְּדִין בְּשְׂאָר מְקוּמוֹת וְעוֹד דְּמִדְפִּירֵשׁ"י ו"ל לֹא מְשַׁמַּע כֵּן שְׁכֻתוֹב אֲנִדְרֵטִי כְּשֵׁהֲשַׁלְטֵן מֵת עוֹשִׁין צוּרְתוֹ בְּפִתְחַה שְׁעַר לְזַפְרוֹן וְהֵתֵם קֹאֲמַר ר"מ דְּאֵגֵב חֻבִּבוּת' הַעֲכוּ"ם פְּלַחִי לִיהַ בְּעוּמְדִין עַל פְּתַח הַמְּדִינָה שְׁנִינוּ בְּהִנְהוּ קֹאֲמַר ר"מ דְּחֻשִׁיבִי לְהוּ מְדַנְקֵט קֹאֲסַר ר"מ אֲלֵמָא דְּבִשְׂאָר מְקוּמוֹת אִיִּירִי וְאַפ"ה פְּתַח דְּחֻשִׁיבִי לְהוּ וְאֵגֵב חֻבִּבוּתָא פְּלַחִי לִיהַ מְשַׁמַּע דְּבִשְׂאָר מְקוּמוֹת נְמִי אִיכָא לְמִימַר דְּפְלַחִי לִיהַ וְדוּחָק לְחַלֵּק דְּבָרֵי וּלְפָרֵשׁ דְּמַה שְׁפִתְבַּ וְהֵתֵם ק סַר ר"מ קָאִי אֲשְׂאָר מְקוּמוֹת וְמַה שְׁפִתְבַּ דְּחֻשִׁיבִי לְהוּ וְאֵגֵב חֻבִּבוּתָא פְּלַחִי לִיהַ קָאִי אֲמַקוּמוֹ שֶׁל ר"מ דְּלֹא מְשַׁמַּע הָכִי.

וְעוֹד דְּלִקְמָן קֹאֲמַר ש"ס הָכִי הַשְׁתָּא הֵתֵם אִימּוֹר לֹא עֲבָדוּם וְאִם תִּימְצִי לֹמֵר עֲבָדוּם אִימּוֹר בְּטָלוּם מְשַׁמַּע בְּהִדְיָא דְּבִשְׂאָר מְקוּמוֹת סְפוּקִי מְסַפְקָא לָן אִי עוּבְדָם אִי לֹא וְאִיכָא לְמִימַר דְּלֹא עֲבָדוּם.

לְכֹף נִרְאָה דְּהוּהוּ קִים לְהוּ דְּלֹא פְּלַחִי לְאֲלִילִים אֲלֵא בְּקֻצַּת מְקוּמוֹת אֲבָל רַבָּא דְּעַלְמָא לֹא פְּלַחִי לְהוּ וְלֹא יְדַעִינוּ הִי נִיְהוּ דְּפְלַחִי לְהוּ הִי נִיְהוּ דְּלֹא פְּלַחִי לְהוּ הֲלִכְהָ ר"מ דְּחִיּוּשׁ לְמִיעוּטָא גְזַר שְׂאָר מְקוּמוֹת אִטּוּ אוֹתוּ מְקוּם דְּבְכָל מְקוּם וּמְקוּם אִיכָא לְסְפוּקִי דְּלֵמָא אֲמִיעוּטָא דְּהִינּוּ מְאוּתוּ מְקוּם דְּפְלַחִי לִיהַ הוּא וְלְרַבְּנָן לֹא חִיּוּשֵׁי לְמִיעוּטָא וְהָאִי דְּאִיִּצְטְרִיף לְמִימַר דְּבְמְקוּמוֹ שֶׁל ר"מ הָוִי נִדְאִי עוּבְדִין אוֹתָהּ מְשׁוּם דְּלִישְׁנָא דְּמִפְּנֵי שְׁהוּ נֶעְבְּדִין דְּנֶקֶט מְתַנִּיתִין מְשַׁמַּע שְׁהוּ נֶעְבְּדִין בְּנִדְאִי לְכֹף קֹאֲמַר דְּבְמְקוּמוֹ שֶׁל ר"מ הָוִי עוּבְדִין אוֹתָהּ בְּנִדְאִי וְכִינּוּן דְּרַה עוּבְדִין אוֹתָהּ וְאִיכָא נְמִי קֻצַּת מְקוּמוֹת בְּעוּלָם שְׁעוּבְדִין אוֹתָהּ חֻשִׁשׁ בְּכָל מְקוּם שְׂמָא מְמִיעוּט שַׁע בְּדִין אוֹתָהּ הוּא' וְכֵן מְשַׁמַּע מְדָבָרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה שְׁפִתְבַּ שְׁם וְחֻכְמִים לֹא חִיּוּשֵׁי לְמִיעוּט וְאוּמְרִין שְׁעוֹשִׁין אוֹתָהּ לְנוֹי מְשַׁמַּע דְּלַר"מ דְּחִיּוּשׁ לְמִיעוּט חִיּוּשֵׁי שְׂמָא לֹא עָשׂוּ אוֹתוּ לְנוֹי אֲלֵא לְעַבְדוֹ וְקָרוֹב לְזֵה פְּתַח הֶרְמֵב"ן ו"ל הִבִּיאוּ רַבִּינוּ נְסִים ו"ל: בְּאֲנִדְרֵטִי שֶׁל שְׁלִטוֹנִים שְׁנִינוּ פִי' ר"ת ו"ל

דקאי אהתירא דרבנן דלא שרו רבנן אלא באנדדטי של שלטון ובעומדין על פתח מדינה דנדאי לנוי עביד להו ופירושו תמוה דא"כ אמאי קתני מתני' וחכ"א אינו אסור אלא פל שיש בידו מקל וכו' פיון דבשאר צורות וכן באנדדטי של שלטון ואין עומדין על פתח מדינה נמי אית להו דאסור אע"ג דלית להו בידיהו מידי וליכא למימר דאתו לאשמעי' דאפי' באנדדטי של שלטון ובעומדין על פתח מדינה נמי זימנין דאסור פל שיש בידו מקל וכו' דא"כ לא א"ש הא דקתני ברייתא הוסיפו עליהו סיניף ועטרה וטבעת ומפרש ש"ם בסמוך סיניף מעיקרא סבור לסטים בעלמא וכו' דהא א"א לומר כן דכיון דאנדדטי של שלטון דהיינו צורת השלטון עושין כן לכבודו היאך בעו למימר מעיקרא דלסטים בעלמא הוא וכי שלטון גזלנא הוא או גדיל כלילי הוא או איש תימא הוא.

ועוד דא"כ ה"ל למיתני וחכ"א אינו אסור אלא א"כ יש בידו מקל וכו' דאז הנה קאי שפיר באנדדטי של שלטון דאיני ר"מ מדנקט אינו אסור אלא פל שיש בידו מקל וכו' משמע דס"ל דלא משפחת לה דאסור אלא דוקא פל שיש בידו מקל וכו' ומ"ש התו' דרבינו אלחנן מנישב פי' הקונטרס צריף לומר דפירושו הוא דמנישב מיהו רש"י ו"ל בעצמו לא הנה מפרש כן דבפרק כלל גדול גבי הא דקאמר אי דחזי אנדדטי כתב צורת השלטון שעושין לכבוד השלטון וכן כתב בסנהדרין: דף מא מקל שרודה את עצמו וכו' לא רצה למימר שרודה את כל העולם כולו במקל לכה הוסיף ש"ס עצמו תחת לבזיון ולא רצה נמי למימר שתופש את כל העולם כולו כציפור כולו שותופש את כל העולם כולו בידו כדדף הציידין שתופשין ציפור בידו לכה הוסיף עצמו תחת לבזיון וכן כולו ומה שמדמין את העולם לציפור שמא לפי שתולה ארץ על בלימה באויר ציפור הפורח באויר אבל במד' במדבר רבה פ"ג מפר' צפור ותמצא כן ידי לחיל העמי': דף מב לידע אם זכר צם נקבה בפ"ק דפסחים כתבו התו' דאין להוכיח מפאן דשפחה מטמא בלידה דשמא של גבירתה הנה וכתבו התו' רישא דברייתא בור שמטילין בו נפלים טהור והא דלא פריף הקא מרישא דברייתא משום דטהור דקתני לאו בההיא שעמא שמטילין בו קאמר אלא טהור הוא לאחר זמן דכיון דחולדה וברדלס מצויין שם נדאי כפר אכלוהו אבל האי פהו שפא והציץ לידע אם זכר אם נקבה הוא ע"כ באותה שעה מיז פשהטילוהו שם הנה בא תוף כדי שיעור אכילה ואפ"ה טהרוהו מספק שמא גרוהו מיז באותה שעה לחורן אע"ג דנדאי הטילה נפל אלמא ספק מוציא מידי נדאי וכן משמע בפ"ק דפסחים דנקט ש"ס בהדיא וספק גרוהו וספק לא גרוהו בההיא שעמא ובתר הכי נמי נקט ואיבעית אימא פיון דחולדה וברדלס מצויין שם נדאי גרוהו בההיא שעמא ולפ"ז מ"ש התו' בסמוך שהטילה פמין נפל וצ"ל שגבדק הבור קודם שהפילתו לבור פיון שרגילין להטיל בו נפלים לכאורה לא הוצרכו לכתוב כן דאיכא למימר שכבר הנה זמן מרובה שלא הטילו בו שום נפל ושמת לזמן מרובה נבדק הבור קרי להו דאז הנה ליה פאלו הוא בדוק.

וכן משמע דנדאי לא בדקוהו בכוננה דלמה להו למיבדקה חנם וליכא למימר שגבדק הבור היינו ע"י אותה השפחה שהטילה שם את הנפל ואמרה שלא ראתה שם אז שום נפל אחר דמשמע שלא היו יכולין להסתפל יפה בקרקעית הבור אם יש שם נפל אם לא דאי לאו הכי למה בא מעשה לפני חכמים ומה הוצרכו למימר טעמא דטהור מפני שחולדה וברדלס מצויין שם תיפוק ליה דכהו גופיה לא ראה שם את הנפל דאם ראהו

לא טהרוהו אלא ודאי לא היו יכולין להסתפל יפה בקרקעיתו וכו': מאי נתיז נתיז באפרוחי פירש"י וריש' בעצים וקצת קשה דנהי דל' קו שנייה בבית כמו גם צפור מצאה בית ודרור קו לה ושנייה נמי בבנים כמו פנשר יעיר קנו מ"מ דחוק קצת לפרש רישא בבית וסיפא בבנים פינן דסיפא הרישא קאי לכ"נ דהשתא מוקי לה רישא וסיפא בבנים רישא איירי בבצים ולכך לא נתיז דתיישנון שמא יעלה על האילן דתיניס עליהו פן יפלו כמ"ש התו' וסיפא איירי באפרוחין דלא תניס עליהו והיינו דס"ל ר' יעקב לר' ירמיה בר תחליפא תסברא לה שינויא דר' יוחנן באפרוחין פאן וכו', מותרין ורבותא נקט דאפילו באשרה מותרין בבצים פן וכאן אסורין ורבותא נקט דאפי' בהקדש אסורין מדרבנן ולרב אשי נראה קצת דחוק לאוקמי רישא וסיפא בתרי מיני רישא בבצים וסיפא באפרוחין לכך קאמר ואפרוחין שצריכין לאמן בבצים דמו פלומר וא"כ איפא לאוקמי רישא נמי באפרוחין כשצריכין לקמן.

ולפי זה אתי שפיר הא דנקט ברישא דמתניתין קו שבראש האילן של הקדש ולא קתני סתמא קו שב שבאילן של הקדש משום דאי לאו דבראש האילן הוא הכא למטה ויכול ליטלן בידו בבצים נמי שרי דאז ליכא למיחש שמ יעלה על האילן חבל למאי דמוקי לה בבצים ממנו ובגידולו אי נמי בעצים דאייתי מעלמא לא איצטריף למיתני ברישא שהקו הו'.

בראש האילן וצ"ל דמשום סיפא נקט לה ואתי נמי שפיר רישא דקתני גבי הקדש דאין מועלין בהו מדאורייתא דהוא הדין נמי באשריה מדאורייתא אינן אסורין ובפ' שלישי דמעילה כתבו התוס' נמי דרישא דקרא גבי הקדש חבל לא נהנין קאי אקו ובצים: רשום מיכאל שר הגדול לשום שלשול קטן פי' שר של שלשול קטן כמ"ש הטור י"ד פלומר לשום גדול שבשרים או לשום קטן שבשרים.

לא תעשון אתי לא תעשון בדמות שמשי פירש"י ז"ל הכא לא גרסינן במרום טעמא משום דהא מוקי לה בסמוך בהיכל ואולם וכ"כ התו' בפ"ב דראש השנה דלא גרסינן אלא בדמות שמשי ותו לא מהאי טעמא ויש ליישב הגירסא דהא מעיקרא לאו מברייתא פריף מדלא קאמר והתניא לא תעשון אלא והכתיב משמע דמגופא דקרא פריף דהיינו מדכתיב אתי יתירה דמשמע ליה דאתי לאשמעינן לא תעשון בדמות שמשי המשמשין לפני במרום ודחי ליה אפיי לסברתו וקאמר דלא אתי קרא לדמות שמשי המשמשין לפני במרום אלא לדמו' שמשיין שאפשר לעשותן כו': בית תבנית היכל פירש"י ז"ל בארכו ורחבו ורומו אבל אם נשתנה במקצת מותר ולכך מותר לצייר דמות מנורת המקדש בב"ה עם גביעיה וכפתוריה דדוקא לעשות מנורה כמותה ממש אסור דלא תעשון כתיב וכל שאפשר לעשות ממש אינו אסור אלא א"כ עושה כמותו אבל שמשיין דבמרום דאי אפשר לעשותן ואפ"ה בכלל אתי גינהו על פרוף פי אסרן הכתוב בציור בעלמא אסר להו: שפודין של ברזל היו וחופין בעץ וכו' הנה מצי להשיב בקצרה משם ראיה של מתכת היו ותו לא ונראה דהנה קים להו דבית חשמונאי עניינים היו לאחר שגברה עליהו יד יוניים ולא הנה אפשר להו לעשות מנורה של זהב וס"ל ר' יוסי בר יהודה דעשאום של עץ דדריש ליה בריבוי ומיעוט ולכך אמרו לו דשל בית חשמונאי י ע"כ לאו של עץ הנה דנהי דעניינים הוי מ"מ הנה הפשר להו לעשותה של ברזל שהוא בזול ועדיף מיהא

משל עין וכל ייפוי דהנה אפשר להו למיעבד הנה להם לעשות משום זה אלי ואננהו אלא
נדאי אין הכי נמי דשל ברזל עשאו וכל ייפוי דהנה אפשר להו עשו ולכף היו חופין אותה
בבדיל לפותה ולכף מיד פשהעשירו קצת עשאום של פסף חזרו והעשירו כו' דכל מה
דהנה אפשר להו עשו ומה שעשאום מתחילה בשפודין של ברזל דהיגנו קנים חלקים
בלא גביעים וכפתורים לפי שלא היו גביעים כפתורים ופרחי' אלז בשל זהב כדאימא
בהקומץ רבה וכמ"ש התוספות בר"ה: ארא מעתה פרצוף אדם לחודיה תשתרי אלמה
הניא וכו' תימה מאי אלא מעתה דקאמר בלא שינוי דאבני נמי תיקשי מאי שנה פרצוף
אדם דאסור טפי משאר כל הפרצופין דהא אפי' פרצוף שור ואריה ונשר נמי מותרין
אע"ג דאמי ניהו וא"כ פרצוף אדם נמי לישתרי וי"ל דאי לאו שינויא דאבני' איפא למימר
דעיקרון של חיות הקדש היגנו פני אדם שבהן לחוד דחשיב ליה קרא ברישא כמו בהאי
עלמא שהאדם חשיב טפי מכל הנבראים שבעולם ואיפא למימר דפני שור ואריה ונשר
טפילין הן לגבי בני אדם ונהרי הן פאחד משאר אברים שבאדם ולא חשיבי פרצוף בפני
עצמן ולכף מותר לעשותן אבל השתא דמשני דלא אסרה תורה אלא כדמות ארבעה
פנים בהדי הדדי דהיגנו שאם מצא פרצוף אדם והשלים ל רבע פנים דמחייב כמ"ש
התוס' אלמא דני שור ואריה ונשר נמי עיקר ניהו כמו פני אדם דאי לא חשיבי אלא
כשאר אברים באדם וא"כ כשמצא פרצוף אדם והשנים לד' פנים אמאי חייב אטו המוצא
פרצוף אדם חסר אונן והשלים את האונן חייב הא ודאי ליתא וכיון דאינהו נמי עיקר
ניהו ואפ"ה לא אסרן תורה אלא בהדי הדדי דהא כל הפרצופות מותרין א"כ פרצוף
אדם נמי לא ליתסר לא בהדי הדדי דמ"ש פרצוף אדם משאר כל הפרצופות וא"ת
ולוקמא ברייתא בצורת אדם לחוד ולימא דלא אסרה תורה אלא צורת אדם לחוד דכתיב
אמי והיגנו פני אדם לחודא שהוא עיקרון של החיות כל פני שור אריה ונשר כיון דנופלין
ניהו לא מחייב וי"ל דבריייתא לא מיתוקמא בהכי מדקתני בדמות שמשי המשמשין לפני
ל' רבים בבציר מתרתי לא מיתוקמא ד איצטריו למימר דדמות ד' פנים בהדדי נמי אסור
ופני אדם לחודא דאסור נפקא לן מדכתיב אתי ממעל לרבות מלאכי השרת קצת קשה
דלמאי דסלקיה דעתך דאיירי בעשייה א"כ לא תעשון אתי למה לי לדמות שמשי מלא
תעשה לה פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל נפקא וי"ל דקא ס"ד דאיצטריו לעבד
עליהן בשני לאונן: דף מד והלא כבר נאמר ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי
ואשרוף אותו באש וכו' מה שפי' רש"י ז"ל כבר דחו התוס' ומה שכתבו התו' דמה
שאמרו לו הרי הוא אומר ויזר וישק כו' היגנו דהשקה אותם הזהב ולא נשאר מן הזהב
פלום אבל בשאר מימות אין שחיקה מועלת דבריהם תמוהים דא"כ מאי איצטרכו למימר
ליה דלא נתפנין אלא לבודקן פסוטות לא הנה להו למימר אלא הרי הוא אומר ויזר וישק
ותו לא דכיון דהשקה אותם הזהב ולא נשאר ממנו פלום ליכא למיחש לזבל ולא היו
צריכין לפרש ליה השתא טעמא דקרא ועוד תימה ר' יוסי דמיייתי ראיה מקרא דנאת
חטאתכם שנאמר במשנה תורה היאף לא ראה לפניו דקרא דויוזר וישק דמשמע מיניה
דליכא למיחש לזבל וגם דוחק הוא לומר דהשקה אותם כל הזהב כולו ולא נשאר ממנו
פלום דאי אפשר שלא ירד ממנו במצולת הנדר ונעשה ממנו זבל על גדותיו וגם יש
לדקדק קצת דהנה ליה למימר נתפנין לבודקן פסוטות מאי לא נתפנין אלא לבודקן
פסוטות על כן נראה לפרש דבהכי פליגי רבנן ור' יוסי ר' יוסי סבר דמשה רבינו פי הזיר

אותו על פני המים לתרתי נתפונן נתפונן לכוון פסוּטות כמו שצאמר וישק את בני ישראל וגם נתפונן לבער את העכו"ם פדינא שלא יכשלו בה ישראל ליהנות ממנה ורפנו סברי דלא נתפונן משה אלא לכוון פסוּטות בלבד ולא נתפונן לבער את העגל דבכי ה"ג לאו ביעור הוא דאפתי הנה ליה למיחש שלא יעשה זבל דאי אפשר שלא ירד ממנו במצולת הנהר כדפני' ומה שלא ביער משה את העגל י"ל דע"פ הדיבור הנה שגזר לכוון פסוּטות והשתא ניחא ר' יוסי מייתי ראיה מקרא דמשנה תורה דמשה לתרתי נתפונן דמדכתב ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי וגו' ואשליך את אפרו אל הנחל היורד מן הנהר ולא פתיב ה"ם ואשק את בני ישראל אלמא דלבער עכו"ם גמי נתפונן דאי לא נתפונן אלא לכוון פסוּטות א"כ קרא דמשנה תורה עיקר חסר מן הספר ומאי קמ"ל קרא דה"ם שלקח את העגל ושרפו וטחנו היטב דק לעפר והשליך את עפרו אל הנחל דלא שמעינו מיניה למה זה עשה כן פינן דלא פתיב ה"ם ואשק את בני ישראל נמצא דכולה קרא לית ביה נפקותא כלל אבל אי אמרי' דלבער עכו"ם גמי נתפונן אתי שפיר דאיכא למימר דקרא דמשנה תורה לא אתי לאשמעינו אלא דינא דביעור עכו"ם דבשוחק ומשליך לנהר סגי ולא נחית קרא דה"ם לאשמעי' גמי פוננה אחריתי דהנה ליה למשה דהיינו לכוון פסוּטות ועוד דאי נתפונן אלא לכוון פסוּטות הנה ליה למיכתב ואשליך את עפרו אל המים ותו לא דמאי איצטריף קרא להזכיר אל הנחל היורד מן הנהר אי לאו משום דלביעור עכו"ם נתפונן דלביעור עכו"ם דוקא נחל שוטף בעינן לאפוקי מים עומדין דלא שלש ישאר הפל במקום אחד ויהנו ממנו ומהאי טעמא בעינן שיהא זורה לרוח ולהכי נקט קרא אל הנחל היורד מן הנהר דכיון שיורד ממעלה למטה ודאי נחל שוטף זרם מים הוא וקאמרו לו רבנן משם ראיה הרי הוא אומר ויזר על פני המים וישק את בני ישראל אלמא דלא נתפונן אלא לכוון פסוּטות בלבד ולא לבער עכו"ם דאי לבער עכו"ם גמי נתפונן א"כ אמאי פתיב ויזר על פני המים דמשמע שלא נתפונן אלא שישאר הזקב שט למעלה על פני המים כדי שישלנו משם עם המים לכוון פסוּטות הנה ליה למיכתב וישליך אל המים דהנה משמע שנתפונן לבער עכו"ם להשליכה אל תוך המים דהיינו אותו הזקב אשר ירד במצולת הנהר ומדכתיב וישק את בני ישראל שמעינו שנתפונן גמי לכוון פסוּטות וליכא למימר דלשון וישליך אל המים לא שייף בדבר הנזרה על פני המים דהא במשנה תורה פתיב ואשליך את עפרו אל הנחל אע"ג דנזרה על פני הנחל הנה מדלא פתיב הכי אלמא דלא נתפונן אלא שיהא הזקב שט למעלה כדי שישלנו משם לכוון פסוּטות בלבד אבל במשנה תורה לא נחית קרא לפרושי בהדיא גופא דעובדא היכא הנה ולא הזכיר הדבר אלא ברמז משום כבודן של ישראל כמו שפירש"י ז"ל ריש פרשת אלה הדברים.

ועוד דאי לבער עכו"ם גמי הנה מתפונן א"כ הנה ליה למיכתב ויזר על פני הנחל כמ"ש במשנה תורה דלרבי יוסי נחל מיהא בעינן מדכתיב לן ויזר על פני המים משמע דבמים בעלמא סגי אפי' בעומדין אלא דנזדמן ליה נחל היורד מן הנהר: לא נתפונן אלא לכוון פסוּטות נראה דמהאי טעמא דקדק הכתוב במשנה תורה וכתב לן טחון היטב עד אשר דק לעפר וישליך את עפרו אל הנחל רמז הוא לעפר סוטה שצאמר ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הפהו ונתן אל המים ובהכי ניחא לרבנן דאמרי' שלא נתפונן אלא לכוון פסוּטות דלא הוי עיקר חסר דמדכתיב עפר רמז הכתוב שפא לכוון פסוּטות.

ועוד נראה דכך היכי דגבי סוטה היו מוחקין את השם אל תוך המים ומשקין אותה ממנו כל העגל השליכו בו שם וטס שכתב בו משה עלה שור עלה שור להעלות ארוננו של יוסף מתוך גילוס כדאיתא במדרש ונטסון ונמחה והשקה אותם ממנו: נחל קדרון עמק הוא כמו נחל איתן ולא נהר וכן פירש"י ז"ל בפירוש כל שעה אמר רב ראוייה לנוח על ראש דוד ונראה דלהכי פתיב ונתי על ראש דוד ולא פתיב ונתנה דוד על ראשו ועוד דקרא יתירא הוא ומאי קמ"ל אלא הא קמ"ל דאע"ג דעגולה ממש היתה נעשה לו גם שהיתה ראוייה ומכוננת לו כאלו היתה עשויה למדת ראשו והולמתו.

ונראה דהיינו הא דדריש בסמוך זאת היתה לי כי פיקודי נצרתתי בשכר שפיקודי נצרתתי זאת היתה לי לעדות דמנ"ל למדרש הכי אלא משום דהנה מצוי למיכתב ז"ת לי כי פיקודי נצרתתי כמו וזה לך האות אלא ודאי ה"ק העטרה הזאת לך היתה לי פי' שפיקודי נצרתתי כמ"ש ונתי על ראש דוד בשכר שפיקודי נצרתתי וא"ת ולמה הניחה דוד וכן שאר המלכים במקום תפילין דוקא ששם אין הראש עגול הנה להו להניחה למעלה בגובה הראש ששם הראש עגול ולא היו צריכין לגם זה וי"ל דדוקא מלך עפ"ם יכול להניח פתרו למעלה בגובה הראש אבל מלך ישראל לא דכיון דחייב הוא להניח פתרו תפילין בראשו צריף הוא להזהר שלא יניח פתרו של חול למעלה מכתר תפילין שלא יבזה את התפילין וכיון דמקום יש בראש ישראל להניח בו שני תפילין לך הניח פתרו של קודש וכתר של חול גבי הדדי ולכך היה צריף להניח את העטרה במקום תפילין למטה סמוך למצחו ואת התפילין במקום שני למעלה מן העטרה וכה"ג אשכחן במדרש כדאיתא בתרגום מגילת אסתר ונ"ל ועביד לעילא מיניה פליא רבה דדבבא מוקדנא ולעילא מן פליא טומפן וכו' וכהו גדול נמי שהיה מניח את הציץ על מצחו כדמות פתרו הנתן על ראש המלך שנינו שפרו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין.

ונראה דכך מלכות בית דוד היתה צריכה להיות דוקא עגולה ממש רמז הוא למלכות דוד שאין לה קץ ותכלית עד עולם וכמ"ש חז"ל דוד מלך ישראל חי וקיים כדבר העגול ממש שאין לו קץ ותכלית: כולם נטולי טחול וחקוקי פפות הרגלים היו נראה דלכך פתיב ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מדלא פתיב וחמשים איש היו רצים לפניו משמע דיעש לו אחמשים איש נמי קאי והיינו שצנה ליטול טחוליהו ולחקוק פפות רגליהו נמצא דעשאן לו עוד נראה דלכך פתיב וחמשים איש ולא פתיב וחמשים אנשים רמז הוא שכל איש ואיש לבדו רבותא הנה שהיה נטול טחול וכו' כמו וארבע מאות איש עמו דכתיב גבי עשו דרשו חז"ל שפולי ראשי גייסות הוו וכמו ואבד חמש מאות איש דמגילת אסתר מתרגמין רופילין והיינו נמי מדלא פתיב אנשים שכל אחד בפני עצמו חשוב הנה: והכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה וכו' וא"ת תיקשי ליה מתניתין גופא דא"ל אין משיבין במרחץ אלמא דאסור וליכא למימר דאי מתני' איכא למימר דלאו משום איסורא קא"ל הכי אלא משום דרף ארץ דלאו אורח ארעא הוא להשיב במרחץ דכיון דעוסקין ברחיצה אין פנאי להשיב דא"כ השתא נמי לא פריף מידי דדלמא אין הכי נמי טעמא דר"ג דא"ל אין משיבין במרחץ לאו דינא קאמר ליה אלא משום דרף ארץ ויברושלמג מסיק הכי אמר רבי יודן מהלכות המרחץ שאלו פי' דשרי אלא שאין דרף לענות במרחץ א"ר שמואל בר אבדימי מהלכות המרחץ שאלו אלא שהכל המרחץ רע לשינימ.

וי"ל דלשון אין משיבין במרחץ ודאי דינא משמע אלא דאי מתניתין הנה אמינא דליפא איסורא ורבן גמליאל הנה קא מדחי ליה ליהוה מינא וא"ל דאסור לענות במרחץ כדי שישים על לבו מה ישיב לו פשיצא מבית המרחץ או מפני שהיה עוסק ברחיצה ולא היה לו פנאי להשיב אמר לו דאסור להשיב ומשום כבודו של אותו עכו"ם לא רצה להשיב לו דרך בזיון שאין לו פנאי להשיב מחמת רחיצה וכי נעשה מרחץ נוי לעכו"ם מאי הוי לכאורה תימה דהא לקמן אמרינן דנוי ומכשיטי עכו"ם אסורין.

ועוד פי משני נוי מיהא איפא ופירש"י ו"ל ואם היה רחיצה נוי לעכו"ם אע"ג דלא איתסר מיהא אסור לנו לפותה פבר הקשו התוס' על דבריו ובלאו הכי נמי תימה דמי קתני מתניתין רחיצה מרחץ קתני וא"כ שפיר קאמר דתשובה גנובה היא דאי נמי הנה נעשה מרחץ גופיה נוי לאפרודיטי אפתי מאי הוי והתניא כו' וכיון דגוף המרחץ לא נאסר הנה שרי ליה לרבן גמליאל לרחוץ בו דרחיצה לא הוי נוי לעכו"ם.

ועוד יש לדקדק במתני' אמאי הנה פניל ר"ג שתי תשובות בחדא דקאמר אין אומרים נעשה מרחץ נוי וכו' ולא קאמר ועוד או ד"א כדאמר בתר הכי. ונראה דהכי פי' דמתני' א"ל אני לא באתי בגבולה כו' שהמרחץ קודם לה נמצא דלאו מרחץ של אפרודיטי הוא וכיון דהמרחץ קודם לה הרי לה תשובה אחריתי דאין אומרים נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי כו' פי' דע"כ צ"ל שנתפוננו לעשות אפרודיטי נוי למרחץ או איפכא דאי לאו הכי מה ענין זה לזה שהעמידו שניהן גבי הדדי בחצר אחד וזה ידוע שלא אמרו נעשה את המרחץ שפבר בנוי שיהיה נוי לאפרודיטי דהיינו שנעמיד את אפרודיטי א"ל המרחץ כדי שיהיה המרחץ נוי לאפרודיטי אלא אמרו נעשה אפרודיטי נוי למרחץ וכיון דלנוי בעלמא נעשה ולא למיפלחיה לאו עכו"ם הוא ושרי כדאמרי' בריש פירקין דבשל פרכים מותרין משום דלנוי עבדי להו אבל אין לפרש דהוה תשובה קאמר ליה באם תימצאי לומר דאפרודיטי קודם למרחץ דא"כ פי' נמי אמרו נעשה שיהיה אפרודיטי נוי למרחץ דהיינו שגנובה מרחץ אצלו כדי שיהיה אפרודיטי נוי למרחץ מאי הנה אפתי עכו"ם היא ואסור פיון דמעיקרא קודם שפנו את המרחץ נעשה למפלחיה פי' הדר ובנו מרחץ אצלו שיהיה נוי למרחץ לא פקע מיניה איסור עכו"ם דדוקא בישול בעי כדאמרי' לקמן וכיון דהשתא נמי צ"ל דהמרחץ היה קודם לה כדפי' לכו' פנילינהו בחדא אבל תשובה שלישית אפי' באת"ל דאפרודיטי קודם קאמר ליה לכו' נקט דבר אחר.

והשתא ניחא דאמר רבה בר עולא דתשובה גנובה השיב לו דכיון דע"כ השתא נמי צ"ל דהמרחץ קודם לה הנה א"כ פי' נמי אמרו נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי דהיינו שנעמיד את אפרודיטי אצלו כדי שיהיה המרחץ שפבר בנוי נוי לאפרודיטי מאי הוי דכיון שהמרחץ פבר היו בנוי ולא עשו בו שום מעשה אלא אמירה בעלמא מה שאמרו שיהיה נוי לאפרודיטי הא פשיטא דבאמירה בעלמא לא מיתסר דדוקא לגבוה הוי הקדש באמירה בעלמא אבל לעכו"ם לא דאין הקדש לעכו"ם ולכו' האומר בית זה או פוס זה לעכו"ם לא אמר כלום ואפי' איסור דרבנן ליכא פיון דאין הקדש לעכו"ם והא דקיימא לן נוי עכו"ם אסורה היינו דוקא דקא עביד מעשה כגון שעשה גרות או שהדליק גרות לפניה או שטח לפניה בגדים נאים לנוי אבל באמירה בעלמא לא.

ומסיק דשאני התם גבי בית זה לעכו"ם דלאו בגוי איירי ולקף לא אמר פלום דאפי' מדרבנן שרי אבל הקא אלו העמידו אפרודיטי אצל הפרחץ פדי שיהיה הפרחץ נוי לאפרודיטי לא היה רבן גמליאל נהנה ממנו דאע"ג דאיסתורי לא מיתסר בהנאה באמירה בעלמא מ"מ פיון דנוי לעכו"ם מיהו הוי מדרבנן יש לאסור שלא יאמרו נוי עכו"ם מותר ושאני בית וכוס דלאו נוי נינהו ונראה דגם התוס' נתפוננו למה שפירשתי: אלא תחת כל עץ רענן למה לי דוקא אליבא דרבי יוסי בר יהודה פריה הכי אבל ר' יוסי הגלילי דמתני' דריש נמי תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא מורענן אלהיהם כדאיתא בהדיא בספרי פרשת ראה דקתני התם ר' יוסי הגלילי אומר יכול אפי' עובדים הקרים והגבעות אתה מצוה לאבדם ת"ל אלהיהם על הקרים וכו' עד אלהיהם תחת כל עץ רענן ולא עץ רענן אלהיהם ושם מיבעי ליה לאילן שנטעו גרעין ורבי יוסי בר יהודה ס"ל דלא איצטריוה קרא להכי כמ"ש התוספות לקף מוקי ליה לכדברי עקיבא: דף מה ומפני מה אשרה אסורה אע"ג דלדידיה תרי קראי פתיבי לאסור אילן אפילו נטעו ולבסוף עבדו כדאמר בש"ס מפל מקום קא בעי מאי טעמא דקרא למה אסרו הכתוב טפי מהרים וגבעות פיון דאילן נמי מחובר הוא: אלו לא נאמר תשרפון באש הייתי אומר אשריהם תגדעון באילן שנטעו תחילה לקף והייתי אומר דלא בעי קרא שישרפנו אלא בגידוע סגי ליה דהיינו רק שישתכו ויפסלנו וכי עביד הכי מותר בהנאה השתא דכתיב ואשריהם תשרפון באש דשריפה בעי ואסור בהנאה ניותר ליה אשריהם תגדעון לאילן שנטעו ולבסוף עבדו וא"כ ע"כ צ"ל דלא אסר בו הכתוב אלא גידועו מה שהחליף אח"כ אבל עיקר האילן דהיינו גוף האילן שגדל קודם שהשתחנה לו שרי מדכתב לן לשון דתגדעון דהא ליכא למימר דבגידוע בעלמא סגי ליה פיון דקפיד רחמנא אשרפה ומה שעיקר האילן מותר ע"ג דלדידיה יש בו תפיסת ידי אדם דמהאי טעמא גידועו אסור צ"ל דגזרת הכתוב הוא.

ובהכי ניחא הא דאמר בסמוך הצד השונה שבהן שאין בהן תפיסת ידי אדם אע"ג דאילן שנטעו ולבסוף עבדו דחשיב ליה תפיסה לר' יוסי בר יהודה ואפ"ה עיקר האילן מותר אלא צ"ל דשאני התם דגזירת הכתוב הוא שהרי גידועו אסור: דומיא דהר מה הר שלא נטעו מתחילה לקף אבל השתא דמוקי לה באילן שנטעו ולבסוף עבדו הוי שפיר דומיא דהר דבכה"ג בהר מותר שאם נטלו עפר ועשו ממנו הר לצורף שום תשמיש ולבסוף עבדוהו מותר פיון דלא שייך ביה תוספת ולא החליף פלום אחר שעבדוהו ועיקרו מותר אפי' לר' יוסי מדכתיב תגדעון ובזרעים וירקות דקתני שהן אסורין צ"ל דהיינו דוקא התוספת מה שהחליפו אחר שנטעו אלא עיקרו שרי וקא מיבעיא ליה הא זקיפתה אי הוי מעשה וכו' דביצה פיון דממילא היא נבראת לית בה תפיסת יד אדם כלל ולא מיתסרא אלא אם פן עושין בה מעשה דהנה ליה תפיסת יד ובתר הכי פלח לה וקא מיבעיא אי זקיפתה חשיב מעשה אי לאו.

וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות עבודת פוכבים ומזלות אבני הר שנתדלדלו ועבדו במקומן מותרות שהרי אין בהן תפיסת יד אדם וכתב עליו בכסף משנה שם דאע"ג דהלכתא כבני ר' חייא לגבי דר' יוחנן מפל מקום הא לא מסיימא והוי ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא וכ"כ הר"ן בשם הרמ"ה ותימא על הרמב"ם ז"ל וכן השיג עליו הרמב"ד שם.

ונראה דדברי הרמב"ם ז"ל נכונים הם דסמך עצמו אירושלמי דפרקין דאיתא התם בהדיא השתתה לביצה חזקה אמר לא אסרה רבי יוחנן אמר אסרה והלכתא פנותיה דחזקה לגבי רבי יוחנן דרביה הנה: קל וחומר ומה אתנן וכו' וא"ת למה לי דכתב רתמנא מן הכקר להוציא את הנעבד ונילף מקל וחומר ומה אתנן שמתר להדיוט אסור בעלי חיים לגבוה נעבד שאסור להדיוט אינו דין שאסור בעלי חיים לגבוה וי"ל דאין הכי נמי ולא איצטריך אלא לאשמענו דנעבד דבעלי חיים מותרין להדיוט דמדאסר לגבוה ש"מ דלהדיוט שרי: דף מז הכי השתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה פירש"י ז"ל התם לא אישתני דמעיקרא במעי אמו וכו' ותמה דהא טעמא דאתנן ומחיר וכלאים וטרפה ויוצא דופן ובעל מום דנלדו תיהו מותרות ע"כ משום שינוי הוא דמעיקרא עובר והשתא בהמה דליכא למימר משום דזה וזה גורם הוא דהא באתנן אפי' ר' אליעזר מודה דנלדו תיהו מותרות למ"ש התוס' בריש פרק אין מעמידין אע"ג דאית ליה זה וזה גורם אסור ועוד דבהמה מעוברת שנעשה בה מום או נטרפה דליכא אלא חד גורם אטו ולדה אסור הא פשיטא דשרי דדוקא בנרבע ונעבד דנעשה בהו עבירה סבירא להו דעברו ולבסוף נרבעו או נעבדו דאסורין משום דהי' ונלדה נרבעו או נעבדו אבל היכ' דלא נעש' בהו עביר' פשיטא דולדה מותר וע"כ טעמא משום שינוי הוא דמעיקרא עובר וכו'.

ונראה לפרש דודאי כל הנה דלעיל דנלדו תיהו מותרות טעמא משום שינוי הוא והכי פי' הסוגיא ת"ש כל האסורין לגבי מזבח ונלדו תיהו מותרות מדקתני כל האסורין משמע דקאי אכל הנה דחשיב להו התם בר"פ כל האסורין דהיינו הרובע והנרבע והנעבד ואתנן וכו' אלמא יש שינוי בנעבד דהלכתא כסתם מתני' אע"ג דרבי אליעזר פליג עליה ולא מייתי הא דרבי אליעזר הכא אלא משום הא דרב נחמן דאמר מחלוקת פשנרבעו וכו' ופריה וקאו איתמר עלה מחלוקת פשנרבעו ולבסוף עברו וכו' וכיון דבעיברו ולבסוף נרבעו דברי הפל אסורין ע"כ משום דבנרבע ונעבד פיון דנעשה בהו עבירה לא מהניא בהו שינוי וא"כ הני נמי הא בעיברו ולבסוף נרבעו דמי ומשני הכי השתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה פי' נהי דמעיקרא עובר והשתא בהמה שינוי הוא מכל מקום לאו שינוי מעליא הנה ולא מהני אלא בולד דבעלת מום וטרפה וכיוצא בהו שלא נעשה בהו עבירה אבל היכא דנעשה בהו עבירה שינוי מעליא בעינו ולכך בעיברו ולבסוף נרבעו דברי הפל אסורין פיון דליכא שינוי גמור דהא שתא נמי בהמה היא כמעיקרא אבל הכא דאיכא שינוי מעליא דמעיקרא חזטים והשתא קמחא ודאי מהניא דהא כל האסורין לגבי מזבח קתני משמע אפי' בנעבד היכא דאיכא שינוי גמור ושאני התם בעיברו ולבסוף נרבעו דליכא שינוי גמור וכן משמע מלשון התוספות דלפי המסקנא נמי מעיקרא עובר והשתא בהמה שינוי הוא שיהי כתבו תימא דהכא משמע דיותר יש להתיר חטין ועשאן סולת יותר מולד וכו' ולפי' זה בעיא דרמי בר חמא איפשיטא שפיר ממתינתין דכל האסורין דיש שינוי בנעבד ולהכי לא קאמר ש"ס תיקו.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות אסורי מזבח שכתב שם כל האסורין לגבי מזבח הרי הו' י"ד בעל מום ומחוסר אבר וטרפה וכו' וכולן נלדו תיהו מותרין למזבח חוץ מולד הנרבעת והנעבדת כו' בד"א פשנעבדה בעבירה פשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה אבל אם נתעברה אחר שנעבדה בה עבירה הרי ולדה פשר וכו' המשתתה לקמה חטיה מותרין למנחות שהרי נשתנו ונדמו לולדות של אסורי המזבח שהן מותרין עכ"ל

משמע דטעמא דולד בעלת מום וטרפה וכיוצא בהו דמותרין פיון דנשתנו מעובר לולד
ובדבר שנעבד בו עבירה לא מהניא הו שינויא אלא שינוי מעליא בעינו פגון חטין ונעשו
קמח ויש שינוי לנעבד: אליבא דר' יוסי בר יהודה לא תיבעי לה וכו' תימא אמאי לא בעי
נמי אליבא דרבי יוסי בר יהודה בגוף האילן אם נאסרו אלו לבין שהיו עליו קודם שנעבד
דבעיקר האילן מודה רבי יוסי דשרי פדאמרין לעיל אינהו עץ שגידועו אסור וכו' וי"ל
דהא דקאמר באילן שנטעו מתחילה לכה לא תיבעי לה ואליבא דר' יוסי בר יהודה לא
תיבעי לה לאו מדברי ריש לקיש הוא דאיהו סתמא הנה קא בעי וסתמא דש"ס הנה
דמפרש לן דאליבא דר' יוסי בר יהודה לא תיבעי לה והשתא ניחא דסתמא דש"ס ידע
מסקנא דלקמן דרב אשי מסיק לקמן דבתוס' לא פליגי דלדברי הפל אסור ובעיקרו פליגי
דלרבנן עיקרו שרי ולר' יוסי בר יהודה עיקרו נמי אסור וכן הלכתא וכיון דלפי המסקנא
עיקרו נמי אסור לרבי יוסי בר יהודה לכה קאמר ש"ס דאליבא דר' יוסי בר יהודה לא
תיבעי לה ונראה דלעיל קאמר ש"ס הצד השנה שפיהו שאין בהו תפיסת ידי אדם ומותר
אע"ג דר' יוסי בר יהודה חשיב ליה תפיסה ואפ"ה אית ליה דעיקרו מותר י"ל נמי דלפי
המסקנא קאמר הכי דלמסקנא עיקרו נמי אסור.

וא"ת פיון דסתמא דש"ס קאמר דאליבא דר' יוסי בר יהודה לא תיבעי לה א"כ בבעי'
דרמי בר חמא נמי אמאי לא קאמר ש"ס הכי ונראה דמפאן יש ראיה גמורה למה שפירשו
התו' לעיל דכשנטעו גרעין לכולי עלמא שרי ולא פליגי אלא בנטעו אילן פיון דבנטעו
גרעין לא פליגי דשרי לכה בבעיא דרמי בר חמא לא מצי ש"ס למימר דלרבי יוסי בר
יהודה לא תיבעי לה דהא בקמת חטין קמבעיא ליה וחטין זורעין אותן פשהו גרעינין
אבל ריש לקיש דקא מיבעיא ליה בדקל וסתם דקל אין נוטעין אותו גרעין אלא אילן
פמו שפתבו התוספות ש קאמר דלרבי יוסי בר יהודה לא.

תיבעי לה: אי תכלת דציצית היינו בעיא דריש לקיש וא"ת ודלמא בתכלת דציצית
קמבעיא ליה משום דאית ביה תרתי חדא דלמצנה ועוד דנשתנה בצביעה או טויה ואת"ל
בבעיא דרמי בר חמא דאין שינוי היינו משום דלגבוה ואת"ל בבעיא דריש לקיש דמאס
היינו משום דלא נשתנה אבל הכא דלמצנה וגם נשתנה איכא למימר דלא מאס ולפי מה
שפירשתי לעיל דבעיא דרמי בר חמא איפשטיא אתי שפיר דכיון דאפ"ל לגבוה אמרי'
דיש שינוי ושרי כל שכן הכא דליכא אלא מצנה דשרי בשינוי מיהו תימה פיון דבעיא
דרמי בר חמא איפשטיא דיש שינוי אפ"ל לגבוה א"כ מאי קאמר בסמוך והא דקא בעי
הא משום דאיכא מילי אחרנייתא כו' למה ליה למבעי מילתא דפשיטא ליה דשרי דצמרה
לתכלת ודאי שרי פיון דנשתנה אבל אי הנה אמרי' דבעיא דרמי בר חמא לא איפשטיא
הנה ניחא דאע"ג דלא איצטריך ליה למיבעי לה פיון דבכלל בעיא דרמי בר חמא איתא
מ"מ איהו נמי קא מיבעיא לה אגב אחרנייתא.

ועוד תימה דמאי קאמר היינו בעיא דריש לקיש והלא בכלל בעיא דרמי בר חמא היא
פיון דנשתנה כמ"ש התוספות ע"כ נראה לפרש דטויה וצביעה לאו שינוי הוא דמעיקרא
צמר והשתא צמר הוא ועוד דשינוי דחוזר לברייתו הוא ולא הני שינוי מעליא וכיון
שנעבד בו עבירה מעליא בעינו דומיא דחטין ונעשה קמח דשינוי גמור הוא
פדפירשתי לעיל וכי קאמר אי תכלת לכהנים היינו בעיא דרמי בר חמא בעיא קמיינתא

דְרָמִי בַר חָמָא קְאָמַר דְמַכְשִׁירֵי קָרְבָן כְּקָרְבָן דְמִי וּלְפִי הַמְסַקְנָא בְעֵינָא דְצִיצִית קְמִיבְעֵינָא לִיה וְאֵע"ג דְאִיתָא בְכָלל בְעֵינָא דְרִישׁ לְקִישׁ מ"מ פִּינּוּן דְבְעֵינָא דְרִישׁ לְקִישׁ לָא אִיפְשִׁיטָא קָא מִיבְעֵינָא לָהּ יְהוּ נְמִי אַגְבֵי אַחְרָנִייתָא וְכֹן מִשְׁמַע מִדְבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ד מֵהַל' אֲסוּרֵי הַמְזַבְחַת שְׁכַתְבֵי שֵׁם הַמְשַׁתְחֵנָה לְבַהֲמָה כְּשֵׁם שְׁנֹפְסָלָה לְמִזְבֵּחַ כֹּהֵן צָמַר שְׁלָה פְסוּל לְבִגְדֵי כְהֹנֵה אֵע"ג דַּס"ל דְיֵישׁ שִׁינּוּי לְנֻעַב' דְלֶהֱכִי פְסֻק שֵׁם בַּפ"ג דְהַמְשַׁתְחֵנָה לְקָמָה חֲטִיָּה מְוֹתֵרִין וְצ"ל דְצָבִיעָה וְטוּיָה לָאו שִׁינּוּ גְמוּר הוּא וְכֹן פְתַב בְּכֶסֶף מְשֻׁנָה שֵׁם: וְהָא אָנּוּ בְנָאוּ תַנּוּן מְשׁוּם דְקָא ס"ד דְאִין עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נְאָסְרָה אֱלָא בְעֲבוּדָה כְּשִׁעוּבְדִין אוֹתָהּ אֲבָל בְּעִשְׂשִׁינָה לָא וּמְתַנִּיתִין דְקַתְנֵי בְנָאוּ מְשׁוּם דְתַלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ כְּמַחְזֵבֵר דְמִי וּלְכֹהֵן בְּעֵינּוּ שְׁיָהָא בְנוּי מְתַחֲזֵלָה לְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת דְהֵנָּה לִיה תְּפִיסַת יָד אָדָם וּמִיָּהּ אִינוּ נְאָסְרָה אֱלָא בְהַשְׁתַּחֲוָּאָה וְלָא אִיִּצְטָרִיף לְמִתְנֵי שְׁפָנוּי מְתַחֲזֵלָה לְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְהַשְׁתַּחֲוָּאָה דְמַלְתָּא דְפְשִׁיטָא הוּא דְלַעִיל נְמִי קָא ר זָקַף בִּיעָה לְהַשְׁתַּחֲוּוֹת לָהּ מֵהוּ וְקַס"ד דְבַהַשְׁתַּחֲוּוֹת לָהּ קְאָמַר לְכֹהֵן פְּרִיף לְרַב דְאָמַר וּבַהַשְׁתַּחֲוָּאָה נְאָסְרָה מְשׁוּם דְכַתְלוּשׁ דְמִי א"כ מְתַנִּי אֲמַאי קְתַנִּי בְנָאוּ וּמְשֻׁנֵי בְנָאוּ אֵע"פ שְׁלָא הַשְׁתַּחֲוָּה דְבְעִשְׂשִׁינָה גְרִידָא נְאָסְרָה הַשְׁתַּחֲוָּה אֵע"פ שְׁלָא בְנָאוּהָ מְשׁוּם דְכַתְלוּשׁ דְמִי.

וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְהֵנָּה מְצִי לְמִימַר וְלִיטְעָמִיף בְּיָמוֹס דְתַלוּשׁ הוּא וְקַתְנֵי חֲצָבָה אֱלָא חֲצָבָה וְה"ה הַשְׁתַּחֲוָּה וְכו' וְלִיכָא לְמִימַר דְקַס"ד דְאִיִּדֵי דְתַנִּי גְבִי בֵית בְּנָאוּ תַנִּי נְמִי גְבִי אָבֹן חֲצָבָה דַּא"כ הַשְׁתַּחֲוָּה נְמִי מַאי פְּרִיף גִּימָא אִיִּדֵי דְבְעִי לְמִתְנֵי סִיפָא גְבִי אֲשֶׁרָה נְטֻעָה תַנִּי נְמִי גְבִי בֵית בְּנָאוּהָ וְגְבִי אָבֹן חֲצָבָה וְהָא דְלָא תַנִּי בְּרִישָׁא שְׁלֵשׁ אֲשֶׁרוֹת מְשׁוּם דְנֻקַּט לְהוּ כְּסֻדְרָא שְׁכֹן כְּתוּבִין בְּמַקְרָא דְמַעֲקָרָא כְּתִיב אֲבָד תְּאֲבָדוּן אֵת כָּל הַמְּקוֹמוֹת דְהֵינּוּ בֵית שְׁבָנָאוּ לְעַכּוּ"ם כְּדַא' בְּסַפְרֵי שְׁלֵשׁ כְּתִיב הֵן בֵית שְׁבָנָאוּ מְתַחֲזֵלָה לְעַכּוּ"ם ה"ז אֲסוּר שְׁנָאֵמַר אֲבָד תְּאֲבָדוּן אֵת כָּל הַמְּקוֹמוֹת וּבְתַר הֵכִי כְּתִיב וּשְׁבַרְתֶּם אֵת מַצְבוֹתֵיכֶם דְהֵינּוּ אָבֹן שְׁחֲצָבָה לְבִימוֹס כְּדַאִיתָא בְּסַפְרֵי וְכֹן פִּירֵשׁ"י ז"ל בְּפִרְשַׁת רָאָה וּבְתַר הֵכִי כְּתִיב וְאֲשֶׁרִיָּהֶם תִּשְׁרָפוּן בְּאֵשׁ: דָּף מַח אֵילָן שְׁנֻטְעוּ מְתַחֲזֵלָה לְשֵׁם עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כּו' בְּסִיפְרֵי יְלִיף לְהוּ מְקָרָא אֵילָן שְׁנֻטְעוּ מְתַחֲזֵלָה לְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת הָרִי זֶה אֲסוּר שְׁנָאֵמַר וְאֲשֶׁרִיָּהֶם תִּשְׁרָפוּן בְּאֵשׁ גִּדְעוּ וּפְסְלוּ וְהַחֲלִיף נוּטֵל מֵה שְׁהַחֲלִיף אָמַר וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן הַעֲמִידוֹת תַּחְתֵּי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְסִילְקוּהֶרִי זֶה מְוֹתֵר שְׁנָאֵמַר וְאֲבָדְתֶם אֵת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא.

וְהַתּוֹ' שְׁכַתְבוּ דְכָל זְמַן שְׁלָא בְטָלָה דְאֲסוּר אִינוּ אֱלָא מְדַרְבְּנָן צ"ל דַּס"ל דְקָרָא אֲסַמְכָתָא בְּעֻלְמָא הוּא מִיָּהּ תִּימָא גְבִי גִידְעוּ וּפְסִילוּ לְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת קְתַנִּי נוּטֵל מֵה שְׁהַחֲלִיף מְשַׁמַּע דְיִשְׂרָאֵל נוּטֵל וְשׁוֹרֵף מֵה שְׁהַחֲלִיף וְעֵיקְרוּ מְוֹתֵר א"כ גְבִי הַעֲמִיד תַּחְתֵּי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נְמִי אֲמַאי לָא קְתַנִּי נוּטֵלָה וְהָרִי זֶה מְתַרַת דְהוּי מְשַׁמַּע נְמִי דְיִשְׂרָאֵל נוּטֵל הַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְשַׁם וְשׁוֹרֵף וְהָאֲשֶׁרָה מְוֹתֵרַת מְדַקְתְנֵי וְנוּטֵלָה מְשַׁמַּע דְבְעֵינּוּ דְנוֹקָא שְׁנֻטְלָה מִי שְׁהַעֲמִידָה דְהֵינּוּ הַעוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל לָא סְגִי וְכֹן קִשָּׁה לְעִיל גְבִי בֵית וְאָבֹן דְמַעֲקָרָא תַנִּי נוּטֵל דְמְשַׁמַּע יִשְׂרָאֵל וְהָדָר קְתַנִּי וְסִילְקָה דְמְשַׁמַּע הַעוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְדָלָא קְתַנִּי מְסַלְקָה וְהָרִי זֶה מְוֹתֵר.

לכ"נ דְהָא דְקַתְנֵי הַעֲמִיד תַּחְתֵּי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כְּשִׁנְטֻעָה תַּחֲזִיקָה לְהַעֲמִיד עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת תַּחְתֵּי אִיִּרֵי וְכֹן מְשַׁמַּע קֶצֶת מְדָלָא קְתַנִּי הַעֲמִיד תַּחְתֵּי דְהֵנָּה קָאִי אֲסַתֵּם

אילו וקתני העמיד תחתייה משמע דקאי אאשרה והיינו שנטעה מתחילה להיות אשרה דהיינו להעמיד עבודת פוכבים ומזלות תחתייה ולכה כל זמן שהי' שם אסורה דהנה לה משמשי עבודת פוכבים ומזלות דאסור מדאורייתא אבל אם העמיד תחתייה עבודת פוכבים ומזלות וקור העובד פוככים ומזלות ונטלה משם ואין דעתו להחזירה נמצא שנתבטלה העובדי פוככים ומזלות וקיי"ל עבודת פוככים ומזלות שנתבטלו נתבטלו משמשיה פדאיתא בפרק רבי ישמעאל לכה האשרה מותרת ולכה יש ספרים דגרסי ובטלה דבעינו שיבטל העובדי פוככים ומזלות את העבודת פוככים ומזלות כיון שנטעה מתחילה לכה ונעשה משמשי עבודת פוככים ומזלות מיהו כי גרסי' נמי ונטלה אתי שפיר דאיירי שאין דעתו להחזירה עוד דהנה ליה ביטול כדפירשתי וכ"כ בהגהת ש"ע סי' קמ"ה.

וכן לעיל גבי בית נאבן איירי נמי בכה"ג שסילקה עובדי פוככים ומזלות ואין דעתו להחזירה עוד דהנה ליה ביטול ולכה הרי זה מותר אפי' הקצהו לתשמיש עבודת פוככים ומזלות ולא הפניסה לפי שעה להכי דוקא עובדי פוככים ומזלות בעינו דישאל לא מצי מבטל עבודת פוככים ומזלות ובגידעו ופסלו דסגי ליה כשניטל ישראל מה שהחליף ושורפו משום דלא נתפגין עובדי פוככים ומזלות לעוקרו כלל לא לעשותו עבודת פוככים ומזלות ולא תשמיש עבודת פוככים ומזלות כמ"ש רש"י ז"ל והתוס'.

וכן משמע קצת מל' הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות עבודת פוככים ומזלות אילו שמעמידן תחתיו עבודת פוככים ומזלות כל זמן שהי' תחתיו אסור בהנאה נטלה מתחתיו וכו' מדנקט לישנא דמעמיד משמע שרגילות הוא להעמיד מתחילת ברייתו וכ"כ בכ"מ שם מיהו מה שכת' עוד שם אי נמי אשמעי' דשרי אפי' מה שהוסיף בעוד העבודת פוככים ומזלות תחתיו קשה דתינח לאוקימתא דרב אשי דבסמוך אבל לאוקימתא קמייתא דס"ל לרבנן דאילו שנטעו ולבסוף עבדו תוספות נמי שרי אי אפשר לפרוכי מתניתין הכי ובש"ע העתיק לשון הרמב"ם וצריך לומר דמ"ש ונחלה מתחתיו היינו על מנת שלא להחזירה דה"ל בטלה: מפלל דבצל קומתה אם ישא טמא פירש"י ז"ל בתמיה והלא אינו מן האילן וכו' וכן בסמוך דקאמר מפלל דבצל צלה אפי' לכתחילה ישב פירש"י ז"ל נמי בתמיה ותמיה דא"כ מאי בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלענן דינא ליכא בינייהו שום נפקותא דבין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא לא ישב בצלה אפי' בצל צלה ואם ישב טהור אפי' בכל קומתה.

ועוד תימה דהרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות עבודת פוככים ומזלות פסק דמותר לישוב בצל צלה. ובסוגיא דשמעתין משמע דאסור בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא ואע"ג דברושלמי מתיר לישוב בצל צלה מ"מ ש"ס בבלי עיקר ואין לפסוק פירושלמי נגד ש"ס בבלי.

לכ"נ לפרש דהא דקא' מפלל דבצל קומתה וכו' וכן דקאמר מפלל דבצל צלה וכו' לאו בתמיה קאמר להו אלא בר' בעיא ניהו דהכי אשפחן בכמה דוכתי וקא מיבעיא ליה מי שמעינן מפלל דשינויא דר' יוחנן דבצל קומתו אם ישב טמא ודחי ש"ס וקאמר דליכ' למידק מניה הכי דאיכא למימר דאפי' בצל קומתו נמי וכו' וכן באידך לישנא דקאמר מפלל דבצל צלה וכו' בעיא היא כדפירשתי.

והשָׁתָא אִיכָא נַפְקוּתָא שְׁפִיר דְּלִישְׁנָא קַמָּא בְּצַל צְלָה וְדָאִי אָסוּר לִישְׁב וּלְלִישְׁנָא בְּתַרָּא סְפִיקָא הוּי וּלְלִישְׁנָא בְּתַרָּא אִם יָשֵׁב בְּצַל קוּמְתָה טְהוּר וְדָאִי אָבָל לְלִישְׁנָא קַמָּא סְפִיקָא הוּא. וְלִיכָא לְמִימַר הֵכָא פְּדָאֲמַרִּינּוּ בְּעֵלְמָא דְסְפִיקָא דְאֹרִי תָּא לְחוּמְרָא לְכֹף בְּצַל צְלָה אָסוּר וּסְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקַדָּא לִישְׁב בְּצַל קוּמְתָה טְהוּר דָּא"כ אֶפְתִּי לִיכָא נַפְקוּתָא בִּין לִישְׁנָא קַמָּא לְלִישְׁנָא בְּתַרָּא וְלָא הֵוָה לִיה לְסַתְמָא דְש"ס לְאַתּוּנִי אֲלָא חֲדָא מְהֵנָּה תְּרִי לִישְׁנָא וְכִינּוּן דְּבַכ"מ קו"ל דְּלִישְׁנָא בְּתַרָּא עֵיקַר וּלְלִישְׁנָא בְּתַרָּא צַל צְלָה סְפִיקָא הוּי לְכֹף ס"ל לְהַרְמַב"ם ו"ל דְּמַסְפִּיקָא אֲזִלְיָנוּ לְקַנְלָא וּמְוֹתֵר לִישְׁב בְּצַל לְכַתְחִילָה דְּמַסְתַּבֵּר לִיה טְפִי לְהַקֵּל בְּצַל צְלָה פִּינּוּן דְּלִית בְּהוּ מְשַׁשָּׂא כָּלָל אַע"ג דְּהוּי סְפִיקָא דְאֹרִינִימָא מִמָּאִי דְנַחְמִיר בְּצַל קוּמְתָה וְנִימָא דָּאִם יָשֵׁב טְמָא אַע"ג דְּלִיכָא א"א סְפִיקָא דְרַבְּנָן דָּאִין זֶה סְבָרָא כָּלָל פִּינּוּן דָּאִין יוֹשֵׁב תַּחַת נוֹפּוּ וְאִין הָאִילּוּן מְאָהִיל עָלָיו מְהִיכָא תִּיתִי לְמִימַר שְׁהוּא טְמָא וּכ"ש דְּבִירוּשְׁלָמִי מִתִּיר בְּהַדְיָא לִישְׁב בְּצַל צְלָה.

וּבְשִׁלְטִי הַגִּיבּוּרִים פְּתַב צְרִיף עֵינּוּן לְמָה הַשְׁמִיט הַרְמַב"ם לְהַזְכִּיר אִיסוּר בְּאַשְׁרִיָּה לִישְׁב בְּצַל צְלָה דְּהָא בְּש"ס מְסִיק א לְאִיסוּרָא וְגַם מִנ"ל שְׁיָהָא מְוֹתֵר לִישְׁב בְּצַל הַשְׁרִיגִים וְהַעֲלִין שְׁלָה וְכו' וְלָא דַּק כָּלָל דְּהַרְמַב"ם ו"ל מִפְּר' דְּצַל צְלָה הִינּוּן ל הַשְׁרִיגִים וְהַעֲלִין שְׁלָה כִּמ"ש רַבִּינוּ נְסִים ו"ל: וְלָא יַעֲבֹר תַּחְתִּיָּה לָאוּ מְשִׁים טְנֹמָאָה קְאָמַר אֲלָא מְשׁוּם אִיסוּר עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת קְאָמַר דְּאָסוּר לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה פִי הִיכִי דְּאָסוּר לִישְׁב בְּצַלָּה וּמְרִתִּי מִקְלִי קַתְנִי וְלָא יַעֲבֹר תַּחְתִּיָּה מְשׁוּם אִיסוּר עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאִם עֲבַר תַּחְתִּיָּה סְמָא דְּוִמָּיָא דְּלָא יָשֵׁב בְּצַלָּה וְאִם יָשֵׁב טְהוּר דְּתִרִי מִקְלִי נִיגְהוּ וְלִהְכִי א"ל רַב שְׁשֵׁת לְשַׁמְעִיָּה אַרְהִיטְנִי מְשׁוּם אִיסוּר עֲבוּדַת פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת דְּלָאוּ אִיסוּר הוּא שְׁיִטְמָא הָאָדָם א"ע וּפְשׁוּט הוּא: עֲבַר אוּ עוֹבֵר לְכְאוּרָה מְשַׁמַּע דְּכִינּוּן דְּהִיא גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים קְמִיבְעִיָּא לִיה אִי שְׁרִי אִפִּי לְכַחֲלָה וּפְשִׁיט דְּהִיכָא דְּלִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא וְגּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּי שְׁרִי וּלְפ"ז אִם אִין גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים אִפִּי לִיכָא ד רַכָּא אַחְרִינָא אָסוּר לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה לְכַתְחִילָה.

וּכ"כ בְּהַדְיָא בְּטוּר י"ד ס' קמ"ב ו'נ"ל וְאִפִּי לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה דְּרֹף הַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא אָסוּר וְהִנֵּי מִקְלִי שְׁאִינּוּ נוֹטָה עַל הַדְּרֹף אָבָל אִם נוֹטָה עַל דְּרֹף פִּי שְׁגּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים אִם יָש דְּרֹף אַחְרַת אָסוּר לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה וְאִם אִין דְּרֹף אַחַר מְוֹתֵר לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה וּדְבָרֵינוּ תְּמוּהִים חֲדָא דָּאִי בָּאִין גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים אָסוּר לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה אִפִּי הִיכָא דְּלִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא א"כ לְמ"ד עוֹבֵר הֵוָה לִיה לְמִיתְנִי תִּימָה נוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים עוֹבֵר תַּחְתִּיָּה וְטְהוּר וְאִמָּאִי קַתְנִי וְעוֹבֵר תַּחְתִּיָּה דְּמְשַׁמַּע דְּפְסִיקָא לִיה לְתַנָּא דְּמַצִּי לְעֲבֹר תַּחְתִּיָּה לְכַתְחִילָה פִּינּוּן דְּג ז"ת אֶת הַרְבִּים וְאִמָּאִי הָא אֶפְתִּי לָא שְׁמַעִינּוּן לָה אֲלָא דְּהַשְׁתָּא אֶתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּן דְּגּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים מְהֵנָּא וּמְוֹתֵר לוֹ לְעֲבֹר וְטְהוּר וְא"כ הֵוָה לִיה לְמִיתְנִי עוֹבֵר תַּחְתִּיָּה וְטְהוּר.

וְעוֹד פִּינּוּן דְּלָא שְׁרִי לְכַתְחִילָה אֲלָא א"כ גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים וְגַם לִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא א"כ בְּסִמּוּף דְּבַעֲי ש"ס הִיכִי דְּמִי אִי דְּלִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא לְמָה לִיה אַרְהִיטְנִי מְשַׁרָּא שְׁרִי וְכו' אִמָּאִי לָא בְּעִי אִי הִיָּתָה גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים אִי לָאוּ וְהִכִי א בְּעִי לִיה לְמִימַר הִיכִי דְּמִי אִי דְּלִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא וְהִיָּתָה גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים לְמָה לִי אַרְהִיטְנִי מְשַׁרָּא שְׁרִי וְאִי דְּאִיכָא כו' דְּסַתְמָא דְּש"ס לָא הֵוָה יָדַע גּוּפָא דְּעוֹבְדָא הִיכִי הֵוָה וְכִי הִיכִי דְּלָא יָדַע אִי אִיכָא דִּירְכָא אַחְרִינָא אִי לָאו ה"נ לָא הֵוָה יָדַע אִי הִיָּתָה גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים אִי לָאו וְעוֹד דְּכִינּוּן

דגוּזְלַת אֶת הַרְבִּים לַחֲוָדָא לֹא מְהַנְיָא לַעֲנִין אִיסוּר וְאִיסוּר לֹא לַעֲבֹר תַּחֲתֵיהּ הֵיכָא דְאִית
לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא אַע"ג דְּגוּזְלַת אֶת הַרְבִּים א"כ לְגַבֵּי טוּמְאַה אַמַּאי מְהַנְיָא בְּגוּזְלַת אֶת
הַרְבִּים גְּרִידָא דְנַמ"ד עֵבֶר בְּדִאִית לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא אֵינְרִי מִתְנִיתִין וְאַפ"ה קְתַנֵּי דְטָהוּר
מְשׁוּם דְּגוּזְלַת אֶת הַרְבִּים לַחֲוָדָא.

וְעוּד מְנָא לֵיה לַש"ש לְמִימַר דְּלֹא פְּלִיגֵי עַכ"ל דְּוָקָא לַעֲנִין טְמֵאָה מְאָה יֵשׁ חִילוּק בֵּין
גוּזְלַת אֶת הַרְבִּים לְבֵין אֵין גוּזְלַת אֶת הַרְבִּים אַבְל גְּבֵי אִיסוּר אֵין חִילוּק בֵּין גוּזְלַת אֶת
הַרְבִּים לְאֵין גוּזְלַת דְּוָקָא בְּדִאִיפָא דִּירְפָא אַחְרֵינָא לַחֲוָדָא וּבְדִלִיפָא דִּירְפָא אַחְרֵינָא
לַחֲוָדָא מִלְתָּא וְהַשְׁתָּא נִירָא לְמ"ד עוּבְר דְּמַעֲקָרָא קְתַנֵּי מִתְנִיתִין וְלֹא יַעֲבֹר תַּחֲתֵיהּ
דְּאֵינְרִי דְאִית לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא וּבְתַר הַכִּי קָא אָמַר שְׂאָם הֵיִתָּה גוּזְלַת אֶת הַרְבִּים וְעוּבְר
תַּחֲתֵיהּ פְּלוּמַר שְׁהוּא בְּעֲנִין שְׂיָכוּל לַעֲבֹר תַּחֲתֵיהּ לְכַתְחִילָהּ וְהֵינְנוּ דְלִית לֵיה דִּירְפָא
אַחְרֵינָא טָהוּר וְהֵינְנוּ דְקָאֻמַר ש"ס דְּלֹא פְּלִיגֵי פִּינּוּ דְלְמ"ד עוּבְר ע"כ צָרִיךְ לְחַלֵּק בְּהַכִּי
דְּלֹא תִקְשִׁי מִתְנֵי רִישָׁא אִסִּיפָא וְהָא דְקָא מִיבְעֵיָא לֵה עֵבֶר אוּ עַבְר י"ל דְּהָא מִלְתָּא גּוּפָא
הָהּ קָא מִיבְעֵיָא לֵהוּ אֵי עוּבְר קְרִינּוּ לֵיה בַּחוּ"ל מְסִיפָא בְּדִלִית לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא אֵינְרִי
אֵי עֵבֶר קְרִינּוּ לֵיה בַּקַּמ"ץ וְסִיפָא נְמִי בְּדִאִית לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא אַע"ג דְּלִיפָא נְפָקוּתָא פִּי
הֵיכִי דְפְּלִיגֵי בְּרִישׁ מְכִילְתִּין בְּאִידִיָּהוּ וְעִידִיָּהוּ וּבְהַגּוּזֵל בְּמִצִּיקִין וּמְסִיקִין וּבְכִיצַד מְעַבְרִין
מְעַבְרִין אוּ מְאַבְרִין וְהַרְבֵּה כּ וְצָא בְּהוּ.

א"נ קְמִיבְעֵיָא לֵהוּ אֵין עוּבְר וּמְשׁוּם דְּלִית לֵיה דִּירְפָא אַחְרֵינָא אוּ עֵבֶר וְאַע"ג דְּלִית לֵיה
דִּירְפָא אַחְרֵינָא לֹא מְהַנְיָא מִיַּדִּי וְכֹאֲשֶׁר פְּתַבְתִּי פִּן נִרְאָה בְּהַדְּיָא מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ז
מִהַלְכוּת עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת שְׁפַתְבּ שֶׁם הָאֲשֶׁרָה בֵּין שְׁהִיָּתָה נֶאֱבָדָה וְכו' אִם יֵשׁ לוֹ
דְּרָף אַחֲרַת אִיסוּר לוֹ לַעֲבֹר תַּחֲתֵיהּ וְאִם אֵין שְׁם דְּרָף אַחֲרַת עֵיבָר תַּחֲתֵיהּ וְלֹא הַזְכִּיר
פְּלֵל אִם הִיא גוּזְלַת אֶת הַרְבִּים אִם לֹא מְשֻׁמַע דַּס"ל דְּלַעֲנִין אִיסוּר אֵין לְחַלֵּק בֵּין הֵיִתָּה
גוּזְלַת לְאֵינָה גוּזְלַת וּלְהַכִּי בְּעוּבְרָא דְרַב שְׁשֵׁת לֹא בְּעֵי א הֵיִתָּה גוּזְלַת אֵי לֹא וּבַש"ע ס'י
קַמ"ב הַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל וְכֵן עֵיבָר וְהַתִּמָּא עַל הַטּוֹר וּב"י שְׁלֹא הַזְכִּירוּ דַעַת
הַרְמַב"ם ז"ל פְּלֵל וְאֵין נוֹסְעִין אֲגוּז שֶׁל עֶרְלָה פְּתַבוּ הַתּוֹס' צ"ל דְּבִאִיסוּר נְטִיעוֹת אֲגוּז
לְכַתְחִילָהּ נְמִי לֹא פְּלִיגֵי רַבֵּן וְכו' אֵלָא בְּדִיעֵבַד פְּלִיגֵי וְלר' יוֹסִי אַפִּי בְּדִיעֵבַד אִיסוּר דְּלֹא
זֶה וְזֶה גוֹרֵם הוּא פִּינּוּ דְאֲגִיז וְקַרְקַע שְׁנֵי עֲנִינִים הֵם וְהָא דְקְתַנֵּי וּמוֹדָה ר' יוֹסִי שְׂאָם נְטַע
וְהַבְּרִיף וְהַרְכִּיב מוֹתֵר הֵינְנוּ בְּלִשׁוֹן אַחֲרוֹן שְׁפִירַש"י ז"ל וּפְּיִרוּשָׁם דְּחֹק דְּכִינּוּ דְהוּי זֶה
וְזֶה גוֹרֵם מֵה לִי עֲנִין אֶחָד מֵה לִי שְׁנֵי עֲנִינִים וְעוּד תִּמָּא דְהָא אֲפִילוּ קַרְקַע דְּהִיתֵר וְצ'
אַשְׁרֵה דְאִיסוּר הָהּ לֵיה זֶה וְזֶה גוֹרֵם וּמוֹתֵר לְרַבֵּי יוֹסִי אַע"ג דְּאֵין עֲנִין זֶה לְזֶה דְּהַקְרַע
עֲשׂוּיָה לְגַדֵּל וְהַצֵּל עֲשׂוּי לְהַגֵּן מִן הַחֲמָה דְהַכִּי מְשֻׁמַע לְקַמְּן דְּמַסִּיק דְרַבֵּי יוֹסִי לְדַבְרֵיהֶם
דְּרַבֵּן קָאֻמַר לֵיה לְדִידִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם מוֹתֵר וְכו' וְע"כ צ"ל דַּה"ק לְדִידִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם הוּא
צֵל דְאִיסוּר וְקַרְקַע דְּהִיתֵר לְדִידִיכּוּ דְאִמְרִיתוּ זֶה וְזֶה גוֹרֵם אִיסוּר דְּלִהַכִּי קָא אִמְרִיתוּ דְאֵין
זוֹרְעִין תַּחֲתֵים בִּימּוֹת הַחֲמָה אוֹדוּ לוֹ מִיַּת בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים דְאִיפָא נְמִי גוֹרֵם דְּנַבְיָיָה וְכֵן
פִירַש"י ז"ל דְּלִיפָא לְמִימַר דְּהָא דְקָאֻמַר לַד דְּכוּ דְאִמְרִיתוּ זֶה וְזֶה גוֹרֵם אִסִּיר הֵינְנוּ
מְדַקְאֻמְרֵי לְעִיל אָף הִיא נַעֲשֶׂה זָבֵל ו' ו' דְּפִשְׁט הַסּוּגֵיָא מְשֻׁמַע לַד דְּכוּ דְאִמְרִיתוּ הַכִּי
וְלֹא מְשׁוּם דְאִית לֵהוּ בְּעֶלְמָא הַכִּי וְכֵן הוּא מְשֻׁמַעוֹת הַסִּיגֵיָא בְּכָל מְקוֹם וְעוּד דַּה"כ פִּי
אָמַר לְכוּ לְדִידִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם מוֹתֵר לְמַאי נְפָקָא מִינָה קָאֻמַר לֵהוּ הַכִּי אֵי לֹא דְמְשׁוּם הַכִּי
אִית לֵיה דְזוֹרְעִין תַּחֲתֵיהּ אַפִּי בִּימּוֹת הַחֲמָה פְּדַפְּרִישְׁתִּי דְלִיפָא לְמִימַר דְּהַכִּי קָאֻמַר לֵהוּ

לדידי זה וזה גורם מותר ולכה ניקח דזורעין תחטיה בימות הגשמים לדידכו דאמריתו לעיל אף היא נעשה זבל דזה וזה גורם אסור וכו' דא"כ מאי אודו לי מיהת דקאמר פיון דלא אתו לפלוגי עליהם אלא בהה מלקה גופא אלמא דאפי' קרקע וצל אע"ג ששני ענינים הן הנה להו זה וזה גורם ומותר לר' יוסי וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות עבודת כוכבים ומזלות שכתב דמותר ליטע תחת האשרה ירקות אפי' בימות הסמה שהן צריכין לצל והיינו משום דהלכתא כר' סי דאית ליה זה וזה גורם מותר וקרקע וצל זה וזה גורם היא וכן פסק בש"ע וילעיל דקאמר למימרא דרבנן סברי דזה וזה גורם מותר אין להקשות דא"כ אמאי קתני לא בימות הסמה ז"ל דנדאי למאי דס"ד דרבנן אית להו זה וזה גורם מותר אז בעל כרחו הנה צריף לחלק ולמימר דגורם דצל מילתא אחריתי היא ולא שייך לגורם דקרקע כדפלי' רבינו שמואל ז"ל אבל פי מסיק דרבנן אית להו זה וזה גורם אסור פשוט הוא דטעמיה דרבנן דאין זורעין בימות הסמה משום דזה וזה גורם אסור הוא דאין סברא לחלק בזה וזה גורם בין אם הן מעגנו אהד לבין שני עגנו מ דמאי שנא וכ"כ רבינו גסים ז"ל וע"ל פיון דאגוז וקרקע לאו זה וזה גורם הוא מ"ט דרבנן דשרי בדיעבד ודוחק לומר דפליגי בהכי אי גידולי אגוז של ערלה פגידיולי טבל דמאי לאו.

ולשון ראשון שפירש"י ז"ל דהבריה והרפיב היינו ייחור של ערלה באילן וכן ואשמעין דפנינותיהן מותרין מיד קשה קצת דרישא לא איירי מידי בהכי ולשון מודה ר' יוסי משמע דאיירי ביה ועוד דרבנן דפליגי וס"ל דנוטעין אגוז של ערלה משמע דטעמיהו משום דאית להו זה וזה גורם מותר א"כ לדידהו נמי תיקשי וסברי רבנן דזה וזה גורם אסור והתניא וכו' על פן נראה דליכא מאן דפליג אדר' יוסי בהה מילתא וליכא שום רבנן דפליגי עליה אע"ג דנקט ר' יוסי אומר ולא אמר ר' יוסי אורחא דש"ס הוא דלא מדקדק בהכי אע"ג דליכא מאן דפליג ומתני' היא בסוף פ"ק דערלה ר' יוסי אומר נוטעין ייחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה שהוא פרי ואין מרפיבין בפניות של ערלה וליכא מאן דפליג עליה התם ופירש"י ז"ל שם ואין מרפיבין בכפניות של ערלה ייחור שיש בו כפניות של ערלה והן תמרים בעודן סמדר אין מרפיבין אותו ייחור בזקנה דלמא אתי למיכל כפניות שבו וכפניות פרי הוא והשת' הא דאמר רב רודה ר' יוסי שאם נטע והבריה והרפיב מותר אם נטע אאין נוטעין אגוז של ערלה קאי ואם הבריה והרפיב אאין מרפיבין בכפניות של ערלה קאי ואשמעין דוקא לכתחילה אסורין לעשות פן אבל בדיעבד מותרין משום דזה וזה גורם ניהו אגוז דאיסור עם קרקע דהיתר וכפניות דאיסור באילן זמן וקרקע דהיתר דכפניות אע"ג דפירי ניהו לר' יוסי ואסורים לכתחילה מ לא פירי גמור הן ולכי גדלי ומתבשלין באילן דהיתר זה וזה גורם הוא ומותרין וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מנטע רבעי שכתב שם נוטעין ייחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה כפני שהוא פרי ופירות ערלה אסורין בהנאה ואם עבר ונטע אגוז של ערלה הרי הצומח מותר בשאר האילנות וכן אין מרפיבין כפניות של ערלה בדקלים מפני שהן כפרי עבר והרפיב מותר שפל דבר שיש לו שני גורמין אהד אסור ואהד מותר הרי זה הנגה משניהם מותר לפיכך הצומח מפירות ערלה מותר שהרי גרם לצמות הפרי האסור והארץ המותרת ע"כ משמע דס"ל דמודה ר' יוסי שאם נטע והבריה והרפיב אאגוז ואכפניות קאי כדפלי' וכן משמע בירושלמי דפ"ק דערלה.

ונראה דלהכי דקדק הרמב"ם ז"ל דגבי אגוז כתב מפני שהוא פרי וגבי פפניות כתב מפני שהן כפרי משום דכפניות לאו פרי גמור הן דאי הוה פרי גמור תו לא הוה מתפשרי לכי גדלי באילן דהיתר ועוד גר, דאפי' אי הוה כפניות פרי גמור אפתי משתרי לכי גדלו ומתפשלי באילן דהיתר דכיון דהתמרים נעשין גדולין ונגמריין ע"י פפניות האיסור ואילן דהיתר זה וזה גורם הוא ושרי והא דנקט לישנא דמו:ה ר' יוסי אע"ג דליכא מאן דפליג עליה לאו קושיא היא דהכי אשכחן בכמה דוכתי דבסוף פ' אותו ואת בנו תנן ומודה ר' יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לפלה שצריה להודיע אע"ג דליכא התם מאן דפליג עליה כמ"ש התוס' שם וא"ת דמשמע הכא דאין ר' יוסי מתיר בזה וזה גורם אלא בדיעבד אבל לכתחילה לא ולקמן משמע דמתיר אפי' לכתחילה מדקאמר לדידי זה וזה גורם מותר פי' הלכה זו רעין תחתייה אפי' בימות החמה משמע דלכתחילה נמי שרי ועוד דאי לכתחילה אסור א"כ מאי פריה וסבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור דלמא ר' יוסי דמתני' דאמר אף לא ירקות כו' דוקא לכתחילה קאמר וי"ל דנדאי לכתחילה נמי אית ליה דזה וזה גורם מותר וגבי אגוז של ערלה שאני דכיון דהאיסור בעין הוא לפנינו אי שרית ליה לנטוע לכתחילה גזרינן דלמא אתי נמי למיכל מיניה פמות שהיא ועוד דהנה ליה כמבטל איסור כתחילה: דף מט ואמר אבני לא שנו אלא שקדם וסליק את האיסור וכו' נראה דאבי דייק ליה הך מלתא ממתני' דעצים דמיתתי בסמוך דשמעין מינה דאית ליה לר"א זה וזה גורם אסור וקתני עלה וכן הנה ר' אליעזר אוסר בכל אסורי שבתורה כדאיתא בפ' כל שעה דמיתתי ש"ס התם ראיה ממתני' דעצים דאית ליה לר' אליעזר זה וזה גורם אסור ופריה אימור דשמעת ליה לרבי אליעזר בעבודת כוכבים ומזלות דחמיר בשאר אסורים מי שמעת ליה ומשני הא הנאי בהדיא וכן הנה ר' אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה.

והא דפריה הכא וממאי דטעמא דר' אליעזר כדאבני וכו' פלומר דמהך מתני' דשאור ליכא למישמע מינה דזה וזה גורם אסור אי לאו מתני' דעצים ולא איצטריה ליה לש"ס לאתויי הכא ברייתא דוכן הנה ר' אליעזר אוסר בכל האיסורים שבתורה משום דלא קא מהדר ש"ס הכא אלא לאשכוחי רבי אליעזר דאית ליה מיהו בעבודת כוכבים ומזלות זה וזה גורם אסור.

וכתבו התוספות וא"ת היכי מיתתי מדרבנן דזה וזה גורם מותר דלמא שני להו בין עבודת כוכבים ומזלות לשאר איסורין ולא ידענן מאי קושיא דהא בסמוך פריה לה דקאמר אלא רבנן דשאור אימור דשמעת לה לרבנן וכו' ומעיקרא עדיפא פריה ממאי דטעמא דר' אליעזר כדאבני כו' דהך קושיא אלימתא הוא דאיכא למימר דרבי אית ליה זה וזה גורם מותר לגמרי אבל קושיא דבסמוך לא אלימא פולי האי כיון דאשכחן רבנן דאית להו מיהא דזה וזה גורם מותר: לדידכו דאמריתו זה וזה גורם אסור הרמב"ם ז"ל כתב דהיינו מדקתני לעיל אמרו לו אף היא נעשה זבל וכו' וכבר כתבתי דלא שייך לפ' כן ועוד דא"כ לישני נמי איפכא הא דקתני שדה תבור ר' יוסי והא דקתני שדה הנזר רבנן ולעיל דקתני אמרו לו אף היא נעשה זבל רבנן לדבריו דר' יוסי קאמרו ליה לדידן זה וזה גורם מותר לדידה דאמרת גבי נבייה זה וזה גורם אסור אודי לן מיהת דאף היא נעשה זבל ושמא ניחא ליה ספי לשנויי דלא שני ליה לר' יוסי בין עכו"ם לשאר איסורין: רבי ישמעאל פרק רביעי מצא בראשו מעות וכו' פירש"י ז"ל בראשו של מרקוליס ובש"ס גבי הא

דקאָמער פֿל שֶהוא לִפְנֵים מִן הַקְלָקְלִין אפֿי' מִים וּמְלַח אָסוּר כֶּתֵב כִּינּוּן דְּכַעֵין פִּנֵים נִיגְהוּ הֵנָּה תִקְרֹנֶבֶת.

וְתִימָא אִי מִתְנִי בְּמַרְקוּלִים אִיגְרִי אַמַּאי נֶקֶט מְצָא בְּרֵאשׁוֹ וְכִי רֵאשׁוֹ אֵית לִיהּ וְהֵלֵא ג' אַבְנִים הוּא מִיהוּ י"ל דְּבְרֵאשׁוֹ הִינְנוּ לְמַעְלָה בְּגָבְהוּ כְּמוֹ סֶלֶם מְנוּצָב אַרְצָה וְרֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂמִימָה אַבְל תִּימָה דְּבְסֻמוּף מוּקִי לָהּ בְּכִיס קָשׁוּר וְתִלוּי לֹו בְּצֻנְאָרוֹ וְכִי צֻנְאָר אֵית לִיהּ לְמַרְקוּלִים.

וְעוּד קִשָּׁה דְּבִש"ס מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּמוֹתְרִין לְפִי שְׂמֻצָּאן דְּרַף בְּזִיוֹן וְאִי בְּמַרְקוּלִים אִיגְרִי כִי מְצָאן דְּרַף בְּזִיוֹן מֵאִי הֵנָּה הָא פֿל עֲבוּדְתוֹ דְּרַף בְּזִיוֹן דְּמַהֲאִי טַעְמָא אָמְרִי' בְּסֻמוּף דְּאַפֿי' חוּץ כְּפִנֵים דְּמִי.

וְע"ק דְּקֵאָמֵר בְּסֻמוּף פֿל שֶהוּ לִפְנֵים מִן הַקְלָקְלִין אפֿי' מִים וּמְלַח אָסוּר אִי מִים וּמְלַח כְּעֵין פִּנֵים נִיגְהוּ א"כ מֵאִי קמ"ל דְּאַסוּרִין מִתְנִי' הִיא דְּקִתְנִי וְכֵל דְּבָר שְׂפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ אָסוּר וְלִיכָא לְמִימֵר דְּאַשְׁמַעִינּוּ דְּאִינוּ אָסוּר אא"כ הוּא לִפְנֵים מִן הַקְלָקְלִין דְּאִין הַלְשׁוֹן מְשַׁמַּע כֹּן מְדַנְקֵט אפֿי' מִים וּמְלַח אָסוּר.

וְעוּד תִימָא דְּקֵאָמֵר בְּסֻמוּף אִין קְלָקְלִין לֹא לְפַעוּר וְלֹא לְמַרְקוּלִים וּפְרִיף לְמֵאִי אִילִימָא דְּאַפֿי' פִּנֵים כְּחוּץ דְּמִי וְכו' וְאִי מִתְנִי' בְּמַרְקוּלִים אִיגְרִי אִם כֹּן הִיאָף ס"ד לְמִימֵר דְּאַפֿי' פִּנֵים כְּחוּץ דְּמִי וְמוֹתֵר וְהָא מִתְנִי' בְּהִדְיָא קִתְנִי דְּאַסוּר מְדַקְתְּנִי וְכֵל דְּבָר שְׂפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ אָסוּר וּמִים וּמְלַח נְמִי בְּכֵלֵל דְּבָרִי' הַנְּקָרְבִים עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ נִיגְהוּ לְפִירֵש"י ז"ל.

ע"כ נִרְאָה דְּמִתְנִי' לֹא אַמְרֵקוּלִים קָאִי אֵלֵא אַשְׁאָר עֲפו"ם דְּעֵלְמָא וְגֵרְסִי' מְצָא בְּרֵאשׁוֹ מְעוֹת וְאִי נְמִי גֵרְסִינּוּ בְּרֵאשׁוֹ י"ל דְּקָאִי אַאֲלִיל שְׁעוּבָדִין אוֹתוֹ וְכמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה וְכִינּוּן דְּמַצָּאן דְּרַף בְּזִיוֹן לְכַף הָרִי אֵלוּ מוֹתְרִין כְּדִמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּלֹא אָסְרָה תוֹרָה אֵלֵא דְּרַף נוֹי אַבְל פְּרִכִילִי עֲנָבִים וְעַטְרוֹת שֶׁל שִׁבְלִים שְׁהִיוּ מְבִיאִין מִהֵן בִּיכּוּרִים לְפָנֵי' כמ"ש רִבֵּינוּ גִסִים ז"ל וְיִינּוֹת וְשִׁמְנֵי' וְסִלְתוֹת וְכֵל דְּבָר שְׂפִיּוּצָא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ אָסוּרִין אפֿי' מְצָאן בְּרֵאשׁוֹ דְּרַף בְּזִיוֹן דְּכִינּוּן דְּכַעֵין פִּנֵים נִיגְהוּ בּוֹדַאי לְשֵׁם תִקְרֹנֶבֶת הַעֲמִידוּם שֶׁם וְכָבֵר הַקְרִיבּוֹ קִצַּת מִהֵן וְאֵלוּ שִׁירָיִים נִיגְהוּ וְכ"כ הַרְמַב"ם וְהֵרָא"ש ז"ל דְּסִיפָא דְּפִרְכִילִי עֲנָבִים וְכו' אַמְצָא בְּרֵאשׁוֹ דְּרִישָׁא קָאִי וְכֹן אֵיתָא נְמִי בַתּוֹסְפֹת.

וְקַח' ר"א ב"ח כ"ש לִפְנֵים מִן הַקְלָקְלִין אפֿי' מִים וּמְלַח אָסוּר פֿי' אפֿי' מִים שְׁהֵן פְּחוֹת שְׂבַמְשָׁקִין וּמְלַח שֶהוּא פְּחוֹת שְׂבַמְאָכְלִים וְגַם אִין מְקָרִיבִין אוֹתָן לִפְנֵים שְׂאִין דְּרַף לְהַקְרִיבּוֹן כְּמוֹת שְׁהֵן לְבַדּוֹן דְּמְלַח וְדַאי אִין מְקָרִיבִין אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶהוּא וּמִים נְמִי אִין מִנְסֵן אִין אוֹתָן בְּלֹא יִין כְּדַאיִתָא בְּפִרְק הַחֲלִיל שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הִיוּ שֶׁם אֶחָד שֶׁל מִים וְאֶחָד שֶׁל יִין אפֿ"ה אָסוּרִין דְּכֵל שְׂנַמְצָא לִפְנֵים מִן הַקְלָקְלִין דַּאי לֹא הִכְנִיסוּהוּ שֶׁם אֵלֵא לְשֵׁם תִקְרֹנֶבֶת וְאַפֿי' נְמַצָּאִים דְּרַף בְּזִיוֹן וּמִתְנִי' דְּקִתְנִי דְּבָרִים הַנְּקָרְבִים לִפְנֵים דְּוִקָא כְּשֶׁנְּמַצָּאִים חוּץ לְקְלָקְלִין אִיגְרִי דְּכֵל דְּבָרִים שְׁהֵן כְּעֵין פִּנֵים אפֿי' נְמַצָּאִים חוּץ לְקְלָקְלִין וְדְרַף בְּזִיוֹן וְדַאי תִקְרֹנֶבֶת עֲפו"ם נִיגְהוּ וְאַף עַל גַּב דְּסִיפָא אִיגְרִי נְמִי שְׂמֻצָּאן בְּרֵאשׁוֹ דְּוּמָא דְּרִישָׁא כְּדִפְרִישְׁתִּי י"ל דְּקְלָקְלִין לֹאוּ הִינְנוּ קְלָעִים כְּדִפְרִי' רש"י ז"ל אֵלֵא מְקוּם

עבודה שמקריבין שם כמו שכתב הרמב"ם ז"ל אבל חוץ לקלקליון דבר של נוי אסור
דנפקא לן מאשר עמהם שאינו של נוי סותר כל שאינו פעין פנים.

וקאמר ר' יוסי בר חנינא נקטינו אין קלקליון לפעור כו' ופריה למאי אילימא דאפלי פנים
כחוץ דתי ושרי השתא פעורי מפערין וכו' אבל מתני' לא קשיא חדא דלאו פמרקוליס
איירי ועוד דמתני' בדברים שהן פעין פנים איירי ומשני דלא דאפלי חוץ פנים דמי ואם
ר דמידי הוא טעמא דחוץ לקלקליון שרי בדברים שאינו של פנים לפי שבזיון ה' א
בעיניהם להעמיד מידי דתקונת חוץ לקלקליון ואמרי' נדאי לאו תקרובת הוא ופעור
ומרקוליס פיון דעבודתו דרוך בזיון לא איכפת להו בהכי הלפך אפלי חוץ פנים דמי
ואסור.

וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות עבודת פוכבים ומזלות שכתב שם
המוצא פסות וכלים ומעות בראש עבודת פוכבים ומזלות אם מצאן דרוך בזיון וכו' מצא
בראשו דבר שפיוצא בו קרב על גבי המזבח ה"ז אסור בד"א בזמן שמצאן חוץ למקום
עבודתו אבל אם מצאו בפנים בין דרוך פבוד בין דרוך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין
דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור אפלי מים ומלח.

ופעור ומרקוליס כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ אסור בהנא' משמע כדפירשתי
והא דקאמר לעיל מניין לשוחט בהמה למרקוליס שהוא חייב שנאמר ולא יזבחו כו'
משמע דנקא שוחט בהמה שהיא עבודת פנים אבל מקריב מים ומלח למרקוליס לא יש
לומר דנדאי גברא לא מחייב מיתה בעובד שלא כדרכה אלא א"כ עובדה פעין פנים אבל
לענין תקרובת לאוסרו בהנאה כל היכא דחזינון שהעמידוהו שם לשם תקרובת דהיינו
לפנים מן הקלקליון בשאר עכו"ם ובפעור ומרקוליס דלא חיישי לבזיון אפלי חוץ
לקלקליון נמי אע"ג שחיו דרפן בכך פיון שעומד שם נאסר דמסתמא נעשה תקרובת
כדאמר השתא פעורי קמיה וכו' ומ"ש התו' דלפנים מן הקלקליון מקריבין כל
דבר אפלי אינו של נוי וחוץ קלקליון אין מקריבין אלא דבר של נוי לכאורה נראה דאדרבא
איפקא מסתברא: מניין לעבודת פוכבים ומזלות של ישראל שטעונה גניזה פתבו התוס'
פירוש ביעור כמו עגל ששחקהו וזרוהו ולא משמע פן מדנקט לישנא דגניזה ולא קאמר
מניין שטעונה שריפה או מניין שצריכה לאבדה פדכתיב אבד תאבדון פסילי אלהיהם
תשרפון ועוד דקרא דנשם בסתר לא משמע שרפה ואבדה אלא גניזה ואידך נמי דגילף
ממזבח משמע גניזה ככלי שרת שגנזום ולעיל נמי נקט ש"ס השתא גניזה פעי.

ובעגל נמי בגניזה בעלמא הוי סגי ליה אלא בשביל פבודן של ישראל שחקהו וזרוהו
או פדי לבודקן פסוטות כמ"ש התו'. וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות
עבודת פוכבים ומזלות שכתב שם פיצד מאבד עבודת פוכבים ומזלות כו' שוחק וזורה
לרוח או שורף ומפיל לים המלח וגבי עבודת פוכבים ומזלות של ישראל פתב עבודת
פוכבים ומזלות של ישראל אינה בטלה לעולם אלא אסורה בהנאה לעולם וטעונה גניזה
משמע דלא פעי לשונקה ולשורפה אלא בגניזה סגי לה.

אבל קשה קצת יעקב אבינו ששמר כל התורה פולה כמ"ש עם לכן גרתי ומרנ"ג מצות
שמרתי א"כ פשנתנו לו בני ביתו את אלהי הנכר שהיה להם משלל שקם אמאי גנזם
דכתיב וישמן אותם תחת האלה אשר עם שקם הנה ליה לאבדם ולשורפם פיון דדינם

בשִׁרְפָה וְלֹא בַגְּנִיזָה וְנִהְיֵי שְׂפָכָר קִנְאוֹם בְּנֵי בֵיתוֹ וְנִהְיֵה לְהוּ כַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מ"מ לֹא פָקַע מִגְּנִיזָהוּ דִין עֲכוּ"ם שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּבִשְׁרָפָה וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפִרְשֵׁת וַיִּשְׁלַח פָּתַב דִּיעֶקֶב צָנָה לְבַטֵּל תְּחִילָה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּשָׂכָם דְּעֲכוּ"ם מְבַטֵּל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת בְּעַל פְּרָחוֹ וְלֹא הִטְמִין אוֹתוֹן מִן הַדִּין אֲלָא מְשׁוּם חוּמְרָא בְּעֵלְמָא לְטַהַר אֶת בֵּיתוֹ טְהַרָה יְתִירָה.

וְהַטּוֹר בְּסִי קמ"ו וּבש"ע שֵׁם פְּתָבוּ סְתָמָא פִּיצַד מְבַעַר עֲבוּדַת כּוֹכְבִי וּמַזְלוֹת שׁוֹחֵק וְזוֹרָה לְרוּחַ כּוֹ מְשַׁמַּע דס"ל דָּאִין חָל ק בֵּין עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּעוּבָדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לְשֵׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא מְשַׁמַּע פֶּן כְּדַפְרֵישְׁתִּי: וּבְמִקּוּם ת"ח פְּאֵלוּ נָטְעוּ אֲצֵל הַמְּזַבַּח מְשַׁמַּע דת"ח דוֹמִין לְמַזְבַּח וְכֵן אֵיתָא בְּפִרְקָא בָּא לוֹ אָמַר ר' בְּרַכְיָה הַרוּצָה שְׁיִנְסֹף יֵין עַל גְּבֵי הַמְּזַבַּח יְמַלֵּא גְרוֹנָם שֶׁל ת"ח יֵין שְׁנָאֵמַר אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא.

וְנִרְאָה דְלֵהֲכִי נָקַט לִישְׁנָא דִּימְלָא גְרוֹנָם יֵין וְלֹא קֵאֲמַר יִשְׁקָה ת"ח לְפִי שְׁהֵינן שְׁהֵינן מְנַסְכִּין עַל גַּב הַמְּזַבַּח הָיוּ נוֹתְנִין בְּתוֹף הַסְּפֵל שְׁהֵי ע"ג הַמְּזַבַּח וְהֵיזָה בּוֹ נָקַב פְּמִין חֲנוּטְמִין כְּדֵאֵיתָא סוּף פ' לּוּלָב וְעֵרְבָה וְאוֹתוֹ הַנָּקַב עֲשׂוּי פְּגָרוֹן שֶׁל אָדָם וּמְשֵׁם יוֹרֵד לְשִׁיתִין וְקֵאֲמַר רִישׁ לְקִישׁ הֵתָם בְּזִמְן שְׁמַנְסְכִין פּוֹקְקִין אֶת הַשִּׁיתִין לְקַיִם מַה שְׁנָאֵמַר שְׂכָר לֵה' וּפִי רש"י ז"ל שְׁפּוֹקְקִין אֶת הַנָּקַב שְׁהַנְסְכִים יוֹרְדִין בּוֹ לְשִׁיתִין שְׁיִרְאָה הֵינן עֲלֵיו פְּגָרוֹן מְלֵא וְשִׁבַּע וְאֵיתָא נְמִי הֵתָם ש"מ כִּי שִׁבַּע אֵינִישׁ חֲמָרָא מְגָרוּנְיָה שִׁבַּע לְכַף נָקַט יְמַלֵּא גְרוֹנָם שֶׁל ת"ח יֵין פִּי תַחַת גְרוֹנוֹ שֶׁל מְזַבַּח וְנִהְיֵה לֵיהּ כְּמַנְסֹף יֵין ע"ג הַמְּזַבַּח פִּינּוֹן דת"ח כְּדַמְּזַבַּח דְּמוֹ: בְּרוּף אִתָּה לְשִׁמִּים שְׁהַחֲזִרְתָּ לִי אֲבֻדְתִּי וּא"ת מְנָא לֵיהּ לְרַבִּי דְּמְשַׁמַּעוֹת הַפְּתוּבָא כִּף הוּא דְלָמָּא הַכְּנוּ דְּאֵטְבִּלְנָהוּ וְכוּ' כְּדָקָא ס"ד דר' יוֹסִי בֶן שְׂאוּל וִי"ל דְּבְרִישְׂא דְקָרָא כְּתִיב וַיֹּאמְרוּ טַהֲרֵנוּ אֶת כָּל בֵּית ה' וְאֵת מְזַבַּח הָעוֹלָה וְאֵת כָּל כְּלָיו וְאֵת שְׁלֶחַן הַמַּעֲרֵכָה וְאֵת כָּל כְּלָיו וּא"כ ה"נ ה"ל לְמִיכְתָּב וְאֵת כָּל הַכֵּלִים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ וְגו' טַהֲרֵנוּ אוֹ הַקְּדָשֵׁנוּ מְדַכְתָּב הַכְּנוּ וְהַקְּדָשֵׁנוּ מְשַׁמַּע דה"ק הַכְּנוּ שְׁגַנְזוּנוֹם וְהַקְּדָשֵׁנוּ אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶם: דְּאֵמַר רַחֲמָנָא וְאַשְׁרֵיהֶם תִּשְׁרְפוּן בְּאֵשׁ מְפִדֵי יְרוּשָׁה הִיא לָהֶם וְכוּ' וּא"ת וְהָא כְּתִיב נְמִי פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׁרְפוּן בְּאֵשׁ אַע"ג דְּלָאוּ מְחֻנְפְּרִין נִיגְהוּ וְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שֶׁל עוּבָד כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת יֵשׁ לָהּ בִּיטוּל וְאִפ"ה צָנָה הַכְּתוּב לְשׁוֹרְפָן וִי"ל מְשׁוּם דִּהְנָה לְהוּ אֱלֹהֵי כְּסָף וְזָהָב וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל חוּטְפִין אוֹתוֹן בְּמַלְחָמָה וְקִנְאָן בְּהַגְבָּהָה וְנִהְיֵה לְהוּ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּאַשִׁירָה לֹא שְׁיִיף לְמִימַר הָכִי אֵי נְמִי שְׂאֵנִי הֵתָם דְּבַהֲדִיא פִּירֵשׁ הַכְּתוּב בְּסִיפָא דְקָרָא שְׁעַל יְדֵי בִּיטוּל הֵן מְוַתְרִין דְּכְתִיב פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׁרְפוּן בְּאֵשׁ לֹא תַחֲמוּד כְּסָף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחַתְתָּ לָהּ וְזָרְשִׁינּוּ לְעֵיל פְּסִלוּ לְאֱלֹהֵהּ לֹא תַחֲמוּד פְּסִלוּ מְאֻלְוֵה וְלִקְחַתְתָּ לָהּ אֲבָל גְּבֵי אֲשׁוּרָה כְּתִיב סְתָמָא וְאַשְׁרֵיהֶם תִּשְׁרְפוּן בְּאֵשׁ מְשַׁמַּע דָּאִין לְהֵן בִּיטוּל כָּלֵל.

וּא"ת הִיאָף קֵאֲמַר וְאֵי מְשׁוּם הֵנָּה דְּמַעֲיָקְרָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי לְהוּ וְהָא בְּתַר הָכִי כִּי נָתַן הַקַּב"ה אֶת הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם וּלְזָרְעוֹ קִנְאוֹם וְנִהְיֵה לְהוּ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּיִשְׂרָאֵל וִי"ל דְּאֵע"ג דְּקִי"ל חֲצָרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שְׁלֹא מְדַעְתּוֹ מ"מ אִיסוּר' לֹא נִיח' לֵיהּ דְּלִיקְנֵי מְדַפְלְחֵי יִשְׂרָאֵל לְע"ג גְּלוֹ אֲדַעְתִּי הָיוּ דְּנִיחָא לְהוּ בְּעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְכִי אָתוּ עוּבָדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שְׁלִיחוֹתָא דִּידְהוּ עֲבִיד נִרְאָה דְּהֵינּוּ הָא דְּאֵיתָא בְּאַגְדַת חֶלֶק וּבִיּוֹם פְּקֻדֵי וּפְקֻדֵי עֲלֵיהֶם חֲטָאֲתָם א"ר חֲנִינְיָא לְאַחַר עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע דוֹרוֹת נִגְבָּה פְּסוּק זֶה שְׁנָאֵמַר

ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבה דת העיר ואיש כלי משחיתו בידו לכאורה קשה למה זה גבה הקב"ה חובו של מעשה העגל בשעת חורבן ירושלים וארץ ישראל ונרא' לפי שא"י קדושה היא וטהור' אשר ה' דורש אותה ולכך אינה סובלת עליה טומאה עבודת פוכבים ומזלות ועובדיה ומקיאה אותן ובשעה שחטאו ישראל בעגל וגלי אדעתיהו דניחא להו בעבודת פוכבים ומזלות ואיוו לאלוהות הרבה אז הוסיפו ישראל טומאה בא"י שעל ידי פן נאסרו כל האשרות שבארץ ישראל ונעשו עבודת פוכבים ומזלות אבל קודם מעשה העגל אע"ג דנעבדו מ"מ פינו דלאו דידהו הוו ולא נאסרו לאו עובדי כוכבים ומזלות מיקרי כמ"ש התוספות בפירק פל האלילים גבי העובדי פוכבים ומזלות העובדים את ההרים.

וכיון דישראל סימאו את א"י במעשה העגל לכך עלה על דעתו של הקדוש ברוך הוא שלא יביאם שם שהרי לבסוף לא גלו משם אלא בשביל שעבדו שם עבודת פוכבים ומזלות כל שכן שלא היו ראויים להביאן לשם לולי תפילתו של משה שאמר ואם אין מחני נא מספרך אז השיב לו יתברך ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם פירוש ביום החורבן בשעה שאפקוד עליהם טומאת הארץ שטימאה שם בעבודת פוכבים ומזלות ופקדתי עליהם גם סומאה הראשונה שטימאה במעשה העגל ולכך לאחר עשרים וארבע דורות ממעשה העגל צירף הקב"ה ופקד פון אבות על בנים כיון שאחזו מעשיהו בדיהו וגזר על האר' להקיא אותן פדרפה שאינה סובלת טומא' עכו"ם ולהכי צנה הכתוב לאבד את כל המקומו' אשר עבדו עם העכו"ם.

ונראה דלהכי כתיב ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך ולא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם וגו' כדאמר בתר הכי לפי שקודם שנגפם עדיין היה לו ית' לב עליהו לכך אמר סתמא אל אשר דברתי לך ולא רצה להזכיר את הארץ כלו' שאינם ראויים לכך וכ"ש שלא ר"ל אשר נשבעתי לאברהם כיון שע"י פן טמאה במעשה העגל דירוש' היא להם מאבותיהם כדפי' נמצא דע"י השבועה אדרבא אינם ראויים לכך אבל אחר שנגפם כמ"ש ויגוף ה' את העם וגו' כתיב מיד אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם וגו' כי אז נסתלק חרון אפו ית' מהו: מפני שמעמידין אותן בשעה שהשלטונים עוברין לפי מה שפירש"י ז"ל קשה דמפרש בגמרא דשלטונים מניחין דרף זו והולכין בדרף אחרת למה זה הם מניחים דרף זו כיון שהוא מוכן ומזומן לצרכו ועוד דא"כ עיקר הטעם חסר ממתיני' דקתני מפני שמעמידין אותה בשעה וכו' דאין בזה טעם פלל ועוד אמאי נקט בימוסיאות לשון רבים הנה ליה למיתני בימוס של שלטון הרי זה מותר וכו' כדקתני בכולה פירקא לשון יחיד והרמב"ם ז"ל מפרש שכל שלטון שמעמידין אותו הוא מעמיד בימוס לעצמו להקריב עליו ומניח בימוסיאות של שלטונים הראשונים שעבדו וכיון שהוא מניח את הראשונים נתבטלו והיגו דקתני מפני שמעמידין אותן בשעה שהשלטונים עוברין פירוש בשעה שהשלטון מת או מעבירין אותו אז מעמידין בימוס חדש והרא"ש ז"ל גרים בשעה שהשלטונים עומדין ולפי זה ניחא ספי ומפרש בגמ' דה"ק מפני שמעמידין אותה בשעה שהשלטונים עוברין דכיון דמעמידין בימוס חדש לכל שלטון מסתמ' לכך מעמידין לו בימוס חדש לפי שמניח דרף בימוס זו והולך לו להקריב דרף בימוס אחרת שמתקון לו נמצא שכל הראשונים בטלים: דף גר מתקיף לה רבי זירא אונס רחמנא פטריה תימה נהי דפטור ממיטה בדיעבד מ"מ לכתחילה הוא חייב למסור עצמו וא"כ

למה לא יאסור מטעם נעבד דהא פרהסיא דבסמוך לרבא קרי ליה נעבד מהאי טעמא כמ"ש התוס'.

ומ"ש התוספות בשם ר"י ז"ל דר' זירא ורבא לא פליגי בהא דלכתחילה חייב למסור עצמו ורבי זירא מדיעבד פריה וכו' לכאורה נראה דוחק ועוד תימא לכאורה דלמה ליה לרבא לאתויי כל הנה קראי ולא קאמר דמ"מ פנין דחייב למסור עצמו עבודת פוכבים ומזלות קרינא ביה ונהי דבעי לאתויי קרא דוחי בהם וקרא דולא תחלו למידק מנייהו דיש לחלק בין צינעה לפרהסיא מ"מ קרא דלא תעבדם לא הנה לאתויי כלל.

ועוד אמאי נקט ש"ס אלא אמר רבא פנין דלא הדר ממלתא קמיימא וע"ק לכאורה דמשמע הךא דרבא אית ליה דצינעה אין לו למסור עצמו באונס ולא שייך לומר פן כמ"ש התוספות. ונראה לפרש דהכי פריה מתקייף לה רבי זירא אונס רחמנא פטריה אע"ג דשוגג נמי רחמנא פטריה שאני התם דכיון דקבלה עליה האלוה נעבד הוא וכיון דאומר מותר הוא לכה הוא פטור אבל אונס דרחמנא פטריה ממיתה משום דלבו לשמים הוא ולא קבלה עליה האלוה א"כ לאו נעבד הוא ואע"ג דלכתחילה חייב למסור עצמו פדאימא בפי' בן סורר ומורה נמנו וגמרו בעליית בית נתז בלוד כל עבירות שבתורה וכו' חוץ מעבודת פוכבים ומזלות וג"פ וש"ד היינו דמצנות עשה הוא פדיליף להו התם עבודת פוכבים ומזלות מדכתיב ובכל נפשך ורוצח סברא הוא דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי וכו' ונערה מאורסה ילפינו לה בהיקוש פדאימא התם אבל אזהרה ומיתה ליכא וכיון דליכא אזהרה ומיתה ע"כ פנין דלא קבלה האלוה לאו נעבד הוא.

ומשני רבא דמשפחת לה אזהרה ומיתה אפי' באונס היכא דאנסוהו בפרהסיא דהיינו לפני עשרה מישראל וילפינו לה משום דהפל היו בכלל לא תעבדם בין רצון בין אונס בין לאזהרה בין למיתה פשפרט לה הכתוב וחי בהם יצא אונס ונהדר כתב רחמנא ולא תחלו דאפי' באונס והא כיצד הא בצנעה והא בפרהסיא וכיון דפרהסיא חייב מיתה ע"כ פנין דחילל את השם בפרהסיא הנה ליה עובד עבודת פוכבים ומזלות והכא נמי בפרהסיא איירי וכיון דחייב מיתה הנה ליה נעבד ואע"ג דאין לבו לעבדה פנין דחילל את השם בכה וחיוב מיתה ואונס דצינעה מאזהרה ומיתה יצא אבל עשה דבכל נפשך נדאי איכא וכמ"ש התו' בשם הר"מ מקוצי.

ושמא לכה נקט לישנא דאלא אמר רבא דהדר ביה ממאי דס"ד דרבי זירא דלא משפחת לה מיתה באונס וקצת הנה נראה דגם התוספות בשם ר"י נתפוננו למה שפי' מדכתבו ורבי זירא הכי פריה וכו' אע"ג שיש לו למסור עצמו וכו' ולא כתבו אע"ג שחייב למסור עצמו כמ"ש בפרהסיא דרבא דהואיל ובפרהסיא חייב למסור עצמו עפ"ם קרינא ביה משמע דר' זירא הנה סבר דחייב גמור ליכא אלא דיש לו למסור עצמו לקיים מצוות עשה אבל רבא אית ליה דפרהסיא חייב אסור עצמו חייב גמור פנין דאיכא אזהרה ומיתה ובסוף הדיבור נמי כתבו התוס' דפס' השאלות קיים שיש לאדם למסור עצמו למיתה וכו' ולא כתבו שחייב למסור עצמו משמע קצת כדפירשתי אבל בתוס' ריש פרק הבא על יבמתו לא משמע פן שכתבו שם דלרבא חשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטור ממיתה פנין דחייב למסור עצמו.

מיהו נראה דוחק לומר דעפ"ם אפי' באונס חייב מיתה פשהוא בפרהסיא וגם הרמב"ם ז"ל בפרק חמישי מהלכות יסודי התורה כ' דבכה"ג לאו בר מיתה הוא ומייתי ראיה מדכתיב במולך ונתתי אני את פני באיש שהוא מפי השמועה למדו שהוא לא אנוס ולא שוגג וכו' והרמ"ך הקשה עליו כמ"ש בכ"מ שם: אילימא מכהנים הנה מצי למימר דשאני התם דלא נאסר פהגים אלא לגבוה ואפתי מנא ליה לרב הונא דאפי' להקדושת נאסרה מיהו תימא דמסיק דיליף לה מפלים דאחז ופירש"י ז"ל מדקתני גנזום ולא אמרי' ליפרקו וליפקו לחולין ולישתרו אפילו להקדושת וקא לא שניי' למימר הכי דלעיל מסיק דכיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הקדושת וא"כ אפתי מנא ליה לרב הונא דאפי' להקדושת אסורה ועוד דלכאורה נראה דכלים פיון דקדושת הגוף נינהו אין יוצאין לחולין פ"י פריקה ואי משום דכתיב ובאו בה פריצים וחללוהו ההוא בפריצוי עובדי כוכבים ומזלות איירי ולא בפריצוי ישראל.

והתוספות כתבו דאף על גב דרב הונא להקדושת איירי ונעבד שילו אסור מיירי לגבוה מפל מקום מייתי ראיה דכי היכי דמעשה בגופו כגון שחיטה מהני לאנסרה להקדושת הה"נ דמעשיו דידיה מהני לאנסרה לגבוה ולפי זה נראה דשפיר יליף מפלים דאחז שלא עשו מעשה בגופן אלא שהיה משתמש בהו לעבודת כוכבים ומזלות ונאסרו לגבוה פיון דגנזום לכך ס"ל לרב הונא דכי עשה מעשה בגופו ממש כגון שחיטה נאסרה אפי' להקדושת: שאילו פילוסופים את הזקנים בארם וכו' לא שאלום על עצבי עובדי כוכבים ומזלות עץ ואבן כסף וזהב אשר פה להם ולא ידברו וגו' דלא שניי' למימר שייבטלן וכי יעשה הקדוש ברוך הוא נסים ונפלאות בכל יום להרקיב ולהתיף את העבודת כוכבים ומזלות כדרך שעשה בהן שפטים פשהוציא את ישראל ממצר' הא נדאי ליתא אלא על אותן עבודת כוכבים ומזלות אשר היו בימים קדמונים אשר נעשו על פי פשפים ומעוננים ומנחשים והשפעות והיו מדברים ושואלין בהן כתרפים דלבן ופסל למיכה וכיוצא בהן וידוע שפל עושה אלה מושכין כוחות הטומאות ממקום טומאה על פי טבע הבריאה אשר נתן ה' פח לכל הנבראים כפי עבודתם ולכך שאלום פיון שהוא תברך אין רצונו בעבודת כוכבים ומזלות לפה אינו מבטל אותן הכוחות שלא יעשו פעולתן.

ואמרו להן הרי הן עובדין לחמה ולבנה כו' שגם מן החמה ולבנה פל צבא השמים הן מושכין כוחות על אותן עבודת כוכבים ומזלות ואי א אפשר לבטל אותן הכוחות פיון שהן צורך העולם והיינו מה שאמרו הרי שגזל סאה של חטים וזרעה דין הוא שלא תצמח פ"י בדין הנה שייבטל הקב"ה פח הצמיחה שנתן לארץ בשעת הבריאה אלא עולם כמנהגו היא נוהג.

וכן משמע בכנוליה סוגיא דהך שמעתא דאיירי בהנה עבדות כוכבים ומזלות שהיו פושין פעולית ע"י פשפים פההיא דאזלי פי מתברי וכו' פההיא דאייתי וכו' דף נה פלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור וכו' במדרש רבה פר' פי תשא איתא נמי בכה"ג למה ה' יחרה אפה בעמך א"ל משה פלום גבור מתקנא אלא בגבור שפמותו ונראה דנפקא ליה דהנה א"ל הכי מדקאמר למה ה' יחרה אפה בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכת גדול ובדין חזקה דלכאורה קשה אמאי קאמר אשר הוצאת בכת גדול ובדין חזקה אדרבא כ"ש שייחרה אפו על פל הטובה אשר עשה להם שהוציאה בכת גדול והמה פפרו בו לכך

מִפְּרֵשׁ דֵּה"ק פִּינּוֹן שֶׁהוֹצֵאת אוֹתָם בְּכַח גְּדוּל וּבְכִד חֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהָ וּכְגִבּוּרֹתֶיהָ נִמְצָא שְׁאִין לָהּ מְקוּם לְקִנְאוֹת בּוֹ דָּאִין גְּבוּר מִתְקַנָּא וְכוּ' וְעַל יַד פְּלוּנֵי וְעַל סַם פְּלוּנֵי נִרְאָה דְּהִינּוּ הָא דְּאִיתָא בִּפ' בְּמָה אִשְׁה דָּאִין יוֹצֵאִין בְּקִמְיַעַה בְּשַׁבַּת אֶלָּא א"כ אִתְּמַחֵי גְּבָרָא אוֹ אִתְּמַחֵי קִמְיַע דְּכִינּוֹן דְּאִתְּמַחֵי גְּבָרָא מִסְתַּמָּא הָאִי גְּבָרָא מוּכָן הוּא לְהִתְרַפְּאוֹת עַל יְדוֹ כְּדָאֵמַר הֵכָא וְעַל יַד פְּלוּנֵי לְכָּה הֵוֵי לִיָּה פְּתִישֵׁיט וּמְוִתֵּר לְצִאת בּוֹ וְכֵן פִּי אִתְּמַחֵי קִמְיַע מִסְתַּמָּא הָאִי קִמְיַע מוּכָן הוּא לְהִתְרַפְּאוֹת עַל יְדוֹ כְּדָאֵמַר הֵכָא וְעַל יַד סַם פְּלוּנֵי וּלְכָּה הֵוֵי לִיָּה תְּכַשִּׁיט וּמְוִתֵּר לְצִאת בּוֹ: דוֹרְכִין עִם הָעַפּוֹ"ם בְּגַת פִּירֵשׁ"י ז"ל וּמְשׁוּם גְּרַס טְוִמְאָה לִיכָּא דְּמַשְׁעָה שְׁדִּירָה בְּהוֹן הָעַפּוֹ"ם מְעַט נְטִמָּאוּ מִשְׁמַע דְּדוֹרְכִין עִמוֹ דְּוִקָּא בְּסוּף דְּרִיכָה קְאָמַר וּכ"כ הַתּוֹס' מִיָּהוּ מְדַקְתְּנִי סְתָמָא מִשְׁמַע דְּאִפִּי בְּתַחֲזִילַת דְּרִיכָה נְמִי דוֹרְכִין עִמוֹ לְכָּה נִרְאָה דְּאִפִּי בְּתַחֲזִילַת דְּרִיכָה קְאָמַר דְּמְוִתֵּר מִטַּעַם שְׁנַטְטָמָא הַפֵּל בְּגַת טְוִמְאָה אִי נְמִי מְשׁוּם שְׁכַבְר נְטִמָּאוּ בְּשַׁעַת בְּצִירָה דְּקִינְיָמָא לֵן הַבוּצָר לְגַת הַוְכָשֶׁר וְעַפּוֹ"ם טְוִמָּא הוּא וְסִימָּא אוֹתוֹן כְּשֶׁבְּצָרָן וּמָה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹ' דָּא"כ יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה פִּירוּתֵיּוֹ בְּטוֹמְאָה אִמָּאִי לֹא דוֹרְכִין עִמוֹ לָאוּ קוּשְׁיָא הִיא דְּכָל מְלָאכּוֹת שְׁעוֹשִׂין בְּעִנְבִּים עַד שְׁנַגְמַר הֵינּוּ כְּחַד מְלָאכָה חֲשִׁיבִי נִמְצָא דְּבְצִירָה וּדְרִיכָה חַד מְלָאכָה נִינְהוּ דְּדְרִיכָה סוּף בְּצִירָה הִיא הַלְכָּה אִין דוֹרְכִין עִמוֹ דְּהִנּוּ לִיָּה מְסִיַּע לְעוֹבְרֵי עֲבִירָה בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה עֲצָמָה אֲבָל הוֹלְכַת חֲבִיּוֹת לְגַת מוֹתֵר פִּינּוֹן שְׁכַבְר נְגַמַר הֵינּוּ הִנּוּ לִיָּה מְלָאכָה אַחֲרִיתִי וּכ"כ הַתּוֹ' גְּבִי נְחָתוּם דָּאִין לְשִׁין וְאִין עוֹרְכִין וְאִין אוֹפִין עִמוֹ מְשׁוּם דְּאִפִּיָּה וְלִישָׁה כְּחַד מְלָאכָה חֲשִׁיבִי פִּינּוֹן דְּאִפִּיָּה סוּף לִישָׁה הִיא וְאִין הַפֵּת נְגַמַר אֶלָּא אַחַר הָאִפִּיָּה וּלְכָּה הִנּוּ לִיָּה מְסִיַּע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה אֲבָל לְאַחַר שְׁנַגְמַר הַפֵּת מוֹתֵר לְהוֹלִיף עִמוֹ אֵת הַפֵּת לְפִלְטֵר מְשׁוּם דְּזוֹ מְלָאכָה אַחֲרַת הִיא: אָמַר רַב הוּנָא יֵין פִּינּוֹן שְׁהַתְּחִיל לְהִמְשֵׁיף וְכוּ' רֹב הַפּוֹסְקִים הַסְּפִימוּ לְפִירֵשׁ"י ז"ל שְׁפִינּוֹן שְׁהַתְּחִיל לְהִמְשֵׁיף בְּגַת עֲצָמָה קְאָמַר שְׁהַגַּת עֲשׂוּיָה בְּמִדְּרוֹן וְכִינּוֹן שְׁנַמְשֵׁיף מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה קְרוּי יֵין וּלְדַבְּרֵיהֶם כָּה פִּי הַסּוּגִיָּא תְּנִן לּוֹקְחִין גַּת בְּעוֹטָה מִן הָעַפּוֹ"ם וְכִינּוֹן דְּבְעוֹטָה הִיא מִסְתַּמָּא נִמְשֵׁיף הֵינּוּ בְּתוֹכָהּ וְקַתְּנִי דְּלוֹקְחִין מִן הָעַפּוֹ"ם וּמְשַׁנֵּי בְּגַת פְּקוּקָה וּמְלָאָה וְלֹא נִמְשֵׁיף הֵינּוּ בְּתוֹכָהּ וְלֹא זוּ מִמְּקוּמָה פֶּלֶל תָּא שְׁמַע וְאִינוּ עוֹשֶׂה יֵין נְסוּף עַד שְׁיִרְד לְבוּר אַא"ב לִיתָא לְרַב הוּנָא נִיחָא דְּאִתִּי לְאַשְׁמַעִי' שְׁאִפִּי' נִגַּע עַפּוֹ"ם בְּקִלּוּחַ הַמּוֹשֵׁיף מִן הַגַּת אִינוּ נְאָסֵר כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל אַא"א אִיתָא לְדְרַב הוּנָא הָא כְּבָר נַעֲשֶׂה יֵין בְּגַת גּוֹפָה מִשְׁעָה שְׁהַתְּחִיל לְהִמְשֵׁיף וּמְשַׁנֵּי דֵּה"נ בְּגַת פְּקוּקָה וּמְלָאָה אִינְרִי דְּלֹא נִמְשֵׁיף בְּהָ הֵינּוּ פֶּלֶל וְאַשְׁמַעִי' שְׁאִם נְסָלוּ הַפְּקָק וְהַתְּחִיל הֵינּוּ לְקַלְחַם קִצַּת מְלַמְטָה מִיָּהוּ עֲדִינּוֹן לֹא הַתְּחִיל הֵינּוּ לְהִמְשֵׁיף בְּגַת וְנִגַּע הָעַפּוֹ"ם בְּקִלּוּחַ הַיּוֹצֵא קוֹדֵם שְׁיִרְד לְבוּר אִינוּ נְאָסֵר וְרִשׁ"י ז"ל פִּי דְּאַשְׁמַעִי' דְּבְגַת מְלָאָה אִין בְּהָ מְשִׁיכָה עַד שְׁיִפּוֹל פְּקָק שְׁלַפְנֵיהָ וְכוּ' וְקוּשָׁה דְּהָא מְרִישָׁא שְׁמַעִי' לָהּ מְדַקְתְּנִי לּוֹקְחִין גַּת בְּעוֹטָה מִן הָעַפּוֹ"ם וְלִסְפָּרִים דְּגָרְסִי שְׁאִינוּ פּוֹשֶׂה יי"נ אִתִּי שְׁפִיר ת"ש יִרְד לְבוּר מָה שְׁבָבוּר אָסוּר וְהַשְׂאָר מוֹתֵר וְכִינּוֹן דְּכַבְר יִרְד הֵינּוּ לְבוּר אַע"ג דְּהִיתָה הַגַּת פְּקוּקָה וּמְלָאָה אִי אֲפִשֶׁר שְׁלֹא נִמְשֵׁיף עֲתָה הֵינּוּ בְּגַת גּוֹפָא וְקַתְּנִי דְּהַשְׂאָר מוֹתֵר בְּנִגְיַעַת הָעַפּוֹ"ם וּמְשַׁנֵּי כָּאֵן בְּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה וְכוּ' וי"מ דֵּה"ק יֵין פִּינּוֹן שְׁהַתְּחִיל לְהִמְשֵׁיף פִּירוּשׁ לְקַלְחַם קִצַּת מְחוּץ לְגַת עוֹשֶׂה יֵין נְסוּף דְּאִפִּי' מָה שְׁבָתוּף הַגַּת הֵוֵי יֵין וְאָסוּר בְּמַגַּע עַפּוֹ"ם וּלְדַבְּרֵיהֶם כָּה פִּי הַסּוּגִיָּא תְּנִן לּוֹקְחִין גַּת בְּעוֹטָה מִן הָעַפּוֹ"ם וְכִינּוֹן דְּהַנַּח פְּתוּחָה מְלַמְטָה שְׁהֵינּוּ יוֹצֵא מְשֵׁם וְיוֹרְד לְבוּר נִמְצָא דְּבִשְׁפַת בְּעִיטָה מִסְתַּמָּא כְּבָר יָצָא מִמֶּנָּה יֵין וְקַתְּנִי דְּלוֹקְחִין מִן הָעַפּוֹ"ם

וּמִשְׁנֵי בַגַּת פְּקוּקָה שְׁלֵא יֵצֵא מִמֶּנָּה יֵינן כָּלֵל וְלֹא גִרְסִי וּמִלְאָה כַּמ"ש הַתּו' ח"ש וְאֵינּוּ עוֹשֶׂה יֵינן נֶסֶף עַד שְׁיִוָּרֵד לְבוֹר קַס"ד בַּגַּת פְּתוּחָה אֵינְרִי וּמִסְתַּמָּא כְּבָר יָרַד מִמֶּנָּה יֵינן אֵל הַבוֹר וְאֲשַׁמְעִי שְׁאֵם נִגַע עֲכו"ם אַח"כ בַּקְלוּחַ הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה קוֹדֵם שְׁיִרַד לְבוֹר אֵינּוּ נֶאֱסָר אַע"ג שְׁכַפֵּר יָרַד מִמֶּנָּה יֵינן הַבוֹר אֲלֵמָּא לִיתָא לְדַרְבּ הוֹנָא דְאֵין הַיֵּינן שְׁבַגַת קְרוּי יֵינן בְּשִׁבִיל הַיֵּינן שְׁיִרַד מִמֶּנָּה אֵל הַבוֹר וּמִשְׁנֵי ה"נ בַּגַּת פְּקוּקָה וּמִלְאָה אֵינְרִי וְלֹא יָרַד מִמֶּנָּה עַד יֵינן שׁוּם יֵינן אֵל הַבוֹר וְאֲשַׁמְעִי שְׁאֵם נִטְלוּ הַפְּקָק וְהַתְּחִיל לִירַד וְנִגַע עֲכו"ם בַּקְלוּחַ וְעַד יֵינן אֵין שׁוּם יֵינן בְּבוֹר אֵינּוּ נֶאֱסָר ת"ש יוֹרֵד לְבוֹר מַה שְׁבַבוֹר אֲסוּר וְהַשְּׂאָר מִן הַבוֹר אֲלֵמָּא לִיתָא לְדַרְבּ הוֹנָא וּמִשְׁנֵי פֶּאן בְּמִשְׁנֵי אַחֲרוּנָה כו': דָּף נו לִימָּא תְּלַתָּא תַּנְּאִי נִיגְהוּ נִיגְהוּ פְּתַבוּ הַתּוֹס' תִּימָּה אַמְאִי לֹא קָא מִשְׁנֵי מִתְּנִי עַד שְׁיִרַד לְבוֹר וְיִקְפָּה פְּדַמְתְּרִי מִתְּנִי קַמִּיתָּא נִרְאָה דְלָאוּ קוֹשְׂיָא הִיא דְנִהִי דְנִיחָא סְפִי לְאוּקְמִי בְּתַרִי תַּנְּאִי מ"מ כִּי אֲמַרְיֵנן נְמִי דְחַלְתָּא תַּנְּאִי נִיגְהוּ לִיכָּא אֲלֵא דְוַחַק קַצַּת אֲבָל לְהַגִּיהַ אֵת הַמִּשְׁנֵי וּלְמִימַר דְעַד שְׁיִרַד וְיִקְפָּה קְאָמַר דְוַחַק גְּדוּל הוּא דְהָא עַד שְׁיִרַד סְתַמָּא קְתַנִּי וְנִיחָא סְפִי לְמִימַר דְתְּלַתָּא תַּנְּאִי נִיגְהוּ מִמְאִי דְנִימָּא דְעַד שְׁיִרַד הַיֵּינּוּ עַד שְׁיִרַד וְיִקְפָּה וּבְרִייתָּא שְׁאֵנִי דְאִי אֲפֹשֶׁר לְפְרוּשֵׁי בְּגוֹנוֹנָא אַחֲרִיתִי וְע"כ צְרִיף לְהַגִּיהַ כִּי הִיכִי דְלֹא תִיקְשִׁי דר"ע אדר"ע וְדַרְבְּנֵן אַדְרַבְּנֵן: הֵכָּא נְמִי שְׁפַחְסַתּוּ בּוֹרוֹ וְא"ת א"כ מֵאִי קַמ"ל רַב הוֹנָא שְׁאֵם הַחֲזִיר גְּרַגּוּתְנִי לְבוֹר דְאֲסוּר פְּשִׁיטָא דֵינֵינן גְּמוּר הוּא וְכִינֵן דְסַפַּח בְּשׁוּלֵי הַגְּרַגּוּתְנִי וְהַחֲזִירָה לְגַת וְדָאִי אֲסוּר וּי"ל דְאֲחִי לְאֲשַׁמְעִינֵן דְנֶאֱסָר בְּמִשְׁהוּ מִשׁוּם דְהוּא לִיָּה מִיֵּן בְּמִינוּ כְּאֲבִי אַע"ג דְמַה שְׁבַגַת לָאו יֵינן הוּא שְׁהַרִי אֵינּוּ נֶאֱסָר בְּנִגְיעַת עֲכו"ם אַפ"ה מִיֵּן בְּמִינוּ מִיָּהָ הוּי דְאֲפִילוּ חֲמָרָא חֲדַתָּא בְּעִנְבֵי מִיֵּן בְּמִינוּ הוּא לְאֲבִי: דָּף נו דְאִי מְשַׁכְּחָנָא חֲנָא דְאֲסָר פְּרַבִּי נְתֵן פְּתַבוּ הַתּוֹס' תִּימָּה הָא אֵיכָּא תַּנְּא דְמִתְּנִיתִין דְקַתְּנִי מְדָדוּ וְכו' וּי"ל דְמִתְּנִיתִין הוּא הַדִּין וְכו' וְעוֹד יֵינן נִרְאָה דְמִתְּנִיתִין אֵיכָּא לְמִימַר דְהוּא הַדִּין דְבִיד שְׁרִי בְּהַנְּאָה וְהָא דְקַתְּנִי מְדָדוּ בְּקַנְהַ מִשׁוּם דְמַעֲשֶׂה כֹּף הִיָּה דְבַהֲדִיא קְתַנִּי סִיפָּא דְמִתְּנִי בְּכָל אֵלוּ הִיָּה מַעֲשֶׂה וְאֲמַרוּ יִפְכַּר: קְתַנִּי מִיָּהָ גְּדוּלִים אֵין קַטְנִים לֹא אַע"ג דְמַגְדוּלִים לֹא פְרִיף מִיָּדִי אֲלֵא מְקַטְנִים לְחוֹדָא אֵיכָּא פְרִיף לְמִימַר גְּדוּלִים אֵין דְלֹא תִימָּא טַעְמָא דְקַטְנִים לֹא מִשׁוּם דְמְלוּ שְׁאֵנִי לְכֹף קְאָמַר דְמִיָּהָ לְחוֹדָא ע"כ לֹא מְהַנְּיָא בְּלֹא סְבִילָה דְאִי לָאו הִכִּי גְדוּלִים אַמְאִי עוֹשִׂין יֵינן נֶסֶף כִּינֵן דְמְלוּ: תַּרְגָּמָא אַבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת פְּתַבוּ הַתּוֹס' וְא"ת וְאֲמַאי לֹא נִקְיַט תַּרְגָּמָא אַרְוִקוֹן וּמְדַרְסֵן וְנִקְיַט מֶל וְלֹא טָבֵל דְוִקָּא אֲבָל מֶל וְטָבֵל לֹא וְלֹא קָאִי מִיָּדִי אֵינֵן נֶסֶף וּי"ל דְנִיחָא לִיָּה לְשׁוֹנִיָּא כְּשִׁיטָה רַאשׁוֹנָה וְכֵן פְּתַבוּ בְּסַמוּךְ גַּבִּי הָא דְמִשְׁנֵי הָא קַמ"ל עֲבָדִים דְוִמְיָא דְבְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת וְדַבְרֵיהֶם נִרְאִים דְחֻוּקִים דְהָא בְּשִׁיטָה רַאשׁוֹנָה רַב הוּא דְשִׁקִּיל וְטָרִי הִכִּי בְּהַדִּי רַב שִׁמִּי בַר חֲזִיָּא וּבְהַדִּי שִׁיטָה רַב נַחְמָן הוּא דְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּהַדִּי רַבָּא וְמַה עֲנִין זֶה לְזֶה לְכֹף נִרְאָה דְהַקְוִשְׂיָא מַעֲיָקְרָא לִיתָא דְלֹא מְצִי לְשׁוֹנֵי תַּרְגָּמָא אַרְוִקוֹן וּמְדַרְסֵן וּמֶל וְלֹא סָבֵל לֹא קָאִי אֵינֵן נֶסֶף כָּלֵל דְהָא סִיפָּא יֵינן קְתַנִּי דְהַיֵּינּוּ יֵינן שְׁלֵהֶם א"כ ע"כ אַעֲבָדִים וּבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת דְאֵינְרִי בְּהוֹרִישָׂא קָאִי נְאִי בְּדִלָּא מְלוּ וְלֹא טָבֵלוּ א"כ עֲכו"ם גְּמוּרִים הֵן וְאֲמַאי נִקְט יֵינן הֵנָּה לִיָּה לְמִתְּנִי יֵינן שְׁנַגְעוּ בּוּ עֲכו"ם גְּדוּלִים עוֹשִׂין וְכו' אֲלֵא וְדָאִי סִיפָּא נְמִי בְּעֲבָדִים וּבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת שְׁמְלוּ וְלֹא טָבֵלוּ אֵינְרִי וְאֲשַׁמְעִי דַּע"ג דְמְלוּ גְדוּלִים עוֹשִׂין יֵינן נֶסֶף דְמִיָּהָ בְּלֹא טָבִילָה לֹא מְהַנְּיָא א"נ דְיִוְקָא אֲתִי לְאֲשַׁמְעִי דְדוּקָא מְלוּ וְלֹא סָבֵלוּ הוּא דְגְדוּלִים עוֹשִׂין יֵינן נֶסֶף אֲבָל מְלוּ וְטָבֵלוּ לֹא וְקִשְׂיָא לְדַרְבּ נַחְמָן וּמִשְׁנֵי דֵינֵינן אַבְנֵי שְׁפָחוֹת לְחוֹדָא קָאִי וְלֹא אַעֲבָדִים וּמְסִיק דְהָא קַמ"ל עֲבָדִים דְוִמְיָא דְבְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת וְכו' וּמ"ש הַתּוֹס'

דְּהוּה מְצִי לְמִימַר כְּשֶׁאָר וְכֵן מָה עֲבָדִים גְּדוּלִים עוֹשִׂין יַיִן נֶסֶף אַף בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת גְּדוּלִים עוֹשִׂין יַיִן נֶסֶף נִרְאֶה דְלֹא מְצִי לְשִׁנוּי הֵכִי דְהָא לֹא דְמִינֵן לְהַדְדִי וּמֵאִי וְכֵן דְלִדְדִינָה עֲבָדִים גְּדוּלִים אִפִּי מְלוּ וְטַבְלוּ עוֹשִׂין יַיִן נֶסֶף עַד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת חֲדָשׁ וּבְנֵי שְׁפָחוֹת גְּדוּלִים כְּשֶׁמְלוּ וְטַבְלוּ אֵין עוֹשִׂין יַיִן נֶסֶף מִיָּד דְהָא יַיִן דְסִיפֵא אַבְנֵי שְׁפָחוֹת קֵאִי פְדִמְשֵׁנִי לִיה וּמְשַׁמַּע דְּנֻקָּא מְלוּ וְלֹא טַבְלוּ הָא טַבְלוּ אֵין עוֹשִׂין יַיִן נֶסֶף מִיָּד וּלְכַף אִינְצֵטְרִיָּה לְמִימַר דְּדְמִינֵן לְהַדְדִי לְעִנְיֵין קִטְנִים אִי נְמִי כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל דְּמִשּׁוּם הֵכִי לֹא אִינְצֵטְרִיָּה לְמִינְתֵּי וְכֵן: דָּף נַח מֵאֵן דְּאָסֵר שְׁפִיר אָסֵר וּמֵאֵן דְּשְׁרִי שְׁפִיר וְאֵע"ג דְּלִיפֵא נִפְקוּתָא מִדְּבָרֵי רִיב"ל בְּסוֹף עֲוֹבָדָא פִּינֵן דְּאִיפֵא לְמִימַר הֵכִי וְאִיפֵא לְמִימַר הֵכִי מ"מ אִיפֵא נִפְקוּתָא בְּדוּכְתֵי אַחֲרִיתֵי פְּגוּן הֵיכָא דְּבָרֵי לֵן דְּעִפּו"ם הֵוִי סִבַּר דְּחִמְרָא הוּא דְּאֵז הֵינֵן אָסוּר דְּכַח עִפּו"ם בְּכּוֹנְנָה אָסוּר וְכֵן אִיפֵא הֵיכָא דְּבָרֵי לֵן דְּעִפּו"ם הֵוִי סִבַּר דְּשִׁיכְרָא הוּא הֵינֵן מְוֹתֵר דְּכַחוּ שְׁלֵא בְּכּוֹנְנָה מְוֹתֵר דְּאִינְהוּ לֹא פְּלִיגִי בְּהֵכִי אֶלָּא בְּהֵד עֲוֹבָדָא פְּלִיגִי בְּסִבְרָא אִי הֵוִי סִבַּר עִפּו"ם דְּחִמְרָא הוּא אוֹ שִׁיכְרָא הוּא.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּמָה שְׁהוֹצֵרָה רַש"י ז"ל לְפָרֵשׁ דְּנִגְעַת הֵינֵנוּ לְאַסוּר אַף מָה שְׁבִפְנִים שְׁלֵא עִירָה עֲדִינֵן כּו' וּמָה שְׁלֵא פִי' כְּפִשּׁוּטוֹ דְּלֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בִּינֵן שְׁפָכֵר עִירָה אִי הֵוִי כְּמוֹ בְּכּוֹנְנָה וּגְזָרוּ בֵּיהּ רַבָּנֵן אִי לֹא מִשּׁוּם לִישְׁנָא דְּוִנְסְכִיָּה דְּנִקְטַת ש"ס מְשַׁמַּע דְּעִפּו"ם עֲבִיד מִקְלָתָא מְדָלָא קְאָמֵר אֶלָּא וְדֵאִי חִמְרָא הוּא וְאָסוּר וְתוּ לֹא מִדְּנִקְטַת וְנִסְכִּיָּה מְשַׁמַּע דְּחִינְשֵׁי דְּלִמָּא נִסְכִּיָּה בְּנִגְיָעָה מִיְהוּ יוֹתֵר נִרְאֶה דְּסִבְרָא לִיה דְּבִהְרָקָה לְחוּד לֹא מִיְתִסֵּר בְּהִנְאָה וְעִינֵן בְּדְבָרֵי הָרָא"ש ז"ל: שְׁמִסְכוּ עִפּו"ם מְהוּ פִי' וְהֵינֵן בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֵין הָעִפּו"ם נוֹגַע בּוֹ וְאֵע"ג דְּקִלוּת הַמַּיִם יוֹרְדִין מִיָּדוּ שְׁל עִפּו"ם לְתוֹף הֵינֵן לֹא הֵוִי כְּמִגַּע פִּי' דְּבָר אַחֵר דְּדוּקָא בְּנוֹגַע בּוֹ בְּקִנְיָה וְכִיּוּצָא בּוֹ שְׁמִנְדִּנְדַּת אֵת הֵינֵן בְּרֵאשׁ הַקְּנָה וְרֵאשׁ הַשְּׁנִי בְּיָדוֹ אֶבֶל בְּדָבָר לַח לֹא נִגְיָפָה הוּא וְאִפִּי' לְמ"ד נְצוּק חֲבוּר הוּא לֹא מִשּׁוּם נִגְיָעָה הוּא דְּאָסוּר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהוּה לִיה כְּאֵלוֹ יַיִן שְׁל אִיסוּר מְעוֹרָב בִּינֵן שְׁל הֵיטֵר ע"י נְצוּק אֶבֶל הֵכָא אֵין הַמַּיִם שְׁבִיד עִפּו"ם נְאַסְרִין שְׁיִאָסְרוּ אֵת הֵינֵן בְּתַעְרוּבָתָן מִשּׁוּם לָהּ לָהּ אֶמְרִין לְנִזְיָרָא סְחוּר סְחוּר לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב מִפְּנֵי בִפ' קָמָא: דָּף נַט כֹּל שְׁאִינּוּ עוֹלָה לְשִׁלְחֹן שְׁל מְלָכִים לְלֶפֶת בּוֹ אֵת הַפֶּת דוּקָא נִקְטַת לְלֶפֶת בּוֹ אֵת הַפֶּת אֵע"ג דְּעוֹלָה עַל שִׁלְחֹן שְׁל מְלָכִים וְאִינּוּ נְאַכֵּל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּישׁוּלֵי עִפּו"ם דְּלֹא חֲשִׁיב וּלְהֵכִי אוּכְלִין מִינֵי מְרַקְחַת שְׁמִבְשָׁלִין עִפּו"ם, אֵע"ג דְּעוֹלָה עַל שִׁלְחֹן מְלָכִים וְאִינּוּ נְאַכֵּל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי: הֵאִי עִפּו"ם דְּנִסְכִּיָּה לְחִמְרָא דִּישְׂרָאֵל בְּכּוֹנְנָה לְכַאוּרָה מְשַׁמַּע דְּלְכַף נִקְטַת בְּכּוֹנְנָה מִשּׁוּם דְּמִגַּע עִפּו"ם שְׁלֹא בְּכּוֹנְנָה מְוֹתֵר בְּהִנְאָה מִיְהוּ ק"ק דֵּא"כ הַל"ל סִתְמָא הֵאִי עִפּו"ם דְּנִסְכִּיָּה לְחִמְרָא דִּישְׂרָאֵל אֵע"ג וְכו' לְכַף נִרְאֶה דְּלְהֵכִי נִקְטַת בְּכּוֹנְנָה לְאַשְׁמְעִינּוּ דְּלֹא שְׁרִי לְמִשְׁקֵל דְּמִיָּה אִפִּי' מְהוּא עִפּו"ם אֶלָּא א"כ נִתְפְּוּן עִפּו"ם לְנִסְכוּ כְּדִי לְהַזִּיקוּ דְּכִינֵן שְׁנִתְפְּוּן לְהַזִּיקוּ הֵרִי זֶה כְּמִי שְׁשִׁבְרוּ וְשִׁרְפוּ וְחִיָּיב לְשִׁלְמָה וְנִמְצָא שְׁנוּטֵל מִמֶּנּוּ דְּמִי הַהִזִּיק וְלֹא דְּמִי הַמְכִירָה אֶבֶל אִם לֹא נִתְפְּוּן לְהַזִּיקוּ וְלִאָסְרוּ עֲלֵיו לֹא וְכֵן מְשַׁמַּע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל מִיְהוּ רַב אֶלְפֶס לֹא גָרִיס בְּכּוֹנְנָה אֶמֶר רַב אֲשִׁי מְנָא אֶמְיָא לֵה פִי' מְנָא אֶמְיָא לֵה דְּאֶמְרִינֵן מִקְלָא קַלְיָה וְדְמִי הַזִּיקוּ שְׁקִיל מִינְיָה דְּכִינֵן דְּהִזִּיק שְׁאִינּוּ נִיכָר הוּא מְסַתְּבַר לְמִימַר דְּלֹא הִזִּיק הוּא וּפְטוּר עִפּו"ם וְנִמְצָא דְּשְׁקִיל מִינְיָה דְּמִי מְכִירָה דְּהָא אִפִּי' יִשְׂרָאֵל שְׁהִזִּיק אֵת יִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ הִזִּיק שְׁאִינּוּ נִיכָר פְּטוּר הוּא מְדִאוּרִיָּתָא אֶלָּא דְּרַבָּנֵן קִנְסוּהָ שְׁלֵא יִלְהֵ פֶל אֶדָם וְיִטְמָא טְהוּרָתוֹ שְׁל חֲבִירוֹ לְכַף מִיְתִי רֵאִיָּה מְדַקְאָמֵר דְּמְצִי לְמִימַר לִיה לֹא פֶל הִמְנָה

כו' משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דאין בידו להזיק את חבירו אלא דמזיק הוא
אע"ג דאינו ניכר ועד כאן לא פליגי רבנן אלא משום דס"ל אדם אוסר דבר שאינו שלו
כדאמר' בפ"ק דחולין מיהו כ"ע אית להו דמזיק הוא: דף ס אי אקא טופח להטפוח בעי
הדחה ובעי נגוב פתבו התו' בתנ"ם הנפיר הדחה דכל נגוב צריף שיתן מים תחילה אלא
לפי שהיה ר"ל וכו' ודבריהם דחוקים לכ"נ דהא דקאמר אי אקא טופח להטפוח היינו
בשולי הגת שפן דרוך להיות שם טופח להטפוח אבל דנפני הגת פבר נתיבשו דכל כלי
שיש בו יין או מים פשמערין אותו הדפנות מתיבשין בשעה מועטת כי הטפוח יורדות
למטה ונשאר פעמים בשוליה טופח להטפוח ולכ"ק דבעי הדחה ובעי נגוב הדחה בעי
בשביל דנפני הפלי ונגוב בעי בשביל השולים שיש בהן טופח להטפוח דדפנות לא בעי
נגוב פנין דלית בהו טופח להטפוח וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שכ' בפ"ב מהמ"א
עכו"ם הנמצא בבית הגת אם יש שם לחלוחית יין כדי לבלול הפך עד שתבלול הפך לכך
שניה צריף להדיח כל בית הגת ונגב מדכתב צריף להדיח כל בית הגת ולא פתב צריף
להדיח בית הגת משמע דאתי לפרש טעמא דהדחה דאע"ג דהדחה בכלל נגוב הוא מ"מ
איצטריף להנפיר הדחה בשביל שאר כל בית הגת דלא בעי נגוב פגון בדפנות
כדפירשתי: טעמא דאין מניחו הא מניחו שרי מפנין לקמן בסמוך: פר שבזב טמא
בעכו"ם עושה יין נסוף לא אתי לאשמענין אלא דזריקה בעכו"ם מותר כמו שכתבו רש"י
ז"ל והתו' וכתבו התוס' דכן הלכה שאם זרק אבן או כל דבר ליינ ונאפי' בכוננה מותר
בשתיה אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהמ"א פתב עכו"ם שנטל חבית וזרקה לבור הרי זה
מותר בהנאה וצ"ח לומר דמפרש מתני' דזה היה מעשה והכשירו היינו שהתירו בהנאה
דאי אפי' בשתיה הל"ל והתירו מיהו תימה מדנקט הרמב"ם ז"ל סתמה וזרקה לבור
משמע דלאו בדאזיל מיניה איירי אלא שזרקה ממש וא"כ אמאי לא התיר אלא בזרקה
בחמתו הא אפי' שלא מחמהו נמי מותר בזריקה ממש וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל
מהאי טעמא וצ"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל דלית הלכתא פרב אשי וגם הרי"ף ז"ל השמיט
מילתא דרב אשי משמע דס"ל דלית הלכתא פנותיה ובש"ע סימן קכ"ד פסק בהרמב"ם
ז"ל שפתב או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור מותר בהנאה ואסור בשתיה ובס"ל קכ"ה
העתיק לשון הטור שפתב זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפי' בשתיה וכו' והיינו דעת
ש"י ז"ל והתוס' וא"כ אין דבריו מכוננים דף סא והלה כותב לו התקבלתי ממך מעות
מותר אבל אם ירצה כו' כה היא הגירסא בכל הספרים ותימה דא"כ מאי איצטריף רב
אשי למיזק לעיל מלתא דשמואל מסיפא דמתני' דקאמר טעמא דדין מניחו הא מניחו
שרי והא ברישא בהדיא קתני לה שאם כותב לו התקבלתי דמותר אלא כל שאין
לעכו"ם מלנה על אותו יין אע"ג שיש לו מלנה על בעליו מותר ועוד דלישנא דאבל אם
ירצה לא אתי שפיר דהנה ליה למיתני ואם ירצה או בד"א פשמניחו להוציא אבל אם
ירצה כו' דהא סיפא נמי כשפתב לו התקבלתי איירי אלא שאינו מניחו להוציא אע"ג
שפתב לו פן מדלא קתני ואם לא פתב לו התקבלתי זה היה מעשה כו' לכ"נ דלא גרסי'
פותר אלא הכי גרסי' והלא כותב לו התקבלתי ממך מעות אבל אם ירצה ישאל להוציא
אינו מניחו פלומר אע"ג שפתב לו התקבלתי מ"מ אינו מניחו להוציא עד שיתן לו
מעותיו זה היה מעשה וכו' וה"ג לה בהדיא בתוספתא דעכו"ם פרק שמיני דקתני התם
ישאל שטיהר יינו של עכו"ם ונתנו ברשותו והלה כותב לו התקבלתי ממך מעות אבל

אם ירצה ישראל אין מניחו עד שימתן את מעותיו זה הנה מעשה בבית שאן ואמרו אין זו אלא ערמה וכן משמע מדברי הרמב"ן ז"ל בפ"ג מהמ"א שכתב עפ"ם ששכר ישראל לדרוך לו יינו בטהרה וכו' אם הנה השומר דר בחצר אחרת היין אסור אע"פ שהמפתח והחותם ביד ישראל אפי' כתב העכו"ם לישראל שנתקבלו ממנו המעות למפור לו בהן יין הואיל ואין הישראל יכול להוציא מרשות העכו"ם עד שימתן לו המעות הרי הוא של עכו"ם ואסור משמע דס"ל דלא גרסי' מותר מדפסיק וכתב הואיל ואין הישראל יכול להוציא כו' ולפי גירסא זו לא נחית תנא דמתני' פלל לאשמעי' התירא אלא איסורא דמטהר יינו של עכו"ם ברשות עכו"ם דאפילו אם כתב לו התקבלתי נמי יינו של עכו"ם הוא כיון שבינו יכול להוציא ואסור ולהכי איצטריך ליה לרב אשי למידק לעיל טעמא דאין מניחו הא מניחו שרי.

ולפ"ז רישא דמתני' שפיר איירי אפי' בדלא כתב ביה התקבלתי וגם אפי' אין בידו המפתח וחותרם דהכי משמע פשטא דמתני' מדקתני סתמא וטעמא דשרי משום דהבית פתוח לרה"ר לחודא הוא דמרתת עכו"ם ליגע וכי האי גונא דאמרי' בפ"ק אין מעמידין בין הגיתות שלו דכיון דכ"ע אפכי מירתת וכ"כ רבינו גסים בשם הראב"ד ז"ל וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ג מהמ"א שכתוב סתמא הנה יין זה הטהור של עכו"ם מונח ברה"ר או בבית הפתוח לרה"ר מותר ולא כתב והוא פשהמפתח וחותרם בידו כמ"ש שם לעיל מיניה וסיפא דקתני המטהר יינו של עכו"ם והלה כתב לו התקבלתי כו' נמי מסתמא איירי אפילו כשיש בידו מפתח וחותרם.

מיהו כי דייקנין מינה הא מניחו שרי היינו דוקא כשיש בידו מפתח וחותרם דהא אפילו בינו של ישראל מפתח וחותרם בעינן דקתני ברייתא ולא דחוק הוא דמתניתין לא איירי מידי מהיתרא אלא היא גופא אתי לאשמעינן דכל שאינו מניחו אסור בין שאין בידו מפתח בין שיש בידו מפתח אי נמי יש לחלק כמו שכתב הר"ן וע"ש ובש"ע לא הביא אלא דעת ר"ת ז"ל ונראה דהמיקל בהפסד מרובה לא הפסיד: השוכר את הפועל פ"ק חמישי דף סב מ"ב וקידוש בדמיהו מקודשת פתבו התו' משמע הא בגוף הערלה אסור לקדש רישא דהך מתני' קתני לה בהדיא המקדש בערלה בכלאי הפ"ק וכו' אינה מקודשת וכתבו התוס' שם אע"ג דשלא פ"ק הנהאן שרי י"ל דאיירי דליכא שנה פרוטה אלא פ"ק הנהאן אי נמי כיון דהאשה סבורה שיש לה ליהנות ד"ק הנהאן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי מקח טעות: קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין ובין נס וח"ת תינח כיון נסך דעביד איסורא דרוצה בקיומו אלא בפירות שביעית מאי קעביד דקנסיהו רבנן וי"ל דאיירי דעבדי מלאכת שביעית האסורה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שמיטה פ"גון שביעית יותר מדאי וכ"כ רבינו גסים ז"ל וכתב דהכי איתא בירושלמי וא"ת א"ע אמאי קאמר לקמן פועל דלא נפיש אגריה לא קנסויה כי לא נפיש אגריה מאי הוי מ"מ קא עבד איסורא וי"ל כיון דפועל הוא ולא נפיש אגריה אקילו ביה רבנן משום כ"ד פ"ק דאמרין בפ"ק פ"ל הנשבעין דעקרוה רבנן לשבועה מב"ה ושדיוה אשכיר משום כ"ד חיינו כן משמע מדברי הרמב"ם שם ולפי זה מה שכתבו התוס' בסמוך חמרין דנפיש אגריהו קנסו רבנן משום דמי טפי לסחורה לא הוצרכו לכתוב כן אלא כיון דעביד איסורא קנסו רבנן דלא שייך להקל בהו משום כ"ד חיינו דכיון דנפיש אגריהו לית בהו משום כ"ד חיינו: ונותנין זה לזה מתנה של חנם מלתא באפי נפשיה הוא נאשמעי' דנותן אדם לחבירו

מעשר שני במתנה ולא אמרינו מתנה כמכר דמי: דאגר לארביה לסתם יינן פתבו התוס' תימה מאי ראיה מיימי מארבא לפועל שאני התם דנפיש אגריה ודמי לחמרין לפי מה שפתבו התו' לעיל דטעמא דקנסו לחמרין משום דנפיש אגריהו ורווחי טפי ודמו טפי לסחורה נראה דלאו קושיא היא דלא דמא לחמרין דשאני חמרין דכיון דנפיש אגריהו דמי לסחורה ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה אבל גבי סתם יינן לא שינה לחלק בין נפיש אגריהו לבין לא נפיש אגריהו דאי אמרינו דלא קנסו רבנן היכא דלא נפיש אגריהו משום דאיסור קיל הוא פי נפיש אגריה מאי הוי אפתי הא איסור קיל הוא ובמאי דקא שקיל אגריה טפי לא קא מוסיף איסורא מיהו לפי מה שפירשתי לעיל דטעמא דחמרין משום דכיון דנפיש אגריהו לית בהו משום פדי חיינו ודאי קושיא היא דמה ראיה מיימי מארבא דלמא שאני התם דנפיש אגריה ודמי לחמרין וצ"ל כמ"ש התו' שלא הנה השכר פי אם מעט: דף סג פשקדמה והקריבתו ואידי שיהא חייבת להביא קרבן ואשמעינו דיצתה ידי חובתה בקרבן זה: פגון דקאי בתצרה פתבו התוס' דניחא ליה לאוקמי בטלה סתם אפי' קאי בתצרה עם טלאים אחרים שלו אע"פ שאינו יכול לדחותה לטלה מן השוק ולפי זה צ"ל שאמר לה השבע לי בטלה שבבצרה דאי לא הכי אמאי לא מצי לדחותה לטלה מן השוק ו ה' משמע פן מדקאמר הא דאמר לה השבע לי בטלה סתם משמע דלא קאמר לה אלא השבע לי בטלה ותו לא לכך נראה דניחא ליה לאוקמי בטלה סתם אפי' יש לו טלה אחד עומד בתצרה ואח"כ נתן לה אותו הטלה ואשמפי' דאפ"ה לא הוי אתנו ולא אמרי' דמסתמא להו טלה נתפוננו מעיקרא כיון שפבר הוא עומד בתצרה אלא אמרינו לטלה אחד מן השוק נתפנין כיון דאמר טלה סתם.

שכרו לשכור ביין נסו מהו לעיל מסיק טעמא דשכרו אסור משום קנסא וקמבעיא ליה מי אמרינו כיון דרוצה בקיומו שכרו נמי אסור משום קנסא או דלמא כל למעוטי תיפלה ש"ד וא"ת מאי קאמר לימא מסייע ליה אין עוזרין עם עכו"ם בכלאים וכו' דלמא שאני התם דלא שינה קנסא בפועל אלא ביין נסו ומשום חומרא דייני נסו אבל בשאר איסורים לא פדאמרי' לעיל וי"ל דדי"ק שפיר מדקתני אבל פוקרין עמו דאפי' לכתחילה שרי אלמא דכל למעוטי תיפלה לא שינה קנסא דאי שינה קנסא בכי האי גוונא אם ק בשאר איסורים נמי נהי דקילי ולא קנסינו ליה בדיעבד משום פדי חיינו מ"מ לכתחילה אמאי שרי לכתחילה ליכא משום פדי חיינו ומצי למיגר נפשיה בדוכתא אחריתי בהיתר: דף סד כיון דדעתו לאיגיורי ודאי בטלה דכיון דדעתיה לאיגיורי שוב אינם חוששין בה וע"י פן הוא בטלה ומותרת בהנאה פדתנו בפרק ר' ישמעאל עכו"ם שהניחה עובדיה בשעת שלום מותרת דכיון דיצאו לדעת ולא נטלוה עמהם ביטלוה וא"ת אמאי אמר להו זילו זבינו מעיקרא והדר תו איתגיורו והא יכולין היו למוכרן אחר שנתגיורו הכותית כיון שפבר ביטלוה וי"ל דמ"מ משום מראית עין אסור כיון שהיה שלימה וכה"ג איתא בירושלמי דפירקין ומה שפתבו התו' דאלו אמר להו לבטלה בשבירה יכולין היו למוכרה בגרות שבורה שאני דליכא מראית עין ורש"י ז"ל פתב בטלו להו מקודם ועכו"ם מבטל עכו"ם כו' משמע קצת דס"ל דנדאי בטלה דקאמר היינו שבטלוה בידיים שקטעו ראש אונה או ראש אצבעה וצ"ל דס"ל דבכה"ג נמי איכא משום מראית עין דלאו פולי עלמא ידעי דקטע ראש אונה: וכי רוצה בקיומו כה"ג מי אסור הא פשיטא רוצה בקיומו אסור פדאמרינו בכמה דוכתי מ"מ כה"ג הנה ליה כמציל מידם מי אסור והתנו גר פותי ועכו"ם

שִׁירָשׁוּ וְכוּ' אֲלֵמָא דְלֵא חֲיִישִׁינָן לְרוּצָה בְּקִיּוּמֵי אֵלָא הֵיכָא דְרוּצָה לְהַרְוִיחַ אַבְל לְהַצִּיל אֶת שְׁלוֹ שְׂרֵי דְוּמְיָא דְלִפְנֵי אִידִיקוֹן דְנִפְרָעִין מְהֵן מְלוֹה עַל פֶּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּמַצִּיל מִיָּדָם כְּדֵאִתָּא בְּרִישׁ פ"ק וּמְסִיק רַב פֶּפֶא דְלַעוֹלָם רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אָסוּר אִפִּי בְּמַצִּיל מִיָּדָם וִירְוִשַׁת הַגֵּר שְׂאֵנִי דְאֶקִּילוּ בֵּיהּ רַבְּנָן וְהִשְׁתָּא אִינְצִטְרִיף לְאִתּוּנֵי רְאִיָּה לְשִׁנּוּנֵי דְרַב פֶּפֶא מְבַרְיִתָא דְקַתְנֵי בַד"א שִׁירָשׁוּ כו' דְאֵלוּ מִמַּתְנִיתִין דְגַר כּוֹתֵי וְעַפּו"ם שִׁירָשׁוּ דִּיכּוּל לֹמֵר טוֹל עַפּו"ם אִיפָא לְמִימַר דְטַעֲמָא מְשׁוּם דְהִנּוּה לִיהּ מַצִּיל מִיָּדָם וּא"כ יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה נוֹשֶׁה מְנָה בְּעַפּו"ם וְאָמַר לוֹ הִמְתֵּן לִי עַד שְׂאֲמַכּוֹר עַפּו"ם אִיפָא לְמִימַר נְמִי דְשְׂרֵי דְכִינּוֹן דְבָא לְהַצִּיל מִיָּדוֹ לְכַף מִיִּתֵי בְּרִיִּיתָא דְקַתְנֵי אַבְל גִּשְׁתַּתְּפוּ אָסוּר אַע"ג דְבָא נְמִי לְהַצִּיל מִיָּדוֹ אֲלֵמָא דְרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ אָסוּר אִפִּי בְּמַצִּיל מִיָּדָם וִירְוִשַׁת הַגֵּר שְׂאֵנִי כְּדַרְב פֶּפֶא וְהָא דְלֵא חֲשָׁשׁוּ נְמִי בְּשׁוֹתְפוֹת שְׂמָא יַחְזוֹר לְקַלְקוּלוֹ י"ל דְשׁוֹתְפוֹת שְׂאֵנִי דְמִנְפְּשִׁיָּה קַעְבִּיד דְאִי בְּעִי מְצִי לְמִימַר לְעַפּו"ם קוֹדֵם שְׁנַתְגִּייר תָּא וְנַחְלֹק אוֹ יְזַהַרְנָה שְׁלֵא יִקְנֶה עַפּו"ם אַבְל יִרְוִשַׁה לְאוּ בִּידוֹ הוּא וְמָה שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' דְאֵלוּ מְרִישָׁא לִיכָא לְמַשְׁמַע דְהָא דְבָדִין הוּא מְטַעַם בְּרִירָה בְּפָרְק קַמָּא דְקִידוּשִׁין כְּתָבוּ אֲדַרְבָּא דְאִין לֹמֵר טַעֲמָא מְשׁוּם בְּרִירָה דַּא"כ אִפִּילוּ בָּאוּ לְרִשׁוֹתוֹ נְמִי יְהָא מוֹתֵר מְהֵאֵי טַעֲמָא: בְּעַבּוּדַת כּוֹכְבִים הַמַּתְחַלְקַת לְפִי שְׁבָרִיָּה וְצ"ל דְאִינוּ נוֹטֵל כְּנִגְדָה מְעוֹת לְפִי שְׁוֹנִיָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא שְׁלֵמָה דַּא"כ אִפְתִּי רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ הוּא אֲלֵא נוֹטֵל כְּנִגְדָה מְעוֹת לְפִי שְׁוֹנִיָּה אֵלוּ הִיָּתָה שְׁבוּרָה וְשְׂמָא הִיָּינוּ הָא דְנִקְטַשׁ ש"ס בְּעַפּו"ם הַמַּתְחַלְקַת לְפִי שְׁבָרִיָּה כְּלו' בְּעַפּו"ם שֶׁל כֶּסֶף אִיִּירִי וְחוֹלְקִין כְּנִגְדָה לְפִי שְׁבָרִיָּה: אִיזְהוּ גַר תּוֹשֵׁב וְכוּ' בְּלִהְיֹתוֹ דוֹקָא הוּא דְפְּלִיגִי וְסִיפָא דְקַתְנֵי מִיַּחְדָּין אֲצֵלוּ יִין וְאִין מִפְּקִידִין אֲצֵלוּ יִין מִלְתָּא בְּאִפִּיָּה נְפִישִׁיָּה אֲשַׁמְעִי דְגַר חוֹשֵׁב רַק שְׂאִינוּ עוֹבֵד עַפּו"ם מִיַּחְדָּין אֲצֵלוּ יִין כו' וְנִפְּלֵי לֹא קִבֵּל עָלָיו בְּפִנֵי שְׁלִשָׁה חֲבֵרִים דְוּמְיָא דְהָא דְרַב יְהוּדָה דְבִסְמוּף דְאָגַר לִיהּ קוֹרְבָנָא לְאַבִּידְרָנָא בְּיוֹם אִידוֹ מְשׁוּם דְלֵא הִנּוּה פְּלַח לְעַפּו"ם אַע"ג דְלֵא קִבֵּל עָלָיו בְּפִנֵי שְׁלִשָׁה חֲבֵרִים וּבְהָא לֹא פְּלִיגִי דְלִיכָא לְמִימַר דְבְּהָא נְמִי לְמַר כְּדֵאִית לִיהּ וּלְמַר כְּדֵאִית לִיהּ דַּא"כ תִּיקְשִׁי לְאַחֲרִים דְאִיִּירִי שְׂקִבֵּל עָלָיו כֹּל הַמְצוֹת שְׁבַתוֹרָה חוּץ מֵאִיסוּר גְּבֻלוֹת אֲמַאי אִין מִפְּקִידִין אֲצֵלוּ יִין וְאֲמַאי בְּעִי לְמִימַר דְמִבְטֵל עַפּו"ם בְּעַפּו"ם וּלְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אֲמַאי אִינוּ מְבַטֵּל רִשׁוֹת וְהָא בִּישְׂרָאֵל גָּמוּר הוּא כִּינּוֹן שְׂקִבֵּל עָלָיו בָּאֵר כֹּל הַמְצוֹת: לְמַאי הִלְכְתָּא לֹאוּ דְמִבְטֵל עַפּו"ם עַפּו"ם לֹא לִיתֵן רִשׁוֹת וְכוּ' לְכַאוּרָה תִּימָה דְמַאי קָא מוֹתִיב וּמַאי קָא מְשַׁנֵּי וְהָא אִיפָא לְאוּקְמִי לְשַׁאֵר מִקְלֵי טוֹבָא כְּגוֹן לְקִידוּשִׁין כְּאִין קִידוּשִׁין כְּלוּם וְלִשְׁחִיטָה דְשְׁחִיטָתוֹ גְּבֻלָה כְּשְׁחִיטַת עַפּו"ם וְלַעֲדוֹת שְׂאִין בְּעַדוֹתוֹ כְּלוּם וְעוֹד מִקְלֵי טוֹבָא וי"ל דְכָל הַנֶּה מִקְלֵי לֹא אִינְצִטְרִיף תְּנָא לְאֲשַׁמְעִי דְכִינּוֹן דְאִיִּירִי בְּגַר תּוֹשֵׁב שְׂאִינוּ מְקַיִּים שׁוּם מְצוּהָ בְּעוֹלָם אֲלֵא שְׂאִינוּ עוֹבֵד עַפּו"ם כְּדִפְּנֵי פְּשִׁטָא דְבִשְׁחִיטָתוֹ גְּבֻלָה וְאִין בְּקִידוּשִׁין וּבְעַדוֹתוֹ כְּלוּם וְכִינּוֹן שְׁלֵא קִבֵּל עָלָיו שׁוּם מְצוּהָ וְדַאי הָרִי הוּא כְּעַפּו"ם לְכ"ק מַאי לֹאוּ דְמִבְטֵל עַפּו"ם בְּעַפּו"ם וְהָא מִלְתָּא אִינְצִטְרִיף לְאֲשַׁמְעִי דְלֵא תִימָא כִּינּוֹן דְמִימָא לֹן דְלֵא מְצִי לְבַטֵּל עַפּו"ם אֲלֵא עַפּו"ם כְּעוֹבֵד כו"ם וְלֹא יִשְׂרָאֵל חֲסִי גַר וְתוֹשֵׁב נְמִי כִּינּוֹן דְאִינוּ עוֹבֵד כו"ם לֹא מְצִי מְבַטֵּל לֵה קמ"ל דְהָרִי הוּא כְּעַפּו"ם וּמְצִי מְבַטֵּל לֵה כִּינּוֹן דַּב' מִיָּנִיָּה מְבַטֵּל וּמְשַׁנֵּי רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לִיתֵן רִשׁוֹת וּלְבַטֵּל רִשׁוֹת וְכְדִתְנִיָּא כו' דְהָא מִלְתָּא נְמִי אִינְצִטְרִיף לְאֲשַׁמְעִי דְלֵא תִירָא כִּינּוֹן דְבִיטוּל סוּל רִשׁוֹת לֹאוּ בִּישְׂרָאֵל גָּמוּר תִּלְיָא מִלְתָּא שְׁהָרִי אִפִּי יִשְׂרָאֵל עַפּו"ם מְחַלֵּל שְׁבַתוֹת בְּצִינְעָה מְבַטֵּל רִשׁוֹת כִּינּוֹן דֵּאִית בֵּיהּ מִיָּהָ צַד יְהוּדִית מַה שְׂאִינוּ מְחַלֵּל שְׁבַתוֹת בְּפִרְהָסִיָּא ה"נ הֵכִי גַר תּוֹשֵׁב כִּינּוֹן דֵּאִית

בְּיָה צַד יְהוּדִית שְׁאִינוּ עוֹבְדֵי כו"ם ה"א דְּמָצִי לְבַטֵּל רְשׁוֹת קמ"ל דְּהָרִי הוּא פְּעוּכּו"ם וְלֹא מָצִי לְבַטֵּל דְּדוֹקָא מִי שְׁמַחְזִיק בְּשִׁבְתָּ מְבַטֵּל רְשׁוֹת בְּשִׁבְתָּ וַיִּשְׁרָאֵל עֲכוּ"ם מְחַזִּיק מִיָּהָא שִׁבְתָּ בְּפִרְהָסְיָא אֲבָל הָאִי גֵר תִּשְׁבֵּי דְלֹא מְחַזִּיק שִׁבְתָּ כָּלֵל לֹא.

וְכֹן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּשִׁחִיטַת חֲוָלִין דְּאִי הָתָם ר' אֲבָהוּ שְׁדַר לְאַתּוּנֵי חֲמָרָא מְבִי כוּתְאֵי וְכו' וּמְסִיק לֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שְׁעֵשְׂאוּם עֲכוּ"ם גְּמוּרִים לְשִׁחִיטָה וְלִינֵין נֶסֶף וְקָא בְּעֵי מֵאֵי עֲכוּ"ם גְּמוּרִים פִּי גְּמוּרִים לְמָה לִי הִיָּה לִיָּה לְמִימַר עַד שְׁעֵשְׂאוּם עֲכוּ"ם וְתוּ לֹא וְקָאמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק וְהָתָם נָמִי פְּדָאמַר הִכָּא לְבַטֵּל רְשׁוֹת וְלִיתֵן רְשׁוֹת וְכַדְתְּנֵיא וַיִּשְׁרָאֵל עֲכוּ"ם מִשְׁאָר שִׁבְתוֹת בְּשׁוּק וְכו'.

וּצ"ל נָמִי פְּדָפֵי דְלֶהֱכִי נֶקֶט עֲכוּ"ם גְּמוּרִים דְּלֹא תִימָא פִּינּוּן דְּבִיטוּל רְשׁוֹת לֹאוּ בְּיִשְׂרָאֵל גְּמוּר חֲלִיָּא מִיְלִתָּא אֲלֵא בְּצַד יְהוּדִית רַק שְׁמִשְׁמַר שִׁבְתוֹת בְּשׁוּק כּוּתֵי נָמִי פִּינּוּן דְּאִית בְּיָה צַד יְהוּדִית מָצִי לְבַטֵּל רְשׁוֹת קמ"ל דְּעֵשְׂאוּם עֲכוּ"ם גְּמוּרִים דְּלֹא מָצוּ לְבַטֵּל רְבוֹת פְּאֵלוּ לִית בְּהוּ שׁוּם צַד יְהוּדִית: דָּף סה אִיבְעֵי לִיָּה לְמִימַר מֵהָא קָרָא דְּדִידוּן עֲדִיפָא טְפִי מְדִידָה דְּאֵלוּ לְדִידָה הוּוּ קִיָּמִי זִנּוּת שְׁפִלוּת לְשִׁרְתוֹ וְלְדִידוּן יַעֲמָדוּ בְּנוֹת שְׁלִטוֹנִים לְשִׁרְתָּנוּ אִי נָמִי דִידָה יֵשׁ לוֹ עֲרָף שְׁהָרִי נִרְאָה לְעֵינֵים וְאֵלוּ דִידוּן אִין לוֹ עֲנָף וְהַשְּׂגָה דְּכִתִּיב עֵין לֹא רָאָתָה: מֵאֲנוּנָא לְאֲנוּנָא צ"ל דְּנֶקֶט הִכִּי מִשׁוּם דְּאִי הִנָּה שְׁכִיחַ לְמִיְטָרַח וְלְמִיְזַבֵּין בְּכֹל שְׁעָה שׁוֹכֵר מָצִי לְעַכְבַּ עַל חֲחָמַר שְׁלֵא יִנִּיחַ עֲלֵיו מְזוֹנוֹת כָּלֵל.

וּא"ת א"כ מְעִיקָרָא דְּקָאמַר הִכִּי דְּמִי אִי דְּשְׁכִיחַ לְמִיְזַבֵּין חֲמָר נָמִי לְיַעֲכַב מְדָלָא קָאמַר נָמִי אִי דְּשְׁכִיחַ לְמִיְזַבֵּין מֵאֲנוּנָא לְאֲנוּנָא מִשְׁמַע דְּשְׁכִיחַ לְמִיְזַבֵּין בְּכֹל שְׁעָה קָאמַר וּא"כ תִּיקְשִׁי שׁוֹכֵר נָמִי לְיַעֲכַב עַל חֲחָמַר שְׁלֵא יִנִּיחַ עֲלֵיו מְזוֹנוֹת כָּלֵל וּי"ל דְּאֵלִימָא סְפִי לְאִקְשׁוּנֵי מֵאִי שְׁנָא דְּהָאִי מְעַכְבַּ וְהָאִי לֹא מְעַכְבַּ וְלכ"ק חֲמָר נָמִי לְעַכְבַּ פִּי הִכִּי דְּשׁוֹכֵר מְעַכְבַּ עֲלֵיהָ אֲבָל בְּמְזוֹנוֹת שְׁלֵא אֹתוֹ יוֹם דְּתַרְנוּנֵיהוּ שׁוּיָן בּוֹ לֹא אֵלִימָא לְאִקְשׁוּנֵי וְלֹא חֲשׁ לְהֵאָרִיף וְלְמִימַר וְתוּ מְזוֹנוֹת דְּהָוָא יוֹמָא נָמִי לְיַעֲכַבֵּי מִיָּהוּ רַב פְּפָא דְּנֶקֶט מֵאֲנוּנָא לְאֲנוּנָא קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא קָאמַר מִשׁוּם דְּאִיָּהוּ אֲתִי לְפָרוּשֵׁי בְּרִיָּתָא וְלֹא מְשַׁכַּח לָהּ אֲלֵא בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא וְהָרַמְבַּ"ם ז"ל בִּפ"ד מֵהִלְכוֹת שְׁכִירוֹת פְּתַב סְתָמָא וְכֹן יֵשׁ לְבַעַל חֲחָמַר לְהַנִּיחַ עֲלֵיהָ שְׁעוּרִים וּפְתַב וּמְזוֹנוֹת שְׁלֵא אֹתוֹ הַיּוֹם יִתַּר עַל זֶה הַשׁוֹכֵר מְעַכְבַּ מְפִנֵי שְׁאֲפָשֵׁר לוֹ לְקַנּוֹת בְּכֹל מְלוֹן וּמְלוֹן וְלֹא פְּתַב שְׁאֵם אֲפָשֵׁר לוֹ לְקַנּוֹת בְּכֹל שְׁעָה שְׁאִין מִנִּיחַ עֲלֵיהָ כְּלוּם וּבִש"ע הַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ כְּתָם וּצ"ל כְּפִירְשִׁתִּי: נֶפֶל עַל גְּבִי תְּאֲנִים אוֹ עַל גְּבִי תְּמָרִים אִם יֵשׁ בְּהֵן בְּנוֹתָן טַעַם אָסוּר ה"ג בְּסִפְרִים שְׁלָנוּ וְקָשָׁה דֵּא"כ אִיכָּא לְמִדָּק מְדַקְתְּנִי סִיפָא גְּבִי תְּאֲנִים וְתְּמָרִים אִם יֵשׁ בְּה"ט אָסוּר וּבְרִישָׁא גְּבִי עֲנָבִים קְתַנֵּי כְּתַמָּא הִיּוּ מְבֻקְעוֹת אָסוּרוֹת וְלֹא קְתַנֵּי נָמִי אִם יֵשׁ בְּנ"ט אָסוּרוֹת מִשְׁמַע דְּבַעֲנָבִים אֲפִילוּ בְּמִשְׁהוּ דְּלִיכָא נוֹתָן טַעַם אָסוּרוֹת מִשׁוּם דְּהוּהוּ לִיָּה מִיָּן בְּמִינוּ דְּבְמִשְׁהוּ א"כ אֲמַאי מוֹקִי לָהּ בְּגִמְרָא דְּאָסוּרוֹת בְּנוֹתָן טַעַם קָאמַר וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹק וּלְפָרֵשׁ מִשׁוּם דְּבַעֲנֵי לְחֵלֶק בֵּין תְּאֲנִים לְגְּרוּגְרוֹת וּלְמִתְנֵי אִם נִטל"פ הוּא מוֹתֵר וּמַעֲשָׂה וְכו' פְּדַמְפְּרֵשׁ בְּש"ס לְכֹף קְתַנֵּי אִם יֵשׁ בְּהֵן בְּנוֹתָן טַעַם אָסוּר כְּלוּמַר אִם יֵשׁ בְּהֵן טַעַם לְשַׁבַּח דְּהִיָּנוּ שְׁנַפְּלָא עַל גְּבִי תְּאֲנִים לְחִים דְּאִזְ הִיָּין נוֹתָן בְּהֵן טַעַם יָפָה לְכֹף אָסוּר אֲבָל אִם נִטל"פ הוּא דְּהִיָּנוּ שְׁנַפְּלָא עַל גְּבִי תְּאֲנִים יְבִשִׁים מוֹתֵר וּמַעֲשָׂה וְכו' וְעוֹד דְּלִסְפְּרִים דְּלֹא גְּרָסִי לִיָּה נִיחָא הָא דְּקָאמַר בְּש"ס וְהָא מְדַקְתְּנִי סִיפָא זֶה הַכָּלֵל וְכו' מְפָלֵל דְּבְנוֹתָן טַעַם עֲסָקִינוּ מִשׁוּם דְּאִזְ לֹא קְתַנֵּי מְתַנִּיתִין אֲלֵא דִין עֲנָבִים וְדִין גְּרוּגְרוֹת

חד אסור משום דנטל"פ הוא וחד שרי משום דנטלפ"ג הוא ועלִייהו קאי זה הפלל כל שהנאתו בנותן טעם פלומר לאו דוקא שפפל על ענבים אלא כל שפפל עליו ויש הנאה בטעמו כו' אלא דבנותן טעם איירי אבל לספרים דגרסי ליה משמע דזה הפלל אתאנים וגרוגרות קאי ואיפא למימר דלעולם ענבים במשהו אסורות לכה נראה דלא גרסינו ליה גם בירושלמי לא גרסינו ליה וכן הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל פוליהו לא גרסי ליה ולא חילקו בין תאנים לגרוגרות: הדר שרא למיטחינהו ולמתינהו וכו' ובעובדא דפסחים גבי ההיא ארפא דטבעה בחישתא קאמר הדר אמר רבא לזבנהו קבא קבא לישראל פ"א אפי' לישראל פי היכי דכליא קמיה פיסחא והא דלא אמר להו נמי התם למיטחינהו ולמתינהו כו' משום דלמזבן קבא קבא גיחא טפי דלא איצטריך למיטרח בטחינה ואפינהו והכא לא בפי למימר דליזבנינהו קבא קבא דדוקא התם גבי חמץ שרי בכה"ג דאי נמי יחזור עפ"ם ומכרם לישראל אפתי אמרינו דאותו ישראל יאכלנו קודם פסח אבל הכא אפי' לא יקנה עפ"ם אלא דבר מועט מ"מ חיישינו שפא יחזור וימפור אותו לישראל ואסור לאוכלו משמע מפאן דבדבר מועט נמי חיישינו שפא יחזור עפ"ם וימכרו לישראל ובטור י"ד סי' קל"ד כתב הב"י בשם רבינו ירוחם על הא דמוכרו פולו לעפ"ם חוץ מדמי יין נסו שבו ולא חיישינו שפא יחזור וימכרו לישראל פי ישראל לא יקנה יין מעפ"ם וכן נראה מהירושלמי והתו' פתבו דמשום תומר עפ"ם חיישינו שפא יחזור וימכרו לישראל לצורך פועליו ולפיכה לא ימכרו ביחד לעפ"ם עכ"ל וכן כתב בש"ע כס דין שפפל למים ואין בהן כדי לבטל היין מוכר הכל לעפ"ם חוץ מדמי יין נסו שבו מיהו לא ימכור לעפ"ם הרבה ביחד שפא יחזור וימכור המים לישראל וקשה פינו דחיישינו שפא יחזור וימכור לישראל פי מוכר לו ישראל מעט מעט מאי הוי הא אפתי איפא למיחש להכי פדפי' ושפא יש לחלק בין חטי' למי' ודחוק: דף כו תבלין של שנים ושלשה שמות והן מין אחד פירש"י ז"ל כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך פבר הקשו התוספות עליו ודחו דבריו.

ועוד קשה לפירש"י ז"ל דמ"ש פלפל לבן ופלפל שחור דקרי להו שני שמות ספי מחמירא דחטי' וחמירא דשערי דקרי להו שם א' דקאמר לעיל בסמוך ורבא אמר במשהו פתר שפא אזלינו והאי חמירא מיקרי והאי חמירי מיקרי וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב ג' שמות ממין אחד פיצד כגון כרפס של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גינה וכבר השיג עליו הראב"ד שם כמ"ש וצריך לדחוק וומר דחמירא דחטי' וחמירא דשערי תרנייהו חמירא סתמא קרו להו אינשי אבל פלפל לבן ופלפל שחור לא קרי להו אינשי פלפל סתמא אלא בשם לויי דידהו וכן כרפס של נהרות וכרפס של אפר לא קרו להו אינשי אלא בשם לויי דידהו מיהו במסכת ערלה בפירוש המשנה כתב הרמב"ם ז"ל איפכא שכתב שם או שיהיו ג' מינים אלא שיש להם שם א' פמיני הכרפס שרן מינים הרבה משונים ולהם שם אחד ר"ל שכל מיני הכרפס נקראין כרפס עכ"ל: והן מין אחד או מין שלש פירש"י ז"ל הן מין שלשה ושלשה שמות י להן וקשה דא"כ השתא שלשה שמות והן שלשה מינין אוסרין ומצטרפין שלשה שמות והן מין אחד מיבעיא דבכה"ג לא שייך למימר דלא זו אף זו קתני פינו דכחד בבא קתני להו ולהכי בריש פירק מפנין דקתני מפנין אפי' ארבע וחמש גופית פריה ש"ס השתא חמש מפנין ד' מיבעיא.

ועוד קשה דמידי הוא טעמא ד דחזקתה דמוקי לה במיני מתיקה משום דקשיא ליה סיפא אמאי מצטרפין פיון דתלת מילי ניהו ובשמא נמי לא שווי א"כ מאי איצטרף אביי לפרש ולמימר אי אמר בשלמא בטר טעמא אזלינן פוליה חד טעמא הוא אלא אי אמרת וכו' פיון דחזקתה גופיה דניק אוקימתא דיליה מהאי טעמא לא הל"ל אלא אלמא בטר טעמא אזלינן ולא בטר שמה ע"כ נראה דה"ק תבלין שנים ושלשה שמות והו מין אחד או מין שלש פי' ושם אחד ובפרק ר"ע מייתי לה ש"ס וגרסי' לה התם בהדיא הכי ובמס' ערלה דלא גרסינן לה הכי פי' שם הרמב"ן ו"ל באו מין שלש ויש להם שם אחד קאמר ובפי"ו מהלכות מאכלות אסורות משמע נמי דמפרש לה הכי והא דקתני סיפא ר"ש אומר בין שלשה שמות והו מין אחד בין שלשה מיניו והו שם אחד אינו מצטרפין ולא קתני ר"ש אומר אינו מצטרפין ותו לא משום דה"א דר"ש לא פליג אלא אסיפא דשלשה מיניו והו שם אחד משום דלא מסתבר למימר שהשם גורם שיצטרפו אבל ארישא לא פליג קמ"ל דפליג אחרונייהו ודחזקתה דמוקי לה סיפא במיני מתיקה כרבא ס"ל דלא אזלינן בטר שמה דלא מסתבר ליה שהשם גורם שיצטרפו כמ"ש התו' בפרק ר"ע וכי דייק רבא וקאמר א"ב בטר טעמא כו' אלא אי אמרת כו' מרישא דניק דא"ב בטר טעמא אזלינן ניהא דכולה חד טעמא ניהו דהא במין אחד ממש איירי א"א בטר שמה אזלינן האי שמה לחוד וכו' וכיון דמרישא דניק לכף איצטרף לפרש דיוקא אבל מסיפא גופא ליפא למידק אי לא מדחזקתה וניהא ליה טפי למידק מגופא דברייתא דרבא מצי למימר מנא ליה דחזקתה וטעמא דסיפא דמצטרפין פיון משום דאית להו חד שמה לכף דייק מרישא דליפא לאוקמא אלא משום דבטר טעמא אזלינן ולא מייתי אביי הא דחזקתה אלא כי היכי דלא תיקשי עליה מסיפא דמצטרפין אף על גב דתלת מיני ניהו: הואיל וראויין למתק בהו את הקדירה הא דלא קתני הואיל וממתקין את הקדירה דהא איירי שפבר נפלו לתוך הקדירה עיין בתוס' ס"פ פלל גדול: חמירא דחיטי וחמירא דשערי וכו' פתב רבינו נסים ו"ל הקשה הרמב"ן ו"ל מדתנו בפרק שני דערלה למה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמץ להחמיר מין במינו וכו' כיצד שאור של חטים שנפול לתוך עיסה של חטים ויש בו כדי לחמץ וכו' אלמא שאור ועיסה מין במינו הוא אע"ג דלא הנה ליה חד שמה ולא חד טעמא וקשיא בין לאביי בין לרבא ותירץ דשאני עיסה הואיל וראוייה להמתין והוי חמץ מש"ה הנה ליה מין במינו מהשתא עכ"ל משמע בהדיא דשאור בעיסה מין במינו הוא ודלא כמו שפכת ב"י בטור י"ד סימן צ"ח וז"ל מצאתי פתוב דכבד ותרגול שני מינים הם וכו' וקי"ל כרבא דבטר שמה אזלינן חמרא חדתא וענבי שני מיני הם ושאור ועיסה שני מינים הם וכו' דהא ממתני' דערלה משמע דשאור ועיסה מין במינו הוא: דף סז והא דידי נמי פפת חמה וכו' לישנא דדידי לא אתי שפיר וגם מיותר הוא לכף נראה פספריים דגרסי והא לדידי נמי כו' אבל לרבא לא הוי הכי אלא בפת חמה ורחבית מגופה ובפת צוננת ורחבית פתוחה ולהכי לדידיה נדאי תנאי היא מיהו בפת חמה ורחבית פתוחה רבא נמי מודה דריחא מלתא היא דליפא מאן דפליג בהכי כמ"ש התוס' ובתשובת מהר"ם ו"ל סימן כ"ה פתב והיינו דקאמר אביי לדידי פפת חמה ורחבית פתוחה דמי אבל לרבא לא הוי הכא אלא פפת צוננת ורחבית סתומה דשריא לכ"פ ואי אפשר לומר כן דא"כ אמאי קאמר לרבא נדאי תנאי היא דכיון דלדידיה הו דהכא פפת צוננת ורחביות סתומה דמיא אתיא ככ"ע דהא ר"מ נמי מודה דבכה"ג שרי וגם אין סברא לומר דליהוי סברותיהו

דאביי ורבא רחוקה פולי האי: לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין הרמב"ם ו"ל
כפ"ט מהלכות מאכלות אסורות כתב דנטל"פ לא שרי וא"כ יהיה האיסור פוגם להיתר
מתחילה ועד סוף אבל אם פגם בתחילה וסופו להשביח או השביח בתחילה אע"פ שמוותר
לפגום הרי זה אסור וכ"כ הרשב"א ו"ל והטור וטעמם כתב בכ"מ משום דאיתבמכל שכן
ומה פגם לבסוף אסור מפני שהשביח מתחילה אע"פ שאותו שבח על מנת לפגום הוא
פגם תחילה כ"ש דאסור דהא פגם זה אינו פגם פנין שהוא על מנת להשביח וא"ת כשנפל
לתוך גריסין רותחין אמאי שרי והא סופו להשביח פשיטנו וי"ל דפגם מתחילה ועד
סוף דנקט הרמב"ם ו"ל היינו משעת נפילה פד שעת אפי ה וה"ק ל"ש אלא שנפל לתוך
גריסין רותחין פ"י ואלו פשהו רותחין דה"ל פוגם מתחילה וע"ס אבל נפל לתוך גריסין
צוננין אפי' הרתיחו ואלו פשהו רותחין אסור פנין דהשביח מתחילה והא דנקט לישנא
דנעשה אע"ג דנדאי השביח מתחילה י"ל דכיון דהרתיחו ונעשו פגום ואלו בפגימתו
גילה דעתו דלא הוה ניחא ליה בנפילה דמעיקרא וכמאן דלא אשבח כלל דמו קמ"ל
דנעשה כאיסור שהשביח ולבסוף פוגם ואסור והתו' כתבו לפי שעיקר השבח לא הוי עד
לאחר שירתיחו ויצטננו וקשה דאם כן תיפוק ליה דהוי איסור שפגם ובסוף השביח דכל
שכן הוא דאסור: ואידך פירב הונא כו' דאמר לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא
אע"ג דאפי' למ"ד נטל"פ מותר היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה קדירה של איסור
שאינה בת יומא אסור לבשל בה היתר כמ"ש הרשב"א ו"ל בתשובה סי' תצ"ח וראיה
מפנפא דר' אמי דאימלח בה בישורא ויתברא ואמאי חברה לשהייה פד צפרא ולקמן נמי
יש ספרים דגרסי בהדיא והלקתא נותן טעם לפגם מותר והני מילי בדיעבד אבל לכתחילה
אסור מפל מקום ל מצי לשנויי הכא דטעמא דאזהרה רחמנא למיגעלינהו משום דלכתחילה
אסור להשתמש בהו דמדאורייתא נותן טעם לפגם ונדאי שרי אפי' לכתחילה דלית קרא
לשעבר אלא דרבנן גזרו שלא ישתמש בו לכתחילה משום קדירה דבת יומא וה"ה
דבשהייה בעלמא הוה סגי להו לכלי מדין רק שלא יהיו בני יומן אלא שהפתוב אתי
למישרינהו אפילו כמות שהו בני יומן ע"י הגעלה: דף סח איתביה רב חנא לעולא יין
שנפל לתוך עדשים וכו' משמע דהיינו סיפא דברייתא דמייתי רב עמרם בסמוך ותימה
דלא ידע רישא דברייתא דקתני נפל של תרומה תחילה דברי הכל אסור אלמא בפגום
מעיקרא פליגי כדדייק בסמוך: תא שמע סיפא יין שנפל וכו' פתבו התוס' מהו דנפל של
תרומה תחילה הנה יכול לפשוט כו' דמהו דנפל של תרומה תחילה משמע בדהשביח
ולבסוף פגם דברי הכל אסור א"כ ע"כ בפגם מעיקרא הוא דפליגי ונראה דלאו קושיא
היא דא"כ בסמוך דמפרש ש"ס דבבא דסיפא איצטריף לאשמעי' דבפוגם מעיקרא
מחלוקת תיקשי נמי סיפא למה לי והא ממציעתא שמעי' לה דקתני נפל של תרומה
תחילה דברי הכל אסור וכיון דבהשביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור א"כ ע"כ בפגם
מעיקרא פליגי אלא ודאי האי תנא לא סמך עצמו אברייתא דלעיל דקתני דאחד נטל"פ
ואחד נטל"ש אסור דברי ר"מ ר"ש אומר וכו' דלא ידע מינה מידי ולהכי איצטריף האי
תנא למתני סיפא דיון שנפל לתוך עדשים כו' לאשמעי' דפגם מעיקרא מחלוקת דלא
תימא ר' מאיר נמי אית ליה דנטל"פ מותר ולא פליגי בהכי כלל וטעמא דנפל של חולין
תחילה דאסור משום דרבי זירא הוא וא"כ רב עמרם נמי איצטריף לאתויי סיפא דהכי
קאמר פנין דאיתא להא דר' יוחנן דפליגי בפגם מעיקרא א"א דלא משפחת לה ברייתא

דקתני לה בהדיא דפליגי בהכי ולהכי נפק דק ואשכח ברייתא דקתני לה בהדיא דפליגי בפוגם מעיקרא והיינו בסיפא דנין שנפל לתוף עדשים וכו' ואי לאו דמיייתי סיפא ממציעתא ליפא למישמע דאיפא למימר דלא פליגי בנטל"פ דאפי' לר"מ נמי שרי ונהי דאנו מצינו למידק שפיר מברייתא דהא דקתני בברייתא דלעיל אחד נטל"פ ואחד נותן טעם לשבח אסור וכו' בפוגם מעיקרא איירי מ"מ לא אשכחון תנא דקתני לה בהדיא דפליגי בפוגם מעיקרא אי לאו סיפא דהא ברייתא דקתני לה בהדיא: ולרבי שמעון ליצטרף היתר ואיסור בהדי הדדי וליתסר כתבו התוס' וא"ת אמאי לא תלי פלוגתייהו בזה וזה גורם וי"ל דכשיש בכל אחד כדי להחמיץ אין שייך זה וזה גורם כו' ולא ידענא דכי איתא נמי בכל אחד כדי להחמיץ מאי הוי אפתי לא הוה אפשר שתחמץ בשעה ראשונה אלא ע"י שניהם וא"כ מאי פריה דליצטרף וליתסר פינון דהשביח תחילה בשעה ראשונה הא שבח דמעיקרא זה וזה גורם הוא ונראה פינון דכנלה הוה ברייתא לא איירי מידי מזה וזה גורם אלא מנטל"פ כדקתני נפל של תרומה תחילה דברי הפל אסור פינון דהשביח תחילה ופגם לבסוף וכי נפל של חולין תחילה וכן בינו שנפל לעדשים פליגי דר"ש מתיר פינון דפגם מעיקרא א"כ רישא נמי דקתני ר"ש מתיר ע"כ טעמיה נמי משום דנטל"פ הוא ולכך פריה והא לא שייך להתירו מהאי טעמא דהא לאו נטל"פ הוא הלא בסוף וכינון דהשביחו מעיקרא ליצטרף וליתסר דהא מודי ר"ש בהשביח מעיקרא דאסיר: דף סט דלמא כתבלין של תרומה בקדירה דמי דוקא נקט תבלין של תרומה דהאיסור מחמת עצמן וה"ה נמי תבלין של ערלה וכלאי הפגם אבל תבלין הנאסרין מחמת דם וחלב שנבלע בהן בטלי בששים דאין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסרו וכתבו התוס' דלא בטיל טעמיהו לא בששים ולא במאה כו' אבל אין לומר דלא בטיל כלל דהא בהדי נותן טעם חשבינן ליה.

וכן משמע מדנקט ש"ס דלא בטיל טעמיהו ולא נקט סתמא דלא בטיל משמע דנדא בסלי היכא דידעין דלא יהבי טעמא פגון ביורה גד לה אלא דפעמיהו לא בסל אע"ג דאיפא ששים ואע"ג דבשאר איסורים נמי קיימא לן דכ"ז דיהבי טעמא בתבשיל לא בטילי אע"ג דאיפא בהיתר ששים נגד האיסור כמ"ש רש"י ז"ל בפרק גיד הנשה וכן בהרשב"א והר"ן ז"ל ה"מ היכא דידוע לן ודאי דיהבא טעמא פגון שטעמו את התבשיל והרגישו טעם איסור אבל מסתמא לא חיישי' כי איפא ששים נגד האיסור דמסתמא לא יהבו טעמא בטפי מששים לאפוקי בתבלין וכן מלח של עכו"ם פינון דלטעמא עבידי לא מהניא בהו ששים דנדאי יהבי טעמא בטפי מס' ולא בטלו אא"כ ידוע לן שנתבטל טעמן פגון ביורה גדולה או ע"י טעימת קפילא: מאי שניא רישא ומאי שניא סיפא כתבו התוס' דהא ברייתא נמי ב ביות מירי מיהו בפתוחות שקל ליגע בהן ולכך לא מצי לשנויי בלא הודיעו שהפליג דמ"מ ליתסר וכו' ונ"ל דבבא להם דרף עקלתון לא מהניא אלא לגבי מגע חברו דכיון שאין הטהרות בידיהם לא מצי ליגע בהן בקלות כל כף ולהכי פינון דאפשר לבא להם דרף עקלתון מירתי אבל לגבי פועליו שהטהרה בידיהם ומצו ליגע בהן בהרף עין לא מהניא לגבי דידהו דרף עקלתון ולכך איצטרף לאוקמי במטהר חמריו ופועליו דליכא למיחש אלא למגע חברו.

ונראה ליישב פירש"י ז"ל דהני טהרות לאו בתביות נינהו ומה שהקשו התו' דא"כ אמאי פריה מרישא לסיפא ולא פריה ארישא גופא מינה וביה י"ל דהמקשה נמי ידע דאיפא

לאוקמי במטהר חמרי ופועליו אלא דא"כ קשיא סיפא אמאי טהרותיו טמאות לכה קאמר מ"ש רישא מ"ש סיפא ונראה דמקשה דר' יצחק הנה ידע שפיר דבריינתא בבא להם דרף עקלתון איירי ולכה פי משני ליה משום מגע חבירו לא הנה פריה ליה אי הכי רישא נמי אלא דבתר הכי בימי רבא אקשו ליה אי הכי רישא נמי דאינהו לא הוו ידעי הא דדרף עקלתון ומשני להו רבא בבא להם דרף עקלתון: היכי דמי בחזקת המשפמר פדתנא הרי שהיו חמרי וסו'.

פתיבו התנסבות ומיתוקמא בבא להם דרף עקלתון והכי נמי הכא פגון שייבא לו דרף עקלתון ומדברי רב אלפס ז"ל לא משמע פן שפכת היכי דמי בחזקת המשפמר פדתנא היו חמרי ופועליו כו'.

הביא בריינתא פצורתה ולא מיייתי אוקימתיה דרבא פלל וגם הרמב"ם ז"ל בפיי"ב מהלכות מאכלות אסורות פתב עובד פוכבים ומזלות שהיה מעביר עם ישראל פדי זין וכו' ולא פתב דבעינן שיוכל לבא שם בדרף עקלתון משמע מדבריהם דדוקא גפי טהרות בעינן דרף עקלתון דכיון דלאו סתומות ניהו בקל יכול ליגע בהן לכה בעי דרף עקלתון אכל הכא גפי זין שהחביות סתומות וליכא למיחש אלא שפא טרח ופתח וסתם לכה אפי' ליכא דרף עקלתון מירתת למיעבד פולי האי ותימה דא"כ מאי בעי היכי דמי חזקת המשפמר הא מדקתני סיפא ואם הודיעו כו'.

מפלל דרישא בלא הודיעו איירי והיינו חזקת משפמר דהשתא ליכא למימר כמ"ש התוספות. ועוד דמאי ראייה מיייתי מבריינתא הא מתני' נמי קתני כה"ג.

ונראה לפירוש משום דאם היה בחזקת המשפמר דקתני מתני' יש לפירוש דהיינו שלא הפליג ולא הלך משם פלל אבל הלך משם אסור אי' לא הודיעו שהוא מפליג וסיפא דקתני אם הודיעו שהוא מפליג פדי שישתום כו' אתי לאשמעי' דכשהודיעו שהוא מפליג לא בעינן שיעפב זמן ארוך אלא אפי' לא עיפב רק פדי שישתום ויסתום ויגוב אסור מיהו בלא הודיעו נמי אסור פל שהוא מעפב בשיעור מיל ויותר ולא שרי אא"כ לא הפליג או לא עיפב אלא פורתא לכה בעי היכי דמי חזקת המשפמר ופשיט מבריינתא דלא בעינן שישב שם עמו אלא אפי' הפליג ממנו יותר ממיל פל שלא הודיעו שהוא מפליג מותר וכן משמע מפירוש"י ז"ל במתני' שפכת אם היה בחזקת המשפמר מפרש בגמרא שאע"פ שהפליג ישראל מן העכו"ם מיל אם לא הודיעו שהוא מפליג מותר דמירתת עכו"ם כו' משמע פדפי' דמיייתי ראייה מבריינתא דחזקת המשפמר הוי אע"פ שהפליג ממנו פיון שלא הודיעו ובש"ע פתב בד"א שיש דרף עקלתון וכו' ולא הביא דעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י ז"ל ונראה דבהפסד מרובה יש להקל פדבריהם וז"ת לדעת הרי"ף והרמב"ם דבלא הודיעו לחוד סגי אע"ג דליכא דרף עקלתון א"כ מתני' אמאי קתני אם היה בחזקת המשפמר הנה ליה למיתני אם לא הודיעו מותר וי"ל דטעמא דמלתא אשמעינן דטעמא דשרי לפי שהוא בחזקת המשפמר אפילו הפליג מהן יותר ממיל הרמב"ם ז"ל בפיי"ב מהמ"א פתב אפי' הפליגו ממנו פדי מיל הרי אלו מותרות וכתב בב"י ובכ"מ דנראה דהרמב"ם ז"ל היה גורס פדי מיל והיא הגירסא הנכונה ע"כ ולא משמע פן דבסוף הלכות מטמא משפב ומושב פתב הרמב"ם ז"ל היו חמרי ופועליו טעונין טהרות ועוברין לפניו אע"פ שהפליגו יותר ממיל הרי אלו טהורות משמע דהנה גריס בבריינתא יותר ממיל פגירסת

הספרים: רש"ג הוא דלא ידע מאי קאמרי רבנן כתבו התוספות וא"ת ולימא ר' יוחנן דפליגי בשל סיד ובשל טיט ויהא רש"ג פמשמעו דבריהם תמוהים דהא לא מצי למימר דפליגי בשל טיט דא"כ שפר קאמר להו רש"ג לרבנן והלא סתומו ניכר בין למעלה בין למטה ומאי טעמא דרבנן דפליגי אי אמרת בשלמא דבשל סיד דוקא פליגי ניקא כדאמר בסמוך דכיון דלמעלה לא ידע לא מסיק אדעתיה דאפיך וחוזי ליה אי נמי זימנין דחלים אלא אי אמרת בשל טיט נמי פליגי אם פן מאי טעמיהו דרבנן נהי דלמשה לא ידע למעלה מיהא ידע פנין דשחור הוא בתחילתו: וכי מאחר דקיימא לן פנותיה דרש"ג דלא חייש לשתומא והלקתא פנותיה דר"א וכו' פי' רש"י ז"ל ולגופת את חביות פולה דחייש לה רבן שמעון לא קיימא פנותיה דהאי זיו א דטירקא הוא ונאנן קבעינו הלכה כר"א כו' ותימה דהא בהדיא קאמר רבא הלכה פריש"ג הואיל ותנן סתמא פנותיה משמע דקיימא לן פנותיה דבעינו כדי שיפתח ויגוף ותיגוב וכי שקה כל כף היין אסור אלמא חיישינו לזיופא דחותם אחד ודוחק לפרש דהלכה פריש"ג דקאמר היינו לאפוקי מדרבנן דחיישי לשתומא מיהו פריש"ג נמי לא קיימא לן דאין הלשון משמע פן ועוד דא"כ הל"ל אין הלכה פריש"ג.

ועוד דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים כוליהו פסקו פריש"ג דאין היין נאסר עד כדי שיפתח כו' מיהו כי שקה כל כף היין נ סר ונראה פגירסת הספרים דגרסי בפירק אין מעמידין אחד הלוקח ואחד השיקר בית בחצירו של עכו"ם ומצאוהו יין ומפתח וחותם ביז ישאל ר"א מתיר וחקמים אוסרין ולר"א אע"ג דסגי ליה בחותם אחד מ"מ מפתח נמי בעינו ורבנן סברי דדוקא שתי חותמות בעינו והשתא אתי שפיר דרבנן ורש"ג בחותם אחד בלא מפתח פליגי דר"א נמי מודה דאסור וקיימא לן פריש"ג דבכה"ג אין היין נאסר אלא א"כ שקה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב ולא חיישינו לשתומא והא דפריש"ש"ס וכי מאחר דקיימא לן וכו' הכי פי' מאי טעמא לא מותבינן חמרא ביז עכו"ם בחותם אחד ופ"י מפתח דהיינו שישפוך לו חדר בבית עכו"ם וישים שם יינו בחותם אחד ויסגרונו במפתח: דף ע' זונה ישראלית ועכו"ם מסובין חמרא אסור וכו'.

וא"ת נהי דבתרייהו גרידא מפל מקום אמאי אסור ניקא נמי נהי דתקיה לה יצרא דעבירה יצרא דיינו נסד לא תקיה לה וי"ל דכיון דזילא עלליהו ובתרייהו גרידא הן נוגעין בו שלא מדעתה אבל זונה עכו"ם וישראל מסובין היינו מותר לפי שאימתן עליה ואינה נוגעת אפי' שלא מדעתה וכן כתב הרמב"ם זכרוננו לברכה בפ"ב מהמ"א: אמר רבא אם נתפס עליו כגנב שרי ואם לאו אסור וא"ת מאי שנא בהאי עובד' דאמר אם נתפס עליו כגנב וכו' ובעובדא דבתר הכי קאמר אי אית ליה לאשמטוי וכו'.

ונראה דהאי עובדא באושפיזא הנה שיש רשות לכל אדם ליפנס שם נמצא דעכו"ם ברשות עייל וכל שכן לגירסת הרי"ף והרמב"ם זכרוננו לברכה דגרסי בההו עובדא דהנה יתיב ביה.

חמרא דישאל ודעכו"ם דעכו"ם נמי הנה ליה חמרא באושפיזא אם פן ברשות עייל לכוך רק אם נתפס עליו כגנב פירוש על הנגיעה חמרא שרי דאז ודאי לא נגע דליכא למימר דאם פן למאי עייל אם לא לנסוכי דהא ברשות עייל משום יינו או אושפיזא כדפרשתי רשפי ונהה ליה כי הדיא דמניח עכו"ם בחנותו דהתם נמי פנין דברשות עייל כל זמן

שלא הודיעו שמפליג מותר דמירתת למינגע דלמא חזי ליה אכל בעובדא דההוא ביתא דבתר הכי דלא הנה רשות לעפוי"ם ליפנס שם לכך קאמר אי אית ליה לאשתמוטי חמרא אסור דסמכה דעתיה ולא מירתת ואף על גב דנתפס פגנב על הנגיפה לא מהניא פדפירש רש"י זכרונו לברכה דאי לאו לנסוכי על למה ליה דעגיל אכל לית ליה לאשתמוטי דהנה ליה נתפס פגנב על הפניסה לכך חמרא שרי דמירתת ולא נגע.

ופריה מנעל הפונדק דאסור מאי לאו אף על גב דלית ליה לאישתמוטי ולומר לכך נעלתי אפינו הכי אסור ולא אמרינו דמירתת ונראה דלהכי נעל הפונדק ולא קתני נכנס לפונדק משום דפונדק נמי פאושפיזא דמי ויש לו רשות ליפנס שם אכל אין לו רשות לנעלו: מ"ט רוב גנבי ישראל נינהו דוקא בפומבדיתא קאמר דהיו רוב גנבי ישראל דרשעים היו כדאמר בפרק חזקת הבתים תא אחוי לה רמאי דפומבדיתא ואמרי' פומבדיתא לוויה אשני אושפיזא אכל בנהרדעא לא היו רוב גנבי ישראל וכי פריה ש"ס פמאן כר"א אעובדא דשמואל פריה אכל אדרבא לא מצי פריה דכיון דרוב גנבי ישראל הוו התם ל בנן נמי שרי כדאמר בסמוך אי משום דסבר רבא דאזלי בהדי פולמסא ישראל נינהו וכן כתבו התוספות בפרק חזקת הבתים: האי ספק ביאה ספק מגע הוא דעל פרחא ודאי עפוי"ם נינהו דקאמר ולא ידענא אי משום דסבר לה פרבי אליעזר ואי ספק עפוי"ם ספק ישראל אם כן הנה ליה ספק ספקא ספק עפוי"ם ספק ישראל ואם תמצא לומר עפוי"ם ספק נגע ספק לא נגע ובספק ספקא רבנן נמי מודו דשרי לשיטת רש"י זכרונו לברכה אלא צריה לומר דנדאי עפוי"ם נינהו לכך פריה האי ספק ביאה וכו': הבי גרסי' בתוספתא דטהרות פרק שביעי גגו של עם הארץ חבר שוטח שם פלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין עם הארץ יכול לפשוט וליגע גגו של חבר למעלה מגגו של פ"ה אף על פי שעם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע חבר שוטח שם פלים ומניח שם טהרות רשב"ג אומר גגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה חבר שוטח שם פלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין ע"ה יכול לפשוט את ידו וליגע ותימא דא"כ מאי פריה הכא לרב מהא דקתני גגו של חבר בצד גגו של ע"ה כו' אדרבא תיקשי מיניה לר' יוחנן ועוד דמעיקרא ה"ל לאקשוני מהא דגגו של חבר בצד גגו כו' דמיתני התם ברישא ועוד קשה דמשמע דהא דקתני גגו של חבר בצד גגו של ע"ה רבי שמעון בן גמליאל היא וכן משמע מפירש"י ז"ל שכתב בצד גגו שאינו גבוה ממנו וליכא למימר מתמוגג אני פשמושיט ידו שם דלרבנן אפי' איכא למימר מתמוגג אני נמי שרי דהא בגגו של חבר למעלה מגגו של פ"ה נמי אית להו דשרי אע"ג דמ"ל מתמוגג אני וא"כ תימיה מאי משני אמר לה רב אנא דאמרי פרשב"ג והא פרשב"ג נמי לא אתיא דהא טעמא דרשב"ג דאוסר משום דחצי לאשתמוטי הוא ורב אוסר אף על גב דלא מצי לאשתמוסי ולא שנייה למימר דרב פליג אדרשב"ג וס"ל דאין לחלק בין שגג חבר למעלה בין שהוא שונה לו.

עכ"נ דבריייתא דמיתני הכא גגו של חבר בצד גגו של ע"ה לאו היינו ההיא דתוספתא אלא בריייתא בעלמא היא ולא תיקשי להו אהדדי דהכא מייירי דאיכא מסיפס בין הגגות ולכך שרי לשטוח אע"ג דידו של ע"ה מגעת לשם דכיון דאיכא מסיפס ביניהן מירתת להושיט ידו לגגו של חבר ונהיא דתוספתא בדליכא מסיפס ביניהן איירי ולהכי אם יכול ע"ה לפשוט ידו לשם אסור לשטוח שם דלא מירתת.

וכשגגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה ס"ל לת"ק דמותר לחבר לשטון שם אע"ג דע"ה יכול לפשוט ידו לשם דכיון דלאו שוין הן אלא של חבר גבוה משל ע"ה ואין ע"ה יכול להושיט ידו שם להדיא כמסיפס דמי ושרי ורשב"ג פליג עליה דקסבר מסיפס בעלמא לא מהניא דלא מירפתת בהכי.

וקא בעי ש"ס לאוקמי הא דרשב"ג אפי' כר' יוחנן לכ"ק ת"ש רשב"ג אומר וכו' ומשני דשאני התם דאית ליה לאשתמוטי לכה אסור לשטון אע"ג דה"ל כמסיפס ולר"י אידיך ברייתא דמייתי הקא דהיינו גגו של חבר בצד גגו של ע"ה מצינו לאוקמי אפילו כרשב"ג ושאני התם דליכא לאשתמוטי אבל רב סבר דטעמא דרשב"ג דאוסר בגגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה לאו משום אישתמוטי הוא דהך סברא דאימצורי לאו סברא היא אלא טעמא משום דאע"ג דהנה ליה כמסיפס לא מהניא וילדידיה הך ברייתא דגגו של חבר בצד גגו של ע"ה דמייתי רבנן היא ולא רשב"ג דלרשב"ג לא מהניא מסיפס והשתא ניחא הא דקאמר לך רב אנה דאמרי כרשב"ג דלדידיה נמי מסיפס לא מהניא וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל דבפ' י"ב מהלכות משפב ומושב כתב חבר שהיה גגו למענה מגגו של עם הארץ הרי זה שוטח שם פלים ומניח טהרות למעלה והן בחזקתן אף על פי שעם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע וכן בעפ"ם אינו חושש לא משום מןמאה ולא משום יין נסוף היו הגגות זה בצד זה ושטח החבר פלים או הניח טהרות בגגו הרי מקום שיכול עם הארץ לפשוט את ידו וליגע טןמאה משמע דפסיק הלכתא כרבנן דתוספתא ובפרק שלשה עשר מהלכות מאכלות אסורות כתב חצר החלוקה כמסיפס עפ"ם בצד זה וישראל בצד אחר וכן שני גגין שהיה גג ישראל למעלה וגג העכו"ם למטה או שהיו זה בצד זה ויש ביניהן מסיפס אף על פי שיד עפ"ם מגעת לחלק ישראל אינו חושש משום יין נסוף ולא משום טהרות אלא צריך לומר כדפירשתי דמה שכתב בפרק שלשה עשר מאכלות אסורות ביש ביניהן מסיפס איירי כמו שכתב בהדיא וס"ל דהיא דתוספתא בלא מסיפס איירי והיא דהקא כמסיפס איירי כי הכי דלא י ברייתות אהדדי כדפרישתי: דף עא צא והפס עלי מנת השלטון פירש"י ז"ל שישראל שחייב לתת לשלטון יין מותר לומר לעפ"ם הפס עלי וכו' ולפירושו קשה אמאי סידר ש"ס מימרא דרב אהך מתני' שאין ענין זה לזה לכה נראה כמו שכתב הרמב"ם זכרוננו לברכה ומקצת גאונים שפירשו דמנת השלטון היינו פשיש לו יין הרבה ושאר תבואה הוא גזר על אנשי המדינה שיקחו ממנו בעל פרזם ואשמעינו רב דישאל שכתבו עליו ליתול מנת השלטון יין נסוף מותר לומר לעפ"ם צא והפס עלי שיתול הוא אותו היין ויפרע את דמיו לשלטון ולא אמרי' כיון דכתבו עליו ליתול היין קנאו ישראל ונהנה ליה פמוכרו לעפ"ם מכל מקום שיתן הדמים לשלטון בשבילו דכל פמה שלא בא לרשות ישראל לא קנאו דומיא דמתני' דמותר לומר לו תן לנו את דמיה כל פמה דלא נכנס לרשותן אבל כשאמר לו פול תחתי לאוצר אסור דאז העפ"ם עומד במקומו וכשלוחו דמי והראב"ד ז"ל כתב דדברי הרמב"ם ז"ל סתומים וכאשר כתבתי נכונים הם.

והא דנקט הרמב"ם ז"ל אל יאמר אדם לעפ"ם הא לך מאתים זוז והפנס תחתי באוצר אותן מאתים זוז נותן לעפ"ם בשכרו כדי שפנס תחתי דודאי לאו בחנם קעביד כיון דהשלטון נותן להם בעל פרזם: סוף סוף כי מסי לאוירא דמנא קנייה פ רש"י ז"ל קניית עפ"ם בהגבהה וקשה דמאי הגבהה איכא כל פמה שהיין הוא באויר הפלי ועוד דאי

שִׁינָה הַגְּבֵהָ בַּכֹּהֵן א"כ אפ"י בְּכָלִי יִשְׂרָאֵל נְמִי שְׁיִיכָא וּא"כ תִּיקְשִׁי לְדִידְיָה אַמְאֵי קְאָמֵר מְדַמְשָׁפ' עֲכוּ"ם קְנִינָה אפ"י לָא מְשַׁכָּה נְמִי תִיפּוּק לִיה דְּכִי מְטָא לְאֹוִירָא דְמָנָא קְנִינָה בְּהַגְּבֵהָ וּמְאֵי אִירָא דְמְשִׁיכָה בְּעֲכוּ"ם לָא קְנִינָא אפ"י הַגְּבֵהָ דְעַדִּיפָא מְמְשִׁיכָה נְמִי לָא קְנִינָא לְפִי זָה.

וּמְפִירֵשׁ"י ו"ל מְשַׁמַּע דְלָא פְרִיף פִּי מְטָא לְאֹוִירָא דְמָנָא קְנִינָה אֵלָא לְמְאֵי דְמוֹקִי לֵה דְדָמִי לֵה נְמַצָּא דְעֲכוּ"ם שְׁהָרִי פְתַב מְדַמְטִי לְאֹוִירָא דְמָנָא דְעֲכוּ"ם קְנִינָה מְשַׁמַּע דְמָנָא דִישְׂרָאֵל לָא שְׁיִינָה לְמִימֵר הֵכִי וּנ"ל מְשׁוּם דְקִינָמָא לֵן כְּלִי שָׁל אָדָם קוֹנוֹת לֹו בְּכָל מְקוּם שְׁיִישׁ לֹו רְשׁוֹת לְהַנִּיחוֹ לְאֹפּוֹקִי בַר"ה וּבְרְשׁוֹת מוֹכֵר כְּדֹאִיתָא בַּפ' הַסְפִּינָה וְהִינּוּ מִיָּד כְּשֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ דְבַר לְאֹוִיר כְּלִי וְאֵם אִין הַפְּלִי מוֹנַח עַל גַּבִּי הַקְּרָקַע אֵלָא הַלּוֹקַח תּוֹפְסוֹ בִּידּוֹ אפ"י בַר"ה וּבְרְשׁוֹת מוֹכֵר נְמִי קְנִי לּוֹקַח מִיָּד כְּשֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ דְבַר לְאֹוִיר כְּלִי דַע"כ לָא קְמִיבְעִינָא לִיה בְּהַסְפִּינָה כְּלִי שָׁל לּוֹקַח בְּרְשׁוֹת מוֹכֵר אִי קְנִינָא אִי לָא אֵלָא כְּשֶׁמוֹנַח עַל גַּבִּי קְרָקַע דְמִסְפָּקָא לֵן אֵם הַפְּלִי בְּטַל לְגַבִּי הַרְשׁוֹת אוֹ הַרְשׁוֹת בְּטַל לְגַבִּי הַפְּלִי כַּמ"ש רְשָׁב"ם ו"ל לַכ"פ סוּף סוּף פִּי מְטִי לְאֹוִירָא דְמָנָא קְנִינָה דְכִינּוּ דְכָלִי דִידְיָה הוּא וְקִינָמָא לֵן כְּלִי שָׁל אָדָם קוֹנָה לֹו מִיָּד כְּשֶׁהִגִּיעַ דְבַר וּמְשַׁנִּי דְמַנַּח אַאֲרַעָא וְכִינּוּ דְרְשׁוֹת מוֹכֵר הוּא בְּטַל כְּלִי לְגַבִּי רְשׁוֹת וְלָא קְנִי.

וְהָא דְפְרִיף וְתִיקְנִי לִיה כְּלִי כְּלוּמֵר וְאִפְתִּי תִיקְנִי לִיה כְּלִי אֵלָא שְׁמַעַת מִינָה כְּלִי שָׁל לּוֹקַח וְכו' וּמַעֲיָקֵר' דְלָא נִקְטַב בְּהַדְיָא וְתִיקְנִי לִיה כְּלִי מְשׁוּם דְאִיצְטְרִיף לְמִימֵר דְכִי מְטִי לְאֹוִירָא דְמָנָא קְנִינָא קוֹדָם שְׁנַעֲשֶׂה יִין נְסוּף.

וְכֹן מְשַׁמַּע בְּהַדְיָא בְּתוֹרַת הַבֵּית הָאֲרוֹן שְׁכַתָּב וְאִפְל' מְדַד יִשְׂרָאֵל וְכו' עַד מוֹתְרִין וְהוּא דְקָאִי פְלִי בְּחֲצָרוֹ שָׁל עֲכוּ"ם דְמִפִּי מְטִי לְאֹוִירָא דְמָנָא קְנִינָה דְאֹוִיר כְּלִי קוֹנָה לֹו וְא"נ קָאִי בְּחֲצָרוֹ שָׁל יִשְׂרָאֵל אִי קָאִי בְּיָדִים דְעֲכוּ"ם נְמִי שְׁרִי וְאִפְל' לְכַתְחִילָה מְשׁוּם דְמִפִּי מְטִי נְמִי בְּאֹוִיר כְּלִי הַמּוֹנַח בִּידּוֹ קְנִינָה יִין נְסוּף לָא הוּי עַד דְמְטִי לְקְרָקַעִיתוֹ עַכ"ל מְשַׁמַּע דְקְנִינָא מְשׁוּם דְאֹוִיר כְּלִי שָׁל אָדָם קוֹנָה לֹו כְּשֶׁהוּא בִּידּוֹ אוֹ בְּחֲצָרוֹ.

וְיִישׁ לְדַחוּק וְלוּמֵר דְבַהַגְּבֵהָ שְׁכַתָּב רִש"י ו"ל הִינּוּ נְמִי בְּמָה שְׁמַגְבִּיהַ הַפְּלִי וְאוֹחְזוֹ בִּידּוֹ דְבַהַכִּי קְנִינָה לִיה אֹוִירָא: דְקָמָא קָמָא אִינְסִיף לִיה לְכֹאֹוִרָה תִימָה דְמְאֵי קְשִׁינָא לִיה דְקָאָמֵר הֵכִי וְנִרְאָה דְאִיצְטְרִיף לְמִימֵר הֵכִי פִי הֵכִי דְלָא תִיקְשִׁי תִינַח מִיָּדָה קְמִייתָא דְשְׁפִיף לִיה דְאִינְסִיף מְאוֹתָן טִיפִין דְאִפְנוּמִיָּה אֵלָא שְׁאָר כָּל הַמִּיָּדוֹת דְשְׁפִיף לִיה בְּגוֹ הַהִיא מְנָא מְאֵי אִיכָא לְמִימֵר אַמְאֵי הוּי דְמִי יִין נְסוּף וְהָא עַכְבָּת יִין דְהִנָּה אִפְנוּמִיָּה אֲזִלָּה לִיה דְנִפְלָה לְגוֹ מְנָא בְּהַדִּי מִיָּדָה רִאשׁוֹנָה וְשְׁאָר כָּל הַמִּיָּדוֹת דְשְׁפִיף לִיה בְּחַר הֵכִי קְנִי לִיה עֲכוּ"ם פִּי מְטִי לְאֹוִירָא וְלָא נַעֲשׂוּ יִין נְסוּף עַד דְמְטוּ לְתַתָּא וְנִתְעַרְבוּ בְּהַדִּי מְדָה קְמִייתָא וּמְמַלְתָּא דְרַב מְשַׁמַּע דְכּוֹלָה חֲמָרָא דְמִי יִין נְסוּף הוּי לְכַף קְאָמֵר דְקָמָא קָמָא אִינְסִיף לִיה דְכִי שְׁפִיף לִיה מְדָה קְמִיית' וְאִינְסִיף אֲשַׁתְּיִירוֹ מִינָה נְמִי כְּמָה טִיפּוֹת בְּאִפְנוּמִיָּה נְמַצָּא דְכִי שְׁפִיף מְדָה שְׁנִינָה אִינְסִיף לִיה מְאוֹתָן טִיפּוֹת שְׁנַשְׁתְּיִירוֹ מְמַדָּה קְמִייתָא וְכו' כּוֹלָן: וְכַמָּאן דְלָא כְּרִשְׁב"ג תִימָה מְאֵי פְרִיף דְלָמָא רַב לְכַתְחִילָה קְאָמֵר לְמַשְׁקַל דְמִי בְרִישָׁא מְקַמִּי דְנִתְסַר בְּהַהוּא עַפְכָּה וַע"כ לָא קְאָמֵר רְשָׁב"ג דְמוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ חוּץ לְדְמִי יִין נְסוּף אֵלָא כְּשֶׁנִּתְעַרַב לֹו יִין בְּיִין בְּדִיעְבַד אֲבָל לְעַרְב לְכַתְחִילָה לִיכָא מָא דְשְׁרִי כַּמ"ש בְּהַדְיָא הַרְשָׁב"א ו"ל כְּתוֹרַת הַבֵּית וְכו"כ הַטּוֹר בְּסִימָן קַל"ב יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹכֵר יִינִי לְעֲכוּ"ם צְרִיף לִיזְהַר שְׁלֵא יֵאָסֵר

בעודו ברשותו כיצד יעשה יקח ממנו המעות קודם שימסר לו היין וכו' ואם לא עשה כן ומוזד לכליו של עכו"ם שיש בפיו עכבות יין אסור כו' ומיהו בדיעבד מותר דקיימא לו יין שנתערב בסתם יינם מוכרו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסר שבו והיינו פרבי שמעון בן גמליאל אלמא דלערב לכתחילה אשור לכולי עלמא וכו' קשה על מה שפיתבו התוספות תימא ליבטל ההוא פרתא בששים וקא קיימא לו דאן מבטלין איסור לכתחילה ויש לומר דמילתא דרב משמע דאי לא שקלי זוזי ברישא אפי' בדיעבד אסור מדלא קאמר כי פניליתו חמרא לעכו"ם שקלא זוזי מנייהו וכו' כי היכי דתינהי הלואה לגבייהו וכי קא הוי יין נסר ברשותיהוקא הוי ותו לא מדקאמר דכי לא עבדיתו הכי כו' כי שקליתו דמי יין נסר קא שקליתו משמע דאפי' בדיעבד קאמר דנהו דמי יין נסר ואסיר ועוד מדקאמר להו פתמא הכי משמת דאפי' בדיעבד נמי קאמר: הכי גרסי' אמר אבני רישא משום דאיפא מקח טעות וכו' הוא בפ"ב דבכורות ומפרש התם טעמא דאבני דדוקא ברישא הוי מקח טעות פנין דלא ידע דהא לא יתיב ליה זוזי אכל סיפא לאו מקח טעות היא דנין דיהיב זוזי כי קוז משיף איבעי ליה לעיוני ונהדר ממשוף ומדלא עיין אחולי אח ל ונהו עשיתו משיכה גמורה: ת"ש דאמר רב חייא בר אבא אר"י עכו"ם וכו' ואם תאמר בלא מלתא דר"י תיקשי מהא דקיימא לו דעכו"ם נהרג על הגזל כדאיתא בסנהדרין שהוא אחד משבע מצות עכו"ם ואי אמרת משיכה בעכו"ם אינו הונה אמאי נהרג ויש לומר כמו שפיתבו התוספות דכשגזל שנה פרוטה פנין דממונא הוא איפא למימר דמה שנה ג עלו לאו משום דנתרבה ממילא הוא אלא משום דסובר מוא דיש אל הלכף אף על גב ד"א קנייה נהרג עליו אבל מפחות משנה פרוטה פריף שפיר דכיון דלא חיסר לישראל מידי דא לאו ממונא הוא לא משיכה לאחרינא הרי מרונא דעכו"ם נמי לא נתרבה ואם כן אמאי נהרג ומשני משום דצעריה לישראל דטעמא דנהרג על הגזל משום דאמריה לחודיה הוא הלכף אפילו גזל פחות משום פרוטה מיישראל דלאו ממונא הוא לגבוהה דישראל מפל מקים צעריה איפא אית ליה לכף נהרג עליו ובריש פרק הדר פיתבו התוספות דהא דמשני משום דצעריה לישראל פלותו שהוט חשוב ביד עכו"ם וכו': הדרן עלך פרק השוכר את הפועל וסליקא לה מסכת עכו"ם דף ב הפל שוחטין וכל הפל לכתחילה הוא ואם תאמר אמאי נקט וכל הפל לכתחילה הוא ולא קאמר והפל לכתחילה הוא וליפא למימר דרב אחא הנה ידע דאיפא נמי הפל לכתחילה הוא ולא פריף אלא פנין דלא פולן לכתחילה ניהו א"כ ממאי דהפל דהכא לכתחילה הוא דתיקשי לה דלמא דיעבד הוא דא"כ מאי קא מהדר ליה רב אשי בסמוך וכל הפל לאו לכתחילה הוא וכו' הא רב אחא נמי הנה ידע דאיפא הפל לכתחילה הוא ולא הנה פריף אלא ממאי דהפל דהכא לכתחילה הוא ועוד דמאי קאמר רב אשי וכל הפל לאו לכתחילה וכי הוא לא ידע דאיפא לאקשוני דאע"ג דאיפא נמי הפל לכתחילה לה הוא אפתי ממאי דהפל דהכא לכתחילה הוא דתיקשי לה.

לכף נראה דרב אחא מעיקרא הנה בעי לאקשוני לרב אשי קושיא אלימתא ולמימר דהפל שוחטין ע"כ לכתחילה הוא דנהו סבר דדוחק הוא לחלק בין הפל להפל דאי משפחת לה דהפל לכתחילה הוא אפי' חד זימנא צ"ל דכולהו לכתחילה ניהו וכן איפכא ולכף נקט וכל הפל לכתחילה הוא דכיון דאמרה הפל שוחטין לכתחילה צ"ל דאית לה דכולהו

לכתחילה ניהו פיון דאין סברא לחלק ביניהו וקא אדרבא פולהו דיעבד ניהו דכיון דאשפחן הכל מעריכין דיעבד הוא נמי כו' ע"כ דיעבד ניהו וילהי קאמר וכל הכל ולא קאמר והכל לכתחילה הוא דאיתי לאורוויי ליה סברתו הא דנראה לו דחוק לחלק בין הכל להכל וא"כ הכל שוחטין על פרחו לאו לכתחילה הוא דהוי קושיא אלימתא ספי ממאי דמסיק ורב אשי לפי דבריו אהדרי ליה וקאמר וכל הכל לאו לכתחילה הוא פלומר פיון דאשפחן נמי הכל דלכתחילה הוא על פרחו צריף לחלק בין הכל להכל ואיפא למימר דהכל שוחטין נמי לכתחילה הוא וילהי קא הדר ביה רב אחא וקאמר ליה אין איפא הכל דלכתחילה וכו' וליפא פירכא אלימתא דליפא הכרח לומר דהכל שוחטין דיעבד הוא אבל מ"מ אפתי איפא למיפריה ממאי דלכתחילה הוא דתיקשי לה.

והשתא ניחא מה שפירש"י ז"ל וכל הכל לאו לכתחילה וכי אין לה הכל שהוא לכתחילה לאפוקי רב אחא דאמר וכל הכל לכתחילה הוא דבעו למימר דכל הכל דיעבד ניהו: שפא יקלקלו את שחיטתן פתבו התו' ויש מפרשים דגרסי' לקמן רבה אבל רבא לא וכו' ולדידהו פירושו של רש"י ז"ל ניחא מיהו על רש"י ז"ל קשה שכתב לקמן באוקימתא שתא דאבבי שפא ישהו לקמן מפרש אתאי נקט לשון עתיד והיינו לאשמעינו שאין מוסרין להן חולין לכתחילה ואפי' אחרים רואין אותן כמו שכתב בהדיא באוקימתא דרבה בר עולא א"כ ס"ל דאבבי דייק בין יקלקלו לקלקלו ואבבי לא חייש בהא דלא קתני ואם שחטו ואית ליה דוכולן ששחטו אחרש שוטה וקטן לחודא קאי וא"כ למה ליה למיתני יקלקלו הא מסיפא שמעינו לה מדקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין כו' דמשמע דיעבד דוקא ויש לפרש דרש"י ז"ל אית ליה דאי לאו דיוקא דיקלקלו מסיפא לא שמעינו לה דאיפא למימר דהוא הדין לכתחילה נמי מוסרין להן באחרים רואין ואידי דתנא רישא דיעבד דחרש שוטה וקטן אפילו דיעבד נמי לא תני סיפא נמי דיעבד והתו' לא ניחא להו למימר הכי דא"כ ליתני ואם אחרים רואין אותן שחיטתן פשרה דמשמע דיעבד מדקתני נמי וכולן ששחטו משמע דיעבד דוקא: דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי פירש"י ז"ל דהנה ליה למיתני שחיטת הכל פשרה וטפי נראה דה"ל למיתני הכל שחיטתן פשרה או הכל ששחטו שחיטתן פשרה דשחיטה לאו מידי מעליותא היא ולא אורחא למיפתח מסכתא במידי דלאו מעליא דלהכי פתח מסכת פסחים אור ל"ד ולא פתח ותני בהדיא ליל י"ד עוד פירש"י ז"ל א"כ ליהני הכל שוחטין לחודיה פדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למיתני הכל שוחטין ואיצטריף לפרושי ושחיטתן פשרה למימר כו' וקשה דלמה גבי מעריכין ונודרין שאני דלא איצטריף לפרושי פיון דקרא פתיב וכי תחדל לגדור וגו' דמשמע הא אם תדיר יהיה ביה חטא אבל הכא איפא למימר דהכל שוחטין לכתחילה קאמר לכו' איצטריף לפרושי ושחיטתו פשרה.

וכיון דאיפא למימר דנשחיטתו פשרה פירושא קא מפרש לה להכל שוחטין דרישא א"כ איפא למימר דשחיטת הכל פשרה נמי לא ניחא ליה למיתני משום דניחא ליה למיתני לשון התנאים כמו הכל סומכין כדפירש"י ז"ל לעיל ולא קתני תרתי דיעבד אלא פירושי קא מפרש לה להכל שוחטין לכ"נ דלישנא דנשחיטתו פשרה פשיטא דלאו פירושא הוא דני"ו דנשחיטתו משמע דמלתא באפי נפשיה הוא וכן משמע קצת מדפריף תרתי דיעבד למה לי משמע דפשיטא ליה דתרתי מילי ניהו מדלא קאמר דאי דיעבד פירושא למה לי מ"ש מהכל מעריכין דלא מפרש וכיון דנשחיטתו פשרה על פרחו לאו פירושא הוא

פְּרִיָּה שְׁפִיר דָּאי דִיעֵבֵד תְּרַתִּי דִיעֵבֵד לָמָּה לִי נִתְּנִי הַפֵּל שׁוֹחֲטִין לַחֲוּדִיָּה דְּהָא לִיכָּא לְמִימַר דְּחִינֵישׁ הַתְּנָא דְלָא תִימָא הַפֵּל שׁוֹחֲטִין לַכְּתַחֲזִילָה קְאָמַר דַּא"כ הַשְׁתָּא נְמִי דְתַנִּי וְשַׁחֲטִיטְתָּן פְּשָׂרָה אִכְפִּי אִיכָּא לְמִימַר דְּהַפֵּל שׁוֹחֲטִין לַכְּתַחֲזִילָה קְאָמַר פִּינּוּ דְוַשְׁחִיטְתָּן פְּשָׂרָה ע"כ לָאו פְּרִירָשָׁא הוּא אֶלְא וְדָאי לָא חִינֵישׁ הַתְּנָא מִיָּדִי וַא"כ תְּרַתִּי דִיעֵבֵד לָמָּה לִי אֶלְא ע"כ הַפֵּל שׁוֹחֲטִין לַכְּתַחֲזִילָה קְאָמַר: הַאי טְמָא וְאַמְאִי בְּמֵאִי קִצְתָּ תִימָא דְלָא פְּרִירָה הִכִּי לְפָרְק פֵּל הַפְּסוּלִים דְקִתְּנִי בְּהִדְיָא שְׁהִשְׁחִיטָה פְּשָׂרָה בְּטְמָאִים דְּהִכָּא לָאו בְּהִדְיָא קִתְּנִי לָהּ אֶלְא אוּקִימְתָּא בְּעֵלְמָא הִיא וְאִיכָּא נְמִי לְאוּקִמִי מִתְּנִיתִין פְּשָׂאָר אַמּוּרָאִי וְכָל שְׁפָן דְמַסִּיק לְקַמָּן דְּוַדָּאי הָתָּם עֵיקָר פִּינּוּ דְבִקְדָּשִׁים קָאִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָּם לָא מְצִי פְּרִירָה דְאִיכָּא לְמִימַר לְעוֹלָם דְאִיטְמִי בְּמַת וְהָא דְשַׁחֲטִיטְתָּן פְּשָׂרָה בְּדִיעֵבֵד מְשׁוּם דְמַפְרַכְסַת הָרִי הִיא כְּחִזְיָה מִיְהוּ לַכְּתַחֲזִילָה לָא דְחִינֵישִׁינּוּ שְׁפָא יַגַּע אַחַר פִּירְכּוּס אַבְּל הִכָּא פְּרִירָה שְׁפִיר דְכִינּוּ דְמוּקִי לָהּ בְּסַפִּין אַרְבּוּכָה דְוָקָא וְלָא מוּקִי לָהּ אִפִּי' בְּסַפִּין קִצְרָה וּבְחֻלִין שְׁנַעְשׂוּ עַל טְהַרְתָּ הַקִּדָּשׁ שׁוֹחֲטִין לַכְּתַחֲזִילָה מְשׁוּם דְמַפְרַכְסַת הָרִי הִיא כְּחִזְיָה וּבְמִן קִדְּשִׁין לַכְּתַחֲזִילָה לָא שְׁמָא יַגַּע אַחַר פִּירְכּוּס וּבְדִיעֵבֵד פְּשָׂרָה פִּינּוּ דְמַפְרַכְסַת הָרִי הִיא כְּחִזְיָה אֶלְא וְדָאי צ"ל דְמַפְרַכְסַת מְטָמָא טְוּמָאָת אוּכְלִין אִי נְמִי צְרִירָה לוֹמַר דְאַף עַל גַּב דְמַפְרַכְסַת הָרִי הִיא כְּחִזְיָה מְכָל מְקוּם הִיכָּא דְנָגַע לְהִדְיָא שְׁחִיטְתוֹ פְּסוּלָה בְּמִן קִדְּשִׁין אֶפִּילוּ דִיעֵבֵד לְכָּהּ פְּרִירָה דְאִיטְמִי בְּמֵאִי: דָּף ג' הַמְנִיחַ דִיעֵבֵד קִתְּנִי פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא דְחֻמְתָּהּ כְּזִית בְּשָׂר מְשׁוּם דְכָל זְמַן שְׁיָכוּל לְתַקְּוּ יֵשׁ לוֹ לְתַקְּוּ אַבְּל אִי לִיתָּא לְפּוּתִי קַמָּן שְׂרִי וְכֵן פְּתָבוּ בְּסַמּוּךְ בְּאוּקִימְתָּא דְרַבָּא וְלָא מְשַׁמַּע כֵּן מִדְּקִאָמְרִי הִכִּי קִתְּנִי מְשַׁמַּע דְחֻמְתָּהּ כְּזִית בְּשָׂר נְמִי מִתְּנִי' קִתְּנִי לָהּ וּמִתְּנִי' לָא מִיתּוּקְמָא אֶלְא בְּחֻמְתָּהּ כְּזִית בְּשָׂר וְעוֹד דְכּוּלְהוּ אַמּוּרָאִי דְמַפְרָשִׁי לָהּ לְמִתְּנִי' פּוּלְהוּ פְּרָשִׁי לָהּ דְוַשְׁחִיטְתָּן פְּשָׂרָה דְקִתְּנִי הִינּוּ דְוָקָא ע"י תִּיקוּן לְרַבָּה בַר עֲוִלָּא צ"ל בְּרִי לִי שְׁלָא נִגְעַתִּי לְאַבְיִי וְרַבָּא צְרִירָה לְחֻמְתָּהּ כְּזִית בְּשָׂר לְרַב אֲשִׁי צְרִירָה לְבִדּוּק סַפִּינוּ אַחֲרֵינוּ לְרַבִּינָא צְרִיכִין לְבִדּוּקוֹ אִם יוֹדַע הַלְכוֹת שְׁחִיטָה או צ"ל בְּרִי לִי כו' וְקִשָּׁה מְנָא לְהוּ לְמִימַר הִכִּי דְלָמָּא מִתְּנִי' ס"ל דְבִיעֵבֵד שְׁחִיטְתָּן פְּשָׂרָה בְּלִי שׁוּם תִּיקוּן וְנָהִי דְלְרַבָּה בַר עֲוִלָּא וְלְרַבִּינָא לָא מִיתּוּקְמָא וְכוּלָּן שְׁשַׁחְטוּ אַא"כ צ"ל דְאַפִּילוּ בְּדִיעֵבֵד אִין שְׁחִיטְתָּן פְּשָׂרָה אֶלְא ע"י תִּיקוּן מ"מ לְרַב אֲשִׁי מְנָא לָהּ לְמִימַר הִכִּי דְהָא וְדָאי ס"ל דְכִי לָא בְּדַק סַפִּינוּ אַחֲרֵינוּ פְּסוּל אִפִּי בְּדִיעֵבֵד כְּדִמְשַׁמַּע בְּסַמּוּךְ וּכ"כ הַטּוֹר.

וְעוֹד קִשָּׁה לְרַבָּה בַר עֲוִלָּא וְלְרַבִּינָא מְנָא לְהוּ דְחוּץ מְחַרְשׁ שׁוּטָה וְקִטְוִן דְקִתְּנִי דְאַפִּי' דִיעֵבֵד נְמִי לָא קְאָמַר דְלָמָּא לַכְּתַחֲזִילָה קְאָמַר וְאַרִישָׁא קָאִי דְקִתְּנִי הַפֵּל שׁוֹחֲטִין לַכְּתַחֲזִילָה חוּץ מְחַרְשׁ שׁוּטָה וְקִטְוִן דְלַכְּתַחֲזִילָה לָא וְרָשִׁי"ו לְכַתְּבָה דְהָא אֲדִיעֵבֵד קִינִינּוּ וְלָאו דִיוּקָא מְעַלְיָא הוּא דְשְׁפִיר אִיכָּא לְמִימַר דְלָא קָאִי אַמְאִי דְסַלִּיק אֶלְא אַמְאִי דְפִתַח וְהָא דְקִתְּנִי וְכוּלָּן שְׁשַׁחְטוּ וְאַחֲרִים רֹאִין אוֹתָן דְמְשַׁמַּע דִיעֵבֵד דְוָקָא הָא אִיכָּא לְמִימַר לְדִידְהוּ דַה"ה לַכְּתַחֲזִילָה נְמִי שְׂרִי בְּחַרְשׁ שׁוּטָה וְקִטְוִן פְּשָׂאָחֲרִים רֹאִין אוֹתוֹ וְדִיעֵבֵד נִקְטַ מְשׁוּם שְׁמָא בְּמִן קִדְּשִׁין לְרַבָּה או מְשׁוּם אִין מְוַמְחִין וְאִין מְוַחֲזִין לְרַבִּינָא.

וְעוֹד קִשָּׁה דְקִאָמְרִי שְׁמָא יִשְׁהוּ שְׁמָא יְדַרְסוּ וְשְׁמָא יַחֲלִידוּ אַמְאִי לָא קְאָמְרִי נְמִי שְׁמָא יַעֲקְרוּ דְהִינּוּ עֵיקָר דְסַפִּין פְּגוּמָה דְלָא מִינְכַר. ע"כ נִרְאָה דְמִתְּנִיתִין הִכִּי דִינִיקָא דְוַשְׁחִיטְתָּן פְּשָׂרָה דְקִתְּנִי הִינּוּ דְוָקָא ע"י אִיזָה תִּיקוּן מִדְּקִתְּנִי רִישָׁא הַפֵּל שׁוֹחֲטִין סְתָמָא וְשַׁחֲטִיטְתָּן פְּשָׂרָה סְתָמָא וְלָא מְפָרֵשׁ מִיָּדִי אַע"ג דְלְכּוּלְהוּ אַמּוּרָאִי לָאו מִקְלָתָא דְפְּשִׁיטָא הוּא וְהִדְר קִתְּנִי חוּץ מְחַרְשׁ שׁוּטָה וְקִטְוִן וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא בְּהִדְיָא שְׁמָא יַקְלָקְלוּ אֶת שְׁחִיטְתָּן וְלָא קִתְּנִי

סְתָמָא חוּץ מַחֲשׂוֹ וְאֵע"ג דְּלִכְאוּרָה הַטַּעַם פְּשוּט דְּהַכֵּל יוֹדְעִין דַּחֲשׂוֹ לָאוּ רְנִי דַעָה נִינְהוּ וּמְקַלְקְלִין אֶלְא וְדַאי חוּץ מַחֲשׂוֹ דַאֲפִי' דִּיעֵבַד נְמִי לֹא קֵאָמַר וּלְהִכִי אִיצְטְרִיף לְפָרֵשׁ טַעְמָא דְלֹא תִיקְשִׁי פִינּוּ דְכָל הֵנָּה דְמַרְבִּינּוּ אַהֲכַל שׁוּחֲטִין פּוֹלְהוּ אִית לְהוּ נְמִי רִיעוּתָא כִּי הִיכִי דַאִית לְהוּ רִיעוּתָא לַחֲשׂוֹ דְלִרְבָּה אִיכָא לְמִיחֻשׁ שְׁמָא יַגַּע בְּבִשְׁרֵי וּלְאַבְיִי וְרַבָּא וְרַב אֲשִׁי שְׁמָא יִשְׁהוּ שְׁפָא יִדְרָסוּ וְכוּן לְרַבִּינָא וְא"כ מ"ש דְּבִדְיָדְהוּ שְׁחִיטָתוֹן פְּשָׁרָה בְּדִיעֵבַד וּבַחֲשׂוֹ אִפִּי' דִּיעֵבַד נְמִי לֹא לְכָף מְפָרֵשׁ תַּנָּא טַעְמָא שְׁמָא קַלְקְלוּ אוּ שְׁחִיטָתוֹן פְּלוּמַר דְּכָל שְׂאֲנִי דְלְהִכִי שְׁחִיטָתוֹן פְּשָׁרָה בְּדִיעֵבַד מִשּׁוּם דַּאִית לְהוּ תִיקוּן וּלְיָכָא סְפִיקָא דַאִיכָא לְמִיקָם אֶפְלָתָא לְמַר בְּאוּמַר בְּרִי לִי כו' וּלְמַר בְּחוּתָהּ כּוֹזִית בְּשָׁר אוּ בְּבִדִיקָת סְפִין אֶבַל חֲשׂוֹ לִית לְהוּ תִיקוּן דְּלִיכָא לְמִיקָם אֶמְלָתָא וְאִיכָא לְסַפּוּקִי שְׁמָא קַלְקְלוּ כו' וּלְפִי דַּבְּחֲשׂוֹ אִיכָא נְמִי לְמִיקָם מִיָּהָ אִם עֲשׂוּ הַגְרָמָה אוּ עִיקוּר פְּשַׁנְעֵקַר הַסִּימָן מְמַקּוּמוֹ דְּמִינְכֵר וְכוּן עִיקוּר דְּסַפִּין פְּגוּמָה דַּאֲפִשְׁר לְמִיבְדַק סְפִין בְּתַרְבִּיָּהוּ לְכָף קֵאָמַרִי פּוֹלְהוּ אֶמּוֹרָאִי חוּץ מַחֲשׂוֹ דַאֲפִי' דִּיעֵבַד נְמִי לֹא שְׁמָא יִשְׁהוּ שְׁמָא יִדְרָסוּ וְשְׁמָא יַחֲלִידוּ פִּי' נְהִי דַאֲהַגְרָמָה וְעִיקוּר הִיכָא לְמִיקָם מ"מ אֲשִׁהִיָּה דְרָסָה וְחֲלָדָה לִיכָא לְמִיקָם וְכִינּוּ דְלִית לְהוּ תִיקוּן לְכָף שְׁחִיטָתוֹן פְּסוּלָה אִפִּי' דִּיעֵבַד מִשְׂא"כ הֵנָּה דְמַרְבִּינּוּ דְּבִדְיָעַבַד אִית לְהוּ תִיקוּן וּלְפִי מַה שְׁפִי' הָא דְמִשְׁנֵי הַמְנִיחַ קַתְנֵי דִיעֵבַד צְרִיף לּוּמַר כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת מְעִיקְרָא דְלָאוּ לְשִׁנּוּיִי אֶלִיכָא דַאֲבִיִי קֵאָתִי וְכוּ' וּמַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת לְדְרַבָּא דַאֲמַר חוּתָהּ כּוֹזִית בְּשָׁר מְהָא דְשָׁרִי בְּמַתְנִיתִין בַּפ' רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּעַפְו"ם שְׁנַמְצָא בְּצַד הַבּוֹר י"ל דְּשְׂאֲנֵי הֵתָם דַּאֲיִירִי שְׁעוּמַד שְׁם בְּצַד הַבּוֹר שְׁלֹא בְרָשׁוּת יִשְׂרָאֵל לְכָף מִירְתַת סְפִי אֶבַל הִכָּא פִינּוּ דְבִרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל קָא שְׁחִיט וְכוּן בְּמַנִּיחַ עַפְו"ם בְּחֻנּוֹתוֹ דְבִרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל הוּא בְּחֻנּוֹת לֹא מִירְתַת וְהִיא דַאִין הַשּׁוּמַר כו' נְמִי פִינּוּ דַאֲיִירִי בְּמַטְהַר יִינָם שְׁל עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לֹא מִירְתַת: רַב אֲשִׁי אָמַר וְכוּ' כְּתַב רַש"י ז"ל רַב אֲשִׁי אָמַר גְּרָסִינּוּ מִשְׁמַע דְּבִסְפָרִים יִשְׁנִים הֵנָּה גְּרָסִינּוּ אָמַר רַב אֲשִׁי וְנִרְאָה לִינִישְׁב גִּירְסָא הִישְׁנָה מִשּׁוּם דְּכָל הִיכָא דַאֲשַׁפְחוּן בְּש"ס קוּשְׂיָא קִצְרָה וּבְתַר הִכִי גִזְפַר אֶמּוֹר' דְּמִשְׁנֵי לֵה כְּגוֹן מְנָא הִנִי מִילֵי אַחַר ר' פְּלוּנִי כו' הִהוּא דְמִשְׁנֵי לֵה אִיהוּ הוּא דְפָרִיף לֵה וְכוּן לְקַמְן לִיחּוּשׁ דְלָמָּא הָאִי הוּא דְהֵנָּה שְׁחִיט שְׁפִיר אָמַר רַב מְנַשֶּׁה כו' רַב מְנַשֶּׁה גּוֹפִיָה הֵנָּה פְּרִיף לֵה לְפָרוּשֵׁי לְבְרִיָּתָא וְהִכָּא נְמִי נִרְאָה דְרַב אֲשִׁי הֵנָּה קָא בְּעִי לְפָרוּשֵׁי מַתְנִיתִין לְתַלְמִידֵי וְהֵנָּה יְתִיב וְקֵאָמַר הַכֵּל שׁוּרְטִין לְכַתְחִילָה וּשְׁחִיטָתוֹן פְּשָׁרָה בְּדִיעֵבַד וְקֵאָמַר דְּהַכֵּל שׁוּחֲטִין אִפִּי' יִשְׂרָאֵל עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת כו' וְרַבִּינָא קֵאָמַר דְּהַכֵּל מוֹמַחִין שׁוּחֲטִין וְכוּ' וְאֶפְשָׁר דְּבַנֵּי הִישִׁיבָה לֹא הָווּ יְדַעִי אוּקִימָתָא דְרַבָּה וּדַאֲבִיִי וְרַבָּא וּלְכָף פְּשִׁהִי שׁוּנִין מְתִיבְתָא דִּיּוֹמָא הִיּוּ שׁוּנִין בְּכִי הָאִי גּוּנָא הַכֵּל שׁוּחֲטִין לְכַתְחִילָה וּשְׁחִיטָתוֹן פְּשָׁרָה דִּיעֵבַד אָמַר רַב אֲשִׁי כו' רַבִּינָא אָמַר וְכוּ' אֶלְא פִינּוּ דְהָךְ קוּשְׂיָא הַקְשׁוּהָ כְּבַר בִּימֵי אַבְיִי וְרַבָּא וְתִירְצוּהָ הַנּוֹצְרָה סְתָמָא דְש"ס לְהַזַּר דְּבִרִיָּהוּ תַחֲחִילָה פִינּוּ דַאֲיָנְהוּ הָווּ קְשִׁישֵׁי וּלְפִי זֶה אִין מְכָאן רָאָה דְרַב אֲשִׁי סִידַר הַגְּמָרָא: דָּף ד דְלָמָּא הָאִי הוּא דְהֵנָּה שְׁחִיט שְׁפִיר אַף עַל גַּב דְּהַתּוֹסְפוֹת פְּתוּבּוּלְעִיל דְמַה שְׁחוּתָהּ נּוֹתֵן לוֹ אִינּוּ אֶלְא מִשּׁוּם דְּכִינּוּ דִיכּוֹל לְבַרַר כו' מְפֵל מְקוּם פְּרִיף שְׁפִיר דְהִכָּא נְמִי יְכוֹל לְבַרַר עַל יְדֵי שְׁיַחְתּוּף רֵאשׁוּ שְׁל כָּל אֶחָד מֵהֶן וַיִּתֵּן לוֹ קְסָבֵר לֹא בְקִיאִי בְּשִׁמּוֹר ה"ג בְּכָל הַסְפָרִים וְרַש"י ז"ל כְּתַב דְלֹא גְרָסִי' לִיָּה וְדוּחַק לְמַחוּק הַסְפָרִים וְכַתַּב עוֹד דְמָאן דְגָרִיס לִיָּה הִכִי מַפְר' לֹא בְקִיאִי לְשׁוּמְרוֹ מְלַחְחִיץ וְקִשָּׁה דְלֹא הָנִי דּוּמָיָא דְלֹא בְקִיאִי בְּשִׁמּוֹר דְנִקְט אֶלִיכָא דַת"ק דְהֵתָם לֹא בְקִיאִי בְּשִׁמּוֹר לְשֵׁם מַצָּה קֵאָמַר.

ועוד דקאמר אַמר מַר מצַת פּוּתִי מוֹתֶרֶת וְאָדָם יוֹצֵא כּוֹ' פִּשְׁיטָא ופּירשׁ"י ז"ל פִּשְׁיטָא
דְּיוֹצֵא בֵּה פִּינּוּ דְמוֹתֶרֶת וְתִימָא אַמַּאי פִּשְׁיט לִיה וְהָא מְשַׁנָּה שְׁלִימָה הִיא דְקַמְחִין וּבְצִקוֹת
שְׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת מוֹתֶרִין לְאַכּוֹל וְאִין יוֹצֵאִין בְּהוּן יְדֵי חוֹבֵת מְצָה וְאִיפָּא לְמִימֶר
דְּמַצַּת פּוּתִי נְמִי הֵכִי הוּי וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּמַצַּת מְצָנָה הַפְתַּנְבָּה וְאַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים הִיא וְכּוּן
פְתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהִדְנָא בְּפָרְק קַמָּא דְגִיסִין דְלִמְסַקְנָא דְהִכָּא מְנָה פְתִיבָה וְהַחְזִיקוּ בֵּה וְהִכִּי
קַאמֶר אַמֶר מַר מְנַת פּוּתִי מוֹתֶרֶת וְאָדָם יוֹצֵא כּוֹ' פִּי' פִּשְׁיטָא דְמוֹתֶרֶת וְיוֹצֵא בֵּה דְכִינּוּן
דְּכִתִּיבָה וְהַחְזִיקוּ בֵּה הֵרִי הִיא פְּמַצַּת יִשְׂרָאֵל וּמְשַׁנֵּי מַהוּ דְתִימָא לֹא בְקִיאי בְּשִׁמּוֹר פִּי'
לֹא בְקִיאי לְשׁוֹמְרוֹ מְלַחְמִיץ וְאַסוּרָה אַף בְּאַכִּילָה קַמ"ל דְלֹא מִיבְעֵי דְמוֹתֶרֶת בְּאַכִּילָה
אַלָּא אִפְּלוּ אָדָם יוֹצֵא בֵּה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר קְסָבֵר לֹא בְקִיאי בְּשִׁמּוֹר מְלַחְמִיץ דְּוּמִיאי
דְלֹא בְקִיאי בְּשִׁמּוֹר דַּת"ק וְלִכְּה אוֹסֵר אִפִּי' בְּאַכִּילָה וּבְסִמּוּף דְּפָרִיף אִם הַחְזִיקוּ מִיבְעֵי
לִיה דְּמִשְׁמַע דְלֹא יְדוּעַ לֵן אִם הַחְזִיקוּ בְּמַצָּה אִם לֹא וּמִדְּנִקְט לְשׁוֹן אִם הַחְזִיקוּ יֵשׁ לוֹמֶר
דְּלֹאוּ מְשׁוּם מְצָנָה נִקְט הֵכִי אֱלָא מְשׁוּם שְׁאָר מְצוֹת דְּכִתִּיבִי וְלֹא יְדַעִינּוּ אִי אַחְזִיקוּ בֵּהוּ
דְּאִיפָּא בִּינְיָהוּ נִקְט הֵכִי: אִי הֵכִי כָּל מְצוֹת שְׁהַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים אִם הַחְזִיקוּ מִיבְעֵי לִיה
פּירשׁ"י ז"ל כָּל מְצוֹת מְשַׁמַּע דְּלִרְבוּיִי אֶתָּא אִפִּי' הֵנָּה דְלֹא אִיִּירִי בֵּהוּ וְכִינּוּן דְּאוּקְמָן וְכוּ'
לְמַעוּטֵי אֶתָּא אִם הַחְזִיקוּ מִיבְעֵי לִיה דְּהַשְׁתָּא הֵנָּה מְשַׁמַּע שְׁפִיר דְּפָלִיג וְכוּ' וּפְרִישׁוּ תַּמּוּזָה
דְּהָא בְּפָרְק קַמָּא דְּגִיטִין מוּכַח דְּכִתִּיבָא וְלֹא אַחְזִיקוּ בֵּה נְמִי אִיפָּא בִּינְיָהוּ דְלִתְנָא קַמָּא
מְהִנֵּי וְלִרְשָׁב"ג לֹא מְהִנֵּי כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וַא"כ צ"ל דְּכָל לֹאוּ לִרְבוּיִי וְלִטְפוּיִי אַת"ק אֶתִּי
לְמִימֶר דְּאִפִּי' בְּהֵנָּה דְלֹא אִיִּירִי בֵּהוּ אִית לִיה דְּמְהִנֵּי דְהָא בְּהֵנָּה דְּאִיִּירִי בֵּהוּ דְּהִינּוּ פְתִיבָא
וְלֹא אַחְזִיקוּ אַדְרָבָא אִית לִיה לַת"ק דְּמְהִנֵּי וְלִרְשָׁב"ג לֹא מְהִנֵּי וַא"כ מַאי כָּל דְּנִקְט רְשָׁב"ג
דְּהָא פִּי הִכִּי דְרְשָׁב"ג מְקִיל בְּחִדָּא דְּהִינּוּ בְּאַחְזוּ' וְלֹא פְתִיבָא הֵכִי נְמִי מְקִיל ת"ק בְּחִדָּא
דְּהִינּוּ בְּכִתִּיבָה וְלֹא אַחְזוּק וְלֹא אֶתִּי לְטְפוּיִי מִיִּדֵי וְעוֹד דַּא"כ מַאי אִיִּצְטְרִיף לְמִימֶר אִם
הַחְזִיקוּ מִיבְעֵי לִיה פִּינּוּ דְּמִכָּל פְּרִיף הֵכִי אִיבְעֵי לִיה לְמִימֶר א"ה כָּל מְצוֹת שְׁהַחְזִיקוּ בֵּה
פּוּתִים מְצוֹת שְׁהַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים מִיבְעֵי לִיה אִי נְמִי הֵנָּה לְמִימֶר אִי הֵכִי כָּל מְצוֹת שְׁהַחְזִיקוּ
בֵּה פּוּתִים כָּל לְאַתּוּיִי מַאי לְכָה נִרְאָה פְּשׁוּט דְלֹאוּ מִכָּל פְּרִיף דְּכָל דְּנִקְט מְשׁוּם דְּאַדְרָבִי
אַלִּיעֶזֶר קָאִי דְאָמֶר לְפִי שְׁאִין בְּקִיאיִן בְּדִקְדוּקֵי מְצוֹת פְּיִשְׂרָאֵל מְשַׁמַּע דְּכָל מְצוֹת קַאמֶר
לְכָה נִקְט אִיהוּ נְמִי כָּל מְצִית שְׁהַחְזִיקוּ כּוֹ' אֱלָא מְלִישְׁנָא דְשְׁהַחְזִיקוּ פְּרִיף דְלֹא הֵנָּה לִיה
לְמִתְנֵי שְׁהַחְזִיקוּ בְּשִׁי"ן דְּמִשְׁמַע דְּיִהִיב טַעְמָא פִּינּוּ שְׁהַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים כּוֹ' אֱלָא אִם
הַחְזִיקוּ מִיבְעֵי לִיה דְּכִינּוּן דְּמִשְׁנֵי דַלְת"ק בְּכִתִּיבָה לְחִוּדָא סְגִי וְלִרְשָׁב"ג כְּתִיבָה לְחִוּדָא לֹא
מְהִנֵּי אֱלָא אִי אַחְזוּק נְמִי אִין אִי לֹא לֹא א"כ ה"ל רְשָׁב"ג אוֹמֶר אִם הַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים
כּוֹ' דְשְׁהַחְזִיקוּ מְשַׁמַּע דְּאַדְרָבָא דְיִהִיב טַעְמָא אַמַּאי דְאַחְזוּק לְחִוּדָא מְהִנֵּי לְכָה קַאמֶר פִּינּוּ
שְׁהַחְזִיקוּ בֵּה פּוּתִים כּוֹ' וְהִינּוּ דְמִשְׁנֵי דְרְשָׁב"ג סְבֵר פִּינּוּ דְאַחְזוּק אַחְזוּק דְשְׁהַחְזִיק דְנִקְט
הִינּוּ פִּינּוּ דְאַחְזוּק בְּדָפִל': אַמֶר רַבָּא יִשְׂרָאֵל עֲפו"ם אוּכַל נְבִילוֹת לְתִיאָבוֹן נִקְט יִשְׂרָאֵל
עֲפו"ם וְלֹא קַאמֶר סְתָמָא יִשְׂרָאֵל אוּכַל נְבִילוֹת לְתִיאָבוֹן לְאַשְׁמַעִינּוּ דְדוּקָא פְּשִׁהוּא עֲפו"ם
לְכָה שְׁרָגִיל וְדִשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן אִזְ צְרִיף בְּדִיקַת סְפִין אֲבָל אִינוּ עוֹבְד פּוּכְבִים וּמְזוֹלוֹת לְכָה
אַלָּא שְׁעֵשָׂה כֵּן בְּאַקְרָאי אִינוּ צְרִיף בְּדִיקַת סְפִין וְכּוּן מְשַׁמַּע מְדַבְּרִי הֶרֶמְב"ם ז"ל בְּפָרְק
ד' מַה"ש שְׁכַתְב מִי שְׁהוּא פְּסוּל לַעֲדוֹת בְּעֵבְרָה כּוֹ' הֵרִי זֶה שׁוֹחֵט בֵּינוּ לְבִין עֲצָמוּ וְהִינּוּ
דְנִקְט ש"ם בְּסִמּוּף מַאי טַעְמָא פִּינּוּ דְדִשׁ בִּיהַּ פְּהִיתִירָא דְמִי דְדוּקָא בְּדִשׁ וְרָגִיל אִיִּירִי
וַא"ת א"כ מַאי קַאמֶר בְּסִמּוּף אֱלָא פִּשְׁיטָא עֲפו"ם לַעֲרְלוֹת מְנָא לִיה לְאוּקְמֵי בְּעוֹבְדֵי

כוכבים ומזלות לכה שמבעט במצנה זו כדפירש"י ו"ל דהא אפי' ערל סתמא קתני ואיפא למימר דחושש במצנה זו ומניח לימול בנזו ובני ביתו אלא דאיהו לחודיה ערל הוא ואינו דש ורגיל בכה נהדר תני ואפי' ישראל עפו"ם שקהה דש ורגיל באחד מהעבירות ולעולם עפו"ם לאותו דבר לא.

ויש לומר דאם פן מאי קמשמע לן פשיטא דשוחט לכתחילה אי נמי פיון דקיימא לן דבכל יום ויום עובר בעונש פרת הרי הוא כדש ורגיל בכה ומקרי שפיר עפו"ם לערלות ועל פרחין צ"ל פן למ"ש בכסף משנה פרק ד' מה"ש דלקרמב"ם ו"ל עפו"ם לערלות לאו כדפירש רש"י ו"ל דאם פן היינו אפיקורוס ושחיטתו נבילה אלא שאינו רוצה להצטרע ודמי לאוכל נבילות.

לתיאבון ועיין שם: לימא מסייע ליה הפל שוחטין אף על גב דנדאי אית ליה סייעתא מברייתא דחמצון של עוברי עבירה י"ל דלאו סייעתא מעלייתא היא דאיפא למימר דהנהו עוברי עבירה לאו רשעים לאותו דבר ניהו דנהי דרגילין לעבור בבל יראה ויבבל ימצא שאין מבצרים חמץ בפסח מפל מקום למיכל חמץ שעבר עליו הפסח לא ידעינן בהו דעברי ואיסור אכילת חמץ חמירא ולכה אמרינן שהו מחליפין דלא נחשדו בכה אף על גב דהפל איסור חמץ הוא מפל מקום איסור אכילה מלתא אחריתא הוא ולא הוי עפו"ם לאותו דבר: דף ה ודלמא תרי גברי הוו דהנהו שמיהו עורבים נקט תרי גברי ולא קאמר סתמא ודלמא גברי הוו כו' משום דכיון דנחבא הנהו אין סברא לומר דגברי הוו דאם פן הנה חששא פן יתגלה הדבר על ידיהו לכה קאמר ודלמא תרי גברי הוו דבתרי ליפא חששא כדאמרינן בפרק חזקת הבתים פל מלתא דמתאמרא באפי חלתא לית ביה משום לישנא בישא הא באפי תרי לא דבאפי תרי לא יתפרסם הדבר דמהאי טעמא איפא למ"ד התם מחאה באפי חלתא דוקא: חוץ מן הישראל שעובדי כוכבים ומזלות ומנסף את היין מסברא קאמר לה דכיון דיליף מיתורא דמכס להוציא את העובד כוכבים ומזלות לכל התורה אם פן הנה נמי לא דעובדי כוכבים ומזלות לכל התורה דמו אבל אין לפרש דיליף לה מדכחייב מן הבהמה מן אתי למעוטי הנה דאם פן מאי דייק דלמא טעמא לאו משום דעובדי כוכבים ומזלות לעבודת כוכבים ומזלות הוי עובדי כוכבים ומזלות לכל התורה אלא משום דהנה חמירי טפי משאר עבירות דהא לרב ענן עובדי כוכבים ומזלות לעבודת כוכבים ומזלות לא הוי עובדי כוכבים ומזלות לכל התורה וקתני ברייתא דלעיל ואפי' ישראל עובדי כוכבים ומזלות פי' אף על גב דחמירי טפי מעובדי כוכבים ומזלות לערלות אבל אי מסברא קאמר דייק שפיר דא"ל משום דחמירי א"כ מנא ליה למעוטי הנה פיון דליפא קרא: והא מהקא נפקא מהתם נפקא תימא הא אדרבא הך פליג' דאפילו עובדי כוכבים ומזלות לדבר אחד קאמר ת"ק דאין מקבלין דהא מוקמינן דפליגי באוכל חלב והפריש קרבן על הדם ומה שמפרש ר"ת ו"ל דעובדי כוכבים ומזלות לאכול חלב היינו עובדי כוכבים ומזלות לכל התורה חוץ מדם כדאשפחן שפולל פל החטאות בכלל חטאות חלב דחזק הוא ונהי שפול החטאות בכלל חטאות חלב היא מ"מ פל התורה לאו בכלל חלב הוא ומה שפירץ דחלב ודם פיון דשוניא הו בכמה דברים חשיב ליה לת"ק עובדי כוכבים ומזלות לאותו דבר נראה דחזק.

ועוד דא"כ מאי קאמר ואי אשמעין עולה כו' תיפוק ליה דאי אשמעין עולה לא הנה
ידעין דעובדי כוכבים ומזלות לחלב הוי לגבי דם פּעוּבְדִי כוכבים ומזלות לאותו דבר.
ועוד תימא לר' שמעון דנפקא ליה מדכתוב אשר לא תעשנה יתורא דמעם הארץ למה
ליה ואי לשום דרשה א"כ מאי פריה מהתם נפקא דלמא תנא דמכם נמי אית ליה דאתי
לשום דרשה.

ועוד תימא דמאי איצטריה לאתווי הא דרב המנונא הכא דמדקאמר ואמרין מאי בינייהו
כו' משמע דדוקא מדרב המנונא פריה ועוד מנא ליה לרב המנונא דפרט לעובדי כוכבים
ומזלות דת"ק בעובדי כוכבים ומזלות לאכול חלב איירי דהיינו בעובדי כוכבים ומזלות
לדבר אחד דלמא פרט לכל התורה חוץ מדם קאמר גם נראה דוחק לומר דלר' שמעון
עובדי כוכבים ומזלות גמור לכל התורה פולה חוץ מדם מביא קרבן על הדם פיון דשב
מידעתו בדם לחודא ע"כ נראה דלר' שמעון איצטריה לים מעם ולא פל עם לעובדי
כוכבים ומזלות לכל התורה פולה חוץ מדם והביא קרבן על הדם שאין מקבלין ממנו
דדוקא בעובדי כוכבים ומזלות לחלב לחוד מביא קרבן על הדם פיון דשב מידעתו על
הדם אבל בעובדי כוכבים ומזלות לכל התורה פולה אף על גב דשב מידעתו על הדם
יליף לה מדכתוב מעם שאין מקבלין ממנו והשתא תנא דמכם יליף מיניה עובדי כוכבים
ומזלות לכל התורה פשיטא דאיהו נמי כר' שמעון ס"ל דדריש מעם ולא פל עם פרט
לעובדי כוכבים ומזלות לכל התורה וכן איפכא ת"ק דר"ש פשיטא דאיהו דריש קרא
דמפס להוציא עובדי כוכבים ומזלות לדבר אחד פי הכי דדריש קרא דמעם ולא ס"ל
הך דרשא דפן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה והכי פריה והא מהכא נפקא כו'
דנהי דפליגי מ"מ בין למר ובין למר תרי קראי ל"ל ומשני דבין למר ובין למר איצטריה
חדא לחטאת וחדא לעולה והשתא ניחא דקאמר עובדי כוכבים ומזלות לאכול חלב והביא
קרבן על הדם איפא בינייהו דליפא למימר דפרט לעובדי כוכבים ומזלות דתנא קמא
עובדי כוכבים ומזלות לכל התורה חוץ מדם קאמר ועובדי כוכבים ומזלות לכל התורה
והביא קרבן על הדם איפא בינייהו דאם פן תיקשי לר' שמעון מעם למה ליה דהשתא
ליפא למימר דאיצטריה ליה לעובדי כוכבים ומזלות לכל התורה חוץ מדם דא"כ מאי
ביני הו.

ולהכי איצטריה לאתווי הא דרב המנונא דאי לאו דרב המנונא הנה אמינא דת"ק פרט
לעובדי כוכבים ומזלות לכל התורה קאמר ואיפא בינייהו עובדי כוכבים ומזלות לכל
התורה חוץ מדם והביא קרבן על הדם וא"כ ע"כ ר' שמעון לית ליה דרשה דמעם ואיפא
למימר דתנא דמכם נמי לא דריש קרא דמעם כמו ר' שמעון ולא הנה פריה מידי: דף ו
בראש הר גריזים כתבו התוספות דאיתא כמדקא שיהא עבודת פוכבים ומזלות שהטמין
יעקב תחת האלה בהר בשכם נראה דנפקא ליה משום דהר גריזים סמוך לשכם הוא
דכתיב ונתת את הברכה על הר גריזים וגו' הלא המה בעבר הירדן וגו' אצל אלוני מורה
ואלוני מורה הוא שכם כפירש"י ז"ל שם ואותה עבודת פוכבים ומזלות שהטמין יעקב
סמוך לשכם קברה דכתיב ויטמון אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם ונראה דהה"ד
במר הכי בפרשת ראה אבד תאבדון את כל המקומות וגו' את אלהיהם על ההרים וגו'
ותחת כל עץ רענן רמז לעבודת פוכבים ומזלות שהטמין יעקב תחת האלה בהר טמנהו:
אתו רב אמי ורב אסי גזור וקבלו מנייהו פירש"י ז"ל דבדורו של ר' אמי הנה אפשר להו

לפרוש ועוד נראה דבדורו של ר' מאיר לא הווי אלא מיעוטא שקי עובדין אותה ואינהו לא היו חיישי למיעוטא דבית רבא אולינן ובית ר' אמי ור' אסי אשתרבובי הוא דאישתרבוב ההיא עבודת פוכבים ומזלות בין פולן או רבן לכה פי גזרי אינהו קבלו מנייהו והשתא ניחא הא דמעיקרא קאמר ליה ההוא סבא ושמת סבין בלועיה אם בעל נפש אתה ונהדר קאמר לית פאן שומרי תורה דמעיקרא פיון דלא היו אלא מיעוטא שעבדו אותה לכה קאמר ושמת סבין בלועיה אם בעל נפש אתה פלומר דאע"ג דאולינן בית רבא מ"מ בעל נפש דהיינו בעל מעשים יש לו לחוש למיעוטא אבל בית ר' אמי ור' אסי עובדין אותה לכה לא מיימי ליה קרא דאם בעל נפש אתה ונאמר ליה לית פאן שומרי תורה: התימא מורי ואמרה בר בי רב ליכול חמימא וכו' פתבו התוספות דבתימא קאמר בר בי רב ליכול חמימא ונאנא איכול קריא ונאני טרחתי בשבילי ותימא דכיון דהא דמורי משום טירחא הוא א"כ עיקר חסר מן הספר דהנה ליה למימר בהדיא בר בי רב ליכול חתימא ונאנא איכול קריא ונאני טרחתי בשבילי ועוד דלא הוי דומיא דמורי ואמרה תורה מדישיה קאכיל דבסמוך דהתימא מפרש בהדיא טעמא דמורי משום דאמרה תורה מדיליה אכיל והכא לא מפרש טעמא גם מה שכתבו דגבי שכתבו שאני דדרה שכתבים שטורחים זה בשביל זה קשה דאדרבא מנהג הוא להטריח בשביל בר בי רב פיון שעוסק בתורה וסמוך עליה ודר בבית' יותר ממה שהיא טורחת בשביל שכתבה.

ועוד תימא דבמסכת דמאי תנו מעיקרא הא דהנותרו לפונדקית ונהדר תני הא דהנותרו לחפזתו וא"כ אמאי לא פריה מעיקרא מהא דהנותרו לפונדקית ונהדר הוי ליה להקשות מהנותרו לחפזתו.

ועוד תימא דמאי ס"ד מהא דהנותרו לחפזתו והא בהדיא קתני סיפא דטעמא לפי שהיא רוצה בתקנת בתה ובושה מתתנה ע"כ נראה כדפירש"י ז"ל התימא מורי הוראת היתר לעצמה לטובה אני מתפוננת בר בי רב ליכול חמימא בניחוחתא דכיון דבר בי רב הוא ראוי שהיא יאכל חמימא ונאנא קריא והשתא ניחא דהא דקאמר ונהתנו הנותרו לחפזתו וכו' לא מקשן ולא תרצן נינהו אלא סתמא דש"ס הוא דשקיל וטרי הכי לפרושי הנה משניות דלא תיקשי אברייתא דמשמע דלחלופי לא חיישינו וכו' משמע בהדיא במסכת גיטין דמיימי נמי הוה סוגיא ומשמע התימא דסתמא דש"ס הוא דשקלא וטריא הכי דקאמר התימא ודקארי לה מאי קארי לה משום דקא בעי למירמי אחריתי עליה הרי אלו בחזקתו למעשר ולחלופי לא חיישינו כו' ופירש"י ז"ל שם למירמי אחריתי עליה דלכה קבעה בש"ס התימא למירמי עליה ולפרושה דלא תיקשי לן.

ולהכי קא שקיל וטרי ש"ס מסיפא דהנותרו לחפזתו מעיקרא דמדיסיפא שמעינו לה טעמא דרישא דהנותרו לפונדקית דכיון דטעמא דסיפא ע"כ משום דל טובה היא מתפוננת כדקתני בהדיא שהיא רוצה בתקנת בתה וכו' אם כן מסתמא טעמא דרישא דהנותרו לפונדקית נמי הוי משום דמורי ואמרה לטובה אני מתפוננת דומיא דסיפא ונהיינו דקאמר התימא מורי וכדפירש"י ז"ל אבל למ"ש התו' לא שייך למימר הכי דלדידהו טעמא דרישא לרעה הוא ולא לטובה כטעמא דסיפא.

ומה שהקשו מהא דתנו רבי יוסי אומר אין אנו אחראינו לרמאים כפר תירץ רבינו שמשון ז"ל שם במסכת דמאי דבהכי פליגי רבי יוסי ורבנן דרבי יוסי סבר מתפוננת לגזול ורבנן

סְבָרֵי דְלִטּוּבָה מִתְפַּנּוֹנָת וּמִדְרָבָנָן לְחֻדָּא פְרִיָּה וְלֹא תִיַּיֵּשׁ לְדַרְבֵּי יוֹסֵי דִיחֻדָּאָה הוּא מִיְהוּ
בְּסוּמָה דְפְרִיָּה מְהָא דְאִשְׁתּוּבְרָה חֶבֶר טוֹחֲנָת וְכוּ' צְרִיָּה לֹמַר לְפִירֵשׁ רִש"י ז"ל דְּמִדְרָבֵי שְׁמַעוֹן
בֶּן אֱלֶעָזָר פְּרִיָּה אַף עַל גַּב דִּיחֻדָּאָה הוּא.

אָבֵל לִמ"שׁ הַתּוֹסֶפֶת דְּבִתְבוּאָה שֶׁל חֶבֶר אֵינְרֵי נִיחָא דְלִפְנֵי פְרִיָּה שְׁפִיר מִתְנָא קִמָּא דְאָמַר
אָבֵל לֹא בְּזִמְנָן שְׁהִיא טְהוּרָה דְּמִשְׁמַע דְּטַעֲמָא דְאִתְנָא לְמִיכַל וְתַגְע: דָּף ז' מְקוּם הַנִּיחָו לֹו
אָבוּתֵי לְהַתְגַּדֵּר בּוּ פִירֵשׁ דְּש"י ז"ל כְּשֵׁיבְאוּ בְּנִינֵנוּ אַחֲרֵינוּ אִם לֹא יִמָּצְאוּ מַה לְתַקַּן בְּמַה
יִגְדַל שְׁמֵם וְזֶה נִרְאֶה דְּחֶסֶק קִצְת דְּשִׁבְקֵי לְמִיַּעֲבֹד אִיסוּרָא כְּדִי שְׁיִגְדַל שְׁם בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם
אֵע"ג דְּלֹא הָיָה נִרְאֶה בְּעֵינֵיהֶם דְּנֻדְאֵי אִיסוּרָא הוּא כִּינּוּן דְּנַעֲשֶׂה עַל פִּי הַדִּיבּוּר וְתוּ מְנָא
יְדַעֵי שְׁלֹא יְהִי בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם רְשָׁעִים וְלֹא יִתְקַנּוּ מִיַּדֵּי לְכָף נִרְאֶה דְּלֹא עָלָה כָּלָל עַל
דַּעַת אָסָא וְיִהוֹשֻׁפֵּט לְבַעַר גַּחֲשׁ הַגְּחֹנֶשֶׁת דֹּאֵע"ג דְּבִיַּעֲרוּ כָּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת
שְׁבַעוּלָם נִתְּנָן הַקַּב"ה בְּלִבָּם שְׁלֹא יִרְגִישׁוּ בְּגַחֲשׁ הַגְּחֹנֶשֶׁת כְּדִי שְׁיִנִּיחוּ זֶה לְבְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם
לְגַדַּל שְׁפָם וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְנָא בִּירוּשְׁלַמִּי הִבִּיאוּ בְּעֵרוּף עֲרֻף גְּדַר הָיָה הַכָּל מְלִיזִין עָלָיו
אָמַר לְהֶם בָּאוּ וְנִדְרִין כְּתִיב וְכַתַּת גַּחֲשׁ הַגְּחֹנֶשֶׁת וְכִי לֹא עָמַד צְדִיק מִמִּשְׁחָה עַד חֲזַקְיָה
לְהַעֲבִירוּ אֱלֹא עֲטָרָה הַנִּיחָ לֹו הַקַּב"ה לְהַתְגַּדֵּר בָּהּ.

וּלְפִי זֶה הָא דְקָאֵמַר בְּסוּמָה מְכָאן לְתַלְמִיד חֶכֶם שְׁאָמַר דְּבַר הַלְכָה שְׁאִין מְזִיחִין אוֹתוֹ י"ל
דְּלֹאוּ אֲדַרְבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן זְרוּזָא קָאֵי כִּינּוּן דְּקַבֵּל רַבִּי עֲדוּתוֹ אֱלֹא הֵכִי קָאֵמַר מְכָאן כִּינּוּן דְּיִלְפִינּוּ
מוֹפְתַת גַּחֲשׁ הַגְּחֹנֶשֶׁת שְׁמַנִּיחִין לֹו לְאָדָם מִן הַשְּׁמַיִם מְקוּם לְהַתְגַּדֵּר בּוּ לְכָף ת"ח הַמְּסַדֵּשׁ
דְּבַר הַלְכָה אִין מְבַדִּילִין אוּ מְשַׁקְצִין אוּ מְזִיחִין אוֹתוֹ לֹמַר אֱלֹו הָיָה מְמַשׁ בְּדַבְרֵי לְמָה
לֹא נִתְחַדְּשָׁה אוֹתָהּ הַלְכָה בְּדוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנִים שְׁהִיוּ תַלְמִידִים חֶכְמִים יוֹתֵר גְּדוּלִים מִמֶּנּוּ
דְּאִיָּקָא לְמִימַר מְקוּם הַנִּיחָו לֹו מִן הַשְּׁמַיִם לְהַתְגַּדֵּר בּוּ: וְדַלְמָא הֵכִא גְמִי חֲדָא זִימְנָא
כְּדִפְרִישׁ רִש"י ז"ל שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ שְׁלֹא יִחְזְרוּ הַמַּיִם.

וְעוֹד אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּהִנְדָּה תַּלְת זִימְנִין לֹא הָיוּ אֱלֹא חַד זִימְנָא דְּמַעֲקָרָא אֵע"פ דְּנַחְלִקוּ
אֶפְתִּי הָיָה צְרִיָּה רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר לְעַבְדָּן בְּמַיִם עַד צְנֹאוּרָו שְׁלֹא נַעֲשֶׂה לֹו גִּס אֱלֹא כְּפִי
הַהֶכְרַח לְכָף אָמַר חֲלוּק גְמִי לְהֵאִי דְכִינּוּן דְּהִנְדָּה דְאֵרִי חֲטִי לְפַסְחָא אִם יִגִּיעוּ הַמַּיִם עַד
צְנֹאוּרָו יִבְאוּ לִידֵי חִימוּץ וּבְשִׁנְיָה גְמִי אֵע"ג דְּנַחְלִקוּ לֹא נַחְלִקוּ אֱלֹא כְּפִי הַהֶכְרַח רַק שְׁלֹא
יִגִּיעוּ הַמַּיִם וְיִלְכְּלוּ הַחֲטִיִּים וְאֶפְתִּי הָיָה עֲמֻקִּים וְאִם עֵבֶר הָיָה טִיַּעָא בְּסַחֲוֹרְתוֹ דְרָף
הַמַּיִם הָיָה מִתְקַלְקֵל לְכָף אָמַר חֲלוּק גְמִי לְהֵאִי שְׁיִחְלִקוּ לְגַמְרֵי עַד הַקְּרַקַּע: עֲשְׂרִינְהוּ
וְאָכַל תִּימָא וְכִי חֲמוּר נְבִיא הָיָה דְּהִנְדָּה יָדַע דְּלֹא עֲשְׂרִינְהוּ וְעוֹד וְכִי בַר מְצֻנָה הוּא דְּלֹא
בְּעֵי לְמִיכַל בְּלִתִּי מְעוֹשָׁר וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּחֲמוּר זֶה כְּחֲמוּר דְּעֵלְמָא הָיָה וְלֹא יָדַע מְאוּמָה
אֱלֹא לְפִי שְׁהָיָה חֲמוּרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצְּדִיק מְנַע הַקַּב"ה שְׁלֹא יִאֲכַל עַד שְׁיַעֲשְׂרוּ תַחֲנִיָּלָה
דֹּאֵע"ג דְּלֹאוּ בַר מְצֻנָה הוּא אֶפ"ה כִּינּוּן דְּאָסוּר לְהַאֲכִיל אֶת הַבְּהֵמָה אֱלֹא א"כ עֵינְשָׁר גְּנֵאֵי
הוּא קִצְת לְצְדִיק כְּשִׁמְאָכִילִין אֶת בְּהֵמָתוֹ דְּבַר הָאָסוּר לְהַאֲכִילָה וְכֵן מִשְׁמַע דְּחֲמוּר זֶה
כְּחֲמוּר דְּעֵלְמָא הָיָה דְּקָאֵמַר הַשְּׁמָא בְּהֵמָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים אִין הַקַּב"ה מְבִיא תַקְלָה עַל יָדוֹ
מִדְּנַקְט אִין הַקַּב"ה מְבִיא כו' מִשְׁמַע שְׁהוּא ית' מְנַעוּ וְהַחֲמוּר לֹא הָיָה יָדַע מִיַּדֵּי.

וְכֵן הָא דְאָמַר בְּמִסְכַּת שְׁקָלִים וּבְבִרְאִשִׁית רַבָּה דְּמַחְמְרָה אֲנַפְשָׁה הָיָה יֵשׁ לֹמַר גְמִי דְכִינּוּן
דְּהִינְתָה בְּהֵמָתוֹ שֶׁל צְדִיק גְמוּר מְנַע הַקַּב"ה שְׁלֹא תֵאֲכַל בְּלִתִּי מְעוֹשָׁר אֵע"ג דְּמִן הַדִּין הָיָה

מותרין להאכילה בלתי מעושר אפ"ה לגבי ר' פנחס בן יאיר שהיה צדיק גמור ראוי היה להקמיר שלא להאכיל בהמתו בלתי מעושר לפניו משורת הדין.

וכן נראה לפרש הא דאיתא במדרש גבי שני פרים שהקריבו אליהו ועובדי הבעל שלא רצה הפר ללכת אמר אני וחברי תאומים ועל אבוס אחד היינו גדלים חברי נבחר להקב"ה ואני לעבודת פוכבים ומזלות עד שמסר להן אליהו אחר לו אל תחוש פשם שיתקדש שמו של מקום על ידי חברך וכו' לאו שהפר היה מדבר בן בפיו דאין כל חדש תחת השמש שהרי אמר על פי האתון שונבא בין השמשות אלא צריף לומר נמי שהקב"ה מנע שלא ילך משם פאלו אינו רוצה ללכת מחמת שונבחר לעבודת פוכבים ומזלות וכשאמר לו אליהו פר פר אל תחוש וכו' ביטל הקדוש ברוך הוא את המניעה והלך כדי שילמדו ישראל מוסר מן הפר כמו שאמר הכתוב מלפנו מבהמות הארץ ואמרו ידע שור קונהו וכו' וכן הא דאיתא בפרק הפועלים גבי רבי אליעזר ברבי שמעון דאמרו לעכנא עכנא פתח פיה פתח לה ובתר הכי בעובדא דבריה לא פתח להו הא פשיטא דנחש לאו בר דעת הנה לידע שנה היה בצער מערה וזה לא היה אלא שהקב"ה מנע את הנחש שלא יפתח פיו בשעה דאסקוה לבריה כדי שידעו הכל שנה היה בצער מערה וזה לא היה וכו' נ לפרש בכולהו דוכתי דאיתא פהאי גנונא: רמה נקרא שמן כשפים כו' ומה שנקראו חרטומים פירש"י ז"ל בפרשת מקץ לפי שהן נחרים בטימי מתים.

ועוד נראה לפי שהן נחרים במ"ט פוחות הטומאה לכך נקרא המכשף חרט"ם דמ"ט פוחות הטומאה ניהו כדאיתא בזוהר חדש פרשת יתרו דשאל רבי ייסא מרבי שמעון האי דהקב"ה מדבר להון לישראל בכל אמת נאמר יציאת מצרים מאי רבותא תנאה שלים כו' א"ל ת"ח ישראל כד הווי במצרים אסתאבו גרמיהון בכל זיני מסאבא דהווי שראן תחות ארבעין ותשע חילי דמסאבותא ובג"כ תשפח באורייתא חמשין זימנין יציאת מצרים ודא איהו דאנן מנן להו מיומא טבא דפסחא ועיקר יסוד הפישוף במצרים הווי ולכך יש להן פח להכחיש פמליא של מעלה ונראה דהיינו מה שייסדו לומר ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם וכי לחירות עולם הוציאן והלא נשתעבדו בתר הכי כמה זימנין אלא לפי שהוציאן לחירות עולם מפחות הסומא דהווי שלטי עלייהו: דף ח שחין ומכנה אם שחין קודם למכנה כו' לכאורה משמע שפכר יש בו נגע הנקרא שחין ואח"כ לקה על הנגע באור ונעשה עליו מכנה קאמר ואין הפי' בן דא"כ לא הוי דומיא דליבן שפוד והפה בו ד מיבעיא ליה דהתם ליכא שום נגע אלא בתר דנלקה בתרנייהו בכח ההפאה ובאור וגם אין סבר' לומר שעלה נגע עי נגע אלא לפי שארבע מראות נגע' הן שאת ובהרת ותולדותיהן ופי' לן הכתוב מעיקרא פשהו יוצאין בעור בשורו של אדם כמו שכתב אדם פי יהיה בעור פשרו שאת וגומר והדר כתב לן דין שחין ומכנה כלומר פשנפשט העור מעל הבשר מחמת מפה דהיינו שחין או מחמת האש דהיינו מכנה ונעשה שם שאת או בהרת על הבשר עצמו אז יש לאותו שאת או בהרת דין שחין ומכנה וקתני ברייתא שחין ומכנה פירש שנפשטה עורו על ידי הפאה ואח"כ לקה שם נמי באור או איפכא ואח"כ נעשה שם שאת או בהרת אם שחין קודם שבתחילה לקה בהפאה ואח"כ באור בטל מכנה את השחין כו' וכן משמע בהדיא בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות טומאת צרעת שכתב מי שהיה לו מכה בעור ונפשט העור מחמת המכה אם היתה המכה מחמת האש וכו' וכתב עוד שם השחין והמכנה אין מצטרפין כו'

פיצד המכנה ובהרת כגריס בשתיקה הרי זה טהור והשתא ניקא הא דקאמר והכא ה פי דמי כגון דהנה ביה וכו' וליבן שפוד והפה בו דהני דברייתא: בטל מכנה את השחין פיר' רש"י ו"ל ונ"מ לענין צירוף שאם היה בו חצי גריס שחין ולקה באור באותו כו' ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכנה זו כו' אע"ג דש"ס נקט איפכא כגון דהנה ביה חצי גריס שחין מעיקרא וליבן שפוד והפה בו ונפק ביה חצי גריס אחר היינו משום דש"ס בעי לפרושי הבעיא דליבן שפוד ולהכי נקט הא דליבן שפוד לבסוף דהשתא קאי עליה שפיר הא דקאמר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ומבטל ליה וכו' אבל רש"י ו"ל דאתי לפרושי בריית' דקתני ביטל אחרון את הראשון לכך נקט תחילה שיהיה בו חצי גריס שחין ולקה באור כו' דהוה מלתא מפניך שבברייתא אכל אידה חצי גריס אינו מפניך שבברייתא אכל לכה נקט ואם חזר ולקה כו' אבל אין לפרש דרש"י ו"ל נקט הכי משום דאי הנה ביה מעיקרא ההוא חצי גריס שחין קודם הביטול לא הנה נפקא מינה מידי בביטול אח"כ כיון שנטמא כבר שיהיה בו גריס שלם של שחין דהא פירשתי לעיל דלאו ביציאת נגע על נגע איירי אלא שנתלקה בתחילה בהכאה ואח"כ באור ובתר הכי עלה נגע וא"כ לא נטמא קודם הביטול.

ועוד דאפי' אי הנה איירי ביציאת נגע על נגע אפתי הנה נפקא מינה בביטולו דאע"ג דנטמא כבר מ"מ השתא שנתבטל השחין ונעשה מכנה ושחין ומכנה אין מצטרפין טהור הוא כיון שנתמעט השחין משיעור גריס דקנימא לן נגע שיהיה כגריס ונטמא ואח"כ נתמעט כגריס טהור: התם נמי דברזייה מיקברז פירש"י ו"ל שלא הפהו בכח אלא דקרו משמע מפירושו דלא הנה גריס דהיינו חדוד מיהו קשה דמאי איצטריו למימר דברזייה מיקברז לישני התם שהפיהו בנחת דליכא חבטה ואין לפרש נמי דה"ק דברזייה מיקברז דהיינו חדוד דאיירי שחודו של שפוד חד כחדודו של סכין ואין הכל האור חזקה בחודו ולכך חבטא קדים דא"כ אפתי תפשוט דכיון דלא סגי בבציר כגריס ע"כ צריך לפרש דהשפוד מתרחב והולך למעלה מן החוד כרוחב גריס וכיון דבמקום שמתרחב ליכא חידוד ואפ"ה נידון משום מכות אש אלקא חבטא קדי' ודחוק לומר דלענין צירוף איירי כגון דהנה ביה כגריס מעיקרא פחות ממשהו כשיעור רוחב חודו של סכין.

וע"ק קצת בין לפרוש זה בין לפירש"י ו"ל אמאי נקט איבעיא להו ליבן שפוד והפה בו ולא קאמר ליבן ברזל והפה בו והרמב"ם ו"ל בפ"ה מהלכות טומאות צרעת כתב ליבן שפוד והפה בו אם היה ראשו מבורז הרי זה מוכה ואם היה ראשו חד הרי זה ספק אם היה מכנה או שחין משמע מדבריו דס"ל דכל המפה בשפוד בכח פדרה שמכין במקל פשיטא דחבטא קדים ולא קמיבעיא ליה אלא בליבן שפוד והפה בו בכח בדקירה דאע"ג דהפיהו בכח מ"מ כיון דאין השפוד רחב בחודו אלא משפע והולך במקום השיפוע אינו מפה כל כך בכח ואיכא למימר דהבלא קדים ובעי למיפשט מברייתא דקתני ליבן שפוד וכו' ודחי דברייתא איירי דברזייה מיקברז כלומר שהשפוד אין לו חוד אלא הוא רחב ומבורז למעלה כעין בריא וכיון דרחב למעלה לכך פשהו מפהו בכח חבטא קדים ולהכי נקט דברזי' מיקברז ולא קאמר דדקריה מידקרא משום דדקירה לא שייכא אלא בחוד אבל פשהו רחב למעלה כברזא ברזייה מיקברז קרי ליה: פעמים שהשוחט אסור במסוכנת כתב הרא"ש ו"ל ומיהו צריך עיון במסוכנת אם ראוי לדמותה להסיק תנור חדש ולאפייית הפת ואריגת הבגד דשפא היתה מתה אם לא שחטה ויש פאן הנאה מרובה או דלקא

דְּנָקָא בַּתְּנוּרָה וּפֶת וּבְגָד שְׂתִיקוֹנָיו וְעֵשִׂינָיו וְנִגְמָר בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה אֶסְרוּ חֻכְמִים אֲבָל
בְּמִסְוֵפְנֵי שְׂכָבָר גְּדֻלָּה הִבְהֵמָה וְכו' לֹא אֶסְרוּ חֻכְמִים הַנְּאָתָה בְּדִיעֵבֵד וְכֵן מִסְתַּבֵּר ע"כ
וְכֵן פֶּסֶק הַטּוֹר בְּסִי' קמ"ב וְלֹא יִדְעָנָא דֹא"כ אִמְאֵי נָקֹט רַבָּא לְשׁוֹן דִּיעֵבֵד פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹחֵט
אֶסוּר בְּמִסְוֵפְנֵי הַנְּהָ לִיה לְמִימַר פְּעָמִים שְׂאֶסוּר לְשַׁחֲט דְּוּמֵיָא דְּרַב נַחְמָן דְּנָקֹט מִן־תַּר
לְשַׁחֲט וְאֶסִיר לְחַתְוָה דְּמִשְׁמַע לְכַתְחִילָה לְכַּךְ נִרְאָה דֹס"ל לְרַבָּא דְּמִסְוֵפְנֵי פִינוּ דְּהִיתָה
מֵתָה אִם לֹא שְׁחָטָה דְּמֵיָא לְהַסִּיק תְּנוּרָה וְאֶרִיגַת הַבְּגָד וְאֶפִּילוּ בְּדִיעֵבֵד הִבְהֵמָה אֶסוּרָה וְכֵן
מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׂפָתַי בַּפ"ו מֵהַלְכוֹת עֲכוּמ"ם שְׂאִם שְׁחָט בְּסַכִּין שֶׁל אֱלִיל
בְּהֵמָה מִסְוֵפְנֵי הַרִי זֶה אֶסוּרָה וְכֵן פָּתַב בַּש"ע: רֹא לְסַחֲוֹן אִינִישׁ פְּפִלֵי כו' הָא דְּנָקֹט פְּפִלֵי
וְלֹא קֹאמֵר לֹא נִיחָ אָדָם חֵלֵב עַל עַל גְּבִי בְּשַׁר כו' יֵשׁ לוֹמַר דְּאוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נָקֹט שְׂדֵרָה
לְפָרוֹשׁ חֵלֵב הַפְּסָלִים עַל הַבְּשַׁר פְּדִי לְנִאוֹתוֹ וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּס"ד
מֵהַלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֶסוּרוֹת: דָּף ט וְאִידָהּ הִנֵּי שְׂכִיחֹן פִּירִש"י ז"ל תְּפִילִין וְצִיצִית וּבִרְכַת
חֻתָּנִים מְצֻיָּנוּ תְּדִיר כו' וּבַש' הַקּוּמָץ פָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת אִיפְכָּא דְּהִנֵּי שְׂכִיחֵי קֹאֵי אִפְתַּב
וּשְׁחִיטָה דְּכִינוּ דְּשְׂכִיחַת הַרְבֵּה לְכַךְ צָרִיךְ שְׂיַדַע וְיִלְמֹד אוֹתוֹ: זִמְנִין דְּשִׁהֵי וְדָרִיס וְלֹא יִדַע
פָּתַב הַרְאָב"ן ז"ל אֲבָל לְהַגְרָמָה וְעִיקוּר לֹא חִיִּישִׁינוּ דְּמִינְכָרֵי וְכֵן חִלְדָה נְמִי מִינְכָרָא פְּגוֹן
אִם הַחֲלִיד תַּחַת צָמֵר אוֹ עוֹר וְשַׁחֲט לְמַטָּה וְהַצָּמֵר וְהַעוֹר שְׁלִימִין לְמַעְלָה עַד פָּאן וְלִקְמוֹן
גְּבִי כָּל סַפְקָ בְּשְׁחִיטָה קֹאמֵר נְמִי דְּאִתִּי לְאִתּוּי סַפְקָ שְׁהָה סַפְקָ דְּרַס מִדְּנָקֹט הַנְּהָ תַּרְתִּי
מִשְׁמַע דְּאִינָהּ כּוּלְהוּ מִינְכָרֵי וְקִשָּׁה דְּבָרִישׁ פִּירְקִין קֹאמֵר ש"ס חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקִטוֹן
שְׂמָא יִשְׁהוּ שְׂמָא יִדְרָסוּ שְׂמָא יִחֲלִידוּ מִשְׁמַע דְּחִלְדָה נְמִי לֹא מִינְכָרָא וְכַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת
שָׁם: א"ל אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בְּמִקּוּם נָקֵב נָקֵב וְאִפְלִי יֵשׁ שָׁם נָקֵבִים הַרְבֵּה שְׁלֹא בְּמִקּוּם
שִׁינּוּי תְּלִינוּ פּוֹלָן בְּזֹאֵב כְּמוֹ שְׂפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְאִידִי דְּבַעֵי מִי חִיִּישִׁינוּ שְׂמָא בְּמִקּוּם נָקֵב
נָקֵב הַשִּׁיב לוֹ נְמִי הִכִּי וְצ"ל דְּאִם יֵשׁ שָׁם נָקֵבִים שְׁלֹא בְּמִקּוּם שִׁינּוּי נְמִי הַנְּהָ קְמִיבְעֵיָא
לִיה לְרַבֵּי אַבָּא וְהָא דְּנָקֹט מִי חִיִּישִׁינוּ שְׂמָא בְּמִקּוּם נָקֵב נָקֵב לִישְׁנָא דְּבָרִיָּתָא דְּמִיָּתִי נָקֹט
דְּבָרִיָּתָא רְבוּתָא נָקֹט דְּאֶפִּילוּ אִין שָׁם נָקֵבִים אַחֲרִים אֲלֹא מַה שְׁהַצָּפוֹר מְנַקֵּר אִפְלִי הִכִּי
אֶסוּרָה דְּחִיִּישִׁינוּ שְׂמָא בְּמִקּוּם נָקֵב נָקֵב וְקְמִיבְעֵיָא בְּעֵיָא לִיה בְּזֹאֵב מִי חִיִּישִׁינוּ נְמִי שְׂמָא
בְּמִקּוּם נָקֵב נָקֵב: וְהָא אֵלּוּ סַפְקָ ט מֵאַה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים סְפִיקוּ טְהוֹר הָא פְּשִׁיטָא דְּאַבְיִי
נְמִי סְבִירָא לִיה דְּסַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד מְסוּטָה גְּמָרִינוּ לִיה דְּטְמָא אַף עַל גַּב דְּאִית
לִיה חֻזְקַת טְהָרָה אֲבָל סַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת דְּרַבִּים סְבִירָא לִיה לְרַבָּא דְּטְהוֹר מְשׁוּם
דְּמוֹקְמִינוּ לִיה אַחְזַקְתִּיָּה הִיכָא דְּאִית לִיה חֻזְקַת טְהָרָה כְּמוֹ שְׂפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְלֹא מְשׁוּם
דְּגְמָרִינוּ לִיה מְסוּטָה וְרַבָּא סְבִירָא לִיה דְּחֻזְקָה לֹא מִקְלָתָא הוּא בְּאִיסוּרָא כְּמוֹ בְּסַפְנָתָא
וְלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֻזְקָה אֲלֹא בְּמִמּוֹן וְטַעְמָא דְּסַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים דְּטְהוֹר מְשׁוּם
דְּמְסוּטָה גְּמָרִינוּ לִיה וְרַב שִׁימִי נְמִי הָא פְּשִׁיטָא דֹס"ל נְמִי דְּהָא דְּסַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת
הַיְחִיד וַיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל סְפִיקוּ טְמָא מְשׁוּם דְּמְסוּטָה גְּמָרִינוּ לִיה דְּבַכְמָה דְּוֹכְתִי קֹאמֵר
ש"ס סַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד מְסוּטָה גְּמָרִינוּ לִיה דְּטְמָא מִיְהוּ סַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת
הַיְחִיד וְאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל ס"ל דְּטְהוֹר מְשׁוּם דְּמוֹקְמִינוּ אַחְזַקְתִּיָּה הִיכָא דְּאִת לִיה חֻזְקַת
טְהָרָה כִּי הִיא דְּכַפְרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה וְרַבָּא סְבִירָא לִיה דְּחֻזְקָה לֹא מִקְלָתָא הוּא בְּאִיסוּרָא וְטַעְמָא
דְּסַפְקָ טוֹמְאָה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וְאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל דְּטְהוֹר מְשׁוּם דְּמְסוּטָה וְלִפְלִי לִיה: וְאֹמֵר
ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי פֶּה טַעַם וְכו' אִיְצְטְרִיךְ לְאִתּוּי הָא דְּרִיב"ל דְּלֹא חִימָא רִישָׁא דְּקִתְנִי
טְמָאָה לֹא מְשׁוּם דְּאִין דְּרַכּוֹן שֶׁל שְׂרָצִים לְכַסּוֹת וְלִיכָּא רַוְבָּא הוּא דְּאֶפְלִי אִם הִנֵּה דְּרַכּוֹן

לכסות נמי טמאה דאזלינן בתר מיעוטה וסיפא דקתני פסולה איכא למימר משום דאפי' מיעוטה לטומאה ליכא דלא שייך למיתלי גילוי באדם כולל דאין דרפן של אדם לגלות משקה המכוסה מפני השרצים לכה מיתתי הא דרבי יהושע בן לוי דאמר ואין דרפן לכסות אלמא טעמא דרישא משום דליכא רובא לטהרה הוא וטעמא דסיפא משום דאיכא רובא לטהרה: ואלו ספק מים מגולין אסורין נר' דלכה מיתתי מלתא אחריתי ולא קאמר ואלו ראה ציפור המנקה בתנאה חוששין כו' משום דאיכא למימר דשאני התם דאתיליד ריעותא בתנאה גופה אבל ספק טומאה בר"ה ליכא ריעותא באדם גופיה וכדאמר בסמוך בהמה לא אתרעאי לכה מיתתי ממים שושארו מגולין בלידה ספק שתה מהן נחש או לא דאסירי אף על גב דלא אתיליד בהו ריעותא: דף י עד שיאמר ברי נ' שלא היה עלי קודם לכן לכאורה מימרא תירא הוא ולמאי שכתב ר"ת דהא לא מפליג הכא בין סבל סמוך לחפיף' משום דלטהרות איירי שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה איכא למימר דלהכי קתני עד שיאמר ברי לי כו' לאשמעונו הך מילתא דאפילו טבל סמוך לחפיפה לא מהני עד שיאמר ברי לי כו': בהמה לא אתרעאי כדפי' רש"י ו"ל דלאו בגופה ממש אתיליד ריעותא ואע"ג דבשביל פן אין הדבר נוטה להתיר יותר מלאסור דאין בזה צד מעלה ולא רבותא דמה לי אתיליד ריעותא בסכין מה לי אתיליד ריעותא בהמה כמ"ש התוספות מ"מ פ"ג דאין ריעותא לפנינו בגופה והיא שחוטה לפניו הוי לה כאלו אין בגופה ספק ואין צריכין להעמידה אחזקתה ובסמוך דפריה פל ספק בשחוטה לאתווי מאי לאתווי כה"ג אף ע"ג דבעי לאתווי מילתא דנוטה להתיר יותר מלאסור י"ל דהך מלתא נדאי נוטה להתיר טפי מלאסור דכיון דשיבר בה עצמות מסתבר טפי למימר דבעצם נפגמה ממאי דנימא בעור נפגמה אבל בספיקא דנשמטה הגרגרת אין שום סברא לומר דאחר שחיטה נשמטה טפי מקודם שחיטה ומשני דאתי לאתווי ספק שקה כו' דאע"ג דלא עביד דשהי ודריס ופריה מ"ש פ"ג דתרוניהו קרובים להכשיר ומשני התם אתילידא בה ריעותא בהמה כו' כדפי' דאע"ג דבשביל פה אין צד נטייה להתיר טפי מ"מ הוי לה כא ו אין בגופה ספק ואין צריכין להעמידה אחזקתה.

והתו' פתבו ספין אתרעאי ואיכא ספיקי טובא שמה בעצם נפגמה ושמה לא נשחטו נגד הפגימה וקשה חדא דהא השוחט בספין ונמצאת הגומה סתמא איתמר משמע אע"ג דאין בה אלא כמלא רוחב צואר דליכא למימר שלא כנגד הפגימה שחס ועוד דא"כ מאי פריה לאו לאתווי פהאי גוונא לישני דאתי לאתווי השוחט בספין ונמצאת פגומה ולא שיבר בה עצמות אח"כ דפסולה אע"ג דאיכא צד נטייה להתיר משום ספק ספיקא אב' שיבר בה עצמות לא ועוד דא"כ כי פריה ומאי שנא מאי משני הכא ספין אתרעאי כו' דהיינו משום דאיכא ספיקי טובא והא המקלחן נמי הנה ידע הך סברא מדקאמר לאו לאתווי כה"ג ואפ"ה פריה ומאי שנא ואם פן לא משני ליה מיד': ואמרו פל ספק בשחיטה פסול לכאורה תימא דנשמטה הגרגרת ספק קודם שחיטה ספק לאחר שחיטה אמאי קאמר דהוי ספק בשחיטה ספי משאר פל שמונה פשר טריפות וי"ל דאורחא דמלחא דמחמת שחיטה משתמטי סימנין כדאמר בפרק מפנין האי מאן דשחיט תרגולתא נכבשינהו לכרעיה אי נמי מידל להו מידל דדלמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנין.

ולדברי בעל ה"ג שכתבו התוס' לעיל דשמוטה לאו טריפה היא אלא שכן הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימן הנשטט ניחא ספי הא דקרי ליה ספק בשחיטה דספק

הוא אי שחיטתו פשרה אם לאו כיון דספק הוא שמה נשמה קנודם שחיטה דף יא ושחט ושרף מה שחיטתה וכו' כתבו התוס' אע"פ שיש פסוק אחד בינתים מ"מ משמע ושרף את הפרה פפו שהיתה בשעת שחיטה ונראה דחוק מדלא מייתי סיפא דקרא דהנה ליה למימר ושחט ושרף את הצרה ושמה יש לומר דאע"ג דהפסיק הפתוב בהזאת דמה אפתי הוי היקישא ולא הפסק הוא דאורחיה דקרא למיסמך בכל מקום הזאה לשחיטה דבפרק ויקרא בכל הקרבנות פולן סומך הפתוב זריקת דמים אחר שחיטת הקרבן ובחר הכי פתיב מעשה הקרבן וכיון דאורחיה דקרא למיכתב הכי לאו הפסק הוא וכחד פסוק הוא: וליחוש דלמא לאו אביו הוא קצת תימא אמאי לא גילף מקרבן דקפיד רחמנא שלא יקריבנו אלא פהו וניחוש שמה זינתה אמו ולא פהו הוא אלא לאו משום דאזלינן בתר רובא דהשתא ליכא לדחויי פגון שהיו אביו ואמו חבושים דאפתי איכא למימר שמה זינתה את אביו ואביו לאו פהו הנה ולא משפחת לה ודאי פהו אלא א"כ כל אבותיו הו חבושים עד אהרן הפהו א"נ גילף ממאי דשריא רחמנא למיסב איתתא וניחוש שמה זינתה אמה וממזרת היא אלא לאו משום דאזלי בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל: וליחוש דלמא טריפה הנה ונהורג את הטריפה פטור נאפי' למ"ד טריפה חיה אפ"ה פטור דסופו למות מחמת חבלה זו כמ"ש התוס' בפ' הנשרפין וכתבו התוס' מקשינן דגילף מרוצת גופיה כו' נראה דהיינו דוקא למ"ד טריפה חיה אבל למ"ד אינה חיה לא מצינן למילף מרוצת גופיה דאיכא למימר דחובשין אותו י"ב חדש כמ"ש התוס' בסמוך: או שאמר לשלוחו צא שחוש כו' כתבו התוס' מעיקרא תנא מצא תרגולת שחוטה בשוק דאיכא למימר בעליה שחטה ונהרי אמר דאפי' אמר לשלוחו ומצאה השליח שהיא שחוטה וכו' ותימא דבסמוך קבעי האומר לשלוחו צא ושחוט ונהלף ומצא שחוט מהו והתם על פרחף ונהלף בעל הבית ומצא שחוט קאמר מדפריף בתר הכי מה נפשף אי חזקה שליח עושה שליחותו וכו' וכיון דהכא נמי נקט לישנא דבסמוך משמע דהכא נמי ונהלף בעל הבית קאמר לכך נראה דהכא נמי ונהלף בעל הבית קאמר ולא זו קתני לא מיבעיא פשמוצא תרגולת שחוטה בשוק דחזקתה שחוט דכיון דאי אפשר לברר הדבר אמרי' מסתמא בעליה שחטה אלא אפי' אמר לשלוחו צא שחוט ונהלף בעל הבית ומצא שחוט חזקתו שחוט ולא אמרינן דצריף לברר הדבר לישאל את השליח אי שחט אי לאו ואם יתברר דלאו איהו שחטה אסורה כיון דנדאי נשחטה שלא ברשות דאי נמי נשחטה שלא ברשות חזקתו שחוט כיון דרוב מצויין אצל שחיטה מןמחין הן: שאר ר' חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו כו' פירש"י ז"ל דהא דקאמר ר' ודברי ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שמצאן בבית הכי קאמרשאר ר' חנינא המתיר אינו אלא פשמצאן באשפה שבבית ותימא לפירושו דהא פשטא דברייתא לא משמע הכי וא"כ מנא ליה לרב נחמן בר יצחק למימר הכי לוקמה דפליגי ברוב מצויין אצל שחיטה אי מןמחין הן אי לאו ויפרש בריית' כפשוט' וכי בשביל דאתי לדחות הבעיא יוציא ברייתא מידי פשוטה.

וגם דוחק לומר דלפי המסקנא נמי הא דנקט ברייתא שמצאן בבית היינו באשפה שבבית כיון דבבית סתמא קתני ואע"ג דהא דנקט בריישא שמצאן באשפה מוקי לה באשפה שבשוק היינו משום דסתם אשפה לאו בבית הוא אלא בשוק, ועוד תימא לפירושו דא"כ מאי איצטריף רב נחמן בר יצחק למימר דבבית כולי עלמא לא פליגי דשרי והא שפיר

מְצִי לְאוֹקְמֵי פְּלוֹגְתֵיהוּ בֵּין בְּבֵית בְּלָא אֲשֶׁפָּה בֵּין בְּאַשְׁפָּה שְׁבַבְיַת אֶלָּא דְּבַאשְׁפָּה שְׁבַשׁוּק כּו' אֶלְמָא לֹא פְּלִיגֵי דְּאָסוּר וְקֶאָמֵר רַבִּי דְּנִרְאִין דְּבַרֵּי ר' יְהוּדָה לר' חֲנִינָא בְּאַשְׁפָּה שְׁבַשׁוּק וְעוֹד תִּימָא לְפִירוּשׁוֹ דְּבַפְּרָק הַזֶּה בְּפִי ר' ש"ס וּבְהַקְדָּשׁ לֹא פְּלִיגֵי וְהַתְּנִיא נְתוּן אֶת הַקְּרוֹן וְלֹא נְתוּן אֶת הַחֲנֻמֶּשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר חִזְלָל וְחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא חִזְלָל אָמַר רַבִּי נִרְאִין דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּהַקְדָּשׁ וְדְבַרֵּי חֲכָמִים בְּמַעֲשֵׂר מִדְּקֶאָמֵר נִרְאִין דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּהַקְדָּשׁ מְפָלֵל וְכוּלֵי אֶלָּא אֵי אֵיתֵמֵר וְכוּ' אֲמַאי לֹא מְשַׁנֵּי נְמִי פְּדַמְשַׁנֵּי הֵכָא דְּהֵכִי קֶאָמֵר נִרְאִין דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁאָר ר' יְהוֹשֻׁעַ לֹא פְּלִיגֵי אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂר וְהַתּוֹסֵס פְּתַבּוּ שֵׁם דְּאֵי גְרָסִי הֵתֵם נִרְאִין וְנִרְאִין חֲרִי זְמַנִּין אֲסִי שְׁפִיר וְדוּחַק לְהַגִּיהַ וְכַתְּבוּ עוֹד שֵׁם דְּלִסְפְּרִי דְּגְרָסִי נְתוּן לֹא מוֹכַח בְּהַדְּיָא דְּמִיָּרִי בְּהַקְדָּשׁ וְקֶשֶׁה דַּא"כ מַאי אֵיִצְטְרִי' לְמִידָק הֵתֵם מִדְּקֶאָמֵר נִרְאִין דְּבַרֵּי חֲכָמִים בְּמַעֲשֵׂר מְפָלֵל דְּפְּלִיגֵי אֶפִּילוּ בְּהַקְדָּשׁ תַּפּוּק לִיהַ דְּמוֹכַח בְּהַדְּיָא דְּמִיָּרִי בְּהַקְדָּשׁ.

ע"כ נראה דלפני המסקנא אינו מוציא ברייתא מידי פשוטה כלל אלא מפרש לה דהכי קאמר נראין דברי רבי יהודה אפי' לר' חנינא בראשונה שבשוק פדאמר רב נחמן בר יצחק דבאשפה שבשוק פולי עלמא לא פליגי דאסור ונראין דברי ר' חנינא אפי' לרבי יהודה בבית פדאמר נמי רב נחמן בר יצחק דבבית פולי עלמא לא פליגי דשרי ולא נחלקו אלא באשפה שבבית והא דקאמר ש"ס שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו פולי לאו לפירושי סיפא דקתני ודברי רבי חנינא וכו' קאתי אלא כולה פרושא דרישא הוא ולא איצטריף ש"ס לפרש נמי נראין דסיפא דמפירושא דרישא שמעינן לה נחא מנייהו נקט ועוד דאדרב נחמן בר יצחק סמוך וכדפירש' והשתא ניחא בפרק הזהב דלא שניף לשנוויי הכי דליכא למימר נראין דברי רבי אליעזר לרבי יהושע בהקדש קאמר דלא פליגי בהקדש ונראין דברי רבי יהושע לרבי אליעזר במעשר קאמר דלא פליגי במעשר דא"כ במאי פליגי: ותיבעי ליה מעשה כתבו התוספות ומעשה גרוע כמו שהיא דהעלום חרש שוטה וקטן וכו' הווי למימר דההיא דהעלום חרש שוטה וקטן לאו מעשה כלל הוא פנין דכל העלאות שוות הן דאין הפרש בין מעלה מפני הפליגה לבין מעלה משום טל וכדפירש רש"י ז"ל בסמוך גבי הא דקאמר ותיבעי ליה מעשה שכתב שחיתות גרידתא ופירש לשם עולה ושחיתות לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיתות שוות: דף יג מפני שיש להן מעשה וכו' מפר' בירושלמי ואיזהו מעשה אמר רב הונא בתפוש בהן בטל ונראה משום דמשמע ליה מפני שיש להן מעשה בהן מ לתא גופא במעלה פירות לגג קאמר דאי לא הכי הנה ליה למימר מפני שאין להן מחשבה ותו לא אלא ודאי אתי לאשמעינן דבהעלאה גופא יש להן מעשה.

ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפי' המשנה מפני שיש להן מעשה אם שפכו עליהן מים בכוננה. וכתבו התוספות ושם האי תפוש בטל היינו היפך בהן דקאמר ר' יוחנן ולפי זה הא דקאמר בסמוך הכי קא מביעיא ליה דאורייתא או דרבנן אין צריך לדחוק כדפ' רש"י ז"ל הא דאמרינן דשמעתי מרבתי וכו' דכיון דמפני שיש להן מעשה דנקט מתניתין היינו היפך בהן אם כן איכא למימר דרבני יוחנן אמתניתין קא מביעיא ליה פנין דמתניתין על פרוק בהכי איירי.

מיהו תימא לומר פן דתפוש בהן בטל היינו היפוך בהן דהא בסמוך קאמר דיש להן מעשה דאורייתא קאמר ובמחשבתו ניפרת מתוך מעשיו דהינו היפוך בהן קאמר דמדאורייתא אין לו מדרבנן יש לו ודוסק לומר דהא דקאמר יש להן מעשה אפילו מדאורייתא אהיה דאלון ורמון ונקא קאמר ולא אהיה דמעלה פירות לגג דכיון דבתרונניהו נקט פנא חד לישנא מפני שיש להן מעשה ואין להן מחשבה ודוסק לפרש חד לישנא בתרי גונוני: שחיטת עפוי"ם גבילה הא דמין לעפוי"ם וליפא למיפר דמין נמי גבילה ושחיטת עפוי"ם איצטריך דלא תימא ונקא דמין הוי גבילה אבל דעפוי"ם מטהרת מידי גבילה דאי קתני שחיטת מין גבילה על פרחי הוי צריך לומר דטעמא מדכתיב וקרא לה ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמה יאכל מזבחו אהיה למד שזבחו אסור כמו שכ' הרמב"ם ו"ל בפ"ד מה"ש אי נמי מדכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו כמ"ש הרא"ש בשם ר"י ו"ל דליפא למימר דטעמא משום דמין מחשבתו לעפוי"ם הוא דאם פן ליתסר נמי בהנאה וא"כ ממילא הנה שמעינן דשחיטת סתם עפוי"ם נמי גבילה מהנה קראי:

דף יד אסורה באכילה ליומא דכיון דתני מתני' דאפי' השוחט בשבת שחיטתו כשרה אע"ג דמחייב סקילה כ"ש השוחט ביום הכיפורים דליפא אלא פרת אלא ודאי אתי לאשמעי' דהשוחט בשבת לא הוי שחיטתו כשרה אלא דומיא די"ה דביומא מיהא אסורה באכילה כמו ביום הכיפורים: וכבר בא חכם לישנא דמתני' דהתם הכי משמע מדקתני מתנה אדם על עירובו ואומר אם בא מן המזרח עירובו למזרח ולא קתני אם יבא חכם מן המזרח לשון עתיד משמע דבשעת התנאי כבר בא חכם איירי אלא שאינו יודע אם בא למזרח או למערב ונראה דמשום הכי לא נקט ר' יוחנן הכי במאי עסקינן שפכר בא חכם דכיון דפשוטא דמתני' הכי משמע לאו אוקימתא היא דף טו פי שרי ר"מ פגון שהיה לו חולה מבעוד יום והא דלא מוקי מתני' בשוגג ור' מאיר ולא היה לו חולה כלל משום דדומיא דיום הכיפורי קתני דאסור אע"ג דהיה לו חולה כמ"ש התוס' ותימא פיון דרב דהנה משתיק ליה לתנא ע"כ ס"ל דמתני' בהיה לו חולה איירי דומיא דיום הכיפורים א"כ רבי אבא היאך מוקי לה פרבי יהודה דהכנה ורב יוסף היאך מוקי לה פרבי יהודה דכלים ורב ששת היאך מוקי לה פרבי יהודה דנרות וטעמא דאסור משום מוקצה הוא והא פיון דע"כ בדאית ליה חולה איירי אם פן לא שייך טעמא דמוקצה ונהי דאינהו לא הוו ידעי הא דמשתיק רב ליה הוא תנא מ"מ סתמא דש"ס אמאי קבע לאוקימתא דידהו בש"ס פיון דלאו קושטא ניהו דהא רב גופיה אית ליה דבמתני' לא שייך טעמא דמוקצה.

וי"ל דרבי אבא ורב יוסף ורב ששת סבירא להו דלא תני מתני' שבת דומיא די"ה אלא לענין דאסורה ליומא בין בשוגג בין במזיד בין לי בין לאחרים מיהו לא הוי לגמרי דומיא די"ה דבי"ה אפי' היה לו חולה אסור מה שאין פן בשבת והא דנסבין חבריא לפי' רב יהודא הוא לאו למימרא הא ר"מ שרי דנדאי לר"מ נמי אסור אלא דלא אשכחן בהדיא במתני' דר"מ אוסר לקב קאמר ר"י ולא אתי אלא לאפוקי מדר' שמעון דלית ליה מוקצה והא דפריי' והא מתני' דשוחט הוא ואמר רב הונא וכו' הא ר' מאיר שרי כו' אליפא דרב אשי פריי' הכי דאיהו מוקי לה פרבי יהודה דמבשל ולא מטעם מוקצה הוא ולא אתו אלא לאפוקי מדר"מ דמבשל לקב פריי' לדידיה דאמאי נסבין חברי' למימר רבי יהודה היא הא ר"מ שרי תיפוק ליה דלרבי מאיר נמי אסור מטעם מוקצה ומשני דרב אשי ס"ל דשבת הוי דומיא די"ה לגמרי דאסור אפי' היה לו חולה: פגון שיקצץ לו דלעת פתבו

התוס' דבתלושה איירי וקשה דא"כ אמאי נקט שקצץ לו דלעת הנה ליה למימר פגון שבשאל לו דלפת: דף טז תא שמע הנה צור יוצא מן הכוחל וכו' תימא אמאי פשיט מסיפא דברייתא תחילה נהדר פשטיה ממצעיתא נהדר מריש' ועוד למאי דסלקא דעתך תיקשי ברייתא גופא אהדדי מרישא לסיפא ונראה דנדאי ידע דסיפא בכותל מערה איירי דומיא דקנה העולה מאליו דאי לא הכי ליתני פותל לחודא וכל שפן קנה העולה מאליו וידע נמי דנקט ספין משום דספין שאני פיון דלא מבטל ליה ולא אתי למיפשט אלא מרישא לחודא דקתני במקושר לקרקע תחיתתו פשרה דמשמע ליה דבתלוש ולבסוף חברו איירי דנראה דחוק לומר דמצעיתא פירושא קא מפרש לה לרישא.

והא דא מיייתי רישא מעיקרא משום דאיפא למידחי ולמימר דרישא במקושר מעיקרא איירי ור' חייא הוא דמכשיר במקושר ולכתחילה לא שמא ידרוס וכמ"ש התוספות לקד מיייתי סיפא ומצעיתא מעיקרא ומפרש להו נהדר מיייתי רישא פלומר פיון דסיפא במקושר מעיקרא איירי ומצעיתא בפלוש ולבסוף חברו ולא מבטל ליה איירי אם פן על פרוך רישא אפילו בתלוש ולבסוף חברו וקא מבטל ליה איירי ותני מציעתא לגלויי רישא דלא תימא רישא בתלוש ולבסוף חברו גלא מבטל ליה ודחי דלמא מציעתא פירושי קא מפרש לה לרישא: המקנה בדבר שהאור שולט בו שיניו נושרות צריך עיון אמאי אין העולם נזהרין בזה האידנא ובחידושי אגודה פתב ועתה אין נזהרין כי פתי פסאות שלנו אינן בשדות ולא ידענא פיון דטעמא לאו משום פשפים הוא אלא משום דשיניו נושרות אם פן מה לי בבית מה לי בשדה ועוד דאם פן רב פפא אמאי מוקי לה בקנינות פי המפה לוקמה בבית דלא שייך האי טעמא דשיניו נושרות: דף יז הכי גרסי' בספרים ישנים כי אשתרי שלל של עפו"ם דידהו לא אשתרי או דלמא לא שפא ונתו' פתבו דלא גרסי' או דלמא לא שפא דהל' הנה משמע שהנה מסתפק אי אשתרי וכו' ונראה ליישב דשפיר גרסי' ליה וקא מספקא ליה אי אמרי' דלא אשתרי אלא שלל של עפו"ם אבל דידהו מה שהכניסו עמהן לא אשתרי או דלמא לא שפא וקא מיבעיא ליה במה שהכניסו עמהן ולא בעי במה שפארו פשבאו י"ל דמה שפארו פשבאו פשיטא ליה דאסור דכיון שפבר נצטוו על השחיטה והנה אפשר להם לשתות ולאכול בהיתר לא הנה להן לנחור דלא שרי רחמנא פתלי דחזירי דידהו ונבילות וטריפית דידהו אלא משום דאי אפשר לאוכלן בהיתר ואם לא התירן הפתוב יבאו לידי הפסד לקד הבטיחון שימצאו בתים מלאים פל טוב וינהו מהן ואפילו מפתלי דחזירי אבל דבר שהנה אפשר להם לאכול בהיתר מהיכא תיתי שיתיר להן הפתוב לאוכלו באיסור וגדולה מזו פתב הרמב"ם ז"ל דאפי' שלל של עפו"ם לא שרי אלא בשעת הדחק שפתב בפ"ח מהלכות מלכים תלוצי צבא פשיכנסו בגבול העפו"ם ויכבשה מותר להן לאכול נבלות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים וכתב שם בכסף משנה אבל אי שכיח קמיה התירא לית ליה למישבק היתירא ולמיכל איסורא ולהכי במה שפארו פשבאו לא קמיבעיא ליה דאסור ואם נטרפה בשחיטה בשוגג נמי לא קא מיבעיא ליה דנדאי שרי פיון דאי אפשר למיכל בהיתירא כי קא מיבעיא ליה בבשר נחירה שהכניסו עמהן מי אמרי' כי אשתרי להו שלל של עפו"ם פדפירש' דלא אפשר למיכל בהיתיר' ואם לא התירן הפתוב יפסד אבל בבשר נחירה שהביאו עמהן לא פיון דהנה אפשר להו למיכל במדבר בהיתירא אי נמי אינהו הוא דאפסידו נפשייהו מה שפארו פל פה הרבה

עד שֶׁהֵבִיאוּ עִמָּהֶן לְאַרְץ אוֹ דְלָמָּה לֹא שָׁנְאוּ דְכִינּוֹן דְּכָבֵד נִחְרוּ בְּהִיתָר וְאֵי אֲפָשֶׁר עוֹד לְאַנְכְלוּ בְּהִיתָר שְׂרֵי שְׁלֹא יָבֵא לִידֵי הַפֶּסֶד: צְרִיכָא בְּדִיקָה אֲבִישְׁרָא וְאַטְנוּפְרָא מְדָלָא קְאָמֵר צְרִיכָה בְּדִיקָה בְּבִישׁוּר' וּבְטוּפֵר' מִשְׁמַע דְּכְשִׁבוּדָא מוֹלִיף וּמְבִיָא אֶת הַסְפִּין עַל הַבְּשָׂר וְעַל הַצִּיפּוֹרָן וְכֵן נִרְאָה דְהָא טַעְמָא דְאַבְיָשְׁרָא וְאַטְנוּפְרָא מִשּׁוּם וְשֵׁט וְקִנְיָה הוּא וְכְשִׁשׁוּחַט הוּא מוֹלִיף וּמְבִיָא הַסְפִּין עַל הַנּוֹשֵׁט וְהַקְנָה לְכַף בּוּדְקָה נְמִי בְכַה"ג וְכֵן פְּתַב בְּהִדְיָא הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"א מֵהַלְכוֹת שְׁחִיטָה וְכִיצַד בּוּדְקָה מוֹלִיכָה וּמְבִיָאָה עַל בְּשָׂר אֲצַבְעוּ וּמוֹלִיכָה וּמְבִיָאָה עַל צִפּוֹרָנוּ מִשְׁלֵשׁ רִוּחוֹתֶיהָ וְלִהְכִי קָרִי לָהּ עוֹלָה וְיִוֶרֶד וְלֹא יוֶרֶד וְעוֹלָה דְכִינּוֹן שְׁמוֹלִיף וּמְבִיָא הַסְפִּין עַל הַבְּשָׂר נִמְצָא דְעוֹלָה תְּחִילָה וְאַחַר כֵּף יוֶרֶד אֲבָל הַטּוֹר פְּסִימָן י"ח פְּתַב אֲבִישְׁרָא וְאַטְנוּפְרָא פִּירֵשׁ שְׁצַרְיָה שְׁיַעֲבוֹר עָלָיו צִפּוֹרָנוּ לְרֵאוֹת אִם יִחְגוֹר בּוֹ וּבְבִשָׂר אֲצַבְעוּ וְכו' הַלְכָף בּוּדֵק בְּהוֹלְכָה וּבְהוֹבָאָה עַל חוּדָה בְּבִשָׂר לֹאִם וּבְכַנּוּנָת הַלֵּב וְאַח"כּ בְּהוֹלְכָה וּבְהוֹבָאָה בְּצִיפּוֹרָן ע"כ וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן כַּדְפִּי': דָּף יח שֵׁן תְּלוּשָׁה מִןתָּר לִישְׁחוּט בַּה פִּי אִפִּי הִיא קְבוּעַ עֲדִינּוּ בְּלַחֵי פִּינּוּ שְׁנַחֲלֵשׁ הַלַּחֵי לֹא מִחֻבְרָא מְקַרִי וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מִפִּירֵשׁ"י ז"ל שְׁכַתְּבֵן שֵׁן תְּלוּשָׁה שְׁנַחֲלֵשׁ הַלַּחֵי מִן הָאֲדָם וְלֹא פְתַב שְׁנַחֲלֵשׁ הַשֵּׁק מִן הָאֲדָם וּבְמִתְנִי נְמִי פִי וְהַשְׁיִנִים הַתְּחוּבִים בְּלַחֵי שֵׁל בְּהִמָּה וְכֵן מִשְׁמַע דְּהוּי דּוּמְיָא דְמַגְלָא קְצֵר וְהַמְגִיר' שְׁשִׁינֵי שְׁלֵהוּ מְחֻבְרִין בְּהוּ וְא"כ פִּי מְשִׁנֵי הָא בְּחֻדָּא הָא בְּתַרְתִּי מִשְׁמַע דְאַפִּי הִיא קְבוּעַ בְּלַחֵי שְׂרֵי בְּחֻדָּא אִפִּי לְכַתְחִילָה וְכ"כ הֶרְמֵב"ם ז"ל וְהַטּוֹר וְכַתְּבֵן ז"ל וְהֶרְמֵב"ם ז"ל מִתִּיר בְּשֵׁן קְבוּעַ בְּלַחֵי אִפִּי לְכַתְחִילָה וְלֹא נִהִירָא וְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם וְרִש"י ז"ל נִרְאָה עֵינָהּ וְכ"כ בַּש"ע: וְאַף רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה לֹא אַחַר וְכו' פְּתַבו הַתּוֹ דְדָאָף ר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה לֹא אָמַר דְמִהֵנִי שְׁיִיר מְלֵא חוּט עַל פְּנֵי רִנְבָה וְכו' אֲבָל בְּשָׂאָר טַבְעוֹת לֹא מִהֵנִי רִנְבָה זְכוּ וּמְסִיִּים בַּה הֵר"ש ז"ל וְאִם לֹא שְׁחַט אֲלֵא רִנְבָה הַטַּבְעִי שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּל' דְרוּב קִנְיָה בְּעִינּוּ וְרוּב טַבְעוֹת לֹא הוּי רוּב קִנְיָה וּלפ"ז רַב וְשְׁמוּאֵל לֹא אֵיירִי לְעַנְיֵן הַגְּרָמָה אֲלֵא לְעַנְיֵן שְׁחִיטָה דְלֹא מִהֵנִי בְּשָׂאָר הַטַּבְעוֹת אִם לֹא שְׁחַט שָׁם רַק רוּב הַטַּבְעוֹת וְלֹא רוּב הַקְנָה וְקִשָּׁה דֹא"כ מֵאֵי קְאָמֵר בְּסֻמוּף כִּי סְלִיק ר' זִירָא אֲכַל מְגֻרְמָת דְרַב וְשְׁמוּאֵל וְהָא לֹאֻ מִשּׁוּם הַגְּרָמָה פְּסוּלִי דְדוּדָאֵי הוּי מְקוּם שְׁחִיטָה אֲלֵא מִשּׁוּם דְרוּב טַבְעוֹת לֹא מִהֵנִי בְּשָׂאָר הַטַּבְעוֹת עַד שְׁיִשְׁחוּט שָׁם רוּב הַקְנָה וְצ"ל דְלְעַנְיֵן הַגְּרָמָה נְמִי אֵיירִי שְׂאֵם לְאַחַר שְׁחִיטָה רוּב הַטַּבְעוֹת הַגְּרָמָה וְיִצְא לּוֹ חוּץ מִטַּבְעוֹת הַגְּדוּלָה פְּלַפִּי הֵרָאֵשׁ פְּסוּלָה מִשּׁוּם הַגְּרָמָה וְכֵן פְּתַב הֶרְז"ה ז"ל לְקַרִי עֲלֵיהָ ר' יוֹחָנָן גִּיסָא גִיסָא פִירֵשׁ"י ז"ל הַגַּס פְּלוּמֵר יוֹתֵר מְדָאֵי הַכְּשֵׁרֶת נִרְאָה דְלְכַף נִקַּט לִישְׁנָא דְגִיסָא גִיסָא מִשּׁוּם דַּל' נּוֹפֵל עַל הַל' דְרִישׁ לְקִישׁ גִּיסוֹ שֵׁל ר' יוֹחָנָן הָהּ בְּעַל אַחוּתוֹ כְּדָאֵי בַּפ' הַפּוֹעֲלִי וְהָהּ כְּאֵלוּ קָרִי עֲלֵיהָ גִיס' גִּיסָא הַכְּשֵׁרֶת אַח"כּ מְצָאֵתִי בְנִי פ' זֶה בּוֹרֵר גְּבִי הָא דְתַנּוּ וְאֵלוּ הֵן הַקְרוּבִים חֲמִיו וְגִיסוֹ שְׁכַתְּבֵן גִּיסוֹ בְּעַל אַחוּת אֲשֶׁתּוֹ וְכֵן הוּא בִּיבְמוֹת וּבְרוּב מְקוּמוֹת הַש"ס מִיְהוּ אֲשַׁכְּחֵן דְבַעַל אַחוּתוֹ נְמִי אֵיירִי גִיסוֹ כְּדָאֵמְרִי בְּחֻלִּין דַּר' יוֹחָנָן הָהּ קָרִי לְרִישׁ לְקִישׁ גִּיסָא גִיסָא מִשּׁוּם דְבַעַל אַחוּתוֹ הָיָה עַכ"ל: אוֹ דְלָמָּה פָּגַע וְלֹא נִגַּע כְּתַבוּ הַתּוֹס' דְהֵינּוּ שְׁשַׁחַט לְמַעְלָה מִן הַחִיטִין כְּדָמַר בַּר רַב אֲשֵׁי גְרָסִי פָּגַע בְּחִיטֵי טְרַפָּה וְכו' וְקִשָּׁה דְקָאֵמֵר וְהַלְכָת' מִשְׁיָפוּי כּוּבַע וְלִמְטָה כִשֵׁר' וְהֵינּוּ דְשִׁיר כְּחִיטֵי הַלְכָתָא מְפָלֵל דְפְלִיגִי וְלִפְרוּשׁ' הָא לִיכָא מֵאֵן דְפְלִיג בְּהָא דְשִׁיר בְּחִיטֵי כְּשֵׁרָה וְלִישְׁנָא דְמָר בַּר רַב אֲשֵׁי אָמַר נְמִי לֹא אֲתִי שְׁפִיר כַּמ"ש הַתּוֹס' לַכ"נ כְּדָפִי רִש"י ז"ל וְסִתְמָא דְש"ס מִיְיָתִי מִימְרָא דְרַב פֶּפְאָ דְאָמַר מִשְׁמִיָּה דְרַבָּא שְׁיִיר בְּחִיטֵי כְּשֵׁרָה לְאַשְׁמַעִי דְלִיכָא נְפִיקוֹת' בְּהָּ בַּעֲיָא דְדַבְרֵיו דְרַב פֶּפְאָ לִיתָא נִגַּד דְבָרֵיו

דַּרְבַּ פֶּפֶא דַּרְבַּ פֶּפֶא הֵנָּה מְרָא דְש"ס טְפִי מְדַרְבַּ פְּפִי וּלְהַכִּי לָא קֵא' תִּיקוּ דְלָא קֵא' ש"ס
תִּיקוּ אֱלָא אִמְלִתָּא דְקֵא' הַכִּי וְהַד מִלְּתָא לָא קֵא' דַּרְבַּ פֶּפֶא וְרַב חֵינָא וּמַר זִוְטָרָא כּוּלְהוּ
אִית לְהוּ דְשִׁינִי בְּחִיטִי כְּשֶׁרָה וְהַכִּי הִלְכְתָא וְלֹא שִׁינִי לְמִימַר תִּיקוּ וְכִינּוּ דַּרְבַּ פֶּפֶא לָאו
אֲדַרְבַּ פְּפִי קֵא' אֱלָא סְתָמָא דְש"ס מִינִיתִי לִיהִ לְכַד לָא קֵאמַר רַב פֶּפֶא אָמַר וְכֵן פְּתַב בְּעֵרוּף
עֲרַף חַט דְפִגְעָה וְלֹא נִגְעָה הִינּוּ שְׁשַׁחַט לְמַטָּה מִהֵן כְּדַפְּנִי רַש"י ו"ל דָּף יֵט רַב יְהוּדָה אָמַר
רַב טְרַפְּהָ בְּעֵינּוּ בְּשַׁחֲטָה פִּירַש"י ו"ל דְלָא רַבָּא גְרָסִי' פִּי נִפְקָא חֵינָתָא בְּעֵינּוּ רַבָּא
בְּשַׁחֲטָה דְהָא רַב יְהוּדָה לָאו בְּמִיפְקָא חֵינָתָא' תְּלִי טַעְמָא דְהָא קֵאמַר בְּסִיפָא וְכוּ' וַיֵּשׁ לְיִישׁב
קֶצֶת הַגִּירָס' דִּסְבִּירָא לְהוּ דְהָא דְקֵא' דְכִי נִפְקָא חֵינָתָא בְּעֵינּוּ רַבָּא בְּשַׁחֲטָה לָאו
כַּדפִּירַש"י ו"ל דְהָוָא רַבָּא דְמִיפְקָא חֵינָתָא בִּיהִ בְּעֵינּוּ כְּוִלָּה בְּשַׁחֲטָה אֱלָא רֹוֹב יִצִּיאַת
נְשָׂמָה בְּעֵינּוּ שְׂיָהָא בְּשַׁחֲטָה וְכִינּוּ דִּיצִיאַת נְשָׂמָה בְּרֹוֹב הַסִּי' תְּלִיא נְמָצָא דְבַהֲגָרִים שְׁלִישׁ
וְשַׁחַט שְׁלִישׁ רֹוֹב יִצִּיאַת נְשָׂמָה בְּהַגְרָמָה הֵנָּה וְהוּא הַדִּין דְבַהֲגָרִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ
נְמִי אִית לִיהִ לַר"י דְטְרַיְפָה וְהָא דְנִקְט הַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ לְהוּדִיעָף
כַּחוּ דַּרְבַּ הוּנָא דֵאפִי"ה מְכַשִּׁי אַע"ג דְלָא הֵנָּה רֹוֹב' בְּשַׁחֲטָה וְאִידִי דְנִקְט בְּרִישׁ' הַגְרָמִים
שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ נִקְט סִיפָא אִיפְכָ' שַׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט
שְׁלִישׁ וְה"ה דְשַׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרָמִים שְׁנֵי שְׁלִישׁ נְמִי אִית לִיהִ לַר' יְהוּדָה דְכָשֶׁר פִּינּוּ דְרֹוֹב
יִצִּיאַת נְשָׂמָה בְּשַׁחֲטָה הֵנָּה וּלְכַד גִּירָסָא פְּשׁוּט הוּא דְבִסְמוּף נְמִי גְרָסִינּוּ וְעוּד פִּינּוּ נִפְקָא
חֵינָתָא הָאִיפָא רַבָּא בְּשַׁחֲטָה דְהַדְרָ בִּיהִ רַב הוּנָא מְקַמֵּינָתָא וְס"ל כְּרַב יְהוּדָה דְהַרְוֹב
יִצִּיאַת נְשָׂמָה תְּלִיא מְלִתָּא שְׂיָהָא בְּשַׁחֲטָה וְלַעֲיִל דְקֵאמַר אֲבָל הַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁנֵי
שְׁלִישׁ דְבָרִי הַפֶּל פְּסוּלָה דְכִי נִפְקָא חֵינָתָא בְּעֵינּוּ רַבָּא בְּשַׁחֲטָה י"ל נְמִי דְהָכָא קֵאמַר
אֲבָל הַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ פְּסוּלָה דֵאע"ג דְרֹוֹב הַסִּי' בְּשַׁחֲטָה הֵנָּה אַפ"ה פְּסוּלָה
דְבַעֲינּוּ נְמִי שְׂיָהָא רֹוֹב יִצִּיאוֹת נְשָׂמָה בְּשַׁחֲטָה מִיהוּ שַׁחֲטָה רֹוֹב סִי' פְּשִׁיטָא דְבַעֲינּוּ
מְדַקְתְּנִי בְּמַתְנִי' רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אָמַר מְלֵא חוּט עַל פְּנֵי רַבָּה וְהָא דְקֵאמַר מַחְלֻקְתָּ
בְּשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ הוּא הַדִּין דְה"מ לְמִימַר מַחְלֻקְתָּ כְּשַׁחַט שְׁלִישׁ
וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁלִישׁ דְלַרְבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה כְּשֶׁרָה פִּינּוּ דֵאִיפָא תְּרַתִּי בְּשַׁחֲטָה רֹוֹב
סִי' וְרֹוֹב יִצִּיאַת נְשָׂמָה אֱלָא אִידִי דְנִקְט בְּסִיפָא וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ לְאַשְׁמַעִי
דֵאָף עַל גַּב דֵאִיפָא רֹוֹב בְּשַׁחֲטָה פְּסוּל לְדַבְרִי הַפֶּל נִקְט רִישָׁא אִיפְכָא שְׁשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ
וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְכֵן צ"ל לְפִירַש"י ו"ל דְדָבָר וְהִיפּוּכוּ נִקְט מְדָלָא קֵאמַר אֲבָל שַׁחַט שְׁלִישׁ
וְהַגְרָמִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁלִישׁ דְבָרִי הַפֶּל פְּסוּלָה: הַשּׁוֹחֵט מִן הַצֹּנֵאָר שַׁחֲטָתוֹ כְּשֶׁרָה הַמּוֹלֵק
מִן הַצֹּנֵאָר מְלִיקְתּוֹ פְּסוּלָה מְשֻׁנָּה דְלָא צְרִיכָא הִיא דְכִינּוּ דְתַנִּי רִישָׁא הַשּׁוֹחֵט מִן הַצֹּדֵדִין
שַׁחֲטָתוֹ כְּשֶׁרָה כ"ש הַשּׁוֹחֵט מִן הַצֹּנֵאָר דְשַׁחֲטָתוֹ כְּשֶׁרָה וְכִינּוּ דְתַנִּי רִישָׁא הַמּוֹלֵק מִן
הַצֹּדֵדִין מְלִיקְתּוֹ פְּסוּלָה כ"ש הַמּוֹלֵק מִן הַצֹּנֵאָר דְמְלִיקְתּוֹ פְּסוּלָה אֱלָא פִּינּוּ דְקַתְנִי הַשּׁוֹחֵט
מִן הַעֲוֹרָף שַׁחֲטָתוֹ פְּסוּלָה הַמּוֹלֵק מִן הַעֲוֹרָף מְלִיקְתּוֹ כְּשֶׁר' תַּנִּי נְמִי אִיפְכָא הַשּׁוֹחֵט מִן
הַצֹּנֵאָר שַׁחֲטָתוֹ כְּשֶׁרָה הַמּוֹלֵק מִן הַצֹּנֵאָר מְלִיקְתּוֹ פְּסוּלָה לְאַשְׁמַעִי דְכָשֶׁר בְּשַׁחֲטָה פְּסוּל
בְּמְלִיקָה כְּשֶׁר בְּמְלִיקָה פְּסוּל בְּשַׁחֲטָה וְהָא דְלָא תַנִּי לְהוּ בְּדָרָף לֹא זִו אָף זִו דְה"ל לְמִתְנִי
הַשּׁוֹחֵט מִן הַצֹּדֵדִין בְּתַר הַכִּי מְשׁוּם דְאִידִי דְקַתְנִי כְּשֶׁר בְּשַׁחֲטָה פְּסוּל בְּמְלִיקָה וְכוּ' תַנִּי
נְמִי בְּמְשֻׁנָּה אַחֲרִיתִי כְּשֶׁר בְּתוֹרִין פְּסוּל בְּכַנִּי יוֹנָה וְכוּ' וְלֹא רֹוֹצָה לְהַפְסִיק בִּינֵיהֶן בְּדִין
שַׁחֲטָת צֹדֵדִין: הַשּׁוֹחֵט מִן הַצֹּדֵדִין וְכוּ' פְּתַבּוּ הַתּוֹ' מְצִינּוּ לְמִימַר דְנִקְט דִּיעֲבַד וְנִפְּנִי הַחֲזִיר
גִּזְרָה אִטּוּ לֹא הַחֲזִיר לְכַאוּרָה מְשַׁמַּע דָּאֲתוּ לְמִימַר דֵאִפִּי הַחֲזִיר סִימְנִין לֹא מְהַנִּי אֱלָא

דיעבד אַבל לכתחילה לא מיהו פּשלא הַחזיר וְשחט מן הַצדדין בְּדיעבד פְּשֵׁרָה אַבל בְּבית יוסף סי' ב' פתב דְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹ שְׂאֵם לֹא הַחזיר הַסִּמְנִין פְּסוּלָה וְכֵן פֶּסֶק בַּש"ע וצ"ל דְּמִשְׁמַע הָכִי מְדַכְּתָבוּ וְאִפְּלִי הַמַּחזיר סִמְנִין גְּזוּרָה אִטוּ לֹא הַחזיר וְאִי פְּשֵׁרָה בְּדיעבד פְּשֵׁלָה הַחזיר לֹא שְׂיִיף לְמִגְזוֹר פִּינּוֹן דְּבַדִּיעֵבֵד מִיָּהָא שְׂרִי וּבְהִגָּהַת אֲשֶׁר"י בְּסוּף פְּרָקִין מְצֵאתִי נְמִי פְּדַבְּרֵי הַב"י שְׂפֵתַב שֵׁם הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין אוֹ אִפִּי מִן הָעוֹרָף אִם הַחזיר הַסִּמְנִין שְׁחִיטָתוֹ כַּשֶּׁר דִּיעֵבֵד אִין לְכַתְּחִילָה לֹא פִיר"י ו"ל מִשְׁמַע דַּס"ל דָּאֵם לֹא הַחזיר הַסִּמְנִין וְשֵׁחֵט מִן הַצְּדָדִין אִפִּי דִיעֵבֵד פְּסוּלָה וְהַרְשָׁב"א ו"ל בְּתוֹרַת הַבַּיִת פֶּתַב דְּמִדְּקָאֵמַר בְּסוּפָהּ וְאִי ס"ד מַחזיר דְּוָקָא מֵאִי אִירָג' מוּלְק אִפִּי שׁוֹחֵט נְמִי אֲלֵמָא דְשׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין אִפִּי לֹא הַחזיר סִמְנִין לְצְדָדִין שְׁחִיטָתוֹ פְּשֵׁרָה דְּאִי בְּמַחזיר אִפִּי מִן הָעוֹרָף נְמִי שְׁחִיטָתוֹ פְּשֵׁרָה וְלֹא רִאֲיָה הִיא דְּאִזְכָּא לְמִימַר דְּצְדָדִין נְמִי כְּמוֹל עוֹרָף דְּמִי: דָּף כ הָא פְּסוּל פְּשִׁיטָה פְּסוּל בְּמַלְיָקָה דְּעַל פְּרָחָף שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם הָף דִּיוקָא נְקֻט לָהּ כַּדפִירש"י ו"ל וְהָא דְלֹא נְקֻט בְּהִדְיָא כֹּל הַפְּסוּל בְּשְׁחִיטָה פְּסוּל בְּמַלְיָקָה י"ל מִשּׁוּם דְּאִמְתַּנְיָ קָאִי דְקַתְּנִי שְׁכָל הָעוֹרָף פְּשֵׁר לְמַלְיָק' וְכָל צְנוּאָר פְּשֵׁר לְשְׁחִיטָה וְאֲשִׁמְעִי שְׁמוּאֵל דְּמַלְיָקָה חֲמִירָא פְּשִׁיטָה דְּדוּקָא צְנוּאָר הַכְּשֵׁר לְשְׁחִיטָה פְּשֵׁר כְּנִגְדוֹ לְמַלְיָקָה אַבְל הַפְּסוּל לְשְׁחִיטָה פְּסוּל בְּסַלְיָקָה וְלֹא אֲמַרִּין דְּמַלְיָקָה קִילָא מִשְׁחִיטָה פִּינּוֹן דְּדַרְסָה וְנַחֲלָדָה לֹא פְּסָלִי בָּהּ.

וְנִרְאָה דְלֵהכִי לֹא מְשַׁנֵּי דְשְׁמוּאֵל הִיא גּוּפָא אֲשִׁמְעִי דְכָל הַכְּשֵׁר בְּשְׁחִיטָה כְּגוֹן עֵיקַר סִמְנִין בְּעוֹף פְּשֵׁר כְּנִגְדוֹ בְּמַלְיָקָה דְּמַלְתָּא דְּפִשְׁיטָא הוּא דְּמַהִיכִי תִיַתִּי לְמִימַר דְּמַלְיָקָה תִּיַהוּי חֲמִירָא טְפִי מִשְׁחִיטָה.

אָמַר זְעִירֵי נִשְׁבְּר' מְפָרְקַת וְרוּב בְּשֵׁר עֵמָה גְּבֵלָה הָרָא"ש ו"ל וְהַטוֹר בַּסִּי" כ"ז מִיַּתִּי מִקְלָתָא דְּזְעִירֵי שְׂפֵתַב שֵׁם כֹּל שְׁנִפְסֵל בְּשְׁחִיטָה הָרִי זֹו גְּבֵלָה וְכָל שְׁנִפְסֵטָה פְּרָאוּי וּד"א גּוֹרֵם לָהּ לִפְסֵל הָרִי זֹו טְרִיפָה נִשְׁבְּרָה מְפָרְקַת וְרוּב בְּשֵׁר עֵמָה גְּבֵלָה וְיִשׁ לְתַמּוּה פִּינּוֹן דְּהָרָא"ש וְהַטוֹר לֹא פְּתָבוּ דִּינֵי טוּמְאָה וְטַהֲרָה לָמָּה פֶּתַב הָא דְּזְעִירֵי וְהָא דְכָל שְׁנִפְסֵל בְּשְׁחִיטָה וְכו' דְּמֵאִי נִפְקָא מִיָּנָה פִּינּוֹן שְׁשִׁתִּיהֶן אֲסוּרוֹת וְכֵן תַּמָּה בַּב"י שֵׁם וְעוֹד דְּמַעֲיָקְרָא פֶּתַב הַטוֹר חֲתַף מִהִבְהֵמָה לְאַחַר שְׁנִפְסֵטָה וְכו' מוֹתֵר לְהַאכִיל בְּנֵי מַעִים לְעַכּוּ"ם וְהַזֵּר פֶּתַב כֹּל שְׁנִפְסֵל בְּשְׁחִיטָה הָרִי זֹו גְּבֵלָה וְכו' וְקִשָּׁה דְּאִין עֵנִין זֶה לְזֶה כֹּל וְיִשׁ לִיִּשְׁב דְּנִפְקָא מִיָּנָה לְעֵנִין אֲבָר מִן הַחִי דְּבַתְּחִילָה פֶּתַב דְּמוֹתֵר לְהַאכִיל בְּנֵי מַעִים לְעַכּוּ"ם וְלֹא אֲמַרִּי פִּינּוֹן דְּמִיד לְאַחַר שְׁשִׁט קָנָה וְנִשְׁט וְעוֹדָה מְפָרְקֵת הָרִי לָהּ רִיָּאָה וּבְנֵי מַעִים כְּמֵאֵן דְּמִנְחוּ בְּדִיקוּלָא דְּמוּ וְכִמוּ שְׁהוּצִיאוּ אוֹתָן מִן הַבְּהֵמָה בְּעוֹדָה מְפָרְקֵת וְעַכּוּ"ם לֹא בְּשְׁחִיטָה תִּלִּי הִיתֵר אַכִּילָה דִּידִיָּה אֲלֵא בְּמִיתָה וְכִינּוֹן דְּאֲבָר מִן הַחִי אֲסוּר לְעַכּוּ"ם אֲסוּר לְהַאכִילוּ בְּנֵי מַעִים קַמ"ל דְּמוֹתֵר מִשּׁוּם דְּלִיכָא מִיַּדִּי דְּלִישְׁרָאֵל שְׂרִי וְלְעַכּוּ"ם אֲסוּר כְּדָאִי בַּפ' הַשּׁוֹחֵט וְהַזֵּר פֶּתַב דְכָל שְׁנִפְסֵל בְּשְׁחִיטָה הָרִי זֹו גְּבֵלָה וְנ"מ דְּכִינּוֹן דְּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה הִיא וְלֹא מְהַנְיָא לְטַהֲרָה מִיַּדִּי גְּבֵלָה לְכֹף אֲסוּר לְהַאכִיל מְבַנֵּי מַעֲיָה לְעַכּוּ"ם דְּלֹא יִצְאוּ בְּנֵי מַעֲיָה מִיַּדִּי אֲסוּר אֲבָר מִן הַחִי וְלֹא שְׂיִיף לְמִימַר בָּהּ לִיכָא מִיַּדִּי דְּלִישְׁרָאֵל שְׂרִי וְלְעַכּוּ"ם אֲסוּר דְּהָא לִישְׁרָאֵל נְמִי לֹא מְהַנְיָא הָף שְׁחִיטָה מִיַּדִּי אַבְל כֹּל שְׁנִפְסֵטָה פְּרָאוּי וּד"א גְּרִים לָהּ לִפְסֵל הָרִי זֹו טְרַפָּה וְנִמְצָא דְּמוֹתֵר לְהַאכִיל בְּנֵי מַעֲיָה לְעַכּוּ"ם דְּכִינּוֹן דְּשְׁחִיטָה פְּרָאוּי וְמְהַנְיָא לִיהּ לִישְׁרָאֵל לְטַהֲרָה מִיַּדִּי גְּבֵלָה אִין בָּהּ אֲסוּר אֲבָר מִן הַחִי דְּלִיכָא מִיַּדִּי דְּלִישְׁרָאֵל שְׂרִי וְלְעַכּוּ"ם אֲסוּר.

נשפּרה מפרקת ורוב בּשׁר עמה נבלה מחיים היא ואם שחטה אסור להאכיל בּני מעיה לעפּו"ם דלא שייך בה טעמא דליכא מידי דלישראל שרי ולעפּו"ם אסור דף כא ריש לקיש אמר הנותזו ממש פתבו התו' נראה דפליגי אדעירי דלעיל דסגי ליה במפרקת ורוב בּשׁר לחוד ונראה דחוק לומר פּן מדמיינתי ש"ס הא דנעירי סתמא ולא קאמר ופליגא הא דריש לקיש וכו' ועוד דמדברי הרמב"ם ז"ל משמע בהדיא דלא פליגי דבפ"ב מהלכות אבות הטומאות פסק פנעירי שכתב שם חלק הבהמה לשנים כו' הרי זו נבלה ומטמא במגע ומשא אע"פ שהיא עדיין בחיים וכן אם קרעה מגפה או שנשפּרה מפרקת ורוב בּשׁר עמה הרי זו פּנבלה לכל דבר והיינו פנעירי ובפ"ר מהלכות אבות הטומאות פסק פריש לקיש שכתב שם השרץ אינו מטמא עד שימות הנותזו ראשיהו אף ע"פ שעדיין הראש מעורה בעור הגוף אע"פ שהו מפרכסין פּנב הלטאה מטמאין משמע דס"ל פריש לקיש דאין מטמאין אלא א"כ הנותזו ראשיהו ממש ולא נשאר כי אם העור בלבד וא"כ יש לתמוה עליו דכיון דפסק בפ"ב פנעירי דבנשפּרה מפרקת ורוב בּשׁר לחוד הנה נבלה א"כ אמאי פתב בפ"ד אף על פי שעדיין הראש מעורה בעור מטמאין הא אפי' עדיין הראש מעורה בכל שני הסימניו נמי מטמאין פּינו דהנותזו מפרקת ורוב בּשׁר.

ועוד שהתוס' פתבו לעיל ור' אמי גרסי' ול"ג ר' אסי דר' אסי אמר לקמן גבי הנותזו ראשיהו דהיינו בהבדלת עולת העוף משמע דבספרים שהיה גרסי' רבי אסי וא"כ לאותן ספרים קשיא דרבי אסי אהדי וצ"ע: פהבדלת עולת העוף לרבנן פשוט הוא דהיינו מפרקת ורוב בּשׁר ושני סימנים והבדלת עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון היינו מפרקת ורוב בּשׁר ורוב שני סימניו כדקתני בהדיא בפרייתא דלעיל פיצד מולקין חטאת העוף תוס' שדחה ומפרקת וכו' ובעולה שנים או רוב שנים וארישא דקתני חותף שדחה ומפרקת קאי והרמב"ם ז"ל בפ"ק מהלכות טומאות מת כתב המת אינו מטמא עד שתצא בפשו אפי' נשחטו בו שני הסימניו וכתב שם בכ"מ אף קשה דבפ"ק דאהלות תנו הנותזו ראשיהו אע"פ שמפרכסין טמאין וקא' עלה בספ"ק דחולין מאי הנותזו ר"ל אמר הנותזו ממש ר' אסי אמר פהבדל עולת העוף לר' אלעזר בר' שמעון ומשמע התם אפי' מ"ד הנותזו ממש היינו שחיטת שני סימניו וצ"ל דרבנינו מפרש דהנותזו ממש היינו שנחתף כל הצואר ומשום דנשפּרה מפרקת ורוב בּשׁר עמה הא לאו הכי אע"פ שנחתכו הסימנים אינו מטמא ואע"ג דמאן דאמר התם דא"ל ר' ירמיה לר' אסי פהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו משמע דלחתיכ' שני סימנים קרי הנותזו דהא רבנן לא ממעטי אלא דלא נימא דברוב שנים סגי אבל בכל השנים משמע דסגי למליקה וכו' והאריף עוד שם משמע מדבריו דהנה סבר דאין מולקין שדר' ומסרקת עם רוב בּשׁר אלא הסימניו לחוד לרבנן שנים ולר' אלעזר בר' שמעון רוב שנים ולא דק כלל בהו שמעתא דמפרקת ורוב בּשׁר פשיטא דמולקין ולא פליגי אלא בסימניו אי ברובן סגי או פולן בעינן: פהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו והא דנקט פהבדלת העוף ולא קאמר בהדיא הנותזו ממש כר"ל לאשמעינן דאף על גב דהראש עדיין מעורה בעור הגוף פהבדלת עולת העוף לרבנן טמאין מיהו לא פליגי דר"ל נמי מודה בעור פּינו שאין חסיות תלוי בו: ת"ל והקריבו פתבו התוס' מה שפירש בקונטרס דאיפכא ליכא למימר כו' אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכחי כו' נראה דלאו קושיא היא דהא קי"ל אין היקש למחצה וכל מה דאפשר לאקושי מקשינו כל פמה דלא אתי קרא ומפיק דבר מהיקישא והכא נמי פּינו דהוקשה

מליקה להקטרה לכולהו מילי מקשינו להו דהא ליכא קרא דמפיק להקישא דכמשפט
מצינו לאוקמי למול עורף וקרא דוהקריבו להבדלה: דף כב דרוש ביה נמי הא לכאורה
קשה דאי עדיף הקישא דומלק ונהקטיר מהקישא דהמשפט דכי היכי דמצינו למילף
מוהקטיר דמה התם הראש בעצמו וכו' ה"נ מצינו למילף ממשפט דמה חטאת בהמה
ברוב שנים וכו' וא"כ אפתי תיקשי אי מה להלן ברוב שנים וליכא למימר דמוהקריבו
יליף דחילוק לגמרי משמע ליה דא"כ למה ליה למילף מוהקטיר כלל ומאי קאמר נמי אי
מה להלן ברוב שנים כו' דכיון דמוהקריבו יליף ליכא למימר הכי.

אלא ודאי ונהקריבו לא אתי אלא לאפוקי דלא תימא כמשפט חטאת העוף וי"ל דהקישא
דנמלק ונהקטיר עדיף דכי גמרינו מוהקטיר דמה התם הראש בעצמו וכו' כמשפט חטאת
בהמה נמי הוי דרובא בכלל פולה הוי אבל אי גמרינו מחטאת בהמה דרוב שנים סגי ליה
נמצא דלא הוי דומיא דנהקטיר דמה התם הראש בעצמו וכו': שייכול ומה בני יונה וכו'
פחבו התוס' א"נ דהנה מצי למיכתב בני יונה ותורים וליכא למימר דהקדים הפתוב
תורים לבני יונה לומר שהן קודמין דהא כתיב נמי וכן יונה או תור לחטאת ואיתא בריש
בראשית רבה בכל מקום הוא מקדים תורין לבני יונה ובמקום אחד הוא אומר וכן יונה
או תור מגיד ששניהן שקולין זה כזה וא"כ הנה מצי למיכתב בכולהו בני יונה ותורים
ולא לכתוב חורים תחילה אלא חד זימנא למילף מיניה שהן שקולין: הכי גרסי' בספרים
לא לשתמיט קרא ולכתוב מן בני התורים או מן היונה ותימא לפירש"י ז"ל דהא מאי
דבעי ש"ס היינו מנ"ל דמעכב דלמא ליכא אלא מצנה א"כ לא מצי למיכתב שום דנקתא
מן בני התורים או מן היונה דאי כתב הכי בשום דנקתא לא הנה ידעינן בין בתורים בין
בבני יונה הי מנייהו למצנה אי בגדולים אי בקטנים ועוד דמאי איצטריף למימר דלכתוב
מן בני התורים דהא מסיק דמיתור' דבני יונה ילפינן ופורים ילפינן מהקישא דבני יונה.

לכך נראה דלא גרסי' בני גבי תורים אלא ה"ג לא לשתמיט קרא ולכתוב מן התורים או
מן היונה ומבני יונה לחודא דייק ונה דנקט ולכתוב מן התורים רישא דקרא בעלמא נקט
ולא דייק מיניה מידי ובפירש"י ז"ל נמי צריף להיות לא לישתמיט חד קרא דנקתוב מן
התורים וכן משמע מדסיים ומדכתב בכולהו בני ש"מ לעכב משמע דמבני יונה לחודא
דייק וכן משמע בהדיא מדברי הרב ר"א מזרחי בפרשת ויקרא דלא גרסי' מן בני התורים
והשתא ניחא דכיון דסתם יונה בין קטנים בין גדולים במשמע אי כתיב מן היונה בשום
דנקתא הנה ידעינן שפיר דבני יונה דכתב לן רחמנא בדנקתא אחריתא למצנה הוא דאתי
אבל אין להקשות לפירש"י ז"ל דהא לא מצי למיכתב בשום דנקתא מן היונה דלא סימא
דבההוא דנקתא ליכא מצנה בקטנים דנקא אלא בין גדולים בין קטנים ליית דהא פשיטא
דהנה ילפינן חדא מחבריה דאין סברא לחלק בין האי דנקתא להאי דנקתא וכיון דגלי
קרא בשום דנקתא דקטנים עדיפי להקרבה מגדולים פשיטא דבכולהו דוכתי הנה אמרינן
הכי: יכול יהו כל התורים וכל בני היונה פשרים נראה דאו או קאמר יכול יהו כל התורים
או כל בני היונה פשרים דליכא למימר דאי לאו הנה מעוטי ה"א דתחילת הציהוב פשר
בזה ובזה דהא ודאי דלאו גדולים וקטנים ניהו אלא או גדולים או קטנים או ברעה
פדאמר בסמוך: אי אמרת בשלמא ברעה הוי שפיר פי' אא"ב דקר' אתי לאשמעי' דבר'י
ניהו שפיר דאי לאו קרא ה"א דקטנים או גדולים ניהו קמ"ל דברעה הוי ואי לא כתיב
אלא מן תורים לחוד אפתי איכא למימר דלאו ברעה הוי ולא פסלינהו קרא אלא לגבי

תורים משום דלאו גדולים נינהו אבל לגבי בני יונה ה"א דכשרים וכן אי לא פתיב אלא מן דבני יונה לחוד ה"א דלאו ברירה הוי ולא פסלינהו הפתוב אלא לבני יונה משום דלאו קטנים נינהו אבל לתורים ה"א דכשרים לכה איצטריה תרי מיעוטי ומשום דבריה נינהו אא"א ספיקא הוי איצטריה קרא למעוטי ספיקא דהא ליכא למימר דקרא אשמעינו דספיקא הוי ולכה פסולין בין לתורים בין לבני יונה ואי לא פתיב אלא חד מיעוטא ה"א דלגבי אידה פשרים וטעמא לאו משום ספיקא הוא אלא משום דקטנים נינהו ולא גדולים איז איפכא כדפי' גבי ברירה הא ליכא למימר דמי איכא ספיקא קמי שמיא אלא ודאי קרא לדידן אשמעינו דאע"ג דקמי שמיא גליא אי קטנים אי גדולים נינהו מ"מ פיון דאנו לא ידעינו מאי נינהו אשמעי' קרא שיש לנו לפוסלן מספק בין לתורים בין לבני יונה לכה פריה מי איצטריה קרא למעוטי ספיקא דכיון דמספקא לו אי גדולים אי קטנים הן מהיכא תיסק אדעתין לאכשרינהו ולא איצטריה שום קרא להכי דהא ודאי דספקא דאורייתא לחומרא הוא וכן בכוי שהביאו התוס' ומפלגס דבסמוך צריה לומר דברי' נינהו דאי ספיקי נינהו לא איצטריה קרא להכי ומספק יש לנו לאסור חלבו דכוי דספיקא דאוריית' לחומרא וכן בפלגס מספק בעי לאתויי נספי א"ל ולא תויי דשמיא איל הוא וספיקא דאורייתא לחומרא וכן הא דסוף פרק על אלו מומין שהביאו התוספות דפריה מני אלימא ת"ק ספק הוא איצטריה קרא נמעוטי ספקא משום דהתם נמי פיון דאנדרוגינזוס ספק אי זכר אי נקבה הוא לא איצטריה קרא למיהדר ולמיקטב זכר למטה להוציא את האנדרוגינזוס דפסול לקרבן עולה דכיון דלמעלה פתיב זכר להוציא את הנקבה א"כ בלא קרא נמי מספיקא הנה פסלינו ליה לאנדרוגינזוס לקרבן עולה דספיקא דאורייתא לחומרא והשתא גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו איצטריה קרא למיקטב עשירי ודאי ולא עשירי ספק דאי לאו קרא ה"א דספיקא דאורייתא לחומרא וסתיבין במעשר ויאכל המעשר במומו כדאי' ריש פרק בתרא דבכורות לכן גבי ספק קדמה בהרת לשער לכן איצטריה קרא לאשמעינו דטהור דאי לאו קרא ה"א דטעמא הוא משום דספיקא דאורייתא לחומרא: דף כו אי דרבי יהודה לר"מ חמץ הוא קצת קשה אמאי לא קאמר אי דר' יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא כדאמר גבי מצה מצה מעליית' היא דכיון דמחייב פרת חמץ גמור הוא לכ"נ דיש להגיה דר' יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא והכי גרסי' בהדאי בריש פרק פל המנחות באות מצה: הא לא ידע האי גברא אי מצה הוא דליתי חמץ וא"ת אמאי לא קאמר אי מצה הוא דליתי חמץ ומצה דאי מצה הוא אפתי מיחייב בעשרים חלות של מצה דשלישים של מצה בעינו ואיהו לא אייתי אלא עשרה וי"ל דאע"ג דשל דף פד אמר קרא וערפו הפרופה תימה והא איצטריה מצה היו שלשים חלות ושל חמץ עשרה מ"ט הנה שיעורן שנה לכל אחד עשרה עשרונים כדאייתא בפרק התודה וכ"כ הרמב"ם ו"ל פיצד הוא הלחם שמביא עם התודה לוקח עשרים עשרון סולת ועושה מהן עשרה עשרונים חמץ ועשרה מצה העשרה של חמץ עושה אותן עשר חלות ועשרה של מצה עושה מהן שלשים חלות שוות.

וקא בעי רבי זירא האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה שנאמר הרי עלי להביא עשרה עשרונים לעשות מהן עשר חלות של חמץ או שלשים של מצה והביא שיאור מהו והשתא ניחא דקאמר הא לא ידע האי גברא אי מצה הוא דליתי חמץ דאי מצה הוא לא איצטריה לאתויי תו אלא של חמץ וגרסי' לא צריכא דאמר הרי עלי עשר

עשרון לפטור תודתו של פלוני ואי גרסי' עשר חלית יש לפרש דעשרה חלות של עשרה עשרונים קאמר וילכה פריה שפיר סוף סוף הא לא ידע ההוא גברא אי מצה הוא דליתי חמץ וכי פריה מדרב הווא הנה מצי למפרה נמי וכיון דאחיב ליה בתודה ולחמה הא לא ידע ההוא גברא אי חמץ הוא וינעשה ממנו עשרה חלות ואי מצה הוא וינעשה ממנו שלשים חלות אי חמץ הוא וינעשה ממנו מין אחד ואי מצה הוא וינעשה ממנו שלשה מיני חלות ורקיקין ורבוכה דקימא לן דמעפבין אלא דעדיפא פריה: אמר קרא וערפו הפרופה מעיקרא פתיב וערפו שם את העגלה והדר פתיב ירחצו ידיהם על העגלה הערופה בנחל שאין ת"ל הערופה אלא לכה שינה עליה הכתוב לעפב ומקרא"ש לורנ' ז"ל כתב אמר קרא וערפו העגלה כן צריה להיות וכן ברש"י ונמחק הערופה ונכתב בצדו נראה בעיני מעות פי לא כתוב בתורה רק וערפו שם את העגלה והאמת שהעגלה השנית מותרת בתורה וכו' ושרא ליה מריה דלא דק כלל דהוה סבר דנערפו הערופה גבי הדדי פתיבי ומקרא כתוב בתורה כה הוא וישגה הינצא מלפני השליט הוא: למיכתב הערופה לכדתנן בפרק עגלה ערופה זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במקום עריפתה של עגלה וקתני עלה בש"ס ת"ר וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל שאין ת"ל הערופה ומה ת"ל הערופה על מקום עריפתה של עגלה: ת"ל לעבוד עבדות עבודה ועבדות משא רישא דקרא מן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבדות עבודה וגו': מפאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים נראה דהיינו הא דתנן בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן חמש עשרה לש"ס קבעו זמן למקרא חמש שנים וכן למשנה אבל ש"ס דתקיף טובא צריה שיעסוק בו כל ימיו: דף כה אמר קרא וכל פלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו מייתורא דפתות דריש דדוקא בכלי חרם איירי שהטומאה קודמת לפסחו דאי בכל הפלים לכתוב סתמא וכל פלי אשר אין צמיד פתיל עליו וקשה דמאי פריה בסמוך ולא יהו כל הפלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן כו' והא אי אפשר לומר כן דאם כן פתוח למה לי לכתוב סתמא וכל פלי אשר אין צמיד פתיל עליו ויש לומר דפתוח לא אתי למעוטי כל הפלים אלא אתי לאשמעין דבפתיחה תליא מלתא דלא תימא הא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא וכי יש צמיד פתיל טהור גזירת הכתוב הוא דכל שיש בו צמיד פתיל טהור ואפ"י הפלי פתוח ואינו מכוסה בצמידו קמ"ל פתוח דבפתיחה תליא מילתא דכל שהוא פתוח טמא הוא ואינו טהור אלא אם כן מכוסה יפה בצמידו ואינו פתוח: וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר לא מצי לאוקמי תרנייהו לתוכו של זה ולא תוכו של אחר חד ליטמא וחד לטמא דאין פלי שטרף מטמאין אוכלין פשהו נתונין באוירן כדמשמע לעיל דקאמר התורה העידה על פלי חרס כו' משמע אבל פלי שטרף לא אי תרנייהו לתוכו ולא תוך תוכו חד ליטמא וחד לטמא דלהכי לא איצטריה קרא דכיון דגלי קרא בחדא לפינן אידה בג"ש כדאמר לעיל נאמר תוכו לטמא כו': דף כו ארא מתניתין דקתני החמץ אין לא החמץ לא פולי הא דדייק מסיפא ולא קאמר אלא מתני' דקתני לא החמץ לא דלמא אי שבקיה וכולי משום דאיכא למימר דעד שלא החמץ היינו דינעין ביה ודאי שלא החמץ עוד כגון שהוא ישן וכבר עבר הזמן שראוי להחמץ בו אבל מסיפא דקתני החמץ אין משמע דכל שלא החמץ אע"ג דאיכא לספוקי שפא החמץ עוד לא אע"ג דלישנא דעד שלא החמץ משמע דהשתא מספקין ביה אם החמץ או לא מדלא קתני התמד לא החמץ

אינו לקח כו' יש לומר דסבירא דלאו דוקא נקט ה' לישנא דהא לרבא דמוקי ליה כששניר ממנו בכוס ולא החמיץ ע"כ צריף לומר דעד שלא החמיץ לאו דוקא הוא דהא לדידיה כל היכא דאיכא לספוקי ביה יש עליו תורת יין ולרבא לא ניחא ליה למימר הכי דעד שלא החמיץ משמע דאתי לאשמעינו דאף על גב דלא עבר הזמן שרגיל להחמיץ בו ואיכא למימר שמה יחמיץ עדיין או אפילו שניר ממנו בכוס והחמיץ אפילו הכי אינו נקח וכו' ולכך מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי: ורב ששית אמר אף בפתיחתה דכל הברכות פתיחה מעין החתימה הנה כגון אתה קדוש האל הקדוש אתה חונן חונן הדעת השיבנו הרוצה בתשובה וכן כולן יוצר אור המאורות אהבה רבה אוהב עמו ישראל לכה אית ליה דבהבדלה נמי צריף להתחיל מעין החתימה: סדר הבדלות הוא מונה פירש"י ו"ל ובין יום השביעי לששית מי המעשה היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימתה סמוך לחתימה ומה שישדו לומר בברכה אמצעית דשבת והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשה וישמחו בה ישראל אוהבי שמה בא"י מקדש השבת הנה שפיר סמוך לחתימה מעין חתימה דשבת קדשה הנה מעין מקדש השבת ומה שאומרים וישמחו בה ישראל וכו' לאו מילתא אחריתי היא אלא חד מילתא הוא והוספה בעלמא ואינו אלא כמטבע ארנפה שטבעו חכמים להאריף בה סמוך לחתימה דומיא דברכת מקדש את שמה ברבים דנהגו לומר ובישועתה תרום ותגביהקרננו דלא הנה מעין חתימה אלא מה שאומרים קודם לכן וקדש את שמה בעולמה וכן בבברכת הודאה מוסיפין ואומרים האל ישועתנו ועזרתנו סלה דלא הנה מעין החתימה וכן בבברכת המעריב ערבים מוסיפין ואומרים אל חי וקיים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד וכן מה שאומרים בתפלת ר"ה וי"כ פי אתה אלהים אמת ודברך אמת וקיים לעד בכלהו צריף לומר דאינו אלא מטבע ארנפה דכל הנה לא הו מעין חתימה סמוך לחתימה ממש אלא קודם לכן קצת.

ועוד הרבה ברכות אשכתן כה"ג. פתבתי זאת לפי שראיתי במנהגים שכתב וז"ל ורגילין לסיים וישמחו בה ישראל אוהבי שמה וכן ברוב סידורים ותימה גדולה הוא שהרי אינו מעין החתימה ולא מעין הפתיחה גם אין שייך שמחה רק ברגלים ומצאתי בסידור ישן גם שמעתי מבקאים שיש לומר ויגוהו בה ישראל מקדישי שמה וכו' זהו שפיר מעין החתימה ופתיחה וכן נראה עיקר עכ"ל ולפי מה שכתבתי לאו קושיא היא פיון דאשכחן הרבה ברכות כה"ג ע"כ לא הנה אלא מטבע ארנפה טבעו חכמים להאריף בהן סמוך לחתימתן והוספה בעלמא ניגוהו ומה שכתב נמי דאין שייך שמחה רק ברגלים לאו קושיא היא דלאו בשמחה גשמית דאכילה ושתיה איירי שהרי לא תיקנו לומר וישמחו בה ישראל דהנה משמע דבשמחת שבת איירי אלא וישמחו בה ישראל משום דבשמחה רוחנית איירי שישמחו בהקב"ה תדע דאל"כ תיקשי היאך תיקנו לומר בשבת שמחו במלכותה שומרי שבת והא לא שייך שמחה אלא ברגלים אלא משום דבשמחת רוחנית איירי שישמחו ישראל במלכותו ותברך וכי האי גוונא מצינו במדרש שיר השירים רבה זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו א"ר אבין אין אנו יודעין כמה לשמח אם ביום אם בהקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בה וכו'.

ועוד דאדרבא לפי מה שמגיה ויגוהו בת ישראל מקדישי שמה לא הנה שפיר מעין החתימה דלא איירי חתימה בקדושת השם אלא בקדושת השבת לכה נראה דיש לומר וישמחו בה ישראל אוהבי שמה ואין לשבש הסידורים וכל המשנה ידו על התחונה:

השוחט פָּרַק שְׁנֵי דָף כּוּ וְתוּ שֶׁהֵינָה דְרָסָה חֲלָדָה וְכוּ' כְּתוּבוֹ הַתּוֹ' דְּנִרְאָה כְּגִירְסַת הַסְּפָרִים דְּגֵרְסֵי וְלִיטְעֻמְיָהּ וְרַב פְּהֵנָא קְאָמַר לָהּ שְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר נְמִי גַמ' וְלֹא מְאָזְנוּ וְכוּ' וְקָשָׁה לְסִירוּבָּהּ כִּינּוּן דְּרַב פְּהֵנָא מְנִינּוּ לְשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצְּנֹאֵר וְלֹא מִן הָעֹנֶרְף כְּמַלְיָקָה קֵא' א"כ אַמַּאי סִידֵר ש"ס מְלֵתָא דְרַב פְּהֵנָא הֵכָא אַהֲרָה מִתְנִי' הֵנָּה לִיה לְסִדֵּר מִיְלֵתְנִי אַמְתְּנִי' דפ"ק דְקֵתְנֵי הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹנֶרְף שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה הַמּוֹלֵק מִן הָעֹנֶרְף מְלִיקָתוֹ כְּשֶׁרָה הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּנֹאֵר שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה פִי שָׁם מְקוּמוֹ כִּינּוּן דְאֵתִי לְפָרוּשֵׁי מְנִינּוּ לְשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצְּנֹאֵר וְלֹא מִן הָעֹנֶרְף.

וְעוֹד קָשָׁה דְקֵתְנֵי בְּסֻמוּף ר' חֲזִינָא אוֹמַר מְנִינּוּ לְשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצְּנֹאֵר כּוּ' וְהֵתָם עַל כְּרַחֲמֵי מְנִינּוּ שֶׁהִיא מִן הַצְּנֹאֵר וְנָא מְאָזְנוּ אוּ מְחֻטְמוּ קְאָמַר דְמִקְר' דְמִיְתִי לִיה אַפְתִּי לֹא יִדְעִינוּ אִי מִן הַצְּנֹאֵר אִי מִן הָעֹנֶרְף כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּסֻמוּף וְח"פ מְשַׁמַּע דְרַב פְּהֵנָא נְמִי מְנִינּוּ לְשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצְּנֹאֵר וְלֹא מְאָזְנוּ וְלֹא מְחֻטְמוּ קְאָמַר דּוּמְל' דְהָא דְרַבֵּי חֲזִינָא דְכִינּוּ דַתְרַוּוּיָהּוּ חֵד לִישְׁנָא נְקֻטֵי דוֹחַק הוּא לְפָרֵשׁ חֵד לִישְׁנָא בְתַרֵי גּוֹנוּי.

וְעוֹד דְמִסְתַּמָּא הֵנָּה דּוּמְיָא דְהָא דְקְאָמַר שְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר נְמִי גְמַרָא דְהֵינּוּ לְאִפּוּקֵי מְאָזְנוּ וְחֻטְמוּ. וְעוֹד דְלִדְבָרֵיהֶם צ"ל דְהָא דְקְאָמַר וְתַנָּא מִיְתִי לָהּ מְהֵכָא לֹא קֵאִי אַעֲיָקְרָא דְמִלְתָא דְרַב פְּהֵנָא וְשָׂאֵר אַמּוֹרָאֵי דְמִיְתִי רֵאזָה וְשַׁחַט דְשְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר הִיא וְלֹא מִן הָעֹנֶרְף דְהָא מְבַרְיָתָא אַפְתִּי לֹא יִדְעִי אִי מִן הַצְּנֹאֵר הִיא אִי מִן הָעֹנֶרְף וְלֹא מִיְתִי רֵאזָה אֵלָא לְהָא דְאִמְרֵי שְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר נְמִי גְמַרָא דְהֵינּוּ לְאִפּוּקֵי עֲזוּבּוּ וְזֶה דוֹחַק דְלִישְׁנָא דְמִיְתִי לָהּ מְשַׁמַּע דְאַעֲיָקְרָא מְלֵתָא קֵאִי וְעוֹד דֹאע"ג דְהֵנָּה אַמּוֹרָאֵי לִית לְהוּ לְהָא דר"א דִּילִיף בְּסֻמוּף מְהֵקִישׁ' דְמָה עוֹף הַכְּשֵׁרוֹ מִן הַצְּנֹאֵר אִף בְּהֵמָה כּוּ' מ"מ הָא דְדִרִישׁ רֵאשׁוּ שְׁל זֶה מְמוּל עֹנֶרְף וְלֹא רֵאשׁוּ שְׁל אַחַר ע"כ אֵית לְהוּ דֹא"ה תִּיקְשֵׁי לְדִידְהוּ וְתֵהָא פְּרָה כְּשֶׁרָה בְּמַלְיָקָה וְכֵן חוֹלִין מִק"ו מְעוֹף שְׁלֹא הַנְּכָשֵׁר בְּשְׁחִיטָה וְכוּ' וְע"כ צ"ל דְמֵרֵאשׁוּ מְמַעֲטִינּוּ לְהוּ כַּמ"ש הַתּוֹ' בְּסוּף פ"ק וְכִינּוּ דְאִינְהוּ נְמִי אֵית לְהוּ הֵךְ דְרֵשׁ' דְרֵאשָׁא א"כ קֵרָא דוֹשַׁח' לְמָה לְהוּ לְאַשְׁמַעִי' דְשְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר וְלֹא מִן הָעֹנֶרְף הָא מְרֵאשׁוּ שְׁמַעִינּוּ לִיה וְדוֹחַק לּוֹמַר דס"ל דְדוֹקָא לְעַנְנֵי מְלִיקָה דְרֵשִׁינּוּ לִיה וְלֹא לְעַנְנֵי שְׁחִיטָה.

לכ"נ כְּדִפְנִי רֵש"י ז"ל דְגֵרְסֵי וְתוּ שֶׁהֵינָה דְרֵס' וְכוּ' וּמ"ש הַתּוֹסֵ' דְאִי סְתַמָּא דְש"ס קֵא' לָהּ א"כ לְמָה לִי תַרֵי קֵרָאֵי דְלֹא לְשׁוּנְיָהּ גִּיְסֻטְרָא לָאוּ קוּשְׁנִי הִיא כְּלָל דְחֵד קֵרָא גְלִי אַחַבְרֵיהּ וְאִי לָאוּ דְכַתִּיבֵי תְרַוּוּיָהּ לֹא מְצִי' לְמִילָף מְחֵד קֵרָא מִיְדֵי דְרַב פְּהֵנָא דְדִרִישׁ מְשַׁחַט מְמָקוֹם שְׁשַׁח חֲטָהּ לָאוּ מִיְתוּרָא דְרִישׁ לִיה דְנִשְׁחַט לָאוּ מִיְתוּרָהּ הוּא דְהָא לְגוּפִיָּהּ אִיְצְטְרִיף אֵלָא מְלִישְׁנָא דוֹשַׁחַט דְרִישׁ מְדָלָא כְּתִיב וְזָבַח דּוּמְיָא דוֹנְבַחַתָּ מִבְּקָרָהּ וְשִׁנְיָהּ וְכַתֵּב וְשַׁחַט לְכֹף דְרִישׁ מִיְנִיָּהּ שַׁח חֲטָהּ וְרַב יִימַר נְמִי לָאוּ מִיְתוּרָא יְלִיף דוֹנְבַחַתָּ לְגוּפִי' אִיְצְטְרִיף אֵנָּה מְדִשְׁנִיָּהּ הַפְּתוּב וְכַתֵּב וְזָבַחַתָּ וְלֹא כְּתִיב וְשַׁחַטָּה דּוּמְיָא דוֹשַׁחַט לְכֹף יְלִיף מְמָקוֹם שְׁזָב חֲטָהּ וְלֹא פְּלִיגֵי אֵלָא דְמֵר יְלִיף מְהֵאֵי קֵרָא כְּדִפְרִישׁ רֵש"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה מִיְהוּ מְחֵדָא לֹא אֵתֵיָא דְאִי לָאוּ דְשִׁנְיָהּ הַפְּתוּב בְּדוֹקְתָא אַחְרִיתִי לִיכָא לְמִילָף מִיְדֵי וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ נְמִי דְהִכִּי מְשַׁמַּע מוֹשַׁח' שְׁלֹא יַחְתְּנוּ הַצְּנֹאֵר עִם הַסִּמְנִין כְּבָר פִּירֵשׁ רֵש"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה דְהִכִּי מְשַׁמַּע חֲטָהּ הוּצָא אֵת דְמוֹ וְתוּ לֹא: וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ עוֹד דְמְשַׁמַּע דְאַמַּאי סִלְקָא דְעֵתָהּ שִׁיחְתְּנוּ הַמְּפָרְקָת אַחַר שְׁחִיטַת הַסִּמְנִים יֵשׁ לּוֹמַר דס"ד דְהֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי הוּא דְשְׁחִיטָה מִן הַצְּנֹאֵר דְאַגְמְרֵיהּ רַחֲמָנָא לְמִשְׁהָ כְּוֹלָה צְנֹאֵר קֵא ר לִיה הַטִּיל

הפתוב לעוף בין בהמה לדגים משמע דלא הוה ליה למיכתב לעוף בין בהמה לדגים דלתו היינו מקומו ונראה משום דברישי הפרשה מפרש הפתוב תחילה תורת בהמה זאת החיה אשר תאכלו מפל הבהמה וגו' פל מפרסת פרסה וגו' ונהדר פתבו תורת דגים תת זה תאכלו מפל אשר במים וגו' ונהדר פתב תורת העוף ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו וגו' ועלייהו קאי בסוף הפרשה זאת תורת הבהמה ועוד וכל נפש החיה הרומשת במים וכיון ועלייהו קאי הוה ליה למיכתב זאת תורת הבהמה וכל נפש חיה הרומשת במים והעוף פסדר שהן פתובים בריש הפרשה לכך קאמר הטיל הפתוב לעוף בין בהמה לדגים וכו': בהמה שנובראת מן היבשה הכשירה בשני סימנים וכו' דטעמא דצוה הפתוב לשחוט בהמה חיה ועוף ואסר את הנבלה וסימא אותה נראה משום דשולטא בה סטרא אחרא רוח הטומאה שפל מיתה נעשה על ידי מלאך המנות אפי' מיתת בהמה פדאיתא בפרק המפקיד מלאך המנות מה לי הכא וכו' ואפי' מי שאינו מת מיתת עצמו אלא נהרג הו אדם הו בהמה גמר יציאת נשמתו ע"י מלאך המנות הוא ולכך צוה הפתוב לשחוט פדי שתצא נשמתו כמצות שחיטה ולא ע"י מלאך המנות וכ"כ הרב ר' מנחם רקאנטי בפרשה ראה ונ"ל וכשנשחטה אנהו לא תחול עליה רוח הסומאה כמו בנבלה שמיתת ברוח הטומאה ומהאי טעמא אמרו פשמת ר' בטלה כהונה לפי שמימת צדיקים גדולי' הוא בנשיקה לא ע"י מלאך המנות ולכך אין מטמאין במותו.

והינו הא דקאמר לעיל נשחט במקום ששח חטאהו ופירש"י ו"ל טהרתו נקט קרא לישנא דטהרה שלא יטמאנה מלאך המנות. ומהאי טעמא אית ליה לרב הונא בפ"ק הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש פשרה דכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אע"ג דלא הוה רובא בשחיטה מ"מ כיון דיציאת נשמתה בטהרה הוה ולא ע"י סטרא אחרא פשרה.

וכיון דיציאת נשמתה בשחיטה בעינו הלכך בהמה שנובראת מן היבשה ולכך יש לה חיות בריא וחזק לפיכך הכשירה בשני סימני' או ברוב שנים דכל פמה דלא שחיט רובא אין נשמתה יוצאת לאלתר אלא לאחר שעה וכי נפקא חיותא לאו בשחיטה נפקא אלא ע"י מלאך המנות עוף שנוברא מן הרקק ואין לו חיות גדול כל כך לכך פי שחיט ליה רק סי' אחד או רובו נפקא חיותה לאלתר בשחיטה דגים שנובראו מן המים וכשיוצאין מן המים מיז ממים מאליהן כמאן דלית להו חיות דמיין ולא סולטת בהו מלאך המנות כלל הלכך הכשירן בולא כלום: ונראה דמה"ט ניחא מה שהטומאות חלוקות זו מזו מדריגות מדרגות כי הפל כפי פח ששולט בו מלאך המנות לפיכך אדם שנוברא עפר מן האדמה ואיתא במ"ר עפר זכר אדמה נקבה רמז לחול הדק וחול הגס שע"י שניהם היוצר עושה פליו חזקים ולכך פחו בריא וחזק יותר מפל בעלי חיים ולהכי הוא מאריך ימים יותר מכולן נמצא דמלאך המנות שולט בו הרבה ביציאת נשמתו ולכך מטמא הרבה עד שנעשה אבי אבות הטומאה ומטמא אפי' באהל אבל בהמה שנובראה מן האדמה בעלמא ואין פחה גדול כל כך אינה נעשית אלא אב הטומאה אינה מטמאה אלא במגע ובמשא דאין מלאך המנות שולט בה במיתת'.

כמו באדם עוף שנוברא מן הרקק ואין לו חיות גדול כבהמה לכך אינו מטמא לא במגע ונא במשא אלא בבית הבליעה בלבד דאין מלאך המנות שולט בו אלא כל דהו אכל דגים כיון שנובראו מן המים אין מלאך המנות שולט בהן כלל לכך אין מטמאין כלל.

ולפי מה שפי' דטעמא דשחיטה הוא שלא ישלח ביה מלאך המות ניחא הא דאי' במ"ר פ'ק שמיני זאת הבהמה אשר תאכלו בהמות ולויתן הן קניגין של צדיקים לעתיד לבא כיצד הן נשחטין בהמות מתן ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן גותן לבהמות בסנפיריו ונוחרו וכי זו שחיטה פשיטה ולא פ' תנינו חוץ ממגל קציר וכו' א"ר אבין אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא חדוש תורה מאתי תצא א"ר ב'ר' אריסטון עתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא אכל נבלות בעה"ז זוכה לראותו לעה"ב הה"ד וחלב נבלה וגו' ואכול לא תאכלהו בשביל שתאכלו ממנו לעה"ב הענין תמוה למה זה תהא נבלה מותרת לעתיד לבא חלילה לומר שיבטל או יעקור הקב"ה אפי' אות אחת מתורתו והוא אחד מי"ג עקרים שלא תהא תורה אחרת מאתו ית' ולפי מה שפיר' ניחא דכיון דטעמא דנבלה אסורה ומטמאה משום דש'ט' בה ס'טרא אחרא לכ' לעתיד שיבער הקב"ה את הטומאה מן העולם שגאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ כיון דלא שייך האי טעמא בהמות מותר' בלא שחיטה דלא איצטריך ליה שחיטה פ'ל כיון דבטלה טומאה וס'טרא אחרא ליתא והיינו דקאמר במדרש חדוש תורה מאתי תצא פ'לומר לא שתצא תורה חדשה מאתו ית' חלילה אלא חדוש תורה פי' חידושי דאורייתא שפירוש למה טעמי תורה למה נבלה אסורה וזו מותרת ואתי נמי שפיר הא דשחיטת טרפה מטהרת מידי נבלה פ'דאי' ב'פ'ק בהמה המקשה משום דיציאת נשמתה הנה בטהרת שחיטה והא דאסורה באכילה לאו משום דחשיבא כמותה כיון דסופה למות דהא איפא מ"ד טריפה חיה אלא גזרת הפתוח והלכה למשה מסיני הוא דכל בהמה חיה ועוף שנקלו באותן אברים בראשיים שפנו חכמים ז"ל דטרפה ואסורים באכילה ולהכי מסופנת שריא בשחיטה אע"ג דברי לן שתמות מיד משום דמ"מ נשמתה יוצאת בטהרת מצות שחיטה ולהכי שחיטת עפ"ם אסורה אע"ג דשחיט שפיר דכיון דלאו בר זביחה הוא שחיטתו לאו מצוה היא וכמאן דהרגה דמי ושלטי בה ס'טרא אחרא: ומאי חזית דשדית ליה על עוף שדייה אחיה וא"ת אם כן הקיש' דפסולי המוקדשין למה לי ייש לומר דלא בא אלא לפשוטו של מקרא ללמדנו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת כצבי ואיל ואע"ג דבפירוש פתיב הטמא והטהור יחדו יאכלנו י"ל דבכמה מקומות דר' הפתוח לסתום תחילה ואח"כ לפ'רש כמ"ש מהר"א מנרתי: דף פה אחד קתני אחד כל דהו מדלא קתני השוחט ונשט בעוף ונשט וקנה בבהמה וקתני אחד משמע כל דבו ופרי' מבריייתא דקתני שחט את הנשט כו' ואלו שחיטה בגרגרת לא קתני דהנה ליה למיתני שחט אחד מהן ואח"כ נשט השני כו' מדלא קתני הכי משמע ונשט דוקא: והוא סבר בשעת שחיטה אתי דם דחיים אבל למאי דס"ד ר' יהודה פליג וקסבר שלא הוזכרו וורידין להוציא מהן דם אלא לענין שחיטה הוזכרו דבכלל שחיטה ניהודף כט למה ליה למרק אע"ג דבחולין נמי בעינו כל השנים לכתחילה היינו מדרבנן דגזרי שמה יפחות מן השיעור ולא ישחוט רובן כמ"ש רבינו נסים ז"ל בריש פירקין אבל הקא ע"כ טעמא לאו משום גזרה הוא דאי חיישינן שלא שחט רובא א"כ פי מרק אחר מאי הנה הא כל עבודת יום פיפורי אינו פשרות אלא בכהן גדול ושחיטת רוב סימנין עבוד' היא ולמאי דס"ד דפסולה דרבנן הנה צ"ל דמשום חומרת קדשים החפירו רבנן והצריכו לשחוט שני סימנין שלמים: תנבח שלא יהו שנים שוחטיו נבח אחד דתנבח משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים אף על גב דהרבה פ'רשיות נאמרו בלשון יחיד שאני הקא דפתח בלשון רבים וכי תנבחו נבח

שְׁלָמִים לַה' לְרַצוֹנְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ וְהָלַל לְמִיכְתָּב נְמִי בְּלִשׁוֹן רַבִּים תִּזְבְּחֶהוּ: דָּף ל' טַעְמָא דְשִׁלָּא לְשִׁמוּ הָא סְתָמָא פְטוּר הַקְּשׁוּ הַסּוּס' אֲדַדְיִיק מְסִיפָא גִידוּק מְרִישָׁא אִיפְכָא וְכוּ' י"ל דְדִיּוּקָא דְסִיפָא עֵיקָר דְּוּמְיָא דְהָא דְקַתְנֵי הֵתָם מְעִיקָר' הַפְּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לְשִׁמוּ חֲזִיב וְשִׁלָּא לְשִׁמוּ פְטוּר דְהֵתָם לִיכָא לְמִיזְק מְרִישָׁא מְעַמָּא דְלְשִׁמוּ הָא סְתָמָא פְטוּר דְכִיּוֹן דְאַרְבָּעָה עָשָׂר זְמַן שְׁחִיטָת פְּסַח הוּא מְסַתְמָא לְשֵׁם פְּסַח קְשִׁיט לִי וּפְטוּר דְכָל הֵיכָא דְאִפְתִּי חֲזִי לְקַרְבָּן פְּסַח מְסַתְמָא לְשִׁמוּ קָאִי כְּדָאֲמַר בְּסוּמָה וְע"כ צ"ל דְסְתָמָא נְמִי לְשִׁמוּ קָרִי לִיהֵ לְכָךְ ס"ל דְסִיפָא נְמִי דְקַתְנֵי לְשִׁמוּ פְטוּר סְתָמָא לְשִׁמוּ קָרִי לִיהֵ וְדִיּוּקָא דְסִיפָא עֵיקָר.

וּלְפִי זֶה פְּרִיף נְמִי שְׁפִיר לְגִירְסַת סְפָרִים יִשְׁנֵי דְגָרְסֵי לְשִׁמוּ אֲמָאִי פְטוּר פְּסַח בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִי הוּא וְכוּ' דס"ל דְסְתָמָא לְשִׁמוּ קָרִי לִיהֵ דְוּמְיָא דְרִישָׁא דְקַתְנֵי בְּאַרְבָּעָה פְּשָׁר לְשִׁמוּ חֲזִיב דְהֵתָם ע"כ לְשִׁמוּ לְאוּ דְוּקָא הוּא דְכִי שְׁחִיט סְתָמָא בִּי"ד וְדָאִי חֲזִיב: הַשְׁחִיט בְּשָׁנִים וְשִׁלָּשָׁה מְקוֹמוֹת לְפִי הַשְּׁאֲלֹתוֹת שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' נִיחָא דְמִיִּתִּי הָךְ מְלִתָּא הֵכָא דְקָאִי אֲמַתְנִי דְקַתְנֵי שְׁעוּר שְׁחִיטָה בְּרוּב אֶחָד אוּ בְּרוּב שָׁנִים וְקָאֲמַר רַב יְהוּדָה שְׁאֲפִלִי אִין הָרוּב בְּמְקוֹם אֶחָד אֲלָא בְּשָׁנִים וְשִׁלָּשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה וְהָא דְלוֹי סְבָא דְאָמַר לְעֵיל אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲלָא בְּסוּף וְכוּ' מִיִּתִּי הֵכָא מְשׁוּם הָא דְרַב יוֹסֵף דְמִשְׁנֵי תְרֵי בְּחַד זִיבְחָא קְאָמְרַת דְאֵינְרִי בֵּיהֵ לְעֵיל אֲבָל לְפִירִש"י ז"ל קָשָׁה דְמָה עֲנִין לְהָא דְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב הֵכָא טְפִי הֵנָּה לִיהֵ לְסִדֵּר אֲמַתְנִי דְכַתֵּר הֵכִי דְקַתְנֵי שָׁנִים אוּחְזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחְטִין כּו' דְפָרִיף לִיהֵ מִינָהּ וְגַם הָא דְקָאֲמַר שְׁחִיטָה מְפֹרְעַת בְּעִינֵן וְלִיכָא נִיחָא טְפִי לְפִירִשׁ הַשְּׁאֲלֹתוֹת דְכִיּוֹן דְלֹא חֲתַף הָרוּב בְּמְקוֹם אֶחָד אֲלָא כָּאֵן מְעַט וְכָאֵן מְעַט סְבִיב סְבִיב אִין שְׁעוּר שְׁחִיטָה מְגוּלָה וְנִיבְרַת כִּיּוֹן דְבָאֲמַצַּע הַשְּׁעוּר הַסִּי דְבוּק וּמְכֹסָה וּרְאָיָה דְמִיִּתִּי מַחֵץ שְׁחוּט אֲתִי נְמִי שְׁפִיר לְדִידָיָה דְמִשְׁמַע דְשְׁעוּר שְׁחִיטָה דְוּמְיָא דְמַכַּת חֵץ בְּעִינֵן שְׁהוּא בְּמְקוֹם אֶחָד אֲבָל לְפִירִשׁ רִש"י כִּיּוֹן דְאִיפָא שְׁעוּר שְׁחִיטָה בְּמְקוֹם אֶחָד אֲמָאִי לֹא הֵנָּה דְוּמְיָא דְחֵץ וְאִי מְשׁוּם דְשְׁחִיט נְמִי לְמַעְלָה אוּ לְמַטָּה זֶהוּ מְלִתָּא אַחְרִיתִי וְלֹא שְׁיִיף לְשְׁחִיטָה קְמִיִּתָּא לְכָךְ גִּרְאָה פִּירִשׁ.

הַשְּׁאֲלוֹת עֵיקָר: מִשְׁנַתְנוּ בְּסַכִּין אֶחָד וְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וְאֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה אֲסַכִּין קָאִי שְׁאֲחָד אוּחְזוּ בְּקַתָּא דְהֵינְנוּ לְמַטָּה וְאֶחָד אוּחְזוּ בְּחֻדוֹ דְהֵינְנוּ לְמַעְלָה וְקַמ"ל דָּאֵע"ג דְזֶה מוֹשֵׁף לְכָאֵן וְזֶה לְכָאֵן אִפ"ה לֹא חֲזִי שִׁינֵן שְׁמָא דְרָסוּ זֶה עַל זֶה וְכִשְׁרָה וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה שְׁכַתָּב אֶחָד מְלַמְעֵלָה וְאֶחָד מְלַמְטָה שְׁיָהָא זֶה אוּחְזוּ בְּקַצָּה הַסַּכִּין וְהַשְּׁנֵי אוּחְזוּ בְּקַצָּה הַשְּׁנֵי וְכֵן נִשְׁמַע מְדַבְּרֵי מַה"ש וְרִש"י ז"ל כְּתַב דָּאֵף עַל גַּב דְנִקְטִי סְכִינָא בְּאַלְכֶסוֹן וְקַצַּת קָשָׁה דְמָאִי רְבוּתָא דְמָה לִי שׁוּחְטִים בְּשָׁנָה וְמָה לִי שׁוּחְטִים בְּאַלְכֶסוֹן: שָׁנִים אוּחְזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחְטִין וְכוּ' אִין לְהַקְשׁוֹת שָׁנִים אוּחְזִין וְשׁוּחְטִין לְכַתְחִיל' וְשְׁחִיטָתוֹן כְּשֶׁרָה דִיעֵבַד כְּפִירִשׁ' מְכִילְתִּין דְאוּחְזִין דְהֵכָא חֶסֶר שִׁי"ן הֵנָּה כְּאֵלוּ אָמַר שָׁנִים שְׁאוּחְזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחְטִין כּו' שְׁחִיטָתוֹן כְּשֶׁרָה אֲבָל בְּרִישׁ מְכִילְתִּין לִיכָא לְמִימַר דְהַפֵּל שְׁשׁוּחְטִין קַתְנֵי דָאֵם כֵּן וְשְׁחִיטָתוֹן כְּשֶׁרָה שְׁחִיטָתוֹן מִיבְעֵיָא לִיהֵ אֲבָל אִין לְפָרִשׁ דְהֵכָא נְמִי פָרִי מִיִּלִּי קַתְנֵי שָׁנִים אוּחְזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחְטִין אִפִּי לְכַתְחִילָהּ וְהוּא כְּשִׁאֲחֻזוּ שְׁנִיָּהֶם בְּקַתָּא אוּ שׁוּחְטִין בְּשָׁנָה לְפִירִשׁ"י ז"ל וְהִדֵּר קָא' דְאֲפִלִי אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁר' בְּדִיעֵבַד דָּאֵם כֵּן ה"ל לְמִימַר וְאֲפִי אֶחָד לְמַעְלָה כּו' וְעוּד דְבְּסוּף פִּירְקִין קַתְנֵי נְמִי הָךְ לִישְׁנָא תְרֵי זִימְנֵי שָׁנִים אוּחְזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחְטִין אֶחָד לְשֵׁם א' מְפָל אֵלוּ וְאֶחָד לְשֵׁם דְבָר

כְּשֶׁר שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה וְכִיּוֹן דְּשִׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה ע"כ שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסָפִין וְשׁוֹחֲטִין לְאוֹ
לְכַתְּחִילָהּ הוּא אֵלֶּא שְׁנַיִם שְׁאוֹחֲזִין קֹא' וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ב מֵהֶלְכוֹת
שְׁחִיטָה שֶׁכֶּתֵב שְׁנַיִם שְׁאוֹחֲזוּ בְּסָפִין אִפִּי' א' מִצַּד זֶה וְשְׁנַיִם מִצַּד אַחֵר כְּנִגְדּוֹ וְשִׁחֲטוּ שְׁחִיטָתוֹ
בְּשֶׁרָה.

מִיְהוּ פְּשָׁנֵיהֶן אוֹחֲזִין בְּקַתָּא אִפִּי' לְכַתְּחִילָהּ מִתְּרִין לְשַׁחוּט נֶאֱפִי' בְּקַדְשִׁים כְּדַקְתָּנִי לְעִיל
אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין זְבַח אֶחָד וְהִלְכְּתָא כְּוֹתִינְהוּ וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מְדַבְּרֵי
הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפְּרָק רֵאשׁוֹן מֵהֶלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין שֶׁכֶּתֵב וְלֹא יִשְׁחֹט שְׁנַיִם רְאִשִׁים
כְּאֶחָד בְּקַדְשִׁים וְאִם שָׁחַט הָרִי אֵלּוּ פְּשָׁרִים אֲבָל שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין בְּהֵמָה אַחַת בְּקַדְשִׁים
כַּחֲוָלִין מִשְׁמַע דְּפָסֵק הִלְכָה כַּחֲכָמִים וּבְכֹסֶף מִשְׁנָה כֶּתֵב שֵׁם וּמ"ש אֲבָל שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין
בְּהֵמָה אַחַת וְכו' מִשְׁנָה שֵׁם וּמִשְׁמַע דְּבִקְדָשִׁים מִיָּגְרִי דְּוִמְיָא דְּרִישָׁא וּמִשְׁמַע שֵׁם דְּר"ל
מִתְּנִי' דְּבִסְמוּךְ דְּקַתְּנִי שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסָפִין וְשׁוֹחֲטִין כּו' וְדַבְּרִי תְּמוּהִים דְּמִתְּנִיתִין לְאוֹ
לְכַתְּחִילָהּ קָאָמֵר אֵלֶּא דִּיעֵבַד מְדַקְתָּנִי שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה אֲבָל לְכַתְּחִילָהּ לֹא כִּיּוֹן דְּאֶחָד
לְמַעַלָּה וְאֶחָד לְמַטָּה הַחֲלִיד בְּמִיעוּט סִימָנִים מֵהוּ פֶּתֵב הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ג מֵה"ש וְכֵן אִם
שָׁחַט מִיעוּט מִימֵינוּ בְּהַחֲלָדָה וְגַמֵּר הַשְׁחִיטָה שְׁלֹא בְּהַחֲלָדָה הָרִי זֶה סָפֵק נִכְלָה וּפִי' הַב"י
דְּבִרְיוֹ שֶׁשָׁחַט מִיעוּט סִימָנִין בְּהַחֲלָדָה וְגַמֵּר הַשְׁחִיטָה בְּכִשְׁרוֹת מֵהוּ מִי אֲמַרְיָנִין שִׁיעוּר
הַכָּשֵׁר שְׁחִיטָה דְּהִיָּנוּ רֹב הַסִּימָנִין בְּעֵינֵינוּ בְּהַחֲלָדָה א"ד אֲפִילוּ בְּמִיעוּט פְּסָלָה חֲלָדָה
וּמִצְאָתִי כְּחוּב לְשׁוֹן אֲבָא מוֹרֵי הַגָּאוֹן ז"ל בְּגִלְיוֹן סֵפֶר כ"מ ז"ל אֲבָל הַטּוֹר בְּסִימָן כ"ד
מְפָרֵשׁ דְּבִרְיֵי הֶרְמֵב"ם כְּפִירוּשׁ ר"ת שֶׁהַחֲלִיד תַּחַת מִיעוּט הֶרְאֵשׁוֹן וְשִׁחֲטוּ מִמַּטָּה לְמַעַלָּה
וְאִח"כ גַּמֵּר הַשְׁחִיטָה כְּדַרְפָּה כּו' דְּבַעֲיָא דְּרַב פֶּפְאָ לֹא דְּוִקָא לְאֲמַרִי בִּי רַב אֵלֶּא בְּעֵי נְמִי
לְרַב יְהוּדָה דְּמַכְשֵׁר תַּחַת הָעוֹר וּלְפִי מַה שֶׁמְפָרְשׁוּ הַבַּת"י צָרִיךְ לֹאמֵר דְּבַעֲיָא דְּוִקָא לְאֲמַרִי
בִּי רַב נִזְהָר גְּרָאָה לוֹ לְטוֹר דְּוִחֵק וְגַם לְכָל הַפִּירוּשִׁים בְּעֵינֵי דְּרַב פֶּפְאָ לְדַבְּרֵי הַפֶּל ע"כ:
הַשׁוֹחֲטֵי שְׁנַיִם רְאִשִׁים כְּאֶחָד שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה לְעִיל מוֹקֵי לָהּ רַב אֵשִׁי בְּקַדְשִׁים אֲבָל בַּחֲוָלִין
אִפִּי' לְכַתְּחִילָהּ נְמִי וְכ"כ הַטּוֹר סִי' כ"ד שׁוֹחֲטֵי אֲדָם שְׁנַיִם רְאִשִׁים כְּאֶחָד וּבִלְבַד שִׁיָּהָא הַסָּפִין
כְּדִי ג' רְאִשִׁים וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"א מֵהֶלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין שֶׁכֶּתֵב
וְלֹא יִשְׁחֹט שְׁנַיִם רְאִשִׁים כְּאֶחָד בְּקַדְשִׁים וְאִם שָׁחַט הָרִי אֵלּוּ פְּשָׁרִים אֲבָל שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין
בְּהֵמָה אַחַת בְּקַדְשִׁים וּבַחֲוָלִין מִשְׁמַע דְּבַחֲוָלִין שׁוֹחֲטֵי ב' רְאִשִׁים לְכַתְּחִילָהּ וְאִע"ג דְּבַפ"ב
מֵה"ש כֶּתֵב שָׁחַט שְׁנַיִם רְאִשִׁים כְּאֶחָד שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה דְּמִשְׁמַע דִּיעֵבַד הֵתֵם אִיָּרִי שֶׁשָׁחַט
בְּהוֹלְכָה אוֹ בְּהִבְאָה לְחוּד דְּאֲרִישָׁא קָאִי שֶׁכֶּתֵב הוֹלִיף וְלֹא הִבִּיא אוֹ הִבִּיא וְלֹא הוֹלִיף
וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ וְכו' דְּלְכַתְּחִילָהּ בְּעֵי שִׁיעֲשֵׂה הוֹלְכָה וְהִבְאָה אֲפִילוּ הַסָּפִין אֲרוּךְ הַרְבֵּה
וְכֵן מִשְׁמַע בַּש"ע שֶׁכֶּתֵב שָׁחַט שְׁנַיִם רְאִשִׁים כְּאֶחָד שֶׁהוֹלְכָה אוֹ בְּהִבְאָה בְּלִבָּד אִם יֵשׁ בְּסָפִין
כְּדִי שְׁלֹשׁ צְנֹאֲרִין כְּשֶׁרָה: הִנֵּה שׁוֹחֲטֵי וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת אִם יֵשׁ בְּסָפִין מְלֵא צְנֹאֲרֵי
כְּשֶׁרָה וְרִישָׁא דְּקַתְּנִי הִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת פְּסוּלָה דְּהִיָּנוּ כְּאֲדָם הַמִּתִּיז דְּלַעַת וְלֹא
קַתְּנִי הִנֵּה שׁוֹחֲטֵי וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת פְּסוּלָה כְּשִׁאִין בְּסָפִין אֵלֶּא צְנֹאֲרֵי מְשׁוּם
דְּכִשְׁהַסָּפִין קָצֵר וְאִין בּוֹ כְּמֵלֵא צְנֹאֲרֵי חוּץ לְצְנֹאֲרֵי לֹא סָנִי לִיהִי לְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת
בְּמִשְׁכָּה אֵלֶּא אִם כֵּן דוֹחֵק אֶת הַסָּפִין בְּכַח וּפּוֹסֵק: דָּף לֹא בְּשִׁתִּי בְּהַמּוֹת סָגִי לְהוֹ כְּמֵלֵא
צְנֹאֲרֵי אֶחָד וְלִיכָא לְמִימֵר דְּסִיפָא נְמִי אִם יֵשׁ בְּסָפִין מְלֵא צְנֹאֲרֵי אֶחָד וּמִשְׁהוּ קָאָמֵר וְלֹא
חַשׁ לְהַזְכִּיר הַמִּשְׁהוּ דְּוִמְיָא דְּרִישָׁא דְּלֹא שִׁיָּף לְחַלֵּק בֵּין סָפִין שֶׁהוּא כְּמֵלֵא צְנֹאֲרֵי מְצֻמְצָם
לְבִין סָפִין שֶׁהוּא כְּמֵלֵא צְנֹאֲרֵי וּמִשְׁהוּ אֵלֶּא בְּשׁוֹחֲטֵי רֹאשׁ אֶחָד דָּאֵז אִיכָא לְמִימֵר דְּכָל

שְׁהַסְפִין אַרְוֶה מְרוֹחֵב הַצְנָאָר אַפִּי מִשְׁהוּ שְׁחִטְט טְפִי בְּהַרְנוּחָה אֲבָל בְּשׁוֹחַט שְׁנֵי רְאשִׁים
אִי הֵנָּה אֲמַרִּינּוּ דְבִסְפִין מְלֵא צְנָאָר אֶחָד סָגִי אִזְ הֵנָּה פְּשׁוּט דְמִשְׁהוּ נְמִי לֹא בְּעֵינֵי דְדָאז אִין
הַמִּשְׁהוּ מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד דְכִי נְמִי יֵשׁ בְּסְפִין מְלֵא צְנָאָר אֶחָד וּמִשְׁהוּ אַפְתִּי אִין הַסְפִין
אַרְוֶה מְרוֹחֵב שְׁנֵי צְנָאָרִים וְלֹא מְהַנִּי מִשְׁהוּ מִיָּדֵי: וְאִי אֲשַׁמְעִינּוּ הֵכָא מְשׁוּם דְקִאֲתִי מִפְּחַ
בְּן דַּעַת פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְהַךְ צְרִיכוּתָא לֹא הֵנָּה דְוּמְיָא דְאִידָהּ וְכוּ' אֲלֵא אַמְתַּנִּי גּוּפָא
עֵבִיד צְרִיכוּתָא וְזֶה דּוֹחֵק לֹמַר דְחַד צְרִיכוּתָא קֵאִי אַדְרַבָּא וְחַד אַמְתַּנִּי לְכַךְ נִרְאָה דְאִי
לֹא דְמוּקִי רַבָּא לְמַתְנִי דְלַעִיל כַּר' נָתַן אִיפָא לְמִימַר דְשַׁחֲיִטַּת חֻלְיִין בְּעֵי פְּנוּנָה וְטַעְמָא
דְשַׁחֲיִטַּת חַשׁ"ו פְּשָׁרָה מְשׁוּם דְאַחֲרִים רוֹאִין אוֹתָן הוּא דְאַיְרִי שְׁעוּמָדִין עַל גְּבִיָּהּ
וּמְזַהֲרִין אוֹתָן לְכוּנִין וְכַמ"ש הַתּוֹס' לַעִיל דְכְּשַׁעוּמָדִין עַל גְּבִין וּמְזַהֲרִין אוֹתָן לְכוּנִין אַפִּי
לְכַתּוּב אֵת הַגֵּט כְּשָׁרִים וּמַתְנִי דְהֵכָא נְמִי אִי לֹא דְמוּקִי לֵה רַבָּא כַּר' נָתַן לֹא הֵנָּה דְיִיקִינּוּ
מִיָּנָה הָא הַפִּילָה הוּא פְּשָׁרָה דְאַיפָא לְמִימַר דְהִיא גּוּפָא אִיִּצְטְרִיכָא לְאַשְׁמַעִי כַּדְפִי רַש"י
ז"ל וְלֵהֲכִי פְּרִיָּהּ וְהָא אָמַר רַבָּא חַדָּא זִיקְמָנָא כּו' וְלָמָּה לִיה לְרַבָּא לְאַשְׁמַעִי תְּרַתִּי זִיקְמִי
דְסַתְמִ לִן תְּנָא כַּר' נָתַן בְּחַדָּא סָגִי לִיה וּמִשְׁנֵי דַה"א דְבִזְרַק סְפִין לְנוּעְצָה בְּפּוֹתֵל אִיפָא
תְּרַתִּי לְמַעֲלִיוּתָא חַדָּא דְמִיפּוּנִין מִיָּהָא לְחַתִּיכָה בְּעַלְמָא כַּמ"ש הַתּוֹס' וְעוּד דְאַתִּי מִפְּחַ בְּן
דַּעַת הַלְפָה אִי אֲשַׁמְעִינּוּ הֵתָם ה"א הֵתָם הוּא מְשׁוּם דְמַכּוּנִין לְחַתִּיכָה בְּעַלְמָא וְהוּי דְוּמְיָא
דְזַרְק סְפִין לְנוּעְצָה אֲבָל הַפִּילָה לֹא וְאִי אֲשַׁמְעִינּוּ הַפִּילָה ה"א מְשׁוּם דְאַתִּי מִפְּחַ בְּן דַּעַת
וְהוּי דְוּמְיָא דְזַרְק סְפִין לְנוּעְצָה אֲבָל הֵתָם אִימָא לֹא וְהָא דְשַׁחֲיִטְתָּן פְּשָׁרָה מְשׁוּם דְאַחֲרִים
עוּמָדִין וּמְזַהֲרִין אוֹתָן לְכוּנִין הוּא קַמ"ל וְרַשְׁבַּ"א ז"ל בַּת"ה פְּתַב דְמַתְנִי גּוּפָא קַעֲבִיד
צְרִיכוּתָא וְקִשָּׁה דְהָא מַתְנִי דְהֵכָא צְרִיכָא לְגּוּפָא כַּדְפִי רַש"י ז"ל לְאַשְׁמַעִינּוּ דְכַח גְּבָרָא
בְּעֵינֵי וּמַתְנִי דְלַעִיל נְמִי צְרִיכָא לְגּוּפָא לְאַשְׁמַעִינּוּ דְשַׁחֲיִטַּת חַשׁ"ו בְּדִיעֵבַד פְּשָׁרָה בְּאַחֲרִים
רוֹאִין אוֹתָן וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְשִׁהֲיָה דְרַסָּה וְחַלְדָּה שְׁמָא לֹא דְקַדְקוּ וְלֹא רָאוּ יָפָה: מֵאִי לֹא
אַדָּם דְוּמְיָא דְכָלִים וְכוּ' לְכַאוּרָה תִּימָה דְמֵאִי אִיִּצְטְרִיָּה לְמִימַר מֵאִי לֹא אַדָּם דְוּמְיָא דְכָלִים
כוּ' וְלֹא דְיִיק מְפִשְׁטָא דְבְּרִיָּתָא דְקַתְנֵי פְּלִים אַף עַל גַּב דְכָלִים לֹא מְכוּנִי וְכִי דְחִי נְמִי
מֵאִי אִיִּצְטְרִיָּה לְמִימַר וְכָלִים דְוּמְיָא דְאַדָּם הֵנָּה לִיה לְמִימַר וְכָלִים נְמִי דְקָא מִיפּוּנִין לְהוּ
אַדָּם בְּלֵא דְוּמְיָא.

וּנ"ל דְיַדַּע שְׁפִיר דְאַיכָא לְאוּקְמָא מַחְנִי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה אַף ע"ג דְסַתְמָא קַתְנֵי דְמִשְׁמַע טְפִי
דְאַיְרִי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה דְלֹא אֹרְחָא הוּא שְׁיַפְּוֹל גַּל פְּתָאוּם עַל אַדָּם וְכָלִים אִי לֹא דְיוֹשֵׁב
וּמְצַפָּה עָלָיו וּמִפְּחַ דְוּמְיָא דְיִיק דְמַדְקַתְנֵי תְּרַתִּי עַל הָאָדָּם וְעַל הַכָּלִים וְלֹא קַתְנֵי אַדָּם
לְחַוּדִיהָ מְשַׁמַּע לִיה דְאַתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּ דְבְּלֵא יוֹשֵׁב וּמְצַפָּה אִיְרִי לֹמַר לֵה דְאַדָּם דְוּמְיָא
דְכָלִים קַתְנֵי מַה פְּלִים דְלֹא מִיפּוּנִי דְאִי נְמִי קָא מִיפּוּנִין לְהוּ אַדָּם וְיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה שְׁיַפְּוֹל
עָלֵיהֶן גַּל פְּלִים גּוּפִיָּהּ מִיָּהָא לֹא מִיפּוּנִי דְהָא לִית לְהוּ דַּעַת אַף אַדָּם נְמִי לֹא בְּעֵי פְּנוּנָה
וְדְחִי דְלֵמָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה אִיְרִי דְאַדְרַבָּא לְכַךְ קַתְנֵי נְמִי אַדָּם לְאַשְׁמַעִינּוּ דְבְּיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה
אִיְרִי לֹמַר לֵה פְּלִים דְוּמְיָא דְאַדָּם מַה אַדָּם דְבַר פְּנוּנָה הוּא דְאִי נְמִי אִינוּ יוֹשֵׁב וּמְצַפָּה
וְלֹא קָא מִיפּוּנִין מְפִל מְקוּם בַּר פְּנוּנָה הוּא דְיֵשׁ בּוּ דַּעַת לְכוּנִין אַף פְּלִים נְמִי דְוּקָא דְקָא
מִיפּוּנִין לְהוּ אַדָּם וְיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה עַל הַגַּל שְׁיַפְּוֹל.

וְהָא דְקִאֲמַר וְכִי תִימָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפָּה מֵאִי לְמִימַרָא כְּפִירוּשׁ הַרִי"ךְ צ"ל שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת
דְלִיכָא לְמִימַר דְאַתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּ דְבְּעֵי פְּנוּנָה מְדַקְתְּנִי טְהוּרִין מְשַׁמַּע דְקוּלָא אַתִּי לְאַשְׁמַעִינּוּ
וְנִרְאָה דְהִיָּינוּ מַה שְׁפַתְבוּ רַש"י ז"ל ה"ג מֵאִי פְּלִים דְלֹא מִיפּוּנִי דְהָא לִית לְהוּ דַּעַת וְל"ג

מה פלים לא בעי פנונה וכתב עוד ה"ג וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר פנונה הוא ול"ג
מה אדם דבעי פנונה ובמסכת חגיגה גרסינו בהדוא מה אדם דבר פנונה הוא: לא פאלו
לא טבל למעשר ורבנותא דמתני' משום חולין הוא דמהניא אף בלא פנונה דאי משום
מעשר אף כי הוחזק לחולין קתני רישא דלא מהני ועוד יש לומר דאי משום רישא הייתי
אומר דטפי עדיף א הוחזק פלל למעשר מהוחזק לחולין דהא עקר דעתו לגמרי ממעשר
וכ"כ התוס' בפ'ק ב' דחגיגה: דף לב נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן פסולה בהמה
פשרה פ' גריס רש"י ו"ל וקשה מאי פריה פשיטא אמאי פשיט ליה והא אפתי לא ידענו
דרשה דושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חברתה עד בתר הכי וא"כ לאו מלתא
דפשיטא הוא דפרה פסולה בנשחטה בהמה אחרת עמה ומדברי הרמב"ם ו"ל בפ'ק ד'
מהלכות פרה משמע דגרסינו נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן שתייהן פשרות לרבנו
פ'רה פשרה בהמה פסולה והשתא פריה ספיר פשיטא וגרסינו נשחטה בהמה אחרת לרבי
נתן איצטריכא ליה סד"א ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חברתה ואפילו בהמת
חולין נמי קמ"ל: רבי שמעון אמר פדי ביקור פתב הרמב"ם ו"ל בפ'י המשנה מה שאמר
פדי ביקור טבח לחכם ר"ל פדי שיעור בדיקת השחיטה לדעת אם נשחט השיעור שחייב
או לא ותימא דהא בפ"ק קבעי רב יוסף לפרושי הכי וקא"ל אבני לא הכי אמר רבי יוחנן
פדי ביקור חכם וכו': וליחשוב נמי דחזקיה פתבו התוספות וא"ת אמאי לא פריה וליחשוב
דזעירי כו' וי"ל דאינה נבלה אח"כ נפסק נמי חוט הסדר' והא תנא ליה כו' אבל מחזקיה
פריה שפיר דמשפחת ליה גיסטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים פגון נעקרה צלע
מפאן וצלע מפאן וחוט השדרה קיימת דקרי ליה רב גיסטרא פאנו טרפות ותימא
דבנעקרה צלע מפאן וצלע מפאן לא קרי ליה רב גיסטרא פחלו טרפות אא"כ נעקרה
צלע מפאן וחזי חול' עמה וצלע מפאן וחזי חול' עמה דמסיק התם הכא בוכנא ואסימא
ופירש"י ו"ל שם אסימא חור שבחוליא שהצלע תחוב בו והיינו בחזי חוליא וכיון דהא
דנעקרה צלע מפאן וצלע מפאן איירי דנעקרה חול' שלימה עמהו א"כ אפתי אמאי פריה
ליחשוב נמי דחזקיה והא חוליא שחטרה בכלל בסג"ר הוא דהיינו סמ"ך דבסג"ר
פדאמרינו בר"פ אלו טרפות ובסג"ר נשב שמענתא אתיא בזה הפלל דכל שאין פמוה
חיה טרפה כמ"ש התוספות: ומי אמר ר"ש בן לקיש הכי בלא הו שינויא דר"ש בן לקיש
לא מצי פריה ממתני' דאלו טרפות אהא דאמר ר"ש בן לקיש שחט את הקנה ואח"כ
ניקבה הריאה פשרה אלמא פמאן דמנחא בדיקולא דמאי וא"כ פסוקת הגרגרת ברנבא
פיון דלא שחט אלא סימן אחד נבלה הוי ואמאי קתני אלו טרפות דאיכא למימר דשחיטה
פסולה מוציאה מידי נבלה ופסוקת הגרגרת נמי שחיטה פסולה היא ומוציאה מידי נבלה
אבל השתא דאמר דשחיטה פסולה אינה מוציאה מידי נבלה וטעמא דפסוקת הגרגרת
משום דלאו שחיטה פסולה היא דכיון דשחט שלא במקום חתהו פי ד"א גרם לה ליפסל
דמאי לכה פריה והאמר ר"ש בן לקיש כו' דכיון דכמאן דמנחא בדיקולא דמאי שוב אין
לבהמה אלא סימן אחד ופשיטא דשחיטה פסולה הוי ואינה יוצאה מידי נבלה: דף לג ולא
יצא מהן דם פשרים ולא חיישינו פיון שלא יצא מהן דם מסוכנים הוי ויצא נשמה קודם
גמר שחיטה: ונאכלין ביזים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם וא"ת פיון דלא הוכשרו
מאי איריא דנאכלין ביזים מסואבות אפילו כל גופו טמא טומאה דאורייתא פגון שנגע
במת או בשרץ נמי מותר בחולין ולרב פפא דמוקי לה בגמרא ביזים תחילות בחולין

גמורין איירי וי"ל דמתני' דיוקא אשמעינן טעמא דלא יצא מהן דם הא יצא מהן דם אין נאכלין אע"ג דגופו טהור אלא דידין מסנאבות ואידי דאיצטריף למיתני ברישא דבלא יצא מהן דם פשרים קתני נמי דנאכלין בידיהם מסנאבות פשלא יצא מהן דם מיהו עיקר מלתא לא אתי לאשמעינן אנה דיוקא: ממאי דלמא ע"כ לא פליגי רבנן עניה דר"מ אלא באכילת מעשר כו' בתגיגה פרק אין דורשין גבי הא דקאמר אלא חולין מחולין קשיא לא קשיא פאן באכילה פחן בגיגה קאמר נמי מתקיף לה רב שימי בר אשי עד פאן לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא באכילה דמעשר חבל בגיגה דמעשר ובאכילה דחולין פליגי ונח נקט התם דלמא ע"כ נא פליגי כו' פדנקט הקא משום דהתם מאכילה דחולין פריף דכיון דכולהו מודו דחולין מותר אפי' בחכילה א"כ מתניתין אתיא דלא פמאן וקא פשיטא דבאכילת חולין לא פליגי דכיון דנקט ר"מ ומותר בחולין ונא קתני ואינו פוסל את החונין משמע דס"ל דאפי' לאוכלן מותר כדפירש"י ו"ל התם וכיון דרבנן פליגי במעשה ולא פליגי בחולין משמע דחינהו נמי ס"ל דחולין מותרין אפי' באכילה לכך לא קאמר ודלמא ע"כ דהא מלתא דפשיטא הוא דבחולין לא פליגי דמותרין באכילה אבל הקא דלא פריף מאכילת חולין אלא מגיגה דמעשר לכך איצטריף למינקט דלמא ע"כ לא פליגי כו' לשון ספק דגיגה דמעשר ספיקא הוא דהוי איפא למימר דרבנן פסלי גיגתו במעשר ואידי דנקט ר"מ ומותר בחולין ובמעשר לאשמעינן דאפי' לאוכלן מותר קתני נמי וחקמים אוסרין במעשר מיהו בגיגה נמי פסלי ואכילה דחולין לא נקט הקא אלא אגב דנקטיה במסכת חגיגה כמ"ש התוספות ובמסכת חגיגה נקט גיגה דמעשר אגב דנקטיה הקא והתוספות כתבו ודלמא ע"כ לא פליגי אף על גב דנקט לשון דלמא נראה שפן הוא האמת כו' ודבריהם נראין תמוהים: בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כר' יהושע פלומר על פרחנן מיתוקמא בהכי אע"ג דהנה דוסק קצת דהשתא לא אתי סתמא דמתני' כר' יהושע דקיימא לן פנותיה אלא כר' אליעזר דשמותי הוא וכן לעיל דמשני הקא בחולין שלקחון בכסף מעשר עסקינן ודלא כר"מ צ"ל נמי דקאמר דעל פרחן מוקי לה בהכי אע"ג דהשתא לא מיתוקמא מתניתין כר"מ וקיימא לן סתם משנה ר"מ היא.

והיינו דפריף בסמוך ולוקמא בחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יהושע פי הכי דמיתוקמא סתם מתני' אליבא דהלכתא. ורש"י ו"ל כתב לעיל בחולין שלקחון בכסף מעשר ואשמעינן מדשני עביד בהו שלישי ודלא כר"מ משמע קצת דס"ל דאתי לשנויי דלא תיקשי מאי קמ"ל מתניתין מיהו הקא דקאמר ודלא כר' יהושע לא שניף לפרש פן דהא עולא מוקי לה בסמוך אפי' כר' יהושע ועוד דהא דקאמר ודלא כר' יהושע ש"ס הוא דמסיים הכי כמ"ש התוס': דף לד טומאה משיעורין לא גמרינן תימא הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה ואוכלה טהור אלמא מאכל חמור פן האוכל כמ"ש התוספות ועוד דשפיר קא"ל ר' יהושע לרבי אליעזר דנבלת עוף טהור חדוש הוא ולא גמרינן מיניה וי"ל דרבי אליעזר סבירא ליה איפא דהא דנבלת בהמה מטמאה במגע ולא באכילה חידוש הוא וגזירת הפתוב מדכתיב בה ולא באחרת כדאיתא בפרק יוצא דופן דמסתבר פפי שיטמא האדם באכילת נבלה מה שיטמא בגיגה בעלמא דע"י האכילה נעשה האדם והטומאה פגוף אחד וכן משמע קצת לקמן דקאמר עולא האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה אע"ג דמצי למינגע בתרומה מיכל מיהא לא מצי

אכיל וטעמא נמי נראה כדפי' דאכילה חמירא מנגיעה דעל ידי האכילה פחד גופא דמו וכי היכי דחמירא אכילה מנגיעה לטמא את האחרים ה"נ חמירא אכילה מנגיעה לענין קבלת סומא דמאי שנא ולכך יליף רבי אליעזר שפיר מנבלת עוף טהור דלאו חידוש הוא שיטמא האדם באכילה ולא בנגיעה: משקין תחילה נמי הווי פדתניא פתבו התו' דרצה לומר דהא דעביד שני היינו דוקא על ידי משקין שהו תחילה ול"ג מה שכתוב בספרים אמר ליה ר' יהושע שאני משקין וכו' וא"ת א"כ שפיר קאמר ליה רבי אליעזר לרבי יהושע שני שני למה וי"ל כמו שכתבו התוספות בפרק קמא דשבת דכשראה רבי יהושע שלא קבל ר' אליעזר תשובתו במשקין חזר והשיב לו מכתבי הקדש: אף אני לא אמרתי אלא בתרומה כו' אלמא דדוקא קאמר דאי לא מיבעיא קאמר א"כ ע"כ בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי קאמר דהא דמסיים בברייתא בחולין שנעשו על טהרת הקדש לפרש דבריו קאתי דאירי בחולין וכי תימא הא לא משפחת לה שלישי של חולין לזה קאמר דשפיר משפחת לה בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי לא מיבעיא קאמר דשפיר משפחת לה דבריו אפי' בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכל שכן בחולין שנעשו על טהרת הקדש אם כן מה אף אני לא אמרתי אלא בתרומה והא בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אירי: על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא אע"ג דר' אליעזר סתמא קאמר שלישי שלישי אפי' בחולין שנעשו על טהרת הקדש כדאמרין לעיל מ"מ פרי' מדר' יהושע דהלכתא פנותיה דר' אליעזר שמותי היא.

וא"ת לרבה בר בר חנה א"ר יוחנן דאמר מאי אהדרי ר' אליעזר וכו' מוקי לה סתמא דמתני' כר' אליעזר ודלא כר' יהושע תיקשי והאמר רבה בר בר חנה אמר ר"י הלכה כסתם משנה כדפרי' בר"פ אלו טרפות ושמה י"ל כמ"ש התו' דהא דקאמר ר"י מאי אהדרי כו' לא מסברא אמר כן אלא קבלה היתה ביזו מרבו וא"כ איכא למימר דר"י גופיה מוקי לה למתני' אפי' כר' יהושע ועוד י"ל דבסוף פ"ב דטהרות איכא סתמא אחרינא דסתם לן תנא כרבי יהושע כמ"ש בכסף משנה בפרק י"א מהלכות אבות הטומאות: דף לה אבל תרומה בנגיעה נמי אסור דגזרינן שלא יבוא לאכול כמ"ש התוספות ונראה דהיינו דנקט עולא דנפסל גופו מלאכול בתרופה ולא קאמר נמי ומותר ליגע משום דלא אתי לאשמעינן אלא הא דאסור לאכול ורבי יונתן דנקט אסור לאכול אע"ג דלא אתי לאשמעינן אלא הא דמותר ליגע ה"ק אף על גב דאסור לאכול מותר ליגע ולא גזרינן שמה יבא לאכול: רבי אליעזר בר צדוק אומר הרי הו בתרומה פירש"י ז"ל דרבי יצחק פנותיה ס"נ ואפשר לומר נמי דרבי יצחק פתנא קמא דר' אליעזר בר צדוק ס"ל דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הו בחולין ולכך קאמר האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש דטהור גמור הוא אחר כך מצאתי שכ"כ הרשב"א ז"ל: דף לו מאחר שרבי אומר הוכשר ור' חייא אמר תולין לאפוקי אי הוה אמר רבי חייא לא הוכשר דאיכא למימר דפליגי בפלוגתיהו דתנא קמא ור' שמעון אי דם מכשיר אי לא וקיימא לן פתנא קמא: והכי קאמר כגון זאת תולין וכו' פ"י רש"י ז"ל גירסא דלא צריכא היא ויש לומר דאיצטריף למימר הכי דלא תיקשי בשלמא לרב פפא ניחא הא דקאמר בואו ונסמון על דברי רבי שמעון דבין לר' חייא בין לר' שמעון אוכלין והוה ליה רבי חזד וכו' אלא לרב אשי מאי באו ונסמון על דברי רבי שמעון דקאמר והא לא סבירא לן פנותיה דלדידיה אוכלין פניו דלא מכשיר ולר' חייא

וכן לר' לא אוכלין ונהנה ליה רבי שמעון חד לגבייהו לכה קאמר דהא דקאמר בהו ונסמך על דברי רבי שמעון לאו דסמכינן עניה לגמרי אלא ה"ק פגון זאת תולין לא אוכלין דנהנה ליה ר"ש חד ולא שורפין דנהנה ליה רבי חד וכו': הבוצר לגת לדורכן בגת לאפוקי בוצר לצ'מוקין או למוכרן בשוק דמשקה הינצא מהן אין מכשירין דלא ניחא ליה ושתיק ליה הלל לשמאי שחזר בו ולא עמד במחלוקתו פדאיתא בפ"ק דשבת דאותו היום הנה הלל פפוף ויושב לפני שמאי: אטו ריש לקיש לפלות קא מיבעיא ליה כו' דכיון דקי"ל דחיבת הקדש מכשיר דאורייתא ואיפסל גופיה ושרפינו ליה בנוגע בו נמי לשרוף קמיבעיא ליה: דף לז ודלמא היינו נבלה היינו מסונפנת פי' קרא דנבלה לא אתי אלא להחמיר אבהמה מסונפנת ולאשמעינו דקאי עלה נמי בלאואפי' מחיים ומשני לא ס"ד דכתיב וכי ימות וכו' ופריף ודלמא לעולם אימא לך היינו נבלה היינו מסונפנת דקרא דנבלה לא אתי אלא להחמיר אמסונפנת מיהו מחיים בעשה דלא אתי להחמיר עלה אלא לאחר מיתה לאשמעינו דלאחר מיתה קאי עלה נמי בלאו: השתא מסונפנת דלא מיחסרא אסירא טרפה מיבעי פתבו התוספות וכי תימא איצטריוף לטרפה דלא מיחסרא פגון דיתיר וכו' לא ידענא דהא פשטא דקרא דנבשר בשדה טרפה לא תאכלו על פרוה לאו ביתיר איירי: ודלמא היינו טרפה היינו מסונפנת ולעבור עליו בעשה ולא תעשה נראה דלכה נקט הכא בהדיא ולעבור עליו בעשה ולא תעשה משום דהשתא ניחא טפי הא דמשני א"כ נבלה דכתב רחמנא למה לי ומה מחיים קאי עלה בלאו ועשה כו': שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה נראה דהיינו דלא פתיב הנה נפשי לא טמאתי משום דנהה משמע שלא טמאתי נפשי בידיים אבל לא מטומאה משמע שלא גרמתי טומאה לנפשי ונהיינו על ידי הרהור ואתי שפיר דלא מפרש שלא טימא נפשו בשרץ ונבלה אף על גב דשאר פהנים מותרים ליגע בשרץ ונבלה משום דאם פן לא טמאתי מיבעיא ליה: דף לח איצטריוף ליה לאבא לאזוזי אונזי פירוש דבשלקא גועה ונהטילה רעי איצטריוף לאשמעינו דאף על גב דאין מפרכסין הנה להו פפרכוס וכשרה אלא פשכשה בזנבה דפרכוס גמור הוא אם פן מאי קמשטע לן דהרי זה פפרכוס השתא כפפה ידה קתני מתניתין דהוי פפרכוס כשכוש אונזי דהוי פפרכוס וחיזות גדול טפי לא כל שפן דכשרה אלא ודאי ס"ל לרב דמתני' איירי דכייפה ופשטה והדר פייפה לה דבכי האי גונא הוי פפרכוס טפי מכשפוש אונזי ואתי רב לאשמעינו דכשפוש אונזי נמי מהני ולהכי קאמר שמואל איצטריכא ליה לאבא לאזוזי אונזי דבבציר מהכי לא הוי פפרכוס שאני אומר פל שאינו דברים שהמיתה עושה כו' דאפילו כפפה ידה לחודא הוי פפרכוס וכל שפן כשפוש אונזי.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ד מהמ"א שכתב דבבהמה דקה לא הוי פפרכוס אלא א"כ פשטה ידה והחזירה ונהיינו דלא כשמואל משמע דס"ל דרב פליג עליה כדפי' והלכה פרב באיסורי וכ"כ הרב המגיד שם דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דרב פליג אדשמואל: היתה ידה כפותה ופשטתה דבר שהמיתה עושה וכו' נראה דטבע זו נתן הקב"ה בבהמה דומיא דאדם שכל זמן שהיא חי הוא כופף ידיו וברצונו הוא מושף בידיו אליו כל ממון שבעולם וכשהוא סמוך למיתה הוא פושט ידיו ממנו ואינו חושש בשום ממון ושמה נבראת פן שיראה האדם ניטול ממנה מוסר שלא יהיה להוט אחר הממון ויזכור כי לא במותו יקח פלוס ויעזוב הכל כבהמה זו שפושטת ידה במותה וכמ"ש בסוף עירובין מלפנו מבהמות הארץ וגומר אלמלא נתנה תורה היינו למדין גזל מנתלה וכו': ואמר שמואל פתלי בית

השחיטה שנינו פי' רש"י ז"ל דאי הוי פותי ם ממש למחר היינו יכולין להבין דאי הנה בתחילת שחיטה ימצא הניזוק למעלה בפנותל דמחמת פח וחיזוק שיהיה עדיין בבהמה זינקה למרחוק ואם ימצא הניזוק למטה בפנותל כידוע שבאמצע השחיטה זינקה שלא היה בה פח כל פה לזנק הדם למרחוק וקשה דהא אי נמי ימצא הניזוק למטה בפנותל אפתי איפא לספוקי דלמא בתחילת שחיטה זינקה ומה שלא נמצא הדם למעלה בפנותל לפי שהיתה מסופנת הרבה ותשש פחה כל פה פד שלא היתה יכולה לזנק אפלי בתחילת שחיטה רק עד למטה בפנותל לכך נראה לפרש איפכא דאם ימצא הדם למעלה בפנותל פשרה דנהי דהוה זינוק דלמעלה בתחילת שחיטה הנה מ"מ אי לאו דהנה לה פח לזנק נמי באמצע שחיטה לא היתה יכולה לזנק בתחילת השחיטה כל פה למרחוק ואם ימצא הניזוק מלמטה חיישינו שמה בתחילת השחיטה זינקה ולא היתה בה פח לזנק למעלה ובאמצע שחיטה יצתה נשמתה ולא זינקה כלל: פרכוס שאמרו בסוף שחיטה נראה דלאו בסוף שחיטה ממש קאמר אלא בסוף שחיטת רוב הסימנים קאמר דכיון דברוב סימנים סגי כי לא זינקה בתר הכי מאי הוי וכן בסמוך גבי קרבן דדייק דבעינו חיות' בסוף לידה לאו לידה ממש קאמר אלא בסוף רוב לידה קאמר דקיימא לן משיצא רוב הנלד פילוד דמי לכל דבר כדאיתא בפרק בהמה המקשה.

ובש"ע טור י"ד סימן י"ז פתב סתמא דצריף שיהא הפרכוס בסוף השחיטה וכאשר פירשתי פן נ"ל: אלא אי אמרת לא בעינו חיותא בסוף לידה וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא וכיון דמתה באמצע לידה ולא קודם תחילת ולא אחר סוף לידה זה פירש למיתה וזה פירש לחיים קרי ליה: דף לט השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעפוי"ם כו' ר"ל אמר מותרת תימא תיסוק ליה דאסורה משום דישאל עפוי"ם הוא וקיימא לן דשחיטת עובדי כוכבים ומזלות אסורה ויש לומר פפו שכתבו התוספות בפרק קמא גבי השוחט בשבת דמשום פעם אחת לא חשיב עובדי כוכבים ומזלות ומייתי ראיה מהך דהכא ומהא דתנו בסוף פירקין שנים או חזין בספין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומיקי לה בישאל עובד כוכבים ומזלות והשתא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אלא ודאי בחד זימנא לא איתסר שחיטתו.

ועוד י"ל כמ"ש התוספות בפרק ארבע מיתות דהא דקאמר דריש לקיש מותרת היינו בהנאה ולא באכילה. ובטור י"ד סי' ד' פתב דאם חישב הישראל שיזרוק העובד לידה כוכבים לעבודת כוכבים פתב הרשב"א דפסולה וכן פתב בש"ע וכתב שם הב"י דכן פסק הרשב"א בתורת הביא וטעמו משום דקשיא ליה בפלוגתא דר"י וריש לקיש בשוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ומזלות תיפוק ליה דשחיטת עובדי כוכבים ומזלות הוא ותיירץ דלא לזרוק דמה הוא קאמר אלא ששוחט לעובדי כוכבים ומזלות על דעת שיזרוק דמה ויקטיר העובדי כוכבים ומזלות חלקה לעבודת כוכבים ומזלות ע"כ ופי' רשב"א ז"ל נראה תימא חדא דהלשון דשוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ומזלות לא משמע כפירושו ועוד דא"כ אמאי קאמר בפרק ארבע מיתות דמודה ריש לקיש דגברא בר קטלא הוא אמאי הוי בר קטלא הא לא קעביד מידי פיון דאינו לא שוחט ולא זורק לעבודת כוכבים ומזלות אלא חושב בדעתו שהעובדי כוכבים יזרוק לעבודת כוכבים ומזלות לכך נראה דאין מכאן ראיה ומה שהקשה דתיפוק ליה דשחיטת ישראל עובד כוכבים היא לאו קושיא היא כדפ"ל: אלא וביחיה דעבודת כוכבים ומזלות דמתסרא

היכי משפחת לה כתבו התוספות תימא אי תשיב סגול אף במחשבה בלא דבור א"כ משפחת לה וכו' משמע דמספקא להו אי הוי פגול במחשבה גרידא והא דאמר רבי ינאי בס"פ בית שמאי מניין למחשב בקדשים שהוא לוקה ת"ל לא יחשב א"ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו י"ל דאפי' לא הוי פגול אלא בדבור אפתי לאו שאין בו מעשה הוא דעקימת שפתי לא הוי מעשה ואע"ג דקיימא לן כר"י דאמר חסמה בקול והנהיגה בקול חייב משום דעקימת שפתי הוי מעשה פדאיתא בפרק הפועלים שאני התם משום דבדבוריה קעביד מעשה שהולכת או דשה בלא אכילה אבל הקא לא קעביד מידי בדבוריה וכ"כ התוספות שם בפרק הפועלים: הא מקמייה דשמעה מרבי יוחנן דמקמייה דשמעה מרבי יוחנן הנה סבר דפוסלת דמתניתין היינו מפלגת ולבתר דשמעה מרבי יוחנן רביה דפליג עליה איכא למימר דהדר ביה: דף ט הא דאמר להר וכו' כתבו התוספות דהעונברן בסיף אע"ג דלא מקרי אלוה שרי מחובר הוא משום דגלי קרא בעכו"ם דמתחייב פדכתיב וראית את השמש וגו' אע"ג דמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הקא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדיניהו שהן תלושין המלאכים המנהיגים וכו' ודבריהם נראין דחוקין דנהי דהנה"ב מלאכים גדיניהו דחמה ולבנה נינהו מפל מקום לכוכבים ומזלות לא אשכחן דאית להו גדא דאינהו גופייהו מזלות נינהו לכך נראה כדמשמע מפירש"י ז"ל דחמה ולבנה כוכבים ומזלות תלושין הן ולכך השוחט לשם חמה לבנה מזלות וכוכבים גופייהו הרי אלו זבחי מתים וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל כפ"ב מהלכות שחיטה שפכת אבל אם שחט למזל הים או מזל החר או לכוכבים ומזלות הרי זו אסורה בהנאה ולא פתב נמי למזל כוכבים ומזלות משמע דהשוחט לכוכבים ומזלות הוי זבחי מתים.

וכן משמע קצת בפרק מי שהיה טמא דמזלות לאו מחוברין הן דקתני התם חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרין וזבחי כוכבים ומזלות אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועים מדס"ל לחכמי ישראל דמזלות חוזרין משמע דלאו מחוברין הן וכי קאמר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול הנה מצי למידק מדקתני להו דומיא דכוכבים ומזלות דמיתני ברישא אלא מלתא דפסיקא נקט דבמזלות איכא מחלוקת ולאו מילתא דפסיקא הוא ולפי מה שכתבו התוספות דהא דקתני לשם חמה ולבנה כו' לגדיניהו קאמר יש לפרש דהא דקאמר דיקא נמי וכולי לאו כדפירש רש"י ז"ל אלא ה"ק דיקא נמי דבשוחט לשר החר א איירי מדקתני דומיא דמיכאל שר הגדול דאיירי בשר ושלשול קטן נמי לשר שלו קאמר כמ"ש בטור י"ד סימן ר' וה"ק בין ששחט לשם מיכאל שר הגדול בין ששחט לשם שר של שלשול קטן שבים: אי לא דאמר רב הונא בהפת חברו וכו' תימה פנין דרב הונא נקט במילתיה בהמת חברו ברישא ונהדר נקט סי' א' א"כ הנה ליה לרב פפא למימר נמי ברישא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חברו ונהדר הל"ל אי לאו דאמר סי' אהד ועוד דמאי קאמר אי לאו דאמר בהמת חברו לא הויה חטאת תיובתיה הא אפתי הוי חטאת תיובתיה דעולא דנקט נמי בהמת חברו ויש לומר דהא דקאמר לעיל סבר לה כי הא דאמר עולא היינו משום דתננייהו נקטי בהמת חברו אם כן ודאי חד מילתא קאמרי וחד טעמא אית להו ולהכי הוי חטאות תיובתיהו אבל אי לאו דנקט רב הונא בהמת חברו לא הוי חטאת תיובתיהו דאז ה"א דכל חדא מילתא אחריתי קאמר רב הונא איירי פדידיה ולכך אסרה אפי' במעשה זוטא ועולא דאיירי בהמת חברו הנה

אמינא דמאי מעשה דקאמר מעשה רבה וכינן דהשתא נמי צ"ל דמאי מעשה מעשה רבה לכה איצטריה למימר מעיקרא דאי לאו דאמר רב הונא סי' אהד וכו': דף מא אבל ישראל לצעורין קא מיפנין פתבו התוספות דאף על גב דאית ליה שנותפות בגוה אפתי איפא למימר לצעוריה קא מכנין אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ק ב' מהלכות שחיטה ובפ"ק ז' מהלכות חובל ומזיק פתב דהיכא דאית ליה שנותפות בגוה לא אמרינן לצעוריה קמכנין והינינו כדפני' רש"י ז"ל.

ובטור י"ד סי' ד' ובש"ע שם פתבו דעת שניהם אבל בש"ע שם סימן ה' לא הביא אלא דעת הרמב"ם וכן בטור ח"מ סי' שפ"ה ובש"ע שם גפי מנסף יין חבירו לעבודת פוכבים ומזלות לא הביאו אלא דעת הרמב"ם לחרודא וכתבו דאם היה לו בו שנותפות חייב לשלם ולא ידענא דכינן דאיפא מחלוקת בדבר הנה ליה ספיקא דדינא ונראה דהמוציא מחבירו עליו הראיה: אמרי לבואה קא שחיט פירש לשם השולט בצורות ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל והשתא ניחא דהוי דומיא דלתוף ימים דטעמא נמי משום דאמרי לשרא דימא קא שחיט: ואם עשה פן צריף בדיקה אחריו אסיפא דוקא קאי שאם עשה פן בשוק צריף בדיקה אחריו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהדיא.

אבל אם שחט בבית לתוף הגומא ולא עשה מקום חוץ לגומא אף על גב דלכתחילה אסור לעשות פן מכל מקום א"כ אין צריף בדיקה אחריו כינן דאיפא למימר שעשה פן לנקות ביתו. ונראה דהינינו קא דקתני ברייתא בסיפא ובשוק לא יעשה פן משום שגאמר ובחוקותיהם לא תלכו ולא קתני ברישא אין שוחטין לגומא כל עיקר משום שגאמר ובחוקותיהם לא תלכו ומתניתין נמי הנה ליה למיתני ברישא אין שוחטין לגומא כל עיקר שלא יחקה את המינין ולא בסיפא אלא משום דברישא ששוחט לגומא שבבית נהי דלכתחילה אסור לעשות פן כינן שפן דרף עובדי עבודת פוכבים ומזלות מכל מקום אינו עובר בלאו דובחוקותיהם לא תלכו דאיפא למימר דטעמא אית ליה בגוה פדי לנקות ביתו דלא אסרינן משום חוקות בעובדי כוכבים ומזלות אלא אם פן עושה דבר בלא טעם כמ"ש מהרי"ק שורש פ"ב דאין לאסור משום חק אלא באחד משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק דכינן שהיא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהו נוהגין פן אז נראה פנמשוף אחריהם ומודה להן דאל"כ למה יעשה כדבריהם החמוהים התם עכ"ל משמע דהיכא דאית ליה טעמא לית ביה משום בחוקותיהם לא תלכו ולא שייף למימר שפא יחקה את המינין אבל בשוק כינן דלית ליה טעמא קא עביד משום ובחוקותיהם לא תלכו ומחקה את המינין וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ק ב' מהלכות שחיטה שכתב ולא ישחוט בתוף הפלים ולא תוף הגומא שפן דרף עובדי עבודת פוכבים ומזלות ושוחט חוץ לגומא והדם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה פן שפא יחקה את האפיקורסין מדכתב מעיקרא בבית שפן דרף עבודת פוכבים ומזלות ובתר הכי בשוק כתב שלא יחקה אפיקורסין משמע דתרי טעמי נינהו וכפני' דאי לאו הכי ליכתוב ובשוק לא יעשה פן ותו לא שהרי כבר כתב מעיקרא דטעמא שפן דרף עובדי עבודת פוכבים.

ורש"י ז"ל פתב אבל עושה גומא כו' וטעמא דגומא משום שהיא חוק המינין לעבודת פוכבים ומזלות משמע דסבירא ליה דבבית נמי טעמא הוא שלא יחקה את המינין: אלו

טרפות פָּרָק שְׁלִישִׁי דָּף מֵב נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט וּפְסוּקַת הַגְּרָגֶרֶת תִּימָא אַמַּאי לָא קַתְנִי נִיקְב
הַנּוֹשֵׁט וְנִפְסַק הַגְּרָגֶרֶת כְּדִקְתָּנִי בְּכוּלְהוּ נִיקְב קָרוּם שֶׁל מוֹחַ וְכו' נִפְסַק הַחוּט וְצ"ל מִשּׁוּם
דְּהִנְךָ תֵּרַתִּי מְקוּם שְׁחִיטָה נִינְהוּ לְכַךְ נִקְט בְּהוּ הֵךְ לִישְׁנָא דְקֵאִי אַתְרֵתִי פִּירְקִי קִמְאִי
דְּאִיִּירִי בְּשְׁחִיטַת נּוֹשֵׁט וְגִרְגֶרֶת וְקַתְנִי הַשְׁתָּא דְנִקְוַבְתּוּ וּפְסוּקַחוּ טְרַפָּה וּלְהֵכִי נִקְט בְּהוּ
לְשׁוֹן דְּבִקוּת וְאֶשְׁמַעִינּוּ דְאַף עַל גַּב דְּמְקוּם שְׁחִיטָה הוּא לָא הָוִי נְבִלָה אֲלֵא טְרַפָּה וְהִינּוּ
מִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה קוֹדֵם שְׁחִיטָה בּוּ רַבִּי עֲקִיבָא כְּדִאֲמַר' בְּפָרָק הַשּׁוֹחֵט וּלְהֵכִי נִקְט וּפְסוּקַת
הַגְּרָגֶרֶת בְּנִי"ו פִּינּוּ דְלַעֲנֵנּוּ שְׁחִיטָה שְׁנִיכִי לְהִדְדִי אַע"ג דְּתֵרִי מִינִי טְרַפּוֹת נִינְהוּ: נִשְׁבְּרָה
הַשְּׁדֵרָה וְנִפְסַק הַחוּט שְׁלָה כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּלִשׁוֹן שְׁנֵי סִיפָא דְקַתְנִי נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה וְלֵא
נִפְסַק הַחוּט אִיצְטְרִיף דְּהִנְהוּ אֲמִינָא דְבְּעֵי תֵרַתִּי כּו' וְלֵא מִשְׁמַע כֹּף דַּא"כ טְרַפּוֹת אֲתִי
לֵאשְׁמַעִינּוּ דְנִפְסַק הַחוּט טְרַפָּה אַע"ג דְּלֵא נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה דְּהָא דְנִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה כְּשֵׁרָה
כְּשֵׁלֵא נִפְסַק הַחוּט מְרִישָׁא שְׁמַעִי לֵה וּמִתְנִי' וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת ל תְּנִי מִשְׁמַע דְּכְשֵׁרוֹת אֲתִי
לֵאשְׁמַעִינּוּ וְלֵא טְרַפּוֹת לְכַךְ נִרְאָה כְּתִירוּץ רֵאשׁוֹן: הֶמְסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שְׁנִיקְבוּ לַחוּץ
וְסִיפָא דְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת דְקַתְנִי הֶמְסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שְׁנִיקְבוּ זֶה לַתּוֹף זֶה נִרְאָה דְאִיצְטְרִיף
דְּלֵא תִימָא נִיקְבוּ זֶה לַתּוֹף זֶה נָמִי טְרַפָּה וְהָא דְקַתְנִי הֶמְסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שְׁנִיקְבוּ לַחוּץ
הִינּוּ דְבְּעִינּוּ נִקְב מְשׁוּלֵשׁ כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת לְקַמֵּן בְּפִיסקָא דְהַמְסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת וְכו':
וּלְמֵאן דְּאֲמַר טְרַפָּה חֵיָה וְנִפְקָא מִינָה לְסַפֵּק טְרַפָּה לְמ"ד חֵיָה אִפִּי הִיא מִתְקַיֵּימַת לְאַחַר
שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ אֲסוּרָה וְלְמ"ד אֵינָה חֵיָה מְוַתֵּרַת כְּדִאֲמַרִּי לְקַמֵּן בְּפִירְקִין: וְהָא אִיפָא
בִּסְג"ר חֲרוּתָה שְׁנוּיָה מְעִיקְרָא וּבִתְרָה הֵכִי גְלוּדָה בְּמִשְׁנָה דְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת וּבְהִמָּה שְׁנִנְחִתְכּוּ
רַגְלֵיהּ בְּפָרָק בְּהִמָּה הַמְקֻשָּׁה וְהָא דְלֵא פְרִיף מִנִּינְהוּ כְּסִדֵּר הַמִּשְׁנָה וְעוֹד דְּהַפְסִיק בִּינֵינְהוּ
בְּמִתְנִי' דְכַמָּה חֲסָרוֹן בְּשְׁדֵרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּמְעִיקְרָא פְרִיף מִבְּהִמָּה שְׁנִנְחִתְכּוּ רַגְלֵיהּ דְאֵלִימָא
לִיָה לֵאקְשׁוּיִי מִינָה דְקַתְנִי בְּהִדְיָא מִן הָאֲרַכְנֹבָה וּלְמַעְלָה טְרַפָּה וְלִיפָא מֵאן דְּפְלִיג שָׁם
בְּמִתְנִי' וּבִתְרָה הֵכִי אֵלִים לִיָה לֵאקְשׁוּיִי מִמִּתְנִיתִין דְכַמָּה חֲסָרוֹן בְּשְׁדֵרָה דְאַף עַל גַּב דְּמִתְנִי'
לֵא קַתְנִי לֵה בְּהִדְיָא מְפַל מְקוּם ר' יְהוּדָה קֹאמֵר בְּהִדְיָא וְכֵן לְטְרַפָּה וּמִתְנִיתִין דִּינִיק לֵה
כַּמָּה שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְלִיפָא מֵאן דְּפְלִיג בְּהִכִּי וּבִתְרָה הֵכִי פְרִיף מְגִלוּדָה דְקַתְנִי נָמִי בְּהִדְיָא
דְחֻכְמִים פּוֹסְלִין מִיָּהוּ פִּינּוּ דְרַבִּי מֵאִיר פְּלִיג עַלִּיָּהוּ בְּמִתְנִיתִין לְכַךְ מִתְנִיתִין דְכַמָּה חֲסָרוֹן
בְּשְׁדֵרָה עֲדִיפָא לִיָה אֲבָל חֲרוּתָא דְטְרַפָּא הִיא לֵא קַתְנִי לֵה מִתְנִיתִין בְּהִדְיָא דְלֵא קַתְנִי אֲלֵא
דְחֲרוּתָה בִּידֵי שְׁמַיִם כְּשֵׁרָה לְכַךְ פְרִיף מִינָה לְבִסּוּף: וְהָא אִיפָא בְּהִמָּה שְׁנִנְחִתְכּוּ רַגְלֵיהּ
כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת הָא דְלֵא פְרִיף מִצְנוּמַת הַגִּידִין מִשּׁוּם דְּהָוִי בְּכֻלָּל בְּהִמָּה שְׁנִנְחִתְכּוּ רַגְלֵיהּ.

וכי משני דסבר לה פירי שמעון בן אלעזר דמכשיר מפני שיכולה ליפנות ולחיות אנטיטל
צונמת הגידין נמי איפא לשנויי הכי דר' שמעון אתרוניהו פליג מהאי טעמא דהכי איתא
בתוספתא נחתיכה ירו' שלה מן הארכנובה ולמטה פשרה מן הארכנובה ולמעלה פסולה
נשבר העצם וניטל צונמת הגידין שלה פסולה רשב"א מכשיר מפני שיכולה ליפנות ל
ולחיות משמע דבניטל צונמת הגידין נמי פליג: ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה
כתבו התוספות דמסיפא דיניק מדקתני גבי גלגולת כדי שינטל מן החי וימות ולפי זה הנה
ליה לש"ס לאתויי נמי סיפא דכמה חסרון בגלגולת ובפרויף ערוך קרח משמע דגרסינן
נמי ובגלגולת ב"ש אומרים פמלא מקדח וכו' ומה שכתבו התוספות בשם ר"ת דרב
יהודה לא קאי אגלגולת מדלא פריף מיננה כתב עליו הרשב"א ז"ל דכיון דשיעורא דב"ה
לא מיננה ליה בהדיא בדבריו דר' יהודה הוא דאמר בבכורות וכמה כדי שינטל מן החי

ונימות פסלע לכה לא פריה מינה וזה דוחק דמ"מ תשעה עשר טרפות ניהו: דף מג והאמר ר"י הלכה כסתם משנה פ"י רש"י ז"ל והתוספות דאע"ג דסיפא דמתני' דאלו פשרות מסייע ליה מכל מקום פריה מפח דמאי אולמא האי סתמא מהאי סתמא וקשה דלמא אית ליה לר"י שום סברא דמתני' דאלו פשרות עדיפא ממתניתין דאלו טרפות ואי ידע ש"ס דליכא שום סברא בעולם למימר דהאי עדיפא מהאי א"כ למה ליה לאתויי הא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה בלאו הלכה נמי תיקשי מאי אולמיה דברי האומר בכזית דפסו' ר"י הלכה פנותיה מדברי האומר אף על גב דליכא כזית ועוד דאי מפח אולמיה פריה הנה ליה לפרש דבריו ולמימר והאמר ר"י הלכה כסתם משנה וכ"ת ר"י סתמא אחרינא אשכח ואלו פשרות כו' מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא.

וע"ק דלקמן בפסקא דניטל הפכד פריה הא נשתייר הימנה פלום פשרה אף על גב דלא הוי כזית והתנו נטלה הפכד ונשתייר הימנה כזית פשרה אמאי לא סידר ש"ס הו' שקלא וטריא אמתני' דאלו פשרות הבי' דסליק ענינא דה"נ סידר ש"ס אמתניתין דאלו פשרות מימרא דר"י וריש לקיש דר"י אמר אלו טרפות דוקא וריש לקיש אמר אלו פשרות דוקא ולא סידר לה אמתניתין דאלו טרפות פיון דאפתי לא סילק ענינא על פו נראה פגירסת הספרים דלא גרסינו במשנה דאלו פשרות כזית אלא ה"ג נטלה הפכד ונשתייר הימנה כל שהיא ולא פליגי אהדדי ולקמן גרסינו והתניא נטלה הפכד ונשתייר הימנה כזית פשרה ומברייתא פריה וקא מתני' וכ"כ הרשב"א ז"ל בתורת הבית וכן משמע קצת בתוספתא דרישא וסיפא לא פליגי דברי שא דאלו טרפות קתני נטלה הפכד ולא נשתייר בה כדי להעלות ארוכה טריפה ובסיפא דאלו פשרות קתני נטלה הפכד ונשתייר בה כדי להעלות ארוכה פשרה משמע דרישא וסיפא לא פליגי.

והשתא פריה שפיר ומי אמר ר"י הכי דלכה כברייתא דפליגא אמתני' ואמר בכזית והאמר ר"י הלכה כסתם משנה כו' וה"מ לאתויי סיפא דקתני בהדיא דנשתייר הימנה כל שהיא פשרה אלא דניחא ליה למפרך מרישא אף על גב דפריה מדיוקא דהכי אורחא דש"ס בכוליהו דוכתי וא"ת אם פן סיפא למה לי למיתני דנשתייר ממהנה כל שהיא דכשרה הא מדיוקא דרישא שמענו לה כמ"ש התוספות לעיל ויש לומר דאי מרישא ה"א דכל שהיא פחות מכוזית לא חשיב וכמאן דלא נשתייר פלום דמי לכה קתני סיפא בהדיא דנשתייר הימנה כל שהיא דכשרה: קרום שעלה מחמת מכה בנשט אינו קרום פחב הראב"ן ז"ל דטעמא משום דאכלה ביה ופעיא ביה חוזר וניקב משמע דס"ל מדנקט רבה ונשט דדוקא בנשט לא הוי קרום אבל בשאר נקובי דטרפות דלא שייך האי טעמא הוי קרום ואין נראה דהא לקמן בפירקין קאמר דזהו פסול שחוזר להכשרו אתי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום אלמא דנשט לאו דוקא הוא הוא וכן פירש"י ז"ל דבכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתומה והא דנקט רבה ונשט יש לומר דנקובה קמייתא דמתני' מפרש והוא הדין לכולהו דנקובת הנשט מיתני ברישא: ונשט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים כתב הרא"ש ז"ל תמיה לי פיון דאין לו בדיקה מבחוץ נחוש דלמא אי הנה מצי למבדקה היו מוציאין הארס וסופו לקלקל לפנים ויש לומר דרוב פעמים אפשר שיהא ניכר טיפה הארס אף על הנשט מבחוץ אלא להחמיר קאמרי דאין לסמוך על בדיקת חוץ וכו' אבל הר"ן ז"ל כתב דכיון דשני עורות הן אפ"ל האדים החיצון אין סופו לירד לעור בפנימי דסימנים קשים הן אצל דריסה ולפי' אתי שפיר הא דמיייתי

ש"ס עובדא דההיא ספק דרוסה דאמאי לקמיה דרבה דאיתי לאשמעינו דעור החיצון אין צריה בדיקה פלל אפי' להחמיר מדקאמר ליה אפני וקא מר הוא דאמר ונשט אין לו בדיקה אלא מבפנים ואי עור החיצון בעי בדיקה מאי קשיא ליה דלמא עדיין הנה רוצה לבדוק נמי עור הפנימי אבל לפירוש הרא"ש לא אשמעינו בהה עובדא מיד: אין חוששין שמה הבריא לשון ניקב כמו וברא אותם אי נמי לשון חוץ הוא אין חוששין שמה יצא לחוץ דתרגומו של חוץ ברא כמו חיוי ברייתא דבסמוך ועל לשון ראשון שפירש"י ו"ל דאין חוששין שמה נקוב הנה ונתרפא קשה דאם פן עיקר חסר דהנה ליה למימר אין חוששין שמה ניקב והבריא: קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה כתבו התוספות לקמן פסקינו דחיישינו לספק דרוסה ואם פן ישב לו קוץ בנושט חוששין נמי שמה הבריא וכן כתבו הר"ף והרמב"ם ו"ל וכ"כ בש"ע לעגנו דינא ולעיל דאמר רבה ניקב זה בלא זה פשר צ"ל דאירי שניקב ע"י חולי ובחיצון לא ניקר שום חולי כ"כ רבינו גסים ו"ל וכ"כ התוספות בפ' השוחט ובש"ע.

ותימא פיון דחוששין שמה הבריא אמאי קתני לקמן מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מצד אחד פשרה נחוש שמה ניקב פולו והבריא. ומכח קושיא זו פסק הראב"ן ו"ל דלא חיישינו שמה הבריא וקא דחיישינו לספק דרוסה משום דדרוסה שכיחא וכמ"ש התוספות וש"ס דקאמר קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה לא חש להאריה ולחלק בהכילולדבריו הסכים הרא"ש ו"ל ודבריהם דחוקים חדא דטפי הנה ליה לשנויי שאני דרוסה דשכיח ממאי דמוקי לה להא דעולא דלא פהלקתא דהא קיימא לן חוששין לספק דרוסה.

ועוד דישב לו קוץ בנושט נמי שכיח הוא שיצא לחוץ כמ"ש רבינו ירוחם ו"ל דכשמותחת צנארה והקוץ נתחב לרחבו הוא נוקב וכן צ"ל למאי שכתבו התוספות דשאני דרוסה דשכיחא דאי לאו דס"ל דנקיבת קוץ נמי שכיחא אפתי תיקושי להו מההיא דפ' ד' אחין אהא דישב לו קוץ בנושט דסבירא ליה דחוששין שמה הבריא ולא אמרינו פיון דנשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה הספק כו' אלא צ"ל דנקיבת קוץ נמי שכיח הוא.

ועוד מדנקט ש"ס ולעולא מ"ש מספק דרוסה ולא נקט סתמא ומ"ש מספק דרוסה דהא ודאי אדעולא קאי משמע קצת דאיתי לאשמעינו דדוקא לעולא קשיא לאפוקי לדידן דכיון דאנו קיימא לן חוששין לספק דרוסה ממילא חיישינו נמי שמה הבריא.

על פן נראה דכיון דקיי"ל חוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמה הבריא ושאני מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מצד אחד דליכא שום סברא למימר שניקבה גם הצד השני דכיון דחלל דבית הכסות רחב הוא ואין שום דבר דוחק שם את המחט מהיכא תיתי למימר שניקבה צד השני דהא ליכא שום ריעותא בצד השני והנה ליה פניקב עור הפנימי ע"י חולי דלא חיישינו לחיצון אבל ישב לו קוץ בנושט לרחבו תקוע מצד זה לצד זה פיון דליכא רווחא שני הצדדין דוחקין את הקוץ וכשמותחת צוררה איכא למיחש שניקב מעבר לעבר הלכך אף על גב דלא חזינו פניקב אפי' עור הפנימי חיישינו שמה פבר ניקב שניה ונתרפא.

וַיֵּשֶׁב לוֹ קוֹץ בְּנוֹשֵׁט דְקָאָמֵר לְאוּ שְׁנַתְחַב בּוֹ רֹאשׁ אֶחָד שֶׁל הַקּוֹץ וְרֹאשׁוֹ הַשְּׁנִי אֵינוֹ תְקוּעַ
בְּצַד הַשְּׁנִי שֶׁל נוֹשֵׁט אֲלֵא אֵינִירִי כְּדִפְיֵרְשִׁתִּי שֶׁהוּא תְקוּעַ לְרַחְבּוֹ מִצַּד זֶה לְצַד זֶה וְכֵן מִשְׁמַע
מִדְּבָרֵי רַבֵּינוּ יְרוּחָם ז"ל שֶׁפְתַבְתִּי לְעֵיל וְהֶרְמַב"ם ז"ל נָמִי כָתַב נִמְצָא קוֹץ עוֹמֵד בְּנוֹשֵׁט
הָרִי זֶה סִפֵּק גְּבֻלָּה אֲבָל אִם נִמְצָא הַקּוֹץ לְאַרְכּוֹ אֵין חוֹשֵׁשִׁין לוֹ כּוֹלִי מִשְׁמַע נָמִי כְּדִפְנִי
וְעוֹד יֵשׁ לְחֻלְק דְּעוֹבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת הוּא עַב לְכַף לֹא חִיִּישִׁינָן בְּיָה שְׁמָא הִבְרִיא כִּמ"ש
הֶרָא"ש ז"ל בְּעֶצְמוֹ.

וּלְכַף גְּרָאָה דִּמ"ש בְּהֶגְהֵת ש"ע ס' ל"ג וַיֵּשׁ מְכַשִּׁירִין אִם אֵין קוֹרֵט דָּם מִבְּחוּץ דְּלֹא
חִיִּישִׁינָן שְׁמָא הִבְרִיא כּוֹ וְנִהְיֵה לְהַקֵּל בְּיֵשֶׁב לוֹ קוֹן בְּנוֹשֵׁט אִם אֵינוֹ נְקוּב מִשְׁנֵי צְדָדִין וְאֵין
קוֹרֵט דָּם מִבְּחוּץ כּוֹ שְׁאֵין לְסַמּוֹךְ עַל מְנַהֵג זֶה בְּיֵשֶׁב לוֹ קוֹץ כְּדִפְנִי מִיְהוּ אוֹתָן שְׁמַלְעִיטִין
אוֹנוֹזוֹת בְּגִילְגוּלֵי עֵיסָה שְׁמִינֵיבְשִׁין בְּתַנּוּר וְשָׁכִיחַ הוּא שְׁנִמְצָא בְּתוֹךְ הַנוֹשֵׁט כְּמִין שְׁחִין
וּבוֹעוֹת עַל יְדֵי שְׁמִסְרָטִין בְּהוּ אֵת הַנוֹשֵׁט אִם לֹא נִמְצָא שׁוּם רִיעוּתָא בְּעוֹר הַחִיצוֹן לֹא
קוֹרֵט דָּם וְלֹא שׁוּם חֲלוּדָה וְלֹא שׁוּם לְבַנוּנִית כְּנֶגֶד הַשְּׁחִין אוֹ בּוֹעָה שְׁבַעוֹר הַפְּנִימִי יֵשׁ
לְהַכְשִׁיר אוֹתָן דְּלֹא דְמִיָּא לְקוֹץ שֶׁהוּא חַד וְנוֹקֵב אֲבָל הֵנָּה חֲלָקִין הוּן וְשְׁמִין אוֹתָן בְּתוֹךְ
הַמֵּיִם בְּשַׁעַת הַלְעָטָה וְהֵנָּה לִיָּה כְּנִיָּקֵב עַל יְדֵי חוֹלֵי שְׁמִכְשִׁירִין הֵיכָא דְלִיכָא רִיעוּתָא בְּעוֹר
הַחִיצוֹן: הֵי גִיָּה תְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט י"מ תְּוֹרְבִץ מְלִשׁוֹן רוֹבֵץ שֶׁהַנוֹשֵׁט רוֹבֵץ וְעוֹמֵד שָׁם
כְּשִׁחֻתְכִין אוֹתוֹ וְטָעוֹת הוּא בְּיָדָם דָּאִם כֵּן תִּיקְשִׁי לְשִׁמוּאֵל דְּאָמֵר כֹּל שְׁחֻתְכּוֹ וּמְרַחֵיב
זֶהוּ תְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט אִמְאִי קָרִי לִיָּה תְּוֹרְבִץ וְהֵלֵא אֵינוֹ רוֹבֵץ עוֹמֵד שָׁם כְּשִׁחֻתְכִין אוֹתוֹ
אֲלֵא מְרַחֵיב שְׁלֵכָה גְּרָאָה דְּתְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט הֵינּוּ חֲצַר הַנוֹשֵׁט כְּדִרְךָ שְׁעוֹשִׁין חֲצַר גְּדוֹל לְפָנֵי
הַטְּרַקְלִין וְלְפָנֵי הַבַּיִת כֶּף יֵשׁ לוֹ לְנוֹשֵׁט מְקוּם רַחֵב לְפָנָיו וְהוּא חֲצָרוֹ שֶׁל הַנוֹשֵׁט וְהוּא
מְלִשׁוֹן תְּרַבִּיצָא דְּאֶפְדָּנָא דְּפָרְק הַמּוֹכֵר פִּירוֹת וּבְפָרְק קָמָא הַשְּׁוֹתְפִין אֵיתָא וְחַד מְטִיָּא
תְּרַבִּיצָא וְהֵינּוּ דְקָאָמֵר שְׁמוּאֵל כֹּל שְׁחֻתְכּוֹ וּמְרַחֵיב זֶהוּ תְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט וְכוּ' דְכָשֵׁם שְׁהַחֲצַר
שְׁלִפְנֵי הַטְּרַקְלִין הוּא רַחֵב יוֹתֵר מִן הַטְּרַקְלִין כֶּף חֲצָרוֹ שֶׁל הַנוֹשֵׁט הוּא מְקוּם רַחֵב שְׁבוּ
יוֹתֵר מִן הַנוֹשֵׁט.

וְרַב בְּיָבִי קָאָמֵר כֹּל שְׁחֻתְכּוֹ וְעוֹמֵד בְּמְקוּמוֹ וְכוֹלֵי דְבִין לְמָר בֵּין לְמָר נ"ל דְּחֲצָרוֹ שֶׁל
נוֹשֵׁט הוּא רַחֵב יוֹתֵר מִן הַנוֹשֵׁט דְּלֵהֲכִי קָרִי לִיָּה תְּרַבִּץ דְּוִמִיָּא דְּתְּרַבִּץ אֶפְדָּנִי. וְרַבֵּי זִירָא
קָאָמֵר דְּמִבְּלַעַת' הוּא תְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט דְּבֵית הַבְּלִיעָה הוּא רַחֵב מִן הַנוֹשֵׁט עֶצְמוֹ וּלְכַף קָרִי
לִיָּה תְּוֹרְבִץ וְיוֹנָה הוּא שֵׁם חֲכָם כִּמ"ש רַבֵּינוּ יְרוּחָם ז"ל וְכֵן אֵיתָא בְּפָרְק הַנִּזְנָקִין גְּבִי
פְּעוּטוֹת וְטָעוֹתוֹ עַד כְּפָה אָמֵר יוֹנָה אָמֵר ר' זִירָא עַד שְׁתוֹת כְּגַדִּיל וְכֵן מִשְׁמַע בְּעָרוּף עָרָף
תְּרַבִּץ דְּתְּרַבִּץ הֵינּוּ חֲצַר דְּמִיָּתִי הֵיכָא תְּרַבִּיצָא דְּאֶפְדָּנִי וְהֵיכָא דְּח' מְטִיָּא תְּרַבִּיצָא וּמִיָּתִי
נָמִי הָתָם תְּוֹרְבִץ הַנוֹשֵׁט מִשְׁמַע דְּחַד לִישְׁנָא הוּא: לְעוֹלָם הַלְכְּתָא כְּדִבְרֵי בֵּית הַלֵּל גְּרָאָה
דְּלְכָה נִקְט לְעוֹלָם מִשׁוּם דְּכֹל הֵיכָא דְּפְלִיגִי תַנְצָאי וְאֶמּוֹרָאי וְאִיפְסִיק הַלְכְּתָא כְּחַד מִנֵּיהוּ
לֹא פְּסִיקִין כְּנוֹתִיָּה אֲלֵא מִשׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה טְפִי מִדְּחֻבְרִיָּה וּלְכַף בְּדוֹכְתָא אֲחֵרִיתִי
דְּלֹא מִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה לִיָּה הַלְכְּתָא כְּנוֹתִיָּה וּמִהָאֵי טַעְמִיָּה הַלְכְּתָא כְּרַב בְּאִיסוּרֵי וְהַלְכְּתָא
כְּשִׁמוּאֵל בְּדִינֵי דְּמָר הָהוּ חֲפִים טְפִי בְּדִינֵי וּמָר הָהוּ חֲפִים טְפִי בְּאִיסוּרֵי אֲבָל הֵא דְּיִצְאָה
בֵּת קוֹל וְאֶמְרָה הַלְכָה כְּבֵית הַלֵּל לֹא מִשׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּהוּ טְפִי מִדְּבֵית שְׁמָאי דְּהֵא
בְּהִדְיָא אֵיתָא בְּפָרְק א' דְּעִירוּבִין דְּיִצְתָה בֵּת קוֹל וְאֶמְרָה אֵלוֹ נְאֻלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חֲיִים
וְהַלְכָה כְּבֵית הַלֵּל וְכִי מֵאֲחַר שְׁאֵלוֹ נְאֻלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חֲיִים מִפְּנֵי מַה זְכוּ בֵּית הַלֵּל לְקַבְּוֹעַ
הַלְכָה כְּמוֹתָן מִפְּנֵי שְׁנוּחִין וְעִלוּבִין הֵי וְשׁוֹנֵין דְּבָרֵיהוֹן וְדְּבָרֵי בֵּית שְׁמָאי וְכוּ' וְכִינּוֹן דְּמִהָאֵי

טעמא זכו לקבוע הלכה פמותן לכה הלכה פמותן לעולם בכל מקום דלא שינוי לחלק בין מקום למקום פיון דלאו בטעמא תליא מילתא דף מד מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל מפרש בפרק קמא דעירובין בתרי חומרי דסתרו אהדדי וכן מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל לא הוי רשע אלא בתרי קולי דסתרו אהדדי פההיא דשדרה וגלגולת אבל בשני מחלוקת דלא סתרי אהדדי לא הוי רשע במאי דסבירא ליה בהא פבית שמאי ובהא פבית הלל וכן כתב רש"י ז"ל בהדיא בפרק קמא דר"ה והא דלא מפרש בעירובין מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל דמיתני ברישא משום דהתם פריה ש"ס ומי עבדינו בתרי חומרי והתניא מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל עליו הכתוב אומר כו' ואיצטריה לשנויי כי לא עבדינו בתרי חומרי היכא דסתרי אהדדי פשדרה וגלגולת: ונשט נקט בו חכמים שיעור ואם תאמר ודלמא נחנו בו שיעור למטה קאמר ועוד קשה אמאי קאמר דנתנו בו חכמים שיעור והלא הגרמה אחד מחמשה הלכות שחיטה הוא דהלקחא גמירי להו מסיני ולא מדברי חכמים ניהו וליפא למימר דמשה סתמא הנה גמיר להו דהגרמה אסורה ואתו חכמים ופירשו שיעורא דהגרמה דאם פן לא הנה גמיר להו מידי דכל פמה דלא ידעינו מקום הגרמה לא ידעינו מה ניהו הגרמה.

ועוד קשה אמאי נקט רב ונשט נתנו בו חכמים שיעור ולא נקט קנה דהא בקנה נמי נתנו בו שיעור כדאמר לקמן מטבעת הגדולה עד פנפי ריאה התחתונה לכף נראה דנדאי משה הנה גמיר להו לישאל מקום הגרמה בקנה משבעת הגדולה עד פנפי ריאה התחתונה ובנשט מן התורבץ עד פדי שישעיר ואתו חכמים ונתנו שיעור לתורבץ הנשט פמה הוי ואמרו דשיעורא דתורבץ הוא פדי תפיסת יד כדאמר בסמוך אבל לשאר מקומות דהגרמה לא נתנו בהן חכמים שיעור והיגו דקאמר מפלל דתורבץ הנשט לאו מקום שחיטה הוא דעל פרוהא הא דקאמר רב ונשט נתנו בו חכמים שיעור למעלה בתורבץ קאמר פיון דלא אשכחן דיהבו רבנו שיעורא לשום מקום הגרמה אלא בתורבץ בלבד כדאמר בסמוך פדי תפיסת יד וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק קמא מהלכות שחיטה שכתב מקום השחיטה פיצד בנושט מתחילת המקום שפשוותכין אותו מתפנוץ עד מקום שישעיר שחט למעלה ממקום זה והוא הנקרא תורבץ או למטה וכו' שחיטתו פסולה ושיעור תורבץ הנושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה בבהמה וסיה פדי שיאחז בשתי אצבעותיו ואיזהו מקום שחיטה בקנה משיפוי פובע ולמטה עד ראש פנה הריאה וכו' משמע כדפירשתי דלא יהבו רבנו שיעורא לשום מקום הגרמה פי אם לתורבץ הנושט בלבד משום דאף על גב דיידעינו ליה דכל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ כו' כדאמר לעיל אפ"ה יהבו ביה רבנו שיעורא פמה הוי אותו מקום שחותכו ועומד במקומו לפי שאין הכל פקיאין בזה: וכמה רובה רב אמר רוב עוביה כו' ואם תאמר לעיל פריש פרק שני גבי שחיטה דקתני השוחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו פשרה אמאי לא קבעי התם פמה רובה אי רוב עוביה או חללא בעיניו ויש לומר דלעיל גבי שחיטה לא נקט גרגרת אלא קנה כדאמר התם בש"ס אחד בעוף רב נחמן אמר או ונשט או קנה רב אדא אמר ונשט ולא קנה וגרגרת גופיה דהיינו עובי הטבעת לאו בכלל קנה הוא דלא איקרי קנה אלא הקרום שבתוף הטבעת המכסה אותה מבפנים כדפי' רש"י ז"ל בהדיא בפרק קמא גבי השוחט מתוף הטבעת ודייק לה מדנקט ש"ס בטבעת הגדולה שפקפת את כל הקנה וגבי הקנה דהיינו אותו קרום דק שבתוף הטבעת לא שינוי לחלק בין רוב

עֲוֹבָיָה לְרֹב חֲלָלָה דְּכִי הִדְדִי נִיגְהוּ אָבֵל הָכָא דְקַתְּנִי פְּסוּיקַת הַגְּרָגְרַת לְכֹה קִבְעִי אִי עֲוֹבֵי
הַגְּרָגְרַת בְּכֻלָּל חֲשַׁבּוֹן הוּא אִי לָאוּ: וְזָבוּן מִינְהָ בְּתַלְמִיסָר אֲסַתְיָרִי פְּשִׁיטִי בִּישְׂרָא גִרְאָה
דְּלִכְהָ לֹא נִקַּט סְתָמָא דְזַבִּין מִינְהָ בִּישְׂרָא פְּדֻנְקַט בְּסֻמוּף לֹא שְׁמַעִינוּ דְזָבוּן מִינְהָ טוֹב'
בְּתַלְמִיסָר אֲסַתְיָרִי דְבָכִי הָאִי גֻנָּא לִיכָא לְמִימַר דְעֵבִיד הָכִי פְּדִי לְבָרַר הוֹרְאָתוֹ דְשָׂרִי כַּמ"ש
בְּהֶגְהַת אֲשִׁיר"י פְּרָק קַמָּא דְעֵבֻדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת דְלִיכָא חֲשַׁדָּא דְכִינוּן דְזַבִּין מִינְהָ טוֹבָא
לֹא שְׁיִיף לְמִימַר הָכִי וְאִיכָא חֲשַׁדָּא וּלְכֹה פְּרִיף בְּסֻמוּף וְתִפּוּק לִיה מְשׁוּם חֲשַׁדָּא: וְכִינוּן
דְאֹרִי בַּה חֲכָם הִיכִי אָכַל מִינְהָ וְלִיכָא לְמִימַר דְרַבָּה בַר בַּר חֲנָה כַּר' נָתַן סְבִירָא לִיה
דְאָמַר שְׁלֵא אָכַלְתִּי מִבְּהֶמָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ מִתְּנוּתִיָּה וְלִית לִיה חוּמְרָא דְבְּהֶמָה שְׁהוֹרָה בַּה
חֲכָם דְהָא רַבָּה בַר בַּר חֲנָה סְבִירָא לִיה דְכֹלִי עֲלֵמָא אָסוּר לְאָכֹל מִבְּהֶמָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ
מִתְּנוּתִיָּה פְּדֻנְקַט הַזְּרוּעַ אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר ר"י כֹּל הָאוֹכֵל מִבְּהֶמָה שְׁלֵא
הוֹרְמוּ מִתְּנוּתִיָּה פְּאֵלוּ אוֹכֵל טְבָלִים וְכִינוּן דְלְכֹלִי עֲלֵמָא אָסוּר מֵאִי רְבוּתִיָּה דִיחֻזְקָא ל"א
ע"כ ס"ל כְּתָנָא קַמָּא דְאָמַר שְׁלֵא אָכַלְתִּי מִבְּהֶמָה שְׁהוֹרָה בַּה חֲכָם וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹ בְּפְרָק
הַשּׁוֹחֵט דְרַבִּי יוֹחָנָן דְפְּרָק הַזְּרוּעַ סָבַר כַּמ"ד שְׁלֵא אָכַל מִבְּהֶמָה שְׁהוֹרָה בַּה חֲכָם: דָּף מַח
מִתִּיב רַבִּי יְרֵמְיָה וּבְגִלְגּוֹלַת וְכוּ' קָא סִלְקָא דְעֵתָּהּ מְדַנְקַט רַב סְתָמָא דְנִקְיַבַת פְּנֹפָה
מְצַטְרַפַת לְרַבָּה בֵּין בְּאִין בַּה חֲסָרוֹן בֵּין בְּיַשׁ בַּה חֲסָרוֹן דְקָאמַר לְכֹה פְּרִיף לֵה מְגִלְגּוֹלַת
וּמְשַׁנִּי דְאִישְׁתַּמִּיטְתִּיָּה הָא דְרַב מְחַלֵּק בְּהַדְיָא בֵּין נִקְבִי שְׁאִין בְּהוֹן חֲסָרוֹן לִישׁ בְּהוֹן חֲסָרוֹן
וְאִם כֵּן צְרִיף לֹאמַר דְהָא דְנִקַּט סְתָמָא מְשׁוּם דְקָאִי לְפְרוּשֵׁי רִישׁ דְמִתְנִיתִין דְקַתְּנִי וּפְסוּיקַת
הַגְּרָגְרַת דְהֵינּוּ נִקְבִי אֶחָד שְׁאִין בּוֹ חֲסָרוֹן דְהוּא פְּרוּבָא וְעֲלִיָּה קָאמַר שְׁאִם נִיקְבָה נִקְבִי
קִטְנִים הַרְבֵּה פְּנֹפָה מְצַטְרַפִין לְרַבָּה וְלֹא נַחִית לְפְרוּשֵׁי סִיפָא דְאִיירִי בְּנִקְבִי שְׁאִין בּוֹ
חֲסָרוֹן: נִיקְבָה פְּנֹפָה לִישְׁנָא, דְכְּנֹפָה דְנִקַּט לָאו מְשׁוּם דְאִישְׁמַעִינוּ דְאִיירִי שְׁהוֹן סְמוּכִין זֶה
לְזֶה פְּנִקְבִי הַנֶּפֶשׁ דְלַעוֹלָם הַנִּקְבִים מְצַטְרַפִין לְכֹאִיסָר אוֹ לְרַבָּה בֵּין שְׁהוֹן רְחוּקִים זֶה מִזֶּה
הַרְבֵּה וְלֹא נִקַּט פְּנֹפָה אֵלָא לֹא שְׁמַעִינוּ דְאִישְׁמַעִינוּ דְאִישְׁמַעִינוּ דְאִישְׁמַעִינוּ דְאִישְׁמַעִינוּ
אֶפְיָלוּ הָכִי מְצַטְרַפִין וְכִי בְעֵי בְעוּפָא מֵאִי וּמַפ' דְמִקְפָּלוּ וּמְנִיחוּ כו' אֲנִקְבִים לְחוּדָא קָאִי
דְרוֹאִין אוֹתָן הַנִּקְבִים שְׁיַשׁ בּוֹ חֲסָרוֹן כֹּל שְׁאֵלוּ מְקַפְּלָן וּמְנִיחוּן עַל פִּי הַקְּנָה אִם הִיָּה חוּפָה
אֵת רַבָּה טְרַפָּה דְכְּשֶׁהַנִּקְבִים רְחוּקִין הֵן זֶה מִזֶּה הַרְבֵּה לֹא שְׁיִיף לְמִימַר דְחוּתָּהּ אוֹתָן עִם
הַשְּׁלָם שְׁבִינִיָּהֶם וּמְנִיחוּ עַל פִּי הַקְּנָה כו' וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרִי הַרְמַב"ם זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה בְּפְרָק
ג' מֵהַלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁפָחַב נִיקְבָה נִקְבִים קִטְנִים אִם נִקְבִים שְׁאִין בְּהוֹן חֲסָרוֹן כו' מְשַׁמַּע
דְמִפְרַשׁ פְּנֹפָה לֹא שְׁמַעִינוּ שְׁהוֹן נִקְבִים קִטְנִים וּבְתַר הָכִי כְּתָב וְכֵן אִם נִיטְלָה מִמֶּנּוּ רְצוּעָה
מְצַטְרַפַת לְכֹאִיסָר וּבְעוּף כֹּל שְׁאִינוּ מְקַפְּלִי הַרְצוּעָה אִז הַנִּקְבִים שְׁיַשׁ בְּהוֹן חֲסָרוֹן וּמְנִיחוּן
עַל פִּי הַקְּנָה וְכוּ' מְשַׁמַּע כְּדָפִי: וְאָמַרִי לֵה עַד דְאִינְקַב תַּתְּאִי כֹה הִיא גִירְסַת סְפָרִים שְׁלָנוּ
וְכַתְּבִי הֲרָא"ש ז"ל דְנִרְאָה לוֹ שְׁכַף הִיָּתָה גִירְסַת רַש"י ז"ל וּלְכֹה לֹא הוֹצֵרָה לְפָרֵשׁ מִיָּדִי
דְמִמִּילָא מְשַׁמַּע דְבְעִינוּ דְאִינְקַב תַּרְנוּיָהוּ וְכַתְּבִי עוֹד וְזִקְנִי רַאב"ן ז"ל פְּסַק דְבְעִי אַרְנוּיָהוּ
וְכוּ' וְקִשָּׁה דְאִי תַרְנוּיָהוּ בְעִינוּ אֲמַאי קַתְּנִי מִתְנִיתִין נִיקְבִי קְרוּם שְׁל מוֹחַ נִיקְבִי קְרוּמִים
שְׁל מוֹחַ מִיבְעִי לִיה דְהָא תַרִי קְרוּמִי הַמּוֹחַ לָאו כְּפִד קְרוּם דְמִינּוּ שְׁאִין מְחוּבְרִין וְדְבוּקִין
יַחַד כְּקְרוּמִי הַנוֹשֵׁט וְהַרְיָאָה אֵלָא מְפֻרְדִין הֵן זֶה מִזֶּה וּשְׁנֵי קְרוּמִים גְּמוּרִים הֵן לְכֹה גִרְאָה
דְלֹא פְּלִיגִי אֵלָא בְּאִיזָה קְרוּם אִיירִי מִתְנִי בְעֵילָאָה אוֹ בְּתַתְּאָה וְלִיכָא מֵאֵן דְפְּלִיגִי דְלֹא
בְעִינוּ תַרְנוּיָהוּ וְגִרְסִינוּ וְאָמַרִי לֵה דְאִינְקַב תַּתְּאִי כַּמ"ש הֲרָא"ש ז"ל: רַבִּי יְרֵמְיָה בְּדִק
בְעוּפָא וְאִשְׁפַּח כְּמִין שְׁנֵי פּוֹלִין מְשׁוּם דְבְעוּף יוֹתַר מִן הַבְּהֶמָה כ"כ הַרְאָב"ן ז"ל:

וכמה רובו משום דאיפא למימר דתרונייהו בעינן רוב עורו ורוב מוחו דתרונייהו חדא
גינהו לכך מפרש רב דברוב עורו סגי ואמרי לה ברוב מוחו סגי ובסמוך דבעי מ"ד רוב
עורו ורוב מוחו מאי נראה כדפלי הראשון שכתבו התוספות דלר"ת ז"ל דמפרש
דקמיבעיא ליה אי בעי נמי רוב מוחו קשה דאי רוב עורו דנקט רב היינו רוב עורו ורוב
מוחו א"כ רב דאמי לפרושי רובא דבריייתא ולמימר דתרונייהו בעינן הא לא מפרש לה
ולא מידי דכי היכי דאיפא למעטי בבריייתא ולמימר דלא בעינן תרונייהו אלא ברוב עורו
סגי או ברוב מוחו סגי הכי נמי איפא למיטעי בדברי רב ולמימר דברוב עורו סגי ולא
בעי תרונייהו דהא רוב עורו סתמא קאמר דמשמע רוב עורו לחודא לכך נראה דנדאי
לאשמעינן דברוב עורו סגי ולא בעינן תרונייהו: נתמזמז מוחיה דדין כתבו התוספות
תימא לריב"א דמיייתי ראיה ממון דראש דשיעורו בנקב משהו למוח חוט השדר'
דשיעורו ברוב' נראה דמיייתי ראיה שפיר דכיון דאשפחן דע"י שנתמזמז מוח הראש
עתיד הקרום לנקוב ממילא שמעינן דכשנתמזמז מוח חוט השדרה עתיד הקרום ליפסק
דכיון דיש פח בליקוי זה לעשות נקב במשהו יש בו נמי פח ליפסק רובו דהיום עושה
נקב משהו ומחר חוזר ועושה נקב משהו וכן הולך וחוזר ונוקב נקב משהו עד שפוסק
רובו דכל הנה נקובי דמתגלי בנקב ע"י קוץ ומחט איירי דאותו נקב משהו כדקאי קאי
אבל נקב שנעשה ע"י ליקוי המוח כל זמן שהמוח לקוי נוקב וחוזר ונוקב והולך ומתגבר
וכל שכן למה שפירש רב אלפס ובעל הערוך ז"ל דנתמזמז היינו שנתגדנד המוח דאיפא
למימר הכי וכן משמע מפירש רש"י ז"ל שכתב שמתוך ליקוי זה עתיד לינקוב וליפסק
משמע דנקב שנעשה על ידי ליקוי סוף שהליקוי פוסק רובו: דף מו פי פרשה מהו
מפירוש רש"י ז"ל משמע שהחוט הישר בשדרה שבין פיצול לפיצול נקרא בין הפרשות
והחוט שבין פני הפיצולין בהתחלתן כשמושכין אילך ואילך נקרא פי פרשה וחוטי
הפיצולין עצמן נקראת פרשות וטפי נראה דהחוטין שבין הפיצולין בהתחלתן נקרא בין
הפרשות ופי פרשה מיקרי חודה של הפרשה דכשמתחלת לצאת מן החוט הישר היא
מתרחבת בהתחלתה ויש לה פמין חוד לצד מעלה וכן יש לפרשה שנייה שכנגדה וקא
מספקא ליה באותו החוד אם מפלל פרשה הוא או מפלל חוט הישר הוא שאם הן הפרשות
נמצא דבין הפרשות מתחיל לצד מעלה מתחלת החודין ואם הן מפלל חוט הישר נמצא
דבין הפרשות אינו מתחיל אלא בכלות החודין נגד קו השונה של הפרשות לכך קמבעי'
עליה פי כזה פרשה מהו שאם הן מפלל הפרשיות נמצא דלא הנה טריפה ודאי אלא עד
תחילת החודין ומשם ואילך הנה בין הפרשות ובכלל אינו יודע הוא ואם הן מפלל חוט
הישר הוי טריפה קו השונה ודאי עד פלות החודין נגד קו השונה של הפרשות ומשם ואילך
בכלל איני פרשה פרשה יודע הוא והשתא אתי שפיר הא דבעי פי פרשה מהו אע"ג
דאמר שמואל עד בין הפרשות ואין צריך לפרש כמ"ש התו' ואתי נמי שפיר א ש הא
דקאמר בסמוך ואם תימצי לומר עד ועד בפלל פרשה עצמה מהו דלא מצי למיבעי אלא
אפ"ל עד ועד בפלל אבל את"ל דעד ולא עד בכלל אפי' את"ל דפי פרשה טריפה הוא
אפתי לא מצי למיבעי בפרשה עצמה מהו דכיון דלא עד בכלל ואפי' חוט הישר שבין
הפרשות לאו ודאי טריפה הוא כל שכן פרשות עצמן ואין צריך לדחוק כמ"ש התוס'
ולפי מה שפירש' ניחא דהנה עד בין הפרשות דומיא דעד בין אגפיה דבסמוך דהיינו עד
בין גף לגף שבצדו והכי נמי הוה עד בין פרשה לפרשה שבצדה אבל לפירש"י ז"ל

דמפרש עד בין הפרשות בין פרשות שלמעלה לבין פרשות שלמטה לא הוה דומיא דעד בין אגפים ועוד נראה דלפי מה שפירש עד דנקט שמואל אפוליהו קאי וה"ק מן הצנאר עד אחת טריפה מן הזנב עד שלישית כשר' וכ"כ הראב"ן ז"ל ועד שניה דהיינו מן הראשונה ומן השלישית עד שניה איני יודע ולפ"ז כי קא בעי או דלמא עד ולא עד בכלל אין צריף לדחוק ולפרש כדפי' רש"י ז"ל דהא דקאמר שניה איני יודע הוא הדין לראשונה וממילא משתמע וכו' והא דקאמר רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו ה"ה דהנה מצי למימר את"ל עד ועד בכלל פי פרשה שלישית מהו אי הנה ודאי פשרה או בכלל איני יודע אלא פחדא מנייהו נקט אי נמי ניחא ליה טפי למיבעי אפי' פרשה ראשונה דארישא מלתא דשמואל קא מיבעי ליה והא דנקט שמואל עד בין הפרשו' ולא נקט עד הפרשות פתבו התוס' לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפצל קודם לחבירו ועוד נראה דניחא ליה טפי ליתן סימן בחוט עצמו פאלו אמר עד החוט השדרה פי שבין הפרשות ולהכי נקט נמי ריש לקיש בסמוך גבי עופא עד בין האגפים ולא קאמר עד האגפים: דריאה שניקבה הא דלא נקט מתני' ניקב קרום של ריאה פדקתני ניקב קרום של מוח משום דקרומי הריאה דבוקין ומחונפרין בבשר הריאה וכי חדא נינהו לכך נקט הריאה שניקבה: אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מאי פתבו התוספות לעיל גבי קרום של מוח לא בעי הכי דפשיטא דעילאה מגין שהוא עב וחזק ולגירסת הספרים דגרסינן לעיל ואמרו לה דאינקיב תתאה לחודא טרפה כמ"ש הרי"ף ז"ל דלהכי לא בעי לעיל הכי דפשיטא ליה דאינו מגין פינו דרב שמואל בר נחמני וריב"ל תרנוייהו מהדדי למיתב סימני בקרום התחתון משמע שצריף להפירו לפי שבו תלוי הטורפות כמ"ש הרא"ש ז"ל ואע"ג דמסתבר דהעליון עדיף מתחתו פינו שהוא עב וחזק י"ל דאדרבא פינו שהעליון הוא קשה ועב לכך אינו מגין על המוח שהוא רך ביותר כמ"ש בספר שבילי אמונה דלכך נבראו שני הקרומים להגין על המוח דלרוב ההפך שבין המוח והעצם פי המוח רך ביותר והעצם הוא יבש וקשה יצטרף לאמצעי ביניהם שיחברם פי שני הפכים לא יתחברו פי אם ע"י אמצעי: האי ריאה דאיגליד פאהינא סומקא פשרה אפי' באיגליד פולה קאמר דכשרה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהד"א בפ"ז מהלכות שחיטה ובטור סימן ל"ו ובש"ע שם וכן משמע מדנקט רבא בטר הכי ריאה שהאדימה מקצתה וכו' ריאה שיבשה מקצתה וכו' וגבי ריאה דאיגליד נקט סתמא משמע דאפי' באיגליד פולה קאמר דכשרה ולפי זה לעיל דקאמר רבא שני עורות יש לו לנפש חיצון אדום ופנימי לבן וקאמר למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טרפה נראה דדוקא בנחלפו דהיינו שהחיצון לבן ופנימי אדום הוה טריפה אבל אם שניהם אדומים או שניהם לבנים פשר דאע"ג דאחד מהן לקה חבירו מגין עליו והרא"ש ז"ל פתב שם וז"ל ואם שניהם אדומים או שניהם לבנים פתב בעל העיטור ז"ל דמסתבר דכשר דאחד מהן לקה וחבירו מגין עליו ונהנה ליה פניקב זה בלא זה ואיכא מ"ד דטרפה דלא דמי לנקב קטן דחבריה מגין עלוהי אבל פאן שפולו לקוי אין מתקיים על ידי השני עכ"ל וקשה דהא גבי ריאה מכשיר רבא באיגליד משום דחבריה מגין אע"ג דאיגליד פולה עור החיצון אע"ג דאין אומרים בטרופות זו דומה לזו מפל מקום מנא ליה הך סברא לחלק בין נקב קטן לבין לקוי פולו פינו דגבי ריאה אשכחן בהד"א דאפי' לקה פולו חבירו מגין עליו.

ועוד דלישנא דאי חליף טרפה משמע שנהפכו שניהם היינו פנימי אדם וחיצון לכן דכל לשון חליפין לא שייך אלא כשחליף זה תחת זה כמו קננו חליפין וכמו המחליף פרה בתמור ואי בנהפך חד מנייהו נמי טריפה אמאי נקט אי חליף טריפה הל"ל דאי שניהם לבנים או שניהם אדומים טריפה ובש"ע סימן ל"ג פתב וכן אם שניהם אדומים או לבנים טריפה ונראה דהמקיל בהפסד שסד מרובה לא הפסיד דף מוזו או חליף טריפה נראה דהיינו דוקא כשנמצאו שתיים מימינא ושלש משמאלא אבל אם נמצאו ארבעה מימין ואחת משמאלא כיון דאית לה חמש אונות פשרה דלאו חליף הוא דלשון ׀ לא שייך אלא בנחלפו שניהם כמו קננו בחליפין כמ"ש לעיל אבל פהאי גוונא לאו חליף הוא וליפא למימר דטריפה הנה משום חסר ונתיר דמצא ימין נתיר אחת ומצא שמאל חסר אחת דכיון דאית לה חמש אוני לא חסר הוא ולא נתיר הנה דאי בכי האי גוונא נמי בכלל חסר ונתיר הוא א"כ למה ליה לרבא למימר דאי חליף טריפה תיפוק ליה דשתיים מימין ושלש משמאל טריפה הווי משום חסר ונתיר ולא הווי איצטריף ליה לרבא למימר אלא דאי חסיר או נתיר טריפה אלא ודאי כיון דלית לה אלז חמש אוני לאו חסר ונתיר הוא מיהו היכא דנמצאו ארבעה אוני משמאל ואחד מימין טרפה הוא משום חליף דבכי האי גוונא חליף גמור הוא כיון דמצד ימין ראוי להיות אונות יותר מבצד שמאל וזו יש לה אונות בצד שמאל יותר מבצד ימין: אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה כתבו התוספות נראה דאם נמצאת העינוניתא לצד שמאל כיון דלאו אורחא בהכי טריפה לפי זה מה שכתוב בהגהת ש"ט סימן ל"ה אם יחסר מקצת מן הנרדא יש לבדוק באונות או באומה מצד שמאל אם נמצא החתיכה החסרה י"א דכשר טעות נפל בספרים וצריף להיות מצד ימין דלאו אורחא להיות בשמאל והרבה פעמים בא לפני ראיה שהיה חסר מקצת מן הנרדא ולעולם מצאתי החתיכה החסרה מצד ימין: ריאה שנשפכה פקיתון פשרה הכי קיימא לן וכן ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים קיימא לן דכשרה וכבד שנימוקה דהיינו שדם יוצא מבשר הכבד שנימוקו היה לדם כתב בהגהת ש"ע סי' מ"א דטריפה אע"ג שנשפתיירו שני הזתים דסופו לרקב הפל והוא מדברי הרוקח שהביא בבית יוסף ונ"ל כתב הרוקח הכבד שנימוקה טריפה כדאמרי' במי שאחזו דמא דאתי מפומא אי מכבדא אתי לית ליה תקנתא ויש לתמוה אמאי כתב בהג"ה דטריפה אע"ג שנשפתיירו שני הזתים והא בפרק מי שאחזו משמע בהדיא דאם נשפתיירו שני הזתים פשרה דאיתא התם לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחיתת' אי סריף מריאה קאתי ואית ליה תקנתא ואי לא מכבדא קאתי ולית ליה תקנתא א"ל רב אמאי לרב אשי והא א איפכא תנן ניטל הכבד ולא נשפתייר הימנה פלום הריאה שניקבה או שחסרה א"ל כיון דמפומא קאתי אימר אתמוהי אתמה ופירש"י ז"ל כיון דדמא דכבדא שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרף הפה אימר אתמוהי אתמה כולה כבדא ולא נשפתייר הימנה פלום ונפל לריאה דרף קנה הכבד משמע בהדנ' דהא דלית לה תקנתא איירי דוקא כשנימוקה כולה ולא נשפתייר פלום אבל נשפתיירו שני הזתים פשרה דאית לה תקנתא וכן קשה לדברי בעל הרוקח ז"ל דמשמע דסבירא ליה דאפילו נשפתיירו שני הזתים פריפה דאי בנימוקה כולה דוקא קאמר א"כ מאי קמ"ל מתני' היא ניטל' הכבד ולא נשפתייר הימנה פלום דמה לי נטלה כולה ומה לי נימוקה כולה.

וְשָׂמָא הָרוּקַח וְז"ל מְפָרֵשׁ דַּה"ק פִּינּוּן דְּמִפְּנֵימָא קְאָתִי אִימּוֹר אִימְמוּהִי אִימְמוּהִי דְכִינּוּן דְּדַמָּא דְכַבְדָּא שְׁהִיא תְלוּיָהּ לַחֲטָא נְפִיק דְרַף הֶפֶה אִיטוֹר לָאו מְעַט דָּם הַמְצוּי בְּכַבֵּד הוּא אֶלְא אִימְמוּהִי אִימְמוּהִי בְּשֵׁר הַכְּבֵד גּוּפָא וְכִינּוּן שְׁנַיְמוּחַ בְּשֵׁרָה אִפִּי' מְקַצְתָּה סוּפָה שְׁתַּמְחָה פּוֹלָה וְדוֹחַק הוּא וְכַבֵּר פֶּתַב עֲלִיו הַב"י וְז"ל וְאִינִי רוּאָה עֵיקָר לְדַבְרִי' הִלְלוּ דַּהִיא דְכַבֵּד שְׁנַיְמוּקָה אִם נִשְׁתַּיִיר פְּנִית כּו' וְדַאי פְּשֵׁרָה וּמַהִיא דְמִי בְּאַחְזוּ אִין רְאֵיהּ דְדַלְמָא מֵאן דְאַמַר לִית לִיהּ תַּקְנָתָא בְּדַאֲתִי מְמַקּוּם פְּנִית בְּמַקּוּם מְרָה וְכו' וּמְפַל מְקוּם גַּם דְבְרִיו תְּמוּהִים קַצְתָּ דַּהֵא וְדַאי הִיא דְמִי שְׁאַחְזוּ בְּנִימוּק פּוֹלָה אִינִירִי כַדפִּירֵשׁ"י וְז"ל וְאַמַּי פֶּתַב דְדַלְמָא מֵאן דְאַמַר דְלִית לִיהּ תַּקְנָתָא בְּדַאֲתִי וְכו': רַא צְרִיכָא לַר"ש וְלֵא מְצִי לְשִׁנּוּי דַּמְתַּנִּי' אִינִירִי בְּדַלָּא קִינִימִי סִימְפּוֹנוֹת דַּא"כ הֵוָה לִיהּ לְפְרוּשֵׁי וְלִיתַנִּי בְּהַדְיָא אוּ שְׁחַסְרָה וְאִין הַסִּימְפּוֹנוֹת קִינִימִין פִּי הִיכִי דְמִפְּרֵשׁ וְקַתְנִי נִיקְבָה הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוּ וְלֵא תְנִי נִיקְבַּב הַלֵּב סְתָמָא וְכו' נִיטַל הַכְּבֵד וְלֵא נִשְׁתַּיִיר הַיִּמְנָה פְּלוּם וְלֵא תְנִי נִיטַל הַכְּבֵד סְתָמָא וְכו' הַמְסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שְׁנַיְקָבוּ לְחוֹן וְלֵא תְנִי שְׁנַיְקָבוּ סְתָמָא וּשְׁאַר כּוֹלְהוּ דְחַשְׁבִּיב לְהוּ בְּמַתַּנִּי' לֵא אִינְצֵטְרִיף לְפְרוּשֵׁי דְלִיכָא לְמִיטְעִי בְּהוּ מִידי וְאִי רִיאַה שְׁחַסְרָה בְּדַלָּא קִינִימִי סִמְפּוֹנָא דּוּקָא קְאָמַר הֵוָה לִיהּ לְפְרוּשֵׁי נְמִי וְלִמְתַּנִּי הִכִּי בְּהַדְיָא וְהַשְׁתָּא נִיחָא מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְרִיאַה שְׁנַרְאִית חַסְרָה מְחַמַּת קַמַּט וְסָדַק דְכְּשֵׁרָה מְדַלָּא מְשַׁנֵּי הִכָּא הִכִּי וְכַדְבְּרִי הַכּל אֶלְא וְדַאי פִּינּוּן דְעוֹלָה בְּנִפְיחָה פְּשֵׁרָה דְמִשְׁמַע מְדַבְּרִיהֶם דָּאִם אִינָה עוֹלָה בְּנִפְיחָה טְרַפָּה וְאִם כּוּן הִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוּכְתָא אִפְתִּי הֵוָה לִיהּ לְשִׁנּוּי הִכִּי דְאִינִירִי שְׁיֵשׁ בְּהַ קַמַּט וְסָדַק וְאִינָה עוֹלָה בְּנִפְיחָה אֶלְא צְרִיף לּוֹמַר דְלֵא שְׁיִיף לְאוּקְמִי כַה"ג דְלֵא מְפָרֵשׁ וְקַתְנִי בְּהַדְיָא הַרִיאַה שְׁחַסְרָה וְאִינָה עוֹלָה בְּנִפְיחָה כְּדִמְפָרֵשׁ לְהוּ לְשְׁאַר מִיְלִי וְעֵינִין בְּפִסְקִי הַתּוֹסִ': דַּף מַח אֶלְמָא אֶמְרִינוּ נְקוּבָה הִיא פִּירֵשׁ וְלֵא אֶמְרִינוּ פִּינּוּן דְדוֹנָן סוֹתְמַתָּה וְהוּוּהּ לִיהּ סְתִימָה דְמַעֲיַקְרָא כְּאֵלוּ לֵא נִיקְבָה מְעוֹלָם דְמִי אִי הִכִּי דְנְקוּב' הִיא כִּי סְבוּף נְמִי דְכִינּוּן דְנְקוּב' הֵוָה כְּבַר נְפִסְלָה וּבְתַר הִכִּי כִּי סְבִיף אִמַּי חוֹזְר' לְהַכְּשִׁירָה נִימָא דְזַהוּ פְּסוּל שְׁחוֹזַר לְהַכְּשִׁירוּ אֲתִי לְמַעוּטִי כְּהַי גּוּנָא: דְרַמָּא אִי הֵוָה רִיאַה קַמֵּן הֵוָה מִינְקַב כְּתַבוּ הַחוֹסְפוֹת לֵא מְשׁוּם דְדַרְף הַנוּשְׁט מִינְקַבִּיב וְאַתַּאי וְכו' אֶלְא בְּעִי לְמִימַר דְדַרְף הַסִּמְפּוֹנוֹת יְצָא וְנִכְנַס בְּרִיאַה מִבְּחוּץ וְקָשָׁה דַּהֵא עַל פְּרַחְףּ פֶּר קְאָמַר לְעִיל דְבַהֵא קְמִיפְלָגִי מֶר סְבַר סִמְפּוֹנָא נְקַם וְאַתַּאי וּמ"ס נְקוּבִי נְקוּבָה וְאַתַּאי צ"ל דְמַר סְבַר נְקַב כֵּל דְהוּ בְּרִיאַה מִינְכְּרָא דְאַתְיָא לְקַמֵּן פְּשֵׁיחָא שְׁלִימָה נְפַחִינוּ לְהַ כַּמ"ש הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַרִי"ש וְז"ל וּמַר סְבַר דְלֵא מִינְכְּרָא דְשְׂמָא עֲלָה בּוּ קְרוּם וְנִסְתַּם וְאִי אִיכָא לְמִיחַשׁ דְדַרְף הַסִּמְפּוֹנוֹת יְצָא וְנִכְנַס בְּרִיאַה מִבְּחוּץ לִימָא דַּכ"ע אִית לְהוּ סִמְפּוֹנוֹת נְקַט וְאַתַּאי אֶלְא דְמַר סְבַר שְׂמָא דְרַף הַסִּמְפּוֹנוֹת יְצָא וְנִכְנַס בְּרִיאַה מִבְּחוּץ וְנְקַב כֵּל דְהוּ לֵא מִינְכְּרָא וּמַר סְבַר דְלֵא חִינְשִׁינוּ לְהִכִּי דַּאי נִכְנַסָּה בְּרִיאַה מִבְּחוּץ הֵוָה מִינְכְּרָא בְּנִפְיחָה פִּינּוּן דְהַשְׁתָּא נְמִי צ"ל דְפְלִיגִי בְּהַ סְבָרָא.

וּע"ק בְּעוֹבְדָא דְמַחְטָא דְאַשְׁתַּכַּח בְּסִמְפּוֹנָא רַבָּה דְרִיאַה דְקְאָמַר בְּסוּמוּף אִיטוֹר נְמִי לֵא אֶמְרוּ בְּהַ פִּינּוּן דְבְּסִמְפּוֹנָא רַבָּה אֲשַׁתְּכַח אִימָא סִמְפּוֹנָא נְקַט וְאַתַּאי כִּי נְקַט וְאַתַּאי דְרַף סִמְפּוֹנָא מֵאִי הֵוָה אִפְתִּי אִמַּי לֵא אֶמְרוּ בְּהַ אִיטוֹר הֵוָה לְהוּ לְמִיחַשׁ דְלְמָא דְרַף הַסִּמְפּוֹן יְצָא וְנִכְנַסָּה בְּרִיאַה מִבְּחוּץ פִּינּוּן דְרַבְּנָן טְרוּפְאִי אִית לְהוּ דְנְקַב כֵּל דְהוּ לֵא מִינְכְּרָא בְּרִיאַה וְצ"ל לְמַה שְׁפַתְבוּ הַחוֹסְפוֹת דְלֵא אֶמְרִינוּ לְרַבְּנָן טְרוּפְאִי דְנְקַט כֵּל דְהוּ לֵא מִינְכְּרָא אֶלְא מְשׁוּם דְמַסְתַּבֵּר לְמִימַר נְקוּבִי נְקוּבָה וְאַתַּאי דְרַף הַנוּשְׁט פִּינּוּן שְׁאִין דְרַף הַקְּנָה לְבַלְוַע וְכִינּוּן דַּאִית לְהוּ דְרַף הַנוּשְׁט נְכַנַּס ע"כ צ"ל שְׁאִין הַנְּקַב נִיכְרָ בְּרִיאַה אֶבֶל אִי לָאו הַ סְבָרָא

אית להו נמי דנקט פל דהו מינכרא הלכ' במחטא דאישתכח בסמפונא רבה דריאה פיון דאשתכח' מכוננת באותו סמפון אזלה לה הך סברא דאין דרף הקנה לבלוע ולהכי איסור נמי לא אמרו בה דליכא למיחש שפא נכנס בריחה מבחוץ פיון דאין נקב ניפר בו וזה דוחק.

ועוד דמשמע דאנן מאיזה טעם נכשיר דקאמר היינו מאיזה טעם נכשיר ונימא סמפונא נקיב נאמאי ולא אמרינו נקובי נקיב נאמאי דומיא דרישא דמילתא דקאמא הו הכשירו שיודעין מאיזה טעם הכשירו דקאי אפולגתייהו דלעיל והינו שיודעין מאיזה טעם הכשירו ואמרו סמפון' נקט נאמאי ולא נקובי נקיב נאמאי לכ"נ דהא דקח' דלמא אי הנה ריאה קמן הנה מנקבה הינו פדפירש רש"י ז"ל משום דרוב הנכנסים דרף הנושט נכנסים ואי בנושט נכנס ודאי ניקבה והא דנא מפליג בריאה בין קופא לבר לבין קופא לגיו כי היכי דמפליג גבי פבדא י"ל דריאה שאני דבשר' רף ויכולה המחט לנקבה אפי' דרף הקופא והלכך כי אתיא לקמן שלימה פשרה בכל ענין פיון דקרוכה לקנה וסמפונא דריאה רחבים אפילו קופא לבר נכנסת לתוך הסמפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה שהוא רף כמ"ש הרח"ש ז"ל וכי אתיא לקמן חתוכה טריפה בכל ענין אפי' קופא לגיו דאמרינו דרף חודיה נכנסת לנושט ונקבה הנושט או הדקין ויצאה לחלל הגוף ונתהפכה וחוזה ונכנסה דרף קופא לתוך הריאה ואף על גב דקרום הריאה אינו רף כל כך מפל מקום לא גרע מסמפונא דריאה דקשה ספי ואפ"ה פתב הרא"ש דנכנסת דרף קופא לתוך הסמפון ומשם נכנסת לתוך בשר הריאה פיון שבשרה רף אבל פבד פיון דבשרה קשה אין המחט נכנסת לתוכה דרף קופה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה"ש דהא דקאמר דלמא אי הנה ריאה לקמן מינקבה היינו שנכנסת דרף הנושט שפתב ואם נחתכה הריאה קודם גפיתה ונמצאת בה המחט הרי זו אסורה שהדבר קרוב שנקבה פשנכנסת: אי קופא לגיו פירש רש"י זכרונו לברכה וחוץ' יוצא לתוך חלל הבהמה פבר הקשו התוספות על פירושו ועוד מדקאמר דאשתכח בחתיכה דכבדא משמע דכולה בתוך הפבד הנה דאי מקצתה חוץ לכבד הנה אמאי לא ראוה פשהיה שלם: דף מט דמוקי לה לברפת פהנים במקום ברכה דישאל דהכי עדיפא דמשמע שהפהנים מתברכין נמי בברכה דישאל דהינו וברכה יאר ישא דהכי משמע פשטא דקרא דושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם שהפהנים יברכו את ישראל ואני אברך הפהנים באותה הברכה עצמה דומיא דושמו את שמי דעליה קאי אבל ואברכה מברכיה ברכה בעלמא במשמע: ועוד התורה חסה וכולי ואם תאמר מאי ועוד דאי לא קיימ' לן פרב ששת אלא פרב דאמר חלב טמא אינו סותם פי חסה תורה על ממונן של ישראל מאי הנה ויש לומר דרבא הנה מספקא ליה אי חלב טמא סותם אי לאו לכך קאמר חזא האיכא רב ששת דלא מספקא ליה בהכי וסבירא ליה דנדאי סותם ועוד את"ל דלאו ודאי הוא אלא ספיקא מפל מקום מספקא יש להקל משום דהתורה חסה וכולי וקא"ל רב פפא דאדרבא חזא האיכא רב דלא מספקא ליה בהכי וסבר דנדאי אינו סותם ועוד את"ל דלאו ודאי הוא אלא ספקא מפל מקום מספקא יש להחמיר פיון דאיסור דאורייתא היא דספקא דאורייתא לחומרא: התורה חסה על ממונן של ישראל מדכתיב והשקית את העדה ואת בעירם כ"כ הערוף והראב"ן ז"ל וכן פירש"י ז"ל: דף ג דאקשטא פולי עלמא לא פליגי דאסור תימה פיון דהך סברא לאו ממילתא דרב נחמן דייק לה אלא דמסתבר ליה לש"ס למימר הכי משום

דאייתרא עדיפא מדאקשפא כדפירש"י ז"ל וא"כ לא הנה ליה לאתויי מימרא דרב נחמן
פלל וי"ל דאי לאו הא דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי וכו' ה"א דתרונניהו מותרין
באכילה ומה שפירש רש"י ז"ל דהא דאקשפא לתותב דמיא לאו סברא היא והא דחד לא
סתים לאו משום דאינו מחנפך היא אלא משום דאית ביה באותו חלב שום ריעותא דלא
הויא סתימתו סתימה ואם פן איפא למימר דאדרבא חד סתים דקאמר היינו דאקשפא
משום דלית ביה שום ריעותא באותו חלב וחד לא סתים היינו דאייתרא דאית ביה שום
ריעותא דלא סתים אבל השתא דטעמא דרב נחמן דחד סתים משום דאינהו מיכל אכלי
ולא מחזקי ליה בחלב טמא הוא אם פן חד לא סתים נמי דקאמר משום דמחזקינן ליה
בחלב טמא הוא ואם פן צ"ל דאקשפא כ"ע לא פליגי דאסיר פי פליגי דאייתרא דמסתבר
למימר דה דאקשפא חלב טמא הוא טפי מדאייתרא פן פירש רש"י ז"ל דהא דאקשפא
דמיא קצת לתותב: מחט שנמצאת בענבי בית הפוסות וכו' פתבו התוספות בשם רש"י
ז"ל אבל בהמסס אפילו מצד אחד שצא נקב מעבר לעבר וכו' דחיישינן שמה הבריא
ולפירושו צ"ל דהא דמצד אחד כשרה בבית הפוסות איירי שלא נקבה אלא עור הפנימי
בלבד אבל אם נקבה עור הפנימי וגם חצי עור החיצון טרפה אף על גב שלא נקבה מעבר
לעבר דחיישינן שמה הבריא וכן משמע קצת ממה שפירש"י ז"ל לעיל שכתב מצד אחד
שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית וכ"כ התוספות שם מצד אחד שלא
ניקבה אלא עור אחד ולא משמע פן דאם פן אמאי קתני משני צדדין טרפה דהינו שהמחט
נמצאת ונראית משני הצדדין והא אפי' נמצאת ונראית מצד אחד נמי אשכחן דטרפה
דהינו כשנקבה עור הפנימי וגם חצי עור החיצון אלא נדאי מדפסיק ותני מצד אחד
כשרה משמע דבכל ענין כשרה אפי' לא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא ניקב וליפא
למימר דה"ק מחט שנמצאת בענבי בית הפוסות אם נקבה מצד אחד כשרה ואם נקבה
משני צדדין טרפה דבתוספתא פרק שלישי קתני בהדיא מחט שנמצאת בענבי בית
הפוסות בזמן שנראי' מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה לכ"נ כמ"ש רבינו תם ז"ל
דבניקב חצי עור לאו טרפה וכן כתב בהדיא בהגהת ש"ע סימן מאח דאפילו לא נשאר
אלא מעור החיצון שלא ניקב כשרה ולפי מה שפי' מ"ש בטור ובש"ע שם ורש"י אסר
בהמסס אפי' אין הנקב משולש צ"ל דבבית הפוסות נמי אוסר כשניקב עור הפנימי ותני
עור החיצון אף על פי שאינו מפולש אלא דכשאינו ניקב רק עור הפנימי לחוד כשרה
אף על גב דמפולש: נמצא עליה קורט דם וכו' לכאורה משמע דפירושי קא מפרש לה
הא דמשני צדדים טרפה היינו בנמצא עליה קורט דם וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל
בפ"ו מה"ש שכתב ואם נקבה מפולש לתוך חלל בית הפוסות ונמצאת טיפת דם במקום
הנקב טרפה וכן משמע נמי מדברי הטור סי' ר"ח ובש"ע שם שכתב ואם עבר המחט
מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקין אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט ביזוע וכו'
וקשה דא"כ אמאי פס ק ותני דמשני צדדים טרפה הנה ליה למיתני ששני צדדים אם
נמצא עליה קורט דם ביזוע שלפני שחיטה וטרפה נעוד דא"כ מתני' דקתני סתמא המסס
ובית הפוסות שניקבו לחוץ הנה ליה לפרש שניקבו לחוץ ונמצא שם קורט דם פי היכי
דמפרש וקתני ניקב הלב לבית חללו נטל הכבד ולה נשתייר הימנה פלום ושמה יש
לומר דמתני' בניקבו ע"י חולי איירי כמ"ש רבינו נסים ז"ל דביזוע שנעשה לפני שחיטה
מיהו ממה שכתבו התוספות והא דקתני מתני' המסס ובית הפוסות שניקבו לחוץ דמשמע

דְּבַעֲנוּ נָקֵב וּמְפֹלֵשׁ מִשְׁמַע דְּבַנְיָקֵב ע"י קוֹץ וּמַחַט אֲיִירֵי דְבַנְיָקֵבו ע"י חוֹלֵי לֹא שִׁינְיָ
לְמִימַר שְׁמָא הִבְרִיא לַכ"נ דְּכָל הֵנָּה נְקוּבֵי דְמַתְנִי כְּשִׁידוּעַ שְׁנַעְשׂוּ קוֹדֵם שְׁחִיטָה אֲיִירֵי
כְּגוֹן שְׁמִיד שְׁהוּצִיאוּ הֶלֶב וְהִרְיָאָה אוֹ קִיבָה וְדַקִּין וְהַמָּסָס וּבֵית הַכּוֹסוֹת מִן הַבְּהֵמָה מְצָאוּ
שֶׁהוּ נְקוּבִין דָּאָז וְדָאִי הוּא שְׁנִיָּקֵבו קוֹדֵם שְׁחִיטָה וְהָא דְאֲמַרִי לְעִיל מְקִיפִין בְּכַנֵּי מַעֲיִם
וּבְרִיָּאָה וּבְכֻנָּה אֲיִירֵי שְׁלֹא מְצָאוּ הַנְּקֻבִים מִיָּד כְּשִׁהוּצִיאוּ אוֹתָן מִן הַבְּהֵמָה אֲלֵא לְאַחַר
זְמַן יוֹם אוֹ חֲצֵי יוֹם מְצָאוּ שֶׁהוּ נְקוּבִין וְאִיפָא לְסַפּוּקֵי שְׁמָא נַעְשׂוּ הַנְּקֻבִים ע"י אֵיזָה אָדָם
שְׁשִׁמְשִׁמְשׁ בְּהוֹן וְהַשְׁתָּא הָא דְקַתְנֵי בְּרִיָּתָא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרְט דָּם מִקְלֵתָא אַחֲרִיתִי הִיא וְלֹא
פִּירוּשֵׁי קְמַפְרֵשׁ לָהּ לְרִישָׁא וְהִכֵּי פִּירֵשׁ מַחַטְשָׁנְמָצָא כְּעוּבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִיָּד כְּשִׁהוּצִיאוּ
אוֹתָן מִן הַבְּהֵמָה דָּאָז בְּיָדוּעַ שְׁנִיָּקֵבו קוֹדֵם שְׁחִיטָה מְצָד אֶחָד כְּשֶׁרָה מְשַׁנֵּי צְדָדִין טְרִיפָה
וְהָדָר תְּנֵי שְׁאָם יֵשׁ סַפְקָא אִם נַעְשָׂה קוֹדֵם שְׁחִיטָה אִם לֹא כְּגוֹן שְׁמְצָאוּ הַנְּקֻבִים לְאַחַר זְמַן
אִז אִם נִמְצָא לִיהָ קוֹרְט דָּם בְּיָדוּעַ שְׁלִפְנֵי שְׁחִיטָה וְכו' דּוּמְיָא דְהַגְלִיד פִּי הַמַּפָּה דְסִיפָא
דְאֲיִירֵי נְמִי הִיכָא דְאִיפָא לְסַפּוּקֵי מְתִי הוֹגְלֵד וּפְרִיָּה מְאִי שְׁנָא הַכֹּל נְקוּבֵי דְעַלְמָא הִיכָא
דְאִיפָא לְסַפּוּקֵי אִם נַעְשָׂה קוֹדֵם שְׁחִיטָה אִם לֹא כְּגוֹן שְׁנַמְצָאוּ לְאַחַר זְמַן דְטְרִיפָה מְסַפְקָא
אֵע"ג דְלִיכָא דָּם.

וּבְכֻסָּף מְשַׁנָּה בַּפ"ו מַה"ש כְּתֹב וְז"ל וּפְשָׁטָא דְבְּרִיָּתָא מִשְׁמַע דְּמַצָּה אֶחָד כְּשֶׁרָה בְּלֹא
בְּדִיקָה וּמְשַׁנֵּי צְדָדִין טְרִפָה וְלֹא בְּהַחְלֵט אֲלֵא דְבַעֲי' בְּדִיקָה אִם נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרְט דָּם
טְרִפָה וְאִם לֹא כְּשֶׁרָה אֲלֵא דְאֲמַרִינֵן בַּש"ס מַעְשָׂה וּבָא לְפָנֵי רַבֵּי מַחַט וְכו' מִשְׁמַע דְּמַצָּד
אֶחָד נְמִי אֵינּוּ כְּשֶׁרָה בְּלֹא בְּדִיקָה וְקִשְׁיָה עַל זֶה לְמָה חִילְקָה הַבְּרִיָּתָא בֵּין מַצָּד אֶחָד לְמְשַׁנֵּי
צְדָדִין לֹא הָיָה לָהּ לְחַלֵּק אֲלֵא בֵּין נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרְט דָּם לְלֹא נִמְצָא עַכ"ל וְלִפִּי מַה שְׁפִירֵשׁ
לֹא קוֹשִׁיָא הִיא דְהָא דְקַתְנֵי מְשַׁנֵּי צְדָדִים טְרִיפָה בְּהַחְלֵט הוּא אֶפְיָלוּ לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרְט
דָּד כִּינּוּן שְׁנַמְצָאָת כֶּה מִיָּד לְאַחַר שְׁהוּצִיאוּ אוֹתָהּ מִן הַבְּהֵמָה: דָּף גַּד הֵנִי דִּיקְרֵי דְגַנְבֵי גַנְבֵי
הוּא הַדִּין בְּטָלָאִים כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ט מַה"ש גַּנְבֵים שְׁגוּנְבִין הַטָּלָאִים
וּמְשַׁלִּיכִין אוֹתָן וְכו' וְהָא דְקָאָמַר אֲמוֹתְנֵיהוּ שְׁדוּ לְהוּ כִּי הִיכֵי דְלִירְהֵטוּ קַמֵּייהוּ אֵע"ג
דְּכַפְרָק מְרוּבָה קָאָמַר רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי בָּא וּרְאָה כַּמָּה גְדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שׁוֹר שְׁהוּלָהּ
בְּרַגְלֵיו חִמְשָׁה שָׁה שְׁהִרְפִּיבוּ עַל כַּתִּיפּוֹ אַרְבַּע יָשׁ לוֹמַר דְּבִשְׁעַת הַגְּנִיבָה כְּשֶׁהַגַּנֵּב עוֹמֵד
עַדִּין בְּחֻצֵר דְּרַכּוֹ לְהִרְפִּיבֵי הַשָּׁה עַל כַּתִּיפּוֹ כְּדִי שְׁיִצֵּא מִשָּׁם מִהַר אֲבָל בְּתַר דְּשְׁדוּ לְהוּ
מַחוּץ לְחֻצֵר אֵין דְּרַכּוֹ לְמַהַר כֹּל כֶּה וּמְרַהֲיֵטוּ עַל רַגְלוֹ: הִכֵּי גְרַסִינֵן בְּסַפְרִים יְשָׁנִים עַל
זְנֻבָה וְהִלְכָה לָהּ כְּלָפֵי רֵאשָׁה וְאֶפְיָלוּ כְּנָגֵד כֹּל הַשְּׁדָרָה כְּנָגֵד וְכו' פְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ט
מַה"ש הִכָא הַבְּהֵמָה עַל רֵאשָׁה וְהִלְכָה לָהּ הַמַּפָּה כְּלָפֵי זְנֻבָה אוֹ עַל זְנֻבָה וְהִלְכָה לָהּ כְּלָפֵי
רֵאשָׁה וְאֶפְיָלוּ הִכָּה אוֹתָהּ בְּמַטָּה עַל כֹּל הַשְּׁדָרָה אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ אֲלֵא דְרַש"י ז"ל כְּתֹב
וְאֶפְיָלוּ לֹא גְרַסִי וְנִרְאָה דְשִׁפִּיר גְרַסִי לִיהָ וְהִכֵּי קָאָמַר הִכָּה עַל רֵאשָׁה וְהִלְכָה לָהּ הַמַּפָּה
כְּלָפֵי זְנֻבָה וְהִכָּה רֵאשָׁה וְגַם מְקַצֵּת שְׁדָרָה שְׁסוּמוּף לְרֵאשָׁה הִכָּה עִמּוֹ אוֹ עַל זְנֻבָה וְהִלְכָה
לָהּ הַמַּפָּה כְּלָפֵי רֵאשָׁה דְהִינּוּ שְׁהִפָּה זְנֻבָה וְגַם מְקַצֵּת שְׁדָרָה שְׁסוּמוּף לְזְנֻבָה הִכָּה עִמּוֹ
מִיהוּ אֲיִירֵי בְּדִלָא שְׁלִים חוּטְרָא אֶפְלָגִי דַּגְב' כְּגוֹן שְׁהִכָּה אוֹתָהּ בְּאֲמָצַע הַמַּקְלָל וְרֵאשׁ הַמַּקְלָל
הָיָה בְּאוּרִי וְלֹא נִגַּע בָּהּ בְּרֵאשׁ הַמַּקְלָל בְּשַׁעַת הַהִכָּהָה וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְקָאָמַר וְאֶפְיָלוּ כְּנָגֵד
כֹּל הַשְּׁדָרָה כְּנָגֵד לֹא מִיבַעֲיָא אִם לֹא הִלְכָה הַמַּפָּה כְּלָפֵי זְנֻבָה אוֹ כְּלָפֵי רֵאשָׁה אֲלֵא קַצֵּת
שְׁלֹא הִכָּה עִם רֵאשָׁה וְזְנֻבָה אֲלֵא מְקַצֵּת שְׁדָרָה שְׁסוּמוּף לְרֵאשׁ וְזְנֻבָה דְאֵין חוֹשְׁשִׁין אֲלֵא
אֶפְיָלוּ הִלְכָה הַמַּפָּה כְּנָגֵד כֹּל הַשְּׁדָרָה כְּנָגֵד אֵין חוֹשְׁשִׁין וּבְכֻסָּף מְשַׁנָּה כְּתֹב וְאֶפְשָׁר דַּה"ק

הפה על ראשה והלכה כלפי ונבה לא מיבעיא אם היתה המכה על הצלעות דכשרה אלא אפי' היתה על השדרה אין חוששין לה ואין נראה דא"כ אמאי קאמר ואפילו פנגד פל השדרה כולה הנה ליה למימר ואפילו פנגד השדרה ותו לא ולפירוש"י דמחא אפילו קשה קצת דא"כ מאי איצטרי' לפרש ואי שלים חוטרא אפלא דגבה הכי איבעי ליה למימר פנגד פל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוקי אברים ואם לאו חזינשינו: והאמר רבי יוחנן מודה הנה ר' שמעון לעגנו קדשים תימא פינו דבכור עסקינו הנה ליה למימר דרף דופן מי קדוש פטר רחם אמר רחמנא ולא איצטריף לאתויי הא דר' יוחנן כמ"ש התופ' וי"ל דחד דהנה תנאי דפליגי במסכת ביצה גבי בכור שנולד בו מום בי"ט רבי שמעון הוא כדאיתא התם בהדיא והשתא ניחא דמייתי הא דרבי יוחנן דלא תימא ביוצא דופן איירי וכרבי טרפון ס"ל דאמר בפרק שני דבכורות יוצא דופן והבא אחריו שניהם ירעו עד שישתאבו משום דמספקא ליה בכור לדבר אחד אי הוי בכור אע"ג דהתם נמי פטר רחם פתיב כמ"ש התוס' בהדיא בפ' יש בכור גבי הא דתנו ר"ש אומר הראשון לנחלה וכו' לכו מייתי הא דר' יוחנן דאמר בהדיא מודה ר"ש שאינו קדוש: דף גב שש מפאן ושש מפאן כו' לא זו אף זו קתני לא זו שש מפאן ושש מפאן דהוי נמי רובא מפל צד אלא אפי' אחת עשרה מפאן ואחת מפאן דליכא רובא אלא בצד אחד טריפה פינו דאיכא רוב פל הצלעות ואמר להו גיסטרא קאמרייתו והאמר עולא כו' אפי' לפירוש"י ו"ל שפירש בסמוך גבי הא דאמר רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרא טריפה אפי' בלא אסיפת' פריף שפי' דאין סברא כלל לומר דפליגי פלוגת' רחוקה פולי האי דלבן זכאי ורבי יוחנן פשר ולרב אפי' גבלה נמי הוי וזהו שפירש"י ו"ל וא"ל איהו עלה גיסט' קאמרייתו דאפי' גבלה נמי הויא: סברי א"כ מירתח קא רתח דכינו דאחד קודם במספר הוא לשנים הלכך אי מהדר לן טריפה בלא ריפתא פשטינו מינה דבחדא ס"ל כשרה דאי ס"ל בחדא נמי טריפה הנה מהדר לן בריתח' דמדקמבעיא להו בתרתי ולא בחדא שהוא קודם לשנים על פרקו פשיטא לכו דבחדא כשרה הוי והא אפילו בחדא נמי טריפה הוי אבל אי בעינו מיניה חדא אפילו אי סבירא ליה בתרתי כשרה לא מהדר לן בריתחא דמימר אמר דלמא תרתי נמי קמבעיא להו אלא דמעיקרא קבעו מנאי בחדא שהוא קודם לשנים דאי אהדר להו דטריפה פל שפן בתרתי ואי אהדר להו דכשרה אז ישאלוני אתרתי צלע מעיקרא פירוש"י ו"ל אפי' בלא אסימתא מיהו בר"פ גבי שב נעקרה צלע מעיקרא לא פיר' פן שכתב שם נעקרה צלע אע"ג דתנו במתני' נשתברה רוב צלעותיה דנא נשתברו אבל נעקרה צלע אחת מעיקרא עד חצי חוליתה כדפרש לקמן טריפה ע"כ וכן נראה דהשתא מה שכתבו התו' שם בר"פ וא"ת לר' יוחנן דאמר התם בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין חסר להו מי"ח טריפות דליכא למיחשבינה בתרתי וכו' לאו קושיא היא כלל דבכה"ג שנעקרה צלע אחת מעיקרא עד חצי חוליתה ליכא מאן דפליג דטריפה דעד פאן לא קאמר ר' יוחנן אלא בצלעות בלא חוליא אבל צלע וחצי חוליא מודה דטריפה אלא חוליא בלא צלע היכי משפחת לה בריש פירקין דקחשיב בי"ח טריפות הא דנעקרה צלע מעיקרא וגם חוניא שחסרה אם פן על פרקו צ"ל דמשפחת לה חוליא בלא צלע דאי לאו הכי נעקרה צלע מעיקרא בכלל חוליא שחסרה הוי וצ"ל דהאי דהכא לא ידע שקלא וטריא דריש פירקין וכן משמע מהא דקאמר מתקיף לה רב אושעיה כו' דקאי אהא דאמר שמואל וכן לטריפה ולא פריף לה בריש פרקין דמייתי נמי הא דוכן לטריפה:

דרוסת חתול גץ ונמיה עד שתניקב לחלל פירש"י ו"ל פקוץ בעלמא דארס שלהו אינו מזיק ומדברי רב אלפס והרמב"ם ו"ל פ"ה מה"ש משמע דמשום דריסה נגעי בה אלא דאין ארס שלהו מזיק אא"כ הטילו אותו בפנים דוקא וכן משמע מדנקט דרוסת חתול ונץ וכו' ולא קא' חתול ונץ ונמיה אין להו דריסה משמע דיש להו דריסה אלא דאין דריסתו מזי' עד שתניקב' לחלל וכ"כ הרא"ש ו"ל דהרי"ף והרמב"ם ו"ל מדקדקין מדקתני דריסת חתול גץ ונמיה עד שתניקב לחלל אלמ' כשתניקב לחלל מקרי דרוסה וב"י בסי' נ"ז פתב דנ"ל שטעמם מדאוקימנ' להאי ברייתא דדריסת הנץ עד שתניקב לחלל בגדיים וטלאים ואי משום ניקב לחלל הוא ולא משום דריסה מאי איירא גדיים וטלאים אפילו שור הגדול נמי אלא ע"כ משום דרוסת הוא ומ"ה דוקא גדיים וטלאים ע"כ ודבריו תמוהים דברייתא לא איצטריך לאשמעינן דנקבו דקין ע"י חתול גץ ונמיה דטרפה הוא דזהו פשוט ולא אתי לאשמעינן אלא דאין בדריסתו פלום וא"כ גדיים וטלים לרבותא נקט דאפי' בגדיים וטלאים אין להו דריסה עד שתניקב לחלל וניקבו דקין ומדברי הטור משמע נמי כדברי הרי"ף והרמב"ם שפתב חוץ מהנץ שיש לו דריסה בגדיים ולא כשאר דריס' אלא אם ניקב עד לחלל חוששין לדריסתו שאז מטיל ארס ונדבריו שאינו מטיל ארס אא"כ ניקב לחלל ניחא ללישנא בתרא הא דפריך מההיא תרנגולת' כו' דאשתכח עליה חמש' קורטי דמא דמשמע דמטיל ארס מיד אפי' לא ניקב לחלל: דף נג קטע רישיה דחד מנייהו נח מריתחיה נראה דדוקא קטע רישיה דחד מנייהו אבל קטע רישיה דתרי מנייהו הרי ראינו שלא נח רוגזיה וחישי' לכולן וכ"כ באסור והיתר הארוך וכן אם הרגה אחת ודרסה נמי לאחרים חיישינן לכולן כ"כ בש"ע: הכי גרסינן במקצת ספרים וליחנקהו ולישדינהו לאשפה אי נמי ניתבינהו לעכו"ם וה"ה דהוה מצוי למימר אי נמי ניתבינהו לעכו"ם דהא דתנו אין עושין סחורות בנבלות היינו במתפונן אבל מי שנתדמן לו נבלה מותר למוכרה וליתנה לעכו"ם שנא' או מכור לנכרי: דרוסה שאמרו אמתניתין קאי דקתני ודרוסת הזאב וכו' דאיירי בנדאי דרוסה דומיא דנפולה שאמרו דלעיל דקאי נמי אמתניתין דקתני נפלה מן הגג: דף נד אלימא כפא דיד' היינו כנגד בני מעים פתבו התו' דהל' אמוראי ריאה לב וכבד וקורקון לאו בכלל בני מעים גינהו ולפירושם מה שכתב בטור י"ד סי' ק"י הר"ר יהודה הורה על קרקבן טרפה שנתערב באחרים שהוא בטל דלא הוה ראוי להתפבד כדאמרי' בני מעים דאוכליהו לאו בר איניש לאו ריאה היא דהא אמרינן בני מעים אוכליהו לאו בר איניש לאו משנ' ובריית' היא דלא הוי קורקבן בכלל מיהו קשה לפי' דכפ' כל הבשר אית' אמ' רב משרשי' אין מחזיקין דם בבני מעים תרגומא אפרכשא ומעיא והדרא דכנתא ולאפוקי לב ריאה וכבד כדפירש"י ו"ל שם משמע דבלשון אמוראי נמי לב ריאה וכבד בכלל בני מעים גינהו ולהכי איצטריך לפר' דדוקא בכרפשא ומעיא קאמר: ורבי יוחנן אמר יבא ויקיף פירש"י ו"ל והתוספות יחתו' סי' זה עצמו שנסחט במקום אחר אם דומה מראית החתיכה טריפה וכו' ותימא דהא מה נפשך לא יהיו החתכים דומין זה לזה דאפילו נשמטה הגרגרת קודם שנסחטה אפתי באותה שעה הנה בה קצת חיות שהרי לא מתה בשמיטת הגרגרת קודם שנסחטה וכשנסחטה מתה ואין בה חיות כלל וכ"ש לפיר' בעל הלכות גדולות שכתבו התוס' בפ"ק דאינה מיטרפה בשמיטת הסימן א"כ פשיטא דיש בו חיות ועמה אין בו חיות לכך נראה כגירסת הספרים דגרסי' יביא בהמה אחרת ויקיף ששוחטין בהמה אחר' ואם השחיטו'

שוות פשרה ואם לאו טריפה וכן משמע לישראל דביא ויקיף מדלא קאמר ור"י אמר יקיף.

ומה שהקשו התוס' מההיא דפ"ק דשחט את הנושט ונמצאת הגרגרת שחוטת דפסולה ולא אמרי' שביא עוד אחר וישחוט בו את הנושט ואח"כ ישחוט את הגרגרת ויראה השמוטוח שוין זה לזה י"ל דאין מקיפין אלא בבני מעים ובריאה ובקנה כדאמרי' לעיל אמר רב סימי בר חייא מקיפין בבני מעים ר"י ור' אלעזר דאמרי תרנויהו מקיפין בריאה אפני ורבא דאמרי תרנויהו מקיפין בקנה משמע בהדיא דווקא בהנה מקיפין אבל בשאר מקומות אין מקיפין דהכי הנה קים להו לרבנן דבשאר מקומות אע"ג דדומות זו לזו אין ראיה ואע"ג דבקנה מקיפין היינו בגוף הקנה אבל מקום חיבורו בפשר לא.

אח"כ מצאתי שגם הרא"ש ז"ל בפ' השוחט תמה על פירוש רש"י והתו' וכתב נמי דגרסינו ביא בהמה אחרת ויקיף וקושית התוס' תירץ שם בעינו אחרת ולפי זה מ"ש בש"ע סי' ל"ד מצא גרגרת שגפסקה ואיני יודע אם נעשה מחיים פוסקה במקום אחר ורואה וכו' ה"ה דיכול לפוסקה בהמה אחרת מיהו לדין ליכא נפקותא דאין אנו בקיין בפדיקה: ונתניא לדרב מתנא דאתא בזה הפלל מ"ט דדמאי לנטולי תימא דהקא משמע בין לר"י בין לריש לקיש דלא מרבינו בזה הפלל אלא אם כן דמאי להנה מחני' וא"כ הדין דרפיש בר פפא דלקת' בכוליא אחת היכא אתיא האמר בריש פירקין דלעולא דאמר שמונה טרפות מנו חכמים אתי למעוטי הא דרפיש דלא דמאי והתו' פתבו דסבר בריש לקיש דאלו פשרות דוקא ואתי' מאלו פשרות פי היכי דאתי דרב מתנא לריש לקיש אע"ג דלא אתי בזה הפלל וקשה דלא דמי דרפיש להא דרב מתנא דהא דרב מתנא אע"ג דלאו נטולה לגמרי היא מ"מ דמאי לנטולה לכה ממעט ליה שפיר מאלו פשרות דמשמע הני נטולי הוא דכשרות נישל הטחול והפליזות אבל נטילת ירה דרב מתנא טריפה כדפירש"י ז"ל אבל הא דרפיש דלא דמאי לנטולי פלל לא שייך למעוטי מאלו פשרות ואין סברא לומר דלא כדפי' רש"י ז"ל אלא ממעטינו מאלו אע"ג דלא דמאי פלל דכיון דהשתא בעו למימר דלא מרבינו מזה הפלל אלא מידי דדמאי דמאי שנה ועוד דאי אפשר לומר כן דהא סתמא דש"ס קאמר לעיל בסמוך זה הפלל לאתויי מאי לאתויי שב שמעתת' והא דרפיש חד משב שמעתת' הוא וכיון דלא מרבינו מזה הפלל אא"כ דמאי להנה דמתני' תיקשי לסתמא דש"ס האיך מייתי הא דרפיש עזה הפלל הא לא דמאי להנה דמתניתין ותירץ ראשון שפתבו התו' דסבר רביש דמרבינו מזה הפלל אע"ג דלא דמאי ורבי יוחנן וריש לקיש פליגי עליה כמו עולא נראה דחזק חזא דבכולי דוכתי לא מרבינו מזה הפלל אלא מידי דדמאי קצת להנה דמפרש בהדיא ועוד דאין סברא לומר דכולי עלמא פליגי עליה דרפיש כיון דסתמא דש"ס מייתי ליה בזה הפלל על כן נראה לפר' דאע"ג דעולא מפיק הא דרפיש מפלל שמנה טרפות מ"מ רביש וסתמא דש"ס פליגי עליה וסבירא להו דלקחה הכוליא בכלל שמנה טרפות הוא דהיינו בכלל נטולה ואע"ג דכוליא שניטלה פשרה מ"מ כשנטלה ע"י לקותא טרפה דכאיב לה טפי דומאי דנחתכו רגליה במקום צומת הגידין דטרפה ולמעלה מהן פשרה.

וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל דבפ"ה מה"ש מייתי הא דעולא לפסק הלכה שכתב ושמנה מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני דרוסה נקובה חסרה נטולה וכו' ובפרק

עשירי מה"ס מנה שבועים פְּרָפּוֹת על פי סדרן של שְׁמֵנָה טְרַפּוֹת דְּעוֹלָא וְשָׁכְתָב נִמְצְאוּ פֶלַח הַטְּרַפּוֹת הַמְּנוּיֹת וְכוּ' שִׁבְעִים וְאָלוּ הֵן עַל הַסֵּדֶר שֶׁנִּתְבָּאָרוּ בְּחִיבּוּר זֶה דְרוּסָה נִיָּקָב תַּרְבִּיץ וְכוּ' וְתַחַת סוּג נְטוּלָה מְנָה שְׁמֵצָא טְרַפּוֹת וְחַד מְנִיָּהוּ פּוֹלְיָא שְׁלֵקְתָּהּ כַּמ"ש שֵׁם בְּהֶדְיָא בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה אֶלְפָּא דְאַנְו סְבִירָא לָן דְּכּוֹלְיָא שְׁלֵקְתָּהּ בְּכֻלָּל נְטוּלָה הִיא וְכ"כ בְּהֶדְיָא בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה שֵׁם וַז"ל וְאֶפְתִּי אִיפָּא לְמִדְק דְּשִׁמְנָה מִינֵי טְרַפּוֹת מִימְרָא דְּעוֹלָא הִיא וְהָא אָמְרִינּוּ דְּעוֹלָא מְפִיק לְקוֹחַ הַפּוֹלְיָא וּבַש"ס אֶסִּיקְנָא דְּלֵקְתָּהּ הַפּוֹלְיָא טְרַפּוֹת וְכ"כ רַבִּינוּ בְּפ"ה וְא"כ הִיאָּה פְּתַב דְּשִׁמְנָה טְרַפּוֹת הָא תַּשְׁעָה הֵווּ וַי"ל דְּלֵקְתָּהּ הַפּוֹלְיָא בְּכֻלָּל נְטוּלָה הִיא וְאֵע"ג דְּעוֹלָא מְפִיק לְקַתָּהּ הַפּוֹלְיָא מְכֻלָּל שְׁמֵנָה טְרַפּוֹת פִּינּוּ דְּקוֹי"ל דְּטְרַפָּה הִיא וַיְכּוּלִין אָנוּ לְהַכְנִיסוּ בְּחֻשְׁבוֹן זֶה וְכוּ'.

וְא"מ לְסַתְּמָא דַּש"ש דְּזֶה הַפְּלָל אֶתִּי לְאַתּוּיִי שָׁב שְׁמַעְתָּא וְלִרְכוּשׁ אֱלוּ טְרַפּוֹת וְאֱלוּ פְּשָׁרוֹת לְמַעוּטֵי מְאִי וַי"ל דְּאֱלוּ טְרַפּוֹת אֶתִּי לְמַעוּטֵי דְּרַב מַתְּנָא הִיכָּא דְּלֹא אִיעֲפּוּל נִיבְיָה וְלֹא מִיָּתִי מְזָה הַפְּלָל אֶלְא הִיכָּא דְּאִיעֲפּוּל נִיבְיָה: ת"ש הַדְּקִין שְׁבַכְלֵי חֶרֶס הֵן וְקַרְקוּרֹתֵיהֶן מְשֻׁנָּה הִיא בְּפָרָק שְׁנֵי דְּכֻלִּים וְהֵתָם דְּלַעֲלֵל חֻבָּל הַיּוֹצֵא מִן הַמְּטָה הִיא בְּפִי"ט דְּכֻלִּים וְתִימָא אֶמְאִי לֹא פְּרִיָּה מְעִיקְרָא מֵהָד דְּהִכָּא שְׁשֻׁנוּיָה תְּחִילָה וְנִרְאָה דְּרַבָּא לֹא הֵנָּה אֶקְשִׁי לִיה לְרַב נַחְמָן אֶלְא אֶהֱי' דְּחֻבָּל הַיּוֹצֵא וְהָא דְּקֶאֱמַר ת"ש הַדְּקִין שְׁבַכְלֵי חֶרֶס וְכוּ' סַתְּמָא דַּש"ס הוּא דְּשָׁקִיל וְטָרִי הֵכִי עַד סוּף הַסּוּגָל וְכוּן מְשַׁמַּע דְּהָא דִּיקָא נְמִי דְּבִסְמוּדָּה ע"כ סַתְּמָא דַּש"ס דִּיקָא לִיה דְּאִי הֵנָּה יָדַע רַב נַחְמָן הִיא דְּקַתְּנִי עֲלָה חֲמִשָּׁה פְּלַמְעֵל עֲשָׂרָה פְּלַמְטָה לֹא הֵנָּה מְשֻׁנִי לִיה מְעִיקְרָא עֲשָׂרָה פְּלַמְעֵלָה וְהַשְׁתָּא אֶתִּי שְׁפִיר דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּרַבָּא לֹא הֵנָּה יָדַע בְּרִיָּתָא דְּקַתְּנִי לֹג פְּלַמְטָה סָאָה פְּלַמְטָה וְכוּ' וְלֵהֱכִי לֹא אֶקְשִׁי לִיה לְרַב נַחְמָן מִמַּתְּנִיתִין דְּהַדְּקִין שְׁבַכְלֵי חֶרֶס דַּס"ל בְּנֻדָּאֵי אִיפָּא לְשֻׁנוּיִי לֹג פְּלַמְעֵלָה וְסָאָה פְּלַמְעֵלָה וְכוּ'.

אֶבֶל מַחְבָּל הַיּוֹצֵא פְּרִיָּה שְׁפִיר דְּמְשַׁמַּע לִיה דְּעַד וְעַד בְּכֻלָּל קֶאֱמַר דְּאִי עַד וְלֹא עַד בְּכֻלָּל הַל"ל עַד טַפַּח חֲמִישִׁי טְהוּר מְדַנְקֵט עַד חֲמִשָּׁה טַפָּחִים מְשַׁמַּע דְּכּוֹלְהוּ חֲמִשָּׁה טַפָּחִים פִּי הַדְּדִי נִיגְהוּ וְכוּן מַה' עַד עֲשָׂרָה מְשַׁמַּע דְּכּוֹלְהוּ פִּי הַדְּדִי נִיגְהוּ מְדָלָא נְקֻט עַד עֲשִׁירִי: דָּף גַּה וְהָרִי מִיָּם זָפִים דְּכְשָׁרִים הֵכָּא וְהֵכָּא פִּירֵשׁ רַש"י וַי"ל לֹא יָדַעְנָא מֵאוּ קוֹשְׁיָא וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ דְּהֵכִי פִּי וְהָרִי מִיָּם זָפִים דְּאֶתּוּ מַחְמַת לְקוּתָא וְכְשֵׁר בְּכּוֹלְיָא וְלֹא גְמָרִינּוּ מִמּוֹגְלָא וְכוּ' וְלֹא מְשַׁמַּע פֶּן דַּא"כ אֶמְאִי נְקֻט הֵכָּא וְהֵכָּא הַל"ל וְהָרִי מִיָּם זָפִים דְּכְשָׁרִים בְּכּוֹלְיָא וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּנֻדָּאֵי אִי הֵנָּה אָמְרִי בְּמַעְרְבָא יֵשׁ דְּגַר הַפּוֹסֵל בְּרִיאָה וְכְשֵׁר בְּכּוֹלְיָא וְכוּ' אִזְ אִיפָּא לְמִימַר דְּבַחּוּלֵי תַלְיָא מִקְלָתָא דִּישׁ חוּלֵי קַפָּה לְרִיאָה וְקַל לְכוּלֵי וְאִיפָּא נְמִי אִיפָּא דְּקָשָׁה לְכוּלְיָא וְקַל לְרִיאָה אֶבֶל הַשְׁתָּא דְּנְקֻט פְּלָלָא פֶלַח חוּלָאִים הַפּוֹסֵלִים בְּרִיאָה פְּשָׁרִים בְּכּוֹלְיָא ע"כ לֹא בַּחּוּלֵי תַלְיָא מְלִתָּא אֶלְא בְּגוּף הַרִיאָה וְהַפּוֹלְיָא דְּרִיאָה פִּינּוּ דְּבִשְׁרָה רַךְ לְכַף פֶּלַח חוּלָאִים פּוֹסֵלִים בְּהָ מַה שְׁאִין פֶּן בְּכּוֹלְיָא דְּבִשְׁרָה קָשָׁה וְחִזְק וְאִם פֶּן פֶּלַח שְׁכּוֹן הִיכָּא דְּכְשֵׁר בְּרִיאָה אַע"ג דְּבִשְׁרָה רַךְ דְּכְשֵׁר בְּכּוֹלְיָא שְׁבִשְׁרָה חִזְק לְכַף פְּרִיָּה וְכֻלְלָא הוּא וְהָרִי מוֹגְלָא כו' וְתוּ הָרִי מִיָּם זָפִים דְּכְשָׁרִים הֵכָּא וְהֵכָּא פִּירֵשׁ דְּנָהִי דְּבִשְׁרָה פּוֹלְיָא חִזְק טְפִי מְבִשְׁרָה הַרִיאָה מְכָל מְקוּם מְנָא לְהוּ לְבָנֵי מַעְרְבָא שְׁכֻלֵי הַפּוֹסֵלִים שְׁהַזְפִּירוּ חֲכָמִים בְּרִיאָה פְּשָׁרִים בְּכּוֹלְיָא דְּלִמָּא בְּכּוֹלְיָא נְמִי פְּסָלֵי אַע"ג דְּחִזְק הוּא אֶלְא וְנָדָא צָרִיף לֹמַר דְּאִית לְהוּ דְּכִינּוּ דְּהַזְפִּירוּ חֲכָמִים אוֹתָן הַפּוֹסֵלִים גְּבִי רִיאָה ע"כ בְּכּוֹלְיָא פְּשָׁרִים דְּאִי בְּכּוֹלְיָא נְמִי פְּסוּלִים הֵנָּה לְהוּ לְמִימַר דְּבְכּוֹלְיָא פְּסוּלִין וְהֵנָּה יָדַעְנָא בְּרִיאָה דְּפּוֹסֵלִין מִק"ו לְכַף

פּרִיָּה וְהָרִי מִיָּם וּפִים דְּכָשָׁרִים הָכָא וְהָכָא דְאָמַר רַב מַתְנָא בְּרִישׁ פִּירְקִין מְלִיא מְוַגְלָא טְרַיְפָה מִיָּם וּפִים כְּשֶׁרָה וְאוּקְיָמָנָא בְּכוּלְיָא וְלֹא אֲמַרְיָנוּ נְמִי דְכִינּוּן דְהַזְפִּיר רַב מַתְנָא דְמִיָּם וּפִים כְּשֶׁרִים בְּכוּלְיָא ע"כ בְּרִיאָה פְּסוּלִים הֵם דְּאִי בְּרִיאָה נְמִי כְּשֶׁרִים הֵל"ל דְּמִיָּם וּפִים כְּשֶׁרִים בְּרִיאָה וְאֵנָּה יִדְעָנָא דְכָשָׁרִים בְּכוּלְיָא מִק"ו.

אֵלָּא אָמַר רַב אֲשִׁי וְכו' פִּירְשׁ וְלֹא וְלֹא כְּלָלָא הוּא דְאִיפָּא מִיָּדִי דְפּוֹסֵל בְּרִיאָה וְכָשֶׁר בְּכוּלְיָא וְאִיפָּא נְמִי דְכָשֶׁר בְּרִיאָה וּפּוֹסֵל בְּכוּלְיָא. וְנִרְאֶה דְלֵהֲכִי נִקְטַתְּ כָּל הַפּוֹסֵל בְּרִיאָה כְּשֶׁר בְּפּוֹלְיָא שְׁהָרִי נִקְבַּ וְכו' וְלֹא נִקְטַתְּ שְׁאָר אַבְרָם שְׁהִנְקַב פּוֹסֵל בְּהֵן מִשּׁוּם דְּכָשֶׁר הִרְיָאָה רַדְּ הוּא כְּדָפְלִי: דָּף נֹו מְכַנְיָם יְדֹו לְפָנִים וּבּוֹדֵק אִם מְבַצֵּב וְכו' תִּימָא אֲמַאי לֹא אֲמַרוּ מְלִתִּיָּהוּ לְעִיל גַּבִּי בְּהִמָּה דְקִתְנִי וְאֵלּוּ כְּשֶׁרֹות נִפְחָתָה הַגְּלָגְלַת וְלֹא נִיקְבַּ קְרוּם שֶׁל מוֹחַ וְהוּא לְהוּ לְמִימַר דְּמַכְנִים יְדֹו לְפָנִים וּבּוֹדֵק וְכו' אוּ בּוֹדֵק בְּמַסְמַר אוּ בְּשִׁמְשָׁא וְכו' וְלִיפָּא לְמִימַר דְּדוּקָא בְּהִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה צְרִיכָה בְּדִיקָה דְלֹא מִינְכְרָא בְּלֹא בְּדִיקָה פִּינּוּן שְׁשִׁינְיָה דְקוֹת וְעַקְמוּת דְהִפְתָּה חוּלְדָּה דְקִתְנִי לֹא דוּקָא הוּא כִּמ"ש הֶרְמֵב"ם ו"ל בִּפ"י מֵה"ש עוֹף הַיִּבְשָׁה שְׁהִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה אוּ שְׁנַגְפָּה בְּאֵבָן אוּ בְּעֵץ מְנִיחַ יְדֹו בְּצַד הַנְּקָב וְנוֹעַ וְכו' וְכֵן כְּתֹב הַטּוֹר בְּסִימָן ל' וְעוֹד דְּמַתְנִיתִין קִתְנִי הִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה מְקוּם שְׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ טְרַפָּה וּפִירֵשׁ"י ו"ל דְּקִתְנִי לֵה לֹא שְׁמַעְיָנוּ דְלֹא מִיטְרַפָּא בְּנִשְׁבַּר הַעֲצָם אֵלָּא בְּנִקְיַבַת הַקְרוּם וְתִימָא דְאֲמַאי נִקְטַתְּ חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה וְכוּלִי הֵנּוּ לִיָּה לְמִיתְנִי בְּרִישׁ נִיקְבַּ קְרוּם שֶׁל מוֹחַ וּבְסִיפָּא גַבִּי וְאֵלּוּ כְּשֶׁרֹות הֵנּוּ לִיָּה לְמִיתְנִי נִפְחָתָה הַגְּלָגְלַת וְלֹא נִיקְבַּ קְרוּם שֶׁל מוֹחַ כְּדִקְתְנִי גַבִּי בְּהִמָּה וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּבִהִמָּה פִּינּוּן דְקְרוּם שֶׁל מוֹחַ שְׁלֵה עַב וְחִזּוֹק אִם הִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה אוּ שְׁנַגְפִּי בְּאֵבָן אוּ בְּעֵץ וּנִפְחָתָה גְּלָגְלַתָּה לֹא חִיִּישִׁינוּ שְׁמָא נִיקְבַּ הַקְרוּב וְלֹא בְּעֵי בְּדִיקָה אֲבָל עוֹף שְׁקִירוּמוּ דִּק אִם הִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה אוּ שְׁנַגְפָּה וּנִשְׁבַּר הַעֲצָם מְקוּם שְׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ טְרַיְפָה דְהִיָּנוּ נִגְדַּת הַקְרוּם חִיִּישִׁינוּ שְׁמָא נִיקְבַּ גַּם הַקְרוּם לְכָף בְּעֵי בְּדִיקָה וְאִם לֹא בְּדִק לֵה טְרַפָּה וְלֵהֲכִי אִיתְמַר מְלִתִּיָּהוּ דְרַב וּשְׁמוּאֵל וְלוּי גַבִּי עוֹף דוּקָא וְלִפִּי זֶה הִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה אִיִּצְטְרִיף לְמִיתְנִי אִף עַל גַּב דְּכָל טְרַפּוֹת דְּבִהִמָּה כְּנִגְדָן בְּעוֹף דְאִי לֹא שְׁמַעְיָנוּ דְבִהִפְתָּת עֲצָם לְחוּדָא אִף עַל גַּב דְלֹא חִזִּינוּ דְנִיקְבַּ הַקְרוּם הֵנּוּ סִפְקַת טְרַפָּה דְחִיִּישִׁי שְׁמָא נִיקְבַּת הַקְרוּם וּבְעֵי בְּדִיקָה וְכוּן מְשַׁמַּע קְצָה בְּתוֹסְפָתָה דְקִתְנִי וְאֵלּוּ טְרַפּוֹת בְּעוֹף הִפְתָּה חוּלְדָּה עַל רֵאשָׁה מְקוּם שְׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ טְרַפָּה פְּסוּלָה הַטּוֹחַ שְׁנִיקְבַּת קְרוּם שְׁלֵה פְּסוּלָה כִּיִּצַּד בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ רִשְׁבִּי"א אוֹמַר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ בִּיד וְכו' וְכוּן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי אִיסוּר וְהִיתַר הָאֲרוּךְ סִימָן נ"ד שְׁפָתַב וְז"ל וְכַתְּבַב א"ז שְׁבִזְמַן הִזָּה כָּל עוֹף שְׁהִפְתָּה חוּלְדָּה רַק עַל עֲצָם הַגְּלָגְלַת נִגְדַּת מְקוּם שֶׁל הַמוֹחַ טְרַפָּה דְהָא הִנֵּה צְרִיף בְּדִיקָה בְּקְרוּם וְאֵנּוּן לֹא בְּקִיאִין בְּבְּדִיקָה ע"כ וּמְשַׁמַּע מִתּוֹךְ דְּבְרִי שְׁבִכְהִאי גְּוֹנָא בְּבִהִמָּה נוֹהֲגִין לְהַכְשִׁירוּ אִף בְּזִמְנַת הִזָּה כִּי לֹא תִצְטְרַכוּ לְבְּדִיקַת הַקְרוּ' עכ"ל וְכ"כ בְּהַג"ת ש"ע סִימָן ל' וּמִיָּהוּ לֹא סְבָרָא הוּא לֹא מְשַׁמַּע דְּבִהִמָּה שְׁנַפְחָתָה גְּוֹלְגְלַתָּה אִין צְרִיכִין לְבִדּוֹ אַחַר הַקְרוּם דְּכִי עַב וְחִזּוֹק הוּא מֵאִי הֵנּוּ פִּינּוּן דְאִפִּילוּ הַעֲצָם נִשְׁבַּר בְּהִפְתָּת חוּלְדָּה אוּ בְּנִגְיָפָה כָּל שְׁכֹן דְאִיפָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא נִיקְבַּת הַקְרוּב וְכוּן פִּירֵשׁ רִשְׁבִּי"א וְז"ל לְעִיל בְּהִדְיָא גַבִּי נִפְחָתָה הַגְּלָגְלַת הַעֲצָם נִפְחָתָה וְרוֹאִין אֵנּוּן שְׁלֵה נִיקְבַּת הַקְרוּם מְשַׁמַּע דְּבִבְהִמָּה נְמִי צְרִיף לְרֵאוֹת אִם לֹא נִיקְבַּת הַקְרוּם וְשְׁמָא י"ל בְּבִהִמָּה מִינְכְרָא נִקְיַבַת הַקְרוּם בְּרִיאָה בְּעִלְמָא אֲבָל בְּעוֹף לֹא מִינְכְרָא בְּרִיאָה בְּעִלְמָא אֵלָּא בְּבְּדִיקָה אוּ בְּשׁוּמְשָׁא: רַב יִימַר בְּדִיקָה בְּמִיָּא צ"ל דס"ל דְלֹא מִיטְרַפָּא עַד דְּמִינְקַב נְמִי קְרַמָּא תַּתָּאָה דְאִי בְּעִלְיָאָה

לחודא פי בַּדק ליה בְּמֵיא וְלא נִפְקוּ אִי נְמִי לֹא נִתְלַבְנוּ מֵאִי הָוִי נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא עֵילָאָה
אִינְקִיב תַּתְּאָה לֹא אִינְקִיב וְלַעִיל דְּפִרְיָה הִנְיָחָא לְמִ"ד עַד דְּמִינְקִיב קַרְמָא תַּתְּאָה כּו' דְּרַב
וְשְׂמוּאֵל אֲדַרְב וְשְׂמוּאֵל פִּרְיָה דִּמִ"ד לַעִיל קַרְמָא עֵילָאָה אֵע"ג דְּלֹא אִינְקִיב תַּתְּאָה מְשַׁמְיָה
דְּרַב וְשְׂמוּאֵל קָאָמַר לֵה: אִם יִרְקִין פְּסוּלִין אִם אֲדוֹנִין כְּשָׂרִים מְפָרֵשׁ בְּש"ס דְּקֵאִי
אֲשַׁרְקֵב וְלֵב וְכַבֵּד שְׂדַרְפֵּן לִהְיוֹת אֲדוֹנִין וְצ"ל דְּאִם אֲדוֹנִין דְּקַתְּנִי מִתְּנִי הֵינְנוּ שְׂהוּסִיפּוּ
בְּאֲדַמִּימוֹת יוֹתֵר מִדְּרַפֵּן אִפ"ה כְּשָׂרִים דְּאִי לֹא הֵכִי מֵאִי קִמ"ל וְכ"כ הִר"ן ז"ל וְה"ה
בְּדַקִּין שְׂדַרְפֵּן לִהְיוֹת יִרְקִין אִם הֵאָדִימוּ פְּסוּלִין וְאִם הוּסִיפוּ בִּירְקוֹת כְּשָׂרִים.

וְנִרְאָה דְּעוֹבְדָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִי דְּהוּאִי לִיה הֵהִיא תַּרְנַגְלוּת וְקָאָמַר דִּירְקִין הָוִה הֵינְנוּ
שְׂהוּסִיפוּ בִּירְקוֹת יוֹתֵר מִדְּרַפֵּן וְלֵהֲכִי שְׂדַרְיָה קַמְיָה דִּר' אֲלִיעֶזֶר הַקַּפָּר וְרִיב"ל הָוִה סִבַּר
דְּמִתְּנִיתִין בְּכוּלְהוּ בְּנֵי מַעִים אִינְרִי וְה"ק אִם יִרְקִין שְׂהַדְקִין הוּסִיפוּ בִּירְקִין פְּסוּלִין וְאִם
אֲדוֹנִין שְׂהַשְׂרָקֵב וְהֵלֵב וְכַבֵּד הוּסִיפוּ בְּאֲדַמִּימוֹת כְּשָׂרִים וְלֵהֲכִי כִי אֲכַשְׂרָה פִּרְיָה לִיה
וְהֵאָנוּ תַּנּוּ יִרְקִין פְּסוּלִין.

וְרַב יִצְחָק בֶּר יוֹסֵף דְּהָוִה לִיה נְמִי הֵהִיא תַּרְנַגְלוּת' הָוִה סִבַּר נְמִי דְּמִתְּנִיתִין בְּכוּלְהוּ בְּנֵי
מַעִים אִינְרִי וְה"ק אִם יִרְקִין שְׂהַשְׂרָקֵב וְהֵלֵב וְכַבֵּד נַעֲשׂוּ יִרְקִין פְּסוּלִין וְאִם אֲדוֹנִין
שְׂהַדְקִין נַעֲשׂוּ אֲדוֹנִין כְּשָׂרִים וְלֵהֲכִי כִי טְרַפָּה אֲקַשְׂיָה לִיה מִדְּתַנּוּ אֲדוֹנִין כְּשָׂרִים וְהַשִּׁיב
אֲדוֹנִין שְׂהוּרִיקוּ וִירְקִין שְׂהַאָדִימוּ טְרַפָּה לֹא אָמְרוּ וְכו' וְבַעֲבֹבְדָא דְּרִיב"ל נְמִי הָוִה מְצִי
לְמִימַר כִּי הָאִי גּוֹנָא יִרְקִין שְׂהוּרִיקוּ וְאֲדוֹנִין שְׂהַאָדִימוּ כְּשָׂרִים לֹא אָמְרוּ וְכו': אִיבַעֲיָא
לְהוּ הוּרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהַתִּירָא וְכַרְבִּי בְּזַפְק לְהַתִּירָא כִּף הִיא גִּירְסַת הַתּוֹס' וְכֵן נִרְאָה
דְּמִדְּקָאָמַר אוּ דְלִמָּא הוּרוּ בְּטַרְפַּת' לְהַתִּירָא כְּרַבִּי בְּזַפְק מְשַׁמַּע דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא וְכִמ"ש
הַתּוֹסְפוֹת וְכִינּוּן דְּכַרְבִּי בְּזַפְק לֹא סְבִיר' לְהוּ אֲלִמָּא דְּזַפְק מְסַתְּבַר טְפִי לְאִיסוּרָא מְטַרְפַּחַת
וְאִם כֵּן הִיאָף בְּעִי לְמִימַר מַעֲיָקְרָא דְּהוּרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִיסוּרָא וְכַרְבִּי בְּזַפְק לְהַתִּירָא וְהָא
אִיפְכָא מְסַתְּבָרָא וְעוֹד דְּאִי הוּרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִיסוּרָא אִם כֵּן בְּרִייתָא דְּקַתְּנִי וְהוּרוּ בְּטַרְפַּחַת
לֹא אֲשַׁמְעִינּוּ מִיָּדִי דְּלֹא יִדְעִינּוּ מֵאִי הוּרוּ אִי לְהַתִּירָא אִי לְאִיסוּרָא אֲבָל אִי גִירְסִינּוּ הוּרוּ
בְּטַרְפַּחַת לְהַתִּירָא נִיחָא דְּכִינּוּן דְּהוּרוּ כְּרַבִּי בְּזַפְק ע"כ הוּרוּ נְמִי בְּטַרְפַּחַת לְהַתִּירָא דְּכ"ש
הוּא דְּזַפְק מְסַתְּבַר סְפִי לְאִיסוּרָא כְּדַפְלִי מְדַקָּא' אֲבָל כִּר' בְּזַפְק לֹא ס"ל מִיָּהוּ קַשָּׁה לְהָךְ
גִּירְס' דְּבִין כִּף וְבִין כִּף הוּרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהַתִּירָא וְלֹא קְמִיבַעֲיָא לְהוּ אֲלֹא בְּזַפְק אִי הוּרוּ
בִּיָּה נְמִי לְהַתִּירָא אִי לֹא א"כ אֲמַאי קְמִיבַעֲיָא לְהוּ אֲבַרְיִיתָא וְלֹא קְבַעוּ הֵכִי אֲמַתְּנִי דְּקַתְּנִי
נִיֻּקְבַּת הַזַּפְק רַבִּי אוֹמַר אִפִּי נִיטַל הַלְכָה כְּדַבְרִי מִי וי"ל דְּמְסַתְּמָא הַלְכָה אֲת"ק מִיָּהוּ אִי
הִירוּ אִינְהוּ כְּוֹתִיָּה דְּרַבִּי מְסַתְּבַר דְּהַלְכָה כְּרַבִּי אִי נְמִי אִיפְכָא: דָּף נִז נִשְׁתַּבְּרוּ גַּפְיָה
נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֵיהָ הָא דְּלֹא קַתְּנִי לְהוּ גַבִּי בְּהַמָּה נִרְאָה דְּרַבּוּת' אֲשַׁמְעִי דְּאִפִּי בְּעוֹף דְּזוּטֵר
חִיּוּתִיָּה כְּשָׂרָה וְכ"ש בְּבַהֲמָה וְהָא דְּלֹא קַתְּנִי נְמִי בְּאֵלוּ כְּשָׂרוֹת בְּעוֹף נִיֻּקְבַּת הֵלֵב וְלֹא לְבִית
חֲלָלוּ נִשְׁבְּרָה הַשְׂדֵּרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שְׁלָה לְרַבּוּתָא י"ל דְּאִיִּדִי דְּתַנִּי רִישָׁא בְּאֵלוּ טְרַפּוֹת
דְּבַהֲמָה נִיֻּקְבַּת לְבִית חֲלָלוּ נִשְׁבְּרָה הַשְׂדֵּרָה וְנִפְסַק הַחוּט שְׁלָה תַנִּי נְמִי בְּאֵלוּ כְּשָׂרוֹת דְּבַהֲמָה
נִיֻּקְבַּת הֵלֵב וְלֹא לְבִית חֲלָלוּ נִשְׁבְּרָה הַשְׂדֵּרָה וְכו' אֲבָל דִּין יָד וְרַגְלֵי לֹא אִינְרִי בְּהוּ רִישָׁא כְּלָל
וְהָא דְּקַתְּנִי יִצְאוּ בְּנֵי מַעֲיָה וְלֹא נִיֻּקְבוּ גַבִּי עוֹף וְלֹא קַתְּנִי לִיה נְמִי בְּאֵלוּ כְּשָׂרוֹת דְּבַהֲמָה
אִיִּדִי דְּקַתְּנִי נִיֻּקְבוּ הַדְקִין בְּאֵלוּ טְרַפּוֹת דְּבַהֲמָה י"ל מְשׁוּם דְּעוֹף מְצוּי יוֹתֵר שְׂיִצְאוּ בְּנֵי
מַעֲיו כִּמ"ש בְּב"י סִימָן מ"ו: וְשְׂמוּאֵל אָמַר תִּיבְדַק הֵכִי קִיִּימָא לָן וְכ"כ בְּש"ע סִימָן נ"ג
נִשְׁמַטּוּ אֲגַפְיוּ אִפִּי אֲחַד מִהֶן מַעֲיָקְרוּ חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִיֻּקְבָה הִרְיָאָה וְצָרִיף לְנַפְחָה לְכוּדְקָה

וכו' מיהו דכרי הש"ע תמוהים דבתר הכי פתב שם נמצא הגוף שבור ואינו יודע אם קודם שחיטה נשבר או אח"כ טרפה אמאי פסק שהיא טרפה ולא פתב נמי תבדק הריאה דאפי' בודאי נשבר פתב שם לעיל מינה דבדקין הריאה שפתב וכו' בעוף אם נחתכו או נשברו אגפיו פשרה והוא ששבר העצם החיצון לא יחא בו עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה וא"כ כל שפן בספק אם נעשה קודם שחיטה או לאחר כף דבדקין אותה ואמאי פסק שהיא טרפה: אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירף בעוף פשרה פתבו התוס' דלרב הונא דמכשיר בעוף הוא הדין בבהמה מדתני לוי ומכשיר אפי' בעיפול ניביה וכתבו ומיהו קצת תימא דלא משתמיט בכלה שמעתינן למינקט בחד דוכתא שמוטת ירף בבהמה פשרה וגם ר' ירמיה שהביא ראיה לדבריו וכו' וע"ק כיון דעוף לאו דוקא נקט אלא הוא הדין לבהמה א"כ אמאי איצטריך סתמא דש"ס ומיפסק הלכתא בסמוך דקאמר ולית הלכתא בכל הגוי שמעתתא אלא פי הא לכו' דקאמר הלכה רוחת בישראל שמוטת ירף בעוף טרפה והא פבר פסק ש"ס הכי לעיל דקאמר והלכתא איפסיק נמי פשרה עד דמתעכל' אתעכולי דהינו שמוטת ירף כמ"ש רש"י ו"ל והתו' דכול' שמוט' דשמעתינן בעיפול ניביה איירי לכף נראה דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא בבהמה מיהו דוחק לו' דלית ליה בריית' דלוי כיון דלעיל פריה מינה לרב כמ"ש התו' וי"ל שלא אמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה פנגדון בעוף אלא באותן אבריו השוין בעוף כמו בבהמה אבל אותן שיש להן צורה אחרת לא כמ"ש הרמב"ם ו"ל בפ"י מה"ש כל שאפשר מהן שימצ' בעוף באברין המצויין לעוף בבהמה דינו בבהמה ובעוף א' הוא חוץ מטרפו' שבכוליא ושבטחול ושבאוננו הריאה מפני שהעוף אין לו חיתוף אונות בבהמה ואם ימצא אין צו מנין ידוע וטחול העוף עגול כמו עינב ואינו בטחול בהמה וטרפות שבכוליא ושבטחול לא מנו אותן בבהמה כדי שיהיה פנגדון בעוף עכ"ל בירף העוף נמי אינו דומה לירף בהמה פדאית' בר"פ גיד הנשה ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ומפרש בש"ס שאין כף שלו עגול כשל בהמה וכיון דאינו דומה לשל בהמה אינו בכלל מה שאמרו כל טרפות שמנו חכמים בבהמה פנגדון בעוף דאין בשר הפך שלו עגול אלא רחב איפא למימר דמתקנים הירף אע"ג שנשחט אי נמי י"ל דהא דתני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה פנגדון בעוף מהנה טרפות שמנו חכמים במתני' דאלו טרפות קאי ולא אהנה שאמרו האמוראים הלכך טרפות שבכוליא ושבטחול ושמוטת הירף כיון דלא מנו אותן במשנה אינן בכלל מה שאמרו כל טרפות שמנו חכמים וכו' וכ"כ בהד"א בכסף משנה על מה שפתב הרמב"ם ו"ל וטרפות שבכוליא ושבטחול לא מנו אותן בבהמה כדי שיהיו פנגדון בעוף וז"ל אף על גב שנזכרו טרפות אלו בגמרא מדייק רבינו מדלא מנו אותן במשנה ולוי כי תני כל טרפות שמנו חכמים וכו' אטרופות שמנו חכמים במשנה קאי לא אטרופות שאמרו האמוראים.

והשתא ניחא דאיצטריך ש"ס למיפסק הלכתא בסמוך אע"ג דפסק לה לעיל משום דלעיל אבהמה קאי ואשמעינן הכא דבעוף נמי טריפה דאין זה בכלל מה שאמרו כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כו' ואתי נמי שפיר הא דאמר רבי אבא למה לי למר פולי האי והאמר רב הונא כו' דקא סלקא דעתך דשמוט' וחתיק' הפל אהד אע"ג דבהמה שנתכו רגליה מ"מ בעוף פשרה דלא הני בכלל מה שאמרו כל טרפות שמנו חכמים בבהמה וכו' כדפלי: ואמר רב הונא אמר רב שמוטת ירף בעוף פשרה פי' רש"י ו"ל והרי הפל ניטל

שיתין עבדי ובהספינה נחרוב מינייה שיתין מחוזי וכו' שיתין רהוטי רהוט שיתין תיכלי
מטו לגברא והטעם נראה לפי שכל דבר בטל בששים והיינו דאיתא בפרק הרואה אש
אחד מששים לגיהנם דבש אחד מששים למן פלומר מתיקת הדבש בטל לגבי מתיקת
המן וכן חוש אש שלנו בטל לגבי חום אש של גיהנם ולכך נקט שהן אחד מששים שכל
דבר בטל בששים ולהכי נקד הכא שתין מני פרנזלא פלומר שכל כף הרבה מני דפרנזלא
תלו ליה עמ דחד מנא שמצוי לתלות בזבובים ויתושים בטל לגבייהו: מ"ט פל יתר פנטול
דמי לפי שכל אבר יש לו יניקה בגוף והזנה שהוא מתקיים על ידו והיכא דאיכא תרון
אבר נחלקת היניקה לשניהם ואין כח בחד יניקה להספיק לשניהם נמצא ששניהם אינם
מתקיימין וכנטולין דמו: דף נט גמל ניבי אית ליה אין להקשות דמכל מקום תיקשי אמאי
קאמר פל בהמה שמעלה גרה בידוע כו' וטהורה ליחוש דלמא גמל הוא דאיירי שמפיר
את הגמל כדאמר בסמוך וכתבו התוספות תימא דהשתא תיקשי איפכא הרי גמל יש לו
שינים דהכי פריף בסוף משפן וארנבת נראה דלאו קושיא היא דמהא דקתני פל בהמה
שמעלה גרה בידוע כו' שמעינו מינה תרתי פללי חדא דכל שמעלת גרה בידוע שאין לה
שינים ואידך דכל שמעלה גרה ואין לה שינים בידוע שהיא טהורה ופריף מעיקרא
אפלקא בתרא וקאמר ונהרי גמל דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה וטמא אלמא
דכללא בתרא ליתא ומשני גמל ניבי אית ליה וניבי בכלל שינים נינהו ואף על גב דהשתא
ליתא לכללא קמא דהרי גמל מעלה גרה הוא ויש לו שינים מפל מקום התרצון לא אסיק
אדעתיה השתא פלקא קמא ולא אחי לשנויי אלא פלקא בתרא דפריף ליה ופריף את"ל
דניבי בכלל שינים נינהו אפתי פלקא בתרא ליתא דהרי בן גמל דניבי נמי לית ליה וטמא
ותו הא פלקא קמא נמי ליתא דקאמר פל שמעלה גרה בידוע שאין לה שינים ונהרי שפן
וארנבת דמעלה גרה הן ויש להן שינים למעלה והא דלא פריף נמי מגמל דהנה ליה
למימר ונהרי גמל שפן וארנבת דמעלה גרה הן וכו' משום דהמקשה אית ליה דניבי לאו
בכלל שינים נינהו והא דפריף ונהרי גמל דניבי נמי לית ליה לפי סברת התרצון הוא דפריף
הכי אם תרצה לומר דניבי בכלל שינים נינהו אפתי הרי בן גמל כו' כדפי' מיהו המקשה
אית ליה דניבי לאו בכלל שינים נינהו ולהכי לא דחי פלקא קמא מגמל אלא משפן
וארנבת ובסמוך דפריף גמל ניבי אית ליה משום דבעי לאוקמ' נמי מלתא דרב חסדא
למ"ד ניבי בכלל שינים נינהו אבל תימא למאי דמסיק דהכי קאמר פל בהמה שאין לה
שינים למעלה בידוע שהיא מעלה גרה ומפרסת פרסה וטהורה תיקשי וכללא הוא ונהרי
בן גמל דאין לו שינים למעלה והוא מעלה גרה ואינו מפרסת פרסה וטמא: פל בהמה
שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא מעלה גרה נראה דלאו הכי גמירי לה דא"כ פי פריף
בסמוך דלמא איכא נמי מינא אחריןא דדמי לבן גמל דלית ליה שינים והוא מעלה גרה
ואינו מפריס פרסה וטמא לישני דהכי גמירי לה דכל שאין לו שינים למעלה בידוע שהוא
מעלה גרה וגם מפריס פרסה ואם בן ע"כ לא משפחת מינא אחריןא לבן גמל לכ"נ
דמסברא קאמר לה דכיון דאין לה שינים למעלה אינה יכולת לכוס ולטחון היטב הדק
את התבן ומספא ולכך צריכה היא להיות מעלת גרה שע"י פן האוכל נפשר ונימוח
כדפירש"י ז"ל בפרשת שמיני מעלת גרה מעלה ומקיעה האוכל ממעיה ומחזרת אותו
לתוף פיה לכותשו ולטחנו הדק ותרגומו פישרא שע"י הגרה האוכל נפשר ונימוח ע"כ
וכיון דסברא הוא שהיה מעלת גרה בידוע שהיא מפרסת פרסה כדמסיק מדכתיב פי

מעלה גרה הוא דאין לה דבר שמעלה גרה וסמא לפי שאינו מפריס פרסה אלא גמל לפיכך פרט בו הפתוב הוא: דאמר רב חסדא הנה מהלה במדבר וכו' ואמר רב חסדא הנה מהלה בדרה וכו' נראה דמשום הנה מילי רב חסדא איצטרף קרא למיכתב אף את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעל' גרה הוא ופרסה איננו מפריס ואת השפן כי מעלה גרה הוא וגו' ואת הארנבת כי מעלת גרה היא וגו' ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא וגו' דכל הנה קראי לא צריכי דמדיוקא דרישא שמעינן להו מדכתיב ברישא כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו הא שאינה מפרסת פרסה וגם מעלת גרה אסורה באכילה ואף על גב דאותה תאכלו עשה הוא ואיצטרף למיכתב אף את זה לא תאכלו לאזהרה למלקות מ"מ הנה מצי למיכתב וכל אשר איננה מפריס פרסה ושוסעת שסע ומעלת גרה לא תאכלו כדכתיב גבי דגים וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשות וגו' למה פרט הפתוב גמל ארנבת שפן וחזיר אלא ודאי הא דרב חסדא אתי לאשמעינן דאין לה דבר שמעלה גרה וסמא אלא גמל שפן וארנבת ואין לה דבר שמפריס פרסה וסמא אלא חזיר לפיכך פרט בהן הכתוב הוא ואשמעי' שאם הנה מהלה במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות או שפיה גמום אם הוא מכיר בן גמל וחזיר יכול לבדוק אם אין לה שיניים למעלה פו אם פרסותיהסדוקות ביזוע שיהא טהורה: בעינא דאיחזי לאלהייכו נראה דכי היכי דלעיל הנה מלגלג אמאי דכתיב אריה שאג מי לא ירא הכא נמי מלגלג הוי אמאי דכתיב כי לא יראני האדם וחי לכך אמר ליה בעינא דאיחזי לאלהייכו ובסמוך נמי דאמר ליה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהייכו מלגלג הנה אמאי דכתיב ולבנון אין די בער וסיתו אין די עולה לכך א"ל דלאו הכי הוא דאיכא בעינא דאיצבית ליה נהמא: דף ס שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו ובסמוך נמי קאמר שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו משמע דאדם הראשון מתפנין הנה להקריב ונקא שור שהיה לו קרן אחת במצחו ושהיתה קודמת לפרסותיו ותימה למה זה ומה היתה פנונתו ונראה לפי שאדם הראשון בשעה שחטא פפר ביחודו של עולם דאיתא בבראשית רבה והמה פאדם עברו ברית המה פאדם הראשון מה אדם הראשון הכנסתי לג"ע וכולי דנתי אותו בגירושין דכתיב ויגרש את האדם קוננתי עליו איכה שנאמר ויאמר לו איכה איכה כתיב אף בנוי וכולי שנאמר איכה ישבה בדד ואיתא באיכה רבה לא גלו ישראל עד שפפרו ביחודו של עולם ובמילה שניתנה לעשרים דורות ובעשרת הדברות ובחמשת ספרי תורה מנין איכה.

ונראה דהא דקאמר קוננתי עליו איכה שנאמר ויאמר לו איכה איכה כתיב רמז לו שפפר ביחודו ובמילה וכולי דאי לאו הכי מאי קינה איכא בבלבד ובפרק אהד דיני ממונות איתא אמר רב אדה הראשון מין הנה שנאמר וכו' ר' יצחק אמר מושף בערלתו הנה וכו' רב נחמן אמר כופר בעיקר הנה פלומר העלה במחשבתו שהוא ית' איננו עיקר היסוד חלילה אלא יסוד העולם קדמון ומן העץ אכל וברא אח העולם כמ"ש הנחש וידוע כי קרבנו של אדם תמורת נפשו והוא כא נפש תחת נפש והאדם עולם הקטן לכך אדם הראשון פשחזר בו על פפירתו ומחשבתו הרעה ובא להקריב קרבן הודאה בחר לו שור שהיה לו קרן אחת במצחו ושהיתה קודמת לפרסותיו ותחתיו כי בזה תיקון את אשר חטא פנגד מה שפפר ביחודו של עולם הקריב שור שהיה לו קרן אחת במצחו עומד זקוף למעלה רמז לו יתברך שהוא יחיד ויושב למעלה ברומו של עולם.

וכדאיתא בפרק הקומץ אמר רב אשי חזינא לספרי דוקני דבי רב דחטרי ליה גגא דחיי"ת
פלומר חי ברומו של עולם ופירש"י ז"ל חטריה לגגיה עושין למעלה כעין חוטר פירש
מקל פלומר הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם ולפי שפירתו של אדם היתה במחשבתו
הבאה מן המות לכ"ק שפחר לו בשור שיצא לו קרן אחת באמצע הראש ממזחו מקום
משכן המות אשר המחשבה הבאה משם לתמן בזה מחשבתו הרעה.

והסופרים נהגו לעשות חטריה דחיי"ת נמי באמצע כמו שכתב בב"י בטור א"ח סימן ל"ו
ונגד מה שחטא והאמין בקדמות יסוד העולם חלילה לכה הקריב שור שהקרן היתה
קודמת לפרסותיו פי הפרסות הן הן יסוד השור שעליהן השור עומד רומזת ליסוד העולם
כיון דהשור נעשה תמורת אדם שהוא עולם קטן וקרן אחת שבמזחו רמז לו יתברך
שהוא יחיד ויושב ברומו של עולם כדפירש והורה בזה פי יחודו יתברך קודם ליסוד
העולם פי הוא ראשון וברא את העולם ויסודו וזה רמז מה שהקרן היתה קודמת
לפרסותיו: הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעט את עצמי וא"ת ואלא מאי וכי בשביל
שאמרה דבר הגון ימעט את החמה וליפא למימר שפוננתה היתה שיעשה אחד מהן גדול
מחבירו לא שיעט אחד מהן דא"כ אפתי ושתמשו שני מלכים בכתר אחד מלך גדול
ומלך קטן כיון ששניהם נתמנו על שררה אחת להאיר על העולם נמצא ששניהם יש להן
כתר אחד לכה נראה שפוננת הירח היתה שאחד מהן ימשול ביום ובלילה להאיר על
העולם לבדו והשני יסתלק לגמרי משררה זו וכיון שקטרגה לכה נענשה ואמר לה לך
ומעטי את עצמך והשתא ניחא דקאמר הואיל ואמרתי דבר הגון אמעט את עצמי משום
דנוח הנה לה שתסלק לגמרי משררה זו ממה שתד מגדולתה ותתמעט כמו שאמרו או
חברותא או מיתותא משל לשר העיר שכעס עליו המלך והורידו מגדולתו ונתן לו שררה
קטנה בעיר שהוא להיות שוטר העיר פשיטא דשררה קטנה זו בזיון היא לו ומוטב לו
שיסתלק לו לגמרי שלא יהיה לו שום שררה בעיר: אמר לה לך ומעטי את עצמך
שבתחילה הנה אור הלבנה מאיר פאור החמה ונתמעט אורה ונעשה כהה.

ועוד יש לפרש שאלמלא קטרגה הלבנה היתה עומדת במלואה כל החודש כמו החמה
ולפי שקטרגה נענשה שתמעט מחצות החודש ואילך ולפ"ז קלקלתה תקנתה שע"י
שנתמעטה חדשי הלבנה ניכרין דהיינו בכל ראש חודש בשעת מולד הלבנה וע"י כן
קובעין ישראל המועדות ומקריבין שער חטאת בכל ראש חודש לכפר עליהן שאלמלא
כן לא הנה דענין מתי הוא תחילת החודש או אמצעיתו.

ולהכי הנה קא מיתבא דעתה כשאמר הקב"ה הביאו כפרה בר"ח על שמעטתי את הירח
משום דהא בהא תליא שאלמלא שנתמעטה לא היו ניכרין ראשי חודשים להקריב בהן
קרבן כפרה לכבודך וא"כ נמצא שבדבר שנתקלקלה בו נתקנה ואתי שפיר מה שקבע
קרבן כפרה זו לכבודה בר"ח דוקא משום דאז בזיונה גדול שכמעט אינה נראית אז
לגמרי ולהכי קא בעי נמי ליתובי דעתה ואמר לה זיל לימנו כה ישראל ימים ושנים דע"י
שנתמעטה מונין בה ימים ושנים וקובעין המועדות דאלו היתה תמים במילואה לא הנה
אפשר לקבוע התועדות על ידיה כדפי' ונראה דהא נמי דא"ל לך ומשול ביום ובלילה
בפמוטא תליא מלתא דפ"י שהיא צריכה להתמעט עצמה ולהתקרב אל החמה כידוע שכל
עוד שהיא מתקרבת אל החמה היא מתמעטת והולכת כיון שמקבלת אורה מן החמה על

ידי כן היא מושגת גם ביום שעד שלא שקעה החמה הלכה עומדת באמצע הרקיע להיות קרובה א' החמה וכן הא דאמר ליה צדיקים יקראו על שמך יעקב הקטן כו' בקטנותא תליא נמצא שכל הפיוסים תלויין במה שנתמעה: דף כא עוף הבא לפנינו בסימן אחד טהור פירש"י ז"ל ובלבד שיפיר בו שאינו מעשרים וארבעה עופות ומ"ט סי' אחד מיהא בעי אף על גב שמפירו שאינו מכ"ד הפתובים דכל דאית ליה ארבע סימני טומאה ילפינו ליה מנשר דטמא הוא.

והא דאמר בסמוך אלא טעמא דכתב רחמנא נשר הא לאו הכי ה"א לילך מפרס ועזניה הנה ליה פרוס ועזניה שני פתובים הבאים פאחד וכו' לא בעי למימר דלא ליכתוב רחמנא נשר דנשר ודאי איצטריך דלא תימא נשר גופיה טהור הוא דמנא תיתי לן לאוסרו פיון דכולהו אין מלמדוין אלא אברייתא פריה דקתני עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר משמע דמנשר יליף לה לכך פריה אמאי יליף לה מנשר תיפוק ליה דלא שייך לאוסרו פיון דאין מלמדוין דף סב הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס כתבו התוס' פלומר דאותו סימן אחד היינו דאין דורס ואין הלשון משמע כן דעוף הבא בסימן אחד פל אחד מארבע סימנים במשמע ועוד פתבו התוספות לעיל בשם ר"ת די"ט עופות ועורב לא דריס וכ"כ התוספות לקמן דסי' הקדש דליתיה אלא או בפרס או בעזניה הוא שקרקבו נקלף ולפי זה לא אתי קרא דנשר למישרי עוף הבא בסי' אחד אלא א"כ אותו סימן הוא דקרקבו נקלף דהא מסיק לעיל דלא איצטריך אלא פי הכי דלא תילך מסימן חדש דפרס ועזניה ותימא פיון דקיימא לן דכל עוף הדורס טמא א"כ צ"ל דכל עוף הבא לפנינו וקרקבו נקלף אינו דורס גם כן חוץ מפרס או עזניה דחד מנייהו קרקבו נקלף ודריס וא"כ נשר דכתב רחמנא ל"ל דלא תילך מפרס או עזניה הא לא דמיא לפרס ועזניה דאע"ג דחד מנייהו נמי קרקבו נקלף מ"מ דריס והאי לא דריס ואע"ג דסימנא דלא דריס ליכא למיקם עליה בלא בדיקה מ"מ פיון דאפשר למיבדקה ולמיקחוי דלא דריס לא איצטריך קרא למיכתב ייתורא ולמישרייה דמהיכא תיתי לאוסרו לכ"נ כפי ריב"ם ז"ל שפתבו התוספות די"ט עופות ועורב פולהו דריס וליכא דלא דריס אלא או פרוס או עזניה וא"כ איצטריך נשר למישרי עוף הבא בסי' אחד דהיינו שאינו דורס דלא תילך מפרס ועזניה ומה שהקשו התוספות על פי ריב"ם דאין הל' משמע כן דהא בשני סימנים משמע שפדקנו שאין לו יותר דומיא דבא בסי' אחד דמשמע דברור לנו וכו' לאו קושיא היא דבא בסי' אחד דכולה שמעתא איכא נמי לפרושי הכי דשני סימני טומאה ודאי אית ליה וחד פי' טהרה ודאי ולא בנדקו אם הוא דורס או לא ואפ"ה ליכא לספוקי בעורב דמה נפשך אי דריס א"כ לית ליה אלא חד סימן טהרה ולעורב אית ליה תרתי ואי לא דריס נמי לאו עורב הוא פיון דעורב דריס והשתא הא דקאמר אמיר הלכתא עוף הבא בסי' אחד טהור בכל א' מד' סימנים איירי והא דקאמר והוא דלא דריס היינו פדפי' רש"י ז"ל דלא חזינו ליה דדריס ואית ליה חד סי' טהרה ודאי ושני סימני טומאה ודאי הלכה פל כמה דלא חזינו ליה דדריס טהור הוא דאמרי' מסתמא לא דריס דאי דריס א"כ יהנה לו שלשה סימני טומאה ואין שום עוף בעולם דאית ליה שלשה סימני טומאה וחד מנייהו דריס אלא פרוס ועזניה ואינהו לא שכיחי ביישוב מיהו אי חזינו ליה דדריס טמא הוא דאמרי' פרוס ועזניה הוא דאע"ג דלא שכיחי ביישוב מ"מ פיון דאית ליה שני סימני טומאה ודריס נמי אמרינו ודאי עיקורי הוא דקא מיעקרא מדוכתיה ואתי

להכי באקראי בעלמא פיון דליכא שום עוף בעולם דדרים ואית ליה עוד שני סימני טומאה אלא או פרס או עזניה אבל כל כמה דלא חזינו ליה דדרים לא חיישינו שמה דריס פיון דפרס ועזניה לא שכיחי ואף על גב דאפשר למיקם עליה ולמייבדקיה אי דריס אי לא מ"מ אשמעינו אממר דלא איצטריך למייבדקיה כשפא בסי' אחד כל כמה דלא חזינו ליה דדרים מיהו למיכתב ייתורא דנשר משום הכי אין סברא כלל דכיון דאפשר למיקם עליה ולמייבדקיה ולמייחזי דלא דריס וליכא למיטעי מידי לא הנה למיכתב קרא יתירא משום הכי ועוד דאם פן לא אתי קרא לאשמעינו לא איסורא ולא היתרא אלא מילתא בעלמא וא"כ לא הוי נשר דומיא דשאר כל עופות טמאים דכתבינהו רחמנא לאשמעינו דדוקא הנה אסירי אבל כל העופות שבעולם מותרין ובבביתא דר' חייא נמי אשמעינו דעוף הבא בסי' אחד מארבעה סימנים טהור ובלבד שפיר בו שאינו מעשרים וארבע עופות כדפי' רש"י ו"ל ואין צריך לבדוקו אי דריס אי לא דנדאי לא דריס דאי דריס נמצא דהנה ליה שלשה סימני טומאה ופרס עזניה הוא ונהרי הוא מכירו שאינו פרס ועזניה ולפי זה אתי שפיר הא דאמר אממר מאי איכא משום פרס ועזניה כו' משום דפרס או עזניה על פרחו חד מנייהו דריס ונדאי אבל למה שכתבו התוספות דאותו סימן אחד היינו דאין דורס לא נחא קצת הא דאמר מאי איכא משום פרס ועזניה דמשמע דחד מנייהו ונדאי לא דריס ונחא קצת הא דאמר מאי איכא משום פרס ועזניה דמשמע דמתני' דקתני כל עוף הדורס טמא נחא טפי דבכל ענין איירי בין אית ליה תלת סימני טהרה דאיכא למימר מי"ט עופות הוא בין אית ליה תרתי סימני טהרה דאיכא למימר עורב הוא בין אית ליה חדא דאיכא למימר פרס ועזניה הוא לרב נחמן משום דשכיחי ולאממר אף על גב דלא שכיחי דכיון דאית ליה תלת סימני טומאה על פרחין אמרינו דקא מיעקרא מהתם ואתי להכא באקראי כדפירש"י וסיפא דקתני כל שיש לי אצבע יתירה כו' ארישא סמיה כדפירש"י ו"ל שאם אינו דורס ונדאי פגון שפדקוהו ויש לו עוד שלשה סימנים דהו להו ארבעה בידוע שהוא טהור וכל עיקר משנתנו לא אתי אלא לאשמעינו ארבעה סימנים של טהרה כמה שכתבו התוספות לעיל דליכא דמתני' בו או קתני שאם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק וכו' דהא השתא ליכא לספוקי בעורב פיון דעורב דריס דא"כ לאממר דאית ליה דלא חיישינו לפרס ועזניה פיון דלא שכיחי אמאי קתני שאם אינו דורס ויש לו עוד סימן אחד דטהור ונחא פיון דנדאי לא דריס אע"ג דלית ליה שום סימן אחד נמי טהור אלא ונדאי צ"ל דלאו או או קתני ולא באת לאשמעינו אלא דארבעה סימני טהרה נינהו ולפי מה שפירשנו הנה שמנה ספקות דבסמוך צ"ל דלא דרסי ונדאי ואית להו שני סימני טומאה ונדאי ומספקא לן בהאי קילוף דאי קילוף גמורה הוא טהורה הו דאז יצאו מספק כל עופות הטמאין ואי לאו קילוף הוא הרי יש להן שלשה סימני טומאה ויש להסתפק בפרס ועזניה ונחא דאמר דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב היינו אותן הידועים והמבוררים ובאלו היו מסתפקין לפי שדופקולה כמ"ש התוספות ותרנגולתא דאגמא דבתר הכי י"ל נמי כמ"ש התוספות דמתחילה היו סבורים דלא דרסה ובהאי סימנא לחודא היו אוכלין אותה דלא חיישינו לפרס ועזניה דלא שכיחי וטפי נראה לומר דמתחילה היו סבורים דלא דרסה ואית לה נמי עוד שני סימני טהרה וחד סימן טומאה וכיון שהיו סבורים דלא דרסה נמצא דיצא מספק כל עופות טמאין וכיון דחזי דדרסה הנה מספקא להו דלא עורבתא היא: דף סג והוא דיתבי אמידעי ועביד שרקרק

דלשון שריקה שינה במי שקורא לאנשים שיבאו עליו דאשרקה לכם פירש"י ו"ל פדרה השורקים לסימן אות לבא אליו וכ"כ הרד"ק שם שהוא סימן הקריאה וכו' ושרק לו מקצה הארץ ובמדרש ופעל הצפרדע צפרדע אחת היתה שרקה להם והם באו וכיון דנשמע קול הרחם באומר שרקק סי' בשורה היא דהוי פאלו קורא לבני אדם שיבאו אליו ויבשר להם בשורה טובה והוא דיתבי דוקא אבל עביד שרקק בעמידה לאו סי' בשורה הוא דדרה העופות פה הוא עומדים על רגליהם וקוראים זה אל זה אבל יושב ושריק סימן בשורה היא דאין דרה העופות לישב ולקרות זה לזה וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא כדפירש"י ו"ל דכיון שאין דרפו לעשות פן בא לבשר על הגאולה הא דבספר ניקרא כתיב ואת הרחם לשון זכר ובמשנה תורה כתיב ואת הרחמה לשון נקבה נראה שהוא רמז על שאין הרחמים שונים דזימנין הרחם בא לעולם וזימנין הרחמה באה דבעולם הזה הרחמה באה שכל הרחמים והטובות שיש לישראל בעוה"ז פדמות נקבה הן פדאיתא בשיר השירים רבה נמשלו ישראל פנקבה מה נקבה זו נוטלת עישור נכסים מאביה ויוצאה פה גרשו ישראל שבעה עממים שהוא עישור שבעים אומות ולכה אמרו שירה בלשון נקבה אז ישיר אה השירה הזאת אבל לעתיד לבא הן עתידין לירש פזכר היורש כל נכסי אביו וכו' כתיב שירו לה' שיר חדש ד"א למה נמשלו ישראל פנקבה מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת פה ישראל משתעבדין ונגאלין משתעבדין ונגאלין וחזרין ונגאלין ושוב אין משתעבדין עוד לעולם הה"ד ביום ההוא יופר השיר הזה ע"כ אבל לעתיד הרחם בא לעולם אע"ג דרחמים היינו מטר מ"מ כל הטובות וההצלחות נמשכין ממנו כמ"ש אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיתם בעתם ונתנה הארץ יבולה וגו' וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ וגו' וכתבי נמי והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגומר ונתתי מטר ארצכם בעתו ואספת דגנה ותירושך וגומר.

ועוד שאפילו הגידולים והצמחים שיש להן לישראל ממטר ארצה בעוה"ז אינן אלא פדמות נקבה וזה רמז הפתוב מה דכתב בברכת יעקב ויתן לה האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ובברכת עשו כתיב איפכא הנה משמני הארץ יהיה מושקה ומטל השמים מעל לפי שאין לה טפה יורד מלמעלה שאין מן הארץ עולה פנגדו פפלים פדאיתא במסכת תענית ובבראשית רבה א"ר שמעון בן אלעזר אין לה טיפה יורד מלמעלה וכו' מה טעם תהום אל תהום קורא לקול צינוריה א"ר לוי המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות והן אומרים אלו לאלו קבלו אותנו מיד הן מקבלין אותן הה"ד תפתח ארץ פנקבה זו שהיא פותחת לזכר ויפרו ישע שהן פריין ורביין ע"כ וידוע מה שאמרו חז"ל אשה מזרעת עת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה נמצא דגידולי יעקב וטובותיו בעוה"ז פדמות נקבה הן פינון דטל השמים דהיינו מים העליונים שהן פדמות זכר יורדין תחילה ואח"כ משמני הארץ הרי פן פאיש המזריע תחילה שיוולדת נקבה אבל גידולי עשו וטובותיו בעוה"ז פדמות זכר הן לכה פתיב גביה משמני הארץ תחילה ונהדר פתיב מטל השמים דהנה ליה פאשה שמזרעת תחילה יולדת זכר: אקרא אני איה דיה למה נאמרה פתבו התוספות הכי נמי הנה מצי למינקט מראה ודאה אלא חדא נקט וקשה דאם פן טפי הנה ליה למינקט מראה ודאה שפתובין תחילה קודם איה ודיה והמקשה נמי אמאי נקט וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב וכו' טפי הנה ליה למימר וכי מאחר שראה ודאה אחת היא וכו' לכה נראה דמראה ודאה לא אלים ליה למיפרה פינון

דלא פתב לן קרא שום ייתורא אלא דבמקום דל"ת דדאָה פתב לן רי"ש דרָאָה אַבֵּל אִיָּה וְדִיָּה קוֹשֵׁיָא אֲלִימָתָא הִיא דְכִינּוּ דְאַחַת הִיא דִּיָּה קִרָא יִתְיָרָה הוּא וְלֹא הֵנָּה לִיָּה לְמִיכְתָּב דִּיָּה פֶּלֶל: שְׁבַע מֵאוֹת מֵינֵי דְגִים הֵן וּא"ת מְנָא הוּוּ יְדַעֵי שְׁהִתִּירוּ בְּכַף שְׂאָר פֶּל דְהִגִּים וַיֵּשׁ לֹמֶר דְהִכִּי הֵנָּה קִים לְהוּ הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי וּכ"כ הִתוֹסְפוֹת לְקַמֵּן: רַא מְשׁוּם גְּבֻלוֹת וְלֹא מְשׁוּם טְרַפּוֹת לֹא זֹו אָף זֹו נֶקֶט דְבִיּוֹצָת טְרַפָּה חֲמִירָא טְפִי כְּדִאיִתָּא לְעִיל וְשׁוֹיִן בְּבִיּוֹצָת טְרַפָּה שְׁאַסוּרָה וּבְבִיּוֹצָת גְּבֻלָּה פְּלִיגִי וְלִהִכִּי נֶקֶט לֹא מְשׁוּם וְלֹא מְשׁוּם תְּרִי זִמְנֵי וְלֹא קְאָמֶר וְאִין חוֹשְׁשִׁין מְשׁוּם גְּבֻלוֹת וְטְרַפּוֹת: דָּף סד וְהִתְנִיָּא גְּבִי בְּצִים בְּפֶרֶק אִין מַעֲמִידִין לֹא גְרָסִינּוּ אֲלֹא הִכִּי גְרָסִינּוּ עוֹבְרֵי הַתָּם סִימְנֵי דְגִים סִלְקָא דְעֵתָּהּ וּכּו' אֲלֹא אִימָא כְּדִי סִימְנֵי דְגִים וְאֵלּוּ הֵן סִימְנֵי בְּצִים כֹּל שְׁבֻדְרָתָּהּ וּכּו' וְסִימְנֵי דְבְּרִיָּתָּהּ הִיא דְקִתְנֵי רִישָׁא כְּסִימְנֵי בְּצִים כְּדִי סִימְנֵי דְגִים וּמְפָרֵשׁ וְאֵלּוּ הֵן סִימְנֵי בְּצִים: בְּטְרוּפּוֹת בְּקַעֲרָה וְאִם תֵּאמֶר כִּינּוּ שְׁהַפֵּל מְעוֹרָב וְלֹא מִינְכָרָא אִי חֲלָבוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן מִבְּפְנִים אִו אִיפְכָא אִי שְׁנֵי רִאשִׁיָּה פְדִין אִו חֲדִין אִו לֹא א"כ כִּי אָמַר נְמִי שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי וְטְהוֹר הוּא אֲמַאי סְמִיכִינּוּ עֲלֵיהּ גִּיחוּשׁ דְלָמָא קָא מְשַׁקֵּר דְכִי מְיִתְיִנּוּ נְמִי בְּיַצִּי אוֹתוֹ הָעוֹף לְרִאוֹת אִם דּוֹמִין לְאֵלּוּ אִין אָנוּ יְכוֹלִין כִּינּוּ דְהִנְךָ טְרוּפּוֹת גִּיחוּשׁ וִי"ל דֹּאע"ג דְהִנְךָ טְרוּפּוֹת אֲפִתִי יְכוֹלִין לְהַבְחִין בְּחֲלָמוֹן וְחֲלָבוֹן גּוּפָא וְלְרִאוֹת אִם דּוֹמִין זֹו לְזוֹ בְּחֻזּוֹתָּא אִו בְּמִישׁוּשׁ וְכִיּוֹצָא בְּזָה וְטְרַפִּינּוּ נְמִי לְהִנְךָ דְמִיָּתְיִנּוּ וְרֹאִין אִם אִין הִפְרֵשׁ בִּינֵיהֶן וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר הָא דְמַסִּיק בְּסִמּוּדָּה דְסִימְנֵי בְּצִים טְהוֹרִים אִינּוּ יְדוּעִין דְאִיפָּא דְעוֹרְבָא דְדְמִיָּא לְדִיוֹנָהּ וּבְרִיָּתָּהּ לֹא אֲתִי לְאַשְׁמַעֲינּוּ אֲלֹא שְׁפֵל בְּיַצָּה שְׁשֻׁנֵי רִאשִׁיָּה פְדִין אִו חֲדִין אִו שְׁהִיָּה חֲלָמוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן מִבְּפְנִים בְּיַדוּעַ שְׁהִיא בְּיַצָּת עוֹף טְמֵא אֲבָל אִם רִאשִׁיָּה אֲחַד כְּדִי וְאֲחַד חַד חֲלָבוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן מִבְּפְנִים אֲפֻשֵׁר שְׁהִיא בְּיַצָּת עוֹף טְמֵא וְאֲפֻשֵׁר שְׁהִיא בְּיַצָּת עוֹף טְהוֹר הִלְכָּהּ בְּעִינּוּ שְׁיֵאמֶר שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי הִיא וְטְהוֹר וּא"כ תִּיקְשִׁי כִּי אָמַר נְמִי שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי וְטְהוֹר הוּא מֵאִי הוּי דְלָמָא מְשַׁקֵּר וְדְעוֹף טְמֵא גִיחוּשׁ כִּינּוּ דְאִיפָּא דְעוֹרְבָא דְדְמִיָּא בְּסִימְנֵי לְדִיוֹנָהּ אֲלֹא צ"ל דֹּאע"ג דְאַשְׁפָּחוּן בְּיַצִּי עוֹף טְמֵא דְדְמִיָּא בְּהִנְךָ סִימְנֵי לְשֶׁל עוֹף טְהוֹר מ"מ בְּחֻזּוֹתָּא אִו בְּגִישְׁתָּא וְכִיּוֹצָא בּוּ וְלֹא דְמִיָּין לְהַדְדִי וְאֲפֻשֵׁר לְעַמּוּד עֲלִיו וְהִלְכָּה מְרַתָּהּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלֹא מְשַׁקֵּר.

וב"י בְּסִימְנֵי פ"ו פְּתַב וְאִם תֵּאמֶר כִּינּוּ דְסִימְנֵים אֵלּוּ אִינָם מְוַבְהָקִים דְאִיפָּא דְעוֹרְבָא דְדְמִיָּא לְדִיוֹנָהּ כִּי אָמַר שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי וְטְהוֹר הוּא מֵאִי הֵנָּה הָא מְצִי לְאַשְׁתְּמוּטִי וּכּו' תִּיָּרֵץ הַרְשָׁב"א דְאָף עַל גַּב דְדָמוּ לְהַדְדִי אֲפִתִי רַתוּמִי מְרַתָּת דְלָמָא יְהִיב יִשְׂרָאֵל דְעֵתִיָּה עֲלֵיהּ וּמְקִיפָה לְדִיוֹנָהּ וּמְפִיר שְׂאִי אֲפֻשֵׁר לְשֻׁנֵי מִינֵים חֲלוּקִים שְׁלֹא יְהִי הִפְרֵשׁ כֹּל דְהוּ בִינֵיהֶן ע"כ מְשַׁפֵּעַ דֹּא"א לְשֻׁנֵי מִינֵים שְׁלֹא יְהִי הִפְרֵשׁ כֹּל דְהוּ אֲסִימְנִין קְאָמֶר וְזָה דְחֻסָּק וְלֹא הִנְצָרָה לְיִכְתוּב כֹּן: נְפֵשׁ יָפָה מִי שְׂאִינּוּ אֲסִימְנֵים תֵּאכְלֵם אֲבָל מִי שְׁהוּא אֲסִימְנֵים לֹא יֵאכְלֵם כֹּל הָאוֹכֵל דְבָר וְנִפְשׁוּ קֶצֶה בּוּ עוֹבֵר בְּבַל תִּשְׁקֻצּוּ אֵת נִפְשׁוֹתֵיכֶם: וְדְלָמָא הִינּוּ שְׁמִיָּהּ וְהָא דְכְתִיב בַּת הַיְעֲנָה וְלֹא כְתִיב הַבַּת יַעֲנָה כְּפּוּ הַנְּשִׂרָה הִפְרֵס אֲוֶרְחָא דְקִרָא הוּא בְּכָל דְבָר שְׁשֻׁמוּ כְּפּוּל אִם הִנְצָרָה לְהַטִּיל בּוּ ה"א נוֹתְנָה בְּרִאשׁ הַתִּיבָה הַשְּׁנִיָּיָה כְּגוֹן קְרִיַת הָאֶרֶבַע בֵּית הַלְחָמִי בֵּית הָאֵלִי: דָּף סח אֵלּוּ פְּלִי פְּלָלוֹת וְאֵלּוּ פְּרִטִי פְּרִטוֹת כְּתָבוּ הַפּוֹס' וְלִמְיָנָהּ דְסִלְעָם מְפָרֵשׁ הַרִיב"ם דְאִיפְּטְרִיָּה דְאִי לֹא כְתִיב לְמִיָּהּ ה"א דְנוֹקָא בְּעִין סִלְעָם שְׂרִי קְאָמֶר אֲרוּךְ אֲבָל בְּשְׂאָר לֹא אִי נְמִי ה"א דְסִלְעָם אֲתִי וּכְתָבוּ עוֹד וְלֹא קְאָמֶר פְּלִי פְּלָלוֹת לְמִיָּר דְכָל אֵלּוּ רִאוּן לְדוּנָם בְּכָלֵל וּפְרִט וּכְלָל וּכּו' אֲלֹא אֶרְבָּה וְחֲרָגוּל בְּלָבַד

הוא דבאים בכלל ופרט וכלל כדמוכח בשמעתא וסלעם למישריה ראשו ארוך כדמסקינן וחקב להצריה וכו' ודבריו תמוהים דאי לא דרשינן בכלל ופרט וכלל אלא ארבה וחרגול בלבד א"כ היאך יליף לקמן מסלעם דראשו ארוך שרי מה ענין זה לזה אטו משום דסלעם מינתר הוא אתיא לראשו ארוך דלמא לשום דרשא אחריתי אתא וגם לאו אורחא דש"ס למדרש מלתא מייתורא אלא ע"כ יתורא משמע הכי קצת וכן קשה בהא דיליף בסמוך מלמינהו דחקב עד שיהא בו כל הסימני' הללו היאך ילפינן ממשמעוּתא דלמינהו עד שיהא בו כל הסימנים הללו דלא שייך למימר דמייתורא בעלמא ילפינן הכי אף על גב דליכא שום משמעוּתא דלאו אורחא דש"ס הכי: ועוד דקאמר אלו פללי פללות ופרטי פרטות ת משמע דיש פאן פללות הבאין אחר פללות ולפי' ריב"ם ו"ל לא משפחת לה פללי פללות אלא פללות לחוד' פיון דלא דריש למינהו דסלעם ודחזור בכלל ופרט וכלל ועוד דקאמר לקמן תנא דבי רבי ישמעאל סבר אשר לו כרעים פלל ארבה סלעם חרגול חקב פרט למינהו חזר פלל פלל ופרט פלל אי אתה דן וכו' משמע דסלעם וחקב נמי בכלל ופרט וכלל דריש להו דומיא דארבה סלע' וכיון דנקט לכולהו בהדי הדדי משמע דהא דקאמר אי אתה דן אלא כעין הפרט אפוליהו קאי ועוד דומיא דכלל ופרט ואין בפלל אלא מה שבפרט דנקט תנא דבי רב קאי אפוליהו הכי נמי פלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט דנקט תנא דבי רבי ישמעאל קאי אפוליהו: ע"כ נראה דסלעם וחקב נמי בכלל ופרט וכלל דריש להו וה"ק סלעם דכ' רחמנא למה לי פירש פלל ופרט וכלל דסלעם למה לי לא לכתוב סלעם למינהו דבין איהו בין מיניה הארבה וחרגול שמעי' להו אם אינו ענין לגופו תנייהו ענין לראשו ארוך דמפלל ופרט וכלל מרבינן ליה דמה הפרט מפורש שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקוצנולים וכן פין את רובו אף כל וכו' אף על פי שראשו ארוך דאי לא דאתי לרבוני ראשו ארוך לא לכתוב לכלל ופרט וכלל דסלעם פיון דלגופי' לא איצטריף וכן הא דדריש מלמינהו דחקב עד שיהא בו כל הסימנין הללו מפלל ופרט וכלל דריש ליה דהשתא דכתיב בכלל ופרט וכלל דסלעם לרבות מיניה ראשו ארוך אימא לירבי מיניה כל דהו נאפי' לא דמי ליה אלא בחד סימן לכך איצטריף למינהו דחקב למידן בכלל ופרט וכלל לומר מה הפרט מפורש שיש בו כל הסימנים הללו אף כל וכו': עוד כתבו התוס' והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרי' דמרבינן אע"ג דלית ליה מהנך ארבעה סימנין ואין ראשו ארוך נובעי בהדי הנך שלשה סימנין משום דסברא הוא לרבוני סימן דגרוע מכולהו וריב"א מפרש שאין שום מין חקב שהוא חסר וכו': גם זה נראה דחזק לכך נראה דהנך ארבעה סימנין כי חד סימן דמי דכולהו חד ענינא נינהו שע"י הרגלים והקוצנולים וארבע כנפים כשחופין את רובו הוא מנתר וקופץ יפה על הארץ וכיון דקרא בהדיא פתיב אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ לכך דרשינן נמי מפעין הפרט ארבעה כנפים ושיהו חופין את רובו דעל ידי כף מנתר יפה וחד מילתא נינהו אבל אין ראשו ארוך מילתא אחריתי הוא ול"ש להנך וכ"כ רבינו זרחיה ו"ל וכן משמע לקמן דקאמר אליבא דתנא דבי רב דמרבי מידי דדמי ליה משני צדדין פירש כל הנך ארבעה סימנין פיון דחד ענינא נינהו חד צד קרי להו ואין ראשו ארוך דמילתא אחריתי הוא נמי חד צד הוא ונהו ליה שני צדדין ותנא דבי רבי ישמעאל מרבה כל דדמי ליה בחד צד דהנינו בארבעה סימן דכולהו חד צד קרי להו כדפירש אע"ג דראשו ארוך דלא בעי שני צדדין: רא ראי ארבה פראי חרגול וכו' כתבו התוספות הא

דנקט תחילה ארבה וחרגול ומניח סלעם וכו' מיהו יש ספרים דגרסי לא ראי ארבה פראי סלעם ולא ראי סלעם פראי חרבה ולא ראי שניהם פראי חרגול וכו' וכן נראה דהשתא אתי שפיר דקאמר ולא שניהם פראי חרגול דמשמע דשניהם שוין בחד מילתא דליתא בחרגול משום דארבה וסלעם שניהם אין להם זנב וחרגול יש לו זנב אבל לגירסת ספרים שלנו לא אתי שפיר דקאמר ולא ראי שניהם כו' פיון דלית מילתא דארבא וחרגול שוין בה וליתא בסלעם וכן פתב הרז"ה: וכי תימא פיון דשוו בארבע סימנין מיתונו ולא פרכינו דס"ל לתנא דבי רבי ישמעאל כמ"ד פללא בתרא דוקא כדפירש רש"י ז"ל וא"ת אם פן אמאי נקט ברייתא דראשו ארוך אתי במה הצד תיפוק ליה בכלל ופרס וכלל ויש לומר דהכא לא מצינו למילף מידי במה הצר כמו בעלמא דכינון דכתב לן רחמנא פלל ופרט וכלל למידון פועין הפרט כל דלא הנה פועין הפרט רחמנא מיעטיה והא דנקט ברייתא הרי אתה דו בגין אב משלשתן וכו' לא במה מצינו קאמר כמו בעלמא אלא פולה שמעמא בכלל ופרט וכלל איירי וה"ק הרי אתה דו בגין אב מחלתא פלל ופרט וכלל דכתיבי בהדיא וכדו דכלל ופרט וכלל דסלעם לא איצטריף לגופיה דמכלל ופרט וכלל דארבה ודחרגול אהיא דסלעם נמי הנה פפין הפרט דארבה דמה פרכת מה לארבה דאין לו גבחת הרי חרגול וכו' וכיון דאינו ענין לגופו תנהו פלל ופרט וכלל דסלעם לראשו ארוך: דף סו יש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא הש"ס אתי לאשמעי' דלא תימא בחד מנייהו סגי או סנפיר או קשקשת כדאמרי' בפ' אותו ואת בנו אביו ואמו קלל משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לה הפתוב יחדיו וא"ת ודלמא אין הכי נמי בבחוד מנייהו טהור בהא או בהא ותירצו התוס' בפרק בא סימן דהנה דומיא דסימני בהמה דבעינן מעלת גרה ומפרסת פרסה מדאסר חזיר וגמל ולפי מה שפכתבו התוספות הכא דהא דקתני כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר הכי קים להו הלכה למשה מסיני ניקח דליכא למימר דהא או הא בעינן דא"כ למאי הלכתא אגמריה רחמנא למשה דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר פיון דבבבדא נמי סגי ולכתוב רחמנא קשקשת וכו' וא"ת והיכי הנה דענין מאי קשקשת קודם שנקתב קרא דגלות וי"ל דמקבלה הנה דענין דהכי נמי נגיחה לא ידעין דהויא דקרו אלא מקרא דויעש לו צדקיה בן פנענה קרני ברזל פן כתבו התוס' בפרק בא סימן: והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושא הוא פירש רש"י ז"ל דמפרש תנא דמתני' קשקשתין אלו הקבועין בו ועוד נראה דדייק הכי מדקתני כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר אלמא פשיטא ליה לתנא מהו ת וכן משמע דבפ' בא סימן נמי פריף הכי והתם לא קאי אמתני' דהכא ולא הזכירה פלל, וכן פירש"י ז"ל התם דדייק מדקתני כל שיש לו קשקשת וכו': דף סז דבי רבי ישמעאל תנא במים במים שתי פעמים אין זה וכו' בפ"ק דשבועות פתבו התוספות תימא דר' ישמעאל תני בשלש עשרה מדות התורה נדרשת והא איכא טפי הך מדה דשני פללות הסמוכות דדרשינן בריבא ומיעס ע"כ ונראה דר' ישמעאל גופיה כדאמרי במערבא ס"ל דשתי פללות הסמוכות הטל פרט ביניהן ודינן בכלל ופרט ותנא דבי ר' ישמעאל לאו היינו ר' ישמעאל גופיה כדאשכחן בסוף פרק פיצד הרגל דקאמר ש"ם מנא הני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא כו' משמע דתנא דבי חזקיה לאו היינו חזקיה גופיה: ריבא ומיעט וריבא ריבא הכל מאי רבה חריצין ונעיצין לאיסורא תימא למה לי דכתב רחמנא ריבוי שני לרבות חריצין ונעיצין לאיסור' הא מריבוי ומיעט

לחודא מְיִיתִינוּ פֿל דְדָמִי לִיה בְּכַל מִילֵי פְדִמְשָׁמַע בְּפִרְק נְגִמֵר הִדִּין כְּפִנִי רִשׁ"י ז"ל וּא"כ מְרִיבֵי וּמִיעוּט לְחוּדָא נְמִי הֵנָּה מְיִיתִינוּ חֲרִיצִין וְנִיעִיצִין לְאִסּוּרָא פִּינוּ דְדָמִינוּ לְיָמִים וּנְחָלִים בְּכַל מִילֵי לְכֹף נִרְאָה כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְהִנְךָ חֲרִיצִין וְנִיעִיצִין דְהִכָּא בְּאִין נִבְעִין אֵינְרִי וּלְהִכֵי אִיזְטָרִיף רִיבֵי שְׁנֵי דְמְרִיבֵי וּמִיעוּט לְחוּדָא לֹא הֵנָּה מְיִיתִינוּ לְהוּ פִּינוּ דְאִינוּ נּוֹבְעִין וְלֹא דְמִינוּ לְמִיעוּטֵי בְּכַל מִילֵי.

וכן משמע מדקאמר ריבה ומיעט וריבה וריבה הפל וכו' משמע דקאמר. היא המדה דכל היכא דדרשינו ריבה ומיעט וריבה אמרינו דריבה את הפל לאפוקי היכא דדרשינו פלל ופרט וכלל דהנה המדה דאי אתה אלא פועל הפרט כו' ואי חריצין ונעיצין דהכא בנובעין אינרי פהנה דלעיל אם פן מאי ריבה הפל דקאמר דמשמע דכיון דדרשינו להו בריבה ומיעט וריבה מרבינו מינה ספי והא לעיל ני דריש להו בכלל ופרט וכלל נמי מייחין מינה חריצין ונעיצין לאיסורא אלא צריף לומר דחריצין ונעיצין דהכא באין נובעין אינרי והינו דנקט ריבה הפל אף על גב דלא דמינו לימים ונחלים: אי הכי פפנא נמי מדקאמר א"ה משמע דס"ל דאי לא הא דרב הונא איפא למימר דכי התיר רחמנא שרצים הגדילים בפלים לגמרי התירן אפילו פירשו ותימא דא"כ מאי דייק ליה רב הונא מברייתא דקתני מנין לרבות בורות כו' דהיכא דהינו רביתיה שריא דאי לא הכי נחוש דלמא פריש לדפנא נהדר נפיל דלמא ברייתא פסברת המקשה סבירא לה דשרצים דכלים ובורות שיחין ומערות לגמרי התירן הפתוב אפי' פירשו ונראה דהכי קאמר א"ה במנא נמי דאי לא דרב הונא איפא למימר דלא מיחייב משום השורץ השורץ על הארץ אלא אם פן שור' על הארץ ממש לאפוקי שור' במנא לא אכל מדקאמר רב הונא דלמא פריש לעיל מצביתא אלמא דשורץ על הארץ לא דוקא הוא לכו' פריף א"ה במנא נמי ומשני התי' דהינו רביתיה ונשטא דייק ליה שפיר מברייתא דקתני מנין לרבות בורות שיחין ומערות כו' וליחוש דלמא פריש לדפנא דכי פריש לדפנא דכי פריש לדפנא בור ושיח ומערה הרי הוא שורה על האר' ממש אלא צ"ל דכיון דהינו רביתיה שרי: טעמא דסיננון הא לא סיננון שרי לכאורה משפע דבייתי ליה סייעתא דכל היכא דהינו רביתיה שרי דאי לא משום דהינו רביתיה ליחוש דלמא פריש לדפנא פדאמר לעיל ואין נראה חדא דאם פן מאי תניא דמסייע לה דקאמר דמשמע דלית ליה סייעתא אחריתי והא ברייתא דמייתי רב הונא דקתני מנין לרבות בורות וכו' נמי מסייע ליה ועוד דאם פן הנה ליה לפרש בהדיא ולמי' וליחוש דלמא פריש לדפנא כו' פדנקט לעיל ועוד דמשמע דמייתי סייעתא לעיקרא דמלתא דאמר רב הונא לא לשפי איניש שיקרא וכו' לכו' נראה דנדאי לעיקרא דמילתא דרב הונא מייתי ראיה דקאמר דלמא פריש לעיל מצביתא אלמא אית ליה דשרצים דכלים פי פירשו על גבי פלי אסירן וברייתא נמי הכי סבירא ליה דקתני בהדיא לרבות יחושין שסיננון דכיון שסיננון ופירשו מן המים אסירי.

ולא גרסי' מה שפתוב בספרים טעמא דסיננון הא לא סיננון שרי דהאי דיוקא לא איצטריף ליה ונהרי"ף ונהרא"ש ונהרשב"א ז"ל בתורת הבית לא גרסינו ליה נאפלי' גרסי' ליה יש לדחוק דה"ק טעמא דסיננון הא לא סיננון שרי אלמא דאע"ג דשרו פי לא סיננון אפילו הכי פי סיננון ופירשו אסירי: בהמה המקשה פרק רביעי דף סח תנינא אינהו בכור לנחלה וכו' הך פירקא אלקבא דשמואל הוא דאמר ר"פ יש בכור דאין הראש פוטר בנפלים דלדידיה צ"ל דהא דתנו הגבא אחר נפלים שיצא ראשו חי כו' מאי ראשו רובו ולא אתי לאשמעי'

אלא דיוקא דסיפא דטעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אתריו בכור לנחלה נמי לא הנה ולכה פריה תנינא וכו' פירש ליתני תדא הך דהכא או ההיא דבכורות אכל למאי דמסיק התם דתיובתא דשמואל וראשו דקתני מתני' דוקא הוא נאיתי לאשמעי' דראש הנפלים פוטר ותנא סיפא אטו רישא לא מציי פריה הכא תנינא פיון דההיא ובכורות איצטריה לאשמעי' דראש נפלים חומר וליפא למימר דהא דפריה תנינא פלגא קושיא הוא דפריה דכיון דקתני ההוא דבכורות לא ליתני ההיא דהכא אבל אבכורות לא פריה מידי דכיון דבסמוך קעביד תרתי צריכותא תא אאדם ובהמה צ"ל דתנינא דפריה קושיא שלמה היא דלא ליתני מתני' דהכא א"נ לא ליתני ההיא דבכורות.

וכן הא דפריה בפ' יש בכור ומאי קמ"ל דכיון דמפיק ליה רישיה הנה לידה תנינא הוציא ראשו אע"פ שהחזירן וכו' למאי דמשני הכא מעיקרא דה"ה אע"ג דלא החזיר ואידי דקא בעי מיתני סיפא הוציא את ראשו כו' הוא דפריה דלמסקנא דהחזירה דרישא דוקא הוא משום מקום חתף ותנא סיפא אידי רישא לא מציי פריה תנינא פיון דהכא קתני לה איירי רישא והתם נמי ע"כ קושיא שלמה פריה משני צדדיו מדקא עביד נמי התם תרתי צריכותא ומשום דאלים טפי למיפרה קושיא שלמה מפלגא דקושיא לכה פריה מעיקרא בין הכא בין בבכורות לפי אוקימתא קמיינתא אע"ג דלא מסיק הכי דלפי המסקנא דהכא ודקתם לא הנה מציי פריה אלא פלגא דקושיא וכן משמע מדלא סריה הכא מעיקרא תנינא ממתני' דשליא דאיירי נמי בבהמה ובבכורות נמי אמאי לא פריה מעיקרא תנינא ממתני' דנדה דאיירי נמי באדם אלא משום דניחא ליה למיפרה מעיקרא קושיא שלמה דמתני' דשליא לא פריש אלא פלגא קושיא דההיא דשליא ודאי איצטריה לאשמעינו דאין שליא ודאי בלא ולד וכן ממתני' דנידה לא פריש התם אלא פלגא קושיא דההיא דנידה ודאי איצטריה לאשמעי' דברוב ראשו דהיינו משחצא פדחתו הנה פילוד.

והשתא מה שכתבו התוספות דהנה מציי למיפרה הכא ממתני' דנידה לאו קושיא היא דניחא ליה טפי למיפרה קושיא שלמה דמההיא דנידה לא הנה מציי פריה אלא פלגא דקושיא.

וכן מה שכתבו התוס' תימה דהנה ליה למיפרה בפשיטתו דמדקתני ואין בכור לכהן וכו' לאו קושיא היא דמפשטא דמתני' לא הנה מציי פריה אלא פלגא דקושיא דההיא דבכורות ודאי איצטריה לאשמעי' דראש נפלים פוטר לכה פריה מדיוקא ואליקא דשמואל דהתם דלדידה לא אתי לאשמעי' אלא הא דהוציא ראשו הנה פילוד דהנה קושיא שלמה.

ואין להקשות אמאי שקיל וטרי ש"ס מעיקרא הכא והתם לפי אוקימתא קמיינתא פיון דלא קאי הכי יש לומר דאע"ג דלא קאי הכי מכל מקום תרנויהו אוקימתא נינהו דשמואל דהתם ס"ל דמתני' דבכורות היא גופא קא משמע לן דהבא אחר נפלים הנה בכור לנחלה פיון שאין לבו דנה עליו ואוקימתא קמיינתא דהכא נמי יש לומר דאיפא למימר דמתני' דהכא אשמעי' דאף על גב דהחזירו הנה פילוד דלא אשמעי' לה מההיא דשליא וכן משמע קצת מהא דרב נחמן בר יצחק דבסמוך דמשני לא נצרכה אלא למקום חתף אברייתא דפרסה החזיר וכו' ולא משני איהו גופיה הכי אמתני' דהכא כדמסיק ש"ס דלא נצרכה אלא למקום חתף אלא צ"ל דרב נחמן הנה סבר דמתני' איפא לאוקמא כאוקימתא קמיינתא וכדפי'.

ובפֿרָק המִפְלֵת גַּבִּי הָא דְקָאָמַר סַנְדָּל דְלִית לִיה חַיּוּתָא עַד שְׁנִיצָא רַבּוּ אַבְל רֵאשׁוּ לֹא מִשְׁמַע פְּדֻשְׁמוּאֵל אַע"ג דְּאִתּוּמַב וְעִינָן מ"ש הַתּוֹס' שָׁם: מֵאֵי בִינְיָהוּ פִּירֵשׁ רַש"י ו"ל בִּין לִישְׁנָא דְמַעְרָבָא לְלִישְׁנָא קַמָּא פְּבַר הַקְּשׁוּ עָלֵיו רַבִּינוּ זְרַחְיָה וְהֵרָא"ש ו"ל דָּאָם פֶּן הֵךְ בְּעֵינָא דְהוּצִיא הָעוֹבֵר אַח יָדוּ וְהַחְזִירָה הֵנָּה דְלֹא פְּהַלְכְתָּא דְהָא ר' יוֹחָנָן אִיתּוּמַב לְעִיל וְעוֹד דְכִינּוּ דְלר' יוֹחָנָן הֵנָּה חֲזָרָה לְהַתִּיר עֲצָמָה לְאַכִּילָה כ"ש לְעַנְנָן הָעוֹבֵר דְלֹא הֵנָּה פִּילוּד וְעוֹד קִשְׁיָא לָן דְּמִשְׁמַע דְּבַעֲיָא שְׁנֵיָה נְמִי דְנוֹקָא לְמ"ד אֵין לִינְדָה לְאַבְרִים קְמִיבְעֵיָא לְהוּ דְוּמֵיָא דְבַעֲיָא קְמִינְתָא וּלְפִירֵשׁ"י ו"ל צ"ל דְּבַעֲיָא שְׁנֵיָה קְמִיבְעֵיָא לְהוּ אִפִּי לְמ"ד יֵשׁ לִינְדָה לְאַבְרִים לְכֹף נִרְאָה פְּדִפִּירֵשׁ רַב אֶלְפִּס ו"ל דְּקָא בְּעֵי מֵאֵי בִינְיָהוּ בִּין רַב לְרַבִּי יוֹחָנָן וְקָאָמַר לְמִסַּר מִיעוּט חֶבֶר שְׁבַפְנִים לְרַב דְּאָמַר יֵשׁ לִינְדָה אֲסוּר דְּשָׁרִינָן מִיעוּט אַבְרָ שְׁבַפְנִים אַחַר רַבּוּ הֵינְצָא כְּמוֹ בְּלִינְדַת עוֹבֵר שְׁאָם יֵצֵא רַבּוּ שְׁדִינָן מִיעוּטִיָּה בְּתַרְיָה וּלְר' יוֹחָנָן שְׁרִי פִּינּוּ דְאֵין לִינְדָה לְאַבְרִים אֶלָּא לְעוֹבֵר וְקְמִיבְעֵיָא לְהוּ לְמֵאן דְּאָמַר אֵין לִינְדָה לְאַבְרִים הוּצִיא הָעוֹבֵר אֶת יָדוּ וְהַחְזִירָה וְכו' מִי אֲמַרִּינוּ הָא נִפְקַל לְהוּ רַבּוּ עוֹבֵר וְהוּהוּ לִינְדָה אוּ דְלֵמָּא פִּינּוּ דְהַדְרָה הַדְרָה אַבְל לְמ"ד יֵשׁ לִינְדָה לְאַבְרִים לֹא קְמִיבְעֵיָא לְהוּ דְנֻדְאֵי עוֹבֵר פִּילוּד דְמִי דְכִינּוּ דְכָל אַבְרָ דְנִפְקַל הוּהוּ פִּילוּד כִּי הַחְזִירוּ מֵאֵי הֵנָּה וְהַשְׁתַּאֲבַעֲיָא שְׁנֵיָה נְמִי דְנוֹקָא לְמ"ד אֵין לִינְדָה אַבְל לְמ"ד יֵשׁ לִינְדָה פִּינּוּ דְכָל אַבְרָ דְנִפְקַל פִּילוּד דְמִי כִּי הַשְׁלִימוּ לְרַבּוּ עוֹבֵר נְמִי פִּילוּד דְמִי דְאָרְף עַל גַּב דְלֹא נִפְקַל רַבּוּ עוֹבֵר בְּבַת אַחַת מְפָל מְקוּם פִּינּוּ דְחַל שָׁם לִינְדָה עַל פֶּל אַבְרָ וְאַבְרָ הָרִי יֵשׁ לִינְדָה לְרַבּוּ עוֹבֵר אַבְל לְמֵאן דְּאָמַר אֵין לִינְדָה לְאַבְרִים פִּינּוּ דְאִפְתִּי לֹא חַל עָלֵיו שָׁם לִינְדָה אִיפָּא לְמִימַר דְכָל כְּפָה דְלֹא נִפְקִי רַבּוּא בְּבַת אַחַת לֹא לִינְדָה הוּא: דָּף סַט תְּלַתָּא א לֹא אֲמַרִּינוּ כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת תִּימָא מֵאֵי קְמִיבְעֵיָא לִיָּה וְהָא קִינְיָא לָן דְזָה נְזָה גוֹרָם מוֹתֵר נִרְאָה דַס"ל דְזָה נְזָה גוֹרָם לֹא שְׁרִי אֶלָּא הֵיכָא דְהַאִיסוּר לְחוּדְיָה קָאֵי וְהַהִיתֵר לְחוּדְיָה קָאֵי אַבְל הֵכָא דְמַרְנִיָּהוּ כִּי הִדְדִי נִינְהוּ כְּחַד גוֹרָם דְמִי וְהַתּוֹסְפוֹת נִרְאָה דְלִית לְהוּ הֵךְ סְבָרָא מִשׁוּם דָּאָם פֶּן מֵאֵי קָאָמַר אוּ דְלֵמָּא תְּרִי אִיסוּרִי אֲמַרִּינוּ תְּלַתָּא לֹא אֲמַרִּינוּ הָא פִּינּוּ דְכִי הִדְדִי נִינְהוּ מַה לִּי תְּרִי אִיסוּרִי מַה לִּי תְּלַתָּא הָא כּוּלְהוּ כְּחַד דְמִי וְאִפְשָׁר דְלֵהֲכִי לֹא הַקְּשׁוּ קוּשְׁיִיתֵם לְעִיל גַּבִּי הָא דְקָאָמַר אוּ דְלֵמָּא מִבְּלַבְל זְרַעֲיָה מִשׁוּם דְלְעִיל אִיפָּא לְמִימַר דְכִי הָאֵי גּוֹנָא כְּחַד גוֹרָם דְמִי פִּינּוּ דְכִי הִדְדִי נִינְהוּ מִיָּהוּ נִרְאָה דְסְבָרָא מְעַלְיִיתָא הִיא וְגַבִּי אִיסוּרִין שְׁאֲנִי פִּינּוּ שְׁאֵין מְצַטְרְפִין לְהִדְדִי שְׁהַאוּכַל חֲצִי זֵית חֶלֶב וְחֲצִי זֵית דָּם אֵינּוּ לוֹקֵה לְכֹף חֲשִׁיבִי כְּתַרְתִּי וְתְּלַתָּא אָרְף עַל גַּב דְכִי הִדְדִי נִינְהוּ: מַהוּ לְגַמּוֹת אֶת חֶלְבּוֹ אָרְף עַל גַּב דְחֶלְבּוֹ הֵבָא מִן הַטְּרַפָּה אֲסוּר שְׁאֲנִי הֵכָא דְאַבְרָ הֵינְצָא אֵין בּוּ אִיסוּר אֶלָּא מִשׁוּם דְאֵין שְׁחִיטָה מוּעֵלַת בּוּ וְהָרִי הוּא כְּאַבְרָ מִן הַחֲסִי וְהִינּוּ דְקָאָמַר חֶלֶב דְעַלְמָא נְמִי מִי לֹא דְמִי לְאַבְרָ מִן הַחֲסִי אִפְּלִי הֵכִי שְׁרִי הָאֵי נְמִי לֹא שְׁנָא אוּ דְלֵמָּא וְכו' וְכ"כ הַרְשֵׁב"א וְהַר"ן ו"ל מַהוּ לְגַמּוֹת אֶת חֶלְבּוֹ אִם נִקְבָּה הִיא וְיִלְדָה וְהָרִי הִיא חוּלְבַת וְהָא דְנִקְטַת חֶלְבּוֹ לְשׁוֹן זָכָר מִשׁוּם דְקָאֵי אַעֲוֹבֵר וְעוֹבֵר לְשׁוֹן זָכָר הוּא וְב"י בַסִּי י"ד כְּתַב דְמַה שְׁכַתֵּב הַטּוֹר וְגַדְל וְיִלְד אֵינּוּ מְזוֹקְדִק וְצָרִיף לְהַגִּיָּה וְגַדְלָה וְיִלְדָה וְנִרְאָה דְאֵין צָרִיף לְהַגִּיָּה פִּינּוּ דְקָאֵי אַעֲוֹבֵר הֵכָא לִית לִיָּה תְּקַנְתָּא לְאִיסוּרִי בְּשַׁחֲטָה תִּיקוּ וּפְסַק הַרְמַב"ם וְהַרְשֵׁב"א ו"ל לְחוּמְרָא כְּדִין תִּיקוּ דְאִיסוּרָא דְאוּרִיָּתָא וְכֵן כְּתַב בַּש"ע סִימָן י"ד דְהָרִי זֶה כְּחֶלֶב טְרַפָּה שְׁנוּתְעַרְבָּה בְּחֶלֶב כְּשֶׁרָה וְנִרְאָה דְהִינּוּ דְנוֹקָא כְּשְׁאֵין בְּעוֹבֵר שְׁבַפְנִים שְׁשִׁים נֶגְדַת הָאבְרָ שְׁנִיצָא כְּגוֹן שְׁהוּצִיא יָדוּ בְּמַקְצַת גּוּפּוֹ אַבְל אִם יֵשׁ בּוּ שְׁשִׁים מוֹתֵר לְגַמּוֹת חֶלְבּוֹ דְאֵז חֶלֶב הָאִיסוּר בְּטַל בְּשְׁשִׁים שָׁל הֵיתֵר וְשְׁמָא לְהֵכִי נִקְטַת לְעִיל תְּרִי

איסורי ותלתא לא חשיב נמי איסור גיד הנזשה משום דכח איסור גיד הנזשה מעט הוא ובטיל בס' לגבי בהמה כולה אבל דם וחלב רב הוא ואין בכל בהמה ששים נגד הדם או חלב כדאמרין גדי שצלחו בחלבא אסור לאכול אפילו מראש אוננו וכתב הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהמ"א דאיירי שאין בו ששים נגד החלב ונראה דלפי מאי דקיימא לן דמידי דלית ליה תקנתא לאיסורי' בשחיטה חלבו אסור אם פן לפי הלכות גדולות שפיתבו התוספות בפרק קמא דעיקור היינו שהעקר הסימן נשמט ממקומו ולא טריפה הוא אלא דהלכה למשה מסיני הוא דאין שחיטה מועלת בסימן הנשמט מכל מקום חלבו וכו' הבאים אסורין אף על גב דלאו טריפה היא פנין דלית ליה תקנתא בשחיטה אסורין.

וב"י בסימן כ"ד כתב פשם תשובת הרשב"א דלפירוש ה"ג החלב והבצים מותרין כ"כ בהגהת ש"ע שם ושם ס"ל דלא דמיא דשאני התם דהנה לה שעת הפוך קודם שנעקר בסימן ודוחק הוא דף ע אלא בלעתו והוציא אתו והכניסתו והקיא אתו כו' הא דלא בעי הכי בכרכו בסיב או בשליא שאם פרכו בסיב והוציאו והכניסו וסילק הסיב ויצא מאליו מהו משום דלא הנה מצי למיבעי הכי אלא באת"ל דסיב ושליא הנה חציצה ולכך בעי כשבלעו חולדה דאפי' את"ל דסיב ושליא לא חייצי איכא למימר משום דבטלי לגבי העובר דהווי כמלביש אבל עובר שנבלע בחולדה פשיטא דחולדה חייצה דאין החולדה בטילה לגבי עובר דאדרבה פניו דהעובר בלוע בתוכה בטל הוא לגבי דידה ולכך פריה ש"ס הא אפיקתיה איבעיא דחולדה ולא פריה הכי אבעיא דסיב ושליא משם דחולדה נדאי הנה חציצה כדפירש: דרבי יצחק למה לי משמע דטעמא דר' יצחק כדקאי קאי וקשה דקאמר אלא אמר רב נחמן בר יצחק משמע דהדר ביה ויש לומר דהא דפריה אלא מעתה וכו' סתמא דש"ס הוא דשקיל וטרי הכי ודחוק ומשני כל הנה שינויי לאוקמא טעמא דר' יצחק וכיון דרב אחדבויי שדי ביה נרגא לכך קאמר אלא אמר רב נחמן דהדר ביה מהנה שינויי דחיקי דלא צריכי דמנבלת בהמה טמאה ילפינן שפיר דכל העובר שבטמאה טמא אפילו שרה במעי גמל וכל שבטהורה טהור אפי' קלוט מיהו מטעמא דר' יצחק לא הדר לכך קאמר דר' יצחק למה לי: דף עא חיה טמאה בכלל בהמה סמאה אף על גב דלא אשכחן בהדיא אלא חיה טהורה בכלל בהמה דאיל וצבי טהורין הן ובהמה נמי לא אשכחן בהדיא בכלל חיה אלא בטהורה דכל מפרסת פרסה טהורה היא מכל מקום מדכתיב וזאת הבהמה מיעוטא דמשמע טהורות אין ממאות לא וכיון דקאי נמי אאיל וצבי משמע דחיה טמאה נמי בכלל בהמה היא וכן יש לפרש מיעוטא דזאת החיה ונהו ליה למינקט בסיפא דבריינתא מעיקרא הא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דכתיב בהדיא ועוד דומיא דרישא דנקט טהורה מעיקרא ולפי גירסת רבינו זרחיה ז"ל נחא: פי קאמר רבה פגון שבלע שתי טבעות והכי קאמר פשם שטומאה בלועה אינה מטמאה את האדם הבולעה כף אינה מטמאה טהרה שאצלה ודריש לה נמי מן האוכל את נבלתה כמו שפיתבו התוספות מיהו הא דטהרה בלועה לא מיטמאה מטומאה דעלמא כדקתני מחגי' בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והנה וכו' מקל נחומר דצמיד פתיל יליף לה כדאמר לעיל דאף על גב דמוהאנפל את נבלתה ילפינן נמי דטהרה בלועה לא מיטמאה מטומאה בלועה שאצלה איכא למימר דטעמא לאו משום דטהרה בלועה היא אלא משום דטומאה בלועה הוא דלא מטמאה מגזירת הכתוב אבל הא דטהרה בלועה הנה אמינא דלא מהניא מידי לכך איצטריך ק"ו ולהכי לא קאמר ש"ס אלא פי קאמר רבה, אף על גב דנזכר אמורא

קוּדָם לְכֹן מְשׁוּם דְּאִכְתִּי אִיִּצְטְרִיךְ כְּוֹלָה שְׁקֵלָא וְטְרַיָא דְלַעִיל וְלֹא הִדְר מִיְגִיָה: דָּף עב
גְזִירָה שְׁמָא יוֹצִיא וְלָד ראשׁו פְתִבו הַתּוֹס' דְרַבִּי עֲקִיבָא נְמִי לֹא פְלִיג אֲלֵא בְהוֹצִיא אֶת יָדוֹ
וּלְפִי זֶה מָה שְׁפָתְבו הַתּוֹס' לַעִיל גַּב רוּעָה שְׁהוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ וְנִגַע בְּעוֹבֵר דְלֹא אִיִּצְטְרִיךְ
ק"ו אֲלֵא מְשׁוּם דַּר' עֲקִיבָא מְטַמָּא לְקַמֵּן עוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה צ"ל דְאִיְרִי נְמִי בְהוֹצִיא עוֹבֵר
אֶת יָדוֹ לַחוּץ דְבִאִשָּׁה טַמָּא מֵה שְׁבִפְנִים וְיִלְיָף חֵק"ו דְבִהֵמָה טְהוֹר מֵה שְׁבִפְנִים מִיְהוּ נִרְאָה
דְּחֵק לְאוּקְמִי מִתְנִי וּבְרִייתָא בְהוֹצִיא אֶת יָדוֹ דְּוָקָא פִּינֵן דְּסִתְמָא קִתְנִי וּר' עֲקִיבָא נְמִי
מְנָא לִיָּה דְבִלֹּא הוֹצִיא אִינוֹ סַמָּא הָא קָרָא דְיִלְיָף מִיְגִיָה סִתְמָא פְתִיב הַנוֹגַע בְּמַת בְּנַפְשׁ
אִיְהוּ מַת שְׁבִנְפִשׁ וְכו' מִשְׁמַע אֲפִילוֹ לֹא יֵצֵא לַחוּץ כְּלָל גַּם מֵה שְׁפָתְבו הַתּוֹסְפוֹת דְהָא
דְקָאֵמַר דְלֹא תִימָא אֲלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא הִיְיָנו דְלַר' עֲקִיבָא אֲחִיָּא מִתְנִיתִין בְּפִשִׁיטוֹת
דְטַמְאָה הַחֲזִיָּה מְדַבְרִי סוֹפְרִים דְגְזִירִין כו' דְחֵק הוּא דְלִישְׁנָא דְטוֹמְאָה זֹו אִיְהוּ מְדַבְרִי
תוֹרָה דְנִקְט מִשְׁמַע דְלַרַבִּי עֲקִיבָא הַחֲזִיָּה טַמְאָה דְבַר חוֹרָה לַכ"נ דְטוֹמְאָת מִשְׁא פִּינֵן דְלֹא
מִיְפְרָשָׁה בְהִדְיָא גְבִי מַת דְטוֹמְאָת מִשְׁא בְּמַת יִלְפִינֵן לָה בַק"ו דְנִבְלָה שְׁהִיא טוֹמְאָת עֲרַב
וְאִיְהוּ מְטַמְאָה בְּאֵהֶל מְסַמָּא בְּמִשְׁא מַת לֹא כ"ש כְּמוֹ שְׁכַתְב הֶרַמְב"ם ו"ל בַּפ"ק מֵהִלְכוֹת
טוֹמְאָת מַת הַלְכָּה עוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה אִינוֹ מְטַמָּא בְּמִשְׁא פִּינֵן דְעוֹבֵר מַת בְּמַעֲי בְהֵמָה נְמִי
טְהוֹר וְהִשְׁתָּא ר' עֲקִיבָא דְיִלְיָף מֵהַנוֹגַע בְּמַת בְּנַפְשׁ דְעוֹבֵר בְּמַעֲי אִשָּׁה טַמָּא אֲפִילוֹ לֹא יֵצֵא
לַחוּץ כְּלָל אִיְרִי אַפ"ה מִתּוֹקְמָא מִתְנִי' שְׁפִיר אֲלִיבִיָּה דְחִיָּה טַמְאָה מְשׁוּם נְגִיעָה וְאִשָּׁה
טְהוֹרָה דְמַגַּע בֵּית הַסֵּתְרִים הוּא וְהָא דְלֹא מִיְטַמָּא בְּמִשְׁא מְשׁוּם דְטוֹמְאָת מִשְׁא לִיתָא
בְּעוֹבֵר דְלֹא עֲדִיף מְעוֹבֵר דְבִהֵמָה וּמַגַּעוֹ שְׁאִנִּי דְגִלִּי קָרָא: מֵה בְהֵמָה טַמְאָה אִין שְׁחִיטְתָּהּ
מְטַהֲרָתָה וְאִם תֵּאמַר פִּינֵן דְגִלִּי קָרָא בְּבִהֵמָה טַמְאָה וּבְשֶׁרֶץ דְאִין שְׁחִיטְתָּן מְטַהֲרָתָן הוּוּ
לְהוּ שְׁנֵי כְתוּבִים הַבְּאִין כְּאֶחָד וְאִין מְלַמְדִין וְיֵשׁ לוֹמַר דְתַרְנִיָּהוּ צְרִיכִי דְשֶׁרֶץ מְבַהֲמָה
טַמְאָה לֹא יִלְפִינֵן דְמָה לְבִהֵמָה טַמְאָה שְׁפֵן מְטַמְאָה בְּמִשְׁא וּבְהֵמָה טַמְאָה מְשֶׁרֶץ לֹא יִלְפִינֵן
דְמָה לְשֶׁרֶץ שְׁפֵן מְטַמָּא בְּכַעֲדָשָׁה וְהִכִּי אִיתָא בְּפֶרֶק הָעוֹר וְהָרוֹטְב אֲמִילְתָּא אֲחֵרִיתִי וְלִהֲכִי
בְּעִי לְמִילָף הֵכָא טְרִיפָה מְבַהֲמָה טַמְאָה וְלֹא מְשֶׁרֶץ מְשׁוּם דְאִיְכָא לְמִיְפְרָה מֵה לְשֶׁרֶץ שְׁפֵן
מְטַמָּא בְּכַעֲדָשָׁה דָּף עג מְטַבִּיל עַד מְקוֹם מְדָה פְתִבו הַתּוֹסְפוֹת דְאִיְרִי בִידוֹת הַפְּלִים
הַעֲשׂוֹיִין כְּעִין חוֹלִיוֹת וְהָא דְקִתְנִי נְמִי סִיפָא שְׁלִשְׁלֹת פְּלִי גְדוֹל וְכו' מִיְרִי נְמִי כְּגוֹן דְאוֹתָהּ
טַבְעַת עֲצָמָה עֲשׂוּיָה כְּחוֹלִיוֹת הַ דְחֵק דְאִין דְרָף לְעֲשׂוֹת טַבְעַת מְחוֹלִיוֹת לְכָף נִרְאָה דְהָא
לִיָּה כְּבֵית הַסֵּתְרִים וְלֹא חִיִּישִׁינֵן לְדְבַר חוֹצֵץ בְּבֵית הַסֵּתְרִים דְלֹא קִפְדִי אִינְשֵׁי בְהִכִּי כְּדִתְנֵן
בְּפֶרֶק תְּשִׁיעִי דְמְקוֹמוֹת אֵלוֹ שְׁאִין חוֹצְצִין וּבֵית הַסֵּתְרִים בְּאִישׁ וְכ"כ רַבִּינוֹ שְׁמִשׁוֹן ו"ל
בְּסוֹף מְסַכַּת מְקוֹנְאוֹת דְלֹא חִיִּישִׁינֵן לְחֻצְצָה בְּבֵית הַסֵּתְרִים וּמִיְתִי שָׁם רְאָיָה מִמִּתְנִיתִין
וְתוֹסְפוֹתָא וְכַתְב דְלֹא מְשׁוּם דְלֹא בְּעִינֵן בִּיאַת מִים דְהָא מְקוֹם הָרְאוּי לְבִיאַת מִים בְּעִינֵן
אֲלֵא מְשׁוּם דְלֹא קִפְדִי אֲחֵלִיצָה דְבֵית הַסֵּתְרִים וְלִהֲכִי מְחַלֵּק בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה עַד כָּאֵן וְאִף
עַל גַּב דְלֹא הָוָה כְּבֵית הַסֵּתְרִים דְכִינֵן דְעוֹמֵד לְקַצוֹן פְּקַצוֹן דְמִי הִיְיָנו לְעַנְנֵן מַגַּע דְלֹא
הָוָה כְּמַגַּע בֵּית הַסֵּתְרִים מִיְהוּ חֻצְצָה לֹא הָוָה דְכָל כְּמָה דְלֹא קַצֵּץ לֹא קִפְדִי אִינְשֵׁי פִינֵן
דְחוֹצֵץ בְּבֵית הַסֵּתְרִים: דָּף עַד אִין בְּהֵן אֲלֵא מְצוֹת פְּרִישָׁה בְּלַבַּד רַש"י ו"ל וְהַתּוֹסְפוֹת
כְּתִבוֹ דְאִינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן אֲבָל מְדַאוֹרְרִיתָא שְׁרִי בְּאֲכִילָה וְהִקְשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת דְאִם כֵּן אֲמַאי
נִקְט לַעִיל בְּבְרִייתָא לֹא אִם טְהַרָה שְׁחִיטָה טְרַפָּה אוֹתָהּ וְאֶת הָאֲבָר הַמְדוֹלְדֵל וְכו' וְלַעִיל
נְמִי גְבִי הָא דְקָאֵמַר מַאי טַעְמָא דַּר' יוֹחֲנָן הִקְשׁוֹ דְלְמָא שְׁאִנִּי אֲבָר בְּהֵמָה דְמְדַאוֹרְרִיתָא
שְׁרִי אִף בְּאֲכִילָה וְגְבִי הָא דְקִתְנִי הַוְכְּשֶׁרוֹ בְּדְמִיָּה הִקְשׁוֹ נְמִי וְאִם תֵּאמַר וְכִינֵן דְמְדַאוֹרְרִיתָא

האבר מותר באכילה לר' יוחנן למה לי הכשר אדם וכו' ואף על גב שהתוספות תירצו
כל הגנה קושיות מכל מקום נראה טפי לפרש שהן אסורין מן התורה והא דקאמר שאין
בהן אלא מצות פרישה היינו שאין לוקין עליהן אבל מ"מ מצוה הוא מדאורייתא לפרוש
וכן משמע בסמוך דקאמר משמיה דרבא פלו לזה אינו לוקה ואי לא הוי אלא איסור
דרבנן לא הוי ליה למימר דאינו לוקה דמשמע מלקי הוא דלא לקי הא איסורא איפא
אחר פה מצאתי שכ"כ הרב המגיד ו"ל: ולהאי תנא דפרקי טרפה דשחיטה מטהרתה
מנ"ל פתבו התוספות צת תימא דכנולה חדא ברייתא היא בת"כ וידע רישא ולא ידע פישא
נראה דלא קשה מידי דסתמא דש"ס הוא דקאמר ולהאי תנא דפרקי טריפה דשחיטה
מטהרתה מנ"ל ואיפא למימר דלא ידע סיפא דברייתא וכי פריה מעיקרא והתניא בן
שמנה חי יוכיח לא היינו סתמא דש"ס אלא בימי רב פהנא הקשו ואינהו ודאי הווי ידעי
סיפא דברייתא: ואמר ר' אלעזר א"ר אושעז' מחלוקת וכו' וא"ת מאי איצטריך לאתווי
הא דר' אלעזר אמר ר' אושעז' בלאו הכי תיקשי ליה מברייתא וליפא למימר דה"א
דפליגי בן שמנה ונקא בן שמנה ס"ל לרבי יהודה דחלבו מותר דא"כ תיקשי דר"מ
אדרבי מאיר דתני קורעו ומוציא את דמו משמע דחלבו דבן שמנה אפי' לר' מאיר
וי"ל דאי לאו הא דר' אלעזר ה"א חלבו דקתני בברייתא היינו חלבו דגיד דעלמא ולא
חלבו דשלייל לכך מייתי הא דר' אלעזר דהלכו לשיטתן משמע דאפולה מלתא קאמר
בגיד ובחלב דבתרנייהו דפליגי בהו הלכו לשיטתן וכ"כ התוספות לקמן בפרק גיד הנשה
וכ"כ הרב המגיד מיהו קשה אמאי לא פתבו התוספות הך מלתא בהאי פרקא דמיתני
ברישא ושמא התוספות ס"ל דמייתי הכא הא דרבי אלעזר א"ר אושעז' משום דאלימא
ליה טפי לאקשוני מדרבי אושעז' אדרבי אושעז' דלא תימא ברייתא לאו מתרצה היא:
מאי דעתיה דגמרת שיה שיה מפסח פירש"י ו"ל דבפסח פסול משום יוצא דופן וכתבו
התוספות דא"א לומר בן דא"כ לר"מ וכו' אלא מ'פסיל מטעם שחיטה דאין פודין
בשחיטה ויש לפרש דרש"י ו"ל דייק פירושו משום דהנהך דקמ'בעיא להו מהו לפדות
בבן פקועה ע"כ הוי ידעי דאין פודין בשחיטה דמשנה מפורשת היא בפ"ק דבכורות ולא
קמ'בעיא להו אלא בבן פקועה מי הוי כבשר שחוטא כיון דאין צריך שחיטה או דלמא
כיון דרהיט ואזיל לאו כבשר שחוטא דמי ואם כן פי קא"ל מאי דעתיה דגמרת שיה שיה
מפסח צריך לומר דגמר מפסח מה להלן בן פקועה פסול משום יוצא דופן אף כן כו'
דליפא למימר מה להלן מ'פסיל מפעם שחיטה דהא בפסח גופיה לא קים לן דבן פקוע
פסול מטעם שחיטה דאיפא למימר דשחיטת פסח אינה מעכבת מצד עצמה דלא בעי
שחיטה אלא משום דלדם הוא צריך לזורקו על גבי המזבח וא"כ בן פקועה נהי דלא בעי
שחיטה מ"מ כיון דאפשר לשוחטו ולהוציא דמו לזורקו על גבי המזבח לא מ'פסיל אי
לאו דנהה ליה יוצא דופן.

ועוד דאפי' את"ל דשחיטת פסח מעכבה מצד עצמה אפ"ה אי לאו משום יוצא דופן איפא
למימר דבן פקועה כשר לפסח אע"ג דלא בעי שחיטה מ"מ כיון דאפשר לשוחטו כשאר
כל בהמה ולקיימי ביה קרא דושחט במקום שחט חטוהו כשאר בהמה שפיר דמו דמשום
דלא בעי שחיטה לא גרע כיון דמ"מ קא שחיט ליה: ומ"ש התו' דא"כ לר"מ היאך פודין
י"ל דמעיקרא לא אסיק אדעתא הא דגמר שיה שיה מפסח ולכך בעי למימר דלר"מ שיה
מעליא הוא אבל למר זוטרא דאמר אין פודין משום דגמר שיה שיה ס"ל דלר"מ נמי אין

פודין: דף עה מאי בינייהו פ"א בין בית שמאי לבין ר' עקיבא כמ"ש התו' ולפי זה ניקח
הא דמיייתי ליה הכא דלא תימא דב"ש לית להו דרבי יוסי הגלילי דמשציצודו דבית שמאי
היינו שציצודין פבר ואין יכולין לחיות עוד אם יחזיר' למים ולכך אית להו דמקבלין
טומאה אבל בן פקוע ד יכול לחיות לא מקבל טומאה ולא אמרו דבר אחר ולכך מיייתי
הא דדג מקרקע אפא בינייהו דאפי' יכול לחיות אית להו לב"ש דמקבלין טומאה דאי
לאו הכי מאי בינייהו: נורדו בדגים סימני טרפה מהו פירש"י ו"ל לדברי עקיבא קמיעיא
ליה וקצת קשה דלא קיימא לן פירש"י עקיבא אלא מחברו אבל מרבו לא כמ"ש הרא"ש
ו"ל בס"פ מי שמת וכן כתב הרמב"ם ו"ל בפ"ב מהל' טומאת אוכלין דדגים מקבלין
טומאה משומותו והיינו כב"ה משמע דקא מיבעיא ליה אליבא דב"ה וי"ל דשפיר
קמיעיא ליה אליבא דב"ה דאימא למימר פיון שנוולד בהן סימני טרפה חשו בין כמתים
ומקבלין טומא' דומיא דשחט בהמה חיה ועוף דמקבלין טומא' אליבא דכולי עלמא אע"ג
דמפרסין עדין פדאיתא ר"פ העור והרוטב דחשיבי כמתים פיון דנעשה בגופן מעשה
מיתה ה"נ א"כ למימר בנוולד בגופן סימן טרפה דחשיבי כמתים וכן משמע בהדיא מדברי
הרמב"ם ו"ל שם: דף עו וקא נחתכו קתני פירש"י ו"ל וליכא למימר תנא ארפובה עם
צונמת הגידין נהדר תנא צונמת הגידין בלא ארפובה דאם פו נתיני נישל צונמת הגידין וכל
שפון נחתכו וליכא למימר דאי הנה תני נישל צונמת הגידין ה"א דנחתה למעלה מצונמת
הגידין בעצם אמצעי פשרה דהא רב יהודא ס"ל דכיון דאפי' בצונמת הגידין קתני מתני'
דטרפיה כ"ש בגובה כדפירש"י ו"ל לעיל אבל תימא דא"כ אמאי קאמר רב יהודה מ"ט
לא אמרי ליה למעלה למעלה מצונמת הגידין דהא אפתי תיקשי נתיני נישל צונמת הגידין
וממילא ידענא דכ"ש למעלה מהו דמשמע דס"ל דלא מציי למיתני הכי פי היכי דלא תימא
דלמעלה מהו פשרה ומשום דאין אומרים בטרפות זו דומה לזו פדאמר בסמוך: הכי נמי
מן הארפוב' ולמעלה קתני פתבו התו' לעולא ניקח דמני לפר' מן הארפוב' ולמטה מיד
אע"ג דלאו בכל מקום פשרה וכו' וזה נראה דחסק וקרא"ש ו"ל כתב דלעולא פל עצם
האמצעי נקרא ארפובה וכן לרב יהודה פל עצם התחתון נקרא ארפובה וכן משמע לישנא
דארפוב' הנמפרת עם הראש ולפי זה י"ל דלעולא מן הארפובה ולמטה דקתני מתני'
היינו למטה מעצם אמצעי דכל עצם אמצעי ארפובה קרי לה וקוי שפיר מן הארפובה
ולמטה מיד פשרה: הדר שלחו פנותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא לכאורה משמע דחד
מלתא הוא וקא ביקא תליא ונראה לפרש דמעיקרא שלחו פנותיה דרב משום דהלקתא
פנותיה באיסורי הדר שלחו פנותיה דשמואל משום דהיה נראה להם דחסק לאוקמי מתני'
דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור בהמה מותרת אלמטה מן
הארפובה לחודא כדפירש"י ו"ל דנשבר העצם סתמא קתני משמע דאתרנייהו קאי
אלמעלה ולמטה וקתני הדר שלחו פנותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא
פלומר דלרב נמי איכא למימר דהא דקתני מתני' ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו אלמעלה
מן הארפובה נמי קאי ואע"ג דלדידיה למעלה מן הארפובה בהמה נמי אסורה היינו
באכילה אבל במשא אינה מטפאה ומתני' נמי הכי אית לה דהא דקתני אם לאו אין
שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר דוקא היינו לענין טומאת משא דאבר עצמו מטמא במשא
ולא בהמה דשחיטתו מטהרתו אבל באכילה בהמה נמי אסורה וקתני פ"א דמתניתין אם
רוב הפשר קיים שחיטתו מטהרתו ומותר האבר אפי' באכילה ואם לאו אין שחיטתו

מטהרתו ואפי' במשא מטמא האבר: וכמה רובו משמע דדוקא אברייתא קבעי ולא אמתני' משום דמתני' קתני אם רוב הבשר קני' ואיכא למימר דליכא קפידא אלא בבשר המקיף את העצם שאם נשתני' רובו של בשר פשרה כל היכא דאיתיה אבל ברייתא קתני אם עור ובשר חופין את רובו פ' רובו של עצם לכה מספקא ליה אם רוב עוביו של עצם קאמר או רוב היקפו של עצם: אם עור או בשר תנינן פ' ובשר דברייתא מפרשינן או בשר בהדיא קתני ברייתא אם פן מאי קא משמע לן עולא: דף עו ועוד הפורה חסה וכו' וא"ת מאי ועוד דאי לא קנימא לן כר' יוחנן אלא פריש לקיש דאזיל בתר סוף פי חסה תורה על ממונן שו ישראל מאי הוי וי"ל דרבה הוה מספקא ליה אי אזלינן בתר השתא אי בתר סוף לכה קאמר קדא הא איכא ר"י דלא מספקא ליה בהכי וס"ל דנדאי אזלינן בתר השתא ועוד את"ל דלאו נדאי הוא אלא ספקא מ"מ מספקא יש להקל משום דהתורה חסה וכו' וקאמר ליה רב פפא דאדרבא קדא האיכא ריש לקיש דלא מספקא ליה בהכי וסבר דנדאי אזלינן פפר סוף ועוד את"ל דלאו נדאי הוא אלא ספקא מ"מ מספקא יש להחמיר פינו דאיסורא דאורייתא הוא דספקא דאורייתא וכו' קנימא לן לחומרא: בלשון יחיד וכו' כתבו התוספות הנה בשונה במשנה דברי ר' שו כפר כתבו התוספות הוה מלתא בפירק אלו טרפות ולא חזרו וכתבו פן הכא אלא משום קושיא דבתר הכי דממאי דהיא דפסח הדר ביה וכו' דלפי' רש"י ז"ל ניקח דע"כ יחידא היא דלא אתיא אלא פרבי שטעון דברייתא דמיתתי בפירק אלו טרפות ולא כח"ק דהתם.

דחריפא ספינים ויחחנהו הדין לאלתר ולא ישאה פאפיי דשהי תלתא רגלי: מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנו מה לי נפל וכו' פלומר דלא דמיא להנה בעיא דבסמוך דכולהו איירי דאיכא ריעותא איירי בבשר החופה אבל בעצם לא קפדינן היכי איתיה דנשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו תנו משמע דכולה מלתא בבשר החופה תליא: נקלה מהו פירש"י ז"ל שנקלה בשר החופה מעל העצם ואינו דבוק בו ולפירושו צ"ל דלא קמבעיא ליה אלא בבשר החופה שלמעלה ולמטה מן השבר דהבשר שעל גוף השבר ממש א"א להיות דבוק בשבר וא"כ לא הוי הוה בעיא דומיא דאינה דכולהו איירי היכא דאשכחן ריעותא בבשר החופה על גוף השבר נמי לכה נראה דנקלה היינו שנגרר בשר החופה מלמעלה עד שלא נשאר מן הבשר אלא בקליפה וקמבעיא ליה מי אמרינן פינו דקליש הוא אינו מגין והד' בעי ניטל שליש התחתון מהו מי אמרינן פינו דאינו נוגע בעצם אינו מגין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות ובש"ע סימן נ"ה כתב או נקלה מעל העצם ולא מיתתי פלל דברי הרמב"ם ז"ל ולא ידענא אמאי השמים דבריו: והוא דקנא משפא דידיה כתבו התוספות דרבינו תם ור"ח גרסי ברי"ש פ' ריריה וכו' פן נראה עיקר וכ"כ בש"ע סימן נ"ה ולפי זה נראה דבסמוך נמי גרסינן והוא דקנה גרמא ריריה ברי"ש דכיון דקנה העצם ליחה שלו מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה דהא חד לישנא נקט אלא דהכא איירי בעור ובסמוך בעצם ובש"ע סימן נ"ה כתב נקדר הבשר כו' פשרה והוא שיהא הבשר דבוק בעצם סביב הקדירה והיינו כדפירש רש"י ז"ל ולפי מה שפירש לא מהניא אלא אם פן קנה העצם ליחה שלו: מנא הני מילי לא קא בעי היכא דמצא שליא ובתוכה ולד גמור מנא הני מילי דשליא מותרת דכיון דולד שרי מבהמה בבהמה פדאמרינן בריש פירקין שליא דידיה נמי מותרת דבתר ולד גרירה דכי קדא נינהו אלא משום דמתניתין איירי בשליא שנימוח הולד שבה לכה בעי מנא הני מילי

דכינן דנמקה לאו בכלל בהמה הוא וקרא בהמה בבהמה פתיב וקאמר דכל בהמה לרבות את השליא דמרבין מכל בהמה ולד שנימות וכינן דולד שנימות בכלל בהמה הוא שליא דידיה נמי מותרת דבתריה גרירא והשתא ניחא הא דפריה מדי אין שליא בלא ולד למה לי קרא דכינן דכל בהמה לרבות את השליא קאתי אלמא דאין שליט בלא ולד דאי יש שליא בלא ולד היא מצינו למילף שליא מכל בהמה דשליא בלא ולד לאו בהמה היא וכינן דאין שליא בלא ולד קרא מה לי.

אותו ואת בנו פרק חמישי דף עח מניין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין פתבו התוספות דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסוק הענין דמשמע למעוטי וכו' ולפי זה הא דפריה ש"ס ואימא במוקדשין אין בחולין לא וכו' לא אתי אלא לפרש לו ברייתא ואין נראה דא"כ הנה ליה למימר מאי קאמר הכי קאמר מניין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין והא שור הפסוק הענין וכו' ועוד אי מעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסוק הענין לא הנה ליה לאתויי רישא דקרא דשור או כשב או עז כי יולד וגו' פינן דעליה קאי אלא הנה ליה למימר ת"ל ושור או שה ני"ו מוסיף וכו' גם מה שפיתבו דלפי המסקנא ל"ל דלשום דרשה נכתב שם לא ידענא מאי שום דרשה דליכא למימר לאשמעין דאינו נוהג בחיה דומיא דקדשים דמשמעוהא דשה נפקא ליה כמ"ש התוספות לקמן ונראה לפרש דאיצטריך שאם צריך לפסח וקרפן תמיד וכיצא בהו ואין לו אלא אותו שנושחט כו ביום אביו או בנו דסלקא דעתך דאתי עשה דקרפן ודחי לאו דאותו ואת בנו אע"ג דבמחוסר זמן איכא לאו ועשה עשה דקרפן שאני כדאשכחן בשבת דאתי עשה דקרפן ודחי שבת אף על גב דבשבת איכא פמה לאוין וכמה עשין וקל וחומר הוא ומה שבת דסקילה עשה דקרפן דוחה אותו ואת בנו דלאו בעלמא לא כ"ש לכה איצטריך קרא דלא דחי והא דפריה ואימא בחולין אין במוקדשין לא שפיר פריה דליכא למימר דלא בא להפסיק אלא משום דלא תימא במוקדשין דוקא דכינן דאפסקיה אפסקיה ותו ליכא הקישא ולפי מה שפי' ניחא טפי לישנא דאימא קדשים וכו': מאי לאו מאו נפקא והכי קאמר אלו נאמר שור ושה ובנו ולא ק לא אולא אותו הייתי אומר כו' ת"ל שור או שה אותו ואת בנו ואתי או לחלק ואותו לדחנניא לא מאותו נפקא לחלק ואו אתי לרבות פלאים וכן לעיל דמשני לחלק מבנו נפקא לכה לא קאמר לחלק מאותו ואת בנו נפקא משום דבעי לאוקמי אפילו לדחנניא: הרי הוא אומר בנו מי שפנו פרוה אחריו וא"ת אפתי והא כתיב אותו דמשמע זכר ונימא דנוהג בנזכרים בין בנזכרות פחנניא וי"ל דלרבנן פינן דאותו לאו מיותר הוא דאיצטריך ליה לחלק הלכה אע"ג דאותו זכר משמע מ"מ פינן דגלי קרא בנו מי שפנו פרוה אחריו על פרוה צ"ל דאותו היינו אותו מין דכתיב ברישא דקרא קאמר דהיינו מין שור ומין שה ופרה וכבשה נמי מין שור ושה נינהו אבל חנניא דלא איצטריך ליה קרא לחלק לכה אית ליה דנוהג נמי בנזכרים מדכתיב אותו דאי לא הכי אותו דכתב רחמנא למה לי וכינן דאפשר לומר דאותו היינו מין שור ושה אתי שפיר הא דקאמר ש"ס דחנניא סבר דלא איצטריך קרא לחלק ולא קאמר דלדידיה נמי אותו לחלק הוא דאתי ומשמעותא דאותו יליף נמי דנוהג בנזכרים אי נמי ממשמעוהא דבנו דמשמע בן שלו דהיינו זכר אלא פינן דנזכרות כתיבי בקרא דבנו היינו מי שהווא פרוה אחריו דהיינו אמו אי לאו דאית ליה ייתורא למילף מיניה דנוהג נמי בנזכרים מסתבר למימר דאין נוהג

בזכרים אע"ג דאותו ובנו זכר משמע איפא למימר דאותו מין קאמר פדפי' לכה איצטריף
למימר דלחנניא לא איצטריף קרא לחלק וייתורא דאותו לזכרים אתי.

והשתא מה שכתבו התוספות וא"ת ולשתוק מאותו ומבנו ולכתוב בן נראה דהקונשיא
מעיקרא ליתא דבן לאו לישנא מעליא הוא דכיון דכתיב אותו איצטריף למיכתב בנו דאי
פתיב אותו ואת בן לא הוה ידעינן איזה בן דע"כ צ"ל הכי דאי הוה ניחא לישנא דבן א"כ
הדרא קושיא לדוכתא דכיון דבן נמי משמע פרוף אחריו כמו שתיקצו התוספות א"כ
אמאי לא קאמר ש"ס דלחנניא נמי אותו לחלק הוא דאתי והא דנוהג בזכרים יליף לה
מייתורא דני"ו דבנו מדלא פתיב בן וכתוב בנו דמשמע בן שלו דהיינו זכר אלא ודאי
ני"ו דבנו לאו מיותר הוא דלא ניחא למיכתב לישנא דבן וכיון דליפא ייתורא איפא
למימר דבנו של אוהו מין קאמר ולעולם אינו נוהג אלא בנקבות דגלי קרא מי שהוה
פרוץ אחריו ולהכי איצטריף ייתורא דאותו: דף עט מאן חכמים תנניא הוא דאמר חוששין
לזרע האב וא"ת מנא לן דבחוששין פליגי דלמא חנניא נמי אית ליה דאין חוששין
כדאשפסן בשלוחת הון דאינו נוהג בזכרים ושאני אותו ואת בנו דגלי קרא דהא השתא
דאית ליה חוששין צריף לומר דשאני שלוחת הון דגלי קרא א"כ דלמא אדרבא נימא
דאותו ואת בנו שאני דגלי קרא ובהא קמפליגי חנניא סבר דאין צריף קרא לחלק ואייתר
ליה אותו לזכרים ורבנן סברי דאיצטריף קרא לחלק ואותו לחלק הוא דאתי וי"ל דאי
מסתבר להו לרבנן דאיצטריף קרא לחלק א"כ היאך בעי למימר מעיקרא ת"ל אותו אחד
ולא שנים הא על פרוץ מן בעי להו אותו לחלק אלא ודאי אי איצטריף קרא לחלק אי לא
לאו עיקר פלוגתיהו הוא דעיקר פלוגתיהו בחוששין הוא חנניא סבר חוששין לזרע
האב ולהכי מסתבר ליה לאוקמי ייתורא דאותו לאשמעינן דנוהג בזכרים דלא תימא
דאתי קרא דבנו דמשמע פרוץ אחריו ומפיק לה סברא דחוששין וכיון דליפא קרא לחלק
ממילא שמעינן דלחלק לא בעינן קרא ורבנן סברי דאין חוששין ולכה לא מסתבר להו
לאוקמי ייתורא דאותו לזכרים וכיון דאותו מיותר הוא בעי למימר מעיקרא דאתי קרא
לאשמעינן אותו אחד ולא שנים ולא בעינן קרא לחלק פחנניא וכיון דמסקי דדרשא
קמיימא ליתא ודרשינן מי שבונו פרוץ אחריו ממילא שמעינן דאיצטריף קלו לחלק דאי
לאו הכי אותו דכתב למה לי: אלימא דשחט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים
בהיא צבניה וכו' כתבו התוספות תימא ודלמא דשחט ליה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים
לזרע האב ונוהג בזכרים אי לא והא דפליגי בכוי ודבריהם תמוהים דא"כ אמאי נקט כוי
אין אותו ואת בנו נוהג בו משמע כיון דכוי הוא לכה אין אותו ואת בנו נוהג בו דומיא
דמן הכוי פטור מן המתנות דבריימא דבסמוך דהוי טעמא דפטור מן המתנות משום דכוי
הוא והכא ליפא למימר הכי דהא לכולי עלמא אית להו בנו פל דהו וטעמא דאין נוהג בו
משום דאין חוששין לזרע האב הוא ואפילו בתייש ואביו נמי אין נוהג ועוד מדנקט רבי
אלעזר פלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו ולא נקט סתמא פלאים אותו
ואת בנו נוהג בו משמע דאתי לפלוני את"ק דאית ליה דנוהג בכלאים הבא מן העז ומן
הרחל ובכלאים הבא מן התייש ומן הצבניה דהיינו כוי לכה קאמר דלאו בכל מיני פלאים
נוהג אלא בכלאים הבא מן העז ומן הרחל אבל בכלאים הבא מן התייש ומן הצבניה אין
אותו ואת בנו נוהג בו משמע דטעמא דרבי אליעזר דאינו נוהג בכוי משום דכלאים הוא
ולא משום דאין חוששין לזרע האב.

ועוד נראה דרב חסדא דאמר כוי שנתלקו בו רבי אליעזר וחקמים לאו היינו בריה בפני עצמו אלא הבא מן התייש ומן הצבייה מהכא דניק דמדנקט רבי אליעזר פלאם הבא מן העז ומן הרחל משמע לאפוקי פלאים אבל מן התייש ומן הצבייה דהיינו כוי כדפלי: אי לרבי אליעזר לשחוט ולא ליכסי משמע דאי מצי לאוקמי פרבי אליעזר הנה ניחא וקשה דהא שפיר איכא לאוקמי פרבי אליעזר ונימא דרבנן אית להו דנדאי אין חוששין לזרע האב ורבי אליעזר ספוקי מספקא ליה אי חוששין אי לא וכולי עלמא אית להו דשה ואפלי' מקנת שיה לא אמרי' נאיתי שפיר פולה סוגיא לענן אותו ואת בנו משפחת לה בצבי הבא על התישה ולמלקות רבנן סברי דאין חוששין לזרע האב ומלקינן ליה ולרבי אליעזר איסורא איכא מלקות ליכא דדלמא חוששין לזרע האב ושה אפלי' מקצת שיה לא אמרינן והא דלא פליגי בחוששין ובפלוגתא דחנניא ורבנן ולאיסורא דלרבנן אפלי' איסורא ליכא ולרבי אליעזר איסורא מיהא איכא דלמא חוששין כי היכי דלא תימא דכהא אפלי' רבי אליעזר מודה דמלקינן ליה דשה ואפלי' מקצת שיה אמרינן ועוד דניחא להו טפי למיפלג לענן מלקות לענן פיסוי משפחת לה בתייש הבא על הצבייה ואייתי פרבי אליעזר לכה לא ישחוט דשמא אין תוששין וצריף פיסוי והוא אינו יכול לכפות דשמא חוששין וצבי אפלי' מקנת צבי לא אמרינן.

לענן מתנות משפחת לה בצבי הבא על התישה דלרבנן פיון דאין חוששין סייב בכל המתנות ולרבי אליעזר פטור לגמרי דלמא חוששין ושה אפלי' מקצת שיה לא אמרינן ומצי למימר אייתי ראיה דאין חוששין.

וי"ל דלא ניחא ליה למימר דרבנן סברי דנדאי הוא דאין חוששין פיון דלא משפחת לה שום תנא דס"ל דנדאי הוא דאין חוששין. מיהו רבינו נסים ז"ל כתב דשלישה מחלוקת יש בדבר ת"ק דאותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין וחנוניא פשיטא ליה דחוששין ורבי יהודה מספקא ליה.

אבל הרמב"ן ז"ל כתב דליכא אלא שני מחלוקת. מפלל דלר"א פשיטא ליה וכו' אפלי' אי מספקא ליה נמי הנה מצי לאקשוני דנהי דאיירי בצבי הבא על התישה אפתי אמאי פוטר רבי אליעזר לגמרי ליחייב מיהא בחצי מתנות אלא דהשתא דפשיטא ליה לר' אליעזר פריף שפיר טפי דאמאי פוטר ליחייב אפילו בכולהו מתנות: דף פ מדמתרגמינן תורבצא מין בהמה הוא לכה מיייתי ראיה פן התרגום לפי שהוא מסיני כדאיתא בפרק קמא דמגילה ויקראו בספר תורת האלהים זו מקרא מפורש זו תרגום אבל ממאי דנקרא שור לאו ראיה היא שהרי איל הבר חיה הוא כמ"ש התוספות אע"ג דנקרא איל: פרת נמי ליחייב פירש"י ז"ל שני נמי ליחייב פרת מיהו ליחייב פרת נמי ליחייב משמע דליחייב מלקות וברת נמי קאמר וצ"ל דליחייב מלקות משום שחוטאי חוץ קאמר דמשום אותו ואת בנו ליכא פיון דמיקטל קטליה: ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן פירש השתא דאמרת דמתניתין לאו רבי שמעון היא א"כ הנה ליה מחוסר זמן ואמאי לא לקי נמי אמחוסר זמן והנה מצי למיפרף מגופא דמתניתין דמה נפשף אי רבנן היא לילקי נמי אלאו דמחוסר זמן ואי רבי שמעון היא אלא דאותו ואת בנו נמי לא לילקי אלא דניחא טפי למיפרף בפשיטות דכיון דפשיטא ליה לרבי אושעיא דמתניתין דלא כר' שמעון אם פן לילקי נמי משום מחוסר זמן: שחיתת קדשים שחיתא שאינה ראויה היא דכל כמה וכו' פירש"י ז"ל

לא מיבעיא לענין מלקות וכו' אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לרבי שמעון לא נהיגא בקדשים וקשה דא"כ ר' אושעיא דאמר פולה מתניתין דלא פרבי שמעון אמאי לא דינק הכי מרישא דמתניתין דקתני אותו ואת בנו נוהג בחולין ובמקדשין ואי ר"ש אמאי נוהג במקדשין הא שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דכל פמה דלא זריק דם לא משתרי בשור וכו' לכה צ"ל פמה שפתבו התוספות דכינן דאסר הפתוב אותו ואת בנו בקדשים גזירת הפתוב הוא דליקלי אף ע"ג דלאו שחיטה ראויה היא ולכהי לא מצי דינק פרישא דקתני דנוהג במקדשין דאיכא לאוקמי פשהראשון חולין הוא ושני קדשים דהוי שחיטת ראשון שחיטה ראויה ולמאי שפתבו התוספות לקמן דרבי אושעיא נמי דינק מן השני כדמסיק דאמאי סופג והא התראת ספק הוא איכא למימר איפכא דרישא דקתני דנוהג במקדשין איירי פשהראשון קדשים הוא ושני חולין דלא הוי התראת ספק דף פא אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה פירש"י ז"ל תינוקות של בית רבן יודעין דתיתי לא עבדינו ביה וקשה דהא דאמר ר"י כגון דלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים כל שכן דינעי תינוקות של בית רבן דמקרא מפורש הוא בפירשת שלח לה דהעובד עבודת כוכבים בשגגה אינו במיתה ופשיטא דחייב משום אותו ואת בנו ואי אתי לאשמעינו דחייב אף על גב דאיכא בשחיטה זו צד מיתה ולאפוקי מדריש לקיש אם כן אמאי קאמר ליה זו אפי' תינוקות של בית רבן יודעין אותה הא איכא למימר דאיהו נמי בדלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים איירי ואשמעינו דאפילו הכי פטור פינו דאיכא צד מיתה ולאפוקי מדר"י.

וגם הא דקאמר אלא פעמים וכו' פי' רש"י ז"ל אלא אם הנה לה להשמיענו דבר טעם על משנתנו כף הנה לה לומר לא משמע כן. לכה נראה דהא דא"ל זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אמתני' קאמר דהיאך מצית למימר דמתני' איירי דוקא פששחט ראשון לעבודת כוכבים דא"כ מאי קמשמע לן רבנן דחייב פשיטא פינו דלא קם ליה בדרבה מינה ואי לא אתו לאשמעינו אלא הא דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה הא מרישא דקתני השוחט ונמצא טרפה שמעינו לה והשתא ניחא דקאמר אלא טעמים וכו' כגון דלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים ואשמעינו מתניתין דחייב אף על גב דאית בה צד מיתה.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה שכתב ומ"ש השוחש לעבודת כוכבים אינו ר"ל שאם שחט הראשון לעבודת כוכבים והשני לעצמו שהוא חייב משום אותו ואת בנו לפי שזה ברור מאוד אבל דברו על מי ששחט הראשון לאכילה וכו'.

ושור הנסקל יש לומר דאיצטריך למיתני דלא תימא פינו דעומד ליסקל כמאן דנסקל דמי וליכא שחיטה כלל ואפילו רבנן מודו ופרת חטאת ועגלה ערופה אינו משנה כדמסיק: דף פב תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשפר וכו' נראה דמיייתי ראיה דלענין דינא תנן מדקא מפרש ברייתא דזכה דמתניתין היינו דאפילו זריז נמי הוי ואי לענין איסורא אם כן על פירוש צריך לומר דזכה דמתניתין היינו דנשפר לחוד דקאכיל בישרא דזריז ודאי לא הוי פינו דאסור לשחוט תחילה.

סומסום אמר משום רבי מאיר סופג שמנים ארישא נמי פליג כמה שכתב רש"י ז"ל והתוספות ורבינו גסים ז"ל כתב דדוקא בסיפא פליג דאיכא שני שמות אבל ברישא

דליפא אלא חד שם לא פליג ותימא דבתוספתא קתני בהדיא דפליג נמי ארישא דקתני
התם ומייתי לה רש"י ז"ל לקמן שחט חמשה בניה ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום
ר"מ חייב משום חמשה לאונן: הרי פאן שנים פירש"י ז"ל והא כיצד בת ואם ובת דאי
אם ושני בנים למה לי קרא פשיטא משמע דמפרש הא דקתני ואחד שוחט את בתה היינו
בתה של פרה וכן משמע דאי בתה של אמה קאמר דהיינו אחותה של פרה א"כ אמאי
קרי לה לראשונה פרה ולאחרונה בתה וקשה דא"כ אף על גב דלא תשחטו שנים במשמע
מפל מקום היאך יליף מינה דאזהר הכתוב נמי אבנו ואותו הא אותו ואת בנו אמר רחמנא
ולא תשחטו עליה קאי ודחוק לומר דדריש אותו היינו אמה של פרה ובנו היינו בתה של
פרה דמשמע דבנו אאותו קאי דהיינו פרה ובתה או בנה וטפי הנה ליה למימר הא כיצד
אחד השוחט את הבת ואחד השוחט את הבת דהיינו בת האם שנים האחרונים חייבין
דהשתא הנה קאי שפיר לא תשחטו לשון רבים אאותו ואת בנו דאזהר רחמנא לשנים
האחרונים ששוחטין אותו ואת בנו לומר ששניהן חייבים מיהו הראשון חייב משום בנו
ואותו והשני משום אותו ואת בנו: ומרתא אגב אורחיה סיה קמשמע לן אף על גב דכולי
ש"ס אתי לאשמעינן גופא דמילתא ואגב אורחא אתי לאשמעינן נמי מלתא אחריתי והכא
גופא דמילתא לא איצטריך יש לומר דהכא נמי אתי לאשמעינן גופא דמילתא דעל שתי
התראות חייב שתי מלקות ואף על גב דמתניתין היא נזיר שהיה שותה כו' מפל מקום
פינן דהו דהזרע פלאים ברייתא היא בכמה ברייתות שונה מה שבמשנה אלא דלהכי
לא שנה ברייתא באותו ענין ששונה במשנה משום דאגב אורחא אתי לאשמעינן נמי
דאיפא תרי גונוי פלאים: דף פג כגון דלית ביה כזית פ"י רש"י ז"ל דלית ביה כזית בקמא
או בבתרא אלא בחד מנייהו ודבר ו תמוהים דבתוספתא דמכילתין פ' שביעי קתני אכלו
ואין בו כזית הרי זה חייב ר' יהודה פוטר עד שיהא בו כזית אבל שני גידים משתי ירכות
משתי בהמות סופג שמנים ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים ואי סופא בדאיפא
כזית בחד מנייהו איירי א"כ למה ליה למיתני סיפא פלל והא מרישא שמעינן לה דלרבנן
סופג שמנים פינן דסברי דבריא הוא ולר' יהודה אינו סופג אלא ארבעים פינן דסבר
דלאו בריא הוא.

עוד כתב רש"י ז"ל ואית דמפרשי דלית ביה כזית בחד מנייהו אלא בתרנייהו ואין נראה
בעיני שיהו שתי התראות מצטרפות דאי אכיל לבתרא בתוך כדי אכילת פרוס וכו' גם זה
תימא דנדאי איירי דאכיל ליה לבתרא בתוך כדי אכילת פרוס ואפ"ה מסייבי רבנן שמנים
דהתראות מחלקות שהאוכל מדבר האסור כפה זתים זה אחר זה והתרו בו על כל זית
וזית אע"ג דאכיל להו תוך כדי אכילת פרוס מסייב מלקות על כל אחת ואחת דבהכי איירי
ההיא דנזיר דקתני אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה חייב על כל
אחת ואחת והיינו ע"כ כגון שלא שקה בין כוס לכוס כדי שתיית רביעית ואשמעי' דאפ"ה
לא מצטרפי להדדי דכיון דהתרה על כל אחת ואחת התראות מחלקות דאי בשקה בין
כוס לכוס כדי שתיית רביעית אם פן פשיטא דמסייב על כל אחת ואחת ומאי קמ"ל אטו
האוכל כזית איסור חד זימנא וסייב מלקות אם יאכלנו זימנא אחריתי לא יתחייב עוד עד
עילם ודחוק לומר דלא אתי לאשמעינן אלא הא דקתני רישא דאינו חייב אלא אחת אע"ג
דשותה כל היום וסיפא לא איצטריך ועוד מדפריה אלימא בזה אחר זה ובשתי התראות
תנינא משמע דאי לא דתנינא חדא זימנא לא הוה קשיא מידי ואמאי הא בלא הכי נמי

תיקשי דמאי קמשמע לן דלוקה שתי מלקיות בזה אחר זה בשתי התראות פשיטא אטו הזורע פלאים חד זימנא פטור הוא עד עולה אלא צ"ל דה"ק במאי עסקינן אלימא בזה אחר זה ובשתי התראות ואשמעינן דאע"ג דנרען בזה אמר זה בלי הפסק בינתים דבהתראה אחת לא הנה חייב אלא ארבעים אפ"ה כיון דהתרו בו שני טעמים חייב ב' מלקיות דהתראות מחלקות תנינא נזיר שהיה שותה וכו' והתם ע"כ בדלא שקה בין כוס לכוס כדי שתנית רביעית יין איירי כדפי' אלמא דהתראות מחלקות.

והשתא הוה דאכל שני גידין משתי ירכות נמי בשאכלן בזה אחר זה בתוך כדי אכילת פרס איירי ואשמעינן דלרבנן לקי שמונים בשתי התראות אף ע"ג דליכא בתרנוניהו בהדדי אלא פזית דכיון דכל חד בריא הוא התראות מחלקות ולקי אכל חדא באפי נפש' וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ד מהלכות מאכלות אסורות שכתב שם האוכל אכילה גדולה מדבר איסור אין מחייבין אותו מלקות או פרת על כל פזית וכזית אלא חייב אחת על כל האכילה ואם היו העדים מתרים בו בשפת האכילה על כל פזית וכזית על כל התראה והתראה ואף על פי שהיא אכילה אחת ולא הפסיק ע"כ משמע דס"ל דהתראות מחלקות ולהכי חייב על כל התראה אע"ג שאכלן ולא הפסיק בכדי אכילת פרס וכ"כ בהדיא בפ"ח אכל שני גידין כולן אע"פ שאין בהן פזית לוקה שמונים: דלית בהו פזית ברייתא הכי משמע מדנקט אכל שני גידין, ולא נקט אכל שני זתים משני גידין משתי ירכות וכו' כדקתני מתניתין דלעיל אכל מזה פזית ומזה פזית אלא ודאי בדלית בהו פזית איירי ולא מיחייבי רבנן אלא משום דאכל גיד שלם דהוי בריא אע"ג דלית ביה פזית: וערב עצרת משמע דהוי מרבין לאכול בשר בעצרת ומכאן נראה תשובה למנהגנו שנוהגין לאכול מאכלי חלב בחג השבועות כמ"ש בש"ע ובמנהגי דא"כ אמאי צריף לאודיעו בערב עצרת כיון דעיקר סעודה עושין מתבשילי חלב ויש שאין אוכלין בשר כלל ותנא בארץ ישראל קאי שאין עושין י"ט אלא יום אחד ודחוק לומר שצריף להודיע משום ליל עצרת לחוד ועוד דמסתמא הוי טעמא דערב עצרת דומיא דשאר פרקים דטעמא דידהו לאו בשביל הלילות לחודא הוא.

ובפ' הפועלים כתבתי טעם למנהגינו גם בש"ע כתב טעם למנהג זה מיהו כיון דממתני' דהקא לא משמע כן וכן משמע קצת מהא דאיתא בפסחים רב יוסף עבדי ליה עגלא תילתא ביומא דעצרתא אפר אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא לכה אין לחוש למנהג שלנו.

ועוד דלכל הטעמים צריף נמי למיכל בישורא בתר הכי ולפי דברי הזוהר שכתב ב"י בטור א"ח סי' קע"ג אסור לאכול אפי' בישורא בתר חלבא לכה עדיף טפי למנוע המנהג: אמר רב הונא אמר רב פשמשה וסיפא דקתני אם מת מת למוכר אע"ג דמשוה מ"מ כיון דאינו יכול לכופו לשוחטו לאלתר כמאן דלא משוה דמי והיינו דקתני אכל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת כו' ולר' שמואל בר רב יצחק נראה דחוק לפרש כן ולכה פריף אימא סיפא כו': נאמר במעשה בראשית יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד נראה דמשום הוה ג"ש איצטריף קרא למיכתב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ולא כתב יום ראשון דלפי סדר לשון הפרשה הוה ליה למיכתב יום ראשון כמ"ש בשאר ימים שני שלישי רביעי כדפי' רש"י ז"ל בפרשת בראשית: מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה

וכו' פירש"י ו"ל קרי ביה לא תשחיתו ביום אחד ונראה דאח"ר רמז לארבעה פרקים הללו אחד רמז ליום ראשון של פסח וליום ראשון של שנה ח' רמז לשמיני עצרת של חג ולשמיני עצרת של פסח דהיינו חג השבועות שהוא יום שמיני עצרת של פסח כמ"ש המפרשים א"נ לפי שהוא יום חמשים שנאמר תספרו חמשים יום ד' רמז שהן ארבעה פרקים: פסוי הדם פרק ששי ונוהג בחיה ובעוף פתבו התוס' למעוטי קאתי דלא תימא שתהא בכלל חיה וכתבו עוד דאיצטריך למיתני במזמן ובשאינו מזמן משום דכתיב כי יצוד וכו' וכן נראה ממה שסידר ש"ס מעיקרא הו' שקלא וטריא דמוקדשין משום דקאי ארישא דמתני' דקתני אבל לא במוקדשין ובתר הכי סודר ה' דא"ל יעקב מינאה לרבא אימא נמי בהמה בכלל חיה לכיסוי משום דקאי נמי אהא דקתני מתני' בתר הכי ונוהג בחיה ובעוף ואתי למעוטי בהמה לכו' פרי' עלה אימר בהמה בכלל חיה היא.

ובתר הכי סידר ברייתא דבסמוך דקתני אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד צודין ועומדין מאליהן מניין משום דקאי אהא דקתני מתני' בתר הכי במזמן ובשאינו מזמן לכו' קאמר אין לי אלא אשר יצוד צודין ועומדין מניין ובתר הכי סידר ה' דדריש רב עינא משום דקאי נמי אמתני' דקתני ואין שוחטין כו' בי"ט: דף פד ולפרקינהו ולקסינהו פתבו התוס' פיון ש' שפופו לפדותו לקסינהו אפ"ל קודם פדייה ואין הל' משמע פן ונראה דמה שהקשו התוס' מנא לן שצריך לפדותו ולחייבו בכיסוי לאו קושיא היא דבריש פרק ראשית הגז נמי איתא כה"ג דקא' והא קדוש לה סד"א לפרוק ולקסיב ליה וצ"ל דכיון דגזון פאלו הו' שלו בכל מה דאפשר ליה למיעבד לקיים בהו מצוה ראשית הגז בעי למיעבד והכא נמי פיון דשחטן פ' שלו הו' וכל מה דאפשר לי' למעבד לקיים בהו מצות פיסוי בעי למעבד ומה שהקשו עוד דמתני' ואין נוהג במוקדשין קתני ואי פריק להו אין זה מוקדשין י"ל דבחולין אבל לא במוקדשין דקתני היינו בשחיטת חולין ולא בשחיטת מוקדשין וכי נמי פריק להו בתר שחיטה אכתי שחיטתן קדשים הוא פיון דבשעת שחיטה קדשים הו' ושחיטת קדשים הוא דקא מפסי ואמאי קתני אבל לא בשחיטת מוקדשין: שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון מסיפא דקרא ג' ליה סיפא דקרא פי תאוה נפש' לאכול בשר בכל אונת נפש' תאכל בשר וגו' ואמר ר"י פסא דחרשין וכו' בפרק אלו מציאות מיייתי ש"ס הנה מילי דר"י ומיייתי נמי ה' דאמר ר"י מי שיש לו גרדי אופן בתוך ביתו ינער פסותו בכל יום וא"ת פיון דלא אתי לאשמעינן שיעשה פן אלא אדרבא אשמעינן שלא ינער אדם פסותו בכל יום הנה ליה למימר בהדיא לא ינער אדם פסותו בכל יום וי"ל דאתי לאשמעינן דלא תימא שאין הנזעור קשה לה אלא פל דהו לכו' קאמר מי שיש לו גרדי אופן וכו' לאשמעי' שהנזעור קשה לה הרבה שצריך טליתות חדשות תמיד וכן ה' דקאמר הכא פסא דחרשין ולא פסא דפושרין לא אתי למימר שיעשה פן דודאי לא ישטה לא זה ולא זה ולא אתי לאשמעי' אלא שלא ישטה פסא דפושרין וה' דלא נקט בהדיא לא ישטה אדם פסא דפושרין לאשמעינן למי דכסא דפושרין קשה הרבה והוא גרוע אפ"ל מפסא דחרשין וכן ה' דקאמר מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן וכו' נקט ה' לישנא לאשמעינן נמי שכל העושה אלה מאבד הון רב מהרה ולא תימא שאין אדם צריך לזהר מהן הרבה: זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין לי עליהם תשובה מפאן נמי מוכח דלאו בעבר ושחט איירי דאי בעבר ושחט דנקא קאמר דלא דחי אבל ברשות דחי א"כ אמאי קאמר שלא היה לו שום תשובה עליה ה' שפיר

אֶהְדָּרוּ לִיה רַבָּנָן תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּגְבוּלֵין תּוֹכִיחַ דְּלִיפָא לְמִימַר דְּלֵא חָשִׁיב לִיה פִּינְרָכָא כְּדַמְפְּרֵשׁ לְקַמְן דְּמַה לְתַקִּיעַת שׁוֹפָר שְׁכֹן וְדַאי דּוֹחָה שְׁבַת בְּמַקְדָּשׁ תֵּאמַר בְּכִסּוּי דְּלִיתִיהָ כְּלָל דְּהָא הַשְׁתָּא כְּסוּי נְמִי אֲשַׁפְּחֹן דְּדַחֵי שְׁבַת הֵיכָא דְשַׁחַט בְּרִשׁוּת אֱלָא אִפִּי בְּרִשׁוּת קֶאֱמַר דְּלֵא דַחֵי וְשָׁמַא מְשׁוּם הֵכִי מִיִּתִי לֵה הָא דַר' אֲבָא הֵכָא וְכִי פָּרִיךְ וְדַלְמָא דְעֵבֵר וְשַׁחַט הַמ"ל הֵכִי אֱלָא דְבָלְאוּ הֵכִי מִמְּנִי שְׁפִיר: וְהַשׁוֹחֵט חֲוָלִין בְּפָנִים וְקַדְשִׁים בַּחוּץ בַּפ' אוֹתוּ וְאֵת בְּנוֹ דְקַתְנֵי נְמִי כִי הֵכָא הַשׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה וְכו' לֵא אִיזְצֵטְרִיךְ לְמִיתְנֵי הֵתָם דַּף פַּה וְהַשׁוֹחֵט חֲוָלִין בְּפָנִים וְקַדְשִׁים בַּחוּץ מְשׁוּם דְּבִהְדִּי' קַתְנֵי לֵה רִישָׁא דְהֵתָם דְּמַחְיָבֵי רַבָּנָן בְּשׁוֹחֵט חֲוָלִין בְּפָנִים וְקַדְשִׁים בַּחוּץ מְשׁוּם אוֹתוּ וְאֵת בְּנוֹ וּמְשׁוּם רַבֵּי שְׁמַעוֹן לְחֻדְיָה לֵא בְּעֵי לְמִיתְנֵי פִינּוֹן דְּלִית הַלְכָתָא פְּנוּתִיהָ בְּאוֹתוּ וְאֵת בְּנוֹ: דְּנִין שְׁחִיטָה מְשַׁחֲטָה כַּחֲנוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּכִינּוֹן דְּיַלְפִינּוּ הֵכָא דְשָׁמַה שְׁחִיטָה תּוֹאִית לָן לְמִימַר בְּכָל דְּוֹנְקָתָא דְשָׁמַה שְׁחִיטָה קֶצֶת קָשָׁה דָּאם פֹּן בְּכִסּוּי הַדָּם לְמָה לִי טַעְמָא דְגָמַר שְׁפִיכָה וְשְׁפִיכָה תִּפְּוֹק לִיה פִּינּוֹן דְּיַלְפִינּוּ הֵכָא דְשָׁמַה שְׁחִיטָה תּוֹ אֲמַרִינּוּ הֵכִי בְּכָל דְּוֹנְקָתָא: סְלֶקָא דְעֵתָה אֲמִינָא הוּאִיל וְאֶמַר ר' שְׁמַעוֹן מוֹתֵר בְּהִנְאָה אֲלֵמָא לֵאוּ שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל.

נִרְאָה דְלִכְפֹּד נֶקֶט לֵאוּ שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל לּוֹמַר דְּאָף לַעֲנִין גּוֹפָה שְׁתַּחֲשִׁב חֲוָלִין בְּעֵזְרָה לִיאָסֵר בְּהִנְאָה לֵא הִנּוּ שְׁחִיטָה וְכִינּוֹן דְּכָלֵל לֵאוּ שְׁחִיטָה הִיא אִימָא מִיַּד גְּבֻלָה נְמִי וְכו' כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת: הִינּוּ דְגִזְרִינּוּ חֲזִיה אִטּוּ בְּהֵמָה דְּמִדְקַתְנֵי וְכֹן חֲזִיה מְשַׁמַּע דְּחִיָּה לֵאוּ מְקַרָא נְפָקָא לִיה דְּוֹנְקָא בְּהֵמָה יְלִיף מְקַרָא מְשׁוּם דְּפְשִׁיטָא דְקַרָא דְכִי יְרַחֵק מִמָּה הַמְקוֹם וְנִבְחַת דְּדַרְשִׁינּוּ מִיִּנְיָה בְּרִיחֻק עֲקוּם אִתָּה זֹבַח וְכו' בְּדָבָר הֶרְאוּי לִיקָרֵב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ אִיירִי כְּדַאִיתָא בַּפ' שְׁנֵי דְקִידּוּשִׁין דְקֶאֱמַר וְאִין לִי אֱלָא תְּמִימִים הֶרְאוּי יִין לִיקָרֵב בְּעֵלֵי מוּמִין מִיִּין וְכו' מִיִּין לְרַבּוֹת אֵת הַחֲזִיה מְרַבָּה אֲנִי אֵת הַחֲזִיה שְׁהִיא בְּשְׁחִיטָה כְּבֵהֵמָה וְכו' וְאִיהוּ סֵבֵר דְּחִיָּה לֵא אִיתְרַבֵּי אֱלָא דְגִזְרִינּוּ חֲזִיה אִטּוּ בְּהֵמָה: דַּף פּוֹ כָּל הַעוֹלָם כְּוָלוּ נִיזוּן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא בְּנֵי וְחֲנִינָא בְּנֵי דִי לֹו בְּקַב חֲרוּבִין לְכַאוּרָה הַדְּבָר תְּמוּהָ דְגַהֵי דְזִכּוּתוֹ הִנְיָה שְׁמוֹר לֹו לַעַ"ב מ"מ פִּינּוֹן דְּהִנְיָה מְהִנְיָא בְּהֵאִי עֲלֵמָא נְמִי עַד שְׁהִיָּה נִיזוּן מְמַנּוּ כָּל הַעוֹלָם כְּלוֹ כ"ש שְׁיֹועִיל לַעֲצֻמוֹ שְׁיָהֵא נִיזוּן מְמַנּוּ גַם הוּא כְּאֶחָד מֵהֶן.

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ זֶה ע"פ מְדַרְשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה דַאִיתָא הֵתָם בְּפִסּוּק אֲשַׁכּוּל הַפּוֹפֵר אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִנְיָה דְבַר ה' אֵל אַבְרָם בְּמַחְזָה רַבֵּי לּוֹי אֶמַר הִרְהוּרֵי דְבָרִים הָיוּ שָׁם אֶמַר אַבְרָהָם רַבִּשׁ"ע שְׁמָא תַעֲשֶׂה לִי כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם נֹחַ שְׁדַחֲתִית בְּרִיתוֹ א"ל אֵל תִּירָא אֲנִי מִגֹּן לֵה מִנַּח לֵא הַעֲמַדְתִּי מְגִינִים וְצַדִּיקִים וּמְעַמִּיד מְגִינִים וְצַדִּיקִים וְלֵא עוֹד אֱלָא שְׁבַנְיָה בְּאִין לִידי עֲבִירוֹת וּמְעַשִׂים רָעִים אֲנִי רוּאָה אִיזְהוּ הַגְּדוֹל שְׁבַהֵן שְׁיָכוּל לּוֹמַר לְמַדַּת הַדִּין דִּי וְאֲנִי נוֹטְלוֹ וּמְשַׁפְּנוּ בְּעַדָם שְׁנֵא' אֲשַׁפְּוֹל הַפּוֹפֵר דּוּדִי לִי אֲשַׁפְּוֹל אִישׁ שְׁהַפֵּל תְּלוּי בּוֹ מְקַרָא מְשַׁנָּה ש"ם תּוֹסְשַׁתוֹת וְאֶגְדוֹת הַכּוֹפֵר שְׁמַכְפֵּר עוֹנוֹתֵיהֶן דּוּדִי שְׁיָכוּל לּוֹמַר לְמַדַּת הַדִּין דִּי וְכו' ע"כ וְהֵכִי אִיתָא נְמִי בְּכַמְהָ דּוֹכְתִי שְׁהַגְּדוֹל נְתַפְס בְּעוֹן הַדּוֹר וּבְמַדְרָשׁ קֶאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹי רַב עֲתָה הִרְף יְדֶךָ טוֹל הָרַב שְׁבַהֵן וְכו' וְזֶה צָרִיךְ טַעַם לְמָה כָּל הַעֲדָה יְחַטְּאוּ וְעַל הַגְּדוֹל שְׁבַהֵן אֲשֶׁר לֵא טַעַם טַעַם חֲטָא יְקַצּוּף גַּם מַה שְׁאֶמַר בְּמַדְרָשׁ כְּשִׁבְנְיָה בְּאִין לִידי עֲבִירוֹת אֲנִי רוּאָה הַגְּדוֹל שְׁבַהֵן שְׁיָכוּל לּוֹמַר לְמַדַּת הַדִּין דִּי וְכו' צָרִיךְ טַעַם מַהוּ הַעֲנִין שַׁצ"ל לְמַדַּת הַדִּין דִּי.

ע"כ נראה לפי שהקב"ה ברא עולמו במדת הדין ובמדת הרחמים כמ"ש ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים שאלו בראו כולו דין אם הווי באין לידי עבירה לא היו מתקיימים אפי' שעה אחת ואלו בראו כולו רחמים לא נענש אדם מעולם לכה שתפס יחד שאם יתחייב העולם יתן לכל אחת מן המדות חלק ארד דהיינו חצי העולם למדת הרחמים וחציו למדת הדין.

ולפי שהגדול בדורו אותו שאין כמוהו בישראל בתסידות ובחכמה שקול הוא ככל הדור כח"ש למשה ולישראל שקול משה כנגד כל ישראל ובפ' חקת פתיב וישלח ישראל מלאכים ובמקום אחר תולה השליחות במשה ואשלח מלאכים ואית' במדרש שמשה הוא ישראל וישלח הן משה שגדול הדור ככל הדור הוא.

לפיכך פשוט נא ישראל חייבים פליה ויצא הקצף מאת ה' וצריף ליתן למדת הדין ולמדת הרחמים לכל הסת חלקה מחצה על מחצה מה הקב"ה עושה מחלק את ישראל לשני חלקים שונים דהיינו גדול הדור שהוא חלק א' וכל ישראל הן חלק השני פי שניהן שקולין הן זה כזה פי כולן תלויין בו נמצא שהוא הפל והיה מן הראוי שיטול מדת הדין את כל ישראל לחלקה לענשם ע"פ הדין כאשר המה חטאו ונתחייבו פליה ומדת הרחמים יטול את גדול הדור לחלקו לרחמו אלא לפי שהוא ית' בתחילת הבריאה הקדים מדת הרחמים למדה הדין כדפירש"י ו"ל בפ' בראשית לכה מדת הרחמים קודמת לברור לעצמה חלק היפה שבהן ונוטלת בכל פעם את כל ישראל לחלקה שהוא חלק היפה והגדול שבהן בכדי שיתקיים העולם וזה טעם מה שהקדים הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין בשעת הבריאה שאלמלא כן לא הייתה תקומה לישראל ח"ו.

ולהכי אשפחן בשעה שחטאו ישראל אמר הוא ית' למשה אכלה אותם ואעשה אותה ומשה השיב מחני נא וגו' לפי ששניהם שקולין וזהו טעם הא דאשפחן בכמה מקומות שהגדול נתפס בעון הדיר כמ"ש טול הרב שבהן פי הוא בא לחלקה של מדת הדין כדפי' ומכפר על חלק השני הבא למדת הרחמים מיהו לא שייף הך מלתא אלא בגדול הדור שאין כפואו בכל כמ"ש אשכול הכופר איש שהפל בו מקרא משנה וכו' דאז שקול הוא ככל ישראל ודי לה למדת הדין שתטול אותו לחלקה אבל אם גדול הדור אינו גדול כל כה להיות שקול ככל הדור אז אין די לה למדת הדין כו' וצריף הקב"ה לצרף פמה גדולי הדור להדדי עד כדי שיהיו שקולין ביחד ככל הדור ונוטלת מדת הדין את כולן לחלקה והיינו דקאמר במדרש פשפניף באין לידי עבירה ומעשים רעים אני רואה הגדול שבהן שיכול לומר למדת הדין דיי' פי' שהוא גדול ואין כמוהו בכל ושקול ככל ישראל בכדי שלא תאמר מדת הדין אין די לי בחלק זה ואני ממשכנו וכו' ונרא' דגם בדורו של ר' חנינא בן דוסא כה הנה הדבר שהנה דורו ראוי להתניסר בחצי רעב וחלק הוא ית' את הדור שהוא לשני חלקים חלק אחד הנה ר' חנינא שהנה שקול כנגד כולן וחלק שני הנה כל עדת ישראל ועלה הוא לחלקה של מדת הדין ונגידון להתניסר ביסורי רעב להתפרנס בצער ובצמצום בקב חרובין מע"ש לע"ש וכל ישראל עלו לחלקה כל מדת הרחמים והיו נידונין בתוסד וברחמים נמצא שכל העולם פינו הנה נידון בשבילו פי לפי שורת הדין כל המזון שלו הוא שלא יצ' קצף הרעבון בשביל רק בשביל שאר כל ישראל אלא לפי שהוא ית' הקדים בבריאה רחמים לדין עלה הוא לחלקה של מדת הדין ושאר ישראל

פולן למדת הרחמים והא דנקט חרובין משום דא תא במדרש רבה אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואש תמאנו ומריתם חרב תאכלו חרובין תאכלו והיינו דאיתא נמי במדרש איכה רבה בגין דלא נצרוף לתרובה כיהודאי ונראה דהה"ד יתהלך חנוף את האלהים ואיננו כי לקח אותו אלהים פיגוש האלהים שהוא מדת הדין נטלו לחלקו בשביל דורו.

אבל קשה דדור המבול אמאי לא עביד קודשא בריה הוא נמי הכי דהנה ליה לחלק אותן לשני חלקים כל הדור חלק אחד ונח ובניו חלק שני ותטול מדת הרחמים בראשונה חלק היפה ונח ובניו יטלו לחלק מדת הדין וליענשו וי"ל דודאי הנה עביד הכי אלא דלא הנה מהניא מידי לפי שדור המבול חטאו כל כף הרבה עד שנהפך השיטה שהפכו מדת הרחמים למדת הדין ונח בזכותו הפך מדת הדין לרחמים כדפי' רש"י ז"ל בפירוש נח ויזפור אלהים את נח שם זה מדת הדין ונהפך לרחמים על ידי תפילות הצדיקים ורשעתו של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין שפאמר ויבא ה' כי רבה רעת האדם ויאמר ה' אמתה והוא שם רחמים וכיון שהפכו מדת הרחמים לדין לכך פשטל מדה ההיא את חלקה תחלה כדינה נטלה את החלק היפה דהיינו כל הדור ההוא ולכך נאבדו פולן ונח נמלט אע"ג שעלה לחלק מדת הדין כי הפך המדה לרחמים בתפילתו ואחר המבול נחם הוא ותברך על הרעה ואמר שלא לעשות פן עוד לידון את החלק הגדול וזה שפאמר ולא אוסיף עוד להכות את כל חי פאשר עשיתי ונתן על זה ברית הקשת והיינו דכתיב וראיתה לזפור ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה ולא כתיב ביני ובין כל נפש חיה ואיתא במדרש רבה בין אלהים זו מדת הדין שלמעלה ובין כל נפש חיה זו מדת הדין שלמטה מדת הדין שלמעלה קשה מדת הדין שלמטה רפה וכתבו המפרשים דהיינו מדת הרחמים והענין צריך ביאור ונראה דמדת הרחמים פשהיא נהפכת למדת הדין על ידי תוקף החטאים אז היא מד' הדין הרפה דאע"ג דנהפכת למדת הדין מפל מקום כיון דיסודה רחמים אין מדת הדין שלמה קשה אלא רפה והיינו דקא' בין אלהים זו מדת הדין שלמעלה דהיינו מדת הדין גמיר ובין כל נפש חיה זו מדת הדין שלמטה דהיינו מדת הרחמים פשהיא נהפכת לדין מדת הדין של מעלה קשה ומדת הדין של מטה רפה ובא הפתוח לאשמעי' שאם יחזור העולם להרבות פשעים כדור המבול עד שיתהפך אפי' מדת הרחמים לדין דהיינו מדת הדין הרפה ויתחייבו פלני' גם מצד מדת הרחמים כיון שנהפכה לדין ולא יהיה שום צד לזכותם אזי יזפור להם ברית הקש וירחם עליהם ועיין ברמב"ן פירוש נח ואם תאמר היאך אפשר לומר דדור המבול נידונו במדת הדין הרפה דהיינו מדת הרחמים פשהפכה לדין והלא נאבדו פולן ונימוחו לגמרי ולא היה בהן שום צד רחמים.

וי"ל דאשפחן בהו צד רחמים מדכתיב ויהי הגשם על הארץ ובתר הכי כתיב ויהי המבול דאיתא במדרש פשהורידן הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמים ברכה פשלא חזרו היו למבול משמע בהדיא שהיו נידונין במדת הדין הרפה שהרי הורידן ברחמים והנה מדור המבול ואילך לא אשפחן בשום מקום שנענש כל הדור ולא נשארו רק יחידי הדור כי אם אותו הדור שחטאו בשלוח המרגלים שנעשו כולם ונא נשתפירו כי אם הגדולים פלב ויהושע כח"ש במדבר הזה פלו פגריכם וכל פקודיכם מכן עשרים שנה ומעלה וגו' כי אם פלב בן יפנה ויהושע בן נון אע"ג דלא נענשו ממש כמו כדור המבול שהרי

נשתיירו בניהם וטפם דלא מת אחד מהן פרות מִבְּן שְׁשִׁים שָׁנָה מִכָּל מְקוֹם וְעֹנֵשׁ כָּל הַדוֹר בְּכָל לַוְהִיָּה עוֹנֵשִׁים כְּדַמוֹת עוֹנֵשׁ דוֹר הַמַּבּוּל.

וְנִרְאָה לְפִי שְׁגָם בַּעַת הַהִיא גְּדֻלָּה חֲטָאת יִשְׂרָאֵל עַד מְאוֹד עַד שֶׁהִפְכוּ מִדַּת רַחֲמֵי וַתְּבָרַךְ לְמַדַּת הַדִּין וְכִשְׁנֻטְלָה מִדָּה הַהִיא חֲלָקָה תַּחֲזִילָה כְּדִינָה נִטְלָה אַחַח הַחֲלָק הַיָּפָה דְּהִינּוּ פֶל אַנְשֵׁי הַדוֹר הַהוּא וְנִעְנְשׂוּ וַיהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב עָנוּ לְחֲלָק מִדַּת הַדִּין דְּנִמְלָטוּ כִּי נִהַפְּהָ לְרַחֲמִים עַל יְדִיהֶן.

וְרִאֲיָה לְזֶה מִדְּכָתִיב בַּפ' אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וַתִּשְׁנוּבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי ה' וְלֹא שָׁמַע ה' בְּקוֹלְכֶם וַפִּירֵשׁ רַש"י ז"ל שֶׁל וְלֹא שָׁמַע ה' בְּקוֹלְכֶם כְּבִיכּוֹל עֲשִׂיתֶם מִדַּת רַחֲמֵי כְּאֵלֹו אַכְזָרִי מִשְׁמַע שְׁגָם הָמָה הִפְכוּ בְּחֲטָאָם מִדַּת רַחֲמֵי וַתְּבָרַךְ לְמַדַּת הַדִּין כְּדִפְנֵי וְלִכְּהָ נִעְנְשׂוּ כְּפֹלֶם וְלִפְנֵי שְׁלֹא הִיָּה עוֹנֵשׁ מִמֶּשׁ כְּעוֹנֵשׁ דוֹר הַמַּבּוּל לְכֹן נִקַּט עֲשִׂיתֶם מִדַּת רַחֲמֵי כְּאֵלֹו אַכְזָרִי וְלֹא אַכְזָרִי מִמֶּשׁ: רֹב תִּינוּקוֹת מְטַפְחִים לְפִי פִירוּשׁ רַבִּינוּ תָּם ז"ל שֶׁכְּתוּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁרֹב תִּינוּקוֹת מְטַפְחִים בְּעֵינָה קְאָמַר נִיחָא הָא דְנִקַּט תִּינוּק שְׁנַמְצָא בְּצַד בְּעֵינָה וּבְצַק בְּיָדוֹ דְּפִלְגִי בְּעֵינָה שְׁנַמְצָא בְּצַדוֹ וְאַשְׁמַעִינָן דַּר"מ מְטַהַר אָף עַל גַּב דְּנַמְצָא נְמִי בְּצַק בְּיָדוֹ דְּתוּלִין בְּאֵדָם טְהוֹר אֲבָל לְפִירוּשׁ רַש"י ז"ל דְּנִדְאִי הוּא שְׁנַנְעַ תִּינוּק בְּעֵינָה וְלֹא מְסַפְקָא לָן אֱלֹא אִי נִטְמָא בְּשָׂרְצִים אִי לֹא א"כ לְמָה לִיָּה לְמִתְנִי שְׁנַמְצָא בְּצַד הַעֵינָה לִיתְנִי תִינוּק שְׁנַמְצָא בְּצַק בְּיָדוֹ וְתוֹ לֹא: פִּינָן דְּאָמַר הַב לִי בְרִיָּה אִיתְסַר לִיָּה לְמִשְׁתִּי כְּתוּבוּ רַש"י ז"ל וְהַתּוֹ אִם לֹא תְבָרְכוּ בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן וְלֹא מִשְׁמַע כֹּן מִדְּאָמַר לְהוּ רַב יִיבָא אָסוּר לְכוּ לְמִשְׁתּוֹ אַע"ג דְּלֹא הָנּוּה יָדַע אִם רוֹצִים לְבָרַךְ בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן תַּחֲזִילָה אִם לֹאוּ וּמ"ש הַתּוֹ שֶׁהִיָּה מוֹרָה לְהֶם שְׁלֹא יִטְעוּ וַיִּשְׁתּוּ בְּנָא בְּרַכָּה דְּנִחַק הוּא לְכָה נִרְאָה דְּאִיתְסַר לִיָּה לְמִשְׁתִּי עַד שֶׁיְבָרַךְ בְּרַכּוֹת הַמְּזוֹן וַיַּחֲזוֹר וַיְבָרַךְ בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן קְאָמַר וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא דְּכִינּוּ דְּאָמַר הַב לִי בְרִיָּה גְלִיָּא דְּעֵתִיָּה דְּגַמַר סְעוּדַת' שְׁנָא יֹאכַל וַיִּשְׁתֵּה עוֹד לְכָה צְרִיָּה לְגַמּוֹר מְצִנָּה דְּשִׁיכָא לְאַכִּילָה קְמִייתָא לְבָרַךְ עַלִי בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְאִם רוֹצִיָּה לְחַזוֹר וְלֶאֱכֹול אוֹ לְשַׁתּוֹת יְבָרַךְ מִחֲדָשׁ וְכִי הָאִי גּוֹנָא כְּתוּבוּ הַתּוֹס' בְּסִמּוּף דְּהִיכָא דְּצְרִיָּה לְחַזוֹר וּלְבָרַךְ כְּגוֹן שֶׁהִסִּיחַ דְּעֵתוֹ מִלְּשַׁתּוֹת שְׁצְרִיָּה לְכַסּוֹת קוֹדֶם מַה שֶׁכְּבָר שְׁחַט וְכַתֵּם הָרֹא"ש ז"ל טַעֲמָא דְּכִינּוּ שְׁנַסְתַּלְק' שְׁחִיטָה הָרֹאשׁוֹנָה צְרִיָּה לְגוֹמְרָה קוֹדֶם שְׁיַתְחִיל שְׁחִיטָה אַחֲרַת אַע"ג דְּהָרֹא"ש ז"ל מְחַלֵּק בֵּין פִּיִּסוּי לְבְּרַכַּת הַמְּזוֹן דְּכִיִּסוּי הָנִי גַמַר מַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה אֲבָל בְּרַכַּת הַמְּזוֹן אִינוּ גַמַר מַעֲשֵׂה אִין נִרְאָה לְחַלֵּק בְּהִכִּי דְּבְרַכַּת הַמְּזוֹן נְמִי גַמַר מַעֲשֵׂה הוּא וּמִיִּיתִי רֹאֲיָה שְׁפִיר דְּכִינּוּ דְּאִיתְסַר לִיָּה לְמִשְׁתִּי עַד שֶׁיְבָרַךְ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן ע"כ טַעֲמָא כְּדִי שִׁיגְמוֹר מַעֲשֵׂה רֹאשׁוֹן וַיְבָרַךְ מִחֲדָשׁ אִם כֹּן הִכָּא נְמִי פִינּוּ דְּאִיטְפַל לִיָּה לְכַסּוּי וּגַמַר מַעֲשֵׂה רַחֲשׁוֹן אִיִּחְיִיב לִיָּה לְבָרַךְ מִחֲדָשׁ וּבְעַרְבֵי פְסָחִים נְמִי מִיִּיתִי מִהִכָּא שְׁפִיר רֹאֲיָה לְמָאן דְּמְבָרַךְ אַפְסָא קְמָא וְאַפְסָא דְּבְרַכַּתָּא וְכֹן פִּירֵשׁ רַש"י ז"ל בְּהִדְיָא שְׁם בְּפָרֵק עַרְבֵי פְסָחִים דְּהָא דְּאָמַר לְהוּ רַב יִיבָא אָסוּר לְכוּ לְמִשְׁתִּי עַד לְאַחַר בְּרַכַּת הַמְּזוֹן קְאָמַר וַיַּחֲזוֹר וַיְבָרַךְ תַּחֲזִילָה וְכֹן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַרְחֵב"ם ז"ל מִיָּהוּ בַש"ע סִימָן קַע"ט כְּתוּב שְׁאִין צְרִיָּה בְּרַכּוֹת הַמְּזוֹן וְכֹן דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים: דָּף פּוֹ הִכִּי הַשְׁתָּא הָתָם מִשְׁתִּי וּבְרוּכִי בְּהַדִּי הַדְּדִי לֹא אֶפְשָׁר תִּימָא מֵאִי אִיִּצְטְרִיָּה לְמִימַר דְּמִשְׁתִּי וּבְרוּכִי בְּהַדִּי הַדְּדִי לֹא אֶפְשָׁר אִפִּי הָנּוּה אֶפְשָׁר תִּפּוּק לִיָּה דְּהָתָם פִּינּוּ דְּאָמַר הַב וּנְבָרַךְ אַסַּח אַדְעֵתִיָּה דְּגִלִי אַדְעֵתִיָּה שְׁלֹאִיאַכַּל וְלֹא יִשְׁתֵּה עוֹד וְהָנּוּה לִיָּה נְמַלְהָ לְכָה צְרִיָּה לְבָרַךְ אֲבָל הִכָּא לֹא הִסִּיחַ דְּעֵתוֹ מִן הַשְׁחִיטָה דַּאֲע"ג דְּמְכַסָּה מ"מ דְּעֵתוֹ לְשַׁחֲטָא בְּתַר הִכִּי וְכִינּוּ דְּלֹא אַסַּח דְּעֵתִיָּה אִין צְרִיָּה לְבָרַךְ וְלִיכָּא לְמִימַר דַּה"ק פִּינּוּ דְּאִיטְפַל

לכסוי ובשעת כיסוי א"א לשחוט כמאן דאפח דעתין מן השחיטה דמי דאפתי קשה מאי איצטריה למימר דתשתי וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ולא משני דהכא שאני דלא אסח דעתיה מן השחיטה כלל דאפשר דשחיט בחד' וכו' ונראה לפרש דרב ברונא נרב חננאל תלמידי דרב מעיקרא נמי כי אמרו ליה הב ליברך דעתיהו הנה למשתי בתר הכי וכו' המנהג בסעודת גדולות שמברכין ברפת המזון מיד ואחר כה קובעי' עצמן לשתיית כדי שלא יברכו ברפת המזון בשעת שכרות וכן משמע בפ' ערבי פסחים דאיתא התם ר' יעקב בר אבא איקלע לבי רב חזייה דבריה בפ"ה אפסא קמא והדר בריה אפסא דברפתא ואשתי א"ל למה לה פולי האי הא בריה לן מר חדא זימנא א"ל כי הוינן בי ריש גלות' הכי עבדינן א"ל תינח בי ריש גלות' דספק כו' ה"כא הא מנח פסא קטן ונדעתן עילגיה א"ל אנא עבדי כתלמידי דרב דרב ברונ' נרב חננאל ת מידי דרב הו' יתבי בסעודת' קאי עליהו רב ייבא סבא וכו' עד פיון דאמריתו הב לן ונבריה איתסר לכו למישתי מ"ט דאסחיתו דעתייכו ואי לאו דדעתיהו הנה מעיקרא כי אמרו הב ונבריה אסור לכו למשתי בתר הכי א"כ מאי ראייה מייתי מנייהו דשאני התם דמעיקרא כי אמרי הכי וליבריה לא הנה דעתיהו למשתי תו כי אם פסא דברפתא והנה להו נמלה לכה צריה לחזור ולבריה אב' אפסא דברפתא פיון דמנח קמיה ונדעתיה עילגיה איבא למימר דאין צריה לבריה אלא ודאי צ"ל דאינהו נמי דעתיהו הנה מעיקרא למשתי בתר הכי ואפ' הכי פיון דמשתי וברוכי בחד זימנא אי אפשר כמאן דאסח דעתיה דמי דאין לה הפסק והיסח דעת גדול מזה ולכה פריה ה"כא דכיון דהנה אסור להו למשתי עד שיברכו תחילה אע"ג דמעיקרא דעתיהו הנה למשתי בתר הכי אפי' הכי הנה ליה הפסק והיסח הדעת אם פו ה"כא נמי פיון דאיטפל ליה לכסוי אף על גב דדעתיה לשחוט בחר הכי הנה ליה הפסק והיסח הדעת ואיחייב ליה לברכה והשתא משני שפיר הכי השתא התם פיון דלא אפשר לברוכי ומשתי בחד זימנא לכה הנה ליה הפסק והיסח הדעת אף על גב דדעתיה למשתי בחר הכי אכל ה"כא פיון דאפשר לשחוט ולכסות בחד זימנא לאו הפסק הוא: וחיוב ר"ג ליתן לו עשרה זהובים באור זרוע פתב רמז לדבר שהברכה שנה עשרה זהובים ובפרק החובל מפורש באריכות פסוהו ונתגלה פטור מלכסות לכאורה משמע דדוקא שנתגלה דיעבד אבל לכתחילה אסור לגלותו וא"כ יש לתמוה על השוחטים שרגילין לשחוט תרנגולים ברחוב העיר מקום דריסת הרבים אע"ג דודאי הוא חוזר ומתגלה מיד ונראה דמתניתין אורחא דמלתא נקט דאפי' לכתחילה מותר לגלותו דכיון דמיעט קרא דאם חזר ונתגלה דפטור מלכסות אלמא דכיסוי לחוד עושה מצות דכיון שפוסה הדם והוא מכוסה אפי' רגע אולה לה המצוה ומותר לגלותו אפי' לכתחילה אע"ג דגבי נר חנוכה קיימא לן נמי דהדלקה עושה מצוה ואם פבתה אין זקוק לה פדאיתא בפרק במה מדליקין ואפ' הכי משמע דלכתחילה אסורה לכבותה תוף שיעור זמן הדלקה כמ"ש הטור סימן תרע"ב שאם נתן בה שמן יותר מפשיעור יכול לכבותה לאחר שעבר זמן הדלקה משמע הא תוף שיעור זמן הדלקה אסיר לכבותה לכתחילה שאני התם דפרסומי ניסא בעינו הלכה צריה לכתחילה שתדליק משקיעת החמה עד שתכלה רגל מן השוק דבשיעור זה איבא פרסומי ניסא מיהו אם פבתה בדיעבד אין זקוק לה פיון דהדלקה עושה מצוה אבל ה"כא דלא שייך פרסומי ניסא מלתא הלכה פיון דכיסוי לחוד עושה מצוה מיד אחר שפוסה אולה לה ומותר לגלותו אפילו לכתחילה: בצללתא דדמא נראה דהשתא

הא דאמר שמואל מכפרין וחיובין בכסוי נמי איצטריו ליה דיש לחלק בין מראה
אדמומית לבין מראית דם דמראי דם משמע שיש בו מראה דם ממש אבל מראה
אדמומית משמע שהוא אדמדמת שנוטה קצת למראית אודם ואתי לאשמעינו דדוקא
בנתערב במים בעינן שיהא בו מראית דם גמור אבל בצללתא דדמא פנין דכלו דם אע"ג
דאין בו אלא מראה אדמדמת מכפרה ומכשיר וחיוב בכסוי והיא דאיפא פזית והוא דאיפא
רביעית פירש"י ז"ל פזית דם גמור ורביעית דם גמור וכ"כ התי' ודברייהם תמוהים קדא
דא"כ הנה ליה למימר והוא דאיפא פזית דם גמור דהשתא עיקר חסר ועוד דהא ע"כ הא
דקאמר והוא דאיפא פזית והוא דאיפא רביעית סתמא דס"ס הוא דקאמר עלה הכי וכ"כ
התוס' וא"כ מאי קמ"ל דמחיב פרת היכא דאיפא פזית דם גמור פשיטא דליפא למימר
כמ"ש התו' דאדרבא אשמעי' דלא מוחיב פרת עד דאיפא פזית דם גמור אע"ג דכולו
דם הוא דא"כ עיקר חסר דהא רב ירמיה סתמא קאמר דענוש פרת ותו לא ומתניתא נמי
סתמא קתני דמטמא באהל ותו לא ואי אתי לאשמעינו דדוקא פזית דם גמור בעינן הנה
ליה לפרש בהדיא.

ועוד דאין הלשון משמע פן דא"כ הנה ליה למימר אין ענוש פרת עד דאיפא פזית ואין
מטמאין באהל עד דאיפא רביעית אבל השתא משמע דאתי לאשמעינו הא דענוש פרת
והא דמטמאין באהל ועוד פנין דצללתא דדמא לחוד לא הוי דם לענין פרת וטומאה זה
אלא אם פן איפא שיעור דם גמור א"כ לענין הכשר אמאי הוי דם אע"ג דליפא דם גמור
וכן לענין כיסוי וכפרה מאי שנא בין הכשר לבין פרת וטומאה לכך נראה דרב ירמיה
מדפתי אשמעי' דהאוכל צללתא דדמא ענוש פרת אע"ג דליפא דם גמור וברייתא נמי
קמ"ל דצללתא דדמא מסתא באהל אע"ג דליפא דם גמור דינו כדם גמור וקאמר ש"ס
והוא דאית ביה צללתא דדמא פזית ורביעית דהכי הוי שיעורא דדם גמור לענין פרת
וסומאה ואע"ג דמלתא דפשיטא היא דכזית ורביעית בעינן דצללתא דדמא לא עדיפא
מדם גמור מ"מ פנין דדיו פרת ודיו טומאה גבי הדדי קאמר להו דתרונייהו שוין לענין
צללתא דדמא דהוי כדם גמור אשמעינו ש"ע דלענין השיעור אינו שוין דזה בכזית וזה
ברביעית וכן משמע זע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות טומאות מת דצללתא
דדמא לחוד אף על גב דלית ביה דם גמור משמא ברביעית שכ' דם המת מטמא כמת וכו'
וכמה שיעורו רביעית אפי' תמצית הדם כל זמן שיש בו אדמומית מטמא באהל המת ע"כ
וכן משמע ממה שכתב בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות דמחיב פרת אצללתא דדמא
לחודא שכתב אין חיובין פרת אלא על דם היוצא בשעת שחיטה ונחירה או התזת הראש
כל זמן שיש בו אדמומית ע"כ והיינו צלותא דדמא: דף פח מכסין בגבל הדק וכו' בריש
גדרים דייק ש"ס דזימנין מפרש ברישא ההיא דסליק מיניה כמו במה מדליקין ובמה אין
מדליקין אין מדליקין וכו' וזימנין מפרש ברישא ההיא דפתח ביה כמו יש נוחלין ומנחילין
נוחלין ולא מנחילין ואלי נוחלין ומנחילין: כל דבר המגדל צמחין וכו' פתבו התו' וא"ת
והא חרסית אין מגדל צמחין כדששמע במרובה וכו' ואור"ת דלעולם מגדל וליפא הנאה
דקא זר וכו' יעיד נראה דכל הנה סיד וחרסית דהיינו שחיקת חרסין ולבנה ומגופה
שכתשו כולן אין מגדל צמחין ה כמות שהן עתה ואפ"ה מכסין בהן פנין שמתחלה היו
מגדל צמחין קודם שנעשה מהן הכלים הללו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בת' המשנה דדבר
שהיה בתחילתו מגדל צמחים קאמר ואשמעי' אף על פי שנשתנה שמו מצד מלאכה

שנעשית בו: בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו וכו' אם תאמר מנא ליה למימר הכי דמאי שנא הנה משאר כל המצות כולן שזכו בהן ישראל וי"ל לפי שאפר ועפר דבר פחות ושפל הוא מאוד ולא היו פדוי לעשית פהו רצונו של מקים אלא לפי שהשפיל אברהם את עצמו כל פה ואמר אנכי עפר ואפר זכו בניו לעשות בהן מצות ה' אע"ג דדבר שפל הוא היינו דכתיב מי מנה עפר ועלב אין חשבון במצות שהו מקיימין אפי' בעפר שהוא דבר שפל ובזוי כגון אפר פרה ועפר סוטה כדפירש רש"י ז"ל בפרשת בלק ובסמוך דקאמר בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוה נעל זכו בניו וכולי י"ל משים דמצות תפילין הנה אפשר לקיים בלא רצועות לקושטן בחוט או משיחה וכן מצות ציצית אפשר לקיים בלא תכלת דאין תכלת מעכב את הלבו אלא לפי שאברהם לא נתן עיניו ליהנות מן הגזל אפי' מרצועת נעל לכה זכי בניו שהעובדי פוכבים נותנין עיניהם ברצועות תפילין שלהן ויראין מהן ולפי שלא נתן עיניו ליהנות אפי' מחוט של גזל זכו בניו שהקב"ה נותן עיניו בחוט של תכלת שלהן כשסתפל בכסא פבודו: דף פט והתניא תקע לא יצא כתבו התוס' דאפי' את"ל דשרי לכסות בעפר עכו"ם לכתחילה כמו בשל עיר הנדחת לא דמי פסוי לחליצה דלענין פסוי לא חיישינן ממאי דמאיס ואין סברא לומר כן דכיון דמאיס מחמת איסור הוא אין לחלק בין מצות פסוי לשאר מצות ולעיל נמי תניא שלא יכסנה ברגל שלא יהא מצות בזויות עליו אע"ג דיש לחלק בין דבר בזוי ושפל לבין דבר מאוס.

ועוד דא"כ לרבא דמשני מצית לאו ליה ות ניתנו אמאי נקט ר' זע רא ואיתימא רבא דמכסין בעפר עיר הנדחת דהוי מלתא דלא שכיחא ולא הוי נוהג בזמנו ואיכא מ"ד דעיר הנדחת לא הנה ולא עתיד להיות טפי הנה ליה למימר דמכסין בעפר עכו"ם שהוא נוהג כיון דמצות לאי ליהנות ניתנו ולמאי דמאיס לא חיישינן בכסוי לכה נראה דדוקא בעפר עיר הנדחת מכסין לכתחילה כיון דאפרה לאו מעכו"ם קאתיא לא מאיסה אלא דין שיבה עובדי עבודת פוכבים הוו ואי משום דאסור ליהנות מאפרה הא מצות לאו ליהנות ניתנו אבל עפר עכו"ם גופא אסור לכסות בה משום דמאיס.

ושמא יש לדחוק ולומר דרבא לאו לשנויי הא דרבי זעירא קאתי אלא לאוסופי עליה דכיון דמצות לאו ליה ות ניתנו א"כ אפי' בעפר עכו"ם נמי מכסין וכן משמע קצת מדנקט ורבא אמר רוי"ו: גיד הנשה פרק שביעי והא מדקתני סיפא נוהג בשליל מפלל דרישא וכו' כתבו התו' תימא מאי פריף הא סיפא בשביל שנשחטה אמו ורישא פשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן נהלא אף ר' יהודה מודה דאסור כו' י"ל דהשתא ק"ס"ד דהא דקתני מתני' ונוהג בשליל לאו בנשחטה או פדמסיק לקמן איירי אלא במתה איירי ואשמעינן דחייב שטים באוכל גיד דשליל משום איסור גיד ומשום גבלה ולפי מה דסליק אדעתיה דסיפא בלא נשחטה איירי קא דחי ליה דה"ק דבר זה מחלוקת ר' יהודה ורבנן.

וכן משמע לקמן גבי הא דתנו רבי יהודה אומר נוהג אף בטמאה דפריף ש"ס וסבר רבי יהודה איסור חל על איסור כו' ומשני קסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה בהדדי קאתי ופריף מי מצית אמרת נוהג בשליל ונתנו נוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל ומשני הני מקלי גבי טהורה דרוממא אמר כל בפהמה תאכלו אבל בטמאה

נוהג והקשתא מה סלקא דעתך דפריך מדתנן ר' יהודה אומר אינו נוהג של בשליל פיון דבשליל שנשחטה אמו איירי ומשום דניתר בשחיטת האם קאמר רבי יהודה דאינו נוהג בשליל דהיינו מפל הבהמה תאכלו אבל בטמאה דלא שייך שחיטה לא אלא צריך לומר דסלקא דעתך דהא דתנן ונוהג בשליל וכולי לאו בנשחטה אמו איירי דאפילו במתה קאמר רבי יהודה דאין איסור גיד נוהג בשליל כלל ומשני ליה דרבי יהודה נמי אית ליה דנוהג בשליל ומתני' בנשחטה אמו איירי וקאמר רבי יהודה דאינו נוהג בו מדכתיב פל בבהמה תאכלו והא נמי הנה מצי לשנויי הכי אלא דניתא ליה לדחויי אפי' למאי דס"ד דלאו בנשחטה אמו איירי דכנלה הך סוגיא אינה אלא שקלא וטריא בעלמא עד מסקנא דמלתא: דף צ הכא במבפרת עסקינו פתבו התוספות ובהדי הדדי קאתו וקמ"ל דלא מבטל איסור קדשים החמור אישור גיד הקל מלחול עמו ומתני' דקתני ונוהג בשליל לאו דאיסור גיד חל עליו קשהיא עדיין במעי אמו קאמר אלא ה"ק ונוהג בשליל לאחר שיצא לחוץ ולא אסרינו פיון דשחיטת האם מתרת כל מה שנמצא בתוכה מפל בבהמה תאכלו שוב אין איסור גיד חל עליו לאחר שיוציא לאויר העולם וכמ"ש התוספות בסמוך: פרושו ירדו ר' היא דתנן פתבו התוספות דהכי מיייתי ברייתא קמייתא דגידין דהתיירא נמי כשפירשו דומיא דעצמות אע"ג דרבנן נמי קתנילהו גידין דומיא דעצמות מ"מ אפי' אי איירי בפירשו דאיסורא פיון דבהתיירא נמי איירי הני שפיר דומיא דעצמות: דברה תורה לשון הבאי ערים גדולות ובצורות בשמים נראה דהיינו הא דכתיב ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה ואיתא במדרש וכן פירש"י ז"ל עלה נעלה אפי' בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נגלית ולכאורה קשה דלא היה לו לומר להם פן פיון דמלתא דלא אפשר הוא ופילי דכדי גינהו אלא לפי שהמרגלים הוציאו מפיהם דברי הבאי וגוונמא ואמרו ערים גדולות ובצורות בשמים על פי דבריהם השיב להם נמי דף גוונמא עלה נעלה אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בשרשה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי היינו חכמי המשנה אבל חכמי הש"ס אשכחן בכמה דוכתי שדברו בלשון הבאי כהיא דבין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא תלת מאה פרסי דפרק הספינה וקריבו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא דהתם והעלו לו שלש מאה גרבי שמן וישב בעליה ודרש בפ"ק דשבת ושונה שלש מאות גרבי יין דפ' מקום שנהגו ור"ש הנה מפ' ג' מאות גרבי דמרקוען בכל עירוב' דבמדרש איכה רבה ועוד הרבה: דף צא ולרבי יהודה איצטריך פירש"י ז"ל דאע"ג דתרנייהו דאיסורא קא פטור ליה בסוד מלקות משמע דלא איצטריך למיתני שתי ירכות משתי בהמות אלא משום ר' יהודה לחודיה ותימא דבסוף פרק אותו ואת בנו מיייתי ש"ס הך ברייתא ופירש"י ז"ל שם ומדנקט ב' בהמות ש"מ בימינו' קאמר ות"ק דהכא כר' יהודה ס"ל דאין נוהג אלא באחת וא"כ אמאי קאמר ולרבי יהודה איצטריך והא לת"ק נמי איצטריך למינקט שתי בהמות פיון דס"ל דאינו נוהג אלא באחת לכה וראה לפרש דהא דקאמר ולר' יהודה איצטריך היינו לר' יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת איצטריך למיתני ברייתא שתי בהמות בין לת"ק בין ר' יהודה דת"ק נמי כר' יהודה ס"ל דאינו נוהג אלא באחד מיהו קצת קשה דהנה ליה למימר ואלקבא דר' יהודה איצטריך: מהכא וישכם אברהם בפוקר פתבו התוס' דגרסי וישכם אברהם בפוקר אל המקום וגו' ומיייתי קרא מסדום שהלה להתפלל, על הפיכת סדום שהיתה בבקר אף על גב דהך קרא בתר הפיכת סדום פתיב יש לומר דחזר

אל המקום אשר עמד שם בתחילה לחזור ולהתפלל עליהן: מיד בא השמש ושקעה
קודם זמנה ונראה דהיינו הא דתיקון יעקב תפילת ערבית באותה שעה כמ"ש חז"ל ולא
תיקנה קודם לכן דשם נאנס אז ולא התפלל מנחה לפי ששקעה עליו החמה פתאום
שלא בעונתה וקיימא לן מי שנאנס ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שמים הראשונה
לשם חובה והשנייה לתשלומין לכה עמד הוא ותיקון אז תפילת ערבית והתפלל אותה
שמים: שתהא נוחה ליכבש לבניו פירש"י ו"ל פארבע אמו' ועוד יש לפרש כי היא
דאית' בפ' המוכר פירות דילין' ר' אליעזר דהילוף קונה מדכתיב קום התהלך בארץ
לארצה ולרחבה וקאמר ש"ס ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי
כדי שיהא נוח לכבוש לבניו ופירש"ס ו"ל דהווי להו פיורשין ולא פגזלגין ולא יהיה
רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה למדת הדין והכא נמי יש לפרש הכי דקנאה יעקב
כששכב עליה דקיימא לו הקונה בית או שדה מחבירו והציע בהן מצעות ושכב עליהן
קנה כמ"ש בבית יוסף סי' קצ"ב ולכה קפלה כל ארץ ישראל תחתיו כדי שיקנה בשכיבתו
את פולה שלא יהא מקום לקטרג ולומר שלא קנה בשכיבתו אלא מקצתו כגון ארץ
הכנעני לחד ולא כל ארץ שבעה עובדי כוכבים ומזלות והיינו דנקט הכא לישנא דנקט
התם שתהא נוח ליכבש לבניו: אמר לו גנב אתה או קנביוסטוס אתה שמתירא מן השחר
אתה וכו' וא"ת מנא ליה דא"ל יעקב הכי וכן תשובת המלאך שהגיע זמנו לומר שירה
מנא יליף לה וי"ל דה"ל שלחני ותו לא דמאי איצטריך למימר ליה טעמא פי עלה השחר
אלא נדאי תרתי מיילי קאמר ליה דמעיקרא הנה א"ל שלחני ותו לא נאמר לו יעקב וכי
גנב או קנביוסטוס אתה שמתירא מן השחר אתה משום דברישא דקרא כתיב ויאבק
איש עמו עד עלו' השחר ולכה כשעלה השחר ופסק מלהתאבק עמו עוד נאמר לו שלחני
אמר לו וכי גנב אתה וכו' פיון שלא פסקת ולא אמרת לי שלחני עד עלות השחר אז חזר
המלאך והשיב לו כי עלה השחר פירש הגיע זמני לומר שירה שזמנה בשחרית ומתקן ש"ל
מחק בספרו הא דקאמר שמתירא מן השחר אתה ובחנם מחקו דארישא דקרא קאי
כדפריש': אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש תימא דמאי איצטריך להגיה
פת שנייה הנה ליה למימר אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת
קדוש קדוש ה' צבאות וי"ל דאין התרצן מגיה דברי רב חננאל אלא מפרש דבריו כדברי
הברייתא וה"ק פת אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש נוסף על אותו קדוש שאמרה
כבר ואחת אומרת קדוש ה' צבאות נוסף על אותן שתי פעמים קדוש שאמרה כבר דהיינו
שכל שלש הפיתות פולו כאחד פותחים את פיהם יחד מעיקרא ואמרים קדוש ואז
מסתלק' הפת הפחותה שבהן ואחר כה חזרין אותן שתי פתות שנסארו ואמרים קדוש
ואז מסתלק' פת שנייה שאינה חשובה כשלישית נשתייר פת שלישית ואז היא חוזרת
ואומרת קדוש ה' צבאות וגומר נמצא פת אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש
פירש שתי פעמים קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות וגומר: ותמימי דרך
מזכירין את השם אחר שתי תיבות וכו' תימא למה זה תמימי דרך מזכירין את השם אחר
שתי תיבות ומלאכי השרת אין מזכירין עד לאחר שלש תיבות ונראה לפרש לפי שאמרו
באגדת חלק גדולים תמימי דרך יותר ממלאכי השרת והכי איתא נמי במ"ר פ' במדבר
הביאי רש"י ו"ל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל עתיד להיות מחיצתן של תמימי

דָּרָךְ לַפְּנִים מִמְּחִיצַת מְלֶאכִי הַשְּׂרֵת וְהוּן רוֹאִין אוֹתוֹן וְשׁוֹאֲלִין מָה הוֹרָה לָכֶם הַקַּב"ה לְפִי שְׂאִין יְכוּלִין לִיְכַנֵּס בְּמַחֲצָתוֹ.

וְטַעַם הַעֲנִין נִרְאָה לְפִי שֶׁהוּא ית' שְׂמוּ אֵין סוּף לְאַחֲדוֹתוֹ הָאֲצִיל מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת וְנָה סִדְרָן הֶרְאֵשׁוּנָה כַּת"ר הַשְּׁנֵי חַכְמ"ה הַשְּׁלִישִׁית בֵּינָ"ה וְנִרְאָה כִּי תְּמִימֵי דָּרָךְ שׁוֹרֵשׁ יְסוּדָם הִיא סְפִירָה הַשְּׁנֵי הַנִּקְרָאִת חַכְמ"ה וּמְלֶאכִי הַשְּׂרֵת שׁוֹרֵשׁ יְסוּדָם הִיא סְפִירָה שְׁלִישִׁית הַנִּקְרָאִת בֵּינָ"ה כְּמוֹ שֵׁנָא' ה' בְּחֻקְמָה יְסוּד אֶרֶץ דְּהֵינּוּ תְּמִימֵי דָּרָךְ הַנִּקְרָאִים אֶרֶץ חֲפִץ וְעַם הָאֶרֶץ שְׂבָגִינָם נִבְרָא הָאֶרֶץ וְעוֹד דְּהַחֲכָמָה נִקְרָת רַאשִׁי' כַּמ"ש רַאשִׁית חֻקְמָה וְכֵן תְּמִימֵי דָּרָךְ נִקְרָאִים רַאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כּוֹנֵן שְׂמִים בְּתַבּוּנָה הֵינּוּ מְלֶאכִי שְׂמִים כּוֹנֵן בְּבִינָ"ה וְאֶפְשָׁר דְּלֶהֱכִי יְסוּדוֹ לֹמַר אֲשֶׁר יֵצֵר אֶת הָאָדָם בְּחֻקְמָה וְכֵן מִשְׁמַע בְּזוֹהַר חֲדָשׁ פְּרֻשַׁת בְּרַאשִׁית ה' בְּחֻקְמָה יְסוּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׂמִים בְּתַבּוּנָה לְמָה בְּרַא הַקַּב"ה הָאֶרֶץ שֶׁהוּא עוֹלָם הַשְּׁפֵל בְּסוּד הַחֻקְמָה וְהַשְּׂמִים שֶׁהוּא עוֹלָם גְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתַבּוּנָה שֶׁהוּא דָּבָר קָטָן מִן הַחֻקְמָה וְכו'.

עַד וְהַקַּב"ה ית' שְׂמוּ בְּרַא הַשְּׂמִים בְּסוּד הַתְּבוּנָה שֶׁהוּא עֲנִין הַבִּינָה וְכו' ע"כ נִמְצָא לְפִי זֶה פְּאֲשֶׁר נִשְׁמַוְתִּיהוּן שְׁל תְּמִימֵי דָּרָךְ חוֹזְרוֹת לְהַתְּדַבֵּק אֶל יְסוּד מַחֲצָבָן דְּהֵינּוּ הַחַכְמ"ה הַרִי הוּן לַפְּנִים מִמְּלֶאכִי הַשְּׂרֵת שֶׁיְסוּד מַחֲצָבָן תְּבִינָ"ה שֶׁהִיא יוֹתֵר חִיצוֹנָה מִחַכְמ"ה.

וְנִרְאָה דְּהֵינּוּ הָא דְאִית' בְּב"ר א"ר אֶחָא בְּשַׁעָה שְׂבָא הַקַּב"ה לְבִרְאֵת אֶת הָאָדָם נִמְלֹךְ בְּמְלֶאכִי הַשְּׂרֵת א"ל נַעֲשֶׂה אָדָם א"ל אָדָם זֶה מֵה טִיבּוֹ אֶפְרָ לְהֵם חֻקְמָתוֹ מְרֻנְבָה מִשְׁלָכֶם הִבִּיא לַפְּנֵיהֶם אֶת הַבְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְכו' רְמַז לְהֵם לְפִי שֶׁהָאָדָם שׁוֹרֵשׁ יְסוּדוֹ הִיא הַחַכְמ"ה שֶׁהִיא לַפְּנִים מִן הַבִּינָ"ה לְכַף אָמַר לְהֵם חֻקְמָתוֹ מְרֻנְבָה מִשְׁלָכֶם.

וְהַשְּׂתָא נִיחָא הָא דְקֶאֱמַר הַכָּא חֲבִיבִין תְּמִימֵי דָּרָךְ לַפְּנֵי הַקַּב"ה יוֹתֵר מִמְּלֶאכִי הַשְּׂרֵת שְׂתְּמִימֵי דָּרָךְ מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׂתֵי תִיבּוֹ' שֵׁנ' שְׂמַע יִשְׂרָאֵל וּגו' וּמְלֶאכִי הַשְּׂרֵת אֵין מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם אֱלֹא לְאַחַר שְׂלֵשׁ תִּיבּוֹת שְׂנָה קוּדָם וּגו' לְפִי שְׂמְלֶאכִי הַשְּׂרֵת שׁוֹרֵשׁ יְסוּדָם הִיא סְפִירָה שְׁלִישִׁית נִמְצָא שֶׁהוּן רְחוּקִים שְׂלֵשׁ מַעְלוֹת מִהַשְּׂ"י דְּהֵינּוּ אֵין סו"ף עֵילַת הָעֵילוֹת לְכַף אֵין מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם אֱלֹא לְאַחַר שְׂלֵשׁ תִּיבּוֹת ק' בֵּינָ"ה ק' חַכְמ"ה ק' כַּת"ר ה' צְבָאוֹת עֲתִיקָא קְדִישָׁא עֵילַת הָעֵילוֹת אֲבָל תְּמִימֵי דָּרָךְ שֶׁיְסוּד' סְפִירָה שְׁנֵינָה וְאֵינָם רְחוּקִים מִעֵילַת הָעֵילוֹת אֱלֹא שְׂתֵי מַעְלוֹת לְכַף מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׂתֵי תִיבּוֹת שְׂמַע חַכְמ"ה יִשְׂרָאֵל כַּת"ר ה' אֱלֹהֵינוּ עֵילַת הָעֵילוֹת וְכו"כ בְּסִפְרֵי שְׂעָרֵי אוֹרָה דְּשְׂלֵשׁ קְדוּשׁוֹת רוּמְזוֹת לַכַּת"ר חַכְמ"ה בֵּינָ"ה אֱלֹא שֶׁהוּא מְהַפֵּךְ הַסִּדְרָן וְכַתְּבֵי קְדוּשַׁת כַּת"ר קְדוּשַׁת שְׂנֵי חַכְמ"ה קְדוּשַׁת שְׂלִישִׁי בֵּינָה וְאֵתִי נְמִי שְׂפִיר לְפִי זֶה הָא דְקֶאֱמַר וְאֵין מְלֶאכִי הַשְּׂרֵת אוֹמְרִים שִׁירָה לְמַעְלָה עַד שְׂיִאמְרוּ תְּמִימֵי דָּרָךְ לְמַטָּה טַעְמָא דְּמִלְתָּא נְמִי נִרְאָה מִשׁוּם דְּכָל הַקְּרוֹב קְרוֹב קוּדָם לִימַר שִׁירָה וְהַשְּׂתָא כִּי פְרִיף וְהָאִיכָא בְּרוּף וּמִשְׂנֵי בְּרוּף אוֹפְנִים הוּא דְאָמְרֵי לִיָּה וּפִירש"י ז"ל שֶׁהֵם מְפַסֵּא הַכְּבוֹד עֲצָמוֹ לְפִי מֵה שְׂפִי' נִיחָא דְאוֹפְנִים נְמִי שׁוֹרֵשׁ יְסוּדָם הִיא סְפִירָה שְׁנֵינָה דְּהֵינּוּ הַחַכְמ"ה כְּמוֹ תְּמִימֵי דָּרָךְ דְּגִבְיָהוּ נְמִי כְּתִיב וְאִרָא וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאֶרֶץ וַא"כ אֵינְהוּ נְמִי בְּכָלֵל ה' בְּחֻקְמָה יְסוּד אֶרֶץ נִינְהוּ כְּמוֹ תְּמִימֵי דָּרָךְ וְנִרְאָה דְּלֶהֱכִי בְּכָל דְּבַר קְדוּשָׁה וְכָל דְּבַר חוּבָה שְׂמֻנְטָל עַל הָאָדָם לְקַד' אוּ לְבָרָךְ יְסוּדוֹ חַז"ל שְׂלֵא לְהַזְפִּיר אֶת הַשֵּׁם עַד לְאַחַר שְׂתֵי תִיבּוֹת כְּגוֹן מֵאָה בְּרֻכּוֹת שְׂחִיב אָדָם לְבָרָךְ בְּכָל יוֹם וּבְרַפְת הַנְּהַנִּין וְכָל הַבְּרֻכּוֹת שְׂבַע עוֹלָם אֵין מְזַפִּירִין בְּהוּן אֶת הַשֵּׁם עַד לְאַחַר שְׂתֵי

תִּיבוֹת שֶׁבְּכֹלֵן אוֹמְרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְפִי שְׂאִין רְאוּי לְהַזְכִּיר הַשֵּׁם עַד לְאַחַר שְׁתֵּי תִיבוֹת כַּדְּפִי וְכֵן אַחַר כָּל תְּפִילָה וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּשֶׁהוּן בְּעֵשְׂרֵה חוֹבָה הוּא לְקַדְּשׁ הַשֵּׁם וְלוֹמַר אַחֲרֵיהֶם קִדְּשׁוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר בּוֹ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל עַד לְאַחַר שְׁתֵּי תִיבוֹת שְׂאוֹמְרִים יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ כִּי שְׂמִיָּה רַבָּא וּמָה שְׁעוֹנִין אַחֲרָיו יְהִי שְׂמִיָּה רַבָּא מְבַרְךָ אַע"ג דְּלִיכָא אֱלָא חַד תִּיבָה י"ל דְּכִינֵן דְּאַתִּיבָה רְשׁוּתָא אַתִּיבָה כְּדָא מְבַרְכָא בְּמִלְאָכֵי כְּלוּמַר דְּקַדְּוִישׁת אוֹפְנִים לְאוּ בְּאִפִּי נְפִשְׁיָהּוּ מְקַדְּוִישׁין אֱלָא שְׁהוּן עוֹנִין קְדוּשָׁתוֹן עַל קְדוּשַׁת הַשְּׁרָפִים שְׂאוֹמְרִים ק' ק' וכו' עַד מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְעַל זֶה עוֹנִין בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מְמַקְּמוֹ וְכֵן מְשַׁמַּע מִמֶּה שְׂיִסְדּוֹ וְהָאוֹפְנִים וְחִיּוֹת הַקְּדוּשׁ מְתַנַּשְׂאִים לְעַמַּת שְׂרָפִים לְעַמַּת מְשַׁבְּחִים וְכוּ' וְכִינֵן דְּחַד קְדוּשָׁה נִינְהוּ הַלְּכָה כִּינֵן דְּכַבֵּר אַתִּיבָה רְשׁוּתָא אַתִּיבָה וְהָכִי נָמִי בִּיהָ שְׂמִיָּה רַבָּא כִּינֵן דְּלֵאוּ מְלֵתָא אַחֲרֵיתִי הִיא אֱלָא עַל שְׁעוֹנִין עַל הַקְּדוּשׁ הַלְּכָה כִּינֵן דְּאַתִּיבָה וְכוּ' וְכֵן בְּחֻבַּת בְּרַכּוֹ שְׂמִיָּה שְׂמִיָּה עַל הָאָדָם יְסֻדּוֹ לֹמַר בְּרַכּוֹ אֵת ה' הַמְּבַרְכֶה וְלֹא יְסֻדּוֹ בְּרַכּוֹ ה' כְּדִי שְׂלֵא לְהַזְכִּיר אֵת הַשֵּׁם עַד לְאַחַר שְׁתֵּי תִיבוֹת וּמָה שְׁעוֹנִין אַחֲרָיו בְּרוּךְ ה' הַמְּבַרְכֶה לְעוֹלָם וְעַד אַע"ג דְּלִיכָא אֱלָא חַד תִּיבָה הִינְנוּ נָמִי כִּינֵן דְּלֵאוּ מְלֵתָא אַחֲרֵיתִי הִיא אֱלָא שְׁעוֹנִין עַל דְּכַבֵּר הַמְּבַרְכֶה לְכָה כִּינֵן דְּאַתִּיבָה רְשׁוּתָא אַתִּיבָה: הַנִּי אוֹמַר יַעֲקֹב נַעֲשֶׂה שֵׁר לְמַלְאָךְ וְא"ת לְאִיזָה עֲנִין נַעֲשֶׂה יַעֲקֹב שֵׁר לְמַלְאָךְ וְעוֹד לְמָה זֶה נִגַּע מְלָאךְ בְּכָה יְרַכּוֹ שֵׁל יַעֲקֹב דְּוָקָא וְלֹא בְּמָקוֹם אַחַר וּבְמַדְרָשׁ רַבָּה אִיתָא וְיַגַּע בְּכָה יְרַכּוֹ נִגַּע בְּצַדִּיקִים וּבְצַדִּיקוֹת בְּנִבְיָאִים וּבְנִבְיָאוֹת שְׁעֵתִידִין לְעַמּוּד מְמַנּוּ.

וְנִרְאָה שֶׁהַמְּלָאךְ הָיָה מְתַאֲבֵק עִם יַעֲקֹב בְּשִׁבִיל הַבְּכוֹרָה וְהַבְּרָכָה שֶׁלְקַח מֵעֵשׂוֹ כִּי שְׂרוּ שֵׁל עֵשׂוֹ הָיָה וְלֹא רָצָה הַמְּלָאךְ לְהוֹדוֹת לוֹ עֲלֵיהוֹן וּלְכָה נִגַּע בְּכָה יְרַכּוֹ רַמְזוֹ לוֹ שְׂאִינוּ מְסַפִּים עַל הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ עֵשׂוֹ לְיַעֲקֹב בְּשַׁעַר שְׂמֹכַר לוֹ הַבְּכוֹרָה כַּמ"ש וְיִשְׁבַּע לוֹ וְיִמְכּוֹר אֵת בְּכוֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב דְּסֵתָם שְׁבוּעָה בְּיָמֵים הַהִים הָיְתָה בְּדָרָה זֶה שֶׁהַנְּשַׁבַּע שָׁם יְדוּ תַחַת יְרֵךְ הַמְּשַׁבֵּי כְּדָא שְׂכַחַן גַּבִּי אַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב שֶׁהַשְּׁבִיעַ אֵת יוֹסֵף וְטַעֲמָא דְּמְלֵתָא כְּתַב הַר"א בֶּן עֲזַרְיָה וְ"ל שֶׁהוּא רַמְזוֹ שֶׁהַנְּשַׁבַּע הוּא בְּרִשׁוּתוֹ שֵׁל הַמְּשַׁבֵּיעַ וְתַחַת יְדוּ כְּאֵלוֹ הוּא עֲבָרוֹ וְכָה הָיוּ מְשַׁבֵּיעֵי כָּל מַלְכֵי עֲכוּ"ם וּמְסַתְּמָא נְשַׁבַּע עֵשׂוֹ גַם הוּא כַּמְנַהֵג וּלְכָה בָּא הַמְּלָאךְ לְקַעֲקַע יְרַכּוֹ שֵׁל יַעֲקֹב כְּאֵלוֹ הוּא בָּא לְבַטֵּל אֵת הַשְּׁבוּעָה וּלְעַרְעֵר עַל הַבְּכוֹרָה וְהַבְּרָכָה דְּהָא בְּהָא תְּלִיא כְּדָאִיתָא בְּמַדְרָשׁ רַבָּה וְיַחַד יַצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָה הָיָה מְצַטְטֵר וְכו' אָמַר עֲכָשְׁיוֹ לְבַכּוֹר בְּרַכְתִּי גַם בְּרוּךְ יְהִיָּה: וְהִינְנוּ הָא דְּאִיתָא בְּמַדְרָשׁ לֹא אֲשַׁלְחָה כִּי אִם בְּרַכְתִּי הוֹדָה לִי עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכְתִּי אָבִי לְפִי שְׂבָא עָלָיו לְעַרְעֵר עֲלֵיהוֹן כַּדְּפִי.

וְעֲנִין קְנִינִית הַבְּכוֹרָה כְּתַב הַרְמַב"ן וְ"ל שֶׁהָיְתָה לְנַחֵל מַעֲלַת הָאָב וּשְׂרָרְתוֹ עָלָיו שְׂיִהְיָה לוֹ כְּבוֹד וּמַעֲלָה עַל צְעִירוֹ וְלָכֵן הָיָה אוֹמַר לְיַצְחָק אֲנִי בְּנֵה בְּכוֹרָה לֹמַר כִּי הוּא הַבְּכוֹר הַרְאוּי לְהַתְּבָרָךְ וְכֵן כִּי זֶה הַבְּכוֹר שִׁים יְמִינָה עַל רִאשׁוֹ וְכוּ' וְכִינֵן שְׁעַל כְּרַחוּ שֵׁל מְלָאךְ הַנּוֹצֵרָה לְהוֹדוֹת לוֹ לְיַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְהַבְּכוֹרָה נִמְצָא שֶׁנַּעֲשֶׂה שֵׁר לְעֵשׂוֹ גַם לְמַלְאָךְ דְּהָא בְּהָא תְּלִיא.

וְהִינְנוּ דְּקָאֵמַר הָכָא דְּיַעֲקֹב נַעֲשֶׂה שֵׁר לְמַלְאָךְ. וּלְפִי מָה שְׂפִי א"ש הָא דָּא תָּא בְּתַרְגוּם מְגִילַת אֶסְתֵר גַּבִּי וְכִרְאוֹת הֶמֶן אֵת מְרַדְּכִי בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ וְלֹא קָם וְלֹא זַע מְמַנּוּ וְ"ל וּמְרַדְּכִי כִּי לֹא קָם וְכוּ' אֱלֵהִין פְּשֻׁט יֵת רַגְלֵיהָ יְמִינָהּ וְאַחֲוִי לִיָּה שְׂטֵר זְבִינָת' דְּאִזְדָּבֵן לִיָּה בְּטוֹלְמָ' דְּלַחֵם דְּמַכְתָּבָא בְּאֶסְטֵר קְלִילִיָּה כָּל קַבֵּל אַרְכּוּבְתֵיהָ וְכוּ' וְחִימָא לְמָה זֶה קָשַׁר מְרַדְּכִי שְׂטֵר

המכירה על רגלו לכאורה נראתה שקשורו קבל ארכונפתו למעלה על יריכו לפי שפך הנה מנהגן פדאשפסחן בפ' מי שמת מי שמת ונמצא דייתיקי קשורה על יריכו ולפי מה שפירש נראה משום דהמן נתקנה במרדכי על דבר הבכורה והבכרה שלקח יעקב מעשו פדאיתא בתרגום מגילת אסתר גבי ניבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וז"ל ארום מניאו ליה דמרדכי אתי מייעקב דשקל מן עשו אפא דאבוי דהמן ית בכורתא וית ברפתא וכן יסד הפייט המן הודיע איבת אבותיו וכו' ואולי מרדכי ניצוץ וכן גילו דיעקב הנה ולהכי איתא במדרש רבה פרשת תולדות ובמגילת אסתר פשמוע עשו את דברי אביו ניצעק צעקה גדולה ומרה אמר רבי חנינא כל האומר רחמנא ותרן היא ינותרו בני מעיו אלא מאריף אפיה וגבי דיליה זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו דכתיב ניצעק צעקה גדולה ומרה והיכן נפרע לו בשושן הבירה דכתיב ניצעק זעקה גדולה ומרה הענין תמוה דמה ענין צעקת מרדכי לצעקת עשי.

לכך נראה דה"ק דכיון דגרם יעקב לעשו לצעוק צעקה גדולה ומרה בשביל הבכורה והבכרה אע"ג דלבסוף הסכים הקב"ה על ידו מ"מ מעיקרא אבק מרמה מיהא הוי לכך נענש מרדכי שהיה מבני בניו וכן גילו שהוצרך ג"כ לצעוק צעקה גדולה ומרה על דבר הבכורה והבכרה מדה במדה דשנאת המן על מרדכי בשביל הבכורה ובכרה הנה פדפי' והיינו דנקט במדרש וגבי דיליה דיליה ממש אותו הדבר עצמו גבה והמן נמי נראה דכן גילו דעשו הרשע הנה והיינו דאיתא במדרש רבה ניבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו בזוי בן בזוי להלן פתיב ניבז עשו את הבכורה וכאן פתיב ניבז בעיניו.

וכי היכי דיעקב קנה מעשו את הבכורה דהיינו השררה בלחם ונזיד פכה מרדכי נמי שקנה את המן לעבדא בטולמא דלחם ולהכי קשר מרדכי את שמר המכירה על יריכו מקום השבועה אשר נשבע לו עשו ליעקב על מכירת הבכורה וכאשר זחה דעתו של המן על מרדכי פשט את יריכו בשטר מכירתו אשר עליו להראות לו שגם הוא גם אבותיו וכל אונתו פולם המה עבדיו מימים קדמונים ע"י הבכורה שקנה יעקב מעשו נשבע לו בשמיטת יד תחת יריכו ולהכי קשרו על ידו ימינו דנראה לומר כי גם עשו שם ידו תחת ידו ימינו של יעקב בשבועתו שהרי המלאך לא נגע בכף יריכו של יעקב אלא כדי לבטל השבועה כדפירש והמלאך בכף ידו ימינו נגע כדאמר לעיל הירף המינון שפירא.

ונראה דהיינו דאיתא בפ"ק דעבודת כוכבים אחת לשבעים שנה מרפיבין אדם שלם על חגור כלו' בא להראות שאין ממש בבכורתו של יעקב שלא הסכים המלאך על ידו דלכך נגע בכף יריכו ונעשאו חגור לבטל השבועה כדפירש ואגב אורחא נראה לפרש דלכך בשע' שיצאו ישראל ממצרים בא עמלק להלחם עמם ולא שום עובדי כוכבים פי נפל עליהם פחד' לפי שבשעה שיצאו ישראל ממצרים חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו דלכך קראם אז בני בכורי ישראל פדאיתא במדרש והענין הוא כי ישראל ראשית אוננו של הקב"ה הן שבשעה שבא להראות אה פח מעשיו לבראת את העולם העלה את ישראל בראשית מחשבתו וע"י פן ברא העולם ומלואו כמ"ש בראשית ברא אלהים בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו והכי איתא בהדיא בתרגום שיר השירים גבי אהזו לנו שועלים דעמלק לא בא להלחם אלא בשביל הבכורה והבכרה וז"ל בטר דעברו ית ימא אתא עליהון עמלק רשיעא די נטר להון דכבו על עיסק בפרותא

ובכורכתא די שקל יעקב אבונא מן עשו ובהכי ניחא מה שאמר משה ליהושע צא והלחם בעמלק ולא יצא הוא עצמו לפי שאמר משה בלבו הריני מעמיד נגדו להלחם מי שירש בכורתו של יעקב אשר לקח מיד עשו פדי שיגין עליו זכותי של יעקב בעל הבכורה לפי שהבכורה אשר לקח יעקב מעשו נתנה ליוסף בנו שגא' ואני נתתי לה שכם אחד על אחיה אשר לקחתי מיד האמורי ויהושע זכה לבכורתו של יוסף שגא' בכור שורו הדר לו ופירש"י ז"ל מלך הינצא ממנו והוא יהושע שורו שפחו קשה פשור לכבוש כמה מלכים הרי יהושע נקרא בכורו של יוסף.

וכיון שהבכורה באה ליעקב מן הדין והקב"ה הסכים על ידו לכה נצחו יהושע לעמלק: גפן אלו ישראל וכן הוא אומר גפן ממצרים תסיע וכו' וכה"ג דריש במדרש רבה פרשת וישב גפן אלו ישראל שגא' גפן ממצרים תסיע ובגפן שלשה שריגים משה ואהרן ומרים והיא כפנחת הפריחה גאולתו של ישראל עלתה נצה הנצה גאולתו של ישראל הבשילו אשכולותיה ענבים גפן שהפריחה מיד הנצה ענבים שהנצו מיד בשלו.

וכוס פרעה בידי מפאן קבעו חכמים ארבע כוסות של לילי פסח כנגד ארבע כוסות שנאמרו פאן וכוס פרעה בידי וגו' ונתת כוס פרעה וגו' ותימא דמאי ענין גאולתו של ישראל לחלומו של שר המשקים ומאי קאמר דמפאן קבעו חכמים ארבע כוסות של לילי פסח מה ענין זה אל זה ונראה לפרש לפי שהיה נגזר על ישראל שיהיו משועבדים במצרים ארבע מאות ושלשים שנה כמ"ש ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה יצאו כל צבאות ה' וגו' וכמ"ש הרמב"ן שם ועיקר שיעבודו של ישראל לא היה אלא שמונים ושלש שנה משנולדה מרים דלהכי נקראת מרים על שם וימרו את חיייהם כדאי במדרש חזית נמצא שלא נשתעבדו אלא חלק חמישים ממה שהיה נגזר עליהם דחמשה פעמים פ"ו עולה ת"ל ומהאי טעמא היה בא שר של מצרים לעכב על ישראל שגא' והנה מצרים נוסע אחריהם כדאיתא במדרש לפי שפא בטענה שפדיין לא נגמר זמן שעבודו ומהאי טעמא נמי לח רצה הים לקרוע מתחלה פיון דאפתי לא נשלם זמן שנקבע להו ונראה דהיינו כשחזרו המרגלים אמרו עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבואי וגו' אמרו ישראל נתנה ראש ונשובה מצרימה וכי שוטי' היו לחזור ולהיות משועבדי' לפרעה אלא לפי שלא נשתעבדו שם כי אם חלק חמישית היו מסופקים בו במשה שפא הוציאן מעצמו שאלו הוציאן ברשותו של מקום לא היו עמלק ושאר עובדי כוכבים יושבין ושומרין עליהו להורגו וחסשו שלא יגיע להו פאשר הגיע לבני אפרים שפיהרו את הקץ ונהרגו לכה רצו לחזור למצרים ולהיות משועבדים עד תשלום ח"ל שנה והנה ידוע כי חלומותיהו דשר המשקה והאופה מאת ה' היתה זאת פדי שגיע הרנחה ליוסף הצדיק בפנתרון כי הגיע השעה שיצא למלך מיד לולי שאמ' לשר המשקים כי אם זכרתני אתה וכיון דעיקר חלומותיהו לטובתו של יוסף הנה שפמלך על ידיהו ועל ידי פן יבאו שמה יעקב ובניו לקיים מה שנ' פי גר יהיה זרעך וגו' לכה הראה לו הקב"ה אז בחלומו של שר המשקים את כל הקורות אשר יגיע על ידו לבני ישראל עד שיצאו ממצרים והודיעו נמי מהירות הקץ והיינו דאיתא במדרש רבה שם אמר לו אתה בשורתני בשורה טובה אף אני אבשרך בשורה טובה בעוד ג' ימים וכו' דיוסף הבין דעיקר חלומו לא בא אלא בשבילו לבשרו טובתו של ישראל משום דהנה קשיא ליה ייתורא דחלום למה לה דהנה מצי למימר והנה שלשה שריגים ענבים לפני וכוס פרעה בידי ואשחט וגומר מדנקט

והנה גפן לפני והיא כפורחת עלתה נצה הבשילו אשפלותיה ענבים שאין כל זה לעננו
שר המשקים ודאי לבשרו ולהודיעו כל הקורות הוא בא שיבאו ישראל הנמשלים לגפן
מצרימה להיות משועבדים לפרעה ולהכי המשילן עתה לגפן לומר לו מה גפן זה דורכין
אותו ובועטין בו ואחר זמן הוא עולה על שלחן מלכים כה ישראל יהיו משועבדים שמה
בעבודת פרה והכל יהיו דורסין עליהן כמה שכתוב עודה מסתולל בעמי מלשון דרה
סלולה ואחרי כן יעלו למדריגה העליונה להיות במלכים כמה שכתוב ואתם תהיו לי
ממלכת פהנים והכי איתא בהדיא במדרש פרשת בחקותי דמהאי טעמא נמשלו ישראל
לגפן ובא נמי להודיעו מהירת הקץ ולהכי נאמר לו והיא כפורחת עלתה נצה הבשילו
אשפלותיה שכל זה למהירת הענן פדאמר במדרש מיד הנצה ומיד בשלו וכו' ומדנאמר
לו פוס פוס ארבע זימנין דבחד זימנא הנה סגי דהנה מצי למימר וכוס פרעה בידי ואשחט
אותם אל תוכו ואתן אותו על פה פרעה הבין יוסף דבהא נמי לבשרו הוא בא לפרש
דקרא שפא להודיע מהירות הקץ וקאמר שכל כה ימהר הקדוש ברוך הוא את הקץ עד
שיהא ראוי להן לישראל לשמות בשביל כה ארבע פוסות לפי שהפוס רמז לישועה
שנאמר פוס ישועות אשא ורמז לו שיקסר משועבדין ארבעה חלקים ולא ישמעבדו אלא
חמישית לכה ראוי להן לשמות ארבע פוסות ישועות על ארבע חלקי ישועות אף על גב
דבחלומו דשר המשקה לא נאמרו פוס פוס אלא שלשה פעמים ופעם רביעית אמר לו
יוסף בפירונו י"ל כיון דשר האופים ראה בחלומו פתרונו דשר המשקים פדאיתא
במדרש רבה לכה גם פתרונו שייך לחלומו ועולה למנין והשתא ניחא מה שקבעו חכמינו
ז"ל ארבע פוסות בליל פסח נגד ארבע פוסות הללו שהרי כל עיקר ארבע פוסות הללו
לא נאמרו אלא בשביל פן כדפי' ונראה דלהכי כתיב וכוס פרעה בידי ולא כתיב וגביע
פרעה כמ"ש גבי יוסף ואת גביעי רמז למה שפי' כו"ס בגימטריא שמנים ושלשה וכתוב
כו"ס ארבע זימנין רמז שיקסר מן השועבד פ"ו שנים ארבע זימנין ושפא להכי כתיבי
ארבע לשוטת של גאולה והוצאתי והצילתי וכו' עד ד' חלקים שנגאלו ממנו ולהכי כתיב
ונחמשים עלו בני ישראל מחנמשים שלא נשתעבדו אלא חלק חמישית ולפי מה שפי'
נראה דהיינו הא דכתיב בפרשת ניגש למה נמוח נגדה קנה אותנו ונהיה אנחנו ואדמתנו
עבדים לפרעה ויקן יוסף את כל אדמת מצרים וגו' ואת העם העביר אותי לערים וגו' רק
אדמת הכהנים לא קנה כי חוק לפהנים וגו' ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום
ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות
יהיה לכם וגו' ויש לתמוה דמאי קמ"ל הכתוב בכל זה וכבר אמרו חז"ל בפרק אלו טרפות
דיש מקראות גראין שראויין לישרוף ח"ו והן הן גופי תורה ודרשו שם ולהכי כתיב ואת
העם העביר אותו לערים נ"מ דלא ליקרו לאחי גלות' פירש"י ז"ל לאחר זמן גולים בני
גולים ולכה הגלה.

ונראה דכולה ענינא להכי נכתב ואת העם העביר אותו לערים פדאמרן שלא יאמרו
לישראל גולים אתם. וכי היכי שלא יאמרו מצרים לישראל עבדים משועבדים אתם
לפרעה לכה קנאן לעבדים דישראל עבדים לפרעה הווי ולא למצרים דמצרים גופייהו
עבדים לפרעה היו כדפירש"י ז"ל בפרשת יתרו גבי אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית
עבדים ולפי שראה יוסף בחלומו של שר המשקים שעתיד הקב"ה לנותר להן לישראל
ד' חלקים משעבדין כדפי' לכה יוסף נמי היה נראה לו לנותר להם למצרים ארבעה

חלקים משעבודן דכינן שקנאן רק בלחם בלבד כמו שא"ל קנה אותם ואת אדמתנו בלחם שורת הדין הנה שיהיו משועבדין ליתן לו פל חמשה החלקים והוא אמר להן ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם הרי שווייתם להם ארבעה חלקי השעבוד.

ועוד נראה לומר דלכך וניתר להן יוסף ארבעה חלקי השעבוד שאם יבא שר של מצרים ויקטרג לפני הקב"ה לעתיד פאשר וניתר להם לישראל ארבעה חלקי השעבוד כדאיתא במדרש יהיה לו יתברך מקום להשיב ויאמר לו הרי גם לאנמה שלך נחסר משועבדין ארבעה חלקים שהרעב והעבדות נגזר הנה על המצריים מפיו יתברך שהרי כשמת יעקב חזר הרעב פמות תהיה ויוסף וניתר נגדם ארבעה חלקים.

והיינו דאיתא במדרש רבה ובזוהר הים ראה ויגוס מה ראה ראה ארוננו של יוסף דכתיב ויגס ויצא החוצה לפי שהים לא רצה לקרוע מעיקרא בטענה שעדיין נחסרו ארבעה חלקי השעבוד וכאשר ראה ארוננו של יוסף נזכר פי מדה במדה הוא פי היכי דיוסף וניתר להן למצריים ארבעה חלקי השעבוד כף וניתר הקדוש ברוך הוא לישראל ארבעה חלקי השעבוד ואתי נד שפיר הא דכתיב רק אדמת הפהנים לא קנה וכו' לפי שצפה יוסף שאין שבת לוי עתיד להשתעבד לפרעה כמ"ש רש"י ז"ל וכן איתא במדרש רבה והטעם פתב הראב"ן ז"ל לפי שהמנהג בכל עם להיות להם חכמים מורי תורתם לכך הניח להן פרעה שבט לוי שהיו חכמים וזקניהם כמ"ש יורו משפטיה ליעקב ולפי זה הנה לו מקום לעוז"א לטעון לפניו יתברך שגזר ואחר כי גר יהיה זרעך סתמא משמע דשבט לוי נמי בכלל ולכך הניח להן יוסף למצרים גם פן מורי עניניהן דהיינו העובדי כוכבים ומזלות שלא יהיו משועבדים ולכך לא קנה אדמתו.

א"נ איפכא לפי שיוסף הנה מוכרח להניח לעובדי כוכבים ומזלות של מצרים אדמתן כי חוק להן מאת פרעה לכך גם הוא יתברך הניח להן לישראל שבט לוי מורי תורתנו הקדושה שלא יהיו משועבדים לפרעה ולא הנה שום מקום לשר מצרים לטעון פלום וכינן דארבע פוסות הן נגד ארבעה חלקי השעבוד שנתחסר להן ניחא מה שתיקנום על היין דוקא ולא בשאר משקים לפי שאותן ת"ל שנים שנגזרו על ישראל להשתעבד במצרים כדי לזכותן בחומר השעבוד מזהמת הנפש הנה ולכך כתיב ויציא אתכם מכור הברזל ממצרים דכשם שמצורפיו זהב וכסף בתוך הכור להסיר סיגן כף נצטרפו ישראל במצרים להסיר זוהמתן וזוהמת הנפש ביזוהנה כמ"ד עץ שאכל אדם הראשון גפן הנה ולהכי שלח יוסף לאביו יין ישן כדאיתא במדרש י"ן יש"ן עולה ת"ל רמז שהגיע השעה שמתקנים הגזירה דת"ל שנה וזהו יין ישן פי' מזמן אדם הראשון וכינן דוניתר להן ארבעה חלקי השעבוד דיינו ישן לכך תיקנו ארבע פוסות על היין.

ונראה דהי"ט הא דאיתא במדרש והנה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום מפני מה הקדים לקחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צנה כן בפסח דורות הנה רבי מתאי בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעביר עליך ואראך והנה עתה עת דודים הגיע שבועה שושבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצית להתעסק בהן כדי שיגאלו שצאמר ואת ערום ועריה ונתן להם שתי מצות דם פסח וכו' ויש להקשות אמאי הקדים להם ארבעה ימים ולא פחות או יותר מפני ועוד כי לא הנה בידם מצנה מאי הוי כינן שהגיע השעה והכתיב בעתה אחישנה ודרשו זכו אחישנה לא זכו בעתה דאף על גב דיש

לחלק דשאני התם דלא הנהו להו שום מצנה ונראה לפרש דנהי דהגיע השעה לפי חשבוננו
יתברר וחסדו שחישב להן הזמן משנולד יצחק מכל מקום ועבדום וענו אותם ארבע
מאות שנה פתיב וכבר דחק הרמנ"ן ו"ל ומפרש שהמקרא מסונרס הוא פאלו פתיב פי גר
יהיה זרעה ארבע מאות שנה ועבדום וענו אותם ומ"מ היה מקום לבעל דין לטעון כמו
שטען שר של מצרים ושר של ים על שהקדים להן הקב"ה ארבעה חלקים ולכך הקדים
להן הוא יתברר לקיסת הפסח קודם שחיתו ארבעה ימים יום לחלק שבזכות קדמת
מצנה זו זכו לקדימת הגאולה ארבעה כנגד ארבעה כי מצנה זו גדולה היתה וראויה לומר
נגדה חלקי השעבוד שלא נשתעבדו אלא לצרף חומרם והמה נצטרפו באותן ארבעה
ימים צירוף גדול מאוד ששמו נפשם בכפם ונסתפנו ספנה גדולה ועצומה כדאיתא
במדרש שכי' אחד קשר אותו בכרעי מטתו ושאלום המצרים למה זה לכם והשיבום
לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו והיו שינייהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ואותה
ספנה בכל אחד מד' ימים הנה אלא דעיקר ספנה היתה ביום ראשון ולהכי נקרא שבת
הגדול לפי שנעשה בו נס גדול אע"ג דקריעת ים סוף יותר גדול הנה אלא לפי שביום
השבת היה אותו הנס יותר גדול מבשאר ימים דכיון דדשו דשו קרו ליה הכי.

ואגב אורחא יש לדקדק במדרש זה למה זה היה אז שינייהם קהות טפי מבשאר כל הימים
אטו לא אכלו ישראל כל ימי היותם במצרים שה פכשים ושה עזים והלא הרבה צאן
הנהו להו ואי לאו לאכילה למה היו רועי צאן חנם ודוחק לומר בשביל חלב וגינה בלבד
ועוד דלחלב ולגזן אלהיהן נמי גנאי להם.

ונראה דבשאר כל הימים כששחטו אותן לכוננת אכילה לא הנהו איפכת להו למצרים
דאין זה נוגע לאלהיהן שבשמים דהיינו למזל טלה כיון שלא נתפנונו עליו אכל השתא
כיון שהשיבום לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו וידוע כי טעם מצות שחיטת פסח
היה כדי לבטל סבלות מצרים שהיו עובדים למזל טלה ראש המזלות סבורים היו שאין
ח"ו מנהיג למעלה הימנו לכך צנה הקב"ה לשחטו להודיעם שאין בו ממש נמצא עתה
ששחיטה זו נגועו ונתפנונו למזל סלה אלהיהן שבשמים לכך קאמר שינייהם קהות על
ששוחטין אלהיהן ולהכי היו ישראל באותן ארבעה ימים בספנה עצומה וכמו שאמר
משה לפרעה הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו לכך זכו בד' ימים הללו
לומר להן ד' חלקי השעבוד ועוד נראה דמהאי טעמא תיקנו חז"ל לאכול בליל פסח
ארבעה חתיכות מצה כל אחד בכזית דהיינו ברפת המוציא ואכילת מצה ושל פריכה
ואפיקומן לפי שאכילת מצה באה על שם מהירת הקץ כדאמרינן מצה זו שאנו אוכלין
על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להתמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם וכיון
שפיהר את הקץ ד' חלקים תיקנו לאכול ממנו ארבעה חתיכות רמז לארבע חלקי
מהירות.

ועוד נראה לפרש דכיון דעשרון של תורה שיערו חכמים בבצים כמו שאמרו מ"ג בצים
וחומש חייבין בחלה ורביעית של תורה שיערו באצבעות כמו שאמרו רביעית של תורה
אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע לכך פי היכי דתיקנו
תכמים לאכול ארבע חתיכות מצה הבאים מעשרון שהוא מ"ג בצים וחומש פכה תיקנו
לשתות ארבע פעמים מן ד' רגיעיות שעולה בצירופן ג"כ לארבעים ושלושה פעמים

אֶצְבַּע עַל אֶצְבַּע וְחֹמֶשׁ אֶצְבַּע דּוּק וְתִשְׁכַּח וְהָן רִי"ו חֲנֹפְשֵׁי אֶצְבַּע כְּמַנְיָן אוֹתִיּוֹת שֵׁם שֶׁל ע"ב הַיּוֹצֵא מִן וַיִּסַּע וַיָּבֵא וַיִּט שֶׁעַל יָדוֹ נִקְרַע הַיָּם פִּידוּעַ רָמָז שֶׁלֹּא רָצָה הַיָּם לִקְרוֹעַ מִתְחִילָה לְפִי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּעֲבְדוּ יִשְׂרָאֵל רַק פ"ו שָׁנָה חֹמֶשׁ הַזְּמַן עַד שֶׁהוֹצֵרָה לִקְרוֹעַ בְּרִי"ו אוֹת וְתֵל שֶׁל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְלִהְיוֹת רִי"ו חֲנֹפְשֵׁי בַד' פּוֹסוֹת לְרַמְזוֹ שֶׁפֶל אוֹת מִשְׁמוֹ יִתְבַּרֵּךְ עֲשֵׂה פְעוּלָתוֹ אַע"ג דְּלֹא נִשְׁתַּעֲבְדוּ אֲלֵא חֹמֶשׁ הַשִּׁיעֲבוּד וְעַדִּינָן צָרִיךְ לִיתֵן טַעַם לְמָה זֶה וַיִּתֵּר לָהֶן הוּא יִתְבַּרֵּךְ אַרְבַּעַת חֲלָקִים מִן הַשִּׁיעֲבוּד וְלֹא פָחוֹת אוֹ יוֹתֵר: וְנִרְאֶה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת זְכוּיּוֹת שְׁנֵמֶצְאוּ אִז בְּיִשְׂרָאֵל כִּדְאִיתָא בְּסוּף אֲמוֹר רַבָּה בְּשִׁבִיל אַרְבַּע דְּבָרִים נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים שֶׁלֹּא שִׁינֵי אֶת שִׁפְם וְלֹא שִׁינּוּ אֶת לְשׁוֹנָם וְלֹא נִמְצָא כְּהֵן עֲרִיּוֹת וְלֹא לְשׁוֹן הָרַע.

מִיְהוּ נִרְאֶה דְּחִסָּק לֹא מֵר שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ וַיִּתֵּר לָהֶם אַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשִּׁיעֲבוּד דְּהָא אֲמַרִּינָן מ"ד רַחֲמָנָא וְנִתְרַן הוּא יִתְרָו לֹא מַעֲיָו וְחֲיָיו. לְכַף נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהוּא יִתְבַּרֵּךְ לֹא וַיִּתֵּר מִגְזִירָתוֹ דַּח"ל שָׁנָה כְּלוּם דָּאָף עַל גַּב דְּיוֹצְאֵי מְצָרִים לֹא נִשְׁתַּעֲבְדוּ אֲלֵא חֲלָק חֲמִישִׁית מְכַל מְקוּם נִתְקַיְמָה הַגְּזֵרָה כְּנֹלָה דְּשָׂאָר ד' חֲקִים שְׁמַר לָהֶן הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל לְשָׂאָר גְּלִיּוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע גְּלוֹת בְּכָל מִיָּדֵי אֲנִטְיוּכָס אַרְם אַע"ג דְּגְלוֹת בְּכָל לֹא נִמְשָׁף כִּי אִם שְׁבַעִים שָׁנָה וְגְלוֹת אַרְם נִמְשָׁף יוֹסֵר מֵאֲלָף וְת"ק שָׁנִים י"ל הוּא יִתְבַּרֵּךְ חִיָּשֵׁב וְשָׁקֵל אֶת הַצַּעַר וְעֵינָיו שֶׁסָּבְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמְצָרִים אוֹתָן פ"ו שָׁנָה וְכַפִּי מִשְׁקֵל הַצַּעַר הַהוּא סָבְלוּ יִשְׂרָאֵל גְּרוֹת וְעֵינָיו בְּכָל אֶחָד מֵאַרְבַּע גְּלִיּוֹת פְּעָמִים הָיו הַצָּרוֹת תְּכוּפוֹת זוֹ לְזוֹ וְלִפְעָמִים הָיו מְרַוְחוֹת וּבְאַרְיִכוֹת וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ יוֹדַע לְכוּנֹן הַמִּשְׁקָל.

דְּמַעֲיָקְרָא נָמִי כִי א"ל הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם יְדוּעַ תַּדַּע כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ וְעַבְדוּם וְעֵינָיו אֲנִתֶם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְשָׂאָר אַרְבַּעַת גְּלִיּוֹת נָמִי נִתְפַּוִּיָן וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פ' לָךְ לָךְ דְּאִיתָא הֵתָם וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֻׁכָה גְדוֹלָה נִפְלֵת עָלָיו אֵימָה זֹו בְּכָל חֲשֻׁכָה זֹו מִדֵּי גְדוֹלָה זֹו מַלְכוּת אֲנִטְיוּכָס נִפְלֵת עָלָיו זֹו אַרְם וְעָלֶיהָ קָאֵי וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדוּעַ תַּדַּע כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ וְגו' וְעַבְדוּם וְעֵינָיו אֲנִתֶם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ וְגו' מִשְׁמַע דְּגִזְרָה דַּח"ל שָׁנָה אֲשָׂאָר אַרְבַּע גְּלִיּוֹת נָמִי קָאֵי וְסִיפָא דִּקְרָא לָאו מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הוּא אֲלֵא אַרְיִשָׁא נָמִי קָאֵי דְבְּמְצָרִים וּבְשָׂאָר גְּלוֹת בֵּין הַפֶּל? הוּ מְשׁוּעָבְדִים בְּעֵינָיו ת"ל שָׁנִים נִמְצָא שְׁמַגִּיעַ לְכָל גְּלוֹת פ"ו שָׁנָה וַאֲיִתָּא תוֹ הֵתָם וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ מֵאֵי וְגַם הוּא הוּא מְצָרִים וְגַם לְרַבּוֹת אַרְבַּע גְּלִיּוֹת וְכֵן מִשְׁמַע קִצָּת מְהָא דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ שֶׁהַקַּב"ה שָׂאֵלוּ לְאַבְרָהָם כְּשִׁיבָאוּ בְּנָיו לִיָּדֵי חֲטָא בְּמָה הוּא רוֹצֵה שְׂיִהְיוּ גְדוֹנִים בְּגִיְהֵנָם אוֹ בְּשִׁיעֲבוּד גְּלִיּוֹת וּבִיָּרֵר לִי שֶׁעֲבוּד גְּלִיּוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁנֵאֲמַר אִם לֹא כִי צוּרָם מְכָרָם וְעַל בְּרִירָה זֹו אָמַר לוֹ יִתְבַּרֵּךְ יְדוּעַ תַּדַּע כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ ת' שָׁנָה וְשִׁיעֲבוּד גְּלוֹת לְשׁוֹן רַבִּים לָאו אֲגְלוֹת מְצָרִים לְחֻדָּא קָאֵי אֲלֵא גַם אֲשָׂאָר ד' גְּלִיּוֹת וְנִרְאֶה דְּהֵינּוּ הָא דְּכַתִּיב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' וְאָמְרוּ לִי מָה שְׁמוֹ מָה אָנֹכִי וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלַחְנֵי אֲלֵיכֶם וַאֲיִתָּא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה וְכ"כ רַש"י ז"ל אֶהְיֶה עִמָּהֶם בְּגְלוֹת זֹו אֲשֶׁר אֶהְיֶה עִמָּהֶם בְּשָׂאָר גְּלִיּוֹת אָמַר לִיה מֹשֶׁה מָה אָנִי מִזְפִּיר לָהֶן כּו' דְּיִיָּה לְצָרָה בְּשַׁעֲתָה אָמַר לִיה יְפֶה דְּבִרְתָּ כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלַחְנֵי אֲלֵיכֶם.

הענינו תמוה דמה הנצרך הוא יתברר לגלות לו למשה עתה סוד ארבעה גליות אחרות:
לכה נראה דמשה אמר לפניו יתברר פינו שיעדנו לא הגיע זמן הקץ שהרי לא עבדו רק
פ"ו שנים לכה יאמרו ישראל אין זה אלא שהוא יתברר עושה פן ברחמיו למען שמו
הגדול כמו שיסודו בזולת למען שמה מהר לגאלנו כגאלת את אבותינו.

ולחכי ישאלוהו מה ענין שם רחמים זה שהוא גורם למהר את הקץ כ"כ לכה הנצרך הוא
יתברר לגלות לו למשה סוד שאר ד' גליות ואמר אהיה אשר אהיה פי' אל תתמה על
מהירת הקץ כי שורת הדין פה הוא ששאר ד' חלקי השיעבוד שמור הוא לישראל לד'
גליות אחרות פי ע"כ נקראתי אהיה אשר אהיה שמהם גם בצרת שאר ד' גליות
דמעיקרא נמי לא קבעתי להו זמן ת"ל שנה אלא לכל הגליות בכלל.

אמר ליה משה דייה לצרה בשעתה השיב לו יתברר לך אני מודיע סוד זה אבל לישראל
לא תגלה אלא פה תאמר לישראל אהיה שלחני אליכם פשטא דקרא לפי שפעולת שם
אהיה היא פעולת הרחמים הגמורים כמו שהארץ בזה בסוף ס' שערי אורה ועוד נראה
שהשיב לו שיאמר לישראל שהוא יתברר חישוב את הקץ מימות אברהם משנולד לו
יצחק דאז התחיל להיות גר בארץ דכתיב ויגר אברהם ויגר יצחק כדפי' רש"י ז"ל
בפרשת בא ואל ענין זה מורה שם של אהיה כי בשם זה בחר הוא ית' באברהם דכתיב
אתה הוא האלהים אשר בחרת באברהם אתה הוא ה' האלהים ר"ת אהי"ה בשם זה בחר
בו באברהם ולהכי צידד הוא יתברר בשם זה ומצא זכות לחשוב את הקץ מימות אברהם
משנולד יצחק.

אי נמי לפי ששם אהיה עולה בגימטריא כ"א ויצחק הנה בדור כ"א מבריאת העולם
וצידד הוא יתברר בשם זה שהוא עולה במספר כ"א לחשוב את הקץ משנולד יצחק
שהנה בדור כ"א ולפי מה שפי' יש לפרש הא דכתיב בפירוש ואתחנן פי תוליד בנים וגו'
העדותי בכם היום כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ וגומר לא תאריכון ימים עליה פי
השם תשמדון לכאורה נראה דכי השמד תשמדון קרא יתירא הוא מדכתיב ברישא
דקרא פי אבד תאבדון וכיון שנאבדו חלילה מהו עוד פי השמד תשמדון ונראה שהוא
יתברר רמז להו לישראל שלא יחטאו פינו שיעדנו יש לו עליהו ארבעה חלקי השיעבוד
אשר גזר עליהו דהיינו מספר פ"ו ארבעה פעמים סך הפל שמ"ד שנים והן שמורין בידו
לארבע גליות והיינו דקאמר פי השמד תשמדון פירש אותן שמ"ד שנים שמותילים עליכם
תשמדון על ידיהו אם תשחיתו שיבא משקל הצרות תקוף זה אחר זה ובקושי עד
תשמדון.

ומהאי טעמא אשפחן בכמה מקומות בש"ס שגזרו העובדי פוכבים ומזלות גזירה על
ישראל רמז לאותן שמ"ד שנים: דף צב דאלמלא עליא לא מתקיימין איתפליא נראה
דהיינו הא דאיתא בפרק רבי עקיבא מאי דכתיב כתפוח בעצי היער למה נמשלו ישראל
לתפוח לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע.

לכאורה קשה דמה ענין קדימה זו לקדימה זו ונראה לפי שכל האילנות אין מוציאין
פירותיהן אלא אם פן הוציאו עליהן תחילה לפי שאין הפירות מתקיימין בלא עליון
שמגנין עליהם כדאמר הכא אבל התפוח אינו משגיח בקיומו שהרי מוציא פירותיו קודם

לעליו וכה פשו ישראל שהקדימו בעשה לנשמה ולא אמרו נשמע ברישא אי מצינו לעמוד בהם ולהתקיים מוטב ואם לאו לא לקבלם.

והיינו דמייתי עליה התם בפרק רבי עקיבא עובדא דההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעבן אצבעתיה דמא וא"ל עמא פחיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו וכו': אלימא חלבו דשלייל פתבו התוספות ואם תאמר ופ"ש דבגיד דשלייל פליגי ובחלבו מודו ויש לומר משום דאינו בעומד והקרב וכו' ועוד נראה דגבי חלב פתיב כל חלב שור וכשב ועז ולא מקרי שור וכשב ועז עד לאחר שנוולדו דכתיב שור או כשב או עז פי ינלד וכ"כ הרמב"ן בשם רב האי ז"ל: גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא ושמןו פותר תימא האי חטיטה דגיד הנשה מה נפשף אי דרבנן היא א"כ דבריימא דרבנן איירי אמאי קתני סיסא ושמןו מותר והא מודה ר"מ דמדרבנן אסור ואי דאורייתא היא אם פו ברייתא קמייתא דקתני גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא פינן דמדאורייתא קאמר אמאי קתני סיפא וחותר שמונו מעיקרו והא חלבו מותר מדאורייתא לדברי הכל וי"ל דנדאי חטיפה דרבנן הוא נאפי' מדרבנן אית ליה לר"מ דשמונו מותר והא דקאמר ומודה שמוטל דלרבי מאיר מדרבנן אסור לאו דגזרו ביה רבנן איסורא כשאר איסור דרבנן דעלמא אלא דישאל קדושין הן ונהגו בו איסור מעצמן ואסרוהו רבנן ממנהגן של ישראל.

וכן משמע ממה שכתבו התוספות ולמאי דבעי לאוקמי ברייתא דנהגו בו איסור פרבי יהודה מה שלא אמר רבי יהודהגוןממו אלא אגיד משום דחלבו תלוי במנהגא והיכא דאחמור אחמור כדאמר גבי חומרא דר' זירא דשבעה נקיים פלומר דמן הדין אפילו מדרבנן שר' לא, אסרוהו אלא ממנהגן של ישראל דומיא דהא דרבי זירא דאמר בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות ספת דם פתודל יושבות עליו שבעה נקיים ונדנא היכא דאחמור אחמור וכן פתב רבינו נסים ז"ל וכן משמע בטור סימן ס"ה ובש"ע פ"ב: דף צג איני והאמר רב המנונא תנא וכו' אע"ג דרב אמר לא אסרה תורה אלא שעל הדד קאמר ואיכא למימר דמדרבנן מודה דאסור מפל מקום פריף שפיר דכיון דאורי ליה דאין צריף לחות טפי אלמא אית ליה דאפי' מדרבנן שרי וזה דוחק קצת דמשמע דאהא דאמר רב לא אסרה תורה כו' פריף ועוד דאין הכי נמי תיקשי אמאי אורי ליה דאין צריף לחות ביה טפי פינן דאיכא למימר דמדרבנן מודה רב דאסור והרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות מאכלות אסורות פתב יראה לי שכל אלו החוטין והקרומות איסורן מדברי סופרים ואם תאמר שהן אסורין מן התורה בכלל כל חלב וכל דם אין לוקין עליהן אלא מכות מרדות ויהיו פתצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואין לוקין עליו ע"כ ולכה נראה דכל אסור דהך שמעתא דחוטין וקרומות מדאורייתא קאמר דאסורין מריבויא דכל דם וכל חלב מיהו אין לוקין עליהן פינן דלא פתיבי בהדיא דחלב ודם אמר רחמנא דלוקין עליהן ולא חוטין וקרומות וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שם לעיל מיניה שכתב וכל חוט או קרום שאסור משום כל דם לא תאכלו וכו' וכל חוט או קרום שאסור משום כל חלב וכו' ולא פתב כל חוט או קרום שאסור משום דם וכו' משמע דסבירא ליה דחוטין וקרומות אסורין מדאורייתא מריבויא דכל אכל רבנן לא גזרו בהו מידי ולא אסרו טפי ממה דאסרה תורה והשתא ניחא דאורי ליה דא"צ לחות ביה טפי דכיון דאמר רב לא אסרה תורה אלא שעל הדר ותו לא לגמרי שרי דפשיטא ליה דרבנן לא אסרו בהו טפי

אמאי דאסרה תורה פין דלא אשפחן דגורו בהו רבנן והיינו דפריף איני והאמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור פי' מדאורייתא מריבויא דכל כדפירש' וא"כ אמאי שאמר רב דלא אסרה תורה אלא שעל הדד בלבד והא דנקט רב לא אסרה תורה אלא שעל הדד ולא קאמר לא חייבה תורה משום דאתי לאשמעינן דבקולשיה אפילו אסור דאורייתא ליפא.

וכן לעיל דנקט רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו משום דאת לאשמעינן נמי דבגיד גופיה אפי' אסורא ליפא פין דעץ הוא. אבל עולא דאתי לאשמעינן דאף על גב דעץ הוא אסור לכה נקט והתורה חייבה עליו דרבותא קמ"ל דאעילו האי לוקין עליו אע"ג דעץ הוא: הכי קאמר אין נאמנין עליו ועל החלב מדלא קאמר חסורי מחסרה והכי קתני משמע דאינו מגיה אלא פירושי קמפרש לה דעליו ועל החלב קאמר והיינו משום דלא איצטריף למיתני ועל החלב דכל שפן הוא פין דאפילו על גיד הנשה לא מהימני כל שפן על החלב דחמיר אסוריה ואיפא נמי טורחא אבל חכמים דאית להו דנאמנין הווצרכו לפרש דנאמנין נמי על החלב אף על גב דטריחא מלתא וחמיר אסורא: שלמה אין חתוכה לא פירש"י ו"ל ירף שלמה משמע משום דהנה מצי למיתני סולת אדם בשר לעובדי כוכבים וכולי מיהו קשה דלמא אורחא דמלתא נקט וה"ה חתוכה ורבינו גסים ז"ל כתב דדייק מדקתני טעמא מפני שמקומו ניכר מפלל דדוקא בשלמה שמקומו ניכר אבל בחתוכ' שחין מקומו ניכר לא ע"כ ועוד נראה לפרדש דע"כ צ"ל דמתניתין דייקא אתי לאשמעינן דדוקא שלמה אבל חתיכה לא דאי היא גופא אשמעינן א"כ ליתני שולח אדם ירף לחבירו וכו' בנדקתני ברייתא דלקמן דהוי רבותא טפי דאפילו לישראל שרי אלא ודאי הא דשלמה מותר מלתא דפשיטא היא ולא אתי לאשמעינן אלא דיוקא דדוקא שלמה אבל חתוכה לא וקמ"ל דאפילו לעובדי כוכבים נמי אסור לכה פריף במאי עסקינן: דף צד ולא יאמר לו סוף שמן מפה ריקן וצ"ל שיודע בו שאינו סף כדפירש רש"י ו"ל וקשה דא"כ מאי איריא מפה ריקן אפי' הוא מלא שמן נמי פין דיודע בו שאינו סף גונב דעתו כדתני רישא אל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו כו' וי"ל דלא הוי גניבת דעת אלא כשהוא מפציר בחבירו הרבה והוא יודע שלא יעשה כן אבל כשאינו אומר לו רק פעם אחת לאו גניבת דעת הוא דהכא אורחא דמלתא ולהכי נקט ברישא אל יסרהב בחבירו ולא ירבה כו' משמע דליפא אסורא אלא כשמפציר בו ומרבה לו בתקרובת אבל בחד זימנא שרי ואשמעינן סיפא דעתה ריקן אסור פאמירה אחת: ומעשה באחד ששיגר לחבירו חביות של יין תימא והא פשיטא שלא הטעה אותו השליח והגיד לו האמת שהוא של יין דמה הנה לו לשקר א"כ ואמאי הנה סבור שהוא של שמן וזימן עליה אורחים וליפא למימר דאע"ג דהגיד לו שהוא של יין כשפתחה ומצא שמן צף למעלה הנה סבור שחבירו טעה ונתחלה לו שמן בינו ולכה זימן עליה אורחין דא"כ מאי ראיה מיתי מהו עובדא דכינן דסבור הנה שחבירו טעה הנה אסור ליגע בה והוצרף להחזירה וכינן שלא עשה כן ברוף המקום שהרגו ודוסק לומר שהשליח לא הגיד לו מאומה אלא הביא לו החביות סתמא דלאו אורחא דמלתא הוא ועוד דבספרים גרסינן וזימן עליה ונכנסו מצאו שהיא של יין וקשה היאך נכנסו האורחין לסעוד קודם שעשו התבשילין שהרי לא מצאו שהיא של יין עד לאחר שנכנס מיהו רב אלפס ו"ל גריס ונכנס ומצאו ועוד אמאי קאמר וזימן עליה

אורחין וְהָאֵין אוֹכְלִין אֶת הַשֶּׁמֶן כְּמֹת שֶׁהוּא בְּעֵין אֵלָא בְּתַעְרוּבָתָהּ הַתְּבַשְׂיִל וְהַתְּבַשְׂיִלִּין עֵיקָר וְהַשֶּׁמֶן סֹפֵל וְלֹא שֵׁינָהּ לְמִימַר שְׂזִימָן אוֹרְחִין עַל הַשֶּׁמֶן לְכַף נִרְאָה דְגֵרְסִינָן מְצָאָה שֶׁהִיא שֶׁל שֶׁמֶן וְחִנֵּק אֶת עֲצָמוֹ וְהַשֶּׁמֶת נִיחָא דְוַדַּאי הַשְּׁלִיחַ הַגִּיד לוֹ הָאָמֶת שֶׁהִיא שֶׁל יִין וְהֵלֶךְ הוּא וְזִימָן עָלֶיהָ אוֹרְחִין לַעֲשׂוֹת אֶת מִשְׁתֵּהּ הַיִּין וְאַחַר שֶׁנִּכְנְסוּ הָאוֹרְחִים פִּתְחָה וְנִרְאָה שֶׁמֶן לְמַעַלָּה כְּסָבוֹר הָיָה שֶׁפִּנְקָם שֶׁמֶן הוּא וְחִבְרִירוֹ טָעָה וְנִתְחַלַּף לוֹ שֶׁמֶן בְּיִין לְכַף חִנֵּק אֶת עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְהַשְׁקוֹתָם וּבוֹשׁ מֵהֶם.

וְהָכִי אֵיתָא בְּהֶדְיָא בְּמַסְכַּת דְרַף אַרְיָן רַבָּה פֶּרַק שְׁבִיעִי לֹא יִשְׁלַח אָדָם לְחַבְרִירוֹ חֲבִיּוֹת שֶׁל יִין וְיִתֵּן עַל פִּיהָ שֶׁמֶן שֶׁזֶה דְרַף הַמִּיתָה וּמַעֲשֵׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁפָּשָׂה תַשְׁתֵּה לְכַנּוֹ פִּינּוֹן שְׂבָאוֹ בְּגִי חֲבוּרָה וְהִסְבּוֹ נִכְנַס לְהִבִּיא יִין רְאָה אֶת הַחֲבִיּוֹת שֶׁמְלַאָּה שֶׁמֶן וְחִנֵּק אֶת עֲצָמוֹ וּמַת מִפָּאן אֲמָרוּ חֲכָמִים לֹא יִשְׁלַח אָדָם לְחַבְרִירוֹ חֲבִיּוֹת שֶׁל יִין וְיִתֵּן עַל פִּיהָ שֶׁמֶן שֶׁזֶה דְרַף הַמִּיתָה וּלְפִי מָה שֶׁפִּי אָסוּר לוֹ לְאָדָם לְשַׁלֵּחַ לְחַבְרִירוֹ חֲבִיּוֹת שֶׁל יִין וְשֶׁמֶן צָרַף עַל פִּיהָ אֲפִילוֹ אִם הוֹדִיעֵנו שֶׁהִיא שֶׁל יִין וּבִשׁ"ע סִימָן רַכ"ח פֶּתַח סִתְמָא וּצ"ע כְּדַפְּנִי: אָמַר אַבְיִי אֵין רִישָׁא וְסִיפָא בְּמַקּוֹם שֶׁאֵין מְכַרְיִין פֶּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּבַחְנָם פִּירִשׁ"י וְ"ל אֲמַלְתָּא דְרַב אֲשִׁי דְפִלְגִי תַנְיָא דְמַתְנִיתִין אֲתַנְיָא דְבַרְיִיתָא דִּיכּוֹל לֹאמַר רַב אֲשִׁי כְּשִׁנּוּיָא קָמָא דְלַעֲיִל וְהָא דְקַתְנִי מְצִיעֵתָא דְאֵין מוֹכְרִין גְּבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְפִנִי שְׁמַטְעָהוּ דְוָקָא בְּמַכִּירָה הוּא דְאָסוּר אֲבָל בְּשׁוֹלַח דוֹרוֹן לֹא חִיָּשִׁינּוּ וְאֵי אֲפֹשֶׁר לֹאמַר כֵּן דְּבַתּוֹסְפוֹתָא דְמַכִּילְתִּין פֶּרַק שְׁבִיעִי תַנְיָא הַמוֹכֵר יֵרָךְ מַחוּמְתָתָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵין צָרִיף לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִיד הַנְּשָׂה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִמְכַרְנָהּ לוֹ בְּפִנֵּי יִשְׂרָאֵל מְפִנִי שְׁחֹזֵר וְלוֹקְחָהּ הֵימָנוּ וּמְפִנִי שְׁנֵי דְבָרִים אֲמָרוּ אֵין מוֹכְרִין גְּבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְפִנִי שְׁחֹזֵר וּמַאֲכִילָן לְיִשְׂרָאֵל דְּבָר אַחַר שֶׁאֵין מַאֲכִילִין אֶת הָאָדָם בְּמַעֲוֹת וּמְפִנִי שְׁנֵי דְבָרִים אֲמָרוּ לֹא יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים קַח לִי בְּשָׂר וְכוּלֵי אֲלָמָא אָף עַל גַּב דְּאִית לָהּ לְתוֹסְפוֹתָא דְאֵין מוֹכְרִין גְּבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְפִנִי שְׁמַטְעָהוּ אֲפִילוֹ הָכִי קַתְנִי רִישָׁא דְהַמוֹכֵר יֵרָךְ מַחוּמְתָתָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵין צָרִיף לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִיד הַנְּשָׂה וְלֹא חִיָּשִׁינּוּ מָה שְׁמַטְעָהוּ אָף עַל גַּב דְּלֹא בְּשׁוֹלַח דוֹרוֹן אֵיירִי אֵלָא בְּמוֹכֵר כְּדַקְתְּנִי בְּהֶדְיָא הַמוֹכֵר יֵרָךְ מַחוּמְתָתָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְכו' וְא"כ תִּיקְשִׁי רִישָׁא לְסִיפָא.

עַל כֵּן נִרְאָה דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין גִּיד הַנְּשָׂה לְבִין גְּבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת דְּוָקָא גְּבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת אֵין מוֹכְרִין לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּחֻזְקַת כְּשָׂרָה מִשּׁוּם דַּע"ג דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לֹא יִסְוֵרָא לֹא חִיָּשׁ מ"מ בְּהִמָּה בְּרִיאָה וּכְשָׂרָה עֲדִיפָא מִגְּבֻלָּה וּטְרַיְפָה אֲבָל בְּגִיד הַנְּשָׂה לֹא חִיָּשׁ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאֲדַרְבָּא יֵרָךְ שֵׁישׁ בּוֹ גִיד הַנְּשָׂה וְשׁוּמְנוֹ נִיחָא לִיהָ סְפִי כִּינּוֹן דְּלֹא חִיָּשׁ לֹא יִסְוֵרָא הַלְכָּהּ מוֹתֵר לְמַפּוֹר יֵרָךְ חַתּוּכָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאֵיף צָרִיף לְיִטְוֹל מִמֶּנָּה גִיד הַנְּשָׂה.

וְנִרְאָה דְלֵהָכִי פִירִשׁ"י וְ"ל לְעֵיל גַּבֵּי הָא דְקָאמַר מִשּׁוּם דְּגוֹנֵב דַּעֲתוֹ דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים כְּסָבוֹר שִׁישְׂרָאֵל זֶה אוֹהֵבוּ מְאוֹד שֶׁתַּקְנָהּ וְטָרַח בָּהּ לְיִטְוֹל גִּידָהּ עַד שֶׁנִּרְאָה לַעֲצָמוֹ וְאִח"כ נִתְנָה לוֹ וְלֹא פִירִשׁ שְׁמַטְעָהוּ בְּמָה שְׁעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת סָבוֹר שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל גִּיד הַנְּשָׂה וְהָרִי הוּא אוֹכֵל גִּיד הַנְּשָׂה אֵלָא וְדַאי כִּינּוֹן דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לֹא חִיָּשׁ בְּאִסְוֵרָא לֹא טָעוֹת הוּא וְא"ת לְרַב אֲשִׁי דְטַעֲמָא דְמְצִיעֵתָא גְּזֻרָה שְׁמָא יִמְכַרְנָהּ בְּפִנֵּי יִשְׂרָאֵל תִּיקְשִׁי לִיהָ לְתוֹסְפוֹתָא אֲמַאי קַתְנִי רִישָׁא דְהֵתָם הַמוֹכֵר יֵרָךְ מַחוּמְתָתָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֵין צָרִיף

להשריש ממנה גיד הנשה ובלבד שלא ימכרה לו בפני ישראל נחוש שמא ימכרה בפני ישראל וי"ל דרישא דהתם איירי שמכרה לו בביתו ולא באיטליז דליכא למיחש שמא ימכרה לו בפני ישראל כמו בשולח ירה לעפ"ם כדפירש"י ז"ל והיגו דקאמר ובלבד שלא ימכרה לו בפני ישראל פלומר שלא ימכרה לו באיטליז דשכיחי ישראל.

אחר שפתי ז'ה מצאתי בתורת הבית דג"מ נן רב אשי אמר במקום שאין מכריזין ומציעתא פשמכרה לו בפני ישראל ולפי ג"מסא זו נחא טפי דלא גרסינן שמא ימכרה בפני ישראל וטעמא דמציעתא משום דבמכרה לו בפני ישראל איירי וכתב נמי שם דיש לחלק בין מוכר לו גיד לבין מוכר לו גבלות וטרפות כדפירש ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות מאכלות אסורות משמע דלעיל נמי גרסינן ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין והב"ע שנתנה לו בפני ישראל וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה: דף צה דאיסורא שכיחי דהתיירא לא שכיחי וא"ת פיון דתרונייהו שכיחי הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא ויש לומר דרב אסרינהו משום דחייש שמא עורבי' הביאן מרוב' דעלמא ולפי שרוב טבחי ישראל הוה שם לכה אמרו לו דאיסורא שכיחי דהתיירא לא שכיחי דהוה סברי דרוב טבחי ישראל דהכא עדיף מרובא דעלמא והשיב דאדרב' רובא דעלמא עדיף והיגו דקאמר דאיסורא שכיחי טפי מהכא דייק ש"ס דרב אוסר בשור שנתעלם אפילו ברוב טבחי ישראל ומסיק דלאו דיוקא מעלי' הוא דפונרת' דעובדי כוכבים ומזלות הוה דאי משום רובא דעלמא לחודא ל"ה שייך למימר דאיסורא שכיחי טפי דטפי מסתבר למיזל בתר רובא דטבחי דהכא: חזיא חיותא דתליא צריף לומר דרוב טבחי עובדי כוכבים ומזלות היו שם ונהו חייש רב דבהדי דאתו פוליי עלמא לאפיה אתי עובד כוכבים ומזלות ואחליף ליה לחיותא לכה לא עלים עיניה מנינה דאי רוב טבחי ישראל היו שם אם פן אמאי לא עלים רב עיניה מנינה הא ודאי פיון דבהמה שלמה הוה ליכא למיחש לעורבא ולהכי לא דייק ש"ס מהכא דאית ליה לרב בשור שנתעלם מן העין אסור ואפ' ברוב טבחי ישראל דחיישינן לעורבי' ואפילו בבהמה שלמה כדמוכח בשמעתינן משמע דמהד עובדא מוכח לה וקשה דאם פן אמאי לא דייק ש"ס מהד עובדא דסבירא ליה רב דבשור שנתעלם מן העין אסור וגם לא מסתבר למיחש לעורבי' בבהמה שלמה בית תינוק ואשה אע"פ שאין נחה שאסור לנחש אחר שפנה בית או נשא אשה ולומר אם אצליח בסחורה ראשונה אעשה עוד ואם לא אפסיק מכל מקום יש בהן סימן שאם תצליח יעשה עוד ויצליח ואם לא הצליח יפסיק דאף על גב דבסומה עצמו עליהן מותר דלא הוה נחוש אלא כשאומר פן בפירוש וסוחמה עליהן אבל כבשותק לית לן בה וכי האי גונא כתב בבית יוסף סי' קע"ט מה שנותנין לשחוט תרגולת גולת שקרא גברית משום דלא הוה מדרכי האמורי אלא כשאומר בפירוש שחטו תרגולת שקרא גברית אבל כשאומר שחפו סתמא לית לן בה.

מיהו לישנא דאין נחש משמע דלית בהו איסור נחוש קאמר וכן משמע קצת מלשון הגהת אשיר"י שפתי בית תינוק ואשה אע"פ שאינו נחש וכו' והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות עבודת כוכבים כתב מי שאמר דירה זו שפניתי סימן טוב היתה עלי אשה זו וכו' מותר הואיל ולא פנון מעשי ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שפבר הוה ולא ידענא דא"כ מאי אע"פ דקאמר: דה צו לא מהדרינן בטביעת עינא פתבו התוספות דדייק משום דמיירי בטביעת עין כל דהו וזה נראה דחוק קצת.

ועוד דקאמר השתא דשמעתינה וכו' אמינא דטביעת עינא עדיפא מנא ליה למימר דעדיפא מסימנא דלמא פי הדדי נינהו. לכה נראה דהכי קאמר מריש ה"א סימנא עדיף מטביעת עינא דהא מהדרין אבידתא בסימנא אפי' שאינו מובהק כמו שכתבו התוספות בפ"ק דמציעא דהפקר בית דין הפקר על גב דבסימן שאינו מובהק איפא למיחש דמשקר ונהי דמסתבר טפי למימר דלא משקר פיון דיהיב סימן פל זהו מפל מקום חששא בעלמא מיהא איפא נאפילו הכי מהדרין ליה ואלו בטביעת עין גמור לא מהדרין משום דחיישין לשיקרא אפי' היכא דמסתבר ספי דלא משקר דהא קיימא לן דלא מהדרין בטביעת עין אלא.

לצורפא מדרבנן דלא משני בדיבורא אלא בתלת מילי שמונו חכמים ומדקדק נמי בחלוק להופכו אבל לאיניש דעלמא לא מהדרין אף על גב דאיהו נמי לא הנה משנה בדיבורו אלא בת"ח מילי נאפילו לצורפא מדרבנן כל שאינו מדקדק בחלוקו לא מהדרין אף על גב דלא משנה בדיבורו כמו שכתבו הב"י וש"ע בס"י רס"ב משום דחיישין לשיקרא אף על גב דמסתבר טפי דלא משקר פיון דלא משנה בדיבורא אפילו הכי לא מהדרין להו אלמא דסימנא עדיפא מטביעת עינא.

אבל השתא דשמעתינהו להנה שמעתתא דסמכינו אפילו על טביעת עין כל דהו דכל הנה טביעת עין כל דהו הנה להו כמו שכתבו התוספות אמינא טביעת עינא עדיפא דהא סימנא פל דהו לא מהני אלא בממונא ומשום דהפקר בית דין הפקר הוא אבל במידי דאיסורא לא כגון גס שנגאבד מיד השליח לא מהדרין ליה אלא בסימן מובהק כמו שכתבו התוספות פ"ק דמציעא וטביעת עין פל דהו מהניא באיסורא דכל הנה עובדי מידי דאיסורא נינהו.

דאי לא תימא הכי פלומר דליפא למימר דדוקא בצורפא מדרבנן פי הנה עובדי הוא דעדיף טביעת עין פל דהו מסימן פל דהו משום דצורפא מרבנן דייק שפיר בטביעת עינו אבל באיניש בעלמא לא דאם פן סומא הנה מותר באשתו ובני אדם וכו' הא לאו כ"ע רבנן נינהו אלא בטביעת עינא דקלא אף על גב דלאו טביעת עין גמור הוא ומידי דאיסורא הוא הכי נמי וכו' אבל מרישא לא הנה סלקא דעתיה דרבא דטביעת עין פל דהו מהניא פלל ונהא דסומא מותר באשתו ע"כ טעמא אחרניא אית ליה אי נמי הא דקאמר דאי לא תימא הכי סתמא דש"ס קאמר לה דהא במסכת גיטין.

קאמר לה רב יוסף: ו אנוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים איצטריף לאשמעין משום דגיד שלם במשמע אבל נבלה או חזיר חתיכה נמי נבלה קרי ליה כמו שכתבו התוספות ולהכי קאמר בגמרא ההיא אכילה דכי אית ביה ארבעה נחמשה זתים ואכל חד זית מיחייב ורבי יהודה הנה הנה פתיב דכולה ירה ואם תאמר ונהא איצטריף ליה הנה המנומנת שבירה פדאמר בריש פירקין ויש לומר דהכא דריש ירה גופיה דמותר הוא ולעיל דריש ה"א דהנה ו"א דקאמר התם בריש פירקין ורבנן ההוא דפשיט אוסיריה בכולי ירה לאפוקי חיצון דלא תיקשי לדידהו ירה הנה למה לי וי"ל דמה"א דהנה ילפינן ההוא דפשיט איסוריה בכולי ירה ואיצטריף למיכתב הנה משום דה"א לחודא לא מצי למיכתב אבל רבי יהודה יליף מינה שפיר נמי ההיא דהכא דאי משום המנומנת שבירה אם פן ליכתוב רחמנא את גיד הנשה אשר על הכף ונהו דרשי' נמי הכף המנומנת שפכף ירה דכתב

רַחֲמָנָא לְמָה לִי אֵלֶּא וְדַאי דְכֻלְהָ יֵרָךְ וְא"ת לְרַבֵּי יְהוּדָה הֵהוּא דְפָשִׁיט אִיסוּרֵיהָ בְּכוּלֵי יֵרָךְ מְנָא לִיה וי"ל דְמִמְשַׁמְעוּתָא דְעַל הַכֶּפֶר דְרִישׁ לִיה עַל הַכֶּפֶר וְלֹא שְׁבַתוּף הַכֶּפֶר דְחִיצוֹן לָאו עַל הַכֶּפֶר הוּא אֵלֶּא תוּף הַכֶּפֶר כַּד פִּירֵשׁ"י ז"ל בְּרִישׁ פִּירְקִין מֵיהוּ הַתּוֹס' פְּתַבוּ בְּרִישׁ פִּירְקִין דר' יְהוּדָה פּוּלֵי מִיְלֵי מְהִירָה נִפְקָא לִיה: וּבְהֵלֵב אָסוּר וְהָאֵמַר רַבֵּה כּו' אִי לָאו הָא דְמִשְׁנֵי לִיה שְׁאֵנִי חֵלֵב דְמִפְעַפְעָא לֹא קִשְׂיָא לִיה דְרַבֵּה אֵהָא דְרַב הוּנָא דְאִיפָא לְשִׁנוּיֵי דְהָא רַב הוּנָא בְּצוּלְהוּ וְרֵאשׁוּ לְמִטָּה אִיירִי דְמִיְקָב דְאִיב לְמִטָּה וְהָא דְרַבֵּה בְּרֵאשׁוּ לְמַעְלָה אִיירִי אֲבָל הַשְׁתָּא דְקָאֵמַר שְׁאֵנִי חֵלֵב דְמִפְעַפְעָא אִם כּוּן אִין לְחֵלֵק בֵּין רֵאשׁוּ לְמִטָּה לְבִין רֵאשׁוּ לְמַעְלָה דְמִפְעַפְעָא בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמִטָּה מִשְׁמַע: דָּף צוּ לִיטְעַמְיָה קִפִּילָא פִירֵשׁ"י ז"ל נְחַתוּם וּבְעָרוּף פִּי מְבַשֵּׁל וּלְפִירוּשׁוֹ נִיחָא סְפִי מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְטַעַמָא פִּינוּ דְקִפִּילָא הוּא לֹא מְשַׁקֵּר שְׁלֵא יִפְסִיד אֹמְנָתוֹ פִּינוּ דְאָנְמֵן מְבַשֵּׁל הוּא: כָּל אִיסוּרִים שְׁבַתוּרָה מְשַׁעְרִינָן כְּאֵלוּ הֵן בְּצֵל וְקַפְלוּט פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְלֹא נִקֵּט כְּבִשָּׁה בְּלֶפֶת פְּדֻקְתָּי מִתְנִי גְבִי גִיד הַנְּשָׂה מִשְׁמַע דְאִין שְׁיַעוּרָן שְׁנָה דְגִיד לֹא יִהִיב טַעַמָא וְכו' וְכַתְּבוּ עוֹד וּמְדַאֲמַר רַב נַחְמָן גִּיד בְּשִׁשִּׁים מִשְׁמַע דְבִשְׁרָ בְּלֶפֶת הוּא שְׁיַעוּרָא בְּשִׁשִּׁים וּלְפִי זֶה פְּלִיגִי ר"י אֲדַרְבָּא דְלַעֲיֵל וְכו' וְלֹא מִשְׁמַע כּוּן מְדַסִּידֵר ש"ס מִיְלֵתָא דר"י בְּלִי שׁוּם מְחַלְקֵת מִשְׁמַע דְלִיפָא מֵאֵן דְפְּלִיג עָלָה וְעוֹד תִּימָא דְמִסְתַּמָּא פְּוִלְהוּ נֹתֵן טַעַם דְקַתְּנִי מִתְנִי חֵד שְׁיַעוּרָא נִיגְהוּ דְלֹא שְׁיַיָּה לְפָרֵשׁ נֹתֵן טַעַם בְּתַרְתֵּי אָנוּי וְכִינוּ דְנֹתֵן טַעַם דְרִישָׁא הֵינּוּ בְּבִשְׁרָ בְּלֶפֶת שְׁהוּא שְׁיַעוּר שְׁשִׁים פּוּלְהוּ נְמִי שְׁיַעוּר שְׁשִׁים נִיגְהוּ וְא"כ תִּיקְשִׁי מִתְנִי לר"י דְאָמַר כָּל אִיסוּרִין שְׁבַתוּרָה מְשַׁעְרִינָן כְּאֵלוּ הֵן בְּצֵל וְקַפְלוּט שְׁהוּא טְפִי הַשְׁשִׁים.

וְעוֹד פִּינוּ דְבִשְׁרָ וְלֶפֶת הֵינּוּ שְׁשִׁים וּמִשׁוּם דְגִיד לֹא יִהִיב טַעַמָא כּוּלֵי מֵאִי אִם כּוּן גִּיד שְׁנַתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִין בְּנֹתֵן טַעַם דְקַתְּנִי מִתְנִי הֵינּוּ נְמִי בְּשִׁשִּׁים פִּינוּ דְלֹא יִהִיב טַעַמָא כּוּלֵי הָאִי וְאִם כּוּן חֲתִיכָה שְׁל גְבִלָה וְחֲתִיכַת דָּג טַמָא שְׁנַתְבַּשֵּׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת בְּנֹתֵן טַעַם דְקַתְּנִי מִתְנִיתִין הֵינּוּ נְמִי בְּשִׁשִּׁים דּוּמִיָּא דְגִיד שׁ נְתַבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִין דְהָא וְכוּן קַתְּנִי מִשְׁמַע דְשׁוּוֹן הֵן וְקִשְׂיָא לִיה מִתְנִי לר"י דְאָמַר כְּבִצֵּל וְקַפְלוּט.

לְכֹף רֵאָה לְפָרֵשׁ דְכוּלְהוּ נֹתְנֵי טַעַם דְמִתְנִיתִין שְׁוִין הֵן דְהֵינּוּ שְׁטַעַם הָאִיסוּר נְרַגְשׁ בְּהִיתַר וּלְכִי שְׁאִין טַעַם הַגִּיד נְרַגְשׁ בְּבִשְׁרָ וְכוּן כָּל הַנְּדָה דְנִקֵּט לְהוּ מִתְנִי מִין בְּמִינוּ נִיגְהוּ וְאִין טַעַם הָאִיסוּר נְרַגְשׁ בְּהוּ לְכֹף קָאֵמַר פִּיצַד מְשַׁעְרִינָן אוֹתָהּ וְקָאֵמַר כְּבִשְׁרָ בְּלֶפֶת כְּלוּמַר לְחוּמְרָא מְשַׁעְרִינָן לְפִי שְׁהַבִּשְׁרָ נֹתֵן טַעַם יִפָּה בְּלֶפֶת יוֹתֵר מְשַׁאֲר צְמָחִים כַּמ"ש הַרְמָב"ם ז"ל בְּפִי הַמְּשַׁנָּה נִמְצָא פְּשִׁמְשַׁעְרִין הָאִיסוּר בְּבִשְׁרָ וְהַהִיתַר בְּלֶפֶת חוּטְרָא הוּא וְכוּן שְׁאֵר כּוּלְהוּ דְנִקֵּט מִתְנִי בְּבִשְׁרָ בְּלֶפֶת מְשַׁעְרִינָן לְהוּ וְאָף עַל גַּב דְקַצַּת אִיסוּרִין אִין נֹתְנִין טַעַם כָּל כָּף מְכַל מְקוּם לֹא פְלוּג רַבְּנָן בְּשְׁיַעוּרִין וְכִינוּ דְטַעַמָא דְבִשְׁרָ בְּלֶפֶת מְשׁוּם חוּמְרָא הוּא בָּא ר"י וְהוֹסִיף חוּמְרָא אַחֲרִיתִי לְפִי שְׁיַשׁ כַּמָּה אִיסוּרִין דְיִהִיב טַעַמָא טְפִי מְבַשֵּׁר בְּלֶפֶת לְכֹף קָאֵמַר דִּישׁ לְשַׁעַר כָּל אִיסוּרִין שְׁבַתוּרָה כְּאֵלוּ הֵן בְּצֵל וְקַפְלוּט דְעֵבִידִי לְטַעַמָא וְאִין לָהּ אִיסוּר דְיִהִיב טַעַמָא טְפִי מְהֵנִי וְהֵינּוּ דֹא"ל רַבֵּי אֲבָא לְאֲבִי וְלִישְׁעָרִינָהוּ בְּפִלְפְּלִין וְתַבְלִין כּו' דְעֵבִידִין לְטַעַמָא טְפִי מְהֵנָּה דְאֲפִי בְּאֵלָף וְכו'.

וְהַשִּׁיב לוֹ דְקִים לְהוּ לְרַבְּנָן דְאִין לָהּ בְּאִיסוּרִים דְיִהִיב טַעַמָא טְפִי מְבַצֵּל וְקַפְלוּט. וְכָל זֶה מְדִינָא דְכָל אִיסוּר דְלֹא יִהִיב טַעַמָא בְּטַל הוּא וּמִוֹתֵר אֵלֶּא לְפִי שְׁאִין כָּל אָדָם בְּקִי לְשַׁעַר בְּבִשְׁרָ בְּלֶפֶת אוּ בְּצֵל וְקַפְלוּט וְזִמְנִין שְׁאִין אָדָם רוּצָה לְהַטְרִיחַ עֲצָמוֹ וּלְשַׁעַר בְּהִכִּי לְכֹף

אָמרו רבנן בְּשֵׁשִׁים פִּינּוּ דְהֵכִי אֲשַׁחֲסוּ גַבֵּי זְרוּעַ בְּשִׁלְהָ וְשִׁיעוּר שְׁשִׁים חוּמְרָא הִיא טְפִי מְנוּחָתָא טַעַם דְּאִין לֵהּ אִיסוּר נּוֹתֵן טַעַם פְּלוּי הָאֵי אֲלֵא פִינּוּ דְחֻזִּינוּ בְּזְרוּעַ בְּשִׁלְהָ דְבִהֵכִי סָגִי אֲזֵלִינוּ בְּתַרְיָה בְּכָל מְקוּם לְחוּמְרָא.

וְרַב נַחֲמָן דְּאָמַר גִּיד בְּשֵׁשִׁים וְאִין גִּיד מִן הַמְּנִין לֹא אֲתִי לְאֲשַׁמְעִינוּ דְּגִיד בְּשֵׁשִׁים הוּא דְהָא מַחְנִי בְּבֶשֶׂר בְּלֶפֶת קַתְנִי אֲלֵא אֲתִי לְאֲשַׁמְעִינוּ דְּמִי שְׂאִינוּ בְּקִי אוּ שְׂאִינוּ רוּצָה לְשַׁפֵּר בְּבֶשֶׂר בְּלֶפֶת אוּ בְּבָצֵל וְקַפְלוּט דְּקַיִמָא לֵן דְּמַשְׁעֲרִין לִיהּ בְּשֵׁשִׁים וְקָאָמַר שְׂאֵם מְשַׁעַר אֶת הַגִּיד בְּשֵׁשִׁים צָרִיף לְשַׁעְרוּ בְּשֵׁשִׁים שֶׁל הַיֶּתֶר וְאִין הַגִּיד מִן הַמְּנִין וְאָף עַל גַּב דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִין נְמִי דִּינָא הֵכִי אֲשַׁמְעִינוּ בְּגִיד דְּאָף עַל גַּב דְּלֹא יִהְיֶב טַעַמָא פְּלוּי אֲפִילוּ הֵכִי אִינוּ מִן הַמְּנִין אֲבָל כַּחַל הֵוָה מִן הַמְּנִין אִי נְמִי רַב נַחֲמָן לֹאוּ בְּגִיד גּוּפָא אֲיִירִי דְהָא קַיִמָא לֵן אִין בְּגִידִין בְּנוּחָתָא טַעַם אֲלֵא בְּשִׁמְנוּ שֶׁל גִּיד אֲיִירִי כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ נָסִים ז"ל וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּפֶּט"ו מֵהִלְכוֹת מְאָכְלוֹת אִיסוּרוֹת שֶׁכָּתַב שָׁם וְכֵן שְׁנוּמָן שֶׁל ג"ד הַנְּשִׂיָה שֶׁנֶּפֶל לְקַדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר מְשַׁעֲרִינוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁשִׁים וְאִין שְׁנוּמָן הַגִּיד מִן הַמְּנִין וְאָף עַל פִּי שְׁנוּמָן הַגִּיד מְדַבְּרֵיהֶם וְכוּ': וְאִיבְעִיָא לְהוּ בְּשֵׁשִׁים וְאַחַת כּו' פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּשְׂמָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי עֲצָמוּ הוּא מְסוּפֵק וְקָשָׁה דָּאָם כֵּן דְּלָמָּא רַב שְׁמוֹן נְמִי הֵוָה מְסוּפֵק וְאָף עַל גַּב דְּלֹא קָאָמַר וְאִינִי יוֹדַע אִם הוּא מִן הַמְּנִין כּו' דְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי נְמִי לֹא הֵוָה אָמַר לְהוּ וְאִינִי יוֹדַע כּו' אָף עַל גַּב דְּהֵוָה מְסוּפֵק וְעוֹד מְדַנְקֵט שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר לֹא פִּירְשׁוּ אֶת הַדְּבָר מְשַׁמַּע דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי לֹא הֵוָה מְסַפֵּקָא לִיהּ אֲלֵא הֵנָּה שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר לְחוּדָא.

לְכֹף נִרְאָה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי גּוּפִיָּה לֹא הֵיָה מְסַפֵּקָא לְהּ מִיַּדִּי בְּלִישְׁנֵיהּ דְהָא מְשַׁמַּע דְּמַשְׁמִיָּה דְּנִפְשִׁיָּה קָאָמַר הֵכִי וּפְשִׁיטָא דְּאִיהוּ גּוּפִיָּה הֵוָה יָדַע אִי קָאָמַר מֵאִי בְּהַדִּי דִּינָה אִי לְבַר מִינָהּ וְלֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו מִשּׁוּם דְּהֵוָה סָבַר דְּלִיכָא לְמִיטְעֵי בְּהַדִּי לִישְׁנָא דַּכ"ע יָדַעִי דְּמַשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן הֵוָה בְּהַדִּי דִּינָה דְּנוֹקָא אוּ לְבַר מִינָהּ דְּנוֹקָא דְהָא בְּכַמְּה דּוּכַתִּי אֲשַׁחֲסוּ תַנְּאִי דְּנִקְטִי בְּמַלְמִיָּהוּ לְשׁוֹן עַד וְאַנְן מְסַפְקִינוּ אִי עַד וְעַד בְּכָלֵל הִיא אִי לֹאוּ אִטּוּ אִינְהוּ גּוּפִיָּהוּ נְמִי הֵיָה מְסַפֵּקָא לְהוּ הָא פְּשִׁיטָא דְּאִינְהוּ הוּוּ יָדַעִי מֵאִי קָאָמַרִי וְלֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ לְפָרֵשׁ בְּהַדִּי דְּמִיפְשִׁט הֵוָה פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּלְשׁוֹן עַד הֵוָה עַד בְּכָלֵל אוּ לֹא הֵוָה עַד בְּכָלֵל וְהָא נְמִי רִיב"ל הֵוָה פְּשִׁיט לִיהּ מֵאִי קָאָמַר וְלֹא הֵוָה לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו אֲלֵא לְפִי שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר הֵיָה מְסַפֵּקָא לְהוּ בְּהָאִי לִישְׁנָא אִי בְּהַדִּי דִּינָה קָאָמַר אִי לְבַר מִינָהּ הוּא לְכֹף קָאָמַר לִיהּ רַבִּי זִירָא לְרַב שְׁמוֹן מִי עֲדִיפַת אֶת מְשַׁנֵּי גְדוּלֵי הַדּוֹר דְּכִינּוּ דְּאִינְהוּ הֵוָה מְסַפֵּקָא לְהוּ לְדִידָף נְמִי אִיבְעִי לָף לְסַפּוּקִי וְהֵוָה לָף לְמִימַר וְאִינִי יוֹדַע כּו' אֲלֵא וְדֵאִי פְּשִׁיטָא לָף בְּהַדִּי דִּינָה קָאָמַרִי לְכֹף קָאָמַר רָאָה שְׂאֵתָה מְטִיל בְּהּ גְבוּל הַיֶּתֶר דָּף צַח דְּכּוּלִּי עָלְמָא בְּהַדִּי אִיל מְבַשֵּׁל לְהּ פִּירְש"י ז"ל וְהַתּוֹסְפוֹת מִשּׁוּם דְּאִין מְקַרָא יוֹצֵא מִיַּדִּי פְּשׁוּטוֹ וְדְבָרֵיהֶם תְּמוּהִים דְּאִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא מְשַׁמַּע דְּמְבַשֵּׁל לְהּ בְּהַדִּי אִיל א"כ תִּיקְשִׁי לְאִיכָּא דְּאָמַרִי דְּאִית לִיהּ לְתַנָּא קָמָא דְּבַקְדִּירָה אַחֲרַת מְבַשֵּׁל לְהּ הִיאָף אֲתִי וּמוֹצִיא מְקַרָא מִיַּדִּי פְּשׁוּטוֹ.

וְעוֹד תִּימָא פִּינּוּ דְּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא מְשַׁמַּע דְּמְבַשֵּׁל לְהּ בְּהַדִּי אִיל אִם כֵּן מֵאִי אִיבְעִיָּה ש"ס לְאֶתוּיָי בְּרִיָּתָא דְּפִלְגִי בְּהַת"ק וּר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אֲמַאי לֹא דִּיָּיק מְפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא פִּינּוּ דְּבִהֵכִי אִיל מְבַשֵּׁל לְהּ מֵאִן דְּאָמַר בְּשֵׁשִׁים סָבַר בְּשֶׁר וְעֲצָמוֹת בְּהַדִּי בְּשֶׁר

וּעֲצָמוֹת מְשַׁעְרֵינוּ וְהַ"ל בְּשֵׁשִׁים וּמ"ד בְּמֵאָה סֶבֶר וְכו' עַל פֶּן נִרְאָה דְּמִפְּשָׁטָא דְקָרָא לָא שְׁמַעִינוּ מִיְנֵיהּ אִי בְהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה אִי לָאו דְּמִי כְּתִיב וְלִקַּח הִפְהֵן אֶת הַזֶּרֶע בְּשֵׁלָה עִם הָאֵיל מִן הָאֵיל כְּתִיב וְאֵתִי לְאֲשַׁמְעִינוּ שְׂיִקַּח הַזֶּרֶע מִן הָאֵיל לְאֲפֹקֵי מִן הַכִּבְשִׁים דְּכְתִיבִי בְּרִישָׁא דְקָרָא דְּוִמְיָא דְּחִלַּת מְצָה אַחַת מִן הַסֵּל דְּבַתֵּר הֵכִי וּבְשֵׁלָה לָאו אֲמֵן הָאֵיל קָאִי אֲוִלְקַח קָאִי לְאֲשַׁמְעִינוּ שְׂיִקַּחנָה כְּשֵׁהִיא מְבֹשְׁלַת וַיִּתְנַּה עַל כְּפֵי הַזֶּזִיר וְלֹא כְּשֵׁהִיא חִיָּה.

וְהָא דְקָאֵמֵר דְּכֹוֹלֵי עֲלֵמָא בְּהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה מְשֹׁם דְּש"ס מְסַפְקָא לֵיהּ בְּמֵאֵי אַקְמִיפְלָגִי אִי בְּהָא קְמִיפְלָגִי דְּמ"ס מְחַתֵּף לֵה וְנִהְדֵּר מְבַשֵּׁל לֵה וְהֵינּוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסְחָי וְתַנָּא קָמָא סֶבֶר מְבַשֵּׁל לֵה וְנִהְדֵּר מְחַתֵּף לֵה וְהֵינּוּ שְׁלֵמָה דְקָאֵמֵר כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְאִי בְּהֵכִי פְּלִיגִי עַל פְּרִיָּהּ פְּוִלֵי עֲלֵמָא אִית לֵהוּ דְּבְהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה אוּ דְלֵמָא דְּכֹוֹלֵי עֲלֵמָא מְחַתֵּף לֵה וְנִהְדֵּר מְבַשֵּׁל לֵה וּבְהָא פְּלִיגִי מֵר סֶבֶר בְּהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה וּמֵר סֶבֶר בְּקַדְרִיָּה אַחַרְתָּ מְבַשֵּׁל לֵה וְלִפִּי זֶה לִית לֵיהּ דְּבְהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה אֲלָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסְחָי לְחֻדְיָה וְלֵהֵכִי קָאֵמֵר ש"ס דְּכ"ע בְּהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה מֵר סֶבֶר מְחַתֵּף לֵה וְכו' פְּלוּמֵר אִיבְעִית אִימָא אֲלִיבָא דְדַבְרֵי הַפֵּל פְּלִיגִי אֲמוּרָאֵי דְלַעִיל דְאֲוִבְהָא קְמִיפְלָגִי דְרִשְׁב"י סֶבֶר מְחַתֵּף לֵה וְנִהְדֵּר מְבַשֵּׁל לֵה וְת"ק סֶבֶר מְבַשֵּׁל לֵה וְנִהְדֵּר מְחַתֵּף לֵה א"כ ע"כ תְּרַנְיָהוּ ס"ל דְּבְהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה וְאֵם כֵּן מִיתּוֹקְמָא פְּלוּגְתִּיָּהוּ דְאֲמוּרָאֵי דְלַעִיל לְדַבְרֵי הַפֵּל וְאִי בְעִית אִימָא נְמִי דְכ"ע מְחַתֵּף לֵה וְנִהְדֵּר מְבַשֵּׁל לֵה מִיָּהוּ ע"כ צְרִיף לֹמֵר דְרִשְׁב"י סֶבֶר בְּהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה וְת"ק סֶבֶר בְּקַדְרִיָּה אַחַרְתָּ מְבַשֵּׁל לֵה דְאִי לָאו הֵכִי בְּמֵאֵי קְמִיפְלָגִי וְכִינּוּ דְרִשְׁב"י סֶבֶר בְּהֵדִי אֵיל מְבַשֵּׁל לֵה מִיתּוֹקְמָא מִיָּהוּ פְּלוּגְתָּא דְאֲמוּרָאֵי דְלַעִיל אֲלִיבָא דְרִשְׁב"י: דָּף צֵט לָא נִצְרָקָא אֲלָא לְמַקּוֹם חַתֵּף כְּחַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְשָׂאֵר קְדָשִׁים כְּגוֹן חֲזָה נְשׁוּק וְאִימּוּרִין שְׂרִי נְמִי מְקוֹם חַתֵּף שְׁלֵהֵן דְהָא לָא אֲשַׁכְּחֵן קָרָא בְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה יוֹתֵר מְבַשֵּׁאֵר קְדָשִׁים וְאִי יְלִפִּי בְּהוּ מְעוֹבֵר דְאֲסוּר מְקוֹם חַתֵּף בְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה נְמִי לִיתְסֵר אֲלָא בְּכֹוֹלֵן לָא אָסֵר וְכו' וְלָא מְשַׁמַּע כֵּן מְדַקְתְּנִי הֵף דִּינָא גְבִי זְרוּעַ בְּשֵׁלָה וְלֹא קַתְנִי בְשָׂאֵר קְדָשִׁים מְשַׁמַּע דְּזִנְקָא בְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה דִּינָא הֵכִי וְעוֹד מְדַקְטֵן זֶהוּ הִיפֵר הֵבָא וְכו' מְשַׁמַּע זֶהוּ לְחוּד וְלֹא בְשׁוּם מְקוֹם אַחַר לְכַף נִרְאָה דְּזִנְקָא בְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה קָאֵמֵר דְּמִוִּתֵּר מְקוֹם חַתֵּף וְלֹא בְשׁוּם מְקוֹם שְׁוִיָּה דְּכֹוֹלֵהוּ יְלִפִּינּוּ לֵהוּ מְעוֹבֵר דְּמְקוֹם חַתֵּף אֲסוּר אֲבָל זְרוּעַ בְּשֵׁלָה לָא מְצִינּוּ לְמִילָף מְעוֹבֵר כִּינּוּ דְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה חִדּוּשׁ הוּא וְאִיבָא לְמִיפְרָף דְמָה לְאֲבָר דְעוֹבֵר שְׁכֹן אֲסוּר לְבַטְלוֹ לְכַתְחִילָה אֲבָל בְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה דְמְבַטְלִינּוּ לִיהּ לְכַתְחִילָה אִימָא דְמְקוֹם חַתֵּף נְמִי מְוִתֵּר וְעוֹד נִרְאָה דְע"כ צְרִיף לֹמֵר דְּמְקוֹם חַתֵּף דְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה שְׂרִיָּא רַחֲמָנָא דְקִיָּמָא לֵן כָּל מְדוֹת חֲכָמִים מְצַמְצָמִין הֵן כְּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּפִרְקָא לֹא יִחְפְּוֹר וְכִי שְׂיַעֲרוּ רַבְּנָן דְּזִרְוֵעַ הֵנָּה אֲחַד מְשִׁשִׁים מִן הָאֵיל הֵינּוּ דְּזִנְקָא זְרוּעַ לְחוּדָא אֲבָל עִם מְקוֹם הַחַתֵּף לֹא הֵנָּה אֵיל שְׁשִׁים כְּנִגְדוֹ וְאִי לָאו דְּמְקוֹם חַתֵּף דְּזִרְוֵעַ בְּשֵׁלָה שְׂרִיָּא רַחֲמָנָא אֵיל גּוֹפִיָּה אֲמֵאֵי שְׂרִיָּה לִית בֵּיהּ שְׁשִׁים נְגִיד הַזֶּרֶע עִם מְקוֹם הַחַתֵּף אֲבָל בְּשָׂאֵר קְדָשִׁים מְקוֹם חַתֵּף אֲסוּר דִּילְפִינּוּ לֵהוּ מְעוֹבֵר וְהָא דְלֹא פְּרִיָּהּ ש"ס הֵבָא נְמִי מֵאֵי חֲזִית דְּגָמֵר וְכו' כְּדַפְרִיָּה בְּאִינָף מְשׁוּם דְלְחוּמְרָא מְקִשִּׁינּוּ כְּמ"ש הַתּוֹסֵף לַעִיל דְהֵבָא לִיבָא לְאֹקְמִי קָרָא לְמִילְתָּא אַחֲרִיתִי: וְלִיבְטוֹל בְּרֹבָא לָא פְּרִיָּהּ וְלִיבְטוֹל בְּשִׁתִּים מְשׁוּם דְלֹא שְׂיָיָף שְׁשִׁים אֲלָא כְּשִׁזְרָקִין גּוּף הָאִיסוּר וּמְבַטְלִין הַטַּעַם אֲבָל הֵיבָא דְאִין גּוֹתֵן טַעַם וְגוּף הָאִיסוּר קִיָּים וְאִין מְפִירִין אוֹתוֹ בְּטַל הָאִיסוּר בְּרוּב אִפִּי מְדַרְבְּנּוּ דָּף ק בְּרִיָּה שְׂאֵנִי פִי כִינּוּ דְבְרִיָּה בְּפִנֵי עֲצָמוֹ הוּא הָרִי הוּא חָשׁוּב וְכָל דְּבָר חָשׁוּב

אפילו באלף לא בטיל ובסמוך נמי ה"ק שאני חתיכה הואיל וראויה להתפבד כו' דכיון דראויה להתפבד הרי הוא חשובה ודבר חשיב אפי' באלף לא בטיל וכיון דטעמא דתרנוייהו משום דחשיבי ניהו לכך קאמר וצריכי דאי אשמעינן גיד משום דבריה הוא ולהכי חשיבא אבל חתיכה אף על גב דראויה להתפבד אימא לא חשיבא ואי אשמעינן חתיכה כו' וכ"כ הרמב"ם בפ' ט"ז מהמ"א דטעמא דתרנוייהו משום דחשיבי ונראה דלהכי נקט מתניתין חתיכה של גבלה וחתיכה של דג טמא משום דאיכא דנוכתא דדבר חשיב טפי מדגים ואיכא דנוכתא דדגים חשיבי טפי כמ"ש התוספות ריש פ'ק פסוי הדם דקאמר עשרה מנה יקח ליטרא דגים חמשים מנה יקח ליטרא בשך ובמדרש אומר אורח יום ראשון אנוזין ותרנגולין יום שני דגים יום שלישי בשך ולכך איצטריף למיתני תרנוייהו דאי תנא גבלה ה"א דוקא בשך דחשיב אבל דגים לא ואי תנא דגים ה"א וכו': והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת כדמסיק דכיון דאסור גיד חמור מאסור טמאה שפן נוהג מבני יעקב וקאותה שעשה היתה בהמה סמאה עדיין מותרת לכך יש בו פת לחול עליו ומעיקרא סלקא דעתך דר' יהודה סבר דטעמא דת"ק כר' שמעון דבסמיה משום מי שגידו אסור וכו' כמ"ש התוספות.

אבל אין לפרש דה"ק כיון דנאסר גיד מבני יעקב ועדיין בהמה מותרת תו לא פקע אסור גיד מבהמה סמאה דלא שייך למימר הכי דכיון דביתר הכי נאסרה בהמה תו לא מצוי חזיל אסור גיד עליה מיהו בריש פירקין לא כתבו התוספות כן.

וא"ת ומאי דיקא נמי דקאמר מנא ליה למידק דלמא אין הכי נמי טעמא דרבי יהודה לאו משום חומרא הוא אלא כמ"ש התוספות וי"ל מדנקט רבי יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להן משמע דמשום חומרא נקט הכי דכיון דנאסר מימות בני יעקב חמיר טפי ועוד מדלא נקט והלא לבני יעקב נאסר גיד הנשה וקאמר והלא מבני יעקב נאסר משמע דמשום חומרא קאמר הכי דכיון דנאסר מזמן ארוך מבני יעקב חמיר טפי: דף קא ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה אף על גב דלא שמעין ליה לר' יוסי דאית ליה הכי מפל מקום לא שמעין דפליג ונראה דנקט הכי כי הכי דלא תימא רבי שמעון היא דלית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל גבי אוכל גבלה ביוה"כ לכך קאמר ואיסור כולל באיסור חמיר אית ליה לאפוקי מדרבי שמעון דאפילו באיסור חמיר נמי לית ליה ולספרים דגרסינן בסמוך בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הכשר כ"ע לא פליגי דחייב דאיסור מוסיף הוא ונהנה ניחא דמייתי נמי ראיה להא דקאמר ואיסור כולל באיסור חמיר אית ליה לפי רש"י ז"ל דאיסור חמור ואיסור מוסיף כי הדדי ניהו והא דטומאת בשך הוה איסור מוסיף משום דמעיקרא לא נאסר הבשך אלא לטמאים וכשנטמא נאסר אף לטהורים בלאו וכן פירש"י ז"ל בפ"ד אחין דאיסור מוסיף היינו כשאיסור מוסיף על החתיכה לאנסרה על מי שמוותרת עליו: דף קב רישא בישראל וסיפא בבן נח נראה דמעיקרא כי רמייה הנה משמע ליה סיפא נמי בישראל ואתי לאשמעי' דאם שחטה ואכל ממנה בפודה מפרכסת חייב משום אבר מן החי ולא אמרי' דשחיטה מטהרה מידי אבר מן החי דומיא דטהורה דכיון דשחיטה פיצאה נפשה דמי ולא קרינו ביה לא תאכל הנפש עם הבשר קמ"ל דלאו פיצאה נפשה דמי וטהורה שאני דבשחיטה תליא מילתא אבל בטמאה דלא שייך שחיטה אין שחיטה מטהרתה ולהכי רמיא רישא אסיפא ומשני דרישא דוקא בישראל אבל סיפא בעובדי כוכבים ומזלות:

הכי נמי במשהו פשר גידין ועצמות וכל שהוא דנקט אבשר קאי ולא איירי מגידין ועצמות מידי ונהו כל שהוא דרישא פכל שהוא דסיפא: נטל צפור שאין בו פזית ואכלו רבי פוטר כתבו התוספות דכי היכי דלאו לאברים עומדת הכי נמי לאו לתתיכת בשר עומדת והא דנקט צפור שאין בו פזית לרבנותא דרבי אלעזר נקט דאפי' הכי מחייב וקשה דאם כן אמאי קתני סיפא חנקה ואכלה דברי הפל בכזית דברי הפל מפלל דפליגי ברישא אי בעינן פזית אי לא והא ליפא מאן דפליג בהכי דרבי נמי מחייב בתחיקה במשהו גידין עצמות ולא פליג אלא בשלמה ומשום דלאו לאברים עומדת ועוד קשה דהו רבנותא דמחייב רבי אלעזר אפילו בצפור שאין בו פזית לא תליא במלתא דרבי אלעזר פלל פיון דאינהו לא פליגי אלא אי בחייה לאברים עומדת אי לאו והא דמחייבין באבר מן החי אפי' במשהו בשר גידים ועצמות מלתא אחריתי היא וליפא מאן דפליג בהכי ואם כן הנה ליה לאשמעינן הו מלתא באפי נפשיה.

ושמא יש לומר דבצפור שיש בו פזית לרבי נמי חייב משום נבלה דבשעה שבלעו ולועסו היא מת וכי האי גונא פירש רש"י ו"ל בפירק אלו הן הלוקין גבי ריסק תשעה נמלים ואחד חי דמצטרף לכזית נבלה וחיוב משום דבבולעו מת ולהכי נקט צפור שאין בו פזית דף קג ואידך אכלב הוא דחייב דהותר מפללו הנה מצי למימר אכלב הוא דחייב משום דטרפה איסור פולל הוא אבל אבר דכי הדדי ניהו לא: חלקו מבחויז פתבו התוספות ועוד דכי היכי דחלקו מבחויז והניחה בבת אחת לתוף פיו מחייב לרבי יוחנן דאזיל בתר אכילת פיו לפי שנהנה גרונו פזית בבת אחת וכו' ותימא דהא מפירוש רש"י זכרונו לברכה לא משמע כן מדכתב חלקו מבפנים לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין ולא כתב לאחר שבא לפיו בלעו לחצאין משמע דסבירא ליה דלרבי יוחנן אינו חייב אלא אם כן נהנה גרונו בכזית בעודו שלם ולא פשנחלק ולהכי פירש חלקו מבפנים לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין פלומר אבל פשהיה בגרונו עדיין לא נחלק ונהנה גרונו מפזית לכה נראה דרש"י זכרונו לברכה נמי סבר דחלקו מבחויז פטור ואפילו אכלו בבת אחת והא דנקט חלקו מבחויז קודם שיתנגנו לחיף פיו ואכל זה לבדו ואחר כה חציו השני רבנותא נקט משום דקיימא לן בכל שאר איסורין דמצטרפי שיעוריהו לחצאין פשאוכלן זה אחר זה בתוף פדי אכילת פרס וקא מיבעי ליה אי גבי אבר מן החי נמי דינא הכי דאפילו אכל חציו שיעור ואחר כה אכל חציו השני תוף פדי אכילת פרס מצטרפי או דלמא פיון דחידוש הוא לא מיחייב אלא א"כ מכניס פזית שלם לתוף פיו דסתם אכילה בבת אחת משמע ולא לחצאין והשיב לו דפטור וקמיבעיא ליה חלקו מבפנים דהיינו לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין אבל גרונו נהנה מפזית שלם מהו מי אמרי' פיון דחידוש הוא בעינן שיהיה עליו שם אבר אפילו בשעת בליעה פשיורד לתוף מפיו או לא וקאמר רבי יוחנן הרי נהנה גרונו כו' דבתר גרונו אזלינן וריש לקיש אית ליה דבתר מעיו אזלינן ופריה, ר"ל היכי משפחת לה דמחייב שהרי כל מי שאוכל דבר הוא לועסו תחילה דהיינו שממעכו ומרפכו בשיניו ובחניכיו ואי אפשר ללעוס ולמעו פזית שלם יחד ועל פרחו צריף לחלקו בתוף פיו ולועסו נמצא שבולעו לחצאין ומשני בגרועיתא זעירתא שאין אדם לועסו אלא בולפעו, ופשוט הוא דרש"י ו"ל נמי סבר דיכול אדם לבלוע פזית בבת אחת שהרי יכול לבלוע גרומתא אף על גב דכזית הוא ולא פריה היכי משפחת לה אלא משום דאי אפשר ללעוס ולמעו בחניכיו פזית שלם וכן

פירש"י ז"ל בהדיא היכי משכחת לה דמחייב בכזית הא אי אפשר ללעוס אכילה פולה
יחד: הרי נהנה גרונו בכזית פירש רש"י ז"ל הרי נהנה גרונו בטעם שגוי חצאי זתים והא
דרבי אסי פליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמיה דרבי יוחנן חלקו מבחוץ פטור
ודבריו תמוהים דאם פן על פרחו רבי אלעזר דאמי לאדפורי לרבי אסי אית ליה דרבי
יוחנן לא אפר מעולם דחלקו מבחוץ פטור ואמאי קאמר לעיל ורבי אלעזר אמר אפי'
חלקו מבחוץ נמי חייב משמע דאמי לפלוגי אדרבי יוחנן דאמר חלקו מבחוץ פטור והא
איהו סבר דרבי יוחנן נמי אית ליה דחייב ועוד דאי הא דרבי אסי פליגא הדרב ורבין
הנה ליה לסדר הא דרבי אסי בתר מלתייהו דרב דימי ורבין ורבי אלעזר ואמאי הפסיק
ביניהן במלתא אחריתי בהא דאמר ריש לקיש כזית שאמרו וכו' ועוד דאמר רבי אסי
משמע דלא פליג מדלא קאמר רב אשי אמר וכו' ועוד תימא הא דאכל חצי זית ונהקיא
וחזר ואכלו אמאי קאמר לה רבי יוחנן אאבר מן החי ולא קאמר לה גבי שאר איסורים
כגון באכל גבלה וטרפה וחלב וכיוצא בהן וכן הא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש בבין
השינינים ובין התניכים אי מצטרף לא אמאי לא פליגי הכי בשאר איסורים.

ועוד קשה דקאמר ריש לקיש כזית שאמרו וכולי ולא אשכחן בשום דנכתא שאמרו
חכמים בהדיא דאבר מן החי בכזית אלא דרב קאמר לעיל אבר מן החי צריך כזית
ופשיטא דריש לקיש לאו אדרב קאי שהרי בפירק אלו טרפות אתיא דאמר ליה ריש
לקיש לרבי יוחנן מני רב ומנו רב ולא ידענא ליה.

ועוד דקאמר ולא זימנין סגיאיין אמרת וכו' מאי הוצרך למימר ליה זימנין סגיאיין ולא
הנה סגי ליה בחד זימנא על פן נראה דהא אמר ריש לקיש כזית שאמרו חוץ משל בין
השינינים לאו מאבר מן החי קאי אלא אשאר כל איסורים שבתורה קאי דקימא כל
איסורין שבתורה כזית וקאמר ריש לקיש כזית שאמרו חוץ משל בין השינינים וכו' וכן
הא דאמר ר' יוחנן אכל חצי זית ונהקיא וכו' לאו אאבר מן החי קאי דבאבר מן החי פוטר
ר' יוחנן אפילו בחלקו מבחוץ כדאמר לעיל אלא אשאר כל איסורים שבתורה קאי ומשום
דאיירי לעיל בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש אי בעינן אכילה במעים אי בנהנה גרונו
בכזית סגי ליה לכה סידר ש"ס הא דבין התניכים והא דאכל חצי זית ונהקיא וכו' להכא
דטעמייהו נמי הנה משום דנהנה גרונו בכזית והשתא הא דרבי אסי לא פליג אדרב דימי
ורבין דשאני התם דחידוש הוא והינינו דאמר ליה ולא זימנין סגיאיין אמרת דבכולהו
דוכתי הנה אמר ליה הכי באיסור גבלה וטרפה וחזיר וחלב וכן משמע בהדיא מדברי
הרמב"ם ז"ל דבפרק חמישי מהלכות מאכלות אסורות מיתי לספק הלכה הא דאמר רב
דימי ורבין משמיה דרבי יוחנן ובפרק ארבעה עשר מה' מ"א פתב כל איסורי מאכלות
שבתורה שיעורן בכזית בינוני בין למלקות בין לכרת.

ואחר כך פתב כזית שאמרו חוץ משל בין השינינים אבל מה של בין התניכים מצטרף
למה שבלע שהרי נהנה גרונו בכזית אפילו אכל כחצי זית ונהקיא וחזר ואכל אותו חצי
זית עצמו שהקיא חייב שאין החיוב אלא על הנאת הגרון בכזית מדבר האיסור עד כאן
לשונו.

משמע בהדיא דאשאר איסורין קאי ולא אאבר מן החי ובכסף משנה פתב שם כזית
שאמרו חוץ משל בין השינינים בס"פ דגיד הנשה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש והלכה

זו סג' להו אם פן למה להו למיגור תו שלא להעלות בשר עוף דכיון דגורו פבר ועבדו הרחקה שלימה למה להו למיעבד עוד אפילו פלגא דהרחקה דלא איצטריף וגזירה וגזירה הוא: עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא נראה דדייק מדקתני נאכלין לשון רבים משמע דלאו עוף החילה נהדר גבינה קאמר דא"כ גבינה לחודא נאכל באפיקורן ולא העוף אלא אשמעינן דהנה תרתי נאכלין דהה הפקר שאין צריכין להזהר לא זה מזה ולא זה מזה בין אוכל עוף תחילה בין אוכל גבינה תחילה ולהכי דייק הא בשר וגבינה צריכין להזהר זה מזה וזה מזה וכתבו התוס' דרבינו תם מפרש טעמא דאגרא משום דעוף אינו נדבק ביצים וקשה דהא גבינה נדבק ביצים הוא מדקאמר הני מילי בליליא משמע דבליליא בעי נטילת ידים אחר גבינה ואם פן צריף לומר דהא דקתני עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה דוקא קאמר ולא גבינה ועוף וזה דחוק: דף קה בית שמאי אומרים מקנה והוא הדין למדים ובית הלל אומרים מדיח והוא הדין כו' תימא פינו דתרנוניהו בעינו כדפירש"י ו"ל והתוס' אמאי קאמר לעיל הוא תני לה והוא אומר לה בלא נטילת ידים ובלא קנינות הפה אמאי לא הזכיר נמי הדחת פה ונהו ליה למימר בלא נטילת ידים ובלא קנינות נהדחת פה.

ועוד תימא דקאמר לעיל אלימא ב"ש שומרים מקנה ולא בפי מדיח וב"ה אומרים וכו' אמאי נקט ולא בעי ה"ל למימר ולא סג' מדיח ולא סג' מקנה ועוד אמאי דחוק לאסוקי דלא פליגי הל"ל דקנינות עדיף מהדחה ולב"ש לא סגי אלא בקנינות ולב"ה בהדחה לחודא נמי סגי כמ"ש התוספות ומה שכתבו דפשיטא ליה לש"ס דהדחה עדיפא ולהכי נקט מקנה ולא בעי מדיח דעדיפא ואידי דנקט לב"ש ולא בעי נקט נמי הכי לב"ה דחוק הוא למימר דנקט הכי אידי ועוד דאם פן פי פריף אלא הא דאמר רבי זירא פולי תיקשי נמי הנה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ותו לא הנה צריף למימר אלא ב"ש אומרים מקנה ולא בעי מדיח וב"ה אומרים אף מדיח וכולי ועוד מה נפשף אי קנינות נהדחה פל חדא עביד פעולה אחריתי אם פן לה שניף למימר דהדחה עדיפא מקנינות פינו דאין שוין זה לזה ואי תרנוניהו עבדי פעולה חדא אם פן אמאי לא סגי בהדחה לחודא דעדיפא או ליבעי הדחה תרתי זמני ואמאי תיקנו למיעבד הדחה וקנינות.

על פן נראה דמדיח דנקט ב"ה לאו הדחת פיו קאמר אלא מדיח ידיו קאמר דהיינו נ"י ולהכי נקט לעיל בלא נטילת ידים ובלא קנינות הפה ולא נקט הדחת פה והשתא ניחא דקאמר אלימא ב"ש אומרים מקנה ולא בעי מדיח דאית להו דאין צריף לנקות אלא הפה לחוד אבל ידים לא ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנה דאין צריף לנקות אלא ידים לחוד אבל משום פה ליכא למיחש אלא הא דאמר פולי ולהכי לא מצוי למימר דב"ש אית להו דוקא מקנה דעדיף וב"ה סברי דבהדחה לחודא נמי סגי דקנינות הפה לא מהניא לידיח נהדחת ידים לא מהניא לפה ולא שניף למימר דב"ה אית להו דבחדא מנייהו סגי דמה נפשף אי חיישי לפה בעי קנינות ולא מהני הדחה ואי חיישי לידיח בעי הדחה ולא מהניא קנינות ולהכי לא מצוי לשנויי נמי דב"ש תרתי בעי וב"ה סברי דסגי בחד כמ"ש התוספות דלא שניף למימר הכי פלל והשתא ניחא דצ"ל דהא דמסיק דב"ש אומרים מקנה וה"ה למדים היינו דתרנוניהו בעינו כמ"ש ר"ח ז"ל.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות פ"א דמדיח היינו הדחת ידיו שפתב מי
ש'אכל גבינה או חלב תחילה מותר לאכול אחריו ב'ש' מיד וצריף שידיח ידיו ויקנח פיו
בין הגבינה ובין הב'ש'.

אחר כ' מ'צאתי שכ"כ גם פן הר"ן ז"ל. ובש"ע סימן פ"ט פתב אכל גבינה מותר לאכול
אחריו ב'ש' מיד ובלבד שייעיין ידיו וכולי וצריף לקנח פיו ולהדיחו ולפי מה שפירש'
אין צריף רק לקנח פיו ולא להדיחו.

ובטור א"ח סימן קע"ג פתב ב"י דברי הרמב"ם והר"ן ז"ל ומסיק דהעולם נהגו לעשות
קנינות ונהדחה לפה וכן ראוי לעשות: ואלו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא
אחריתי אכילנא בגבינה אחר ב'ש' קאמר דקאי אהא דקאמר דאלו אבא פי הנה אכיל
בישרא האידנא פולי משמע דב'ש' אחר גבינה לא היה ממתין מסעודה לסעודה לכ"נ
דבסעודתא ש'גילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית קאמר והטעם מפני שב'ש' מוציא
ש'מן ומוש' טעם זמן ארוך או משום ב'ש' ש'בין השינויים לכ' צריף להמתין כ"כ אבל
ב'ש' אחר גבינה לא והתוספות פתבו דאפילו לאתרא אם סילק השלחן ובר' מותר ולפי
זה צ"ל דטעמא משום הכי'רא הוא שאם יאכל ב'ש' וגבינה בסעודה אחת חיישינן ש'מא
אתי למיכל בהדי הדדי וקשה דאם פן מאי איריא גבינה אחר ב'ש' אפילו בב'ש' אחר
גבינה נמי ליבעי סעודה אחריתי וכן פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהמ"א וכן פסק ב"י בש"ע
סימן מ"ט דצריף להמתין ש'ש שעות כשיעור מסעודה לסעודה ובהגה"ה שם פתב נמי
דעת התוספות ודעת הרמב"ם נראה עיקר מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה פתבו
התוספות דהא דדרשינן והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים וכולי אסמכתא
בעלמא הוא דהא טעמא דמים אחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואנו לפי
ש'אין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים אחרונים ולא ידענא מנא להו למימר ש'אין
מלח סדומית מצוי בינינו דאי משום דסדום רחוק הוא ממנו ואין מביאין משם מלח אם
פן תיקשי לאבני וכן ש'ארי אמוראים דבסמוך דכולהו בבבל הוי שהו רחוק מסדום
אמאי הוי נזקין במים אחרונים ועוד מדקאמר אבני ומש'תכח פי קורטא בכורא משמע
דבכל מלח ש'פעולם משפחת לה קורטא בכורא וקשה מה נפ'ש' אי מלה סדומית מצוי
הוא בכל העולם אמאי לא משפחת לה אלא פי קורטא בכורא ואי לא מצוי הוא כלל האי
קורטא מהיכא אתי לכ' נראה דבכל מלח ש'פעולם משפחת לה פי קורטא בכור' מלח
רע ש'מסמא את העינים כמו מלח סדומית והאי קורטא מלת סדומית קרי ליה פינון ש'טבעו
פמלח סדומית הוא.

ואם פן במלח ש'לנו נמי איכא למימר דמשפחת לה האי קורטי וצריף ליהזר במים
אחרונים וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שפתב בפ"ו מהלכות ברכות כל פת שהמלח
בו צריף נ"י באחרונה ש'מא יש בו מלח סדומית או מלח ש'טבעו פמלח סדומית וכתב
שם בפס' משנה משום דאיכא למימר בא"י דמשפ'ח מלח סדומית ש'סדום קרובה להם
אבל בשאר ארצות לא חיישינן ובעלי הש"ס בהיו בבבל משמע דהו חיישי ליהכי לכ' פתב
או מלח ש'טבעו פמלח סדומית ע"כ ועוד נראה דמים אחרונים תרתי טעמי אית להו
חדא משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואיד' משום ונהמא דידיים מזוהמות פסולין
לברכה כדאמר בס"פ אלו דברים ומ"ש החוספות דהיינו דוקא להם שהיה הדבר עליהם

חובה לִיטוֹל אַחַר סְעוּדָה לִכְפֹּךְ נְחֻשְׁבוֹת פְּנוּקָמוֹת דּוֹחֵק הוּא וְתַרְנוּיָהוּ טַעְמֵי צְרִיכֵי טַעְמָא דְמַלַּח סְדוּמִית אֵי־צִטְרִיף לְמִי שְׁאוּכַל פֶּת חֲרָבָה וְשֶׁאֵר דְּבָרִים יְבֻשִׁים דְּלֹא שְׁיִיף בְּהוּ וְנִהְיֵי טַעְמָא דְּזוֹהֶמָא אֵי־צִטְרִיף לְמִי שְׁלֹא אָכַל בְּסַעְוֵדָתוֹ מַלַּח וּלְפִי זֶה דְּרִשָּׁה דְּוַהֲתַקְדָּשְׁתָּם וְהִיִּיתָם קְדוּשִׁים דְּרִשָּׁה גְמוּרָה הִיא וְלֹאוּ אִסְמַכְתָּא וְהָא דְּבַעֵי לְקַמְן מֵאֵי מְצוּהָ וְלֹא קֵאָמַר וְהִתְקַדְּשְׁתָּם כְּכָר תִּירֵץ הַרְמַב"ם ו"ל דִּהֵיִיא דְּרִשָּׁה לְמַכְרָה הַמוֹצִיא הוּא וּמִשׁוּם כְּבוֹד בְּרָכָה פְּדַמְסִיק הֵתָם אֲנִי ה' זו בְּרָכָה.

גַּם הַרְאָב"ד ו"ל בְּהַשְׁגוֹת מְחַלְקֵי־בֵין אוֹכַל דְּבָרִים יְבֻשִׁים דְּלֹא שְׁיִיף בְּהוּ וְנִהְיֵי טַעְמָא לְבֵין אוֹכַל דְּבָרִים לְחִים לְעַנְנֵי בְּרָכָה אִם יֵשׁ לְבָרָה עַל מִים אַחְרוּנִים. וּלְכָף נִרְאָה מִי שְׁאוּכַל וְיָדִיו מְזוּהָמוֹת צְרִיף לִיטוֹל מִים אַחְרוּנִים קוֹדֵם שְׁיִבְרָה בְּרַפְת הַמְזוּן אִפִּי' אֵי לִיכָא לְמִיחַשׁ מִשׁוּם מַלַּח סְדוּמִית וְכֵן כָּתַב בַּש"ע סִימָן קפ"א דְּמִים אַחְרוּנִים חוֹבָה וְכָתַב שֵׁם בְּסוּף הַסִּימָן דִּישׁ שְׁאִין נוֹהֲגִין לִיטוֹל מִים אַחְרוּנִים וְכו' וְהַנִּרְאָה בְּעֵינֵי פְתַבְתִּי: כֹּל מִיִּלִּי דְצִיִּיר וְחֲתִים וּמְנִי וְכִיִּיל לִית לָן רְשׁוּתָא וְכוּלִי וְהָא דְאָמַר בְּפָרָק הַמְּפָקִיד שְׁאִין הַבְּרָכָה מְצוּיָה לֹא בְּדָבָר הַשְּׁקוּל וְכוּלִי מְשַׁמַּע דְּדָבָר שְׁאִינוּ מְדוּי וְשְׁקוּל עֲדִיף טְפִי מְפוֹרֵשׁ שֵׁם: דָּף קו מְצוּהָ לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים פִּירֵשׁ אֲנַחְנוּ מְצוּנִים מִן הַתּוֹרָה לְשִׁמוּעַ מַה שְׁתִּיקְנוּ חֲכָמִים מְדַכְתִּיב עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּ.

כְּתוּבוֹ הַתּוֹסְפוֹת וְאִם תֵּאמַר הֲלֹא מִשׁוּם סָרְף תְּרוּמָה תִּקְנוּהָ וְאִם כֵּן מֵאֵי נְעוּד וי"ל דְּתִיקְנוּ מִשׁוּם נְקִיּוֹת וְקִשָּׁה דִּהָא בְּסוּמוֹף מְשַׁמַּע דְּטַעְמָא דְּנְקִיּוֹת לֹאוּ חוֹבָה וְלֹאוּ מְצוּהָ הֵנִי אֵלֹא רְשׁוּת בְּעֵלְמָא לְכָף נִרְאָה דַּה"ק נ"י לְחַוְלִין לֹא הוֹצֵרָה לְחַוְלִין עֲצָמָן וְאִין בְּהוּ תוֹעֵלַת אֵלֹא מְפָנִי סָרְף תְּרוּמָה שְׁעַל יָדֵי כֵן לֹא אֲתִי לְמִיפְסַל אֶת הַתְּרוּמָה וְעוֹד יֵשׁ בְּהוּ תוֹעֵלַת מִשׁוּם מְצוּהָ לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים שְׁתִּיקְנוּהָ מִשׁוּם כָּף וְאִיכָא שְׁכַר מְצוּהָ: סְבוּר מִיְגִיָּה חוֹבָה הוּא דְּלִיכָא מְצוּהָ אִיכָא פִּירוּשׁ דְּנִטְיִילַת יָדִים לְפִירוּת חֲמִיר כְּמוֹ נ"י לְפֶת אֵלֹא דְמַחְוִלְקִין בְּטַעְמָן דְּטַעְמָא דְּפֶת מִשׁוּם תְּרוּמָה וְטַעְמָא דְּפִירוּת מִשׁוּם נְקִיּוֹת מִיְהוּ תַרְנוּיָהוּ מְצוּת חֲכָמִים נִיְהוּ וְהָא דְקֵאָמַר אֵלֹא מִשׁוּם נְקִיּוֹת לֹא אֲתִי לְאִשְׁמַעֲיָן אֵלֹא לְאִפּוּקֵי מִים אַחְרוּנִים דְּחוֹבָה נִיְהוּ קמ"ל דְּבַהֲנָה לִיכָא חוֹבָה דְּלִית בְּהוּ אֵלֹא מִשׁוּם נְקִיּוֹת מִיְהוּ טַעְמָא דְּנְקִיּוֹת מְצוּהָ הֵנִי כְּטַעְמָא דְּסָרְף תְּרוּמָה: דָּף קז דְּלֹא אָתוּ מִכּוּ גְבָרָא וּא"ת אֲמַאי תִּיקְנוּ רַבָּן בְּנִטְיִילָה שְׁיֵהָא בְּהָ כַח גְּבָרָא דְּבִשְׁלָמָא הָא דְקִפְדִּינָן אֲמַנָא י"ל כמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּשֵׁם ה"ג דְּאִסְמַכּוּהָ רַבָּן עַל מִי חֲטָאת אֵי נְמִי עַל קִידוּשׁ יָדִים וְנִגְלִים בְּמַקְדָּשׁ אֵלֹא פַח גְּבָרָא לְמָה לִי דִּהָא בְּקִידָשׁ יָדִים קְמִיבְעִיָא לִיהָ בַּפ"ב דְּזִבְחִים אֵי מוֹתֵר לְקִדָּשׁ בְּתוּף הַפִּיּוֹר אֵי לֹא וי"מ מְדַכְתִּיב וְהִזָּה הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא וי"ל דְּוּמִיָא דְּתַשְׁעָה קַבִּין דְּכַעַל קְרִי דְּלֹא מְהַנִּי אֵלֹא כְּשִׁשְׁפָּכָם עָלֵיו אֲבָל לְטַבּוֹל בְּתוֹכָן לֹא מְהַנִּי מִיָּדֵי בֵין אִם הֵם בְּכִלֵי אוּ בְּקַרְקַע כְּדֵאִיתָא בַּפ' מִי שְׁמַת ר' זִירָא הֵנָּה יְתִיב בְּאַגְנָא דְּמִיָּא בִּי מְסוּתָא א"ל לְשִׁמְעִי זִילוּ אֵיִיתִי ט' קַבִּין וְשָׁדִי עֵילְנָאֵי א"ל ר' חֲזִיָא לְמָה לְמָה לְמָר פּוֹלֵי הָאֵי וְהָא יְתִיב מַר בְּגוּיָהוּ א"ל כמ' סָאָה מָה אַרְבַּעִים סָאָה בְּטַבִּילָה וְלֹא בְּנִתְיָה אַף ס' קַבִּין בְּנִתְיָה וְלֹא בְּטַבִּילָה וְהָכִי נְמִי תִיקְנוּ גַבִּי נְטִילָה דְּלֹא מְהַנִּיָא אֵלֹא בְּנִתְיָה דְּהִיָּנוּ פַח גְּבָרָא שְׁיִתָּן הַמִּים עַל יָדֵי אֲבָל הִיכָא דְּלִיכָא פַח גְּבָרָא לֹאוּ נְטִילָה הִיא אֵלֹא טַבִּילָה וְטַבִּילָה לֹא מְהַנִּיָא אִפִּי' הֵן בְּקַרְקַע אֵלֹא אִם כֵּן יֵשׁ בְּהוּ אַרְבַּעִים סָאָה.

ואיכא למימר דגזרו רבנן שלא יאמרו דטבילה מהני בפחות מארבעים סאה ובכלי. ומהאי טעמא נראה דהקוף מותר ליתן מים לידיים דלאו דוקא פח גברא בעינן אלא פח נותן שלא יהא נראה כטבילה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות ברכות שכתב פל הנוטל ידיו צריך להזהר בארבעה דברים ואחד מהן שיהיו המים באים מכח נותן ולא פתח מפח גברא ולהכי פסק שם דהקוף נוטל לידיים והיינו כח"ק דרבי יוסי דפרק קמא דידיה וכן פסק בש"ע סימן קנ"ט ובהג"ה פתב שם דמ"מ יש להחמיר ונראה דהמקול לא הפסיד: אי לאו דרב המנונא את לא ספינא לה משום דאסור להאכיל למי שלא נוטל ידיו ולכך דייק שפיר לאו משום דזהיר ולא נגע פינן דמותר לסמוך עצמו להאכיל למאן דקים ליה בגווייה דזהיר ולא נגע אם פן הכי נמי מותר לו לאדם לסמוך עצמו לאכול בלא נטילה אי קים ליה בגופשיה שלא יגע אם אחר רוצה להאכילו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות ברכות האוכל צריך נ"י אע"פ שאחר נותן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל ואח"כ פתח אסור להאכיל מי שלא נוטל ידיו ואף על פי שהוא נותן לתוך פיו: א"ל לא מסתנייה וכו' ואם תאמר מעיקרא כי השיב לו שמואל דא"ל קא ספית לבראי ולא משית ידך הנה ליה למימר לאלתר לא מסתנייה דלא גמיר וכו' ומאי הוצרך לשאלו תחילה אמאי לא משית וי"ל דחשש אבנה שמא יהוא ברא בן ארבעה וחמשה שנים הוה ומשום שיבתא הוא דקא מחי ליה לכך שאלו ואמאי לא משיח וכי אמר ליה הוא אכיל ואנא משינא הבין דלאו משום שיבתא הוא אלא משום דאית ליה מאכיל צריך נ"י הוא שפך המפה ומינסר את בנו ותלמידו צריך להודיעו עד מה הוא מפהו שלא יעשה כן עוד ואם משום שיבתא הפהו א"כ מאי קאמר הוא אכיל ואנא משינא אלא נדאי משום דאית ליה מאכיל צריך נ"י הוא לכך קאמר לא מסתנייה דלא גמיר כו'.

רשב"ג אומר אף שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד וכו' כף גריס הרי"ף ז"ל ונראה דקאי את"ק דאמר צורר אדם בשור וגבינה במטפחת אחת ובלבד כו' ואתי לאשמעינן דמותר לצורך יחד ואין חוששין שמא ע"י פן יאכל שניהן ואתי רשב"ג להוסיף דאף שני אכסנאין אוכלין כו' אע"ג דבמכירין זה את זה אסור שמא יאכלו שניהן באכסנאין חוששין: דף קח טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא ולא אמרינן דלא אסר רחמנא אלא גוף האיסור אבל איסור שנפל להיתר וסילקו משם התבטל מותר דגמרינן לה מבשר בחלב דאע"ג דמסלק זה מתוך זה לאסור בשילוח אסורים אע"ג דליכא טעמא וליכא למימר דלא אסר הכתוב אלא א"ע אוכל מן הבשר ומן החלב יחדו דהא פל חדא באפי בפשיה היתרא הוא וכשנתבטלו נאסרו שניהן ונעשו כגוף איסור אחד וכשמסלק זה מתוך זה לא שנייה למימר שסילק היתר מן האיסור דתרונייהו אסורין כשאוכל כזית בין מן הבשר בין מן החלב קאכיל איסורא ומחייב ואע"ג דליכא אלא טעמא: חרב אמאי מותר חלב גבלה הוא אותו מעט חלב שנבלע בבשר נעשה גבלה מחמת מעם בשור שבתוכו וכשחזור ונפלט בשאר החלב הנה ליה מין במינו ולא בטיל ללא נדאי צריך לומר דכשנפלט החלב נסחט טעם בשור שבתוכו ומתבטל בחלב שביורה ונחזר אותו מעט חלב ונעשה היתר דאפשר לסוחטו מותר: דף קט מפלל דרבנן סברי גיער בסוף וכו' מעיקרא פי דייק דרבי יהודה סבר אפשר לסוחטו אסור פינן דאיסור הנזעור בסוף ולא בתחילה הנה מצי למימר מפלל דרבנן דפליגי עליה סברי דאפשר לסוחטו מותר דאי לא פליגי עליה בהא א"כ מאי נראין דברי ר' יהודה הא ליכא מאן דפליג אלא אידי דדייק מלתא

דברי יהודה דניק נמי מלתא דרבנן הכי: נראין דברי רבי יהודה ואין נראין מבועי ליה פתבו התוספות תימא לימא דכולי עלמא וכו' דכי האי גונא משני לעיל בפ"ק אבדו לו גדייו ותרגוליו לפי מה שפי' הסוגיא בפ"ק אין משם ראיה פלל: קורע שתי וערב וטחו בפותל הא דטחו בכותל נראה דדניק ליה מתני' דקתני ומוציא את חלבו משמע דבקריעה לחוד לא סגי אלא צריך נמי להטיחו בפותל להוציא את חלבו אע"ג דגבי לב נמי קתני הכי ולא אשפחו דצריך להטיחו בפותל שאני לב דדם פנוס בתוכו והוא בעין ואפשר להוציאו בידו אבל חלב פתל נבלע בו ולכך אי אפשר להוציאו אלא ע"י מיתה: א"ל רב נחמן לטבחי וויקו לה פחלי לפירש"י ו"ל שפיר' שסודו תנו לה פתל בשפוד קשה דלמה ליה למימר לטבחי לצלות לה הל"ל לאנשי ביתו שיעשו פן לכך נראה דויקו היינו כמו זיקים מלאים ולפי שדך הטבח מנקרי הבשר לנקר גם את הפתל ולהוציא ממנו את חלבו להכשירו לכך אמר להו שלא יוציאו הפל אלא יניחו בו הרבה כדי שתרגיש בו טעם חלב פשתבשלו בקדירה כמ"ש התו': גירותא לישנא דכונרא מין אחד יש בין הדגים ושמו כונרא וטעם לשונו פטעם גירותא הוא דליכא למימר דכלל דגים כונרא קרי להו דאטו לשונות של כל הדגים חד טעמא אית להו וכן משמע בסוף פרק קמא דמועד קטן דאמר התם כונרא סמוך למסרחיה מעלי והא אדרבא ספנתא למיכל דגים פשהו סמוך לסרחו ואיתא נמי התם דכונרא משתי מיא בתרי' מעלי ואדרבא העולם נזהרין שלא לשמות מים בתר דגים לכך צ"ל דכונרא מינא הוא והוא משונה בדברים הללו וכ"כ התוספות שם: דף קי ולית לה נותניו עליו חומרי מקום שיצא וכולי אף על גב דמשמע דדעתו לחזור הנה מקום הני מילי מבבל לארץ ישראל או מא"י לבבל אבל מבבל לבבל וכן מארץ ישראל לארץ ישראל ניתניו עליו שני החומרות בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור כמ"ש התו' בפ"ק גבי מוגרמת וסורא ופומבדיתא בבבל היו: כבדא מה אתון ביה פתבו החוספות אומר ר"ת דכולה הך שמעתא איירי בכבד שלא נמלח וכולי והא דפשיט מההוא דקריבו קניא בקופה יודע הנה שלא נמלח הכבד אע"ג דצ"ל פי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו ואין לתמוה על זה דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים ותימה דא"כ מאי פריה רב אשי ודלמא פי קנה חוץ לקדירה הנה אי נמי מיחלט הנה חלט ליה מעיקרא ולעולם הכבד אוסר והא אי אפשר לומר פן דא"כ פי מלחו הריאה והלב שהיו עם הכבד אמאי לא מלתו נמי הכבד וע"כ צ"ל דפשו פן לה ראו' הלכה לתלמידים דלא בעי מליחה משום דאינה אוסר' א"כ לא הוו צריכים להוציא קנה ולמיחלט ליה ומה שכתבו התוספות נמי דכל שלשתן נמלחו אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחיטובה לתחת דוחק הוא פיון דהשתא אפתי לא ידעינן הא דמליחה לא מהניא בכבד אלא דוקא בכה"ג והנה ליה לש"ס לסדר מעיקרא עובדא דרבה בר רב הונא דמייתי בסמוך ונהדר הנה ליה לסדר הא דא"ל אב"י לרב ספר' ועוד דקאמר לקמן הני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא וקשה מה נפשך איבעי ליה למימר דדוקא כבדא הוא דאוסר בלא מליחה אבל טחלא שרי בלא מליחה פיון דשומנא הוא כמ"ש התוס' א"כ תיקשי מהא דאמר בפרק דם שחיטה דם הטחול הרי הוא בלא תעשה משמע דטחול בעי מליחה ואי אקריעת שתי וערב קאי דדוקא כבדא הוא דבעי קריעה אבל טחלא לא א"כ מאי איצטריך למימר דשומנא בעלמא הוא תיפוק ליה דלית ביה סמפונא דמידי הוא טעמא דכבדא בעי קריעה משום סמפונא הוא כדמשמע

דאָמער אדעהכי אשפח ההוא כבדא דהנה בה סמפונא וכו' וכיון דטחלא לית ביה סמפונא לא בעי קריעה ואי אית ביה סמפונא פי הנה שומנא בעלמא מאי הוי אמאי לא בעי קריעה ועוד דמאי ראיה מניתי מהא דשמואל דשריא בלא מליחה ובלא קריעה דלמא מלוחי הווי מלחי ליה וקרעי ליה מעיקרא לכ"נ דכולה שמעתא איירי בכבדא שנמלח וקמבעיא בעיא ליה אי סגי ליה במליחה פיון שיש בו רוב דם כמ"ש התוספות ועל זה קאמר והני מילי דלא סגי ליה במליחה פבדא לכך אוסר' בשר שנחבשל עמה אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ואינו דם וסגי ליה במליחה ומותר לבשל בשר עמו ומניתי ראיה מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלא דמשמע שהיו עושין לו מין תבשיל מן הטחול שהיו מתקנין אותו בדברים אחרים במיני בשמים ולפתן וכיוצא בהו לצור ההק' דהכי משמע לישנא דעבדי ליה תבשילא דטחלי מדלא קאמר דבשילי ליה טחלי אלמא דמותר לבשל דברים אחרים עם הטחול וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהמ"א: דף קיא צונן אמרי לה בעיא הדחה פירש"י ז"ל צונן ואם חתף בה צונן בעיא הדחה ההוא צונן ולפירושו לא הוי דומיא דרותם דאיירי לכתחלה לכך נראה דה"ק צונן ואם בא לחתוף בה צונן בעיא הדחה פי' צריך להדיח הספין תחילה וכן משמע דאספין קאי מדנקט בעיא לשון נקבה וכ"כ התוספות בפ"ק: וליטעמיה קפילא ארמאה אע"ג דאסור לאכול בה רותם לכתחילה משמע מ"מ מדלא קאמר אסור להניח בה רותם משמע דאפי' אם עבר והניח בה רותם אסור לאכול לכך פרי' אמאי אסור לאוכלו וליטעמיה קפילא: והני מילי צונן דאגב חורפיה בלע פירש"י ז"ל בלשון שני דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרוחחין ונחשיב כחד טעמא ואגב דוחקא דסכינאפליט סכינא ובלע צונן דאי משום חורפיה לחודא א"כ בקישות אמאי גריר לכי פסקיה הא פיון דלית ביה חורפא מאי שנא מדגים שעלו בקערה לכך צריך לפרש דסכינא פליט אגב דוחקיה מיהו צונן בלע אגב חורפיה קישות לא בלע.

וטפי נראה דטעמא דספין משום שמנונית בעין הקרוש עליו וכן משמע מדנקט צונן שחתכו בספין שחתף בה בשר ולא נקט בספין של בשר אי גמי בספין סתמא כדאמר לעיל וצונן שחתכו בספין מותר לאכול בכותח משמע דהכא איירי שחתף בה בשר עתה ולא הדיחה וחתף בה צונן לכך אסור לאכול בכותח משום שמנונית ולפ"ז ניחא דהכא קאמר אב"י לאוכלו בכותח ולעיל משני אב"י האי היתירא בלע וכו' משמע דסבירא ליה הכי משום דלעיל בסתם ספין של בשר איירי דלית בה שמנוניתא: דף קיב מהו לאנוחי כדא דמלחא פיר' והפד מגולה דאיכא למיחש פשיטול כמכא בכף יעבירונו על בבי המלח ויפול ממנו לתוכו ולאו אדעתיה וכן פתב בא"ו הארון דדוקא כשהפד מגולה איירי: וקרי ליה חמר בשר נראה דאתי לאשמעינן דשרי אפ"ג דאית ביה מראה אדמומית כחמרא דכתיב אל תרא יין כי יתאדם: עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו פירש שאין נוטף ממנו עוד שום מראה אדמומית מיהו בתוכו אפתי איכא מראה אדמומית אלא שאין נוטה ממנו עוד ודם האברים שלא פירש שרי.

ופרי' ומי אמר שמואל הכי דמשמעל' המרת' שוב אין נוטה ממנו מראה אדמומית והיוצא ממנו אז שרי אע"ג דאפתי אינו נצלה והאמר שמואל כפר שמח' וכו' אלמא דאף על גב דכבר נצלה אפ"ה ציר היוצא ממנו אסור הוא ומשני דאגב דוחקא דסכינא פליט אבל מעצמו משמעלה חמרתו שוב אין יוצאה ממנו מראה אדמומית אלא שמנונית: דף קיג מאי לאו שהיו שניהן מלוחין לא בעי למימר ששלח שניהן ביחד דאם כן הנה ליה למיתני

דג טהור ודג טמא שמתקן זה עם זה אבל דג טהור שמלחו משמע שהטהור לבדו מלח
ועם דג טמא דקתני היינו שהניחו עם דג טמא דעל פקח צריך לומר הכי למאי דמשני
שהיה טהור מלי' וטמא תפל אלא ה"ק מאי לאו שהיו שניהן מלוחין דדג טמא נמי מלוח
היה כשהניח דג טהור אצלו והא דלא קתני בהדיא דג טהור ודג טמא שמלחו כו' משום
דהשתא ניחא טפי הא דקתני מותר דקאי אדג טהור דאיירי ביה אבל אי הוה קתני דג
טהור ודג טמא שמיתן מותר לא הוה ניחא דאיירי בתרנייהו ומותר לא קאי אלא אדג
טהור לחודא ולעיל דקאמר דגים ועופות שמלחו זה עם זה אסורין אף על גב דלא ניחא
לישנא דאסורין פינו דלא קאי אלא אדגים לבדן מפל מקום לא מציי למימר דגים שמלחו
עם עופות אסורין דהוה משמע בין שהעופות מליחין בין שהעופות תפלין וזה אינו דבכי
האי גונא לא היו הדגים אסורין כמ"ש התוספות לעיל וכן הא דרב מרי בר רחל מדלא
קאמר דאימלח ליה בשר שחיטה ובשר טריפה בהדי הדדי צ"ל נמי דאימלח ליה בשר
שחיטה לחודיה והניחו בהדי בשר טרפה מלוח וכן משמע מדברי רב אלפס ז"ל: הא פל
מקום שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל במשמע כלומר אע"ג דלאו גדי עזים הוא אלא
גדי דפרה ורחל דהיינו עגל וטלה: גדי לרבות את החלב וכולי מדלא פתיב לא תבשל
בשר דהא עגל ושלח נמי אסור ושינה וכתב לשון גדי לכה דרשינו מנייהו הנה תלת מילי
חלב ומתה ושליל ולהוציא את הטמאה דמבשר לא הוה אתיא חלב ומתה דהוה ניחא
לאוקמי קרא אבשר היתר ולא אהנה פינו דכב' אסירי אבל מדשינה וכתב לן גדי מרבינו
פל מידי דגדי ושליל נמי מבשר לא אתיא פינו דלאו בשר גמור הוא והוה מסתבר ספי
לאוקמי קרא אבשר גמור אבל מלישנא דגדי מרבינו פל מידי דגדי ובהמה טמאה נמי
בכלל בשר הוא לכה איצטריך למיכתב גדי להוציא את הטמאה אבל להוציא את הדם
לא איצטריך לשנות ולמיכתב גדי דמבשר נמי הוה ממעטינו ליה פמה שפכתו התוספות
ולפי זה בסמוך גבי מבשל חלב בח"ב דקאמר ש"ס אין איסור חל על איסור ופירש"י
ז"ל ולא נפיק מקרא דלגופיה איצטריך קשה דאי לגופיה א"כ לפה שינה וכתב גדי לכתוב
בשר לכה נראה דסבירא להו דכינן דאיצטריך למיכתב גדי בחד קרא לרבוני שליל כתב
בכולהו לשון גדי דניחא למיכתב בכולהו חד לישנא וכן בסמוך שפכתו התוספות דר'
יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב חם מוי"ו דאמו קא דריש צריך לומר דאידי
דכתב וי"ו בחדא כתב הכי בכולהו: וסבר שמואל איסור חל על איסור והאמר שמואל
וכו' דמסתמא קראי בגין אב נינהו למילף מנייהו בעלמא ואם פן קשיין אהדדי ומשני
דלא הוי בגין אב אלא חד מנייהו ואידך מיעוטא או ריבויא הוא ואי בעית אימא תרנייהו
בגין אב נינהו והא דידיה הא דרביה דשמואל סבר דגדי הוי בגין אב ומתו בו הוי מיעוטא
ורבי אלעזר סבר ומתו בו בגין אב הוא וגדי הוי ריבויא והשתא ניחא דפריך לקמן בסמוך
מברייתא דפיגול ונותר וטמא שבשלן בחלב אדרב אמי ורב אסי ולא פריך אדרבי אלעזר
למאי דמשני הא דידיה והא דרביה משום דבשר בחלב מודי רבי אלעזר דאיסור חל על
איסור מרבוני דגדי: דף קיד האי תנא סבר איסור חל על איסור הלשון תמוה דהוה ליה
למימר תנאי היא כדאמר בעלמא ועוד דעיקר חסר דהוה ליה למימר האי תנא סבר איסור
חל על איסור ואינהו סברי כמ"ד אין איסור חל על איסור דהמקשה נמי הוה ידע דהאי
תנא סבר איסור חל על איסור דלהכי פריך עליוהו ונראה לפרש דפשיטא ליה למקשה
דאינהו סברי כמאן דאמר א סור חל על איסור ותנאי טובא דאיפליגי בה מיהו קא סלקא

דעתה דאפילו למאן דסבר בעלמא אין איסור חל טל איסור בבשר בחלב מודה מריבויה דגדי ולכה פריה עליוהו מברייתא דמשמע ליה דאתיא ככולי עלמא אפילו כמאן דאמר בעלמא אין איסור חל על איסור בבשר בחלב מודה מריבויה ומשני דלאו הכי הוא אלא האי תנא סבר איסור חל על איסור אפילו בעלמא: אמר רב אשי משום דאיכא למימר אעיקרא דדינא פירכא תימא פיון דקל וחומר פירכא הוא ולא יליף אלא מקרא דבחלב אמו אם כן מעיקרא מאי סבר דקאמר אמרת קל וחומר וכו' קשה בברייתא שנייה ובשלישית.

ועוד תימא מדלא יליף באידך ברייתא מבחלב אמו אלא אחותו גדולה ולא יליף מיניה נמי אחותו קטנה על כן צריה לומר משום דמסתבר טפי לאוקמי קרא אחותו גדולה פיון שפאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא אם כן בברייתא קמייתא ענא ליה למילף מבחלב אמו תרנויהו פרה ורחל והא מססבר טפי לאוקמי קרא אפרה שפחלקה מן הגדי בתרתי בהרבעה ובמעשר אבל רחל לא נחלקה מן הגדי אלא בהרבעה לחודא.

ונראה לפרש דקרא וקל וחומר תרנויהו צריכי והכי קאמר ת"ל בחלב אמו דלא איצטריך דבחד מיניהו הנה סגי אלא נדאי להכי חזר וכתב בחלב אמו למילף קל וחומר מאמו שלא נאסרה וכו' אף על גב דקל וחומר פירכא הוא אבל אי לאו ק"ו מייתורא דבחלב אמו לחודא ליכא למילף דשפא איכא לאוקמי יתורא אמלתא אחריתי וכן באידך ברייתא קאמר דבחלב אמו אתי לגלויי דילפינן קל וחומר אף על גב דפירכא ובברייתא שלישית נמי קאמר הכי דבחלב אמו אתי לאשמעינן דילפינן ק"ו מאמו דהוא ק"ו נמי מחלב אמו אתיא בסוף הדין דקאמר מקום שפאסר פרי עם פרי וכו' וכיון דבחלב אמו אתי לגלויי דילפינן ק"ו מאמו אף על גב דפירכא לכה בברייתא קמייתא יליף מיניה תרתי פרה ורחל משום דרחל נמי איכא למילף מק"ו דאמו אבל באידך ברייתא לא מצוי למילף מבחלב אמו אלא אחותו גדולה דהיינו זמנה דאיכא קל וחומר אבל גדיה שלא נתעשרה פיון דלא אתיא בקל וחומר לא אתיא נמי מבחלב אמו.

ולפי זה ניחא הא דקאמר בסמוך אין הכי נמי אלא בחלב אמו למה לי לכדתניא אף על גב דברייתא בהדיא מפיק לה אחותו גדולה מבחלב אמו דאיכא למימר דאף על גב דאתיא מביניא מכל מקום לרונחא דמילתא מפיק לה מבחלב אמו דכיון דאתי קרא לגלויי למילף קל וחומר מאמו אף על גב דפירכא פל מידי דאתיא בקל וחומר מאמו גמרינן מחד קרא והא דלא ילפינן מיניה נמי היא עצמה בחלבה משום דגוף אחד הוא ואיכא למימר דלא אתי קרא לגלויי למילף מאמו אלא בשני גופים דומיא דגדי בחלב אמו דכיון דשני גופים נינהו איכא קפידא אבל גוף אחד לא לכה איצטריך קרא אחרתא להיא עצמה בחלבה אבל אי אמרינן דקל וחומר ליתא ולא ילפינן אלא מייתורא דבחלב לחודא ליכא למימר דאחותו גדולה יליף לה מקרא לרונחא דמילתא דאם כן אמאי נקט אחותו גדולה דוקא אחותו קטנה נמי הנה ליה למילף מבחלב לרונחא דמילתא: פרה ורחל שפאסרה עמו בהרבעה פתבו התוספות ואם תאמר חנה ועוף יוכיחו לרבי עקיבא ויש לומר דעדיפא פריה מיהו למאי דמסיק אין הכי נמי יליף אחותו גדולה בקל וחומר מאחו קשה דנימא חנה ועוף יוכיחו ולמאי שפירש דקרא אתי לגלויי דילפינן קל וחומר אף על גב דפירכא אתי שפיר: עד שפירוש לה הפתיב פדרה שפרט לה בנבלה בפירק פל שעה אמרינן דרבי

אָפּהוּ לֹא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא פְּרַבֵּי מֵאִיר דְּלַרְבֵּי יְהוּדָה אֵינְצֵטְרִיף קָרָא לְדַכְרִים פְּכַתְבֹּן וְאִם תֵּאמַר לְרַבֵּי מֵאִיר נָמִי הָא אֵינְצֵטְרִיף קָרָא לְהַקְדִּים נְתִינָת גֵּר לְמַכִּירַת עֲפוּ"ם וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתָבוּ דְמִסְבְּרָא בְּלֹא שׁוּם קָרָא הָוָה יִדְעִינּוּ לְהַקְדִּים אֶלָּא הַשְׁתָּא דְכַתִּיב נְתִינָה וּמְכִירָה לְלַמֵּד וְכוּ' אֵי לָאו דְכַתִּיב אוֹ לְהַקְדִּים ה"א דְאֵתָא קָרָא לְהַשְׁוֹתֵם וְקִשָּׁה דְהֵיאָף מְצִינּוּ לְמִימַר דְאֵתִי קָרָא לְהַשְׁוֹתֵם דָּאִם פֻּן לֹא לִיכְתּוּב אֶלָּא חַד מְנַיִהוּ אוֹ מְכִירָה אוֹ נְתִינָה דְהָוָה לִיָּה לְמִיכְתָּב לְגַר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵיהּ וְלַעֲוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת תְּתַנְנָה אוֹ לְגַר פּוֹתֵי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵיהּ וְלַעֲוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת תְּמַפְרְנָה.

וְעוֹד דְקָאָמַר בְּסִמוּף ור' יְהוּדָה לְהַקְדִּים נְתִינָה דְגַר לְמְכִירָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת לֹא צָרִיף קָרָא סְבָרָא הוּא מְדָקָא פְּסִיק ש"ס וְלֹא קָאָמַר בְּתַר הָכִי ור"מ מְשַׁמַּע דְסְבִירָא לִיָּה דְבַהֲדָה סְבָרָא פְּלִיגֵי ור"מ לִית לִיָּה הָד סְבָרָא דְאֵי לָאו הָכִי הָוָה לִיָּה לְמִימַר ור"מ וּנְפָרֵשׁ כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת גַּם מַה שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְלֹא מְצִי לְמִיכְתָּב חַד מְנַיִהוּ מִשׁוּם דְה"א דְאֵתִי קָרָא לְמַעוּטֵי נְתִינָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת אוֹ נְתִינָה דְגַר נִרְאָה קֶצֶת דְחֻסָּק ע"כ נִרְאָה דְלַר"מ אֵתִי שְׁפִיר דְלִיכָא לְמִימַר דְקָאָמַר לֹא אֵתִי לְאֲשַׁמְעִינּוּ אֶלָּא הָא דְנְתִינָה דְגַר קוֹדְמַת לְמְכִירָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת דַּא"כ עֵינְךָ חָסַר מִן הַפְּתוּב דְקִדְיָה לֹא פְתִיבָה בְּהִדְיָא אֶלָּא מִיִּתּוּרָא דְאוֹ יִלְפִינּוּ לִיָּה אֲבָל מִפְּשָׁטָא דְאוֹ לֹא שְׁמַעִינּוּ קִדְיָה דְבְכּוּלְהוּ דְוֹכְתִי אוֹ לְחַלֵּק אֵתִיָּא פְּמוֹ שׁוֹר אוֹ כְּשֵׁב אוֹ עַז שְׁאֵת אוֹ סַפְחַת אוֹ בְהֵרַת וְכַחֵשׁ בְּפִקְדוֹן אוֹ בְתִשׁוּמַת יָד אוֹ בְגִזְל דְבְכָל הַנֶּהָף לֹא שֵׁינְךָ קִדְיָה וְאֵי פְּשָׁטָא דְקָרָא לֹא אֵתִי לְאֲשַׁמְעִינּוּ אֶלָּא דְנְתִינָת הַגַּר קוֹדְמַת מְכִירָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הָוָה לִיָּה לְמִיכְתָּב בְּהִדְיָא לְגַר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵיהּ תְּתַנְנָה וְאִם אֵין גַּר מְכוּר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת פְּתַב הָכִי צָרִיף לִוְמַר דְפְּשָׁטָא דְקָרָא אֵתִי לְאֲשַׁמְעִינּוּ דְדוֹקָא גְבֻלָּה מִן תְּתַרְת בְּהַנָּאָה אֲבָל בְּעֵלְמָא לֹא תֵאָכְלוּ מִשְׁמַע אִיסוּר הַנָּאָה וְאִם אִיסוּרָא פְּתַב לָן יִתּוּרָא דְאוֹ לְאֲשַׁמְעִינּוּ נָמִי דְנְתִינָה דְגַר קוֹדְמַת לְמְכִירָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְאֵינְצֵטְרִיף לְמִיכְתָּב תְּרַנּוּיָהוּ דְאֵתִי לְאֲשַׁמְעִינּוּ נָמִי דְנְתִינָה דְגַר קוֹדְמַת לְמְכִירָה דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְלֹא מְצִי לְמִיכְתָּב בְּהִדְיָא וְאִם גַּר וְכוּ' דְלֹא תִימָה פְּוֹלֵי קָרָא לְהָכִי הוּא דְאֵתָא וְלֹא לְאִיסוּר הַנָּאָה בְּעֵלְמָא: דָּף קֶטוּ וּמַה שְׁבַת דְחַמִּירָא מְעַשִּׂיָּה מִן תְּרִים הֵנִי לֹא כ"ש פִּירֵשׁ"י ז"ל אֲבָל בְּבִשְׁר בְּחֻלָּב לֹא אֲמַרִינּוּ הָא ק"ו דְמִסְתְּבָרָא דְכָל שְׁתַּעֲבַתִּי עֲלִיָּה רְמִינּוּ דְקָא אָכִיל תּוֹעֵבַת גּוֹפָה אֲבָל הָאֵי לֹא אָכִיל הַחֲרִישָׁה וְקִשָּׁה דְאֵמַאי לֹא חָשִׁיב בִּישׁוּל שֶׁל שְׁבַת תּוֹעֵבָה גּוֹפָה כְּמוֹ בִישׁוּל דְבִשְׁר בְּחֻלָּב וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתָבוּ מִשׁוּם דְבִישׁוּל בִּשְׁר בְּחֻלָּב נִיכָר וְקִשָּׁה דְמַאי פְּרִיף מְאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וּמְשִׁלוֹחַ הַקֶּן הָא אֵין הָאִיסוּר נִיכָר בְּהֵן יוֹתַר מִמַּה שְׁנִיכָר בְּחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וְחַמּוֹר וְחוֹסֵם פִּי פֶּרֶה וְדָשׁ בָּהּ.

לְכַף נִרְאָה דְבִשְׁר בְּחֻלָּב קָא אָכִיל תּוֹעֵבָה גּוֹפָה דְטַעַם אִיסוּרֵן מִשׁוּם אֵינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ דְקִפִּיד רְחֻמְנָא שְׁלֵא לְעַרְבֵן וּלְבִשְׁלֵן יַחַד אֲבָל הַמְבַשֵּׁל בִּשְׁר בְּשַׁבַּת וּכְיוֹצֵא בּוֹ לָאו מִשׁוּם בִּישׁוּל הַבִּשְׁר קִפִּיד רְחֻמְנָא דְבִבְשֵׁר גּוֹפָא לִיכָא קִפִּידָא אֶלָּא מִשׁוּם דְחִיָּלֵל יוֹם שְׁנַת קֹדֶשׁ הוּא וְכִינּוּ דְבִשְׁר קְאָכִיל שְׁבַת לָאו קְאָכִיל נְמָצָא דְלֹא אָכִיל הוֹעֵבָה גּוֹפָא וְכֵן לֹא תַחֲסוּם וְלֹא תַחֲרוֹשׁ אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בְּהֵמָה הוּא וְלֹא מִשׁוּם תְּבוּאָה הַנִּיִּדְשֵׁת וְהַיּוֹצֵאת מִן הַחֲרִישָׁה כְּמַה שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְכִי אָכִיל לָאו חֲסִימָה וְחֲרִישָׁה קְאָכִיל אֲבָל פְּלֵאֵי זְרַעִים קְאָכִיל תּוֹעֵבָה גּוֹפָא דְקִפִּיד רְחֻמְנָא שְׁלֵא לְעַרְבֵן יַחַד בְּזִרְעָה מְפִנֵי הַגִּידוּלִין הַיּוֹצֵאִים מֵהֵן דְקָא יִנְקִי מְהִדְדֵי דְהָא חֲזִיטֵי וּשְׁעָרֵי בְּכַדָּא שְׁרִי נְמָצָא דְקְאָכִיל תּוֹעֵבָה גּוֹפָא לְכַף פְּרִיף מְנַיִהוּ וְכֵן פְּלֵאֵי בְּהֵמָה טַעַם אִיסוּרֵן מְפִנֵי הַגִּידוּל הַיּוֹצֵא מֵהֵן דְהָא אֵינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ שְׁרוּ לְהַקְרָבָה וְאֵין

אסור אלא גידולו היוצא מהן לכה איצטריף למימר מדאסר רחמנא פלאים לגבוה וכו' דמשבת ליכא למילף דשאני הכא דקא אכיל תועבה גופא.

ואתו ואת בנו נמי דהא דאסר רחמנא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד לא קפיד רחמנא על היום אלא טעמא דאיסורא משום בהמה הוא נמצא דקאכיל תועבה גופא ושלוחם הקן נמי פשעבר ונטלה קאכיל תועבה גופא לכה פריה מנייהו שפיר והא דלא פריה נמי חורש בשור וחתמור וחוסם פי פרה לתסרו השור והחמור גופייהו וי"ל דפשיטא ליה דאיכא לשנווי השתא לגבוה שרי להדיוט מבעיא כמ"ש התו': מה לחמץ בפסח שכן ענוש פרת ומשור הנסקל לא מצי למימר יוכיח דמה לערלה ולשור הנסקל שכן לא הנה להם שעת הפנוש לאכילה כ"כ התוספות בפרק פל שעה מיהו קשה אמאי לא קאמר תקרובת ע"א יוכיח כמה שפתוב בסמוך: דף קטז ותיישינו שמה יבק מן הטורפה אף על גב דאכלינו חלב ולא תיישינו לטרפה היינו מספק דאזלינו בתר רובא אבל הכא דתיישינו שמה יבק מנדאי טרפה: חדא קתני קבת שחיטת עובדי כוכבים ומזלות נבלה תימה מאי קמשמע לן דקבת עובדי כוכבים ומזלות נבלה הא שמעינו לה מפרק קמא דמתניתין ולא הנה למיתני הכא אלא קבת עובדי כוכבים ומזלות אסורה כמה שפתבו התוספות.

ועוד תימא דפריה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל כו' בלאו הכי נמי תיקשי ממתניתין אהיה דשמואל. ומה שפתבו התוספות דהא עדיפא ליה נראה דוחק ועוד דקאמר לא קשיא פאן קודם חזרה פאן לאחר חזרה אמאי לא קאמר נמי ומשנה לא זזה ממקומה כדאמר בתר הכי.

על פן נראה דלשמואל אשמעינו מתניתין דקבת שחיטת עובדי כוכבים דהיינו החלב שבה נבלה הוי ואסור מדאורייתא כבשרה דכגופה דמי ואי לא קתני אלא קבת עובדי כוכבים אסורה הנה אמנא דאף על גב דשחיטת עובדי כוכבים נבלה מפל מקום חלב שבקבה אינו אסור אלא מדרבנן משום מראית עין דנראה פאוכל נבלות לכה קתני קבת שחיטת עובדי כוכבים נבלה והשתא ניחא דפריה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל וכו' דאי לאו הא דמשני שמואל דמתניתין חדא קתני לא הנה מצי פריה ממתניתין אהיה דשמואל דאיכא למימר דאסורה דמתניתין משום מראית עין קאמר והתם בעי למימר טעמא דגבינות העובדי כוכבים אסורין מדינא ואפילו מדאורייתא לכה קאמר לפי שמעתידין אותן בעור קבת נבלה דהעור אסור מדאורייתא אבל החלב שבו אינו אסור אלא משום מראית עין בעלמא ואפשר דאפילו משום מראית עין ליכא פשמעמידין בו אבל אהא דמשני שמואל דמתניתין חדא קתני פריה שפיר דכיון דלדידה אשמעינו מתניתין דחלב הקבה נבלה הוי ואסור מדאורייתא כדפירש' אם פן אמאי קאמר התם מפני שמעמידין אותן בעור קבת נבלה ולא קאמר משום קבת גופה.

ומשני פאן קודם חזרה פאן לאחר חזרה והשתא אפי שפיר דלא קאמר ומשנה לא זזה ממקומה דלא איצטריף למימר הכי דהשתא אפילו לאחר חזרה אפתי איכא למימר דחלב הקבה אסור מיהא משום מראית עין ואם פן אפילו לאחר חזרה מתניתין כדקאי קאי דאיכא לפרושי הרי זו אסורה משום מראית עין קאמר ואי משום קושיא קפיייתא דאטו קבת עובדי כוכבים ומזלות לאו נבלה היא הא איכא לפרושי מתניתין כדרכ הונא ואף

על גב דשמואל לית ליה אוקימתא דרב הונא מפל מקום פיון דאיכא לאוקמי בהכי אפילו לאחר חזרה משנה גמורה היא ולא שינוי לסלקה אבל בסמוך דמוקי סיפא דמתניתין לאחר חזרה אם פן צ"ל דלאחר חזרה אפילו משום מראית עין נמי ליכא דהא קבחה מותרת קאמר דמשמע שהיא מותרת לגמרי אם פן רישא דקתני הרי זו אסורה ליתא לגמרי לאחר חזרה לכך איצטריך למימר דמשנה לא זנה ממקומה ואם תאמר לאחר חזרה חלב הקבה אמאי מותר לגמרי ולא חיישינן משום מראית עין פדחיישינן בביצת גבלה ויש לומר דביצה גבלה שאני דאתיא מגופה אבל חלב קבת גבלה מעלמא אתיא.

ועוד יש לומר דביצת גבלה דאסורה טעמא לאו משום מראית עין הוא אלא משום דגזרינן אטו ביצת טרפה דאסורה הואיל ונגמרה באיסור פמה שפכתבו התוספות בפרק אלו טרפות: אבל מעמידין בקבת פשרה שינוקה מן הטרפה והא דתנו פשרה שינוקה הטרפה קבחה אסורה מפרש ר"ת דהני מילי חלב צלול מבתוך הקבה דלא חשיב פירשה אבל הקרוש חשיב פירשה אף על גב דמתניתין סתמא קתני ור"י נמי סתמא קאמר מ"מ פיון דנקט ר"י מעמידין בקבת פשרה שינוקה מן הטרפה משמע דבקרוב איירי דחלב קרוש מעמיד צלול אינו מעמיד אבל מתניתין דלא נקט לישנא דמעמידין אלא קבחה אסורה משמע דבצלול איירי ואינו רוצה להעמיד בה אלא רוצה לאכול החלב כמות שהוא בעין דאין דרוך לאכול חלב הקרוש בתוך הקבה.

אבל קשה דאם פן מאי פרייך ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה וכו' הא גופא שריא אמאי לא משני דקבה גופא שריא בקרוש דחשיב פירשה ומתני' דקתני אסורה בצלול איירי והא דלא נקט שמואל מפני שמעמידין אותה בחלב צלול לפי שאין מעמידין בצלול אלא בקרוש: דף קיז אי אליה אקרי חלב תיתסר באכילה אף על גב דקרא בהדיא פתיב חלבו האליה תמימה אלמא דאקרי חלב יוש לומר פמה שכתב הרמב"ם ו"ל בפרק ז' מהמ"א דלא אקרי חלב אלא לענין קרפן בלבד כמו שנקראו חלבים פליות ויוותרת הפכד לענין קרפן כמו שאתה אומר חלב הארץ וחלב פליות חטה שהוא טובה ולפי שפרימין דברים אלו מן הקרפן לשריפה לשם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא המורם לשם ולכך נאמר בתרומת מעשר בהרימכם את חלבכם מפניו עכ"ל: מה שאין פן בדם מנא הני מילי אבל הנה דמתניתין קבעי אמעילה ופיגול ונוטר וטמא והא דנקט לכפרה נתתיו ולא למעילה ור"י נמי קאמר מה לאחר כפרה אין בו מעילה משום דלא אהו מתניתין קאי אלא אמתניתין דמעילה דקתני התם דם בתחילתו אין מועילין ותו לא וסתמא דש"ס מיייתי להו אמתניתין דהכא ויליף מנייהו טעמא דכולהו פדמסיק ומלתא קראי למה לי בדם חד למעוטי וכולי ולהכי נקט ויתלתא קראי בני"ו משום דמסקנא דסתמא דש"ס הוא דדייק מנייהו נמי טעמא דכולהו ולכך במעילה דאיתא נמי להך סוגיא לא קבעי התם תלתא קראי בדם למה לי: ולא ונהרי תרומת הדשן דנעשית מצותו ומועלין בו פירש ונגמר מניה הכא לכאורה חזקה דאם פן הוא למה לי וליכא למימר דפרייך ונגמר מניה ונימא הוא לפני כפרה פלאחר כפרה מה לאחר כפרה מועלין וכו' פי היכי דלא תימא מה תרומת הדשן אין מועלין בו עד שעת תרומה כמו שפכתבו התוספות חדא דלא משמע פן אלא משמע דאפירכא קמיימא קאי דפרייך מעיקרא ואימא הוא לאחר כפרה כלפני כפרה וכולי ומשני ליה אין לה דבר וכו' ועל זה קאמר ולא ונהרי תרומת הדשן כולי ואם פן אפתי נימא היא לאחר כפרה כלפני כפרה ועוד דאם פן עיקר חסר מן הספר

דהנה ליה לפרש בהדיא ונימא הוא לפני פפרה פלאחר פפרה כי היכי דלא תילף מתרומת הדשן.

ועוד קשה אמאי נטר ש"ס עד הכא ולא פריף מעיקרא דקאמר ר"י מה לאחר פפרה אין בו מעילה וכולי ועל פרחף טעמו משום דאין לה דבר שנעשה מצותו ומועלין בו כדפי' רש"י ז"ל ונהנה ליה להקשות ולא נהרי תרומת הדשן וכולי וי"ל דמעיקרא לא מצי פריף הכי דכיון דסברא היא דאין מועלין בדבר שפבר נעשה מצותי כיון דלאו קדשי ה' קרינא ביה אם פן לא שייף למיגמר מתרומת הדשן דכיון דלא מסתבר למימר הכי איפא למימר דשאני תרומת הדש דגלי קרא.

ולכף פריף מעיקרא ונימא איפכא הוא לאחר פפרה פלפני פפרה וכולי וכיון דמשני ליה אין לה דבר וכולי פירש כיון דאיפא למימר הכי ואיפא למימר הכי מוקמינן קרא אדמסתבר לכף פריף ולא נהרי תרומת הדשן כולי פירש ונגמר מתרומת הדשן ונימא דזיתורא דהוא אתי גלויי דיש מעילה בדם לאחר שנעשה בו מצותו פי היכי דאיתיה בתרומת הדשן: העור והרנטב פרק תשיעי חטה בקליפתה צריף לומר דבאתריה דתנא דבי רבי ישמעאל היו זורעין חטה בקליפתה.

מיהו בכל מדינות הללו זורעין חטה פמות שהיא בלא קליפה. ונראה דהא דאמר בסוף פתובות חטה שנקברה ערומה צ"ל שהיו נוהגין שם גם כן לזרעה בלא קליפה כמנהג מדינות הללו והתוספות כתבו דה"ק אף פשנקברה ערומה כולי ואין הלשון משמע פן: דף קיח כל שהוא יד ולא שומר טמא ומטמא פירש"י ז"ל טמא אם הנה טהור ונגע היד בשרץ מכנסת טומאה לאנכל ומטמא אם אנכל טמא הוא ונגע ידו באנכל טהור מטמאו ופירושו תמוה מה שפירש דטמא דקתני היינו שיד מכנסת טומאה לאנכל דאנכל לא נזכר במתניתין אלא יד דקתני כל שהוא יד ולא שומר טמא משמע דטמא איד קאי דאירי ביה.

ועוד כיון דטמא אשמעינן הכנסה ומטמא אשמעינן הוצאה א"כ איפכא איבעי ליה למיתני מטמא וטמא דהשתא זו ואין צ"ל זו קתני דכיון דעיולי מעיילא אפוקי מיבעיא כדאמר בסמוך.

ועוד דלפירושו מאי ק"ו הוא זה דקאמר השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא דמה לי עיולי מה לי אפוקי ומה שפירש"י ז"ל דהשתא עיוול מעיילא אף על פי שיעדיין לא ירדה לו טומאה לאו סברא היא דאפוקי נמי עדיין לא ירדה לו טומאה לאותו אנכל הנוגע בו ביז ואדרבא עיולי מסתבר טפי כיון שהטומאה עצמה נוגעת ביזו וע"ק דמאי קסלקא דעתה דפריף ואימא יד להוציא ולא להכניס והא קרא דיד בהדיא אהכנסה פתיבא כדפסיק בסמוך.

וע"ק דלקמן תניא פשם שיש יד לטומאה כף יש יד להכשר ולפירושו מאי פשם הא לא דמיא יד דהכשר ליד דטומאה דיד לטומאה הוי להכניס ולהוציא ויד להכשר לא הוי אלא להכניס שאם הוכשר היד הוכשר האנכל התלוי בו אבל אין היד מוציא ההכשר לאנכל שאין תלוי בו.

ע"כ נראה לפרש דה"ק כל שהוא יד ולא שומר טמא שאם נגעה טומאה באוכל היד טמא שהיד מוציא את הטומאה אליו מן האוכל ומטמא שאם נגעה טומאה ביד נטמא האוכל שהיד מכניס בו את הטומאה והשתא נחא דלא זו אף זו קתני דהיד טפל לאוכל ואין האוכל ספל ליד ואשמעינן דלא זו שהיד טמא שהאוכל עיקר ומטמא את היד שהוא טפל אלא אפילו היד שהוא טפל מטמא את האוכל והיגו דפריה השתא עיולי מעיילא שהיד שהוא טפל מכניס הטומאה באוכל שהוא עיקר אפוקי מיבעיא.

ואתנא נמי שפיר הא דפריה ואימא יד להוציא ולא להכניס דאף על גב דקרא דוכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו בהכנסה איירי מ"מ ייתורא דלכם דמרבינן מיניה יד איכא למימר דלא את' אלא להוציא שאם נפלה הנבלה על הזרעים מוציא את הטומאה אליו אבל נפלה על היד ולא על הזרעים אין היד מכניס הטומאה בזרעים ומשגי פיון דגופא דקרא בהכנסה איירי מסתמא ייתורא דלכם נמי בהכנסה איירי ולפי זה שפיר קאמר פשם שיש יד לטומאה פה יש יד להכשיר דבהכשר נמי היד מוניה ההכשר ומכניס ההכשר שאם הוכשר האוכל היד מוציא ההכשר אליו ואם הוכשר היד אז היד מכניס ההכשר אל האוכל מתקוף לה רב יהודה בר ישמעאל וכולי לישנא דמתקוף לה לכאורה תימא דהנה ליה למימר מחיב רב יהודה בר ישמעאל והא תנו הפטמא וכו' דכיון דרמי מתניחין אברייתא לא שייך לישנא דמתקוף לה ויש לומר דלאו אגופא דברייתא דתנא דבי רבי ישמעאל סריף אלא מהא דקאמר ש"ס לעיל שומרין לטומאה קלה מגלן פריה דגופא דברייתא איכא לשנויי ולמימר דלא יליף מקרא דעל כל זרע זרוע דשומרין מצטרפין אלא יליף מיניה דשומר מכניס ומוציא דקסבר דלא אתנא פומר בקל וחומר מיז דלאו ק"ו הוא נאי נמי קל וחומר הוא איכא למימר מלתא דאתנא בקל וחומר טרח וכתב לה קר ושומר דמצרף יליף לה משום קרא אחרנא אבל השתא דקאמר ש"ס שומרין לטומאה קלה דמצרף מגלן דתנא דבי רבי ישמעאל כו' אלמא סבירא ליה דילפינן מקרא דעל כל זרע זרוע דשומר מצטרף לכך קאמר מתקוף לה רב יהודה הא דתנו הפטמא של רימון וכו': אלא תלחא קראי פתיבי נראה דלכך קאמר אלא דהשתא לא איצטרף לשנויא דרב חביבא ולשנויא קמייתא דלא שייך למימר דשומר דעלמא להכניס אתי ומלתא דאתנא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא דאין סברא לומר דטרח וכתב לן קרא דשומר להכניס תלת זימנין פיון דכולהו שומרין להכניס בק"ו מיז אתנין: היאך שני עצמות מצטרפין לכזית פירש"י ז"ל אם הנה עצם אחד ובראשו אחד כזית מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אבל יד לפחות מפזית לא אמרינן וקשה דאם פן אמאי קאמר היאך שני עצמות מצטרפין לכזית הנה ליה למימר היאך עצם נעשה יד לחצי זית לכך נראה דהכי קאמר היאך שני עצמות מצטרפין לכזית דאם הנה עצם אחד ובראשו שני חצאי זתים ואינם נוגעים יחד אלא מונבדלים זה מזה מודינא דיש לו יד להביא טומאה דאף על גב דליכא פזית במקום אחד מכל מקום פיון ששניהם מחזקין ביד מצטרפין אבל השתא דשני עצמות הן היאך שני עצמות מצטרפין לכזית ונקט הכי לאשמעינן דיד הוי לכזית אף על גב שאין הכזית במקום אחד וכמה שפכתו התוספות לקמן גבי שרביט דנקט ריבנו דקמ"ל דאע"ג דליכא פזית במקום אחד הוי גולחא יד: והבית מאהיל עליה הבית טמא פתבו התוספות דיד למת נפקא לן בפה הצד מנבלה ותנור דאי פרכת מה לנבלה שפן אוכל וכו' קצת קשה דמה שהיא אוכל לאו קולא וחומרא הוא אלא פירכא

כל דהו הוא הוי ופירכא כל דהו לא פרכינן אלא במה הצד כדאמרין בפרק פל הבשר: דת קיט ורבי יוחנן אמר פולה ביד והוא דאמר כתנא קמא כתבו התוספות דהוי מצי למימר פולה בשומר וכתנא קמא דלתנא קמא אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מפול מצטרפין לכזית ושני עצמות דנקט להודיעה פחו דרבי יהודה בן נקוסא ודבריהם תמוהים דאי מוקי לה בשומר הוי ברייתא תיובתיה דרבי יוחנן דכיון דרבי יהודה בן נקוסא ודאי פליג עליה ותנא קמא נמי ספק הוא דאיכא למימר דשני עצמות דוקא נקט אבל שלשה וארבע עצמות לא אם פן תיקשי מדרבי יהודה בן נקוסא אדרבי יוחנן דלא מצי למימר אלא כתנא קמא סבירא ליה ושני עצמות לאו דוקא נקט דכיון דתנא קמא ספק הוא ומדרבי יהודה הוי ודאי תיובתא אין ספק מוציא מידי ודאי דנהי דאיכא למימר דתנא קמא לא פליג מבל מקום פנין דרבי יהודה ודאי פליג הוי תיובתא דאי לא הכי אם פן בכולי דוכתי היכא דאקשי ש"ס מתנא אאמורא לישני אנא כשאר תנאי דעלמא סבירא לי' אלא ודאי פנין דשאר תנאי דעלמא לא גלי דעתיהו והא תנא היי ודאי תיובתיה אין ספק מוציא מידי ודאי ועוד מדנקט ר' אמר פולה ביד משמע דקאמר דכולה אוקימתא דברייתא לרבי יוחנן לא הוי אלא ביד ולא בשומר לאפוקי מדרב דמוקי לה בין ביד בין בשומר וכן משמע קצת לקמן דלרבי יהודה לא מיתוקמא ברייתא אלא ביד דקאמר עליה ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי יד ורבי יוחנן אמר אפילו נימא נמי הוי יד: שרביט שריקנו כתבו התוספות דשרביט הוא הקלח נראה דקלח לחודיה לאו שרביט מקרי דאם פן אמאי נקט רב אהא בריה דרבא בקולחא הנה ליה למימר בשרביט פלישנא דמתניתין ועוד דריקנו לא שייך בקלח אלא צ"ל דהענף והשומרים והעלין הדבוקים בו פשהו ביחד שרביט קרי ליה וכן תרגם יונתן שלשה שריגים תלתא שרביטין: עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קיטנית ת"ש רבי אלעזר בן פירש רש"י ז"ל קסלקא דעתיה לשנינים ושלשה שרביטין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהו דודאי אין בשרביט אחד כביצה תימה לפירוש רש"י ז"ל שפירש דאנכל כל שהיא מקבל טומאה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ד מהלכות טומאת אוכלין אם פן מאי פריה מדרבי אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית דלמא לא איירי לענן צירוף פלל ובקבלת טומאה הוא דאיירי אם הגרגרין מקבלין טומאה כשנגע הטומאה בשומרין וקסבר רבי אלעזר בן עזריה דזוקא של קטנית מכניס הטומאה מפני שרוצה במשמושן אבל של פול לא מיהו לספרים דגרסינן שייך גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא פריה שפיר דמנקט פלוגתיהו בהרבה שומרין דקתני שרביט שריקנו טהור שייך גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא וכו' ולא נקט לה בחד שומר דהנה ליה למיתני שומר שריקנו טהור שייך בו גרגיר אחד טמא וכו' אלמא דלענן צירוף ביצה איירי ולמא שאר אוכלין ובחד שומר ליכא כביצה ואתי לאשמעינן ואשמעינן נמי דכביצה אנכל מטמא אע"ג דליכא כביצה אנכל במקום אחד ושמע מינה דשני שומרין מצטרפין אבל לגירסת רש"י ז"ל קשה ועוד תימה דמאי משני רב אח בריה דרבא בקולחא ומשום יד פ' שנגעה הטומאה בקלח וטעמא דמטמא משום דהוי יד להכניס ולהוציא לוקמא שנגעה סומא בשומר כדקא סלקא דעתה וטעמא דמטמא משום דהוי שומר להכניס ולהוציא ומיירי שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין ולא איירי לענן צירוף פלל והתוספות כתבו דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקמי בקולחא ומשום יד וכולי ודבריהם דחוקים למימר דמשני

ליה מאי דלא אקשׁייה ליה ע"כ נראה דלמאי דסלקא דעתה דנגע טומאה בשומר וטמא דקתני התם משום שומר שכר הוא ולא משום יד אם פן על פרכת לעגנו צירוף שומר נמי איירי דומיא דשאר שומרין דחשיב התם דאיירי נמי לעגנו צירוף דברי שא קתני התם הך מתני' דמיתתי ש"ס לעיל פל שהוא יד ולא שומר טמא ומסמא ואינו מצטרף וכל שהוא שומר אף על פי שאינו יד סמא ומממא ומצטרף וכו' וקא חשיב התם טובא שומרין דטמאין ומסמאין ומצטרפין וטובא ידו' דטמאין ומסמאין ולא מצטרפין וקתני נמי התם קא דשרביט שריקנו ואי טומאת שרביט משום שומר הוא משמע דמצטרף נמי כשאר כל השומרין דההוא פירקא לכך פריה מיניה ומשני דאיירי שנגעה הטומאה בקולקא וטומאת שרביט משום יד הוא וכיון דמשום יד הוא לא איירי לעגנו צירוף כלל.

והשתא נמי אתי שפיר לגרסת רש"י ו"ל דכיון דלמאי דסלקא דעתה דנגעה טומאה בשומר על פרכת לעגנו צירוף לכביצה נמי איירי דומיא דשאר שומרין דהתם לכך פריה שפיר דודאי אין אחד כביצה וע"כ צ"ל דשנים ושלשה שומרין מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין: דף קם לקם עוני אמר רחמנא נראה דלא מצי למימר נמי אכילה פתיב ביה דהא דקאמר גבי חלב וחסין ונבלה והא אכילה פתיב בהו לאו משום דשתיה מילתא אחריתי היא דהא שתיה בכלל אכילה הנה כמו שכתבו התוספות אלא משום דכשפמחה את החלב גרועי גריעה ואין דרוה הנאתו בכך דדרוה הנאתו הוא לאכלו פמות שהוא בעין וקיימא לן בכל האיסורין דאין חייבין עליהן עד שיאכל אותן דרוה הנאתו כדאימא בפירקא כל שעה ולכך קאמר בשלמא הקפה את הדם ואכלו אף על גב דשני ליה מפמות שהיה מפל מקום חייב דהא אדרבא אשבוחי אשבחיה אלא המחה את החלב וגמעו פיון דגרועי גרעיה אמאי חייב והא אכילה פתיב ביה ונימא דלא מחייב רחמנא אלא כשאכלו דהנה דרוה הנאתו אבל גבי מצה דלאו בהנאה תליא מלתא דמצות לאו ליהנות ניתנו דאפילו בלע מצה קיימא לן דיצא אף על גב דלא נהנה ממנה הלכך אי לאו דלקם עוני אמר רחמנא אם המחה וגמעה הנה יוצא בה ידי חובתו אף על גב דאכילה פתיב ביה והיינו דבעי בסמוך בכלאים מנלן אף על גב דלא פתיב ביה אכילה משום דלא אסרה תורה אלא בדרוה הנאה: הטמאים לאסור גירן ורוטבן וקיפה שלהן למה לי ליגמר מהני בפ' כל הבשר ובפרק קמא דבכורות פתבו התוספות דאיצטרף קרא נמי לרוטבן וקיפה שלהן וכתבו עוד שם דקיפה דהכא יכול להיות בין פירמא בין תבלין ותימא פיון דבעי למילף תבלין בשרצים מחלב וחסין ונבלה שנמחו אם פן צריה לומר דאיסור שנמחה וקופה שלו דהיינו תבלין שוין הו וכיון דשוין הו אם פן הי ילפינו דנבלת עוף טהור שנמחה מטמא בגדים אבית הפליעה מדכתוב גבי נפש הכי נמי איכא למילף דקופה שלו דהיינו תבלין מטמא פנבלה ואמאי קתני מתני' דקיפה אינו מצטרף לשמא טומאת נבלות.

ואפילו אם נפרש דקיפה דקתני גבי שרצים היינו פירמא ולא תבלין מפל מקום קשה דאם פן צריה לומר דפירמא מיהא מטמא טומאת נבלות כמו איסור שנמחה מדבעי למילף פירמא מאיסור ואם פן לעיל דפריה אפרימה הוא עצמו יטמא טומאת אוןכלין אמאי פתבו התוספות דלכך לא קאמר יטמא טומאת נבלות משום דטומאת נבלות לא משמא ולמאי שכתבו התוספות בפירקא כל הבשר ובפרק קמא דבכורות דקרא לא איצטרף אלא לצירן אתי שפיר: אלא גמר מתרונניהו מתרומה ובכורים משום דמיתה וחומש גבי תרומה

פתיב ולא גבי בפורים לכה בעי למימר דכי גמרין מתרונניהו ליפא למיפרה הכי מיהו פינו דאיתקש בכורים לתרומה לכה פריה מה לתרומה ובכורים שפן כו' דאף על גב דלא פתיבי בבכורים גמרין להו מתרומה: והא דתנו דבש תמרים כו' במאי קמפלגי הואיל וילפינו תרומה מבכורים בהיקשא אבל אי לא היקשא איפא למימר דבהא קמפלגי רבי אליעזר סבר ילפינו תרומה מבכורים במה מצינו ורבי יהושע סבר לא ילפינו לה ומיהו במשקה היוצא מזתים וענבים מחייב משום דשתיה בכלל אכילה היא בזתים וענבים.

והא דקאמר רבי יהושע סבר דון מינה מה בכורים משקין היוצאין מהן כמותן אף תרומה וכולי לאו דאיצטריך למיגמר תרומה מבכורים לענון משקין מהן כמותן דהא לא גמיר מינה אלא משקין היוצאין מן הזתים וענבים ומשקין היוצאין מזתים וענבים לא איצטריך למיגמר פינו דשתיה בכלל אכילה היא בזתים וענבים אלא משום דאיתקיש תרומה לבכורים קאמר הכי דלא תיקשי פינו דאיתקיש תרומה לבכורים אם נגמר תרומה לכל מילי כדגמר רבי אליעזר דאין היקש למחצה לכה קאמר דאית ליה דון מינה ואוקי באתרה.

והא דקאמר בסמוך והא דתנו אין מביאין בכורים משקה וכולי ה"ק והשתא אתי שפיר הא דתנו כולי דהא מני רבי יהושע היא אבל למאי דסלקא דעתך דרבי יהושע לא יליף תרומה מבכורים אתיא דלא כמאן דף קא אלא למ"ד בשר שפלטתו ספין בר רפואה היא תימא דרופאי אליל כולכון תרגם יונתן, כמסי אליל ומדרקא דפלטתו ספין בר רפואה כולכם משמע קצת דלאו בר רפואה הוא: ואמר רב הונא והוא שפנסו נראה דכי היכי דלא תיקשי נמי למ"ד בשר שפלטתו ספין אמאי קאמר דחייבין עליו והא בטליה מעיקרא לכה מייתי הא דרב הונא דאירי כשהכנסו פלומר א"כ בשר לפטתו ספין ניהא אבל למ"ד מרטקא קשיא: מקצתו חישוב עליו פירש"י ז"ל ולא פ"י אינה קצת הלכה כפיצה מינה לא אוכלין מקבל טומאה דהא לא חישיב על פולו אבל פי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא וכ"כ גבי מקצתו פלטתו חיה, דמצטרף ההוא קצת דחיה בהדיהו ותימא דא"כ מה נפשך אי אית ביה בההוא קצת מחשבה כפיצה אם כן הדרא קושיא לדוכתא אפילו באפי נפשיה נמי מטמא ואי דלית ביה כפיצה אם כן מאי איריא אלל אפילו בשר גמור נמי כי לית ליה כפיצה אינו מקבל טומאה אלא מצטרף לכשיעור ביצה לכה נראה לפרש דאלל אם חישוב על מקצתו אף על גב דעל מקצתו לא חישוב אפילו הכי מצטרף בהדי שאר אוכלין כמות שהוא בין ההוא דחישוב בין ההוא דלא חישוב מצטרף להשלים מה שנהסר מכפיצה אוכלין כי היכי דעור וגידין ועצמות באפי נפשיהו אין מקבלין טומאה ומצטרפין להשלים שיעורא הכי נמי באלל שחישוב על מקצתו ועל מקצתו לא חישוב וכן מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו ספין אף על גב דלא מקבל טומאה באפי נפשיה מקל מקום מצטרף להשלים שיעורא וכן משמע קצת לשון הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ד מהלכות טומאת אוכלין העור המחונן בשר והמרק והתבלין והאלל אף על פי שמקצתו חישוב עליו ומקצתו לא חישוב עליו מקצתו פלטתו חיה ומקצתו ספין וכו' מצטרפין לכפיצה: ומי אמר חזקיה הכי הימה בלאו הכי תיקשי אמתני דקתני אבל לא טומאת גבלות אחזקיה דאמר מתה היא והתוספות כתבו דניחא ליה לאקשוני דחזקיה אחזקיה ודחזקיה הוא ועוד קשה פינו דחזקיה מפרש ליה לברייתא אלמא סבירא ליה פנותיה ואם כן לדידיה ישראל בטמאה אמאי

צָרִיף מַחְשָׁבָה דְּמִידי הוּא טַעֲמָא דְצָרִיף מַחְשָׁבָה מְשׁוּם דְלַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים לֹא מְשַׁתְּרֵי עַד שְׁתַּמּוּת מְשׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי וְלִדְיֻקָּה הָא דְלִית בָּהּ מְשׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי.

וע"ק פִּינּוֹן דְּטַעֲמָא דְּמַתְּנִי וּבְרִייתָא דְרַב אוֹשְׁעִיא דְבִסְמוּךְ דְקַתְּנִי יִשְׂרָאֵל שְׁשַׁחַט בְּהֵמָה טַמְאָה לַעֲבָדֵי כּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת מְטַמְא טַנְמָאָת אֲוֹכְלִין מְשׁוּם דְחִיָּשֵׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים הוּא אִם כֵּן אֲמַאי לֹא מְפָרֵשׁ לָהּ בְּהִדְיָא דְהִנּוּה לִיה לְמִתְּנִי הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה וְחִיָּשֵׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים וְכוּלֵי נְאִי לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים דְקַתְּנִי הֵינּוּ שְׁחִיָּשֵׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים אִם כֵּן מַאי קמ"ל רַבִּי אַסִּי בְּהָא דְשׁוֹנֵן יִשְׂרָאֵל בְּטַמְאָה צָרִיכִין מַחְשָׁבָה מַתְּנִי הִיא מְדַקְתְּנִי לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים וְדוֹחֵק לִימַר דְלֹא אֲתִי לְאַשְׁמַעֲיָנּוּ אֲלֵא הָא דְעֻבְדֵי פּוֹכְבִּים בְּטַהוּרָה מַחְשָׁבָה דְלֹא קַתְּנִי מַתְּנִי בְּהִדְיָא.

ע"כ נִרְאָה דְהַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים דְקַתְּנִי מַתְּנִי וּבְרִייתָא לֹא שְׁחִיָּשֵׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים קְאָמַר אֲלֵא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה שֶׁל עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים אֵינְרִי דְכִינּוֹן דְבִהֲמַת עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים הִיא וְיִשְׂרָאֵל שׁוֹחֵט לְצֻרְכּוֹ אֵין לָהּ מַחְשָׁבָה גְדוּלָה מְזִו לְכַף אֵינָה צָרִיכָה מַחְשָׁבָה יִשְׂרָאֵל בְּטַמְאָה וְעֻבְדֵי פּוֹכְבִּים בְּטַהוּרָה דְנֻקַּט ר' אַסִּי אֵינְרִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה שֶׁלּוֹ וְעֻבְדֵי פּוֹכְבִּים שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַהוּרָה שֶׁלּוֹ וְאַשְׁמַעֲיָנּוּ דְבְּכִי הֵא גִּוּוֹנָא צָרִיכִין מַחְשָׁבָה אֲבָל לֹא חִיָּשֵׁב יִשְׂרָאֵל לְהַאֲכִיל מִמֶּנָּה לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים וְעֻבְדֵי פּוֹכְבִּים נְמִי לֹא חִיָּשֵׁב לְהַאֲכִיל מִמֶּנָּה לְיִשְׂרָאֵל לֹא הִנּוּה אֲוֹכְל וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְלֹא מְצִי פְרִיף מַמַּתְּנִי אַחְזַקְיָה דְמַתְּנִיתִין שְׁאֲנִי דְאֵינְרִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמַת עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים דְכִינּוֹן דְבִהֲמַת עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים הִיא וְלִגְבֵי עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים לֹא בְּשַׁחֲיטָה תְּלִיא מְלִתָּא אֲלֵא בְּמִיתָה לְכַף אֵינָה מְטַמְאָה טַנְמָאָת נְבִלוֹת דְלֹא מְחָה הִיא וְכִינּוֹן דְלֹא מְחָה הִיא אֵינָפָא לְמִימַר דִּישׁ בָּהּ אִסּוּר אֲבָר מִן הַחֵי וְהָא דְמְטַמְא טַנְמָאָת אֲוֹכְלִין מְשׁוּם מַחְשַׁבְתּוֹ דְיִשְׂרָאֵל דְאֵין לָהּ מַחְשָׁבָה גְדוּלָה מְזִו כְּדַפְּי' וְהָא דְחִזְקִיָּה אֵינְרִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשַׁחַט בְּהֵמָה מַמְאָה שֶׁלּוֹ וְכִינּוֹן דְלִגְבֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁחֲיטָה תְּלִיא מְלִתָּא לְכַף אֵית לִיה דְאֵנָה לְאַבְרִים דְמַתָּה הִיא וְאֵינָפָא לְמִימַר דְמְטַמְא נְמִי טַנְמָאָת נְבִלוֹת אֲבָל אַדְחִזְקִיָּה פְרִיף שְׁפִיר דְכִינּוֹן דְאֲתִי לְפְרוּשֵׁי בְרִייתָא דְיִשְׂרָאֵל בְּטַמְאָה דְאֵינְרִי נְמִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה שֶׁלּוֹ כְּדַפְּי' וְאֵפ"ה אֵית לִיה דְצָרִיכָה הֶכְשֵׁר מִים אַף עַל גַּב דְלִגְבֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁחֲיטָה תְּלִיא מְלִתָּא אֲלֵמָא סָבַר דְלֹא מְחָה הִיא וְאִם כֵּן אֲמַאי קְאָמַר דְאֵינָה לְאַבְרִים מְשׁוּם דְמַתָּה הִיא.

וְהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְיִשְׂרָאֵל בְּטַמְאָה רִיבָה מַחְשָׁבָה אֲפִילוֹ לְחִזְקִיָּה דְכִינּוֹן דְשֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא אַף עַל גַּב דְמוֹתְרַת לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים מְפָל מְקוּם פִּינּוֹן דְלַעֲצָמוֹ אִסּוּרָה כָּל כְּפָה דְלֹא חִיָּשֵׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לַעֲבָדֵי פּוֹכְבִּים לֹא אֲוֹכְל הִיא וְכֵן עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים בְּטַמְאָה צָרִיכָה מַחְשָׁב' פִּינּוֹן דְשֶׁל עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים הִיא וְלִגְבֵי עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים בְּמִיתָה תְּלִיא וּמְפָרְכֶסֶת אִסּוּרָה לוֹ כָּל כְּפָה דְלֹא חִיָּשֵׁב לְהַאֲכִילָהּ לְיִשְׂרָאֵל לֹא אֲוֹכְל הִיא וְהָא דְקְאָמַר נְקוּט לָהּ דְרַבִּי יוֹחָנָן בִּינְדוּף דְתַנִּי רַב אוֹשְׁעִיא פְּנוּתִיָּה לָאו מְרִישָׁא דְבְרִייתָא מֵימִי רְאִיָּה דְכִינּוֹן דְאֵינְרִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשַׁחַט בְּהֵמַתוֹ שֶׁל עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים אֵינָפָא לְמִימַר דְחִזְקִיָּה נְמִי מוּדָה בְּהָא מְשׁוּם דְלִגְבֵי עֻבְדֵי פּוֹכְבִּים לֹא בְּשַׁחֲיטָה תְּלִיא מְלִתָּא אֲלֵא מְסִיפָא דְקַתְּנִי וְעֻבְדֵי פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת שְׁשַׁחַט בְּהֵמָה טַהוּרָה לְיִשְׂרָאֵל מֵימִי רְאִיָּה דְכִינּוֹן דְבִהֲמַת יִשְׂרָאֵל הִיא וְלִגְבֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁחֲיטָה תְּלִיא מְלִתָּא הִנּוּה לִיה בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה לַעֲצָמוֹ וְקַתְּנִי דִישׁ בָּהּ מְשׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי.

והרמב"ם זכרונו לברכה בפרק ג' מהלכות טומאת אוכלין כתב ישראל ששחט בהמה טמאה לעובדי פוכבים ושחט בה שנים הרי זו מטמאה טומאת אוכלין כל זמן שמפרסם ואין צריכה מחשבה שהרי ישראל שחטה לאכילת העובדי פוכבים ואין לה מחשבה גדולה מזו על פן משמע נמי כדפי' שיש לחלק בין ישראל ששחט בהמה טמאה של עובדי פוכבים לבין ישראל ששחט בהמה טמאה שלו: דף קכב אי אמרת בשלמא פלטתו ספין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר פרכי ישמעאל הקשו התוספות וא"ת והא רבי ישמעאל ולא פנסו קאמר רבי יהודה בעי פנוס כדאמר רב הונא ותירצו דר' ישמעאל נמי בפנסו איירי אין להקשות דאם פן אמאי אית ליה דאין מטמא במגע והא לאו נונע וחוזר ונוגע הוא פנין דכנסו אף על גב דכנסן במקום אחד מכל מקום איירי שאינן מחזקין ואינן נוגעין יחד דלא בעינן פנסו אלא פי היכי דלא נימא דבטלן דכיון דכנסו גלי דעתיה ה דלא בטליה אבל מכל מקום אין נוגעין יחד וה"ל נוגע וחוזר ונוגע.

מיהו נראה דחוק לאוקמי דר' ישמעאל בפנסו פנין דלא נזכר בדבריו והא דרבי יהודה שאני פנין דנקט האלל המכונת ולא קאמר סתמא האלל הם יש בו פזית וכו' לכך משמע ליה לרב הונא דכנסו דוקא איירי לכך נראה פתירוץ ראשון שכתבו התוספות דפלונייהו דרבי ישמעאל ונ' עקיבא בפלטתו חיה וכו' אבל קשה דהא מסיק נמי הכי דפלטתו ספין לרבי ישמעאל לא בטיל ורב הונא דאמר פרכי ישמעאל וכיון דמדרב הונא קמייטא שמעינן לה דפלונייהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפלטתו חיה אם פן אידך דרב הונא למה לי למסקנא לאשמעינן דלא תימא פי קאמר ר' עקיבא בפלטתו ספין אבל בפלטתו חיה לא בטיל והא מדרב הונא קמייטא שמעינן לה ולמימר דאיך דרב הונא איתמר מעיקרא דהא איך דרב הונא אמתני' דלקמן קאי ורב הונא קמייטא אמתניתין דריש פירקין קאי ופשיטא שעל פי סדר המשניות הנה אמר להו: מהו דתימא פי קאמר רבי עקיבא ה"מ פלטתו ספין אף על גב דרבי עקיבא בהדיא נקט מפני שהעור מבטלן ה"א דאית ליה דאין העור מבטלן לחודא אלא אם פן בטלינהו נמי איהו דהיינו פלטתו ספין אבל פלטתו חיה לא ולהכי לא מציי לשנויי מהו דתימא פי קאמר רבי עקיבא בדלא פנסו אבל פנסו לא בטיל קמ"ל טעמא דר' עקיבא מפני שהעור מבטלן לא שנא פנסו וכו' דכיון דנקט רבי עקיבא שהעור מבטלן משמע דאית ליה דתו לא מהני להו פינוס: ואם איתא והוא שיונק מבעיא ליה פתבו התוספות תימא אפתי הנה מציי למיבעי או דלמא ה"ק עולה פן שנתו בין יונק בין שאינו יונק וא"ל ר"י כל זמן שיונק בין פן שנתו בין שאין פן שנתו.

נראה דלא מצינו למימר הכי דאם פן כל זמן שיונק בזמן שיונק מיבעי ליה אי אמרת בשלמא עולא פן שנתו והוא שיונק קאמר גיחא דאתי רבי יוחנן לאוסופי אדעולא ולאשמעינן דיניקה מהניא כל זמן אפילו לאחר שנתו אלא אי אמרת עולא פן שנתו בין יונק בין שאינו יונק קאמר אם פן למה ליה לרבי יוחנן למימר כל זמן שיונק בזמן שיונק מיבעי ליה וליכא למימר דנקט כל זמן פי היכי דלא תימא דתרתמי בעי פן שנתו בזמן שיונק דאם פן עולה דנקט פן שנתו אמאי לא מפרש נמי דבריו פן שנתו בין יונק בין שאינו יונק פי היכי דלא תימא דתרתמי בעי פן שנתו והוא שיונק כדמסיק אלא נדאי לא חייש ש"ס להכי ואם פן רבי יוחנן נמי הנה ליה למימר בזמן שיונק.

וְהָא דְקָאָמַר ש"ס וְאָם אֵימָא וְהוּא שְׁיוּנְק מִיבְעֵי לִיה הָוָה מְצִי לְמִימַר וְאָם אֵימָא בְּזִמְנָא
שְׁיוּנְק מִיבְעֵי לִיה דְעֵיקַר דְיוֹקָא מְדַנְקַט כָּל זְמַן הוּא אֱלָא דְעַדִּיפָא קָאָמַר וְנִרְאָה פִּינּוּ
דְלִמְסָקְנָא לְרַבֵּי יוֹחָנָן כָּל בֵּי שְׁנֵיתוֹ קָרִי לִיה עֲגָל הֶרֶף א"כ מ"ש ב"ש"ע ס"א ל"ט דִּישׁ
לְהִטְרִיף כָּל סְרָכוֹת עֲגָלִים הֶרְפִּים וְלֹא לְמַעַף בְּהֵם כָּלֵל וְהֵינּוּ כָּל שְׁנֵיתוֹ חָף עַל גַּב שְׂאִינוּ
יוֹנְק אָף עַל גַּב דְּלָאוּ רְאָיָה גְמוּרָה הִיא מ"מ יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּדַפְּנִי: יְכוּל אִפִּי כְּוָלֵן מְדַנְקַט
אִפִּי וְל"ק יְכוּל כְּוָלֵן מְשַׁמַּע דִּס"ל דְּאֲזֵלִינּוּ בְּתַר גִּישְׁתָּא לְכָה נִקְט אִפִּי כְּוָלֵן מְשַׁמַּע דְּקָא
הִנּוּ דְאֵית לְהוּ גִישְׁתָּא: לְמִינְהוּ הִפְסִיק הָעֵנְנָן פְּתִיבּוּ הַתּוֹסְפוֹת קִצַּת תִּמְנָה פִּינּוּ דְהִפְסִיק
הָעֵנְנָן לְמָה לִי אֵלֶּה נִרְאָה דְאֵי לָאו אֵלֶּה לָא הָוָה יְדַעִינוּ רִיבּוּיָא דְהַטְמָאִים אֵהִיכָא קָאֵי אֵי
אֵהִיכָה דְכַתִּיבִי קוֹדֵם לְמִינְהוּ אֵי אֵהִיכָה דְכַתִּיבִי בְּתַר הִכִּי אֲבָל לִישְׁנָא דְאֵלֶּה מְשַׁמַּע דְּקָאֵי
אֵהִיכָה דְסָמִיף לִיה אֱלָא כִּי הִכִּי דְלָא תִימָא דְקָאֵי אֲפֻלְהוּ אֲתִי לְמִינְהוּ וְהִפְסִיק הָעֵנְנָן.

מִיָּהוּ לְמֵאֵי שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת לְעִיל בְּסֻמוּף דְאַבְיֵי נְמִי אֵית לִיה סְבָרָא דְגִישְׁתָּא אָם כֵּן
כְּלָאוּ קָרָא דְאֵלֶּה הָוָה מְסַתְבַּר לְאוּקְמִי רִיבּוּי דְהַטְמָאִים אֵהִיכָה דְכַתִּיבִי בְּתַר לְמִינְהוּ דְאֵית
לְהוּ גִישְׁתָּא לְכָה נִרְאָה דְאַבְיֵי לִית לִיה סְבָרָא דְגִישְׁתָּא וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַקְאָמַר בְּסֻמוּף תַּנָּא
דִּידוּן סְבִירָא לִיה כְּרַבֵּי דְאֲזֵל בְּתַר גִּישְׁתָּא מְשַׁמַּע דְרַב לִית לִיה הֵךְ סְבָרָא כָּלֵל וּמָה
שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת מְצִירָן וְרוּטְבָן דְהֵתָם נְמִי גִימָא לְמִינְהוּ הִפְסִיק הָעֵנְנָן יֵשׁ לֹאֵר דְּלָאוּ
פְּסוּק אֲחָד הוּא אֱלָא קָרָא אַחֲרִיתִי הוּא דְבְרִישָׁא דְקָרָא כְּתִיב וְזֶה לָכֶם הַטְמָא בְּשַׁרְץ
וּמִינְיָה דְרִשְׁיָנוּ צִירָן וְרִטְבָן וְכִינּוּ דְבְרִישָׁא דְקָרָא לָא כְּתִיב אֵלֶּה לִיכָא לְמִימַר דְאֲתִי
לְמִינְהוּ הִפְסִיק הָעֵנְנָן דָּאָם כֵּן לָא הָוָה יְדַעִינוּ רִיבּוּיָא דְהַטְמָאִים אֵהִיכָא קָאֵי כְּדַפְּנִי וְכ"כ
הַתּוֹסְפוֹת לְקַמְן בְּפִירְקִין גַּבֵּי הָא דְקַתְנֵי הַטְמָאִים לְרַבּוֹת בִּיצַת הַשַּׁרְץ דָּאֵע"ג דְמַהֲטְמָאִים
דְרִשְׁיָנוּ טוּבָא י"ל דְטוּבָא טְמָאִים כְּתִיבִי הֵתָם: דָּף קַכְג שְׂאִין לָהּ כָּל לְגִיּוֹן שְׂאִין לֹא כְּמָה
קַרְקַפְלִין וָאֵע"ג דְאוֹתָן קַרְקַפְלִין מְעוֹבְדִין הֵן הָא קַתְנֵי מַתְנֵי חוּץ מְעוֹר אָדָם דְלָא מְהַנְיָא
לִיה עֵיבּוּד וְלִהִכִּי סִידֵר ש"ס הֵךְ בְּרִייתָא אַמְתַּנִּיתִין דְהִכָּא: שְׁהִרִי קַרְקַפְלוֹ שֶׁל רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל מוֹנָח בְּרֵאשׁ מְלָכִים הִכִּי אֵימָא ב"פ"ק דַּע"א עוֹד אַחֲרַת יֵשׁ לָהֶם בְּעִיר אַחַת
לְשַׁבְעִים שָׁנָה מְבִיאִין אָדָם וְיִמְרְפִיבִין אוֹתוֹ עַל אָדָם חִיגָר וּמְלַבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּלָבוּשׁוֹ
שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וּמְנִיחִין לוֹ קַרְקַפְלוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרֵאשׁוֹ וְכו' וְנִרְאָה דְלָכָה עוֹשִׁין
דְבָרִים הַלְלוּ לְפִי שְׁעֵיקַר הַצְּלַחַת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָא שְׁבִית הַמְקַדָּשׁ קִיָּים הֵימָּה בְּשַׁלְשָׁה דְבָרִים
בְּכַהֲנֻנָּה וּנְבוּאָה וּמְלָכוֹת כַּדְפִירִש"י ז"ל גַּבֵּי הוּא עֲשָׂה וּיְכַנְנָה בְּכָל מִינֵי בְּסִיס וְכֵן מִכָּם
כְּהֵנִים מִכָּם גְּבִיאִים מִכָּם מְלָכִים כְּרַכָּא דְכוּלִּיָּה בֵּיה מִיּוֹם שְׁחַרְבַּת בֵּית הַמְקַדָּשׁ נִתְבַּטְלוּ
מִמֶּנּוּ.

וְלָכָה הֵמָּה בָּאִים לְהַתְפָּאָר עֲצָמָן וְלְהִרְאוֹת שְׁיֵשׁ לָהֶן דְמִיּוֹן מְאוֹתָן שְׁלִשָׁה דְבָרִים אֲשֶׁר
עֵיקַר הַהַצְּלַחָה תְּלוּיָה בָּהֶן וְלִהִכִּי מְבִיאִין אָדָם אֲחָד וְעוֹשִׁין אוֹתוֹ כְּדָמוֹת מְלָךְ וְכַהֵן וְנִבְיָא
וְלָכָה מְרַפִּיבִין אוֹתוֹ עַל אָדָם חִיגָר רְמִז לְמְלָכוֹת שְׁהֵן מוֹלְכִין עֲלֵינוּ כַּדְפִירִש"י ז"ל שֶׁם
כְּוָלֵן עַדִּינּוּ עֲשׂוֹ שְׁלִיט עַל יַעֲקֹב וּבְפִרְקֵי שׂוֹאֵל נְמִי קָאָמַר הֵהוּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים דְעַל סוּס
מְלָךְ וּמְלַבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּלָבוּשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן רְמִז לְכַהֲנֻנָּה כְּדָאֵימָא בְּבִרְאשִׁית רַבָּה
לְגַבֵּי נִיעַשׁ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוּת עוֹר שְׁבָהֵן הָיוּ הַכְּבוֹרוֹת מְשַׁתְמָשִׁין וּפִי
שְׁהַעֲבוּדָה הֵימָּה אֲזַ בְּכָבוֹרוֹת וּמְנִיחִין לוֹ קַרְקַפְלוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרֵאשׁוֹ שְׂאֵ לְנְבוּאָה שֶׁל
הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֲשֶׁר הֵמָּה דוֹרְשִׁים אֵל מְעוֹנְנִים וְקוֹסְמִים לִידַע עֲתִידוֹת וְכִמוֹ שְׁנַאָמַר כִּי
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲתָה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵל מְעוֹנְנִים וְאֵל קוֹסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֲתָה לֹא כֵן נָתַן

לך ה' אלהיך נביא מקרבך מאחיה כמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו ויהי כמנימין
וי לדון כד יקום דין כמו שכתוב ולאום מלאום יאמץ שלעתיד תחזור לנו המלוכה ונצליח
בשלישיתן במקדש: וטפח הסמוך לבשר טהור כחבו התוספות דרבנו חננאל ז"ל גריס
וטפח הסמוך לבשר טמא ופריה לרב דאמר טהור המופשט ומשני בטפח ראשון פשמתחיל
להפשיט העור עד כדי אחיזה ופירוש קא מפרש וכו' וגירסתו תמוה דכיון דפירוש קא
מפרש דכדי אחיזה היינו טפח אם פן אמאי קאמר ש"ס תנא כמה כדי אחיזה טפח הנה
ליה למימר תניא נמי הכי כמה כדי אחיזה טפח כיון דמעיקרא איירי בהכי דתנא משמע
דמילתא אחריתי היא.

ועוד דאם פן אמאי פריה מעיקרא לדרבי אסי ובתר הכי פריה לדרב איפכא מיבעי ליה
למפרה דרב אסי תלמידו דרב הנה ולהכי סידר ש"ס דברי רב תחילה. ועוד כיון
דפירוש קא מפרש לה מאי וטפח בני"ו ועוד דאם פן הסמוך לבשר למה לי הנה ליה
למיתני לשטים כדי אחיזה טפח ותו לא.

ע"כ נראה דגירסת רש"י ז"ל עיקר אבל תימה דפשיטא דשמעתא משמע דכולה מתני'
משום שומר הוא דעד כדי אחיזה הנה חיבור וכל שכן פחות דמשום יד אין לפרש כמ"ש
התוספות.

ועוד כיון דכדי אחיזה דמתניח\תן היינו ולא כדי אחיזה בכלל כמ"ש התוספות וכ"כ
הרמב"ם ז"ל בפ"ק דשאר אבות הטומאות א"כ על פרוך מתני' משום שומר הוא דאי
משום יד אם פן כדי אחיזה אמאי טהור אדרבא עיקר יד כדי אחיזה הוא וכ"כ בהדיא
בערוך ערוך שומר דטעמא דמתני' משום שומר הוא.

ולפי זה רב אסי דאמר טפח הסמוך לבשר טמא צ"ל דטעמיה לאו משום דכל טפח הסמוך
לגשר הנה בית יד כדפירש רש"י ז"ל טעמיה משום דכל טפח הסמוך לבשר כמחנך
לבשר דמי ואם פן תימא דמאי משני הב"ע בטפח ראשון דכיון דטעמא דטפח הסמוך
לבשר משום דהנה כמחנך לבשר מה לי טפת ראשון ומה לי שני ושלישי וי"ל דאדרבא
השתא משני שפיר טפי דעד כאן לא קאמר ר' אסי דטפח הסמוך לבשר טמא אלא מטפח
ראשון ואילך דכיון דאין נוח שם לאחוז ולמשוך בו והוא סמוך לבשר כמחנך לבשר
דמי ובטיל לגביה אבל בטפח ראשון ממש פשמתחיל להפשיט העור כדי אחיזה וכדי
אחיזה בכלל ליכא מאן דפליג דטהור דכיון דנוח לאחוז שם בשפת העור ולמשוך בו ויש
בו כדי אחיזה חשיב הוא באפי נפשיה ולא בטיל לגבי פשר ומתני' דמטמא כדי אחיזה
היינו בפחות מדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל דכיון דאין בו שיעור אחיזה אף על גב
דבשפת העור הוא לא חשיב ונהנה שומר והיינו דמשני הב"ע בטפח ראשון דבטפח ראשון
ממש טהור לכ"ע: טלית שהתחיל בה לקורעה וכו' פתבו התוספות פ"א ר"ח כיון שנקרע
הוא טהור למפרע מתחילה קריעה וכו' מיהו מדנקט שוב אינו חיבור משמע קצת
דמשנקרע רובה ואילך לא הוי חיבור ועוד דא"כ הנה ליה למיתני בהדיא וטהורה
למפרע והרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מפלים פתב טלית שהיא מדרס והטבילה וקודם שיעריב
שמשה התחיל לקרוע ממנה קרע כיון שנקרע בה רובא שוב אינו חיבור וטהורה כולה
אע"פ שעדיין נשתייר בה כדי מעפונת שלא נקרע שהרי הוא קורע והולך בד"א בטבילת
יום שפיון שלא חס עליה להטבילה כף לא יחוס לקרוע את כולה ולפיכך טהורה כולה

ע"כ מדכתב שהתחיל לקרוע ממנו קרע משמע דס"ל שאין הטלית טהורה בקריעה אחת אלא צריך לקורעה כולה קרעים קרעים בפחות משלש וכן כתבו התוספות בפרק בהמה המקשה ולדבריו ה"ק טלית שהתחיל בה לקורעה ממנה קרע והוא הולך וקורע ממנה קרעים קרעים וכל הקרעים עדיין מתנבצין בה פינו שנקרע פה רובה שוב אינו חיבור וטהורה כולה אפילו אותו מיעוט שעדיין לא נקרע שהרי הוא הולך וקורע ולפיכך איצטריך למיתני טלית שהתחיל בה לקורעה לאשמעינו דאיירי שקורע והולך אחת אחת וכיון שקרעה אחת אחת עד רובה סגי ציה דאמרין משתמא יקרע את כולה דאי הנה תני טלית שנקרע רובה שוב אינו חיבור ה"א דאפילו קרע רובה בבת אחת ופסק שוב אינו חיבור וקאמר לא שנו אלא בטלית טבילת יום דמגו דלא חס עליה ואטבילה לא חיים נמי וקרע לה רובה וכל היכא דקרע לה רובא תו ליכא למיחש שמא לא יקרע את כולה לכך סגי ליה בקריעת רובא אבל דלאו סבול יום חיישינו דלמא חייס ולא יקרע רובה אלא פלגא ואמר רובה הוא לכך לא סגי ליה עד שיקרענה כולה: דף קכד ארא אמר רבא הכי קאמר תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו וכו' וא"ת פינו דמגיה המשנה הל"ל חסורי מחסרה והכי קאמר דה"ק משמע דפרושי קמפרש לה וי"ל דנדאי פירושי קמפרש לה דמתניתין הכי משמע כדקאמר רבא מדנקט ר"מ אינו צריך לא לגרור את הטפילה וכו' ולא קאמר נמי דאינו צריך לחלקו לג' חלקים משמע דמודי ר"מ דחולקו לג' חלקים והא כצד דהא פשממעטו מבפנים מד' טפחים סגי ליה אלא נדאי צ"ל דבתנור שנטמא כפר מודי ליה ר"מ דחולקו לשלשה ולא איצטריך למימר דגורר נמי את הטפילה דכיון דצריך לחולקו לשלשה על פרחו גורר את הטפילה תחילה דכיון שהטפילה מבחוץ וגוף התנור מבפנים א"א לחלקו אלא א"כ יגרור הטפילה תחילה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה שכתב שיקרע על ארכו עד שישוב ג' חתוכים אחר שיגרר הטיט הנוסף אשר על גב התנור ובתנור שלא נשמא עדיין פליג ר"מ עליה וסבירא ליה דאינו צריך לגרור אלא הטפילה לא איצטריך למימר דאינו צריך לחלקו לשלשה דכיון דאינו גורר את הטפילה על פרחו אינו חולקו דאי אפשר לחלקו א"כ יגרור הטפילה תחילה כדפ"י ות"ק דנקט תנור שנטמא רבותא אשמעינו דאפילו בתנור שנטמא סגי ליה בהכי וכ"ש בתנור שלא נטמא ואתי רבי מאיר ופליג עליה בחדא וסבירא ליה פנותיה בחדא: הכי גרסינו במסכת פלים בפ"ק וחכ"א בד"א בגדול אבל בקטן תחילתו פל שהוא שיריו ברובו משמע בהדא דשיריו ברובו אתנור קטן דאיירי בה קאי ותימא דאם פן אמאי מפרש אבני בסמוך דשירי גדול ברובו קאמר ועוד דאמאי לא קתני נמי שיריו דקטן פמה הו"ע"ק פינו דשיריו ברובו אגדול קאי ולא אקטן אם פן איכא למימר דבד"א דרבנן אתחילתו לחודא קאי דקאמר ר"מ תחילתו ד' וקאמרי אינהו בד"א בגדול אבל בקטן תחילתו כ"ש אבל בשיריו דגדול פליגי דלר"מ בד' ולדידהו ברובו וא"כ מאי פריי דסמוך והאמרי רבנן בארבעה ועוד קשה דקתני תנור תחילתו ארבעה ופירש"י ז"ל אין תנור פחות מארבעה ולפירושו לא אתי שפיר לישנא דתחילתו דהנה ליה למיתני תנור ארבעה ושיריו ארבעה וע"ק דהא דאמר דבי ינאי דכל שהוא הנה טפח היינו דתנור קטן לא הנה בציר מטפח מיהו פל תנור שהוא למטה מארבע תנור קטן הוא ואם פן מאי פריי בסמוך שיריו ברובו רובו דטפח למאי חזי דלמא שיריו דסיפא הנה דומיא דשיריו דרישא דלא קאי אתנור שהיה תחילתו רק ארבעה אלא אתנור גדול קאי הכי נמי שיריו דסיפא

לא קאי אתנור קטן שהיה תחילתו רק טפח אלא אתנור קטן שהיה תחילתו טפחים ושלש קאמר דשיריו ברובו.

לכך נראה דהכי קאמר תנור תחילתו פירוש כשמתחילין לבנותו ארבעה משיתחיל בו ארבעה טפחים מקבל טומאה אף על גב שעדיין לא נגמר והא דקתני משתגמר מלאכתו אהסקה קאי כדפירש"י ז"ל ושיריו ארבעה שאם היה גדול ונטמא ושברו צריף שלא יהא בו שבר של ארבעה וקאמרי רבנן במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחילתו כל שהוא משיתחיל בו טפח כדמפרש בסמוך מקבל טומאה שיריו דקטן ברובו שאם נטמא ושברו צריף שלא ישתייר רובו ובסמוך דקאמר אמר מר שיריו ברובו רובו דטפח למאי חזי לא גרסינן ליה וכן משמע מפירש"י ז"ל שפכת ה"ג אמר מר שיריו ברובו משמע דבספרים אחרים לא הנה גרסינן ליה והא דקאמר אב"י שירי גדול ברובו מלתא באפי נפשיה היא ומימרא דאב"י היא וקאי אמתניתין דקתני שירי גדול בארבעה וקאמר איהו מנפשיה דשירי גדול ברובא ופריף עליה ממתניתין דאמרי רבנן ארבעה ומשני דמימרא דאב"י דאירי בתנור בר תשעה ורבנן בתנור בר שבעה ולא בעי לשנויי הא דצלקיה מצלק הא דעבדיה גיטסרא משום דמשמע דאב"י עליה דמתני' קאי לכך איצטריף לאוקמי בשני תנורים בענין אחד כמו שפכתו ריב"א ז"ל וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל דשיריו ברובו דקתני מתניתין אתנור קטן דאירי ביה קאי שפכתו בפרק י"ו מפלים תנור גדול שיריו ארבעה ספחים והקטן שיריו ברובו וכן פתב בפירוש המשנה בפרק ה' דכלים וכן התנור הקטן באשר נפסד ונשאר ממנו רובו ר"ל רוב גובהו מקבל טומאה.

ובפרק ט"ו דכלים כתב גמי תנור שהתחיל לבנותו אם היה גדול משיתחיל בו ארבעה טפחים ויסיקנו מקבל טומאה ואם היה קטן משיתחיל בו טפח ויסיקנו: הכי גרסינן בתורת פהנים בגבלתה ולא בשני חצאי זיתים שישנן על העור וכן נראה דלמאי דגרסי' ולא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים משמע דלא בנוגע בבשר אירי אלא בעור מאחוריו והיינו כבר פדא וא"כ תיקשי מינה לרבי יוחנן יכול אף במשא ת"ל והנושא יטמא פתבו התוספות דיטמא תירא הנה דהנה מצי למיכתב והנוגע בגבלתה יטמא עד הערב והנושא וקשה דא"כ לעולא דאמר בסמוך פתיב ונשא וקרינן נושא בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת א"כ יטמא תירא דכתב רחמנא למה לי דהא ליכא למימר דאי לאו יטמא ה"א דבמשא גמי בעינן שיהא כזית מחובר ממש כמו בנוגע דמדאיצטריף מיכתב ונשא וקרינן נושא לאשמעינן דבעינן מרודד אלמא דלא בעינן כזית לחובר ממש וליכא למימר דה"א דהך קרי וכתב לאשמעינן מחובר ממש הוא דאתי דאם פן קרי וכתב למה לי והא מסברא הנה ידעי' דבעינן מחובר ממש דומיא דנוגע לכך נראה דלאו מייתורא דיטמא דריש וכן משמע מפירש"י ז"ל שפכת ת"ל והנושא יטמא והרי זה נושא את הגבלה ומה שהקשו התוספות דמאי שנא אהל ממשא נראה דלאו קושיא היא דמגע ואהל דמין להדדי דהא דקאמר אין נוגע וחוזר ונוגע לאו דוקא בשני חצאי זיתים המרוחקין זה מזה עד שאין יכול לנוגען בבת אחת קאמר דהא מתניתין סתמא קתני היו עליו בשני חצאי זיתים משמע דאפילו הן סמוכין זה לזה ויכול לנוגען בבת אחת אפ"ה אין מטמא בנוגע וטעמא דמלתא משום דמאי דנגע בהאי גיסא לא נגע בהאי גיסא ומאי דמאהל אהאי גיסא לא מאהל אהאי גיסא ולכך הנה ליה נוגע וחוזר ונוגע ומאהיל וחוזר ומאהיל ואפילו הן

מחנפרין ודבוקין זה בזה שאין חיבור כמ"ש הרמב"ם ו"ל בפרק ראשון דשאר אבות הטומאות אבל במשא לא שייך למימר הכי דליכא למימר הכי דנשוא האי לא נשוא האי דמשא בכחו של אדם תליא ולית ליה לאדם אלא פח אחד נמצא דאותו פח הנשוא חצי זית זה נושא נמי איך חצי זית ולכך מצטרפין והא דקאמר לקמן בשלמא במשא ונאכל הא קא טעין ליה לכוליה והא קא מאהיל אפוליה אלא נוגע הא לא נגע בכולי אפי' לקמן: דף קכה נוגע אין אבל מאהיל לא תימא מנא ליה למידק הכי אי משום דלא קתני ליה לא קתני נמי משא והתוספות פתבו דמשא לא איצטרף למיתני אבל אהל הנה ליה למיתני פנין דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מפל מקום ה"ל למיתני באפי נפשיה אמת ואין נראה דאיכא למימר דאידי דאיצטרף למיתני נגיעה במוקדשין תני ליה נמי במת ולעולם באהל נמי מטמא דתנא לאו רוכלא הוא למיתני מילי מילי אהל אמת ונגיעה אמוקדשין דאי לא תימא הכי פל היכא דפריה ש"ם ליתני רבותא ומשני אידי דהני כו' תיקשי ליתני נמי איך מילתא וע"ק דמאי קס"ד דקאמרי אי דאיכא פזית בשך באהל נמי ליטמא וכולי האי פשיטא דאיכא לאוקמי בדליכא פזית בשך ובדליכא פזית מוח נאי אקושיא דבתר הכי סמוך דאם פומוקדשין אמאי מטמא וכולי מפל מקום קשיא דמאי ס"ד דקאמר נאי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ כו'.

וע"ק פי פריה בסמוך ומאי קמ"ל הנה ליה לשנויי רישא קמ"ל דמוח מבפנים וכולי ומאי איצטרף למימר דמילי מילי קמ"ל. ועוד מדנקט ש"ם לישנא הא לא קשיא וכולי משמע דלאו דווקא הוא לאוקמי מתני' בהכי משום דלאו חרי טעמי ניהו דאף על גב דרישא איירי בדליכא פזית מפל מקום פנין דכי איכא פזית נמי דינא הכי לא הנה תרי טעמי ואם פן אמאי דחיק רבי יוחנן ומפרש מאי נוגע מאהיל ולא מוקי ליה באוקמתא קמייחא ועוד דבסמוך קאמר רבי יוחנן מאי נוגע דקתני מאהיל וכתבו התוספות וקמ"ל דמצע היינו מאהיל ומצטרפין ותימא דא"כ ליתני פזית מן המת הנוגע בו טמא ואנא ידענא דהנוגע היינו מאהיל ומה שתירצו התוספות דלא הנה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיימא לן וכולי דחוק הוא דכי לא הנה שמעינן ליה אלא מהא דקיימא לן וכולי הנה הא קיימא לן מעליא הוא וליכא מאן דלא ידע ליה.

ועוד דבלאו ק"ל נמי הנה דייקין מאי קמ"ל פשיטא דהנוגע בפזית מן המת שהוא טמא אלא ודאי נוגע היינו מאהיל ואתי לאשמעינן דמצטרפין. ועוד פנין דמתני' לא אתי לאשמעינן אלא הא דנוגע היינו מאהיל ומצטרפין א"כ רבי אבין דקאמר אף אנן נמי תנינא ומייתי סייעתא אדרבא הנה ליה לאקשוני מניה ולמימר מאי קמ"ל תנינא חדא זימנא וכן קשה לדרב' דאמר לקמן דאפילו למעלה מטפח נמי אהל נגיעה הוא ולדידיה שפיר מיתוקמא מתני' כר"י ור' יוסי היא וצריה נמי לומר דמתניתין אשמעינן דנוגע היינו מאהיל ומצטרפין ואם פן תיקשי מאי קמ"ל דמצטרפין תנינא חדא זימנא הנוגע בכחצי זית ומאהיל על חצי זית וכולי ועוד תימה לאבני דאמר לקמן למטה מטפח אהל נגיעה אם פן לדידיה לא מיתוקמא מתני' כר"י כמ"ש רש"י ו"ל והתוספות דכיון דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהנה פגיעה אפתי הדר דוקיין קמא לדוכתיה נוגע אין אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא נאי דאיכא פזית באהל נמי ליטמא ומ"ש רש"י ו"ל והתוספות דאין הכי נמי לא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא דחוק הוא דמשמע דאבני נמי מהדר לאוקמי הא דר"י ועוד דאפילו אליבא דרבא לא מיתוקמא שפיר הא

דר"י דאכתי איפא למידק נוגע אין אַבל מאהיל אהל גרידא בהשפמה לא ואי דאיפא פזית וכול' ומה שפתיבו התוספות בזה נראה קצת דוחק ע"כ נראה לפרש דהנוגע בהן בין סתומים בין נקובים דקתני מתני' אקולית המת משנה דלא צריכא היא דמי לא ידעינו דהנוגע בעצם המת דטמא היא והא קרא בהדיא פתיב הנוגע בעצם אדם לכך דייק ש"ס נוגע אין אַבל מאהיל א כלומר דלגופיה ודאי לא איצטריף ולא אתי לאשמעינו אלא דיוקא דזוקא נוגע אין אַבל מאהיל לא וקא שקיל ש"ס וטרי היכי דמי דמאהיל לא דבדליפא פזית בשר ליפא לאוקמי דאם פן מאהיל נמי פשיטא דלא ואי דאיפא פזית בשר אם פן באהל נמי ליטמא וכי משני דליפא פזית בשר קאמר אם פן צ"ל דאיפא פזית מוח מבפנים דאי לאו הכי מאהיל מי פשיטא דלא ואי בדאיפא פזית מוח מבפנים מאהיל אמאי לא וכי משני דליפא פזית מוח משמע ליה דמוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ דאי לאו הכי מאהיל נמי פשיטא דלא לכך קאמר ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעלמא הוא כי ומשני רב יהודה זאת אומרת וכולי כלומר מהך מתני' שמעינו לה להך מילתא דאינו מעלה ארוכה ואי לאו מתני' ה"א דמוח מעלה ארוכה נאפלי מאהיל נמי קמ"ל נוגע אין אַבל מאהיל לא.

וקא שקיל וטרי ש"ס להך אוקימתא מאי קמ"ל משום דלרבי יוחנן דמוקי לה בדאיפא פזית ומאי נוגע דקתני מאהיל אתי שפיר דקתני מתני' דבר והיפוכו ורישא וסיפא בחד מלתא אשמעינו רישא אשמעינו דהנוגע בקולית המת דהיינו מאהיל בין נקוב בין סתום טמא אע"ג דהעצם מפסיק טומאה בוקעת ועולה ולאפוקי מדרבי יוסי דלית ליה בוקעת ועולה וסיפא אשמעינו דקולית גבלה ושרץ אין מטמאין אלא בנקובים אַבל בסתומים לא לאפוקי מקולית המת דרישא נמצא דרישא וסיפא בחד מלתא אשמעינו ונהי דקולית המוקדשין לרבי יוחנן נמי על פרחף אשמעינו חילתא אחריתי דשימוש נותר מילתא היא מפל מקום פיון דרישא וסיפא בחד מלתא אשמעינו נמצא דהא דקתני בין סתומים בין נקובים סמא לאו בכדי נקט דמשום קולית המת איצטריף ליה לאפוקי מרבי יוסי לכך אתי שפיר אַבל להך אוקימתא צ"ל דרישא וסיפא וקולית המוקדשין כל חדא מלתא אחריתי ובין סתומים ובין נקובים בכדי נקט וזה נראה לו דוחק לכך קבעי ומאי קמ"ל וקאמר דאף על גב דדוחק הוא צ"ל פן דמילי מילי קמ"ל רישא קמ"ל וכולי והשתא מיתוקמא שפיר מתניתין כר"י אפילו לאבני דאמר למטה מטפח אהל נגיעה דכיון דנוגע לגופיה איצטריף לאשמעינו ומאהיל למטה מטפח אקולית המת טמא בין נקוב בין סתום דטומאה בוקעת ועולה אתי שפיר דליפא למידק נוגע למטה מטפח אין אַבל מאהיל אהל גרידא למעלה מספח לא דהא איפא למימר דה"ה מאהיל למעלה מטפח נמי והא דקתני לישנא דנוגע דמשמע למטה מטפח משום קולית המוקדשין הוא דתני הכי ותנא לאו רוכלא הוא למיתני מאהיל המת ונוגע אמוקדשין דניחא ליה לקצר למיתני חד לישנא אפרונייהו וא"ת אם פן אמאי דחי רבי זירא לקמן בטומאה פיון שנ מגדלין לוקמי מתניתין נמי בכה"ג.

וי"ל דמתני' לא מיתוקם לר"י בטומאה רצוצה דאם פן ל"ל למיתני בין סתומים בין נקובים לאשמעינו טומאה טמונה בוקעת תיפוק ליה דטומאה רצוצה היא ולפי מה שפי' אתי שפיר דדחי רבי זירא ומוקי לה בטומאה רצוצה ולא קאמר בטומאה למטה מספח עסקינו כדאבני דלאבני מתוקמא מתני' שפיר כר' יוחנן: אלא נוגע הא לא נגע בכוליה

אין לפרש דה"ק פיון דכל העפר אינו מחובר וכמה שנוגע בצד זה אינו נוגע בצד זה ה"ל נוגע וחוזר ונוגע דא"כ מאהיל נמי מה שמאהיל בצר זה אינו מאהיל בצד זה ועוד דאם כן מאי קאמר והא לא נגע בכוליה והא שפיר נגע בכוליה והכי איבעי ליה למימר מה דנגע פהאי גיסא לא נגע בהאי גיסא ועוד דמנא ליה למידק דלמא ס"ל דנוגע וחוזר ונוגע טמא הוא לכה נראה דר"י אית ליה נוגע וחוזר ונוגע וה"ק אלא נונע הא לא נגע בכוליה דא"א לו שיגע בכולו משמע דהא פולו אבק ועפר הוא וא"א שיגע בכל חלק וחלק ממנו משמע קצת מפירוש רש"י ז"ל לקמן שכתב מלא תרונוד רקב מטמא במשא ואהל שהרי נושא את פולו ואינו מטמא במגע שאין מגע בכולו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות טומאת מת מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשה רקב מלא חפנים מאותו רקב מטמא ברישא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע שא"א ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד ואפי' גבולו במים אינו חיבור וא"ת דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל כמ"ד מאהיל וחוזר ומאהיל טמא פיון דמלא תרונוד רקב מטמא באהל וא"כ אמאי כתב בפ' ראשון דשאר אבות הטומאות דשני חצאי זתים שתחכם בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא פזית והנוגע טהור שאין חיבורי אדם משמע דס"ל דאין נוגע וחוזר ונוגע פיון דהנוגע טהור וכיון דאין נוגע וחוזר ונוגע ה"ה דאין מאהיל וחוזר ומאהיל כדאמר לעיל וי"ל דמה שכתב והנוגע טהור לאו בנוגע בשניהן קאמר דנדאי הנוגע בשניהן טמא דנוגע וחוזר ונוגע טמא אלא איירי שאין נוגע אלא אחד מהן בקצתו ואשמעינן דאף על גב שהן דבוקין ומחוברין יחד טהור שאין חיבורי אדם חיבור ונהו ליה פנוגע בחצי זית בלבד וכן משמע בהד"ב בפ"ד מהל' טומאת מת שכתב שם פזית מן המת שחתכו לחלקים ורדדו ודבקו מטמא באהל ובמשא ואינו מטמא במגע קצתו אע"פ שחברו שאין חיבורי אדם חיבור הרי שהזכיר בהדיא שאינו מטמא בנוגע קצתו אבל נגע בכל החלקים מטמא משום דנוגע וחוזר ונוגע טמא ולפי זה אתי שפיר מ"ש בשני חצאי זתים שתחבן בקיסם שהנושאן טמא והנוגע טהור אף על גב דפסק שם כר"ע ור"ע אית ליה לעיל דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא וכ"כ הרמב"ם ז"ל עצמו שם אלא צריך לומר דהא דהנוגע טהור איירי שנוגע בקצתו בלבד אבל אם נגע בשניהן טמא וכיון דאם נגע בשניהן טמא הנה ליה שפיר בא לכלל נוגע ובכסף משנה שם הקשה על דברי הרמב"ם ז"ל מהא דתניא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא ותירץ דלא אמרו כן אלא בתחובין בעור דוקא ודבריו רחוקים: דף קכו ה"ג בספרים ישנים אלא לאו ארישא דקאמר ת"ק טומאה בתוכה הבית טמא אלא דרש"י זכרונו לברכה מחק הגירסא וכתב דלא גרסינן אלא לאו ארישא ודחוק למחוק הספרים ועוד מדקאמר אלימא אסיפא משפע דלמסקנא לא קאי הכי ולפירושו למסקנא נמי אסיפא קאי ומה שכתבו דה"ק אלימא אסיפא וכדקתני לא משמע כן מדלא קאמר בהדיא אלימא אסיפא וכדקתני ועוד תימא מדקאמר אלא דקאמר ת"ק טומאה בתוכה הבית טמא אי משום דדרה טומאה לצאת אי משום דסומאה טמונה בוקעת משמע דרישא גופא דקתני טומאה בתוכה הבית טמא אית לה חז מהנה תרי טעמי ולפירושו טעמא דטומאה טמונה בוקעת לא שייך ברישא כלל אלא בסיפא דקתני העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור ודייקינן מינה טעמא דיש פותח טפח וכולי ועוד חימא דמאי איצטריך להאריך ולמימר דתנא קמא תרתי טעמי קאמר ורבי יוסי נמי פליג עליה בתרתי ולא דייק מסיפא בפשיטות בלא

רישא ונהכי הנה ליה למימר אלימא אסיפא וכדקתני תנא קמא נמי טהורי קמטהר אלא דקאמר תנא קמא טומאה טמונה בוקעת קאמר ליה רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת על פן נראה פגירסת הספרים דגרסי' אלא ארישא דקאמר ת"ק וכו' והשתא ניחא דקאמר אי משום דדרך טומאה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת דהכי משמע מדנקט תיבת המגדל שיש בה פותח טפח ולא קתני סתמא תיבת המגדל שאין ביציאתה פותח טפח וכולי דהא הך טעמא דמפני שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליפגס דקאמר שיהיה בין במגדל שיש בה פותח טפח בין במגדל שאין בה פותח טפח ואם פן שיש בה פותח טפח למה לו אלא נדאי רבותא אשמעי' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אם אין בה פותח טפח וטומאה בתוכה שהבית סמא דטומאה טמונה בוקעת אלא אפי' יש בה פותח טפח דלא שיהיה האי טעמא אפ"ה הבית סמא מפני שדרך טומאה לצאת וכו' על זה קתני עליה בפרייתא ור' יוסי מטהר דאף על גב דברישא בהדיא תנן בה ור' יוסי מטהר מפני שיכול וכו' הכי הנה קים להו דר' יוסי פליג עליה ברישא בתרתי משום דתנא קמא דקאמר סומאה בתוכה הבית סמא תרתי טעמי אית ליה אי משום דדרך סומאה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת כדפירש' מדנקט שיש בה פותח טפח וקא"ל ר"י דקאמרת דרך טומאה לצאת וכו' וכיון דתנא קמא מפרש חד טעמא בהדיא ואידך לא פירש איהו נמי לא פירש אלא חדא ובאידך פליג עליה סתמא ואם תאמר אם פן מאי איצטריך לאתוויי הא דקתני סיפא העמידה בפתח וכו' ויש לומר דברייתא פירושא דמתני' היא ולא נשנית אלא בתר סיומא דמתני' דמעיקרא היו שונין המשנה כמות שהיא מראשה ועד סופה ובתר הכי הוסיפו עליה ופרשוה.

והא דנקט וקתני סיפא ולא מיייתי רישא וסיפא בהדדי משום דרישא וסיפא נחלקו לשני משניות כדאיתא בפירק רביעי דאהלות: מאי לאו אאין בצנארו פותח טפח קאי וא"ת מאי איצטריך למימר דקאי אאין בצנארו פותח טפח כי קאי נמי איש בצנארו פותח טפח אפתי מצי למינדק שפיר דעל פרוך צריך לומר דר' יוסי לית ליה חוקקין להשלים דאי לאו הכי כשהטומאה מכנגד השקוף ולחוז אפאי הבית טהור ולא אמרינן אהל הצנאר ממשיך הטומאה לבית וכיון דלית ליה חוקקין א"כ מכנגד השקוף ולפנים אמאי הבית סמא והא טומאה טמונה היא אלא ששמע מינה דאית ליה טומאה טמונה בוקעת, וע"ק דלכאורה משמע דהא דקאמר מאי לאו אאין בצנארו פותח טפח קאי אתי לאפוקי מאוקימתא דרבא דמוקי לה איש בצנארו פותח טפח וכיון דשינוייה דרבא פשיטא ליה אם פן מאי איצטריך ליה לרבא להאריך ולפרש דבריו ולמימר דרבי יוסי בתרתי פליג עליה וכולי כיון דהמקשה נמי הנה ידע דאיכא לאוקמי הכי ויש לומר דנדאי לא ידע המקשה אוקימתא דרבא אלא משום דאיכא למימר דאיש בצנארו פותח טפח קאי ולא בא לחלוק אלא דלא חשיב לשקוף אהל ורואין אצנאר פלב קאי כמו שפכתבו התוספות אלא דלישנא דרואין ניחא טפי לאוקמי אטומאה כיון דצנאר פלב מונח לקמן ולכך קאמר מאי לאו אאין בצנארו פותח טפח קאי דהכי משמע שפיר לישנא דרואין ומשני רבא דקאי איש בצנארו פותח טפח ושייך נמי שפיר לישנא דרואין את חלל הטומאה קאמר מיהו ממה שפכתבו התוספות אמר רבא ה"ק וכו' לא הנה מצי למימר דאיש בצנארו כו' לא משמע פן דאם פן לא הנה להו למיכתב דל"ה מצי למימר אלא ולא הנה ניחא ליה למימר וכו': הטמאים לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ תימא דקולית השרץ נקובה

לִיָּף לָהּ בְּסִמּוּךְ מִהַנּוֹגֵעַ יִטְמָא אֶת שְׂאֵפְשֵׁר לִיגַע וְכוּ' וְעוֹד דְּמָה עֲנִין קוּלִית הַשְּׂרָץ לְבִיצַת הַשְּׂרָץ דְּלִיָּף לָהּ מִחַד קָרָא דְּבִיצַת הַשְּׂרָץ הִיא גּוּפָא אֲתִי לְאַשְׁמַעִינּוּ וְקוּלִית הַשְּׂרָץ מְשׁוּם שׁוֹמֵר הוּא וּבֵת"כ לֹא גָרִיס קוּלִית הַשְּׂרָץ אֱלָא הַטְּמָאִים לְרַבּוֹת בִּיצַת הַשְּׂרָץ וּקְלִיפַת הַשְּׂרָץ: וּמֵאַחַר דְּשׁוֹיִתִּיהָ לִיָּהּ מְקוּם טוֹמְאָה מַה לִּי הֵכָא מַה לִּי הֵכָא תִּימָה דָּאם פֶּן עַל הָאָרֶץ דְּכֵתֵב רַחֲמָנָא לְמָה לִּי לֹא לִיכְתוּב אֱלָא בְּשׂוֹרֶץ הַשְּׂרָץ לְאַתּוּנִי עֲכָבֵר שְׂחָצִיו בְּשׂוֹר וְחָצִיו אֲדָמָה הַשְּׂוֹרֶץ לְמִיְדָרְשׁ מִיְנֵיהּ כָּל מְקוּם שְׂוֹרֶץ וּמִמִּילָא הִנֵּה שְׂמַעִינּוּ דְעֲכָבֵר שְׂבִיִם טְהוֹר דְּמָה חֲוֹלְדָה מִין הַגְּדֵל עַל הָאָרֶץ וְכוּ' דְלֵהֲכִי אִיְצַטְרִיף לְמִיכְתַּב הַשְּׂוֹרֶץ לְמִיְדָרְשׁ מְקוּם שְׂוֹרֶץ דְּלֹא תִימָא יָרֵד לָיִם לֹא יִטְמָא פִּינּוּ דָיִם מְקוּם טְהָרָה הוּא דָּאִי אֲמַרְתָּ עֲכָבֵר שְׂבִיִם טְמָא דְּמָה חֲוֹלְדָה כָּל שְׂשֻׁמָה חֲוֹלְדָה אִם פֶּן הַשְּׂוֹרֶץ לְמָה לִי לְאַשְׁמַעִינּוּ דְיָרֵד לָיִם יִטְמָא פְּשִׁיטָא פִּינּוּ דָיִם מְקוּם טוֹמְאָה הוּא מַה לִּי הֵכָא מַה לִּי הֵכָא וְעוֹד קָשָׁה לְמָה לִי קָרָא דְבְּשׂוֹרֶץ דְּכִינּוּ דְאִיפָא לְאַקוּשִׁי לְקוּל' וּלְחוּמְרָא לְחוּמְרָא מְקוּשִׁינּוּ דְהָא לְעִיל אִי לָאו עַל הָאָרֶץ לְמַעוּטֵי עֲכָבֵר שְׂבִיִם הִנֵּה אֲזַלִּינּוּ לְחוּמְרָא כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת.

וְעוֹד קָשָׁה דְמָאִי פְּרִיף הֵהוּא מְרַבֵּן לְרַבָּא אִימָא הַשְּׂוֹרֶץ כָּל שֶׁהוּא שׁוֹרֶץ נֶאֱפִילוּ עֲכָבֵר שְׂבִיִם וְכוּ' הָאִיף אֲפֹשֵׁר לֹמַר פֶּן דָּאם פֶּן הַשְּׁוֹר' לְמָה לִי תִיפּוּק לִיָּהּ דְּלְחוּמְרָא מְקוּשִׁינּוּ וְלִיפָא לְמִימֵר דְאִיְצַטְרִיף הַשְּׂוֹרֶץ דְּלֹא תִימָא עַל הָאָרֶץ אֲתִי לְמַעוּטֵי עֲכָבֵר שְׂבִיִם דְהָא אִיפָא לְאֹקְמִי עַל הָאָרֶץ לְמַעוּטֵי יָרֵד לָיִם דְּלֹא יִטְמָא וְכִינּוּ דְאִיפָא לְאֹקְמִי קָרָא לְמִילְתָא אַחֲרִיתִי מוֹקְמִינּוּ לִיָּהּ וְיִלְפִינּוּ שְׂפִיר מְחֻלְדָה כְּדִמְשַׁמַּע לְעִיל דְבַעֲי לְמִימֵר דְהַשְּׂוֹרֶץ אֲתִי לְמַעוּטֵי עֲכָבֵר שְׂחָצִיו בְּשׂוֹר וְקֹאֲמֵר וְדִין הוּא דְלֹא נִמְעַטִּיהָ דְיִלְפִינּוּ לָהּ מְחֻלְדָה מַה חֲוֹלְדָה כָּל שְׂשֻׁמָה חֲוֹלְדָה כּו' וְלֹא אֲמַרִינּוּ דְקָרָא אֲתִי לְאַפּוּקִי דְלֹא תִילַף מְדִינָה אֱלָא וְדָאִי כָּל מַה דְאִיפָא לְאֹקְמִי קָרָא לְמִילְתָא אַחֲרִיתִי מוֹקְמִינּוּ לִיָּהּ וְיִלְפִינּוּ שְׂפִיר מְדִינָה.

ע"כ נראה דאי לא כתיב שום קרא לא הוה ידעינן מידי דמחולדה לא מציינן למילף לא טומאה ולא טהרה דכינון דאיפא למילף הכי ואיפא למילף הכי לא שניף למילף מנייה פלל ותינונו הא דקאמר ברייתא ת"ל על הארץ דכינון דאיפא למילף הכי ואיפא למילף הכי ליפא למילף מחולדה מידי לא קולא ולא חומרא לכך פתב לן על הארץ להוציא עכבר שביים ותינונו נמי דקאמר ת"ל בשרץ דכינון דאיפא למילף הכי והכי לא שניף למילף מידי מחולדה לכך אתי קרא דבשרץ לאחוני עכבר שחציו בשור והשתא ניחא דאיצטריף קרא למיכתב על הארץ דאי לאו על האר' הוה דרשינן קרא דהשור' לכל שהוא שור' לרבות עכבר שביים פינן דמחולדה ליפא למילף לא קולא ולא חומרא: יש לה בריית גזלות ביבשה ויש לה בריית גזלות בים הנה נגד ארבע יסודות יסוד העפר ויסוד המים יסוד הרוח ויסוד האש: תניא נמי הכי האבר והבשר המדולדלין נקט בשור אף על גב דבשר פי פול נמי אינו טמא לאשמעינן דדוקא טומאת גבלות אבל טומאת אוכלין מטמא: מסייע ליה רב חניא בר אשי לא מיייתי ליה סייעתא אגופא דדינא אלא אהא דקאמר דיש דבר דהוה כתלוש ולא הוה כתלוש לכל מילי אבל אגופא דדינא ליפא סייעתא דדלקא צמקו לא הוה במדולדלין ולכך קבעי בתר הכי לימא מסייע ליה אע"ג דכבר מיייתי ליה סייעתא דה"ק לימא מסייע ליה נמי אגופא דדינא דקתני נמי ירקות שצמקו וכו': קצצו ויבשו סלקא דעתך עץ בעלמא הוא אומר רבי יצחק וכו' איצטריף לאחוני הא דרבי יצחק דלא תימא ירקות שצמקו לאו עץ בעלמא נינהו ולכך קתני דכל זמן שהו באביהו אין מטמאין סומאת אוכלין דכחופרין דמו אלא אם כן קצצו תחילה ולהכי מיייתי דר' יצחק דאמר

גשחטה הבהמה הנכשרה בשחיטה שהבהמה כולה כמו יד לאבר זה ויש בדבר זה ספק אם תהיה הבהמה בחייה כמו יד לאבר או בשר המדולדלין בה.

וכן יש לפרש כולהו בעי דבסמוך גבי קישות ודלעת ואילו ואבן שבקיר בכולהו קמיבעי' להו מי אמרינו פינון דמחנפרין הו ולא עבידי לטלטולי על ידיהו אין להו תורת יד או דלמא לא שניא ולפי זה בדלעת מחנפרת איירי והא דלא נקט המשפחה לחצי אילו יש לימר דדלעת לרביתא נקט אף על גב דסופא ליתלש אפ"ה קמיבעיא ליה אי הוה יד ואדרבה מה פירש רש"י ז"ל והתוספות דדוקא לר' שמעון קמיבעיא ליה דאמר אנכל שאתה יכול להאכילו לאחרים וכו' נראה דחוק מדקא בעי סתמא משמע דקאי אליבא דכולי עלמא ועוד דלא קיימי לן בהא כר' שמעון ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות ע"א משמע דאיירי בדלעת תלושה וקמיבעיא ליה לענין איסור שפכת שם חמץ דלעת וכיוצא בה והשתתנה לה אסרה השתתנה לחצי דלעת וחצי האחר מעורה כו הרי זה אסור מספק שמא זה החצי כמו יד לחצי הנעבד: דף קכט רבי שמעון ארישא קאי האבר והבשר המדולדלין כו' לכוף בעי למימר דר"ש פליג ארישא אף על גב דדחוק הוא משום דבתוספתא סוף פרק שמיני פליג בהדיא ארישא דאיתא התם האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אונקלין ר"ש אומר אין מטמאין טומאת אונקלין: אמר לו רבי יהושע מן החי ולא מן המת פירש"י ז"ל וכי מפני ששמעת מן החי סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת בתמיה וקשה לפי מה דהשיב לו ר' אליעזר כף שמעתי הנה ליה לפרש דבריו ולמימר כף שמעתי מן החי ולא מן המת דהשתא עיקר חסר לכוף נראה דרבי אליעזר אמר שמעתי שאבר מן החי מטמא וקאמר לו ר' יהושע מן החי ולא מן המת כלו' וכי שמעת בפירוש מן החי ולא מן המת והלא לא שמעת אלא מן החי ואם כן קל וחומר ומאי חי וכו' והשיב לו רבי אליעזר כף שמעתי כמו שאמרת מן החי ולא מן המת הזרוע והלחיים פרק עשרי דף קל זה אין מידי אחרת לא כתבו התוספות תימא דקאי במתנות וממעט חזק ושוק אדרבא הנה ליה למעוטי כו' לא ידענא מאי קושיא דנזה לאו אחולין קאי למיזק מיניה זה דהיינו חולין אין מוקדשין לה אלא אזרוע ולחיים וקבה דכתיב בתריה קאי דמשמע זה דהיינו זרוע ולחיים וקבה אין חזק ושוק לא והכי נמי דריש מיניה בסמוך דחזוה ושוק לאו דין הוא משום דזה יהיה משפט משמע דוקא מתנות דקאי עליה הנה דין ולא חזוה ושוק: ואיבעית אימא משום דה"ל מוזן שאין לו תובעין כתבו התוספות דלהאי לישנא איייתר וזה לכדאמר לקמן זה דין ואין חזוה ושוק דין וילי' שני' קמא איכא למימר דתרתיה שמעין מינה ודריש מדכתובה אצל משפט דמשמע זה משפט וכולי וזה נראה דחוק ועוד דא"כ אימא כולה להכי הוא דאתא לכוף נראה דלישנא קמא ס"ל דעיקר קרא איצטריך לכדבר חסדא והא דדריש בסמוך זה דין ואין חזוה ושוק דין אסמכתא בעלמא הוא דלא איצטריך קרא להכי דכיון דחזוה ושוק אינו אלא לאותו בית אב כי קדם כהן אחר שאינו מאותו בית אב וזוכה בהן מאי הוי גזל גמור הוא ונראה דלעיל נמי דגליף מזה דחולין אינו חייבין בחזוה ושוק אסמכתא בעלמא הוא דנדאי ידע ש"ס דלא איצטריך קרא להכי פינון דלא שייך בהו תנופה פדמסיק ולישנא בתרא ס"ל דהא דדרשינו זה דין ואין חזוה ושוק דין דרשה גמורה היא וקצת נראה דש"ס ס"ל דלישנא קמא עיקר מדקאמר אלא זה למה לי לכדבר חסדא ולא קאמר לכדתנא רבי יהודא בן בתירא אומר וכולי משמע דס"ל דהא דרבי יהודא בן בתירא אסמכתא בעלמא היא דלא איצטריך קרא

להכי כדפני' ולפי זה המזיק מתנות־קהונה אפילו בדיני שמים נמי לא מחייב וכ"כ רבינו גסים ז"ל מיהו הרא"ש ז"ל פסק פלגישנא בתרא וכתב דברייטא דר' יהודה פן בתירא מסייע ללגישנא בתרא וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מבפורים דס"ל פלגישנא בתרא: דף קלא שאני התם דקא משתדשי ליה פתבו התוספות דמהנות קהונה שאני דלא משתדשי ליה פשאכלן דאפשר שהיה מתענה ולפירושים נקט דוקא רב חסדא המזיק מתנות קהונה או שאכלן אבל מכרן חייב פנין דקא משתדשי ליה וקשה דהרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות בכורים פתב המתנות אסור לישאל לאוכלן עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע אלמא דבמכרן נמי פטור ושמא הרמב"ם ז"ל מפרש כפי רבינו גסים ז"ל שכל שנתפנין ליקח מתנות קהונה לעצמו ושנה אתו בצביעה או אכלן או מכרן שוב אינו משלם אע"ג דמשתדשי ליה שהרי הפקיע מצותו וחייב ממון אין בהן אבל אנסו את גרנו בתוכו פנין שלא הפקיע הוא מצותו ומשתדשי ליה עדיין מצותו עליו דמה לי הו מה לי דפיהו: הא מלוי לכהן מוציאין מדקתני לא מפהן לכהן ולא מלוי ללוי דייק דהנה ליה למיתני אין מוציאין אותו לא מפהן ולא מלוי דומיא דרישא דקתני ואפילו עני שבישראל מוציא אותו מידו ולא קתני דמוציאין מעני לעני אלא ודאי דיוקא אשמעינן דדוקא מפהן לכהן ומלוי ללוי דשוין הו לקו אין מוציאין מזה לזה וכל שפן מפהן ללוי דגרע מיניה אבל מלוי לכהן פנין דקדושת פהו עדיפא מד וי מוציאין: דף קלב חרבו אסור פחלב בהמה פירש"י ז"ל דאזלינן לחומרא בכוליהו לא ידענא מאי חומרא דכיון דרבנן אית להו שיה ואפ"י מקצת שיה א"כ חייב בחצי מתנות מדינא ודמו חייב לכסות וחלבו נמי אסור מדינא דלא שנייה למימר חצי חלבו אסור ונחציו מותר וכן בכיסוי: וחייב בזרוע ולחיים וקבה פתבו התוספות הא דלא קתני הנהך תרתי דשנה לבהמה ביחד משום דניחא ליה למיתני דם וחלב בזה אחר זה שפמוכין בכל מקום וקשה דא"כ ליתני איפקא פוי יש בו דרכים שנה לחיה ויש בו דרכים צנה לבהמה כו' פיצד דמו חייב לכסות פדם החיה וחלבו אסור פחלב בהמה וחייב בזרוע ולחיים וקבה פבהמה, ובלאו הכי דבריהם תמוהים דבפרק שני דבכורים קתני להו בהדיא פסדר זה דתנו התם פוי יש בו דרכים שנה לחיה וכולי פיצד שנה לבהמה חלבו אסור פחלב בהמה וחייב בזרוע ולחיים וקבה.

ולפיכא למימר דהא דהכא ברייתא היא ולאו היינו מתניחין דהתם דא"כ אמאי פרייך מברייטא ולא פרייך ממתניתין דהתם: ואם איתא חייב בחצי מתנות מיבעי ליה דלא תימא חייב בכוליהו מתנות פבהמה פנין דתני להו בדרכים שהוא שנה לבהמה: הני אומר אפילו טבח פהו במשמע פירש"י ז"ל אפילו פהו שנעשה טבח למכור אבל בהמה שהוא שורט לצרכו פטור פבר הקשו התוספות על פירושו ובלאו הכי נמי דבריו תמוהים דאם פן תיקשי מתניתין אדרבא דקתני מתניתין והמשפתף עמהן צרייך שירשום אלמא דכהן שנעשה טבח למכור פטור דמתניתין בטבח פהו איירי דלקו צרייך לרשום וליכא למימר דרבא מפרש מתני' בשתיים ושלש שבתות ראשונות דא"כ הנה ליה לפרש בהדיא דמוקי לה מתניתין בהכי דהא אפתי לא ידעינן שיש לחלק בין שתיים ושלש שבתות לבתר הכי לקו צרייך לומר כמ"ש התוס' דאפי' טבח פהו פשורט בהמת ישראל קאמר מיהו מה שכתבו התוס' דמדרבנן גזרו פשהוא טבח ליתן מתנות קהונה אפי' הבהמה שלו שלא ירגילו טבחי ישראל לשתרף פהגים עמהם קשה דא"כ אמאי גזרו פטבח פהו פששוחט

לבדו לא הנה להו למיגזר אלא כשמשפתת עם טבחי ישראל אבל בשוחט לבדו ומוכר
כיון דפטור מדאורייתא אמאי גזרו עליו ושמא חששו שלא נשתתפו עמו בצנועה והוא
ימפור: ולית הלכתא פנותיה דלא דמיא לטבל דלא מינכרא אבל מתנות כיון דמינכרי
כמאן דמפרשי דמי: דף קלג ונתן ולא שיפול מעצמו ברייתא היא ורב אלפס ז"ל גריס
בהדיא כיון דשמענא להא דתנן ולא שיטול מעצמו: ויטו אחרי הבצע ר"מ אומר חלקם
שאלו בפיהם דבצע היינו ממון של עצמו כמו שונאי בזה שפירש"י ז"ל ששונאים את
ממונם וזהו שאמר הכתוב ויטו אחרי הבצע שנטו אחר ממון שלהן ששאלו אותו בפיהם
דאף ע"ג דממונם וחלקם הוא לא יפה עשו ששאלו אוחו בפיהם: ולפרום ידיה אנסי ליה
עידניה הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות בכורים פתב הצנועים מושכין ידיהם והגרגרינים
נוטלין ואם היה פה צנוע במקום שאין מפירין אותו שהוא פהו הרי זה נוטל כדי שינדע
לפל שהוא פהו וכ"כ הטור סימן ס"א ותימא כיון דצנוע הוא אמאי נוטל לפרום ידיה
ונידעו הפל שהוא פהו וי"ל דאביי שאני שפבר היה מוחזק שם בכהו ולא נטל אלא כדי
שלא ישפכח הדבר לכך הוי סגי ליה כשיפרוש ידיו לדוכן כל השנה אע"ג שאין הפל
רואין כשפורש ידיו דכמה בתי פנסיות יש בעיר מ"מ כיון שפבר היה מוחזק שם בכהו
אם היה פורש ידיו כל השנה אין הדבר בא לידי שכחה אבל פהו הבא למקום שאין
מפירין אותו שהוא פהו לא סגי ליה בהכי כיון שאין הפל רואין אותו כשפורש ידיו לכך
שרי ליה ליטול מתנות בבית המטבחים אשר שם מתאספין כל בני העיר לקנות בשור
ויראו הפל שהוא פהו וזהו שדקדק הרמב"ם ז"ל וכתב כדי שינדע לכל שהוא פהו: א"ל
רבא לשמעיה זכי לן מתנתא מדברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות בכורים משמע דסבירא
ליה דשמעיה דרבא פהו הנה ולדידיה הנה אמר ליה זכי לן מתנתא לפי שבעל הבית היה
רוצה להאכיל המתנות לשמעיה דרבא ולפירושו ניחא טפי הא דאמר בסמוך שמעיה בעל
פרחיה מזכי פירש"י ז"ל ואף על גב דרבא נמי פהו הנה פדקימא לן דמבני עלי אתא
ר"ל דבפרק קמא דראש השנה ובפרק מצות חליצה איתא רבא ואביי תרנייהו מדבית
עלי קאתו רבא דעסיק בתורה חיי ארבעין שנין אביי דעסיק בתורה ובגמילות חסדים
חיי שיתין שנין ודבריו תמוהים דהתם רבה גרסינן ולא רבא דלאו אורחא דש"ס להקדים
רבא לפני אביי וכ"כ התוספות שם דרבה גרסינן התם דרבא לאו פהו הנה פדמוכח רכא
ורש"י ז"ל פתב בפ"ק דר"ה דשמא אמו מדבית עלי היתה ותימא דהא ע"כ אי אפשר
למיגרס התם רבא דבפרק שלשה שאכלו קאמר אביי ורבא הווי יתבי קמיה דרבה אמר
להו רבה למי מברכין אמרי ליה לרחמנא ורחמנא היכי יתיב רבא אחוי לשמי טללא אביי
נפק לרבא ואחוי כלפי שמאי משמע דבהיה שעתא תרנייהו קטנים היו ובפרק אף על
פי קאמר חומה דביתהו דאביי אתיא לקמיה דרבא אמרה ליה פסוק לי חמרא וכו' והתם
רבא הנה דקא תבעה לה לבת רב חשדא אלמא דרבא חנה בתר דמית אביי ואי גרסינן
רבא חנה ארבעין שנין אם פן בשעה שנולד רבא היה אביי לכל הפחות בר עשרין שנין
ואם פן מאי רבותי דנפיק לברא ואחוי כלפי שמאי כיון דגדול יותר מעשרים שנה הנה:
תאכלהו אש לא גופח ונראה דהיינו יסוד האש שהוא הגיהנם כפז שפתב הרמב"ם ז"ל
בהקדמתו לספר יצירה שנשמותיהן של רשעים לאחר מיתתן נדבקות באש היסודי
דלהכי פתיב ואת נפש אויביה יקלענה בתוך פה הקלע לפי שאש היסודי הולך וסובב
תמיד עם הגלגל פדמות פה הקלע עד כאן ונראה דלהכי קרי לה אש שאינה צריכה ניפוח

דכינן וְשֶׁהוּלֵךְ וְסוֹבֵב תְּמִיד מִתְּלֵהָב הָאֵשׁ מְעַצְמוֹ וְאִין צָרִיךְ נִיפּוּחַ: אֵיבָעִית אֵימָא סְתָם עֲפוּ"ם מְפָעָא פְּעֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ט מֵהִלְכוֹת בְּכוֹרִים כְּתֹב הַמְשַׁתְּתֵף עִם הָעֲפוּ"ם אֵינוֹ צָרִיךְ לְרִשּׁוֹם שְׁסֻתָם עֲפוּ"ם מְרַבָּה דְבָרִים וּמוֹדִיעַ לְכָל שֶׁהִיא שְׁוֹתֵף וְאֵע"פ שְׁאִינוֹ עִמוֹ בְּשֻׁעַת מְכִירָה וְכֹתֵב בַּב"י דַּס"נ דְּהָא דְמִשְׁנֵי סְתָם עֲפוּ"ם מְפָעָא פְּעֵי לֹא בְּדִיתִיב אֲמַשְׁחָתָא הִיא אֱלָא אִסִּי כְּשֶׁהוּא חוּץ לְמִטְבְּתֵי מוֹדִיעַ לְכָל שֶׁהוּא שְׁוֹתֵף וּמִשּׁוֹם הֵכִי תִנְיָא דְהַמְשַׁתְּתֵף עִם הָעֲפוּ"ם אֵינוֹ צָרִיךְ לְרִשּׁוֹם וּמִתְנִי' דְקִתְנֵי הַמְשַׁתְּתֵף עִמָּהֶם צָרִיךְ לְרִשּׁוֹם אַפְהוּ דְנֻקָא קָאִי וְלֹא עֲפוּ"ם וּמֵאִי עִמָּהֶם עִם כְּהֵנִים דְעֵלְמָא עַכ"ל.

וְנִרְאָה דְפִי הֶרְמֵב"ם ז"ל נִכּוֹן הוּא דִּפִּירוּשׁוֹ נִיחָא דְקָאֲמַר אֵיבָעִית אֵימָא סְתָם עֲפוּ"ם כּו' מִשּׁוֹם דְנִרְאָה דְחֻסָּה לְאוּקְמֵי בְּרִייתָא בְּדִיתִיב אַפְסָתָ' דְנֻקָא כִּינּוּ דְסִתְמָא קִתְנֵי לְכֹף קָאֲמַר א"א סְתָם עֲפוּ"ם מְפָעָא פְּעֵי וְנֹאפִי' לֹא בְּבֵית הַמְטְבְּחִינִים כְּלָל אִין צָרִיךְ לְרִשּׁוֹם אֲבָל לְפִירִשׁ"י ז"ל קִשָּׁה קִצָּת מֵאִי אֵי בְּעִית אֵימָא דְקָאֲמַר דְמָה לִי דִיתִיב אַפְסָתָ' מָה לִי דִיתִיב אֲמַסְחָתָ' הָא תִרְנִייהוּ שִׁינּוּיֵי דְחִיקֵי נִינְהוּ וְנֹאֲתֵי נְמִי שְׁפִיר לְפִירוּשׁ הֶרְמֵב"ם ז"ל הָא דְדִינִיק מְעִיקְרָא וְקָאֲמַר וְנֹאפִי' עִם הָעֲפוּ"ם וְרִמִּינְהוּ וְלֹא פְרִיךְ בְּפִשִּׁיטוּת וְהַמְשַׁתְּתֵף עִמָּהֶם צָרִיךְ לְרִשּׁוֹם וְרִמִּינְהוּ וְכו' מִשּׁוֹם דְהַמְקִשָּׁה יָדַע דְאִיכָּא לְמִימַר דְהַמְשַׁתְּתֵף עִמָּהֶם אַפְהוּ לְחֻדָּא קָאִי אֱלָא דְלֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיהָ שְׁיֵשׁ לְחֻלְקָא בֵּין כְּהֵן לְעֲפוּ"ם לְכֹף קִמְתָמָה וְקָאֲמַר וְנֹאפִילוּ עִם הָעֲפוּ"ם כִּינּוּ דְאִין שׁוֹם סְבָרָא לְחֻלְקָא בֵּינֵיהֶם וְרִמִּינְהוּ וְכו' וְהוּא הִדִּין דְהוּא מְצִי לְאִקְשׁוּיֵי אַבְרִייתָא גּוּפָא מֵאִי שְׁנָא עֲפוּ"ם מְכָהֵן אֱלָא דְאֵלִים סְפִי לְמִירְמֵי בְּרִייתָא אֲמַתְנִיתִין וּמוֹקֵי לָהּ בְּרִייתָא מְעִיקְרָא בְּשִׁינּוּיָא דְחִיקָא בְּדִיתִיב אַפְסָתָ' דְנֻקָא וּמִסִּיק דִּישׁ לְחֻלְקָא בֵּין כְּהֵן לְעֲפוּ"ם דְסִתְמָם עֲפוּ"ם מְפָעָא פְּעֵי וְא"כ מִתְנִיתִין לְאוּ אֲפִילוּ עִם הַמְכוּ"ם קָאֲמַר דְצָרִיךְ לְרִשּׁוֹם כְּדִקְסִלְקָא דְעִתָּהּ אֱלָא כְּהֵן לְחוּד אֵינְרִי וּבִש"ע סִי ס"א פֶּסֶק כְּפִירִשׁ"י ז"ל וְלֹא מִיִּתִי דַעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּלָל וְנִרְאָה דְדְבָרֵי גְכוּנִים כְּדָפִי' וְעוֹד דְנִרְאָה דְחֻסָּה לֹאֲמַר דְכְּהֵן צְנוּעָה הוּא וְסוּמָהּ עַל הַשְּׁבַח וְשׁוֹתֵף דְמִסְתְּמָא לְכֹף יִתִּיב אֲמַסְחָתָא כְּדִי לְסִייעוּ בְּמִכִּירָתוֹ כְּמוֹ עֲפוּ"ם.

מִיְהוּ בְּעָרוּף כְּתֹב סְתָם עֲפוּ"ם מְפָעָא פְּעֵי פִי צוּעֵק אֵל תְּשַׁקּוּל בְּהַכְרַעָה וְזֶה לֹא שְׁיִיךְ כְּכֵהֵן: דָּף קִלְד וְרִמִּינְהוּ חוּרֵי הַנְּמָלִים וְכו' כְּתֹבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְמְדַרְבְּנֵן נְמִי פְרִיךְ וְכו' הַנְּצָרְכוּ לְכַתְּוֵב כֹּן מְדַפְרִיךְ בְּתֵר הֵכִי וְהָא טַעְמָא קָאֲמַר וְאִי רַבְּנָן לֹא סְבִירָא לְהוּ הָאִי טַעְמָא אִם כֹּן מֵאִי פְרִיךְ דְלָמָּא מִתְנִיתִין נְמִי לִית לְהוּ הָאִי טַעְמָא מִיְהוּ קִשָּׁה כִּינּוּ דְמְדַרְבְּנֵן נְמִי פְרִיךְ א"כ הָאִי מְשַׁנֵּי לִיָּה בְּלִשׁוֹן יְחִיד אֲנִי שׁוֹנָה אוֹתָהּ כִּי שְׁנֹאָה בְּלִשׁוֹן יְחִיד מֵאִי הֵנִי אַפְתִּי תִיקְשִׁי מְרַבְּנֵן וְדוֹחֵק לֹאֲמַר דְהָא דְקָאֲמַר בְּלִשׁוֹן יְחִיד אֲנִי שׁוֹנָה אוֹתוֹ קָאִי נְמִי אֲמִילְתָּא דְרַבְּנָן וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְרַבְּנָן וְאִית לְהוּ דְעֵלְיוֹנִים לְעַנְיִים וְהַתְחַתּוֹנִים שְׁל בַעַל הַבַּיִת לְאוּ סְפוּקֵי מְסַפְקָא לְהוּ אֱלָא סְבִירָא לְהוּ דְעֵלְיוֹנִים וְדָאִי שְׁל עַנְיִים הֵן וְהַתְחַתּוֹנִים וְדָאִי שְׁל בַעַל הַבַּיִת הֵן כַּמ"ש רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן ז"ל בְּפִי הַמְשַׁנָּה פ"ד דְפָאָה דְרַבְּנָן סְבִירָא לְהוּ דִישׁ לְבָרֵר הַדְּבָר כְּדִמְפָרֵשׁ בִּירוּשְׁלַמִי רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל הָעֵלְיוֹנִים לְעַנְיִים בְּלִבְנֵים וְהַתְחַתּוֹנִים לְבַעַל הַבַּיִת בִּירוּקִים שְׁפִשְׁתְּהוּבֹאָה יְבִשָּׁה וּמִתְלַבְּנוֹת קוּצְרִים אוֹתָהּ וְטַעְמָא דְרַבִּי מֵאִיר מְפָרֵשׁ שְׁם מִשּׁוֹם דָּאִי אֲפָשֵׁר לְגִוְרָן בְּלֹא יְרוּקִים.

וְכִינּוּ דְלְרַבְּנָן עֵלְיוֹנִים וְדָאִי שְׁל עַנְיִים וְתַחְתּוֹנִים וְדָאִי שְׁל בַעַל הַבַּיִת לִיכָּא לְמִשְׁמַע מְנִיָּהּ וְכִינּוּ לֹא תִיּוּבְתָא א וְלֹא סִייעָתָא דְכִינּוּ דְמְדַרְיָשָׁא אִיכָּא לְמִדְק סִייעָתָא וּמִסִּיפָא אִיכָּא

למידק תיובתא לא שמעין מיניהו מידי לכה פריה שפיר מדברי מאיר דאמר בהדיא ספק לקט לקט ואיפא למימר דרבנן נמי אית להו הכי דדיוקא דסיפא עיקר דכל פמה דאיפא למימר דלא פליגי עדיף טפי והשיב בלשון יחיד אני שונה אותה ומדרבנן נמי לא קשיא דאיפא למימר דדיוקא דרישא עיקר ופריה והא טעמא קאמר ואיפא למימר דרבנן נמי אית להו האי טעמא דדיוקא דסיפא עיקר כדפירש' דאמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב עני ורש הצדיקו נראה דטעות נפל בספרים והכי איתא בירושלמי מניין שספק לקט לקט ר' שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן אמר עני ורש הצדיקו הצדיקוהו במתנותיו ריש לקיש אמר בשם בר קפרא לא תטה משפט אבינוהו בריבו אין אתה מטהו אבל אתה מטהו במתנותיו והכי עביד הכי והכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו משמע דלא פריה אלא בשום דקדים רבי אסי ונטלן מעצמו אבל אי הוי יהיב ליה וקבלן שפיר דמי וקשה דהא אפתי הנה מצי לאקשוני מהא דתניא הצנועין מושכין ידיהו והגרגריים נוסלין כדאמר לעיל.

והרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות בפורים כתב לא יחטוף הפהו המתנות ולא ישאל בפיו אא"כ נותנין לו בכבוד נוטל ובזמן שהם רבית בבית המטבחים הצנועים מושכין ידיהם והגרגריים נוטלין וכ"כ הטור בסימן ס"א ובש"ע שם מדכתבו ובזמן שהם רבים בבית המטבחים הצנועין מושכין ידיהם משפע דדוקא בכי האי גוונא שיש שם רבים במטבחים לכה מיקחזי כגרגרון וכוכבדלוק לחם הפנים שהיו שם כהנים רבים בעזרה לכה הוי מיקחזי כגרגרנותא אבל במקום דליכא רבים וכל שפן היכא דמשדרין ליה מתנות לביתו מותר לקבל דזהו דרף פבוד ולא מיקחזי כגרגרון: שיהא גדול מאחיו בנוי בחכמה ובעושר היינו במעון גוף ונפשמה: דורשי תמורות בספרי גרסינן דורשי רשומות והיינו מקראות סתומות כדאיתא בפרק אלו מציאות מתניתין ברשום פירש שהחבית סתומה וחתומה ומהודק יפה: הזרוע נגד היד וכו' נראה כיון דזרוע ולחיים וקבה זכו בהו הפהנים ע"י מעשה של פנחס לכה כתיב בהו וזה יהיה משפט הפהנים ואמרין לעיל מלמד שהמתנות דין לפי שפנחס עשה דין עם קונו כדאיתא בסנהדרין ויעמוד פנחס ויפלל מלמד שעשה פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום ואמר על אלו פלו כ"ד אלה מישראל לכה זכה שהמתנות דין ויוצאין בדייניו.

ואתי נמי שפיר הא דנקט קרא מאת העם דגבי ההוא מעשה נמי כתיב ויחל העם לזנות אל בנות מואב ותקראנן לעם לזבחי אלהיהו ויאכל העם וגומר קח את כל ראשי העם והוקע אותם. ואתי נמי שפיר הא דנקט קרא הזרוע והלחיים והקבה בה"א הידיעה רמז לזרוע של פנחס ולחיים של פנחס וקבה דמעשה פנחס שעל ידיהו זכו הפהנים למתנות הללו: ראשית הגז פרק אחד עשר דף קלה סלקא דעתה אמינא ליפרוק וליתיב ליה כתבו התוספות תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזו אטו קנסא הנה וכו' ובעלים שהקדישו נמי אמאי מתייבי וכו' וכ"כ בריש פרק פיסוי הדם דמוקי ש"ס הא דקתני אבל לא כמקדשין בקדשי בדת ופריה וליפרקינהו וליכסינהו וכתבו שם התוספות תימה מנלן שצריה לפדותו ולחייבי בכסוי ועוד תימה בשמעתינן אמאי לא משגי מעיקרא הב"ע בקדשי בדת הבית סלקא דעתה אמינא ליפרוק להו וליגזו וליתיב ליה קמ"ל דתו לא הנה מצי פריה והא בעינן העמדה והערכה הניחא למ"ד כו' וכו' קשה בסמוך דמוקי לה רבא במקדיש גיזה עצמה אמאי לא מוקי לה במקדיש את פולה סד"א ליפרוק וליגזו וליתיב

לה אמר קרא גז צאנף תתן לו מי שאין מחוסר אלא גזיזה וכו' ונראה דלא קשה מידי דלהכי לא מצי לשנויי מעיקרא הכא במאי עסקינן בקדשי בידק הבית סלקא דעתך אחינא ליפרוק להו ולגזוז וליתבי ליה דמהיכא תיתי לחייב בעלים שהקדישו למיפרקינהו כדי לקיים מצות ראשית הגז דנדאי לא רמיא עליה דאיניש לגזוז את הצאן כדי שייקיים מצות ראשית הגז ולא רמיא נמי עליה דאיניש לשחוט חיה ועוף כדי לקיים מצות פסוי הדם דלא מחייב רחמנא בראשית הגז אלא היכא שפבר גזו ולא מחייב בכסוי הדם אלא היפר שפבר שחט מיהו היכא דשחט פבר רמיא עליה למעבד כל מה דאפשר ליה כדי לקיים מצות פסוי דבשוחט תליא רחמנא פתיב ושפד את דמו וכסהו כל ששוחט במשמע אפי' שחט שחיטה שאינה ראויה כגון עופות שהקדישו לבידק הבית כל היכא דאפשר להו לתמן הדבר דלהוי שחיטה ראויה רמיא עליה למעבד הכי פין דשחט לכה פריה פרי"פ פסוי הדם וליפרקינהו וליכסינהו דכיון דאפשר לאפרקינהו עליה רמיא למעבד הכי והכא נמי גבי ראשית הגז אי לאו דכתיב צאנף ולא של הקדש ה"א דהיכא דגזו פבר רמיא עליה למעבד כל מה דאפשר ליה כדי לקיים מצות ראשית הגז דבגיזה תליא רחמנא מדכתיב ראשית גז כל הגוזז במשמע אפילו גזו צאן שהקדיש לבידק הבית דכיון דאפשר לתמן הדבר למיפרק הגיזה עליה רמיא למעבד הכי פין דגזו לכה פתיב רחמנא צאנף ולא של הקדש.

וכן משמע בהדיא מדלא נקט ש"ס סתמא סד"א הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו ליתבי ליה דמאי איצטריף למימר היכא דגזו ליה ליתבי ליה אלא ודאי צ"ל דידע ש"ס דלא שייף למיתב פיון דקדיש לה ועל פרחף צ"ל פדמסיק דסד"א דלפרוק וליתבי ליה ולכה איצטריף למימר היכא דגזו ליה ליתבי ליה דאי לאו דגזו ליה לא רמיא עליה למיפרק פדפי' אלא פיון דכבר גז ליה אי לאו דכתיב צאנף ה"א דבגוזו תליא רחמנא למעבד כל מה דאפשר ליה כדי לקיים מצות ראשית הגז פיון דגזו פבר.

ורבא נמי פיון דמוקי לה במקדיש גיזה לחודא ורוצה שתהיה גוף הבהמה חולין א"כ על פרחו צריף לגוזוזה וליתן הגיזה לבידק הבית לכה אתי שפיר הא דקאמר סלקא דעתך אמינא ליגזו וליפרק וליתבי ליה פלומר פיון דצריף ליגזו ה"א דבמת דגזו ליה רמיא עליה למיעבד כל מה דאפשר ליה כדי לקיים המצוה וליפרוק וליתבי ליה דבגוזו תליא רחמנא אמר קרא גז צאנף וכו' אבל בהקדוש פולה לא שייף למימר דסד"א לפרוק ולגזו פולי דמהיכא תיתי לחייב בעלים למפרקינהו ובהכי ניחא טפי אוקימתא דר' מני דאמר סד"א ליגזו וליתבי ליה דכיון דלא אקדיש הגיזה על פרחו צריף ליגזו וה"א דלגזו וליתבי ליה: ורבנן לא לכתוב רחמנא לא ני"ו ולא ראשית פתבו התוספות וא"ת לרבנן נמי תיקשי לא לכתוב צאנף ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנה דשנתפוח עפו"ם פטור דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין וי"ל דרבנן לדבריו דרבי אלעאי קאמרי לדבריה דבעינן למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין ודבריהם תמוהים דאם פן מנא ליה לש"ס למימר הכי דרבנן משיבין תשובה לרבי אלעאי לדבריו פיון דהה תשובה לא נזכרה בפרייתא וכי האי גוונא הקשו התו' בפרק גיד הנשה בד"ה מאי טעמא דרבנן פריה הוא לכה נר' דהקושיא מעיקרא ליתא דנדאי לרבנן נמי אי לאו דכתיב ראשית הנה ילפינן שנתפוח עפו"ם דפטור מרישא דקרא מיהו השתא דכתב רחמנא ראשית והפסיק הענין סבירא להו לרבנן דלכה הפסיק הענין פי היכי דלא תילף ראשית הגז מתרומה

וטעמא דמלתא כי היכי דלא תיליף נמי מתרומה אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז וכו' אי מה תרומה בעינן ראשית ושנייה נזכרין אף ראשית הגז וכו' וכן שאר מיילי דבעי למילף לקמן מתרומה וכיון דעל פרתה צריה להפסיק הענין לקה איצטריה צאנה: דף קלז והכתוב בקרבן וצאנכם וכולהו ישראל וכיון דסבירא להו דנקט לשון רבים משום כל ישראל אם כן בכולהו נמי לשון רבים דנקט משום כל ישראל הוא לקה קאמר דליתנהו לכולהו פללי ורב חגינא מסורא נמי דייק הכי דכיון דעל פרתה פוטר בתרומה אם כן צ"ל דלשון רבים אכולהו ישראל קאי ואם כן בכולהו נמי איפא למימר הכי מיהו פללי דמעקה דדייק לה מדכתוב כי יפול הנפל ממנו כל שאריו ליפול הימנו ואפילו בשותפות איפא למימר דכללא הוא: מ"ט יליף נתינה נתינה מראשית הגז בכולהו ששמעא משמע דכיון דילפינן נתינה נתינה מתנות מתרומה או מראשית הגז ילפינן נמי נתינה נתינה ראשית הגז מתרומה וכל שפן הוא פיון דכללינהו רחמנא בחד נתינה וקמן קאמר בהדיא ואי יליף נתינה נתינה ממטנות לילף נתינה נתינה מתרומה משמע דהא בהא פליא ומימא מדקאמר יליף נתינה נתינה מראשית הגז אלמא דדייק גז צאנה ולא של שותפות וכיון דיליף נתינה נתינה אם כן צאנה למה לי למידק ולא שותפות נילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה שותפות לא וכו' וי"ל דתרומה וראשית הגז בחד קרא פתיבי גבי הדדי וכיון דבתרומה איצטריה למיכתב דגנא למידק מיניה ולא שותפות עפ"ם כתב נמי צאנה אף על גב דלא איצטריה דהכי אורחיה דקרא למיכתב תיבות שוות חדא דומיא דחברתה דלהכי כתב נמי דגנא תירושה ויצהרה אף על גב דלא דרשינו אלא דגנא לחוד וכן משמע לעיל דדריש לשון יחיד ולשון רבים חד זימנא אע"ג דטובא פתיבי גבי הדדי דגבי בכור אשר יולד בבקרה ובצאנה ובכורות בקרבן וצאנכם וגבי מזונה פתיב ביה ובשעריה למען ירבו מיכם ומי בניכם וגבי ציצית בגדיהם לדורותם אע"ג דלא דרשינו אלא חדא וצריה לומר בכולהו דאורחא דקרא הוא: אי מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף מתנות וכולי נראה דקאי אהא דקאמר דטעמא דרבי אלעאי דפוטר במתנות משום דיליף נתינה נתינה דכיון דיליף נתינה דמתנות מתן לו דקאי נמי אתרומה.

ועוד דכיון דילפינן נתינה נתינה מתנות מראשית הגז ילפינן נמי נתינה נתינה מתנות מתרומה דהא בהא פליא כדפירש' לכ"ק אי מה תרומה פולי ולהכי נקט אף מתנות ולא נקט ראשית הגז משום דנתינה נתינה ממטנות קאמר לה והשתא ניחא דהוי דומיא דהא דאמר ליה אביי לרבא בסמוך אי מה תרומה פובלת וכולי דקאי אהא דאמר רבא יליף נתינה נתינה מתרומה פולי דליפא למימר דקאי אלישנא קמא דלעיל דהא רבא פלישנא בתרא ס"ל כמ"ש התוספות לעיל: רבי יצחק אמר משום רבי אלעאי ב"ש אוסרים וכו' ות"ק פליג אדרבי יצחק וסבירא ליה דלא אמר רבי אלעאי מעולם דנחלקו בית הלל בדבר זה לכ"ק אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא מיהו תימא דמאי קאמר והא משנה שלמה היא במסכת תרומות פרק שני דכל מין תאנים אחד הוא דתנו התם כל מין חטים אחד כל מין תאנים וגרוגרות דבלה אחד ותורמין מזה על זה וליפא מאן דפליג התם עלה משמע דהכי הלכתא כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות תרומות וא"כ מסתמא רבי אלעאי נמי סבירא ליה דמין אחד הוא: אלא עצה טובה קמ"ל וכולי נראה דלהכי קתני מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות ולא קתני מכר לו אחד מהן זה

נותן וכולי אלא פי היגי דלא תימא דדינא קאמר לכה קתני מוכר לו שחופות וכו' לאשמעינן דעצה טובה קתני דדוקא בכי האי גונא שינה עצה טובה אבל איפכא לא שינה.

מיהו נראה דאם מוכר לו לבנות אבל לא שחופות נקבות אבל לא זכרים צריה לקנות מן הלוקח פשיעור ראשית הגז של לבנות ונקבות וליתן לפהו ולא יתן מן השחופות וזכרים שבידו על הלבנות ונקבות שמכר לו דחד טעמא הוא אלא דבכי האי גונא צריה ליתן מן הדין ואיפכא הוי עצה טובה והרמב"ם ז"ל בפירושו מהלכות בכורים פתב הוי שני מיני גיזה פגון גיזה לבנה וגיזה שחורה או גיזת זכרים וגיזת נקבות ומכר מין זה והגיס מין אחר זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה ששייר וכתב הר"ן דכיון דנהוג פרבי אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא לן דגמרינן נתינה נתינה מתרומה ומעטה בשחופות ולבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא הוא דהא ליפא שיורא גביה אבל בזכרים ונקבות נדאי ליפא אלא עצה טובה ותמה על הרמב"ם ז"ל במה שכתב דזכרים ונקבות נמי מדינא הוא.

ובש"ע העתיק לשון הרמב"ם ז"ל והשמיט הא דזכרים ונקבות ותימא כיון דסבירא ליה להרמב"ם ז"ל דשחופות ולבנות תרי מיני גינהו דיליה לה מתרומה אם פן אמאי פסק בפ"ה מהלכות תרומות דכל מין תאנים וכל מין חטים אחר ותורמין מזה על זה ובשחופות ולבנות נמי איירי כמ"ש רבינו שמשון ז"ל בפירוש המשנה שם כל מין חטים אחר פגון שחמתית ולבנה.

וכן קשה בש"ע דבסי' של"ג גבי ראשית הגז פסק פהרמב"ם ז"ל ובסימן של"א גבי תרומה פתב דכל מין תאנים אחר הוא: אי מה תרומה בעינן ראשית ששיירה נפרין פתבו התוספות דילפינן לה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה פתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית אף על גב דגבי בכורים נמי פתיב מראשית ותנן בפ"ב דבכורים עושה אדם כל שדהו בכורים שאני התם דכתיב בכורי כל ויליה מינה בירושלמי דעושה אדם כל שדהו בכורים כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם בפירוש המשנה ויש מפרשים דשאני חלה דנקראת תרומה ולשון תרומה והפרשה לא שינה אלא בדבר המורם מדבר וקשה דהא בכורים נמי איקרי תרומה פדאיתא בפ' העור והרוטב ותרומת ידך אלו בכורים: דף קלז אתיא גיזה נראה דגזירה שנה גמורה היא כדמשמע בסמוך דפריה אלא גיזה גיזה למאי אתא והיינו משום דהנה ליה למיקתב ראשית צמר צאנה חתן לו דומיא דראשית דגנה ראשית עריסותיכם ראשית פרי האדמה דנקט קרא בכולהו גוף הדבר שהיא אלא לכה נקט לשון גיזה למיליה גיזה ואף על גב דאיצטריה למיקתב לשון גיזה לגזירה שנה מכל מקום יליה מיניה רבי בסמוך דשוטף את הרחלים פטור משום דאיהו דייק לישנא דקרא אף גב דליכא שום יתורא: ת"ל לא תעבד ולא תגזו משום דהנה ליה למיקתב לא תגזו וכתיב ולא תגזו וי"ו מוסיף על ענין ראשון ונהו ליה פאלו פתיב לא תעבד ולא תגזו בכור שורה ובכור צאנה והא דלא כתב לן הכי בהדיא משום דאורחא דמלתא הוא לעבד בשור ולגזו את הצאן ולפי זה מ"ש התוספות גבי הא דפריה ויליה גיזה גיזה מבכור ואם תאמר והיכי מצינן למיליה מבכור דאפילו שור הא צאן פתיב וי"ל דה"א דצאן לאו דוקא פי היכי דלא תגזו בכור צאנה לאו דוקא לאו ראיה היא דצאנה דהתם דוקא הוא ואיסור גיזה דבכור שור מני"ו דנלא תגזו נפקא לכה נראה דגז צאנה

נְמִי דְנוֹקָא הִיא וְהָכִי פְרִיף וְנִילֵף גִּיזָה גִּיזָה מִבְּכוֹר פִּינּוֹ דְגִזְרָה שְׁנָה הוּא נִילֵף מִהֶתֶם מֵה
גִּיזָה דְהֶתֶם שׁוֹר נְמִי בְּמִשְׁמַע וְלֹא פְתִיב צֹאן אֲלֵא מִשׁוּם דְּאוֹרְחָא דְמִלְתָּא הוּא אַף גִּזְרָה
דְּהָקָא שׁוֹר נְמִי בְּמִשְׁמַע וְלֹא פְתִיב צֹאן אֲלֵא מִשׁוּם דְּאוֹרְחָא דְמִלְתָּא הוּא: עֲשׂוּיֹת
שְׁעוּשׂוֹת שְׁתֵּי מִצּוֹת רֵאשִׁית הֲגִזוּ וּמִתְנֹת נִרְאָה דְדָרִישׁ הָכִי מִשׁוּם דְּעֲשׂוּיֹת פְּתִיב וְהָה
פְּאֵלוּ פְתִיב עֲשׂוֹת עֲשׂוֹת תְּרִתֵּי זִמְנֵי דְהֵינּוּ שְׁעוּשׂוֹת שְׁתֵּי מִצּוֹת: וְלִיטְעֻמְיָהּ מִתְנֹת חֲדָא
מִי לֹא מִיחִיבָא פִּי' וְלִדְיֻדָּהּ דְּאִמְרַת רֵאשִׁית הֲגִזוּ וּמִתְנֹת מִי נִיחָא דְכִינּוֹן דְּמִתְנִיתִין חֲדָא
נְמִי מִיחִיבָא אִם פֶּן הָנִי לִיה לְמִיכְתָּב חֲמֵשׁ צֹאן עוּשׂוֹת דְּהָהּ מִשְׁמַע חֲדָא מִצְנָה דְּהֵינּוּ
רֵאשִׁית הֲגִזוּ וְלִיפָא לְמִימַר דַּה"ק דְּכִינּוֹן דְּחֲמֵשׁ נִינְהוּ עוּשׂוֹת תְּרִתֵּי אֲבָל בְּבָצִיר מִהָכִי לֹא
עֲבָדִי אֲלֵא חֲדָא דְהָא בְּבָצִיר מִחֲמֵשׁ נְמִי מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּעֲבָדִי תְּרִתֵּי בְּכוֹרָה וּמִתְנֹת: וּבְלָבָד
שְׁיָהוּ מְחֻמְשׁוֹת נִרְאָה דְּמִתְנִיתִין הָכִי מִשְׁמַע לִיה מְדַקְתָּנִי רַבִּי דּוּסָא בְּן הֶרְפִּינְס אֹמַר
חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת מְנָה מְנָה וּפְרָס חֲיִיבוֹת בְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ וְלֹא קִתְנֵי חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת
שְׁבַעָה מְנִים וּפְרָס חֲיִיבוֹת בְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ מִשְׁמַע דַּס"ל לְרַבִּי דּוּסָא דְּדוּקָא מְחֻמְשׁוֹת בְּעִינּוֹ
אִם פֶּן לְרַבְּנָן נְמִי בְּעִינּוֹ מְחֻמְשׁוֹת דַּע"כ לֹא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ אֲלֵא בְּשִׁיעוּרָא דְּלִדְיֻדָּהּ בְּכָל
שְׁהוּ סָגִי אֲבָל בְּהָא דְּבְעִינּוֹ מְחֻמְשׁוֹת לֹא אֲשַׁפְּחוּ דְּפְלִיגִי וּלְפ"ז שְׁמוּאֵל וּר"י וּר' יֵנְאִי
כּוֹלְהוּ אִית לְהוּ דְּמְחֻמְשׁוֹת בְּעִינּוֹ דְּבְהָא לֹא פְּלִיגִי פִּינּוֹ דְּמִתְנִיתִין הָכִי מִשְׁמַע כְּפִי' וּכ"כ
הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"י מֵהִלְכוֹת בְּפוּרִים וּכ"כ בְּכֶסֶף מִשְׁנָה שָׁם דְּהָא לִיפָא מֵאן דְּפְלִיג וּכ"כ
בַּש"ע וְדִלָּא כַּמ"ש בַּב"י סִימָן שַׁל"ג וְז"ל אֲבָל הֶרְמֵב"ם לֹא הִצְרִיף שְׁיָהוּ מְחֻמְשׁוֹת
וְטַעֲמוֹ מִשׁוּם דְּכָל אֵינְהּ אִמּוֹרָאֵי ר"י וְשְׁמוּאֵל וּר' יֵנְאִי לֹא הִזְכִּירוּ שְׁיָהוּ מְחֻמְשׁוֹת מִשְׁמַע
דְּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַב בְּהָא וְהָהּ לִיה יַחֲדִי לְגַבִּייהוּ ע"כ וְטַעֲמָא דַּר' דּוּסָא דְּלֹא מְחִיב
בְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ בְּבָצִיר מִשְׁבַּעָה מְנִין וּפְרָס נִרְאָה מִשׁוּם דַּס"ל דְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ בְּשִׁשִׁים וְקִסְבַּר
דְּבָצִיר מִחֲמֵשׁ סְלָעִים לֹא יִהְיִינּוּ לִיה לְכַהֵן דִּילִיף לָהּ מְדַכְתִּיב לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת כְּדָאֲמַרִּין
לְקַמֵּן הִלְכָּהּ חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת מְנָה מְנָה וּפְרָס דְּאִיפָא בְּחֻלְקֵי שְׁשִׁים דִּידְהוּ חֲמֵשׁ סְלָעִים
לְכַף חֲיִיבוֹת בְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ בְּצִיר מִהָכִי לֹא פִינּוֹ דְּלִיפָא בְּחֻלְקֵי שְׁשִׁים שִׁיעוּר חֲמֵשׁ סְלָעִים:
וְשְׁמוּאֵל אָמַר שְׁשִׁים וְנוֹתֵן סְלַע אַחַת לְכַהֵן מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"י מִבְּכוּרִים מִשְׁמַע
דְּהָכִי הִלְכְתָּא שְׁפַתְבָּ שָׁם כְּפָה צֹאן יִהְיִי לּוֹ וְיִהְיִי חֲיִיבוֹת בְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ אֵין פְּחוֹת מִחֲמֵשׁ
וְהוּא שְׁיָהוּ בְּגִיזָה שְׁלֵהֵן אֵין פְּחוֹת מִמִּשְׁקַל שְׁשִׁים סְלַע וְתַהֲיָה גִּיזַת כָּל אַחַת מִחֲמֻשְׁתָּן
אֵין פְּחוֹת מִמִּשְׁקַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר סְלָעִים מִשְׁמַע דַּס"ל דְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ בְּשִׁשִׁים וּכ"כ בַּב"י
דְּהֶרְמֵב"ם ז"ל פְּסָק כַּר"י וְרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי בְּשִׁשִׁים וּמ"מ יֵשׁ לְחֻמוֹהָ עֲלִיו שְׁלֵא הִזְכִּיר
שָׁם כָּלֵל כְּפָה נוֹתֵנִין מֵהֵן לְכַהֵן וְהָהּ לִיה לְמִיכְתָּב דְּנוֹתֵן לּוֹ מֵהֵן סְלַע וּבַש"ע סִימָן שַׁל"ג
הִעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ וְגַם עֲלִיו יֵשׁ לְתַמּוּהָ כּוֹן.

עוֹד כָּתַב בַּש"ע שֶׁ מִי שֵׁישׁ לוֹ גִּיזוֹת רַבּוֹת שֶׁל רֵאשִׁית הֲגִזוּ וְרוֹצֵה לְחַלֵּק לְכַהֲנִים לֹא
יִתֵּן לְכָל אֶחָד פְּחוֹת מִמִּשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים וְכָתַב עֲלָיו בַּה"ג שֶׁ אֲבָל אֵינּוּ חֲיִיב לִיתֵּן רַק
חֲמֵשׁ סְלָעִים מֵהַפֶּל וְהוּא מְדַבְּרֵי הַטּוֹר שֶׁם שְׁפַתְבָּ וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ אֲפִילוּ כְּפָה מְנִין אֵינּוּ
נוֹתֵן לוֹ אֲלֵא מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים וְדַבְּרֵי תַמּוּהִים דְּכִינּוֹן דְּפְסָק בַּש"ע דְּרֵאשִׁית הֲגִזוּ בְּשִׁשִׁים
אֵין חִילּוּק בֵּין רַב לְמַעֲט דְּלַעוֹלָם צָרִיף לִיתֵּן חֻלְקֵי שְׁשִׁים וְהַטּוֹר שְׁפַתְבָּ דְּאֲפִילוּ אִם יֵשׁ
לוֹ כְּפָה מְנִין אֵינּוּ נוֹתֵן לוֹ אֲלֵא מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים הֵינּוּ מִשׁוּם דְּלִית לִיה רֵאשִׁית הֲגִזוּ
בְּשִׁשִׁים דְּפְסָק כַּרְבִּי יֵנְאִי דְּאָמַר שֵׁשׁ לְכַהֵן חֲמֻשָּׁה וְאֶחָד לוֹ כַּמ"ש בְּהִדְיָא שָׁם: הֵתֵם בְּאַרְצֵן
הָכָא בְּחוּצֵן לְאַרְצֵן מִכָּאן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְּפִאָה נוֹהֲגַת בְּחוּצֵן לְאַרְצֵן וְזֵהוּ מ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל

בפ"ק מהלכות מתנות עניים וכבר נתפרש בש"ס שפאה נוהגת בחוצה לארץ מדבריהם ודלא כמ"ש בכסף משנה שם דצ"ל דהיינו מדאמרין בסוף פרק הזרוע לוי זרע בכישאאר ולא הווי עניים למשקל לקט וכו' ומשמע דבחוצה לארץ הנה מדאמתא לקמיה דרב וששת דהנה בבבל: בשלמא דר"י אדר"י נא קשיא פירש הא דאמרת לן משמיה דר"י בשש לא קשיא אהא דא"ל רבי יוחנן לחיטי בששים: דף קלח וכיפה של צמר היתה מונחת בראש פהו גדול ועליה ציץ נתון פירש"י ז"ל כיפה כובע קטן ותימה דבזבחים תנו שיערו הנה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ואי כיפה כובע הוא ועל זה ציץ נתון הרי אין שיערו נראה בין ציץ למצנפת שהכיפה היתה מפסקת ביניהן ועוד דמאי ראיה מיימי מקרא דושמט אותו על פתיל תכלת דנא איירי בכובע קלל.

לכך נראה דכיפה של צמר היינו פתיל תפנת דקרא שהיו אורגין מצמר צבוע תכלת רצועה רחבה פרוחב הציץ והציץ הנה נקוב משני קצותיו והרצועה דהיינו פתיל תכלת הנה למטה ממנו נכנס מנקב לנקב והיו קושרין את הפתיל פנגד העורף.

וכ"כ הערוף כיפה של צמר חוט דעמרא דגדליו מעשה עבות ורחב שחי אצבעות שיעור ציץ פדאמרין בס"ג דפרק ראשית הגז כפה של צמר מונח בראש כ"ג ועניו ציץ שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת וכיצד הנה מונח מצנפת בראשו ובתחילת פדחתו סמוכה לשערו מניח את הציץ ואמרו חכמים שיערו הנה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין עכ"ל וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות פלי המקדש שפתב שם פיצד מעשה הציץ עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות וכו' והוא נקוב בשתי קצותיו ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל פנגד העורף: אלמא מתנות דכהן לא מזבין איניש וכיון שלא מכר לו מתנות לכך אינו מנפה לו מן הדמים פשלקחן בלא משקל הכא נמי מתנות דכהן לא מזבין איניש ולכך פששייר המוכר חייב דחזקה הוא שלא מכר לו מתנות פהונה ושירין אצלו וכ"כ הרמב"ם ז"ל: שלוח הקן פרק שנים עשר כל היכא דתנו בחולין ובמקדשין לצורך פירש"י ז"ל דאותו ואת בנו אי לא דאשמעינו ליה ה"א דאינו נוהג אלא במקדשין דהא במקדשין פתיב הלכך אשמעינו דנוהג הוא בחולין ולא משמע פן אלא משמע דאתי לאשמעינו דאותו ואת בנו נוהג במקדשין לאפוקי מהנה דתנו אבל לא במקדשין ולהכי לא קתני איפכא במקדשין ובחולין לכך נראה המ"ש בר"פ אותו ואת בנו דאיצטרף למיתני דנוהג במקדשין לאשמעינו שאם הנה צריך לפסח או לקרבן תמיד ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דאסור לשוחטו ולא אמרינו דאתי עשה דפסח ותמיד ודחי לאו ועשה דאותו ואת בנו פי היכי דאשכחן דעשה דפסח ותמיד דחי שבת אע"ג דבשבת איפא פמה לאוין וכמה עשין דף קלט הא דאמר הרי זו לאו בדאמר הרי זו דוקא איירי דכי אמר נמי הרי עלי ומרדה אפתי בבי גזא דרחמנא הוא כדפירש"י ז"ל ולא פקעה קדושתה אלא ה"ק הא דאמר עלי דוקא איירי והא בדאמר הרי זו נמי איירי בסתם מקדיש: הומו בכסוי הדם משלוח הקן כו' פתבו התוספות תימה אמאי לא תני שפסוי הדם נוהג בזכרים ונקבות ושלוח הקן אינו נוהג אלא בנקבות י"ל דטעם מצנת שלוח הקן הוא ללמד אותנו מדת הרחמנות כמ"ש הרמב"ן ז"ל בפירוש פי תצא לפי שהאם מגדלת את הבנים והיא אינה יכולה לפרוח בשביל הבנים שהיא מרחפת עליהן שלא ילקחו ולכך פשהוציא מתחת ידו וחסר וצד אותה מותר כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שחיטה ומתאי

טעמא בקורא נקבה דברי הכל חייב כדאמר לקמן אפילו אין הבנים שלה לפי שדרכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינו ביה ושעם זה לא שייך בזכר הרובץ על האפרוחים או על הבצים ולכה לא מצי למיתני חומר בכסוי הדם שנוהג בזכרים וכו' דהא דאין שלוח הקן נוהג בזכרים לאו משום חומרא וקולא הוא אלא משום דלא שייך טעמא דשלוח הקן בזכרים אבל מה שאין שלוח האם נוהג במזונן ובחיה אע"ג דשייך בהו ע"כ משום חומרא וקולא הוא לכה קתני להו: לומר לה מה דרף שאין קנו בידה אף כל וכו' פי' דלא מחייב בשלוח אלא בשאינו מזונן אבל מזונן לא ומעיקרא דיליף מנייהו רשות היחיד ורשות הרבים אסמכתא בעלמא הוא ואלו לא נאמר קאמר דאלו לא נאמר בכל עין או על הארץ לרבות כל דבר הנה ילפינו רה"י ורשות הרבים מלפניה בדרף אבל השתא ילפינו מיניה מזונן ושאינו מזונן.

וצ"ל דהא נמי אסמכתא בעלמא הוא ואלו לא נאמר קאמר דאלו לא נאמר פי יקרא דילפינו מיניה פרט למזונן הנה ילפינו לה מלפניה בדרף אבל השתא דכתב לן רחמנא פי יקרא ודרשינו מינה פרט למזונן ס"ל לתנא דברייתא דלפניה דדרף אתיא לכדמסיק ש"ס בסמוך לפניה לאתויי שהיו לפניה ומרדו בדרף לכדר' יהודה וכו' דלאו סוגי' הוא למימר דמסתמ' דש"ס אתי לאיפלוגי אברייתא אלא פירושי קמפרש לה.

ונראה דרישא דברייתא דקתני יכול יחזור בהרים וגבעות ת"ל פי יקרא נמי אסמכתא בעלמא היא דאין סברא שיתחייב אדם לחזור בהרים לקיים מצנת שלוח הקן ותדע דהא בהשבת אבדה נמי כתיב השב תשב שני פעמים וכן גבי פריקה וטעינה דכתיב הקם תקים עזב תעזוב ולא כתב לן קרא שום מיעומא דלא תימא נמי שפחויב האדם לחזור אחר מצנת פריקה וטעינה והשבת אבדה אלא נדאי קרא נמי לאו סברא הוא פלל והכי נמי לא איצטריף קרא להכי ולא הוי אלא אסמכתא דגופא דקרא איצטריף להא דדרשינו פי יקרא פ"ס למזונן דברייתא היא בספרי וליכא מאן דפליג בהכי: הכי גרסינו יוני שוכף ויוני עליה וצפרים שקנו בספיחים: משה מן התורה מנין בשגם הוא כשך והיו ימיו פאה ועפרים שנה נראה דלכה אמר להם משה לישראל קודם מותו בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבת וה' אמר מלי וגומר דמאי איצטריף ליה להגיד להם מספר שנותיו כמה הם ולא אמר להם סתמא הנני זקנתי לא אוכל עוד וגו' חלא כף חמר להם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום נמצא שהגיע קני למות שפך רמז עלי התורה בשגם הוא כשך והיו ימיו וגומר ואל תאמרו נהי שפכר נשלם מספר שנותי אפשי אפשי שתחיה כמה ימים וחדשים פדי להעבירכם את הירדן לכה תמר להם וה' חפר אני נא תעבנן את הירדן הנה ורש"י ז"ל פירש שם וה' אמר אלי לפי שה' חמר חלי ולפי מה שפירש' ניחא דתרי מזלי גינהו: אמרי קירי פירי משמע דקירי בקו"ף הוא חזון וכירי בכ"ף הוא עבד וכן משמע מההיא דעירובין דמייתי רש"י ז"ל ובפרק אין מעמידין קאמר נמי מחרי ותלת קיראי שמי לי פי' אדוני' וקשה דבמדר' במדבר רבה פ"ד משמע דכירי בכ"ף הוא אדון דדרוש התם קרא ודוד מכרפר בכל עוז לפני ה' מהו מכרפר שהיה מקיש ידיו על זרועותיו ואומר פירי רם והיינו נוטריקון של מכרפר כנפי מעלה אפר בן משמע דכירי בכ"ף הוא אדון: ת"ש תבנית כל צפור אף על גב דכל צפור כל כנף דפריה מינה בסמוך כתיב ברישא לא פריה מיניה מעיקרא משום דכל כנף משמע ספי טמא וחגבים מריבויא דכל ולא אלים למיפריה מיניה ולהכי פריה נמי מקרא דתהלים

כְּרִישָׁא: דָּף קָם שָׂרָא יִזְדוּג לָהּ אַחֲרַת קוּדָם שְׁלוּחִיהָ אָכַל אַחַר שְׁשֻׁלְחָה אַם בָּאָה לְיָדוֹ מוֹתֵר לְזוּג לָהּ דְאַפִּילוּ בְּאֶכִּילָהּ מוֹתֵרַת דְּלֹא אֲמָרָה תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה.

כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְאִם תֹּאמְרוּ וְחִיּוֹת לָמָּה לִי וי"ל דְּרַבָּא וְרַב נַחְמָן בְּרַי יֶצְחָק לֹא פְּלִיגֵי אֲהַדְדֵי וְתָרִי מְעוּטֵי חַד לְדָמֵר וְחַד לְדָמֵר וְקָשָׁה כִּינּוּן דְּמִינָהּ לֹא פְּלִיגֵי כּוּלְהוּ נָמִי לֹא פְּלִיגֵי וְכֹן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם וי"ל דְּכוּלְהוּ לֹא פְּלִיגֵי שְׁפָתַב בְּפִי"א מֵהִלְכוֹת טוֹמְאָת צָרַעַת אֵין לּוֹקְחִין שְׁתֵּי הַצְּפָרִים מִצְּפָרֵי עִיר הַנְּדַחַת וְלֹא מִצְּפָרִים שְׁהַחֲלִיפֹן בַּע"א וְלֹא מִצְּפָרִים שְׁהָרְגוּ אֶת הַנְּפִשׁוֹן כְּתַב בְּכֶסֶף מִשְׁנָה כֹּם דְּסָבוּר רַבִּינוּ דְּהֵנָּה אֲמוּרָאֵי לֹא פְּלִיגֵי לְעֵנֵן דִּינָא וְאֵי תָרִי מִיְעוּטָא אֵי צְטָרִיף חַד לְדָרְבַּ נַחְמָן בְּרַי יֶצְחָק וְחַד לְדָרְבָּא אַם כּוּן הָא דְרַב פֶּפְא וְהָא דְרַבִּינָא מְנָא לוֹ.

לְכֹף גִּרְאָה דְּכוּלְהוּ מְטָהוֹרוֹת יִלְפִינּוּ לְהוּ דְּטָהוֹרוֹת מִשְׁמַע וְלֹא אֲסוּרוֹת וְכָל הֵנָּה מִקְלֵי בְּכָלֵל אֲסוּרוֹת גִּינְהוּ דְּהֵי מִינְיָהּ מִפְּקֵת כִּינּוּן דְּכוּלְהוּ אֲסוּרוֹת הֵן וּמְשֻׁלְחַת דְּמַצוֹרַע קוּדָם שְׁלוּחִיהָ נָמִי אֲסוּרָה וְכֹן מִשְׁמַע בְּמִסְכַּת נְגָעִים פֶּרֶק י"ד דְּתַנּוּ הֵתָם נִשְׁפָּף הַדָּם תָּמוֹת הַמְשֻׁלְחַת מִשְׁמַע דְּשַׁחֲיִטַּת הַצִּיפּוֹר קוֹבַעַת וְנִאֲמָרָה גַּם הַמְשֻׁלְחַת עַד אַחַר שְׁלוּחִיהָ דְּלֹא אֲמָרָה תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה וְחִיּוֹת וְכַתְּבַר רַחֲמֵנָא אַתְיָא לְשׁוּם דְּרָשָׁה אֵי נָמִי חִיּוֹת וְלֹא שְׁחוּטוֹת כְּדֹאֵיתָא בַּת"כ וּמִיִּיתֵי לָהּ הֶרְמֵב"ן וי"ל בְּפִרְשֵׁת מַצוֹרַע וְעוֹד י"ל דְּחִיּוֹת אֵי צְטָרִיף שְׁחִיין רֵאשֵׁי אֲבָרִים כְּדֹאֲמַר לְעֵיל וְכֹן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן וי"ל בְּפ' מַצוֹרַע שְׁפָתַב וְכֹן הַזְּפִירוּ בַּש"ס בְּפֶרֶק שְׁלוּחַ הַקּוֹן וְשֵׁם הָעֵלָה כִּי חִיּוֹת שְׁחִיין רֵאשֵׁי אֲבָרִים שְׁלֵהֶן לְמְעוּטֵי מְחֻסָּר אֲבָר וְדָרְשׁוּ טָהוֹרוֹת לְמַעַט אֲסוּרוֹת כְּגוֹן צְפָרֵי עִיר הַנְּדַחַת וְעוֹף שְׁהָרַג אֶת הַנְּפִשׁ וּמְחֻלִּיפֹן כַּע"א מִשְׁמַע דַּס"ל דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא נָמִי אֵי צְטָרִיף חִיּוֹת לְהָא דְּבַעֲיָנּוּ שְׁחִיין רֵאשֵׁי אֲבָרִים אֲבָל תִּימָה דְּלָמָּה לִי קָרָא לְהַכִּי תִיפּוֹק לִיָּה מֵהָא דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דְּעָשָׂה בּוּ מְכָשִׁיר כְּמַכְפֵּר מַה מְכָפֵר מְחֻסָּר אֲבָר אֲסוּר אִף מְכָשִׁיר כּוּן וי"ל דְּמֵהָא דְּתַנָּא דְּכִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לֹא שְׁחִיף לְמְעוּטֵי מְחֻסָּר אֲבָר אַא"כ אִפִּי כָּל מוּמִין נָמִי וְקִיָּמָא לוֹן דְּאֵין מוּמִין פּוֹסְלִין אִפִּי בְּחֻטָּאת הָעוֹף וְעוֹלַת הָעוֹף וְכ"כ בְּהִדְיָא רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן וי"ל בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר דְּנִגְעִים: וְהִיא אֵיתָמַר דְּרַב כְּהֵנָּא אֵהָא דְּתַנָּא וְכו' וַא"ת וְאֵמַאי אֲמַר רַב כְּהֵנָּא לְמִילְתֵּיהָ אֲבָרֵיתָא וְלֹא אֲמָרָה אֲמַתְנִי דְּטַעְמָא נָמִי הָוֵי מִשׁוּם תַּקְחָ לָּהּ וְלֹא לְכַלְכַּף וי"ל דְּאֵי לָאו בְּרֵייתָא אֵיכָּא לְמִימַר דְּטַעְמָא דְּמַתְנִיתִין דְּעוֹף טָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא דְּפִטוֹר מְלִשְׁלַח מִשׁוּם דְּמַקְשִׁינּוּ אֲפָרוּחִים לְהֵם מָה עוֹף סָמָא לֹא אִף אֲפָרוּחִים טָמֵאִים לֹא אֲבָל בְּרֵייתָא קַתְנִי אַם טָרְפָּה חֲזִיב בְּשִׁלּוּחַ אֲפָרוּחִים טָרְפוֹת פִּטוֹר מְלִשְׁלַח אֲלָמָא ס"ל דְּלֹא מַקְשִׁינּוּ: שְׁנֵי סְדָרֵי בְּצִים זֶה עַל גִּבּוֹ זֶה מֵהוּ פִּי רִש"י וי"ל אַם גַּתְפּוֹן לִיטוֹל הַתַּחְתּוּנִים מִי הָוֵי אֲמַצְעֵי חֲצִיצָה וּפִטוֹר מְלִשְׁלַח אוֹ לֹא וְכ"כ הַטּוֹר וְרַבִּינוּ גִּסִּים וי"ל וְתִימָה דְּהָא תַּנּוּ לְקַמְּן אֲמַר הַרִיבֵי נוֹטֵל אֶת הָאֵם וּמְשֻׁלְחַת אֶת הַבְּנִים חֲזִיב וְכִינּוּן דְּחֲזִיב לְשִׁלְחַת אֲפִילוּ רוֹצֵה לְהַנִּיחַ אֶת הַבְּנִים א"כ כִּי גַתְפּוֹן לִיטוֹל אֶת הַתַּחְתּוּנִים מֵאֵי הָוֵי אֲכַתִּי חֲזִיב לְשִׁלְחַת בְּשִׁבִיל הָעֲלִיּוֹנִים דְּאֲסוּר לִיטוֹל אֶת הָאֵם מֵעַל הַבְּנִים אִפִּי כְּשִׁמְנִיחַ אֶת הַבְּנִים וְהַתּוֹס' כְּתָבוּ דְּקַמִּיבְעֵיָא לִיָּה אֵי מְצִי לִיטוֹל הַתַּחְתּוּנִים קוּדָם שְׁלִיחַת וּלְפִירוּש' לֹא הָוֵי דּוּמִיָּא דְּשָׂרָא בְּעֵינֵי דְּכּוּלְהוּ קַמִּיבְעֵיָא לִיָּה אֵי חֲזִיב לְשִׁלְחַת אוֹ לִי יוֹנָה עַל בֵּיצֵי חֲסִיל מֵהוּ מְדָלָא קַמִּיבְעֵיָא לִיָּה בְּיוֹנָה עַל בֵּיצֵי יוֹנָה אַחֲרַת מִשְׁמַע דְּבַחַד מִינָא לֹא קַמִּיבְעֵיָא לִיָּה דְּחֲזִיב לְשִׁלְחַת וְכֹן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם וי"ל בְּסִי"ב מֵה"ש שְׁפָתַב הֵיָּתָה רוֹבֵצַת עַל בְּצִים שְׁאִינּוּ מִינָהּ וְהֵן טָהוֹרִין הָרִי זֶה מְשֻׁלְחַת וְאִם לֹא שְׁלַח אֵינּוּ לּוֹקָה מִשְׁמַע דְּבַחַד מִינָא לּוֹקָה וּמ"ש

הטור בסימן רצ"ב וכן אם האם רובצת על בצים שאינן שְׁלֵה פטור צ"ל דאיירי שרובצת על בצים של מין אחר: רא על גביהו דומיא דביניהו וכולי לכאורה תימה דמאי איצטריך למימר דאמרינו דומיא איפכא ולא דחי דלא אמרינו דומיא קלל.

וי"ל דע"כ צ"ל דעל גביהו דומיא דביניהו קתני דאי לא"ה למה ליה למיתני קלל דעל גביהו חייב לשלח והא קרא בקדמא פתיב והאם רובצת על האפרוחים שלח תשלח ולקד פריד מאי לאו להכי קתני דעל גביהו חייב לשלח לאשמעינו דלא מיחייב כל גביהו אלא בדנגעה בהו דומיא דביניהו אבל רובדי אילן פטור ומשני דאדרבא להכי קתני דעל גביהו חייב לאשמעינו דמחייב על גביהו אפי' בדלא נגעה עליהו דומיא דביניהו והתוספות פתבו דמשמע הא מן הצד נגעה ואין דבריהם מוכרחים דאיפא למיתר דלא נחית תנא לאשמעינו אלא הו רובא דעל גביהו חייב אע"ג דלא נגעה עליהו דומיא דביניהו מיהו כלא נגעה קלל נמי מחייב: דף קמא ובצים לאפרוחים פירש רש"י ז"ל ועל פרחו קו מפל מקום לרבות ביצה אחת ואפרוחים וביצה אורחא דקרא הוא למינקט רבים וכה"ג פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה"ש היתה רובצת על אפרוח אחד או על ביצה אחת חייב לשלח המוצא קו על פני המים או על גבי בעלי חיים חייב לשלח לא נאמר אפרוחים או בצים ולא נאמר בכל עץ או על הארץ אלא שדבר הפתוב בהונה צריך לומר דחד מלתא היא ובכסף משנה פתב שם מ"ש רבינו לא נאמר אפרוחים או ביצים איני יודע לו טעם ולפי מה שפירש' ניחא דארישא דמלתא קאי: א"ל שלח אפילו סאה פעמים לכאורה משמע מדכתיב שלח סתמא קאמר הכי ואם פן בכל מה שכתוב בתורה סתמא נמי אמרינו הכי ותימה דמתניתין לא משמע הכי דקתני שלחה ותרצה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר הלח השלח מדמית' ראיה מקרא דשלח תשלח משמע דמיתור או מלישנא דשלח תשלח דריש הכי ויש לומר דמלישנא דקרא דריש לה מדלא קרינו ליה שלח בשב"א אלא שלח לאו לשון ציווי הוא אלא לשון פעול משמע שמחייבים לעשותו תמיד כמה וכמה פעמים כדפירש רש"י ז"ל גבי זכור את יום השבת לשון פעול הוא וכן פתרונו תנו לב לזפור תמיד את יום השבת וכו' וכן צריך לומר בפרק אלו מציאות דקתני התם החזירה וברחה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה שנאמר השב תשיבם ומפרש בש"ס השב אפי' מאה פעמים וקתני נמי התם פרק וטען אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר עזוב תעזוב ומפרש בש"ס נמי הכי וכן הוכח תוכיח פתוח תפתח והיינו משום דכולהו לשון פעול הן: עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה בכסף משנה פתר יש לתמוה דהאי מעיקרא אין פאן אלא לא תעשה בלבד דלא תקח ואם לקחת אין פאן אלא עשה לבד וי"ל דקרא הכי משמע תשלח את האם ולא תקחנה על הכנים וכן פירש"י עשה ולא תעשה תשלח ולא תקח אבל קשה דהיינו לרבי יהודה דאמר מעיקרא משמע אבל לרבנן דסברי דמשלח ואינו לוקה קרא הכי משמע לא תקח האם ואם לקחת אין פאן אלא עשה לבד וצ"ע ע"כ ונראה דלאו קושיא היא דטעמא דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה משום סברא לעבור שתי עבירות פדי לקיים מצוה אחת והכא נמי אי אפשר לקיים גמר עשה דמצורע אא"כ יעבור בלא תעשה ועשה דכשנוטלה עובר בלא תקח וכששוחטה עובר בעשה דשלח תשלח ונהי דלאו בבת אחת קא עבר עליהו מ"מ פינו דלא מני מקיים גמר עשה אא"כ יעביר בשתיים לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה: הניחא למאן דהני קיימו ולא קיימו פירש"י ז"ל דלא מקרי קיימו אא"כ מקיים העשה

תוף פדי דיבור אחר שעבר הלאו ובפרק אלו הן הלוקין פי' דקימו היינו פשמזהירין אותו ס"ד לקנים העשה הוא מקימו ועיין בערוף ערוף קם שיהי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים פדי לעשות שלום בין איש לאשתו דהיינו פדי שיהא מותר לבא עליה דהמקנא לאשתו ונסתרה ואינו יודע אם נטמאה אסורה לו עד שמשקה מים המאריים.

ולחכי נקט גדול שלום שבין איש לאשתו רמז לתשמיש המטה פדאיתא בפרק שואל משיב שלום בבית בטל והשתא אתי שפיר דקאמר והאי מצורע פניו דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה וכו': ואי איתא להא דא"ר יוסי בר חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי פאן וכו' תימא פי ליתא לדר"י יוסי בר חנינא נמי תיקשי דהא חצרו של אדם קונה לו מדאורייתא פדאמרין בפ"ק דבבא מציעא ונהי דלא קני ליה אלא מדעתו מ"מ אמאי חייבות בשילוח והא מיד פשונדע לו שהבצים בשוכה קניא ליה חצרו וא"כ קרו פאן פי יקרא פרט למזנמן וליפא למימר דלא קרי ליה מדעתו אא"כ ידע בהו מעיקרא פי אתו לחצרו אבל אם נודע לו אחר שבתו לחצרו לאו מדעתו קרי ליה דבפרק השור לא משמע הכי כמ"ש שם ושם מפנרש: דף קמב ודלמא מהרהר בע"א הנה דכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם וכולי לפ' שהאדם נצטווה שלא יעלה על לבו מחשבת ע"א כמו שכתוב אנכי ה' אלהיך וגומר לכך הקב"ה מצרפה למעשה אבל בשאר עבירות לא נצטווה האדם על המחשבה אלא על המעשה לכך אין הקב"ה מצרף בהו מחשבה למעשה אע"ג דבשאר עבירות נמי איסורא איפא דהרהורי עבירה קשין מעבירה מ"מ לא נצטווה על כך כמו בעפוי"ם.

ונראה דכיון דמחשבת עפוי"ם הקב"ה מצרפה למעשה אתי שפיר דבכולהו ארורים דבפרשת פי תבא פתיב בהו לשון הנה ארור מקלה אביו ארור מסיג גבול ארור משגה עור וכן כולהו ולא פתיב בהו אשר יקלה אביו אשר יסיג גבול וגבי עפוי"ם פתיב לשון עתיד ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ולא פתיב אשר עושה פסל ומסכה אלא רפז הפתוב דאע"ג דעדיין לא עשאה משעה שהעלה במחשבתו לעשותה קם ליה בארור לכך פתיב אשר ועשה דמשמע אע"ג דלא עשאה עדיין לפי שהוא ית' מצרף בה מחשבה למעשה: למען ייטב לה בעולם שפולו טוב ולקמן יאריכון ימיה בעולם שפולו ארור דתחית המתים פולו טוב הוא שלא יהיה בזמן שהוא לא היזק ולא פורין אלא טובה וכולו ארוף הוא דמתים שעתידי הקב"ה להחיותו יחיו לעולם ולא ימותו פדאיתא בפרק חלק תנא דבי אליהו צדיקים שעתידי הקב"ה להחיותו אינן חוזרין לעפרו שנאמר והנה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה קדוש לעולם קנים אף הם לעולם קיימין ומשום דמתים שעתידי הקדוש פרוף הוא להחיותו יחיו בארץ ישראל ובירושלים שנאמר נותן נשמה לעם עליה ושפה יהיו קיימים לעולמי עולמים לכך פתיב לפען יאריכון ימיה על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לה: הדרו עלה שלוח הגן וסליקא לה מסכת חולין